North Tanna New Testament

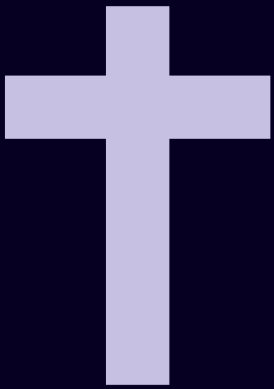

The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu

North Tanna New Testament

The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu

Le Nouveau Testament dans la langue du Nord Tanna de Vanuatu

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: North Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
46e9a2b5-26b8-5301-a079-623f3a20ef8b

Contents

MATIU 1
MAK 94
LUK 149
JON 247
WƏK MIN 324
ROM 410
1 KORIN 452
2 KORIN 488
KALESIA 512
EFESAS 528
FILIPAE 542
KOLOSI 552
1 TESALONAEKA 562
2 TESALONAEKA 570
1 TIMOTI 575
2 TIMOTI 588
TAETAS 596
FILIMON 602
HIPRUS 605
JEMES 641
1 PITA 652
2 PITA 665
1 JON 672
2 JON 684
3 JON 686
JUT 688
NOL ƏPƏN 692

Matiu
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Matiu Təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Matiu

?Pah təməte naoa u? Matiu təməte naoa u. In etəm tuelef kit rəha Iesu. Nərgɨn kit mɨn u Lifae. Matiu in etəm Isrel itəm tatos məni rəha takis rəha kapman rəha Rom. Məto Iesu təmaun-in məmə in otuwa rəhan kit etəmim.

? Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn o netəm Isrel, məto təməte e nəghatən Kris itəm tahmen əm e Bislama rəha netəm mɨn rafin ikɨn əh.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Naoa u tatɨlpɨn Oltesteman ne Niutesteman məto-inu in tatəghat-in tepət e nəghatən rəha ien mɨn rəha Uhgɨn aupən itəm kəməte e Oltesteman. E nian rəha Iesu, netəm Isrel kəmoatatɨg ahgin kapman rəha Rom. Kəmoatəsahgin suah kit itəm otuwa mosmegəh ilat. Koataun-in suah u məmə Kristo, o Mesaea.

? Təməte naoa u o naka? Matiu təməte naoa u məmə otən-iarəp wɨr məmə Iesu in Kristo (Mesaea), etəm itəm Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs məmə otəpanahl-ipa məmə otuwa mosmegəh Isrel. Matiu təməghat-in nəghatən tepət rəha Uhgɨn e Oltesteman itəm ien mɨn kotəghat-in Iesu, kən matəgətun məmə nəghatən mɨn u kotiet-pa e nəmegəhən rəha Iesu. Kən Matiu tolkeike məmə netəmim okotɨtun məmə Iesu in Kig itəm in ilɨs e kig mɨn rafin.

Tɨpɨ Iesu Kristo rat mɨn
(Luk 3:23-38)

1 Inu nərgɨ tɨpɨ Iesu Kristo rat mɨn, kit in Kig Tefɨt, kən kit mɨn
in Epraham.
2 Epraham in tata rəha Aisak,
kən Aisak in tata rəha Jekop,
kən Jekop in tata rəha Juta ne pian mɨn,
3 kən Juta in tata rəha Peres ne Sera, rəhalau mama u
Temar,
kən Peres in tata rəha Hesron,
kən Hesron in tata rəha Ram,
4 kən Ram in tata rəha Aminatap,
kən Aminatap in tata rəha Nason,
kən Nason in tata rəha Salmon,
5 kən Salmon in tata rəha Poas u rəhan mama Rehap,
kən Poas in tata rəha Opet u rəhan mama u Rut,
kən Opet in tata rəha Jese,

1:1: Jen 22:18; 1 Kron 17:11 **1:3:** Jen 38:29–30; Rut 4:18-22 **1:5:** Rut 4:13-17

6 kən Jese in tata rəha Kig Tefɨt.
Kən Kig Tefɨt in tata rəha Solomon u rəhan mama in pətan
rəha Uria aupən,
7 kən Solomon in tata rəha Rehopoam,
kən Rehopoam in tata rəha Apia,
kən Apia in tata rəha Asa,
8 kən Asa in tata rəha Jehosafat,
kən Jehosafat in tata rəha Jehoram,
kən Jehoram in pipi rat rəha Usia,
9 kən Usia in tata rəha Jotam,
kən Jotam in tata rəha Ahas,
kən Ahas in tata rəha Hesekia,
10 kən Hesekia in tata rəha Manase,
kən Manase in tata rəha Amon,
kən Amon in tata rəha Josaea,
11 kən Josaea in tata rəha Jekonaea ne pian mɨn, kən
uarisɨg lan, tɨkɨmɨr mɨn rəha noanol mɨn rəha Isrel
kəmotəmɨk ilat motuwɨn Papilon məmə ilat okotuwa
slef mɨn rəhalat.
12 Kən inu nərgɨ pipi mɨn itəm təmətuoun e nian noanol mɨn
rəha Isrel kəmotuwɨn Papilon.
Jekonaea in tata rəha Sealtiel,
kən Sealtiel in pipi rəha Serupapel,
13 kən Serupapel in tata rəha Apiut,
kən Apiut in tata rəha Eliakim,
kən Eliakim in tata rəha Asor,
14 kən Asor in tata rəha Satok,
kən Satok in tata rəha Akim,
kən Akim in tata rəha Eliut,
15 kən Eliut, in tata rəha Eleasar,
kən Eleasar in tata rəha Matan,
kən Matan in tata rəha Jekop,
16 kən Jekop in tata rəha Josep u iərman rəha Meri.
Kən Meri təmɨləs Iesu, kən kətaun-in məmə Kristo itəm
Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.
17 Təmətuoun e Epraham mətoarus-pən Kig Tefɨt, pipi
rat mɨn əm u neen kəməte rəkɨs nərgɨlat, ilat fotin. Kən
təmətuoun mɨn e Kig Tefɨt mətoarus-pən noanol mɨn rəha
Isrel kəmotuwɨn Papilon, pipi rat mɨn ilat rafin fotin. Kən
təmətuoun mɨn e noanol mɨn rəha Isrel kəmotuwɨn Papilon
mətoarus-pən Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, pipi
rat mɨn ilat rafin fotin.

Naiirən rəha Iesu Kristo
(Luk 2:1-7)

1:6: 2 Saml 12:24 **1:11:** 2 King 22—24; 2 Kron 36:10; Jer 27:20 **1:12:** Esra 3:2

18 Inu namnusən rəha naiirən rəha Iesu Kristo. Mama
rəha Iesu, nərgɨn u Meri, kɨnən rəkɨs məmə okos rəhan kətɨm
kan məmə otətəu-pən suah kit, nərgɨn u Josep. Məto e nian
kəsueamən əh muatɨg kitiəh, kən Josep təsuwɨnən əh mehm,
məto Narmɨn Rəha Uhgɨn tɨnol məmə Meri tɨnəpək-əpək rəkɨs.
19 Kən rəhan iaguɨhl Josep in etəm ətuatɨp, kən tatətəlɨg-in
məmə otapəs Meri, məto in təsolkeikeən məmə otol Meri taulɨs,
kən nɨkin təht məmə otəsən-iarəpən kəm netəmim.
20 Məto nian nɨkin təmatəht məmə in otol nətəlɨgən əh, kən
nagelo kit rəha Iərəmərə təmuwa ron e napɨlaiirən mən-ipən
kəm in məmə, "Josep, mipɨ Tefɨt rat. Onəkəsəgɨnən məmə on-
akit Meri məmə in rəham pətan, məto-inu suakəku əh tətatɨg
lan, in təmɨsɨ-pən əm o Narmɨn Rəha Uhgɨn.
21 Kən in otɨləs nətɨn kit iərman, kən onəkaun-in nərgɨn
məmə Iesu məto-inu in otosmegəh rəhan mɨn netəmim e nolən
tərat mɨn rəhalat."*
22 Natɨmnat mɨn rafin əh kəmotuwa kol əm nɨpahrienən e
nəghatən rəha Iərəmərə itəm rəhan kit ien təmən aupən ikɨn
məmə,
23 "Pətan əkəku kit itəm iərman təsuwɨnən əh ron, otəpəs
məwɨg, kən panɨləs nətɨn kit iərman, kən okaun-in nərgɨn
məmə Emanuel," inu nɨpətɨn təmə, "Uhgɨn tətatɨg kitat min."
24 Kən nian Josep təmaiir, kən təmətəu-pən əm nəghatən rəha
nagelo rəha Iərəmərə. Kən təmuwɨn mit Meri muwa e rəhan
latuənu məmə rəhan pətan,
25 məto in təməsuwɨnən əh mehm matuwɨn matuwɨn
mətoarus-pən Meri tɨləs nətɨn iərman. Kən Josep təmaun-in
nərgɨn məmə Iesu.

2

Netəm-iasol kəmotairahgin Iesu

1 Iesu təmaiir əpəh nɨtən rəha Jutia e taon Petlehem e nian Kig
Herot Asol in təmatərəmərə lan. Kən uarisɨg ikɨn, netəm-iasol
mɨn neen kəmotɨsɨ-par isəu motuwa Jerusalem. Kotenatɨg wɨr
e nənən nɨpətɨ məhau mɨn. Kən motuwa motətapəh məmə,
2 "?Suakəku u in hiə, itəm in təmaiir məmə in kig rəha netəm
Isrel? Emotehm rəhan məhau təmər əpəh par, kən ekoatuwa
məmə ekotos-ipən nɨsiaiiən kəm in."
3 Nian Kig Herot Asol təmətо nəghatən əh, ilat netəm
Jerusalem nɨkilat rafin təmərat.
4 Kən təmargəfɨmɨn pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou
rəha nəfakən rəha netəm Isrel, kən matətapəh olat məmə, "?
Kristo itəm Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs məmə otahl-ipa, in otaiir hiə?"

1:18: Luk 1:27,35 * **1:21:** Iesu, nɨpətɨ tatən məmə, "Iərəmərə tatosmegəh"
1:21: Luk 1:31; 2:21 **1:23:** Aes 7:14 **1:25:** Luk 2:21 **2:2:** Nam 24:17

5 Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “In otaiir əpəh taon Petlehem e nɨtən rəha Jutia. Məto-inu ien kit rəha Uhgɨn aupən, təməte tol min-nulan məmə,
6 ‘Ik Petlehem əpəh e nɨtən Juta, okol kəsənən məmə ik nat əpnapɨn e netəm-iasol mɨn əpəh ikɨn Juta, məto-inu etəm-iasol kit otɨsɨ-pən lam, kən in otatehm wɨr rəhak mɨn netəm Isrel tahmen-pən e etəm tatehm wɨr rəhan sipsip mɨn.’ ”
7 Kən Kig Herot Asol təmaun-in netəm kotenatɨg wɨr e nənən nɨpətɨ məhau mɨn kotuwa tuəfɨmɨn anion ilat, matətapəh olat məmə məhau əh təmər ətuatɨp e nian naka, kən kəmotən-ipən nian rəha məhau kəm in.
8 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwɨn Petlehem motegəs-in wɨr suakəku. Nian onəkotehm un, kən nakotos nəghatən lan motuwa məmə io mɨn ekuwɨn mos-ipən nɨsiaiiən kəm in.”
9-10 Nian kəmotəto nəghatən əh, kəmotiet motuwɨn, kən motehm məhau ilouin itəm kəmotehm əpəh par. Nian kəmotehm mɨn məhau əh, nɨkilat təmagien təmagien. Kən məhau un təmaupən-in ilat muwɨn matətul ətuatɨp əh suakəku ilouin tətapɨl ikɨn. 11 Kən kəmotuwɨn əh imə, motehm suakəku ilau rəhan mama Meri. Kən kəmotɨsin nulɨlat moatos-ipən nɨsiaiiən kəm suakəku əh. Kən kəmotielɨg nautə e rəhalat kətɨm mɨn itəm nəmtɨlat tiəkɨs, moatos-ipən kəm in. Kəmoatos-ipən iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne nat kit mɨn itəm nəmiəwɨn təwɨr nian katuwan e nɨgəm, nərgɨn u frankinsens, ne fomat itəm nəmiəwɨn təwɨr, nərgɨn u mɨr.
12 Kən Uhgɨn təmən-iəhau ilat e napɨlaiirən məmə okəsotɨtəlɨg-pənən o Kig Herot Asol. Kən inəh ilat kəmotawɨləkɨn Kig Herot motuwɨn-pən e suatɨp pɨsɨn moatuwɨn iməlat ikɨn.

Josep ne Meri kəmialəs Iesu məhlagɨm məhaluwɨn əpəh Ijip

13 Nian netəm kotenatɨg wɨr mɨn u kəmotiet rəkɨs mɨnoatuwɨn, kən nagelo kit rəha Uhgɨn təmuwa miet-arəpa o Josep e napɨlaiirən matən-ipən kəm in məmə, “Ətul uəhai, mɨləs suakəku ilau rəhan mama, onəkəhlagɨm məhaluwɨn əpəh Ijip. Kən onatəhlatɨg əh-ikɨn mətoarus-pən io əm ekən-ipɨnə mɨn kəm ik məmə onəkəhalɨtəlɨg-pa mɨn, məto-inu otəsuwəhən, Kig Herot Asol team-in suakəku u məmə otohamnu.”
14 Kən əmun e nian əh lapɨn, Josep təmətul mɨləs suakəku ilau rəhan mama məhlagɨm mətəhaluwɨn əpəh Ijip.
15 Kən kəmətəhlatɨg e nɨməptən əh mətoarus-pən Kig Herot Asol otɨmɨs. Nat u tɨnuwa məmə otol nɨpahrienən e nəghatən itəm Iərəmərə təmən rəkɨs aupən e nəghatən rəha ien kit tatən

2:6: Maeka 5:2; Jon 7:42 **2:11:** Sam 72:10-15; Aes 60:6

min-nulan məmə, “Emaun-in nətɨk iərman məmə otiet rəkɨs Ijip.”

Mopael mɨn rəha Kig Herot Asol kəmotohamnu nɨsualkələh nəman

16 Kən e nian Kig Herot Asol təmɨtun məmə netəm kotenatɨg wɨr e məhau mɨn kəməsotolən nəwian motawɨlək-in motagɨm,
kən nɨkin təmahmə pɨk agɨn. Kən in təmahl-ipən rəhan mopael
mɨn məmə okotuwɨn Petlehem ne ikɨn mɨn rafin tɨtəlau lan,
məmə okoteam-in nɨsualkələh iərman mɨn itəm rəhalat nup
təsaprəkɨs-inən nup kəiu, kən okotohamnu ilat rafin. In
təmɨtəpun nup kəiu nəhlan məto-inu nɨkin təməht məmə nian
ətuatɨp əh itəm netəm kotenatɨg kəmotehm məhau lan.
17 Natɨmnat mɨn u təmol nəghatən u tuwa mol nɨpahrienən
lan itəm ien Jeremaea tɨnəmən rəkɨs aupən ikɨn məmə,
18 “Netəm Rama kəmotəto pətan kit tətasək tətasək məto-
inu tatəto tərat agɨn. Pətan əh in Rejel, in tətasək o
rəhan nɨsualkələh. Kən məsolkeikeən məmə suah kit otuwa
məghat mɨləs-ipər mɨn rəhan nətəlɨgən məto-inu rəhan mɨn
nɨsualkələh kɨnotɨmɨs rafin.”*

Josep ne Meri ne suakəku kəməhaliet Ijip məhalɨtəlɨg-pən Nasaret

19 Uarisɨg e nian Kig Herot Asol təmɨmɨs, məto Josep ne Meri
ne suakəku katəhlatɨg əh əpəh Ijip, kən nagelo kit rəha Uhgɨn
təmuwa o Josep e napɨlaiirən kit matən-ipən kəm in məmə,
20 “Josep. Ətul mɨləs suakəku ne rəhan mama kən
məhalɨtəlɨg-pən e nəptən əh Isrel, məto-inu netəm mɨn u
kəmotolkeike məmə okotohamnu suakəku, ilat kɨnotɨmɨs
rəkɨs.”
21 Kən Josep təmətul mɨləs suakəku əh ne rəhan mama, kən
məhalɨtəlɨg-pən mɨn e nəptən əh Isrel.
22 Məto nian Josep təmətо məmə Akeleas təmos nəme rəhan
tata Kig Herot Asol matərəmərə e Jutia, kən in təməgin nɨtəlɨg-
pənən Jutia. Kən Uhgɨn təməghat kəm Josep e napɨlaiirən kit
mɨn məmə in otəsuwɨnən Jutia, kən təmiet muwɨn ikɨn pɨsɨn e
nɨtən asol Kalili.
23 Kən kəməhaluwɨn mətəhlatɨg nɨtən əh Kalili e taon kit,
nərgɨn u Nasaret, məmə otol nəghatən rəha ien mɨn rəha Uhgɨn
aupən otuwa mol nɨpahrienən. Ilat kəmotən-ipən məmə,
“Okotən məmə in etəm Nasaret.”

3

Jon Baptais tətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn
(Mak 1:1-8; Luk 3:1-9, 15-17;
Jon 1:19-28)

2:15: Hos 11:1 **2:18:** Jer 31:15 * **2:18:** E ves u, nərgɨn u Retiel, tatətul o mama mɨn rafin rəha Isrel. **2:23:** Aes 11:1; 53:2; Luk 2:39; Jon 1:45

1 Nup min neen tinuwa minuwin rəkis, kən Jon Baptais təmiet-
arəpa, kən mətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgin əpəh Jutia
ikin taruən-aruən ikin, 2 matən məmə, “Otəuhlin itəmat e
rəhatəmat nolən rat min, kən motuwin o Uhgin, məto-inu,
nian itəm Uhgin otərəmərə e netəmim rafin tinatuwa iuəhkir.”
3 Jon Baptais u, itəm Aesea, ien rəha Uhgin aupən, təmatəghat-
in məmə, “Suah kit tətaun əpəh ikin taruən-aruən ikin matən
məmə, ‘Itəmat, otol əpen-əpenə rəha Iərəmərə, kən motol
rəhan suatip tətuatip.’ ”
4 Jon tatuwin e natimnat itəm kəmol e niməme nat megəh
kit katən məmə kamel, kən rəhan kətəut kəmol e nuwigi kau,
kən nigin nagwənən, tatun pitip ne nahui sukapak.*
5 Kən netəmim tepət kəmotisi-pən Jerusalem, ne ikin min
nitən Jutia, ne ikin min iuəhkir o nəhau əh Jotan, kəmotuwa
məmə okotəplan Jon.
6 Kən kəmotən-iarəp rəhalat nolən rat min, kən in təmol
baptais elat e nəhau əh Jotan.
7 Məto nian Jon təməplan məmə Farisi min ne Satusi min
tepət kəmotuwa məmə otol baptais elat, kən təmən-ipən kəm
ilat məmə, “! Itəmat nəkotahmen e təgəluə min! Rəhatəmat
nolən teko-eko. ? Nikitəmat təht məmə okəmə nəkoatol əm
baptais u, kən onəkotagim tənin nalpinən ne neməha rəha
Uhgin itəm otuwa? !Kəp!
8 Otol natimnat itəm koatəgətun məmə nəmotəuhlin
nətəligən rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat min, kən
motuwin o Uhgin.
9 “Kən sotən atipən kəm itəmat e nausitən məmə itəmat
nəkotətuatip əm məto-inu itəmat noanol min rəha Epraham. !
Kəp! Inu nat əpnapin əm. Iatən kəm itəmat məmə nat əpnapin
kəpiel min əm, məto Uhgin titun nəuhlinən ilat kotuwa noanol
min rəha Epraham.†
10 Məto-inu roiu ne, Uhgin tinətul matip rəkis məmə otahtil-
pən nig əpəh e nəukətin. Kən okəmə nig kit təsoe-inən noan
itəm təwir, kən in otahtil mərakin-pən e nigəm.
11 “Roiu, iatol baptais etəmat e nəhau məto-inu, itəmat
nəmotəuhlin rəhatəmat nətəligən o nolən rat min rəhatəmat.
Məto etəmim kit otuwa itəm rəhan nəsanənən ne nepətən

3:2: Mat 4:17; Mak 1:15 **3:3:** Aes 40:3 * **3:4:** Jon tatuwin e natimnat itəm tahmen e rəha ien Elaija təmatuwin lan aupən.
(2 King 1:8, Sek 13:4). Netəm Isrel, nikilat təmatəht məmə Elaija otitəlig-pa min e nətueintən nian kit min məmə otol əpen-əpenə e netəmim o nuwamen rəha Kristo (Mal 4:5-6). Uarisig, Iesu təmuhapik lan məmə Jon in ien kit tahmen e Elaija itəm niki netəmim tatəht məmə otuwa min. (Mat 11:14, 17:10-13). **3:4:** 2 King 1:8 **3:7:** Mat 12:34; 23:33 † **3:9:** Netəm Isrel, nikilat təht məmə in nat asol məmə ilat noanol pahrien rəha Isrel, məto nat asol e niganəmti Uhgin məmə netəmim okotəkəike kəuhlin rəhalat nətəligən kən motol nəwian. **3:9:** Jon 8:33,39; Rom 4:12 **3:10:** Mat 7:19; Luk 13:6-9

taprəkɨs-in io. Kən io ləhau agɨn, esahmen-pənən məmə ekɨləs
rəhan put tahmen e rəhan iolwək. Kən suah əh, in otol baptais
etəmat e Narmɨn Rəha Uhgɨn ne nɨgəm.
12 In tatətul matɨp o nakilən nolən rəha netəmim məmə otoor
netəmim, tahmen-pən e etəm tətasum matoor nagwənən
təwɨr ne nagwənən tərat. Tatos nagwənən təwɨr matuwɨn
latuənu. Məto tatərakin-pən nagwənən tərat e nɨgəm asol itəm
tatuəp namnun tɨkə."

Jon təmol baptais e Iesu
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Kən Iesu təmiet e nɨtən Kalili muwa e nəhau Jotan məmə
Jon otol baptais lan.
14 Məto Jon tatən-iəhau əskasɨk in mən-ipən məmə, "Tətuatɨp
əm məmə ik onəkol baptais lak. ?Tahro natuwa məmə ekol
baptais lam?"
15 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Kəp. Pəs otol nəhlan
roiu. E nolən əh, kilau okioal nat kit itəm Uhgɨn tolkeike." Kən
Jon təmegəhan-in.
16 Kən Jon təmol baptais e Iesu, kən roiu agɨn Iesu təmər e
nəhau, kən əmun nego e neai təmerəh, kən təməplan Narmɨn
Rəha Uhgɨn təmeiuaiu-pa tahmen e mak, kən məpələh-pər lan.
17 Kən nəwia Uhgɨn təmɨsɨ-pən e neai matən məmə, "Inu
nətɨk keike itəm iakolkeike pɨk, kən nɨkik tagien pɨk ron."

4

Setan təmos-ipən-os-ipən
kəm Iesu
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təməghat-pən e nɨki Iesu məmə in
otuwɨn əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn məmə Setan otos-ipən-os-
ipən kəm in. Kən Iesu təmuwɨn ikɨn.
2 Kən Iesu təmapəs nagwənən o nian foti, e nərauiəgən ne
lapɨn, kən uarisɨg lan nəumɨs təmus pɨk.
3 Kən Setan təmuwa mɨnatos-ipən-os-ipən kəm Iesu mən-ipən
kəm in məmə, "Okəmə ik Nəti Uhgɨn, ən-ipən kəm kəpiel mɨn
pəs kotəuhlin ilat motuwa motol pɨret lan."
4 Məto Iesu təmuhalpɨn nəghatən rəha Setan məmə, "Kəməte
e Naoa Rəha Uhgɨn məmə, 'Netəmim okol kəsotatɨgən e
nagwənən əm, məto okotatɨg e nəghatən mɨn rafin itəm tatɨsɨ-
pən o Uhgɨn.' "
5 Kən Setan təmit Iesu mian əpəh Jerusalem, e nətuei nimə
əpəh ilɨs agɨn e Nimə Rəha Uhgɨn, 6 kən mən-ipən kəm Iesu

3:11: Jon 1:26-27,33; Wək 1:5 **3:16:** Jon 1:32 **3:17:** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; 17:5; Luk 9:35 **4:1:** Hip 2:18; 4:15 **4:2:** Eks 34:28 **4:4:** Dut 8:3, Kol 1:16-17

məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgin, ətipən əpəh ləhau e nisip, mətoinu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, ‘Uhgin otən-ipən kəm rəhan nagelo min məmə okoatehm wir ik, kən motiləs əm ik ilis e nelmilat məmə nəkəsorinən nelkəm məsin ne e kəpiel.’ ”

7 Kən Iesu təmuhalpin nəghatən rəha Setan məmə, “Naoa Rəha Uhgin tatən min məmə, ‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgin məmə otol nat kit, kən məmə onəkotəplan məmə in tətatig itəmat min, o kəp.’ ”

8 Kən Setan təmit min Iesu mian əpəh ilis e nitot asol, kən təməgətun in e kantri min rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ne natimnat wir agin min rafin itəm kotatig lan,

9 kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Natimnat rafin min əh, oekos-ipinə kəm ik məmə onatərəmərə olat, okəmə nəkisin-pa nulim kən məfak-pa kəm io.”

10 Kən Iesu təmuhalpin rəhan nəghatən məmə, “!Uwin isəu, Setan! Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, ‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgin, kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəligən.’ ”

11 Kən Setan təmagim mapəs Iesu, kən nagelo min kəmotuwa motasitu lan.

Iesu tinətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgin e nitən Kalili
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Kən e nian əh, kəmaskəlim Jon Baptais kiləs-ipən e kalapus. Kən nian Iesu təmətо nəghatən lan, kən in təmiet muwin e nitən Kalili.

13 Kən təmapəs natigən Nasaret, kən miet muwin əpəh ləhau e taon kit, nərgin u Kapaneam, iuəhkir o Lek Kalili, kən mətatig ikin əh e nitən asol rəha noanol min rəha Sepulun ne Naptali aupən.

14 Təmuwin ikin əh məmə nəghatən rəha ien Aesea otuwa mol nipahrienən lan itəm təmən aupən məmə,

15 “Nəptən rəha noanol rəha Sepulun, ne nəptən rəha noanol rəha Naptali tatəməhl e suatip tatuwin e lek Kalili, entənipənpən e nəhau Jotan. Inu nitən asol Kalili, ima Iaihluə min.

16 Netəm ikin kəmotatig e napinəpən, məto kəmotəplan nəhag-əhagən asol kit. Kən tinatian, kən nəhag-əhagən asol təmasiəgəpin ilat itəm kəmotatig e napinəpən rəha nimisən u tatəfətain ilat nian rafin.”

17 Kən mətuoun e nian əh, Iesu təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin matən məmə, “Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən motitəlig-pən o Uhgin, məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin tinatuwa iuəhkir.”

4:6: Sam 91:11-12 **4:7:** Dut 6:16 **4:10:** Dut 6:13 **4:12:** Mat 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20 **4:16:** Aes 9:1-2 **4:17:** Mat 3:2; 19:27

Iesu təmaun-in netəmim kuwɨt məmə okotətəu-pən in (Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Iesu təmətaliwək e nɨkalɨ Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu ilau pian, Antru ne Saimon, u nərgɨn kit mɨn u Pita. Ilau katuərakin net e Lek Kalili məto-inu ilau etəmim mil rəha niuwən nəm mɨn. 19 Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, "Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea etəmim mil rəha niuwən netəmim məmə okotuwa rəhak mɨn netəmim."

20 Kən roiu agɨn, ilau kəmuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.

21 Kən Iesu təmaliwək muwɨn noan məsɨn mɨn, kən məplan suah mil kəiu mɨn ilau pian, nərgɨlau u Jemes ne Jon, nətɨ Sepeti mil. Katuəpələh e nɨpəgnoa pot iləhal rəhalau tata matuəhl wɨr rəhalau net mɨn, kən Iesu təmaun-in ilau məmə okuea miauarisɨg-in in.

22 Kən roiu agɨn, ilau kəmuətul muapəs pot ne tata rəhalau, kən muətəu-pən Iesu.

Iesu təməgətun netəmim kən matol-wɨr netəmim e nɨmɨsən (Luk 6:17-19)

23 Kən Iesu təmaliwək ikɨn mɨn rafin e nɨtən Kalili, matəgətun netəmim əpəh e nimə mɨn rəha nuəfɨmɨnən, kən matən-iarəp namnusən təwɨr rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn kəm netəmim, kən matol-wɨr netəmim itəm koatɨmɨs e nɨmɨsən rafin, ne netəmim itəm nɨpətɨlat tərat o nɨmɨsən rafin.

24 Kən namnusən e Iesu təmɨtəlau rafin e profens ikɨn Siria, kən netəmim kəmotəmɨk netəmim rafin itəm koatɨmɨs motuwa o Iesu, rəhalat nɨmɨsən tol min-nulan: neen koatɨmɨs, neen nɨpətɨlat tɨtahmə, neen narmɨn rat tətatɨg elat, neen koatos nɨmɨsən rəha mənɨg moataut, kən neen nɨpətɨlat məsɨn təmɨmɨs. Məto Iesu təmol-wɨr ilat.

25 Kən nɨmanin netəmim kəmotiet e nɨtən Kalili, ne ikɨn Tekapolis, ne Jerusalem əpəh Jutia, ne ikɨn pɨsɨn mɨn neen əpəh Jutia, ne ikɨn mɨn entənɨpən-pən e nəhau Jotan, kən ilat rafin kəmotuarisɨg-in Iesu.

5

Əpəh ilɨs e nɨtot, Iesu təməgətun rəhan netəmim itəm koatuarisɨg-in in

1 Nian Iesu təməplan nɨmanin netəmim itəm koatətəu-pən in, kən in təmuwɨn əpəh ilɨs e nɨtot, kən məpələh, kən rəhan netəmim itəm koatuarisɨg-in in, ilat kəmotuwa.

2 Kən mɨnətuoun matəgətun ilat.

Netəmim itəm koatatɨg e nəwɨrən pahrien

4:23: Mat 9:35; Mak 1:39; Wək 10:38 **4:24:** Mak 6:55 **4:25:** Mak 3:7-8

Iesu təmən məmə,

3 “Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nəkoatɨləs-iəhau itəmat,
moatən e nɨkitəmat məmə nakoatəkul-pən əm e Uhgɨn.
In nəwɨrən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha
Uhgɨn, kən in tatərəmərə etəmat.

4 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nakoatasək kən nɨkitəmat
tɨtahmə.* In nəwɨrən pahrien məto-inu, Uhgɨn otos-
iəhau nɨkitəmat.

5 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nəsotos-ipər atɨpən
itəmat. In nəwɨrən pahrien məto-inu, o nian kit Uhgɨn
otos-ipɨnə nətueintən kəm itəmat u rəhan mɨn.

6 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nakotolkeike pɨk e
nɨkitəmat rafin agɨn məmə nəmegəhən rəhatəmat
okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. In nəwɨrən pahrien
məto-inu, Uhgɨn otol rəhatəmat nəmegəhən kotətuatɨp
e nɨganəmtɨn.

7 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nakotasəkitun netəmim.
In nəwɨrən pahrien məto-inu, Uhgɨn otasəkitun itəmat.

8 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nɨkitəmat tətuatɨp məwɨr.
In nəwɨrən pahrien məto-inu, onəkotəplan Uhgɨn.

9 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian itəmat netəmim rəha
nələhəuən nəməlinuən. In nəwɨrən pahrien məto-inu,
okaun-in itəmat məmə nenətɨ Uhgɨn.

10 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian nəkoatol natɨmnat itəm
kotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən netəmim koatol tərat
kəm itəmat ron. In nəwɨrən pahrien məto-inu, itəmat
netəmim rəha Uhgɨn, kən in tatərəmərə etəmat.

11 “Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian netəmim koatol
natɨmnat mɨn tərat kəm itəmat məto-inu itəmat netəmim
rəhak, inəh koatən rat itəmat, kən moatərəkɨn itəmat, kən
moateiuə-in itəmat moatən nəghatən tərat mɨn moatərəkɨn
itəmat lan.

12 Nɨpahrienən, netəmim kəmoatol nolən ahmen mɨn əm
kəm ien mɨn aupən ikɨn itəm ilat koatol kəm itəmat. Kən
otagien pɨk, məto-inu nətouən asol rəhatəmat tətatɨg əpəh e
nego e neai.

Sol ne nəhag-əhagən
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

5:3: Aes 57:15 * **5:4:** Iesu təsən ətuatɨpən ikɨn-u məmə suah kit təmahro nɨkin tɨtahmə. Kəm-naka nɨkin tɨtahmə o nolən rat rəhan, o kəm-naka nɨkin tɨtahmə məto-inu suah kit təmɨmɨs, o kəm-naka in nat kit mɨn. **5:4:** Aes 61:2-3; Nol Əpən 7:17 **5:5:** Sam 37:11 **5:6:** Aes 55:1-2 **5:10:** 1 Pita 3:14 **5:11:** 1 Pita 4:14 **5:12:** 2 Kron 36:16; Wək 7:52

13 “Itəmat nəkotahmen e sol kəm netəmim rafin e
nətueintən.† ?Məto okəmə rəhan nətehenən tiniкə, otahro
muwa mətehen min? Təsəwir minən o nat kit min, okərakin,
kən netəmim kotaliwək lan.
14 Itəmat nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən. Taon
itəm kəmol əpəh ilis e nitot, okol təsəhluaigən.
15 Kən etəmim kit tikə məmə otasiepən e lait, kən məfətain-
iəhau e kətim. Kəp, nian tasiepən e lait, kən in otəkəike mətu-
pər ikin lait tatəpələh ikin məmə lait otasiəgəpin rafin nipəgnoa
nimə o netəmim rafin.
16 Kən e nolən ahmen min əm, otol rəhatəmat lait e
nəmegəhən rəhatəmat tasiə məmə netəmim okotəplan wək
wir min itəm itəmat nəkoatol, kən ilat okotiləs-ipər nərgi tata
Uhgin itəm tətatig e nego e neai.”

Lou rəha Moses

17 Kən Iesu təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə,
“Təsəwirən məmə nikitəmat otəht məmə emuwa məmə
ekərakin Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses ne ien
min aupən. !Kəp! Eməsuwamən məmə ekərakin ilat, məto
emuwa məmə ekol nipəti nəghatən min əh okotuwa motol
nipahrienən.
18 Pahrien, iatən kəm itəmat məmə nian nəptən ne neai
kətuatig, kən Lou, in min otatig. Kən okol nat kit otəsikəən
lan, nat əpnapin in leta əkəku agin, kən Lou otətul motol
wək mətoarus-pa nəghatən min rafin rəha Lou kotuwa motol
nipahrienən lan.
19 Kən, o nat əh inəh, suah kit itəm tapəs Lou matəgətun
netəmim min məmə ilat min okotapəs, nat əpnapin in Lou
kit ləhau agin, kən okotaun-in suah əh məmə in ləhau agin e
nərəmərəən rəha Uhgin. Məto suah kit itəm tatol Lou min əh,
matəgətun netəmim lan, kən okotaun-in suah əh məmə in ilis
agin e nərəmərəən rəha Uhgin.
20 Iatən nəhlan kəm itəmat məto-inu, rəhatəmat nolən
otəkəike mətuatip wir agin e niganəmti Uhgin, taprəkis-in
nolən min rəha Farisi min ne iəgətun min rəha Lou itəm nikilat
əm təht məmə kotətuatip wir. Okəmə rəham nolən təsətuatip
wirən nəhlan, kən okol nəsuwinən matig ahgin nərəmərəən
rəha Uhgin.”

Suah kit itəm neməha tatol
(Luk 12:57-59)

21 Kən Iesu təmən min məmə, “Itəmat nəmotəto rəkis
nəghatən itəm iəgətun min kəmotən kəm pipi rat min

† **5:13:** Sol tatol nagwənən tatətehen wir, kən məsəratən. Təwir məmə nolən rəhatat otətasitu e netəmim məmə ilat kotuwa netəm kotətuatip. Məto tərat okəmə nolən rəhatat tatiuw-pən netəmim e nolən rat. **5:14:** Jon 8:12; 9:5 **5:15:** Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 **5:16:** Efes 5:8-9; 1 Pita 2:12 **5:17:** Rom 3:31 **5:18:** Luk 16:17; 21:33 **5:19:** Jem 2:10

rəhatəmat aupən. Ilat kəmotən məmə, ‘Əsotohamnuən
etəmim,’ kən ‘Etəmim itəm təmohamnu itəm, otəkəike mətul e
niganəmti kot mos nalpinən.’
22 Məto io iatən kəm itəmat məmə,‡ okəmə suah kit nemə̈ha
tatol o nat kit pian təmol, kən tətuatip məmə suah əh itəm
nemə̈ha təmol, otətul e niganəmti kot. Kən okəmə suah kit
tatən rat pian, kən tətuatip məmə in otətul e niganəmti kaonsel
asol. Kən okəmə suah kit tətau-iərmis-in suah kit,§ kən tətuatip
məmə etəm təmən nəghatən əh otuwin e nigəm asol.
23 “Kən o nat əh inəh, okəmə nian natuwin e olta e Nimə
Rəha Uhgin məmə onəkos-ipən nat kit kəm Uhgin, məto ikin
əh, nikim tinəht piam itəm tatol nemə̈ha kəm ik o nat kit nəmol
kəm in itəm təsahmenən,
24 əpəs pitən rəham nat əh, kən muwin məplan piam muəg-
ətuatip-in nətəligən rəhatəlau, muapəs nolə tikimir, muea
iolitilau min, kən uarisig nəpanitəlig muwin mos-ipən nat kit
rəham kəm Uhgin e olta əpəh e Nimə Rəha Uhgin.
25 “Kən okəmə nəmol nat kit təsahmenən e etəmim kit, kən
etəmim un tolkeike məmə otiləs ik muwin e kot, təwir məmə
nakuwin uəhai əm, nian nəsianən əh e kot, kən muəg-ətuatip-
in nipəgnəmtin rəhatəlau pitən. Okəmə nakapəs, etəmim un
otiləs-ipən ik e nelmi etəm tətakil nəghatən, kən etəm tətakil
nəghatən otos-ipən ik e nelmi polis, kən polis otiləs-ipən ik e
kalapus.
26 Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə, okəmə tol nəhlan,
okol nəsietən e kalapus mətoarus nakətou rafin agin nalpinən
rəham.”

Etəmim itəm tətaklə̈h-in pətan

27 Kən Iesu tatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat
nəmotəto rəkis nəghatən u məmə, ‘Itəmat itəm nəmotol marit
rəkis, nəsotaklə̈h-inən nipitan pisin min.’
28 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə nian suah kit itəm tinol
marit rəkis tatəplan pətan pisin kit matolkeike məmə otaklə̈h-
in, kən in tinol rəkis təfagə rat e nikin, tahmen əm məmə in
tinaklə̈h-in pahrien.
29 Okəmə niganəmtim tol ik natol təfagə, kən təwir məmə
nakiləs-irəkis mərakin. Təməwir məmə nipətim məsin tikə,
taprəkis-in nipətim rafin okərakin-pən e nigəm asol namnun
tikə.
30 Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwir məmə
nakətatip rəkis mərakin. Təməwir məmə nipətim məsin tikə,

5:21: Eks 20:13; Dut 5:17 ‡ **5:22:** Iesu təməsənən məmə Lou in tərat. Məto in tatən-iarəp lou itəm təwir pik, kən matek niki netəmim. § **5:22:** Nəghatən u “tətau-iərmis-in,” tatəghat-in nəghatən min tahmen e “Ik iərmis,” o “Ik ialməl,” o “Rəhm-kapə təpiə,” o “Ik nəti iərmis.” **5:22:** 1 Jon 3:15 **5:23:** Mak 11:25 **5:27:** Eks 20:14; Dut 5:18 **5:29:** Mat 18:9; Mak 9:47

taprəkɨs-in nɨpətɨm rafin okərakin-pən e nɨgəm asol namnun tɨkə.”*

Etəmim itəm tətapəs rəhan pətan
(Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

31 Kən Iesu təmən mɨn məmə, “Itəmat nəmotəto rəkɨs nəghatən u məmə, ‘Etəmim itəm otapəs rəhan pətan, in otəkəike mos-ipən naoa kit kəm in itəm tatəgətun məmə in tɨnapəs in.’
32 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, okəmə pətan kit itəm təmol marɨt təsuwɨnən mehm suah pɨsɨn kit, məto rəhan iərman tatol tifos mətapəs in, kən suah un tatol təfagə rat. Kən okəmə pətan əh tatətəu-pən suah pɨsɨn, kən pətan əh tatol təfagə, məto nəmkakiəhən rəha iərman rəhan aupən. Kən suah u itəm tatit pətan əh, in mɨn tatol təfagə.”

Noanawɨl mɨn

33 Kən Iesu təmən mɨn məmə, “Nəmotəto rəkɨs nəghatən kit mɨn itəm iəgətun mɨn kəmotən kəm rəhatat pipi mɨn aupən məmə, ‘Nəsotətgəhlən noanawɨl mɨn rəhatəmat itəm nəmotos, məto nəkotəkəike motol nat naka itəm nəmotos noanawɨl lan kəm Uhgɨn məmə nəkotol.’
34 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, sotos əmən noanawɨl o nat kit məmə otol rəhatəmat nəghatən təskasɨk. Sotosən noanawɨl o nego e neai məto-inu ikɨn əh Uhgɨn tatərəmərə lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawɨl o Uhgɨn.
35 Kən sotosən noanawɨl o nətueintən məto-inu ikɨn əh Uhgɨn tatərəmərə lan, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawɨl o Uhgɨn. Kən sotosən noanawɨl o Jerusalem məto-inu ikɨn əh in taon rəha Uhgɨn, u in Kig asol ikɨn, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawɨl o Uhgɨn.
36 Kən sotosən noanawɨl o rəhatəmat-kapə, məto-inu rəhatəmat nəsanənən tɨkə məmə nakotəuhlin noanutəmat kit tuwa məruən o mapɨn. Uhgɨn əm tatərəmərə e natɨmnat e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawɨl o Uhgɨn.
37 Məto apəs rəhatəmat nəghatən nian rafin otən əm nɨpahrienən. Kən okəmə rəhatəmat nətəlɨgən e nat kit in ‘əwəh,’ kən nakotən əm məmə, ‘əwəh.’ Kən okəmə rəhatəmat nətəlɨgən e nat kit in ‘kəpə,’ kən nakotən əm məmə, ‘kəpə.’

---

* **5:30:** Inu nimaa nəghatən itəm tatəgətun məmə Iesu tolkeike məmə kitat okotəkəike motol wək əskasɨk o napəsən rəhatat nolən rat mɨn. **5:30:** Mat 18:8; Mak 9:43 **5:31:** Dut 24:1-4; Mak 10:4 **5:33:** 1 Kor 7:10-11 **5:33:** Lev 19:12; Nam 30:2; Dut 23:21 **5:34:** Aes 66:1; Mat 23:22; Jem 5:12 **5:35:** Sam 48:2; Aes 66:1

Nəghatən min itəm kotaprəkis-in ‘əwəh’ o ‘kəpə,’ koatisi-pən e Setan.”

Nalpinən
(Luk 6:29-30)

38 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nəmotəto rəkis
nəghatən kit məmə, ‘Okəmə suah kit tərəkin niganəmtim kit,
kən netəmim okotərəkin min niganəmtin kit. Kən okəmə suah
kit tərəkin nəluəm kit, kən netəmim okotərəkin min nəluin kit.’
39 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, nəsalpinən nəratən
kəm etəmim itəm təmol tərat kəm ik. Okəmə suah kit təhai ik
mem nikapim matip, kən nakəkəike maləlin-pən min nikapim
mol pəs tem min.
40 Kən okəmə suah kit tiləs ik mian e kot, kən matəkəike
ron ik məmə nakos-ipən rəham sot əkəku kəm in məmə otəg-
ətuatip-in rəhatəlau nəratən, kən nakəkəike mos-ipən min
rəham sot asol.
41 Kən okəmə mopael kit rəha netəm Rom tatəkəike ron ik
məmə nəkiləs rəhan kətim muwin kilometa kitiəh, məto ik
nakəkəike miləs min muwin kilometa kit min tol kəiu.
42 Okəmə suah kit tateasiə-in ron ik, kən ik nakəkəike mos-
ipən kəm in. Kən okəmə suah kit tolkeike məmə in otos rəham
nat kit muwin kənu mos mitəlig min muwa, kən nəsənən məmə
nakapəs, nakəkəike mos-ipən.”

Nolən rəha nolkeikeən
tikimir min
(Luk 6:27-28, 32-36)

43 Kən Iesu təmən min məmə, “Nəmotəto rəkis məmə,
‘Onəkotolkeike rəhatəmat min, kən motetəhau tikimir min
rəhatəmat.’
44 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə onəkotolkeike
rəhatəmat tikimir min, kən motəfak o netəm min u itəm
koatol nəratən kəm itəmat,
45 kən nolən əh otəgətun məmə itəmat nenəti Uhgin
rəhatəmat itəm tətatig ilis e nego e neai. Kən otol nəhlan məto-
inu rəhatəmat tata Uhgin təmol mitgar tətasiəgəpin netəmim
itəm kotəwir ne netəmim itəm kotərat, kən in mətahl-ipa
nuhuən kəm netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən tətuatip,
ne netəm min u itəm rəhalat nəmegəhən təsətuatipən.
46 ?Okəmə nakotolkeike əm netəm min u itəm kotolkeike
itəmat, kən nikitəmat təht məmə Uhgin otətou itəmat o nolən
kit itəm təwir? !Kəp! !Netəm min u itəm koatos məni rəha
takis, itəm katən məmə netəm rat, ilat min kotolkeike ilat min!
47 ?Kən okəmə nakotos əm itəmat min neen moatəghat kəm
ilat min, məto tahro? ?Nikitəmat təht məmə nəkoatol nat kit

5:38: Eks 21:24; Lev 24:20; Dut 19:21 **5:43:** Lev 19:18 **5:44:** Eks 23:4-5; Luk 23:34; Wək 7:60; Rom 12:14,20

itəm in təwɨr taprəkɨs-in netəm əpnapɨn? Kəp. Netəmim mɨn itəm kəsotɨtunən Uhgɨn, ilat mɨn koatol nəhlan.
48 Tol nəhlan, itəmat nenətɨ Uhgɨn, nəkotəkəike motol nolən itəm in təwɨr mətuatɨp nian rafin, tahmen-pən əm məmə rəhatəmat Tata Uhgɨn in tatol.”

6

Nolən mɨn itəm təwɨr kəm Uhgɨn

1 Kən Iesu təmən mɨn məmə, “Sotolən məmə nəkotol nolən mɨn itəm təwɨr kəm Uhgɨn məmə netəmim okotəplan itəmat ron. Okəmə nəkotol məmə netəmim okotəplan, kən Uhgɨn əpəh e nego e neai otəsətouən itəmat ron.

Nolən itəm təwɨr o nos-ipənən kəm ian-rat mɨn

2 “Tol nəhlan, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat mɨn məmə nakotasitu elat, nəsotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwɨr, məto nɨkilat tamkɨmɨk. Nian ilat kotasitu e ian-rat mɨn, rəhalat iolwək mɨn koatahl təwi moatolarəp e nimə rəha nuəfɨmɨnən ne ihluə e suatɨp asol məmə netəmim okotɨtun. Koatol nəhlan məmə netəmim okotɨsiaiin ilat. Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə, ilat kɨnotos rəkɨs nətouən rəhalat, inəh nɨsiaiiən rəha netəmim.
3 Məto itəmat, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat mɨn məmə nakotasitu elat, nəkotəkəike motol məmə netəmim okəsotəplanən, nat əpnapɨn rəhatəmat mɨn netəmim.
4 Otol nəhlan məmə netəmim okotəruru rəhatəmat nolən wɨr mɨn, kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion mɨn, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wɨr mɨn.”

Nolən rəha nəfakən
(Luk 11:2-4)

5 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nian nakotəghat kəm Uhgɨn e nəfakən, kən sotolən e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwɨr, məto nɨkilat tamkɨmɨk. Netəm mɨn əh, ilat kotolkeike məmə okotətul əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən, ne ihluə e suatɨp asol, kən motəfak məmə netəmim okotəplan motəto ilat. Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kɨnotos rəkɨs nətouən rəhalat, inəh nɨsiaiiən rəha netəmim.
6 Məto nian nakotəghat kəm Uhgɨn e nəfakən, nakotuwɨn əpəh e nɨpəgnoa nimə rəhatəmat, kən motahtosɨg e toa, kən motəfak kəm Uhgɨn itəm tətatɨg ikɨn əh itəm netəmim kəsotəplanən itəmat. Kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion mɨn, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wɨr mɨn.
7 “Kən nian nakotəghat kəm Uhgɨn e nəfakən, sotargətainən nəghatən mɨn tepət tepət u nɨpətɨn tɨkə, tahmen e netəm

5:48: Lev 19:2; Dut 18:13 **6:1:** Mat 23:5 **6:5:** Mat 23:5; Luk 18:10-14

kotəruru Uhgɨn. Nɨkilat təht məmə rəhalat uhgɨn mɨn okotəto
ilat o nəghatən mɨn tepət itəm koatəfak moatən.
8 Sotolən məmə ilat ne, məto-inu uarisɨg nakotətapəh ron,
məto rəhatəmat Tata Uhgɨn tɨnɨtun rəkɨs nat naka itəm nako-
toleike.
9 “Kən tol min-nəhlan, nian nakotəghat kəm Uhgɨn e
nəfakən, kən otəfak mihin nulan:
‘Tata rəhatɨmat itəm nətatɨg e nego e neai, pəs netəmim
kotɨsiai-in ik.
10 Pəs nərəmərəən rəham tuwa, kən pəs nat itəm ik nakolkeike
in otuwa mol nɨpahrienən lan ikɨn-u e nətueintən,
tahmen-pən əm ilɨs e nego e neai.
11 Os-ipa nagwənən kəm itɨmat tahmen-in rəha nian roiu.
12 Kən aluin məsalpɨnən, nolən rat mɨn rəhatɨmat, tahmen-
pən əm məmə itɨmat ekotaluin məsotaskəlɨm-iəkɨsən
e nɨkitɨmat nolən rat mɨn rəha netəmim itəm koatol
nəratən kəm itɨmat.
13 Kən segəhan-inən itɨmat ekotuwɨn ima nos-ipən-os-ipənən,
ikɨn itəm məta oekotakiə motol nolən rat, məto os-irəkɨs
itɨmat e nelmɨ Setan.’
14 “Okəmə itəmat nəkotaluin, məsotaskəlɨm-iəkɨsən e
nɨkitəmat nolən rat mɨn rəha netəmim itəm koatol kəm
itəmat, kən rəhatəmat Tata Uhgɨn e nego e neai, in otaluin
məsalpɨnən, rəhatəmat nolən rat mɨn.
15 Məto okəmə itəmat nəsotaluinən, motaskəlɨm-iəkɨs e
nɨkitəmat nolən rat mɨn rəha netəmim itəm koatol kəm itəmat,
kən okol rəhatəmat Tata Uhgɨn otəsaluinən kən malpɨn nolən
rat mɨn rəhatəmat.”

Nolən rəha nətuakəmən

16 Kən Iesu təmatən mɨn məmə, “Nian nakotətuakəm mo-
tapəs nagwənən motəfak kəm Uhgɨn, sotolən nɨganəmtɨtəmat
təpou tahmen-pən e netəm mɨn u itəm rəhatəmat nənən təwɨr,
məto nɨkilat tamkɨmɨk. Ilat koatol nɨganəmtɨlat tol pɨsɨn, məmə
netəmim okotəplan ilat məmə nəumɨs tɨnus ilat, kən netəmim
okotɨsiai-in ilat. Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat
kɨnotos rəkɨs nətouən rəhalat, inəh nɨsiaiiən rəha netəmim.
17 Məto nian nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak
kəm Uhgɨn, onəkotaikuas e nɨganəmtɨtəmat, kən motol-pən oel
etəmat,
18 məmə netəmim okəsotəplanən məmə nakotətuakəm mo-
tapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgɨn, kən rəhatəmat Tata
itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion mɨn, in otətou itəmat o
rəhatəmat nolən wɨr mɨn.”

6:7: 1 King 18:26-29 **6:8:** Mat 6:32 **6:10:** Luk 22:42 **6:12:** Mat 6:14-15; 18:21-35 **6:13:** Luk 22:40; Jem 1:13; Jon 17:15; 2 Tes 3:3; 2 Tim 4:18 **6:14:** Mak 11:25-26 **6:16:** Aes 58:5-9

Nat təwɨr əpəh e nego e neai
(Luk 11:34-36)

19 Kən Iesu təmatən mɨn məmə, “Təsəwɨrən məmə
nəkotuargətain rəhatəmat nat wɨr mɨn e nətueintən u məmə
rəhatəmat nautə otepət, məto-inu e nətueintən u, wɨn mɨn
kotɨtun nunən, kən namtəən tɨtun nərəkɨnən natɨmnat mɨn
əh, kən iakləh mɨn kotɨtun nəhapən rəhatəmat nimə motuwɨn
imə kakləh-in rəhatəmat natɨmnat.
20 Məto təwɨr məmə nəkotuargətain rəhatəmat nat wɨr
mɨn əpəh e nego e neai. Ikɨn əh wɨn mɨn kəsotunən, kən
namtəən okol təsərəkɨnən natɨmnat mɨn əh, kən iakləh mɨn
okol kəsotakləh-inən.
21 Iatən nəhlan məto-inu, ikɨn pəhruən rəhatəmat natɨmnat
wɨr mɨn koatəməhl ikɨn, məto nian rafin nɨkitəmat otəkəike
matəht natɨmnat mɨn əh-ikɨn əh.
22 “Nɨganəmtɨm in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-
əhagən kəm nɨpətɨm. Okəmə nɨganəmtɨm mil kuəwɨr, tahmen
əm məmə nɨpətɨm tərioah e nəhag-əhagən.
23 Məto okəmə nɨganəmtɨm mil kuərat, tahmen əm məmə
nɨpətɨm in tərioah e nalugɨnən. !Kən okəmə nəhag-əhagən
e nɨpətɨm in napinəp əmən, tahmen əm məmə ik nəkətatɨg e
napinəpən asol agɨn-əh!*
24 “Etəmim tɨkə itəm tɨtun nuwamən in slef rəha etəm-iasol
kəiu. Okəmə in tətalkut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit
mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən
slef rəha Uhgɨn ne məni e nian kitiəh əm.”

Təsəwɨrən məmə
nakotətəlɨg-in pɨk
(Luk 12:22-31)

25 Kən Iesu təmən məmə, “Kən o natɨmnat mɨn əh, io
iatən kəm itəmat məmə, təsəwɨrən məmə nakotətəlɨg-in pɨk
rəhatətmat nəmegəhən məmə onəkotun naka, kən motənɨm
naka. Kən təsəwɨrən məmə nakotətəlɨg-in pɨk nɨpətɨtəmat
məmə onəkotos hiə rəhatəmat napən. ?Nəukəti nəmegəhən
rəhatɨmat tatəmegəh əm e nagwənən, o kəp? Kəp. ?Kən naka
in nat asol o nɨpətɨtat, napən, o kəp? Kəp.
26 Otəplan-tu mənɨg mɨn itəm koatiwɨg moatan. Ilat
kəsotasumən, kən ilat kəsotələhəu-wɨrən nagwənən e
nɨpəgnoa nimə, məto Tata rəhatəmat e nego neai, in tatos-
ipən nagwənən kəm ilat. ?Kən e nɨganəmtɨn, nɨkitəmat təht
məmə in tolkeike pɨk itəmat taprəkɨs-in mənɨg mɨn? !Əwəh!

6:19: Jem 5:1-3 **6:20:** Mat 19:21; Luk 18:22 * **6:23:** Nɨpətɨn kit rəha “nɨganəmtɨm mil kuəwɨr” təmə, ik etəm kit itəm nɨkim tagien o nasituən netəmim e rəham məni. Kən nɨpətɨn kit rəha “nɨganəmtɨm mil kuərat” təmə, ik iaumɨs kit.
6:25: Fil 4:6; 1 Tim 6:6-8; 1 Pita 5:7 **6:26:** Mat 10:29-31; Luk 12:6-7

27 ?Nɨkitəmat təht məmə rəhatəmat nətəlɨgən pɨk tɨtun nolən
rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəlɨgən pɨk
təsafin-pənən aua kitiəh əm e rəhatəmat nəmegəhən.
28 “?Kən təhrol nɨkitəmat tatəht pɨk napən onəkotuwɨn lan?
Nɨkitəmat təht-tu nəguɨ nɨg mɨn itəm koatəwiə əpnapɨn əm. Ilat
kəsotol pɨkən wək o nəhlən rəhalat napən.
29 Məto ekən kəm itəmat məmə Kig Solomon, in etəmim
rəhan nautə tepət, kən rəhan napən itəm tatuwɨn-in, ilat
kotəwɨr motaprəkɨs. Məto nəguɨ nɨg əpnapɨn mɨn kotəwɨr
taprəkɨs-in rəhan napən.
30 Uhgɨn təmol manuwɨhl əpnapɨn əm təwɨr pɨk e nəguɨ nɨg
mɨn əh. Məto manuwɨhl əh in rəha nian kitiəh əm, kən olawɨg
kuwan e nɨgəm. ?Kən okəmə Uhgɨn tatol-wɨr manuwɨhl əh, kən
nɨkitəmat təht məmə Uhgɨn otos-ɨpɨnə napən itəm nəkotəkəike
motuwɨn lan? !Əwəh! In otol nəhlan. !Ei, rəhatəmat na-
hatətəən in təkəku agɨn!
31 “Tol nəhlan, təsəwɨrən məmə itəmat nakotətəlɨg-in pɨk
məmə, ‘?Ekotun naka?’ o ‘?Ekotənɨm naka?’ o ‘?Ekotos hiə
napən motuwɨn-in?’
32 Sotətəlɨg-in pɨkən. Netəm itəm kotəruru Uhgɨn, ilat
koatətəlɨg-in pɨk natɨmnat itəm tol nəhlan. Məto itəmat nenəti
Uhgɨn mɨn, kən rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in tɨtun
məmə nəkotəkəike motos natɨmnat mɨn əh.
33 Məto pəs onəkotol nərəmərəən rəha Uhgɨn, ne nəmegəhən
ətuatɨp itəm Uhgɨn tolkeike, ilau okuətul aupən e nəmegəhən
rəhatəmat. Nian nəkotol nəhlan, kən Uhgɨn otos-ɨpɨnə mɨn
natɨmnat mɨn əh kəm itəmat.
34 Tol nəhlan, təsəwɨrən məmə nakotətəlɨg-in pɨk natɨmnat
itəm onəkotəkəike motos olawɨg, məto-inu natɨmnat rəha
olawɨg, ilat rəha olawɨg. Nəratən rəha nian kitiəh, in tɨnahmen
rəkɨs rəha nian kitiəh.

7

Sotakilən nolən rəha
suah kit mɨn
(Luk 6:37-38, 41-42)

1 Okəmə nakotakil rat netəmim, kən Uhgɨn otələhəu nəghatən
rəha nalpɨnən rəhatəmat.
2 Tol nəhlan məto-inu, nəghatən əskasɨk itəm nakoatən məmə
suah kit in etəm rat, kən Uhgɨn otətəu-pən əm o nənən
rəhatəmat nolən rat mɨn. Okəmə nakotakil etəmim e nolən
itəm tətuatɨp, kən Uhgɨn otakil itəmat e nolən itəm tətuatɨp.
Məto okəmə nakotakil rat netəmim e nolən əskasɨk, kən Uhgɨn
otakil itəmat e nolən ahmen mɨn əm.

6:29: 1 King 10:4-7; 2 Kron 9:3-6 **6:32:** Mat 6:8 **6:33:** 1 King 3:11-14; Sam 37:4,25; Rom 14:17 **7:1:** Rom 2:1; 1 Kor 4:5; Jem 4:11-12 **7:2:** Mak 4:24

3 ? Tahro nakoatən nɨmɨsmɨsɨ nɨg itəm tətatɨg e nɨganəmtɨ
piatəmat mɨn, məto itəmat nəsotəplanən nɨg asol itəm tətatɨg
e nɨganəmtɨtəmat?
4 ? Kən tahro nakoatən məmə, ‘Ei piak, pəs ekos-irəkɨs
nɨmɨsmɨsɨ nɨg e nɨganəmtɨm,’ məto nəsotəplanən nɨg asol e
nɨganəmtɨtəmat?
5 !Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Otaupən,
motos-irəkɨs nɨg asol e nɨganəmtɨtəmat, kən nəkotɨtun nəplan
wɨrən nohrəkɨsən nɨmɨsmɨsɨ nɨg itəm tətatɨg e nɨganəmtɨ
piatəmat mɨn.
6 “Sotos-ipənən natɨmnat rəha Uhgɨn kəm kuri mɨn, kən
sotərakin-pənən rəhatəmat nat wɨr mɨn kəm pɨkəs mɨn.*
Okəmə nəkotol nəhlan, kən ilat okotaliwək lan kən moteirair
motus itəmat.”

Nolən ətuatɨp o nətapəh-inən nat kit o Uhgɨn
(Luk 11:9-13; 6:31)

7 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Ekən kəm itəmat
məmə, otətapəh-in kəm Uhgɨn o natɨmnat, kən in otos-ipɨnə
kəm itəmat. Kən otegəs-in pəs nakotehm. Kən otəht-əht toa pəs
toa oterəh otəmat.
8 Ekən nəhlan məto-inu netəmim rafin itəm koatətapəh-in,
kən okotos. Kən netəm mɨn u itəm koategəs-in, kən okotehm.
Kən netəmim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.
9 “?Itəmat pah, nian nətɨn tatətapəh-in pɨret, məto in tatos-
ipən kəpiel? !Kəp!
10 ?O, nian in tatətapəh-in nəm, məto in tatos-ipən sɨnek? !
Kəp!
11 Nat əpnapɨn itəmat netəmim rəha nətueintən nakotərat,
məto nakoatos-ipən natɨmnat wɨr mɨn kəm nenətɨtəmat mɨn.
!Məto Tata Uhgɨn e nego e neai, nolən rəhan in təwɨr pɨk
maprəkɨs-in nolən rəhatəmat, kən nɨpahrienən, in otos-ipən
natɨmnat wɨr mɨn kəm netəm mɨn u itəm koatətapəh-in ron!
12 Kən tol nəhlan, otol təwɨr kəm netəmim rafin e nolən
mɨn rafin itəm nakotolkeike məmə netəmim okotol min kəm
itəmat. Inu nɨpətɨ Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses, ne
nəukətɨ nəghatən itəm təmos-ipən kəm ien mɨn aupən.”

Suatɨp kəiu
(Luk 13:24)

13 Iesu təmən mɨn məmə, “Itəmat onəkotəkəike motuwɨn-
pən e nafiluə itəm təkəku, məto-inu nafiluə itəm iahgin ne

---

* **7:6:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “sotərakin-pənən rəhatəmat perel kəm pɨkəs mɨn.” Perel u, in kəpiel kit itəm nəmtɨn tiəkɨs. Təmɨsɨ-pən e nɨki iarou. Kəm-naka, “kuri” ne “pɨkəs” katuəpsen-pən netəm rat. **7:7:** Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 **7:8:** Jon 15:7; Jem 4:3; 1 Jon 3:22 **7:11:** Jem 1:17 **7:12:** Mat 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10

suatɨp itəm tɨmətɨg əm tatuwɨn o nərəkɨnən, kən netəmim tepət koatuwɨn-pən e nafiluə əh.
14 Məto nafiluə itəm təkəku, ne suatɨp itəm tiəkɨs tatuwɨn o nəmegəhən, kən netəmim noan məsɨn əm okotəplan.”

Nɨg ilau noan
(Luk 6:43-44)

15 Kən Iesu təmən məmə, “Oatəto wɨr itəmat o ien eiueiuə mɨn. Ilat koatuwa moatəghat mətɨg e nolən əpou tahmen e sipsip, məto əpəh imə e nɨkilat, ilat kotahmen e kuri iarupɨn.
16 Kən e nəmegəhən rəhalat, nəkotəplan noan, kən nəkotɨtun naka tətatɨg e nɨkilat. Netəmim okol kəsotuwɨnən e nolkosɨk o iapɨl-iapɨl moatəhl noa nɨg itəm təwɨr mətehen tahmen e krep o fik.
17 Tol min-nulan, nɨg itəm təwɨr tatoe-in noan itəm təwɨr, məto nɨg itəm tərat tatoe-in noan itəm tərat.
18 Nɨg itəm təwɨr okol təsoe-inən noan itəm tərat, kən nɨg itəm tərat, okol təsoe-inən noan itəm təwɨr.
19 Nɨg mɨn rafin itəm kəsotoe-inən noalat itəm təwɨr, okəte rəkɨs ilat, kərakin-pən ilat e nɨgəm.
20 Tol nəhlan, e nəmegəhən rəha ien eiueiuə mɨn əh, onəkotəplan noan, kən nəkotɨtun naka tətatɨg e nɨkilat.
21 “Sənəmə netəmim rafin itəm kotaun-in io motən məmə, ‘Iərəmərə, Iərəmərə,’ itəm ilat kotɨtun nuwɨnən motatɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn məto ilat mɨn əm u itəm koatol nəwia rəhak Tata itəm tətatɨg e nego e neai.
22 E nian Uhgɨn otakil netəmim rafin, netəmim tepət okotən kəm in məmə, ‘!Iərəmərə, Iərəmərə! ?Tahro? ?Nəkɨtun o kəp məmə, itɨmat emotən-iarəp nəghatən rəham itəm nəmos-ipa kəm itɨmat, kən motəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nərgəm, kən motol natɨmnat pɨspɨs mɨn e nərgəm?’
23 Kən oekən-ipən ətuatɨp kəm ilat məmə, ‘Aupən ekəruru itəmat, kən u-roiu mɨn ekəruru itəmat. !Otuwɨn isəu ron io, itəmat netəm noatol nolən tərat!’ ”

Etəmim kəiu kəmiailəkɨn nimə
(Mak 1:22; Luk 6:47-49)

24 Kən Iesu təmol namnun rəhan nəghatən məmə, “Okəmə itəmat u itəm nəmotəto nəghatən mɨn u rəhak kən moatol, kən onəkotahmen e etəmim itəm tenatɨg, in təmiləkɨn-pən nəukəti rəhan nimə e kəpiel.
25 Kən nuhuən təməfɨk, kən naruəh taiu, kən nɨmətag asol telel moh nimə. Məto nimə təsietən məto-inu kəmiləkɨn-pən nəukətɨn e kəpiel.

7:15: Mat 24:24; Wək 20:29; 2 Pita 2:1 **7:16:** Kal 5:19-22; Jem 3:12 **7:19:** Mat 3:10; Luk 3:9; Jon 15:6 **7:20:** Mat 12:33 **7:21:** Luk 6:46; Jem 1:25 **7:23:** Luk 13:25-27; Sam 6:8; 2 Tim 2:19

26 Okəmə itəmat u itəm nəmotəto nəghatən min u rəhak kən
məsotolən, kən onəkotahmen e etəmim itəm təsətəlig-in wirən
nolən natimnat kən in ialməl, in təmiləkin-pən nəukəti rəhan
nimə e nimənkləkil əm.
27 Kən nuhuən təməfik, kən naruəh taiu, kən nimətag asol
telel moh nimə. Kən nimə təmiet, kən nian təmiet, məto
təmərat agin."

Nəghatən rəha Iesu, nəsanənən tətatig lan

28 Kən nian Iesu təmol namnun rəhan nəghatən, kən
netəmim narmilat təmiwig pik ron,
29 məto-inu nian tatəgətun, sənəmə tahmen e rəhalat iəgətun
min rəha Lou, məto rəhan nəghatən təfigəm, nepətən əh-ikin.

8

Iesu təmol-wir suah kit təmos nimisən u leprosi
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Nian Iesu təmeiuaiu-pa e nitot, netəmim tepət kəmotətəu-
pən.
2 Kən suah kit nimisən u leprosi* təmol təmuwa ron, misin-pən
nulin o Iesu, kən mən məmə, "Iərəmərə, okəmə nakolkeike, kən
nəkitun nol-wirən io kən mafəl rəkis namkimikən lak."
3 Kən Iesu təməg-əfəməh-in nelmin mələhəu-pən lan, mən
məmə, "Əwəh. Iakolkeike. Əwir-ta." Kən roiu agin-əh, nimisən
leprosi təmagim mikə lan.
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Əsən-iarəpən natimnat
min u kəm netəmim, məto uwin əm mehm pris kit pəs in tehm
məmə nipətim tinol min-nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm
Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tinikə,
kən netəmim okotitun məmə nipahrienən ninəwir, kən rəham
namkimikən tinikə."

Nahatətəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael min
(Luk 7:1-10)

5 Kən Iesu təmuwin miet-arəpən əpəh e taon Kapaneam,
kən etəm-iasol kit rəha mopael min rəha netəm Rom təmuwa
məplan Iesu, kən mətasək-pən ron matən məmə,
6 "Iərəmərə, rəhak iolwək tatimis, kən mətapil əpəh e nimə
rəhak, nipətin rafin təmimis, kən tatəto tərat pik."
7 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Oekimnə mol in təwir
min."
8 Kən etəm-iasol rəha mopael min təmən-ipən kəm in məmə,
"Iərəmərə, io etəmim kit itəm esətuatipən, kən esahmenən

7:29: Mak 1:22; Luk 4:32 * **8:2:** E Naoa Rəha Uhgin, nəghatən u "leprosi" tatəghat-in nimisən pisin pisin min rəha nuwigitəm. Nimisən min u tatərəkin nuwigitəm, kən Lou rəha Moses tatən məmə suah kit itəm təmos nimisən nəhlan, in tamkimik e nigənəmti Uhgin.
Afin Lev 13-14. **8:4:** Lev 14:1-32; Mat 9:30; Luk 17:14

məmə ik onəkuwa e rəhak nɨpəgnoa nimə. Ən əm nəghatən kit,
kən ekɨtun məmə in otəto təwɨr mɨn. 9 Ekɨtun məmə nɨmɨsən əh
otəkəike mol nəwiam, məto-inu io mɨn, rəhak netəm-iasol mɨn
kotərəmərə lak, kən iatol nəwialat, kən mopael mɨn neen əh-
ikɨn itəm io ekərəmərə elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, 'Uwɨn,'
kən tuwɨn. Kən okəmə ekən kəm kit məmə, 'Wa,' kən tuwa. Kən
okəmə ekən kəm rəhak slef məmə, 'Ol nat u,' kən tol nat əh."
10 Nian Iesu təməto nəghatən əh, kən narmɨn təmiwɨg pɨk
ron, kən təmən-ipən kəm netəmim itəm koatuarisɨg-in məmə,
"Nɨpahrienən iakatən kəm itəmat məmə, suah u sənəmə in
etəm Isrel. Kən nat əpnapɨn noanol mɨn rəha Isrel, məto
esehmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən təskasɨk tahmen-pən
lan.
11 Iatən kəm itəmat məmə netəmim tepət okotɨsɨ-pən e
nɨkalɨn par ikɨn ne e nɨkalɨn pah ikɨn, okotuwa motagwən
kitiəh e tepɨl ilat Epraham, ne Aisak, ne Jekop əpəh e
nərəmərəən əpəh e nego e neai.
12 Məto itəmat noanol rəha Isrel itəm Uhgɨn təmaupən
mɨtəpun itəmat məmə in otərəmərə etəmat, in otərakin-pən
itəmat ihluə e napinəpən, kən ikɨn əh, netəmim okotasək kən
moatəto tərat, kən moatəgətain nəluɨlat mɨn."
13 Kən Iesu təmən-ipən kəm etəm-iasol rəha mopael mɨn
məmə, "Atuwɨn. Rəham iolwək otəwɨr tol əm məmə inu ne
nəmahatətə məmə Uhgɨn otol mihin." Kən e nian ətuatɨp əh,
nɨpətɨ iolwək rəha etəm-iasol rəha mopael mɨn təmuwa məwɨr
mɨn.

Iesu təmol nɨmɨsən tepət kotəwɨr mɨn
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Kən Iesu təmuwɨn e nimə rəha Pita, kən muwɨn imə
məplan uhu Pita tatətəp-ətəp mətapɨl.
15 Kən təməg-əfəməh-in nelmɨn mek nelmɨ pətaguɨhl un,
kən nətəp-ətəpən təmagɨm mɨkə, kən tɨnətul. Kən mɨnatol
nagwənən nɨgɨ Iesu.
16 Kən ehnaipən in, netəmim kəmotəmɨk netəmim tepət itəm
narmɨn rat tətatɨg elat motuwa o Iesu, kən Iesu təməhg-iarəp
narmɨn rat mɨn e nəghatən əm rəhan, kən mol-wɨr netəmim
rafin itəm koatɨmɨs.
17 Natɨmnat mɨn əh təmol nəhlan məmə otol nəghatən rəha
ien Aesea tuwa mol nɨpahrienən lan, itəm təmən aupən ikɨn
məmə,
"In təmos-irəkɨs nɨmɨsən mɨn rəhatat,
kən mol nɨpətɨtat mɨn itəm kotahmə, kotəwɨr."

Etəmim kəiu kəmioalkeike məmə okiauarisɨg-in Iesu
(Luk 9:57-62)

8:11: Luk 13:29 **8:12:** Mat 22:13; 25:30; Luk 13:28 **8:17:** Aes 53:4

18 Kən nian Iesu təməplan nɨmanin netəmim itəm koatɨtəlau
in, kən təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə okotuwɨn e
nɨkalɨ lek entənɨpən-pən.
19 Kən iəgətun kit rəha Lou təmuwa mən-ipən kəm in məmə,
"Iəgətun. Hiə ikɨn onakatuwɨn-pən ikɨn, oekətəu-pən ik."
20 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Kuri iarupɨn mɨn,
rəhalat nɨpəg tatɨg o napɨlən, kən mənɨg mɨn nimaalat tatɨg o
napɨlən. Məto Nətɨ Etəmim,† in rəhan nimə rəha napɨlən tɨkə
məmə otuwɨn mapɨl ikɨn."
21 Kən etəmim kit mɨn rəha Iesu təmuwa mən-ipən kəm
in məmə, "Iərəmərə. Oekətəu-pən ik məto, pəs ekuwɨn pitən
mɨtənɨm rəhak tata."
22 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Ətəu-pa io. Netəmim
itəm kəsotolən nəwia Uhgɨn, in tahmen əm məmə ilat
kɨnotɨmɨs rəkɨs. Pəs ilat okotuwɨn motɨtənɨm rəhalat netəmim
itəm kəmotɨmɨs."

Iesu təmən-iəhau nɨmətag asol e Lek Kalili
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 Kən Iesu təmuwɨn e pot, kən rəhan mɨn netəmim kotuwɨn
ilat min.
24 Kən təsuwəhən, nɨmətag asol kit tətul kən mɨnol peau-
peau asol mɨn e lek, kən nəhau tatər-pən e pot, iuəhkɨr əm pot
tətamnɨm, məto Iesu tətapɨl.
25 Kən kəmotuwɨn motəhgaiir e Iesu motən-ipən məmə, "!
Iərəmərə! !Osmegəh kitat! !Otəsuwəhən kotamnɨm!"
26 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro nakotəgɨn
pɨk? Rəhatəmat nahatətəən təkəku agɨn." Kən təmətul mən-
iəhau nɨmətag ne peau-peau asol mɨn. Kən nɨmətag təmurahl
nelmɨn, kən tɨnəməlinu tɨnəməlinu.
27 Kən netəmim rəha Iesu narmɨlat təmiwɨg pɨk moatən
məmə, "!Ei! ?Etəmim naka u? Nat əpnapɨn nɨmətag ne nəhau,
məto ilau kətioal nəwian."

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e etəmim kəiu
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Kən nian Iesu təmuwa miet-pa entənɨpən-pən e lek, ikɨn
Katara, kən etəmim kəiu itəm narmɨn rat mɨn kotatɨg elau
kəmiaiet-arəpa məmə okuəplan Iesu. Ilau kəmiasɨpən e nɨpəg
kəpiel mɨn, ikɨn katɨtənɨm netəmim ikɨn. Ilau kuəsanən mətioh
netəmim, kən netəmim koatəgin nuwɨn-pənən ikɨn.
29 Kən əmun narmɨn rat mɨn itəm kotatɨg elau kəmotaget
əfəməh motən məmə, "! Ik Nətɨ Uhgɨn! ? Nəmuwa məmə

---

† **8:20:** Nian Iesu təmən nərgɨn u "Nətɨ Etəmim," tatəghat-in atɨp in. Nərgɨn u təmiet e Naoa rəha Daniel ne naoa pɨsɨn pɨsɨn mɨn e Oltesteman. Kən nɨpətɨn təmə suah kit itəm təmɨsɨ-pən o Uhgɨn kən matos nepətən rəha Uhgɨn. **8:20:** 2 Kor 8:9 **8:24:** Sam 4:8 **8:26:** Mat 14:31; Sam 89:9

nakahrol itimat? ?Nəmuwa məmə nakol nalpinən kəm itimat itəm təsolən əh nian rəhan?”
30 Iuəhkir əm olat, pikəs min tepət əh-ikin kotagwən,
31 kən narmin rat min kotasək-pən o Iesu motən məmə, “Okəmə nəkəhg-iarəp itimat, ahl-ipən itimat ekotuwin e pikəs min əh.”
32 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin.” Kən narmin rat min kəmotiet elau, motaiu motuwin e pikəs min, kən əmun pikəs min ilat rafin kəmotaiu moteiuaiu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pən e lek motamnim.
33 Kən netəmim itəm koatehm pikəs min, kəmotagim motuwin e taon motən-iarəp natimnat rafin, ne natimnat itəm Iesu təmol kəm suah mil itəm narmin rat min kotatig elau.
34 Kən əmun netəmim rafin rəha taon kəmotuwa məmə okotəplan Iesu. Kən nian kəmotəplan in, kən kəmoatəkəike əskasik kəm in məmə otəkəike miet əh-ikin əh.

9

Iesu təmol-wir etəm nipətin təmimis
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Kən Iesu təmuwin e pot muwin entənipən-pən e lek, kən miet-arəpa iman ikin, e taon Kapaneam.
2 Kən netəmim neen kəmotiləs etəmim kit motuwa ron. Nipətin məsin təmimis, kən mətapil e rəhan nimitiwin. Kən nian Iesu təməplan rəhalat nahatətəən, kən təmən-ipən kəm etəm tatimis un məmə, “Nətik, əsəginən. Rəham nolən rat min emos-irəkis rəkis.”
3 Kən nian kəmotəto nəghatən əh, iəgətun min neen rəha Lou kotən-ipən kəm ilat min məmə, “Nəghatən əh tərat. Suah əh tatəghat məmə otol məmə in Uhgin.”
4 Məto Iesu titun nətəligən rəhalat kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “? Tahro itəmat nakoatos nətəligən itəm tərat min-nulan?
5 ? In pəhruən timətig məmə oekən, məmə, ‘Emafəl rəkis rəham nolən rat min,’ o ‘Ətul maliwək’?*
6 Kən roiu ekol nat kit məmə nəkotitun məmə Nəti Etəmim tatos nepətən ikin-u e nətueintən məmə otafəl rəkis təfagə rat min.” Kən in təmən-ipən kəm suah əh tatimis məmə, “Ətul miləs rəham nimitiwin maliwək matuwin latuənu.”
7 Kən suah u tatimis təmətul maliwək matuwin latuənu.
8 Kən nian nimanin netəmim kəmotəplan nat əh, kən kəmotəgin, kən motənwiwi nərgi Uhgin itəm təmos-ipən nepətən kəm etəmim məmə otol nəhlan.

8:29: Mak 1:24; Luk 4:41 **9:1:** Mat 4:13 **9:4:** Luk 9:47; Jon 2:25 * **9:5:** Okəmə Iesu titun nol-wirən suah kit, kən tatəgətun məmə tatos nəsanənən o Uhgin məmə otafəl rəkis nolən rat min rəha netəmim. **9:6:** Jon 17:2

Iesu təmaun-in Matiu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Kən Iesu təmaliwək muwɨn məsɨn mɨn, məplan suah kit,
nərgɨn u Matiu. In etəmim itəm tatos məni rəha takɨs, kən
tatəpələh ikɨn katətou-pən takɨs ikɨn. Kən Iesu təmən-ipən kəm
in məmə, “Uarisɨg-in io, muwa etəmim rəhak.” Kən in təmətul
muarisɨg-in Iesu.
10 Kən Iesu təmuwɨn mətagwən e nimə rəha Matiu, kən
netəmim tepət rəha nosən məni rəha takɨs kəmotuwa, kən
netəmim tepət itəm koatol təfagə rat† kəmotuwa, kən ilat
kəmotuwa motəpələh motagwən ilat Iesu ne rəhan netəmim.
11 Kən nian Farisi mɨn kəmotəplan nat əh, kən kotən-
ipən kəm netəm rəha Iesu məmə, “?Tahro rəhatəmat iəgətun
tətagwən kələh ilat netəm koatos məni rəha takɨs ne netəm
koatol təfagə?”
12 Məto Iesu təmətо rəhalat nəghatən kən təmən-ipən kəm
ilat məmə, “Etəmim itəm təsɨmɨsən təsuwɨnən məplan tokita.
Məto etəmim u itəm tatɨmɨs, in otəkəike muwɨn məplan tokita.
13 Otuwɨn motegəs-in motol nɨpətɨ nəghatən u pahrien itəm
Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
‘Nat kit tatol nɨkik tətagien, inu məmə onəkotasəkitun
netəmim, məto sənəmə rəhatəmat sakrifais mɨn itəm
nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol nɨkik tətagien.’‡
Iatən tol min-nulan məto-inu eməsuwamən məmə ekaun-in
netəm mɨn u itəm nɨkilat təht məmə kɨnotətuatɨp rəkɨs məmə
okotuarisɨg-in io, məto emuwa məmə ekaun-in netəm mɨn u,
netəm nol təfagə məmə okotuarisɨg-in io.”

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgɨn
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Kən netəmim rəha Jon Baptais kəmotuwa motəplan Iesu
motən-ipən kəm in məmə, “Əplan-tu. Itɨmat ekotətuakəm
motapəs nagwənən motəfak kəm Uhgɨn, kən Farisi mɨn, ilat
mɨn koatol mihin. ?Məto təhrol e rəham netəmim kəsotolən
nəhlan?”
15 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian netəmim
koatol marɨt rəha suah kit, kən in tətatɨg e nagwənən rəhan
ilat in mɨn neen, nɨkitəmat təht məmə in mɨn neen okotasək?

---

† **9:10:** Farisi mɨn, ilat kəmoatətəu-pən wɨr agɨn-əh Lou rafin itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses məmə Moses otos-ipən kəm netəm Isrel. Kən ilat koatətəu-pən wɨr mɨn nəghatən mɨn itəm kəmotɨsɨ-pən e Lou rəha Moses, məto netəmim əm kəmotol, sənəmə Lou ətuatɨp mɨn rəha Uhgɨn. Kən Farisi mɨn, katən məmə netəmim rafin itəm kəsotətəu-pənən lou əlkələh mɨn əh, ilat iol təfagə. **9:11:** Luk 15:2 **9:13:** Hip 10:8; Hos 6:1-6; Maeka 6:6-8; 1 Saml 15:22 ‡ **9:13:** Nian Uhgɨn təmən nəhlan, nɨpətɨn məmə in otapəs rəhalat sakrifais mɨn məto-inu nəratən tətatɨg e nɨkilat. Uhgɨn təmən məmə ilat kotəkəike motasəkitun netəmim. **9:14:** Luk 18:12

!Kəp! Məto nian əh-ikɨn itəm tatuwa məmə netəmim okotɨləs-irəkɨs etəmim itəm katol nagwənən rəhan. Kən e nian əh, in mɨn neen kotɨtun napəsən nagwənən.

16 “Kən etəmim kit tɨkə məmə otos nɨmɨsmɨsɨ nɨməhan wi kit, kən məhlətain-pən e nɨməhan oas rəhan itəm təməhap, məto-inu okəmə tol nəhlan, kən nɨmɨsmɨsɨ nɨməhan wi tɨtun nəhapən nɨməhan oas, kən ikɨn təməhap ikɨn aupən tɨtun nuwamən mol iahgin pɨk agɨn.

17 “Kən etəmim kit tɨkə məmə otos wain itəm kəmol wi, kən miuw-pən e pətəl oas u təskasɨk itəm kəmol e nuwigɨ nəni. Okəmə tol nəhlan, kən wain otahləpɨk, kən pətəl otəhap, kən wain otəhtəg, kən pətəl otərat.§ Məto wain itəm kəmol wi okəkəike kiuw-pən e pətəl itəm kəmol wi tɨmətmətɨg, kən wain ne pətəl katuəməhl wɨr.”*

Pətagwəhl kit itəm tatɨmɨs ne pətan əkəku kit itəm təmɨmɨs (Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Nian Iesu tatən-ipən natɨmnat mɨn əh kəm ilat, etəm-iasol kit tuwa mɨsin-pən nulɨn o Iesu məmə, “Nətɨk pətan əkəku təmɨmɨs roiu əm. Məto wa, mələhəu-pən nelməm lan, kən otəmegəh mɨn.”

19 Kən Iesu təmətul ne rəhan netəmim, motuarisɨg-in suah un motuwɨn.

20 Kən əmun pətan kit əh-ikɨn itəm tatos nɨmɨsən rəhalat nɨpɨtan nian rafin əm, mɨnos nup tuelef.† Kən pətan əh təmɨsɨ-pən e məntaa Iesu ikɨn, kən mea-pən mek nɨpəgnəmtɨ kot məsɨn rəhan,

21 təmol nəhlan məto-inu tatən atɨp kəm in məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak nɨmɨsən otol namnun.”

22 Kən Iesu təmeirair məplan pətan əh, kən mən-ipən kəm in məmə, “Nətɨk pətan, əsəgɨnən. Rəham nahatətəən təmol ik nɨnəwɨr mɨn.” Kən e nian əh, rəhan nɨmɨsən təmɨkə.

23 Kən nian Iesu təmuwa miet-arəpa e nimə rəha etəm-iasol əh, kən təmuwɨn imə məplan netəmim koatahl nau motan napuən lan rəha nɨmɨsən, kən netəmim kəmoatasək pɨk.

24 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otiet motuwɨn isəu, məto-inu pətan əkəku un təsɨmɨsən, məto in tətapɨl əm.” Kən ilat kəmotalah e Iesu.

25 Məto nian netəmim kəmotiet motuwɨn ihluə, kən tuwɨn imə, maskəlɨm nelmɨ pətan əkəku, kən pətan əkəku un təmətul.

26 Kən namnusən rəha nat u təmaiu mɨtəlau rafin e nəptən əh.

---

§ **9:17:** Afin futnot e Luk 5:37 * **9:17:** Iesu təmən nəhlan məmə in otəgətun ilat məmə rəhan nəgətunən in tuwiwi mol pɨsɨn e nəgətunən rəha Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou. † **9:20:** Lou təmən məmə nɨmɨsən u leprosi təmol pətan əh tamkɨmɨk, kən okəmə tatek suah kit, kən in mɨn otamkɨmɨk. **9:21:** Mat 14:36

Iesu təmol-wɨr iganəmtɨn rat kəiu

27 Kən nian Iesu təmiet ikɨn əh, məto iganəmtɨn rat mil kəiu
kəmuətəu-pən in, kən mətuagət əfəməh məmə, “!Mipɨ Kig Tefɨt,
asəkitun itɨmlau!”
28 Nian Iesu tɨnuwɨn əpəh imə, kən iganəmtɨn rat mil kuea
ron. Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “?Itəlau nətuahatətə
məmə ekɨtun nol-wɨrən nɨganəmtɨtəlau, o kəp?” Kən ilau kuən-
ipən məmə, “Əwəh, Iərəmərə.”
29 Kən Iesu təmələhəu-pən nelmɨn e nɨganəmtɨlau mən-ipən
məmə, “Uhgɨn otol-wɨr nɨganəmtɨtəlau məto-inu nəmuahatətə
lan.”
30 Kən nɨganəmtɨlau tɨnəwɨr kən kɨnatuəplan nat. Kən
Iesu təmən-ipən əskasɨk kəm ilau məmə, “Onəsuən-iarəpən
natɨmnat mɨn u kəm netəmim.”
31 Məto ilau kəmiaiet mian, kən muən-iarəp namnusən rəha
Iesu tuwɨn mɨtəlau e ikɨn mɨn rafin e nəptən u.

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e etəm təruru nəghatən

32 Nian suah mil u kəmiaiet, netəmim kotɨləs etəmim kit
təruru nəghatən motuwa o Iesu. Suah əh in təruru nəghatən
məto-inu narmɨn rat tətatɨg lan.
33 Kən Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suah əh, kən
tɨnatəghat. Kən nɨmanin netəmim narmɨlat təmiwɨg pɨk ron,
kən motən məmə, “Suah kit təsəplanən nat kit tol nulan əpəh
Isrel nian kit ne.”
34 Məto Farisi mɨn kəmotən məmə, “Tatos nəsanənən o etəm-
iasol rəha narmɨn rat mɨn məmə otəhg-iarəp narmɨn rat mɨn.”

Iesu nɨkin təmahmə pɨk o netəmim

35 Kən Iesu təmaliwək matuwɨn e taon ne latuənu mɨn rafin,
kən matəgətun əpəh e nɨpəgnoa nimə mɨn rəha nuəfɨmɨnən,
matən-iarəp namnusən təwɨr rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn,
kən matol-wɨr netəmim rafin itəm koatɨmɨs, ne netəmim rafin
itəm nɨpətɨlat tərat koatəwɨr.
36 Nian təməplan nɨmanin netəmim tɨnepət pɨk, kən
nɨkin təmahmə pɨk olat məto-inu kɨnotos pɨk nahməən, kən
motəruru nasitu-atɨpən e rəhalat nəmegəhən, kɨnotahmen e
sipsip mɨn itəm etəmim tɨkə o nehmən ilat.
37 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, “!
Otəplan-tu! Nagwənən tepət əpəh e nasumən itəm kɨnotɨmətə,
məto iolwək mɨn noan məsɨn əm kotəulək-in.
38 Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən məmə otahl-
ipa iolwək mɨn tepət məmə okotuwɨn kəulək-in nasumən
rəhan.”

9:27: Mat 20:29-34 **9:30:** Mat 8:4 **9:33:** Mak 2:12 **9:34:** Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **9:35:** Mat 4:23; Mak 1:39 **9:36:** Nam 27:17; 1 King 22:17; Sek 10:2; Mat 14:14; Mak 6:34 **9:37:** Luk 10:2

10

Netəm tuelef rəha Iesu
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Kən Iesu təmaun-in netəm tuelef rəhan kotuwa kitiəh, kən
mos-ipən nəsanənən kəm ilat məmə ilat kotɨtun nəhg-iarəpən
narmɨn rat mɨn e netəmim, kən motɨtun nol-wɨrən nɨmɨsən
mɨn rafin, ne netəm mɨn u nɨpətɨlat təmərat.
2 Kən inu nərgɨ netəm tuelef rəha Iesu: in taupən Saimon, u
nərgɨn kit mɨn un Pita; ne təhan Antru; ne Jemes ne pian Jon,
nətɨ Sepeti mil;
3 ne Filip ne Patolomiu; ne Tomas ne Matiu, etəmim rəha
nosən məni rəha takɨs; ne Jemes nətɨ Alfeas; ne Tateas;
4 ne Saimon u kətaun-in məmə Selot;* ne Jutas Iskariot u
təmegəhan-in-pən Iesu tuwɨn e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn.

Iesu təmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

5 Kən nian Iesu təmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef məmə
okotuwɨn motol wək rəhan, təmaupən məghat kəm ilat məmə,
"Itəmat onəsotuwɨnən o netəm mɨn un sənəmə noanol mɨn
rəha Isrel, kən məsotuwɨnən e taon kit rəha netəm Sameria,
6 məto onəkotuwɨn o noanol mɨn rəha Isrel itəm kotahmen
e sipsip mɨn koatəlue.
7 Kən nian nakotuwɨn, nəkotəkəike motən-iarəp məmə,
'Nian itəm Uhgɨn otərəmərə e netəmim rafin lan, tɨnatuwa
iuəhkɨr.'
8 "Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm koatɨmɨs kotəwɨr
mɨn. Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm kəmotɨmɨs
kotəmegəh mɨn. Kən netəmim itəm leprosi tatol ilat,
nəkotəkəike motol nɨpətɨlat tuwa məwɨr mɨn. Kən netəmim
itəm narmɨn rat tətatɨg elat, itəmat nəkotəkəike matəhg-
iarəp narmɨn rat mɨn kotuwɨn isəu olat. Kən nəsanənən itəm
nəmotos, nəməsotosən nəmtɨn. Kən onəkotəkəike motol wək
əm, netəmim okəsətouən itəmat lan.
9 Nian nakotuwɨn, nəsotosən məni.
10 Kən məsotəmɨkən rəhatəmat kətɨm mɨn. Kən natɨmnat
itəm nakoatuwɨn-in, in əm un, məsotos mɨnən iahgoau kit
mɨn. Kən məsotosən put, ne kasɨkɨn rəhatəmat mɨn. Iatən
nəhlan məto-inu tətuatɨp əm məmə katos-ipən kəm iolwək mɨn
natɨmnat itəm tətuatɨp o natɨgən rəhalat.
11 "Nian nakotuwɨn e taon kit o latuənu kit, nəkotəkəike
motehm etəmim kit itəm nɨkɨn tagien məmə nakotuwɨn
mətatɨg itəmat min, kən nakoatatɨg ikɨn əh mətoarus-pən nian
nakotiet mɨn.

10:1: Mak 6:7; Luk 9:1 * **10:4:** Selot in suah kit itəm in tatətul əskasɨk o kantri rəhan. Əplan e tiksonari. **10:6:** Jer 50:6 **10:7:** Mat 3:2; 4:17; Luk 10:9,11 **10:9:** Luk 10:4 **10:10:** Luk 10:7; 1 Kor 9:14

12 Nian nakotuwɨn kətatɨg e nimə kit, nəkotəkəike kəghat wɨr
kəm ilat məmə, ‘Nəməlinuən tətatɨg otəmat.’
13 Kən okəmə netəmim e nɨpəgnoa nimə u, nɨkilat tagien
məmə okotos itəmat, kən pəs rəhatəmat nəghatən rəha
nəməlinuən tətatɨg olat. Məto okəmə nɨkilat təsagienən otəmat,
nəkotəkəike motos nəghatən rəha nəməlinuən moatuwɨn.
14 “Kən okəmə netəmim neen kəsotolkeɨkeən məmə okotit
itəmat nakotuwɨn e rəhalat nɨpəgnoa nimə, o kəsotətəlɨg-
inən rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkoatiet e nimə rəhalat,
o rəhalat latuənu, nəkotəkəike motohapɨspɨs rəkɨs nɨsɨp
e nelkɨtəmat məmə ilat okotɨtun məmə nəmotəuhlin-pən
məntaatəmat olat.
15 Nɨpahrienən iatən kəm itəmat, e nian itəm Uhgɨn otakil
netəmim, nalpɨnən rəha netəm mɨn əh in otəskasɨk pɨk
maprəkɨs-in nalpɨnən rəha netəm kotərat aupən e taon mil əh,
Sotom ne Komora.”

Netəmim okotol tərat kəm netəmim rəha Iesu

16 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Otətəlɨg-in-tu. Etahl-
ipən itəmat nakoatuwɨn tahmen e sipsip mɨn itəm kəmotuwɨn
ilugɨn e kuri iarupɨn mɨn. Onəkotəkəike motenatɨg wɨr tah-
men e malɨkɨm, kən itəmat motan mətɨg tahmen e mənɨg mak.
17 Onakoatəto wɨr itəmat o netəmim, məto-inu ilat okotɨləs
itəmat məmə nəkoatətul e nɨganəmtɨ kaonsel rəhalat, kən
okotalis itəmat əpəh imə e nimə rəha nuəfɨmɨnən.
18 “Kən məto-inu itəmat netəmim rəhak, okotewkəkan
itəmat nakotuwɨn motətul e nɨganəmtɨ etəm-iasol mɨn rəha
kapman mɨn, ne kig mɨn məmə onəkotən-iarəp nəghatən təwɨr
rəhak e nɨganəmtɨlat, kən e nɨganəmtɨ Iaihluə mɨn.
19 Nian ilat okotuwa motɨləs itəmat, kən nɨkitəmat təsəht
pɨkən məmə onəkotuwɨn motən məmə naka, o nakotəhrol
nulan motəghat. Nəsotəgɨnən məto-inu Narmɨn Rəha Uhgɨn,
in otos-ipɨnə nəghatən itəm onəkotən e nian ətuatɨp əh.
20 Nəsotəgɨnən məto-inu sənəmə itəmat onəkotəghat, məto
Narmɨn Rəha rəhatəmat Tata, otos-ipɨnə nəghatən kəm itəmat
məmə nakoatən-iarəp.
21 “Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatɨp mɨn kəm
rəhalat tɨkɨmɨr mɨn məmə okotohamnu ilat, kən tata mɨn
okotol mihin mɨn kəm nenətɨlat ətuatɨp mɨn, kən nɨsualkələh
okotətul motol nolən ahmen mɨn əm kəm rəhalat tata mɨn ne
mama mɨn məmə okotohamnu ilat.
22 Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək. Məto etəm
otətul əskasɨk mətoarus-pən natɨmnat mɨn un okotol namnun,
kən Uhgɨn otosmegəh.

10:12: Luk 10:5-6 **10:14:** Luk 10:10-12; Wək 13:51 **10:15:** Mat 11:24; Jaj 7 **10:16:** Luk 10:3; Rom 16:19 **10:20:** Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 **10:20:** Jon 14:26 **10:21:** Jon 14:26

23 Nian okotol tərat kəm itəmat e taon kit, kən nakotiet
motagim motuwin e taon pisin kit min. Iatən pahrien kəm
itəmat məmə okol nəsotuwin rafinən e taon min rəha Isrel
mətoarus-pən Nəti Etəmim in otuwa min.
24 "Netəmim itəm koatətəlig-in, okol kəsotaprəkis-inən
rəhalat iəgətun, kən iolwək min, okol kəsotaprəkis-inən
rəhalat etəm-iasol.
25 Netəm katəgətun ilat, kotəkəike motagien məmə okotuwa
motahmen e iəgətun rəhalat, kən iolwək min kotəkəike mo-
tagien məmə okotuwa motahmen e etəm-iasol rəhalat. Io, io
etəm-iasol rəha nimə. Okəmə netəmim neen kotən rat io məmə
io Pielsepul, u nərgin kit rəha Setan, kən okol tahmen min əm
e iolwək min rəha nimə rəhak."

Etəmim rəha Iesu
təsəginən etəmim
(Luk 12:2-7)

26 Kən Iesu təmən məmə, "Tol nəhlan, əsotəginən netəmim.
Natimat itəm netəmim koatəfətain, Uhgin otiləs-iarəpa ikin
tagəhag ikin, kən natimnat itəm netəmim koatəhluaig-in,
Uhgin otiləs-iarəpa, netəmim rafin kotəplan.
27 Natimnat itəm iatən kəm itəmat e napinəpən, itəmat
onəkotəkəike motən-iarəp min e nəhag-əhagən, kən natimnat
itəm iatən anion, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp asol e
niganəmti netəmim.
28 "Sotəginən netəmim itəm kotitun nohamnuən
nipətitəmat, məto okol kəsotohamnuən narmitəmat. Məto
nəkotəgin Uhgin itəm titun nərəkinən nipətitəmat ne
narmitəmat e nigəm asol.
29 Otəplan-tu. Mənig əlkələh min, netəmim koatol-salim-in
məni əkəku əm. Məto okəmə rəhatəmat Tata Uhgin təsegəhan-
inən ilat, okol kit təsimisən.
30 Kən noanutəmat e rəhatəmat-kapə, Uhgin tətafin rafin
ilat.
31 !Tol nəhlan, sotəginən! Uhgin tolkeike pik itəmat taprəkis-
in mənig əlkələh min əh.
32 "Tol nəhlan, okəmə etəmim otən-iarəp nərgək e niganəmti
netəmim, kən io min iatən-iarəp nərgin e niganəmti rəhak Tata
e nego e neai.
33 Məto okəmə etəmim otən-iarəp e niganəmti netəmim
məmə in sənəmə rəhak, kən ekən-iarəp e niganəmti rəhak Tata
e nego e neai məmə in sənəmə rəhak.
34 "Nikitəmat təsəhtən məmə emuwa məmə ekələhəu
nəmə̇linuən e nətueintən. Eməsuwamən məmə ekələhəu
nəmə̇linuən, məto emuwa məmə ekol netəmim kotəmou.

10:24: Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **10:25:** Mat 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15
10:26: Mak 4:22; Luk 8:17 **10:28:** Rom 8:31; Jem 4:12 **10:31:** Mat 6:26
10:33: Luk 12:8-9

35 Iatən nəhlan məto-inu emuwa məmə ekol iərman otol
timəht ilau rəhan tata, kən pətan otol timəht ilau rəhan mama,
kən pətan otol timəht ilau uhun,
36 kən etəmim otol tikimir ilat atip rəhan min.†
37 "Kən etəmim itəm tolkeike pik rəhan tata ne mama
taprəkis-in io, in təsahmenən məmə otuwa rəhak etəmim. Kən
etəmim itəm tolkeike pik netin iərman o pətan taprəkis-in io,
in təsahmenən məmə otuwa rəhak etəmim.
38 Kən etəmim itəm təsiləsən rəhan nig kəməluau muarisig-
in io,‡ in təsahmenən məmə otuwa rəhak etəmim.
39 Kən etəmim itəm tatol pik wək əm məmə rəhan
nəmegəhən e nətueintən u in otəwir, otəmkarəpən e
nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otimis o nərgək,
in otos nəmegəhən lilin.
40 "Kən etəmim itəm tatos itəmat e nikin agien, kən tahmen
əm məmə tatos io e nikin agien. Kən etəmim itəm tatos io e
nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos etəm u itəm təmahl-
ipa io.
41 Kən etəmim itəm tatos e nikin agien ien rəha Uhgin, məto-
inu in titun məmə suah u in ien rəha Uhgin, in otos nətouən
lan, tahmen əm e itəm ien min koatos. Kən etəmim itəm tatos
e nikin agien etəm ətuatip, məto-inu in titun məmə in etəm
ətuatip, in otos nətouən lan, tahmen əm e etəm ətuatip.
42 Kən etəmim itəm tatos-ipən nəhau ətəp noan-məsin əm
kəm rəhak etəmim, məto-inu in titun məmə rəhak etəmim, nat
əpnapin rəhak etəmim in ləhau agin, nipahrienən iatən kəm
itəmat məmə, okol təsəmkarəpənən e rəhan nətouən."

11

Iesu ne Jon Baptais
(Luk 7:18-35)

1 Nian Iesu tinol namnun nəgətunən rəhan netəm tuelef,
təmiet ikin əh muwin e taon min e nitən Kalili, matəgətun
netəmim kən matən-iarəp nəghatən rəha Uhgin kəm ilat.
2 E nian əh, Jon Baptais tətatig e kalapus, kən in təmətо
namnusən e wək itəm Iesu tatol. Kən təmahl-ipa rəhan neen
netəmim kotuwin motətapəh ron məmə,

10:36: Maeka 7:6; Luk 12:51-53; † **10:36:** Nuwamən rəha Iesu otol məmə netəmim okotoor ilat min məto-inu, neen okotahatətə lan, məto neen okəsotahatətəən lan, kən moatetəhau. **10:37:** Luk 14:26-27 ‡ **10:38:** Nipəti nəghatən rəha Iesu sənəmə rəhan netəmim okotəkəike kimis e nig kəməluau tahmen əm lan. Nipəti nəghatən u məmə kitat rafin kitiəh kitiəh kotəkəike motegəhan-in məmə Uhgin otol nəwian e nəmegəhən rəhatat. Okəm-naka netəmim okotol nəratən kəm kitat, okəm-naka kitat okotimis o nərgin, o kəm-naka nəratən min əh otəsuwamən e nəmegəhən rəhatat. Kitat kotəruru, məto kotətul matip əm o natigən e nəmegəhən itəm Uhgin tolkeike. **10:39:** Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25 **10:40:** Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20

3 “?Tahro? ?Ik u etəm kəmatən aupən məmə suah kit otuwa,
o itimat ekoatəsahgin etəmim kit min məmə otəpanuwa min?”
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin motəplan Jon
motən-ipən nat naka itəm nəmotuwa motəto kən motəplan:
5 netəm niganəmtilat təpis kinoatəplan nat. Kən netəmim
itəm nelkilat tərat kinotəto təwir kən minotaliwək. Kən netəm
min u kəmotos nimisən leprosi, nuwigilat tinəwir. Kən netəm
min u matəlgilat təmalu, roiu matəlgilat tinoag, kən netəm min
u kəmotimis, kinotəmegəh min. Kən ian-rat min, roiu əh suah
kit tinatən-iarəp namnusən təwir kəm ilat.
6 Etəmim otatig e nəwirən pahrien okəmə in təsəhlmanən
rəhan nahatətəən lak o natimnat itəm io ekol.”

Iesu təməghat-in Jon Baptais

7 Nian netəmim rəha Jon koatitəlig, kən Iesu tinətuoun
matəghat-in Jon kəm netəm min u koatəpələh əh-ikin, matən
məmə, “? Aupən, nəmotuwin ikin taruən-aruən ikin məmə
nəkotəplan naka? ? Nəmotuwin məmə nəkotəplan suah kit
tahmen e nuwig itəm nimətag tətahləpik-ahləpik əpnapin əm?
Kəp.
8 ? Kən tahro itəmat nəmoatiet, məmə nəkotəplan suah kit
itəm tatuwin e napən wir nəmtin tiəkis? Kəp. Netəm kotuwin
e napən wir tol nəhlan, nian rafin kotatig e nimə rəha kig.
9 ? Kən tahro itəmat nəkoatiet, məmə nəkotəplan ien kit?
Əwəh, nipahrienən, kən etəmim əh in ilis taprəkis-in ien.
10 Inu etəm Naoa Rəha Uhgin təmatəghat-in nian Uhgin
təmən məmə,
‘Otəplan-tu. Iatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak
nəghatən.
In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatip.’
11 Nipahrienən iatən kəm itəmat, etəmim tikə itəm təmaiir e
nətueintən in ilis taprəkis-in Jon Baptais, kən məto etəm ləhau
agin e nərəmərəən rəha Uhgin, in ilis taprəkis-in Jon.*
12 E nian Jon Baptais təmətuoun matən-iarəp nəghatən rəha
Uhgin mətoarus-pa roiu, nərəmərəən rəha Uhgin in təskasik
məmə otol wək matuwin. Kən netəmim itəm kotəskasik
kotalkut pik məmə okotuwin motatig ahgin.
13 Iatən nəhlan məto-inu, aupən agin mətoarus-pa nian rəha
Jon, nəghatən min rəha Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm
Moses, ne nəghatən min rəha ien min rəha Uhgin, koatən-iarəp
nərəmərəən rəha Uhgin.

11:5: Aes 35:5-6; 61:1 **11:10:** Mal 3:1; Luk 1:76 * **11:11:** Ves u tatən məmə wək rəha Jon, in wək itəm tatos nisiaiiən. In tatol əpen-əpenə suatip rəha Kristo itəm Uhgin otahl-ipa, kən in tatən-iarəp məmə Kristo tinatuwa. Wək u in wək asol. Kən Jon in etəm-iasol məto-inu in tatos wək əh. Məto nat kit itəm in təwir taprəkis-in wək rəha Jon, in məmə suah kit tatuwa etəm rəha Uhgin nian in tətahatətə e Iesu Kristo. **11:13:** Luk 16:16

14 Kən okəmə nikitəmat tagien məmə nakotos nətəligən u, ekən
məmə Jon in Elaija itəm in ien kit aupən kəmatən məmə otuwa.
15 Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun
nəghatən min u.

16 "?Netəm min u itəm koatatig roiu, ilat kotəhrol nulan? Ilat
kotahmen e nisualkələh itəm koatəpələh ikin katol maket ikin
moatakuhl motaun-in ilat min neen məmə,
17 'Itimat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis
rəha nagienən lan, məto itəmat nəkəsotolən danis. Kən itimat
emoatasək eiuə rəha nimisən, məto nəsotasəkən kitat min
itimat.'
18 Iatən nəhlan məto-inu Jon təmuwa, kən matətuakəm
mətapəs nagwənən matəfak kəm Uhgin, kən məsənimən wain.
Kən netəmim kotən məmə, 'Suah əh, narmin rat kit tətatig lan.'
19 Məto nian io, Nəti Etəmim, emuwa kən mətagwən kən
matənim wain, kən netəmim kotən məmə, 'Otəplan-tu, suah
əh in etəmim rəha nagwən pikən ne etəmim rəha napisən, kən
motan kələh ilat netəmim rəha nosən məni e takis, ne netəmim
itəm nol təfagə.' Məto netəmim itəm koatətəu-pən nitunən rəha
Uhgin koatol wək wir min. Kən wək wir min əh koatəgətun
məmə nitunən rəha Uhgin in nipahrienən."

Nahmməən asol otuwa
(Luk 10:13-15)

20 Kən Iesu təməghat əskasik e netəm e taon min əh itəm in
təmol nat pispis tepət ikin e niganəmtilat. Təməghat nəhlan
məto-inu ilat kəsotəuhlinən nətəligən rəhalat o rəhalat nolən
rat min.
21 Təmən məmə, "!Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahmməən asol
otuwa otəmat! !Itəmat netəm Petsaeta, kəsi, nahmməən asol
otuwa otəmat! Məto-inu emol pap nat pispis tepət e taon
rəhatəmat! Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh Taea ne
Saeton aupən, okol netəmim əh-ikin əh kəmotəuhlin rəhalat
nətəligən e nolən rat min, kən ilat kəmotuwin e natimnat
rat motuwin moatəpələh e nəmtap e nigəm motəgətun məmə
koatəto tərat agin o rəhalat nolən rat min.
22 Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgin otol
nalpinən kəm netəmim, nalpinən rəhatəmat in otəskasik,
maprəkis-in nalpinən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikin.
23 "? Kən itəmat netəm Kapaneam, nikitəmat təht məmə
Uhgin otiləs-ipər itəmat e ikin rəha nisiaiiən əpəh e nego e
neai? !Kəp! Məto Uhgin otəhlman itəmat nakotuwin ləhau
agin, imə naulisən, məto-inu emol nat pispis tepət e taon
rəhatəmat. Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh Sotom,

11:14: Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13 **11:19:** Mat 9:14 **11:22:** Aes 23; Esik 26-28; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sek 9:2-4

kən netəm ikɨn kəmotəuhlin rəhalat nətəligən, kən okol Uhgɨn
təməsərəkɨnən Sotom, kən təmətatɨg əm mətoarus-pa u-roiu.
24 Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgɨn otol
nalpɨnən kəm netəmim, nalpɨnən rəhatəmat in otəskasɨk,
taprəkɨs-in nalpɨnən rəha netəm Sotom aupən ikɨn.”

Itəmat itəm nɨnotəpou
(Luk 10:21-22)

25 Kən e nian əh, Iesu təməfak matən məmə, “Tata Uhgɨn, ik
Iərəmərə rəha natɨmnat rafin ilɨs e neai ne ləhau e nətueintən.
Iatənwiwi ik məto-inu nəməhluaig-in nɨpəti natɨmnat mɨn
u e nɨganəmti netəmim itəm kotenatɨg motɨtun wɨr nat.
Kən nəmol-arəp kəm netəmim itəm kotahmen-pən əm e
nɨsualkələh məmə okotɨtun wɨr.
26 Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”
27 Kən Iesu təmatəkəike matən kəm ilat məmə, “Rəhak Tata
təmos-ipa nɨtunən rafin agɨn kəm io. Kən suah kit tɨkə itəm
tɨtun wɨr io u Nəti Uhgɨn, məmə io pah ətuatɨp. Məto Tata Uhgɨn
əm tɨtun. Kən suah kit tɨkə itəm tɨtun wɨr Uhgɨn, məto io pɨsɨn
əm u Nəti Uhgɨn, ekɨtun, ne netəmim itəm io emɨtəpun məmə
ekol-arəp Tata Uhgɨn kəm ilat.
28 “Otuwa ron io, itəmat itəm nəkotol pɨk wək kən nɨnotəpou
o natipa-inən katipa əfɨgəm mɨn, kən ekos-ipɨnə namegən.†
29 Pəs kotalis rəhak katipa, kən pəs iakaupən məgətun itəmat
lan. Iatən nəhlan məto-inu io etəm mətɨg, kən rəhak nətəligən
in ləhau. Kən onəkotos namegən e rəhatəmat nəmegəhən.
30 Tol nəhlan məto-inu rəhak wək ekos-ipɨnə kəm itəmat in
tɨmətɨg, kən rəhak katipa in toigoig.”

12

Iərəmərə rəha Sapat
(Mak 2:23–3:6; Luk 6:1-11)

1 Kən e nian əh e Sapat kit, Iesu ne rəhan mɨn netəmim
kəmotaliwək motuwɨn-pən e nasumən rəha wit, nat kit tah-
men e rais, kən rəhan netəmim nəumɨs təmus ilat, kən
kəmotəhl noa wit kən motun. 2 Məto nian Farisi mɨn
kəmotəplan ilat, kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “!Ei, əplan-
tu! Rəham netəmim koatol nat kit itəm koatətgəhl Lou rəha
Sapat.”
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin o kəp,
nat naka itəm Kig Tefɨt təmol aupən, nian in ne rəhan mɨn
netəmim nəumɨs təmus ilat?

11:23: Jen 19:24-28; Aes 14:13-15 **11:24:** Mat 10:15; Luk 10:12 **11:25:** 1 Kor 1:26-29 **11:27:** Mat 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 † **11:28:** Nəghatən u ‘natipa-inən katipa əfɨgəm mɨn’ tatəghat-in Lou rəha netəm Isrel itəm kotahmen e nat təfɨgəm məto-inu Lou mɨn u, ilat kotəskasɨk pɨk, kən tiəkɨs o nolən. **11:28:** Jer 31:25 **11:30:** 1 Jon 5:3 **12:1:** Dut 23:25 **12:2:** Eks 20:10

4 In təmuwɨn imə e Nimə Tapolen Rəha Uhgɨn, kən mos pɨret
mun itəm pris mɨn kɨnotos-ipən rəkɨs kəm Uhgɨn. Kən nolən əh
tatətgəhl Lou, məto-inu pɨret əh, Lou tatən məmə pris mɨn əm
kotɨtun nunən.
5 ? Kən nəmotafin e Lou o kəp, məmə nian rafin e Sapat,
pris mɨn əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, ilat koatol wək rəhalat itəm
tatətgəhl Lou rəha Sapat? Məto Uhgɨn tatəplan məmə nat əh in
tətuatɨp əm.
6 Məto iatən kəm itəmat məmə suah kit u ikɨn-u in ilɨs
taprəkɨs-in Nimə Rəha Uhgɨn.
7 E Naoa Rəha Uhgɨn, in tatən məmə,
‘Nat kit tatol nɨkik tətagien, inu məmə onəkotasəkitun
netəmim, məto sənəmə rəhatəmat sakrifais mɨn itəm
nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol nɨkik tətagien.’
Okəmə nəkotɨtun nɨpəti nəghatən u, kən netəm mɨn u itəm
kotətuatɨp, okol nəsotakilən ilat motən məmə ilat koatol nolən
rat.
8 Iatən nəhlan məto-inu io, Nəti Etəmim, io Iərəmərə rəha
Sapat.”
9 Kən Iesu təmiet ikɨn əh, maliwək matuwɨn əpəh imə e nimə
rəha nuəfɨmɨnən rəhalat.
10 Kən əmun ikɨn əh, suah kit əh-ikɨn nelmɨn təmɨmɨs, təsəg-
ətuatɨp-inən. Kən kəmotətapəh o Iesu məmə, “? Tahro? ? In
tətuatɨp e Lou məmə e Sapat, etəmim tɨtun nol-wɨrən etəmim
itəm tatɨmɨs?” Ilat kəmotətapəh ron məto-inu koategəs-in nat
tərat kit rəha Iesu itəm ilat okotɨləs-ipən in e kot ron.
11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “? Okəmə itəmat kit
rəhan kit sipsip, kən sipsip un tiwɨg-pən e noakɨmɨl e Sapat,
nɨkitəmat təht məmə suah əh otuwɨn miuw-pər-pa mɨn? !
Əwəh! Otəkəike muwɨn miuw-pər.
12 ! Məto etəmim, in nat keike taprəkɨs-in sipsip! Kənu, in
tətuatɨp əm e Lou məmə natol nat itəm təwɨr e Sapat.”
13 Kən təmən-ipən kəm etəm nelmɨn təmɨmɨs məmə, “Əg-
ətuatɨp-in-tu nelməm.” Kən təməg-ətuatɨp-in nelmɨn, kən
nelmɨn tɨnuwa mɨnəwɨr agɨn mɨn, tɨnahmen e nelmɨn kit mɨn.
14 Məto Farisi mɨn kəmotiet motuwɨn ihluə mɨnoatəte noa
ron məmə okotohamnu Iesu.

Iolwək itəm Uhgɨn təmɨtəpun

15 Kən Iesu təmɨtun nətəlɨgən rəhalat, kən təmiet ikɨn əh.
Kən netəmim tepət kəmotuarisɨg in. Kən in təmol-wɨr nɨmɨsən
rafin rəhalat kotuwa motəwɨr mɨn.
16 Kən təmən-iəhau ilat məmə okəsotən-iarəpən in kəm
netəmim mɨn.

12:4: 1 Saml 21:1-6 **12:4:** Lev 24:5-9 **12:5:** Nam 28:9-10 **12:6:** Mat 12:41-42
12:7: Hos 6:6; Mat 9:13 **12:10:** Luk 14:3 **12:12:** Luk 14:5 **12:14:** Jon 5:16
12:16: Mat 8:4; Mak 3:12

17 Natɨmnat mɨn əh kəmotiet məmə nəghatən rəha Naoa
Rəha Uhgɨn otuwa mol nɨpahrienən lan. Uhgɨn təmos-ipən
kəm ien Aesea u aupən o nən-iarəpən məmə,
18 “Inu iolwək rəhak itəm io enɨtəpun rəkɨs,
iakolkeike pɨk in, kən nɨkik tagien pɨk ron.
Kən io oekol məmə Narmɨn Rəhak otuwa mərioah lan.
Kən in otən-iarəp nolən ətuatɨp rəhak ne nosmegəhən rəhak e
nɨganəmtɨ netəmim e nəptən pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
19 Okol in təsərgəhəuən kən məsagət əfəməhən,
məsəghat pɨkən ikɨn netəmim kotargəfɨmən ilat mɨn ikɨn.
20 In etəm mətɨg,
kən in otol təwɨr kəm netəmim itəm koatəpou kən rəhalat
nəsanənən tɨkə.*
In otol nəhlan mətoarus-pa nolən itəm in tətuatɨp, otol win e
nolən itəm tərat.
21 Kən netəm u sənəmə noanol mɨn rəha Isrel,
ilat okotələhəu-pən əskasɨk rəhalat nətəlɨgən tətatɨg lan,
məmə in otosmegəh ilat.”

Iesu ne Pielsepul
(Mak 3:20-30;
Luk 11:14-23; 12:10)

22 Kən netəmim kəmotɨləs suah kit motuwa kəm Iesu itəm
nɨganəmtɨn təpɨs kən təsəghatən məto-inu narmɨn rat kit
tətatɨg lan. Kən Iesu təmol-wɨr mɨn, kən suah əh tənatəplan nat
kən mɨnatəghat.
23 Kən netəmim rafin narmɨlat təmiwɨg motən məmə, “?
Okəmə naka suah u in Mipɨ Kig Tefɨt itəm Uhgɨn təmən məmə
otahl-ipa?”
24 Kən nian Farisi mɨn kəmotəto nat əh ne nəghatən lan,
kən kəmotən məmə, “Suah əh tatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e
nəsanənən əm rəha Pielsepul u etəm-iasol rəha narmɨn rat
mɨn.”
25 Məto Iesu tɨtun nətəlɨgən rəhalat, kən təmən-ipən kəm ilat
məmə, “Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat mɨn, kən
okotərəkɨn rəhalat kantri. Kən tahmen-pən əm e taon kit o
latuənu kit, okəmə netəmim kotoor ilat mɨn, kən okotərəkɨn
taon un o latuənu un.
26 “Kən okəmə Setan tatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn rəhan e
netəmim, kən tatol atɨp əm tɨkɨmɨr kəm in. ?Kən otahro nulan,
rəhan nərəmərəən otətul?
27 ?Kən okəmə io iatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən
rəha Pielsepul, kən tahro e rəhatəmat mɨn netəmim? ?Ilat
koatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nəsanənən rəha pah? ?

12:18: Mat 3:17 * **12:20:** Nəghatən Kris ətuatɨp rəha ves 20 tatən məmə, “Okol təsatgəhlən nuwig kit itəm təmeko, kən okol təsəmkəmɨs agɨn-əhən wɨk rəha lait itəm tatəhaniəm əm.” **12:21:** Aes 42:1-4 **12:24:** Mat 9:34; 10:25

Rəha Setan? Kəp. Kən tərat məmə nakoatən məmə io iatol nəhlan. Tol nəhlan, rəhatəmat netəmim okotakil nəghatən min rəhatəmat, motən məmə in neiueiuəən.
28 Məto okəmə iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha
Narmin Rəha Uhgin, kən nərəmərəən rəha Uhgin tinuwa rəkis otəmat.
29 "Kən ekən e suatip kit min tol nulan məmə, etəmim kit
tikə məmə titun nuwinən e nimə rəha etəmim kit itəm təsanən
məmə otəmik rəhan natimnat. Məto otaupən məlis ətain etəm
u itəm təsanən, uarisig təpanuwin imə məmki-rəkis rəhan
natimnat.
30 "Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tikimir. Kən etəm
u itəm təsargətainən sipsip min, in tatoor ilat kotagim atit.
31 Tol nəhlan iatən kəm itəmat məmə, Uhgin otafəl rəkis
nolən rat min rafin pisin pisin,† ne nəghatən rat min rafin
pisin pisin itəm netəmim koatən lan, məto otol nalpinən kən
məsaluinən nəghatən rat min itəm netəmim koatən e Narmin
Rəhan.
32 Kən okəmə etəmim tatən rat io, Nəti Etəmim, kən Uhgin
otaluin kən məsalpinən. Məto etəmim itəm tatən rat Narmin
Rəha Uhgin, Uhgin okol təsaluinən nian kit, e nətueintən u, ne
e nian itəm tatuwa.‡
33 "Okəmə nig in təwir, kən noan in təwir, okəmə nig in tərat,
kən noan in tərat. Tol nəhlan məto-inu itəmat nəkotəplan əm
e noa nig məmə nig in təwir o nig in tərat.§
34 ¦Itəmat nəkotahmen e sinek! Itəmat noatol nolən eko-
eko, kən itəmat netəm nakotərat. Okol nəsotənən nat təwir
kit, məto-inu nian etəmim tatəghat, tatən əm nat naka itəm
tərioah e nikin.
35 Etəmim itəm nətəligən təwir tərioah e nikin, nian rafin in
tatən nat itəm in təwir. Kən etəmim itəm nətəligən rat tərioah
e nikin, nian rafin in tatən nat itəm tərat.
36 Iatən kəm itəmat məmə e nian Uhgin otakil netəmim
lan, netəmim okotəkəike kən-iarəp kəm in məmə tahro ilat
kəmoatən nəghatən rat əpnapin min rafin rəhalat.
37 Tol nəhlan, in otakil rafin nəghatən pisin min rəhatəmat,
məmə itəmat netəm kotətuatip o netəm kotərat."

12:28: Wək 10:38; 1 Jon 3:8 **12:30:** Mak 9:40; Luk 9:50 † **12:31:** Uhgin tətafəl rəkis nolən rat min nian netəmim kotəuhlin rəhalat nətəligən kən moatətapəh-in məmə in otaluin məsalpinən rəhalat nolən rat min. **12:31:** Hip 6:4-6 ‡ **12:32:** Netəmim neen kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəm min u itəm kəmoatən məmə Iesu tatol-wir netəmim e nəsanənən rəha Setan. Tahmen əm məmə ilat kotaun-in məmə Narmin Rəha Uhgin in Setan. Netəmim neen min kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm kəsotahatətəən əh e Iesu, kən motapəs wək rəha Narmin Rəha Uhgin. § **12:33:** Nipəti nəghatən rəha Iesu məmə in etəm təwir məto-inu tatol əm natimnat wir min. **12:33:** Mat 7:16-20 **12:34:** Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45

Nəmtətin rəha Jona
(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

38 Kən iəgətun min neen rəha Lou ne Farisi min kəmotən-
ipən kəm in məmə, “Iəgətun. Ekotolkeike məmə ekotəplan
nəmtətin kit itəm tapispis itəm ik onəkol.”;
39 Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat netəm roiu ne,
nakotərat, nəmotapəs rəhatəmat nahatətəən o Uhgin, tahmen
e pətan kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah pisin. Kən
roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətin kit itəm otəgətun məmə
emisi-pən o Uhgin. Məto Uhgin otos-ipən əm nəmtətin kitiəh
əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona.
40 Tahmen əm məmə Jona təməməhl e nian kisil lapin ne
nərauiəgən e nərpi nəm asol, kən Nəti Etəmim, in otəməhl nian
kisil lapin ne nərauiəgən əpəh e niki nəptən.
41 “E nian əh itəm Uhgin otakil netəmim rafin, kən netəm
Nineva aupən, ilat okotətul motən-iarəp məmə itəmat noanol
rəha Isrel nakotərat. Okotitun nənən nəhlan məto-inu nian
ilat kəmotəto nəghatən rəha ien əh Jona, ilat kəmotəuhlin
rəhalat nətəligən o rəhalat nolən rat min. Kən otəplan-tu, suah
kit itəm ilis taprəkis-in Jona tinuwa.
42 Kən e nian əh itəm Uhgin otakil netəmim rafin, kən
kwin rəha nəptən pis ikin, in otətul mən-iarəp məmə itəmat
netəm nakotərat. Otitun nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e
nikalin nəptən əpəh isəu agin, kən maliwək muwa məmə otəto
nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatig wir. Kən otəplan-tu,
suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tinuwa.
43 “Nian narmin rat tiet e etəmim, kən in otuwin maliwək
mətan əpəh ikin nig ne niamitə tikə ikin, kən nəhau tikə ikin,
mategəs-in ikin otatig mameg ikin, məto təsəplanən.
44 Kən tən atip əm kəm in məmə, ‘Ekitəlig-pən e rəhak nimə
itəm emisi-pən ikin.’ Kən nian tuwa məplan nimə, etəmim tikə
ikin, kən kəmafəl, kən məlin wir natimnat.
45 Kən tuwin mit narmin rat sepin min itəm kotərat pik
taprəkis-in in, kən motuwin imə motatig, kən natigən rəha
suah əh roiu tərat pik taprəkis-in rəhan natigən itəm aupən.
Kən kotahmen əm e itəmat netəm kotərat itəm nəkotatig roiu.”

Mama rəha Iesu ne pian min
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Nian Iesu tatəghat əh kəm netəmim, kən rəhan mama ne
pian min koatətul əpəh ihluə moatətapəh-in məmə okotəghat
kəm in.

12:38: Mat 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30 **12:39:** Jona 1:17; Mat 16:4; Mak 8:12 **12:40:** Jona 1:17 **12:41:** Jona 3:5 **12:42:** 1 King 10:1; 2 Kron 9:1 **12:45:** Luk 11:24-26; 2 Pita 2:20

47 Kən etəmim kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Rəham
mama ne piam mɨn əpəh ihluə koatətul. Ilat kotolkeike məmə
okotəghat kəm ik.”*
48 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah əh itəm təmən-iarəp məmə,
“?Pah u rəhak mama, kən pah u piak mɨn?”
49 Kən məg-ətuatɨp-in-pən nelmɨn məgətun-pən rəhan
netəmim, kən mən məmə, “!Inu rəhak mama ne piak mɨn!
50 Iatən nəhlan məto-inu pah u tatol nəwia rəhak Tata əpəh
ilɨs e nego e neai, in piak, ne wɨnɨk, ne rəhak mama.”

13

Nimaa nəghatən e nəptən
(Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)

1 E nian ətuatɨp əh, Iesu təmiet e nimə muwɨn matəpələh əpəh
iuəhkɨr e nɨkalɨ Lek Kalili.
2 Məto-inu netəmim tepət kəmotuwa kətul kɨtəlau in, kən in
təmuwɨn e bot kit matəpələh. Kən netəmim kəmoatətul ipar.
3 Kən in təmən-ipən natɨmnat tepət kəm ilat e nimaa nəghatən
mɨn.
Təmən məmə, “Etəmim kit təmuwɨn məmə oteatəgtəg rəhan
nɨkuti wit əpəh e rəhan nasumən.
4 Kən nian təmərakin-rakin rəhan nɨkuti wit, neen
kəmotɨsas-pən e suatɨp, kən mənɨg mɨn kəmotuwa motun
ilat rafin.
5 Kən nɨkuti wit neen kəmotɨsas-pən e nəptən itəm kəpiel
iuəhkɨr əm. Kəmotəwiə uəhai əm məto-inu nəptən noan məsɨn
əm.
6 Məto nian mɨtgar tər, kən məhg ilat koatauke-auke məto-
inu nokɨlat təseiuaiu pɨkən.
7 Kən nɨkuti wit neen kotɨsas-pən e nɨki nəlkosɨk, kən
nian nɨkuti wit kotəwiə məto nəlkosɨk tətatu-atu ilat kən
kəmotamɨs.
8 Kən nɨkuti wit neen mɨn kəmotɨsas-pən e nəptən itəm təwɨr,
kən kəmotoe-in noalat, neen noalat wan-hanrɨt, neen noalat
sikiste, neen noalat tate.
9 Etəm matəlgɨn tatɨg, təwɨr məmə in otətəlɨg-in wɨr kən
mɨtun nəghatən mɨn u.”
10 Kən netəm rəha Iesu kəmotuwa motətapəh ron məmə, “?
Tahro natəghat kəm netəmim e nimaa nəghatən mɨn?”
11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən nəhlan məto-
inu itəmat un, Uhgɨn təmerəh e suatɨp otəmat məmə itəmat
onəkotɨtun nəghatən anion mɨn rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn.
Məto ilat əh, Uhgɨn təməserəhən e suatɨp nulan olat.
12 Tol nəhlan məto-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikɨn nɨtunən,
Uhgɨn otos-ipən mɨn nɨtunən kəm in, kən rəhan nɨtunən in

* **12:47:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghtən Kris aupən, ves 47 tɨkə. **12:50:** Rom 8:29 **13:2:** Luk 5:1-3

otepət pik. Məto etəm u itəm rəhan nitunən tikə, Uhgin otos-
irəkis rafin rəhan nitunən itəm nikin təht məmə in tatos.
13 Iatəghat e nimaa nəghatən kəm ilat məto-inu ilat
koatəplan pap məto kəsotitunən, kən ilat koatəto pap məto
kəsotitun wirən.
14 Nəmegəhən rəhalat tatol nəghatən rəha ien Aesea tatuwa
matol nipahrienən lan. In təmən məmə,
‘Okoatəto, moatəto, moatəto,
məto okol kəsotitunən.
Kən okoatəplan, moatəplan, moatəplan,
məto okol kəsotitunən nian kit.
15 Tol nəhlan məto-inu nikilat tinuwa məskasik,
kən kinotəpou-in nətəlig-inən,
kən motahtosig-in niganəmtilat.
Okəmə təsolən nəhlan, okəm-naka ilat okotəplan e niganəmtilat,
kən ilat okotətəlig-in e matəlgilat,
kən nikilat otəmət-mətig,
kən okotitun,
kən okotəuhlin-pa ilat ron io məmə ekosmegəh ilat.’
16 Məto itəmat u, Uhgin təmawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat,
kən nian nəkotəplan, nəkotitun, kən nian nakotəto, nəkotitun.
17 Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə, ien min tepət ne netəm
ətuatip min tepət kəmotolkeike pik məmə okotəplan nat naka
itəm nakoatəplan, məto kəsotəplanən. Kən motolkeike pik
məmə okotəto nat naka itəm nakoatəto, məto kəsotətoən.”
18 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Itəmat otətəlig-in wir-
tu məmə nəkotitun nipəti nimaa nəghatən rəha etəm u itəm
təmərakin nikuti wit.
19 Nikuti wit itəm təmisas e suatip, in tahmen e etəmim
itəm təto nəghatən rəha nərəmərəən rəha Uhgin, məto in
təsitunən. Kən Setan tuwa mos-irəkis uəhai əm nəghatən əh
itəm təmuwin e nikin.
20 “Kən nikuti wit itəm təmisas-pən e nisip itəm kəpiel
iuəhkir əm, in tahmen e etəmim itəm tatəto nəghatən rəha
Uhgin, kən mos e nikin agien,
21 məto nokin təseiuaiu pikən, kən tatətul əm o nian əkuəkir
əm. Nian nəsəsauən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhan o
nəghatən əh, kən təme uəhai əm e rəhan nahatətəən.
22 “Kən nikuti wit itəm təmisas-pən e niki nəlkosik, in tah-
men e etəmim itəm təto nəghatən rəha Uhgin, məto rəhan
nətəligən tatuwin pik o natimnat rəha nətueintən, kən in
tolkeike məmə rəhan nautə otepət, kən nətəligən min əh
kotatu-atu nəghatən rəha Uhgin, kən nəghatən əh təsoe-inən
noan.

13:12: Mat 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26 **13:15:** Aes 6:9-10; Jon 12:40; Wək 28:26-27 **13:17:** Luk 10:23-24 **13:22:** Luk 12:16-21; 1 Tim 6:9-10,17

23 “Məto nikuti wit itəm təmisas-pən e nəptən wir, in tahmen
e etəmim itəm təto nəghatən rəha Uhgin kən mitun nipətin.
Kən e nəmegəhən rəhan, in otoe-in noan, nian neen noan
wan-hanrit, nian neen noan sikiste, kən nian neen noan tate.”

Nimaa nəghatən e manuwihl itəm tərat

24 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat matən
məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgin, in tahmen e etəmim kit itəm
təmərakin nikuti wit e rəhan nasumən.
25 Məto nian in ne rəhan min netəmim kəmoatapil, rəhan
kit tikimir təmuwin mərakin nikuti manuwihl rat min e rəhan
nasumən, kən magim.
26 Kən nikuti wit wir min kəmotəwiə motol iahgin motol
noalat. Məto e nian əh, nikuti manuwihl rat min kəmotər min
motuwa motol iahgin.
27 “Kən slef min rəha etəmim əh, kəmotuwa motəplan in,
motən məmə, ‘Etəm-iasol. ?Nikuti wit min itəm nəmərakin
e rəham nasumən, ilat nikuti wit wir min əm, o kəp? ?Məto
tahro nikuti manuwihl rat min kinotər?’
28 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Tikimir kit təmol nat əh.’
“Kən rəhan slef min kotən-ipən kəm in məmə, ‘?Məto tahro?
?Nakolkeike məmə itimat ekotuwin kew rəkis manuwihl rat
min əh?’
29 “Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Kəpə. Otapəs. Okəmə
itəmat nakotuwin kew rəkis manuwihl rat min, kən məta
nakotew rəkis min wit wir min.
30 Pəs ilau kərən əm kuər mətoarus-pən wit tinimətə. Kən
ekən-ipən kəm netəmim itəm okotəulək-in wit məmə ilat oko-
taupən motew rəkis manuwihl itəm tərat motəlis o nərakin-
pənən e nigəm. Uarisig okotəulək-in wit wir min moatəmik
moatuwa e nipəgnoa nimə rəhak itəm katəlin nagwənən
ikin.’ ”

Nimaa nəghatən e
*nikuti mastat**
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

31 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat məmə,
“Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen e nikuti mastat itəm
etəmim təmos muwin məfe e rəhan nasumən.
32 Nikuti mastat əh in nətin agin, məto nian in otəwiə, in
otuwa iahgin tahmen e nig kit, kən mənig min itəm koatiwig
ilis okotuwa motol nimaalat e nelmin min.”

Nimaa nəghatən e is
(Mak 4:33-34; Luk 13:20-21)

33 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min məmə,
“Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen-pən e is noan məsin

* **13:30:** Mastat in nig itəm katol-pən nikutin e nagwənən məmə tatəpien wir. Nikutin in natiəkəku agin.

itəm pətan kit tətalkin e flaoa tepət itəm kəmol-pən e pesɨn asol, kən tətahl flaoa rafin tətasis matol iahgin.”
34 Natɨmnat mɨn əh rafin, Iesu təmuəh nimaa nəghatən lan kəm netəmim. Nɨpahrienən məmə təməsənən nat kit kəm ilat okəmə təməsuəhən nimaa nəghatən.
35 Nolən əh təmol nəghatən rəha ien aupən tatuwa matol nɨpahrienən lan. Təmən məmə,
“Ekən-iarəp rəhak nəghatən e nuəhən nimaa nəghatən mɨn.
Ekən-iarəp natɨmnat itəm eməhluaig-in ilat nian emətuoun matol nətueintən mətoarus-pa u-roiu.”

Iesu təmən nɨpətɨ nimaa nəghatən e manuwɨhl

36 Kən Iesu təmiet rəkɨs e netəmim, kən muwɨn e nɨpəgnoa nimə kit. Kən rəhan mɨn netəmim kəmotuwa ron motətapəh məmə, “Ən-tu kəm itɨmat nɨpətɨ nimaa nəghatən e manuwɨhl itəm təmər e nasumən.”
37 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Etəmim itəm təmərakin nɨkuti wit e nasumən, inu io, Nətɨ Etəmim.
38 Kən nasumən, in nətueintən, kən nɨkuti wit wɨr mɨn, ilat u netəmim rəha Uhgɨn itəm tatərəmərə elat. Kən manuwɨhl rat mɨn, ilat netəmim rəha Setan.
39 Kən tɨkɨmɨr itəm təmuwɨn mərakin manuwɨhl rat, in Setan. Kən nian okəulək-in nasumən, in namnun nian, kən netəmim itəm koatəulək e nasumən, ilat u nagelo mɨn.
40 Okotəmɨk manuwɨhl rat motan-ətɨp e nɨgəm, nolən əh tahmen əm e namnun nian.
41 “Io Nətɨ Etəmim, ekahl-ipɨnə nagelo mɨn rəhak okotuwɨn ikɨn iatərəmərə ikɨn, motoe rəkɨs natɨmnat rafin ne netəmim rafin itəm koatiuw-pən netəmim o nolən təfagə rat mɨn.
42 Ilat okotərakin-pən ilat e nɨgəm asol, kən ikɨn əh netəmim okotasək kən moatəgətain nəluɨlat mɨn.
43 Kən netəm kotətuatɨp okotasiə tahmen e mɨt e nərəmərəən rəha rəhalat Tata Uhgɨn. Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr nəghatən mɨn u.”

Nimaa nəghatən e bokis məni itəm tatəhluaig

44 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen e bokis məni kit itəm tatəhluaig e nəptən kit. Kən etəmim kit təmətan məplan bokis məni əh, kən tatɨg mɨtənɨm mɨn. Nɨkin təmagien pɨk, kən təmuwɨn mol-salɨm-in natɨmnat rafin rəhan, kən mos-nəmtɨn nəptən əh.”

Nimaa nəghatən e kəpiel perel

45 Kən Iesu təmən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen e etəmim itəm tategəs-in natɨmnat, kən matol-salɨm-in mɨn.

13:35: Sam 78:2 **13:40:** Sam 78:2 **13:41:** Mat 24:31; 25:31; Mak 13:27
13:42: Mat 8:12 **13:43:** Mat 8:12

Kən in tategəs-in kəpiel wɨr mɨn nəmtɨlat tiəkɨs, katən məmə perel.
46 Nian təməplan perel kit itəm təwɨr pɨk agɨn, kən in
təmuwɨn mol-salɨm-in rəhan natɨmnat rafin, kən muwɨn mos-
nəmtɨn perel əh kən mɨləs rəhan."

Nimaa nəghatən e net rəha niuwən nəm

47 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Nərəmərəən rəha
Uhgɨn in tahmen e nian netəmim koatərakin-pən net əpəh
itəhəi moatos nəm pɨsɨn pɨsɨn mɨn lan.
48 Nian net tɨnərioah e nəm, kən kotiuw-par net, kən motoor
nəm mɨn motaii-pən nəm wɨr mɨn e kətɨm asol mɨn rəhalat,
məto okotərakin nəm itəm kotərat. 49 Kən e namnun nian,
nagelo mɨn okotuwa motos-irəkɨs netəmim itəm kotərat o
netəmim itəm kotətuatɨp,
50 kən motərakin-pən netəm kotərat e nɨgəm asol, kən ikɨn əh
netəmim okotasək moatəgətain nəluɨlat.
51 "?Itəmat nəkotɨtun natɨmnat mɨn un, o kəp?" Kən ilat
kəmotən kəm in məmə, "Əwəh."
52 Kən təmən kəm ilat məmə, "Tol nəhlan, iəgətun mɨn rafin
rəha Lou itəm kəməgətun wɨr ilat e nərəmərəən rəha Uhgɨn,
kotahmen e etəm-iasol rəha nimə itəm rəhan nautə tepət. Kən
nian kit in tatos-irəkɨs nat wi e rəhan nautə, kən nian kit mɨn
tatos-irəkɨs nat oas."†

Ien itəm kəsɨsiai-inən
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Nian Iesu tɨnol namnun nuəhən nimaa nəghatən mɨn əh,
kən təmiet ikɨn əh,
54 muwɨn iman ikɨn. Kən təmatəgətun netəmim əpəh e nimə
rəha nuəfɨmɨnən, kən narmɨlat təmiwɨg, kən kotən məmə, "?
Suah u təmɨləs hiə nenatɨgən əh ne nəsanənən əh o nolən nat
pɨspɨs mɨn?
55 Suah əh, kitat kotɨtun wɨr in. ?In netɨ etəmim itəm tatol
nimə, o kəp? ?Kən rəhan mama, in Meri, kən pian mɨn ilat
Jemes, ne Josep, ne Saimon, ne Jutas, o kəp?
56 ?Kən rəhan kaka mɨn kitat min ilat, o kəp? ?Təmos hiə
nɨtunən o nolən natɨmnat mɨn əh?"
57 Kən nɨkilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.
Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə suah kit in
ien, netəmim rafin koatɨsiai-in. Məto rəhan mɨn netəmim əpəh
latuənu ne rəhan mɨn netəmim e nɨpəgnoa nimə rəhan, ilat əm
kəsotɨsiai-inən."

13:50: Mat 13:42; Luk 13:28 † **13:52:** Kəm-naka nəghatən u 'nat oas' tatəghat-in nəghatən rəha Uhgɨn itəm kəmətə rəkɨs e Naoa Rəha Uhgɨn əpəh e Oltesteman, kən nəghatən u 'nat wi e rəhan nautə' tatəghat-in nəgətunən wi rəha Iesu. **13:54:** Jon 7:15 **13:55:** Jon 6:42 **13:57:** Jon 6:42

58 Kən təməsolən nat pɨspɨs tepət ikɨn əh, məto-inu ilat
kəsotahatətəən lan.

14

Kig Herot Antipas
təməghat o Iesu
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

1 E nian əh, Kig Herot Antipas u tatərəmərə e nɨtən Kalili,
təmətо namnusən rəha Iesu.
2 Kən təmən-ipən kəm rəhan etəm-iasol mɨn məmə, "Suah u in
Jon Baptais itəm təməmegəh mɨn e nɨmɨsən. Tol nəhlan tatos
nəsanənən əh o nolən nat pɨspɨs mɨn."

Nɨmɨsən rəha Jon Baptais

3-4 Herot Antipas təməghat nəhlan məto-inu in təmohamnu
rəkɨs Jon Baptais. Inu namnusən e nɨmɨsən rəha Jon Baptais,
tol min-nulan.
Aupən ikɨn, Kig Herot Antipas təmakləh-in Herotias u
pətaguɨhl rəha pia Herot u, Filip Kitiəh. Kən Jon təmən-ipən
kəm in məmə, "Təsətuatɨpən məmə nəkɨləs pətan u, məto-
inu nakatətgəhl Lou." Kən Herot Antipas təmaskəlɨm Jon o
Herotias, məlis ətain, mɨləs-ipən e kalapus.
5 Herot Antipas tolkeike məmə in otohamnu Jon, məto
təməsolən məto-inu tatəgin netəmim. Ilat koatɨsiai-in Jon
moatən məmə in ien kit.
6 Məto nian kit, Herot Antipas təmol lafet kit rəha nian
təmaiir lan, kən pətan əkəku, nətɨ Herotias, təmol danis aupen
e nɨganəmtɨ netəmim rafin. Kən rəhan nolən danis təmol
Herot Antipas nɨkin təmuwɨn pɨk lan,
7 kən tol nəhlan, in təmən-iəkɨs mos noanawɨl məmə in otos-
ipən nat naka itəm pətan əkəku əh tolkeike.
8 Kən Herotias təməghat kəm nətɨn, kən nətɨn təmən-ipən
kəm Herot Antipas məmə, "Os rəhn-kapə Jon Baptais e plet kit
muwa ikɨn-u mos-ipa kəm io roiu."
9 Kən kig, nɨkin təpou. Məto təmən-ipən kəm rəhan netəmim
məmə ilat okotol nəwia nətɨ Herotias, məto-inu o rəhan
noanawɨl ne nəniəkɨsən itəm təmol e nɨganəmtɨ netəmim.
10 Kən təmahl-ipən netəmim neen kotuwɨn e kalapus, kən
ilat kəmotətatɨp rəkɨs rəhn-kapə Jon ikɨn əh,
11 motələhəu-pən e plet kit, motos motuwa, motos-ipən kəm
nətɨ Herotias, kən in təmos-ipən kəm rəhan mama.
12 Kən netəmim rəha Jon kəmotuwɨn motɨləs nɨpətɨn mo-
tuwɨn motɨtənɨm, kən motuwɨn motən-ipən kəm Iesu.

14:3-4: Lev 18:16; 20:21; Luk 3:19-20 **14:5:** Mat 21:26

Iesu təmagwən netəmim
faif-taosan
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

13 Nian Iesu təməto namnusən əh, kən təmətipən e bot kit
muwin əpəh ikin kikə-kikə ikin. Məto nian nimanin netəmim
kəmotitun ikin təmuwin ikin, ilat kəmotiet e rəhalat latuənu
min motaliwək ipar motuarisig-in Iesu.
14 Nian Iesu təmuwar, təməplan nimanin netəmim tepət,
kən nikin təmahmə olat matakeike ilat, kən mol-wir nimisən
min rəhalat.
15 Kən ehnaipən iuəhkir o napinəpən, rəhan min netəmim
kəmotuwa ron moatən məmə, "Ikin-u, ikin kikə-kikə ikin,
kən otəsuwəhən talugin. Ahl-ipən nimanin netəmim məmə
okotuwin latuənu min motos-nəmtin nigilat neen nagwənən."
16 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Kəp. Otəpəs əm ilat kotatig,
kən itəmat əm otagwən ilat."
17 Məto komotən-ipən kəm in məmə, "Itimat ekoatos əm
piret faif ne nəm kəiu."
18 Kən təmən məmə, "Otos motuwa kəm io."
19 Kən mən-ipən kəm netəmim məmə okotəpələh ləhau e
manuwihl. Kən təmos piret faif ne nəm kəiu əh, masipər əpəh
e neai, matəfak-pən ron, kən məmkas piret. Kən təmos-ipən
kəm rəhan min netəmim, kən ilat kotos-ipən kəm nimanin
netəmim.
20 Kən ilat rafin kəmotagwən, nərpilat tasis. Kən nimismisi
nagwənən itəm kəmotapəs, netəmim rəha Iesu kəmotaii-pən e
kətim asol ilat tuelef itəm kəmotər kər wir.
21 Kən netəmim itəm kəmotagwən, nəman əm tahmen e faif-
taosan, məto kəsafinən nipitan ne nisualkələh.

Iesu təmaliwək e nəhau
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

22 Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim məmə ilat okotətipən
e bot motaupən moatuwin entənipən-pən e lek, məto in otahl-
ipən netəmim kotitəlig-pən iməlat min ikin.
23 Nian tinahl-ipən rəkis netəmim, kən muwin əpəh ilis e
nitot kit in pisin əm, məmə otəfak. Nian tinalugən, Iesu pisin
əm əh-ikin,
24 məto bot tinuwin rəkis ilugin e lek, kən tinatiləs pikən
nimətag, kən peau-peau min kinoatoh bot.
25 Kən lapin iuəhkir o nianən, Iesu təmaliwək e nətuei nəhau
muwa olat.
26 Məto nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan in tətaliwək e
nətuei nəhau, kən kəmotəgin pik moatən məmə, "! Ei, narmi
etəmim kit!" Kən kəmotasək əfəməh məto-inu koatəgin.

14:19: Mat 15:35-39; Mak 8:6-10 **14:23:** Luk 6:12; 9:28 **14:26:** Luk 24:37

27 Məto uəhai əm, Iesu təməghat kəm ilat məmə, “! Ei,
nɨkitəmat tətul məha-məha. Io əpəh. Sotəgɨnən!”
28 Kən Pita təmə, “Iərəmərə, okəmə ik pahrien, kən aun-in io
ekaliwək e nətuei nəhau mɨnə.”
29 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Wa.”
Kən Pita tiet e nətuei bot, kən maliwək e nətuei nəhau
matuwɨn o Iesu.
30 Məto nian təməplan nɨmətag, kən nɨkin təməgɨn pɨk, kən
mɨnətuoun mətamnɨm mətasək-pən o Iesu matən məmə, “!
Iərəmərə, asitu lak!”
31 Kən roiu agɨn, Iesu təmea-pən maskəlɨm Pita, kən mən-
ipən kəm in məmə, “Ik rəham nahatətəən təkəku agɨn. ?Tahro
rəham nahatətəən təkəku lak?”
32 Kən nian kəmuətɨpən e bot, kən nɨmətag təmurahl nelmɨn.
33 Kən ilat e nətuei bot kəmotos-ipən nɨsiaiiən asol kəm in
moatən məmə, “Pahrien, ik Nəti Uhgɨn.”
34 Nian kɨnotuwɨn entənɨpən-pən, kəmotuwar e nəptən Ke-
nesaret.
35 Kən nian netəmim əh-ikɨn əh kɨnotɨtun Iesu, kotahl-ipən
nəghatən tuwɨn mɨtəlau o netəmim e latuənu mɨn rafin əh-
ikɨn. Kən kəmotos rəhalat mɨn netəmim itəm koatɨmɨs mo-
tuwa o Iesu,
36 kən kəmotəkəike o Iesu məmə ilat itəm koatɨmɨs okotek əm
nɨpəgnəmtɨ kot rəhan. Kən ilat rafin itəm kəmotek nɨpəgnəmtɨ
kot rəhan, rəhalat nɨmɨsən təmɨkə, kən kəmotəwɨr.

15

Nat itəm tatol
etəmim tamkɨmɨk
(Mak 7:1-23)

1 Kən Farisi mɨn neen ne iəgətun mɨn neen rəha Lou kəmotɨsɨ-
pən Jerusalem motuwa o Iesu. Kən motətapəh ron məmə,
2 “? Tahro rəham netəmim koatətgəhl kastom rəhatat itəm
rəhatat pipi mɨn aupən kəmotəgətun kitat lan? Ilat kotagwən,
məto kəsotaupənən motaikuas e nelmɨlat.”
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Məto tahro itəmat
mɨn nakoatətgəhl Lou rəha Uhgɨn o naskəlɨm əskasɨkən kas-
tom rəhatəmat?
4 Iatən nəhlan məto-inu, Uhgɨn təmən məmə, ‘Nəkotəkəike
motɨsiai-in rəhatəmat tata ne mama,’ kən təmən mɨn məmə,
‘Etəmim itəm otəghat rat e rəhan tata o mama, okəkəike
kohamnu.’
5 Məto itəmat nakotən məmə, okəmə suah kit rəhan kit məni
əh-ikɨn itəm in tɨtun nasituən e rəhan tata ne mama lan, in
tɨtun nənən kəm ilau məmə, ‘Kəsi, emələhəu pɨsɨn məni u məmə
rəha Uhgɨn,’

14:31: Mat 8:26; Mak 4:39 **14:36:** Mat 9:20-21; Mak 6:53-56 **15:4:** Eks 20:12; Dut 5:16 **15:4:** Eks 21:17; Lev 20:9

6 kən okol in otəsɨsiai-inən rəhan tata, kən məsos-ipənən
məni u kəm in. E nolən əh, itəmat noatol nəghatən rəha Uhgɨn
tatol nat əpnapɨn lan, məto-inu itəmat nakotolkeike məmə
nakotaskəlɨm kastom rəhatəmat mɨn əm.
7 ! Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Ien
Aesea təməghat-in itəmat ətuatɨp nian təmatən-iarəp nəghatən
rəha Uhgɨn itəm tatən məmə,
8 ‘Netəm mɨn u koatɨsiai-in io e nohlɨlat əm,
məto nɨkilat isəu ron io,
9 Rəhalat nolən rəha nəfakən ron io in nat əpnapɨn əm,
kən nian koatəgətun, koatən məmə nəghatən mɨn rəhak,
məto in nəghatən mɨn rəha netəmim əm.’ ”
10 Kən Iesu təmaun-in netəmim məmə okotuwa ron, kən
mən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlɨg-in-tu, kən motɨtun nat u.
11 Nat naka itəm katun, təsolən etəmim tamkɨmɨk e
nɨganəmtɨ Uhgɨn, məto nat naka itəm tatiet e nohlɨ etəmim, in
tatol etəmim tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.”
12 Kən rəhan netəmim kotuwa ron moatətapəh məmə, “?
Nəkɨtun məmə Farisi mɨn, nɨkilat tərat nian kəmotəto nəghatən
əh?”
13 Kən təmən-ipən məmə, “Nɨg mɨn rafin itəm rəhak Tata
əpəh e nego e neai təməsəfeən, okew-pər ilat nokɨn.
14 Apəs ilat. Ilat koatit netəmim, məto nɨganəmtɨlat təpɨs.
Okəmə etəmim itəm nɨganəmtɨn təpɨs tit etəmim kit mɨn itəm
nɨganəmtɨn təpɨs, kən ilau kərən okiaiwɨg-pən e noakɨmɨl.”
15 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Ən-tu nɨpətɨ nimaa
nəghatən kəm itɨmat.”
16 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “? Itəmat rəhak
netəmim, məto itəmat mɨn nəsotɨtunən əh?
17 ? Nəkotɨtun o kəp məmə, nat naka itəm tatuwɨn e nohlɨ
etəmim meiuaiu e nərpɨn, kən miet mɨn e nɨpətɨ etəmim?
18 Məto natɨmnat itəm tatɨsɨ-pən e nɨki etəmim kən matiet e
nohlɨ etəmim, matol etəmim tətamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
19 Tol nəhlan məto-inu, natɨmnat itəm tatɨsɨ-pən e nɨki
etəmim kotol nulan: nətəlɨgən tərat mɨn; nohamnuən etəmim;
nakləh-inən pətan; nɨpɨtan ne nəman ne, koatit anion ilat mɨn;
nakləhən; nəghat eiuəən e netəmim; nən ratən nərgɨ etəmim.
20 Inu natɨmnat itəm tol etəmim tətamkɨmɨk e nɨganəmtɨ
Uhgɨn, məto okəmə suah kit təsaikuasən nelmɨn kən
mətagwən, inu təsolən in tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.”

Nahatətəən rəha
pətan Iaihluə
(Mak 7:24-30)

15:9: Aes 29:13 **15:11:** Mat 12:34 **15:14:** Luk 6:39; Rom 2:19

21 Kən Iesu təmiet ikɨn əh, kən muwɨn ikɨn itəm taon kəiu əh,
Taea ne Saeton katuəməhl ikɨn.
22 Kən pətan kit əh-ikɨn, Iaihluə u pətan Kenan, təmuwa
ron mətasək əfəməh məmə, “Iərəmərə, Mipɨ Tefɨt, asəkitun io.
Narmɨn rat kit təskasɨk təmatɨg e nətɨk pətan matərəkɨn in.”
23 Məto Iesu təsən-ipən agɨn-əhən nəghatən kit kəm in. Kən
rəhan netəmim kotuwa moatəkəike ron, motən məmə, “Ahl-
ipən in isəu, məto-inu tətasək əfəməh matuarisɨg-in kitat.”
24 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəmahl-ipa əm io o
sipsip mɨn rəha noanol rəha Isrel itəm kəmotəlue.”
25 Məto pətan əh təmuwa mɨsin nulɨn aupən e Iesu matən
məmə, “Iərəmərə, asitu lak.”
26 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Təsətuatɨpən məmə ekos
nagwənən nɨgɨ nɨsualkələh, kən mərakin-pən kəm kuri mɨn.”*
27 Kən pətan u təmən-ipən məmə, “Əwəh, Iərəmərə. Məto
kuri mɨn koatun nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm təmɨsas e tepɨl rəha
iərəmərə mɨn rəhalat.”
28 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ei, pətan. ! Rəham na-
hatətəən in iahgin! Nat naka itəm nakolkeike, otuwa mol
nɨpahrienən.” Kən roiu agɨn, netɨn pətan təməwɨr.

Iesu təmol-wɨr nɨmɨsən tepət

29 Kən Iesu təmiet ikɨn əh maliwək e nɨkalɨ Lek Kalili. Kən
mər muwɨn əpəh ilɨs e nɨtot kit kən matəpələh.
30 Nɨmanin netəmim kəmotuwa ron, moatəmɨk netəm mɨn
u itəm nelkɨlat təməfaiu-əfaiu, ne netəm nɨganəmtɨlat təpɨs, ne
netəm nɨpətɨlat məsɨn təmɨmɨs, ne netəm kotəruru nəghatən,
ne nɨmɨsən pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Kən motəlɨn-pən ilat iuəhkɨr o Iesu,
kən təmol-wɨr ilat.
31 Kən nɨmanin netəmim narmɨlat təmiwɨg nian kəmotəplan
netəm kotəruru nəghatən kɨnotəghat, ne netəm nɨpətɨlat
məsɨn təmɨmɨs kɨnotəwɨr, ne netəm nelkɨlat təməfaiu-əfaiu
kɨnotaliwək, ne netəm nɨganəmtɨlat təpɨs kɨnoatəplan nat. Kən
moatənwiwi Uhgɨn rəha Isrel.

Iesu təmagwən netəmim
fo-taosan
(Mak 8:1-10)

32 Kən Iesu təmaun-in rəhan netəmim kotuwa ron, təmən-
ipən kəm ilat məmə, “Nɨkik tɨnahməh pɨk o netəmim mɨn u.
Kitat min ilat o nian kɨsɨl əh-roiu, kən nat tɨkə məmə okotun.
Esolkeikeən məmə ekahl-ipən ilat koatuwɨn, nəumɨs tus ilat,
mətan, neen kotɨmɨs-eah əpəh e suatɨp.”

15:24: Mat 10:6 * **15:26:** Nəghatən u ‘nɨsualkələh’ tatəghat-in netəm Isrel, kən nəghatən u ‘kuri’ tatəghat-in Iaihluə mɨn. **15:31:** Mak 7:37 **15:32:** Mat 14:14

33 Kən rəhan netəmim kotən-ipən kəm in məmə, “? Okotos
hiə pɨret u ikɨn-u, ikɨn taruən-aruən ikɨn itəm tahmen məmə
okotagwən nɨmanin netəmim lan?”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “? Pɨret kuwəh u
nakoatos?”
Kən kotən-ipən məmə, “Ekoatos pɨret sepɨn ne nəm əkəku
noan məsɨn əm.”
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm nɨmanin netəmim məmə
okotəpələh e nəptən.
36 Kən təmos pɨret ilat sepɨn, ne nəm əlkələh, kən məfak-pən
lan, kən məmkas ilat, mos-ipən kəm rəhan netəmim mɨn, kən
kotos-ipən kəm netəmim.
37 Kən ilat rafin kəmotun nərpɨlat tasis. Kən netəmim rəha
Iesu kotaii-pən nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm kəmotun kapəs e
kətɨm asol ilat sepɨn, kəmotər kər wɨr.
38 Netəmim itəm kəmotun, nəman ilat fo-taosan, məto
kəsafinən nɨpɨtan ne nɨsualkələh.
39 Kən Iesu tahl-ipən nɨmanin netəmim koatuwɨn, kən in
təmətɨpən e bot muwɨn ikɨn Makatan.

16

Farisi mɨn ne Satusi mɨn koatətapəh o nəmtətin kit
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Kən Farisi mɨn ne Satusi mɨn kəmotuwa o Iesu, kən
kəmotəghat əuhlin kəm in məmə otol kəm ilat nəmtətin kit
rəha nego e neai, inu nat pɨspɨs asol itəm otəgətun məmə Uhgɨn
təmahl-ipa in.*
2 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian tɨnehnaipən, nakotən
məmə, ‘olawɨg tərauiə, məto-inu napuə tɨnasiə.’
3 Kən laulaugɨn nakotən məmə, ‘Nuhuən otəfɨk, məto-inu
napuə tɨnasiə mɨtəlau.’ Nəkotɨtun nənən nɨpəti nəmtətin mɨn
e nɨmal napuə itəm tatiet, məto nəkotəruru nənən nɨpəti
nəmtətin itəm nəkotəplan əh-roiu.
4 “Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, itəmat netəm Isrel
nəmotapəs rəhatəmat nahatətəən o Uhgɨn, tahmen e pətan
kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah pɨsɨn. Kən roiu
nakotolkeike məmə ekol nəmtətin kit itəm otəgətun məmə
emɨsɨ-pən o Uhgɨn. Məto Uhgɨn otos-ipən əm nəmtətin kitiəh
əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona.” Kən təmapəs ilat
matuwɨn.

Is rəha Farisi mɨn ne Satusi mɨn
(Mak 8:14-21)

---

* **16:1:** Farisi mɨn ne Satusi mɨn, nɨkilat təht məmə Iesu təruru nolən nəmtətin kit, kən netəmim okotəplan məmə in təsɨsɨ-pən e Uhgɨn. **16:1:** Mat 12:38; Luk 11:16 **16:4:** Mat 12:40; Jona 1:17

5 Nian Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmoatuwɨn entənɨpən-
pən e Lek Kalili, rəhan netəmim kəmotaluin məmə okotos
pɨret neen. Kən nian kɨnotuwɨn entənɨpən-pən,
6 kən təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Onakoatəto
itəmat o is rəha Farisi mɨn ne Satusi mɨn.”
7 Kən kəmoatən-ipən kəm ilat mɨn məmə, “Tatəghat nəhlan
məto-inu kəmotaluin nəmɨkən pɨret neen.”
8 Məto Iesu tɨnɨtun rəhalat nətəlɨgən, kən təmən-ipən kəm
ilat məmə, “Ei, rəhatəmat nahatətəən təkəku agɨn. ? Tahro
nakoatən-ipən kəm itəmat mɨn məmə pɨret tɨkə otəmat?
9 ? Nəsotɨtunən əh, o kəp? ? Nɨnotaluin pɨret faif u itəm
emagwən netəmim faif-taosan lan, kən uarisɨg, nəmotaii-pən
nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm kəmapəs e kətɨm asol kuwəh?
10 ? Kən nɨnotaluin pɨret sepɨn u itəm emagwən netəmim
fo-taosan lan, kən uarisɨg, nəmotaii-pən nɨmɨsmɨsɨ nagwənən
itəm kəmapəs e kətɨm asol kuwəh?
11 ? Tahro itəmat nəsotɨtunən məmə esəghat-inən pɨret?
Oatəto itəmat o is rəha Farisi mɨn ne Satusi mɨn.”
12 Kən e nian əh, ilat kəmotɨtun məmə in təsəghat-inən is
rəha nolən pɨret məmə okoatəto ilat ron, məto okoatəto ilat
o nəghatən mɨn itəm Farisi mɨn ne Satusi mɨn koatəgətun
netəmim lan.

Pita təmən məmə Iesu in Kristo
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Nian Iesu təmuwa ikɨn Sisaria Filipae, mən-ipən kəm
rəhan netəmim məmə, “? Netəmim kotən məmə pah u io, Nəti
Etəmim?”
14 Kən kotən-ipən məmə, “Neen koatən məmə ik Jon Baptais,
neen koatən məmə ik ien Elaija, kən neen koatən məmə ik ien
Jeremaea, o ien kit aupən ikɨn.”
15 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “? Məto tahro etəmat? ?
Nakotəmə pah u io?”
16 Kən Saimon Pita təmən-ipən məmə, “Ik Kristo itəm Uhgɨn
təmən məmə otahl-ipa, ik Nəti Uhgɨn itəm tətatɨg matəmegəh.”
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Uhgɨn təmawte-in rəhan
nəwɨrən kəm ik, Saimon nəti Jona, məto-inu sənəmə etəmim
əm təmol-arəp nat u kəm ik, məto rəhak Tata əpəh e nego e neai
itəm təmol əp nat u kəm ik.
18 Kən ekən-ipɨnə kəm ik məmə ik Pita, u nɨpətɨn təmə kəpiel.
Kən ekiləkɨn rəhak niməfak e kəpiel u, kən okol nəsanənən
rəha nɨmɨsən† otəsaprəkɨs-inən.

16:6: Luk 12:1 **16:9:** Mat 14:17-21 **16:10:** Mat 15:34-38 **16:14:** Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **16:16:** Jon 6:69 **16:17:** Kal 1:15-16 † **16:18:** Nat u tatəghat-in nian suah kit təmɨmɨs, məto nɨmɨsən, rəhan nəsanənən tɨkə o etəmim itəm tətahatətə e Uhgɨn. **16:18:** Jon 1:42; Efes 2:20

19 Ekos-ipɨnə kəm ik nepətən itəm tatɨsɨ-pən o Uhgɨn əpəh e
nego e neai. Kən əpəh e nego e neai, Uhgɨn tɨnegəhan-in rəkɨs
nəwiam itəm onakən e nətueintən. Nian onakahtosɨg-in nat
kit, o onategəhan-in nat kit, kən otol mihin."
20 Kən mən-ipən əskasɨk kəm rəhan netəmim məmə
okəsotən-ipənən kəm suah kit məmə in Kristo itəm Uhgɨn
təmən məmə otahl-ipa.

Iesu təmən-iarəp
rəhan nɨmɨsən
(Mak 8:31–9:1; Luk 9:22-27)

21 E nian əh, Iesu təmətuoun matən-iarəp kəm rəhan
netəmim məmə in otəkəike muwɨn Jerusalem, kən etəm-iasol
mɨn rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol mɨn, ne iəgətun
mɨn rəha Lou, okotol in tətо nahmməən e nəratən tepət, kən
okotohamnu in, kən uarisɨg e nian kɨsɨl, in otəmegəh mɨn e
nɨmɨsən.
22 Kən Pita tos pɨsɨn Iesu, kən mətuoun matən-iəhau matən
məmə, "Iərəmərə, Uhgɨn otəkəike mahtosɨg-in nat əh. !Nat əh
okol təsuwamən mol nɨpahrienən lan!"
23 Kən Iesu talalin mən-ipən kəm Pita məmə, "! Setan! !
Uwɨn isəu ron io! Ik nətahtosɨg-in io. Rəham nətəlɨgən sənəmə
nətəlɨgən rəha Uhgɨn, məto in nətəlɨgən rəha netəmim əm."
24 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, "Etəmim
itəm tolkeike məmə otuarisɨg-in io, otəkəike maluin atɨp in,
kən mɨləs rəhan nɨg kəməluau mətəu-pa io.
25 Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm tatol pɨk wək əm məmə
rəhan nəmegəhən e nətueintən u in otəwɨr, otəmkarəpən e
nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otɨmɨs o nərgək, in
otos nəmegəhən lilɨn.
26 ? Okəmə etəmim kit tatos rafin natɨmnat e nətueintən,
məto uarisɨg lan otɨmɨs kən təsosən nəmegəhən lilɨn, in təmol
win e nat kit təwɨr, o kəp? Kəp. Okol suah əh təsos-ipənən nat
kit kəm Uhgɨn məmə Uhgɨn otos-ipən nəmegəhən lilɨn kəm in.
27 Tol nəhlan məto-inu, io Nəti Etəmim epanuwa itɨmat
nagelo mɨn e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəha Tata
rəhak, kən ekos-ipən nətouən kəm netəmim rafin e wək ətuatɨp
itəm kəmotol.
28 Iatən-ipɨnə nɨpahrienən məmə netəmim neen koatətul
ukɨn-u itəm kəsotɨmɨsən motəmegəh əm nian Nəti Etəmim u in
kig, otuwa məmə in otərəmərə e natɨmnat rafin."

16:24: Mat 10:38; Luk 14:27 **16:25:** Mat 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **16:26:** Mat 4:8-9 **16:27:** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 25:31; Rom 2:6; Nol Əpən 22:12

17

Nɨpəti Iesu təmuwa mol pɨsɨn
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 Nian sikis tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs, Iesu tit Pita, ne Jemes, ne
Jon u pia Jemes, mit iləhal motuwɨn əpəh ilɨs e nɨtot əfəməh,
ilat pɨsɨn əm.
2 Kən ikɨn əh, nɨpəti Iesu təməuhlin muwa mol pɨsɨn. Rəhn-
kapə təmasiə məhag-əhag tahmen e mɨtgar, kən rəhan
natɨmnat tɨnuwa məruən məhag-əhag.
3 Roiu agɨn, Moses ne Elaija kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal
Iesu.
4 Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iərəmərə. Təwɨr
məmə itɨməhal eməhaluwa ikɨn-u. Okəmə nakolkeike,
ekiləkɨn makeen kɨsɨl u ikɨn-u, rəham kit, kən rəha Moses
kit, kən rəha Elaija kit."
5 Nian Pita təmatəghat əh, mal napuə itəm təhag-əhag
təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto nəwia suah kit təmiet e
mal napuə matən məmə, "Inu nətɨk itəm iakolkeike pɨk. Nɨkik
tagien pɨk ron. !Əhalətəlɨg-in in!"
6 Nian suah miləhal əh kəməhaləto nəghatən əh, kəməhalɨsɨ-
pər məhalɨtənɨm-pən rəhaləhal-kapə e nəptən məhaləgɨn pɨk.
7 Məto Iesu təmuwa mek iləhal matən məmə, "Əhalətul.
Əsəhaləgɨnən."
8 Nian kəməhlasɨpər, məsəhaləplanən suah kit, məto Iesu
pɨsɨn əm.
9 Nian kəmoteiuaiu-pa e nɨtot, Iesu təmən kəm iləhal məmə,
"Əsəhalənən kəm etəmim kit nat naka itəm nəməhaləplan
mətoarus-pən Nəti Etəmim otəmegəh mɨn e nɨmɨsən."
10 Kən kəməhalən-ipən məmə, "?Məto tahro iəgətun mɨn rəha
Lou koatən məmə Elaija otəkəike maupən muwa mɨn?"*
11 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Nɨpahrienən məmə Elaija
otəkəike maupən muwa məmə otol-wɨr mɨn natɨmnat rafin.
12 Məto ekən-ipɨnə kəm itəməhal məmə, Elaija tɨnuwa rəkɨs,
məto netəmim kəsotɨtunən in, kən motol tərat lan. E nolən
ahmen mɨn əm, Nəti Etəmim otəto nahməən e nelmɨlat."
13 Kən rəhan netəmim kɨnotɨtun məmə tatəghat-in Jon Bap-
tais kəm ilat.

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suakəku kit
(Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)

17:2: 2 Pita 1:16-18 **17:5:** Dut 18:15; Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22 * **17:10:** Nian Uhgɨn təməghat kəm iləhal əpəh e nɨtot, iləhal kəhalɨtun məmə Iesu in Kristo itəm otuwa. Kən kəhalɨtun məmə Elaija otəkəike maupən muwa mɨn, məto kəsəhaləplanən məmə Elaija təmuwa mol əpen-əpenə natɨmnat rafin. Tol nəhlan, rəhalat nətəligən tɨnol nəruruən, məto-inu Iesu itəm in Kristo tɨnuwa rəkɨs, məto Elaija təsuwamən əh. **17:10:** Mal 4:5 **17:11:** Mal 4:5-6 **17:12:** Mat 11:14 **17:13:** Luk 1:17

14 Nian kɨnotiet-pa o nɨmanin netəmim, suah kit tuwa mɨsin
nulɨn aupən-in Iesu,
15 kən məmə, “Iərəmərə, asəkitun nətɨk. Tətaut, kən matəto
pɨk nahmməən lan. Nian tepət tatiet-pən e nɨgəm, matiet-pən
ləhau e nəhau.
16 Emɨləs muwɨn o rəham netəmim, məto kotəruru nol-
wɨrən.”
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ei, itəmat netəm roiu
nəsotahatətəən, kən nɨnotuwɨn isəu o suatɨp rəha Uhgɨn. ?
Onəghan nəpanotɨtun? ?Oekətatɨg kitat min itəmat mətoarus
nian naka? Otɨləs suakəku motuwa kəm io.”
18 Kən Iesu təməghat əskasɨk kəm narmɨn rat, kən tiet e
suakəku, kən roiu agɨn suakəku təməwɨr.
19 Kən rəhan netəmim kəmotuwa kətul pɨsɨn ilat Iesu, kən
motətapəh ron məmə, “?Tahro itɨmat ekotəruru nəhg-iarəpən
narmɨn rat?”
20 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto-inu rəhatəmat
nahatətəən təkəku əm, təsahmenən. Məto iakatən pahrien
kəm itəmat məmə, okəmə rəhatəmat nahatətəən əh-ikɨn, nat
əpnapɨn tahmen e nɨkuti mastat u nətɨn agɨn, kən nəkotɨtun
nən-ipənən kəm nɨtot u məmə, ‘Otiet u ikɨn-u, muwɨn ikɨn əh,’
kən nɨtot otiet, kən nat kit tɨkə itəm itəmat nəkotəruru nolən.”†

22 Nian kəmotuwa kitiəh əpəh Kalili, Iesu təmən-ipən kəm
ilat məmə, “Io Nətɨ Etəmim, suah kit otegəhan-in-pən io e
nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn.
23 Netəmim okotohamnu io, kən uarisɨg e nian kɨsɨl, Uhgɨn
otosmegəh mɨn io e nɨmɨsən.” Kən rəhan netəmim kəmotəto
tərat pɨk agɨn o nəghatən əh.

Takis rəha Nimə Rəha Uhgɨn

24 Nian Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwa Kapaneam,
netəmim rəha nosən məni rəha takɨs rəha Nimə Rəha Uhgɨn,
kəmotuwa o Pita motən məmə, “? Tahro? ? Rəham iəgətun
tatətou takɨs u, o kəp?”
25 Kən Pita təmən-ipən məmə, “Əwəh, tatətou.”
Nian Pita təmuwɨn e nɨpəgnoa nimə, kən Iesu təmaupən
məghat matən kəm in məmə, “?Saimon, nɨkim təht mə naka?
?Kig mɨn rəha nətueintən koatos takɨs o pah, koatos o rəhalat
mɨn netəmim, o netəm pɨsɨn mɨn?”
26 Pita təmən-ipən məmə, “Koatos o netəm pɨsɨn mɨn.”
Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Kən tol nəhlan, netəm rəha kig
kəsotətouən.

17:19: Mat 10:1 † **17:20:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, kəsətəən ves 21 u: Məto suah kit itəm tolkeike məmə otəhg-iarəp narmɨn rat mɨn nəhlan, in otəkəike matəfak kən matətuakəm. **17:20:** Mat 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Kor 13:2 **17:22:** Mat 16:21 **17:24:** Eks 30:13; 38:26

27 Məto kitat kəsotolkeikeən məmə kotol ilat kotəto tərat
otat. Kən tol nəhlan, təwɨr məmə ik onəkuwɨn əpəh ləhau
e lek, mərakin rəham nɨpien o niuwən nəm. Nəm itəm
nakaupən miuw, nakəhap nɨpəgnoan, kən onəkəplan məni
silfa kit tahmen-in nətouən takɨs. Os muwɨn mos-ipən kəm ilat
o nətouən rəhalau takɨs.”

18

*Etəm-iasol e nərəmərəən
rəha Uhgɨn
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)*

1 E nian əh, netəmim rəha Iesu kəmotuwa ron motətapəh ron
məmə, “?Pah u in etəm-iasol e nərəmərəən rəha Uhgɨn?”
2 Kən Iesu taun-in suakəku kit tuwa mətul ilugɨn elat,
3 kən mən məmə, “Pahrien iatən kəm itəmat məmə okəmə
nəsotəuhlinən itəmat motuwa motahmen e nɨsualkələh, okol
nəsotuwɨnən motatɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn.
4 Tol nəhlan, pah u otɨləs-iəhau atɨp in tahmen e suakəku u,
in etəm-iasol e nərəmərəən rəha Uhgɨn.
5 “Okəmə suah kit in ləhau tahmen e suakəku u, kən etəmim
kit nɨkin tagien o nosən suah u muwɨn e nɨpəgnoa nimə rəhan,
kən okəmə tatol e nərgək, kən tahmen məmə tatos io mɨn e
nɨkin agien.
6 “Məto okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u
tahmen e suakəku əh, məmə otol nolən rat, kən suah əh, Uhgɨn
otol nalpɨnən asol kəm in. Kən nalpɨnən əh otəskasɨk taprəkɨs
okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh
itəhəi lokamnɨm məmə otamnɨm.
7 “Kəsi, nahmməən asol otuwa o netəmim rəha nətueintən,
itəm koatos-ipən-os-ipən kəm netəmim məmə okotol təfagə
rat. Nos-ipən-os-ipənən mɨn əh okotəkəike motuwa. Məto kəsi,
nahmməən asol otuwa o suah u itəm in suatɨp rəha nəratən əh.
8 Okəmə nelməm o nelkəm tol ik natol təfagə, kən nakəte
rəkɨs mərakin. Məto-inu təwɨr pɨk məmə nian nakuwɨn e nego
e neai, nelkəm kit o nelməm kit tɨkə, taprəkɨs-in məmə ik
nataskəlɨm nelməm kərən mil ne nelkəm kərən mil əh-ikɨn,
kən kərakin-pən ik e nɨgəm itəm tatuəp namnun tɨkə.
9 Okəmə nɨganəmtɨm tol ik natol təfagə, kən asul-irəkɨs
mərakin. Məto-inu təwɨr pɨk məmə nian nakuwɨn e nego e
neai, nɨganəmtɨm kit tɨkə, taprəkɨs-in inu məmə ik nataskəlɨm
nɨganəmtɨm kərən mil, kən kərakin-pən ik e nɨgəm asol itəm
tatuəp namnun tɨkə.”

18:1: Luk 22:24 **18:3:** Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 **18:5:** Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 **18:6:** Mak 9:42; Luk 17:1-2 **18:8:** Mat 5:29-30 **18:9:** Mak 9:43-48

Nimaa nəghatən o sipsip
itəm təməlue
(Luk 15:3-7)

10 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nəkotəkəike moatɨtun wɨr
məmə nəsotehm-iəhauən netəmim rəhak mɨn itəm kotahmen
e nɨsualkələh, məto-inu iatən kəm itəmat məmə nagelo mɨn
itəm koatehm ilat, nian rafin ilat koatətul e nɨganəmtɨ rəhak
Tata u tətatɨg əpəh e nego e neai məmə okotən-iarəp ilat kəm
Uhgɨn.*
12 “?Nɨkitəmat təht məmə naka? ?Okəmə etəmim kit rəhan
sipsip wan-hanrɨt, kən kitiəh təlue mətan, kən suah əh otol
naka? In otapəs ilat nainti-nain əpəh e nɨtot, kən muwɨn
megəs-in itəm un itəm təməlue.
13 Kən okəmə təməplan, iatən pahrien kəm itəmat məmə,
nɨkin otagien o sipsip u kitiəh əm, taprəkɨs-in ilat u sipsip
nainti-nain itəm kəsotəlueən.
14 E nolən ahmen mɨn əm, rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai,
in təsolkeikeən məmə rəhan kit suakəku otuwɨn məlue.”

Piam itəm tatol nəratən
kəm ik
(Luk 17:3)

15 Kən Iesu təmən məmə, “Okəmə piam kit tol nolən rat kit
kəm ik, uwɨn məplan itəlau pɨsɨn əm, kən nakən-ipən nat naka
itəm təmol təsətuatɨpən. Okəmə tatətəlɨg-in ik, rəham nəghatən
otol in tatɨtəlɨg-pa mɨn nakuəwɨr otəlau mɨn.
16 Məto okəmə təsətəlɨg-inən ik, os etəmim kitiəh o kəiu
məhaluwɨn mɨn məhaləplan məmə nəghatən mɨn rafin itəm
onəkotən, okotɨtun məmə ilat rafin nɨpahrienən əm.
17 Məto okəmə təsətəlɨg-inən ilat, ən-ipən kəm niməfak. Məto
okəmə təsətəlɨg-inən niməfak, kən niməfak otəplan in tahmen
e Iaihluə o etəmim rəha nosən məni e takɨs.
18 “Iatən pahrien kəm itəmat məmə, əpəh e nego e
neai, Uhgɨn tɨnegəhan-in rəkɨs nəwiatəmat itəm nakotən e
nətueintən. Nian nəkoatahtosɨg-in nat kit o nakoategəhan-in
nat kit, kən otol mihin.
19 “Kən iatən mɨn kəm itəmat məmə, okəmə itəlau kəiu
nakuən nəghatən kit muəlis e nat kit itəm nakətuətapəh ron
o Uhgɨn, kən rəhak Tata əpəh e nego e neai otol nat naka itəm
nakətuətapəh ron.
20 Tol nəhlan məto-inu, ikɨn pəhruən etəmim kəiu o kɨsɨl
kəhaluwa kitiəh e nərgək, io itɨmat min ilat.”

Nimaa nəghatən e etəmim itəm təsaluinən kaon rəha suah kit

---

* **18:10:** E naoa oas agɨn tepət rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən ikɨn, ves 11 tɨkə. In tatən məmə, “Kən io, Nəti Etəmim, emuwa məmə ekosmegəh ilat u itəm kəmotəlue.” **18:10:** Hip 1:14 **18:15:** Luk 17:3; Kal 6:1 **18:16:** Dut 19:15; Jon 8:17 **18:18:** Mat 16:19; Jon 20:23 **18:19:** Mak 11:24; Jon 15:7

21 Kən Pita təmuwa o Iesu kən mətapəh ron məmə,
“Iərəmərə. ?Ekaluin nolən tərat itəm piak təmol kəm io mau
kuwəh? ?Mau sepɨn tahmen, o?”
22 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Iakən-ipɨnə kəm ik məmə,
sənəmə mau sepɨn əm, məto mau sepɨnte-sepɨn.†
23 “Nakəkəike mol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn
in tol nulan. Kig kit tolkeike məmə otəplan-tu kaon mɨn itəm
rəhan netəmim kəmotol kəm in məmə ilat okotətou.
24 Nian tɨnətuoun wək əh, kotɨləs rəhan kit iolwək motuwa
ron itəm təmol kaon iahgin iahgin, tahmen e ten-taosan
talen.‡
25 Məto suah əh tɨnəruru nətouən, kən tol nəhlan, kig təmən
məmə okol-salɨm-in in, ne rəhan pətan, ne rəhan nɨsualkələh,
ne rəhan natɨmnat mɨn rafin məmə otətou rəhan kaon.
26 “Kən rəhan iolwək təmeiuaiu mɨsin nulɨn aupən in. Kən
matəkəike ron matən-ipən kəm in məmə, ‘Awi. ?Nəkɨtun nos-
ipamən nian əkuəkɨr məsɨn kəm io məmə ekətou rafin rəhak
kaon?’
27 Kən rəhan etəm-iasol təmasəkitun in, kən mapəs rafin
rəhan kaon məmə otəsətouən nian kit ne, kən megəhan-in
məmə otuwɨn.
28 “Məto nian iolwək u təmuwɨn, kən məplan etəmim kit u
təmol kaon kəm in, wan-hanrɨt tenarius.§ Ilau kərən iolwək
mil kətioal wək kitiəh əm rəha etəm-iasol. Kən iolwək itəm
etəm-iasol təmaluin rəhan kaon, in təmaskəlɨm itəm u kit
kəmətioal wək kələh, kən matəmkətɨp nentou, matən məmə, ‘!
Ətou-pa rəham kaon itəm nəmol kəm io!’
29 “Kən iolwək un itəm təmol kaon kəm in, teiuaiu mɨsin
nulɨn matəkəike ron matən məmə, ‘Awi. ?Nəkɨtun nos-ipamən
nian əkuəkɨr məsɨn kəm io məmə ekətou rəhak kaon?’
30 “Məto in təmə, kəp. Kən təmuwɨn mən məmə okɨləs suah u
kan kɨləs-ipən e kalapus mətoarus-pa otətou rafin rəhan kaon
mɨn itəm təmol.
31 Nian iolwək mɨn neen kəmotəplan nat əh, nɨkilat
təmahmə pɨk ron, kən motuwɨn motən-ipən kəm etəm-iasol
natɨmnat rafin itəm kəmotəplan.
32 “Kən etəm-iasol təmaun-in iolwək un tuwa təmən-ipən
kəm in məmə, ‘Ik iolwək itəm tərat agɨn. Emapəs rafin rəham
kaon məto-inu nəmatəkəike ron io.
33 ? Tahro nəsasəkitunən suah u natioal wək itəlau min,
tahmen-pən əm e itəm emol kəm ik?’

---

† **18:22:** Nɨpətɨn rəha “mau sepɨnte-sepɨn” məmə kitat kotəkəike motaluin nəratən rəha suah kit nian rafin, namnun tɨkə. **18:22:** Luk 17:4 ‡ **18:24:** Ten-taosan talen - Wan talen tahmen e faif-milian vatu. Kən məni rafin u, ten-taosan talen tahmen e fifti-taosan-milian vatu. § **18:28:** Roiu, wan-hanrɨt tenarius tahmen e wan-hanrɨt-taosan vatu.

34 Kən neməha təmol etəm-iasol, kən təmən məmə okiləs kan
kiləs-ipən e kalapus məmə etəm tatehm kalapus otol nalpinən
kəm in mətoarus-pən otətou rafin rəhan kaon itəm təmol.”
35 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən
kəm ilat məmə, “Kən e suatip kitiəh əm, rəhak Tata əpəh e nego
e neai, otol kəm itəmat rafin, okəmə nəsotaluin pahrienən
nəratən itəm piatəmat min koatol kəm itəmat.”

19

Iərman ne pətan kətuapəs ilau min
(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

1 Nian Iesu təmol namnun nənən natimnat min u, təmiet Kalili
muwin nitən Jutia entənipən-pən e nikali nəhau Jotan.
2 Kən nimanin netəmim kəmotuarisig-in in motuwin əh-ikin
əh, kən təmol-wir ilat e nimisən min.
3 Kən Farisi min neen kəmotol noa eko-eko məmə otiuw-pən
Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatipən. Kəmotuwa o Iesu
motən məmə, “?Lou tatən məmə iərman titun napəsən rəhan
pətan o nat əpnapin əm kit, o kəp?”
4 Kən təmən-ipən məmə, “? Nəmotafin o kəp məmə, e
nətuounən muwin mətoarus-pa u-roiu, Uhgin u itəm təmol
netəmim rafin, təmol iərman ne pətan?
5 Kən Suah u təmən məmə, ‘O nat əh in əh, iərman
otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən mətuatig ilau rəhan
pətan. Kən ilau okuea nipətilau kitiəh.’
6 Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, məto kitiəh əm. Uhgin tinilpin
ilau kinuea minioal kitiəh, kən o nat əh, pəs etəmim kit okol
təsətatipən rəhalau natigən.”
7 Kən Farisi min kotən-ipən məmə, “? Məto tahro Moses
təmən məmə etəmim titun nos-ipənən naoa kit kəm rəhan
pətan o napəsən, kən mahl-ipən tatuwin?”
8 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Moses təmegəhan-in itəmat
noanol rəha Isrel məmə onəkotapəs rəhatəmat nipitan min
məto-inu rəhatəmat-kapə təskasik pik. Məto aupən, təməsolən
nulan.
9 Məto iakatən kəm itəmat məmə, okəmə suah kit tatol tifos
mətapəs rəhan pətan itəm təməsətəu-pən anionən iərman pisin
kit, kən suah u mit pətan pisin, tahmen əm məmə in tətakləh-in
pətan əh, mateguafəl rəhan pətan ətuatip.”
10 Kən netəmim rəha Iesu kotən kəm in məmə, “Okəmə
natigən rəha iərman ne pətan təskasik pik nulan, təwir məmə
iərman ne pətan okəsioalən marit.”

18:34: Mat 5:25-26 **18:35:** Mat 6:15; Mak 11:25; Efes 4:32; Kol 3:13 **19:4:** Jen 1:27; 5:2 **19:5:** Jen 2:24; Efes 5:31 **19:7:** Dut 24:1-4; Mat 5:31 **19:9:** Mat 5:32; 1 Kor 7:10-11

11 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Sənəmə netəmim rafin
okotitun nosən nəghatən u, məto netəm min əm un itəm
kəmos-ipən nəghatən u kəm ilat, in rəhalat əm.
12 Tol nəhlan məto-inu, netəmim neen okəsotolən marit o
nat pisin pisin min. Kit okol təsolən marit məto-inu nipətin
məsin tərat nian təmaiir. Kit okol təsolən marit məto-inu
netəmim kəmotərəkin nipətin məsin. Kən kit tatən atip məmə
in otəsolən marit məmə otol wək rəha nərəmərəən rəha Uhgin.
Etəmim itəm titun nosən nəghatən u, in təike mos.”

Iesu təməfak o nisualkələh
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

13 Kən netəmim kəmotəmik nisualkələh motuwa o Iesu
məmə otələhəu-pən nelmin elat, kən məfak olat. Məto
netəmim rəha Iesu kəmotən-iəhau ilat.
14 Məto Iesu təmən-ipən məmə, “Pəs nisualkələh kotuwa ron
io, sotən-iəhauən ilat, məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin in rəha
netəmim min u kotol nulan.”
15 Kən təmələhəu-pən nelmin elat, kən miet ikin əh.

Etəm aluə itəm rəhan
nautə tepət
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Kən suah kit təmuwa o Iesu mən-ipən məmə, “Iəgətun. ?Io
ekəkəike mol wək naka itəm in təwir məmə ekos nəmegəhən
lilin?”
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Tahro nakatətapəh ron io
o nat naka itəm təwir? Suah kitiəh əm itəm in təwir. Okəmə
nakolkeike məmə nakos nəmegəhən lilin, ətəu-pən nəghatən
min rəha Lou.”
18 Kən suah u təmən-ipən məmə, “?Lou min pəhruən?”
Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Sohamnuən etəmim, kən
məsakləh-inən pətan, kən məsakləhən, kən məseiueiuəən e
kot,
19 kən misiai-in rəham tata ne mama, kən molkeike ik kit
tahmen əm məmə nakolkeike atip ik.”
20 Kən etəm aluə u təmən-ipən məmə, “Natimnat rafin un
iakatol. ?Nat naka min əh-ikin itəm eməsolən?”
21 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Okəmə nakolkeike məmə
rəham nolən otətuatip agin, uwin mol-salim-in rəham nautə,
kən mos-ipən məni lan kəm ian-rat min. Kən ik onakos
natimnat wir əpəh e nego e neai. Kən wa, mətəu-pa io.”
22 Nian etəm aluə təmətо nəghatən əh, kən təmagim
matuwin nikin təpou məto-inu rəhan nautə tepət.
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə,
“Ekatən pahrien məmə, tiəkis o etəmim itəm rəhan nautə tepət
məmə otuwin matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin.

19:14: Mat 18:2-3 **19:17:** Lev 18:5; Luk 10:28 **19:18:** Eks 20:13-16; Dut 5:17-20 **19:19:** Eks 20:12; Lev 19:18

24 Kən iatən min kəm itəmat məmə, tiəkis məmə kamel
otuwin-pən e nipəg nitel, məto tiəkis pik məmə etəm rəhan
nautə tepət otuwin matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin.”
25 Nian netəmim rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, narmilat
təmiwig pik, kən motən-ipən məmə, “? Kən pah titun nosən
nəmegəhən lilin?”
26 Kən Iesu təplan ilat kən mən məmə, “Nat u, okol etəmim
təsolən. Məto Uhgin, in titun nolən natimnat rafin.”
27 Kən Pita təmən-ipən məmə, “Emotapəs natimnat rafin
məmə ekotətəu-pən ik. ?Nat naka u, o nian kit in rəhatimat?”
28 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən pahrien kəm
itəmat məmə, e nian itəm natimnat rafin okotəuhlin motuwa
motuwiwi, kən Nəti Etəmim otəpələh e rəhan jea rəha kig itəm
in təhag-əhag məwir agin, kən itəmat un itəm nəmoatətəu-pa
io, onəkotəpələh min e jea rəha kig ilat tuelef, kən motərəmərə
e noanol min ilat tuelef rəha Isrel.
29 Kən netəmim rafin un itəm kəmotapəs rəhalat nimə min,
o pialat min, o winilat min, o rəhalat tata o mama, o nenətilat
min, o rəhalat nəptən min o nərgək, Uhgin otos-ipən natimnat
min əh tepət pik agin kəm ilat, kən mos-ipən nəmegəhən lilin
kəm ilat.
30 Məto netəmim tepət itəm koatətul aupən e nətueintən
roiu, okotuwa motətul uarisig e nəmegəhən itəm otuwa. Kən
netəmim təpət itəm koatətul uarisig e nətueintən roiu, oko-
tuwa motətul aupən e nəmegəhən itəm otuwa.”

20

Nimaa nəghatən e iolwək min əpəh e nasumən

1 “Tol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin tahmen e etəm-
iasol kit rəha nasumən. Təmiet laulaugin agin məmə otegəs-in
netəmim okotuwa motol wək e rəhan nasumən.
2 Kən in təmən məmə otətou ilat kitiəh kitiəh wan tenarius* e
nian kitiəh, kən mahl-ipən ilat kotuwin e rəhan nasumən.
3 “Iuəhkir nain klok laulaugin, təmiet muwin e maket
məplan netəmim neen koatətul məsotolən nat kit.
4 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat min, otuwin motol
wək əpəh e rəhak nasumən, kən ekətou itəmat e məni itəm
tətuatip.’
5 Kən kəmotuwin.
“Kən iuəhkir o tina, təmiet muwin mol nat kitiəh əm, kən
mol min e tri klok ehnaipən.
6 Kən iuəhkir e faif klok ehnaipən, təmiet muwin məplan
netəmim neen min koatətul əpnapin əm. Kən təmən-ipən

19:26: Job 42:2 **19:28:** Mat 25:31; Luk 22:30; Nol Əpən 3:21 **19:30:** Mat 20:16; Luk 13:30

* **20:2:** Tenarius kitiəh in tahmen e nətouən rəha wək o nian kitiəh. Roiu, wan tenarius tahmen e wan-taosan vatu.

kəm ilat məmə, '? Tahro nəkoatətul ikɨn-u nian apiəpiə kit,
məsotolən nat kit?'
7 Kən kotən-ipən məmə, 'Məto-inu suah kit təsegəs-inən
itɨmat məmə ekotol wək rəhan.' Kən təmən-ipən kəm ilat
məmə, 'Itəmat mɨn otuwɨn kol wək e rəhak nasumən.' Kən ilat
kəmotuwɨn.
8 "Nian tɨnehnaipən, etəm-iasol rəha nasumən təmən-ipən
kəm rəhan etəmim itəm tatehm rəhan iolwək mɨn məmə, 'Aun-
in iolwək mɨn kotuwa, nakos-ipən rəhalat məni. Nakətuoun
mətou netəm itəm kəmotuwa uarisɨg muwɨn mətoarus netəm
kəmotaupən motol wək.'
9 "Kən iolwək mɨn itəm kəmotuwa motol wək e faif klok,
kəmotuwa kən təmətou ilat wan tenarius kitiəh kitiəh.
10 Tol nəhlan, netəm mɨn u itəm kəmotaupən kol wək, nɨkilat
təht məmə okotos məni taprəkɨs-in itəm mɨn u kəmotol wək
uarisɨg. Məto ilat kitiəh kitiəh kəmotos mɨn əm wan tenarius.
11 Nian kəmotos məni, kən kəmoatəghat-əghat kəm ilat mɨn
məmə nɨkilat təsagienən o məni, kən motən-ipən kəm etəm-
iasol rəha nasumən məmə,
12 'Netəm mɨn u itəm kəmotol wək uarisɨg, kəmotol wək əm e
aua kitiəh əm, məto ik nəmətou itɨmat min ilat tahmen-ahmen
əm. Məto itɨmat emotol wək asol e nərauiə əskasɨk e nian
apiəpiə.'
13 "Məto etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat kit məmə, 'Io kit.
Esakləh-inən ik. ?Nəmən məmə nakol wək o wan tenarius, o
kəp?
14 Os rəham məni matuwɨn. Iakolkeike məmə ekətou etəm u
itəm təmol wək uarisɨg tahmen əm lam.
15 Rəhak u məni. ? Ekɨtun nolən nəhlan nat naka itəm
iakolkeike, o kəp? ?Natetəhak olat məto-inu io iakəwɨr olat?' "
16 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən
kəm ilat məmə, "Tol nəhlan, etəm tatuarisɨg otaupən, kən etəm
tətaupən otuarisɨg."

Iesu təmən-iarəp
rəhan nɨmɨsən
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Kən nian Iesu təmatuwɨn Jerusalem, təmos rəhan
netəmim tuelef motətul pɨsɨn, kən təmən-ipən kəm ilat məmə,
18 "Koatuwɨn əpəh ilɨs Jerusalem, kən io Nəti Etəmim,
okegəhan-in-pən io kəm pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou.
Kən okotiuw-iarəp io məmə ekɨmɨs,
19 kən motɨləs-ipən io kəm Iaihluə mɨn məmə okotəsan lak,
kən motalis motoh, kən motətu-pər io e nɨg kəməluau məmə
ekɨmɨs. Kən uarisɨg e nian kɨsɨl, kən Uhgɨn otosmegəh mɨn io e
nɨmɨsən."

20:8: Lev 19:13; Dut 24:15 **20:16:** Mat 19:30; Mak 10:31 **20:18:** Mat 16:21; 17:22-23

Nətapəhən rəha mama kit o Iesu
(Mak 10:35-45)

20 Kən pətan rəha Sepeti, tiləs nətilau mil muwa misin-pən nulin o Iesu, matətapəh-in nat kit ron.
21 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Nakolkeike naka?”

Kən pətan təmən-ipən məmə, “Pəs nakegəhan-in məmə nətik mil u, ilau kərən kit otəpələh e nikaləm matip, kən kit təpələh e nikaləm mol, ikin min rəha nəsanənən ne nisiaiian, nian natərəmərə lan.”
22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Nəkuəruru nat itəm natuətapəh ron. ? Tahro? ? Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e nigəm rəha nuwigi nien itəm io ekəike mətul lan?”† Kən kuən-ipən kəm Iesu məmə, “Əwəh, ekiatun.”
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Pahrien, on-akuəkəike muənim-pən e rəhak kap rəha nətoən nahməən. Məto o nəpələhən e nikalik matip ne mol, sənəmə rəhak məmə ekən. Ikin mil əh, ilau rəha netəm min u itəm Uhgin təmol əpen-əpenə olat.”
24 Nian netəmim ten min rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, kən nemə̇ha təmol pik ilat o suah mil ilau pian.
25 Məto Iesu taun-in ilat kotuwa kitiəh, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nəkotitun rəkis nolən rəha netəm-iasol rəha Iaihluə min. Ilat koatol təskasik pik kəm rəhalat netəmim min. Kən rəhalat kapman min koatol ilat kotəməhl ləhau e nərəmərəən rəhalat.
26 Məto itəmat, okol nəsotolən nəhlan. Məto okəmə itəmat kit tolkeike məmə otuwa in etəm-iasol kit rəhatəmat, in otəkəike muwa tahmen e iolwək kit rəhatəmat,
27 kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə otətul aupən etəmat, in otəkəike muwa slef rəhatəmat.
28 Nolən əh tahmen əm lak, Nəti Etəmim. Eməsuwamən məmə netəmim okotol wək rəhak, məto emuwa məmə ekol wək rəhalat, kən ekos-ipən rəhak nəmegəhən məmə ekikis ilat e rəhalat nolən rat min.”

Iganəmtin rat mil kəmuəplan nat
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmoatiet e taon Jeriko, nimanin netəmim kəmotətəu-pən in.

20:21: Mat 19:28; Luk 22:30 † **20:22:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, ‘?Itəmlau, nikitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənim kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənim lan?’ **20:22:** Mat 26:39; Jon 18:11 **20:25:** Luk 22:25-26 **20:26:** Mat 23:11; Mak 9:35 **20:28:** Luk 22:27; Fil 2:7

30 Kən iganəmtɨn rat mil kəiu katuəpələh e nɨkalɨ suatɨp,
kən nian kəmuəto məmə Iesu taliwək e suatɨp matuwa, kən
kəmuagət əfəməh muən məmə, “!Iərəmərə, Mipɨ Tefɨt, asəkitun
itɨmlau!”
31 Kən məto, nɨmanin netəmim koatən-iəhau ilau, motən-
ipən məmə kəsuagət pɨkən, məto ilau kuagət pɨk agɨn mɨn
məmə, “!Iərəmərə, Mipɨ Tefɨt, asəkitun itɨmlau!”
32 Kən Iesu tətul maun-in ilau, mən-ipən məmə, “?
Nakioalkeike məmə ekol naka kəm itəlau?”
33 Kən kuən-ipən məmə, “Iərəmərə, ekioalkeike məmə
ekuəplan nat.”
34 Kən Iesu təmasəkitun ilau, kən mek nɨganəmtɨlau. Kən
roiu agɨn, kɨnatuəplan nat, kən matuətəu-pən Iesu.

21

Iesu təmuwɨn əpəh Jerusalem mol əp məmə in Kig
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40;
Jon 12:12-19)

1 Nian kɨnotuwa iuəhkɨr o Jerusalem, kɨnotuwa Petfas e Nɨtot
Rəha Nɨg U Olif, kən Iesu tahləpis rəhan etəmim kəiu,
2 kən mən-ipən kəm ilau məmə, “Ian əpəh e latuənu aupən etat,
kən ikɨn əh, nakuəplan togki kit kəməruətain ilau nətɨn. Kən
nəkiakɨs ilau muasɨg muea kəm io.
3 Okəmə suah kit tən nat kit kəm itəlau, nəkuən-ipən kəm in
məmə Iərəmərə tolkeike ilau, kən otəpanahl-ipa ilau e nian
əh.”
4 Nat u təmuwa məmə in otol nəghatən naka itəm ien təmən
otuwa mol nɨpahrienən. Ien təmən məmə,
5 “Otən-ipən kəm Nətɨn Pətan Saeon* məmə,
‘Otəplan-tu, rəhatəmat kig tatuwa otəmat,
rəhan nətəlɨgən in ləhau,
kən mətasuə e togki,
ne togki u in nətɨn əm.’ ”
6 Kən etəmim mil rəha Iesu kəmian mioal nat naka itəm Iesu
təmən məmə okioal.
7 Kəmuasɨg togki ne nətɨn, kən muəfətain noankawi togki
mil e rəhalau kot mɨn, kən Iesu təpələh-pər lan. 8 Nɨmanin
netəmim tepət koatəpen rəhalat kot mɨn əpəh e suatɨp, kən
neen kotəte nɨmalɨ nɨg mɨn, kən motəpen ilat e suatɨp.
9 Kən nimanin netəmim itəm kotaupən e Iesu, ne nɨmanin
netəmim itəm kotuarisɨg-in Iesu, koatagət əfəməh moatən
məmə,
“!Hosana† o Mipɨ Tefɨt!
!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e nərgɨn!

---

* **21:5:** Nəghatən u “Nətɨn Pətan Saeon” tatəghat-in netəm Jerusalem. **21:5:** Sek 9:9 † **21:9:** Nɨpəti nəghatən u “Hosana” təmə, “ənwiwi.’ **21:9:** Sam 118:26

!Hosana o Uhgɨn əpəh ilɨs e nego e neai!”
10 Nian Iesu təmiet-arəpa Jerusalem, netəmim rafin əh-ikɨn
nɨkilat təmaut, kən moatən nəghatən tepət moatətapəh məmə,
“?Pah u?”
11 Kən nɨmanin netəmim kotən məmə, “Inu ien Iesu, rəha
Nasaret, əpəh e nɨtən Kalili.”

Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

12 Kən Iesu təmuwɨn əpəh imə e Nimə Rəha Uhgɨn, kən
məhg-iarəp netəmim itəm koatol-salɨm-in ne moatos-nəmtɨn
natɨmnat əh-ikɨn məmə okotol sakrifais lan. Kən mahwin
tepɨl mɨn itəm kətawluin məni ikɨn, kən mahwin jea mɨn rəha
netəm mɨn u koatol-salɨm-in ioen mɨn.
13 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Kəmətə e Naoa Rəha Uhgɨn
məmə, ‘Rəhak nimə, okaun-in məmə nimə rəha nəghatən kəm
Uhgɨn e nəfakən,’ məto itəmat nəmotol məmə in ‘nimə rəha
iakləh mɨn.’ ”
14 Kən iganəmtɨn rat mɨn ne netəm nelkɨlat təməfaiu-əfaiu
kəmotuwa ron əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən tol-wɨr ilat.
15 Məto nian pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou
kəmotəplan nat wɨr mɨn itəm in təmol, kən motəplan mɨn
nɨsualkələh koatagət əfəməh əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, moatən
məmə, “!Hosana o Mipɨ Tefɨt!” neməha təmol ilat.
16 Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə, “?Nakatəto nat naka itəm
nɨsualkələh koatən, o kəp?” Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat
məmə, “Əwəh. ?Nəmotafin, o kəp, nəghatən suah kit təmen
kəm Uhgɨn itəm tatən nulan məmə,
‘E nohlɨ nɨsualkələh agɨn ne nɨsualkələh mətmətɨg,
nəmol məmə ilat okotənwiwi ik’?”
17 Kən təmapəs ilat miet Jerusalem muwɨn e taon Petani,
mapɨl ikɨn.

Nɨg kit fik təmauke-auke
(Mak 11:12-14, 20-26)

18 Laulaugɨn agɨn, Iesu təmatɨtəlɨg-pən Jerusalem, kən
nəumɨs tɨnus.
19 Kən təməplan nɨg u fik e nɨkalɨ suatɨp, kən təmuwɨn ron
məto təsəplanən noan kit, tatəplan əm nɨmalɨn. Kən təmən-
ipən kəm nɨg u məmə, “!Okol nəsoe mɨnən!” Kən roiu agɨn, nɨg
təmauke-auke.
20 Nian rəhan netəmim kəmotəplan nat əh, kən narmɨlat
təmiwɨg, kən motən-ipən kəm Iesu məmə, “?Tahro nɨg əh fik
təmauke-auke uəhai əm nəhlan?”
21 Məto Iesu təmən-ipən məmə, “Iatən-ipɨnə nɨpahrienən
məmə okəmə nakoatos nahatətəən, kən rəhatəmat nətəlɨgən
təsolən kəiu, nəkotɨtun nolən nat naka itəm emol e nɨg u fik.

21:13: Aes 56:7 **21:13:** Jer 7:11 **21:16:** Sam 8:2

Məto sənəmə in əm əh, nəkotɨtun nən-ipənən kəm nɨtot əh
məmə, ‘Uwɨn mamnɨm əpəh itəhəi,’ kən otol nəwiatəmat.
22 Okəmə nakotahatətə, kən onəkotos nat naka itəm
nakoatətapəh-in e nəfakən.”

Nətapəhən o nepətən
rəha Iesu
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Iesu təmuwɨn e Nimə Rəha Uhgɨn, kən nian təmatəgətun,
pris asol mɨn ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, koatuwa ron
motən-ipən məmə, “? Natol natɨmnat mɨn u e nepətən rəha
pah? ?Kən pah təmos-ipɨnə nepətən un?”
24 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Iakətapəh-in-pɨnə nəghatən
kit kəm itəmat. Okəmə nakotos-ipa nəghatən kit, kən ekən-
ipɨnə kəm itəmat məmə nepətən naka itəm ekatol natɨmnat
mɨn u lan.
25 ?Nepətən rəha Jon təmɨsɨ-pən hiə o nolə baptais? ?Təmɨsɨ-
pən e nego e neai, o rəha netəmim əm?”
Kən kəmotən-ipən kəm ilat mɨn məmə, “Okəmə kotən məmə,
‘Nepətən rəha Jon təmɨsɨ-pən e nego e neai,’ kən otən məmə, ‘?
Məto tahro nəsotənən nɨpahrienən lan?’
26 Məto okəmə kotən məmə, ‘Rəha netəmim əm,’ kitat
koatəgin netəmim, məto-inu nɨkilat təht məmə Jon in ien kit
rəha Uhgɨn.”
27 Tol nəhlan, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Itɨmat
ekotəruru.” Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən io
mɨn, okol ekəsənən kəm itəmat məmə e nepətən naka ekatol
natɨmnat mɨn u lan.”

Nimaa nəghatən e suah mil kəiu

28 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Tahro? ?Nɨkitəmat tatəht
məmə naka? Suah kit, nətɨn iərman kəiu. Kən təmuwɨn mən-
ipən kəm itəm iahgin lan məmə, ‘Nətɨk, uwɨn mol wək u-roiu
əpəh e nasumən.’
29 Məto nətɨn təmən-ipən məmə, ‘Iakapəs.’ Kən matɨg
məuhlin mɨn rəhan nətəlɨgən, kən muwɨn e nasumən.
30 “Kən tata tuwɨn o nətɨn itəm təkəku, mən-ipən mɨn kəm
in nat kitiəh əm. Kən nətɨn təmən-ipən məmə, ‘Əwəh, tata,
ekuwɨn,’ məto təmapəs-pən e nasumən.
31 “?Otən-tu məmə suakəku mil u in pəhruən, təmol nəwia
rəhan tata?”
Kən kəmotən-ipən məmə, “Suakəku itəm iahgin lan.”
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əwəh, in ətuatɨp. Kən
iakatən-ipɨnə nɨpahrienən məmə, netəm koatos məni rəha
takɨs, ne nɨpɨtan rəha suatɨp koatuwɨn e nərəmərəən rəha
Uhgɨn aupən etəmat,

21:21: Mat 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12; 1 Kor 13:2 **21:22:** Mat 7:7-11; 18:19
21:26: Mat 14:5

32 məto-inu Jon təmuwa otəmat məmə otəgətun suatɨp rəha
nolən ətuatɨp, kən məto itəmat nəsotənən nɨpahrienən lan,
məto netəm koatos məni rəha takɨs, ne nɨpɨtan rəha suatɨp
kəmotən nɨpahrienən lan. Kən nəmotəplan pap nat əh,
məto nəməsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat mɨn, kən
məsotənən nɨpahrienən lan."

Nimaa nəghatən e netəmim rat itəm koatehm nasumən
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 Kən Iesu tatəkəike matən məmə, "Otətəlɨg-in-tu nimaa
nəghatən kit mɨn. Etəm-iasol kit rəha nasumən, təmol na-
sumən kit e nol kit katən məmə krep, u katol wain lan. Kən
mol fenis e kəpiel muwɨn mɨtəlau lan. Kən mol ikɨn kit o nolən
nəme naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin otaiu kən
kol wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilɨs məmə etəmim otaiu
lan matehm wɨr nasumən o nat megəh mɨn ne netəmim. Kən
təmegəhan-in-pən nasumən kəm netəmim məmə okotasum
lan, kən motoor noa krep, məsɨn rəhan, məsɨn rəhalat. Kən
miet muwɨn o naliwəkən ik pɨsɨn kit. 34 Nian krep tɨnəmarəg,
kən tahl-ipən rəhan slef mɨn məmə okotuwɨn e nasumən rəha
krep, motətapəh o netəm koatol wək e nasumən məmə okotos-
ipən rəhan krep məsɨn kəm ilat.

35 "Məto netəm koatol wək e nasumən kəmotaskəlɨm rəhan
slef mɨn, kən motoh kit, motohamnu kit, motaht e kəpiel itəm
tatol kɨsɨl lan.

36 Kən tahl-ipən mɨn slef mɨn neen kotuwɨn olat, ilat tepət
taprəkɨs-in itəm aupən mɨn. Kən netəm koatol wək e nasumən
kotol tərat kəm ilat e nolən ahmen mɨn əm itəm kəmotol kəm
netəm aupən.

37 Namnun agɨn, tahl-ipən nətɨn iərman tuwɨn olat, kən mən
məmə, 'Ilat okotəkəike motɨsiai-in nətɨk.'

38 "Məto nian netəm koatol wək e nasumən kəmotəplan
nətɨn, kən kotən-ipən kəm ilat mɨn məmə, 'Inu nətɨ etəm-iasol
itəm otərəmərə e nasumən nian rəhan tata otɨmɨs. Pəs kotuwɨn
motohamnu mɨn, kən motərəmərə e nasumən rəhan.'

39 Kən kəmotaskəlɨm motatɨpin-iarəp e nasumən, kən moto-
hamnu."

40 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, kən təmən
məmə, "? Tol nulan, nian etəm-iasol rəha nasumən otuwa,
kən otol naka kəm netəmim itəm təmegəhan-in nasumən kəm
ilat?"

41 Kən kəmotən-ipən məmə, "Otərək-rəkɨn agɨn-əh netəm
rat mɨn əh, motohamnu ilat. Kən uarisɨg, təpanegəhan-in
rəhan nasumən əh tuwɨn e nelmɨ netəm pɨsɨn neen, kən e
nian ətuatɨp itəm krep tatəmarəg, ilat okotos-ipən noan məsɨn
rəhan."

21:32: Luk 3:12; 7:29-30 **21:33:** Aes 5:1-2 **21:38:** Mat 27:18 **21:39:** Hip 13:12

42 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin Naoa
Rəha Uhgɨn u, o kəp? Tatən məmə,
‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkɨnən nimə kəsotolkeikeən motapəs,
in tɨnuwa kəpiel keike o nolən nimə.
Iərəmərə təmol nat u,
kən in nat təwɨr agɨn e nɨganəmtɨtat.’
43 Tol nəhlan, iatən kəm itəmat məmə nərəmərəən rəha Uhgɨn
okoh-rəkɨs otəmat, kən kos-ipən kəm netəmim mɨn u itəm
okotol noalat.
44 Okəmə suah kit otɨsɨ-pər e kəpiel u, kəpiel otətarerəh-
ətarerəh, məto okəmə kəpiel otɨsɨ-pər lan, otəpələh-ərən in.”‡
45 Nian pris asol mɨn ne Farisi mɨn kəmotəto nimaa
nəghatən itəm Iesu təmuəh, kən kɨnotɨtun məmə tatəghat-in
ilat.
46 Kən kɨnotegəs-in suatɨp kit məmə okotɨləs Iesu lan kan e
kalapus, məto koatəgin nɨmanin netəmim, məto-inu netəmim
koatən məmə in ien kit.

22

Nimaa nəghatən e nagwənən asol rəha marɨt

1 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mɨn kəm ilat məmə,
2 “Nərəmərəən rəha Uhgɨn in tahmen e kig kit itəm təmol əpen-
əpenə e nagwənən asol o marɨt rəha nətɨn.
3 Kən mahl-ipən rəhan iolwək mɨn məmə okotuwɨn o netəmim
mɨn u itəm təmahl-ipən rəkɨs nəghatən olat məmə okotuwa o
nagwənən rəha marɨt. Məto kotən məmə kol kəsotuwamən.
4 “Kən tahl-ipən rəhan iolwək neen mɨn, mən-ipən kəm ilat
məmə, ‘Otuwɨn motən-ipən kəm netəm mɨn u itəm emahl-
ipən rəkɨs nəghatən olat məmə, enol əpen-əpenə rəkɨs e rəhak
nagwənən. Rəhak kau mɨn ne nətɨ kau mɨn rəhak itəm kotəhg-
əhg wɨr, emoh rəkɨs ilat, kən natɨmnat rafin tɨnahmen. Otuwa
e nagwənən rəha marɨt.’
5 “Məto kəsotətəlɨg-inən iolwək mɨn, kən motagɨm mɨn, kit
tatuwɨn e rəhan nasumən, kit tatuwɨn e rəhan stoa.
6 Kən neen kotaskəlɨm iolwək mɨn rəhan, motol tərat kəm
ilat, kən motohamnu ilat.
7 Kən kig, nemə̈ha təmol pɨk. Kən tahl-ipən rəhan
mopael mɨn kotuwɨn, kən motohamnu netəmim mɨn u itəm
kəmotohamnu rəhan iolwək mɨn, kən motasiepən e rəhalat
taon asol.
8 “Kən mən-ipən kəm rəhan iolwək mɨn məmə, ‘Kɨnol əpen-
əpenə rəkɨs e nagwənən rəha marɨt, məto netəm mɨn u itəm

21:42: Sam 118:22-23; Rom 9:33; 1 Pita 2:6-8 ‡ **21:44:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 44 u tɨkə.
22:6: Mat 21:35

emahl-ipən rəkɨs nəghatən olat, nolən rəhalat təsahmenən məmə okotuwa.
9 Tol nəhlan, otuwɨn əpəh e suatɨp asol mɨn kən motən-ipən
kəm netəmim əpnapɨn rafin itəm nakoatəplan məmə okotuwa
e nagwənən rəha marɨt.'
10 Kən iolwək mɨn kəmotuwɨn əpəh e suatɨp asol mɨn,
kəmotuəfɨmɨn netəmim rafin itəm kəmotəplan ilat, netəmim
itəm kotəwɨr ne netəm itəm kotərat, kən ikɨn kətagwən ikɨn
təmərioah e netəmim.
11 "Məto nian kig təmuwa məplan netəmim, təməplan
etəmim kit əh-ikɨn itəm təsuwɨnən e natɨmnat rəha marɨt.
12 Kən kig təmən-ipən məmə, '?Io kit, nəmahro? ?Nəmuwa
imə məto nəməsuwɨnən e natɨmnat rəha marɨt?' Kən suah u
tɨnəruru nuhalpɨnən nəghatən rəhan.
13 "Kən kig təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə,
'Okotəlis ətain nelmɨn ne nelkɨn, kən motərakin-iarəp əpəh
e nalugɨnən itəm ikɨn kətasək ikɨn, kən katəgətain nəluɨtəm
ikɨn.' "
14 Kən Iesu təmatəkəike mən məmə, "Tol nəhlan məto-inu
netəmim tepət, kətahl-ipən nəghatən olat, məto noan məsɨn
əm itəm katɨtəpun ilat."

Takis rəha Kig Sisa
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Kən Farisi mɨn kəmotiet motuwɨn motol noa eko-eko mɨn
məmə otiuw-pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatɨpən.
16 Kən kotahl-ipən rəhalat netəmim kotuwɨn o Iesu ilat
netəmim rəha pati rəha Herot. Kən motən-ipən məmə,
"Iəgətun. Ekotɨtun məmə ik etəm ətuatɨp, kən matəgətun
ətuatɨp pahrien suatɨp rəha Uhgɨn. Nəsolən məmə nətəlɨgən
rəha netəmim okotiuw rəkɨs rəham nətəlɨgən, məto-inu natol
tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin, okəmə in etəm-iasol o
etəm əpnapɨn əm.
17 Kən ən-tu kəm itɨmat rəham nətəlɨgən e nat u. ?Tətuatɨp
məmə okətou-pən takɨs kəm Kig Sisa, o kəp?"
18 Məto Iesu tɨnɨtun rəhalat nətəlɨgən rat mɨn, kən təmən-
ipən kəm ilat məmə, "!Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat
tamkɨmɨk! ?Tahro nakotalkut məmə nəkotol noa eko-eko ron
io?
19 Otəgətun-tu məni itəm katətou takɨs lan." Kən kotos məni*
motuwa kəm in,
20 kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Narmɨ pah u, kən nərgɨ
pah u e məni u?"
21 Kən kotən-ipən məmə, "Kig Sisa."

22:13: Mat 8:12; 25:30; Luk 13:28 **22:15:** Mak 3:6 * **22:19:** Məni itəm kəmotos motuwa in koen məni kit, nərgɨn u 'tenarius,' itəm tahmen e wan-taosan vatu.

Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Naka u rəha Kig Sisa, otos-ipən kəm Kig Sisa. Kən naka u rəha Uhgɨn, otos-ipən kəm Uhgɨn.”
22 Nian kəmotəto nəghatən əh, narmɨlat təmiwɨg. Kən kəmotapəs Iesu motagɨm.

Nian Uhgɨn otosmegəh netəmim e nɨmɨsən
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 E nian əh inəh, Satusi mɨn kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə netəmim okəsotəmegəh mɨnən e nɨmɨsən. Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə,
24 “Iəgətun. Moses təmən kəm itɨmat məmə, okəmə etəmim otɨmɨs kən məsɨləsən nətɨn kit, kən pian otəkəike mit nəutahlɨmɨs əh məmə otɨləs suakəku o niuw-pərən nərɨg rəha pian itəm təmɨmɨs.
25 “Kən ikɨn əh imatɨmat ikɨn, netəm ilat pialat mɨn ilat sepɨn. Itəm təmaupən maiir təmol marɨt, kən mɨmɨs, məsɨləsən nətɨn kit, kən pian itəm tatol kəiu lan tit nəutahlɨmɨs.
26 Kən in mɨn təmɨmɨs məsɨləsən nətɨn kit, kən itəm tatol kɨsɨl lan ne ilat rafin muwɨn mətoarus-pən itəm tatol sepɨn, kəmotol nat kitiəh əm.
27 Kən əmun, nəutahlɨmɨs tɨmɨs.
28 ?Tol nəhlan, ən-tu kəm itɨmat məmə, e nian itəm Uhgɨn otosmegəh netəmim lan e nɨmɨsən, pətan əh in rəha pah, məto-inu ilat rafin əh sepɨn kəmotol marɨt e pətan əh?”
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəmotən-arəpən e rəhatəmat nəghatən məto-inu nəsotɨtunən Naoa Rəha Uhgɨn ne nəsanənən rəhan.
30 Nian Uhgɨn otosmegəh netəmim e nɨmɨsən, kən netəmim okəsətolən marɨt, okotahmen e nagelo mɨn əpəh e nego e neai.
31 ?Nəmotafin o kəp, Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatəghat-in nian Uhgɨn otosmegəh netəmim e nɨmɨsən? Tatən məmə,
32 ‘Io Uhgɨn rəha Epraham, io Uhgɨn rəha Aisak, kən io Uhgɨn rəha Jekop.’ In sənəmə Uhgɨn rəha netəm kəmotɨmɨs, məto in Uhgɨn rəha netəmim itəm koatəmegəh, tahmen-pən mɨn e təs miləhal.”
33 Nian nɨmanin netəmim kəmotəto nəghatən əh, narmɨlat təmiwɨg e nəgətunən rəhan.

Lou itəm in ilɨs pɨk
(Mak 12:28-34)

34 Nian Farisi mɨn kəmotəto məmə Iesu təmoh-iəhau Satusi mɨn e rəhan nəghatən, kən Farisi mɨn kəmotuwa kitiəh.
35 Kən kit itəm tɨtun pɨk Lou, təmən-ipən nəghatən kit kəm Iesu məmə Iesu otən nəghatən kit təsətuatɨpən, məmə,
36 “?Lou pəhruən rəha Uhgɨn u in ilɨs pɨk?”

22:21: Rom 13:7 **22:23:** Wək 23:8 **22:24:** Dut 25:5 **22:32:** Eks 3:6

37 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nakəkəike molkeike
Iərəmərə Uhgɨn rəham e nɨkim rafin, ne nəmegəhən rafin
rəham, ne nətəlɨgən rafin rəham.
38 Inu in Lou itəm tətaupən kən in ilɨs pɨk.
39 Kən Lou itəm tatol kəiu lan, in iuəhkɨr tahmen əm, məmə,
‘Nakəkəike molkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atɨp
ik.’
40 Kən Lou mil u kəiu, ilau nəukətɨ Lou rafin, ne naoa rəha
ien mɨn rafin aupən.”

Kristo in nətɨ pah
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Kən e nian Farisi mɨn kotuəfɨmɨn ilat mɨn, kən Iesu təmən-
ipən məmə,
42 “?Nɨkitəmat təht məmə naka, e Kristo itəm Uhgɨn təmən
məmə otahl-ipa? ?In tatɨsɨ-pən e noanol rəha pah?”
Kən ilat kotən-ipən məmə, “In noanol rəha Tefɨt.”
43 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Məto tahro e Tefɨt, itəm
tatəghat e narmɨn rəha Uhgɨn, tətaun-in Kristo məmə
‘Iərəmərə.’ Məto-inu tatən məmə,
44 ‘Iərəmərə təmən kəm rəhak Iərəmərə məmə,
“Əpələh e nɨkalɨk e nelmək matɨp, ikɨn rəha nəsanənən ne
nɨsiaiiən,
mətoarus ekɨləs-iəhau rəham tɨkɨmɨr mɨn ləhau e nelkəm.” ’
45 ?Kən okəmə Tefɨt tətaun-in Kristo məmə ‘rəhak Iərəmərə,’
kən otahro məmə Kristo in mipɨ Tefɨt rat?”
46 Kən etəmim kit təsuhalpɨnən nəghatən rəha Iesu. Kən e nian
əh matuwɨn, kəmotəgɨn o nətapəh-inən nəghatən kit mɨn tol
min-nəhlan.

23

Nahməən asol sepɨn
itəm otatuwa
(Mak 12:38-40;
Luk 11:37-54; 20:45-47)

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm nɨmanin netəmim ne rəhan mɨn
netəmim məmə,
2 “Iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn koatos nepətən məmə
okotən-iarəp Lou rəha Moses kəm itəmat.
3 Tol nəhlan, nəkotəkəike motətəu-pən kən motol natɨmnat
rafin itəm koatən kəm itəmat. Məto nəsotolən nat naka itəm
koatol, məto-inu ilat kəsotolən nat naka itəm koatən-iarəp.
4 Koatəkəike o netəmim məmə okotətəu-pən lou əskasɨk mɨn
itəm kotahmen e katipa əfɨgəm, məto okol kəsotos-ipənən
noanelmɨlat məmə okasitu elat.

22:37: Dut 6:5 **22:39:** Lev 19:18; Mat 7:12 **22:40:** Rom 13:10; Kal 5:14
22:42: Jon 7:42 **22:44:** Sam 110:1; Mat 26:64 **23:3:** Mal 2:7-8

5 “Natɨmnat rafin itəm ilat koatol, koatol əm məmə netəmim
okotəplan. Nəkotɨtun paos itəm netəmim kəmotaii-pən
nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn ikɨn, kənu motəlis rəhalat-
kapə ne nelmɨlat lan.* Məto rəha iəgətun mɨn rəha Lou ne
Farisi mɨn, rəhalat paos in iahgɨn taprəkɨs. Kən nəkotɨtun
nol əlkələh mɨn itəm koatəkul-pən e nɨpəgnəmtɨ kot mɨn, itəm
tatəgətun məmə etəmim in təskasɨk o nətəu-pənən Lou. Məto
rəha iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn, rəhalat nol kaifəməh
pɨk. 6 Kən e lafet mɨn, ilat kotolkeike ikɨn rəha nɨsiaiiən, kən
əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən, ilat kotolkeike məmə okotəpələh
ima netəm-iasol mɨn ikɨn.
7 Kən e ikɨn katol maket ikɨn, ilat kotolkeike məmə netəmim
kotən təwɨr kəm ilat, kən motaun-in ilat məmə ‘Rapai’ u nɨpətɨn
təmə ‘etəm in ilɨs.’†
8 Məto sotolən məmə netəmim okotaun-in itəmat məmə
‘Rapai, u etəm in ilɨs,’ məto-inu rəhatəmat Etəm-iasol kitiəh
əm, kən itəmat piatəmat mɨn.
9 Kən sotaun-inən suah kit u e nətueintən məmə, ‘Tata, etəm
katɨsiai-in,’ məto-inu Tata rəhatəmat kitiəh əm əpəh ilɨs e nego
e neai.
10 Kən sotolən məmə netəmim okotaun-in itəmat məmə,
‘Iəgətun,’ məto-inu rəhatəmat Iəgətun kitiəh əm, Kristo itəm
Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.
11 Etəm u in ilɨs etəmat, in iolwək rəhatəmat.
12 Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm otos-ipər atɨp in, Uhgɨn
otɨləs-iəhau, kən etəmim itəm otos-iəhau atɨp in, Uhgɨn otɨləs-
ipər.

13 “! Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun mɨn
rəha Lou, ne Farisi mɨn! ! Rəhatəmat nənən təwɨr, məto
nɨkitəmat tamkɨmɨk! Nakotahtosɨg-in o netəmim suatɨp
o nuwɨnən matɨg ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn, məto itəmat
nəsotuwɨnən, kən nəsotegəhan-inən məmə netəmim okotuwɨn

---

* **23:5:** paos - inu bokis əkəku kit kəmol e nuwigɨ kau. Kəmotəte rəkɨs əlkələh nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn motaii-pən lan (Eks 13:1-10,11-16; Dut 6:4-9; 11:13-21). Netəmim kəmotol nəhlan məto-inu kəmotolkeike məmə otol nəghatən itəm tətatɨg e Dut 6:8 ne 11:18. Kən nəman rafin rəha noanol rəha Isrel itəm kɨnotos rəkɨs nup tatin, ilat okotuwɨn e paos mɨn əh nian tepət, kən nian rafin e nian rəha nəfakən. Katəlis e nɨpɨnəgɨn ne nelmɨn mol e nol kəmol e nuwɨgɨ kau. E nəghatən Inglis, katən paos mɨn əh, “phylacteries.” **23:5:** Eks 13:9; Nam 15:38-39; Dut 6:8; Mat 6:1 † **23:7:** Okəmə iəgətun rəha Lou təmaliwək matuwa iuəhkɨr ron ik, nakətul e nɨsiaiiən, kən nakatən təwɨr kəm in, maun-in in məmə, “etəm-iasol,” o “Tata,” o “Rapai.” Kən noanol rəha Isrel kətaun-in rəhalat iəgətun asol mɨn itəm ilat ilɨs pɨk məmə “Rapai,” u nɨpətɨn təmə “etəm in ilɨs” o “etəm tatəmɨk netəmim.” **23:11:** Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 **23:12:** Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14

ikin, nat əpnapin ilat kotolkeike məmə okotuwin.‡

15 “! Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha
Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat
tamkimik! Nikitəmat tagien əm məmə nakotuwin isəu e nego,
o e naliwəkən əm o nuwinən e nəptən pisin pisin min məmə
nakotiuw-pa etəmim kitiəh əm e nəfakən rəhatəmat. Məto
nian suah kit tatos nolən min əh rəhatəmat, kən tatuwa etəm
rat taprəkis-in itəmat, kən nəmotol məmə in otəkəike mos
nalpinən rəha nigəm asol taprəkis-in itəmat.

16 “!Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat itəm noatit netəmim
məto niganəmtitəmat təpis! Itəmat nakoatən məmə, ‘Okəmə
suah kit tatos noanawil o Nimə Rəha Uhgin məmə otol rəhan
nəghatən tatətul-iəkis, okəmə təsolən, məto in nat əpnapin əm.
Məto okəmə suah kit tatos noanawil o iaen u kol tatipit-ipit
rəha Nimə Rəha Uhgin, kən in otəkəike mol nəwian itəm təmos
noanawil ron.’

17 !Itəmat netəm nakotalməl, niganəmtitəmat təpis! ?Naka u
in ilis, iaen u kol tatipit-ipit, o Nimə Rəha Uhgin itəm tatol kol
tasim?

18 Nakotən min məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawil o olta,
in nat əpnapin əm. Məto okəmə suah kit tatos noanawil e
sakrifais itəm tatəpələh lan, kən in otəkəike mol nəwian itəm
təmos noanawil ron.’

19 ! Itəmat netəm niganəmtitəmat təpis! ? Naka u in ilis,
sakrifais o olta itəm tatol sakrifais tasim?

20 Tol nəhlan, etəm tatos noanawil e olta, pahrien, tatos
noanawil e olta ne natimnat rafin itəm tatəpələh lan.

21 Kən etəm tatos noanawil e Nimə Rəha Uhgin, pahrien
tatos noanawil e Nimə Rəha Uhgin ne Suah u tətatig ikin.

22 Kən etəm tatos noanawil e nego e neai, pahrien tatos
noanawil o jea rəha kig u in rəha Uhgin, kən tatos noanawil
o Suah u tatəpələh-pər lan.

23 “! Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha
Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat
tamkimik! Nəkoatətəu-pən lou əlkələh min moatos-ipən tait
rəha rəhatəmat nimali nig nəmiəwilat tatəpien u katos-ipən e
nagwənən, katən məmə min, ne til, ne kumin. Məto nakotapəs
nat asol e Lou, inu etəm tatol tətuatip kən mahmen-ahmen əm
kəm netəmim, kən mətasəkitun netəmim, kən tatol nian rafin
nat naka itəm təike matol. Təwir nəkoatol lou əlkələh min,
məto nəkotəkəike moatol lou asol min, məto kəp, nəsotolən.

---

‡ **23:13:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 14 u tikə. Tatən məmə, “Kəsi, nahməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min. !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nakotakləh-in natimnat rəha nəutahlimis min, məto nian kitiəh əm, nəkotol nəfakən əfəməh min məmə netəmim okotisiai-in itəmat. E nolən əh, rəhatəmat nalpinən otəskasik təhmin min.” **23:16:** Mat 15:14 **23:22:** Aes 66:1; Mat 5:34 **23:23:** Lev 27:30; Maeka 6:8

24 ! Itəmat noatit netəmim məto niganəmtitəmat təpis! ! Itəmat netəmim noategəs-in miminao e rəhatəmat kap məmə ko nəsotərgeən, məto nəkotərge nat megəh asol u kamel!

25 “! Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nakotafəl ihluə e kap ne plet, məto əpəh imə tamkimik, kotərioah e nagwənən ne nənimən itəm nəmotakləh-in, o natimnat itəm nəmotos məto-inu itəmat iaumis min kən nian rafin nəkoatol əm natimnat rat min itəm tətatig e rəhatəmat nətəligən.

26 !Itəmat Farisi min, niganəmtitəmat təpis! Otaupən kafəl əpəh imə e kap ne plet, kən ihluə min in təwir təsamkimikən.

27 “! Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nəkotahmen e suwit rəha netəm kəmotimis itəm kəmuəh e pen ruən. Ihluə, netəmim kotəplan məmə təwir, məto əpəh imə tərioah e nikilkili netəm kəmotimis, ne natimnat rafin itəm tamkimik.

28 E nolən ahmen min əm, ihluə, e nolən rəhatəmat, netəmim kotəplan məmə itəmat nəkotətuatip. Məto imə, e nikitəmat, nakotərioah e nəghatən nakotən məsotolən, ne nolən rat agin min.

29 “! Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nakotiləkin nimə e kəpiel rəha suwit rəha ien min aupən ne netəm kotətuatip, kən moatol nəhlip e kəpiel kən moatol malə-malə lan.

30 Kən nakotən-ipən məmə, ‘Okəmə itimat emotatig e nian min rəha tipitat min, okol itimat eməsotasituən elat moto-hamnu ien min.’

31 E nəghatən əh, nakoatən-iarəp məmə itəmat noanol ətuatip min rəha tipitimat min aupən itəm kəmotohamnu ien min əh, kən nakotahmen-ahmen əm elat.

32 Kən təwir əm, itəmat otəkəike motol namnun wək itəm tipitəmat min kəmotətuoun.

33 “!Itəmat sinek min, ne neti sinek min! ?Nikitəmat tatəht məmə okol nakotagim e nalpinən e nigəm asol? !Kəp!

34 Tol nəhlan, ekahl-ipinə ien min, ne netəm kotenatig, ne iəgətun min. Neen, itəmat onəkotohamnu ilat motətu-pər elat e nig kəluau, neen onəkotalis motoh ilat əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəhatəmat, kən neen nakotitəp ilat kotiet e taon kit motiet motuwin e kit.

35 Kən tol nəhlan, itəmat onəkotos nalpinən rəha netəmim itəm kəmotohamnu netəmim rafin itəm kotətuatip, itəm tətuoun e Epel itəm in tətuatip, muwin mətoarus-pən

---

23:25: Mak 7:4 **23:27:** Wək 23:3 **23:28:** Luk 16:15 **23:31:** Wək 7:52 **23:33:** Mat 3:7; 12:34; Luk 3:7 **23:35:** Jen 4:8; Hip 11:4

Sekaraea, nəti Perekia, itəm tipitəmat min kəmotohamnu e Nimə Rəha Uhgin ilugin e olta ne nimə.
36 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, nalpinən rafin u otuwa o netəm rəha Isrel itəm kotatig roiu.
37 “! Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien min rəha Uhgin, kən netəmim itəm Uhgin təmahl-ipa kəm itəmat, nəkotahtimnu ilat e kəpiel apin, inəh netəm u rəha Uhgin itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək məmə iatəmik-əfimin wir itəmat matos wir itəmat, tahmen-pən e mənig itəm tatu nenətin min e nikwin, məto itəmat nikitəmat təsagienən ron kən motapəs io.
38 Otəplan-tu. Uhgin tinapəs itəmat, rəhatəmat nimə nəratən otoh, kən nat otikə ikin.
39 Kən ekən kəm itəmat məmə, nat əh in nipahrienən məto-inu onəsotəplan minən io mətoarus nakotən məmə,
‘!Iərəmərə Uhgin tətatig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!’ ”

24

Nəmtətin min rəha namnun nian
(Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)

1 Iesu təmiet e Nimə Rəha Uhgin maliwək matuwin, kən rəhan min netəmim kotuwa motən-ipən kəm in məmə otəplan-tu nimə min u əpəh e Nimə Rəha Uhgin. 2 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, otəplan-tu nimə min əh. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə nimə min əh netəmim okotəhap-əhap kəpiel min elat. Okol kəpiel kit təsəməhlin e nəmeen.”
3 Kən uarisig lan, Iesu təmaliwək ilat rəhan netəmim motuwin əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif kən matəpələh. Kən rəhan netəmim kotuwa pisin əm ron motən-ipən məmə, “? Otən-tu məmə natimnat min u okotuwa e nian naka, kən nəmtətin naka otol-arəp məmə rəham nuwamən ne namnun nian tinuwa iuəhkir?”
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatehm wir itəmat məmə etəmim kit otəseiuə-inən itəmat,
5 məto-inu netəmim tepət okotuwa motos nərgək moatən məmə, ‘Io Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa,’ kən okoteiuə-in netəmim tepət.
6 Onəkotəto namnusən rəha nəluaginən min, kən onəkotəto nəghatən əpnapin min məmə netəmim koatəluagin. Məto nakoatehm wir itəmat məmə nəsotəginən. Natimnat min əh otəkəike motuwa motol nipahrienən lan, məto namnun nian otəpanuwa.

23:35: Sek 1:1 **23:35:** 2 Kron 24:21 **23:38:** 1 King 9:7-8; Jer 22:5 **23:39:** Sam 118:26; Luk 13:34-35 **24:2:** Luk 19:44 **24:5:** Mat 24:23-24; 1 Jon 2:18

7 Noanol mɨn okotoh noanol mɨn, kən kantri mɨn okotoh
kantri mɨn. Nəumɨs otan, kən namig otəloal ikɨn mɨn tepət.
8 Natɨmnat mɨn əh, nətuounən əm rəha nəratən, tahmen e
pətan itəm tɨnətuoun matəto nahməən o neməkən.
9 "E nian mɨn əh, netəmim okotegəhan-in-pən itəmat məmə
okol nəratən kəm itəmat, kən kohamnu itəmat, kən netəmim
rəha noanol mɨn rafin okotetəhau itəmat məto-inu o nərgək.
10 Kən e nian mɨn əh, netəmim tepət okotapəs rəhalat na-
hatətəən, kən okotegəhan-in-pən ilat mɨn e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn
rəhalat, kən motetəhau ilat mɨn,
11 kən ien eiueiuə mɨn okotuwa moteiuə-in netəmim tepət.
12 Məto-inu nəratən tɨnatepət, iuəhkɨr netəmim rafin rəhalat
nolkeikeən o Uhgɨn otɨkə,
13 məto etəmim itəm otətul əskasɨk mətoarus namnun nian,
kən Uhgɨn otosmegəh in.
14 Kən namnusən təwɨr əh rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn,
okən-iarəp ikɨn mɨn rafin e nətueintən, məmə suatɨp əh-ikɨn
rəha kantri mɨn rafin o nətəlɨg-inən, kən namnun nian otuwa.
15 "Ien u Taniel təməghat-in nat kit katən məmə, 'nat itəm
Uhgɨn tatetəhau, kən matol Nimə Rəha Uhgɨn tamkɨmɨk' (nian
nakotafin, otətəlɨg-in nɨpətɨn). Tol nəhlan, nian nat tərat əh
tatətul e Nimə Rəha Uhgɨn,
16 kən itəmat itəm nəkotatɨg Jutia, nakotiet motagɨm mo-
tuwɨn motəhluaig e nɨtot mɨn.
17 Okəmə etəmim tətameg ihluə e rəhan nimə, okol
təsuwɨnən imə mos mɨn rəhan natɨmnat.
18 Okəmə etəmim əpəh e nasumən rəhan, okol təsɨtəlɨg-pənən
latuənu mos rəhan kot. 19 !Kən kəsi o nɨpɨtan u itəm kotəpɨk-
əpɨk, ne nɨpɨtan itəm kotapinahin nɨsualkələh e nian əh, məto-
inu ilat okotəto tərat pɨk agɨn!
20 Təwɨr nakotəfak məmə onakəsotagɨmən e nəratən əh e
nian rəha nətəpən, o e nian rəha Sapat,
21 məto-inu e nian əh, nəratən asol otuwa itəm etəmim
təməsəplanən tol mihin nəhlan aupən mətoarus-pa u-roiu,
kən okol nəratən asol kit tol nəhlan otəsuwa mɨnən nian kit
tahmen e in əh.
22 Kən okəmə Uhgɨn təsətatɨpən nian rəha nəratən əh, okol
etəmim kit təməsəmegəhən. Məto Uhgɨn otətatɨp nian əh o
rəhan mɨn netəmim itəm təmɨtəpun rəkɨs ilat.
23 "E nian əh, okəmə suah kit otən-ipɨnə kəm itəmat məmə, '!
Otəplan-tu, inu Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otəpanahl-ipa!'
o '!In əpəh!' sotənən nɨpahrienən lan,

24:9: Mat 10:22 **24:11:** Mat 24:5,24; 1 Jon 4:1 **24:13:** Mat 10:22 **24:14:** Mat 28:19 **24:15:** Dan 9:27; 11:31; 12:11 **24:17:** Luk 17:31 **24:21:** Dan 12:1 **24:23:** Mat 24:5

24 məto-inu netəmim neen okotuwa motən məmə ilat Kristo,
ne ien eiueiuə mɨn okotuwa, kən ilat okotol nəmtətin asol mɨn,
ne nat pɨspɨs mɨn məmə okoteiuə-in netəmim, kən okotalkut
məmə okoteiuə-in netəmim itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs ilat,
okəmə ilat kotɨtun nolən.
25 Nɨkitəmat otəkəike matəht wɨr nəghatən mɨn u itəm emən
rəkɨs kəm itəmat, uarisɨg natɨmnat mɨn u okotuwa motol
nɨpahrienən lan.

26 "Tol nəhlan, okəmə suah kit tən kəm itəmat məmə, 'In
əpəh, ikɨn taruən-aruən ikɨn,' əsotuwɨnən. O suah kit tən
məmə, 'In ikɨn-u e nɨpəg noa nimə,' sotənən nɨpahrienən lan,
27 məto-inu nian Nəti Etəmim otɨtəlɨg-pa mɨn, otuwa uəhai
əm, kən netəmim rafin okotəplan, tahmen e nɨpɨtən itəm
təmɨpɨt masiəgəpɨn rafin neai.
28 Nian nat megəh kit təmɨmɨs, nəkotəplan kuəriə mɨn ko-
tuwa məmə okotun. E nolən ahmen mɨn əm, nian nəkotəplan
nəmtətin mɨn əh, nəkotɨtun məmə otəsuwəhən ekuwa mɨn.

29 "Nian ətuatɨp nəratən əh otol namnun, kən

'mɨtgar otəpɨs agɨn,

kən məwɨg otəsəmɨlhən mɨnən,

kən məhau mɨn okotɨsas e neai,

kən Uhgɨn otəloal e nəsanənən mɨn əpəh e neai.'*

30 "E nian əh, nəmtətin rəha Nəti Etəmim otol-arəp e neai,
kən noanol mɨn rafin e nətueintən okotasək e nəgɨnən. Kən
okotəplan io, Nəti Etəmim ekuwa e nɨmal napuə e neai e
nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəha Uhgɨn itəm otasiə
mɨtəlau lak.
31 Kən ekahl-ipən rəhak nagelo mɨn kotiet nian okotəto təwi
otasək əfəməh, kən ilat okotuwɨn ikɨn mɨn rafin e nətueintən,
motos-irəkɨs rəhak netəmim itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs ilat,
kən kuəfɨmɨn ilat kitiəh.

32 "Nɨkitəmat otəkəike matəht nɨg u fik.† Nian ətuatɨp
itəm nelmɨn mɨn kɨnotətuoun katəwiə, kən nɨmalɨn mɨn
kɨnoatərget, itəmat nəkotɨtun məmə nian əh inəh itəm nako-
tasum lan rəhatəmat.
33 Kən e nolən ahmen mɨn əm, nian nəkotəplan nəmtətin
mɨn əh, onəkotɨtun məmə otəsuwəhən ekuwa mɨn roiu agɨn.

24:24: Dut 13:1-3; 2 Tes 2:8-9; Nol Əpən 13:13-14 **24:26:** Luk 17:23-24 **24:27:** Mat 24:37-39 **24:28:** Luk 17:37 **24:29:** Aes 13:10; 34:4; Esik 32:7; Joel 2:10,31; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 6:12-13 * **24:29:** Məta "nəsanənən mɨn əpəh e neai" tatəpsen-pən narmɨn mɨn, o kəm-naka natɨmnat tahmen-pən e mɨt ne məwɨg əpəh e neai. **24:30:** Dan 7:13; Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 **24:31:** 1 Kor 15:52; 1 Tes 4:16 † **24:32:** Nɨg u fik tahmen e naip.

34 Iatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm kotatɨg u-
roiu, okol kəsotɨmɨs rafinən mətoarus natɨmnat mɨn əh oko-
tuwa kol nɨpahrienən lan.‡
35 Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən mɨn rəhak okol
kəsotɨkəən.”

Etəmim tɨkə itəm tɨtun nuwamən rəha Iesu Kristo

36 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Suah kit təsɨtunən
nian o aua ətuatɨp rəha natɨmnat mɨn əh. Nagelo mɨn əpəh
e neai kotəruru, kən io mɨn Netɨ Etəmim ekəruru. Məto Tata
Uhgɨn əm in tɨtun nian ətuatɨp əh.
37 E nian io Nətɨ Etəmim ekuwa lan, otahmen e nian rəha
Noah aupən ikɨn itəm netəmim kəsotol əpen-əpenəən ron.
38 E nian əh, itəm naruəh təsaiuən əh, netəmim koatagwən,
moatənɨm, moatol marɨt, inəh natɨmnat rafin kəmoatol
e nəmegəhən rəhalat, mətoarus-pən Noah təmuwɨn imə e
nɨpəgnoa nego rəhan,
39 kən ilat kɨnotəruru nat naka otuwa mətoarus-pa naruəh
təmaiu məmɨk ilat rafin. In əh otol tahmen əm e nian Nətɨ
Etəmim otuwa.
40 Etəmim kəiu e nasumən, kən okos kitiəh, kapəs kitiəh.
41 Pətan kəiu katuəpələh kitiəh matioal nagwənən, kən okos
kitiəh, kapəs kitiəh.
42 “Tol nəhlan, nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru
nian naka rəhatəmat Iərəmərə otuwa lan.
43 Məto nəkotəkəike motɨtun nat u. Okəmə etəm-iasol
rəha nimə tɨtun nian ətuatɨp lapɨn itəm iakləh otuwa, kən in
otəkəike mətaiir matehm wɨr nimə məmə iakləh otəsəhapən
muwɨn imə.
44 Kən itəmat mɨn onəkotəkəike moatətul matɨp, məto-inu
Nətɨ Etəmim otuwa e aua əm itəm nɨkitəmat təsəhtən.
45 “Nɨkitəmat otəkəike matəht wɨr nolən rəha iolwək itəm in
tenatɨg kən tətaskəlɨm wɨr wək rəhan kən məsapəsən. Etəm-
iasol təmələhəu məmə iolwək əh otərəmərə e rəhan mɨn rafin
iolwək mɨn məmə in otos-ipən nagwənən kəm ilat e nian
ətuatɨp.
46 Kən okəmə etəm-iasol otuwa məplan etəm tatərəmərə e
iolwək mɨn rəhan, kən matol-wɨr rəhan wək, kən otos-ipən
nətouən kit kəm suah əh.
47 Iatən-ipɨnə nɨpahrienən məmə etəm-iasol əh otələhəu in
tərəmərə e natɨmnat rafin rəhan.
48 Məto okəmə iolwək əh, in etəm rat, kən nɨkin otəht məmə,
‘Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh,’

‡ **24:34:** Suatɨp kit mɨn rəha nəuhlinən ves 34 tatən məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə noanol u rəha Isrel otəsɨkəən mətoarus natɨmnat mɨn əh okotuwa motol nɨpahrienən lan.” **24:34:** Mat 16:28 **24:35:** Mat 5:18 **24:36:** Wək 1:7; 1 Tes 5:1-2 **24:37:** Jen 6:5-8 **24:39:** Jen 7:21-23; Luk 17:26,27 **24:42:** Mat 25:13 **24:43:** Luk 12:39-40; Nol Əpən 16:15 **24:47:** Mat 25:21,23

49 kən mətuoun matoh iolwək min neen, kən muwin
magwən mənim ilat netəm kotapis.
50 Kən etəm-iasol rəha iolwək əh otuwa e nian ne aua itəm
iolwək nikin təsəhtən məmə rəhan etəm-iasol otuwa lan.
51 Etəm-iasol əh otol nalpinən asol kəm iolwək əh kən
mərakin-pən ikin rəha netəm rəhalat nənən təwir, məto nikilat
tamkimik. Ikin əh, netəmim okotasək moatəgətain nəluilat.”

25

Nimaa nəghatən o nipitan əlkələh ilat ten

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “E nian itəm rəhatəmat
Iərəmərə otuwa min, nərəmərəən rəha Uhgin otol nəhlan.
Nipitan əlkələh* ilat ten kəmotiet lapin məmə okotuwin e
marit kit, kən moatəsahgin etəm otol marit otuwa mos rəhan
pətan muwin e rəhan nimə, əpəh ikin katol lafet ikin. Ilat ten
kəmotos rəhalat lait.
2 Faif kotalməl, kən faif kotenatig.
3 Nipitan min u ilat faif itəm kotalməl kəmotos rəhalat lait min,
məto kəsotosən karasin məsin min o niuw-pənən e lait.
4 Məto nipitan min u ilat faif itəm kotenatig kəmotos rəhalat
lait min, kən motos min karasin məsin o niuw-pənən e rəhalat
lait.
5 Kən etəm otol marit təsuwa uəhaiən, kən napilən tinatos ilat
koatiuw nəm, kən minotapil.
6 “Kən lapin agin, suah kit təmagət əfəməh məmə, ‘!Etəmim
itəm otol marit tatuwa u-roiu! !Otuwa motəplan!’
7 “Kən nipitan əlkələh u ilat ten kəmotaiir motuarin asol
rəhalat lait min.
8 Kən nipitan itəm kotalməl kotən-ipən kəm nipitan itəm
kotenatig məmə, ‘! Awi! Otos-ipa rəhatəmat məsin karasin
məto-inu rəhatimat karasin e rəhatimat lait kinotamir,
otəsuwəhən kotəpis.’
9 “Məto nipitan itəm kotenatig kotən-ipən kəm ilat məmə, ‘!
Kəp! Karasin min u kəsotahmenən o kitat rafin. Məto otitəlig
motuwin motos-nəmtin rəhatəmat neen karasin əpəh e stoa.’
10 “Məto nian nipitan itəm kotalməl kəmotaliwək motitəlig
moatuwin o karasin, kən etəm itəm otol marit təmuwa. Kən
nipitan əlkələh itəm koatətul matip, kəmotuwin ilat min e
nagwənən rəha marit, kən motuwin imə. Kən kahtosig e toa.
11 “Uarisig, nipitan əlkələh itəm kotalməl kəmotitəlig-pa mo-
taun motəmə, ‘! Etəm-iasol, etəm-iasol! ! Egəhan-in itəmat
ekotimnə imə!’
12 “Məto etəm otol marit təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Iatən-
ipinə pahrien məmə, io ekəruru itəmat.’ ”

24:51: Luk 12:42-46 * **25:1:** Nipitan əh, kəsotolən əh marit. Koatos nup tuente ne. **25:1:** Luk 12:35; Nol Əpən 19:7 **25:11:** Luk 13:25-27 **25:12:** Mat 7:23

13 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən
kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, itəmat nəkotəkəike motaiir, məto-
inu nəkotəruru nian ne aua rəha rəhatəmat Iərəmərə otuwa
lan.”

Nimaa nəghatən e iolwək e məni kɨsɨl

14 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit mɨn məmə, “Ekən
mɨn məmə e nian itəm rəhatəmat Iərəmərə otuwa mɨn,
nərəmərəən rəha Uhgɨn otol nəhlan. Etəm-iasol kit təmol əpen-
əpenə məmə otaliwək muwɨn e nəptən pɨsɨn kit muwɨn isəu.
Kən maun-in rəhan iolwək mɨn kotuwa, kən tələhəu-pən e
nelmɨlat rəhan məni mɨn məmə okotol nat kit lan.
15 Təmos-ipən tətəu-pən nɨtunən rəhalat məmə okotol wək
lan. E etəmim kitiəh, təmos-ipən kətɨm faif kəmotər-motərioah
e məni, u məni tepət pɨk agɨn. Kən kit mɨn, təmos-ipən mɨn
kətɨm kəiu tahmen əm, u məni tepət pɨk. Kən kit mɨn, təmos-
ipən kətɨm kitiəh tahmen əm, u məni tepət.† Kən etəm-iasol
təmiet muwɨn e rəhan naliwəkən.
16 Kən iolwək itəm təmos kətɨm faif təmuwɨn uəhai əm mol
bisnes lan, kən təmos mɨn kətɨm faif mɨn.
17 Kən tahmen-ahmen əm, iolwək itəm təmos kətɨm kəiu,
təmuwɨn mol bisnes lan, kən mos mɨn kətɨm kəiu mɨn.
18 Məto iolwək itəm təmos kətɨm kitiəh, in təmuwɨn mel
noakɨmɨl məhluaigin-pən məni rəha rəhan etəm-iasol ikɨn.
19 “Kən nup tepət tɨnuwa mɨnuwɨn, kən etəm-iasol rəha
iolwək mɨn u tɨnɨtəlɨg-pa, kən maun-in rəhan iolwək mɨn məmə
otəplan-tu məmə ilat kəmotol naka e məni mɨn itəm təmos-
ipən kəm ilat.
20 Iolwək itəm təmos kətɨm faif, təmuwa matos kətɨm faif
mɨn itəm təmos, mətul e nɨganəmtɨ etəm-iasol məmə, ‘Etəm-
iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətɨm faif e nelmək. Kən emol
bisnes lan, kən mos mɨn iahgoau kətɨm faif u.’
21 “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘Nəmol təwɨr,
kən ik iolwək təwɨr itəm nataskəlɨm wɨr wək rəham kən
məsapəsən. Nəmol təwɨr nəhlan e natɨmnat mɨn əh noan
məsɨn, kən ekələhəu ik nakərəmərə e natɨmnat tepət. !Wa imə
matɨg ahgin nagienən rəha etəm-iasol rəham!’
22 “Iolwək itəm təmos-ipən kətɨm kəiu kəm in, təmuwa mən-
ipən məmə, ‘Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətɨm kəiu e
nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos mɨn iahgoau kətɨm kəiu
u.’
23 “Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, ‘Nəmol təwɨr,
kən ik iolwək təwɨr itəm nataskəlɨm wɨr wək rəham kən
məsapəsən. Nəmol təwɨr nəhlan e natɨmnat mɨn əh noan

25:13: Mat 24:42 † **25:15:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, təmos-ipən “talen” pɨsɨn pɨsɨn mɨn kəm ilat, faif talen, ne tu talen, ne wan talen. Faif talen tahmen e tuente-faif-milian vatu. Tu talen tahmen e ten-milian vatu. Kən wan talen tahmen e faif-milian vatu. **25:15:** Rom 12:6 **25:21:** Mat 24:45-47; Luk 16:10

məsɨn, kən ekələhəu ik nakərəmərə e natɨmnat tepət. !Wa imə, kuagien!'
24 "Iolwək itəm kəmos-ipən kətɨm kitiəh kəm in, təmuwa mən-ipən məmə, 'Etəm-iasol. Ik etəm nakatəkəike pɨk o netəmim. Kən ik natos nagwənən e nasumən itəm nəməsasum-inən, kən matəhl noa nɨg e nɨg itəm nəməsəfeən.
25 Kən eməgin ik, məmə okəmə emərəkɨn rəham məni, kən onəkol nalpɨnən asol kəm io, kən emos rəham məni muwɨn məhluaig-in e nɨsɨp. Ah, inu rəham məni.'
26 "Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, '!Ik iolwək rat, ik iəlpah! Ik nəkɨtun rəkɨs məmə iakatos nagwənən e nasumən itəm esasum-inən, kən matəhl noa nɨg e nɨg itəm eməsəfeən.
27 ?Tahro nəsuwɨnən mələhəu-pən rəhak məni e bank, u in nimə rəha nələhəuən məni? Okəmə nəmol nəhlan, nian emɨtəlɨg-pa, ekuwɨn mos rəhak məni, kən ekos məni məsɨn mɨn itəm bank otos-ipa.'
28 Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm rəhan iolwək pɨsɨn məmə, 'Os-irəkɨs məni ron mos-ipən kəm iolwək u itəm təmos kətɨm faif,
29 məto-inu etəmim u itəm tɨnos rəkɨs nat kit mol wək lan tuwa mepət, kən okos-ipən neen mɨn, rəhan natɨmnat tepət. Məto etəmim itəm təsolwəkən rəhan tuwa mepət, okos-irəkɨs rafin natɨmnat ron.
30 Kən iolwək u iəlpah itəm təruru nolən nat təwɨr kit, ərakin-pən ihluə e napinəpən, ikɨn əh kətasək ikɨn katəgətain nəluɨtəm.' "

Sipsip mɨn ne nəni mɨn

31 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Nian Nəti Etəmim otuwa e nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəhan, ilat nagelo mɨn rafin, in Kig, kən in otəpələh e rəhan jea rəha Kig matərəmərə e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag rəhan.
32 Netəmim rafin e noanol mɨn rafin e nətueintən, okotuəfɨmɨn ilat min e nɨganəmtɨn, kən in otoor netəmim tahmen e etəmim itəm tatehm sipsip mɨn tatoor sipsip mɨn ne nəni mɨn.
33 In otoor sipsip mɨn kotuwa kan e nelmɨn matɨp, kən nəni mɨn okotuwɨn e nelmɨn mol.
34 "Kən Kig otən-ipən kəm netəm mɨn un e nelmɨn matɨp məmə, 'Otuwa, itəmat u itəm Uhgɨn təmawte-in rəkɨs rəhan nəwɨrən kəm itəmat. Otuwa motos nat naka u itəm Uhgɨn təmələhəu pɨsɨn rəhatəmat. Otuwa motatɨg ahgin nərəmərəən rəhan itəm təmol əpen-əpenə lan aupən təpanol nətueintən.
35 Otuwa motos, məto-inu nian nəumɨs təmus io, nəmotos-ipa nagwənən ekun; kən emətoaoa, nəmotos-ipa nəhau

25:29: Mat 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18 **25:30:** Mat 8:12; Luk 13:28 **25:31:** Mat 16:27; 19:28 **25:32:** Esik 34:17; Nol Əpən 20:11-13

ekənim; kən io iapispis, nəmotit io kotuwin e rəhatəmat
latuənu;
36 kən rəhak napən tikə, kən nəmotos-ipa napən kəm io; kən
matimis, nəmotehm wir io; kən emətatig e kalapus, nəmotuwa
kuag-pənin io.'
37 "Kən netəm kotətuatip okotən-ipən kəm in məmə, '?
Iərəmərə, nian naka emotəplan ik nəumis təmus ik, kən
emotagwən ik; o nəmoaoa, kən emotos-ipinə nəhau məmə
nakənim?
38 ?Nian naka emotəplan ik iapispis, kən emotit ik motuwa
latuənu; o rəham napən tikə, kən emotos-ipinə napən kəm ik?
39 ?Nian naka emotəplan ik nakatimis, o nəmətatig e kala-
pus, kən emotimnə kuag-pənin ik?'
40 "Kən Kig otən-ipən məmə, 'Iatən-ipinə nipahrienən məmə
nat naka itəm nəmotol kəm piak min u kit, nat əpnapin in ian-
rat, məto nəmotol kəm io.'
41 "Kən in otən-ipən kəm netəm min u e nelmin mol məmə,
'Otuwin isəu ron io. Uhgin tinələhəu rəkis rəhatəmat nalpinən.
Otuwin e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə u Uhgin təmol
rəha Setan ne nagelo min rəhan.
42 Otuwin isəu məto-inu nian nəumis təmus io, nəsotos-
ipamən nagwənən kit məmə ekun; kən emətoaoa, nəsotos-
ipamən nəhau məmə ekənim;
43 kən io iapispis, nəsotaun-inən io məmə ekuwa latuənu;
kən rəhak napən tikə, nəsotos-ipamən napən kit rəhak; kən
ematimis, mətatig e kalapus, nəsotuwamən kuag-pənin io.'
44 "Kən ilat min okotən-ipa məmə, '!Iərəmərə! ?Nian naka
itəm emotəplan ik nəumis təmus ik, o mətoaoa, o ik iapispis,
o rəham napən tikə, o nəmatimis, o nəmətatig e kalapus kən
eməsotimnə kuag-pənin ik?'
45 "Kən in otən-ipən kəm ilat məmə, 'Iatən-ipinə pahrien kəm
itəmat məmə, okəmə nəməsotasituən e piak min u kit, nat
əpnapin in ian-rat, məto nəməsotolən kəm io.'
46 "Kən ilat okotuwin motos nalpinən itəm namnun tikə.
Məto netəmim kotətuatip okotos nəmegəhən lilin."

26

Nalpəkauən o nohamnuən Iesu
(Mak 14:1-2; Luk 21:1-2; Jon 11:45-53)

1 Nian Iesu təmol namnun nəghatən min əh kəm rəhan
netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmə,

25:35: Aes 58:7 **25:40:** Prov 19:17; Mat 10:42; Mak 9:41 **25:41:** Mat 7:23
25:46: Dan 12:2; Jon 5:29

2 “Nəkotɨtun məmə lafet rəha Nuhagego-inən* otuwa, nian
kəiu əm əh-ikɨn. Kən io, Nətɨ Etəmim, okegəhan-in-pən io
məmə okətu-pər e nɨg kəməluau.”
3 Kən pris asol mɨn ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel
kəmotuəfɨmɨn ilat mɨn e nimə rəha pris asol agɨn u nərgɨn u
Kaeafas.
4 Kən moatəlpəkau məmə okotaskəlɨm Iesu e nolən eko-eko,
kən motohamnu in.
5 Məto motən məmə, “Sənəmə e nian rəha lafet rəha
Nuhagego-inən, okol məta netəmim kotoh ilat mɨn.”

Pətan kit təmau Iesu
e nat pien-pien
(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

6 Nian Iesu əpəh e Petani e nimə rəha suah əh, nərgɨn u
Saimon u leprosi təmol,
7 kən pətan kit təmuwa ron mos senta kit u nəmtɨn tiəkɨs,
kəmiuw-pən e pətəl kəmol e kəpiel itəm nəmtɨn tiəkɨs, katən
məmə alapasta. Nian Iesu tatəpələh e tepɨl mətagwən, kən
pətan u təmau rəhn-kapə e senta un.
8 Nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan nat əh, nemə̈ha təmol
ilat, motən məmə, “?Tahro katərəkɨn nat u?
9 Senta u, kɨtun nol-salɨm-inən, kən kos məni asol lan, kos-
ipən kəm ian-rat mɨn.”
10 Məto Iesu tɨnɨtun nəghatən itəm koatən, kən mən-ipən kəm
ilat məmə, “?Tahro noatən rat pətan u? In təmol nat təwɨr agɨn
kəm io.
11 Ian-rat mɨn nian rafin kotatɨg itəmat min ilat. Məto io,
okol esatɨgən kitat min itəmat nian rafin.
12 Nian təməhtəg-pən e nɨpətɨk, təmol məmə otol əpen-əpenə
o nɨtənɨmən io.
13 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, ikɨn mɨn rafin e
nətueintən itəm okən-iarəp namnusən təwɨr u, kən okəkəike
kən-iarəp mɨn nat naka itəm pətan u təmol, kən nɨkilat otatəht
mɨn in.”

Pris asol mɨn kəmotətou Jutas məmə otegəhan-in-pən Iesu e
nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14 Kən netəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgɨn u Jutas Iskariot,
təmuwɨn məplan pris asol mɨn, 15 kən mən-ipən məmə, “?
Onəkotos-ipa naka kəm io okəmə ekegəhan-in-pɨnə Iesu kəm
itəmat?” Kən kəmotafin məni ilat rafin tate itəm kəmol e silfa.
16 Kən tətuoun e nian əh, Jutas təmategəs-in suatɨp məmə
otegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn.

---

* **26:2:** lafet rəha Nuhagego-inən in ‘Pasova’ e nəghatən Bislama. **26:2:** Eks 12:1-27; Mat 20:18 **26:7:** Luk 7:37-38 **26:11:** Dut 15:11 **26:15:** Sek 11:12; Jon 11:57

Namnun nagwənən
(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

17 Nian e nətuounən itəm rəha lafet rəha Pret U Is Tɨkə
Lan, netəmim rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə,
“? Nakolkeike məmə itɨmat ekotol əpen-əpenə hiə rəham
nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə nakagwən
ikɨn?”
18 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otuwɨn əpəh e taon, kən
onəkotəplan suah kit itəm ekən kəm itəmat, kən nakotən-
ipən kəm in məmə, ‘Iəgətun tatən məmə: Nian itəm Uhgɨn
təmɨtəpun rəkɨs məmə rəhak, tɨnuwa iuəhkɨr. Kən ekol lafet
rəha Nuhagego-inən kitiəh itɨmat rəhak netəmim mɨn e rəham
nimə.’ ”
19 Tol nəhlan rəhan netəmim kəmotol nat naka itəm Iesu
təmən məmə okotol o nol əpen-əpenəən o nagwənən rəha lafet
rəha Nuhagego-inən.
20 Nian tɨnehnaipən, Iesu tatəpələh ilat rəhan netəmim
tuelef əpəh e tepɨl. 21 Kən nian kəmotagwən, kən təmən-ipən
kəm ilat məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit
otegəhan-in-pən io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhak.”
22 Kən nɨkilat tɨnəpou, kən moatən-ipən kəm Iesu kitiəh
kitiəh məmə, “?Eh, Iərəmərə, pah u? ?Io?”
23 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Etəmim itəm otegəhan-in-
pən io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhak, in rəhak kit itəm tatos nɨgɨn
pɨret mos-ipən meer e plet kitiəh əm itɨmlau min.†
24 Io, Nəti Etəmim, iatuwɨn e suatɨp rəhak, tahmen-ahmen
əm e nəghatən kəməte lak. !Məto kəsi, nahmməən asol o etəm u
itəm otegəhan-in-pən Nəti Etəmim e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn!
Təwɨr pɨk agɨn məmə təməsaiir-əmən.”
25 Kən Jutas u etəm otegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ rəhan
tɨkɨmɨr mɨn təmən-ipən məmə, “Iəgətun. ?Pah əh? ?Io?”
Məto Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, ik. Ik atɨp nəmən.”
26 Nian kəmoatagwən, Iesu təmos pɨret, məfak ron, məmkas,
mos-ipən kəm rəhan netəmim, mən-ipən məmə, “Otos motun,
inu nɨpətɨk.”
27 Kən mos kap wain, məfak ron, mos-ipən kəm rəhan
netəmim, mən-ipən məmə, “Otənɨm, itəmat rafin.
28 Inu nɨtak itəm tatol məmə nəniəkɨsən rəha nasituən in
tatətul matəmegəh. Nɨtak u okəhtəg o netəmim tepət məmə
otafəl rəkɨs rəhalat nolən rat mɨn.
29 Iatən pahrien kəm itəmat məmə ekəsənɨm mɨnən wain u
mətoarus nian itəm ekənɨm wain wi kitat min itəmat əpəh e
nərəmərəən rəha Tata rəhak.”

26:17: Eks 12:14-20 † **26:23:** E nian rəha Iesu, nian netəmim kotagwən kələh, in nəmtətin məmə rəhalat niel in təwɨr. **26:23:** Sam 41:9 **26:28:** Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16

30 Nian kəmotan napuən əfak kit, motiet motuwɨn e Nɨtot
Rəha Nɨg U Olif.

Iesu təmən-iarəp məmə
Pita otapəs in
(Mak 14:26-31; Luk 22:31-34;
Jon 13:36-38)

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "O lapɨn əm u, nako-
tapəs rəhatəmat nahatətəən lak o nat naka itəm okol lak. Naoa
Rəha Uhgɨn itəm təkəike mol nɨpahrienən, təmən məmə,
'Io ekohamnu etəmim itəm tatehm sipsip mɨn,
kən sipsip mɨn okotan kitiəh kitiəh.'
32 Məto nian ekəmegəh mɨn e nɨmɨsən, iakaupən muwɨn əpəh
Kalili, kən itəmat nəpanotuarisɨg."

33 Kən Pita təmən-ipən məmə, "Mətan, ilat rafin okotapəs
rəhalat nahatətəən lam, məto io, kəp, esapəsən rəhak na-
hatətəən lam nian kit ne."

34 Kən Iesu təmən-ipən kəm Pita məmə, "Iatən-ipɨnə pahrien
kəm ik məmə, lapɨn əm u, uarisɨg mənɨg təpanɨmnən, onakən
mau kɨsɨl məmə nəkəruru io."

35 Məto Pita tən məmə, "Nat əpnapɨn ekəkəike mɨmɨs kilau
min ik, okol ekəsənən məmə ekəruru ik." Kən rəhan rafin
netəmim kotən mɨn tahmen e Pita.

Iesu təməfak əpəh Ketsemani
(Mak 13:32-42; Luk 22:39-46)

36 Kən Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwɨn ikɨn kit katən
məmə Ketsemani, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Oatəpələh
ikɨn-u, pəs io ekuwɨn ikɨn əh məghat kəm Uhgɨn e nəfakən."

37 Kən təmit Pita ne nəti Sepeti mil ilat min, kən nɨkin
tɨnahmə pɨk, kən tɨnəto tərat.

38 Kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, "Iakəto nɨkik tɨnahmə
pɨk, iuəhkɨr ekɨmɨs lan. Itəməhal ətahləpələh ukɨn-u,
mətəhlaiir kitat min io."

39 Kən muwɨn noan məsɨn əm, meiuaiu mɨsin-pən rəhn-
kapə e nɨsɨp matəfak, matən məmə, "Rəhak Tata, okəmə suatɨp
kit mɨn əh-ikɨn o rəham nalpəkauən, pəs nakohrəkɨs ron io
nəratən itəm tatuwa. Məto sənəmə nakol nəwiak, məto nakol
nəwiam."

40 Kən təmɨtəlɨg-pa məplan iləhal kətəhlapɨl. Kən təmən-ipən
kəm Pita məmə, "?Tahro nəsəhlaiirən kitat min io o aua kitiəh
əm ne?

41 Atəhlaiir kən mətəhaləfak məmə nəsəhaluwɨnən ima nos-
ipən-os-ipənən. Nɨkitəməhal tolkeike, məto nɨpətɨtəməhal
təpou."‡

26:30: Luk 22:39; Jon 18:1 **26:31:** Sek 13:7; Jon 16:32 **26:32:** Mat 28:7,16
26:34: Mat 26:69-75 **26:38:** Jon 12:27 ‡ **26:41:** Iesu tolkeike məmə iləhal okəhalətul-iəkɨs məsəhalapəsən rəhalat nahatətəən lan. Afin mɨn ves 31-35.

42 Kən mɨtəlɨg-pən mɨn matəfak mətau kəiu, matən məmə,
“Rəhak Tata, okəmə ekəkəike mos nəratən itəm tatuwa, kən pəs
nakol nəwiam.”
43 Kən nian təmɨtəlɨg-pa, təməplan iləhal kɨnəhlapɨl məto-inu
napɨlən tɨnos iləhal.
44 Kən tapəs iləhal mɨtəlɨg-pən mɨn matəfak mətau kɨsɨl,
matən əm nəghatən kitiəh əm.
45 Kən mɨtəlɨg-pa mən-ipən kəm iləhal məmə, “?Nəkatəhlapɨl
əh mətəhlameg, o? Əhaləplan-tu, aua tɨnatuwa iuəhkɨr, kən io
Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən e nelmɨ netəm nol təfagə rat.
46 !Əhalətul-ta, koatuwɨn! !Etəmim u tatuwa itəm otegəhan-
in-pən io e nelmɨ rəhak tɨkɨmɨr mɨn!”

Tɨkɨmɨr mɨn rəha Iesu kəmotɨləs motaskəlɨm
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53;
Jon 18:2-11)

47 Nian Iesu təmatəghat-əh, Jutas, in etəm tuelef kit rəha
Iesu, təmiet-arəpa ilat nɨmanin netəmim itəm koatəmɨk naip
asol rəha nəluagɨnən ne kəsou-əsou. Pris asol mɨn ne netəm-
iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotahl-ipa ilat.
48 Jutas təmən-ipən rəkɨs nəghatən kəm ilat məmə, “Pah u
itəm ekətuilɨm-pən lan, kən nakotaskəlɨm in.”
49 Kən roiu agɨn, Jutas təmaliwək muwɨn o Iesu mən-ipən
məmə, “!Təwɨr, Iəgətun!” kən mətuilɨm-pən lan.
50 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Io kit, ol nat naka itəm
nəmuwa ron.”
Kən netəmim kəmotaliwək motaskəlɨm Iesu məmə okotɨləs-
ipən e kalapus.
51 Kən etəmim kit rəha Iesu təmea-pən miuw rəkɨs rəhan
naip asol rəha nəluagɨnən, kən moahin naip təte-rəkɨs matəlgɨ
slef rəha pris asol agɨn.
52 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Aii-pən rəham naip e
nəmeen, məto-inu netəm mɨn u itəm koatoahin naip, okotɨmɨs
e naip.
53 ?Nɨkim təht məmə ekəruru naun-inən rəhak Tata, kən roiu
agɨn otahl-ipa nagelo mɨn taosan tepət tepət§ məmə okotasitu
lak?
54 Məto okəmə ekol nəhlan, okol Naoa Rəha Uhgɨn
otəsuwamən mol nɨpahrienən lan, itəm tatən məmə otuwa tol
nəhlan.”
55 E nian əh, Iesu təmən-ipən kəm nɨmanin netəmim məmə,
“? Tahro nəmotuwa motəmɨk naip asol mɨn ne kəsou-əsou
mɨn? ?Nɨkitəmat təht məmə io iatol nəluagɨnən o nahwinən

26:46: Jon 14:31 **26:51:** Jon 18:26 **26:52:** Jen 9:6; Nol Əpən 13:10 § **26:53:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “kampani rəha nagelo tuelef,” itəm tahmen e nagelo sepɨnte-tu-taosan.

kapman, o? !Kəp! Nian rafin iakatəpələh əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn matəgətun netəmim, kən nəsotuwamən motaskəlɨm io.
56 Məto natɨmnat mɨn əh rafin tɨnuwa mol nɨpahrienən lan
məmə Naoa Rəha Uhgɨn itəm ien mɨn aupən kəmotəte otuwa
mol nɨpahrienən lan." Kən rəhan mɨn netəmim kəmotapəs in
motagɨm.

Iesu təmətul e
nɨganəmtɨ kaonsel
(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:12-14, 19-24)

57 Netəm mɨn u itəm kəmotaskəlɨm Iesu, kəmotɨləs motuwɨn
o Kaeafas u in pris asol agɨn. Ikɨn əh, iəgətun mɨn rəha Lou ne
netəm-iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel, koatuwa motuəfɨmɨn
ikɨn.
58 Məto Pita tətan təlɨg-təlɨg matuarisɨg-in Iesu, muwɨn əpəh
e latuənu rəha pris asol agɨn. Kən təmuwɨn əpəh e iat
matəpələh ilat mopael mɨn məmə otəplan-tu məmə okol naka
e Iesu.
59 Pris asol mɨn ne netəmim rafin rəha kaonsel koategəs-in
nəghatən eiueiuə mɨn e Iesu məmə okotohamnu in o nəghatən
mɨn əh.
60 Məto kəsotəplanən nolən rat kit rəhan o nəghatən eiueiuə
mɨn rəha netəmim, nat əpnapɨn nəghatən eiueiuə mɨn tepət
kəmotiet.
Kən əmun, etəmim kəiu kuea aupən,
61 kən muən-iarəp məmə, "Suah u təmatən məmə tɨtun
nərəkɨnən Nimə Rəha Uhgɨn, kən miləkɨn mɨn e nian kɨsɨl əm."
62 Kən pris asol agɨn tətul mən-ipən kəm Iesu məmə, "?Tahro
nəsəghatən? ?Tahro e nəghatən mɨn əh itəm koatən-iarəp
tatɨləs pɨkən ik?"
63 Məto Iesu təpnapɨn əm məsəghatən.
Kən pris asol agɨn təmən-ipən kəm in məmə, "Onakəkəike
mos noanawɨl kit e Uhgɨn itəm tatəmegəh, kən mən-iarəp
nɨpahrienən kəm itɨmat məmə ik Nətɨ Uhgɨn ne Kristo itəm
Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, o kəp."
64 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Əwəh, tol əm məmə inu
nəmən mihin ne. Məto ekən-ipɨnə kəm itəmat rafin məmə,
e nian itəm otuwa, onəkotəplan io Nətɨ Etəmim ekatəpələh e
nɨkalɨn matɨp rəha Uhgɨn u Etəm Təsanən Agɨn, kən mateiuaiu-
pa e neai e nɨmal napuə."
65 Kən pris asol agɨn təməhap rəhan napən məto-inu tatəto
tərat o nəghatən rəha Iesu, kən mən məmə, "!Tatəghat rat e
Uhgɨn!* ?Tahro məmə suah kit mɨn təkəike məghat mɨn lan?
Otətəlɨg-in-tu, nəmotəto nəghatən rat əh.

26:55: Luk 19:47; 21:37 **26:61:** Jon 2:19-21 **26:63:** Aes 53:7; Mat 27:12
26:64: Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30 * **26:65:** Etəm-iasol rəha pris mɨn təmən məmə Iesu təmən rat Uhgɨn məto-inu Iesu tatən məmə in tahmen əm e Uhgɨn.
26:65: Mat 9:3; Jon 10:33

66 ?Nɨkitəmat təht məmə naka?”
Kən kəmotən-ipən məmə, “Otəkəike mɨmɨs.”
67 Kən kəmotagəh əpnapɨn əm nɨganəmtɨn, kən motaht e
nelmɨlat. Neen kotem e nelmɨlat,
68 kən motən-ipən məmə, “Ei, Kristo. ?Ən-iarəp e nəsanənən
rəha Uhgɨn məmə pah təmoh ik?”

Pita təmən məmə təruru Iesu
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

69 E nian əh, Pita tatəpələh ihluə e iat rəha nimə, kən iolwək
kit pətan əkəku tuwa ron mən-ipən kəm in məmə, “Ik mɨn u,
nəmatuarisɨg-in Iesu, etəm Kalili.”
70 Məto Pita təmən-iamnin kəm ilat rafin məmə, “Iəkəruru
nat un itəm nakatən.”
71 Kən maliwək muwɨn e ket rəha iat, kən ikɨn əh pətan əkəku
kit mɨn təməplan in, kən təmən-ipən kəm netəmim ikɨn əh
məmə, “Suah u kit u təmatuarisɨg-in Iesu Etəm Nasaret.”
72 Məto Pita təmən-iamnin əskasɨk mɨn mos noanawɨl məmə,
“!Iəkəruru suah əh!”
73 Təsuwəhən, netəm mɨn u koatətul ikɨn əh kotuwɨn o Pita
motən-ipən məmə, “Pahrien məmə ik kit əh, məto-inu nolən
rəha nəghatən rəham tahmen əm elat.”
74 Kən tɨnətuoun maun-in nəratən mɨn koatɨsɨ-pən o Uhgɨn
moatuwa ron okəmə teiuə. Kən təmos noanawɨl məmə, “!
Iəkəruru suah əh!”
Kən roiu agɨn, mənɨg təmɨmnən.
75 Kən Pita nɨkin təht nəghatən itəm Iesu təmən kəm in
məmə, “Uarisɨg mənɨg otɨmnən, onakən mau kɨsɨl məmə
nəkəruru io.” Kən Pita təmiet muwɨn ihluə, kən təmasək
təmasək.

27

Jutas təmaril atɨp in
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

1 Laulaugɨn agɨn, pris asol mɨn rafin ne etəm-iasol mɨn rəha
netəmim kəmotuəfɨmɨn mɨn motəte noa məmə okotətəu-pən
suatɨp naka o nohamnuən Iesu.
2 Kəmotəlis in, kən motɨləs motuwɨn motəhlman-pən e nelmɨ
Pailat, kapman rəha Rom.
3 Nian Jutas u etəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ rəhan
tɨkɨmɨr mɨn, təməplan məmə kəmotiuw-iarəp Iesu məmə
otɨmɨs, nɨkin tɨnahmə pɨk o nat naka itəm təmol, kən təmɨk
məni tate əh itəm kəmol e silfa, məmki-pən kəm pris asol mɨn
ne etəm-iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel.
4 Kən mən-ipən məmə, “Emol təfagə məto-inu emegəhan-in-
pən e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn suah kit itəm təsolən nat tərat kit.”

26:66: Lev 24:16; Jon 19:7 **26:67:** Aes 50:6; 53:5 **26:75:** Mat 26:34

Kən kotən-ipən məmə, “Inu nat əpnapɨn əm otəmat. Nat kit
rəham əm.”
5 Tol nəhlan, Jutas təmərakin-pən məni əpəh e Nimə Rəha
Uhgɨn, kən in miet magɨm muwɨn maril atɨp in.
6 Kən pris asol mɨn kəmotuwɨn motuwər məni, kən motən
məmə, “Təsətuatɨpən e rəhatat Lou məmə okotələhəu-pən məni
u ilat məni rəha Nimə Rəha Uhgɨn, məto-inu kəmos-nəmtɨn
nɨta etəmim lan.”
7 Kən koatən məmə okotos məni əh kən kos-nəmtɨn nəptən
kit u aupən katən məmə, “nəptən rəha suah kit itəm tatol
sospən e nəptən,” kən koatən məmə okatɨtənɨm iapɨspɨs mɨn
ikɨn.
8 Tol nəhlan, muwa mətoarus-pa u-roiu, netəmim kotaun-in
nəptən əh məmə, “Nəptən Rəha Nɨta.”
9 Kən nəghatən naka itəm ien Jeremaea təmən aupən,
təmuwa mol nɨpahrienən lan. Təmən məmə, “Kəmotos məni
tate əh itəm kəmol e silfa, inu nəmtɨn itəm netəm Isrel kəmotən
o suah u,
10 kən koatos məni əh məmə okotos-nəmtɨn ‘nəptən o nolən
sospən,’ tahmen əm məmə Iərəmərə təmən kəm io.”

Iesu təmətul e
nɨganəmtɨ Pailat
(Mak 15:2-15; Luk 23:3-5, 13-25; Jon 18:33-19:6)

11 Kən Iesu təmuwɨn mətul e nɨganəmtɨ Pailat, kən
təmətapəh ron məmə, “?Ik kig rəha netəm Isrel?”
Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ik nəmən mihin.”
12 Nian pris asol mɨn ne etəm-iasol mɨn rəha Isrel koatən-
iarəp nəghatən mɨn e Iesu, məto Iesu təsuhalpɨnən rəhalat
nəghatən.
13 Kən Pailat təmən-ipən kəm in məmə, “?Nakatəto nəghatən
mɨn itəm koatən tatɨləs pɨkən ik, o kəp?”
14 Məto Iesu təpnapɨn əm məsəghatən məsuhalpɨnən
nəghatən kit ilat katən, kən Pailat, narmɨn təmiwɨg pɨk.
15 Kən e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, in nolən rəha
kapman məmə otahl-iarəp etəmim kit e kalapus itəm nɨmanin
netəmim kəmotən.
16 E nian əh, etəm kit tatəməhl e kalapus, nərgɨn u Parapas.
Kən netəmim rafin kotɨtun məmə in təmol tərat pɨk agɨn.
17 Kən nian nɨmanin netəmim kɨnotuwa, kən Pailat
təmətapəh olat məmə, “? Nakotolkeike məmə ekahl-iarəp
pah e kalapus tiet matuwɨn, Parapas, o Iesu, kətaun-in məmə
Kristo?”
18 Təmən nəhlan məto-inu in tɨtun məmə kəmotegəhan-in-
pən Iesu e nelmɨn məto-inu koatetəhak o Iesu.

27:5: Mat 26:14-15; Wək 1:18-19 **27:10:** Sek 11:12-13 **27:12:** Aes 53:7
27:18: Jon 11:47-48; 12:19

19 Nian Pailat tatəpələh e jea rəha nakilən nəghatən, rəhan
pətan tahl-ipən nəghatən kəm in məmə, “Suah un təsolən nat
tərat kit. Əsolən nat kit lan, məto-inu emapilaiir lan, kən roiu
iatəto tərat agin ron.”
20 Məto pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha
Isrel kəmotəghat kəm nimanin netəmim məmə okotəuhlin
nətəligən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o Pailat məmə otahl-
iarəp Parapas, kən kotohamnu Iesu.
21 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?Suah mil u, in pəhruən
lan ekahl-iarəp?”
Məto nimanin netəmim kəmotən-ipən məmə, “Parapas.”
22 Kən Pailat təmən-ipən məmə, “? Kən oekahro Iesu u
kətaun-in mə Kristo?”
Kən nimanin netəmim rafin kəmotən-ipən məmə, “!Okətu-
pər e nig kəluau otimis!”
23 Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “?O naka? ?Təmol
nat tərat naka?”
Məto nimanin netəmim kəmotagət əfəməh, motən məmə, “!
Okətu-pər in e nig kəluau otimis!”
24 Kən nian Pailat təməplan məmə okol təsələhəuən nəghatən
rəhalat, kən ilat kinoatətul matip o nəmouən, kən tos nəhau
maikuas e nelmin aupən e nimanin netəmim, kən mən-ipən
kəm ilat məmə, “Nəghatən kit rəhak tika o suah u, məmə nitan
otəməhl-pa lak. !Nimisən rəhan tatəməhl-pina e nelmitəmat!”
25 Kən netəmim rafin kəmotən məmə, “!Pəs nitan təməhl-pa
otimat ne nisualkələh min rəhatimat min!”
26 Kən Pailat təmahl-iarəp megəhan-in-pən Parapas kəm
ilat. Məto təmən məmə okalis Iesu, kən təmegəhan-in-pən in
məmə okətu-pər e nig kəluau məmə otimis.

Mopael min kəmoatol milə e Iesu

27 Kən mopael min rəha Pailat kotiləs Iesu motuwin əpəh
imə e nimə asol rəha kapman, katən məmə Praetoriam. Kən
kəmotaun-in rafin mopael min kotuwa kitəlau lan.
28 Kən motəmki-rəkis rəhan natimnat, motuwin-in-pən kot
tasiə kit kəm in, tahmen e kot rəha kig kit.
29 Kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat
lan, motəfauin-pən e rəhn-kapə Iesu motol milə lan məmə
in hat rəha kig kit. Kən motələhəu-pən noanig kit e nelmin
matip, kən motisin nulilat aupən in, motol milə lan, motən-
ipən məmə, “!Ekotisiai-in ik, kig rəha netəm Isrel!”
30 Kən motagəh lan, kən motiləs noanig motoh rəhn-kapə lan
mau tepət.

27:24: Dut 21:6-9 **27:25:** Wək 5:28 **27:28:** Luk 23:11 **27:30:** Aes 50:6

31 Nian kinotol rəkis milə lan, kən motəpeg rəkis kot tasiə,
motuwin-in-pən min rəhan natimnat. Kən motiləs motuwin
məmə okotətu-pər e nig kəluau məmə otimis.

Kəmətu-pər Iesu e nig kəluau
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43;
Jon 19:17-27)

32 Nian kəmoatuwin, motəplan etəm Saerin kit, nərgin
u Saimon, kən moatəkəike kəm in məmə otiləs nig kəluau.
33 Kəmotuwa ikin kit katən məmə, Kolkota, u nipətin tatən
məmə Louipil-uipil.
34 Ikin əh kəmotəmki-pən wain kəm Iesu itəm kəmeapətip
e nat tarip. Məto nian Iesu təmənim asgəwin, kən mapəs
nənimən.
35 Nian kəmətu-pər e nig kəluau, kən moturin taes o rəhan
natimnat.
36 Kən moatəpələh moatuag-pən moatehm Iesu ikin əh.
37 Ilis e rəhn-kapə, kəmotəte nipəgnəmtin nənən. Tatən
nəhlan məmə, INU IESU, KIG RƏHA NETƏM ISREL.
38 Kən etəmim kəiu itəm kətioh netəmim mətuakləh-in
rəhalat natimnat, kəmətu-pər ilau e nig kəluau, kit e nikalin
matip, kit e nikalin mol.
39 Kən netəm min u itəm kəmotaliwək motuwa moatuwin,
motən-ipən nəghatən rat kəm Iesu, moturin-urin rəhalat-
kapə,
40 moatən məmə, "Nəmatən məmə onakərəkin Nimə Rəha
Uhgin kən ik pisin əm miləkin o nian kisil. !Osmegəh atip ik!
!Kən eiuaiu e nig kəluau okəmə ik Nəti Uhgin pahrien!"
41 E nolən ahmen min əm, pris asol min, ne iəgətun min rəha
Lou, ne netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel kotol milə lan,
42 motən məmə, "Təmosmegəh netəmim, məto okol təruru
nosmegəh atipən in. In kig rəha Isrel. Okəmə tatite atip e nig
kəluau, kən okotən nipahrienən lan.
43 Tətahatətə e Uhgin. Pəs Uhgin tiləs-irəkis in əh-roiu okəmə
in tolkeike, məto-inu təmən məmə in Nəti Uhgin."
44 E nolən ahmen min əm, iətgəhl lou mil itəm kəmətu-pər
iləhal min in e nig kəluau, katuən-ipən nəghatən rat tepət kəm
in.

Iesu tinimis
(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49;
Jon 19:28-30)

45 Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napinəpən
təmeiuaiu mirəfin nat.

27:34: Sam 69:21 **27:35:** Sam 22:18 **27:38:** Aes 53:12 **27:39:** Sam 22:7; 109:25 **27:40:** Mat 26:61; Jon 2:19 **27:43:** Sam 22:8

46 Kən iuəhkɨr e tri klok ehnaipən, Iesu təmasək əfəməh mən
məmə, *"!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?"* u nɨpətɨn təmə, "!Uhgɨn
rəhak, Uhgɨn rəhak! ?Tahro nakatapəs io?"
47 Nian netəmim neen itəm kəmoatətul əh-ikɨn kəmotəto
təmasək əfəməh nəhlan, kən kotən məmə, "In tətaun-in Elaija."
48 Roiu agɨn, kit təmaiu muwɨn mɨləs nat kit tame-ame
tahmen e katən,* kən mau e wain u tagɨn, maru e nɨg, kən
mɨləs-ipən məmə Iesu otənɨm.
49 Kən ilat mɨn neen kotən-ipən məmə, "Apəs əm. Pəs
koatəplan okəmə Elaija otuwa mosmegəh in, o kəp."
50 Kən nian Iesu təmasək əfəməh mɨn, megəhan-in atɨp
məmə otɨmɨs, kən rəhan namegən tiet.
51 E nian ətuatɨp əh, nɨməhan itəm tatəkul e Nimə Rəha
Uhgɨn təməhap mol məsɨn kəiu, təmətuoun əpəh ilɨs muwa
mol namnun əpəh ləhau. Namig təməloal, kən kəpiel mɨn
kəmotɨmɨsmɨs.
52 Kən suwɨt mɨn itəm kəmol e nɨpəg kəpiel kəmotəhap
motoag, kən netəm kotətuatɨp tepət itəm kəmotɨmɨs rəkɨs,
kəmotəmegəh mɨn.
53 Kəmotiet e suwɨt mɨn kəmol e nɨpəg kəpiel, kən uarisɨg
Iesu təməmegəh e nɨmɨsən, ilat kəmotuwɨn əpəh Jerusalem
motiet-arəp o netəmim tepət.
54 Kən nian etəm-iasol rəha mopael mɨn rəha netəm Rom
ilat netəm mɨn u itəm kəmoatehm Iesu, kəmotəplan namig ne
natɨmnat mɨn əh, kəmotəgɨn pɨk, kən motən əfəməh məmə, "!
Nɨpahrienən, inu Nəti Uhgɨn pahrien!"
55 Nɨpɨtan tepət kəmoatətul isəu moatəplan. Aupən ikɨn
kəmotiet Kalili moatətəu-pən Iesu moatasitu lan e nat pɨsɨn
pɨsɨn mɨn.†
56 Ilat mɨn neen u Meri Maktala, kən Meri u mama rəha
Jemes ne Joses, kən mama rəha nəti Sepeti mil.

Kəmɨtənɨm Iesu
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56;
Jon 19:38-42)

57 Etəm Aramatia u rəhan nautə tepət, nərgɨn u Josep, in
etəmim kit rəha Iesu. Nian tɨnatuwa iuəhkɨr o napinəpən,
58 təmuwɨn məplan Pailat, kən tətapəh-in nɨpəti Iesu, kən
Pailat tegəhan-in nɨpəti Iesu kəm in.
59 Kən Josep təmɨləs nɨpəti Iesu muwɨn malpin e nɨməhan
ruən wi kit, nərgɨn u linen,

27:46: Sam 22:1 * **27:48:** Nat u tahmen e nɨmɨsmɨs matres. **27:48:** Sam 69:21
27:51: Eks 26:31-33; Hip 10:19-20 † **27:55:** Nɨpɨtan mɨn əh kəmotasitu Iesu e nat pɨsɨn pɨsɨn mɨn tahmen e nagwənən, ne nəhau, ne ikɨn rəha napɨlən. **27:55:** Luk 8:2-3 **27:58:** Dut 21:22-23

60 kən miləs muwin miləs-ipən e suwit wi kəmel e kəpiel.
Suwit u in rəha Josep. Kən məsoupəlpəlin-pən kəpiel asol kit
mahtosig-in nipəg kəpiel lan, kən matuwin.
61 Meri Maktala, ne Meri kit min katuəpələh əh iuəhkir o
suwit.

Mopael min itəm kəmotehm nipəg kəpiel

62 Nian əh, in nian katol əpen-əpenə o Sapat, kən kəmən
lawigin e Sapat, pris asol min ne Farisi min kəmotuwin
motəplan Pailat.
63 Motən-ipən məmə, "Etəm-iasol. Nikitəmat tinəht məmə,
nian suah əh, etəm rəha neiuəən, təmatəmegəh əh, matən
məmə, 'Nian kisil otuwa muwin, kən Uhgin otosmegəh min io
e nimisən.'
64 Tol nəhlan, ahl-ipən rəham neen mopael okotuwin
moatehm nipəg kəpiel suwit mətoarus-pən nian kisil tuwa
muwin. Mətan, rəhan netəmim okotuwa kakləh-in nipətin,
kən motən-ipən kəm netəmim məmə təməmegəh min e
nimisən. Kən neiueiuəən u, in otərat taprəkis-in itəm aupən."
65 Kən Pailat təmən-ipən məmə, "Otos mopael min, kən mo-
tuwin motol natimnat rafin itəm nakotolkeike məmə okotol o
nehm wirən suwit e nipəg kəpiel."
66 Kən kəmotuwin moatehm wir nipəg kəpiel tol nulan,
motələhəu-pən nəmtətin kit e kəpiel.‡ Kən kəmotələhəu
mopael min məmə okoatehm ikin əh.

28

Iesu təməmegəh min
e nimisən
(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12;
Jon 20:1-10)

1 E Sante laulaugin agin,* təmatian məsian wirən, Meri Mak-
tala ne Meri kit min kəmian məmə okiauag suwit e nipəg
kəpiel.
2 Kən əmun, namig asol kit təməloal məto-inu nagelo kit
rəha Iərəmərə təmeiuaiu e nego e neai muwin e nipəg kəpiel,
kən məsoupəlpəl-in rəkis kəpiel, kən matəpələh-pər lan.
3 In tətasiə tahmen e nipitən, kən rəhan natimnat min
kotəruən tahmen e nahui noa nitəhəi.
4 Mopael min kəmotəgin pik, kən motasiəp-asiəp, narmilat
təmikə tahmen e netəm kəmotimis.

27:60: Aes 53:9 **27:63:** Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21 ‡ **27:66:** Roiu, kitat kəsotitun ətuatipən məmə kəmol nəmtətin əh o nolən naka. Kəm-naka kəməlis nol kit itəm təmol mak lan, o kəm-naka u, kəmol e plasta. Məto netəmim rafin kotitun məmə suah kit otəsiləs-irəkisən. Kən okəmə koatəplan nəmtətin məmə təməhapən, o təmiet rəkis, kən mopael min okotitun məmə suah kit təmahwin rəkis kəpiel. * **28:1:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, 'Nian Sapat tinol namnun, e nian itəm tətaupən e wik

5 Kən nagelo təmən-ipən kəm pətan mil məmə, “Suəgɨnən,
məto-inu ekɨtun məmə natuegəs-in Iesu itəm kəmətu-pər e nɨg
kəluau.
6 Tɨkə u ikɨn-u. In təməmegəh mɨn e nɨmɨsən tahmen əm e
inu təmən mihin aupən. Uea muəplan ikɨn təmatəməhl ikɨn.
7 Kən ian uəhai, kən muən-ipən kəm rəhan netəmim məmə,
‘In təməmegəh mɨn e nɨmɨsən, kən in tətaupən-in itəmat
matuwɨn əpəh Kalili. Kən ikɨn əh, onəkotəplan in əh-ikɨn.’
Itəla, rəhak u nəghatən enən kəm itəmlau.”
8 Kən pətan mil kəmuagɨm uəhai əm e suwɨt e nɨpəg kəpiel,
matuəgɨn, məto nɨkilau tətagien, mətian məmə okuən-ipən
kəm netəmim rəha Iesu.
9 Kən əmun, Iesu tiet-arəpa olau, mən-ipən məmə, “Təwɨr.”
Kən kəmuea o Iesu, muaskəlɨm nelkɨn, kən muəfak kəm in.
10 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Suəgɨnən. Ian
muən-ipən kəm piak mɨn məmə okotuwɨn Kalili. Ikɨn əh
okotəplan io ikɨn.”

Nəghatən rəha mopael mɨn

11 Nian pətan mil kəmualiwək mətian, kən mopael mɨn əh
neen kəmotuwɨn e taon, kən motən-ipən kəm pris asol mɨn
natɨmnat rafin itəm kəmotəplan.
12 Nian pris asol mɨn kəmotuwɨn motəplan netəm-iasol rəha
noanol rəha Isrel, kən moatol noa kit motəlis nəghatən lan.
Kən motos-ipən məni asol kəm mopael mɨn,
13 motən-ipən kəm ilat məmə, “Nakotən-ipən kəm netəmim
məmə, ‘Rəhan netəmim kəmotuwa lapɨn nian itɨmat emotapɨl,
motakləh-in nɨpətɨn motɨləs motagɨm.’
14 Okəmə kapman otəto namnusən u, kən itɨmat ekotəg-
ətuatɨp-in nəghatən u kəm in. Itəmat onəsotosən nəratən lan.”
15 Tol nəhlan, mopael mɨn kəmotos məni, kən motol
tahmen-pən əm məmə kəmən mihin kəm ilat. Kən namnusən
u təmuwɨn mɨtəlau e netəm Isrel muwa mətoarus-pa roiu.

Iesu təmiet-arəpa
o rəhan netəmim
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

16 Kən netəm lepen rəha Iesu kəmotuwɨn Kalili, motuwɨn e
nɨtot itəm Iesu təmən kəm ilat məmə okotuwɨn ikɨn.
17 Nian kəmotəplan in, kən kəmotəfak kəm in, məto neen
rəhalat nətəlɨgən tatol kəiu.
18 Kən Iesu tuwa olat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nepətən
rafin rəha nego e neai ne nətueintən o nərəmərəən, Ühgɨn
təmos-ipa kəm io.

28:6: Mat 12:40; 16:21 **28:10:** Mat 26:32 **28:16:** Mat 26:32 **28:18:** Jon 13:3; Efes 1:20-22

19 Tol nəhlan, otuwɨn motiuw netəmim rəha noanol mɨn
rafin e nətueintən məmə okotuwa rəhak netəmim, kən motol
baptais elat e nərgɨ Tata Uhgɨn, ne Nətɨn, ne Narmɨn,
20 kən motəgətun ilat məmə okotətəu-pən rafin nəghatən mɨn
itəm emən kəm itəmat. Kən nɨpahrienən, ekətatɨg kitat min
itəmat nian mɨn rafin mətoarus namnun nian.”

28:19: Mak 16:15-16; Wək 1:8

Mak
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Mak Təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Mak

?Pah təməte naoa u? Jon Mak təməte naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha Iesu. Məto katən məmə in fren wɨr kit rəha Pita itəm ilau katian ikɨn mɨn tepət. Naoa rəha Wək Mɨn tatən məmə in təmuwɨn ilau Pol e rəhan naliwəkən təmaupən mol, kən uarisɨg lan, təmuwɨn ilau Panapas.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Kəmotən məmə Mak təmətatɨg Rom nian in təməte naoa u, kən okəm-naka in ilau Pita, uarisɨg kohamnu Pita. Mak təməte naoa u tuwɨn o iəfak mɨn əpəh Rom u ilat Iaihluə mɨn. Kitat kotɨtun nəhlan məto-inu in tatən-iarəp nɨpətɨ nolən mɨn rəha netəm Isrel itəm koatol. Kən e naoa u, təməte nəghatən neen e nəghatən Arameik itəm netəm Isrel kɨnotɨtun rəkɨs. Məto in məuhlin nəghatən mɨn u tuwa e nəghatən Kris itəm Iaihluə mɨn əpəh Rom koatəghat lan.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian Mak təməte naoa u, kən netəm Rom koatərəmərə e nɨtən asol itəm tɨtəlau-in Nɨtəhəi Metiterenian. Rəhalat nəghatən kitiəh əm, kən rəhalat suatɨp kotəwɨr, kən rəhalat nolən o nahl-ipənən nəghatən mɨn in təwɨr. Nian əh, in nian təwɨr o nən-iarəpən Namnusən Təwɨr rəha Iesu Kristo. E nian əh, Namnusən Təwɨr təmaiu uəhai əm e nɨtən pɨsɨn pɨsɨn mɨn e suatɨp mɨn rəha Rom.

? Təməte naoa u o naka? Mak tolkeike məmə otən-iarəp ətuatɨp namnusən rafin rəha Iesu, məmə in pah, kən in təmol naka, kən matəgətun naka. Okəm-naka in tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəha iəfak mɨn əpəh Rom, məto-inu netəmim tepət kəmotol nəratən elat. Mak təməte tepət e nian iəkɨs mɨn itəm otəpanuwa e nəmegəhən rəha netəmim rəha Iesu. Kən in təmən-iarəp nolən rəha Iesu məmə in mɨn təmətatɨg e nian iəkɨs mɨn.

Jon Baptais təmol əpen-əpenə e suatɨp
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

1 Inu nətuounən rəha Namnusən Təwɨr rəha Iesu Kristo, Netɨ Uhgɨn.
2 Ien rəha Uhgɨn, nərgɨn u Aesea təməte-pən mihin e naoa aupən. Uhgɨn təmən məmə,
“Otəplan-tu. Iatahl-ipɨnə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.
In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatɨp.”

1:2: Mal 3:1

3 “Suah kit tətaun əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn matən məmə,
‘Itəmat, otol əpen-əpenə o suatɨp rəha Iərəmərə, kən
motol rəhan suatɨp tətuatɨp.’ ”
4 Kən tol nəhlan, Jon Baptais təmiet-pa ikɨn taruən-aruən
ikɨn matol baptais e netəmim, kən matən-iarəp nəghatən rəha
Uhgɨn kəm ilat məmə okotəkəike motəuhlin məntaalat o nolən
rat mɨn rəhalat, kən motuwɨn o Uhgɨn, məmə in otafəl nolən
rat mɨn rəhalat. Kən e nəmtətin kit, okol baptais elat.
5 Netəmim rafin rəha nɨtən əh Jutia ne taon əh Jerusalem,
kəmotuwa motətəlɨg-in rəhan nəghatən kən motən-iarəp
rəhalat nolən rat mɨn, kən Jon təmol baptais elat əpəh e nəhau
Jotan.
6 Jon təməsuwɨnən e natɨmnat wɨr. Rəhan natɨmnat tahmen
əm e rəha ien u Elaija aupən. Rəhan natɨmnat kəmol e nɨməme
kamel, kən rəhn kətəut kəmol e nuwigɨ kau, kən matun əm
pitɨp ne nahui sukapak e nɨkinat.
7 Kən təmatən-iarəp kəm netəmim məmə, “Suah kit u tat-
uarisɨg-in io, rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkɨs-in io. Io
ekəsahmen-in mɨnən məmə ekeiuaiu mapeg rəkɨs rəhan put.
8 Ekatol baptais etəmat e nəhau, məto in otəpanol baptais
etəmat e Narmɨn Rəha Uhgɨn.”

Jon təmol baptais e Iesu əpəh e nəhau Jotan
(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)

9 E nian əh, Iesu təmiet əpəh Nasaret, latuənu kit rəha Kalili
muwa. Kən Jon təmol baptais lan əpəh e nəhau Jotan.
10 Nian Iesu təmər əpəh e nəhau, kən masɨpər məplan nego
e neai təmerəh, kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmeiuaiu-pa ron
tahmen-pən e mak.
11 Kən nəghatən kit təmɨsɨ-pər əpəh e nego e neai matən min-
nulan məmə, “Ik netɨk keike, ekolkeike pɨk ik, kən nɨkik tagien
pɨk agɨn ron ik.”

Setan təmos-ipən-os-ipən
kəm Iesu
(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)

12 Kən roiu agɨn-əh mɨn, Narmɨn Rəha Uhgɨn təmit-ipən Iesu
əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn,
13 ima nat iarupɨn mɨn. Təmatɨg ikɨn mos nian fote.
Nian mɨn Setan tatos-ipən-os-ipən kəm in. Kən nagelo mɨn
kəmotasitu lan.

Iesu tɨnatətuoun matən-iarəp Namnusən Təwɨr
(Mat 4:12-17; Luk 4:14-15)

1:3: Aes 40:3 **1:4:** Wək 13:24; 19:4 **1:6:** 2 King 1:8; Mat 11:8 **1:7:** Wək 13:25 **1:11:** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; Mak 9:7 **1:13:** Sam 91:11-13

14 Nian kɨnɨləs-ipən rəkɨs Jon e kalapus, Iesu təmuwɨn əpəh
Kalili matən-iarəp Namnusən Təwɨr rəha Uhgɨn kəm netəmim.
15 Təmən məmə, “!Ure! !Rəhan nian tɨnuwa! !Nian rəha
nərəmərəən rəha Uhgɨn tɨnatuwa iuəhkɨr! !Otəuhlin nətəlɨgən
rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat mɨn, kən motuwɨn o
Uhgɨn, kən motahatətə e Namnusən Təwɨr!”

Iesu təmaun-in etəmim kuwɨt rəha niuwən nəm
(Mat 4:18-22 Luk 5:1-11)

16 Nian Iesu təmətaliwək e nɨkalɨ Lek Kalili, kən məplan suah
mil kəiu, etəmim rəha niuwən nəm mɨn, nərgɨlau u Saimon ne
pian Antru. Kətuatɨp-in rəhalau net.
17 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Uea, mətəu-pa
io, muea rəhak etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea
etəmim mil rəha niuwən netəmim məmə okotuwa rəhak mɨn
netəmim.”
18 Kən əmun kuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.
19 Kən Iesu təmaliwək muwɨn təhmɨn mɨn məsɨn, kən
məplan netɨ Sepeti mil Jemes ne pian Jon katuəpələh e rəhalau
pot matuəhl wɨr rəhalau net.
20 Kən e nian əm əh inəh, Iesu təmaun-in ilau lan, kən kuətul
muapəs rəhalau tata Sepeti ne rəhan iolwək mɨn kotəpələh e
nɨpəg noa pot, kən muətəu-pən Iesu.

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suah kit əpəh Kapaneam
(Luk 4:31-37)

21 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotuwɨn əpəh Ka-
paneam. Kən e nian rəha Sapat, Iesu tuwɨn əpəh e nimə rəha
nuəfɨmɨnən matəgətun netəmim.
22 Kən netəmim kəmotəto rəhan nəghatən, kən narmɨlat
təmiwɨg pɨk ron məto-inu rəhan nəghatən təfɨgəm, nepətən əh-
ikɨn, kən maprəkɨs-in mɨn rəha iəgətun mɨn rəha Lou.
23 Kən e nian əh, suah kit narmɨn rat tətatɨg lan təmuwa imə
kən mətagət əfəməh məmə,
24 “! Ik Iesu etəm Nasaret! ? Nəmuwa məmə onakahro
itɨmat? !Okəmə naka nəmuwa məmə onakərəkɨn itɨmat! !Io
enəmɨtun rəkɨs ik, ik Etəm Asim rəha Uhgɨn!”
25 Kən məto Iesu təmən-ipən əskasɨk kəm narmɨn rat un
məmə, “!Ah! Əsəghatən, miet e suah un.”
26 Kən narmɨn rat təmol nɨpətɨ suah apon tasiəp-asiəp, magət
əfəməh miet lan.
27 Kən netəmim kəmotaut motən-ipən kəm ilat mɨn məmə,
“!Ei, naka u! Okəmə naka nəgətunən wi kit u. !Suah u tatos
nəsanənən o nəghatən kəm narmɨn rat mɨn, kən koatətəlɨg-in
motol nəwian!”

1:14: Mak 6:17 **1:15:** Mat 3:2 **1:22:** Mat 7:28-29 **1:24:** Mak 5:7 **1:26:** Mak 9:26

28 Kən kəmamnus ueiuəhai əm Iesu, tuwɨn mapəkol əpəh e nɨtən Kalili.

Iesu təmol-wɨr netəmim tepət
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

29 Nian Iesu ne Jemes, Jon, Saimon, ne Antru kəmotiet
e nimə rəha nuəfɨmɨnən, kən motaiu ətuatɨp əm kan əpəh
latuənu rəha Saimon ne Antru ikɨn.
30 Nian kəmotuwɨn, məto uhu Saimon tatətəp-ətəp, kən
mətapɨl-pər e rəhan pet, kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə
pətan əh tatɨmɨs.
31 Kən Iesu təmuwɨn mea-pən o nelmɨn kən tətul. Kən nətəp-
ətəpən tagɨm lan, kən tuwɨn matol nɨgɨlat nagwənən.
32 Tɨnehnaipən mɨt tɨnaht, nian rəha Sapat tɨnol namnun,
kən netəm mɨn u koatɨmɨs, ne netəm narmɨn rat tətatɨg elat,
pialat mɨn kəmotəmɨk ilat motuwa o Iesu.
33 Netəmim rafin e latuənu un kəmotuwa motargəfɨmɨn əm
ilat mɨn əpəh e nafiluə e nimə un rəha Saimon ne Antru.
34 Kən Iesu təmol-wɨr netəmim tepət u koatos nɨmɨsən pɨsɨn-
pɨsɨn mɨn kotəwɨr, kən məhg-iarəp narmɨn rat tepət e netəmim,
məto təmən-iəhau narmɨn rat mɨn məmə okəsotəghatən, məto-
inu kɨnotɨtun rəkɨs məmə pah u Iesu.

Iesu təmatamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh Kalili
(Luk 4:42-44)

35 Kən laulaugɨn agɨn, fetukai təsɨrən əh, Iesu təmiet muwɨn
əpəh ikɨn netəmim kotɨkə ikɨn matəfak.
36 Kən Saimon ne in mɨn neen kəmotuwɨn kateam-in.
37 Nian kəmotəplan, kən kəmotən-ipən kəm in məmə,
"Netəmim rafin koteam-in ik."
38 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəpə. Pəs kotuwɨn
əpəh e latuənu pɨsɨn mɨn neen, ekamnus-iarəp rəhak nəghatən
kəm netəmim mapəkol məto-inu, nat əh in əh emuwa ron
məmə ekol."
39 Kən muwɨn mapəkol rafin e nɨtən əpəh Kalili, mətamnus-
iarəp rəhan nəghatən əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən mɨn, kən
məhg-iarəp narmɨn rat mɨn e netəmim.

Iesu təmol-wɨr suah kit leprosi təmol
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 Suah kit leprosi təmol təmuwa mɨsin-pən nulɨn o Iesu
mətasəkin-pən nəwɨrən ron məmə, "Okəmə nakolkeike, kən
nəkɨtun nol-wɨrən io kən mafəl rəkɨs namkɨmɨkən lak."
41 Kən Iesu nɨkin təmahmə pɨk ron, kən təməg-əfəməh-in
nelmɨn mələhəu-pən lan, mən məmə, "Əwəh. Iakolkeike. !
Əwɨr-ta!"

1:28: Mat 4:24 **1:34:** Mak 3:10-12 **1:35:** Mat 14:23; Mak 6:46 **1:39:** Mat 4:23; 9:35

42 Kən roiu agɨn-əh, nɨmɨsən leprosi təmagɨm mɨkə lan, kən
nɨpətɨn tɨnəwɨr, namkɨmɨkən tɨnɨkə.
43-44 Kən Iesu təmən-ipən əskasɨk kəm suah un məmə, "Əsən-
iarəpən natɨmnat mɨn u kəm netəmim, məto uwɨn əm mehm
pris kit pəs in tehm məmə nɨpətɨm tɨnol min-nulan, kən os-
ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm
rəhan leprosi tɨnɨkə, kən netəmim okotɨtun məmə nɨpahrienən
nɨnəwɨr, kən rəham namkɨmɨkən tɨnɨkə." Kən mahl-ipən
tatuwɨn.
45 Məto suah un təmuwɨn kən mən-iarəp nat un kəm
netəmim mɨn rafin mol Iesu təsuwɨnən e latuənu mɨn məghat
məto-inu nɨmanin netəmim tepət pɨk koatətulosɨg-in. Kən o
nat əh inəh, təmətan ikɨn netəmim kotɨkə ikɨn. Kən netəmim
kotɨsɨ-pən əpəh ikɨn mɨn rafin moatuwa ron.

2

Iesu təmol-wɨr suah kit nəwtain məsɨn təmɨmɨs
(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Nian neen kɨnotuwa rəkɨs mɨnotuwɨn, Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn
əpəh Kapaneam, kən nəghatən təmaiu muwɨn kəm netəmim
mɨn məmə Iesu əpəh rəhan nimə. 2 Kən netəmim tepət
kəmotuwa motər wɨr əpəh imə, ne ihluə ne, kən rum tɨkə o
etəmim kit mɨn. Kən Iesu tatən-iarəp rəhan nəghatən kəm ilat.
3 Kən suah kuwɨt kəmotalis pialat kit motuwa o Iesu itəm
nɨpətɨn məsɨn təmɨmɨs mətapɨl-pər e rəhan nɨmɨtiwɨn.
4 Nian kəmotuwa, məto netəmim kɨnotər əpəh imə, kən okol
kotəruru nuwɨnən kehm Iesu. Kən kotɨləs motuwɨn əpəh ilɨs e
nimə motos-irəkɨs nəhgɨ nimə məsɨn ətuatɨp əm əh Iesu tatətul
ikɨn imə,* kən motəhlman-əhlman suah un tatite e nɨmɨtiwɨn
rəhan muwɨn iuəhkɨr əm o Iesu.
5 Nian Iesu təməplan nahatətəən rəhalat, kən tən-ipən kəm
etəm tatɨmɨs un məmə, "Nətɨk, enos-irəkɨs rəkɨs nolən rat
rəham."
6 Məto iəgətun mɨn neen rəha Lou kotəpələh əpəh imə, kən
nɨkilat təməht məmə,
7 "?Tahro suah u tatən rat Uhgɨn? Nəghatən əh tərat. Uhgɨn
əm tɨtun nos-irəkɨsən nolən rat rəha etəmim. !Pah mɨn tɨtun
nos-irəkɨsən!"
8 Kən roiu agɨn-əh, Iesu tɨləs rəhalat nətəlɨgən, kən məmə, "?
Tahro nɨkitəmat tatəht pɨk natɨmnat min-nulan?
9 ?Itəm pəhruən tɨmetɨg, itəm u məmə ekən-ipən kəm suah
əh məmə, 'Enos-irəkɨs rəkɨs rəham nolən rat,' o itəm u tɨmətɨg
məmə, 'Ətul, mɨləs rəham nɨmɨtiwɨn matuwɨn'?

1:43-44: Lev 14:1-32 * **2:4:** E nian əh, kəmol nəhgɨ nimə neen e tael. Kən netəm mɨn u kəmotos-irəkɨs tael mɨn neen məmə otol kuhal tahmen-in suah u itəm in tatɨmɨs.

10 Məto ekol nat kit məmə onəkotɨtun məmə io Netɨ Etəmim,
iatos nepətən ikɨn-u e nətueintən o nos-irəkɨsən nolən rat rəha
netəmim.” Kən məghat kəm suah əh məmə,
11 “Iatən-ipɨnə kəm ik məmə, ətul, mɨləs rəham nɨmɨtiwɨn
matuwɨn imam ikɨn.”
12 Kən əmun suah apon təmətul, mɨləs rəhan nɨmɨtiwɨn,
maliwək matuwɨn, kən ilat rafin kəmotəplan, motaut,
narmɨlat təmiwɨg ron kən motənwiwi Uhgɨn motəmə,
“Ekəsotehmən əh nat kit tol min-nulan ne, nian kit.”

Iesu təmaun-in Lifae məmə otuwa muarisɨg-in
(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Iesu təmuwɨn mɨn mətaliwək əpəh e nɨkalkal nəhau Lek
Kalili, kən nɨmanin netəmim kəmotuwa ron, kən tatəgətun
ilat.
14 Kən təmaliwək matuwɨn kən məplan Lifae netɨ Alfeas, in
etəmim rəha nosən məni rəha takɨs, tatəpələh imə matol rəhan
wək. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Ətəu-pa io, muwa
rəhak etəmim.” Kən əmun tətul muarisɨg-in.
15 Kən nian kit, Iesu təmuwɨn mətagwən əpəh ima Lifae ikɨn
ilat netəmim rəha nosən məni rəha takɨs, ne netəm nol təfagə
rat neen. Kotagwən əm kitiəh ilat Iesu ne rəhan mɨn netəmim
məto-inu netəmim tepət kotol təfagə rat nəhlan kotuarisɨg-in
Iesu.
16 Iəgətun rəha Lou neen, ilat u Farisi. Kən neen kəmotəplan
məmə Iesu tətagwən əm kitiəh ilat nol təfagə mɨn un, ne
netəmim rəha nosən məni rəha takɨs, kən kotətapəh o netəmim
rəhan mɨn məmə, “?Tahro Iesu tətagwən əm kitiəh ilat netəm
koatol nəhlan?”
17 Kən Iesu təmətо rəhalat nəghatən, kən təmən-ipən kəm
ilat məmə, “Netəm mɨn u kəsotɨmɨs-ɨmɨsən kəsotuwɨnən o
tokita, məto netəm mɨn u koatɨmɨs-ɨmɨs koatuwɨn ron. Io
eməsuwamən o netəm mɨn u kotəmə kɨnotətuatɨp rəkɨs. Məto
emuwa o netəm mɨn u kotɨtun əm məmə ilat koatol nolən rat
mɨn.”

Kotapəs nagwənən o nəfakən
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Kən e nian əh, netəmim mɨn rəha Jon Baptais ne Farisi
mɨn kəmotapəs nagwənən motətuakəm o nəfakən kəm Uhgɨn.
Kən netəmim neen kəmotuwa motən-ipən kəm Iesu məmə,
“Əplan-tu, netəmim rəha Jon Baptais ne Farisi mɨn kotətuakəm
o nəfakən. ?Məto tahro rəham mɨn kəsotolən mihin?”
19 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian katol lafet
lan rəha etəm tatol marɨt, kən iərman u otol marɨt tətatɨg əh
ilat in mɨn neen motol lafet, nɨkitəmat tatəht məmə otətuakəm

2:16: Mat 11:19

motapəs nagwənən? !Kəpə! Nian tətatɨg əh ilat min, kən nɨkilat
tətagien, motagwən əm.
20 Məto nian əpəh ikɨn məmə okəpanɨləs-irəkɨs suah əh lan,
kən e nian əh in əh, in mɨn neen nɨkilat otahmə ron, kən
kəpanotətuakəm motapəs nagwənən."
21 Kən təmatɨg mən mɨn məmə, "Suah kit mɨn okol təsəhl-
pənən nɨmɨsmɨsɨ nɨməhan wi kit e nɨməhan oas itəm təmerəh.
Okəmə otəhl-pən, kən nɨməhan wi un tɨtun nəhap asolən
nɨməhan oas un.
22 "Suah kit mɨn okol təsiuw-pənən wain wi kit e nuwigɨ nat
oas kit, məto-inu okəmə otiuw-pən wain wi e nuwigɨ nat oas
itəm təskasɨk, kən wain otapuəl-apuəl kən nuwigɨ nat oas un
otahgig kən məhap, kən wain ne nuwigɨ nat un okuərat. Məto
wain wi okiuw-pən əm e nuwigɨ nat wi itəm tɨmətmətɨg."†

Netəmim mɨn rəha Iesu kəmotəhl wit e Sapat
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 E nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan mɨn netəmim
kəmotaliwək motuwɨn-pən əpəh e nɨki nasumən rəha wit,
kən netəmim mɨn rəha Iesu kəmotəhl wit məmə okotun.
24 Kən Farisi mɨn u kotaskəlɨm əskasɨk Lou rəha Moses
kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "! Ei, əplan-tu! E Sapat,
kəsəuləkən əh e nasumən ne kəsolən natɨmnat mɨn nəhlan
kotərəkɨn Lou. ?Tahro rəham netəmim mɨn kotol nəhlan?"
25-26 Iesu təmuhalpɨn rəhalat nəghatən məmə, "Okəm-naka
itəmat nakəsotafinən əh nat u Tefɨt təmol aupən nian Apiata
in pris asol agɨn rəha Uhgɨn. Itəmat nɨnotafin rəkɨs məmə Tefɨt
nəumɨs təmus, kən tuwɨn əpəh e Nimə Tapolən rəha Uhgɨn, kən
mɨləs pɨret asim u pris mɨn əm koatun, kən in mɨləs muwa
motun ilat in mɨn neen."
27 Kən təmatɨg mən-ipən mɨn kəm ilat məmə, "! Kəməsolən
Sapat məmə in nat fɨgəm kəm netəmim, məto kəmol Sapat
məmə otasitu elat kotameg!
28 Tol nəhlan, io Netɨ Etəmim ekatərəmərə rafin e natɨmnat
mɨn, kən matərəmərə mɨn e Sapat."

3

Iesu təmol-wɨr nelmɨ
suah kit təməfaiu
(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 E Sapat kit mɨn, Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn əpəh e nimə rəha
nuəfɨmɨnən kən məplan suah kit nelmɨn təmɨmɨs, təsəg-
ətuatɨp-inən.

† **2:22:** Afin futnot e Luk 5:37 **2:24:** Dut 23:25 **2:25-26:** 1 Saml 21:1-6 **2:25-26:** Lev 24:5-9 **2:27:** Dut 5:14

2 Nian Iesu təmuwɨn imə, kən netəmim kəmotolkeike məmə
okotən iərəkɨn Lou lan, kən motalkəlɨk wɨr ron məmə
okotehm-tu məmə otol-wɨr suah un e Sapat, o kəp.
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah un məmə, "Ətul muwa u
aupən," kən tətul muwɨn əpəh aupən.
4 Kən Iesu təməhai ilat məmə, "? Rəhatat Lou təmə kotɨtun
nolən naka e Sapat? ?Təmə təwɨr məmə okotol nat wɨr, o nat
tərat? ? Təwɨr məmə okotosmegəh netəmim, o təwɨr məmə
okotohamnu netəmim?" Məto kotəpnapɨn əm.
5 Kən Iesu təmasɨpən məplan ilat, kən nemə̈ha tol, kən nɨkin
tahmə olat məto-inu rəhalat-kapə tiəkɨs pɨk. Kən mən-ipən
kəm suah un məmə, "Əg-ətuatɨp-in-tu nelməm." Kən suah
apon təməg-ətuatɨp-in nelmɨn, əmun nelmɨn təwɨr.
6 Kən Farisi mɨn apon kəmotiet motaiu ətuatɨp əm motuwɨn
motəplan rəhalat tɨkɨmɨr mɨn e pati rəha Herot, motol əm
kitiəh moteam-in suatɨp məmə okotɨləs Iesu motohamnu.

Nɨmanin netəmim kəmotuarisɨg-in Iesu

7 Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotiet moteiuaiu motuwɨn
əpəh e nəhau Lek Kalili. Nɨmanin netəmim kəmotuarisɨg-in
ilat. Netəm mɨn un neen kəmotɨsɨ-pən e latuənu rəhalat e nɨtən
Kalili,
8 neen kotɨsɨ-pən əpəh e latuənu əlkələh mɨn ne Jerusalem
rəha nɨtən əpəh Jutia. Neen mɨn kəmotɨsɨ-pis e nəwtain məsɨn
əpəh nɨtən Itumia ne e nəwtain nəhau Jotan entənɨpən-pən
matuwɨn. Neen mɨn kəmotɨsɨ-pəhap əpəh ikɨn mɨn e taon mil
un Taea ne Saeton. Netəm mɨn un kɨnotəto rəkɨs natɨmnat mɨn
un Iesu tatol ilat, kən kotuwa məmə okotəplan.
9 Kən nɨmanin netəmim kəmotuwa pɨk, kən Iesu təmən-
ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə okotol-əpen-əpenə e
pot kit məmə otuwɨn məpələh lan, məmə nɨmanin netəmim
okəsotəhg-əhg pɨkən in.
10 Məto-inu tɨnol-wɨr rəkɨs netəmim tepət, kən netəm mɨn u
kotɨmɨs əh kotəhg-əhg ilat mɨn məmə okotuwa iuəhkɨr motek
Iesu.
11 Kən nian netəmim itəm narmɨn rat mɨn kotatɨg elat
kəmotəplan Iesu, koteiuaiu aupən-in motorin ilat motagət
əfəmə̈h məmə, "!Ik Netɨ Uhgɨn!"
12 Məto Iesu təmən-iəhau əskəsɨk narmɨn rat mɨn un məmə
okəsotən-iarəpən in kəm netəmim.

Iesu təmaun-in rəhan netəm tuelef məmə okotuarisɨg-in (Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Kən Iesu ne kəmotuwɨn əpəh e noanu nɨtot mɨn, kən
tətaun-in netəmim neen məmə okotuwa ron.

3:4: Luk 14:3 **3:6:** Mat 22:15-16 **3:10:** Mat 14:36 **3:11:** Luk 4:41 **3:12:** Mak 1:34

14 Nian kəmotuwɨn, kən təmɨtəpun rəkɨs ilat tuelef kən mos-
ipər ilat məmə aposol mɨn. In təmən mɨn məmə netəm mɨn
əh, ilat əh okotaliwək ilat min, kən in otahləpis ilat kotuwɨn
motən-iarəp namnusən təwɨr kəm netəmim əpəh ikɨn mɨn,
15 kən okotos mɨn nepətən ne nəsanənən o nəhg-iarəpən
narmɨn rat mɨn e netəmim.
16 Netəm mɨn u ilat u təmɨtəpun ilat, ilat u, Saimon u Iesu
təməhun-pən mɨn nərgɨn kit mɨn məmə Pita,
17 ne Jemes ne pian Jon netɨ Sepeti mil u Iesu təmos-ipən mɨn
nərgɨlau təhan məmə, "Poanejes," nɨpətɨ nəghatən əh təmə netɨ
kaluəluə mil, məto-inu nemə̈ha tatol ueiuəhai ilau,
18-19 ne Antru, Filip, Patolomiu, Matiu, Tomas, Jemes u netɨ
Alfeas, Tateas, Saimon u kətaun-in məmə Selot,* ne Jutas
Iskariot u təmegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn. Netəm
mɨn əh ilat əh tuelef, Iesu təmos-ipər ilat.

Iesu ne Pielsepul
(Mat 12:22-32;
Luk 11:14-23; 12:10)

20 Uarisɨg, təmɨtəlɨg-pən mɨn latuənu, kən nɨmanin netəmim
kəmotuwa mɨn ron, kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim
kɨnotəruru namegən ne nagwənən ne.
21 Nian rəhan mama ne kəmotəto nəghatən u katən e
Iesu, kən motuwa məmə okotit-irəkɨs o netəmim, məto-inu
netəmim neen koatən məmə Iesu nɨtalməl.
22 Iəgətun mɨn neen rəha Lou kəmotɨsɨ-pən əpəh Jerusalem
motuwa kən motəmə Pielsepul, u in etəm-iasol rəha narmɨn
rat mɨn, in tətatɨg e Iesu, kən motəmə in tatos-ipən nəsanənən
kəm Iesu məmə otəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e netəmim.
23 Kən Iesu təmaun-in ilat kotuwa iuəhkɨr ron kən tatuəh
nimaa nəghatən kəm ilat, məmə, "?Nɨkitəmat tatəht məmə okol
Setan təhg-iarəp atɨp Setan? !Kəp!
24 Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat mɨn, kən
okotərəkɨn rəhalat kantri, kən nərəmərəən rəhan otɨsas mɨkə.
25 Kən tahmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netəmim lan
koatoor ilat mɨn, kən okotərəkɨn agɨn-əh latuənu u.
26 Kən okəmə Setan tatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn rəhan e
netəmim, kən tatol atɨp əm tɨkɨmɨr kəm in. ?Kən otahro nulan,
rəhan nərəmərəən otətul? Wək rəhan otɨsas mɨkə.
27 "Kən okol iakləh kit təsuwɨn əpnapɨnən imə e rəha etəm
kəgin kit ikɨn, mətakləh-in natɨmnat rəhan, məto otəkəike
məlis e nol, mələhəu u, kən panuwɨn makləh-in rəhan
natɨmnat.
28 "Ekatən pahrien kəm itəmat məmə təfagə rat rafin rəha
netəmim, ne nəghatən rat mɨn itəm ilat koatən, Uhgɨn tɨtun
nos-irəkɨsən.

3:16: Jon 1:42 **3:17:** Luk 9:54 * **3:18-19:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **3:22:** Mat 9:34; 10:25

29 Məto etəm tatən rat Narmɨn Rəha Uhgɨn, okol Uhgɨn təsos-
irəkɨsən rəhan təfagə rat. Təfagə rat un otətatɨg kitiəh lan
mətatɨg, okol təsɨkəən."
30 Iesu təmən nəhlan məto-inu kəmotaupən motən məmə
narmɨn rat kit tətatɨg lan.

Mama rəha Iesu ne pian mɨn
(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian mɨn kəmotuwa,
kən moatətul əm əpəh ihluə kən motahl-ipən nəghatən o Iesu
məmə tuwa-tu mehm ilat.
32 Kən nɨmanin netəmim kəmotəpələh kan keko-in Iesu, kən
kən-ipən kəm Iesu məmə, "Ei, mama rəham ne piam mɨn əpəh
ihluə, kotolkeike məmə okotehm-tu ik."
33 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Pah u rəhak mama
ne piak mɨn?"
34 Kən masɨpən məplan rafin ilat kən məmə, "Otasɨpən-tu.
Itəmat u piak mɨn ne rəhak mama ətuatɨp mɨn.
35 Netəm mɨn u koatol nəwia Uhgɨn, ilat u piak mɨn, ne rəhak
kaka mɨn, ne rəhak mama."

4

Etəm tatəfe nɨkutin natɨmnat
(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

1 Kən Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn əpəh e Lek Kalili matəgətun
netəmim, məto nɨmanin netəmim kəmotuwa ron, motol
məmə Iesu tuwɨn e pot. Kən pot un tatəməhl-pən e lek, kən Iesu
tatəpələh-pən lan. Kən nɨmanin netəmim kəmotəpələh əpəh
ipar e nɨkalkal lek. 2 Kən Iesu tatuəh nimaa nəghatən mɨn kəm
ilat matəgətun ilat e natɨmnat tepət.
3 Təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otətəlɨg-tu. Suah kit təmuwɨn
məmə oteatəgtəg rəhan nɨkutin natɨmnat əpəh e rəhan na-
sumən.
4 Nian təmateatəgtəg rəhan nɨkutin natɨmnat, kən neen
kotɨsas-pən əpəh e nɨkalkal suatɨp, kən mənɨg mɨn kotuwa
moaton rəkɨs.
5 Kən neen komotɨsas-pən əpəh e nɨki kəpiel, kən motəwiə
uəhai əm məto-inu nɨsɨp noan məsɨn.
6 Kən nian nərauiə təhg ilat kən kotauke-auke motamɨs,
məto-inu nokɨlat təməseiuaiu pɨkən.
7 Kən neen kəmotɨsas-pən e nɨki nolkosɨk. Nian kəmotəwiə
məto nolkosɨk tətaht-əsɨn ilat kən mətatu-atu-pən elat, kən
kotəwiə rat kən məsotoeən.

3:31: Mak 6:3; Jon 2:12; Wək 1:14 **4:1:** Mak 3:7-9; Luk 5:1-3 **4:2:** Mat 13:34; Mak 4:33-34

8 Kən neen mɨn kəmotɨsas-pən e nəptən wɨr, kən motəwiə
wɨr motol iahgin, kən motoe-in noalat, neen noalat tate, neen
noalat sikiste, neen noalat wan-hanrɨt."
9 Kən Iesu təmatɨg mən-ipən mɨn kəm ilat məmə, "Etəm
matəlgɨn tatɨg, təwɨr məmə in otətəlɨg-in wɨr kən mɨtun
nəghatən mɨn u."

Netəmim mɨn rəha Iesu kotəmə otən-tu nɨpətɨ nimaa nəghatən u
(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Nian Iesu ne kəmotan pɨsin əm ilat rəhan netəmim tuelef
ne netəm kotuarisɨg-in, kən kotətapəh ron o nuəhən nimaa
nəghatən mɨn.
11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat un, Uhgɨn
tatən-ipɨnə nəghatən anion rəhan kəm itəmat məmə in tatuwa
məmə otərəmərə e rəhan mɨn netəmim. Məto netəm mɨn u
Iaihluə mɨn, kotəto əm nəghatən rəha Uhgɨn e nuəhən nimaa
nəghatən.
12 Nolən u tol min-nəhlan məmə,
'Kotarəplan pap məto kəsotehmən,
moatəto pap, məto kəsotɨtunən,
kən məto-inu rəhalat-kapə tiəkɨs, kən ko kəpotɨtəlɨg motapəs
rəhalat təfagə rat,
məmə Uhgɨn otos-irəkɨs rəhalat təfagə rat.' "

Iesu təmən-iarəp nɨpətɨ nuəhən nimaa nəghatən
(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Okəmə naka itəmat
nəkotəruru əh nuəhən nimaa nəghatən u? ?Itəmat nakotəmə
onəkotahro motɨtun mɨn nɨpətɨ nuəhən nimaa nəghatən pɨsin
pɨsin mɨn rafin? Otətəlɨg-in wɨr-tu məmə nəkotɨtun.
14 "Nɨpətɨ nuəhən nimaa nəghatən e nɨkutin natɨmnat əh tah-
men əm e nəghatən rəha Uhgɨn itəm katən-iarəp kəm netəmim,
kən nɨsɨp tahmen e nɨki netəmim.
15 Netəmim neen koatəto, məto tahmen əm e nɨkutin
natɨmnat u tatɨsas-pən e suatɨp. Nian koatəto nəghatən rəha
Uhgɨn, məto Setan tuwa mos-irəkɨs ueiuəhai əm olat.
16-17 Kən neen koatəto, məto tahmen əm e nɨkutin natɨmnat
un tatɨsas-pən e nɨki kəpiel nokɨlat təseiuaiu pɨkən. Nian
koatəto nəghatən rəha Uhgɨn, koatos ueiuəhai əm e nagienən,
məto təsatɨgən tuwəh e nɨkilat. Nian koatatɨg rat, o netəmim
koatol tərat kəm ilat o nəghatən rəha Uhgɨn, kən koatəme
ueiuəhai əm e rəhalat nəmegəhən.
18 Netəmim neen mɨn koatəto, məto tahmen əm e nɨkutin
natɨmnat u tatɨsas-pən e nɨki nolkosɨk. Nian koatəto nəghatən
rəha Uhgɨn,

4:12: Aes 6:9-10

19 məto rəhalat nətəligən tatuwin pik o natimnat rəha
nətueintən, kən ilat kotolkeike məmə rəhalat nautə ne
natimnat wir min otepət. Natimnat min u kotahmen e
nolkosik tətaht e nikilat, mol kotəpou-in nolən nəghatən
rəha Uhgin, kən məsotoe-inən noalat.
20 Kən neen min koatəto, məto tahmen e nikutin natimnat
u tatisas-pən e nəptən wir. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgin,
kotos e nikilat pahrien, kən motoe-in noalat, neen tate, neen
sikiste, kən neen wan-hanrit."

Lait u itəm kəməfətain
(Luk 8:16-18)

21 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Pah tətasiepən e
lait kən mətaii-pən e pesin, o tatəhtu-pən e nipəg pet? !Kəp!
Kəsolən mihin. Nian nakotasiepən e lait, kən motətu-pər e
tepil məmə netəmim okotehm nat lan.
22 Nat katəfətain okəike kepik, kən ne nat tatəhluaig otəkəike
miet-pa ikin təhag-əhag ikin.
23 Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən
mitun nəghatən min u."
24 Kən matig mən-ipən min kəm ilat məmə, "Otətəlig-in wir-
tu. Etəm u tatəto rəhak nəghatən məto təsətəu-pənən, okol
təsitun wir minən. Məto etəm un tatəto matətəu-pən, in otitun
tepət məsin min.
25 Tol nəhlan məto-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikin nitunən,
kən in tatətəu-pən, kən Uhgin otos-ipən min nitunən kəm in,
kən rəhan nitunən in otepət pik. Məto etəm u itəm rəhan
nitunən tikə, Uhgin otos-irəkis rafin rəhan nitunən itəm nikin
təht məmə in tatos."

Nuəhən nimaa nəghatən e nisən nikutin natimnat

26 Kən Iesu təmən min məmə, "Nərəmərəən rəha Uhgin tah-
men e suah kit təmis nikutin natimnat əpəh e rəhan nasumən.
27-28 Lapin min tuwin mətapil, kən e nərauiəgən min tuwin
maliwək mətan, kən məsol minən nat kit lan ne, məto-inu nisip
əm tatos-ipən niamitəən kəm in məmə otoe-in noan. Məto
nikutin nat un tinəwiə muwin minol iahgin, məto suah un
təruru məmə təmahro min-nulan məwiə. Kən təmərget mol
iahgin, kən mol-pən nimalin, kən moe matuwin matuwin, kən
minimətə.
29 Kən nian tinimətə, e nian əm əh inəh, suah apon tuwin
miləs rəhan nisa muwin matəte rəkis matəulək-in, məto-inu
nian ətuatip rəhan tinuwa."

Nuəhən nimaa nəghatən e nikuti mastat
(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)

4:19: Mat 19:23-24 **4:21:** Mat 5:15; Luk 11:33 **4:22:** Mat 10:26; Luk 12:2
4:24: Mat 7:2 **4:25:** Mat 13:12; 25:29; Luk 19:26 **4:29:** Joel 3:13; Nol Əpən 14:15

30 Kən Iesu təmən mɨn məmə, “? Nərəmərəən rəha Uhgɨn
tahro min-nulan? ?Karmə ekən naka məmə tahmen lan?
31 In tahmen e nɨkuti mastat. Mastat un in nɨg kit nɨkutin
netɨn, netɨn, netɨn. In təkəku e nɨkuti nɨg mɨn rafin.
32 Məto nian kəməfe, kən təwiə mol iahgin maprəkɨs-in nɨg
mɨn itəm katəfe e nasumən, mol nelmɨn iahgin mɨn, kən mənɨg
ilɨs mɨn kotuwa motol-pən niag-iagɨlat huə e tɨkəmkəmən.”

Iesu təmatəgətun netəmim e nuəhən nimaa nəghatən
(Mat 13:34-35)

33 Iesu təmatəgətun mihin nəhlan netəmim e nuəhən nimaa
nəghatən tepət, məto təmatən-ipən əm tahmen məmə okotɨtun.
34 In təmatəgətun əm netəmim e nuəhən nimaa nəghatən
mɨn əh tepət. Məto nian kotan pɨsin əm ilat rəhan mɨn
netəmim, kən tatən-iarəp nɨpətɨ nuəhən nimaa nəghatən kəm
ilat.

Iesu təmən-ɨəhau nɨmətag asol ne nəhau ne
(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Tɨnehnaipən, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn
netəmim məmə, “Pəs-tu kotuwɨn-tu əpəh entənɨpən-pən e
lek u.”
36 Kən kəmotapəs netəmim, kən rəhan mɨn netəmim
kəmotuwɨn e pot məto Iesu tɨnəmuwɨn rəkɨs matəpələh. Kən
kəmotɨləs Iesu e pot moatuwɨn ilat pot neen mɨn kotuarisɨg-in
ilat.
37 Kəmoatuwɨn əmun nɨmətag asol kit nahgin-nahgin tah-
men əm e nalip təmuwa. Kən peau-peau asol mɨn kotoralkin-
pən əpəh e nɨpəgnoa pot, kən nəhau tɨnatər-pən e pot, kən pot
natol o namnɨmən.
38 Məto Iesu əpəh uarisɨg tətapɨl əlu-alu matauloga-pən
e pelo kit. Kən rəhan mɨn netəmim kəmotaiu motuwa
motəhgaiir lan, motəmə, “!Ei, Iəgətun! !Tahro nɨkim təsəhtən
itɨmat ne, iuəhkɨr əm ekotɨmɨs!”
39 Kən Iesu təmaiir mətul matən-ɨəhau nɨmətag ne nəhau
məmə, “! Nahmen! ! Uameg-ta!” Kən nɨmətag təmurahl
nelmɨn, kən peau-peau asol mɨn apon kəmotɨkə, kən
təməmə̈linu təməmə̈linu.
40 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, “?
Tahro nakotəgɨn pɨk nəhlan? Okəmə naka rəhatəmat na-
hatətəən tɨkə əh lak.”
41 Məto rəhan mɨn netəmim kɨnotəgɨn pɨk, kən motən-ipən
kəm ilat mɨn məmə, “! Ei nəman! ? Etəmim naka u? Nat
əpnapɨn nɨmətag ne nəhau, məto ilau kətioal nəwian.”

5

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suah kit
(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

1 Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwin motuwar əpəh
entəniipən-pən e Lek Kalili, əpəh ima netəm Kerasa. 2 Nian
Iesu təmiet e pot, kən məplan suah kit təmisi-pən əpəh e nipəg
kəpiel min, ikin katitənim netəmim ikin. Suah un narmin rat
tətatig lan.
3 Suah un tətatig əm əpəh e suwit, okol kəsaskəlimən, kən
kəruru min nəlisən e nol o sen.
4 Nian tepət kotəlis nelmin ne nelkin ne e sen. Məto nian
rafin tateatip-eatip sen, kən matoratip-oratip sen e nelmin ne
nelkin ne, kən məsanən pik məsahmen-inən suah kit məmə
otaskəlim.
5 Kən lapin ne e nərauiəgən min ne nian rafin, in tətan əpəh
e suwit, ne əpəh e nitot min, in pisin əm, mətagət əfəməh, kən
matəte atip əm in e kəpiel asilə min.
6 Nian suah un təmasipən-in Iesu əpəh isəu tatuwa əh, kən
təmaiu muwin meiuaiu misin-pən nulin ron.
7-8 Kən mətagət əfəməh məmə, "!Iesu, ik Nəti Uhgin Ilis Agin!
?Nəmuwa məmə onakahro io?" Məto Iesu təmə, "!Ik narmin
rat, iet e suah un!" Məto narmin rat apon təmə, "!Ekateasiə-in
e nərgi Uhgin məmə onakəsolən nalpinən kəm io!"
9 Kən Iesu təmətapəh ron məmə, "?Ik nərgəm pah?" Məto
təmə, "Nərgək u, Nimanin Tepət, məto-inu itimat tepət."
10 Kən kəmotən-ipən əskasik kəm Iesu məmə otəsahl-iarəpən
ilat əh-ikin əh.
11 Ikin əh, pikəs min tepət tepət kotalu əpəh e nikali nitot un.
12 Kən narmin rat min apon kəmotən-ipən kəm Iesu məmə,
"Kəsi, ahl-ipən-tu itimat ekotuwin o pikəs min əpəh, megəhan-
in itimat ekotuwin motatig əpəh elat"
13 Kən Iesu təmegəhan-in ilat məmə okotuwin, kən narmin
rat min apon kəmotiet e suah apon motuwin əpəh e pikəs min.
Kən pikəs min un kotahmen-in tu-taosan, kəmotaiu motuwin
əpəh ikin təkul-əkul ikin, kən motiwig-pən əpəh ləhau e nəhau
un motamnim.
14 Kən netəmim itəm kəmotagwən pikəs min un, kəmotaiu
motuwin motən-iarəp natun kəm netəmim min əpəh e taon
rəhalat, kən motən tuwin mapəkol əpəh latuənu min. Kən
netəmim tepət kəmotuwa məmə okotəplan-tu nat un məmə
kəmahrol min-nulan.
15 Nian kəmotuwa o Iesu, kən motəplan suah un narmin
rat min kəmotatig lan aupən, tinapəs nalmələn kən minuwin
e natimnat matəpələh, kən narmilat təmiwig ron kən motəgin.
16 Kən netəm min u kəmotehm nat ətuatip e niganəmtilat
kəmotamnus nat un kəmotehm Iesu təmol e suah un ne pikəs
min kəm ilat min neen.
17 Məto netəm min u e nitən un kəmotən-ipən əskasik kəm
Iesu məmə otatuwin məsətulən əh iməlat ikin.

5:7-8: Mak 1:24

18 Kən nian Iesu tɨnatɨtəlɨg-pən mɨn məmə otuwɨn e pot, məto
suah un narmɨn rat mɨn kəmotatɨg lan, təmolkeike pɨk məmə
otuwɨn ilat Iesu ne, kən matən-ipən kəm Iesu məmə, “Egəhan-
in io, pəs ekɨmnə kitat min itəmat.”
19 Məto Iesu təməsegəhan-inən, məto təmən-ipən kəm in
məmə, “Ɨtəlɨg-pən imam ikɨn, kən mamnus kəm netəm imam
ikɨn nat naka itəm Uhgɨn ilɨs pɨk təmol kəm ik, kən məmə in
təmasəkitun ik.”
20 Kən təmuwɨn əpəh ikɨn Tekapolis matən-iarəp natɨmnat
itəm Iesu təmol kəm in. Kən nian netəmim kəmotəto, kən
kəmotaut pɨk ron.

Pətagwəhl kit itəm tatɨmɨs ne pətan əkəku kit itəm təmɨmɨs
(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Kən Iesu ne kəmotuwɨn mɨn e pot motɨtəlɨg-pən entənɨpən-
pa e lek, məto nɨmanin netəmim kəmotuwa ron motɨtəlau in
əpəh e nɨkalkal lek.
22 Kən suah kit, nərgɨn u Jaeras, in etəm-iasol kit rəha nimə
rəha nuəfɨmɨnən, təməplan Iesu kən təmuwa mɨsin-pən nulɨn
ron.
23 Kən təmatətapəh o Iesu matəkəike kəm in o nasituən
məmə, “Rəhak pətan əkəku tatɨmɨs pɨk otəsuwəhən tɨmɨs. !Awi,
wa-tu kian nəkələhəu-pən nelməm lan pəs təwɨr məmegəh!”
24 Kən Iesu təmətəu-pən suah un mətian, kən nɨmanin
netəmim tepət kəmotuarisɨg-in kɨtəlau lan katɨləs-pɨkən-ləs-
pɨkən.
25 Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nɨmɨsən rəhalat
nɨpɨtan nian rafin əm, mɨnos nup tuelef.
26 Kən təmuwɨn məplan tokita tepət, kən mərakin rafin
rəhan məni elat, məto wək rəhalat kəmotol təto pɨk nahməən.
Məto rəhan nɨmɨsən təməseiuaiuən, in təmər məsin mɨn.
27-28 In təmətо namnusən e Iesu, kən nɨkin təməht məmə,
“Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak nɨmɨsən otol namnun.”
Kən tol nəhlan, təmuwa maliwək muarisɨg-in ilat, mɨsi-pən e
məntaa Iesu ikɨn, kən mea-pən mek rəhan kot.
29 Nian təmek kot rəha Iesu nəhlan, kən roiu mɨn əm rəhan
nɨmɨsən təmətul, kən təmətо əm e nɨpətɨn məmə in tɨnəwɨr.
30 Kən roiu mɨn əm, Iesu təmətо məmə nəsanənən məsin
təmiet lan, kən təmeirair matətapəh məmə, “?Pah təmek rəhak
kot?”
31 Kən məto rəhan mɨn netəmim kotəmə, “Ei, əplan-tu.
Netəmim koatɨləs-pɨkən-ləs-pɨkən pɨk ik. ?Tahro nakatən nu-
lan məmə, ‘pah təmek io’?”
32 Məto Iesu təmategəs-in məmə otehm-tu məmə pah təmek.
33 Kən əmun pətan apon tɨnɨtun məmə nian in təmek
kot rəha Iesu, rəhan nɨmɨsən tɨnɨkə. Tol nəhlan, mɨnatəgɨn

5:30: Luk 6:19

mətasiəp-asiəp muwa meiuaiu mɨsin-pən nulɨn o Iesu matən-
ipən natɨmnat rafin kəm in.
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Nətɨk pətan, e rəham
nahatətəən, nɨnuwa mɨnəwɨr. Kən atuwɨn, pəs nəmə̈linuən
rəha Uhgɨn tətatɨg ron ik. !Rəham nɨmɨsən tɨnɨkə!”
35 Nian Iesu təmatəghat əh kəm pətan un, kən netəmim neen
kəmotɨsɨ-pən əpəh ima Jaeras ikɨn motuwa motən-ipən kəm
Jaeras məmə, “Rəham pətan əkəku tɨnɨmɨs rəkɨs. Əsə̈lɨkiamtəən
iəgətun.”
36 Məto Iesu təməsətə̈lɨg-inən rəhalat nəghatən, kən mən-
ipən kəm Jaeras məmə, “Əsəgɨnən, məsolən nɨkim tərat.
Ahatətə əm lak.”
37 Kən Iesu təmən-iəhau netəmim məmə okəsotuarisɨg-inən
ilau, kən mit əm Pita ne Jemes ne pian Jon motuwɨn.
38 Kən kəmotuwɨn əpəh ima Jaeras ikɨn motəplan netəmim
tepət kəmotuwa motasək moatəun-əun.
39 Kən Iesu təmuwɨn əpəh imə mən-ipən kəm ilat məmə, “?
Nakotagət pɨk nulan o naka? ?Kən motasək pɨk o naka? Pətan
əkəku u təsɨmɨsən, tətapɨl əm.”
40 Kən netəmim kəmotalah-əmnu. Məto Iesu tahl-iarəp ilat
məmə okotiet motuwɨn əpəh ihluə. Kən mit əm rəhan etəmim
miləhal ne mama ne tata rəha pətan əkəku un motuwɨn əpəh
pətan əkəku un tatəməhl ikɨn.
41 Kən Iesu təmos nelmɨn, mən e rəhalat nəghatən məmə,
“Talita kum,” nɨpətɨ nəghatən un təmə, “!Pətan əkəku, iatən-
ipɨnə kəm ik məmə onakətul!”
42 Kən roiu mɨn əm, pətan əkəku apon təmətul mɨnataliwək.
(Pətan əkəku un tɨnos nup tuelef.) Nian netəmim kəmotəplan
nat un Iesu təmol, kən narmɨlat təmiwɨg pɨk ron.
43 Kən Iesu təmən-ipən əskasɨk kəm netəm mɨn un məmə,
“Onakəsotən-iarəpən nat un kəm suah kit.” Kən matɨg mən-
ipən mɨn kəm ilat məmə okotos-ipən nagwənən kit kəm pətan
əkəku un tun.

6

Netəm Nasaret
kəməsotɨsiai-inən Iesu
(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

1 Iesu təmiet ikɨn-un kən rəhan mɨn netəmim kəmotətəu-pən
motuwɨn əpəh iman ikɨn.
2 Kən e nian rəha Sapat, Iesu tuwɨn əpəh e nimə rəha
nuəfɨmɨnən matəgətun netəmim. Kən netəmim tepət itəm
kəmotəto rəhan nəghatən, kəmotaut pɨk ron motəmə, “? Ei
nəman, kəruru məmə suah əpəh təməmɨk hiə natɨmnat mɨn

5:34: Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19 **5:41:** Luk 7:14

əpəh? ?Kəruru məmə təmahrenatɨg nəhlan? ?O kəruru məmə
təmahrol nəhlan matol nat pɨspɨs mɨn əpəh?
3 Kitat kotɨtun əm məmə suah əh iol əm nimə. In netɨ Meri,
pia Jemes, Joses, Jutas ne Saimon. Kən kitat rəhan kaka mɨn
kotatɨg." Kən nɨkilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat
ron.
4 Məto Iesu təmə, "Ien rəha Uhgɨn katɨsiai-in pɨk ikɨn mɨn
rafin. Məto rəhan mɨn əm, ne netəm iman ikɨn kəsotɨsiai-inən."
5 Kən ikɨn əh, okol təsolən nat pɨspɨs kit ikɨn, məto rəhan
əmun, tɨtun nələhəu-pənən nelmɨn e netəm koatɨmɨs neen, kən
kotəmegəh mɨn.
6 Kən Iesu narmɨn təmiwɨg pɨk o netəm iman ikɨn məto-inu
kəsotolkeikeən məmə okotən nɨpahrienən lan. Kən təmaliwək
muwɨn latuənu mɨn rafin, matəgətun netəmim.

Iesu təmahl-ipən rəhan
netəm tuelef məmə okotuwɨn
e nɨtən mɨn
(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

7 Kən matɨg maun-in mɨn rəhan netəm tuelef kotuwa ron,
kən mahl-ipən ilat keiu-keiu. Təmos-ipən nəsanənən kəm ilat
o nəhg-iarəpən narmɨn rat mɨn e netəmim.
8 Kən mən-ipən nəghatən u kəm ilat məmə, "Onəkəsotosən
nat kit e rəhatəmat naliwəkən, məto onəkotos əm kasɨkɨn
rəhatəmat. Onəsotosən məni kit e paos rəhatəmat, kən
məsotosən pɨret, o kətɨm, o nat kit.
9 Onəkotuwɨn e put, məto onəsotosən sot kəiu.
10 Okəmə onəkotuwɨn əpəh ima suah kit ikɨn, kən otapɨl əm
e rəhan nimə motatɨg kətatɨg kətoarus motiet latuənu əh.
11 Kən okəmə onəkotuwɨn e latuənu kit, məto netəmim
neen kəsotolkeikeən məmə okotit itəmat nakotuwɨn
e rəhalat nɨpəgnoa nimə, o kəsotətəlɨg-inən rəhatəmat
nəghatən, kən nian nəkoatiet e rəhalat latuənu, nəkotəkəike
motohapɨspɨs rəkɨs nɨsɨp e nelkɨtəmat məmə ilat okotɨtun
məmə nəmotəuhlin-pən məntaatəmat olat."
12 Kən kəmotiet motuwɨn motən-ipən kəm netəmim məmə
okotəuhlin nətəlɨgən rəhalat, motapəs pahrien nolən rat mɨn,
kən motuwɨn o Uhgɨn.
13 Kən motəhg-iarəp narmɨn rat mɨn tepət e netəmim, kən
motol-pən oel e netəm mɨn u koatɨmɨs, kən motol-wɨr ilat.

Kig Herot Antipas təmən Jon Baptais məmə tɨnəmegəh mɨn
(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)

14 Kən Kig Herot Antipas təməto nəghatən rəha Iesu tɨnuwɨn
mɨnapakol e nɨtən mɨn rafin. Kən netəmim neen kotəmə in Jon

6:4: Jon 4:44 **6:11:** Luk 10:4-11 **6:11:** Wək 13:51 **6:13:** Jem 5:14

Baptais əpəh tinaiir-pa min mol tatos nəsanənən o nolən nat pispis min.

15 Məto netəmim neen min kotəmə in Elaija, neen min kotəmə ien kit rəha Uhgin məto tahmen e ien min rəha Uhgin aupən.

16 Məto Kig Herot Antipas təməto, kən məmə, "Jon Baptais əpəh emətatip rəkis rəhn-kapə, məto tinəmegəh min."

Nolən itəm Kig Herot Antipas təmohamnu Jon Baptais lan (Mat 14:3-12; Luk 3:19-20)

17-19 Kig Herot Antipas təmən nəhlan məto-inu in təmol nat kit təsahmenən. Pian Filip təmatit pətan kit nərgin un Herotias mioal marit, kən Kig Herot Antipas tit-irəkis pətan un ron mioal marit. Kən Jon təmatən-ipən kəm in məmə, "Nakatərəkin Lou. Təsahmenən məmə onakit pətan rəha piam." Kən Herotias təməto nəghatən un kən metəhau Jon ron, kən molkeike məmə okohamnu, məto kəp. Kig Herot Antipas təmolkeike məmə otol rəhan pətaguihl nikin tagien, kən mahl-ipən rəhan min netəmim kotuwin motaskəlim Jon kəlis ətain, kən kiləs kan kiləs-ipən e kalapus.

20 Məto Kig Herot Antipas tatisiai-in Jon mitun məmə in etəm asim, kən in etəm ətuatip kit mol tatehm wir kən məsohamnuən. Nian tepət təto nəghatən rəha Jon, kən tinəruru əfəməh, məto tolkeike məmə otatətəlig-in.

21 Matuwin matuwin Herotias tinos rəhn matip Jon e nian kəmatol lafet lan rəha Kig Herot Antipas e nian təmaiir lan. Kig təmaun-in rafin netəm-iasol rəhan min, ne netəm-iasol rəha rəhan mopael min, ne netəm-iasol rəha netəm Kalili, məmə okotuwa motehm motagwən.

22 Kən e nian əh, pətan əkəku un neti Herotias təmuwa imə matol tanis e niganəmtilat. Kəmotəplan təmol tanis kən nikilat təmagien pik ron. Kən kig apon təmən-ipən kəm pətan əkəku apon məmə, "Okəmə nakolkeike naka, nakətapəh-in ron io, kən ekos-ipinə kəm ik."

23 In təmən-iəkis kən mos noanawil ron məmə, "Nat naka nakolkeike kən measiə-in ron io, ekos-ipinə. Nat əpnapin okəmə iahgin tahmen e nipilga rəhak natimnat, məto ekəike mos-ipinə."

24 Kən pətan əkəku apon təmuwin əpəh ihluə matətapəh o rəhan mama məmə, "?Mama, oekeasiə-in naka o kig?" Məto rəhan mama təmə, "Uwin measiə-in rəhn-kapə Jon Baptais."

25 Kən pətan əkəku apon təmaiu ueiuəhai əm muwin əpəh imə o kig kən məmə, "Ekolkeike məmə onakiləs-ipa rəhn-kapə Jon Baptais u-roiu agin, kəmələhəu-pən e pilet kit."

6:14: Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19-20 **6:17-19:** Lev 18:16

26 Kən nat un təmol kig nɨkin tahmə pɨk, məto okol təsapəsən,
məto-inu tɨnəmos rəkɨs noanawɨl e nɨganəmtɨ netəmim u
kəmotuwa o lafet.
27 Kən mahl-ipən rəhan kit mopael məmə otaiu əm muwɨn
mɨləs rəhn-kapə Jon Baptais muwa. Kən mopael apon
təmuwɨn əpəh e kalapus kən mətatɨp-rəkɨs rəhn-kapə Jon Bap-
tais,
28 kən mələhəu-pən e pɨlet kit mɨləs muwa, kən mɨləs-ipən
kəm pətan əkəku apon, kən tɨləs muwɨn kəm rəhan mama.
29 Nian netəmim mɨn rəha Jon Baptais kəmotəto netəmim
kəmotamnus nat un kəmol e Jon, kən kotuwa motɨləs nɨpətɨn
motuwɨn motɨtənɨm e nɨpəg kəpiel rəha nolən suwɨt.

Netəm tuelef rəha Iesu kəmotɨtəlɨg-pa mɨn ron
(Luk 9:10)

30 Kən aposol mɨn rəha Iesu kəmotɨtəlɨg-pa mɨn ron, kən
motən-ipən natɨmnat rafin itəm kəmotol, ne nəghatən mɨn
itəm kəmotəgətun netəmim lan. 31 Məto netəmim tepət
koatuwa moatuwɨn moatiet moatuwɨn, kən Iesu ne rəhan mɨn
netəmim kɨnotəruru nagwənən ne namegən ne. Kən Iesu tən-
ipən kəm ilat məmə, “Pəs-tu kotuwɨn-tu əpəh ikɨn kit netəmim
kotɨkə ikɨn, kən nakotameg məsɨn.”
32 Kən ilat əm motuwɨn e pot kit mɨnotuwɨn əpəh netəmim
kotɨkə ikɨn.

Iesu təmagwən nəman
faif-taosan
(Mat 14:13-21; Luk 9:11-17;
Jon 6:1-14)

33 Məto netəmim tepət kəmotəplan ilat nian kəmotiet, kən
motɨtun ilat. Kən kəmotiet e latuənu mɨn motaiu kaupən-in
ilat, motuwɨn əpəh koatuwɨn ikɨn.
34 Nian Iesu təmuwar e pot məplan nɨmanin netəmim tepət
kɨnəmotuwa rəkɨs, kən təmasəkitun ilat, məto-inu kotahmen
əm e sipsip mɨn itəm etəmim tɨkə o nehmən ilat. Kən təmətul
matəgətun ilat e natɨmnat tepət.
35 Tɨnehnaipən, kən netəmim rəha Iesu kəmotuwa motən-
ipən kəm in məmə, “Tɨnətalugɨn, kən ikɨn-u kəsatɨgən ikɨn.
36 Təwɨr məmə onakahl-ipən-ta netəmim koatuwɨn əpəh e
latuənu mɨn, ne əpəh ikɨn mɨn, məmə okotos-nəmtɨn nɨgɨlat
nagwənən.”
37 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəp, itəməhal əm.
Nakəhlagwən netəm mɨn əh.” Məto kotəmə, “!Naka! ?Nakəmə
oekotuwɨn motərakin məni asol agɨn u tu-hanrɨt tenarius o
nosən pɨret lan o nagwənən nɨmanin netəmim u?”*

6:30: Luk 10:17 **6:34:** Nam 27:17; Mat 9:36 * **6:37:** Roiu, tu-hanrɨt tenarius tahmen e tu-hanrɨt-taosan vatu.

38 Məto Iesu təmə, “? Nakoatos piret kuwəh? Otuwin
motehm.” Kəmotuwin motehm motəmə, “Piret faif, kən nəm
kəiu.”
39 Kən Iesu tən-ipən kəm rəhan min netəmim mə okotol
netəmim kotəpələh e manuwihl amiəmitə fifti fifti ne uan-
hanrit uan-hanrit,
40 kən kəmotəpələh nəhlan fifti fifti ne uan-hanrit uan-
hanrit.
41 Kən Iesu təmos piret faif ne nəm mil u kəiu, kən mətag-pər
əpəh e neai məfak ron, kən məmkas piret un məmki-pən kəm
rəhan min netəmim məmə okotoor kəlin kəm netəmim. Kən
matig mos min nəm mil u kəiu məmkas moor kəm netəmim.
42 Kən netəmim rafin kəmotun nərpilat tasis,
43 kən motapəs nimismisi piret un ne nəm mil un, kən
netəmim min rəha Iesu kotaii-pən e kətim asol tuelef kotər wir.
44 Kən netəm min u kəmotagwən, nəman elat kotahmen e
faif-taosan.

Iesu təmaliwək e
nətuei nəhau
(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)

45 Kən roiu agin-əh min, Iesu təmən-ipən kəm rəhan min
netəmim məmə okotiləs pot kit motaupən motuwin entənipən-
pən əpəh ikin kit nərgin u Petsaeta, məto in otatig mahl-ipən
paupən netəmim koatuwin iməlat min ikin-u panuwin.
46 Nian tinauiatipin rəkis netəmim, mahl-ipən ilat koatuwin,
kən muwin əpəh e nitot məmə otəfak.
47 Kən tinətalugin, pot tinuwin əpəh ilugin ətuatip əpəh e lek,
məto Iesu tətan pisin əm əpəh ipar.
48 Kən məplan ilat kotasuə kitasuə məto kinotəpou məto-
inu nimətag tatoh ilat. Kən tinatian-ian, kən taliwək e nətuei
nəhau matuwa. Təmaliwək muwa, iuəhkir əm taprəkis-in ilat.
49-50 Kən nian netəmim min rəha Iesu kəmotəplan taliwək
e nətuei nəhau matuwa, kən nikilat təht məmə narmi suah
kit. Kən ilat rafin kəmotəplan, kən motəgin katearig əfəməh.
Məto roiu agin-əh əm, Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “! Ei,
nikitəmat tətul məha-məha. Io u inu. Sotəginən!”
51 Kən muwin e pot məplan ilat moatəpələh, kən nimətag
təmurahl nelmin, kən kəmotaut pik ron,
52 məto-inu rəhalat-kapə tiəkis. Kəmotəplan pap Iesu
təmagwən netəmim tepət e piret noan məsin əm, məto ilat
kotəruru əh məmə in pah.

Iesu təmol-wir netəm koatimis əpəh Kenesaret
(Mat 14:34-36)

6:44: Mak 8:1-9 **6:46:** Luk 5:16 **6:49-50:** Luk 24:37 **6:51:** Mak 4:39

53 Kəmotuwɨn entənɨpən-pən motuwar əpəh ikɨn kit nərgɨn
u Kenesaret, kən motietain pot ikɨn.
54 Nian kəmotuwar ikɨn əh, netəm ikɨn kəmotɨtun ueiuəhai
əm məmə in Iesu.
55 Kən kəmotaiu motuwɨn əpəh latuənu mɨn moatən-ipən
kəm netəmim. Kən nian kotəto məmə Iesu əh-ikɨn əh, koatəmɨk
netəm koatɨmɨs e rəhalat pet motuwa ron.
56 Kən ikɨn mɨn rafin Iesu tatuwɨn-pən ikɨn e latuənu əlkələh,
ne latuənu asol mɨn, ne ikɨn mɨn rafin tɨtəlau, netəmim
kotəmɨk netəm koatɨmɨs motiet katəlɨn əm ilat əpəh maket ikɨn.
Kən kəmoatəkəike katən-ipən kəm Iesu məmə otegəhan-in ilat
kotek əm nɨpəgnəmtɨ rəhan kot. Kən netəmim rafin u kəmotek
rəhan kot, kən motəwɨr e rəhalat nɨmɨsən.

7

Netəm-iasol mɨn kəmotetəhau Iesu o kastom rəhalat
(Mat 15:1-9)

1 Kən Farisi mɨn ne iəgətun neen rəha Lou, kəmotɨsɨ-pən əpəh
Jerusalem, motuwa moatəpələh ilat Iesu.
2 Kən kəmotəplan məmə netəmim mɨn rəha Iesu kəmotagwən
kən məsotaikuas wɨrən e nelmɨlat e nolən rəha Farisi mɨn.
3 Farisi mɨn, ne netəm Isrel tepət, kəmoatətəu-pən ətuatɨp
kastom rəha tɨpɨlat nuwəh mɨn. Okəmə kəsotaikuas wɨrən e
nelmɨlat un, kən kəsotagwənən.
4 Kən nian koatɨsɨ-pən e maket moatuwa, məsotagwənən
pitən, motaupən kaikuas e nelmɨlat kən panotagwən. Kən
moatətəu-pən natɨmnat tepət mɨn nəhlan itəm kəmotos o
tɨpɨlat nuwəh mɨn. Kən kastom ətuatɨp əh-ikɨn rəha naikuasən
e sospən, ne panɨkɨn, ne pesɨn u kəmol e iaen.
5 Kən inu Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kotətapəh o
Iesu məmə, “?Tahro rəham mɨn netəmim kəsotətəu-pənən kas-
tom rəha tɨpɨtat nuwəh mɨn? ?Tahro kəsotaupənən motaikuas
pitən e nelmɨlat u panotagwən?”
6 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən Aesea təmən-
iarəp nəghatən rəha Uhgɨn kən məht ətuatɨp itəmat lan u
rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk. In təmən
məmə,
‘Uhgɨn təmə netəm mɨn u kotɨsiai-in io e nəghatən əm rəhalat,
məto nɨkilat tətan-pən əh əpəh isəu.
7 Motəfak kəm io o nat əpnapɨn əm
məto-inu ilat kotəgətun netəmim e lou itəm etəmim əm təmol
motəmə lou rəha Uhgɨn, məto kəp.’ ”
8 Kən Iesu təmən mɨn kəm ilat məmə, “Itəmat nakotapəs Lou
rəha Uhgɨn moatətəu-pən əm kastom rəha etəmim.”

7:2: Luk 11:38 **7:4:** Mat 23:25 **7:7:** Aes 29:13

9 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nakotausit pik o nolən apon
rəhatəmat məmə nakotapəs Lou rəha Uhgin kən motətəu-pən
atip əm kastom rəhatəmat.
10 Moses təmən məmə, ‘Onakisiai-in rəham tata ne mama.
Okəmə suah kit tatəghat rat e rəhan tata ne mama, okəike
kohamnu.’
11 Məto itəmat nakotən məmə, suah kit okəmə tapəs nasituən
e rəhan tata ne mama kən mən-ipən kəm ilau məmə, ‘Rəhak u
nat u ekəmə ekasitu etəlau lan, məto emələhəu əm məmə rəha
Uhgin. Kən nat katos-ipən kəm Uhgin okol kəsol minən nat kit
lan.’
12 Kən motatig moatən-iəhau min o nasituən e rəhan tata ne
mama.
13 Məto e nolən əh, nakotəgətun netəmim e rəhatəmat kas-
tom motol nəghatən rəha Uhgin tatol əm nat əpnapin lan. Kən
natimnat min tepət min nəhlan itəmat nəkoatol.”

Nat tol netəmim kotərat e niganəmti Uhgin
(Mat 15:10-20)

14 Kən Iesu təmaun-in nimanin netəmim məmə okotuwa
iuəhkir ron kən məmə, “Otətəlig-in wir-tu io məmə nəkotitun.
15 Nat etəmim tatərge təsolən etəmim tamkimik e niganəmti
Uhgin, məto nat tatiet e niki etəmim tatol etəmim tamkimik e
niganəmti Uhgin.”*
17 Nian Iesu təmiet e nimanin netəmim un kən muwin əpəh
imə, kən rəhan min netəmim kotətapəh o nipəti nəghatən min
un kəm in.
18 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə naka
itəmat min rəhatəmat-kapə tikə. Onəkotəkəike motitun məmə
natimnat itəm etəmim tatərge in tahmen əm e nat ihluə təsolən
etəmim tərat e niganəmti Uhgin.
19 Məto-inu tərge kən təsuwinən e nikin, məto tatuwin e
tipəin u, kən matiet min.” (E nəghatən əh Iesu təmən-iarəp
məmə nagwənən rafin katun təwir e niganəmti Uhgin.)
20 Kən məmə, “Məto nat itəm tatiet e niki etəmim, in tol
etəmim tətamkimik e niganəmti Uhgin.
21 Məto-inu niki etəmim tatəht natimnat tərat tepət, ilat
u: nipitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; nakləhən;
nohamnuən itəm;
22 nakləh-inən pətan rəha suah pisin; naumisən o natimnat;
nolən rat min; neiuəən; nolən rəha nit əpnapin əmən nipitan
ne nəman; netetən; nənən nikal itəm; nausitən; nalmələn.
23 Nolən rat min əh, ilat əh kotisi-pən e niki netəmim kən
motol ilat kotamkimik e niganəmti Uhgin.”

7:10: Eks 20:12; 21:17; Dut 5:16 * **7:15:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, koatən ves 16 nəhlan: “Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.” **7:15:** Wək 10:14-15

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e netɨ pətan kit
(Mat 15:21-28)

24-26 Kən Iesu təmiet ikɨn-un kən məsou pəhap muwɨn
əpəh Fonisia, ima Iaihluə mɨn e nɨtən rəha Siria, mətatɨg e
nimə kit iuəhkɨr o taon u Taea, matəhluaig məsolkeikeən
məmə netəmim okotɨtun məmə in tətatɨg əh-ikɨn əh, məto okol
təsəhluaigən. Məto pətan kit əh-ikɨn, narmɨn rat tətatɨg e rəhan
pətan əkəku. Pətan un təmaiir ikɨn əh, kən in təsəfakən, in
Iaihluə. (Netəm Isrel kotəmə Iaihluə mɨn kotahmen e kuri.)
Nian təmətо natɨmnat wɨr mɨn itəm Iesu tatol ilat, kən tasək
muwa mɨsin-pən nulɨn ron məmə otəhg-iarəp narmɨn rat e
rəhan pətan əkəku.

27 Məto Iesu təmə, “Kəpə. Pəs kaupən kagwən nɨsualkələh.
Təsəwɨrən məmə okərakin-pən nagwənən nɨgɨ nɨsualkələh kəm
kuri mɨn.”

28 Məto pətan u təmə, “Nɨpahrienən etəm-iasol, məto kuri
mɨn koatun əm nɨmɨsmɨsɨ nagwənən nɨgɨ nɨsualkələh itəm
kotɨsas-pən e nɨpəg tepɨl.”

29 Kən Iesu təmən-ipən ron məmə, “Məto-inu nəmuhalpɨn
wɨr rəhak nəghatən, uwɨn-tu əpəh imam ikɨn məplan narmɨn
rat tɨniet rəkɨs e rəham pətan əkəku.”

30 Pətan u təmaiu muwɨn iman latuənu məplan rəhan pətan
əkəku tətapɨl-pər wɨr əm e rəhan pet, kən narmɨn rat tɨniet
rəkɨs lan.

Iesu təmol-wɨr suah kit matəlgɨn talu məruru nəghatən

31 Kən Iesu təmiet ikɨn-un ima netəm Taea kən muwɨn-pən
əpəh Saeton matuwɨn əpəh e nəhau Lek Kalili, məto təmuwɨn-
pən əpəh Tekapolis ikɨn.

32 Kən netəmim kəmotit suah kit matəlgɨn talu kən məruru
nəghatən motuwa məmə Iesu otələhəu-pən nelmɨn lan pəs təto
təwɨr.

33 Kən Iesu təmit suah un mian əpəh isəu məsɨn o netəmim,
kən mɨləs-ipən noa nelmɨn e matəlgɨn kən magəh nelmɨn[†]
mələhəu-pən e namɨ suah un.

34 Kən masɨpər əpəh e neai, kən mamegahl ron e rəhan
nəghatən məmə, *“!Efata!”* Nɨpətɨn təmə, “!Əwɨr-ta!”

35 Kən əmun suah un tɨnatəto nat, kən namɨn tɨnəwɨr
mɨnatəghat wɨr.

36 Kən Iesu təmən-iəhau ilat məmə okəsotənən nat un kəm
netəmim. Məto nian Iesu təmatəkəike kəm ilat, kən ilat
kəmotəkəike kən-iarəp kəm netəmim.

37 Kəmotaut pɨk ron motəmə, “Natɨmnat rafin itəm tatol,
məto in təwɨr pɨk agɨn. Netəm u matəlgɨlat talu kɨnoatəto nat,
ne netəm kotəruru nəghatən kɨnoatəghat.”

---

† **7:33:** E nian mɨn əh, netəmim nɨkilat təht məmə nahui noan in tahmen e mərɨsɨn kən tətasitu e nɨmɨsən. **7:36:** Mak 1:43-45 **7:37:** Aes 35:5

8

Iesu təmagwən netəmim fo-tausan
(Mat 15:32-39)

1 E nian kit min netəmim tepət kəmotuwa min ron, kən məto, nigilat nagwənən tinikə. Kən Iesu təmaun-in rəhan min netəmim kotuwa kən tən-ipən kəm ilat məmə,
2 "Nikik tinahmə pik o netəm min əpəh məto-inu, kəmotuarisig-in io minotos rəkis nian kisil, kən roiu əh, nigilat nagwənən tinikə.
3 Okəmə ekahl-ipən ilat koatuwin əh-roiu, kən niganəmtilat otapin e suatip, kən sueiuei otoh ilat, məto-inu kəməsotagwənən nuwəh, kən neen kəmotisi-pən əpəh isəu."
4 Kən rəhan min netəmim kəmotətapəh ron məmə, "?Okəmik hiə piret tahmen-in nagwənən ilat? Ikin-u taruən-aruən ikin, netəmim kəsotatigən ikin."
5 Kən Iesu təmətapəh olat məmə, "?Nakoatos piret kuwəh?" Məto kotəmə, "Sepin."
6 Kən təmən-ipən kəm netəmim məmə okotəpələh, kən mos piret un məfak matən-ipən tagkiu ron kəm Uhgin, kən məmkas mos-ipən kəm rəhan min netəmim məmə okotoor kəlin kəm netəmim, kən kəmotol mihin.
7 Kən kəmotos min nəm əlkələh neen ka, kən Iesu təfak ron kən mos-ipən min kəm ilat məmə okotoor kəlin kəm netəmim.
8-9 Kən netəm min u Iesu təmagwən ilat kotahmen e fo-tausan, kəmotun nagwənən nərpilat tasis, kən kapəs nimismisi nagwənən, kən kaii-pən e kipəhau sepin kotər.
10 Kən Iesu tahl-ipən netəmim koatuwin iməlat min ikin. Kən ilat rəhan min netəmim kəmotuwin e pot kan əpəh e nitən Talmanuta.

Farisi min kəmotən məmə okotehm nəmtətin kit
(Mat 16:1-4)

11 Kən Farisi min neen kəmotuwa o Iesu moatərgəhəu kəm in motən-ipən kəm in məmə otol-tu nəmtətin asol kit pəs kotitun məmə in təmisi-pən pahrien o Uhgin, o kəp.
12 Kən Iesu nikin təməpou, kən mamegahl ron kən məmə, "? Karmə tahro netəm min u-roiu ne kotəmə okotəplan-tu nəmtətin kit? Məto iatən pahrien kəm itəmat məmə okol kəsolən nəmtətin kit kəm itəmat."
13 Kən mapəs ilat motuwin e pot kan əpəh e nikali nəhau lek entəniipən-pən.

Is rəha Farisi ne is rəha Kig Herot Antipas
(Mat 16:5-12)

8:8-9: Mak 6:35-44 **8:12:** Mat 12:39; Luk 11:29

14 Rəhan min netəmim kəmotaluin nəmikən piret məto
kəmotos əm kitiəh əm motuwin e pot.
15 Kən Iesu təmatəhag kəm ilat məmə, “Otehm wir itəmat o
is rəha Farisi min ne is rəha Herot Antipas.”
16 Kən kəmotən-ipən kəm ilat min məmə, “Tatən nəhlan
məto-inu kəməsotəmikən piret.”
17 Kən məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən kən mən məmə,
“?Tahro nakoatən nəghatən əh məmə nəməsotəmikən piret?
? Tahro itəmat nəkəsotehmən əh kən məsotitunən əh? !
Rəhatəmat-kapə tiəkis!
18 Niganəmtitəmat u ikin. ?Tahro nəkəsotehmən nat? Kən
matəlgitəmat u ikin. ?Tahro nakəsotətoən nat? Ekitun məmə
okəmə naka ninəmotaluin natimnat itəm kinotuwa rəkis.
19 ?Nian emos piret əh faif məmkas mos-ipən kəm netəmim
min əpəh faif-tausan kotun, kən uarisig nəmotaii-pən
nimismisin e kətim asol kuwəh?” Məto kotəmə, “Tuelef.”
20 Kən təmətapəh min olat məmə, “?Kən nian emos piret əh
sepin məmə ekos-ipən kəm netəm min əpəh fo-tausan kotun,
kən uarisig nəmotaii-pən nimismisin e kətim asol kuwəh?”
Məto kotəmə, “Sepin.”
21 Kən təmatətapəh olat məmə, “?Məto itəmat nəkotəruru əh
io?”

Iesu təmol-wir suah kit niganəmtin təpis

22 Kən kəmotuwar əpəh ikin kit katən məmə Petsaeta, kən
netəm ikin kəmotit suah kit niganəmtin təməpis motuwa kən
kətasək ahgin Iesu məmə otələhəu-pən nelmin lan.
23 Kən Iesu təmos nelmi suah un mian isəu məsin o latuənu
kən tagəh niganəmti suah un* kən mələhəu-pən nelmin mil
lan, kən mətapəh ron məmə, “?Ninitun nehmən nat o kəp?”
24 Məto suah un təmasipər kən məmə, “Ekatəplan netəmim
məto kotahmen əm e nig min məto in əmun kotaliwək.”
25 Kən Iesu təmatig mələhəu-pən min nelmin mil e niganəmti
suah un, kən tinitun nəplan wirən natimnat minapəs
noapoapən.
26 Kən Iesu təmahl-ipən məmə otatuwin iman ikin məto
təmən-iəhau məmə otəsuwin-pənən əh latuənu əh-ikin.

Pita təmən-iarəp məmə Iesu in Mesaea ilouin
(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Kən Iesu ne rəhan min netəmim kəmotiet motəsou pəhap
motuwin e latuənu min u iuəhkir o nat əpəh Sisaria Filipae.
Nian kəmoatuwin e suatip kən tatətapəh olat məmə, “?Otən-tu
məmə netəmim kotəmə pah u io?”

8:15: Luk 12:1 **8:17:** Mak 6:52 **8:19:** Mak 6:41-44 * **8:23:** Afin-tu futnot e Mak 7:33.

28 Məto rəhan mɨn netəmim kotəmə, “Netəmim neen kotəmə
ik Jon Baptais. Neen mɨn kotəmə ik Elaija. Neen mɨn kotəmə
ik ien kit rəha Uhgɨn aupən.”
29 Kən təmətapəh olat məmə, “?Məto itəmat nakotəmə pah u
io?” Kən Pita təmə, “Ik Mesaea ilouin, itəm Uhgɨn təmən məmə
otəpanahl-ipa.”
30 Kən Iesu təmən-iəhau əskasɨk ilat məmə, okəsotən-iarəpən
in kəm suah kit.

Iesu təməghat-in
rəhan nɨmɨsən
(Mat 16:21-23; Luk 9:22)

31 Kən təmatəgətun ilat kən matən məmə, “Io Netɨ Etəmim
oepanəto nahmməən o natɨmnat tepət. Netəm-iasol rəha netəm
Isrel, ne pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou okotetəhau io,
kən motohamnu io, məto oekos nian kɨsɨl un, kən panəmegəh
mɨn.”
32 Təmən wɨr pap kəm ilat, məto Pita təmit Iesu mian əpəh
e nɨkalɨ suatɨp kən matən-iəhau əskasɨk məmə otəsəghatən
nəhlan.
33 Kən məto Iesu təmasɨpən məplan rəhan mɨn netəmim,
kən mən-ipən kəm Pita məmə, “! Ik iərmɨs Setan asol, agɨm
muwɨn isəu lak! Rəham nətəlɨgən sənəmə rəha Uhgɨn, məto
rəha etəmim əm.”

Naulɨs-inən nən-iarəpən Iesu kəm netəmim
(Mat 16:24-28; Luk 9:22-27)

34 Kən Iesu təmaun-in rafin netəmim ne rəhan mɨn netəmim
məmə okotuwa ron, kən təmən məmə, “Okəmə suah kit təmə
otuarisɨg-in io, otəkəike maluin atɨp in, kən mɨləs rəhan nɨg
kəməluau muarisɨg-in io.
35 Etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan nəmegəhən
e nətueintən u, kən otakiəh e rəhan nəmegəhən lilɨn. Məto
etəm otɨmɨs ron io ne Namnusən Təwɨr rəhak, in otos
nəmegəhən lilɨn.
36 ? Okəmə etəmim kit tatos rafin natɨmnat e nətueintən,
məto uarisɨg lan otɨmɨs kən təsosən nəmegəhən lilɨn, in təmol
win e nat kit təwɨr, o kəp? Kəp.
37 Okol suah əh təsos-ipənən nat kit kəm Uhgɨn məmə Uhgɨn
otos-ipən nəmegəhən lilɨn kəm in.
38 “Netəm kotaulɨs-in nən-iarəpən io ne rəhak nəghatən kəm
netəm kotapəs nəfakən motol təfagə rat, kən o nian io Netɨ
Etəmim oekuwa lan, io mɨn oekaulɨs-in nənən məmə ilat u
rəhak mɨn netəmim. O nian əh oekuwa itɨmat nagelo asim
mɨn e nepətən əhag-əhag asol rəha rəhak tata.”

8:28: Mak 6:15 **8:29:** Jon 6:68-69 **8:30:** Mak 9:9 **8:34:** Mat 10:38-39; Luk 14:27 **8:38:** Mat 10:33

9

1 Kən Iesu təmən məmə, “Ekatən pahrien kəm itəmat məmə,
itəmat neen u nəkoatətul u ikɨn-u roiu, okol kəsotɨmɨsən
mətoahgin kotəplan nərəmərəən rəha Uhgɨn otuwa e
nəsanənən asol.”

Nɨpətɨ Iesu təmuwa mol pɨsɨn
(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 Kən nian sikis kɨnotuwa mɨnotuwɨn rəkɨs, kən Iesu tit
Pita, Jemes, ne Jon, kən iləhal pɨsɨn əm kəhaluarisɨg-in mo-
tuwɨn əpəh e nɨtot əfəməh kit, kən ilat pɨsɨn əm əh-ikɨn. Kən
kəməhaləplan nɨpətɨ Iesu təmol pɨsɨn.
3 Rəhan napən təmuwa məruən matɨpɨt-ɨpɨt, okol suah kit
təsaikuasən e nɨməhan kit təruən min-nəhlan.
4 Kən suah miləhal apon kəməhaləplan Elaija ne Moses
kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal Iesu.
5 Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun, təwɨr məmə
ekəhaluwa ikɨn-u. Pəs məhalol makeen kɨsɨl, rəham kit, rəha
Moses kit, kən rəha Elaija kit.”
6 Pita tɨnatəghat əpnapɨn əm məto-inu kɨnəhaləgɨn pɨk
matəhlasɨəp.
7 Kən napuə təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto nəwia suah
kit təmɨsɨ-pən əpəh e napuə məmə, “Inu netɨk keike u ekolkeike
pɨk. Onakəhaləkəike məhalətəlɨg-in in.”
8 Kən roiu agɨn-əh mɨn, kəməhaleirair, məto
kɨnəsəhaləplanən suah mil un, məto kəməhaləplan əm Iesu
tatətul ilat min iləhal.
9 Nian kəmoateiuaiu e nɨtot un kan əpəh ləhau, kən Iesu
təmən-iəhau əskasɨk iləhal məmə, “Natɨmnat un nəməhalehm
əpəh ilis e nɨtot, onəsəhalənən kəm suah kit məhalətoarus-pən
io Netɨ Etəmim oekəmegəh mɨn e nɨmɨsən.”
10 Kən iləhal kəməhalɨsiai-in nəghatən rəha Iesu, məto
kəmatəhalən əm kəm iləhal mɨn məmə, “Nəghatən əh təmən
məmə otəmegəh mɨn e nɨmɨsən, kəruru məmə nɨpətɨn təmə
naka.”
11 Kən kəməhalətapəh o Iesu məmə, “?Tahro iəgətun mɨn
rəha Lou kotəmə Elaija otəkəike maupən muwa?”
12 Kən Iesu təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Nɨpahrienən,
Elaija otaupən muwa matol-wɨr mɨn natɨmnat rafin. ?Məto
tahro Naoa Rəha Uhgɨn təmən məmə io Netɨ Etəmim oepanəto
nahmməən o natɨmnat tepət, kən netəmim okotəplan io motapəs
io?
13 Məto ekatən pahrien kəm itəməhal məmə Elaija tɨnuwa
rəkɨs, kən kəmol nat tərat lan tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn
təmən məmə okəpanol mihin.”

9:1: Mak 13:30 **9:7:** Wək 3:22; 2 Pita 1:17-18 **9:11:** Mal 3:1 **9:12:** Sam 22:1-18; Aes 53:3; Mal 4:5-6 **9:13:** Mat 11:14

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suakəku kit
(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)

14 Nian kəmotɨtəlɨg-pa mɨn, motehm netəmim neen mɨn
rəha Iesu, məto nɨmanin netəmim kəmotɨtəlau elat, kən
iəgətun neen rəha Lou ne netəmim mɨn rəha Iesu kotərgəhəu.
15 Nian netəmim kəmotəplan Iesu, narmɨlat təmiwɨg pɨk
ron, kən motaiu ka məmə okotəghat kəm in.
16 Kən Iesu təmətapəh olat məmə, "?Naka əpəh nakotərgəhəu
ron itəmat netəm mɨn əpəh?"
17 Məto netəm mɨn u kit təmə, "Iəgətun, io emit netɨk muwa
ron ik məmə onakol-wɨr, məto-inu narmɨn rat kit tətatɨg lan
kən mol təruru nəghatən.
18 Kən nian narmɨn rat apon taskəlɨm in, kən moh mɨləs-
iəhau morin əpəh e nɨsɨp, kən nahuin noan tiet tahmen əm e
sop, kən matəgətain nəluɨn, nɨpətɨn tatɨkɨmkɨm. Kən emətapəh
o rəham netəmim məmə okotəhg-iarəp narmɨn rat əpəh lan,
məto kotəruru nəhg-iarəpən."
19 Məto Iesu təmə, "Kəsi, itəmat un netəm roiu ne
nakəsotahatətəən lak. Karmə oekatɨg kitat min itəmat
mətoarus-pən nian naka nəpanotahatətə lak. Kən karmə
onəghan epanameg etəmat. Enəpou-in itəmat. !Otɨləs suakəku
un motuwa!"
20 Kən kəmotɨləs kan o Iesu. Kən narmɨn rat apon təməplan
Iesu kən mol suakəku apon taut nɨpətɨn tasiəp-asiəp pɨk, kən
miet morin əpəh ləhau e nɨsɨp məsoupəlpəl mətan, kən nahui
noan tiet tahmen e sop.
21 Kən Iesu təmətapəh o rəhan tata məmə, "? Təmol min-
nəhlan mɨnos nup kuwəh?"
Məto rəhan tata təmə, "Təmətuoun e nian təmatəkəku
mətoarus-pa əh-roiu.
22 Kən nian tepət narmɨn rat əh toh matɨləs-ipən əpəh e
nɨgəm ne nəhau məmə otohamnu. Okəmə nəkɨtun nolən, pəs
nakasəkitun itɨmlau masitu etɨmlau."
23 Məto Iesu təmə, "? Naka əh, nəghatən u məmə, 'Okəmə
nəkɨtun nolən'? Uhgɨn tɨtun nolən natɨmnat rafin o etəmim
itəm tətahatətə lan."
24 Kən roiu agɨn, tata rəha suakəku un təmagət əfəməh
məmə, "Ekətahatətə lam, məto in əmun rəhak nahatətəən
təkəku əm, asitu lak məmə rəhak nahatətəən otər mepət."
25 Kən nian Iesu təməplan məmə netəmim neen mɨn
kɨnotuwa iuəhkɨr ron, kən tən-ipən əskasɨk kəm narmɨn rat
apon məmə, "Ik narmɨn rat itəm natol matəlgɨtəm tətalu kən
mol itəm katəruru nəghatən. ! Ekatən-ipɨnə ətuatɨp u-roiu
məmə onakiet e suakəku un, kən məsuwa mɨnən muwɨn lan!"

9:23: Mat 21:21; Mak 11:23

26 Kən narmɨn rat apon təmagət əfəməh mol suakəku apon
taut masiəp-asiəp mɨn u iuəhkɨr agɨn tɨmɨs, kən miet lan.
Okol nəkəplan məmə tɨnɨmɨs rəkɨs, kən netəmim tepət kotəmə
tɨnɨmɨs.
27 Məto Iesu təmea-pən maskəlɨm nelmɨn miuw-pər, kən
tətul.
28 Iesu təmuwɨn imə, kən ilat pɨsɨn əm rəhan mɨn netəmim
koatəpələh, kən kotətapəh ron məmə, “? Karmə tahro
ekotəruru nəhg-iarəpən narmɨn rat əpəh?”
29 Məto Iesu təmə, “Nəfakən əm tɨtun nəhg-iarəpən narmɨn
rat mɨn əh nəhlan.”

Iesu təmən-iarəp mɨn
rəhan nɨmɨsən
(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)

30 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotiet ikɨn-un kən
motuwɨn-pən əpəh e nɨtən Kalili ikɨn, məto Iesu təsolkeikeən
məmə okɨtun məmə in əh-ikɨn əh.
31 Təmol nəhlan məto-inu tatəgətun rəhan mɨn netəmim.
Təmən məmə, “Io Netɨ Etəmim, okegəhan-in-pən io kəm
netəmim kotohamnu io ekɨmɨs. Məto oekos nian kɨsɨl u, kən
panəmegəh mɨn.”
32 Kən məto rəhan mɨn netəmim kəsotɨtun wɨrən rəhan
nəghatən, kən nɨkilat tɨnəgin o nətapəh-inən nɨpətɨ nəghatən
rəhan.

?Pah in tepət elat?
(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Kəmotiet-pa əpəh Kapaneam, kən mɨnoatuwɨn imə kit.
Kən Iesu təmatətapəh olat məmə, “? Naka əpəh nəmoatən e
suatɨp?”
34 Məto kɨnotəruru nuhalpɨnən məto-inu, e suatɨp kəmoatən
məmə pah in tepət elat.
35 Kən Iesu təməht-iəhau məpələh, kən maun-in rəhan netəm
tuelef məmə okotuwa-tu ron, kən tən-ipən kəm ilat məmə,
“Etəm tolkeike məmə in otepət e netəmim, in oteike meiuaiu
elat kən muwa məmə in iolwək əm kit rəhalat.”
36 Kən mɨləs suakəku kit muwɨn məf aupən-in ilat, kən
maskəlɨm məmə,
37 “Kən etəmim itəm tatos e nɨkin agien suakəku tahmen e
inu, kən tatol e nərgək, kən tahmen əm məmə tatos io e nɨkin
agien. Kən etəmim itəm tatos io e nɨkin agien, kən tahmen əm
məmə tatos etəm u itəm təmahl-ipa io.”

Suah kit təmol nat pɨspɨs e nərgɨ Iesu
(Luk 9:49-50)

9:26: Mak 1:26 **9:30:** Jon 7:1 **9:31:** Mak 8:31; 10:32-34 **9:32:** Luk 9:45
9:35: Mat 20:25-27; Mak 10:43-44; Luk 22:24-26 **9:37:** Mat 10:40

38 Kən Jon təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun emotəplan
suah kit tatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nərgəm, kən emotən-
iəhau məto-inu sənəmə kitat kit.”
39 Məto Iesu təmə, “Sotən-iəhauən, məto-inu etəm tatol nat
pɨspɨs mɨn e nərgək, okol təsən uəhaiən nəghatən rat lak.
40 Etəm itəm sənəmə rəhatat tɨkɨmɨr, in tolkeike itat.
41 Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə etəm tətasitu
etəmat, məto-inu rəhak u itəmat, suah u otəkəike mos nətouən
rəhan, nat əpnapɨn in nat əkəku əm tahmen tatos-ipɨnə nəhau
ətəp kəm itəmat nakotənɨm.”

Nat tol etəmim tatəme e rəhan nəmegəhən
(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nɨsualkələh mɨn u
kotahatətə lak, okəmə suah kit tol kit təme e rəhan nəmegəhən
o rəhan nahatətəən, kən suah əh, Uhgɨn otol nalpɨnən asol kəm
in. Kən nalpɨnən əh otəskasɨk taprəkɨs okəmə kətu-pən kəpiel
kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnɨm məmə
otamnɨm.
43-44 “Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwɨr
məmə nakətatɨp rəkɨs mərakin. Okəmə nelməm kitiəh əm
məto onakos nəmegəhən lilɨn, inu təwɨr pɨk maprəkɨs-in məmə
nelməm kəiu məto okərakin-pən ik e nɨgəm asol namnun
tɨkə.”*
45-46 Kən okəmə nelkəm kit tol ik nakatəme e rəham
nəmegəhən nakətatɨp rəkɨs. Okəmə nelkəm kitiəh əm məto on-
akos nəmegəhən lilɨn, inu təwɨr pɨk maprəkɨs-in məmə nelkəm
kəiu məto okərakin-pən ik e nɨgəm asol.†
47 Kən okəmə nɨganəmtɨm kit tol ik nakatəme e rəham
nəmegəhən, nakɨləs-irəkɨs. Okəmə nɨganəmtɨm kitiəh əm məto
onəkuwɨn ikɨn Uhgɨn tatərəmərə ikɨn, inu təwɨr pɨk maprəkɨs-
in məmə nɨganəmtɨm kəiu məto okərakin-pən ik e nɨgəm asol.
48 Kən ikɨn əh, fɨrəl mɨn okotətɨp e nɨpəti netəmim ikɨn
məsotɨmɨsən, kən nɨgəm tatus ilat kən matuəp əm kɨlpɨn okol
kəsohamɨsən nian kit ne.
49 “Uhgɨn tateatəgtəg-pən nɨgəm e netəmim tahmen əm e sol
kateatəgtəg-pən e nagwənən.
50 “? Sol təwɨr, məto okəmə otɨsiu roiu, kən kəruru məmə
okos-ipən mɨn naka pəs tətehen? Onəkotəkəike motos sol u
tahmen e nolkeikeən e rəhatəmat nəmegəhən, kən motatɨg e
nəmə̈linuən nian rafin.”

9:40: Mat 12:30; Luk 11:23 **9:41:** Mat 10:42 * **9:43-44:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, katɨlpɨn nəghatən kit mɨn e ves 44 itəm tahmen-pən əm e ves 48. **9:43-44:** Mat 5:30 † **9:45-46:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, katɨlpɨn nəghatən kit mɨn e ves 46 itəm tahmen-pən əm e ves 48. **9:47:** Mat 5:29 **9:48:** Aes 66:24 **9:50:** Mat 5:13; Luk 14:34

10

?Təwɨr məmə nɨpɨtan ne nəman okotapəs ilat mɨn,
o kəp?
(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

1 Kən Iesu təmiet ikɨn-un kən muwɨn miet-pən əpəh entən
əpəh Jutia entənɨpən-pən e nəhau əpəh Jotan. Kən nɨmanin
netəmim kəmotuəfɨmɨn-pən mɨn ilat mɨn ron, kən tatəgətun
ilat məmə inu tatəgətun əh mihin ilat ne nian mɨn.
2 Kən Farisi neen kəmotuwa keiuə əm katətapəh ron məmə,
"? Tahro? ? Rəhatat Lou tategəhan-in məmə iərman tɨtun
napəsən rəhan pətan, o kəp?"
3 Məto Iesu təmətapəh olat məmə, "? Lou naka un Moses
təmələhəu aupən kəm itəmat?"
4 Kən məto kotəmə, "Moses təmegəhan-in məmə okəmə
iərman tətapəs rəhan pətan un, təike məte naoa kit mos-ipən
kəm rəhan pətan məmə in tɨnapəs, kən panahl-iarəp."
5 Məto Iesu təmə, "Moses təməte lou un məto-inu rəhatəmat-
kapə tiəkɨs pɨk.
6 Məto e nətuounən, Uhgɨn təmol natɨmnat, kən mol iərman
ne pətan.
7 O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən
mətuatɨg ilau rəhan pətan.
8 Kən ilau okuea nɨpətɨlau kitiəh. Kən roiu, ilau sənəmə kəiu,
məto kitiəh əm.
9 Uhgɨn tɨnɨlpɨn ilau kɨnuea mɨnioal kitiəh, kən o nat əh, pəs
etəmim kit okol təsətatɨpən rəhalau natɨgən."
10 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotuwɨn əpəh imə, kən
rəhan mɨn netəmim kotətapəh ron o nat un.
11 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Etəm tatol tifos mətapəs
rəhan pətan kən matit mɨn in pɨsɨn kit, in tategoafəl matol
təfagə rat e rəhan ətuatɨp pətan.
12 Kən tahmen mɨn əm, okəmə pətan kit tətapəs rəhan
iərman kən matətəu-pən in pɨsɨn kit, in mɨn tateguafəl matol
təfagə rat e rəhan ətuatɨp iərman."

Iesu təməfak o nɨsualkələh
(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Kən netəmim neen kəmotəmɨk nɨsualkələh motuwa o Iesu
məmə otələhəu-pən nelmɨn elat mawte-in nəwɨrən rəha Uhgɨn
kəm ilat, məto rəhan mɨn netəmim kəmoatən-iəhau ilat.
14 Məto nian Iesu təməplan, kən nemə̈ha tol, matəhai ilat
məmə, "Pəs nɨsualkələh okotuwa ron io. Əsotən-iəhauən
nɨsualkələh mɨn un, məto-inu netəm mɨn u nɨkilat tahmen əm
e nɨki nɨsualkələh, ilat u Uhgɨn tatərəmərə elat.

10:4: Dut 24:1-4; Mat 5:31 **10:6:** Jen 1:27; 5:2 **10:8:** Jen 2:24; Efes 5:31-33
10:11: Mat 5:32

15 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə suah kit
təsolkeikeən məmə oteiuaiu mahmen e suakəku mapəs Uhgɨn
tərəmərə lan, in okol təsatɨg ahginən nərəmərəən rəha Uhgɨn.”
16 Kən məmɨk nɨsualkələh e nelmɨn, kən mələhəu-pən nelmɨn
elat məmə, “Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat.”

Suah kit rəhan nautə tepət
(Mat 19:16-22; Luk 18:18-23)

17 Nian Iesu tɨnətaliwək matuwɨn, kən suah kit təmaiu
muwa mɨsin-pən nulɨn ron məmə, “?Iəgətun wɨr, oekəkəike
mol naka un məmə ekos nəmegəhən lilɨn?”
18 Məto Iesu təmə, “?Tahro nakatən məmə io etəm təwɨr?
Uhgɨn pɨsɨn əm un in təwɨr, suah kit mɨn tɨkə məmə in təwɨr.
19 Ik nɨnəmɨtun rəkɨs lou mɨn rəha Moses məmə
onəsohamnuən itəm, məsaklləhən, məseiuəən, məsaklləh-inən
pətan, onəkəike mɨsiai-in rəham tata ne mama.”
20 Məto suah un təmə, “Iəgətun, lou mɨn un, ematol rafin ilat
nian ematəkəku mətoarus-pa u-roiu ne.”
21 Kən Iesu təmehm suah un molkeike pɨk, kən məmə, “Nat
kit mɨn əm əh-ikɨn onəkol. Uwɨn mol-salɨm-in rafin rəham
nautə, kən mos-ipən məni lan kəm ian-rat mɨn, kən ik onakos
nautə tepət əpəh e nego e neai. Kən muwa muarisɨg-in io.”
22 Kən nian suah un təməto nəghatən un, kən nɨganəmtɨn
təməpou, kən nɨkin təməpou pɨk ron matuwɨn məto-inu rəhan
natɨmnat tepət.

Tiəkɨs o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwɨn
ima Uhgɨn
(Mat 19:23-30; Luk 18:24-30)

23 Kən Iesu təmasɨpən məplan netəm mɨn əh-ikɨn, kən mən-
ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, “!Nəman! Tiəkɨs pahrien
o netəm rəhalat nautə tepət məmə okotuwɨn ahgin nərəmərəən
rəha Uhgɨn.”
24 Kən rəhan mɨn netəmim kəmotaut pɨk o nəghatən rəhan,
məto Iesu təmən mɨn məmə, “Nenetɨk mɨn, tiəkɨs pahrien
məmə suah kit otuwɨn ahgin nərəmərəən rəha Uhgɨn. 25 Tiəkɨs
o kamel asol məmə otuwɨn-pən e nɨpəg nitel, məto tiəkɨs pɨk
agɨn o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwɨn matɨg ahgin
nərəmərəən rəha Uhgɨn.”
26 Kən rəhan mɨn netəmim kəmotaut pɨk ron motəmə, “?Ei,
məto pah tɨtun nosən nəmegəhən lilɨn?”
27 Kən Iesu təmasɨpən məplan ilat, kən məmə, “Nat u, okol
etəmim təsolən. Məto Uhgɨn, in tɨtun nolən natɨmnat rafin.”
28 Kən Pita təmə, “Itɨmat emotapəs rafin rəhatɨmat natɨmnat
məmə okotuarisɨg-in ik.”

10:15: Mat 18:3 **10:19:** Eks 20:12-17; Dut 5:16-20

29 Məto Iesu təmə, “Iatən pahrien, etəm itəm otapəs rəhan
nimə, o pian mɨn, o kaka mɨn, o mama, o tata, o nɨsualkələh, o
rəhan nəptən ron io ne Namnusən Təwɨr,
30 e nəmegəhən rəha nətueintən u, in otos nɨtailat wan-
hanrɨt, inu nimə mɨn, ne pian mɨn, ne kaka mɨn, ne mama
mɨn, ne nɨsualkələh, ne nəptən mɨn. Kən in otos mɨn nəratən
mɨn itəm netəmim okotol kəm in. Kən e nəmegəhən wi itəm
otəpanuwa, in otos nəmegəhən lilɨn.
31 Məto netəmim tepət u kotaupən u-roiu, okəpanotuarisɨg,
kən netəm mɨn u kotuarisɨg u-roiu okəpanotaupən.”

Iesu təmən mɨn məmə otəpanɨmɨs
(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Kən Iesu ne kəmotaliwək e suatɨp katər-pən əpəh
Jerusalem, kən Iesu təmataupən-in rəhan mɨn netəmim,
əmun narmɨlat təmiwɨg pɨk ron, kən netəm kəmotuarisɨg-in
ilat kəmotəgɨn. Kən Iesu tit-irəkɨs rəhan mɨn netəm tuelef
motuwɨn, kən tatən-ipən nat naka itəm okəpanol lan,
33 məmə, “Otətəlɨg-in wɨr-tu io. Roiu kɨnoatər mɨnoatuwɨn
əpəh Jerusalem, kən okegəhan-in-pən io Neti Etəmim e nelmɨ
pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou. Kən okotən məmə
oekɨmɨs, kən okotəhlman-pən io e nelmɨ Iaihluə mɨn.
34 Kən okotol mɨlə lak, kən motagəh io, motalis io, kən
motohamnu io. Məto e nian tatol kɨsɨl lan u, epanəmegəh
mɨn.”

Jemes ne Jon kəmuətapəh məmə Iesu otol nat kit
kəm ilau
(Mat 20:20-23)

35 Kən Jemes ne Jon, netɨ Sepeti mil, kəmuea o Iesu, kən
muən-ipən ron məmə, “Iəgətun, ekioalkeike nat kit məmə
onəkol kəm itɨmlau.”
36 Kən Iesu təmə, “? Nakioalkeike naka məmə ekol kəm
itəmlau?”
37 Məto kuəmə, “O nian nakatuwa məmə onakərəmərə e
nəhag-əhagən rəha nəsanənən rəham, kən ekioalkeike məmə
onakegəhan-in itɨmlau kit təpələh e rahm-matɨp kən kit
təpələh e rahm-mol, ikɨn mil rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən.”
38 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Itəmlau nəkuəruru
nat u nakatuən. ? Tahro? ? Itəmlau, nɨkitəlau təht məmə
nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e nɨgəm rəha nuwigɨ nien
itəm io ekəike mətul lan?* ?Kən muahmen-in mɨn məmə okol
baptais etəmlau e nahmməən məmə okol mihin lak?”

10:31: Mat 20:16; Luk 13:30 **10:34:** Mak 8:31; 9:31 * **10:38:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “?Itəmlau, nɨkitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənɨm kələh e kap rəha nətoən nahmməən itəm io ekəike mənɨm lan?” **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50

39 Kən kuəmə, “! Əwəh, ekuahmen in!” Məto Iesu təmə,
“Pahrien, onakuəkəike muətul e nɨgəm rəha nuwigɨ nien itəm
io ekəike mətul lan. Kən okol baptais etəmlau e baptais itəm
okol baptais lak lan.
40 Məto o nəpələhən e nɨkalɨk matɨp ne mol, sənəmə rəhak
məmə ekən. Ikɨn mil əh, ilau rəha netəm mɨn u itəm Uhgɨn
təmol əpen-əpenə olat.”

Etəm təmə otepət e netəmim
(Mat 20:24-28)

41 Nian rəhan netəm ten kəmotəto nəghatən un, kən nemə̇ha
təmol ilat o Jemes ne Jon.
42 Kən Iesu təmaun-in rəhan mɨn netəmim kotuwa, kən tən-
ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotɨtun məmə netəm mɨn u
kotəmə okotepət e Iaihluə mɨn, kotos-ipər atɨp ilat, kən netəm-
iasol rəhalat koatalɨkiamtə rəhalat mɨn netəmim.
43 “Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit
tolkeike məmə in otepət etəmat, in otəkəike muwa məmə in
iolwək əm kit rəhatəmat.
44 Kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə in otit itəmat, kən in
otəkəike muwa məmə in slef kit rəhatəmat.
45 Kən io mɨn, Netɨ Etəmim, eməsuwamən məmə netəmim
okotol wək kəm io, məto emuwa məmə ekol wək kəm netəmim
kən mos-ipən rəhak nəmegəhən məmə ekɨkɨs ilat e rəhalat
nolən rat mɨn.”

Iesu təmol-wɨr nɨganəmtɨ Patimias
(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim, kəmotuwa əpəh Jeriko.
Kən nian kɨnotiet moatuwɨn, kən netəmim tepət kəmotuarisɨg-
in ilat. Kən suah kit nɨganəmtɨn təpɨs, tatəpələh e nɨkalɨ suatɨp,
nərgɨn u Patimeas netɨ Timeas. Nian rafin tatətapəh-in məni o
netəmim.
47 Nian təmə̇to məmə Iesu etəm Nasaret tətaliwək e suatɨp
matuwa, kən təmagət əfəmə̇h məmə, “! Awi, Iesu Mipɨ Tefɨt,
asəkitun io, masitu lak!”
48 Kən netəmim neen kotəmərɨt lan motəmə, “!Ei, əsagətən!”
motən pap məto in təmə̇ha magət əfəmə̇h pɨk mɨn məmə, “!Mipɨ
Tefɨt, asəkitun io, masitu lak!”
49 Kən Iesu tətul kən mən məmə, “Otaun-in-pən-tu suah un
məmə tuwa.” Kən motən-ipən kəm in məmə, “Ei, agien, mətul,
məto-inu Iesu tətaun-in ik.”
50 Kən suah un təmatɨpin rəhn kot, mətɨp mər muwɨn o Iesu.
51 Kən Iesu təmə̇tapəh ron məmə, “?Nakolkeike naka?” Məto
təmə, “Iəgətun, ekolkeike məmə nakol-wɨr nɨganəmtək pəs
ekehm nat.”

10:39: Wək 12:2; Nol Əpən 1:9 **10:42:** Luk 22:25-26 **10:43:** Mat 23:11; Mak 9:35

52 Kən Iesu təmə, “Atuwɨn. Rəham nahatətəən tɨnol-wɨr ik.”
Kən roiu agɨn mɨn nɨganəmtɨn təməwɨr, tɨnatehm nat. Kən
mɨnatətəu-pən Iesu moatan.

11

Iesu təmasuə e togki
matuwɨn Jerusalem
(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40;
Jon 12:12-19)

1 Kəmotuwɨn iuəhkɨr o Jerusalem, iuəhkɨr o latuənu mil un
Petfas ne Petani, moatuwɨn əpəh e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif, kən
Iesu təmahl-ipən rəhan kəiu etəmim mil kuaupən.
2 Təmən-ipən nəghatən u kəm ilau məmə, “Onakian əpəh e
latuənu əh kotasɨpənin. O nian nakian əh-ikɨn, roiu agɨn
onakuəplan nətɨ togki kit kəsasuəən əh lan kəməruətain. Kən
nəkiakɨs muasɨg mueia.
3 Kən okəmə suah kit təmə, ‘? Onakuahro-in netɨ togki?’
kən nakuəmə, ‘Iərəmərə tolkeike, kən otəpanahl-ipa mɨn
otəsuwəhən.’ ”
4 Ilau kəmian kən muəplan netɨ togki un kəməruətain e nɨkal
suatɨp əpəh iuəhkɨr o nafiluə e nimə, kən kiakɨs.
5 Məto netəmim neen kəmotətul əh-ikɨn kən motətapəh olau
məmə, “!Ei! ?Nakətiakɨs netɨ togki un o naka?”
6 Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha Iesu kəm ilat, kən ilat
kəmotegəhan-in-pən netɨ togki kəm ilau.
7 Kən kəmuasɨg togki mian o Iesu, kən muapeg rəhalau kot
muəfətain noankawi togki un lan, kən Iesu təmasuə lan.
8 Kən netəmim tepət kəmotepin rəhalat kot əpəh e suatɨp,
kən neen kəmotaiu kan əpəh e nɨkinat katəte manat motəmɨk
motuwa motəpen əpəh e suatɨp.
9 Netəm kotaupən ne netəm koatuarisɨg kəmotagət əfəməh
məmə,
“!Hosana,* ənwiwi Uhgɨn!
!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e nərgɨn!
10 !Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm nərəmərəən itəm
tatuwa, tahmen-pən əm e nərəmərəən rəha pipi rat u
rəhatat Tefɨt!
!Hosana o Uhgɨn əpəh ilɨs e nego e neai!”
11 Kən Iesu təmuwɨn əpəh Jerusalem e Nimə Rəha Uhgɨn
məplan natɨmnat. Məto tɨnapinəp rəkɨs, kən tiet ilat rəhan mɨn
netəm tuelef mɨnoatuwɨn əpəh Petani.

Nɨg kit fik itəm noan tɨkə
(Mat 21:18-19)

10:52: Mak 5:34 * **11:9:** Aupən ikɨn, nɨpətɨ nəghatən u “Hosana” təmə, “osmegəh.” Kən uarisɨg lan, nɨpətɨn tɨnuwa “ənwiwi.” **11:9:** Sam 118:25-26

12 Kən kəmən lawɨgin, kɨnotiet mɨn Petani mɨnoatuwɨn
Jerusalem, kən nəumɨs tɨnus Iesu.
13 Kən tasɨpən-in nɨg kit fik tatətul əpəh isəu məsɨn nɨmalɨn
tepət. Tuwɨn məmə otəhl noan kit, məto noan tɨkə, nɨmalɨn əm,
məto-inu sənəmə nian rəha nɨg fik tatoe lan.
14 Kən Iesu təmən-ipən kəm nɨg fik un məmə, "Okol netəmim
kəsotun mɨnən noam e nup mɨn rafin." Kən rəhan mɨn
netəmim kəmotəto rəhan nəghatən un təmən.

Iesu təmahl-iarəp netəmim e Nimə Rəha Uhgɨn
(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48;
Jon 2:13-22)

15 Kən kəmotuwɨn motiet-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu
tuwɨn əpəh imə e Nimə Rəha Uhgɨn məhg-iarəp netəmim kotol
maket, kən mahwin tepɨl rəha netəm kotol senɨs e məni, ne
stul rəha netəm koatol-salɨm-in mak mɨn.
16 Kən mətulosɨg-in netəmim məmə okəsotəmɨkən rəhalat
natɨmnat motuwɨn-pən əpəh Nimə ikɨn Rəha Uhgɨn.
17 Kən təməgətun ilat məmə, "Kəməte-pən e Naoa Rəha Uhgɨn
məmə Uhgɨn təmə, 'Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakən məmə
netəmim rəha nɨtən mɨn rafin okotəfak-pa ikɨn kəm io.' Məto
itəmat nəmotol məmə in 'nimə rəha iakləh mɨn.' "
18 Kən pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmotəto
rəhan nəghatən. Kən kɨnotəgin Iesu məto-inu nian nɨmanin
netəmim kəmotəto rəhan nəgətunən, narmɨlat tiwɨg pɨk ron.
Kən pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kɨnotətuoun
kateam-in suatɨp kit məmə okotohamnu in.
19 Kən tɨnehnaipən, Iesu ne rəhan mɨn netəmim kɨnotiet
Jerusalem mɨnoatuwɨn.

Nɨg fik təmamɨs matəgətun nahatətəən rəha netəmim
(Mat 21:20-22)

20 Kən kəmən lawɨgin, kəmotuwa mɨn e suatɨp motəplan nɨg
fik apon tɨnauke rəkɨs muwɨn miet əpəh e nokɨn.
21 Kən Pita nɨkin tɨnəht nəghatən rəha Iesu o nɨg əh, kən mən-
ipən kəm in məmə, "!Iəgətun, əplan-tu nɨg fik ilouin nəmən rat,
kən tɨnauke rəkɨs!"
22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otahatətə əm e
Uhgɨn.
23 Iatən pahrien kəm itəmat məmə okəmə suah kit tətahatətə
pahrien e Uhgɨn, kən otən-ipən kəm nɨtot əpəh məmə, 'Uwɨn,
mətɨpən atɨp əpəh itəhəi mamnɨm,' kən okəmə təsənən e nɨkin
kəiu, mahatətə əm e Uhgɨn, kən nat un otol pahrien.

11:13: Luk 13:6 **11:17:** Aes 56:7 **11:17:** Jer 7:11 **11:18:** Mak 14:1 **11:23:** Mat 17:20

24 O nat u inu, iakatən kəm itəmat məmə okəmə nakotəfak
o nat kit kən motahatətə məmə onəkotos pahrien, kən
onəpanotos rafin nat un nəmotəfak ron.
25 “E nian nakotətul katəfak, məto nɨkitəmat məsɨn əh-ikɨn
tərat məto-inu suah kit təmol nat kit təsahmenən etəmat,
kən aluin rəhan nolən rat məsotalpɨnən rəhan nɨtai təfagə.
Otol nəhlan pəs Uhgɨn əpəh e nego e neai in otaluin mafəl
rəhatəmat təfagə rat mɨn.”†

?Pah təmə Iesu otol
natɨmnat mɨn əh?
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Kən Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotɨtəlɨg-pa mɨn əpəh
Jerusalem. Kən Iesu taliwək mətan əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn,
kən pris asol neen, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ne netəm-iasol
rəha netəm Isrel kəmotuwa ron.
28 Kən katətapəh məmə, “? Ən-tu kəm itɨmat məmə pah
təmegəhan-in ik nakatol natɨmnat mɨn əh? ? Kən pah
təmegəhan-in nepətən əh, Uhgɨn o etəmim əm?”
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oekətapəh-in-pɨnə-
tu nəghatən kit kəm itəmat, kən okəmə nakotuhalpɨn u, kən
ekən-ipɨnə məmə pah təmegəhan-in nepətən əh məmə ekol
natɨmnat mɨn əh.
30 ? Otən-tu məmə pah təmən məmə Jon otol baptais e
netəmim? ?Uhgɨn, o etəmim əm kit?”
31 Kən əmun kɨnotən-ən kəm ilat mɨn məmə, “? Ei, okotən
məmə naka? Okəmə okotən məmə Uhgɨn əh-roiu, kən təpanən
mɨn məmə, kən tahro kəməsotahatətəən e Jon.
32 Məto, okol kəsotənən məmə etəmim əm kit.” Kəmotən
nəhlan məto-inu ilat kəmotəgin netəmim itəm kɨnotən rəkɨs
nɨpahrienən e Jon məmə in ien kit rəha Uhgɨn.
33 Kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Itɨmat ekotəruru.”
Məto Iesu təmə, “Kən io mɨn, okol ekəsən-iarəpən kəm itəmat
məmə pah təmegəhan-in nepətən məmə ekol natɨmnat mɨn
əh.”

12

Nimaa nəghatən e netəm kotasum o noa-krep
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm ilat məmə, “Suah
kit təmasum-in noa-krep, u nol katol wain e noan. Kən mol
fenɨs e kəpiel tuwɨn mɨtəlau in, kən mol ikɨn kit o nolən nəme
naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin otaiu kən kol wain
lan. Kən mol nimə kit itəm in ilɨs məmə etəmim otaiu lan
matehm wɨr nasumən o nat megəh mɨn ne netəmim. Kən

11:24: Mat 7:7 † **11:25:** E kopi oas mɨn tepət rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, ves 26 tɨkə. **11:25:** Mat 6:14-15

təmegəhan-in-pən nasumən kəm netəmim məmə okotasum lan, kən motoor noa krep, məsɨn rəhan, məsɨn rəhalat. Kən miet muwɨn o naliwəkən ik pɨsɨn kit.

2 "Matuwɨn matuwɨn, kən nian nol u krep təmol noan kən kɨnotəmarəg, etəm-iasol in təmahl-ipa rəhan kit iolwək məmə in otuwɨn mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən məmə okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol neen.

3 Məto netəm mɨn əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən tɨtəlɨg məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.

4 "Kən etəm-iasol un tahl-ipa mɨn rəhan kit iolwək tuwa, kən kotoh rəhn-kapə motol naulɨsən kəm in.

5 Kən tahl-ipa mɨn rəhan kit iolwək tuwa, kən kotohamnu tɨmɨs. Ilat tepət kəmotuwa, kən netəm mɨn un kotoheain neen, kən motohamnu neen.

6 "Kən kitiəh əm əh-ikɨn ilau min kətuatɨg, inu netɨn keike otəpanahl-ipa. Namnun, təmahl-ipa nətɨn, kən nɨkin tatəht məmə, 'Ilat okotəkəike motɨsiai-in nətɨk.'

7 Məto təmuwɨn kən netəm mɨn un kotəmə, 'Inu nəti etəm-iasol itəm otərəmərə e nasumən nian rəhan tata otɨmɨs. Pəs kotuwɨn motohamnu mɨn, kən motərəmərə e nasumən rəhan.'

8 Kən kəmotaskəlɨm motohamnu, kən motɨləs nɨpətɨn motuwɨn motərakin-pən əpəh ihluə e nasumən."

9 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Etəm-iasol un otol naka? Otuwɨn mohamnu ilat kən mos-ipən mɨn nasumən un kəm netəm pɨsɨn neen."

10-11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Nəmotafin Naoa Rəha Uhgɨn u, o kəp? Tatən məmə,
'Kəpiel u itəm netəm rəha niləkɨnən nimə kəsotolkeikeən motapəs,
in tɨnuwa kəpiel keike o nolən nimə.
Iərəmərə təmol nat u,
kən in nat təwɨr agɨn e nɨganəmtɨtat.' "

12 Kən netəm-iasol kotolkeike məmə okotaskəlɨm Iesu mətoinu kotəmə tatəghat rat elat. Məto kɨnotəgin nɨmanin netəmim kən motapəs, kagɨm.

?Tətuatɨp o nətouən takɨs kəm Sisa, o kəp?
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Farisi mɨn neen ne netəmim neen e pati rəha Kig Herot Antipas, rəhalat mɨn netəm-iasol komotahl-ipən ilat məmə okotuwa keiuə e Iesu pəs təme atɨp e rəhan nəghatən.

14 Kəmotuwa ron kən motən-ipən kəm in məmə, "Iəgətun, ekotɨtun məmə ik etəm ətuatɨp kən məsəgɨnən, məsaulɨs-inən netəmim, ne netəm-iasol ne, matən nɨpahrienən matəgətun netəmim e suatɨp rəha Uhgɨn. ?Ən-tu məmə tətuatɨp məmə

12:1: Aes 5:1-2 **12:8:** Hip 13:12 **12:10-11:** Sam 118:22 **12:13:** Luk 11:53-54

ekotətou-pən takɨs kəm Sisa, kapman asol rəha netəm Rom, o
kəp? ?Oekotəkəike motətou-pən, o kəp?”
15 Məto Iesu tɨnɨtun əm məmə kotən əm e nohlɨlat məto
nɨkilat tol pɨsɨn, kən məmə, “?Tahro nakotəmə onəkotol məmə
ekəme e rəhak nəghatən? Otos-tu məni kit motuwa-tu pəs
ekehm.”
16 Kən kəmotos kit motuwa, kən təmətapəh olat məmə, “?
Narmɨ pah u, kən nərgɨ pah u e məni u?” Məto kotəmə, “Sisa.”
17 Kən Iesu təmə, “Natɨmnat rəha Sisa, okos-ipən kəm
Sisa. Məto natɨmnat rəha Uhgɨn okos-ipən kəm Uhgɨn.” Kən
narmɨlat təmiwɨg məto-inu təmuhalpɨn wɨr rəhalat nəghatən.

?Tahro etəmim tɨmɨs kən məmegəh mɨn?
(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Kən Satusi mɨn neen kəmotuwa o Iesu. E rəhalat nətəlɨgən,
netəmim kotɨmɨs məsotəmegəh mɨnən. Kəmoatalkut o nolən
məmə rəhalat nətəlɨgən in tətuatɨp, kən tol nəhlan, kəmotən
kəm Iesu məmə,
19 “Iəgətun, Moses təmətə rəkɨs lou kit u təmə, ‘Okəmə suah
kit otɨmɨs, kən mapəs rəhan pətan, kən məsialəsən netɨlau kit
ne, kən pian otəkəike mit nəutahlɨmɨs un, kən mialəs netɨlau
kit un, kən suakəku un otos nəme rəhan tata asol əpəh tɨnɨmɨs
rəkɨs.’
20 “Kən netəmim sepɨn ilat pialat mɨn. Etəm təmaupən maiir
təmit pətan kit kən məsialəsən netɨlau kit u, kən tɨmɨs.
21 Kən itəm tuarisɨg tit nəutahlɨmɨs un, kən məsialəsən
netɨlau kit ne un, kən tɨmɨs mɨn. Kən pialau itəm tatuarisɨg-in
ilau tol əm nat kitiəh.
22 Matuwɨn, matuwɨn kən netəm mɨn un sepɨn ilat pialat
mɨn kəmotit pətan un motuwɨn kən ilat rafin mɨnotɨmɨs, kən
məsotɨləsən nətɨlat kit ne. Kən pətan apon tɨnɨmɨs mɨn.
23 ?Kən o nian netəmim okotəmegəh mɨn e rəhalat nɨmɨsən,
kən pətan əh rəha pah, u ilat rafin sepɨn kəmoatit?”
24 Məto Iesu təmə, “Itəmat nəmotəlue. ?Nəkotɨtun məmə
nəmotahrəlue? Məto-inu itəmat nəkotəruru Naoa Rəha Uhgɨn,
kən moatəruru mɨn nəsanənən rəha Uhgɨn.
25 Nian netəm kəmotɨmɨs okotəmegəh mɨn, ilat okotahmen
e nagelo mɨn əpəh e neai, kən məsotit mɨnən pətan, ne
məsotətəu-pən mɨnən iərman.
26 Kən oekəgətun itəmat e etəmim tatəmegəh mɨn e rəhan
nɨmɨsən. Okəmə naka itəmat nakəsotafinən əh nəghatən əh
kəmətə-pən e naoa rəha Moses, tatən namnusən rəha Moses
nian nɨg kit nɨgəm təmatus. Kən e nian əh, Uhgɨn təmən-ipən
kəm Moses məmə, ‘Roiu əh, io Uhgɨn rəha Epraham, ne Uhgɨn
rəha Aisak, ne Uhgɨn rəha Jekop.’

12:17: Rom 13:7 **12:18:** Wək 23:8 **12:19:** Dut 25:5 **12:26:** Eks 3:2,6

27 In Uhgɨn rəha netəm kotəmegəh, sənəmə rəha netəm
kəmotɨmɨs kitiəh. Itəmat nəmotəlue pahrien.”

?Lou naka un in tepət
e lou mɨn?
(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Kən iəgətun kit rəha Lou təmatəpələh matəto ilat kotəghat,
kən Iesu tatuhalpɨn wɨr nəghatən rəha Satusi mɨn. Kən tuwa o
Iesu matətapəh ron məmə, “?Lou ahro u in ilɨs pɨk kən məwɨr
məmə okotətəu-pən?”
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Lou u in ilɨs pɨk u
okotətəu-pən təmə, ‘!Otətəlɨg wɨr-tu itəmat netəm Isrel! Uhgɨn
u in rəhatat Iərəmərə, in əmun in Uhgɨn.
30 Onakolkeike Uhgɨn u in rəham Iərəmərə e nɨkim rafin,
ne nəmegəhən rafin rəham, ne nətəlɨgən rafin rəham, ne
nəsanənən rafin rəham.’
31 Kən lou itəm tatuarisɨg-in itəm əh təmə, ‘Onakolkeike ik
mɨn neen tahmen-pən əm məmə natolkeike atɨp ik.’ Lou kit
tɨkə mɨn taprəkɨs-in lou mil əh.”
32 Kən iəgətun əh rəha Lou təmə, “Iəgətun, rəham nəghatən
tətuatɨp. Nəmən pahrien məmə Iərəmərə əmun in Uhgɨn.
Uhgɨn kit mɨn tɨkə.
33 Kən okotolkeike Uhgɨn e nɨkitat rafin, ne nətəlɨgən rafin
rəhatat, ne nəsanənən rafin rəhatat, kən motolkeike kitat
mɨn neen məmə kotolkeike atɨp kitat mɨn. Təwɨr pɨk məmə
okotətəu-pən lou mil əh taprəkɨs-in nuwaan atɨpən nat megəh
ne sakrifais mɨn rafin itəm Lou tatən.”
34 Kən Iesu təmehm məmə rəhan nəghatən tenatɨg pɨk, kən
tən-ipən ron məmə, “Ik nɨnuwa iuəhkɨr o nərəmərəən rəha
Uhgɨn.” Kən ilat rafin kɨnotəgin nətapəh-in mɨnən nəghatən
ron.

Mesaea sənəmə mipɨ Tefɨt əm, məto rəhan
mɨn etəm-iasol
(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 Nian Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn,
kən matətapəh-in nəghatən kit kəm ilat məmə, “?Tahro iəgətun
mɨn rəha Lou kotəmə Mesaea u in mipɨ Tefɨt?
36 Narmɨn Rəha Uhgɨn təmos-ipən nenatɨgən kəm Tefɨt məmə
otən məmə,
‘Uhgɨn təmən-ipən kəm rəhak Iərəmərə məmə,
Əpələh u e rəhk-matɨp, ikɨn rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən,
mətoarus-pən oekos-iəhau rəham tɨkɨmɨr mɨn məlɨn-pən ilat
əpəh ləhau e nelkəm.’
37 Tefɨt atɨp təmən məmə Mesaea in rəhan Iərəmərə. ?Kən
okəmə mipɨ Tefɨt atɨp əm, kən tahro matol rəhan Iərəmərə?”

12:28: Luk 10:25-28 **12:30:** Dut 6:4-5 **12:31:** Lev 19:18 **12:33:** 1 Saml 15:22; Hos 6:6 **12:36:** Sam 110:1

Kən netəm min un kəmotətəlig-in Iesu kəmotagien pik o rəhan nəghatən.

Netəmim okoatəto wir ilat o iəgətun min rəha Lou
(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

38 Nian Iesu təmatəgətun ilat kən məmə, "Oatəto wir itəmat
o iəgətun min rəha Lou itəm kotolkeike nuwinən e kot əfəməh
motaliwək e suatip, kən netəmim koatos-ipən nisiaiiən kəm
ilat.
39 Kən motolkeike məmə okotəpələh aupən e nimə rəha
nuəfiminən. Kən e nian rəha lafet, ilat koatolkeike məmə
okotuwin kəpələh-pən aupən ikin rəha nisiaiiən.
40 Kən motakləh-in nimə min rəha nəutahlimis min, kən
moteiuə əm katəfak kaifəməh məmə okotol pəs netəmim
kotisiai-in ilat, məto okəpanol nalpinən kəm ilat taprəkis."

Məni rəha nəutahlimis
(Luk 21:1-4)

41 Kən Iesu təmatəpələh əpəh e Nimə Rəha Uhgin iuəhkir
o pokis katərakin-pən məni ikin matehm netəmim tepət
kotərakin-pən məni rəhalat. Kən netəm rəhalat nautə tepət
kotərakin-pən məni asol min. 42 Kən nəutahlimis kit ian-rat
təmaii-pən məni əkəku kəiu əm.*
43 Kən Iesu təmaun-in rəhan min netəmim kotuwa kən
məmə, "Iatən-ipinə kəm itəmat məmə nəutahlimis əh ian-rat
pahrien, məto in təmərakin-pən məni asol taprəkis-in rəha
netəmim min rafin.
44 Ilat kəmotərakin-pən rəhalat məni, məto tepət min əpəh
latuənu. Məto nəutahlimis u itəm in ian-rat pahrien, in təmos-
ipən rafin məni rəhan o nos-nəmtinən nigin nagwənən, kən
tikə min əh-ikin."

13

Iesu təmə Nimə Rəha Uhgin otisas
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 Nian Iesu təmatiet e Nimə Rəha Uhgin, kən rəhan kit netəm
tuelef təmən-ipən ron məmə, "! Iəgətun, əplan-tu kəpiel asol
min ne nimə min, kotəwir!"*
2 Kən məto Iesu təmə, "Itəmat nakoatehm natimnat min əh,
məto nian otatuwa itəm netəmim okotohalkin-ohalkin kəpiel
min rəha nimə min əh, inəh kəpiel kit otəsətulən əh-ikin tatətul
ikin roiu."

Nahməən asol otuwa
(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

---

* **12:42:** Məni u tahmen-pən e tuente fatu. **12:43:** 2 Kor 8:12 * **13:1:** E Nimə Rəha Uhgin, kəmol nimə min e kəpiel asol min. Neen rəhalat kotəfigəm tahmen e foti-faif-tausan kilo. **13:2:** Luk 19:44

3 Uarisig lan, Iesu təmuwin matəpələh əpəh e Nitot Rəha Nig
U Olif ikin kitun nəplanən Nimə Rəha Uhgin entənipən-pən.
Kən Jemes, Jon, Pita ne Antru kəmotuwa ron ilat pisin əm.
4 Kən moatətapəh ron məmə, "?Ən-tu məmə natimnat min
əh okotuwa nəghan? ?Kən nəmtətin ahro u otol pəs ekotitun
məmə tinol nian ətuatip əh-roiu rəha natimnat min əh?"
5 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Onakoatəto wir
itəmat o netəmim, məsotegəhan-inən məmə koteiuə-in itəmat.
6 Kən məto netəmim tepət okəpanotuwa e nərgək, kit otən
məmə in Mesaea, kit otən məmə in, kən moteiuə-in netəmim
tepət.
7 "Kən okəmə nakotəto məmə netəmim neen koatəmou əpəh
iuəhkir otəmat, kən motəto min məmə neen min əpəh isəu ko-
toh min ilat min, məto niganməpitəmat otəsasiepən. Natimnat
min əh okotaupən motuwa pahrien, məto sənəmə namnun
nian əh tinatuwa.
8 Nitən asol min okotəluagin, kən kantri min okotoh min
ilat min, kən namig asol otəpanol ikin min rafin, kən nəumis
asol otus netəmim, məto natimnat min əh nətuounən əm rəha
nahmməən itəm otəpanuwa, kotahmen əm e pətan itəm təmol
nərpin, kən mətuoun matəto nahmməən məmə otəsuwəhən
temək.
9 "Onakoatəto wir itəmat. Okiləs itəmat kan nakotətul e
niganəmti kaonsel, kən okoh itəmat əpəh imə e nimə rəha
nuəfiminən min, kən onəkotətul aupən e netəm-iasol rəha
kapman ne kig min məto-inu rəhak min u netəmim itəmat.
Kən onəkotən-iarəp Namnusən Təwir kəm ilat.
10 Məto okaupən kən-iarəp Namnusən Təwir kəm netəmim
ikin min rafin un, kən namnun nian təpanuwa.
11 "Okəmə okotuwa motiləs itəmat kətan məmə onəkotətul
e kaonsel, kən nikitəmat təsəht pikən məmə onəkotən naka.
E nian ətuatip əh, onəkotən-iarəp əm nəghatən u Uhgin otos-
ipinə kəm itəmat, məto-inu nəghatən u onəkotən, sənəmə
rəhatəmat nəghatən, məto rəha Narmin Rəha Uhgin otos-ipinə.
12 "Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatip min kəm
rəhalat tikimir min məmə okotohamnu ilat, kən tata min
okotol mihin min kəm nenətilat ətuatip min, kən nisualkələh
okotətul motol nolən ahmen min əm kəm rəhalat tata min ne
mama min məmə okotohamnu ilat.
13 Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək. Məto etəm
otətul əskasik mətoarus-pən natimnat min un okotol namnun,
kən Uhgin otosmegəh."

Nahmməən asol əpəh Jerusalem
(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

13:9: Mat 10:17-20 **13:11:** Luk 12:11-12 **13:12:** Mat 10:21 **13:13:** Mat 10:22; Jon 15:21

14 “Nian əh, onəkotəplan ‘nat itəm Uhgɨn tatetəhau, kən
matol Nimə Rəha Uhgɨn tamkɨmɨk.’ (Etəm tətafin nəghatən u,
in otəkəike megəs-in mɨtun nɨpətɨn.) Kən e nian əh, netəm Jutia
okotəkəike motaiu moatatɨg əpəh e nɨtot mɨn.
15 Etəm tətameg ihluə e rəhan nimə, kən okol təsuwɨn mɨnən
e nɨpəg noa nimə məmɨk rəhan natɨmnat. Otaiu əm magɨm.
16 Okəmə etəm otɨtasum, kən okol təsuwɨn mɨnən latuənu o
rəhan nɨməhan məmɨk. Otaiu əm magɨm.
17 “! Kəsi! Nahmməən asol o nɨpɨtan itəm kəmotol nərpɨlat
ne nɨpɨtan kotapinahin nɨsualkələh. E nian əh okotos pɨk
nahmməən.
18 Otəfak əsanən kəm Uhgɨn məmə natɨmnat mɨn əh
okəsotuwamən e nian rəha nətəpən, inəh nian rəha nalip
ne nuhuən ne,
19 məto-inu e nian əh, nahmməən asol kəməsehmən kit ne
kol mihin nəhlan e nian Uhgɨn təmətuoun mol natɨmnat
mətoarus-pa u-roiu ne. Kən okəsehm mɨnən nahmməən asol kit
tol min-nəhlan.
20 Məto Uhgɨn təmətatɨp əkuəkɨr nian əh. Okəmə
təməsətatɨpən, kən suah kit okol təməsəmegəhən. In təmətatɨp
rəkɨs nian əh o rəhan mɨn netəmim itəm tɨnəmɨtəpun rəkɨs ilat
məmə rəhan mɨn.
21 “E nian əh, okəmə suah kit otən məmə, ‘!Əplan-tu Mesaea
əpə!’ o ‘!Əplan-tu in əpəh!’ məto onakəsotahatətəən lan.
22 Onakəsotahatətəən lan məto-inu, Mesaea eiuə neen, ne
ien eiuə mɨn, ilat okotuwa motol nat pɨspɨs mɨn, motol nat
netəmim kotaut ron moteiuə əm. Ilat okotalkut məmə okəmə
kotɨtun nolən, kən okotiuw-rəkɨs netəm mɨn u itəm Uhgɨn
tɨnəmɨtəpun rəkɨs ilat.
23 !O natɨmnat mɨn əh, oatəto! Enaupən rəkɨs mɨnən-iarəp
rafin natɨmnat mɨn əh kəm itəmat.”

Nian rəha Netɨ Etəmim otuwa
(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 “Kən e nian nahmməən asol əh otɨkə,
‘kən mɨt otəpɨs,
kən məwɨg otəsasiəən,
25 kən məhau mɨn e neai okotɨsas
kən natɨmnat asol mɨn ikɨn e neai okotəloal.’
26 Kən netəmim okotəplan io Netɨ Etəmim oekuwa e napuə
e rəhak nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəhak itəm
otasiəgəpɨn rafin io.†
27 Kən e nian əh, oekahl-ipən nagelo mɨn rəhak kotuwɨn
motəmɨk netəm mɨn u Uhgɨn təmɨtəpun ilat motuwa,

13:14: Dan 9:27; 11:31; 12:11 **13:15:** Luk 17:31 **13:17:** Luk 23:29 **13:19:** Dan 12:1; Nol Əpən 7:14 **13:22:** Nol Əpən 13:13 **13:25:** Aes 13:10; 34:4; Joel 2:10 † **13:26:** Afin-tu Dan 7:13 **13:26:** Nol Əpən 1:7

kargətain əm ilat kitiəh. Nagelo min okotuwin e nitən min rafin agin e nətueintən məmə okotəmik ilat.

Kəruru nian itəm
Neti Etəmim otuwa lan
(Mat 24:32-36; Luk 21:29-33)

28 "Nikitəmat otəkəike matəht nig u fik. Nian ətuatip itəm nelmin min kinotətuoun katəwiə, kən nimalin min kinoatərget, itəmat nəkotitun məmə nian əh inəh itəm nakotasum lan rəhatəmat.
29 Kən e nolən ahmen min əm, nian nakotehm məmə natimnat min u kinoatuwa, kən nəkotitun əm məmə otəsuwəhən ekuwa min roiu agin.
30 Iatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm kotatig uroiu, okol kəsotimis rafinən mətoarus natimnat min əh okotuwa kol nipahrienən lan.
31 Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən.
32 Suah kit təsitunən nian o aua ətuatip rəha natimnat min əh. Nagelo min əpəh e neai kotəruru, kən io min Neti Etəmim ekəruru. Məto Tata Uhgin əm in titun nian ətuatip əh.

Itəmat onakoatəto wir itəmat
(Mat 24:42-44)

33 "Onakoatəto wir itəmat moataiir, məto-inu itəmat nəkotəruru nian əh rəhak oekuwa lan məmə otuwa nəghan.
34 Otahmen e etəm-iasol kit tatuwin məmə otaliwək əpəh ik pispis kit, kən məlin rəhan min iolwək məmə okotehm rəhan natimnat, kən mos-ipən rəhalat min wək kitiəh kitiəh. Kən mən-ipən kəm itəm e nafiluə məmə otitaiir.
35 "Kən itəmat onəkotaiir məto-inu itəmat nəkotəruru nian iərəmərə rəha nimə un otuwa lan. Kəruru məmə otuwa ehnaipən, o lapin, o fetukai tinatərikrik, o mit tinatər.
36 Kəruru, okəmə naka otuwa ueiuəhai əm. ! Təsəwirən məmə nakotapil nian in otuwa!
37 !Məto nəghatən un itəm ekatən-ipinə kəm itəmat, ekatən min kəm netəmim min rafin məmə okotaiir!"

14

Netəm-iasol kəmoteam-in suatip o Iesu məmə okotoh
(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

1 Nian kəiu əm əh-ikin kəpanol lafet mil lan rəha Nuhagegoinən ne Pret u is Tikə Lan. Kən pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou kəmoteam-in suatip o Iesu məmə okotiləs anion motohamnu.
2 Kən kotəmə okəsotolən e nian rəha lafet məto-inu kətah nimanin netəmim okotəmou okəmə kotitun məmə kəmotohamnu Iesu.

13:27: Mat 13:41 **13:35:** Luk 12:38

Pətan kit təmau rəhn-kapə Iesu e senta
(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)

3 Kən Iesu təmətatɨg əpəh Petani ima Saimon u leprosi
təmatol aupən. Nian təmətagwən, kən pətan kit təmos senta
kit təmər e pətəl u kəmol e kəpiel itəm nəmtɨn tiəkɨs, katən
məmə alapasta. Senta u, nəmiəwɨn təwɨr, kən nəmtɨn tiəkɨs,
kəmol e nokɨ nato, nɨg kit. Kən pətan əh təmənt-irəkɨs, mau
rəhn-kapə Iesu e senta əh.
4 Kən netəmim neen kəmotəpələh əh-ikɨn, nemə̇ha təmol
ilat, kən moatən-ipən kəm ilat mɨn məmə, "?Tahro matərəkɨn
senta?
5 !Okol tapol-salɨm-in tapos məni asol tahmen e tri-hanrɨt
tenarius,* mɨtun nos-ipənən kəm ian-rat mɨn!" Kən moatəhai
moatəhai.
6 Məto Iesu təmə, "!Otapəs-ta! ?Nakotəhai o naka? In təmol
nat wɨr kəm io.
7 Nian mɨn rafin itəmat ian-rat mɨn nəkotatɨg, kən okəmə
nakotolkeike, nəkotɨtun nol-wɨrən kəm ilat, məto io ekɨsatɨgən
nian rafin kitat min itəmat.
8 Pətan u təmol nat u in tɨtun. Təmau nɨpətɨk məmə otol əpen-
əpenə o nian okəpanɨtənɨm io.
9 Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, ikɨn mɨn rafin
okəpanamnus-iarəp Namnusən Təwɨr, kən kəpanamnus mɨn
nat u pətan u təmol məmə okəsaluinən."

Jutas təmən məmə
otegəhan-in Iesu
(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Kən Jutas Iskariot in e netəm tuelef rəha Iesu, təmuwɨn
mehm pris asol mɨn məmə otegəhan-in-pən Iesu kəm ilat.
11 Nian kəmotəto rəhan nəghatən, kən kəmotagien ron,
motəmə okəpanotos-ipən məni kit kəm in. Kən Jutas
təmatəsahgin əm nian wɨr məmə otuwa kən otegəhan-in
Iesu lan kəm ilat.

Nol əpen-əpenəən o lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:17-19; Luk 22:7-13)

12 Nian tɨnuwa o nolən lafet rəha Pret U Is Tɨkə Lan, kən
kɨnatətuoun nolən lafet, kən nolən rəhalat katoh netɨ sipsip o
lafet rəha Nuhagego-inən. E nian əh, netəmim mɨn rəha Iesu
kəmotuwa ron motəmə, "? Nakolkeike məmə ekotuwɨn hiə
motol əpen-əpenə ikɨn məmə onəkol lafet ikɨn rəha Nuhagego-
inən?"
13 Kən Iesu təmahl-ipən rəhan kəiu etəmim mil məmə, "On-
akian əh taon muəplan suah kit tatəhun pətəl asol kit təmətu-
pən nəhau lan, kən nakuətəu-pən.

14:3: Luk 7:37-38 * **14:5:** Roiu, tri-hanrɨt tenarius tahmen e tri-hanrɨt-taosan vatu. **14:7:** Dut 15:11 **14:8:** Jon 19:40 **14:12:** Eks 12:6

14 Əpəh e nimə itəm tatuwɨn-pən ikɨn, kən nakuətapəh o
etəm-iasol rəha nimə un məmə, ‘?Iəgətun təmə noan u in hiə
məmə itɨmat in ne rəhan mɨn netəmim ekotagwən ikɨn e lafet
rəha Nuhagego-inən?’
15 Kən in otəgətun noan asol u in ilɨs agɨn kɨnəmə̈lɨn wɨr rəkɨs
natɨmnat ikɨn. Onakian əm mioal nɨgɨtat ikɨn nagwənən.”
16 Kən kəmian taon muəplan natɨmnat tahmen-pən əm
məmə inu Iesu təmən mihin ne. Kən ilau kəmioal əpen-əpenə
e nagwənən ikɨn rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Iesu təmən-iarəp məmə Jutas otegəhan-in-pən in
(Mat 26:20-25; Luk 22:14, 21-23;
Jon 13:21-30)

17 Tɨnehnaipən, Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotuwa,
18 motagwən e tepɨl. Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə,
“Ekatən pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit u ikɨn-u roiu
kotagwən kələh kitat min, otegəhan-in-pən io kəm rəhak mɨn
tɨkɨmɨr.”
19 Kən rəhan mɨn netəmim nɨkilat təməpou agɨn, kən
moatətapəh kitiəh kitiəh ron məmə, “?Ei, Iərəmərə, pah u? ?
Io?”
20 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat əm kit u
netəm tuelef u koateer-pən pɨret e pesɨn kitiəh moatun.
21 Kən io Netɨ Etəmim oekəike mɨmɨs məmə inu Naoa Rəha
Uhgɨn təmən mihin ne, məto kəsi o suah əh kəut kəsuə itəm
otegəhan-in-pən io Netɨ Etəmim. ! Təməwɨr əm məmə in
təməsaiir-pa-mən!”

Iesu ne kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:26-30; Luk 22:15-20;
1 Kor 11:23-25)

22 E nian kəmoatagwən, Iesu təmos pɨret məfak mən tagkiu
ron kəm Uhgɨn, kən məmkas mos-ipən kəm ilat məmə, “Otos,
inu nɨpətɨk.”
23 Matɨg mos mɨn kap wain məfak mən tagkiu ron kəm
Uhgɨn, mos-ipən kəm ilat, kən ilat rafin kəmotənɨm-pən lan.
24 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Inu nɨtak itəm tatol
məmə nəniəkɨsən rəha nasituən in tatətul matəmegəh. Nɨtak
u okəhtəg o netəmim tepət məmə otafəl rəkɨs rəhalat təfagə rat
mɨn.
25 Ekatən pahrien kəm itəmat məmə oekəsənɨm mɨnən wain
u mətoarus-pən oepanənɨm mɨn ikɨn Uhgɨn otərəmərə ikɨn.”
26 Kən motan napuən, uarisɨg kəpanotiet motuwɨn əpəh
Nɨtot Rəha Nɨg U Olif.

14:18: Sam 41:9 **14:24:** Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16; Hip 9:20

Iesu təmən-iarəp məmə
Pita otəpanən məmə in
təruru Iesu
(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34;
Jon 13:36-38)

27 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat rafin un
onəpanotagɨm-tənin io məto-inu, Naoa Rəha Uhgɨn tɨnəmən
rəkɨs mihin aupən məmə Uhgɨn otəpanoh etəmim rəha
nehmən sipsip mɨn, kən sipsip mɨn okotaiu kitiəh kitiəh.
28 Məto o nian oekəmegəh mɨn, ekaupən-in itəmat muwɨn
əpəh Kalili."
29 Məto Pita təmə, "Nat əpnapɨn ilat rafin okotagɨm-tənin ik,
məto io əm un okol ekəsagɨm-təninən ik."
30 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Iatən pahrien kəm ik
məmə o lapɨn huə, nian mənɨg otəsɨmnənən əh mau kəiu, kən
ik onakən mau kɨsɨl məmə nəkəruru io."
31 Məto Pita təmən əskasɨk məmə, "Nat əpnapɨn ekəkəike
mɨmɨs kilau min ik, okol ekəsənən məmə ekəruru ik." Kən
rəhan rafin netəmim kotən mɨn tahmen e Pita.

Iesu təmuwɨn matəfak
əpəh Ketsemani
(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Kən lapɨn kəmotuwɨn əpəh kəmahwɨnu ikɨn kit, nərgɨn u
Ketsemani, kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otəpələh u
ikɨn-u, pəs ekuwɨn məfak."
33 Kən mit Pita, Jemes ne Jon motuwɨn, kən nɨkin tɨnatahmə
pɨk, kən tɨnəto tərat agɨn.
34 Kən məmə, "Nɨkik tɨtahmə pɨk, kən iuəhkɨr ekɨmɨs lan.
Atəhaləpələh u ikɨn-u matəhalaiir."
35 Kən muwɨn məsɨn mɨn meiuaiu morin e nɨsɨp matəfak
məmə, "Okəmə suatɨp kit mɨn əh-ikɨn, pəs nian əfɨgəm u
otəsuwamən ron io."
36 Kən matəfak məmə, "Apa," (u nɨpətɨn təmə rəhak tata), "ik
nəkɨtun nolən natɨmnat mɨn rafin. Awe, os-irəkɨs nahmməən
mɨn u itəm okəpanotuwa. Məto əsolən rəhak nətəlɨgən, məto
ol nat naka itəm ik əm nakolkeike."
37 Kən mɨtəlɨg-pa məto rəhan etəmim miləhal kɨnəhlapɨl. Kən
tən-ipən kəm Pita məmə, "? Saimon, nakatapɨl, o? ? Tahro
nəsaiirən-tu aua kitiəh əm?"
38 Kən mən-ipən kəm iləhal məmə, "Onakəhlaiir mətəhaləfak
matəhalehm wɨr məmə onakəsəhaluwɨnən e nelmɨ ios-ipən-
os-ipən. Nɨkitəməhal tolkeike, məto nɨpətɨtəməhal təpou."
39 Kən təmapəs mɨn iləhal, mɨtəlɨg-pən mɨn matəfak matən
əm nat kitiəh.

14:27: Sek 13:7 **14:28:** Mat 28:16; Mak 16:7 **14:31:** Jon 11:16 **14:32:** Jon 18:1 **14:34:** Jon 12:27 **14:36:** Mak 10:38; Jon 6:38

40 Kən mɨtəlɨg-pa mɨn, məto kɨnəhlapɨl mɨn, mɨnəhaləruru
naiirən, kən mɨnəhaləruru mɨn məmə okəhalən-ipən naka kəm
in.
41 Təmuwɨn mɨn kən mɨtəlɨg-pa mau kɨsɨl, məto kətəhlapɨl,
kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, “? Nakatəhalapɨl əh
mətəhlameg? !Nahmen! Nian tɨnuwa məmə io Netɨ Etəmim
okegəhan-in-pən io e nelmɨ netəm nol təfagə rat.
42 !Halətul-ta, kotuwɨn! Əhaləplan, etəmim u tategəhan-in-
pən io, in tatuwa.”

Tɨkɨmɨr mɨn rəha Iesu kəmotaskəlɨm in
(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53;
Jon 18:3-12)

43 Iesu təmatahghat əh, kən Jutas in e netəm tuelef rəhan
mɨn tɨtaupən-in nɨmanin netəmim. Neen kotəmɨk naip rəha
nəluagɨnən, ne kəsou-əsou motuwa. Netəm mɨn un, pris asol
mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel
kəmotahl-ipa ilat.
44 Suah un tategəhan-in Iesu kəm ilat tɨnəmən rəkɨs kəm
ilat məmə, “Suah əh oekətuilɨm-pən lan u, nəkotɨtun əm məmə
suah əh in əh. !Nakotaskəlɨm motos motuwɨn motaskəlɨm
wɨr!”
45 Kən əmun Jutas təmuwa iuəhkɨr o Iesu, kən mən məmə,
“Iəgətun,” kən mətuilɨm-pən lan.
46 Kən netəm mɨn əh kəmotuwa motaskəlɨm tiəkɨs.
47 Məto ilat kit rəha Iesu təmatətul iuəhkɨr olat təmew rəhan
naip e nəmeen mətatɨp rəkɨs matəlgɨ slef kit lan rəha pris asol
agɨn.
48 Kən Iesu təmə, “? Tahro nakotəmɨk naip asol rəha
nəluagɨnən ne kəsou-əsou motuwa məmə onəkotɨləs io? ?
Nɨkitəmat təht məmə io emit netəmim muwɨn kotəluagɨn o
kapman, o kəm-naka io iohamnu itəm kit?
49 Nian mɨn rafɨn kitat min itəmat əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn
ekatəgətun netəmim ikɨn. ?Kən nakotahro məsotaskəlɨmən
io? Məto nat Naoa Rəha Uhgɨn təmən, otəkəike muwa mol
nɨpahrienən lan.”
50 Kən rəhan mɨn rafɨn netəmim kɨnotapəs in, kən motagɨm-
tənin.
51 Kən etəm aluə kit itəm təməlkəhau-in nɨməhan kit, matu-
arisɨg-in Iesu, kən netəmim neen kəmotɨləs, kɨləs-arəpən lan,
52 kən rəhn nɨməhan tɨkɨs, taiu piəpiə əm magɨm.

Iesu təmətul e nɨganəmtɨ kaonsel mɨn
(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

53 Kən tɨtalugɨn əh, kəmotos Iesu motuwɨn əpəh ima pris asol
agɨn u katuəfɨmɨn rafɨn pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou,
ne netəm-iasol rəha netəm Isrel ikɨn.

14:49: Luk 19:47; 21:37; Jon 18:20 **14:50:** Sam 31:11

54 Kən Pita tan təlig-təlig muarisig-in ilat muwin əpəh
latuənu ima pris asol agin ikin. Kən təmuwin əpəh e iat
matəpələh ilat mopael min rəha pris asol agin moatəto nigəm.
55 Kən pris asol min ne netəmim rafin rəha kaonsel
kəmoategəs-in nipəgnəmtin min neen e Iesu məmə okoto-
hamnu ron. Məto kəsotehmən kit ne.
56 Kən netəmim tepət kəmoteiuə e Iesu, məto rəhalat
nəghatən tətaiu pisin-pisin.
57 Kən neen kotətul moteiuə lan məmə,
58 "Emotəto təmən məmə otərəkin Nimə Rəha Uhgin u
netəmim əm kəmotol e nelmilat, məto e nian tatol kisil lan,
təpaniləkin min nitain u kəsolən e nelmitəm."
59 Kəmotən nəhlan məto ilat min, rəhalat nəghatən tətaiu
pisin-pisin.
60 Kən pris asol agin təmətul aupən-in ilat kən mən-ipən kəm
Iesu məmə, "?Tahro nəsəghatən? ?Tahro e nəghatən min əh
itəm koatən-iarəp tatiləs pikən ik?"
61 Məto Iesu təpnapin əm məsəghatən, kən pris asol agin
apon təmən-ipən min məmə, "?Tahro? ?Ik Mesaea u Neti Etəm
katənwiwi?"
62 Kən Iesu təmə, "!Əwəh, io u! Onəpanotehm io Neti Etəmim
ekatəpələh e rəhn matip Uhgin u nahgin tepət, kən panotehm
min io e napuə e neai ekatuwa."
63 Kən pris asol agin tearəsin rəhan natimnat məto-inu
nikin təmərat o nəghatən rəha Iesu, kən məmə, "Okəsotegəs-in
minən suah kit məmə otən min nat kit lan.
64 !Ninəmotəto rəkis tatəghat rat e Uhgin! ?Nakotahrətəlig?
?Okotahro suah u?" Kən ilat rafin kəmotən məmə otəkəike
mimis.
65 Kən kəmotol milə e Iesu, kən neen kəmotagəh lan, neen
kotəlis niganəmtin motoh kən motəmə, "!Ei, ik ien rəha Uhgin!
!Ən-tu məmə pah u təmoh ik!" Kən mopael min rəha pris asol
agin kəmotem.

Pita təmən məmə
in təruru Iesu
(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62;
Jon 18:15-27)

66 Kən Pita təmətan əh əpəh ləhau e iat. Kən slef pətan kit
rəha pris asol agin təmuwa.
67 Kən məplan tatəto nigəm, kən təmisilu wir məmə, "Ik min
itəmlau Iesu etəm Nasaret nəmatuan."
68 Məto Pita təmən-iamnin, kən məmə, "Iəkəruru nat un
nakatən," kən muwin matətul əpəh e ket rəha iat. Kən mənig
kit təmimnən.
69 Kən pətan un təmehm min ikin əh, kən mən-ipən kəm
netəm kotətul əh-ikin məmə, "Suah u in ilat kit."

14:58: Jon 2:19-21 **14:64:** Lev 24:16; Jon 19:7

70 Məto Pita təmən-iamnin min.
Kən təsuwəhən, netəm kotətul əh-ikin kəmotən-ipən min
kəm in məmə, “Nipahrienən, ik min ilat kit məto-inu ekotitun
məmə ik etəm Kalili.”
71 Məto tinətuoun maun-in nəratən min koatisi-pən o Uhgin
moatuwa ron okəmə teiuə. Kən təmos noanawil məmə, “!
Iəkəruru suah əh nakotəghat-in!”
72 Kən roiu agin-əh min mənig tinimnən min, kən nikin tinəht
nəghatən rəha Iesu məmə təmən minu lan məmə, “Mənig
otəsimnənən əh mau kəiu, kən ik onakən mau kisil məmə
nəkəruru io.” Kən Pita tinəto tərat kən mətasək.

15

Iesu təmətul e
niganəmti Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5;
Jon 18:28-38)

1 Kən laulaugin agin pris asol min, ne netəm-iasol rəha netəm
Isrel, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəmim min rafin rəha
kaonsel kəmotuəfimin ilat min, kən moatələhəu nəghatən kit
məmə okotohamnu Iesu. Kəmotən-ipən kəm netəmim neen
məmə okotəlis Iesu kən motit motuwin motəhlman-pən e
nelmi Pailat, u kapman asol rəhalat.
2 Kən Pailat təmətapəh ron məmə, “?Ik kig rəha netəm Isrel?”
Kən məto Iesu təmə, “Ik nəmən mihin.”
3 Kən pris asol min kəmotən-iarəp nolən tepət lan.
4 Kən Pailat təmətapəh ron məmə, “?Tahro nakəsuhalpinən?
?Nəməto kəmotən nipəgnəmtin tepət lam?”
5 Məto Iesu təsəghat minən, təməpnapin əm, kən Pailat
narmin təmiwig ron.

Pailat təmən məmə Iesu otəkəike mimis
(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25;
Jon 18:39—19:16)

6 E nup min rafin, nian katol lafet lan rəha Nuhagego-inən,
nolən rəha kapman u Pailat məmə in otahl-iarəp suah əpnapin
əm kit e kalapus, suah kit itəm netəm Isrel kəmoatən.
7 Kən suah kit u, nərgin u Parapas, tətatig e kalapus ilat in
min neen, məto-inu kəmotohamnu etəmim e nian kəmatəmou
o kapman.
8 Kən nimanin netəmim kəmotuwa o Pailat motən-ipən kəm
in məmə otol əm nat kitiəh tahmen-pən e itəm tatol nian min,
mahl-iarəp suah kit e kalapus.
9 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “? Nakotolkeike məmə
ekahl-iarəp kig rəha netəm Isrel?”

15:1: Luk 22:66 **15:5:** Aes 53:7; Mak 14:61

10 Təmən nəhlan məto-inu in tɨnɨtun rəkɨs məmə pris asol mɨn kəmotos-ipən Iesu e nelmɨn məto-inu kotetəhak.
11 Məto pris asol mɨn kəmotəkəike kəm nɨmanin netəmim
məmə okotəuhlin nətəlɨgən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o
Pailat məmə otahl-iarəp Parapas, məto sənəmə Iesu.
12 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, "?Məto ekahro e suah u
itəmat nəmotəmə in kig rəha netəm Isrel?"
13 Kən kəmotagət əfəməh məmə, "! Okəht-ipən e nɨg
kəməluau!"
14 Kən Pailat təmətapəh mɨn olat məmə, "?Nolən tərat naka
u suah u təmol?" Məto kəmotagət əfəməh mɨn məmə, "!Okəht-
ipən e nɨg kəməluau!"
15 Kən Pailat təmolkeike məmə otol nɨkilat, kən mahl-iarəp
Parapas, kən məhlman-pən Iesu e nelmɨ rəhan mopael mɨn
məmə okotalis motətu-pər e nɨg kəməluau.

Mopael mɨn kəmoatol
mɨlə e Iesu
(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)

16 Kən mopael mɨn rəha Pailat kotɨləs Iesu motuwɨn əpəh
imə e nimə asol rəha kapman, katən məmə Praetoriam. Kən
kəmotaun-in rafin mopael mɨn kotuwa kɨtəlau lan.
17 Kən motuwɨn-in-pən kot asiə tahmen əm e kot rəha kig,
kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan
itəm tahmen e hat rəha kig, kən motəfauin-pən kəm in.
18 Kən motol mɨlə lan motəmə, "Itɨmat ekotos-ipɨnə nɨsiaiiən
kəm ik, kig rəha netəm Isrel."
19 Kən motoh rəhn-kapə e noanɨg, motagəh lan, motɨsin
nulɨlat məmə koatos-ipən nɨsiaiiən eiuən kəm in.
20 Nian kəmotahkul rəkɨs lan, kən motapeg rəkɨs kot asiə un,
kən motuwɨn-in-pən əh rəhan natɨmnat, kən motit motuwɨn
məmə okotəht-ipən e nɨg kəməluau.

Kəməht-ipən Iesu e
nɨg kəməluau
(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43;
Jon 19:17-27)

21 E suatɨp, kəmotehm suah kit etəm Saerin, nərgɨn u Sai-
mon. In tata rəha Aleksanta ne Rufas. Tatuwɨn Jerusalem, kən
moatəkəike kəm in məmə otɨləs nɨg kəluau. 22 Kən kəmotit Iesu
motuwɨn əpəh ikɨn kit katən məmə, Kolkota, u nɨpətɨn təmə
Louipɨl-uipɨl.
23 Kən kəmotos-ipən wain u kəmol pɨləh-pɨləh ilau mərɨsɨn u
mɨr məmə otənɨm pəs təsətoən nahməən e nɨpətɨn, məto tapəs
nənɨmən.

15:11: Wək 3:13-14 **15:21:** Rom 16:13

24 Kən kəmotiləs Iesu motuwin motəht-ipən e nig kəməluau.
Kən motoor rəhan natimnat moturin tais ron məmə pah otos.
25 Kəmətu-pər Iesu e nig kəməluau e nain kilok laulaugin,
26 kən motəte-rəkis nipəgnəmtin u kəmotehm lan məmə, IN
KIG RƏHA NETƏM ISREL, kən motəht-ipən nəghatən un e rəhan
nig kəməluau.
27 Kən etəmim kəiu itəm kətuəluagin o kapman mətioh
netəmim, kəmətu-pər ilau e nig kəluau, kit e nikalin matip, kit
e nikalin mol.*
29 Kən netəmim itəm kotaliwək e suatip, moatanu-anu
rəhn-kapəlat kəm in moatol milə lan motəmə, "Ei, ik nəmən
məmə onakərəkin Nimə Rəha Uhgin kən nian tatol kisil lan u,
nəpaniləkin min in pisin.
30 Eiuaiu-tu e nig kəməluau un, mosmegəh atip-tu lam."
31 Pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotol əm nat
kitiəh motalah-əmnu motəmə, "Təmasitu e netəmim tepət,
məto okol təsasitu atipən lan.
32 Təwir pəs kitat kotehm-tu Mesaea u, kig rəha netəm
Isrel, oteiuaiu e nig kəməluau pəs kitat koatəplan motahatətə
lan." Kən etəmim mil u katəhaləkul iləhal Iesu kinatuən min
nəghatən rat lan.

Iesu tinimis
(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49;
Jon 19:28-30)

33 Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napinəpən
təmeiuaiu mirəfin nat.
34 Kən e tri kilok Iesu təmagət əfəməh məmə, *"!Eloi, Eloi!*
?Lama sapaktani?" Nipətin rəhan nəghatən təmə, "! Uhgin
rəhak, Uhgin rəhak! ?Tahro nakatapəs io?"
35 Netəmim neen kəmoatətul əh-ikin kəməsotəto wirən
nəghatən un, kəmotən məmə, "Haləto-tu. Tətaun-in Elaija."
36 Kən ilat kit təmaiu muwin miuw-pən wain u tagin e nat
kit tame-ame tahmen e katən, maru-pər e nuwig tuwin o
Iesu məmə otənim. Kən məmə, "Pəs-tu kotehm-tu məmə Elaija
otuwa miləs-iəhau, o kəp."
37 Məto Iesu təmagət əfəməh min, kən rəhan namegən tiet.
38 Kən əpəh e Nimə Rəha Uhgin, niməhan itəm tatəkulosig-in
Ikin Tasim Agin Ikin, təməhap məsin kəiu əpəh ilis mətoarus-
pa əpəh ləhau. 39 Kən etəm-iasol rəha mopael min itəm
təmatətul e nikali Iesu, təmehm məmə təmimis min-nulan, kən
in təmən məmə, "!Nipahrienən, suah u in Neti Uhgin pahrien!"

15:24: Sam 22:18 * **15:27:** E kopi oas min tepət rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, ves 28 tikə. **15:29:** Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58 **15:34:** Sam 22:1 **15:36:** Sam 69:21

40 Nipitan neen kəmoatətul isəu motasipa moatehm. Ilat
neen u Meri Maktala, ne iahunin iti Jemes əkəku ne Joses, ne
Salome.
41 Iləhal kəmatəhalətəu-pən Iesu nian təmətatig Kalili,
mətahlasitu lan. Ilat nipitan tepət kəmotər kan əpəh
Jerusalem ilat Iesu.

Josep təməhluaig-in Iesu
(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56;
Jon 19:38-42)

42 Kən nian əh Iesu təmimis lan, in nian rəha nol əpen-
əpenəən natimnat rəha Sapat, kən olawigin nian rəha Sapat,
kəsolən wək lan. Tinehnaipən,
43 Josep in etəm Aramatia tinuwa. In etəmim kit rəha
kaonsel itəm katisiai-in. In nikin təməht pik nərəmərəən rəha
Uhgin. Kən təməsəginən muwin ima Pailat ikin matətapəh-in
nipəti Iesu.
44 Nian Pailat təmətо məmə Iesu tinimis rəkis, kən təmaut
maun-in etəm-iasol rəha mopael min matətapəh ron məmə, “?
Katən pahrien məmə Iesu tinimis rəkis?”
45 Məto etəm-iasol rəha mopael min təmə, “Nipahrienən,
tinimis rəkis.” Pailat təmətо nəghatən un kən megəhan-in-pən
nipəti Iesu kəm Josep.
46 Kən Josep təmuwin mos-nəmtin niməhan ruən kit muwa
miləs-iəhau Iesu e nig kəməluau malpin lan, miləs muwin
məlləhəu-pən e nipəg kəpiel u kinəmel rəkis məmə okol suwit
ikin. Kən məsoupəlpəlin-pən kəpiel asol kit mahtosig-in-pən
nipəg kəpiel un lan.
47 Kən Meri Maktala ne iahunin iti Joses, ilau kəmuəplan
ikin-u kəmələhəu-pən Iesu ikin.

16

Iesu tinəmegəh
e rəhan nimisən
(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12;
Jon 20:1-10)

1 Nian rəha Sapat tinuwa minuwin rəkis, kən Meri Maktala ne
iahunin iti Jemes, ne Salome kəməhalos-nəmtin nat pien-pien
min u nəmiəwilat təwir məmə okəhalol-pən e nipəti Iesu.
2 Laulaugin agin mit tinatər e Sante, pətan miləhal un
kəmatəhaluwin e suwit.
3 Nian kəmatəhaluwin e suatip kən mətəhalən kəm iləhal min
məmə, “?Karmə pah otasitu etəhal mahuin rəkis kəpiel asol
əpəh e nipəg kəpiel?”
4 Məto-inu kəpiel əh kəpiel asol. Məto nian kəməhaluwa
iuəhkir, məhalətag-pən məhaləplan kinahuin rəkis kəpiel.

15:40: Luk 8:2-3

5 Kəməhaluwɨn imə e nɨpəg kəpiel məhaləplan etəm aluə kit
tatəpələh e rahləhal-matɨp, tatuwɨn e kot əfəməh ruən kit, kən
iləhal kəmahlaut pɨk ron.
6 Kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Səhaləgɨn pɨkən.
Natəhaleam-in Iesu etəm Nasaret, etəm kəmətu-pər e nɨg
kəməluau, məto in tɨkə u ikɨn-u roiu. In tɨnəmegəh rəkɨs e
rəhan nɨmɨsən. Halehm-tu nəmeen u kəmələhəu-pən ikɨn.
7 Kən roiu onakəhaluwɨn məhalən-ipən kəm rəhan mɨn
netəmim məsəhalapəsən Pita, məmə in otaupən matuwɨn
Kalili, kən onəkotuarisɨg-in motuwɨn motehm əh-ikɨn məmə
inu tɨnəmən rəkɨs mihin ne kəm itəmat.”
8 Kəmahlaiu məhaliet e suwɨt məhlagɨm, məto-inu
kɨnəhaləgɨn pɨk matəhlasiəp. Kən məhaluwɨn məsəhalənən
nat kit ne kəm netəmim məto-inu kɨnəhaləgɨn pɨk.

[Nəghatən rəha Mak təmol namnun ikɨn-u kən netəm pɨsɨn kotɨlpɨn ves 9 mətoarus-pən ves 20]

Iesu təmiet-pa
o Meri Maktala
(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)

9 Nian Iesu təməmegəh mɨn e Sante laulaugɨn agɨn, kən
maupən miet-pa o Meri Maktala, aupən təməhg-iarəp narmɨn
rat sepɨn lan.
10 Kən Meri təmuwɨn mən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim
itəm kəmotan ilat min ilat aupən, məto nɨkilat tɨtahmə pɨk kən
motasək.
11 Məto nian kəmotəto məmə Iesu tɨnəmegəh rəkɨs e rəhan
nɨmɨsən, kən miet-pa o pətan əh, məto ilat kəməsotənən
nɨpahrienən lan.

Iesu təmiet-pa o rəhan etəmim mil kəiu
(Luk 24:13-35)

12 Uarisɨg, Iesu təmiet-pa o etəmim mil kəiu kəmiasɨpən
Jerusalem mətian e suatɨp, məto e nian əh nɨpətɨn təmol pɨsɨn.
13 Kən ilau kəmiatəlɨg mɨn mian muən-ipən kəm ilau mɨn
neen, məto ilat kəməsotən mɨnən nɨpahrienən elau.

Iesu təmiet-pa o
rəhan netəm lepɨn
(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Wək 1:6-8)

14 Kən uarisɨg, Iesu təmiet-pa mɨn o rəhan netəm lepɨn nian
kəmotagwən matəhai ilat məmə, “Itəmat nakəsotahatətəən
lak, rəhatəmat-kapə tiəkɨs pɨk.” Təməhai ilat məto-inu
kəsotahatətəən e netəm kəmotehm məmə tɨnəmegəh rəkɨs e
rəhan nɨmɨsən.

16:7: Mat 26:32; Mak 14:28 **16:14:** 1 Kor 15:5

15 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwɨn motən-iarəp Nam-
nusən Təwɨr kəm netəmim mɨn e nɨtən mɨn rafin.
16 Etəm otəto Namnusən Təwɨr tahatətə lan kən mol baptais,
Uhgɨn otosmegəh. Məto etəm təsahatətəən lan, Uhgɨn otol
nalpɨnən asol kəm in.
17 Kən netəm okotahatətə lak, Uhgɨn otol ilat kotol nat pɨspɨs
mɨn. Okotəhg-iarəp narmɨn rat tepət e nərgək, kən motəghat e
nəghatən ik pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
18 Ilat kotɨtun naskəlɨmən sɨnek u tatus itəm, motɨtun
nənɨmən nat kətakonə lan, məto okol təsərəkɨnən ilat. Ilat
motɨtun nələhəu-pənən nelmɨlat e netəm kotɨmɨs kotəmegəh.”

Iesu tɨnər matuwɨn e neai
(Luk 24:50-53; Wək 1:9-11)

19 Kən nian Iərəmərə Iesu tɨnəghat rəkɨs kəm rəhan mɨn
netəmim, kən Uhgɨn tɨnos mɨnuwɨn e neai, kən in tatəpələh e
nɨkalɨ Uhgɨn matɨp, ikɨn rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən.
20 Kən rəhan mɨn netəmim kəmotiet motuwɨn motamnus-
iarəp rəhan nəghatən əpəh ikɨn mɨn rafin. Kən Iərəmərə
tətasitu elat matol nəmtətin tepət. Kən nəmtətin mɨn əh koatol
nəfɨgəmən məmə rəhalat nəghatən in nɨpahrienən.

16:15: Wək 1:8 **16:16:** Wək 2:38 **16:17:** Wək 2:4; 8:7 **16:18:** Luk 10:19; Wək 28:3-6 **16:19:** Wək 1:9-11; 2:33-34 **16:20:** Wək 14:3; Hip 2:3-4

Luk
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Luk Təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Luk

? Pah təməte naoa u? Luk təməte naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha Iesu, məto in fren wɨr kit rəha Pol, kən təmaliwək tepət ilau Pol. In sənəmə etəm Isrel, in Iaihluə əm kit, məto in iəfak kit. In tokita kit itəm təmol wɨr sɨkul. In təməplan wɨr natɨmnat itəm kəmotiet e nəmegəhən rəha Iesu. In təməte naoa mil u: Namnusən Təwɨr Itəm Luk Təməte, ne Wək Mɨn Rəha Aposol Mɨn.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn kəm rəhan kit fren, nərgɨn u Teofilas. Nɨpəti nərɨg u məmə, "Etəmim itəm tolkeike Uhgɨn." Luk təməte naoa u tatuwɨn o suah u, məto in tɨtun məmə Iaihluə mɨn tepət okotafin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəmim tepət, nɨkilat təht məmə Luk təmətatɨg Rom o Sisaria nian təməte naoa u. E nian əh, namnusən tepət e Iesu təmɨtəlau.

?Təməte naoa u o naka? Luk tolkeike məmə otəte namsu kit itəm tətuatɨp məhag-əhag wɨr e nəmegəhən rəha Iesu. Kən in təməghat ilat netəm kəmotaliwək ilat Iesu moatəplan wək rəhan. Nian təməto rəkɨs rəhalat nəghatən, kən Luk təməte naoa u. In tolkeike məmə otəgətun məmə Iesu in etəm pahrien kit, məto in təməsolən nolən rat kit. Kən in Uhgɨn, kən in Iosmegəh.

1 Teofilas, ik etəm-iasol katɨsiai-in ik.
Netəmim tepət kəmotalkut pɨk məmə okotəte rəkɨs ətuatɨp namnusən rəha natɨmnat mɨn itəm Uhgɨn təmol ilugɨn itɨmat.
2 Kəmotəte rəkɨs natɨmnat itəm netəmim neen kəmotən, netəm mɨn əh kəmotatɨg e nian rəha nətuounən rəha natɨmnat mɨn əh, kən ilat kəmotehm ətuatɨp e nɨganəmtɨlat natɨmnat mɨn əh, kən moatən-iarəp.
3 Kən io emɨtəp wɨr nəghatən mɨn lan məmə ekɨtun wɨr natɨmnat mɨn əh e nətuounən rəhan, kən roiu rəhak nətəlɨgən məmə təwɨr io mɨn ekəte rəkɨs ətuatɨp natɨmnat rafin mɨn əh məmə onakatafin. Ekəte ətuatɨp natɨmnat itəm kəmotaupən, kən natɨmnat itəm kəmotuarisɨg.
4 Ekolkeike məmə ekən natɨmnat mɨn əh kəm ik məmə nəkɨtun ətuatɨp nɨpahrienən rəha namnusən itəm kəmən rəkɨs.

Nagelo təməghat-in naiirən rəha Jon Baptais

5 E nian rəha suah kit, nərgɨn u Herot Asol, kig rəha Jutia, inəh pris kit nərgɨn u Sekaraea. In kit e pris mɨn kətaun-in ilat

---

1:1: Wək 1:1

məmə, Pris min rəha Apia, u təmisi-pən e noanol rəha pris u
Aron aupən ikin. Rəhan pətaguihl, nərgin u Elisapet, kən in
min təmisi-pən e noanol rəha pris u Eron.
6 Kən ilau kuətuatip e niganəmti Uhgin, kən e nian rafin
katuətəu-pən wir nolən rəha Lou ne nəghatən min rəhan, kən
məsuərəkinən kit.
7 Məto nətilau tikə məto-inu Elisapet, in təməseməkən
mətoahgin minipitaguihl, kən ilau kərən kinuaguihl.
8 Kən nian ətuatip tinuwa məmə, Pris min rəha Apia oko-
tuwin e Nimə Rəha Uhgin motol rəhalat wək. Kən Sekaraea,
in min təmuwin mol wək rəha Uhgin. 9 E nolən rəha pris
min, ilat koatərakin kəpiel əkəku min kotahmen-pən e taes
məmə okotegəs-in məmə otəgətun pah otol wək e Nimə Rəha
Uhgin məmə otuwaan nat pien-pien itəm tatuwin kəm Uhgin.
E nolən əh təməgətun Sekaraea.
10 Kən e nian itəm təmuwin imə matuwaan nat pien-pien,
nimanin netəmim tepət koatətul ihluə katəfak.
11 Kən nagelo kit rəha Uhgin tiet-arəpa ron matətul əh e
rəhan matip ikin, itəm katuwaan nat pien-pien min ikin.
12 Kən nian Sekaraea təməplan, kən narmin təmiwig
mətasiəp minəruru əfəməh nat, kən nəginən təmərioah e nikin.
13 Məto nagelo təmən-ipən məmə, “Sekaraea, əsəginən, məto-
inu Uhgin tinəto rəham nəfakən. Kən rəham pətaguihl Elisapet
otiləs nətin kit iərman. Kən onakəkəike maun-in nərgin məmə
Jon.
14 Kən onakəto təwir kən magien, kən netəmim tepət oko-
tagien o naiirən rəhan,
15 məto-inu in otuwa etəm-iasol e niganəmti Iərəmərə. Kən
in otəsənimən wain ne nənimən əskasik min. Kən Narmin
Rəha Uhgin otərioah e nəmegəhən rəhan, nian otətatig əh e
nərpi rəhan mama, matuwin əm nulan nian rafin.
16 Kən in otiuw-pa netəm Isrel tepət kotitəlig-pa o Iərəmərə,
Uhgin rəhalat.
17 Kən in otətaupən-in Iərəmərə e narmin ne nəsanənən rəha
Elaija məmə in otəuhlin nətəligən rəha tata min koatitəlig-pən
min o rəhalat nisualkələh min, kən in otəuhlin min netəm
koatəht nəwia Uhgin okotuwa min e nenatigən rəha netəm
kotətuatip. E nolən əh, in otol nəpen-əpenəən o nəmegəhən
rəha netəmim o nuwamən rəha Iərəmərə.”
18 Kən Sekaraea təmən-ipən kəm nagelo məmə, “?Oekahro
min-nulan mitun məmə nat u otuwa mol nipahrienən? Məto-
inu io enaguihl rəkis, kən rəhak pətan tinipitaguihl min.”
19 Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, “Io, nərgək u Ka-
priel, kən io iatətul e niganəmti Uhgin e nian rafin. Kən in

1:9: Eks 30:7 **1:15:** Nam 6:2-3 **1:17:** Mal 3:1; 4:5-6; Mat 17:11-13

təmahl-ipa io məmə ekuwa məghat kəm ik, kən mən-ipɨnə namnusən təwɨr u.
20 !Ətəlɨg-in-tu! Naməm oteko kən onakəsagətən mətoarus-pa nakehm nɨpəti nəghatən u, məto-inu nəməsənən nɨpahrienən e rəhak nəghatən. In otuwa mol nɨpahrienən e nian ətuatɨp rəhan.”

21 Kən e nian əh, netəmim kəmoatəsahgin Sekaraea, kəmoatətəlɨg-in məmə tahro tɨnan tɨnuwəh-pɨk nəhlan e Nimə Rəha Uhgɨn.
22 Kən nian in təmuwa ihluə, məto tɨnəruru nəghatən, kən ilat kɨnotɨtun məmə in təmehm nat kit tahmen e napɨlaiirən. In təmasgəwɨn-asgəwɨn əm e nelmɨn kəm ilat, məsagətən məto-inu namən təmeko.
23 Nian rəhan wək rəha pris e Nimə Rəha Uhgɨn tɨnol nam-nun, kən in təmɨtəlɨg-pən latuənu.
24 Kən təsuwəhən, rəhan pətaguɨhl tɨnəpəs məwɨg e suakəku. Kən e məwɨg faif, pətaguɨhl u in təmatəhluaig əm latuənu,
25 kən in təmən məmə, “Inu wək əm rəha Iərəmərə. Aupən ikɨn, nətɨk tɨkə kən etaulɨs. Məto roiu əh, Uhgɨn təmol təwɨr ron io, kən nɨkin tagien məmə ekɨləs nətɨk, kən io esaulɨs mɨnən e nɨganəmtɨ netəmim.”

Nagelo təmən-iarəp məmə Iesu otaiir

26 Nian Elisapet tɨnəpək-əpək mɨnos məwɨg sikis, Uhgɨn təmahl-ipən rəhan nagelo, nərgɨn u Kapriel, məmə in otuwɨn e nɨtən Kalili e taon kit, nərgɨn u Nasaret.
27 In təmos nəghatən kit matuwɨn rəha pətan kit itəm iərman təsuwɨnən əh mehm, məto kɨnən rəkɨs məmə okos rəhan kətɨm kan mə rəha suah kit, nərgɨn u Josep. In mipɨ Kig Tefɨt rat. Kən pətan əh, nərgɨn u Meri.
28 Kən nagelo təmuwɨn met-arəpən, kən mən kəm in məmə, “Təwɨr, Meri. Uhgɨn təmələhəu rəhan nəwɨrən kəm ik, kən mətatɨg itəmlau min.”

29 Məto Meri tɨnatəruru əfəməh nəghatən əh, kən nɨkin tɨnatəht pɨk məmə nɨpəti nəghatən əh tahro.
30 Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, “Əsəgɨnən, Meri, məto-inu Uhgɨn təmɨtəpun məmə in otawte-in rəhan nəwɨrən kəm ik.
31 Kən inəh, ik onakəpəs-in məwɨg e nətɨm kit, kən mɨləs iərman. Kən onəkaun-in nərgɨn məmə Iesu.
32 In otuwa etəm-iasol kən etəm kəike, kən okaun-in məmə Nəti Uhgɨn Ilɨs Agɨn. Kən Iərəmərə Uhgɨn otol in tuwa Kig, tahmen-pən əm e tɨpɨn rat Tefɨt.

1:19: Dan 8:16; 9:21 **1:27:** Mat 1:16,18 **1:31:** Aes 7:14; Mat 1:21-23

33 Kən in otərəmərə e noanol min rafin itəm koatisi-pən e
Jekop, kən rəhan nərəmərəən otatig lilin matuwin matuwin
namnun tikə.”
34 Kən Meri təmən-ipən kəm nagelo məmə, “?Oekahro min-
nulan miləs suakəku kit okəmə esətəu-pənən əh iərman?”
35 Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, “Narmin Rəha
Uhgin otuwa matig lam, kən nəsanənən rəha Uhgin Ilis Agin
otəfətain ik. Kən inəh, suakəku onəkiləs, okaun-in məmə in
təmisi-pən o Uhgin, kən in Nəti Uhgin.
36 Kən iatən kəm ik məmə ik kit Elisapet tinəpək-əpək rəkis in
nətin kit iərman, nat əpnapin in tinipətaguihl rəkis. Kəmatən
lan məmə pətaguihl itəm təseməkən, məto roiu əh tinəpəs
məwig sikis rəkis e nətin.
37 Natimnat min u tatətəu-pən nəghatən rəha Uhgin məmə,
‘Uhgin titun nolən natimnat rafin, kən nat kit təsiəkisən ron.’ ”
38 Kən Meri təmən-ipən məmə, “Əwəh, io pətan iolwək əm
rəha Iərəmərə. Pəs in otol kəm io nat naka itəm ik ninən rəkis.”
Kən nagelo təmapəs in, kən matuwin.

Meri təmaliwək matuwin məmə otətag Elisapet

39 Uarisig lan təsuwəhən, Meri təmiet iman ikin maliwək
uəhai əm matuwin əpəh ikin e nitot min e taon kit rəha nitən
Jutia məmə otətag in kit Elisapet,
40 kən in təmuwin latuənu rəha Sekaraea, muwin imə matən
təwir kəm Elisapet.
41 Kən e nian Elisapet təməto nəghatən rəha Meri, suakəku
un itəm tətatig əpəh e nərpin təmaut, kən Narmin Rəha Uhgin
təmər e niki Elisapet.
42 Kən təmagət əfəməh məmə, “!Uhgin təmol təwir kəm ik
taprəkis-in nipitan min rafin, kən in otol təwir kəm suakəku
itəm onəkiləs!
43 Ekisitunən məmə o naka Uhgin təmol təwir kəm io min-
nulan məmə mama rəha Iərəmərə rəhak təmuwa mətag io.
44 Iatən nəhlan məto-inu e nian ematəto rəham nəghatən,
kən suakəku un itəm tətatig əpəh e nərpik təmagien maut.
45 Kən Uhgin otol təwir kəm ik məto-inu nəmən nipahrienən
e nəghatən itəm Iərəmərə təməghat-in lam.”

Napuən rəha Meri

46 Kən Meri təmən məmə,
“E nəmegəhən rafin rəhak, iatənwiwi Iərəmərə,
47 kən nikik tətagien pik o Uhgin Iosmegəh rəhak,
48 məto-inu io pətan iolwək əm rəhan itəm io nat əpnapin əm,
məto nikin tatəht io.

1:33: 2 Saml 7:12,13,16; Aes 9:7 **1:37:** Mat 19:26; Job 42:2; Jer 32:17 **1:46:** 1 Saml 2:1-10

Kən roiu ne matuwɨn, netəmim rafin okotən məmə Uhgɨn
təmol təwɨr kəm io;
49 məto-inu Uhgɨn u nəsanənən rəhan in iahgin,
in təmol nat pɨspɨs mɨn təwɨr pɨk agɨn kəm io,
kən nərgɨn in tasim.
50 Kən in tətasəkitun netəm mɨn u itəm koatɨsiai-in in, inu
netəm rəha noanol mɨn aupən ikɨn mətoarus-pa itəm
rəha noanol mɨn kəsotaiirən əh.
51 In təmol nat pɨspɨs mɨn e nəsanənən e nelmɨn.
In təmahl-iarəp netəm kotausit e nətəlɨgən rəhalat.
52 In təmos-iəhau iərəmərə mɨn e rəhalat nərəmərəən,
kən in təmɨləs-ipər netəm mɨn u rəhalat nətəlɨgən teiuaiu.
53 Netəm itəm nəumɨs tatus ilat, in tətagwən ilat e nagwənən
itəm təwɨr,
kən netəm rəhalat nautə tepət, in tətahl-iarəp ilat kən nat tɨkə
e nelmɨlat.
54 Uhgɨn təmasitu e noanol mɨn rəha Isrel u rəhan iolwək mɨn,
kən təməsaluinən məmə otasəkitun
55 Epraham ne rəhan mɨn noanol,
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.”
56 Kən Meri tətatɨg ilau Elisapet mətoarus-pən məwɨg kɨsɨl,
kən in təmɨtəlɨg-pən mɨn əpəh iman ikɨn.

Naiirən rəha Jon Baptais

57 Kən nian ətuatɨp rəha Elisapet tɨnuwa məmə otemək lan,
kən təmɨləs nətɨn iərman.
58 Kən netəmim itəm kotatɨg iuəhkɨr ron ne rəhan mɨn
noanol, kəmotəto namnusən əh məmə Iərəmərə təmasəkitun
mol təwɨr pɨk kəm in nəhlan, kən ilat kəmotuwa motol kitiəh
ilat min məmə okotagien kələh.
59 Nian suakəku əh tɨnos nian ilat eit, kən ilat kəmotuwa
məmə okotəhg-ipən. Kən iuəhkɨr kotaun-in nərgɨn məmə
iahuni rəhan tata Sekaraea,
60 məto rəhan mama tən məmə, “Kəpə. Okaun-in nərgɨn u
məmə Jon.”
61 Kən ilat kəmotən kəm in məmə, “? Tahro? Rəham kit
noanol tɨkə itəm kotaun-in nərgɨn əh Jon.”
62 Kən kəmoatəghat e noanelmɨlat moatətapəh o Sekaraea
məmə in tolkeike məmə otaun-in-pən nərgɨn məmə pah.
63 Kən in təmətapəh o nat kit məmə in otəte rəkɨs nat kit
lan, kən təməte-pən məmə, “Nərgɨn u Jon.” Nian kəmotehm,
narmɨlat təmiwɨg pɨk ron.
64 Kən e nian əm əh, namən tɨnəg-ətuatɨp, kən tɨnatəghat
matənwiwi Uhgɨn.

1:50: Sam 103:13,17 **1:52:** Job 12:19; 5:11; Sam 147:6 **1:53:** Sam 34:10
1:54: Sam 98:3 **1:55:** Jen 17:7; Maeka 7:20 **1:59:** Jen 17:12; Lev 12:3; Luk 2:21

65 Kən ilat rafin itəm kotatig iuəhkir kəmotəgin. Kən
netəmim kəmotəghat-in natimnat min əh titəlau ikin min rafin
e narit min nitən Jutia.
66 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto namnusən əh, kən
kəmoatətəlig-in əm, kəmoatətapəh məmə, “? Suakəku əh,
otuwa etəmim naka?” Kəmoatən min-nulan məto-inu
kəmotəplan əm məmə nəsanənən rəha Iərəmərə tətatig lan.

Sekaraea təmən-iarəp nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm in

67 Kən Narmin Rəha Uhgin təmər e niki Sekaraea, tata rəha
Jon, kən in təmən-iarəp nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm
in. Kən təmən min-nulan məmə,
68 “Pəs kotənwiwi Iərəmərə, u Uhgin rəha netəm Isrel,
məto-inu in təmuwa məmə otasitu e rəhan min netəmim,
kən təməmki-rəkis ilat e nelmi tikimir min rəhalat.
69 In təmiləs-ipər iosmegəh təsanən itəm otosmegəh kitat,
in təmisi-pən e noanol rəha iolwək rəhan Tefit.
70 Kən in tahmen-pən əm e nəghatən u itəm Uhgin tinəmən
rəkis kəm kitat e nəghatən rəha ien min rəhan aupən.
71 In tinəmən-iəkis rəkis məmə otosmegəh kitat o tikimir min
rəhatat ne netəmim rafin itəm kotetəhau kitat.
72 In təmiləs-ipər iosmegəh əh məmə otasəkitun pipi rat min
rəhatat,
kən təsaluinən rəhan nəghatən itəm in atip təmən e rəhan
nəniəkisən rəha nasituən,
73 inu nəniəkisən itəm təmən kəm pipi rat Epraham.
74 In təmiləs-ipər iosmegəh əh məmə otosmegəh kitat,
kən miləs-irəkis kitat e nelmi tikimir min rəhatat,
məmə nian min rafin e nəmegəhən rəhatat,
kitat kotitun nol wəkən rəhan e niganəmti Uhgin, kən
məsotəginən,
75 kən kitat okotasim, kən nəmegəhən rəhatat otətuatip e nian
min rafin.
76 “Kən ik, nətik, okaun-in ik məmə ien rəha Uhgin Ilis Agin,
məto-inu ik onakaupən-in Iərəmərə məmə onəkol əpen-əpenə
e rəhan suatip.
77 Ik onakən-iarəp kəm rəhan min netəmim məmə Uhgin oto-
smegəh ilat nian in otafəl rəkis rəhalat təfagə rat min.
78 In otol məto-inu, in tətasəkitun kitat matol təwir kəm kitat.
E nasəkitunən rəhan, Kristo otuwa otat tahmen-pən e mitgar
təmər e neai,
79 mətasiəgəpin kitat netəm koatatig e napinəpən ne əpəh ikin
nimisən tatoh itəm ikin,
kən matit wir nelkitat e suatip rəha nəmə̇linuən.”

1:68: Sam 72:18 **1:69:** Sam 18:2 **1:71:** Sam 106:10 **1:72:** Jen 17:7; Sam 105:8-9 **1:73:** Jen 22:16-17 **1:75:** Taet 2:12-14 **1:76:** Aes 40:3 **1:77:** Jer 31:34 **1:78:** Aes 60:1-2

80 Kən suakəku təmatepət e nɨpətɨn, kən narmɨn rəhan
təsanən. Kən nian rafin in tətatɨg əpəh ikɨn taruən-aruən
ikɨn matəsahgin nian rəhan otuwa itəm otətuoun wək lan e
nɨganəmtɨ netəm Isrel.

2

Naiirən rəha Iesu
(Mat 1:18-25)

1 E nian mɨn əh, suah kit etəm Rom, nərgɨn u Sisa Okastas,
in tatərəmərə nɨtən mɨn rafin rəha Rom. In təmələhəu lou kit
tətatɨg məmə okafin rafin netəmim itəm koatatɨg rafin əh-ikɨn.
2 Inu nafinən netəmim itəm kəmaupən kol, kən Kuarinias in
kapman rəha Siria.
3 Kən o nəghatən əh rəha nafinən, netəmim rafin kotəkəike
moatɨtəlɨg-pən iməlat mɨn ikɨn itəm kəmotaiir ikɨn məmə
okafin ilat, kən kəte rəkɨs nərgɨlat e naoa rəha kapman.
4 Kən Josep ne Meri kəmiaiet e nɨtən Kalili e taon kit, nərgɨn u
Nasaret, mian əpəh nɨtən Jutia e taon kit, nərgɨn u Petlehem,
imə Kig Tefɨt aupən. Ilau kəmian ikɨn əh məto-inu Josep in mipɨ
Tefɨt rat.
5 Ilau Meri katian məmə okos nərgɨlau. Kɨnagətosɨg-in rəkɨs
Meri məmə in otəpanətəu-pən Josep, kən Meri in tɨnəpək-əpək-
in rəkɨs suakəku kit.
6 Nian ilau əpəh Petlehem, kən nian rəha Meri tɨnuwa məmə
otemək-in nətɨn.
7 Kən suakəku itəm in təmaupən maiir, in iərman. Kən
təmalpin e nɨməhan, mələhəu-pən e pokis kit itəm katələhəu-
pən kras u nat megəh mɨn kotagwən-pən ikɨn. Təmol min-
nəhlan məto-inu nimə tɨkə məmə okuapɨl ikɨn, kən ilau
kətuapɨl əm əh e nimə rəha nat megəh mɨn.

Iolwək e sipsip mɨn ne nagelo mɨn

8 Kən e nɨkalɨ Petlehem, iolwək e sipsip mɨn koatehm wɨr
rəhalat sipsip mɨn lapɨn.
9 Kən nagelo kit rəha Iərəmərə təmiet-arəpa olat, kən nəhag-
əhagən asol rəha Iərəmərə təmasiəgəpɨn ilat, kən kəmotəgɨn
pɨk.
10 Məto nagelo təmən kəm ilat məmə, “Əsotəgɨnən, məto-
inu io iatuwa məmə ekos-ipɨnə namnusən təwɨr kəm itəmat
itəm otol nɨki netəmim kotagien pɨk, kən namnusən u in rəha
netəmim rafin.
11 Əpəh e taon rəha Kig Tefɨt, suakəku kit təmaiir-pa u-roiu.
In Iosmegəh, kən in Kristo itəm Uhgɨn təmən aupən məmə
otahl-ipa otəmat, kən in Iərəmərə. 12 Inu nəmtətin rəhatəmat:
onəkotehm suakəku kəmalpin e nɨməhan, kən kələhəu-pən e
pokis kətagwən-pən nat megəh mɨn ikɨn.”

13 Kən roiu agɨn-əh mɨn, nagelo mɨn tepət kəmotiet-arəpa
moatətul ilat min, moatənwiwi Uhgɨn, moatən məmə,
14 “Katənwiwi Uhgɨn əpəh ilɨs ilɨs agɨn-əh e neai.
Kən əpəh ləhau e nətueintən u, netəmim itəm nɨki Uhgɨn
tətagien olat, ilat okotatɨg e nəməlinuən.”

Iolwək e sipsip mɨn kəmotuwɨn motehm Iesu

15 Nian nagelo mɨn kəmotapəs iolwək e sipsip mɨn motɨtəlɨg-
pən əpəh e nego e neai, kən iolwək e sipsip mɨn kəmotən kəm
ilat mɨn məmə, “Pəs kotuwɨn Petlehem motehm-tu nat əh itəm
Iərəmərə təmən kəm kitat.”
16 Kəmotəruməhlin uəhai əm motuwɨn motehm Meri ne
Josep ne suakəku itəm kəmuələhəu-pən e pokis itəm kətagwən-
pən nat megəh mɨn ikɨn.
17 Nian kəmotuwɨn motehm rəkɨs suakəku u, kən
kəmotamnus-iarəp nəghatən rəha suakəku u itəm kəmotos o
nagelo.
18 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto nəghatən əh rəha iolwək
e sipsip mɨn, ilat kəmotaut, narmɨlat təmiwɨg pɨk ron.
19 Məto Meri təmatos əm e nɨkin natɨmnat mɨn u rafin,
matətəlɨg-in e nian mɨn.
20 Kən iolwək e sipsip mɨn kəmoatɨtəlɨg, moatɨləs-ipər nərgɨ
Uhgɨn moatənwiwi in o natɨmnat rafin itəm kəmotəto kən
motehm, tahmen-pən əm e inu nagelo təmən-ipən mihin kəm
ilat.

Kəmaun-in nərgɨ Iesu.

21 Nian suakəku u tɨnos nian eit itəm təmaiir lan, kən kəhg-
ipən in tatətəu-pən Lou rəhalat, kən kaun-in nərgɨn məmə Iesu,
nərgɨn u itəm nagelo təmən-ipən kəm Meri aupən ikɨn, nian in
təməsəpək-əpək-inən əh.

Josep ne Meri kəmialəs Iesu mian e Nimə Rəha Uhgɨn

22 Nian suakəku kit tətaiir, rəhan mama ne tata okuəike
mioal sakrifais rəha naruətuəhən tatətəu-pən Lou rəha Moses.
Kən inəh, tɨnuwa ətuatɨp e nian rəha Josep ne Meri məmə
okioal nəhlan. Kən kialəs suakəku un mian əpəh Jerusalem
məmə okioas-ipən kəm Iərəmərə.
23 Inu tatətəu-pən əsas Lou rəha Iərəmərə itəm təmən məmə,
“Suakəku iərman mɨn itəm kaupən katɨləs ilat, okəkəike katos-
ipən ilat kəm Uhgɨn məmə rəhan.”
24 Kən ilau kəmian Jerusalem o nat kit mɨn, məmə ilau
okioas mak kəiu o iouen kəiu, kən mohamnu matioas-
ipən kəm Uhgɨn o naruətuəhən, tahmen-pən əm e Lou rəha
Iərəmərə tatən mihin.

Simeon təmehm Iesu

2:14: Luk 19:38 **2:19:** Luk 2:51 **2:21:** Luk 1:31 **2:22:** Lev 12:1-8 **2:23:** Eks 13:2,12 **2:24:** Lev 12:8

25 Kən inəh etəmim kit tətatig əh Jerusalem, nərgin u Simeon.
Rəhan nəmegəhən in tətuatip wir, kən nian rafin tatətəu-pən
nəghatən rəha Uhgin. Kən in tatəsahgin nuwamən rəha Kristo
itəm otuwa mosmegəh netəm Isrel lan. Kən Narmin Rəha
Uhgin təmuwa mərioah e nikin.
26 Narmin Rəha Uhgin tinən rəkis kəm in məmə otəsimisən
mətoarus in otehm Kristo itəm Iərəmərə təmən məmə in otahl-
ipa.
27 Kən Narmin Rəha Uhgin təməuhlin nikin məmə in otuwin
e Nimə Rəha Uhgin. Kən Josep ne Meri kəmialəs suakəku u
Iesu mian e Nimə Rəha Uhgin məmə ilau okioal natimnat rafin
itəm Lou tatən.
28 Kən Simeon təməplan Iesu, kən təmiləs məgəfəlin, kən
matənwiwi Uhgin, mən-ipən məmə,
29 "Iərəmərə, nəmol rafin rəham nəghatən o nəniəkisən kəm io,
iolwək əm rəham.
Kən roiu, egəhan-in io məmə ekimis-ta e nəmə̇linuən,
30 məto-inu enəplan e niganəmtək suakəku u itəm otosmegəh
netəmim.
31 Ik nəmol əpen-əpenə məmə in Iosmegəh, kən netəmim rafin
okotəplan.
32 In otuwa nəhag-əhagən, kən otəgətun rəham suatip kəm
Iaihluə min,
kən netəmim okotiləs-ipər rəham min netəm Isrel o Iosmegəh
əh."
33 Kən tata ne mama rəha suakəku u, narmilau təmiwig o
nəghatən min itəm Simeon təmən lan.
34 Kən Simeon təməfak məmə nəwirən rəha Uhgin otuwin
olau. Kən in təmən kəm Meri itəm in mama rəha suakəku
məmə, "Onakatehm, Uhgin təmitəpun məmə suakəku u otol
məmə netəmim tepət əpəh Isrel okoteiuaiu motorin, kən tepət
min okotər. Kən in otuwa nəmtətin kit itəm netəmim tepət
okotəghat rat lan məmə,
35 netəmim okotəplan nətəligən min e niki netəmim tepət.
Kən ik Meri, nikim otitəgit tahmen e suah kit təmaru nikim e
naip asol."

Ana təmehm Iesu

36 Kən pətaguihl kit əh-ikin tətatig, nərgin u Ana, kən in
ien kit. In nəti Fanuel, etəmim kit itəm təmisi-pən e noanol
rəha Aser aupən ikin. Pətaguihl əh, rəhan nup tepət. Nian
təmatetəm-aluə əm, kən mətəu-pən rəhan iaguihl. Kən ilau
kəmuan o nup sepin əm, kən rəhan iaguihl təmimis.
37 Kən pətan u təmətatig əm nulan mətoarus-pa nian əh
in tinuwa pətaguihl kit. Kən roiu minos nup eiti-fo. Nian

2:30: Aes 52:10; Luk 3:6; Taet 2:11 **2:32:** Aes 42:6; 49:6; 52:10 **2:34:** Aes 8:14; Mat 21:42; 1 Pita 2:8

rafin in tətatɨg e Nimə Rəha Uhgɨn matəfak, inəh laulaugɨn ne
ehnaipən tatətuakəm mətapəs nagwənən matəfak kəm Uhgɨn.
38 Kən in təmuwa ikɨn əh e nian ətuatɨp itəm Simeon
tatəghat-in suakəku əh. Kən pətaguɨhl u tatənwiwi Uhgɨn
ron, kən matəghat-in suakəku əh kəm netəmim rafin itəm
kəmoatəsahgin məmə Kristo in otɨkɨs netəm Isrel.*

Josep ne Meri kəmian Nasaret

39 Nian Josep ne Meri, ilau kəmioal natɨmnat rafin u itəm
Lou rəha Iərəmərə təmən, kən kəməhalɨtəlɨg-pən Kalili e taon
Nasaret, imələhal ikɨn.
40 Kən suakəku təmatepət muwa məskasɨk, kən in tenatɨg
tenatɨg wɨr, kən nian rafin nəwɨrən rəha Uhgɨn təmərioah e
rəhan nəmegəhən.

Etəm aluə Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn

41 E nup mɨn rafin, tata ne mama rəha Iesu katian Jerusalem
məmə okotol lafet rəha Nuhagego-inən.
42 Nian Iesu tɨnos nup tuelef, təmətəu-pən ilau məhaluwɨn
əpəh ilɨs e lafet əh, tahmen-pən əm e nolən rəha netəm Isrel.
43 Nian lafet tɨnol namnun, kən rəhan mɨn kɨnotɨtəlɨg
mɨnoatuwɨn iməlat ikɨn, məto etəm aluə Iesu in təməsətəu-
pənən rəhan tata ne mama, in mətatɨg əm Jerusalem, məto ilau
kəməsiatunən.
44 Nɨkilau tatəht məmə kətah in tətaliwək ilat nɨmanin
netəmim rəhalat, kən ilat kəmotaliwək o nian apiəpiə kit. Kən
ilau kəmuətuoun matueam-in o rəhalau mɨn, ne netəmim
itəm kiatun ilat.
45 Məto nian ilau kəməsuehmən in, kən kəmiatəlɨg mueam-
in mian Jerusalem.
46 Kəmueam-in nian kɨsɨl, kən muəplan e Nimə Rəha Uhgɨn,
tatəpələh ilat iəgətun mɨn matətəlɨg-in ilat, kən matətapəh olat
o natɨmnat neen.
47 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto in, narmɨlat təmiwɨg pɨk
o rəhan nɨtunən ne rəhan nuhalpɨnən nəghatən mɨn.
48 Kən nian rəhan tata ne mama kəmuehm, kən narmɨlau
təmiwɨg pɨk ron. Kən rəhan mama təmən-ipən kəm in məmə,
"Nətɨk. ?Nəmahro mol min-nulan etɨmlau? !Əplan-tu! Itɨmlau
rəham tata nɨkitɨmlau təməht pɨk ik, kən iakatuegəs-in pɨk ik."
49 Kən in təmən kəm ilau məmə, "?Natuegəs-in io o naka?
?Nakəsiatunən məmə io ekəkəike mətatɨg e nimə rəha rəhak
Tata?"

---

* **2:38:** Nəghatən u "Kristo in otɨkɨs netəm Isrel" rəhan suatɨp kəiu. Netəmim neen itəm kotatɨg e nian rəha Iesu, nɨkilat təht məmə Kristo otɨləs-irəkɨs netəm Isrel e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn u netəm Rom. Məto nɨpətɨn asol məmə Kristo otɨkɨs netəm Isrel o təfagə rat mɨn rəhalat. **2:39:** Mat 2:23 **2:41:** Eks 12:24-27; 23:14-17; Dut 16:1-8

50 Məto ilau kəməsiatunən nɨpətɨ nəghatən itəm təmən kəm
ilau.
51 Kən in təmətəu-pən ilau məhaleiuaiu məhaluwɨn əpəh
Nasaret. Kən in təmatɨsiai-in ilau matol nəwialau. Məto nian
rafin rəhan mama tatətəlɨg-in natɨmnat rafin mɨn əh e nɨkin.
52 Kən Iesu təmatepət e nɨpətɨn, kən rəhan nenatɨgən tatol
iahgin, kən e nian mɨn rafin, Uhgɨn ne netəmim, nɨkilat
tətagien əm ron.

3

Jon Baptais təmamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn
(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

1 Kən uarisɨg e natɨmnat mɨn əh, etəm Rom, nərgɨn u Sisa
Taepirias, in tatərəmərə nɨtən mɨn rafin rəha Rom. Kən e nian
in təmatərəmərə mətoarus-pa nup fiftin, kən netəm-iasol mɨn
neen koatol wək ilat min: inu Herot Antipas təmatərəmərə
əpəh Kalili, ne pian Filip in təmatərəmərə əpəh Ituria ne
Trakonaetas, ne Lisanias təmatərəmərə əpəh Apilin, ne Pon-
tias Pailat u etəm Rom in kapman rəha Jutia.
2 Inu e nian ətuatɨp rəha Anas ne Kaeafas itəm ilau pris asol
agɨn mil.
E nian əh, Jon nətɨ Sekaraea, itəm tɨnepət rəkɨs u-roiu, in
təmətatɨg əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn, kən Uhgɨn təmos-ipən
nəghatən kit kəm in.
3 Kən in təmuwɨn mətan ikɨn mɨn rafin iuəhkɨr o nəhau
Jotan təmatamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn. In təmən-ipən
məmə netəmim okotəkəike motəuhlin məntaalat o nolən rat
mɨn rəhalat, kən motuwɨn o Uhgɨn, məmə in otafəl nolən rat
mɨn rəhalat. Kən e nəmtətin kit, okol baptais elat.
4 In tahmen əm e nəghatən rəha ien u Aesea itəm təməte
e naoa rəhan məmə, “Suah kit tətaun əpəh ikɨn taruən-aruən
ikɨn matən məmə, ‘Itəmat, otol əpen-əpenə o suatɨp rəha
Iərəmərə, kən motol rəhan suatɨp tətuatɨp.
5 Napin nəhau mɨn rafin okətouɨn wɨr, kən nɨtot mɨn ne narɨt
mɨn rafin okos-iəhau, kən suatɨp eko-eko mɨn okəg-ətuatɨp-in,
kən suatɨp itəm tapər-apər okəike kol təpiə.
6 Kən netəmim rafin okotehm suatɨp rəha Uhgɨn o nos-
megəhən netəmim.’ ”
7 Kən e nian əh, netəmim tepət kəmotuwa o Jon məmə
in otol baptais elat, məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “!
Itəmat nəkotahmen əm e sɨnek mɨn! ! Nɨkitəmat otəsəhtən
məmə onəkotagɨm tənin nemə̈ha ne nalpɨnən rəha Uhgɨn itəm
otuwa!

2:51: Luk 2:19 **2:52:** 1 Saml 2:26; Prov 3:4 **3:3:** Wək 13:24 **3:6:** Aes 40:3-5 **3:7:** Mat 12:34; 23:33

8 Otol natɨmnat neen itəm tatəgətun məmə nəmotapəs
pahrien nolən rat mɨn kən motuwɨn o Uhgɨn. Kən sotən atɨpən
kəm itəmat e nausitən məmə itəmat nəkotətuatɨp əm məto-inu
itəmat noanol mɨn rəha Epraham. !Kəp! Inu nat əpnapɨn
əm. Iatən kəm itəmat məmə nat əpnapɨn kəpiel mɨn əm, məto
Uhgɨn tɨtun nəuhlinən ilat kotuwa noanol mɨn rəha Epraham.
9 Kən inəh roiu ne, Uhgɨn tɨnətul matɨp rəkɨs məmə otahtɨl-
pən nɨg əpəh e nəukətɨn. Kən okəmə nɨg kit təsoe-inən noan
itəm təwɨr, kən in otahtɨl mərakin-pən e nɨgəm."

10 Kən nɨmanin netəmim kəmotətapəh o Jon məmə, "?Naka
u itɨmat ekotəkəike motol?"
11 Kən Jon təmən kəm ilat məmə, "Okəmə rəham napən kəiu,
os-ipən kit kəm suah kit itəm rəhan tɨkə, kən okəmə nɨgam
nagwənən tatɨg, os-ipən məsɨn kəm netəmim u nɨgɨlat tɨkə."

12 Netəm neen rəha nosən məni rəha takɨs kəmotuwa məmə
otol baptais elat, kən kəmotətapəh o Jon məmə, "? Naka u
itɨmat ekotəkəike motol?"
13 Kən Jon təmən-ipən kəm ilat məmə, "Sotosən məni o
netəmim taprəkɨs-in itəm tahmen əm məmə onəkotos."

14 Kən mopael mɨn neen kəmotətapəh mɨn, "? Kən tahro
etɨmat? ?Naka u itɨmat ekotəkəike motol?" Kən in təmən-ipən
kəm ilat məmə, "Sotolən nəgɨnən kəm netəmim məmə, 'Okəmə
nəsotos-ipamən məni, kən oekotol nahməən kəm itəmat.' Kən
sotolən nəgɨnən kəm netəmim məmə, 'Okəmə nəsotos-ipamən
məni, kən oekotən-ipən kəm netəm-iasol məmə nəmotol nat
kit tərat.' Nɨkitəmat otəkəike magien o nos ətuatɨpən nətouən
rəhatəmat kən in əm un."

15 Kən netəm mɨn əh koatəsahgin, kən nɨkilat tatəht Jon
məmə kətah in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.
16 Kən Jon təmuhalpɨn rəhalat nətəlɨgən məmə, "Iatol bap-
tais etəmat e nəhau, məto etəmim kit tatuwa itəm rəhan
nəsanənən ne nepətən taprəkɨs-in io. Kən io ləhau agɨn, esah-
menən məmə ekuwa io slef kit rəhan o nolən rəhan wək.* Kən
suah əh, in otol baptais etəmat e Narmɨn Rəha Uhgɨn ne nɨgəm.
17 In tatətul matɨp o nehmən nolən rəha netəmim məmə
otoor ilat, netəm kotəwɨr ne netəm kotərat, tahmen-pən e etəm
tətasum. Tatɨləs fok o nafəl rəkɨsən nuwigɨ noa wit məmə otos
nɨpətɨn itəm təwɨr. Netəmim itəm kotəwɨr kotahmen e nɨpətɨ
wit, tatos ilat matuwɨn latuənu. Məto netəmim itəm kotərat
kotahmen-pən e nuwigɨ noa wit, tatərakin-pən ilat e nɨgəm
asol itəm tatuəp namnun tɨkə."

3:8: Jon 8:33,39 **3:9:** Mat 7:19 **3:12:** Luk 7:29 * **3:16:** Nəghatən ətuatɨp rəha Jon tatən məmə, "esahmenən məmə ekɨkɨs rəkɨs nol e rəhan put." Wək u, in wək rəha slef. **3:16:** Wək 13:25

18 Kən Jon təmamnus-iarəp namnusən təwɨr e nəghatən
tepət məmə otiuw-pa nətəlɨgən rəha netəmim kotuwɨn o
Uhgɨn.

Herot təmɨləs-ipən Jon Baptais e kalapus

19 E nian əh, Herot Antipas təmit-irəkɨs Herotias inu
pətaguɨhl rəha pian, kən təmol natɨmnat tepət itəm kotərat.
Kən o nolən mɨn əh, Jon təmən əskasɨk məhai Herot Antipas
o nolən rat mɨn rəhan.
20 Kən Herot Antipas təmatɨg mol mɨn nolən rat kit mɨn
taprəkɨs, inəh təmɨləs Jon muwɨn mahtosɨg-in e kalapus.

Jon təmol baptais e Iesu
(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

21 Məto e nian Jon təməsuwɨnən əh e kalapus, kən in təmatol
baptais e netəmim mɨn, kən Iesu mɨn in təmuwa, kən Jon təmol
baptais lan. Kən nian Iesu təmatəfak, Uhgɨn təmerəh e neai,
22 kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmɨsɨ-pər matite, nɨpətɨn
tahmen-pən e mak muwa məpələh-pər e Iesu, kən nəwia
Uhgɨn təmɨsɨ-pən e nego e neai matən məmə, “Ik netɨk keike,
ekolkeike pɨk ik, kən nɨkik tagien pɨk agɨn ron ik.”

Pipi rat mɨn rəha Iesu
(Mat 1:1-17)

23 Nian Iesu təmətuoun rəhan wək, rəhan nup tahmen-pən
e tate. Netəmim nɨkilat tatəht məmə in nətɨ Josep.
Kən Josep in nətɨ Heli,
24 Heli in nətɨ Matat,
Matat in nətɨ Lifae,
Lifae in nətɨ Melki,
Melki in nətɨ Janae,
Janae in nətɨ Josep,
25 Josep in nətɨ Matatias,
Matatias in nətɨ Amos,
Amos in nətɨ Neham,
Neham in nətɨ Esli,
Esli in nətɨ Nagae,
26 Nagae in nətɨ Mahat,
Mahat in nətɨ Matatias,
Matatias in nətɨ Semein,
Semein in nətɨ Josek,
Josek in nətɨ Jota,
27 Jota in nətɨ Joanan,
Joanan in nətɨ Resa,
Resa in nətɨ Serupapel,
Serupapel in nətɨ Sealtiel,

3:19: Mat 14:3-4; Mak 6:17-18 **3:22:** Jon 1:32 **3:23:** Luk 4:22; Jon 6:42

Sealtiel in nəti Neri,
28 Neri in nəti Melki,
Melki in nəti Ati,
Ati in nəti Kosam,
Kosam in nəti Elmatam,
Elmatam in nəti Er,
29 Er in nəti Josua,
Josua in nəti Eliesa,
Eliesa in nəti Jorim,
Jorim in nəti Matat,
Matat in nəti Lifae,
30 Lifae in nəti Simeon,
Simeon in nəti Juta,
Juta in nəti Josep,
Josep in nəti Jonam,
Jonam in nəti Eliakim,
31 Eliakim in nəti Melea,
Melea in nəti Mena,
Mena in nəti Matata,
Matata in nəti Natan,
Natan in nəti Tefit,
32 Tefit in nəti Jese,
Jese in nəti Opet,
Opet in nəti Poas,
Poas in nəti Salmon,
Salmon in nəti Nason,
33 Nason in nəti Aminatap,
Aminatap in nəti Atmin,
Atmin in nəti Ani,
Ani in nəti Hesron,
Hesron in nəti Peres,
Peres in nəti Juta,
34 Juta in nəti Jekop,
Jekop in nəti Aisak,
Aisak in nəti Epraham,
Epraham in nəti Tera,
Tera in nəti Nahor,
35 Nahor in nəti Seruk,
Seruk in nəti Rehu,
Rehu in nəti Pelek,
Pelek in nəti Eper,
Eper in nəti Sela,
36 Sela in nəti Kaenan,
Kaenan in nəti Apaksat,
Apaksat in nəti Sem,
Sem in nəti Noah,

3:32: Rut 4:17-22

Noah in nəti Lamek,
37 Lamek in nəti Metusela,
Metusela in nəti Inok,
Inok in nəti Jaret,
Jaret in nəti Mahalalel,
Mahalalel in nəti Kenan,
38 Kenan in nəti Enos,
Enos in nəti Set,
Set in nəti Atam,
kən Atam təmisi-pən e Uhgin.

4

Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu
(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

1 Narmin Rəha Uhgin təmərioah e nəmegəhən rəha Iesu, kən e nian in təmisi-pən e nəhau Jotan, kən Narmin Rəha Uhgin təməghat-pən e niki Iesu məmə in otuwin əpəh ikin taruən-aruən ikin.
2 Kən e nian foti, Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu. E nian min rafin əh, in təməsagwənən, kən e namnun nian min əh, nəumis təmus wir in.
3 Kən Setan təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Okəmə ik Nəti Uhgin, ən-ipən kəm kəpiel u məmə otəuhlin muwa mol piret lan."
4 Kən Iesu təmuhalpin məmə, "Kəməte e Naoa Rəha Uhgin məmə, 'Netəmim okol kəsotatigən e nagwənən əm' "
5 Kən Setan təmit Iesu mian əpəh nitot əfəməh kit, kən roiu agin-əh min əm, təməgətun in e kantri min rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat,
6 kən təmən-ipən kəm in məmə, "Io ekələhəu-pinə e nelməm nərəmərəən e niməptən min, ne nautə rəhalat min rafin, məto-inu natimnat rafin əh tətatig e nelmək, kən ekitun negəhan-inən kəm etəmim pah itəm iakolkeike məmə ekos-ipən kəm in.
7 Məto okəmə ik onakəfak kəm io, kən natimnat rafin min u, okotuwa rəham."
8 Kən Iesu təmuhalpin rəhan nəghatən məmə, "Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, 'Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgin, kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəligən.' "
9 Kən Setan təmit in minuwin əpəh Jerusalem e nətuei nimə əpəh ilis agin e Nimə Rəha Uhgin. Kən təmən-ipən kəm in məmə, "Okəmə ik Nəti Uhgin, kən iwig ukin-u,
10 məto-inu kəməte-pən e Naoa Rəha Uhgin məmə, 'In otahl-ipa nagelo min rəhan okotuwa motehm wir ik,'
11 kən təməte-pən məmə, 'Okotiləs ik ilis e nelmilat məmə onəkəsorinən nelkəm e kəpiel.' "

3:36: Jen 11:10-26 **3:38:** Jen 4:25-26 **4:4:** Dut 8:3 **4:8:** Dut 6:13 **4:11:** Sam 91:1,12

12 Kən Iesu təmuhalpɨn rəhan nəghatən məmə, “Naoa Rəha
Uhgɨn tatən mɨn məmə, ‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm
rəhatəmat Iərəmərə Uhgɨn məmə otol nat kit, kən məmə
onəkotəplan məmə in tətatɨg itəmat min, o kəp.’ ”
13 Kən nian Setan tɨnol namnun rafin nos-ipən-os-ipənən
rəhan, in təmagɨm muwɨn isəu o Iesu matəsahgin məmə nian
wɨr kit mɨn rəhan otəpanuwa mɨn.

Iesu təmətuoun rəhan wək əpəh Kalili
(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

14 Kən Iesu təmɨtəlɨg-pən Kalili, kən nəsanənən rəha Narmɨn
Rəha Uhgɨn təmərioah e nəmegəhən rəhan. Kən kəmamnus-
amnus in tɨtəlau e nɨməptən əh.
15 Kən Iesu təməgətun e nimə rəha nuəfɨmɨnən mɨn, kən
netəmim rafin koatənwiwi in.

Netəm Nasaret
kəmotapəs Iesu
(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

16 Kən Iesu təmuwa Nasaret, ikɨn əh in təmepət ikɨn aupən.
Kən e nian rəha Sapat, in təmuwɨn e nimə rəha nuəfɨmɨnən
tahmen əm məmə in təmatol mihin nian mɨn. Kən in təmətul
məmə otafin Naoa Rəha Uhgɨn,
17 kən kəmos-ipən naoa itəm kəmaiu-aiu rəha ien u Aesea.
Kən in təmurapɨk itəm Aesea təməte-pən tatən nəhlan məmə,
18 “Narmɨn Rəha Uhgɨn tətatɨg lak məto-inu təmɨtəpun io
məmə ekən-iarəp namnusən təwɨr kəm ian-rat mɨn. Kən
təmahl-ipa io məmə ekuwɨn mən-ipən kəm netəm kotatɨg e
kalapus məmə ekɨkɨs ilat, kən mahl-iarəp ilat, kən mən-ipən
kəm iganəmtɨn əpɨs mɨn məmə okotehm mɨn nat. Kən təmahl-
ipən io məmə ekuwɨn mɨkɨs nɨkin rat mɨn itəm kotatɨg e nelmɨn
netəm pɨsɨn, itəm koatol tərat kəm ilat,
19 kən mən-iarəp məmə nian tɨnuwa rəkɨs məmə Iərəmərə
otəgətun rəhan nəwɨrən kən mosmegəh netəmim.”
20 Təmafin rəkɨs naoa un, kən maiuaiu mɨn mos-ipən tɨtəlɨg-
pən o etəm tatehm wɨr naoa mɨn, kən təməpələh məmə
otəgətun netəmim. Kən nɨganəmtɨ netəmim rafin e nimə rəha
nuəfɨmɨnən təmatətul əm lan.
21 Kən in təmatəghat kəm ilat matən min-nulan məmə, “Roiu
agɨn e nian itəm nakoatətəlɨg lan e Naoa Rəha Uhgɨn, Uhgɨn
tatol əp nəghatən mɨn əh məmə tɨnatuwa otol nɨpahrienən.”
22 Netəmim rafin koatənwiwi in, kən narmɨlat tatiwɨg o
nəghatən wɨr mɨn itəm tatən, kən motən kəm ilat mɨn məmə,
“?Nətɨ Josep u, o kəp?”

4:12: Dut 6:16; 1 Kor 10:9 **4:13:** Hip 2:18; 4:15 **4:19:** Aes 61:1,2 **4:22:** Luk 3:23; Jon 6:42

23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ekɨtun məmə on-
akoatən nəghatən oas u kəm io u tatən min-nulan məmə,
‘Tokita, ol-wɨr atɨp-tu nɨpətɨm,’ u nɨpətɨn məmə, ‘Natɨmnat mɨn
əh itəm katən məmə nəmol rəkɨs ilat əpəh Kapaneam, təwɨr
məmə nakuwa mol mɨn ilat ikɨn-u imam ikɨn.’
24 Nɨpahrienən, iakatən kəm itəmat məmə netəmim okol
kəsotɨsiai-inən ien kit itəm təmɨsɨ-pən elat.
25 E nian rəha Elaija, nuhuən təməsəfɨkən mos nup kɨsɨl
ne məwɨg sikis, kən nəumɨs təman ikɨn mɨn rafin nagwənən
təmɨkə. Kən ekən nɨpahrienən kəm itəmat məmə, e nian əh,
nəutahlɨmɨs tepət ikɨn-u Isrel,
26 məto Uhgɨn təməsahl-ipənən Elaija məmə otuwɨn masitu
elat. Kəp. In təmahl-ipən məmə otasitu əm e nəutahlɨmɨs kit
əpəh ikɨn Saeton e taon Sarefat, kən pətan u in Iaihluə kit.
27 Kən e nian rəha ien Elisa, netəmim tepət kəmotatɨg Isrel
itəm kəmoatos nɨmɨsən rəha nuwigɨtəm u leprosi, kən Elisa
təməsol-wɨrən kit ne. Məto in təmol-wɨr əm Neman u etəm
Siria, Iaihluə kit.”
28 Kən e nian netəmim e nimə rəha nuəfɨmɨnən kəmotəto
nəghatən əh, nemə̇ha təmol pɨk ilat.
29 Kən kəmotəruapɨk kətul motaskəlɨm Iesu, motɨləs motiet
e taon, motuwɨn əpəh lekiəkɨs e nɨkalɨ taon məmə okotərakin-
iarəp.
30 Məto Iesu təmaliwək əm miet ilugɨn-in ilat mɨnatuwɨn.

Iesu təmahl-iarəp narmɨn rat e etəmim kit
(Mak 1:21-28)

31 Kən Iesu təmeiuaiu muwɨn əpəh Kapaneam, taon kit mɨn
rəha Kalili. Kən e nian rəha Sapat, in təmatəgətun netəmim.
32 Kən netəmim itəm kəmoatəto rəhan nəgətunən, narmɨlat
təmiwɨg pɨk ron məto-inu rəhan nəghatən təfɨgəm, nepətən əh-
ikɨn.
33 Kən in əpəh imə e nimə rəha nuəfɨmɨnən, kən suah kit əh-
ikɨn itəm narmɨn rat kit tətatɨg lan. Kən in təmagət əfəmə̇h
məmə,
34 “! Ei, Iesu etəm Nasaret! ? Tahro? ? Nəmatuwa məmə
onakərəkɨn itɨmat? Ekɨtun rəkɨs ik. !Ik Etəm Asim rəha Uhgɨn!”
35 Məto Iesu təməghat əskasɨk lan məmə, “! Ahh, sagətən! !
Iet magɨm e suah un!” Kən narmɨn rat əh təmol suah un tiet
morin-pən e nɨməptən ilugɨn-in ilat, kən in təmiet magɨm lan,
məto təməsərəkɨnən suah un.
36 Kən netəmim rafin ikɨn əh, narmɨlat təmiwɨg kən moatən-
ipən kəm ilat mɨn məmə, “!Ei! ?Nəgətunən naka u? Suah əh, in
tatəghat əskasɨk e narmɨn rat mɨn e nəghatən rəha nepətən ne
nəsanənən, kən ilat koatiet e netəmim.”

4:24: Jon 4:44 **4:25:** 1 King 17:1,7 **4:26:** 1 King 17:8-16 **4:27:** 2 King 5:1-14 **4:32:** Mat 7:28-29

37 Kən namnusən rəha Iesu təmaiu mɨtəlau e nɨtən əh.

Iesu təmol-wɨr netəmim tepət
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

38 Iesu təmətul kən miet e nimə rəha nuəfɨmɨnən muwɨn əpəh e nimə rəha Saimon.* E nian əh, uhu Saimon tatɨmɨs tatətəp-ətəp asol, kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə otol-wɨr.
39 Kən Iesu təmətul-pən iuəhkɨr ron məghat əskasɨk kəm nətəp-ətəpən, kən nətəp-ətəpən təmɨkə. Kən roiu agɨn-əh mɨn əm, pətaguɨhl u təmətul mɨnatol nagwənən nɨgɨlat.
40 Nian mɨt tɨniwɨg rəkɨs,† netəmim kəmotos netəmim rafin itəm koatɨmɨs e nɨmɨsən pɨsɨn pɨsɨn mɨn moatuwa o Iesu. Kən təmələhəu-pən nelmɨn elat kitiəh kitiəh, kən ilat rafin kəmotəmegəh.
41 Kən iərmɨs mɨn kəmotiet motagɨm e netəmim tepət motagət əfəməh məmə, "! Ik Nəti Uhgɨn!" Məto Iesu təmagət əskasɨk elat mahtosɨg-in ilat o nəghatən məto-inu ilat kotɨtun məmə in Kristo itəm Uhgɨn təmahl-ipa.
42 Kən kəmən lawɨgin, Iesu təmiet ikɨn əh muwɨn əpəh ikɨn kit itəm netəmim kotɨkə ikɨn. Məto netəmim kəmoteam-in, kən nian kəmotehm, kən kəmotuwa ron motalkut məmə okotən-iəhau məmə in otəsagɨmən mapəs ilat.
43 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəp. Io ekəkəike muwɨn latuənu pɨsɨn mɨn neen, mən-iarəp namnusən təwɨr rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn, məto-inu Uhgɨn təmahl-ipa io məmə ekol mihin."
44 Kən in təmatuwɨn mətan nɨtən Jutia matən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn e nimə rəha nuəfɨmɨnən mɨn.

5

Aposol mɨn itəm Iesu təmaupən maun-in ilat
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

1 Nian kit, Iesu təmatətul e nɨkalɨ nəhau asol, nərgɨn u Lek Kalili.* Kən nɨmanin netəmim kəmotuwa kətul kɨtəlau lan məmə okotəto nəghatən rəha Uhgɨn.
2 Kən in təmehm pot kəiu itəm netəm rəha niuwən nəm kəmotapəs katuəməhl e noa nɨmənkləkɨl, məto-inu ilat kotaikuas e rehalat net mɨn.

---

* **4:38:** Nian mɨn neen, kətaun-in Saimon Pita məmə, "Saimon," kən nian neen, kətaun-in məmə, "Pita." † **4:40:** Lou tatən məmə etəmim ko təsɨləsən etəm tatɨmɨs e nian rəha Sapat. Məto nian mɨt tɨniwɨg rəkɨs, kən Sapat tɨnol namnun, kən netəmim kotɨtun nɨləsən netəmim. **4:41:** Mat 8:29; Mak 3:11-12 **4:44:** Mak 1:35-39; Mat 4:23 * **5:1:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "Lek Kenesaret" u nərgɨn kit mɨn rəha Lek Kalili. **5:1:** Mat 13:1-2; Mak 3:9-10

3 Kən Iesu təmər e pot rəha Saimon†, kən in təmətapəh o Saimon məmə otiuw-iarəp pot tuwɨn ihluə məsɨn. Nian Saimon təmətɨg-iarəp pot, kən Iesu təməpələh lan matəgətun netəmim.
4 Nian Iesu təməghat rəkɨs kəm netəmim, kən mən-ipən kəm Saimon məmə, “Saimon, otasuə kotuwɨn əpəh lokamnɨm, kən nakotərakin rəhatəmat net məmə nakotos nəm neen.”
5 Kən Saimon təmən məmə, “Etəm-iasol, lapɨn itɨmat emotalkut pɨk o nat u mətoahgin-pa tɨnian, məto eməsotosən nəm kit ne. Məto ik nɨnən mɨn məmə okotuwɨn, kən tol nəhlan, pəs okotuwɨn mɨn motərakin rəhatɨmat net mɨn.”
6 Kən e nian kəmotol min-nəhlan, kəmotos nəm tepət tepət e rəhalat net, kən net mɨn rəhalat kəmotər kasis wɨr e nəm mɨn, kən net mɨn kɨnotətuoun mɨnotəhap-əhap.
7 Kən ilat kəmotaun-in-pən ilat mɨn neen e pot kit mɨn məmə okotuwa kasitu elat. !Kən kəmotuwa kəmki-pən nəm e pot kərən mil kuər mərioah e nəm, iuəhkɨr əm pot mil kətuamnɨm!
8 Nian Saimon Pita təmehm nat u, kən təmɨsin-pən nulɨn o Iesu e nɨsiaiiən matən məmə, “!Iərəmərə, uwɨn isəu ron io məto-inu, io esahmenən, io iol təfagə rat!”
9 In tatəghat min-nulan məto-inu in ne netəm mɨn əh e pot mil, kəmotaut pɨk narmɨlat tiwɨg o nəm mɨn itəm kotepət pɨk nəhlan.
10 Kən Jemes ne Jon, nəti Sepeti mil itəm kətəhalol wək iləhal Saimon, ilau mɨn kəmuaut pɨk narmɨlau tiwɨg o nəm mɨn u.
Məto Iesu təmən-ipən kəm Saimon məmə, “Əsəgɨnən. Ik etəmim rəha niuwən nəm, məto roiu əh matuwɨn, ik onakiuw-pa netəmim.”
11 Kən e nian ilat kəmotiuw-par rəhalat pot mɨn, kən moatapəs natɨmnat rafin motuarisɨg-in əm Iesu, kən motuwa rəhan mɨn netəmim.

Iesu təmol-wɨr etəm tatos nɨmɨsən u leprosi‡
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

12 Nian Iesu təmətaliwək e taon kit, suah kit itəm tatos nɨmɨsən u leprosi təmaliwək muwa. Nɨmɨsən u leprosi təmɨrəfin nɨpətɨn. Kən nian in təmehm Iesu, təmeiuaiu mɨsin-pən nɨpɨnəgɨn e nɨsɨp matos-ipən nɨsiaiiən kəm in, kən in təmətasək matəkəike ron matən məmə, “Iərəmərə, okəmə nakolkeike, kən nəkɨtun nol-wɨrən io, kən mafəl rəkɨs namkɨmɨkən lak.”
13 Kən Iesu təməg-əfəməhin-pən nelmɨn mələhəu-pən lan mən məmə, “Əwəh. Iakolkeike. !Əwɨr-ta!” Kən roiu agɨn-əh əm, nɨmɨsən u leprosi təmagɨm mɨkə lan.

---

† **5:3:** Inu Saimon Pita. **5:5:** Jon 21:3-8 **5:11:** Mat 19:27 ‡ **5:11:** E Naoa Rəha Uhgɨn, nəghatən u “leprosi” tatəghat-in nɨmɨsən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rəha nuwigɨtəm. Nɨmɨsən mɨn u tatərəkɨn nuwigɨtəm, kən Lou rəha Moses tatən məmə suah kit itəm təmos nɨmɨsən nəhlan, in tamkɨmɨk e nɨganəmti Uhgɨn. Afin Levitikas itəm tepət 13-14.

14 Kən Iesu təmən-iəhau məmə otəsən-iarəpən natɨmnat mɨn
u kəm netəmim, məto in təmən-ipən kəm in məmə, “Uwɨn
mehm pris kit pəs in otehm məmə nɨpətɨm tɨnol min-nulan,
kən os-ipən sakrifais kəm Uhgɨn itəm Lou rəha Moses təmən
o suah kit itəm rəhan leprosi tatɨkə, kən netəmim okotɨtun
məmə nɨpahrienən nɨnəwɨr, kən rəham namkɨmɨkən tɨnɨkə.”
15 Məto namnusən rəha Iesu tatiet matuwɨn ikɨn mɨn rafin,
kən nɨmanin netəmim kəmotuwa məmə okotətəlɨg-in rəhan
nəgətunən kən məmə in otol-wɨr nɨmɨsən mɨn rəhalat.
16 Məto nian tepət, tatuwɨn ikɨn taruən-aruən ikɨn, in pɨsɨn
əm, məmə otatəfak.

Iesu təmol-wɨr etəm nɨpətɨn məsɨn təmɨmɨs
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

17 Nian kit, Iesu təmatəgətun əpəh imə e nimə kit, kən Farisi
mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ilat əh-ikɨn koatəpələh, kəmotɨsɨ-
pən əpəh latuənu mɨn e nɨtən Kalili, ne nɨtən Jutia, ne taon
Jerusalem. Kən nəsanənən rəha Iərəmərə tətatɨg o Iesu məmə
in otol-wɨr netəmim u koatɨmɨs.
18 E nian əh, netəmim neen kəmotɨləs suah kit motuwa itəm
tətapɨl əm e nɨmɨtiwɨn rəhan məto-inu nɨpətɨn məsɨn təmɨmɨs.
Kən ilat kotolkeike məmə okotɨləs motələhəu-pən e nelkɨ Iesu.
19 Məto ilat kotəruru nuwɨnən imə məto-inu netəmim
tepət əh-ikɨn. Kən kəmotuwɨn əpəh ilɨs e nimə motos-irəkɨs
nəhgɨ nimə məsɨn,§ kən motəhlman-əhlman suah un tatite e
nɨmɨtiwɨn rəhan muwɨn iuəhkɨr əm o Iesu.
20 Nian Iesu təmehm rəhalat nahatətəən, kən təmən məmə,
“Iolɨk. Rəham nolən rat mɨn, io emos-irəkɨs.”
21 Kən iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn nɨkilat təht məmə,
“?Etəmim naka u tatəghat ausit məmə in Uhgɨn? Uhgɨn əm in
tɨtun nos-irəkɨsən nolən rat mɨn rəha netəmim.”
22 Iesu in tɨtun əm rəhalat nətəlɨgən, kən in təmən-ipən kəm
ilat məmə, “?Tahro nakoatətəlɨg min-nulan?
23 ?Naka in tɨmətɨg məmə ekən, ‘Ekos-irəkɨs rəham tefagə rat
mɨn,’ o ‘Ətul maliwək’?
24 Kən roiu onəkotehm məmə Nətɨ Etəmim tatos nepətən
o nos-irəkɨsən təfagə rat mɨn ikɨn-u e nətueintən.” Kən in
təmən kəm suah u tatɨmɨs məmə, “Ətul, mɨləs rəham nɨmɨtiwɨn
maliwək matuwɨn imam ikɨn.”
25 Kən roiu agɨn-əh mɨn, suah u təmətul mɨləs rəhan
nɨmɨtiwɨn mɨnataliwək matənwiwi Uhgɨn mɨnatuwɨn.
26 Kən ilat rafin kəmotaut pɨk ron narmɨlat tiwɨg, kən
moatənwiwi nərgɨ Uhgɨn, kən motasiəp kən moatəgɨn məsɨn
moatən məmə, “Nəman, roiu kitat kəmotehm nat pɨspɨs agɨn.”

5:14: Lev 14:1-32 § **5:19:** E nian əh, kəmol nəhgɨ nimə neen e tael. Kən netəm mɨn u kəmotos-irəkɨs tael mɨn neen məmə otol kuhal tahmen e suah u itəm in tatɨmɨs. **5:20:** Aes 43:25; Luk 7:48 **5:24:** Jon 5:8

Iesu təmaun-in Lifae
(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

27 Uarisiǥ e natɨmnat mɨn u, Iesu təmiet maliwək matuwɨn,
kən in təmehm suah kit itəm tatos məni rəha takɨs, nərgɨn u
Lifae, tatəpələh ikɨn katətou takɨs ikɨn. Kən Iesu təmən-ipən
kəm in məmə, “Wa, muarisiǥ-in io muwa rəhak etəmim.”
28 Kən in təmapəs natɨmnat mɨn rafin rəhan, mətul
muarisiǥ-in Iesu.
29 Kən Lifae təmol nagwənən asol kit rəha Iesu əpəh e rəhan
nimə. Kən netəmim tepət itəm koatos məni rəha takɨs, ne
netəmim əpnapɨn mɨn kəmotuwa moatəpələh kələh ilat min
ilat məmə okotagwən.
30 Kən Farisi mɨn ne netəmim neen mɨn rəhalat itəm iəgətun
mɨn rəha Lou, nɨkilat təsagienən kən moatən-ən kəm netəmim
rəha Iesu məmə, “?Tahro itəmat nakotagwən kələh əm itəmat
netəmim itəm koatos məni rəha takɨs ne netəm nol təfagə rat?”
31 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Etəmim itəm in
təsɨmɨsən, təsuwɨnən mehm tokita. Məto etəm tatɨmɨs, in
otəkəike muwɨn mehm tokita.
32 Io eməsuwamən məmə ekaun-in netəm itəm nɨkilat təht
məmə kotətuatɨp rəkɨs məmə okotəuhlin nətəlɨǥən rəhalat o
nolən tərat mɨn itəm koatol. Məto emuwa məmə ekaun-in
netəm kotərat məmə okotəuhlin rəhalat nətəlɨǥən.”

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgɨn
(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Netəmim rəha
Jon Baptais, nian rafin koatapəs nagwənən kən katəfak kəm
Uhgɨn, kən netəmim rəha Farisi mɨn koatol əm nat kitiəh, məto
rəham netəmim mɨn kotagwən əm katɨlpɨn. ?Tahro?”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “? Nian itəmat
nəkoatol nagwənən rəha etəmim itəm təmol əm marɨt, məto
nakotən kəm rəhan mɨn məmə okotəkəike motapəs nunən
nagwənən, o kəp? !Kəp!
35 Məto nian tatuwa itəm netəmim okotɨləs-irəkɨs suah u
itəm təmol əm marɨt motɨləs kan isəu o rəhan mɨn netəmim.
Kən e nian əh inəh, ilat okotapəs nagwənən lan.”*
36 Kən Iesu təmuəh mɨn nimaa nəghatən kit tol min-nulan
məmə, “Okol suah kit təsosən napən wi rəhan məhap məsɨn,
kən məhl-pən e napən oas məmə otəhlosiǥ-in itəm təmerəh.
Məto okəmə tatol nəhlan, kən otərəkɨn rəhan napən wi, kən
napən wi məsɨn okol təsəhl-pən wɨrən ilau napən oas.

5:30: Luk 15:1-2 **5:34:** Jon 3:29 * **5:35:** “Etəmim itəm təmol əm marɨt” tatəpsen-pən Iesu, kən “rəhan mɨn netəmim” tatəpsen-pən netəmim mɨn rəha Iesu.

37 “Kən okol suah kit təsosən wain wi miuw-pən e pətəl oas u
təskasɨk, pətəl itəm kəmol e nuwigɨ nəni.† Okəmə suah kit tatol
min-nəhlan, kən wain wi otahləpɨk kən mol pətəl oas in otasis
kən mɨmerəh mahtɨperəh, kən wain in otaiu meləg, kən pətəl
mɨn, in otərat.
38 Məto wain wi okəkəike kiuw-pən e pətəl wi.
39 Kən etəmim itəm təmənɨm wain oas rəkɨs, in təsolkeikeən
məmə otənɨm mɨn wain wi, məto-inu in otən məmə, ‘Wain oas
in təwɨr.’ ”

6

Netəmim rəha Iesu kəmoatəhl wit e nian rəha Sapat
(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 Nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotaliwək
motuwa e nasumən mɨn rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən
rəhan mɨn netəmim kəmotəhl wit neen motawig rəkɨs nɨwin,
kən moatun. 2 Məto Farisi mɨn neen koatən məmə, “!Ei! Nian
u-roiu in Sapat, kən nolən u nəkoatol tatətgəhl Lou. ?Tahro
itəmat nəkoatol min-nəhlan?”
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Itəmat nəsotafinən e
Naoa Rəha Uhgɨn, natɨmnat mɨn əh itəm Kig Tefɨt təmol aupən?
In ne rəhan mɨn netəmim, nəumɨs təmus ilat.
4 Kən in təmuwɨn imə e nimə tapolən rəha Uhgɨn, təmos pɨret
u itəm pris mɨn kɨnotos-ipən rəkɨs kəm Uhgɨn. Kən Lou tatən
məmə pris mɨn əm kotɨtun nunən, məto Tefɨt təmun kən mos-
ipən neen kəm rəhan mɨn netəmim məmə okotun.”
5 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io, Nətɨ Etəmim,
ekatərəmərə e nian rəha Sapat.”

Iesu təmol-wɨr etəmim e nian rəha Sapat
(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

6 Kən e nian pɨsɨn kit mɨn rəha Sapat, Iesu təmuwɨn əpəh
imə e nimə rəha nuəfɨmɨnən, matəgətun netəmim. Kən ikɨn əh,
suah kit əh-ikɨn nelmɨn matɨp təmɨmɨs, təsəg-ətuatɨp-inən.
7 Kən iəgətun mɨn rəha Lou, ne Farisi mɨn, ilat koatalkəlɨk
məmə okotehm-tu Iesu məmə otol-wɨr suah u e nian rəha
Sapat, pəs ilat kotɨtun nənən məmə Iesu təmətgəhl Lou.
8 Məto Iesu təmɨtun əm rəhalat nətəlɨgən, kən təmən-ipən
kəm suah u itəm nəlmɨn təmɨmɨs məmə, “Wa, mətul aupən e
nɨganəmtɨ netəmim rafin.” Kən təmuwɨn mətul-pən əh aupən.
9 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iakolkeike məmə
ekətapəh-in nat kit otəmat. ?Tahro? ?E nian rəha Sapat, nolən

† **5:37:** E nian əh, kəmol pətəl rəha wain e nuwigɨ nəni. Pətəl wi in tɨmətmətɨg o nahgigən. Məto pətəl oas in təskasɨk kən okol təsahgigən. Nian nahui krep tatuwa matol wain, kən nahgin tətahləpɨk pətəl tətasis. **6:1:** Dut 23:25 **6:2:** Jon 5:10 **6:3:** 1 Saml 21:1-6 **6:4:** Lev 24:5-9

naka in tətuatiɨp e Lou məmə okol, okol nat wiɨr, o okol nat tərat?
?Okosmegəh etəmim, o okohamnu etəmim?”
10 Kən təmiɨsiɨlu ilat rafin miɨtəlau, kən təmən-ipən kəm etəm
nelmiɨn təmiɨmiɨs məmə, “Əg-ətuatiɨp-in nelməm.” Kən suah əh
təməg-ətuatiɨp-in nelmiɨn, kən nelmiɨn təməwiɨr.
11 Məto netəm miɨn əh, niɨkilat tiɨnərat piɨk agiɨn, kən
kiɨnoatəghat-əghat kəm ilat miɨn məmə okotahro e suah əh
Iesu.

Iesu təmiɨtəpun tuelef aposol miɨn rəhan
(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

12 Kən e nian miɨn əh, Iesu təmuwiɨn əpəh iliɨs e niɨtot məmə
otəfak, kən in təmətatiɨg matəfak kəm Uhgiɨn e nian əh mətoarus
tian.
13 Kən tiɨnian, təmaun-in rəhan miɨn netəmim məmə oko-
tuwa kehm. Kən təmiɨtəpun rəkiɨs tuelef, maun-in nərgiɨlat
məmə aposol miɨn.
14 Nərgiɨ aposol miɨn u tol min-nulan: Saimon itəm Iesu
təmaun-in nərgiɨn wi məmə Pita, ne pian Antru, ne Jemes ne
Jon, ne Filip, ne Patolomiu,
15 ne Matiu, ne Tomas, ne Jemes nətiɨ Alfeas, ne Saimon u
kətaun-in məmə Selot,*
16 ne Jutas nətiɨ Jemes, ne Jutas Iskariot itəm təmegəhan-in-
pən Iesu kəm rəhan miɨn tiɨkiɨmiɨr miɨn.

Iesu təməgətun netəmim kən mosmegəh netəmim itəm kəmoatiɨmiɨs
(Mat 4:23-25)

17 Kən Iesu ne rəhan aposol miɨn kəmotiet e niɨtot u
moteiuaiu motuwa motatiɨg e niɨtən iəməhl ilat rəhan netəmim
tepət, ne niɨmanin netəmim tepət miɨn kəmotiɨsiɨ-pən niɨtən Jutia,
ne Jerusalem, ne niɨkalkal niɨtəhəi iɨkiɨn Taea ne Saeton.
18 Ilat kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu kən
məmə in otol-wiɨr niɨmiɨsən miɨn rəhalat. Kən in təmol-wiɨr
netəmim itəm narmiɨn rat miɨn kəmoatərəkiɨn ilat.
19 Kən netəmim itəm kəmotətul moatiɨtəlau lan, kəmotalkut
məmə okotek məto-inu nəsanənən tatiɨsiɨ-pən lan matol-wiɨr ilat
rafin.

Nagienən ne nəratən
(Mat 5:1-12)

20 Kən Iesu təmasiɨpən mehm rəhan miɨn netəmim, kən tən-
ipən kəm ilat məmə,
“Itəmat u ian-rat miɨn, nakoatatiɨg e nəwiɨrən pahrien. In
nəwiɨrən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha Uhgiɨn,
kən in tatərəmərə etəmat.

---

* **6:15:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4.

21 Itəmat itəm nakoteam-in nagwənən əh-roiu, nakoatatɨg
e nəwɨrən pahrien. In nəwɨrən pahrien məto-inu,
onəkotən məmə, ‘Əwəh, tahmen.’
Itəmat itəm nakotasək əh-roiu, nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien.
In nəwɨrən pahrien məto-inu onəkotalah.
22 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian netəmim koatetəhau
itəmat, kən kəsegəhan-inən itəmat məmə onəkotol
natɨmnat kitiəh itəmat min ilat, kən katən rat itəmat,
kən katərəkɨn-rəkɨn nərgɨtəmat məmə itəmat rəha
iərmɨs mɨn, kən ilat koatol nolən mɨn əh kəm itəmat
məto-inu io Nətɨ Etəmim, kən itəmat rəhak mɨn.
23 “E nian mɨn əh, otagien, kən motətɨp-ətɨp e nagienən məto-
inu nətouən asol rəhatəmat rəha natɨmnat mɨn əh tətatɨg əpəh
e nego e neai. Nɨkitəmat otagien məto-inu tɨpɨlat mɨn kəmoatol
nolən kitiəh əm kəm ien mɨn aupən ikɨn.
24 “Məto, kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat itəm rəhatəmat
nautə tepət roiu məto-inu, nɨnotos rəkɨs nagienən rafin
itəm onəkotos.
25 Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat itəm nakotagwən pɨk
moatəto təwɨr lan əh-roiu məto-inu, nəumɨs otəpanus
itəmat.
Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat itəm nakotalah əh-roiu
məto-inu, nəpanotasək onəkotasək agɨn.
26 Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat nian netəmim koatɨləs-
ipər nərgɨtəmat məto-inu, tɨpɨlat mɨn kəmotɨləs-ipər mi-
hin nərgɨ ien eiueiuə mɨn aupən ikɨn.”

Otolkeike rəhatəmat
tɨkɨmɨr mɨn
(Mat 5:38-48; 7:12)

27 Kən təmən mɨn məmə, “Məto ekatən kəm itəmat itəm
nakoatətəlɨg-in motɨtun məmə, nəkotəkəike motolkeike
rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn, kən motol təwɨr kəm netəm koatetəhau
itəmat,
28 kən nian netəmim koatau iərmɨs-in itəmat, məto itəmat
onakotətapəh-in o Uhgɨn məmə otos-ipən rəhan nəwɨrən kəm
ilat, kən onəkotəfak o netəmim itəm koatol tərat kəm itəmat.
29 “Okəmə suah kit tatem nɨkapɨm, kən ahwin-pən nɨkalɨn
kit mɨn tem. Okəmə suah kit tatɨləs rəham kot, kən atətul matɨp
o nos-ipən mɨnən rəham sot.
30 Os-ipən nat naka kəm etəmim kit itəm tateasiə-in ron
ik, kən etəmim itəm təmos rəham neen natɨmnat, apəs əm,
məsətapəh-inən.
31 Kən otol təwɨr kəm netəmim rafin e nolən mɨn rafin itəm
nakotolkeike məmə netəmim okotol min kəm itəmat.

6:21: Sam 126:5-6; Aes 61:3; Nol Əpən 7:16-17 **6:22:** Jon 15:19; 16:2; 1 Pita 4:14
6:31: Mat 7:12

32 “? Okəmə nakotolkeike əm netəm min u koatolkeike
itəmat, nikitəmat təht məmə okiləs-ipər itəmat ron? Kəp.
Netəm rat, ilat min koatol təwir kəm ilat min, kən moatolkeike
ilat min.
33 ? Kən okəmə nəkoatol əm təwir kəm netəm min əh itəm
koatol təwir kəm itəmat, nikitəmat təht məmə okiləs-ipər
itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat min koatol əm nat kitiəh min.
34 ? Kən okəmə nakoategəhan-in natimnat kəm netəmim
neen itəm ilat kotitun nos-ipa minən nitain, nikitəmat
təht məmə okiləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat
min koategəhan-in natimnat kəm ilat min məmə nian kit
kəpanotos-ipən min nitain tahmen.
35 “Məto nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tikimir min,
kən moatol təwir kəm ilat, kən moategəhan-in natimnat itəm
kəmotos məmə okəsotalpinən. Okəmə nəkotol nəhlan, kən
rəhatəmat nətouən asol tətatig, kən nakotuwa nenəti Uhgin Ilis
Agin, məto-inu in tatol təwir kəm netəm naumis min, kən tatol
təwir min kəm netəmim itəm kəsotənən məmə nikilat tagien o
natimnat wir itəm in tatol kəm ilat.
36 Otasəkitun netəmim tahmen əm e rəhatəmat Tata
tətasəkitun netəmim.”

Əsənən nolən rəha etəmim
(Mat 7:1-5, 17-27; 12:34-35)

37 Kən Iesu təmən məmə, “Əsənən nolən rəha etəmim məmə
in tərat, kən pəs kəsənən rəham nolən məmə in tərat; əsənən
məmə suah kit otəkəike mos nalpinən o təfagə rat kit rəhan,
kən pəs kəsənən məmə ik onakəkəike mos nalpinən o təfagə rat
kit rəham; aluin nolən rat rəha etəmim itəm təmol kəm ik, kən
pəs kaluin nolən rat rəham.
38 Awte kən məhan nelməm kəm netəmim, kən kos-ipinə
natimnat kəm ik, natimnat tepət tepət itəm kəmaii-pən kasin-
asin kəgətain, tər matərioah itəm okələhəu-pən ilat e nelməm.
Okəmə natos-ipən tepət, okos-ipinə tepət kəm ik, məto okəmə
natos-ipən noan məsin əm, okos-ipinə noan məsin əm kəm ik.”
39 Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə,
“Iganəmtin əpis ko təsitən iganəmtin əpis kit min. ! Kəsi,
okiaiwig-pən e noakimil asol!
40 Etəm tatətəlig, in təsaprəkis-inən rəhan iəgətun, məto
etəmim itəm təmətəlig-in wir matətəu-pən iəgətun e nətəligən
min rafin, in otuwa mahmen e rəhan iəgətun.
41 “? Tahro nakatən nisip noan məsin itəm təmuwin e
niganəmti piam, məto nikim təsəhtən nig asol itəm tətatig e
niganəmtim?
42 ? Okəmə nakəsehmən nig asol əpəh e niganəmtim, kən
onakahro min-nulan mos-irəkis nisip e niganəmti piam? !

6:37: Mat 6:14 **6:38:** Mak 4:24 **6:39:** Mat 15:14 **6:40:** Mat 10:24-25

Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Aupən
mos-irəkis nig asol e niganəmtim, kən mitun nehm wirən nisip
e niganəmti piam kit.
43 "O nat əh inəh, iatən məmə, nig katun tikə itəm tatoe-in nig
kəsunən, tahmen-pən əm e nig kəsunən təsoe-inən nig katun,
44 məto-inu etəmim tatitun nig e nehmən noan. Ko etəmim
təsəhlən noa nig katun e nolkosik, kən ko etəmim təsəhlən noa
nig tətehen e nol e luən.
45 Etəm təwir, nikin tərioah e natimnat wir min, kən in tatol
natimnat itəm təwir. Kən etəm tərat, nikin tərioah əm e nolən
tərat min, kən in tatol əm nolən tərat; məto-inu e nian tatəghat,
kən natimnat min əh e nikin koatiet."
46 Kən Iesu təmən məmə, "? Tahro nakotaun-in io məmə
'Iərəmərə, Iərəmərə,' məto nəsotolən nat naka itəm ekatən?
47 Pəs ekəgətun kəm itəmat nolən rəha suah kit itəm tatuwa
ron io, kən matəto nəghatən min rəhak, kən matol natimnat
min itəm ekatən ilat.
48 "Kən in tahmen əm e etəmim itəm təmiləkin rəhan nimə.
Aupən, təmel nisip meiuaiu muwin mafəl wir kəpiel apin əpəh
ləhau, kən miləkin-pən rəhan ikin nimə. Nian nuhuən təfik
maiu maruəh muwa miləs pikən, məto təsəloalən lan, məto-
inu təmiləkin wir tiəkis.
49 Məto etəmim itəm tatəto nəghatən rəhak kən məsolən, in
tahmen-pən e etəmim itəm tatiləkin-pər rəhan nimə tatəpələh-
pər əm e niməptən. Nian nuhuən təfik maiu maruəh muwa
miləs pikən nimə, kən əmun nimə tiet morin miməlkin-
məlkin."

7

Nahatətəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael min
(Mat 8:5-13)

1 Nian Iesu təməghat rəkis kəm netəmim un, kən in təmuwin
əpəh e taon Kapaneam.
2 Kən ikin əh, etəm-iasol kit rəha mopael min rəha netəm Rom
tətatig, kən slef kit əh-ikin rəhan itəm in tolkeike pik, məto slef
əh tatimis pik, rəhan nahməən tepət.
3 Kən e nian etəm-iasol əh təmətо namnusən rəha Iesu, kən in
təmahləpis netəm-iasol neen rəha netəm Isrel məmə okotuwin
motən-ipən kəm Iesu məmə otuwin mol-wir rəhan slef.
4 Kən nian netəm-iasol min əh kəmotuwa motehm Iesu,
motətapəh əskasik ron motən məmə, "Iərəmərə, tətuatip əm
məmə nakasitu e suah əh,
5 məto-inu in tolkeike pik kitat netəm Isrel, kən in təmiləkin
nimə rəha nuəfiminən rəhatat."
6 Kən Iesu təmətəu-pən ilat. Kən e nian kinoatuwa iuəhkir
o nimə, etəm-iasol rəha mopael min təmahl-ipən rəhan

6:45: Mat 7:17-20; 12:34-35 **6:46:** Mat 7:21

min netəmim kotuwin motehm Iesu moatən-ipən məmə,
"Iərəmərə, əsəlikiamtəən ik o nuwamən, məto-inu esahmen-
pənən məmə onəkuwa imak ikin.
7 Kən tol min-nəhlan, io esimnəən mehm ik. Ik etəm-iasol
kit, məto io etəm ləhau əm. Məto əghat əm, kən rəhak slef, in
otəsanən min.
8 Ekitun məmə nimisən əh otəkəike mol nəwiam, məto-inu io
min, rəhak netəm-iasol min kotərəmərə lak, kən iatol nəwialat,
kən mopael min neen əh-ikin itəm io ekərəmərə elat. Okəmə
ekən kəm kit məmə, 'Uwin,' kən tuwin. Kən okəmə ekən kəm kit
məmə, 'Wa,' kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak slef məmə,
'Ol nat u,' kən in tol."
9 Nian Iesu təmətо nəghatən u, narmin təmiwig pik o
nəghatən rəha suah u. Kən in təmeirair mən-ipən kəm
nimanin netəmim itəm koatətul uarisig in, məmə, "Ekatən
kəm itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat
əpnapin noanol min rəha Isrel, məto esehmən ilat kit itəm
rəhan nahatətəən iahgin tahmen-pən lan."
10 Kən e nian iahləpis min rəha etəm-iasol kəmotitəlig-pən
imə, kəmotehm slef əh tinəsanən rəkis.

Iesu təmosmegəh nəti nəutahlimis kit

11 Kən təsuwəhən e natimnat min u, Iesu təmuwin e taon kit,
nərgin u Nain, ilat rəhan min netəmim ne nimanin netəmim
tepət itəm koatuarisig-in in.
12 Kəmol fenis e kəpiel titəlau e taon əh, kən e nian Iesu
təmuwa iuəhkir o nafiluə rəha taon, kən təmehm netəmim
koatisi-pən e taon moatalis etəm təmimis kit. In etəm aluə
iərman, nəti nəutahlimis kit noan kitiəh əm. Kən nimanin
netəmim tepət rəha taon koataliwək kələh ilat nəutahlimis əh.
13 Kən nian Iərəmərə təmehm nəutahlimis əh, in
təmasəkitun pik, kən mən-ipən kəm in məmə, "Əsasəkən."
14 Kən təmuwin mek pet itəm kətalis suah u təmimis lan, kən
kəmotətul. Kən Iesu təmən-ipən məmə, "! Etəm aluə! ! Iatən
kəm ik məmə, ətul!"
15 Kən etəm təmimis tinəmegəh minətul, kən mətuoun
matəghat. Kən Iesu təmos-ipən etəm aluə əh kəm rəhan mama.
16 Netəmim rafin kəmotəgin motasiəp, kən moatənwiwi
Uhgin məmə, "! Ien asol kit roiu tətatig kitat min!" Kən
motən min məmə, "!Uhgin təmuwa məmə otasitu e rəhan min
netəmim!"
17 Kən namnusən rəha Iesu təmaiu mitəlau ikin min rafin e
nitən Jutia kən e niməptən min rafin iuəhkir ron.

Iesu ne Jon Baptais
(Mat 11:2-19)

7:15: 1 King 17:23; 2 King 4:36 **7:16:** Luk 1:68

18 Netəmim rəha Jon Baptais kəmotən-ipən kəm in natɨmnat
rafin itəm Iesu təmol ilat. Kən Jon Baptais təmaun-in rəhan
etəmim mil kəiu kuea ron,
19 kən tahləpis ilau məmə okian muehm Iərəmərə muətapəh
ron məmə, “?Karmə ik suah əh itəm otuwa, o məta ekotasɨpən
o etəm pɨsɨn kit mɨn?”
20 Kən nian suah mil kəmuea muehm Iesu, kəmuən-ipən
kəm in məmə, “Jon Baptais təmahl-ipa itɨmlau ekuea məmə
ekuətapəh ron ik məmə, ‘?Karmə ik suah əh itəm otuwa, o məta
ekotasɨpən o etəm pɨsɨn kit mɨn?’ ”
21 Kən e nian əm əh itəm ilau kəmuea muehm Iesu lan, məto
Iesu tatol nɨmɨsən tepət koatəwɨr. Neen koatos nɨmɨsən pɨsɨn
pɨsɨn mɨn, neen narmɨn rat tətatɨg elat. Kən netəmim tepət
nɨganəmtɨlat təpɨs, məto Iesu təmol-wɨr ilat.
22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Iatəlɨg mian muən-
ipən natɨmnat mɨn u rafin kəm Jon, nat itəm nəmuəto kən
muehm. Netəm nɨganəmtɨlat təpɨs kɨnoatəplan nat. Kən
netəmim itəm nelkɨlat tərat kɨnotəto təwɨr kən mɨnotaliwək.
Kən netəm mɨn u kəmotos nɨmɨsən leprosi, nuwigɨlat tɨnəwɨr.
Kən netəm mɨn u matəlgɨlat təmalu, roiu matəlgɨlat tɨnoag, kən
netəm mɨn u kəmotɨmɨs, kɨnotəmegəh mɨn. Kən ian-rat mɨn,
roiu əh suah kit tɨnatən-iarəp namnusən təwɨr kəm ilat.
23 Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm netəmim itəm
kəsotəmeən e rəhalat nahatətəən lak o rəhak nolən.”*
24 E nian iahləpis mil rəha Jon ilau kəmiatəlɨg mɨn, kən Iesu
təmətuoun matəghat-in Jon kəm nɨmanin netəmim. In təmən
məmə, “? Aupən ikɨn, itəmat nəmoatuwɨn əpəh ikɨn taruən-
aruən ikɨn məmə onəkotehm naka? ? Nəmoatuwɨn məmə
onəkotehm suah kit əpnapɨn əm itəm tahmen e nuwig itəm
nɨmətag tətahl tatahuin-ahuin? !Kəp!
25 ? Okəmə kəpə, kən nəmoatuwɨn məmə onəkotehm naka,
suah kit itəm tatuwɨn e napən wɨr nəmtɨn tiəkɨs? !Kəp! Netəm
itəm koatuwɨn e napən wɨr, motagien əm e rəhalat nautə, ilat
kotatɨg e nimə wɨr mɨn tahmen e rəha kig.
26 ? Kən naka əh nəmoatuwɨn məmə nakotehm, ien kit,
o? Əwəh, nɨpahrienən, məto iatən kəm itəmat məmə in ilɨs
taprəkɨs-in e ien.
27 Suah u inu Naoa Rəha Uhgɨn təmatəghat in məmə,
‘Otəplan-tu. Iatahl-ipɨnə rəhak iahləpis itəm otos rəhak
nəghatən.
In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatɨp.’

7:20: Sam 40:7; Mal 3:1; Nol Əpən 1:8 **7:22:** Aes 35:5-6; 61:1; Luk 4:18 * **7:23:** E nian rəha Iesu, netəmim tepət koatasɨpən o Kristo itəm otəpanuwa. Məto nɨkilat təht məmə in otol nolən mɨn itəm tol pɨsɨn e nolən mɨn rəha Iesu. Nɨkilat təht məmə Kristo otos nəsanənən o nəluagɨnən e kapman rəha Rom. **7:26:** Luk 1:76 **7:27:** Mal 3:1

28 Iatən kəm itəmat məmə, netəmim itəm kəmotaiir e
nətueintən u, kit təsaprəkɨs-inən suah əh Jon. Məto etəm
tətatɨg ləhau agɨn e netəmim rafin e nərəmərəən rəha Uhgɨn,
in ilɨs taprəkɨs-in Jon."
29 Nian netəmim əpnapɨn, ne netəmim rəha nosən məni rəha
takɨs kəmotəto nəghatən rəha Iesu, ilat kəmotən məmə suatɨp
rəha Uhgɨn in suatɨp ətuatɨp. Koatən nəhlan məto-inu Jon
təmol baptais rəkɨs elat.
30 Məto Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou, ilat
kəməsotegəhanən məmə Jon otol baptais elat, kən inəh
kəmotərakin suatɨp rəha Uhgɨn e nəmegəhən rəhalat.
31 Kən Iesu təmatəghat mɨn məmə, "?Kən io ekən nolən rəha
netəmim roiu, məmə tahmen e naka? ?Kən rəhalat nətəlɨgən
naka?
32 Ilat kotahmen-pən əm e nɨsualkələh itəm nat kit tɨkə otol
nɨkilat tagien. Kən koatəpələh e suatɨp katol maket ikɨn, kən
motagət əfəməh motaun-in ilat mɨn neen məmə, 'Itɨmat emo-
tahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha nagienən
lan, məto itəmat nəkəsotolən danis. Kən itɨmat emoatasək eiuə
rəha nɨmɨsən, məto nəsotasəkən kitat min itɨmat.'
33 "Iatən min-nulan məto-inu nian Jon Baptais təmuwa,
matətuakəm məsunən nagwənən nian tepət o nəfakən,
məsənɨmən wain. Kən itəmat nakoatən məmə, 'Suah əh,
narmɨn rat kit tətatɨg lan.'
34 Məto io, Nəti Etəmim, emuwa mətagwən matənɨm wain,
kən itəmat nakoatən məmə, '!Otəplan-tu, suah əh in etəmim
rəha nagwən pɨkən ne etəmim rəha napɨsən, kən motan kələh
ilat netəmim rəha nosən məni e takɨs, ne netəmim itəm nol
təfagə!'
35 Nenatɨgən rəha Uhgɨn ne nalpəkauən rəhan in tətuatɨp
məmə itɨmlau Jon ekioal nat itəm in tolkeike. Kən nəmegəhən
rəha netəmim itəm kotahatətə lan, tatəgətun məmə inu
nɨpahrienən."

Pətan rat kit təmau nelkɨ Iesu e senta

36 Kən Farisi kit, nərgɨn u Saimon, in təmətapəh o Iesu
məmə otuwɨn magwən e rəhan nimə. Kən Iesu təmuwɨn
latuənu, muwɨn e nɨpəgnoa nimə rəha Farisi un matəpələh
məmə otagwən.†
37 Kən pətan kit e taon əh in iol təfagə rat, təmətо məmə Iesu
tətagwən əpəh imə Farisi ikɨn. Kən in təmos senta kit muwa

7:29: Luk 3:12 **7:30:** Mat 21:32 **7:34:** Luk 15:2 † **7:36:** Nian mɨn neen, netəm Isrel koatətəu-pən nolən rəha netəm Kris ne netəm Rom nian kotagwən. Məto tepɨl rəhalat in ləhau ləhau, kən netəmim kotapɨl e nɨkalɨlat motol nelmɨlat tatətu-pər rəhalat kaugə, kənu nelmɨlat matɨp tos nagwənən moatun. Kən nelkɨlat tətamahl-iarəp katehm wɨr əm. Inəh Iesu təmol mihin nian pətan əh təmuwa maikuas e nelkɨn. Əplan narmɨn e Mat 26.

itəm nəmtɨn tiəkɨs. Senta u tətatɨg e pətəl kəmol e kəpiel itəm
nəmtɨn tiəkɨs, katən məmə alapasta.
38 Kən in təmuwa iuəhkɨr o Iesu mətul e nɨkalɨ nelkɨn
mətasək, nahui nəmtɨn tətuoun mətahl-pən e nelkɨ Iesu mɨnol
nelkɨn tɨnəpɨlɨt. Kən təmafəl nahui nəmtɨn e nelkɨ Iesu e
noanun, kən mətoafəl nelkɨ Iesu matos-ipən nɨsiaiiən kəm in,‡
kən mol-pən senta e nelkɨn.
39 Kən Farisi u təmehm nat əh, kən tatən atɨp e nɨkin məmə,
“Okəmə suah əh in ien pahrien, kən okol in təmɨtun əm nolən
rəha pətan əh itəm tatek nelkɨn, məmə in iol təfagə rat.”
40 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Saimon, iakolkeike
məmə ekən nat kit kəm ik.”
Kən Saimon təmən məmə, “Iəgətun, ən-tu kəm io.”
41 Kən Iesu təmən məmə, “Suah kəiu, rəhalau məni
təsahmenən, kən iərəmərə kit təmos-ipən məni neen kəm
ilau, kən o nian kit ilau okualpɨn rəhan məni. Kit təmos
faif-hanrɨt tenarius, kən kit tos fifti tenarius.§
42 Nian ilau kənuəruru nos-ipənən nɨtain, kən iərəmərə
təmən məmə, ‘Uapəs əm nalpɨnən məni itəm nəmioas.’ ?Kən
suah mil u in pəhruən lan otolkeike pɨk iərəmərə?”
43 Kən Saimon in təmən məmə, “Nɨkik təht məmə etəm
u itəm in təmos məni tepət, kən iərəmərə təmasəkitun pɨk,
in otolkeike pɨk iərəmərə.” Kən Iesu təmən məmə, “Nəmən
pahrien.”
44 Kən Iesu təmeirair məplan pətan u, kən mən-ipən kəm
Saimon məmə, “?Saimon, natehm pətan u, o kəp? E nian
emuwa imam ikɨn, ik nəməsos-ipamən nəhau kit o naikuasən
e nelkək, məto pətan u, in təmau nelkək e nahui nəmtɨn mafəl
e noanun.
45 Nian emuwa, kən Saimon, ik nəməsolən nəmtətin kit itəm
tatəgətun məmə nakolkeike io. Məto pətan u, tatoafəl nelkək
tatuwɨn əm nulan, kən nolən rəhan tatəgətun məmə in tolkeike
pɨk io.
46 Saimon, ik nəməsauən rəhk-kapə e oel məsɨn ne, məto
pətan u, in təmau nelkək e senta itəm nat kit nəmtɨn tiəkɨs.
47 Kən tol nəhlan iatən kəm ik məmə, enafəl rafin rəkɨs
rəhan təfagə rat mɨn itəm tepət tepət, kən tol nəhlan, nolən
mɨn əh itəm tatol, tatəgətun məmə tolkeike pɨk io. Məto nian
iatos-irəkɨs təfagə rəha etəmim noan məsɨn, kən kəsi, rəhan
nolkeikeən in natiəkəku ron io.”
48 Kən Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, “Reham təfagə
rat mɨn, io enafəl rəkɨs.”

7:37: Mat 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 ‡ **7:38:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, pətan əh təmek nelkɨ Iesu e nohlɨn. Inu nəmtətin məmə in tatɨsiai-in pɨk Iesu, kən nɨkin tagien o natɨmnat itəm Iesu təmol kəm in. § **7:41:** Roiu, faif-hanrɨt tenarius tahmen e faif-hanrɨt-taosan vatu, kən fifti tenarius tahmen e fifti-taosan vatu.

49 Kən netəmim neen min itəm kəmotagwən ilat min, koatən
kəm ilat min məmə, “?Etəmim naka əh itəm tatən məmə tatos-
irəkis təfagə rəha etəmim?”
50 Məto Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, “Uhgin
təmosmegəh ik məto-inu nəmahatətə lak. Kən uwin, pəs
nəməlinuən rəha Uhgin tətatig ron ik.”

8

Nipitan itəm kəmotasitu e Iesu

1 Uarisig e natimnat min əh, Iesu in taliwək matuwin e taon
min neen ne latuənu min neen. In tatən-iarəp nəghatən rəha
Uhgin kən mətamnus-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən
rəha Uhgin. Kən e nian əh, tuelef aposol min rəhan
kəmoatətəu-pən.
2 Kən nipitan neen min kəmoatuarisig-in Iesu, inu aupən ikin
ilat kəmoatimis, o kəmoatos narmin rat min tətatig elat, məto
Iesu in təməhg-iarəp narmin rat min kən təmol-wir rəhalat
nimisən. Nərgi nipitan min u Meri u katən məmə Maktala itəm
Iesu təməhg-iarəp narmin rat sepin lan;
3 ne Joana pətaguihl rəha Jusa itəm in tatərəmərə e nimə rəha
Kig Herot Antipas; ne Susana; ne nipitan tepət min. Nipitan
min u koatos-ipən rəhalat məni o nos-nəmtinən natimnat o
nasituən e Iesu ne rəhan min netəm tuelef.

Nimaa nəghatən e niməptən
(Mat 13:1-23; Mak 4:1-20)

4 Nimanin netəmim tepət kəmotisi-pən e taon min tepət
motuwa o Iesu. Nian kəmotuwa motətul kitəlau lan, kən
təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat. In təmən məmə,
5 “Suah kit, etəm rəha nəfeən nikuti wit, təmuwin matərakin
nikuti wit tatisas əpəh e nasumən. Kən neen kəmotisas e
suatip, kən uarisig netəmim kotuwa kaliwək lan, kən mənig
min kotuwa motun rəkis ilat.
6 Kən nikutin neen kotisas-pən e nisip noan məsin itəm
kəpiel ləhau lan. Nian koatəwiə, kən motauke məto-inu nəhau
tikə ləhau lan.
7 Kən nikutin neen kotisas-pən e niki nolkosik. Uarisig,
nolkosik ne wit kuəwiə kələh, kən nolkosik tatu-atu-pən lan
mətoarus-pən kotimis.
8 Kən nikutin neen min kəmotisas-pən e nəptən wir motəwiə
motoe-in noalat tepət tepət tahmen e wan-hanrit.”

Nian Iesu təmən rəkis nəghatən u, kən təmagət, mən kəm ilat
məmə, “Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən
mitun nəghatən min u.”

7:50: Luk 8:48; 18:42 **8:2:** Mat 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49

9 Kən netəmim rəha Iesu kəmotətapəh ron məmə, “Uhapɨk-
pa nimaa nəghatən u kəm itɨmat.”
10 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat, Uhgɨn tɨnerəh
rəkɨs e rəhatəmat suatɨp məmə itəmat onəkotɨtun nəghatən
rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn itəm tatəhluaig. Məto netəmim
neen, ilat koatos əm e nuəhən nimaa nəghatən mɨn, məmə
ilat okoatehm, məto kotəruru, kən ilat okoatəto, məto okol
kəsotɨtunən.”
11 Kən Iesu in təmatəghat məmə, “Nɨpəti nimaa nəghatən u
tol min-nulan. Nɨkuti wit, inu nəghatən rəha Uhgɨn.
12 Nɨkutin mɨn itəm koatɨsas e suatɨp, inu tahmen-pən
e netəmim itəm kotəto nəghatən rəha Uhgɨn, kən Setan
tatos-irəkɨs nəghatən rəha Uhgɨn e rəhalat nətəlɨgən məmə
okəsotənən nɨpahrienən lan, kən Uhgɨn otəsosmegəhən ilat.
13 Kən nɨkutin mɨn itəm koatɨsas-pən e nɨsɨp noan məsɨn
kəpiel əh ləhau ikɨn, inu tahmen-pən e netəmim itəm koatəto
nəghatən rəha Uhgɨn, kən nɨkilat tətagien ron. Məto nokɨlat
təseiuaiuən isəu, kən koatahatətə e nian əkuəkɨr əm. Məto nian
nəsəsauən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhalat, kən koatəme
e rəhalat nahatətəən.
14 Kən nɨkutin mɨn itəm koatɨsas-pən e nɨki nolkosɨk, inu
tahmen-pən e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgɨn,
məto natɨmnat tepət tətatu-atu-pən e nəmegəhen rəhalat, inəh
koatətəlɨg-in pɨk natɨmnat rəha nəmegəhən rəhalat, o ilat ko-
tolkeike nautə tepət, o kotolkeike məmə okotəto təwɨr e rəhalat
nəmegəhən. Kən nəmegəhən rəhalat təsoe-inən nat təwɨr kit e
nəghatən rəha Uhgɨn.
15 Məto nɨkutin itəm tatɨsas-pən e nɨməptən təwɨr, inu tah-
men e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgɨn, kən nɨkilat
tətuatɨp kən məwɨr, kən ilat kotaskəlɨm nəghatən rəha Uhgɨn
tətatɨg tiəkɨs e nɨkilat. Kən ilat kotalkut matuwɨn matuwɨn, kən
motoe-in nəmegəhən təwɨr.”

Ol wək e nat itəm nakatos
(Mak 4:21-25)

16 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Pah tətasiepən e lait kən
mətaii-pən e pesɨn, o tatəhtu-pən e nɨpəg pet? !Kəp! Kəsolən
mihin. Nian nakotasiepən e lait, kən motətu-pər e tepɨl məmə
netəmim okotehm nat lan. 17 Kən e nolən kitiəh mɨn əm, okəmə
suah kit tatəhluaig-in nat kit, məto Uhgɨn otol əp in, kən okəmə
suah kit tatos nəghatən anion kit, məto Uhgɨn otən-iarəp.
18 Nəghatən u itəm nakoatəto, otətəlɨg-in wɨr. Etəm itəm
tɨnɨtun rəkɨs nɨpəti nəghatən rəhak, in tɨtun nosən təhmɨn mɨn.
Məto etəm itəm təsɨtunən, in otəmkarəpən e nat itəm nɨkin
tatəht məmə tatos.”

8:10: Aes 6:9 **8:16:** Mat 5:15; Luk 11:33 **8:17:** Mat 10:26; Luk 12:2 **8:18:** Mat 25:29; Luk 19:26

Mama rəha Iesu ne pian mɨn
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian mɨn kəmotuwa
məmə okotehm, məto okol kəsotuwɨnən iuəhkɨr motehm
məto-inu nɨmanin netəmim tepət koatətlosɨg-in.
20 Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, "Mama rəham
ne piam mɨn ilat əpəh ihluə koatətul, kən kotolkeike məmə
okotehm ik."
21 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Netəmim rafin itəm
koatəto nəghatən rəha Uhgɨn kən moatətəu-pən, ilat un rəhak
netəmim mɨn, rəhak mama ne piak mɨn."

Iesu təmən-iəhau nɨmətag asol e Lek Kalili
(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 Nian kit Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotuwɨn e pot
kit, kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Pəs kotuwɨn əpəh
entənɨpən-pən e lek u." Kən kəmotiuw niuwən motiet.
23 Nian pot tɨnətaiu, kən Iesu təmuwɨn mapɨl. Kən nɨmətag
asol kit təmeiuaiu-pa e lek u, kən nəhau təmuwɨn e nɨpəgnoa
pot, iuəhkɨr əm pot tətamnɨm.
24 Kən kəmotəhgaiir e Iesu kən motəmə, "!Ei, Etəm-iasol! !
Etəm-iasol! Aiir-ta, okotɨmɨs roiu!"
Kən Iesu təmaiir məghat mən-iəhau nɨmətag ne peau-peau
asol mɨn məmə, "!Nahmen, uameg-ta!" Kən nɨmətag təmurahl
nelmɨn, kən tɨnəməlinu tɨnəməlinu.
25 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro? ?Rəhatəmat
hiə nahatətəən?"
Məto ilat kɨnoatəgɨn, kən narmɨlat tɨnatiwɨg mɨn, kən
mɨnoatən-ipən kəm ilat mɨn məmə, "!Ei! ?Etəmim naka u? Nat
əpnapɨn nɨmətag ne nəhau, məto katuətəlɨg-in rəhan nəghatən
matioal."

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat mɨn e suah kit
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Kən ilat kəmotuwa kiet-arəpa rəha netəm Kerasa ikɨn,
inəh entənɨpən-pən e lek u, kən kəmotuwar əpəh ipar.
27 Nian Iesu təmuwar, kən əmun etəmim kit əh-ikɨn təmuwa
mehm. Suah un, narmɨn rat mɨn kotatɨg lan, kən nuwəh məsɨn
in təməsuwɨn-inən napən, kən in təsapɨlən imə, məto in tətatɨg
əm əh e nɨpəg kəpiel mɨn, ikɨn katɨtənɨm netəmim ikɨn.
28-29 Aupən ikɨn, nian tepət, narmɨn rat əh tatol in tətalməl
pɨk, kən netəmim koatəlis nelkɨn ne nelmɨn e sen məmə
otaskəlɨm tɨəkɨs moatehm məmə otəsərəkɨn-rəkɨnən natɨmnat.
Məto e nian rafin tateatɨp-eatɨp sen mɨn əh, kən narmɨn rat
tatəkəike kəm in məmə otiet magɨm muwɨn əpəh ikɨn taruən-
aruən ikɨn.
Kən nian ialməl u təmehm Iesu, təmearɨg əfəməh, muwa
morin-pən e nelkɨ Iesu, kən mətagət məmə, "!Iesu, Nətɨ Uhgɨn

Ilis Agin! ?Nakəmə onakahro io? !Awi, iatətapəh ron ik məmə onəsolən nalpinən asol kit kəm io!” Narmin rat u təmən nəhlan məto-inu Iesu tinən rəkis məmə in otiet magim e suah u.

30 Kən Iesu təmətapəh məmə, “?Nərgəm pah?” Kən in təmən məmə, “Nimanin Tepət.” Təmən nəhlan məto-inu narmin rat tepət kəmotatig lan.

31 Kən narmin rat min kəmotətapəh əskasik o Iesu məmə, “Onəsahl-ipənən itimat e nipəg itəm namnun tikə tapinəp, u imə nalpinən.”

32 Kən ikin əh e nikali nitot, pikəs min tepət kotagwən motan əh-ikin. Kən narmin rat min kəmotasək moatən-ipən kəm Iesu məmə, “Awi, egəhan-in itimat ekotuwin e pikəs min əh.” Kən Iesu təmegəhan-in ilat kotuwin.

33 Kən narmin rat min u kəmotiet e suah un motuwin e pikəs min, kən pikəs min ilat rafin kəmotaiu moteiuaiu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pən e lek motamnim.

34 Nian netəm kotagwən pikəs min kəmotehm nat u, kəmotiet motagim motuwin moatən-iarəp namnusən rəha natimnat min u e taon rəhalat ne ikin min rafin titəlau lan.

35 Kən netəmim kəmotiet e taon moatuwin məmə okotehm natimnat min əh. Kən kəmotuwa motehm Iesu, kən motehm min suah un itəm narmin rat min kəmotiet rəkis lan, in tatəpələh iuəhkir e nelki Iesu, tinəsalmələn, kən minuwin-in rəkis rəhan napən. Kən netəmim rəha taon koatəgin.

36 Kən netəmim itəm kəmotehm ətuatip nat u e niganəmtilat, ilat kotamnus tatuwin kəm netəmim neen min moatən-iarəp məmə Iesu təmahro nulan mol-wir suah əh, itəm aupən ikin narmin rat min kəmotatig lan.

37 Kən netəmim rafin u kotatig iuəhkir ikin Kerasa, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə otiet iməlat ikin, məto-inu ilat kinoatəgin pik. Kən əmun in təmuwin e pot məmə okotasuə moatuwin entəninipən-pən ikin.

38 Məto suah u itəm narmin rat min kəmotiet lan, in təmətapəh o Iesu məmə, “!Awi, pəs ekimnə kitat!” Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə,

39 “Itəlig matuwin imam ikin, muwin mən-iarəp natimnat min itəm Uhgin təmol kəm ik.” Kən suah u təmuwin ikin min rafin e taon iman ikin matən-iarəp natimnat min rafin itəm Iesu təmol kəm in.

Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmimis (Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

40 Nian Iesu təmitəlig-pa min e entəninipən-pa lan e lek u, netəmim nikilat təmagien məmə kinotehm min Iesu, məto-inu ilat kəmoatəsahgin.

41 Kən etəmim kit təmuwa mehm, nərgin u Jaeras, itəm in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfiminən. Təmuwa meiuaiu

mɨsin nulɨn e nɨsiaiiən, matəkəike e nətapəhən kəm Iesu məmə
in otuwɨn əpəh iman ikɨn,
42 məto-inu rəhan pətan əkəku tatɨmɨs pɨk rəhan nahməən
tepət, kən otəsuwəhən tɨmɨs. In noan kitiəh əm, rəhan nup
tuelef.
Kən Iesu təmaliwək matuwɨn o pətan əkəku əh, kən nɨmanin
netəmim tepət kəmotuwa kɨtəlau lan katɨləs-pɨkən-ləs-pɨkən.
43 Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nɨmɨsən rəhalat
nɨpɨtan nian rafin əm mɨnos nup tuelef, kən təmuwɨn o
netəmim tepət itəm koatol mərɨsɨn, məto okol kit təsol-wɨrən.
44 Kən pətan əh təmɨsɨ-pən e məntaa Iesu ikɨn, kən mea-pən
mek nɨpəgnəmtɨ nɨməhan rəha Iesu, kən əmun roiu agɨn-əh
mɨn əm, rəhan nɨmɨsən təmol namnun.
45 Kən Iesu tən məmə, “?Ei, pah təmek io?”
Kən nian ilat rafin kəmotən məmə kəp, kən Pita təmə, “!
Etəm-iasol, nɨmanin netəmim tepət koatɨləs-pɨkən-ləs-pɨkən
ik!”
46 Məto Iesu tən məmə, “Kəp. Ekɨtun məmə suah kit təmek io
məto-inu eməto məmə nəsanənən təmiet lak.”
47 Kən e nian pətan əh tɨnɨtun məmə okol in təsəhluaigən,
in təmuwa mətasiəp-asiəp pɨk, kən mɨsin nulɨn matos-ipən
nɨsiaiiən kəm Iesu. Kən e nɨganəmtɨ netəmim rafin, tatən-iarəp
kəm Iesu məmə təmek in o naka, kən matən-iarəp mɨn məmə e
nian təmek in, kən roiu agɨn-əh mɨn əm, rəhan nɨmɨsən təmol
namnun.
48 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nətɨk pətan, rəham
nahatətəən lak təmol-wɨr ik. Kən atuwɨn, pəs nəməlinuən rəha
Uhgɨn tətatɨg ron ik.”
49 Nian Iesu təmatəghat əh, kən etəmim kit təmɨsɨ-pən imə
Jaeras ikɨn met-arəpa, kən mən kəm Jaeras məmə, “Nətɨm
pətan əkəku tɨnɨmɨs rəkɨs. Əsəlɨkiamtəən iəgətun.”
50 Məto nian Iesu təmətо nəghatən əh, in təmən-ipən kəm
Jaeras məmə, “Əsəgɨnən. Ahatətə əm lak, kən pətan əkəku
rəham, in otəwɨr mɨn.”
51 E nian Iesu təmuwa met-arəpa e nimə rəha suah əh, kən
təmit-irəkɨs əm Pita, ne Jon, ne Jemes, ne mama ne tata rəha
pətan əkəku itəm in təmɨmɨs, məmə ilat əm okotuwɨn imə.
52 Netəmim rafin koatasək əfəməh moatəun-əun o pətan
əkəku əh, məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əsotasəkən.
Pətan əkəku u in təsɨmɨsən. In tətapɨl əm.”
53 Kən ilat kotalah-əsan lan məto-inu ilat kotɨtun məmə
pətan əkəku əh tɨnɨmɨs rəkɨs.
54 Məto Iesu təmea-pən mɨləs nelmɨ pətan un kən maun-in
məmə, “Pətan əkəku, ətul.”
55 Kən əmun pətan əkəku apon təməmegəh mɨn mətul. Kən
Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otos-ipən nat kit tun.”

8:48: Luk 7:50

56 Kən rəhan mama ne tata, narmɨlau təmiwɨg pɨk, məto Iesu
tən-ipən kəm ilau məmə, “Onəkəsuən-iarəpən natɨmnat mɨn u
kəm suah kit.”

9

Iesu təmahl-ipən rəhan netəm tuelef məmə okotən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgɨn
(Mat 10:5-15; 14:1-2; Mak 6:7-16)

1 Kən Iesu təmuəfɨmɨn rəhan netəm tuelef kotuwa kitiəh,
kən təmos-ipən nəsanənən kəm ilat kən mategəhan-in rəhan
nepətən o nərəmərəən kəm ilat məmə ilat kotɨtun nəhg-iarəpən
narmɨn rat mɨn, kən məmə ilat okotol-wɨr nɨmɨsən mɨn.
2 Kən Iesu təmahl-ipən ilat məmə okotən-iarəp nərəmərəən
rəha Uhgɨn, kən məmə okotol-wɨr netəmim itəm koatɨmɨs.
3 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian onəkotuwɨn,
məsotosən natɨmnat neen rəha naliwəkən rəhatəmat,
natɨmnat itəm kotahmen-pən e kasɨkɨn, o kətɨm, o nagwənən,
o məni, kən məsotosən napən kəiu.
4 Kən e nian itəmat nakotuwɨn e latuənu kit motatɨg e nimə
kit, nimə u inun onəkotatɨg əm lan mətoarus-pən nian itəmat
onəkotiet lan.
5 Kən ikɨn pəhruən onəkotuwɨn ikɨn, okəmə netəmim nɨkilat
təsagienən məmə nakotuwa motatɨg itəmat min ilat, kən oto-
hapɨspɨs rəkɨs nɨmoulul e nelkɨtəmat motiet. Inu nəmtətin kit
tatəgətun məmə nakotapəs ilat, kən nɨki Uhgɨn tərat olat.”
6 Kən ilat kəmotiet motaliwək motuwɨn latuənu mɨn
moatamnus-iarəp namnusən təwɨr, kən ikɨn mɨn rafin
koatuwɨn ikɨn, moatəfak o netəmim tepət, kən kotəmegəh.
7 Kən Kig Herot Antipas u in iərəmərə e nɨtən Kalili, in təmət o
namnusən rəha natɨmnat mɨn u itəm Iesu tatol ilat. Kən
təmətəlɨg-in muwɨn mɨnəruru əfəməh məto-inu netəmim neen
kotən məmə Jon Baptais tɨnəmegəh mɨn,
8 kən netəmim neen mɨn kəmotən məmə Elaija tɨnuwa mɨn,
kən netəmim neen kəmotən məmə in ien kit rəha Uhgɨn aupən
ikɨn itəm təməmegəh mɨn.
9 Kən Herot Antipas təmən məmə, “Jon u, io enəmohatɨp
rəkɨs rəhn-kapə. ? Məto etəmim pah u iatəto rəhan nam-
nusən?” Kən in təmategəs-in Iesu məmə otəplan.

Iesu təmagwən netəmim faif-taosan
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-14)

10 Kən aposol mɨn rəha Iesu kəmotɨtəlɨg-pa mɨn ron, kən
motən-ipən kəm in natɨmnat rafin itəm kəmotol. Kən in təmit

9:5: Luk 10:4-11 **9:7:** Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 **9:9:** Luk 23:8

ilat motiet rəkis e netəmim, motuwin əpəh e taon pisin kit min,
nərgin u Petsaeta.
11 Məto e nian netəmim kəmotəto namnusən məmə Iesu
tinuwa, kən kəmotuwa motuarisig-in ilat. Kən Iesu nikin
təmagien əm nian in təmehm ilat, kən in tatəgətun ilat
e nərəmərəən rəha Uhgin, kən matol-wir netəm koatimis
kotəmegəh min.
12 Kən ehnaipən iuəhkir o napinəpən, netəm tuelef rəha Iesu
kəmotuwa ron, moatən məmə, "Iərəmərə. Ahl-ipən netəmim
rafin koatuwin əpəh e latuənu min məmə okotegəs-in ikin
təwir kit rəha napilən kən motegəs-in nagwənən itəm okotun
məto-inu, ikin-u koatan ikin roiu, in liminan."
13 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəp, itəmat əm.
Onəkotagwən netəm min əh." Kən ilat kotən məmə, "Itimat
ekoatos əm piret faif ne nəm kəiu. ?Tahro? ?Nakolkeike məmə
ekotuwin motos-nəmtin nagwənən kit min nigi nimanin
netəmim min əh rafin?"
14 Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəmim tepət tepət itəm
kəmotuwa ikin əh, okəmə kafin nəman əm, kən ilat rafin faif-
taosan.
Məto Iesu tən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, "Otuwin
motoor ilat fifte fifte motən məmə okotəpələh."
15 Kən rəhan min netəmim kəmotoor ilat mihin nəhlan, kən
netəmim rafin kəmotəpələh.
16 Kən Iesu təmos piret əh faif ne nəm kəiu, masipər e neai,
kən matəfak kəm Uhgin o nagwənən, kən məmkas matos-ipən
kəm rəhan min netəmim məmə okotos-ipən kəm netəmim.
17 Kən netəmim rafin kəmotagwən motuwin nərpilat tasis.
Kəmotapəs nimismisi nagwənən, kən netəmim rəha Iesu
kəmotaii-pən e kətim asol ilat tuelef itəm kəmotər kər wir.

Pita təmən məmə
Iesu in Kristo
(Mat 16:13-20; Mak 8:27–9:1)

18 Kən nian kit, Iesu ne rəhan min əm kotatig, kən Iesu
tatəghat kəm Uhgin e nəfakən. Kən in təmətapəh olat məmə,
"?Netəmim koatəghat-in io məmə io pah?"
19 Məto kotən məmə, "Neen koatən məmə ik Jon Baptais. Kən
neen koatən məmə ik ien Elaija. Kən neen koatən məmə ik ien
kit rəha Uhgin aupən ikin itəm tinəmegəh min."
20 Kən Iesu təmətapəh olat məmə, "?Məto itəmat nakotəmə
pah u io?" Kən Pita təmən məmə, "Ik Kristo itəm Uhgin təmən
məmə otahl-ipa."
21 Məto Iesu təmən-iəhau əskasik ilat məmə okəsotən-
iarəpən nəghatən min əh kəm netəmim.

9:19: Luk 9:7-8 **9:20:** Jon 6:68-69

22 Kən in təmatɨg mən mɨn kəm rəhan mɨn netəmim məmə,
“Nat kit itəm otəkəike muwa mol nɨpahrienən lan, məmə io,
Nəti Etəmim, oekəto nahməən e natɨmnat tepət. Kən netəm-
iasol mɨn rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol mɨn, ne iəgətun
mɨn rəha Lou, ilat okotəuhlin məntaalat kəm io, kən moto-
hamnu io, kən ekɨmɨs. Məto nian itəm tatol kɨsɨl lan, Uhgɨn otol
ekəmegəh mɨn e nɨmɨsən.”
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Etəm
u tolkeike məmə otuwa muarisɨg-in io, in otəkəike maluin
atɨp in, kən e nian rafin in otəkəike mɨləs rəhan nɨg kəməluau
muarisɨg-in io,
24 məto-inu etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan
nəmegəhən e nətueintən u, kən otakiəh e rəhan nəmegəhən
lilɨn. Məto etəmim itəm otɨmɨs o nərgək, kən in otos nəmegəhən
lilɨn.
25 ?Okəmə suah kit tatos rafin natɨmnat rəha nətueintən u,
kən otɨmɨs ron, in otɨləs nat wɨr naka?
26 Okəmə nətaulɨs-in io mətaulɨs-in mɨn rəhak nəghatən, kən
Nəti Etəmim in otaulɨs-in mɨn ik e nian itəm in otatuwa e
nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəhan, ne nepətən əhag-əhag
ne nəsanənən rəha Tata rəhan ne nagelo mɨn itəm kotasim.
27 Məto iatən nɨpahrienən kəm itəmat məmə, itəmat neen
itəm nəkoatətul ikɨn-u, uarisɨg nəpanotɨmɨs məto nakotaupən
motehm nərəmərəən rəha Uhgɨn.”

Iesu ne Moses ne Elaija
(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

28 Uarisɨg e nəghatən əh rəha Iesu, kən iuəhkɨr nian eit
tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs, kən Iesu təmit Pita, ne Jon, ne Jemes
kəmotuwɨn əpəh ilɨs e nɨtot məmə okotəghat kəm Uhgɨn e
nəfakən.
29 Kən e nian in təmatəfak, kən rəhn-kapə tɨnuwa mɨnol
pɨsɨn, kən napən rəhan təmuwa məruən matɨpɨt-ɨpɨt.
30 Kən əmun Moses ne Elaija kəmuet-arəpa muətul
mətəhaləghat iləhal Iesu,
31 kən nəhag-əhagən asol kit təmasiə mɨtəlau elau, kən
katəhaləghat-in nɨmɨsən rəha Iesu əpəh Jerusalem itəm otol
nəghatən rəha ien mɨn rəha Uhgɨn otuwa mol nɨpahrienən
lan.*
32 Məto Pita ne təs mil, napɨlən tɨnos rəkɨs iləhal, kən
kəməhalapɨl məsɨn. Məto nian kəməhalaiir, kəməhalehm
nəhag-əhagən asol tɨtəlau e Iesu, kən kəməhalehm Moses ne
Elaija katuətul iləhal Iesu.

9:22: Luk 9:44; 18:32-33 **9:23:** Mat 10:38; Luk 14:27 **9:24:** Mat 10:39; Mak 8:35; Luk 17:33; Jon 12:25 **9:26:** Mat 10:33; Luk 12:9 * **9:31:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “kən katəhaləghat-in nian in otiet magɨm əpəh Jerusalem.” **9:31:** Luk 9:22 **9:32:** 2 Pita 1:16-18

33 Kən nian suah mil kɨnətuagɨm mɨnatian isəu o Iesu,
kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iərəmərə, təwɨr məmə
itɨməhal etəhalatɨg ukɨn-u. Pəs ekəhaliləkɨn makeen kɨsɨl,
rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.” Məto
in təmatəghat əpnapɨn əm, təsɨtunən məmə nəghatən naka in
tatən.
34 Kən e nian in təmatəghat əh, nɨmal napuə təmuwa
malpin ilat, kən nian napuə təməfətain iləhal, kəməhaləgɨn
kəməhaləgɨn.
35 Kən ilat kəmotəto nəwia suah kit təmɨsɨ-pən e nɨmal
napuə, tatən məmə, “Inu nətɨk itəm io emɨtəpun. !Əhalətəlɨg-in
wɨr!”
36 Nian kɨnotəto rəkɨs nəwia Uhgɨn təməghat un, kən Pita
ne Jon ne Jemes kəməhaləplan əm Iesu. Kən e nian mɨn əh,
kəsəhalənən natɨmnat mɨn əh kəm suah kit mɨn, kəsəhaləghat-
inən natɨmnat mɨn u itəm kəməhaləplan.

Iesu təmahl-iarəp narmɨn rat e suakəku kit
(Mat 17:14-23; Mak 9:14-32)

37 Kən kəmən lawɨg in, nian Iesu ne rəhan etəmim miləhal
kəmotɨsɨ-pər ilɨs e nɨtot moteiuaiu-pa, kən motehm netəmim
tepət kəmotuwa ron.
38 Kən netəm mɨn əh kit təmaun-in əfəməh Iesu məmə,
“Iakolkeike məmə nakuwa masitu e rəhak suakəku iərman,
məto-inu in noanahlɨ iouen kitiəh əm.
39 Nian tepət, narmɨn rat kit tatuwa lan, kən mol in tətagət
pɨk, kən mol nɨpətɨn tətasiəp-asiəp matol matol, nahui noan
ruən mɨn kotiet, kotahmen əm e sop. Narmɨn rat əh tatərəkɨn
pɨk in, kən mətaskəlɨm in, iuəhkɨr təsapəsən in.
40 Kən io emətapəh o rəham mɨn netəmim məmə okotəhg-
iarəp narmɨn rat u, məto okol kəsotəhg-iarəpən.”
41 Kən Iesu in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat netəm
roiu ne, rəhatəmat nahatətəən tɨkə. Kən rəhatəmat nətəligən
təsətuatɨpən. Enəpou-in itəmat. ?Oekatɨg kitat min itəmat
nian kuwəh? It nətɨm muwa ukɨn-u.”
42 Kən nian suakəku u təmatuwa əh o Iesu, kən narmɨn rat
təmahtɨgəpis tiet morin-pən e nɨsɨp, mol nɨpətɨn tətasiəp-asiəp.
Məto Iesu təməghat əskasɨk kəm narmɨn rat un, kən məhg-
iarəp narmɨn rat tiet, kən mol suakəku təwɨr. Kən təmos-ipən
suakəku tɨtəlɨg-pən mehm rəhan tata.
43 Kən ilat rafin, narmɨlat təmiwɨg o nəsanənən asol rəha
Uhgɨn. Məto nian netəmim narmɨlat təmiwɨg o natɨmnat
rafin itəm Iesu təmol ilat, kən in təmən-ipən kəm rəhan mɨn
netəmim məmə,

9:35: Luk 3:22

44 “Otos nəghatən u tatite mamnɨm e nɨkitəmat kən
məsotaluinən. Io Nəti Etəmim, suah kit otegəhan-in-pən
io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhak.”
45 Məto rəhan mɨn netəmim kəsotɨtunən nɨpəti nəghatən
u məto-inu Uhgɨn təməhluaig-in nɨpəti nəghatən u məmə
ilat okəsotɨtunən, kən ilat kɨnotaulɨs-in nətapəh-inən nɨpəti
nəghatən u o Iesu.

?Pah in iahgin etəm keike?
(Mat 18:1-5; Mak 9:33-40)

46 Kən netəmim rəha Iesu koatol nɨkilat mɨn məmə pah in
iahgin etəm-iasol, etəm keike taprəkɨs-in ilat.
47 Məto Iesu təmɨtun rəhalat nətəlɨgən mɨn, kən in təmos
suakəku kit mit muwa tətul e nɨkalɨn,
48 kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə suah kit, nɨkin tagien
məmə otos suakəku kit mehm wɨr, kən in tatol min-nəhlan e
nərgək, kən in tahmen-pən əm məmə in tatos io, matehm wɨr
io. Kən etəm tatos io e nɨkin agien, in tatos Uhgɨn itəm təmahl-
ipa io. Inu nɨpahrienən məto-inu etəm tatos-iəhau in ləhau
agɨn, in otuwa in etəm-iasol, etəm keike.”
49 Kən Jon təmən məmə, “Iərəmərə. Itɨmat emotehm suah
kit tatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e nərgəm, kən emotən-iəhau
məmə otəsol wəkən məto-inu sənəmə in rəhatat kit etəmim.”
50 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Əsən-iəhauən in
məto-inu, okəmə suah kit təsolən tɨkɨmɨr itəmat min, kən in
iolɨtəmat.”

Netəm Sameria neen nɨkilat təməsagienən o Iesu

51 Kən tɨnuwa iuəhkɨr o nian itəm Uhgɨn otos Iesu lan muwɨn
əpəh e nego e neai, kən Iesu təmən-ipən atɨp kəm in məmə
otəkəike muwɨn Jerusalem, kən nat kit tɨkə məmə otahtosɨg-in.
52 Kən in təmahl-ipən netəmim neen kotos rəhan nəghatən
motaupən-in motuwɨn əpəh latuənu kit Sameria məmə okotol
əpen-əpenə rəhan.
53 Məto netəm əh-ikɨn əh, kəsotolkeikeən məmə in otuwɨn
matɨg iməlat ikɨn məto-inu, ilat kotɨtun wɨr məmə tatuwɨn
Jerusalem.
54 Kən nian rəhan etəmim mil, Jemes ne Jon, ilau kəmuehm
natɨmnat mɨn əh, kən kəmuən məmə, “?Iərəmərə, nakolkeike
məmə ekuaun-in nɨgəm tɨsɨ-pən əpəh ilɨs e nego e neai meiuaiu
muwa mus ilat?”†
55 Məto Iesu təmeirair məhai ilau.
56 Kən kəmotuwɨn mɨn latuənu pɨsɨn kit mɨn.

9:44: Luk 9:22 **9:45:** Luk 18:34 **9:46:** Luk 22:24 **9:48:** Mat 10:40 **9:50:** Mat 12:30; Luk 11:23 † **9:54:** Naoa oas mɨn neen rəha Oltesteman katɨlpɨn nəghatən u məmə, “tahmen e Elaija.” Afin-tu 2 King 1:9-16 **9:54:** 2 King 1:9-16

Netəmim neen kəmoatən məmə okotuarisɨg-in Iesu
(Mat 8:19-22)

57 Kən e nian Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotaliwək
moatuwɨn e suatɨp, kən suah kit təmən-ipən kəm in məmə, "Io
ekuarisɨg-in ik, ikɨn pəhruən onəkuwɨn ikɨn."
58 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Kuri iarupɨn mɨn,
rəhalat nɨpəg tatɨg məmə okotapɨl ikɨn. Kən mənɨg mɨn, ni-
maalat tatɨg məmə okotapɨl ikɨn. Məto io Nəti Etəmim, nimə
rəhak tɨkə o napɨlən."
59 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah kit mɨn məmə, "Wa, kilau
min ik, muwa ik rəhak etəmim." Məto suah un tən-ipən məmə,
"Iərəmərə, awi. Egəhan-in io ekuwɨn pitən mɨtənɨm rəhak
tata."
60 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Kəp, apəs-pən. Pəs
netəm kɨnotɨmɨs rəkɨs e nɨkilat, koatɨtənəm atɨp ilat mɨn. Məto
ik, uwɨn mən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgɨn."
61 Kən kit mɨn tatən məmə, "Iərəmərə, ekətəu-pən ik muwa
io etəmim rəham, məto awi, əpəs pitən ekɨtəlɨg-pən mɨn imak
ikɨn mauiatɨpin rəhak mɨn netəmim."
62 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Okəmə suah kit
tətuoun matol wək rəha Uhgɨn, məto rəhan nətəlɨgən tatuwɨn
o nat pɨsɨn pɨsɨn mɨn neen, kən suah u təsahmen-pənən məmə
Uhgɨn otərəmərə lan."

10

Iesu təmahl-ipən rəhan netəmim sepɨnte-tu kotamnus-iarəp namnusən təwɨr

1 Uarisɨg e natɨmnat mɨn əh, Iərəmərə təmɨtəpun rəkɨs sepɨnte-
tu netəmim neen mɨn rəhan, kən təmahl-ipən ilat kəiu kəiu
kotaupən-in moatuwɨn e taon mɨn ne ikɨn mɨn neen mɨn itəm
Iesu təpanuarisɨg muwɨn ikɨn.
2 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "!Otəplan-tu! Nagwənən
tepət əpəh e nasumən itəm kɨnotɨmətə, məto iolwək mɨn noan
məsɨn əm kotəulək-in. Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha
nasumən məmə otahl-ipa iolwək mɨn tepət məmə okotuwɨn
kəulək-in nasumən rəhan.
3 Otuwɨn, məto nəkotəkəike motɨtun məmə io etahl-ipən
itəmat məmə nakotuwɨn tahmen-pən e sipsip əlkələh mɨn itəm
kotaliwək moatuwɨn ilugɨn e kuri iarupɨn mɨn.
4 Kən onəkəsotosən kətɨm əkəku rəha məni, ne kətɨm, ne put,
kən əsotamegən e suatɨp katəghat kəm netəmim.
5 "Nimə naka itəm onəkotuwɨn ikɨn, nakotaupən motən-
iarəp məmə, '!Pəs nəməlinuən otətatɨg ikɨn!'

9:61: 1 King 19:20 **10:1:** Mak 6:7 **10:2:** Mat 9:37-38; Jon 4:35 **10:3:** Mat 10:16 **10:4:** Mat 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5

6 Okəmə etəm rəha nəməlinuən əh-ikɨn, kən rəham nəfakən
otuwa mol nɨpahrienən, kən nəməlinuən otətatɨg ron. Məto
okəmə etəm tol nəhlan tɨkə, kən noa rəham nəfakən otɨtəlɨg-pa
mɨn ron ik.
7 Kən otatɨg əm e nimə kitiəh əm, sotapɨlən e nimə pɨsɨn pɨsɨn
mɨn. Kən nagwənən naka itəm okoatos-ipɨnə kəm itəmat, otun.
Kən nənɨmən naka okotos-ipɨnə, otənɨm. Məto-inu in tətuatɨp
əm məmə suah kit itəm tatol wək, in tətuatɨp məmə in otos
nətouən lan.
8 “Nian itəmat nakotuwɨn taon kit, okəmə nɨkilat tətagien
otəmat, kən otun nagwənən naka itəm koatos-ipɨnə kəm
itəmat,
9 kən otol-wɨr netəmim itəm koatɨmɨs motatɨg ikɨn, kən
motən-iarəp kəm ilat məmə, ‘Nərəmərəən rəha Uhgɨn tatuwa
iuəhkɨr otəmat.’
10 Məto okəmə nakotuwɨn e taon kit, kən netəmim nɨkilat
təsagienən otəmat, kən otuwɨn motaliwək e suatɨp asol mɨn,
kən motən məmə,
11 ‘Nɨmoulul rəha nɨsɨp itəm tətatɨg e nelkɨtɨmat,
ekoatoahapɨspɨs rəkɨs, in nəmtətin tatəgətun məmə nəmotol
təsahmenən, kən Uhgɨn təmapəs itəmat. Məto nəkotəkəike
motɨtun məmə nərəmərəən rəha Uhgɨn tɨnatuwa iuəhkɨr
rəkɨs.’
12 Kən iatən nɨpahrienən kəm itəmat məmə, Uhgɨn otol
nalpɨnən asol kəm ilat taprəkɨs-in nalpɨnən rəha taon rat əh
Sotom aupən.”
13 “! Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahmməən asol otuwa
otəmat! !Itəmat netəm Petsaeta, kəsi, nahmməən asol otuwa
otəmat! Məto-inu emol pap nat pɨspɨs tepət e taon mil
rəhatəmat! Kən okəmə emol natɨmnat mɨn əh əpəh Taea ne
Saeton aupən, okol netəmim əh-ikɨn əh kəmotəuhlin rəhalat
nətəlɨgən e nolən rat mɨn, kən ilat kəmotuwɨn e natɨmnat
rat motuwɨn moatəpələh e nəmtap e nɨgəm motəgətun məmə
koatəto tərat agɨn o rəhalat nolən rat mɨn.
14 Məto e nian əh itəm Uhgɨn otol nalpɨnən kəm netəmim,
nalpɨnən rəhatəmat in otəskasɨk, maprəkɨs-in nalpɨnən rəha
netəm Taea ne Saeton aupən ikɨn.
15 ?Kən itəmat netəm Kapaneam, nɨkitəmat təht məmə Uhgɨn
otɨləs-ipər itəmat e ikɨn rəha nɨsiaiiən əpəh e nego e neai? !
Kəp! Məto Uhgɨn otɨləs-iəhau itəmat nakotuwɨn ləhau agɨn,
ikɨn itəmat onəkotaulɨs ikɨn.”
16 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn məmə, “Netəmim
itəm koatətəlɨg-in itəmat, koatətəlɨg-in io. Kən netəmim itəm
koatəuhlin məntaalat kəm itəmat, koatəuhlin məntaalat kəm

10:7: 1 Kor 9:6-14; 1 Tim 5:18 **10:8:** 1 Kor 10:27 **10:11:** Wək 13:51; 18:6
10:12: Jen 19:24-25; Mat 10:15; 11:24 **10:15:** Mat 11:20-24

io, kən netəmim itəm koatəuhlin məntaalat kəm io, koatəuhlin
məntaalat kəm suah u itəm təmahl-ipa io.”

Netəmim rəha Iesu sepɨnte-tu kəmoatɨtəlɨg

17 Kən netəmim mɨn rəha Iesu ilat sepɨnte-tu kəmotɨtəlɨg-pa
mɨn, kən nɨkilat tətagien moatən kəm Iesu məmə, “!Iərəmərə,
nat əpnapɨn narmɨn rat mɨn, məto nian itɨmat ekotəghat e
nərgəm, kən ilat koatol nəwiatɨmat!”
18 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io emehm Setan
təmɨsɨ-pər ilɨs e neai meiuaiu tahmen-pən e nɨpɨtən.
19 Otətəlɨg-tu. Io enos-ipɨnə rəkɨs nəsanənən kəm itəmat,
inəh itəmat nəkotɨtun neguətainən sɨnek mɨn ne skopion*
mɨn. Kən nəsanənən itəm iatos-ipɨnə kəm itəmat, in taprəkɨs-
in nəsanənən rəha tɨkɨmɨr rəhatat, Setan. Kən okol nat kit
təsərəkɨnən itəmat.
20 Inəh nɨpahrienən. Məto nəsotagienən məmə narmɨn rat
mɨn koatol nəwiatəmat, məto otagien əm məto-inu Uhgɨn
təmətе rəkɨs nərgɨtəmat əpəh e nego e neai.”
21 Kən e nian əh, Iesu nɨkin tətagien pɨk e nagienən itəm
tatɨsɨ-pən e Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən in təməfak mən məmə,
“Tata Uhgɨn, ik Iərəmərə rəha natɨmnat rafin ilɨs e neai
ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-inu nəməhluaig-
in nɨpətɨ natɨmnat mɨn u e nɨganəmtɨ netəmim itəm kote-
natɨg motɨtun wɨr nat. Kən nəmol-arəp kəm netəmim itəm
kotahmen-pən əm e nɨsualkələh məmə okotɨtun wɨr. Əwəh,
Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”
22 Kən Iesu təmatəkəike matəghat kəm ilat məmə, “Rəhak
Tata təmegəhan-in-pa rəkɨs natɨmnat rafin e nelmək. Tata
əm tɨtun Netɨn. Kən Nətɨn əm ne netəmim neen, ilat mɨn əm
kotɨtun Tata. Ilat u netəmim itəm Nətɨn təmɨtəpun ilat məmə
in otol-arəp Tata rəhan kəm ilat.”
23 Kən Iesu təmeirair məghat əm kəm rəhan mɨn netəmim
məmə, “! Nəkotatɨg e nəwɨrən pahrien məto-inu itəmat
nakoatehm e nɨganəmtɨtəmat natɨmnat mɨn əh!
24 Iatən kəm itəmat məmə, aupən ikɨn ien mɨn tepət, ne
kig mɨn tepət, kəmotolkeike pɨk məmə okotehm natɨmnat
mɨn u itəm itəmat nakoatehm, məto kəməsotehmən. Kən ilat
kəmotolkeike məmə okotəto natɨmnat mɨn itəm nakoatəto,
məto kəməsotətoən.”

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etəm təwɨr kit rəha Sameria

25 Kən e nian əh, ienatɨg kit e Lou təmətul meiuə əm e
nətapəhən kit kəm Iesu məmə otehm-tu okəmə Iesu in tenatɨg

10:16: Mat 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23 **10:18:** Aes 14:12; Nol Əpən 12:7-10,13; Luk 10:15; Jon 12:31; Nol Əpən 20:1-3,10 * **10:19:** Skopion in nat kit tahmen e tupə əkəku kit itəm tatəkioah e nɨməptən. Tatus itəm, kən tɨtahmə tɨtahmə, taprəkɨs-in milpat o tɨmar. **10:20:** Fil 4:3; Nol Əpən 3:5 **10:22:** Jon 3:35; 10:15 **10:24:** Mat 11:25-27; 13:16-17

wɨr o kəp. In təmən məmə, “?Iəgətun, oekahro min-nulan mos
nəmegəhən lilɨn?”
26 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Lou rəha Moses tatən
məmə naka? ?Nian ik nətafin, kən nɨpətɨn tatən naka kəm ik?”
27 Kən suah un tən-ipən məmə, “Onakəkəike molkeike
Iərəmərə rəham Uhgɨn e nɨkim rafin, ne nəmegəhən rafin
rəham, ne nəsanənən rafin rəham, ne nətəlɨgən rafin rəham;
kən molkeike mɨn ik mɨn neen tahmen-pən əm məmə naka-
tolkeike atɨp ik.”
28 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “In ətuatɨp un. Okəmə
nakatol nəhlan, kən ik onakos nəmegəhən lilɨn.”
29 Məto suah əh, in tolkeike əm məmə otəgətun rəhan nolən
məmə in etəm ətuatɨp, kən in təmətapəh o Iesu məmə, “?Məto
pah mɨn u ilat io mɨn neen?”
30 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Suah kit təmiet
Jerusalem kən maliwək meiuaiu matuwɨn əpəh Jeriko. Kən
e suatɨp, iakləh neen kəmotaskəlɨm motəmki-rəkɨs rəhan
natɨmnat, kən motoh kələhəu tɨmɨseah mətaməhl e suatɨp, kən
kotagɨm motapəs.
31 Kən təpəwɨr əh, pris kit tatɨtəp suatɨp əh matuwa, məto
nian in təməplan suah əh, in təmaliwək mawɨlək-in matuwɨn.
32 Kən Lifaet† kit tɨtəp mɨn əm suatɨp kitiəh muwa, kən
nian təməplan suah əh tətaməhl, in təmol əm nat kitiəh mɨn
mawɨlək-in.
33 Məto etəmim kit rəha Sameria, itəm koatol tɨkɨmɨr ilat
netəm Isrel, in mɨn tɨtəp suatɨp əh matuwa, kən məplan suah
əh tətaməhl. Nian təməplan, nɨkin təmahmə ron,
34 kən təmaliwək muwɨn iuəhkɨr ron, mafəl rəhan nɨməgəm
mɨn e oel ne wain, kən malpin wɨr ilat. Kən təmɨləs-ipər
suah əh mahtu-pər e rəhan togki, kən mɨləs mian əpəh e hotel
matehm wɨr.
35 Kən kəmən lawɨgin, in təmos məni neen‡ muwɨn mos-
ipən kəm etəm-iasol rəha hotel, kən mən-ipən kəm in məmə,
‘Onakatehm wɨr suah u, kən okəmə nəkətuatin rəham neen
məni, kən onakən-ipa kəm io nian ekɨtəlɨg-pa mɨn, pəs io ekos-
ipɨnə nɨtain.’ ”
36 Kən nian Iesu tɨnol namnun nəghatən u, kən təmətapəh
o ienatɨg e Lou məmə, “?E rəham nətəlɨgən, suah mɨləhal əh,
nəkɨtun məmə ɨləhal pah təmol təwɨr kəm suah əh kəmoh,
tahmen məmə in in kit?”
37 Kən ienatɨg e Lou təmən-ipən məmə, “Etəmim itəm in
təmasəkitun suah əh.” Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ita. Ik

10:25: Mat 22:35-40; Luk 18:18 **10:27:** Dut 6:5 **10:27:** Lev 19:18 **10:28:** Lev 18:5 † **10:32:** Lifaet, ilat netəmim mɨn u kotasitu e pris mɨn e wək rəhalat, kən koatol wək pɨsɨn pɨsɨn mɨn əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn. ‡ **10:35:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “Tenarius kəiu.” Nian suah kit tatol wək nian kitiəh, kən katətou-in tenarius kitiəh.

uwɨn mol mɨn tahmen-pən əm məmə inu suah əh təmol mihin ne.”

Iesu təmuwɨn latuənu rəha Mata ne Meri

38 Nian Iesu ne rəhan mɨn netəmim kotaliwək e suatɨp, kən
kəmotiet-arəpən latuənu kit. Kən pətan kit, nərgɨn u Mata,
təmos Iesu e nɨkin agien muwɨn əpəh e rəhan nimə.
39 Pətan əh, pian kit əh-ikɨn, nərgɨn u Meri. Kən Meri təmuwa
matəpələh iuəhkɨr o nelkɨ Iərəmərə matətəlɨg-in nəgətunən mɨn
rəhan.
40 Məto Mata, rəhan nətəlɨgən tatuwɨn pɨk o nolən nagwənən,
kən wək tɨnatoh in. Kən təmuwɨn o Iesu mən-ipən kəm in
məmə, “?Iərəmərə, tahro? ?Nɨkim təht məmə tətuatɨp əm, o
kəp, məmə pətan u piak təsasituən lak ne o nolən wək u, kən
io pɨsɨn əm iatol? Ahl-ipa məmə otuwa masitu lak.”
41 Məto Iərəmərə təmən-ipən kəm in məmə, “Ei, Mata.
Əsətəlɨg-in pɨkən natɨmnat mɨn tepət nəhlan.
42 Məto nat kitiəh əm in nat keike, kən Meri in tɨnɨtəpun rəkɨs
nat u itəm in təwɨr taprəkɨs, kən okol io esɨləs-irəkɨsən nat əh
ron.”

11

Iesu təmatəgətun rəhan netəmim e suatɨp rəha nəghatən kəm Uhgɨn e nəfakən

(Mat 6:9-15; 7:7-11)

1 Nian kit, Iesu təmatəghat kəm Uhgɨn e nəfakən əpəh ikɨn kit.
Kən nian təmol namnun rəhan nəfakən kəm Uhgɨn, kən rəhan
kit etəmim təmətapəh ron məmə, “Iərəmərə, əgətun-tu itɨmat e
suatɨp rəha nəghatən kəm Uhgɨn e nəfakən, tahmen-pən e Jon
Baptais in təməgətun mihin rəhan mɨn.”
2 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian nakotəghat kəm
Uhgɨn e nəfakən, onəkotən məmə,
‘Tata Uhgɨn, nərgəm in ilɨs agɨn, pəs netəmim okotɨsiai-in.
Pəs rəham nərəmərəən tuwa matɨg.
3
Nian rafin, os-ipa nagwənən kəm itɨmat tahmen-in rəha nian
roiu.
4 Kən afəl rəkɨs rəhatɨmat nolən rat mɨn məto-inu itɨmat
esotaskəlɨm-iəkɨsən e nɨkitɨmat nolən rat mɨn rəha
netəmim itəm koatol kəm itɨmat.
Kən segəhan-inən itɨmat ekotuwɨn ima nos-ipən-os-ipənən,
ikɨn itəm məta oekotakiə motol təfagə rat.’ ”
5-6 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə suah kit tuwa
imam ikɨn lapɨn, kən rəham nagwənən tɨkə, kən onəkol naka?
Onəkuwɨn e nimə rəha ik kit, kən mən-ipən məmə, ‘Io kit, os-
ipa nagwənən məsɨn, kən ekos muwɨn magwən suah kit lan

10:39: Jon 11:1; 12:2-3 **10:42:** Mat 6:33

itəm təmisi-pən isəu muwa imak ikin roiu lapin, kən rəhak nagwənən tika məmə ekagwən in lan.’

7 Kən in otuhalpin-pinə kəm ik məmə, ‘! Aaah! Atuwin, səhgaiirən etimat, enotapil rəkis itimat rəhak nisualkələh. Okol esətul minən mos-ipinə nagwənən kəm ik.’

8 Ekən kəm itəmat məmə, nat əpnapin ik in kit, məto suah un təsolkeikeən məmə in otos-ipinə nagwənən kəm ik. Məto iatən nipahrienən, nian nakatəkəike matətapəh ron, kən in otətul mos-ipinə natimnat rafin kəm ik itəm nakolkeike.

9 “Kən tol nəhlan ekən kəm itəmat məmə, otətapəh-in kəm Uhgin o natimnat, kən in otos-ipinə kəm itəmat. Kən otegəs-in, kən nakotehm. Kən otəht-əht toa, kən toa oterəh otəmat.

10 Ekən nəhlan məto-inu netəmim rafin itəm koatətapəh-in, kən okoatos. Kən netəm min u itəm koategəs-in, kən okoatehm. Kən netəmim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.

11 “Itəmat tata min. ?Itəmat kit, nian nətin tatətapəh-in nəm, məto in tatos-ipən sinek? !Kəp!

12 ?O nian in tatətapəh-in noanahli-mənig, məto in tatos-ipən skopion?* !Kəp!

13 Nat əpnapin itəmat netəm nakotərat, məto nakoatos-ipən natimnat wir min kəm nenətitəmat min. Məto Tata Uhgin əpəh e nego e neai, nolən rəhan in təwir pik maprəkis-in nolən rəhatəmat, kən nipahrienən, in otos-ipən Narmin Rəhan kəm netəm min u itəm koatətapəh-in ron.”

Netəmim neen kəmoatən məmə Iesu tatol wək e nəsanənən rəha Setan
(Mat 12:22-30, 43-45; Mak 3:20-27)

14 Kən e nian kit, suah kit əh-ikin itəm narmin rat tətatig lan, kən tol məmə in təruru nəghatən. Kən Iesu təməhg-iarəp narmin rat əh, kən suah əh təmətuoun matəghat, kən netəmim narmilat təmiwig pik ron.

15 Məto netəmim min əh neen koatən məmə, “Pielsepul u in etəm-iasol rəha narmin rat min, in əm əh təmos-ipən nəsanənən kəm suah u məmə in otəhg-iarəp narmin rat min e netəmim.”

16 Kən netəm pisin neen min kəmotətapəh o Iesu məmə in otol-tu nat pispis kit e nəsanənən itəm tatisi-pən e nego e neai məto-inu, ilat kotolkeike məmə okotitun-tu məmə Iesu in etəmim pah.

17 Məto Iesu tinitun rəkis nətəligən min rəhalat, kən təmən məmə, “Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat min, kən okotərəkin rəhalat kantri, kən nərəmərəən otisas mikə. Kən

---

* **11:12:** Skopion - afin-tu futnot əpəh Luk 10:19 **11:15:** Mat 9:34; 10:25 **11:16:** Mat 12:38

tahmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netəmim lan koatoor ilat min, kən okotərəkin agin-əh latuənu u.

18 ?Kən okəmə netəmim rəha Setan koatoor ilat min, kən otahro nulan rəhan nərəmərəən otətatig? Iatən min-nulan məto-inu nakoatən məmə iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul.

19 ?Kən okəmə io, iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul, kən tahro e rəhatəmat min netəmim, ilat koatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha pah? Tol nəhlan, ilat okotakil rəhatəmat min nəghatən məmə in neiueiuəən.

20 Məto okəmə io iatəhg-iarəp narmin rat min e netəmim e nəsanənən rəha Uhgin, kən tatəgətun məmə nərəmərəən rəha Uhgin tinuwa rəkis otəmat.

21 "Nian etəm rəhan nəsanənən tepət tatəmik natimnat rəha nəluaginən, tatətul matip matehm wir rəhan nimə, inəh rəhan natimnat okotatig wir əm.

22 Məto nian etəm pisin kit min itəm rəhan nesanənən taprəkis-in in, otuwa muəmou mətian mətian tol win lan, in tatos-irəkis rafin rəhan natimnat rəha nəluaginən itəm təmələhəu-pən rəhan nətəligən lan, kən in otoor natimnat rafin rəha suah əh kəm rəhan min netəmim.

23 "Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tikimir. Kən etəmim u itəm təsargətainən sipsip min, in tatol ilat kotagim atit."

24 Kən Iesu təmən məmə, "Nian narmin rat tatiet e suah kit, kən in tətan əpəh ikin kikə-kikə ikin nəhau tikə lan mategəs-in ikin otameg ikin, məto təsəplanən. Kən in tatən məmə, 'Pəs ekitəlig-pən e rəhak nimə itəm emisi-pən ikin aupən.'

25 Kən nian in tatitəlig-pa, mehm rəhan nimə kəmafəl təpiə wir, kən natimnat rafin koatis wir.

26 Kən in otuwin mit min narmin rat sepin min motuwa itəm kotərat kotaprəkis-in in. Kən okotuwin min imə motatig e nəmegəhən rəha suah u. Kən suah u, aupən rəhan nəməgəhən tərat, məto roiu tinərat pik agin-əh."

27 Nian Iesu tatən nəghatən əh, pətagwəhl kit tagət əfəməh məmə, "Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm pətan itəm təmemək-in ik, kən mətapinahin ik."

28 Kən Iesu təmə, "Nipahrienən, məto Uhgin otawte-in rəhan nəwirən taprəkis kəm netəmim itəm koatəto nəghatən rəhan, kən moatol."

Nəmtətin rəha Jona
(Mat 12:38-42; Mak 8:12)

11:22: Kol 2:15 **11:23:** Luk 9:50 **11:27:** Luk 1:28,42,48

29 Kən nian netəmim kəmotuwa məmə okotəto nəghatən
rəha Iesu, kəmotuwa tepət məsɨn mɨn, kən Iesu təmə, “Itəmat
netəm roiu ne, itəmat nol təfagə rat agɨn. Itəmat nakotolkeike
məmə nakotehm nat pɨspɨs u nəmtətin kit. Məto okol Uhgɨn
təsos-ipɨnəən nəmtətin kit kəm itəmat. Məto Uhgɨn otos-ipɨnə
nəmtətin kitiəh əm kəm itəmat, inəh nəmtətin rəha Jona.
30 Tahmen əm e Jona itəm təmuwa nəmtətin kit tatuwɨn o
netəmim rəha taon u Nineva aupən, e nolən kitiəh mɨn əm, io
Nəti Etəmim ekuwa nəmtətin rəha netəmim u-roiu ne.
31 Kən e nian əh itəm Uhgɨn otakil netəmim rafin, kən
kwin rəha nəptən pis ikɨn, in otətul mən-iarəp məmə itəmat
netəm nakotərat. Otɨtun nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e
nɨkalɨn nəptən əpəh isəu agɨn, kən maliwək muwa məmə otəto
nəghatən rəha Kig Solomon itəm tenatɨg wɨr. Kən otəplan-tu,
suah kit itəm ilɨs taprəkɨs-in Kig Solomon tɨnuwa.
32 Kən netəmim rəha Nineva okotətul e nian Uhgɨn otakil
netəmim rafin lan, kən ilat okotən məmə itəmat nəmotol
nolən tərat. Kən ilat kotɨtun nənən nəhlan məto-inu, nian ilat
kəmotəto nəghatən rəha Jona, ilat kəmotəuhlin ilat e nolən rat
mɨn rəhalat. Kən roiu, suah kit ikɨn-u itəm in ilɨs taprəkɨs-in
Jona.”

Nəhag-əhagən rəha lait
(Mat 5:15; 6:22-23)

33 Kən Iesu təmən məmə, “Suah kit tɨkə itəm tətasiepən e lait,
kən uarisɨg in tatəhluaig-in, o tətaii-pən e nɨpəg kɨtəh. Kəp.
Məto nian etəmim tətasiepən e lait, otəkəike mətu-pər e nɨg
rəha lait məmə netəmim itəm okotuwa e nɨpəg noa nimə, kən
moatehm nəhag-əhagən rəha lait o nəplanən natɨmnat.
34 Nɨganəmtɨm in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-
əhagən kəm nɨpətɨm. E nian nɨganəmtɨm mil kuəwɨr, tah-
men əm məmə nɨpətɨm tərioah e nəhag-əhagən. Məto nian
nɨganəmtɨm mil kuərat, tahmen əm məmə nɨpətɨm tərioah e
napinəpən.†
35 Kən tol nulan, ik onakəkəike matehm wɨr məmə nəhag-
əhagən e rəham nəmegəhən, in sənəmə napinəpən.
36 Kən okəmə rəham nəmegəhən in tərioah wɨr e nəhag-
əhagən, napinəpən in otɨkə agɨn lam, kən nəhag-əhagən in
tətasiəgəpɨn wɨr rafin rəham nəmegəhən, tahmen-pən əm e
nəhag-əhagən rəha lait tətasiəgəpɨn ik.”

11:29: Mat 16:4 **11:31:** 1 King 10:1-10 **11:32:** Jona 3:5-10 **11:33:** Mak 4:21; Luk 8:16 † **11:34:** Nɨpətɨn kit rəha “nɨganəmtɨm mil kuəwɨr” təmə, ik etəm kit itəm nɨkim tagien o nasituən netəmim e rəham məni. Kən nɨpətɨn kit rəha “nɨganəmtɨm mil kuərat” təmə, ik iaumɨs kit. Nɨpətɨn kit mɨn rəha “nɨganəmtɨm mil kuəwɨr” təmə, rəham nətəligən kitiəh əm o Uhgɨn.

Iesu təməghat əskasɨk kəm Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou (Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

37 Kən nian Iesu təməghat rəkɨs, kən Farisi kit təmuwa
mən-ipən kəm in məmə okian muagwən e rəhan nimə. Kən
Iesu təmaliwək muwɨn əpəh imə matəpələh e nɨkalɨ tepɨl o
nagwənən.
38 Kən Farisi apon təmaut ron narmɨn təmiwɨg nian
təməplan məmə Iesu təsaikuasən pitən e nelmɨn uarisɨg
təpanagwən.
39 Kən Iərəmərə təmən kəm in məmə, "Itəmat Farisi mɨn,
nəkotahmen əm e kap ne plet itəm nakotaikuas elat əpəh ihluə
əm, məto əpəh e nɨpəgnoalat, kotapɨn. Itəmat nakotərioah e
naumɨsən ne nəratən.
40 !Itəmat nakotalməl pɨk! ?Nɨkitəmat tatəht o kəp məmə,
Uhgɨn itəm təmol nɨpətɨtəm, in təmol mɨn nɨkitəm? !Əwəh!
41 Məto otos-ipən kəm ian-rat mɨn e nɨkitəmat agien, kən
natɨmnat rafin ihluə ne imə kotətuatɨp motəwɨr.
42 "!Məto itəmat Farisi mɨn, nahmməən asol otuwa otəmat!
Itəmat nakotətəu-pən wɨr nɨmɨsmɨsɨ Lou mɨn, tahmen e
tait rəha nɨmalɨ nɨg mɨn itəm nəmiəwɨlat tatəpien o nolən
nagwənən. Məto nakotəuhlin məntaatəmat o nat asol mɨn
rəha Lou, inəh nəsotolən nat itəm tətuatɨp mɨn kəm netəmim,
kən məsotolkeikeən Uhgɨn. Nəkotəkəike motol nolən wɨr mɨn
asol əh, kən məsotaluinən nətəu-pən wɨr mɨnən nɨmɨsmɨsɨ Lou
mɨn rafin.
43 "Itəmat Farisi mɨn, nahmməən asol otuwa otəmat, məto-
inu nakotolkeike məmə onəkotuwɨn motəpələh aupən e nimə
rəha nuəfɨmɨnən. Kən e maket, nakotolkeike məmə netəmim
okotɨləs-ipər nelmɨlat kəm itəmat o nɨsiaiiən itəmat.
44 "Itəmat Farisi mɨn, nahmməən asol otuwa otəmat, məto-inu
itəmat nəkotahmen e suwɨt itəm kotamkɨmɨk, məto kəsɨtun
ətuatɨpən məmə in hiə, kən netəmim kotaliwək pɨkən lan
motəruru, motol rəhalat nəmegəhən tətamkɨmɨk."‡
45 Kən iəgətun kit rəha Lou təmən-ipən kəm Iesu məmə,
"Iəgətun. Nian nakatən nəghatən mɨn u, kən tatərəkɨn mɨn
itɨmat."
46 Kən Iesu təmə, "!Iəgətun mɨn rəha Lou! Nahmməən asol
otuwa otəmat məto-inu, itəmat nakoatəlɨn-pər nat fɨgəm mɨn
itəm tiəkɨs məmə netəmim okoatəmɨk.§ Məto nəsotasituən
məsɨn e noanelmɨtəmat məmə onəkotasitu elat o nəmɨkən
natɨmnat mɨn əh.

---

‡ **11:44:** Lou rəha netəm Isrel tatən məmə, okəmə suah kit otek etəm təmɨmɨs, kən in tamkɨmɨk e Lou. Tol nəhlan, ilat kotəkəike motol mak wɨr e ikɨn rəha suwɨt mɨn məmə netəmim kəsotaliwək pɨkən lan.

§ **11:46:** "Nat fɨgəm" itəm Iesu tatəghat-in, in lou əlkələh mɨn tepət təpət rəha noanol rəha Isrel.

47 “Nahmməən asol otuwa otəmat məto-inu əpəh e suwɨt
mɨn rəha ien mɨn rəha Uhgɨn aupən, nakoatiləkɨn nimə wɨr
mɨn, kən nakoatən məmə nakoatɨsiai-in ilat. Məto nakoteiuə.
Tɨpɨtəmat mɨn əm kəmotohamnu ilat.*
48 Inəh itəmat nakoatən-iarəp məmə nakotegəhan-in
natɨmnat mɨn əh itəm tɨpɨtəmat mɨn kəmoatol aupən, inəh
kəmotohamnu ien mɨn, kən itəmat nəkoatol namnun e rəhalat
wək nian nakoatiləkɨn suwɨt mɨn rəhalat.
49 “Kən o nat əh, Uhgɨn itəm tenatɨg təmən məmə, ‘Io ekahl-
ipən rəhak ien mɨn ne aposol mɨn kotuwɨn motəghat kəm ilat,
kən ilat okotɨtəp motol nəratən kəm neen, kən motohamnu
neen.’
50 Tol nəhlan, Uhgɨn otakil itəmat tahmen məmə itəmat əm
nəmotohamnu ien mɨn rafin rəhan, kən in otol nalpɨnən kəm
itəmat o nɨmɨsən rəhalat, ilat itəm kəmotatɨg e nətuounən rəha
nətueintən mətoarus-pa u-roiu,
51 ien mɨn rafin itəm kəmotohamnu tətuoun e Epel
mətoarus-pən Sekaraea, itəm təmɨmɨs e Nimə Rəha Uhgɨn
ilugɨn e olta ne nimə.† Nɨpahrienən, itəmat roiu ne, Uhgɨn otol
nalpɨnən kəm itəmat.
52 “Itəmat iəgətun rəha Lou, nahmməən asol otuwa otəmat
məto-inu suatɨp kit əh-ikɨn itəm tatəgətun nat naka itəm Uhgɨn
tolkeike. Itəmat nəkotɨtun suatɨp əh, məto nakotəhluaig-
in məmə netəmim kotəruru. Itəmat nəkəsotətəu-pənən, kən
nakahtosɨg-in netəmim məmə ilat mɨn kotəruru nətəu-pənən.”
53 Nian Iesu təmiet e nimə əh mɨnataliwək matuwɨn, kən
iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn, nemə̈ha təmol ilat.
Tətuoun e nian əh, kəmotuwa rəhan tɨkɨmɨr mɨn. Koatərakin-
pən nəghatən əskasɨk tepət kəm in
54 məmə okoteam-in nɨpəgnəmtɨn neen e nəghatən rəhan
itəm təsahmenən.

12

Nəghatən mɨn rəha nem əskasɨkən
(Mat 10:19-20, 26-33; 12:32)

1 Kən e nian əh, netəmim tepət kəmotuwa kitiəh, okol kafin
kəruru. Məto netəmim tɨnepət pɨk, kən moatəhg-irəkɨs-əhg-
irəkɨs ilat mɨn. Kən Iesu təmətuoun matəghat kəm rəhan mɨn
netəmim məmə, “Itəmat, nakoatəto itəmat o is rəha Farisi mɨn,
is u in nolən rəhalat itəm rəhalat nənən təwɨr, məto nɨkilat
tamkɨmɨk.

---

* **11:47:** Iesu tatəhai Farisi mɨn məto-inu koatən məmə koatɨsiai-in ien mɨn aupən. Məto ilat kəsotolən natɨmnat itəm ien mɨn kəmoatən. † **11:51:** E Naoa Rəha Uhgɨn əpəh e Oltesteman, Epel in ien aupən agɨn, kən Sekaraea in namnun. Afin-tu Jen 14 ne 2 Kron 24:22.

2 Natɨmnat itəm etəmim tatol anion, Uhgɨn təpanɨləs-iarəpa
tagəhag ikɨn. Kən natɨmnat itəm etəmim tatəhluaig-in, kən
Uhgɨn təpanɨləs-iarəpa, netəmim okotəplan.
3 Natɨmnat itəm nakoatən e napinəpən, kən netəmim okotəto
e nərauiəgən. Kən natɨmnat itəm nakoatən anion e nɨpəgnoa
nimə, kən netəmim kəpanotən-iarəp ihluə, netəmim rafin
okotəto.
4 "Rəhak mɨn netəmim, ekən kəm itəmat məmə, əsotəginən
netəmim itəm kotɨtun nohamnuən nɨpətɨtəmat, məto uarisɨg,
okol kəsotol mɨnən nat kit tərat kəm itəmat.
5 Məto iatən-iarəp etəmim u kəm itəmat itəm tətuatɨp məmə
onakoatəgin. Onəkotəkəike motəgin Uhgɨn, məto-inu nian
in otohamnu suah kit, in tɨtun nərakin-pənən in e nɨgəm
asol. Əwəh, nɨpahrienən, ekən kəm itəmat məmə nakoatəkəike
motəgin Uhgɨn.
6 Mənɨg əlkələh mɨn, katol-salɨm-in ilat tepət nəmtɨn məni
əkəku əm, məto Uhgɨn təsaluin agɨn-əhən kit.
7 Əsotəgɨnən, məto-inu Uhgɨn tolkeike itəmat taprəkɨs-in
mənɨg mɨn tepət. Nɨpahrienən, Uhgɨn təmafin mɨtun wɨr
noanutəmat rafin.
8 "Ekən kəm itəmat məmə, okəmə etəmim tatən-iarəp e
nɨganəmtɨ netəmim məmə in rəhak kit, kən io Nətɨ Etəmim, io
mɨn ekən-iarəp e nɨganəmtɨ nagelo mɨn rəha Uhgɨn məmə in
rəhak etəmim.
9 Məto okəmə etəmim tatən-iarəp e nɨganəmtɨ netəmim
məmə in sənəmə etəmim kit rəhak, kən io ekən-iarəp e
nɨganəmtɨ nagelo mɨn rəha Uhgɨn məmə suah u in sənəmə
etəmim kit rəhak.
10 Kən etəmim itəm tatən nəghatən rat e Nətɨ Etəmim, Uhgɨn
otafəl rəkɨs rəhan təfagə rat. Məto etəmim itəm tatəghat rat
e Narmɨn Rəha Uhgɨn, okol Uhgɨn təsafəl rəkɨsən rəhan təfagə
tərat.
11 "Kən nian koatiuw-iarəp itəmat e nimə rəha nuəfɨmɨnən,
ne e nɨganəmtɨ iərəmərə mɨn, ne netəm-iasol mɨn məmə
okotiuw-iarəp itəmat motakil motuəh motələhəu nəghatən
rəhatəmat, kən nɨkitəmat təsəht pɨkən məmə onəkotahro min-
nulan kuhalpɨn rəhalat nəghatən,
12 məto-inu e nian ətuatɨp əh, Narmɨn Rəha Uhgɨn otəgətun
itəmat e nəghatən naka itəm itəmat onakoatəghat-in kən
moatən kəm ilat."

Nimaa nəghatən e etəmim rəhan nautə tepət rəhn-kapə tɨkə

13 Kən netəm mɨn əh kit təmən-ipən kəm Iesu məmə,
"Iəgətun. Tata rəhak tɨnɨmɨs rəkɨs. Awi, uəh nɨki piak məmə
otoor natɨmnat rəha tata rəhatɨmlau məmə otos-ipa rəhak
neen, itəm tata təmələhəu məmə rəhak."

12:2: Luk 8:17 **12:7:** Luk 12:24; Wək 27:34 **12:11:** Mak 13:11; Luk 21:12-15

14 Məto Iesu təmən kəm in məmə, “Rəhak etəmim, rəhak tikə
e nətəligən u rəhatəmlau o noorən rəhatəmlau natimnat.”
15 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatəto wir itəmat.
Otahtosig-in wir itəmat məmə onəkəsotuwamən itəmat iaumis
min, məto-inu nəukəti nəmegəhən, in sənəmə nautə tepət.”
16 Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, “Suah kit, rəhan
nautə tepət, kən rəhan nasumən tatol nipətin tepət.
17 Kən təmən-ipən atip kəm in məmə, ‘?Oekahrol min-nulan,
məto-inu rəhak nimə min kinəsotahmenən məmə ekəlin-pən
nigak nagwənən min lan?’
18 “Kən in təmən məmə, ‘Təwir məmə ekol nulan. Ekəmki-
rəkis nimə min u, kən ekiləkin nimə neen min itəm iahgin
məsin. Kən ekəlin-pən nigak nagwənən, ne rəhak nautə min
ikin.
19 Kən ekitun nənən məmə, rəhak natimnat tepət tepət tah-
men o nup tepət. Kən roiu ekameg, mətagwən, matənim, kən
matəto nagienən təwir əm nulan matuwin.’
20 “Məto Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, ‘!Ik ialməl! Roiu
əm lapin, onakimis. ?Okahrol rəham natimnat u tatəməhl
nəmargətain?’ ”
21 Kən Iesu təmən məmə, “Uhgin otol əm nəhlan kəm
netəmim itəm kotargətain nautə tepət məmə in rəhalat, məto
nikin təsəht pikən nolən wir min itəm Uhgin tolkeike.”

Əsotətəlig pikən natimnat rəha nipətitəm
(Mat 6:19-21, 25-34)

22 Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim min məmə, “Məto-
inu o nolən əh, iatən kəm itəmat məmə, nəsotətəlig-in pikən
natimnat rəha nəmegəhən rəhatəmat məmə onəkotun naka,
kən məsotətəlig-in pikən natimnat rəha nipətitəmat məmə
onəkotuwin-in natimnat naka.
23 Əsotətəlig-in pikən məto-inu nəmegəhən rəhatəmat
taprəkis-in nagwənən, kən nipətitəmat taprəkis-in napən
min rəha nuwin-inən.
24 Otəplan-tu mənig min, ilat kəsotasumən, kən
məsotəuləkən, kən rəhalat nimə rəha nagwənən tikə, məto
Uhgin tətagwən ilat. !Məto Uhgin tolkeike pik itəmat taprəkis-
in mənig min!
25 ?Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən
rəhatəmat nəmegəhən təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik
təsafin-pənən aua kitiəh əm e rəhatəmat nəmegəhən.
26 ?Məto okəmə itəmat nəsotitunən nolən nat əkəku kit tol
nəhlan, tahro nakoatətəlig-in pik natimnat pisin pisin min e
nəmegəhən rəhatəmat?
27 “Nikitəmat təht-tu nolən rəha nəgui-nig min itəm
koatəguin. Ilat kəsotol wəkən, məsotəhlən rəhalat napən.

12:15: 1 Tim 6:9-10 **12:21:** Mat 6:19-20

Məto ekən kəm itəmat məmə aupən, Kig Solomon rəhan nautə tepət, kən rəhan napən təwɨr pɨk, məto rəhan napən mɨn kəsotəwɨrən taprəkɨs-in nəguɨ-nɨg mɨn.
28 Nəguɨ-nɨg mɨn əh koatətul rəha nian kitiəh əm, kən olawɨgin, netəmim kotaan ilat e nɨgəm, məto Uhgɨn in tatol ilat kotəwɨr kotəwɨr. ?Kən nɨkitəmat təht məmə in otos-ipɨnə napən kəm itəmat, o kəp? !Əwəh! Rəhak netəmim, rəhatəmat nahatətəən in natiəkəku əm.
29 "Təsəwɨrən məmə nɨkitəmat tatəht pɨk natɨmnat o nəmegəhən rəhatəmat, kən nian rafin nakotegəs-in nagwənən nɨgɨtəmat ne nənɨmən nɨmɨtəmat.
30 Nɨkitəmat təsəht pɨkən natɨmnat mɨn əh, məto-inu netəm kəsotahatətəən e Uhgɨn, ilat koategəs-in natɨmnat mɨn əh. Rəhatəmat Tata in tɨtun natɨmnat itəm nəkotəkəike motos o nəmegəhən rəhatəmat.
31 Məto nakotətəlɨg-in pɨk natɨmnat rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn motol tətul aupən e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otos-ipɨnə mɨn kəm itəmat natɨmnat mɨn rəha nəmegəhən ikɨn-u e nətueintən.
32 "Əsotəgɨnən, itəmat sipsip mɨn u rəhak itəm itəmat noan məsɨn əm, məto-inu Tata rəhatəmat nɨkin tagien pɨk məmə onəkotatɨg ahgin rəhan nərəmərəən, kən in otehm wɨr itəmat, kən itəmat mɨn onəkotərəmərə itəmat min.
33 Otosalɨm-in rəhatəmat natɨmnat mɨn, kən motos-ipən məni lan kəm ian-rat mɨn. Nian nəkotol təwɨr min-nulan, in tahmen-pən məmə nəkotol rəhatəmat pokɨs rəha məni itəm otəsəratən nian kit, kən nakotələhəu-pən rəhatəmat natɨmnat itəm təwɨr əpəh e nego e neai. Kən ikɨn əh, okol iakləh mɨn kəsotuwɨnən iuəhkɨr motakləh-in, kən okol wɨn mɨn kəsotərəkɨnən natɨmnat mɨn əh.
34 Iatən nəhlan məto-inu, ikɨn pəhruən rəhatəmat natɨmnat wɨr mɨn koatəməhl ikɨn, kən nɨkitəmat otəkəike matəht natɨmnat mɨn əh-ikɨn əh."

Netəmim rəha Iesu kotəkəike moatətul matɨp o rəhan nuwamən

35 Kən Iesu təmən məmə, "Pəs nəkoatətul matɨp nian rafin, tahmen-pən əm məmə nakoatuwɨn-in napən mɨn rəha wək, kən moatehm wɨr məmə rəhatəmat lait otatuəp e nian rafin.
36 Onəkotəkəike motahmen-pən e iolwək mɨn rəha iərəmərə kit itəm tatɨsɨ-pən e lafet kit rəha marɨt. Kən nian in tatuwa matəht-əht toa, kən roiu əm, ilat koaterəh e toa məmə otuwa imə.
37 Iolwək mɨn itəm koataiir moatətul matɨp nian iərəmərə tatuwa, ilat okotehm motos nəwɨrən rəha iərəmərə. Nɨpahrienən ekən kəm itəmat məmə, in otuwɨn-in napən

12:33: Luk 18:22 **12:35:** Mat 25:1-13

rəha wək, kən maun-in ilat məmə okotuwa kəpələh, kən in otehm wɨr ilat mətagwən ilat.
38 Kən okəmə iərəmərə tatuwa lapɨn e napinəpən tɨnəlis kɨnkɨn lan, e nian mənɨg mɨn kɨnotətuoun kɨnoatɨmnən lan, məto iolwək mɨn ilat koatətul matɨp əm, kən in otol təwɨr agɨn kəm ilat.
39 Kən itəmat nəkotəkəike motɨtun məmə, okəmə suah kit tɨtun nian ətuatɨp itəm iakləh otuwa e rəhan nimə məmə otakləh, kən in okol təsapɨlən, in tatətul matɨp matehm wɨr rəhan nimə məmə iakləh otəsuwamən imə.
40 Kən itəmat, nian rafin nəkotəkəike moatətul matɨp məto-inu io Nəti Etəmim ekuwa mɨn e nian itəm itəmat nakəsotɨtunən."
41 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Iərəmərə. ?Nakatuəh nimaa nəghatən rəhatɨmat əm, o rəha netəmim rafin?"
42 Kən Iərəmərə tatən məmə, "?Pah u in iolwək itəm tenatɨg kən tatol rəhan wək e nian mɨn rafin e nolən itəm təwɨr? ?Kən iərəmərə kit otɨləs-ipər pah in otuwa etəm-iasol rəha iolwək mɨn e nimə rəhan məmə in otoor nagwənən nɨgɨ iolwək mɨn rafin e nian ətuatɨp rəhan?
43 Kən nian iərəmərə rəha suah əh tatiet-arəpa, kən məplan məmə in tatol-wɨr rəhan wək, kən in otol təwɨr kəm iolwək əh.
44 Nɨpahrienən iakatən kəm itəmat məmə, iərəmərə in otɨləs-ipər iolwək əh tuwa mol etəm-iasol lan məmə in otərəmərə e natɨmnat rafin rəhan.
45 ?Məto tahro? Kəm-naka iolwək un nɨkin otəht məmə, 'Rəhak etəm-iasol təsuwamən nuwəh. Okotəsuwa uəhaiən.' Kən iolwək əh tɨnətuoun matoh iolwək mɨn nɨpɨtan ne nəman, kən muwɨn mətagwən matənɨm mətapɨs. ?Kən iərəmərə otol naka?
46 Iərəmərə rəha suah un otiet-arəpa ron e nian kit itəm in təməsɨtunən kən məsətul matɨpən ron. Kən iərəmərə otos-ipən nalpɨnən asol kəm in, kən otɨləs-ipən in tuwɨn matɨg ilat netəm mɨn u itəm kəsotolən rəhan nəghatən.
47 "Iolwək əh itəm tɨnɨtun rəkɨs nəghatən rəha iərəmərə rəhan, məto in təsətul matɨpən məmə otol wək mɨn əh, kən okoh in təto nahməən.
48 Məto iolwək itəm in təsɨtunən nəghatən mɨn rəha iərəmərə, kən matol natɨmnat itəm təsətuatɨpən itəm otəkəike mos nalpɨnən ron, kən okoh mətɨg əm iolwək u. Etəmim itəm Uhgɨn tatos-ipən natɨmnat tepət kəm in, in otəkəike mol natɨmnat tepət. Kən etəmim itəm katələhəu-pən natɨmnat tepət e nelmɨn, okatətapəh-in mɨn natɨmnat tepət ron."

Iesu tatol netəmim koatoor ilat mɨn

12:39: Mat 24:43-44; 1 Tes 5:2 **12:44:** Mat 25:21,23 **12:46:** Mat 24:45-51
12:47: Jem 4:17 **12:48:** Mat 10:34-36

49 Kən Iesu təmən məmə, “Emuwa məmə ekəhlman nɨgəm
e nətueintən, kən okəmə roiu əh nɨgəm əh tɨnatuəp rəkɨs, kən
nɨkik otagien.
50 Nian əskasɨk kit itəm otuwa e rəhak nəmegəhən, tahmen
e nolə baptais kit, kən nɨkik tɨtahmə lan mətoarus-pən tɨnol
namnun.
51 ?Nɨkitəmat təht məmə emuwa məmə ekələhəu nəmə̇linuən
e nətueintən? ! Kəp! Eməsuwamən məmə ekələhəu
nəmə̇linuən, məto emuwa məmə ekol netəmim kotoor ilat
mɨn.
52 Kən tətuoun u-roiu, okəmə netəmim faif e latuənu kit, kən
kotoor ilat mɨn, kɨsɨl katəhaləhai kəiu, kən kəiu katuəhai kɨsɨl.
53 Tata in otəhai nətɨn iərman, kən nətɨn əh otəhai rəhan tata.
Kən mama in otəhai nətɨn pətan, kən nətɨn əh otəhai rəhan
mama. Kən pətan otəhai uhun, kən uhun otəhai nəgon.”

Netəmim okotəkəike motɨtun nəmtətin mɨn
(Mat 16:1-4; Mak 8:11-13)

54 Kən in təməghat mɨn kəm nɨmanin netəmim matən məmə,
“Nian nakotehm nɨmal napuə mɨn okotər, kən nakotən uəhai
əm məmə otəfɨk, kən otol mihin.
55 Kən nian nəkotəplan məmə nuwɨg təmɨləs kərpəp,*
nakotən məmə nape-apeən otuwa, kən otol mihin.
56 !Ei! !Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk!
Itəmat nakoatəmə nəkotɨtun pɨk natɨmnat mɨn, kən motɨtun
nehmən nɨməptən ne neai, kən nəkotɨtun məmə nian otuwa
min-nulan, kən otol nəhlan. ?Məto tahro nakəsotɨtunən nɨpəti
nəmtətin mɨn itəm nakoatəplan əh-roiu?
57 “? Tahro nakəsotɨtəpunən suatɨp itəm tətuatɨp məmə
onəkotətəu-pən?
58 Nian suah kit otɨləs ik nakuwɨn e kot, kən nian natualiwək
e suatɨp, kən təwɨr məmə nakuaupən muəghat muən wɨr
rəhatəmlau nəratən. Okəmə nəkəsioal mihinən, kən otɨləs ik
muwɨn e kot, kən etəm-iasol rəha kot otegəhan-in-pən ik e
nelmɨ polis, kən polis otɨləs ik muwɨn mahtosɨg-in ik e kalapus.
59 Iatən kəm ik məmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsietən e
kalapus mətoarus nakətou rafin agɨn nalpɨnən rəham.”

13

Netəmim okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat mɨn

1 Kən e nian əh, netəmim neen kəmotuwa kən-ipən kəm Iesu
məmə netəm Kalili neen koatoh nat megəh mɨn məmə okotol
sakrifais lan kəm Uhgɨn, kən nian kitiəh mɨn əm, mopael mɨn

12:50: Mak 10:38-39 **12:53:** Maeka 4:6 * **12:55:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən
məmə, “Nian nakotəto nɨmətag itəm tatɨsɨ-pis,” məto-inu əpəh Isrel, nape-apeən
tatuarisɨg nɨmətag itəm tatɨsɨ-pis. **12:59:** Mat 5:25-26

rəha kapman u Pailat kəmotuwa motohamnu ilat, kən nɨtalat
nat megəh mɨn kəmotol əm kitiəh kətaiu.*
2 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Tahro? ?Nɨkitəmat təht məmə
nɨmɨsən əskasɨk tol min-nulan rəha netəm Kalili əh, tatəgətun
məmə ilat netəm rat taprəkɨs-in netəmim rafin rəha Kalili?
3 ! Kəp! Iatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan.
Məto okəmə itəmat nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat mɨn
rəhatəmat, kən itəmat mɨn onəkotɨmɨs.
4 ?Kən tahro e netəm eitin rəha Saeloam itəm nimə əfəməh
təmiet məfətain ilat kotɨmɨs? ?Nɨkitəmat təht məmə natɨmnat
mɨn əh tatəgətun məmə nəmegəhən rəhalat tərat taprəkɨs-in
netəmim rafin əpəh Jerusalem?
5 ! Kəp! Iatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan.
Məto okəmə itəmat nakəsotəuhlinən itəmat e nolən rat mɨn
rəhatəmat, kən itəmat mɨn onəkotɨmɨs.”
6 Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, “Etəmim kit təməfe
nɨg kit əpəh e rəhan nasumən, nərgɨn u fik. Kən nian nup
mɨn neen təmuwa mɨnuwɨn rəkɨs, suah u təmuwɨn nian tepət
mateam-in noa nɨg u, məto tɨkə, məto-inu təsoeən.
7 Kən in təmən kəm suah u tatehm nasumən məmə, ‘Əplan-tu.
Emuwa mateam-in noa fik u mɨnos nup kɨsɨl, məto esehmən
noa nɨg kit ne. Ahtɨhl rəkɨs. Təsəwɨrən məmə tatətulosɨg e
nɨməptən rəha nasumən.’
8 Kən suah u tatehm nasumən tuhalpɨn rəhan nəghatən
məmə, ‘Etəm-iasol, əpəs əm tos nup kitiəh mɨn əm. Kən ekel
nɨsɨp mɨtəlau e nəukətɨn, kən masitu lan məmki-pən nɨsɨp wɨr.
9 Kən okəmə tatoe e nup əh-ikɨn, kən təwɨr əm. Məto okəmə
kəpə, ik nəkɨtun nəte rəkɨsən.’ ”

Iesu təmol-wɨr pətan kit e Sapat

10 Kən e Sapat kit, Iesu tatəgətun netəmim əpəh imə e nimə
kit rəha nuəfɨmɨnən.
11 Kən pətan kit əh-ikɨn itəm narmɨn rat tətatɨg lan e nup
eitin, kən tatol məmə məntaan tatəfaiu e nian rafin, kən
məsətul ətuatɨpən.
12 Kən nian Iesu təmehm in, kən təmaun-in məmə otuwa
ron, kən tatən kəm in məmə, “Pətan. Io iatɨkɨs rəkɨs rəham
nɨmɨsən, kol təsaskəlɨm mɨnən ik.”
13 Kən Iesu təmələhəu-pən nelmɨn lan, kən əmun roiu agɨn-
əh mɨn əm, təmətul ətuatɨp mɨnəwɨr, kən mɨnatənwiwi Uhgɨn.
14 Məto etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfɨmɨnən, nɨkin
təmahmə məto-inu Iesu təmol-wɨr pətan u e nian rəha Sapat.
Kən in təmən-ipən kəm netəmim məmə, “Nian sikis rəhatəmat

---

* **13:1:** Netəm Isrel kəmotaut o nɨmɨsən rəha netəm mɨn əh məto-inu ilat koatatɨg e Nimə Rəha Uhgɨn u tasim, kən moatol nat itəm Lou tatən. **13:2:** Jon 9:2 **13:7:** Luk 3:9 **13:8:** 2 Pita 3:9,15

o nol wəkən. Nəkotitun nuwamən e nian min əh məmə in otol-
wir itəmat lan, məto e nian rəha Sapat, okol nəsotuwamən
lan.”
15 Kən Iərəmərə təmən-ipən kəm in məmə, “! Rəhatəmat
nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! ?Pah u e nikitəmat e
nian rəha Sapat, kən təsikisən rəhan pilik o togki itəm təməru
ətain, masig muwin tətanəm nəhau? ! Kəp! Itəmat rafin
nəkoatol min-nəhlan.
16 Məto pətan əh, in noanol kit rəha Epraham, itəm Setan
təmənlis o nup eitin. Tətuatip əm məmə io ekəike mikis kən
mosmegəh in e nian rəha Sapat.”
17 Kən nəghatən rəha Iesu təmol rəhan tikimir min
kəmotaulis. Kən netəmim rafin, nikilat tətagien o wək wir
agin min itəm Iesu tatol ilat.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəiu e nərəmərəən rəha Uhgin
(Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

18 Kən Iesu təmən məmə, “?Nərəmərəən rəha Uhgin in tah-
men e naka? ?Kən io oekən nəghatən naka kən məgətun lan?
19 Nərəmərəən rəha Uhgin, in tahmen-pən e noa nəpik†
itəm natiəkəku, kən suah kit təmiləs məfe e rəhan nasumən.
Kən nikutin tinəwiə minol iahgin, kən mənig ilis min kotuwa
moatol-pən nimaalat e nelmin min.”
20 Kən təmən min məmə, “?Iatəgətun nərəmərəən rəha Uhgin
məmə in tahmen-pən e naka?
21 In tahmen-pən e is noan məsin itəm pətan kit tətalkin e
flaoa tepət itəm kəmol-pən e pesin asol, kən tətahl flaoa rafin
tətasis matol iahgin.”

Toa əkəku
(Mat 7:13-14, 21-23)

22 Kən nian Iesu təmaliwək matuwin Jerusalem, kən
matəgətun netəmim e taon min ne latuənu min.
23 Kən suah kit təmətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, netəmim
noan məsin əm itəm Uhgin otosmegəh ilat?”
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə,
24 “Iatən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motalkut pik məmə
nakotuwin-pən e toa itəm natiəkəku tatuwin e nego e neai,
məto-inu netəmim tepət itəm okotalkut məmə okotuwin imə,
məto ko kəsotuwinən.
25 Məto o nian kit, iərəmərə rəha nimə əh in otətul mahtosig
e rəhan toa. Kən itəmat itəm nəsotuwamən əh imə e toa
itəm natiəkəku əh, onakoatətul ihluə moatəht-əht toa moatən
məmə, ‘Awi, Iərəmərə. !Erəh e toa otimat!’ Məto in otən məmə,
‘Ekəruru agin-əh itəmat.’

13:14: Eks 20:9-10; Dut 5:13-14 **13:15:** Luk 14:5 † **13:19:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “nikuti mastat.” Mastat in nig kit itəm nikutin in natiəkəku. Tatəwiə əpəh ikin Isrel, məto tikə əpəh Ntən. **13:25:** Mat 25:10-12

26 Kən itəmat nakotətuoun moatən məmə, ‘Iərəmərə, ki-
tat kəmotagwən kələh, kən ik nəmatəgətun itɨmat əpəh e
rəhatɨmat ikɨn.’
27 Məto in otən-ipɨnə məmə, ‘Io ekatən kəm itəmat məmə
ekəruru agɨn-əh itəmat. Itəmat rafin netəm nakotərat agɨn. !
Otuwɨn isəu ron io!’
28 “E nian əh itəmat onəkotehm Epraham, ne Aisak, ne
Jekop, ne ien mɨn aupən koatatɨg e nego e neai itəm Uhgɨn
tatərəmərə lan, məto itəmat onakoatətul ihluə kən okərakin-
iarəp itəmat, kən onəkotasək, moatəgətain nəluɨtəmat,
moatəto tərat.
29 Kən netəmim okotɨsɨ-par, kən motɨsɨ-pah, kən motɨsɨ-
pəhap, kən motɨsɨ-pis, məmə okotuwɨn motəpələh motagwən
e nego e neai itəm Uhgɨn tatərəmərə lan.
30 Kən təwɨr məmə nəkotɨtun məmə, netəmim neen itəm
koatuarisɨg əh-roiu, ilat okotuwa motətul aupən. Kən
netəmim neen itəm koatətul aupən əh-roiu, ilat okəpanotuwa
motətul uarisɨg.”‡

Herot təmolkeike məmə in otohamnu Iesu
(Mat 23:37-39)

31 Kən e nian əh, Farisi mɨn neen kəmotuwa motən-ipən kəm
Iesu məmə, “Təwɨr məmə nakiet uəhai əm u ikɨn-u matuwɨn,
məto-inu Herot Antipas tolkeike məmə otohamnu ik.”
32 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Herot Antipas in iol
keko-eko, tahmen e kuri iarupɨn itəm tətagwən mɨtə. Otuwɨn
motən-ipən kəm in məmə io ekatən məmə, ‘Ehm-tu. Nian
əkuəkɨr əm əh-ikɨn tətatɨg itəm io ekəhg-iarəp narmɨn rat mɨn
e netəmim, kən matol-wɨr nɨmɨsən rəha netəmim, kən uarisɨg
e nian kɨsɨl lan, kən ekol namnun rəhak wək.’
33 “Nat əpnapɨn Herot təmən nəhlan, məto io ekəike matətəu-
pən rəhak suatɨp matuwɨn u-roiu, ne olawɨg, ne oniəh muwɨn
miet-pən Jerusalem. Inu ikɨn ətuatɨp itəm okotəkəike kɨsiai-in
ien mɨn ikɨn. Məto Jerusalem əm, katohamnu ien mɨn rəha
Uhgɨn ikɨn.
34 “! Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat
nakotohamnu ien mɨn rəha Uhgɨn, kən netəmim itəm Uhgɨn
təmahl-ipa kəm itəmat, nəkotahtɨmnu ilat e kəpiel apɨn, inəh
netəm u rəha Uhgɨn itəm koatos nəghatən rəhan. Nian
tepət iatəg-əfəməh-in nelmək məmə iatəmɨk-əfɨmɨn wɨr itəmat
matos wɨr itəmat, tahmen-pən e mənɨg itəm tatu nenətɨn mɨn
e nɨkwɨn, məto itəmat nɨkitəmat təsagienən ron kən motapəs
io.

13:27: Sam 6:8 **13:28:** Mat 8:11-12 **13:29:** Sam 107:3 **13:30:** Luk 14:9; Mak 9:35; 1 Kor 4:9; Mat 20:8 ‡ **13:30:** Netəm Isrel, nɨkilat təht məmə ilat koatətul aupən e netəmim rafin. Kən nɨkilat təht məmə Iaihluə mɨn kotərat əm. Məto Iesu təmə netəmim tepət rəha Isrel okəsotuwɨnən e nego e neai, kən Iaihluə mɨn tepət, ilat okotuwɨn e nego e neai.

35 Kən nəkotɨtun məmə Uhgɨn təmapəs itəmat, kən iakatən
kəm itəmat məmə okol nəkəsotehmən io matuwɨn matuwɨn
mətoarus nakotən məmə, '!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u
itəm tatuwa e nərgɨn!' "

14

Iesu təmuwɨn əpəh rəha Farisi kit ikɨn

1 E nian rəha Sapat kit, Iesu təmuwɨn e nimə rəha etəm-iasol
kit rəha Farisi mɨn məmə okotagwən, kən netəmim koatɨsɨlu
wɨr məmə okotehm-tu naka əh otol.
2 Kən inəh Iesu tatəpələh ikɨn, suah kit tatɨmɨs e nɨmɨsən rəha
kasis-asis, tatəpələh iuəhkɨr əm ron.
3 Kən Iesu təmətapəh o iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn
məmə, "?Tahro? ?Lou tategəhan-in məmə suah kit otol-wɨr
netəm koatɨmɨs kotəmegəh mɨn e nian rəha Sapat, o kəp?"
4 Məto ilat kəsotənən nat kit ne. Kən Iesu təmos suah un, mol
nɨpətɨn təwɨr mɨn, kən mahl-ipən tatuwɨn.
5 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Okəmə itəmat kit, rəhan
suakəku, o rəhan kau otiwɨg-pən pɨkən e noakɨmɨl asol e nian
rəha Sapat, kən in otol naka? In otəkəike muwɨn mɨləs-irəkɨs
uəhai əm. ?Pah u etəmat otəsol mihinən?"
6 Kən nəghatən rəhalat təmɨkə məmə okotən.
7 Kən Iesu təmehm netəmim neen itəm kəmaun-in ilat
o nagwənən, kən kəmotuwa imə motɨtəpun ikɨn mɨn rəha
nɨsiaiiən məmə okotəpələh aupən ikɨn. Kən təmən-ipən kəm
ilat məmə,
8 "Okəmə etəmim tətaun-in ik məmə onəkuwa o nagwənən
kit rəha marɨt, kən nəsuwɨnən məpələh ikɨn rəha nɨsiaiiən.
Məta suah kit in ilɨs katɨsiai-in pɨk tuwa,
9 kən etəm-iasol rəha nimə otən kəm ik məmə, 'Agɨm.
Pəs suah u in təpələh u ikɨn-un.' Kən onakaulɨs məto-inu
nakəkəike muwɨn məpələh ləhau agɨn itəm nɨsiaiiən tɨkə ikɨn.
10 Məto okəmə suah kit tətaun-in ik məmə nakuwɨn magwən
e lafet kit, kən təwɨr məmə nakɨtəpun ikɨn nɨsiaiiən tɨkə ikɨn.
Kən tol nəhlan, nian etəm-iasol rəha nimə tatuwa, in otən
kəm ik məmə, 'Rəhak etəmim, uwɨn məpələh ilɨs, ikɨn rəha
nɨsiaiiən.' Kən inu otɨləs-ipər nərgəm e nɨganəmtɨ netəmim
rafɨn əh imə.
11 Ekən nəhlan məto-inu etəm tatɨləs-ipər atɨp in məmə in
otuwa etəm-iasol, Uhgɨn otɨləs-iəhau in. Məto etəmim itəm
tatɨləs-iəhau atɨp in, Uhgɨn otɨləs-ipər mol tuwa etəm-iasol."
12 Kən Iesu təmən-ipən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə,
"Okəmə natol nagwənən asol kit e nərauiəgən o lapɨn,
təsəwɨrən məmə nakaun-in ik mɨn neen, ne piam mɨn, ne

13:35: Sam 118:26; Mat 21:9; 23:39; Mak 11:9-10; Jon 12:13 **14:3:** Luk 6:9
14:5: Mat 12:11; Luk 13:15 **14:8:** Prov 25:6-7 **14:11:** Mat 23:12; Luk 18:14

rəham noanol min, ne netəm rəhalat nautə tepət itəm kotatig
kitəlau lam. Okəmə natol mihin, kən məta, ilat min okotaun-
in ik məmə nakuwin motagwən itəmat min, kən ilat okotalpin
nat nəmol kəm ilat.
13 Məto nian natol lafet kit, kən onakəkəike maun-in ian-rat
min, ne netəm nipətilat məsin tərat, ne ielkin rat min, ne netəm
niganəmtilat təpis, məmə okotuwa nakotagwən.
14 Kən Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm ik, məto-inu okol
ilat kəsotalpin agin-əhən nat nəmol kəm ilat. Məto e namnun
nian, nian netəm kotətuatip okoatəmegəh min, kən Uhgin
otətou ik lan."

Nimaa nəghatən rəha nagwənən asol
(Mat 22:1-10)

15 Kən ilat kit əh-ikin itəm tətagwən təmətо nəghatən əh, kən
təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Təwir pik o etəmim itəm otuwin
əpəh e nego e neai itəm Uhgin tatərəmərə lan, kən magwən e
lafet asol rəhan."
16 Məto Iesu təmən kəm in məmə, "Nian kit, suah kit təmol
nagwənən asol kit rəhan, kən maun-in netəmim tepət məmə
okotuwa kagwən kələh ilat min.
17 Kən e nian rəha nagwənən, in təmahl-ipən rəhan iolwək
məmə otuwin mən-iarəp kəm netəmim itəm təmaun-in rəkis
ilat. Kən tən-ipən kəm ilat məmə, 'Otuwa kagwən, məto-inu
enol əpenə-penə rəkis e nagwənən.'
18 Məto ilat rafin kəmotapəs nuwinən moatən məmə okol
kəsotuwamən. Kit təmaupən mən kəm in məmə, 'Kəsi. Ən-
tu kəm rəham iərəmərə məmə ko esimnən məto-inu, emos-
nəmtin əm niməptən kit, kən ekəike muwin mətag.'
19 "Kən kit min təmə, 'Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmə
ko esimnən məto-inu, emos-nəmtin əm kau ten rəha niuwən
kat, kən ekəike muwin mehm pitən rəhalat min wək.'
20 "Kən kit min təmə, 'Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmə ko
esimnən məto-inu, kəmit rəhak pətan ka latuənu əh-roiu.'
21 "Kən iolwək təmuwa mən-ipən kəm rəhan etəm-iasol. Kən
etəm-iasol un nikin təmahmə təmahmə, kən təmən kəm rəhan
iolwək məmə, 'Uwin uəhai e suatip ne ikin min neen e taon
meam-in ian-rat min, ne netəm nipətilat məsin tərat, ne netəm
niganəmtilat təpis, ne ielkin rat min, kən mit ilat motuwa.'
22 Kən in təmol əm məmə rəhan etəm-iasol təmən mihin ne,
kən təmitəlig-pa mən-ipən məmə, 'Etəm-iasol. Natimnat rafin
itəm nəmən, io enol rəkis, məto nagwənən tepət əh-ikin kən
nimə tahmen e netəmim neen min.'
23 "Kən etəm-iasol təmən kəm iolwək məmə, 'Kən uwin e
suatip, ne ikin min rafin ihluə e taon, kən uwin muəh nikilat
məmə ilat okotuwa imə, məmə nimə u rəhak otəkəike mər wir.

14:14: Jon 5:29 **14:15:** Luk 13:29 **14:20:** 1 Kor 7:33

24 Məto ekən kəm ik məmə netəm emaun-in ilat aupən, ko
kəsotun asgəwinən nagwənən məsin rəhak.’ ”

Nolən rəha nətəu-pənən Iesu

25 Netəmim tepət tepət koatuarisig-in Iesu e suatip. Kən in
təmeirair mən-ipən kəm ilat məmə,
26 “Okəmə suah kit tolkeike məmə otuwa muarisig-in io,
in otəkəike mos io ekətul aupən e rəhan nəmegəhən. In
otəkəike molkeike io maprəkis-in rəhan tata ne mama ne
rəhan pətagwəhl ne nətin min ne pian min ne winin min, ne in
atip min.* Okəmə təsol mihinən, kən ko in təsahmenən məmə
otuwa mol rəhak lan etəmim.
27 Kən etəmim pah itəm təsiləsən rəhan nig kəluau mətəu-pa
io, kən ko in təsahmenən məmə otuwa mol rəhak lan etəmim.
28 “Okəmə itəmat kit tolkeike məmə otiləkin nimə asol kit
kaifəməh, kən in otaupən məpələh mehm wir məni rəha
natimnat min məmə otehm rəhan məni məmə tahmen, o kəp.
29 In tatol nəhlan məto-inu okəmə in təsaupənən mehm
wir məni ron, kən in tatətuoun matol fauntesen† əm, məto
tinəruru nol rafinən, kən netəmim rafin itəm okotuwa
motehm, kən okotalah-əmnu moatən məmə,
30 ‘Əplan-tu. Suah u təmətuoun əm rəhan nimə, məto
tinəruru nol rafinən.’
31 “Kən okəmə kig kit rəhan mopael ilat ten-taosan əm,
tatəto namnusən məmə kig pisin kit min itəm rəhan mopael
min tuente-taosan tatuwa məmə okuəluagin, kən otəsuwin
uəhaiən o nəluaginən. Aupən ikin, otəkəike məpələh mehm
wir məmə in titun nol winən, o kəp.
32 Okəmə titun məmə okol təsol winən, in otəkəike mahl-ipən
netəmim neen kotuwin motehm rəhan tikimir nian in əpəh
isəu əh, kən okotətapəh o nəməlinuən.
33 Kən e nolən ahmen min əm, itəmat nəkotəkəike motəpələh
motehm wir nəmegəhən rəhatəmat. Okəmə itəmat kit
təsapəsən əh rəhan natimnat min rafin, kən ko in təsahmenən
məmə otuwa mol rəhak lan etəmim.”
34 “Nian etəmim kit takiəh nien, kən nipəti nien in təwir o
nawirən nagwənən. Məto nian kinawir rəkis nagwənən lan,
kən nipatin təsəwir minən o nunən.‡

---

* **14:26:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, suah itəm tolkeike məmə otuarisig-in Iesu, in tatəkəike metəhau rəhan min. Məto nipəti nat u məmə, kitat okotolkeike rəhatat min, məto kotəkəike molkeike pik agin Iesu. **14:26:** Luk 9:23 † **14:29:** Nəghatən u “fauntesen,” tatəghat-in kəpiel min itəm kaupən katəlin o niləkinən nimə. ‡ **14:34:** Nəghatən ətuatip rəha Iesu təmə, “Sol in təwir, məto okəmə rəhan nətehenən tinikə, kən nat tikə otol tətehen min.” Məto sol rəha netəmim e nian min əh, in təmol piləh-piləh e nat pisin itəm nətehenən tikə. Kən nian neen, okəmə nəhau tatol piləh-piləh e sol, kənu nətehenən tiet. Məto sol rəhatat u-roiu tosolən mihin. Nian rafin tətehen. **14:34:** Mat 5:13, Mak 9:50

35 Kən okol kəsolən nat wɨr kit lan, kən netəmim okotərakin
əm. Etəm matəlgɨn tatɨg, təwɨr məmə in otətəlɨg-in wɨr kən
mɨtun nəghatən mɨn u.”

15

Nimaa nəghatən e sipsip
itəm təməlue
(Mat 18:10-14)

1 E nian əh, netəmim tepət itəm koatos məni rəha takɨs, ne
netəmim tepət itəm nol təfagə rat, kəmotuwa məmə okotətəlɨg-
in Iesu. 2 Kən Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou koatəghat rat
Iesu o netəm nol təfagə rat mɨn əh, moatən məmə, “Suah əh,
nɨkin tətagien əm məmə nol təfagə rat mɨn koatuwɨn ron, kən
motagwən kələh.”
3 Kən e nəghatən mɨn u, Iesu təmuəh nimaa nəghatən u
məmə,
4 “? Itəmat pah u, rəhan sipsip wan-hanrɨt, kən kitiəh
təməlue, məto in nɨkin təsəhtən? Okəmə itəmat kit rəhan sipsip
təmɨkə nəhlan, kən in otəkəike mapəs rəhan nainti-nain sipsip
koatun kras moatətul əpəh təpiə ikɨn, kən in otuwɨn mategəs-
in itəm təməlue mətoarus-pən in otehm.
5 Kən nian in təmehm, təmɨləs-ipər məhun, kən nɨkin
tətagien.
6 Kən nian in təmiet-arəpa latuənu, in otəkəike maun-in in
mɨn neen, ne netəm kotatɨg motɨtəlau lan, kən mən-ipən kəm
ilat məmə, ‘Otuwa kotagien kələh, məto-inu emehm mɨn rəhak
sipsip itəm təməlue.’ ”
7 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən
kəm ilat məmə, “Kən iatən kəm itəmat məmə, tahmen-pən əm
əpəh e nego e neai. Okəmə iol təfagə rat kit tatəuhlin rəhan
nəmegəhən kəm Uhgɨn, kən nagienən əpəh ilɨs e nego e neai o
suah əh in tepət, taprəkɨs-in nagienən o netəmim nainti-nain
itəm nɨkilat təht məmə kotətuatɨp məsotolən nat kit tərat itəm
okotəkəike motəuhlin nəmegəhən rəhalat ron.”*

Nimaa nəghatən e məni təmɨkə

8 Kən Iesu təmatɨg məghat mɨn məmə, “? Okəmə pətan kit
rəhan məni ten kəmol e silfa, kən in təmɨkɨl kitiəh, kən in otol
naka? In otasiepən e lait kit, kən mol pɨrum megəs-in wɨr əpəh
imə matuwɨn matuwɨn mehm.
9 Kən nian təmehm məni əh, in otaun-in rəhan mɨn neen
ne netəm kotatɨg motɨtəlau lan, matən məmə, ‘Otuwa kotagien
kələh məto-inu emehm rəkɨs məni ilou rəhak təmɨkə.’ ”

15:2: Luk 5:30 **15:4:** Esik 34:11,16; Luk 19:10 * **15:7:** Iesu tatəghat-in Farisi mɨn itəm koatətəu-pən Lou rəha Moses, kən ilat koatən məmə kotətuatɨp, nat əpnapɨn nəratən tətatɨg e nɨkilat rafɨn.

10 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən
kəm ilat məmə, “Kən ekolkeike məmə ekən kəm itəmat məmə,
e nolən kitiəh min əm, nagienən asol e niganəmti nagelo min
əpəh ilis e nego e neai, nian iol təfagə rat kit tatəuhlin rəhan
nətəligən matuwin o Uhgin.”

Nimaa nəghatən rəha nəti suah kit iərman itəm təməlue

11 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Suah kit, nətin
iərman kəiu.
12 In əkəku lan tən-ipən kəm rəhalau tata məmə, ‘Tata. Oor
nautə min rəham, mos-ipa rəhak u-roiu.’ Kən rəhalau tata toor
rəhan natimnat mos-ipən kəm ilau.
13 “Kən təsuwəhən, nətin in əkəku lan tos rəhan lan muwin
mol-salim-in ilat, kən mos məni e nautə min un miet iməlat
ikin muwin e nəptən pisin kit min isəu. Kən ikin əh,
təmatərəkin rəhan məni e nolən rat min matuwin matuwin.
14 Kən nian rəhan məni tinikə rafin, nəumis asol tinitan e
nitən əh, kən nəumis tinatus suah un, nigin nagwənən tinikə.
15 Kən təmuwin matol wək kəm suah kit əh-ikin əh, kən suah
u təmahl-ipən məmə otuwin mətagwən rəhan pikəs min.
16 Kən nəumis təmus pik məmə in tolkeike məmə otun
nagwənən nigi pikəs min, məto etəmim tikə itəm otos-ipən nat
kit kəm in.
17 “Kən nətəligən wir tinuwa min lan, kən matətəlig-in məmə,
‘Kəsi. Roiu əh iolwək min rəha tata, nigilat nagwənən tepət
maprəkis, məto io ekətatig u ikin-u, otəsuwəhən kən ekimis e
nəumis.
18 Oekiet u ikin-u mitəlig-pən o rəhak tata, kən mən-ipən kəm
in məmə, “Tata. Io emol tefagə tərat kəm Uhgin ne ik.
19 Roiu əh esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətim.
Məto aun-in io ekahmen-pən əm məmə io iolwək əm kit
rəham.” ’
20 Kən təmətul maliwək minatuwin məmə otehm rəhan tata.
“Məto nian təmatuwa əh əpəh isəu, rəhan tata təmasipən
məplan, kən təmasəkitun, maiu muwin miləs muətain
mətagien ron.
21 Kən netin tən-ipən kəm in məmə, ‘Tata. Io emol tefagə
tərat kəm Uhgin ne ik. Roiu əh esahmenən məmə onəkaun-in
io məmə nətim.’
22 “Məto rəhan tata taun-in rəhan iolwək min mən-ipən kəm
ilat məmə, ‘!Ei! Otuwin uəhai motos kot itəm in təwir maprəkis
motuwa kuwin-in-pən kəm in, kən motos rig motarigin-pən e
noanelmin, kən motos put ka kuwin-in-pən e nelkin,
23 kən motiləs pilik itəm tasis-asis məwir motuwa koh, pəs
kotol kələh lafet lan rəha nətik,

15:18: Sam 51:4

24 məto-inu nətik u, in tahmen əm məmə təmimis rəkis, məto
roiu in tinəmegəh min. In təmə̇lue, məto enehm min.' Kən ilat
kinoatol lafet.
25 "Kən e nian əh, netin asol lan in əpəh e nasumən. Kən
e nian təmatuwa minuwa iuəhkir o latuənu, kən minəto
netəmim koatol napuən min, moatol tanis.
26 Kən təmaun-in iolwək kit tuwa tətapəh ron məmə, '?Ei,
naka əh netəmim koatol?'
27 Kən tən-ipən kəm in məmə, 'Piam təmuwa, kən rəham tata
təmoh pilik itəm tasis-asis məto-inu piam tinitəlig-pa min, kən
in təsanən əm.'
28 "Kən nikin təmahmə, kən məmə, 'Okol esuwinən imə.' Kən
rəhan tata təmuwa ihluə matəkəike kəm in məmə otuwin imə.
29 Məto tən-ipən kəm rəhan tata məmə, 'Əplan-tu. Kəmuatig
nup tepət rəkis, kən iatol wək u ikin-u tahmen-pən əm məmə
rəham kit iolwək, kən məsəhtən nəwiam kit ne. ?Məto tahro,
tata? Nəməsos-ipamən nat əkəku kit kəm io tahmen-pən e
nəni, məmə ekol nagwənən lan itimat io min neen.
30 Məto nətim əh itəm təmərəkin rafin rəham nautə o nətouən
nipitan min lan rəha suatip, kən nian tinitəlig-pən latuənu, kən
nakətul matoh pilik tasis-asis matol lafet lan rəhan.'
31 "Kən rəhan tata tən-ipən məmə, 'Nətik. Nian rafin kilau
min ik kətuatig, kən natimnat rafin rəhak in rəham.
32 Məto tətuatip əm məmə okotol lafet u motagien, məto-
inu piam u tahmen-pən əm məmə təmimis rəkis, məto roiu in
tinəmegəh min. In təmikə, məto roiu kinotehm min.' "

16

Nimaa nəghatən rəha etəm-iasol itəm tatol nolən teko-eko

1 Kən Iesu təmən kəm rəhan min netəmim məmə, "Suah kit
rəhan nautə tepət, kən in təmos suah kit tuwa etəm-iasol o
rəhan iolwək min. Kən rəhan iolwək min neen kəmotuwa
moatən-ipən nəratən rəha etəm-iasol əh kəm iərəmərə, moatən
məmə, 'Ei, suah əh tatərəkin rəham natimnat.'
2 Kən təmaun-in suah əh tuwa tatəghat kəm in məmə, '?Ei,
nəghatən naka min u iakatəto katən lam? Ekolkeike məmə
nakos rafin nəghatən min rəha wək rəham muwa, məto-inu
roiu ekahl-iarəp ik e wək.'
3 "Kən etəm-iasol əh təmuwin matətəlig-in məmə, 'Awe.
Rəhak iərəmərə tolkeike məmə otərakin io e rəhak wək u-roiu.
?Kən ekol naka əh-roiu? Nahgik təsahmenən məmə ekel nisip
mos məni ikin, kən io iaulis pik o neasiə-inən məni o netəmim.
4 !Ei! Roiu əh enitun nat naka itəm io ekol pəs netəmim
okotit io motuwin iməlat ikin moatehm wir io nian rəhak
iərəmərə otərakin io e rəhak wək.'

15:24: Efes 2:1,5

5 “Kən in təmaun-in rafin netəmim itəm kəmotol kaon kəm
iərəmərə kotuwa ron kitiəh kitiəh. Kən təmən-ipən kəm itəm
təmaupən muwa məmə, ‘?Ik nəmol kaon e naka?’
6 Kən suah əh təmən məmə, ‘Eməmik tram rəha oel o noahən
ilat wan-hanrit.’* Kən etəm-iasol təmən kəm in məmə, ‘Inu ma
pepe rəha kaon rəham. Əpələh uəhai əm-tu, kən əte-pən fifti
tram əm e rəham pepe.’
7 “Kən təmən-ipən kəm suah kit min məmə, ‘?Ik nəmol kaon
e naka?’ Kən in təmə, ‘Emol kaon e wan-taosan pak wit.’ Kən
etəm-iasol təmə, ‘Os ma pepe rəha kaon rəham, kən əte-pən əm
eit-hanrit pak wit.’
8 “Kən uarisig lan, iərəmərə rəha etəm-iasol apon itəm
təmatol tərat kəm in, təmatənwiwi in o rəhan nolən rəha
neiueiuəən məmə in otehm wir atip in. Nat u tatəgətun
məmə netəmim rəha nətueintən, ilat kotenatig wir o nolən min
rəha nətueintən nian ilat koatəghat kəm ilat min, taprəkis-in
nenatigən rəha netəmim rəha nəhag-əhagən.†
9 “Kən iatən kəm itəmat məmə, otasitu wir e netəmim e məni
rəha nətueintən məmə ilat okotuwa iolitəmat min. Kən nian
məni rəha nətueintən otikə, kən Uhgin otos itəmat muwin əpəh
e nego e neai itəm otətatig lilin.
10 “Okəmə nəkitun məmə suah kit tatehm wir nat əkəku kit,
kən nəkitun məmə in titun nehm wirən nat itəm iahgin. Kən
okəmə nəkitun məmə suah kit tatol nolən itəm təsətuatipən e
nat əkəku kit, kən nəkitun məmə in otol nolən təsətuatipən e
nat itəm iahgin.
11 ? Kən tol nəhlan, okəmə itəmat nəkəsotehm wirən məni
rəha nətueintən u, kən pah otegəhan-in itəmat məmə nakotos
nat itəm təwir pahrien, inəh natimnat rəha Uhgin?
12 Kən okəmə itəmat nəkəsotehm wirən natimnat rəha suah
kit min, kən nikitəmat təsəhtən məmə okos-ipən əh min kəm
itəmat rəhatəmat atip natimnat məto-inu, katəplan məmə
onəkəsotehm wir minən natimnat min əh.
13 “Etəmim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol
kəiu. Okəmə in tətalkut məmə otol nəhlan, kən otolkeike kit
mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən
slef rəha Uhgin ne məni e nian kitiəh əm.”
14 Farisi min kotolkeike pik məni, kən nian kəmotəto
nəghatən min u, kən kəmotalah-əsan e Iesu.
15 Məto in təmən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkoatol nolən
min itəm koatol netəmim koatən məmə nəkotətuatip. Məto
Uhgin titun nikitəmat məmə kotərat. Iatən nəhlan məto-inu

---

* **16:6:** Wan tram oel tahmen e tate o fote lita. † **16:8:** Nipəti nəghatən rəha Iesu məmə netəmim rəha nəhag-əhagən kəsotolən natimnat itəm Uhgin tolkeike məmə otətul aupən e rəhalat nəmegəhən. Nikilat təsəht pikən nətəligən rəha Uhgin.
16:10: Luk 19:17-26 **16:13:** Mat 6:24

nat naka itəm netəmim koatiləs-ipər məmə in nat keike, məto
e niganəmti Uhgin in nat əpnapin əm.”
16 Kən in təmatəkəike matən məmə, “Kəmən-iarəp Lou ne
nəghatən rəha ien min rəha Uhgin mətoarus-pa Jon Baptais,
kən uarisig lan, katən-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən
rəha Uhgin, kən netəmim rafin kotalkut pik məmə okotuwin
motatig ahgin.
17 Məto kəsənən məmə wək rəha Lou ne nəsanənən rəhan
təmikə. Nəghatən rafin rəhan kotatig, in asol min mətoarus-
pən in əkəku agin. Lou otətatig taprəkis-in neai ne nətueintən.
18 “Kən tahmen-pən əm nulan: okəmə suah kit tatol tifos
mətapəs rəhan pətan, kən matit pətan pisin kit min mətuatig,
kən in tategoafəl rəhan pətan matol təfagə rat. Kən okəmə
suah kit tatit pətan kit itəm rəhan iərman təmapəs kən ilau
mətuatig, kən in tatol təfagə rat məto-inu in tətakləh-in pətan
rəha suah pisin kit.”

Nimaa nəghatən rəha Lasaros ne suah kit rəhan nautə tepət

19 Kən Iesu təmən məmə, “Suah kit rəhan nautə tepət tatuwin
e napən wir min nəgui-naris itəm nəmtin tiəkis, kən nian rafin
tatun pik nagwənən wir min.
20 Kən ian-rat kit, nərgin u Lasaros, niməgəm təmirafin
nipətin. Kən kəmiləs kan kələhəu əpəh e nafiluə rəha latuənu.
21 In tolkeike pik məmə otun nimismisi nagwənən itəm
təmisas e tepil rəha etəm-iasol əh. Kən nat kit tərat min, kuri
min kotuwa moatəpəh-əpəh niməgəm min rəhan.
22 “Kən ian-rat əh təmimis, kən nagelo min kəmotiləs mo-
tuwin əpəh e nikali Epraham, ikin rəha nisiaiiən. Suah un
rəhan nautə tepət, in təmimis min, kən kəmitənim.
23 Kən in tuwin əpəh e nigəm asol, kən tatəto nahmməən asol,
kən nian təmasipər, təməplan Epraham əpəh isəu. Kən Lasaros
əpəh e nikalin.
24 Kən təmaun-in əfəməh məmə, ‘! Tata Epraham! Awi,
asəkitun io. Ahl-ipən Lasaros məmə oteer əm noanelmin e
nəhau kən mos muwa mek namək lan məmə otətəp, məto-inu
iatəto nahmməən asol e nigəm ukin-u roiu.’
25 “Məto Epraham təmə, ‘Nətik, nikim təht-tu rəham
nəmegəhən aupən. Ik nəmatos natimnat wir rəham tepət,
məto Lasaros təmatəto nahmməən tepət e nipətin. Məto roiu əh,
in tatəto təwir ikin-u, kən ik, natəto nahmməən tepət e nipətim.
26 Kən nat kit min. Ilugin-in kitat, noakimil asol itəm tatoor
kitat, ik un, kən itimat u. Okəmə itimat kit tolkeike məmə
otimnə mehm ik, məto okol təsimnəən. Kən okəmə itəmat kit
tolkeike məmə otuwa mehm itimat, məto okol təsuwamən.’

16:15: Mat 23:28; Luk 18:9-14 **16:16:** Mat 11:12-13 **16:17:** Mat 5:18 **16:18:** Mat 19:1-12; Mak 10:1-12

27 “Kən etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, ‘Tata.
Iakatəkəike kəm ik, awi, kəsi. Ahl-ipən Lasaros tuwɨn e
nimə rəha tata rəhak,
28 məto-inu piak faif əh-ikɨn. Təwɨr məmə in otuwɨn məghat
mem əskasɨk ilat məmə okoatəto ilat məmə okəsotuwamən
ukɨn-u itəm iatəto nahməən asol agɨn ikɨn.’
29 “Məto Epraham təmə, ‘Kəp. Nəghatən rəha Moses ne ien
mɨn rəha Uhgɨn tətatɨg. Pəs piam mɨn okotəto nəghatən mɨn
əh.’
30 “Kən etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, ‘Kəp, Tata
Epraham. Təsahmenən. Məto okəmə suah kit otəmegəh
mɨn e nɨmɨsən otuwɨn məghat kəm ilat, kən nɨpahrienən,
ilat okotəuhlin rəhalat nətəlɨgən kən motapəs təfagə rat mɨn
rəhalat.’
31 “Kən Epraham təmə, ‘Okəmə kəsotətəlɨg-inən nəghatən
rəha Moses ne ien mɨn rəha Uhgɨn, kən in nat əpnapɨn okəmə
suah kit təmegəh pap e nɨmɨsən kən muwɨn matəghat kəm ilat,
məto okol kəsotən mɨnən nɨpahrienən lan.’ ”

17

Oatəto itəmat
(Mat 18:6-7, 21-22; Mak 9:42)

1 Kən Iesu təmən kəm rəhan mɨn netəmim məmə,
“Nɨpahrienən, nos-ipən-os-ipənən rəha təfagə tərat mɨn
itəm koatiuw-pən netəmim e nəratən, ilat okotuwa. ! Məto
nahməən asol tatuwɨn o etəmim itəm tatos-ipən-os-ipən
netəmim, o in suatɨp rəha nos-ipən-os-ipənən!
2 Məto okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tah-
men e suakəku, məmə otol təfagə rat, kən suah əh, Uhgɨn
otol nalpɨnən asol kəm in. Kən nalpɨnən əh otəskasɨk taprəkɨs
okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh
itəhəi lokamnɨm məmə otamnɨm.
3 Kən tol nəhlan, oatəto moatehm wɨr rəhatəmat nəmegəhən.
“Okəmə piam tatol təfagə tərat kəm ik, kən ən-ipən rəhan
nolən rat e nɨganəmtɨn, kən okəmə tatəuhlin rəhan nətəlɨgən,
kən aluin rəhan nolən rat məsosən tatɨg e nɨkim.
4 Kən nat əpnapɨn in tatol təfagə rat kəm ik mau sepɨn e nian
kitiəh, kən muwa mau sepɨn mən-ipɨnə kəm ik məmə, ‘Kəsi,
emol təfagə rat kəm ik. Ekəuhlin rəhak nətəlɨgən mapəs rəhak
təfagə rat,’ kən ik onakəkəike maluin rəhan nolən rat mɨn, kən
məsosən tatɨg e nɨkim.”*
5 Kən aposol mɨn kəmotətapəh o Iərəmərə məmə, “Ol
rəhatɨmat nahatətəən təskasɨk təhmɨn mɨn.”

17:3: Mat 18:15 * **17:4:** Nɨpəti nəghatən əh təsənən məmə kitat kotaluin təfagə rat rəha suah kit mau sepɨn əm, məto kotəkəike motaluin namnun tɨkə.

6 Kən Iərəmərə təmən məmə, “Nat əpnapin okəmə rəhatəmat
nahatətəən in təkəku agin əm tahmen e nimismisi nimənkləkil,
kən nəkotitun nənən kəm nig u neegin məmə, ‘Euw atip ik, kən
muwin miwig-pən itəhəi,’ kən nig u otol nəwiatəmat.†
7 “Ən-tu. ?Okəmə suah kit rəhan iolwək tətasum, o in tatehm
sipsip min, kən in tatitəlig-pa latuənu, kən nikitəmat təht məmə
etəm-iasol otən kəm in məmə, ‘!Ei! Wa uəhai məpələh mun
nagwənən əh’? !Kəp!
8 Məto in otən kəm rəhan iolwək məmə, ‘Uwin mol nigak
nagwənən, kən uwin muwin e rəham napən təwir, kən mos-ipa
nigak nagwənən ne nimək nənimən. Nian nəmol rafin rəham
wək, nəkitun nuwinən magwən kən mənim.’
9 ?Kən nikitəmat təht məmə etəm-iasol, in otən tagkiu kəm
rəhan iolwək o wək asol rəhan itəm in otəkəike mol? !Kəp!
10 Kən itəmat un, nəkotahmen əm e iolwək min rəha Uhgin.
Nian nəmotol rəkis natimnat rafin itəm Uhgin təmən kəm
itəmat məmə onəkotəkəike motol, onəkotəkəike motən əm
məmə, ‘Itimat iolwək min əm. Nolən rəhatimat təsahmenən
o nənwiwiən. Itimat emotol əm wək itəm itimat ekotəkəike
moatol.’ ”

Iesu təmol-wir netəmim ten itəm leprosi təmol ilat

11 Nian Iesu təmaliwək matuwin Jerusalem, in təmaliwək
muwin-pən ilugin i nəptən mil u Sameria ne Kalili.
12 Kən nian in təmiet-arəpa latuənu kit, netəmim ten itəm
nimisən u leprosi təmol ilat kəmotuwa motətul isəu məsin,
13 kən motaun-in məmə, “!Iesu, Etəm-iasol, asəkitun itimat!”
14 Kən nian in təmehm ilat, təmən-ipən kəm ilat məmə,
“Onəkotuwin o pris məmə in otehm nipətitəmat.”‡ Kən nian
ilat kəmotaliwək əh e suatip, kən kəmotəwir, nimisən təmikə.
15 Kən ilat kit təməplan məmə leprosi rəhan tinikə, kən
in təməuhlin mitəlig-pən o Iesu, matən əfəməh məmə, “!
Iatənwiwi Uhgin! !Iatənwiwi Uhgin!”
16 Kən in təmeiuaiu e nelki Iesu misin nulin nipinəgin tatek
nisip, kən matən kəm Iesu məmə nikin tətagien məmə in təmol-
wir rəhan nimisən. Kən suah u in etəm Sameria.§
17 Kən Iesu təmən məmə, “?Emol-wir netəm ten maruətuəh-
in rəkis rəhalat nimisən, o kəp? ?Məto nain hiə?

---

† **17:6:** E nəghatən ətuatip rəha Iesu, in tatəghat-in nikuti mastat u in natiəkəku agin, ne nig kit itəm nəukətin təmeiuaiu agin, nərgin u fik-malperi. **17:6:** Mat 17:20; 21:21 **17:13:** Lev 13:45-46 ‡ **17:14:** Nian nimisən leprosi təmol suah kit, Lou tatən məmə in tamkimik. Nian nimisən təmikə, in təike muwin mehm pris məmə in otən-iarəp kəm netəmim rafin məmə nimisən tikə ne namkimikən tikə. Nian Iesu təmən məmə ilat okotuwin motehm pris kit, in tahmen məmə in təmən məmə in otol-wir ilat. **17:14:** Lev 14:2-3; Mat 8:3-4 § **17:16:** Netəm Isrel koatetəhau netəm Sameria. Afin nipətin e tiksonari.

18 ? Suah u in iapɨspɨs əm, məto in pɨsɨn əm təmɨtəlɨg-pa
matənwiwi Uhgɨn?”
19 Kən Iesu təmən kəm suah u məmə, “Ətul maliwək
matuwɨn. Rəham nahatətəən təmol-wɨr ik.”

Nuwamən rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn
(Mat 24:23-28, 36-41)

20 Nian kit, Farisi mɨn kəmotətapəh o Iesu məmə, “?Onəghan
nərəmərəən rəha Uhgɨn otuwa?” Kən in təmən-ipən kəm ilat
məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgɨn otəsuwamən məmə netəmim
okotehm e nɨganəmtɨlat.
21 Kən etəmim tɨkə itəm otən məmə, ‘!Asɨ-pa mehm, in huə!’
o ‘!Asɨpən mehm, in əpəh!’ məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn
tɨnuwa rəkɨs mətatɨg e nɨkitəmat.”
22 Kən Iesu təmən kəm rəhan mɨn netəmim məmə, “Nian mɨn
koatuwa itəm itəmat onakoatolkeike məmə onəkotehm nian
mɨn rəha Nəti Etəmim, məto okol nəkəsotehmən.
23 Kən netəmim okotən kəm itəmat məmə, ‘!Asɨ-pa, in huə!’
o ‘!Asɨpən, in əpəh!’ Məto əsotuwɨnən motətəu-pən ilat,
24 məto-inu e nian io Nəti Etəmim oekuwa lan, in otahmen-
pən e nɨpɨtən itəm tatɨpɨt kən mətasiəgəpɨn neai e nɨkalɨn kit
mətoarus-pən nɨkalɨn kit mɨn, kən netəmim rafin koatəplan
motɨtun.
25 Məto aupən, io ekəkəike məto nahməən tepət, kən netəm
kotatɨg roiu, ilat okotəuhlin məntaalat motapəs io.
26 “E nian io, Nəti Etəmim, ekuwa lan, otahmen-pən əm
e nian rəha suah əh Noah aupən, itəm netəmim kəmoatol
natɨmnat mɨn məsotɨtunən məmə Uhgɨn otol nat kit lan.
27 E nian əh, netəmim kəmotagwən, moatənɨm, moatol
marɨt, inəh natɨmnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat,
mətoarus-pa nian itəm Noah tɨnuwɨn imə e nɨpəgnoa nego
asol rəhan. Kən nuhuən təməfɨk naruəh asol təmuwa maiu
əlɨmin rafin netəmim itəm kəsotuwɨnən e nego.
28 “In tahmen-pən əm e nian rəha suah əh Lot. Netəmim
kəmotagwən, moatənɨm, moatol-salɨm-in natɨmnat mɨn,
moatos-nəmtɨm natɨmnat mɨn, moatasum, moatilək̇ɨn nimə
mɨn, inəh natɨmnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat.
29 Məto e nian itəm Lot təmiet lan e taon əh Sotom, kən nɨgəm
ne kəpiel mɨn itəm koatuəp kəmotɨsɨ-pər e neai motoamnu ilat
rafin əpəh e taon.
30 “Kən otahmen əm e nian io Nəti Etəmim oekuwa mɨn lan
kən Uhgɨn otol əp io kəm netəmim.
31 E nian əh, okəmə suah kit tatəpələh ihluə e rəhan nimə, pəs
in otagɨm məsuwɨn mɨnən imə məmə in otos rəhan natɨmnat,
kən okəmə suah kit in əpəh e nasumən, pəs in otagɨm məsuwa
mɨnən latuənu.

17:23: Mak 13:21; Luk 21:8 **17:28:** Jen 18:20; 19:25 **17:31:** Mat 24:17-18

32 !Onəkəsotaluinən pətaguɨhl rəha Lot!
33 Etəm tolkeike məmə in otaskəlɨm rəhan nəmegəhən
e nətueintən u məsətəu-pa-mən io, in otəsosən nəmegəhən
lilɨn. Məto etəmim itəm tətapəs natɨmnat rəha nəmegəhən e
nətueintən u kən matətəu-pa io, in otos nəmegəhən lilɨn.
34 Iatən kəm itəmat məmə, e nian əh lapɨn, etəmim kəiu
okətuapɨl e pet kitiəh əm, kən okos-irəkɨs kit, kapəs kit.
35-36 Pətan kəiu okətioal nagwənən, kən okos-irəkɨs kit, kapəs
kit.”*
37 Kən rəhan iolwək mɨn kəmotən-ipən kəm in məmə, “?
Iərəmərə, onəkuwa hiə?”
Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotɨtun əm. Tahmen
e nian ligkai mɨn koatiwɨg ilɨs moteiuaiu moatər itəhəi, kən
nəkotɨtun məmə nəm mɨn əh-ikɨn əh.”†

18

Nimaa nəghatən rəha nəutahlɨmɨs kit itəm tətasək o nasituən

1 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat matəgətun
ilat lan məmə okotəkəike moatəfak nian rafin məsotapəsən,
məsotolən məmə nɨkilat otatite.
2 In təmən məmə, “Latuənu kit, ien kit əh-ikɨn rəha nələhəuən
nəghatən mɨn. Kən təsɨsiai-inən Uhgɨn, kən təsɨsiai-in mɨnən
netəmim.
3 Kən e latuənu əh, nəutahlɨmɨs kit əh-ikɨn, kən nian rafin
tatuwa matəplan ien un matən-ipən kəm in məmə, ‘Awi. Okol
nakasitu lak məghat o nəratən itəm rəhak tɨkɨmɨr tatol kəm io.’
4 Məto ien təməsuwɨnən, kən mos nian əfəməh məmə
otəghat mol-wɨr nəratən əh rəha nəutahlɨmɨs. Məto pətan
əh təmətapəh o suah əh nian rafin matuwɨn matuwɨn, kən
ien tɨnatətəlɨg-in məmə, ‘Nat əpnapɨn esɨsiai-inən Uhgɨn, kən
məsɨsiai-in mɨnən netəmim,
5 məto pətan əh tatən nat kitiəh mətaləkiamtə io o rəhan
nəghatən, matuwɨn matuwɨn. Io ekəkəike muwɨn mən wɨr
rəhan nəratən kən mələhəu nəwɨrən. Okəmə ekapəs, kən in
otatuwa ron io matuwɨn matuwɨn kən ekəpou in.’ ”
6 Kən nian Iərəmərə təmuəh rəkɨs nimaa nəghatən əh, kən
təmən məmə, “Otətəlɨg-in-tu nəghatən rəha ien əpəh itəm tərat
təhmɨn.
7 ?Məto tahro e Uhgɨn? In təmɨtəpun rəhan mɨn netəmim,
kən ilat koatasək-pən kəm in nian rafin e nərauiəgən mɨn ne
lapɨn mɨn rafin. ?Kən nɨkitəmat təht məmə in otən-ipən kəm

17:32: Jen 19:26 **17:33:** Luk 9:24 * **17:35-36:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, kəmɨlpɨn nəghatən mɨn u rəha ves 36: Etəmim kəiu okatuasum, kən okos-irəkɨs kit, kapəs kit. † **17:37:** E nian Iesu otuwa mɨn, netəmim rafin okotəplan ikɨn Iesu otuwa mihin. Nəghatən ətuatɨp rəha Iesu tatən məmə, “Tahmen e nat megəh təmamɨs mətaməhl, kən kuweria mɨn kotuwa katon kələh.” **18:1:** Kol 4:2; 1 Tes 5:17

ilat məmə, ‘Onakoatəsahgin pitən’? Kəp. ?Kən nɨkitəmat təht
məmə in otasitu uəhai əm e rəhan mɨn?
8 Iatən kəm itəmat məmə nɨpahrienən, in otasitu uəhai əm
e rəhan mɨn, kən mol-wɨr rəhalat nəratən. ?Məto nian io Nəti
Etəmim oekɨtəlɨg-pa mɨn lan e nətueintən, oekehm netəmim
neen itəm koatahatətə e Uhgɨn, o kəp?”

Nimaa nəghatən rəha Farisi ne etəm tatos məni rəha takɨs

9 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit e netəmim neen itəm
nɨkilat tatəht məmə ilat kotətuatɨp taprəkɨs-in netəmim rafin,
kən motasɨl-iəhau-in netəmim rafin.
10 In təmən məmə, “Suah mil kəiu kəmian əpəh e Nimə Rəha
Uhgɨn məmə okuəghat kəm in e nəfakən. Kit, in Farisi, kən kit
in etəm tatos məni rəha takɨs.
11 Kən Farisi təmətul mateiuə məmə in tatəfak kəm Uhgɨn,
məto nɨpahrienən tatən atɨp in, matən məmə, ‘Uhgɨn, iatən
tagkiu kəm ik məto-inu nəmol məmə ekol etəm pɨsɨn lak, inəh
io mɨn neen kotolkeike pɨk məni kən moateiuə məmə kotakləh-
in, kən moatol tərat, kən motakləh-in pətan rəha etəm pɨsɨn.
Kən io esolən məmə suah əh etəm tatos məni rəha takɨs.
12 Nian kəiu e wik kitiəh, iatətuakəm mətapəs nagwənən
matəfak kəm ik. Kən okəmə ekos natɨmnat ten, ekatos-irəkɨs
kitiəh matos-ipɨnə kəm ik.’
13 “Məto suah əh, etəm tatos məni rəha takɨs, in tatətul-
pən isəu, kən mətaulɨs məsasɨpərən e neai məfak. Kən nɨkin
tatɨtəgɨt mətasək mətaht manɨkɨləhan matən məmə, ‘Uhgɨn, io
etəm tərat. !Asəkitun io!’ ”
14 Kən Iesu təmə, “Iaten kəm itəmat. Nian suah mil u
okatiatəlɨg-pən latuənu, etəm rəha takɨs, rəhan nəmegəhən in
otətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto Farisi təsol mihinən, məto-
inu etəmim itəm tatɨləs-ipər atɨp in, Uhgɨn otɨləs-iəhau, məto
etəmim itəm tatos-iəhau atɨp in, Uhgɨn otɨləs-ipər.”

Nɨsualkələh kəmotuwa o Iesu
(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

15 Kən netəmim neen kəmotəmɨk rəhalat nɨsualkələh
mətmətɨg motuwa kəm Iesu məmə in otələhəu-pən nelmɨn elat
kən məfak olat. Məto nian rəhan mɨn netəmim kəmotehm ilat,
kən kəmotən-iəhau ilat.
16 Məto Iesu təmatən-iarəp məmə nɨsualkələh mɨn un oko-
tuwa ron, kən təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə,
“Əsotahtosɨg-inən nɨsualkələh məmə okəsotuwamən ron io, pəs
ilat okotuwa ron io, məto-inu nərəmərəən rəha Uhgɨn in rəha
netəmim itəm kotahmen e nɨsualkələh mɨn u.
17 Okəmə suah kit tolkeike məmə in otuwa matɨg ahgin
nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən in təike muwa tahmen e suakəku.
Məto okəmə təsol mihinən, kol in təsuwamən.”

18:12: Aes 58:1-4; Mat 23:23 **18:13:** Sam 51:1 **18:14:** Mat 23:12 **18:17:** Mat 18:3

Suah kit rəhan nautə tepət
(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

18 Kən etəm-iasol kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun, ik
etəm təwɨr. ?Oekol naka məmə ekos nəmegəhən lilɨn?”
19 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Tahro nakatən kəm
io məmə io etəm təwɨr? Suah kit tɨkə in etəm təwɨr, məto Uhgɨn
əm in təwɨr.
20 Ik nəkɨtun nəghatən mɨn e Lou rəha Uhgɨn koatən məmə,
‘Əsakləh-inən pətan pɨsɨn, əsohamnuən etəmim, əsakləh-inən
natɨmnat, əseiueiuəən e kot, ɨsiai-in rəham mama ne tata.’ ”
21 Kən suah u təmən məmə, “Natɨmnat rafin u, io emol rafin
ilat, nian ematəkəku mətoarus-pa u-roiu.”
22 Nian Iesu təmətо nəghatən əh, təmən-ipən kəm in məmə,
“Nat kitiəh əm əh-ikɨn itəm ik nəməsolən əh. Uwɨn mol-salɨm-
in nautə rafin rəham, kən mos məni lan muwɨn mos-ipən kəm
ian-rat mɨn, kən ik onakos natɨmnat wɨr əpəh e nego e neai.
Kən wa, muarisɨg-in io məmə ik rəhak etəmim.”
23 Məto nian təmətо nəghatən mɨn əh, nɨkin təməpou məto-
inu rəhan nautə tepət.
24 Kən Iesu təmasɨpən məplan, təmən məmə, “! Awi, tiəkɨs
pɨk o etəm rəhan nautə tepət məmə in otuwɨn matɨg ahgin
nərəmərəən rəha Uhgɨn!
25 Tiəkɨs məmə kau otuwɨn-pən e nɨpəg nitel, məto tiəkɨs pɨk
məmə etəm rəhan nautə tepət otuwɨn matɨg ahgin nərəmərəən
rəha Uhgɨn.”*
26 Kən netəm kəmotəto nəghatən əh kəmotən məmə, “?
Okəmə in tiəkɨs o etəm rəhan nautə tepət, məto pah əh in
tahmen məmə otos nəmegəhən əh?”
27 Məto in təmən məmə, “Natɨmnat itəm tiəkɨs, ko netəmim
kəsotolən, məto Uhgɨn in tɨtun nolən.”
28 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “?Məto tahro etɨmat?
Emotapəs rafin rəhatɨmat natɨmnat kən moatuwa məmə eko-
tuarisɨg-in ik.”
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən pahrien kəm
itəmat məmə, etəm təmapəs rəhan nimə, o rəhan pətan, o pian
mɨn, o rəhan tata ne mama, o rəhan nɨsualkələh məto-inu in
tatətəu-pən nərəmərəən rəha Uhgɨn,
30 kən e nətueintən u, in otos natɨmnat tepət nəhlan taprəkɨs-
in ilat mɨn u təmapəs ilat, kən uarisɨg, in otos mɨn nəmegəhən
lilɨn.”

Iesu təmən-iarəp mɨn
rəhan nɨmɨsən
(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

18:18: Luk 10:25 **18:20:** Eks 20:12; Dut 5:16-20 * **18:25:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “Tiəkɨs məmə kamel otuwɨn-pən e nɨpəg nitel.” Kamel in nat megəh asol taprəkɨs-in kau.

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəm tuelef məmə
okotiet e nɨmanin netəmim motuwa kitɨəh kuəfɨmɨn ilat mɨn,
kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlɨg-tu. Roiu koatuwɨn
əpəh ilɨs Jerusalem, kən natɨmnat mɨn itəm ien mɨn rəha
Uhgɨn aupən kəmoatən lak, Nəti Etəmim, ilat okotuwa kol
nɨpahrienən.
32 Netəmim okotegəhan-in-pən io e nelmɨ Iaihluə mɨn,
kən netəmim okotəghat motalah əsan lak, motoh io, motol
naulɨsən kəm io, kən motagəh-əpis io, motagəh e nɨpətɨk.
33 Kən okalis io, kən kohamnu io, məto e nian tatol kɨsɨl lan,
oekəmegəh mɨn.”
34 Məto kəsotɨtunən rəhan nəghatən mɨn. In tahmen-pən
e nəghatən itəm nɨpətɨn tatəhluaig, kən kəsotɨtunən nɨpəti
nəghatən mɨn əh.

Iesu təmol-wɨr
iganəmtɨn əpɨs kit
(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Nian Iesu tatuwa iuəhkɨr o taon əh Jeriko, iganəmtɨn əpɨs
kit əh-ikɨn tatəpələh e nɨkalɨ suatɨp. Nian rafin in tateasiə-in
məni o netəmim.
36 Kən nian iganəmtɨn əpɨs təməto məmə netəmim tepət
kotaliwək e suatɨp, kən in təmətapəh məmə, “?Naka əh katol?”
37 Netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, “Iesu əpəh, etəm
Nasaret, tətaliwək e suatɨp.”
38 Kən təmagət əfəməh məmə, “! Iesu! ! Mipɨ Kig Tefɨt! !
Asəkitun io!”
39 Kən netəm mɨn u koataliwək motaupən-in Iesu,
kəmotagət lan, moatən məmə, “! Əsagətən!” Məto in təmagət
əfəməh məsɨn mɨn məmə, “!Mipɨ Kig Tefɨt! !Asəkitun io!”
40 Kən Iesu təmətul mən-ipən kəm ilat məmə okotɨləs mo-
tuwa. Kən nian kəmotɨləs motuwa iuəhkɨr, Iesu təmətapəh ron
məmə,
41 “? Naka un nakolkeike məmə io ekol kəm ik?” Kən in
təmən məmə, “Iərəmərə, ekolkeike məmə oekaiir mehm nat.”
42 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Aiir mehm nat.
Rəham nahatətəən təmol-wɨr nɨganəmtɨm.”
43 Kən roiu agɨn-əh mɨn əm, təmaiir mɨnatehm nat, kən
mɨnatuarisɨg-in Iesu, matənwiwi Uhgɨn. Kən nian netəmim
rafin kəmotəplan nat əh, ilat kəmoatənwiwi Uhgɨn.

19

Iesu ne Sakias

1 Kən Iesu təmaliwək muwɨn imə e taon u Jeriko matuwɨn
məmə otiet-arəpən e nəwtain məsɨn. 2 Kən e taon əh, suah kit

18:31: Luk 24:44 **18:32:** Luk 9:22,44 **18:34:** Mak 9:32

əh-ikɨn, nərgɨn u Sakias. In etəm-iasol kit rəha netəm koatos məni rəha takɨs, kən rəhan nautə tepət.
3 Kən in tolkeike məmə otəplan-tu məmə Iesu in pah,
məto təruru nəplanən məto-inu in natiəkuəkɨr, kən netəmim
koatətulosɨg-in.
4 Kən in təmaiu aupən muwɨn maiu e nɨg kit, nərgɨn u sikamo,
məmə otɨtun nəplanən Iesu nian in otuwa-pa ikɨn.
5 Kən nian Iesu təmuwa ətuatɨp əh in ikɨn, təmasɨpər məplan,
kən mən-ipən kəm in məmə, "Sakias. Eiuaiu uəhai, məto-inu
roiu ekəkəike muwɨn matɨg əpəh e rəham nimə."
6 Kən Sakias təmeiuaiu uəhai əm, kən mit Iesu mian əpəh
iman ikɨn imə, kən nɨkin təmagien.
7 Məto nian netəmim kəmotəplan natɨmnat mɨn əh, kən
koatasiwən-in nolən mɨn əh moatən nɨkalɨ Iesu məmə, "Suah
əh tatuwɨn e nimə rəha iol təfagə rat."
8 Kən nian kɨnotuwɨn e nɨpəgnoa nimə rəha Sakias, in
tətul mən-ipən məmə, "Iərəmərə, atətəlɨg-in-tu. Oekoor rəhak
natɨmnat mol niel kəiu, kit rəhak, kən kit oekos-ipən kəm ian-
rat mɨn. Kən natɨmnat itəm emakləh-in o suah kit, oekalpɨn
mau kuwɨt."
9 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Roiu Uhgɨn tɨnosmegəh
rəkɨs ik ne rəham mɨn, məto-inu ik mɨn, nəmahatətə e Uhgɨn,
kən ik noanol pahrien kit rəha Epraham.
10 Kən io, Nətɨ Etəmim, emuwa məmə ekeam-in netəmim
itəm koatəlue, kən mosmegəh ilat."

Nimaa nəghatən rəha netəmim itəm koatos məni rəha iərəmərə rəhalat

11 Nian netəmim koatətəlɨg-in Iesu, in təmatəkəike matuəh
nimaa nəghatən kəm ilat məto-inu in tɨnatuwa iuəhkɨr o
Jerusalem, kən nɨkilat təht məmə nərəmərəən rəha Uhgɨn
otəsuwəhən tuwa.
12 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Etəm-iasol kit tolkeike
məmə in otuwɨn isəu məplan kig asol agɨn məmə kig asol otɨləs-
ipər in mol kig lan əpəh iman ikɨn, kən otəpanɨtəlɨg-pa mɨn.
13 Kən təmaun-in rəhan iolwək ten, kən moor məni kitiəh
kitiəh kəm ilat.* Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Itəmat
onəkotəkəike motol wək e məni u o nosən ətain mətoarus-pən
io ekɨtəlɨg-pa mɨn.'
14 "Məto ilat əpəh iman ikɨn koatetəhau suah əh, kən motahl-
ipən nəghatən kəm kig asol agɨn məmə, 'Itɨmat esotolkeikeən
məmə suah u otərəmərə etɨmat.'

19:7: Luk 15:2 **19:8:** Eks 22:1; Nam 5:6-7 **19:9:** Luk 13:16; Wək 16:31
19:10: Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Tim 1:15 * **19:13:** Etəm-iasol təmos-ipən məni kitiəh kitiəh kəm rəhan iolwək ten, kən məni kitiəh in tahmen-pən e wan-hanrɨt-taosan vatu.

15 Məto kəmiləs-ipər in kol kig lan, kən in təmitəlig-pa min.
Kən in təmaun-in rəhan iolwək min itəm təmoor rəhan məni
kəm ilat. In tolkeike məmə otitun məmə ilat kəmotol win e
məni naka nian in təmətatig əpəh isəu.
16 "Kən etəm tətaupən təmuwa mən-ipən kəm in məmə,
'Iərəmərə, nəmələhəu-pa məni kitiəh e nelmək, kən emol win
e məni ten min.'
17 Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, 'Ik iolwək
təwir, nəmol wək itəm in təwir. Məto-inu nəmol wək təwir o
nehm wirən nat itəm natiəkəku, kən roiu oekegəhan-in min ik
məmə onakərəmərə taon ilat ten.'
18 "Kən etəm tatuarisig lan təmuwa mən-ipən məmə,
'Iərəmərə, nəmələhəu-pa məni kitiəh e nelmək, kən emol
win e məni faif min.'
19 Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, 'Ik onakərəmərə
e taon ilat faif.'
20 "Kən iolwək kit min təmuwa mən-ipən kəm in məmə,
'Iərəmərə, inu rəham məni. Eməlis ətain e napən, kən
məhluaig-in wir,
21 məto-inu io iatəgin ik itəm rəham nolən tiəkis. Nakatos
natimnat itəm kəsənəmə rəham, kən matəulək e nasumən min
itəm ik nəməsəfeən ilat.'
22 "Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, '!Ik iolwək rat!
Nəghatən əm rəham tatəgətun məmə nəmol tərat agin. Ninitun
rəkis məmə io etəm-iəkis, kən iakatos natimnat itəm kəsənəmə
rəhak, kən iatəulək e nasumən min itəm eməsəfeən ilat.
23 ?Tahro nəməsosən rəhak məni muwin mələhəu-pən e pag,
kən nian ekitəlig lan, ekitun nosən rəhak məni ilau profit
rəhan?'
24 "Kən təmən-ipən kəm rəhan min əh məmə, 'Otos-irəkis
rəhan məni, kən motos-ipən kəm suah u rəhan məni ten.'
25 "Kən ilat kəmotən məmə, '!Iərəmərə, təsətuatipən məto-inu
rəhan məni ten rəkis!'
26 "Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Iatən kəm
itəmat məmə, etəmim itəm tatos nat kit, kəpanos-ipən min
neen min. Məto etəm rəhan nat kit tikə, kəpanos-irəkis rəhan
natimnat rafin.
27 Kən roiu, rəhak tikimir min itəm kəməsotolkeikeən məmə
ekuwa kig rəhalat, onəkotit ilat motuwa, kən onəkotohamnu
ilat e niganəmtək.' "

Iesu təmuwin Jerusalem
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11;
Jon 12:12-19)

28 Kən nian Iesu təməghat rəkis un, kən in təmaliwək
maupən matuwin Jerusalem, kən netəmim koatuarisig in.

19:17: Luk 16:10 **19:26:** Mat 13:12; Luk 8:18

29 Nian kɨnotuwa iuəhkɨr o latuənu mil u kəiu, Petfas ne
Petani e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif, kən in təmən-ipən kəm rəhan
mil etəmim kəiu məmə,
30 "Ian əpəh latuənu itəm kotɨsɨ-pən ikɨn. Ikɨn əh, onakuehm
nətɨ togki kit itəm kəsasuəən əh lan. Iakɨs nol lan muasɨg muea
ikɨn-u.
31 Kən okəmə suah kit tətapəh otəmlau məmə, '?Nakətiakɨs
togki o naka?' kən onəkuən-ipən kəm in məmə, 'Iərəmərə
rəhatat, in tolkeike məmə otol nat kit lan.' "
32 Kən kəmian muehm natɨmnat rafin tol əm məmə inu Iesu
təmən mihin ne.
33 Kən nian kəmətiakɨs nətɨ togki, kən netəmim mɨn rəha
togki kəmotətapəh olau məmə, "! Ei! ?Nətiakɨs nətɨ togki o
naka?"
34 Kən ilau kəmuən-ipən məmə, "Kəp. Iərəmərə tolkeike
məmə otol nat kit lan."
35 Kən kəmuasɨg muea kəm Iesu, kən kəmuapeg rəhalau kot
muəfətain məntaa nətɨ togki lan, kən muasitu e Iesu tər masuə
e nətɨ togki.
36 Nian təmasuə lan mɨnatuwɨn, kən rəhan netəmim ko-
tapeg rəhalat mɨn kot motəpen-pən e suatɨp.
37 Nian Iesu tɨnatuwa iuəhkɨr o Jerusalem mətasuə e togki
mateiuaiu e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif, kən netəmim rafin rəhan
nɨkilat tətagien, kən mɨnətuoun moatənwiwi Uhgɨn motagət
əfəməh o nat pɨspɨs mɨn itəm kəmoatehm in təmatol.
38 Kən koatən məmə,
"!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau Kig u itəm tatuwa e nərgɨn!
!Pəs nəməlinuən tətatɨg əpəh e nego e neai, kən əpəh ilɨs ilɨs agɨn
e nego e neai, katɨləs-ipər nərgɨ Iərəmərə Uhgɨn!"
39 Kən Farisi mɨn neen itəm kəmotatɨg əh-ikɨn kəmotən-ipən
kəm in məmə, "Iəgətun. Ən-iəhau rəham mɨn netəmim məmə
okotakəm nohlɨlat."
40 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə netəm mɨn u
kəsotagətən, kən kəpiel mɨn u, ilat okotagət əfəməh."

Iesu təmasək o netəm Jerusalem

41 Kən nian Iesu təmuwa iuəhkɨr təmehm taon əh Jerusalem,
kən təmasək o netəm mɨn əh-ikɨn əh. 42 Kən tatən məmə, "Ei,
nat əpnapɨn nəmotapəs natɨmnat itəm tatos-ipa nəməlinuən
mətoarus-pa u-roiu, məto okəmə nəkotɨtun ilat roiu əm, kən
Uhgɨn otos-ipɨnə kəm itəmat. Məto kəp. Natɨmnat mɨn əh
koatəhluaig okol nəkəsotehmən.
43 Məto e nian mɨn itəm tatuwa otəmat, rəhatəmat tɨkɨmɨr
mɨn okotuwa kətul kɨtəlau-in itəmat, okotel nɨməptən kətu-pər
kol əpətɨn rəhatəmat taon, kən motahtosɨg-in itəmat lan məmə
nəkəsotietən.

19:38: Sam 118:26

44 Kən ilat okotərəkɨn rafin nimə e taon rəhatəmat, kən
okotohamnu itəmat rafin təlmin nɨsualkələh mɨn rəhatəmat.
Okol kəpiel kit ne rəha nimə mɨn osətətulən. Natɨmnat
rafin u otatuwa məto-inu itəmat nəmotəruru nian itəm Uhgɨn
təmuwa məmə in otosmegəh itəmat lan.”

Iesu təməhg-iarəp netəmim itəm koatol maket e
Nimə Rəha Uhgɨn
(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19;
Jon 2:13-22)

45 Kən Iesu təmuwɨn mɨnatəhg-iarəp netəmim itəm koatol
maket e Nimə Rəha Uhgɨn.
46 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəməte rəkɨs e Naoa
Rəha Uhgɨn məmə, ‘Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakən kəm
io,’ məto itəmat nɨnoatol tɨnuwa in ‘nimə kit itəm iaklə̈h mɨn
koatəhluaig ikɨn.’ ”
47 Kən uarisɨg lan, e nian mɨn rafin, Iesu təmatəgətun əpəh
imə e Nimə Rəha Uhgɨn. Kən pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn
rəha Lou, ne netəm-iasol mɨn rəha noanol mɨn rəha Isrel,
kəmotegəs-in suatɨp məmə okotohamnu Iesu,
48 məto kəməsotehmən suatɨp kit məto-inu netəmim rafin
kotolkeike pɨk məmə okoatəto nəghatən mɨn rəhan, kən
nəghatən rəhan tətaskəlɨm wɨr rəhalat nətəligən.

20

Nətapəhən məmə pah təmegəhan-in Iesu məmə
otol wək
(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

1 Nian kit, Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn,
kən matən-iarəp namnusən təwɨr rəha Uhgɨn kəm netəmim.
Kən pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ne netəm-iasol
mɨn rəha noanol rəha Isrel kəmotuwa kehm in,
2 kən kəmotətapəh ron məmə, “? Ən-tu kəm itɨmat məmə
pah təmegəhan-in ik nakatol natɨmnat mɨn əh? ? Kən pah
təmegəhan-in nepətən əh, Uhgɨn o etəmim əm?”
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Təwɨr əm. Io ekətapəh-
in mɨn nəghatən kit kəm itəmat, kən itəmat onəkotaupən
motuhalpɨn-pa kəm io.
4 ?Pah təmegəhan-in nepətən kəm Jon məmə in otol baptais e
netəmim, Uhgɨn o etəmim əm?”
5 Kən kɨnoatən-ən nəghatən u kəm ilat mɨn, mɨnoatən məmə,
“Okəmə kotən məmə Uhgɨn təmegəhan-in, kən in otən məmə,
‘?Məto tahro nəkəsotənən nɨpahrien e Jon?’

19:44: Luk 21:6 **19:46:** Aes 56:7 **19:46:** Jer 7:11 **19:47:** Luk 21:37

6 Məto okəmə kitat kotən məmə netəmim əm kəmotegəhan-
in, kən netəm min əh okotaht kitat e kəpiel məto-inu ilat
kinotən rəkis nipahrienən e Jon məmə in ien kit rəha Uhgin.”
7 Kən ilat kəmotuhalpin məmə, “Itimat esotitunən məmə pah
təmegəhan-in.”
8 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən io min, ko
esənən məmə pah təmegəhan-in nepətən kəm io məmə ekatol
natimnat min u.”

Nimaa nəghatən rəha nasumən rəha krep
(Mat 21:33-46; 22:15-22;
Mak 12:1-17)

9 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm netəmim məmə,
“Etəm-iasol kit təməfe nol u krep e nasumən asol rəhan. Kən
in təmələhəu-pən nasumən u e nelmi netəmim neen, kən ilat
okotol wək lan, kən nian rəha nəulək-inən, okotos-ipən məsin
kəm in. Kən təmuwin əpəh e niməptən pisin kit matig minos
nian tepət. 10 Kən nian krep təmol noan kən kinotəmarəg,
etəm-iasol in təmahl-ipa rəhan kit iolwək məmə in otuwin
mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən məmə okotəhl noa
krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol neen. Məto netəm
min əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən titəlig
məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.
11 Kən etəm-iasol təmahl-ipa min rəhan kit iolwək min. Kən
ilat kotaht min, motol naulisən rat kəm in, kən motahl-ipən
titəlig məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.
12 Kən in tahl-ipən min kit min, kən ilat kəmoatoh katoh kos-
ipən niməgəm kəm in, kən motahl-iarəp.
13 “Kən etəm-iasol rəha nasumən təmə, ‘? Ekol naka əh-
roiu? Təwir məmə ekahl-ipən nətik ətuatip itəm iakolkeike pik,
okəm-naka ilat okotisiai-in.’ Kən in təmahl-ipən.
14 “Məto nian netəm min əh kəmotehm, kəmotən kəm ilat
min məmə, ‘Nəti etəm-iasol ilouin tatuwa itəm o nian kit
nasumən tuwa məmə rəhan. Pəs kotuwin motohamnu, kən
kitat okotos nasumən rəhan məmə rəhatat.’
15 Kən kəmotaskəlim motewkəkan motuwin əpəh ihluə e
nasumən, kən motoh kohamnu.
“?Kən iərəmərə otol naka kəm netəm min əh?
16 In otuwa moh netəm min əh kotimis, kən in otələhəu-pən
nasumən asol əh otuwin e nelmi netəm pisin.”
Kən nian netəm kəmoatətəlig-in in kəmotəto nəghatən əh,
kəmotən məmə, “!Pəs okol kəsol agin-əhən nat əh!”
17 Məto Iesu təmasipən ətuatip əm olat, kən mən məmə,
“Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
‘Kəpiel əh itəm netəm rəha niləkinən nimə kəmotərakin,
in təmuwa kəpiel keike rəha nolən nimə.’

20:9: Aes 5:1 **20:17:** Sam 118:22

"?Məto nəghatən u nɨpətɨn naka?
18 Netəmim rafin itəm okotiet motorin-pən ilat e kəpiel əh,
kən okotorapɨtpɨt ilat motol nɨmɨsmɨsɨn. Məto okəmə kəpiel əh
otiet maht suah kit, kən in otawtəwɨtə mərat agɨn."
19 Kən iəgətun mɨn rəha Lou, ne pris asol mɨn kəmotɨtun
məmə nimaa nəghatən rəhan tatən ilat, kən tol nəhlan,
kəmoategəs-in suatɨp məmə okotaskəlɨm uəhai əm, kɨləs-ipən
e kalapus, məto kɨnoatəgin netəmim, kən motapəs.

?Tətuatɨp məmə netəmim okotətou takɨs kəm Sisa,
o kəp?
(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

20 Kən iəgətun mɨn rəha Lou, ne pris asol mɨn koatalkəlɨk wɨr
o Iesu, moatolkeike məmə okotətu-pən nɨpəgnəmtɨn mɨn neen
e nəghatən kit rəhan məmə okotɨləs-ipən in e nelmɨ etəm Rom,
kapman rəhalat. Kən kəmotahl-ipən netəmim neen məmə ilat
okotuwɨn motol kəut kəsuə kəm Iesu.
21 Kən kəut kəsuə mɨn kəmotuwɨn motətapəh o Iesu məmə,
"Iəgətun. Itɨmat ekotɨtun natɨmnat mɨn itəm nakatən ne
natɨmnat itəm nakəgətun netəmim lan, kotətuatɨp wɨr. Ik
onakəsolən nolən pɨsɨn kəm suah kit, kən matɨg mol pɨsɨn mɨn
kəm suah kit. Məto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafin.
Kən ik nakatəghat-in əm nɨpahrienən matəgətun netəmim e
suatɨp rəha Uhgɨn.
22 ?Ən-tu kəm itɨmat məmə, tətuatɨp e Lou rəhatat məmə
okotətou takɨs kəm Sisa u in kapman rəha Rom, o kəp?"
23 Məto Iesu təmɨtun əm məmə koatol kəut kəsuə kəm in, kən
in təmən-ipən kəm ilat məmə,
24 "Otəgətun-tu məni kit kəm io. ?Narmɨ pah u tətatɨg e məni
u? ?Kən nərgɨ pah u tətatɨg e məni u?" Kən kəmotən məmə,
"Narmɨ Sisa, ne nərgɨ Sisa."
25 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Inəh natɨmnat rəha
Sisa, os-ipən kəm Sisa. Kən natɨmnat rəha Uhgɨn, os-ipən kəm
Uhgɨn."
26 Kən e nɨganəmtɨ netəmim rafin, nəghatən mɨn itəm
koatətapəh-in, okol kəsotɨləs-iəhauən Iesu lan. Məto
narmɨlat təmiwɨg pɨk o nəghatən itəm Iesu təmuhalpɨn, kən
kəməsotəghatən.

?Tahro o etəm otɨmɨs kən məmegəh mɨn?
(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Kən Satusi mɨn neen kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə
netəm kəmotɨmɨs, okol kəsotəmegəh mɨnən.
28 Kən kəmotətapəh-in nəghatən kit kəm Iesu məmə,
"Iəgətun. Moses təməte-pən e Lou rəhatat məmə okəmə suah
kit otɨmɨs, kən rəhan pətaguihl tətatɨg məto kəməsialəsən

20:18: Aes 8:14-15 **20:20:** Luk 11:54

nətilau kit, kən inəh pian kit otəkəike mit nəutahlimis un.
E nolən əh, ilau okuemək, kən nisualkələh min okotaskəlim
nərig min rəha etəm tikə.
29 "Tol nəhlan, pian ilat sepin. Kən itəm tepət elat təmaupən
mit pətan kit, kən uarisig timis, məto kəsialəsən nətilau kit.
30 Pian itəm tatuarisig in, təmit min nəutahlimis un, məto in
min təmimis, kən kəsialəsən nətilau kit.
31 Kən uarisig lan, pialat kit min tit min nəutahlimis un, məto
təmimis min. Kən pian min əh ilat rafin sepin kəmotit pətan
un, məto kəsotiləsən nətilat kit, kən kəmotimis rafin.
32 Kən uarisig lan, nəutahlimis təmimis min.
33 Inəh netəm sepin, ilat pialat min kəmotit pətan əh. ?Məto
e Namnun Nian, nian netəmim okotəmegəh min e nimisən,
pətan əh in rəha pah lan?"
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "E nətueintən u,
nəman ne nipitan koatol marit.
35 Məto e nian rəha natigən wi, netəmim itəm Uhgin nikin
tətagien olat məmə ilat okotəmegəh min e nimisən kən mos ilat
muwin kotatig e natigən wi, ko ilat kəsotol minən marit.
36 Ilat okol kəsotimis minən məto-inu ilat okotahmen əm
e nagelo min. Kən ilat nenəti Uhgin məto-inu in təmol ilat
kotəmegəh min e nimisən.
37 Kən kotitun məmə inu otuwa mol nipahrienən lan məto-
inu, naoa rəha Moses tatəgətun min məmə nian netəmim
okotimis, ilat okotəmegəh min. E namsu rəha nig itəm nigəm
təmatuəpən lan, Moses tətaun-in Iərəmərə Uhgin məmə in
'Uhgin rəha Epraham, Uhgin rəha Aisak, ne Uhgin rəha Jekop,'
nat əpnapin iləhal kəməhalimis rəkis nuwəh məsin.
38 Uhgin u, in Uhgin rəha netəm koatəmegəh, məto sənəmə
in Uhgin rəha netəm kəmotimis, məto-inu in tatehm netəmim
rafin məmə ilat koatəmegəh, nat əpnapin okəmə kəmotimis
rəkis o koatəmegəh əh."*
39 Kən iəgətun min rəha Lou neen kəmotən-ipən kəm Iesu
məmə, "Iəgətun, nəmuhalpin wir pahrien."
40 Kən kəmotəgin o nətapəh-inən nəghatən kit min tol min-
nəhlan.

Kig Tefit ne Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa
(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

41 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro netəmim
koatən məmə Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, in mipi
Kig Tefit rat?
42 Məto-inu e Naoa Rəha Napuən Min,† Kig Tefit atip əm
təmən məmə,

20:28: Dut 25:5 **20:37:** Eks 3:6 * **20:38:** Nat əpnapin nipəti etəmim təmimis, məto narmin tatəmegəh əh. † **20:42:** "Naoa rəha Napuən Min" in "Ol Sam" e Bislama Baebol

‘Iərəmərə Uhgɨn təmən kəm rəhak Iərəmərə Kristo məmə,
“Əpələh e nɨkalɨk matɨp, ikɨn rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən,
43 mətoarus-pa io ekos-iəhau rəham tɨkɨmɨr mɨn,
mol ilat kotahmen e nɨməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.” ’‡
44 Kig Tefɨt atɨp təmən məmə Mesaea in rəhan Iərəmərə. ?Kən okəmə mipɨ Tefɨt atɨp əm, kən tahro matol rəhan Iərəmərə?”

Iesu təməghat-in iəgətun mɨn rəha Lou
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40;
Luk 11:37-54)

45 Nian netəmim kəmoatətəlɨg, Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə,
46 “Itəmat onəkotəkəike moatəto wɨr itəmat kən məsotətəu-pənən nolən mɨn rəha iəgətun mɨn rəha Lou. Nɨkilat tətagien məmə okoatuwɨn-in napən əfəməh mɨn rəha nausitən məmə netəmim okoatehm ilat ron. Kən nɨkilat tətagien nian netəmim koatos-ipər nelmɨlat e maket e nɨsiaiiən kəm ilat. Kən əpəh imə e nimə rəha nuəfɨmɨnən, kotolkeike məmə okotəpələh aupən əpəh təwɨr ikɨn. Kən e nian rəha lafet, ilat koatolkeike məmə okotuwɨn kəpələh-pən aupən ikɨn rəha nɨsiaiiən.
47 Kən ilat koatol tərat kən motakləh-in nimə mɨn rəha nəutahlɨmɨs mɨn. Kən ilat koatəfak əfəməh moateiuə əm məmə netəmim okoatəplan ilat ron. Nalpɨnən rəha netəm mɨn u in otəskasɨk maprəkɨs.”

21

Nəutahlɨmɨs kit təmos-ipən rəhan məni kəm Uhgɨn
(Mak 12:41-44)

1 Kən Iesu təmatehm tatɨsɨlu wɨr netəm rəhalat nautə tepət itəm koataii-pən məni e pokɨs rəha məni əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn,
2 kən in təmehm nəutahlɨmɨs kit ian-rat təmaii-pən məni əkəku kəiu əm.*
3 Kən Iesu təmən məmə, “Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə, məni itəm pətan u təmaii-pən, in taprəkɨs-in rəha netəmim rafin,
4 məto-inu netəm rəhalat nautə tepət kəmotaii-pən məni neen məto in nat əpnapɨn əm olat, rəhalat tepət mɨn əh-ikɨn. Məto nəutahlɨmɨs u itəm in ian-rat pahrien, in təmos-ipən rafin məni rəhan o nos-nəmtɨnən nɨgɨn nagwənən, kən tɨkə mɨn əh-ikɨn.”

---

‡ **20:43:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “ekol rəham tɨkɨmɨr mɨn ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfɨpər nelkəm lan,” kən nɨpətɨn u məmə, “Oekol ik ilɨs taprəkɨs-in rəham tɨkɨmɨr mɨn.” **20:43:** Sam 110:1 * **21:2:** Məni u tahmen-pən e tuente fatu. **21:3:** 2 Kor 8:12

Nəmtətin min rəha
Namnun Nian
(Mat 24:1-35, 42-44; Mak 13:1-37)

5 Kən rəhan min neen netəmim koatəghat-in Nimə Rəha
Uhgin itəm rəhan kəpiel asol min kotəwir, ne natimnat wir
min əh imə itəm netəmim kəmotos-ipən kəm Uhgin. Kən Iesu
təmən məmə,
6 "Itəmat nakoatehm natimnat min əh, məto nian otatuwa
itəm netəmim okotohalkin-ohalkin kəpiel min rəha nimə əh,
inəh kəpiel kit otəsətulən əh-ikin tatətul ikin roiu."
7 Kən kəmotətapəh ron məmə, "Iəgətun. ? Natimnat min
əh onəghan kotuwa? ? Kən nəmtətin naka otəgətun məmə
otəsuwəhən natimnat min əh okotuwa?"
8 Kən Iesu tatən məmə, "Onəkotəkəike moatəto wir itəmat
məmə suah kit otəseiuə-inən itəmat, məto-inu netəmim tepət
okotuwa motən məmə, '! Io, io Kristo u!' kən neen okotən
məmə, 'Nian rəha natimnat əh tinatuwa iuəhkir.' Məto
əsotuarisig-inən ilat.
9 Kən nian onəkotəto namnusən məmə netəmim
koatəluagin, o netəmim koatətul moatəmou ilat rəhalat
kapman, məto itəmat onəsotəginən. Natimnat min əh
okotaupən ka pitən, məto sənəmə in Namnun Nian."
10 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Noanol min neen
okotoh noanol pisin neen min, kən kapman kit otoh kapman
kit.
11 Kən namig asol min okotan, kən nəumis otan ikin
min tepət e nətueintən, kən nimisən əskasik min okotan e
nətueintən, kən əpəh ilis e neai, natimnat okotuwa motol niki
netəmim otəgin, kən ilat okotəplan nəmtətin asol min e neai.
12 "Məto nian natimnat min u okəsotuwamən əh, netəmim
okotaskəlim itəmat, kən motoh itəmat, kən motiləs itəmat kan
əpəh e nimə min rəha nuəfiminən, ne əpəh e kalapus, kən
onakoatətul e niganəmti kig min ne netəm-iasol min rəha
kapman məto-inu itəmat nakoatos nərgək moatən nipahrien
lak.
13 Inəh nian ətuatip məmə nakotən-iarəp namnusən təwir
kəm ilat.
14 Məto əsotətəlig-in paupənən məmə nəghatən naka itəm
onəkotən kəm ilat,
15 məto-inu io ekos-ipinə nəghatən ətuatip kəm itəmat kən
mos-ipinə nenatigən kəm itəmat, kən mol rəhatəmat nəghatən
təsanən, kən rəhatəmat tikimir min okol kəsotuhalpinən, kən
okol kəsotənən məmə nakoateiuə.
16 Kən rəhatəmat tata ne mama min, ne piatəmat min, ne
rəhatəmat noanol min, ne iolitəmat min okotiləs-ipən itəmat e
nelmi tikimir min. Kən okotohamnu itəmat neen.

21:6: Luk 19:44 **21:14:** Luk 12:11-12 **21:15:** Wək 6:10 **21:16:** Mat 10:21-22

17 Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək.
18 Məto noanutəmat ne huə, kit otəsikəən.
19 Nian onakoatətul əskasik motahatətə lak e nian iəkis
min itəm okoatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən onəkotos
nəmegəhən lilin lan.
20 "Məto nian onakehm mopael min okotuwa tepət
motitəlau e taon u Jerusalem, kən itəmat onəkotəkəike
motitun məmə otəsuwəhən kən kərəkin agin taon əh
Jerusalem.
21 Kən itəmat netəm nəkotatig Jutia, onəkotəkəike motaiu
motagim motuwin motəhluaig əpəh nitot min. Kən itəmat
netəm nəkotatig e taon əh, onəkotəkəike motiet. Kən itəmat
netəm nəkotatig ikin min titəlau e taon əh, onakəsotuwin
minən əh imə e taon əh,
22 məto-inu nian əh, in nian rəha Uhgin otol nalpinən lan
kəm netəm koatol nolən tərat, kən mol əp nəghatən itəm
kəməte-pən e naoa rəhan tuwa mol nipahrienən.
23 Awe, nahmməən asol rəha mama min itəm nərpilat əh-ikin,
ne itəm min u koatapinahin nisualkələh, məto-inu nəratən
asol otuwa e nətueintən, kən nemə̈ha ne nalpinən rəha Uhgin
otuwin kəm netəmim rafin rəha Isrel.
24 Kən okagimnu netəmim e naip, kən nian rəhalat tikimir
min kəmotol win elat, kən okotit ilat motuwin ikin pisin
pisin min kən ilat okotuwa slef min rəhalat. Kən Iaihluə
min okotaliwək kən katewig-ewig e Jerusalem motiləs-iəhau
netəmim ikin itəm koatatig əh, motərəmərə elat, kətoarus-pən
nian rəhalat otol namnun.†
25 "Kən nəmtətin neen okotuwa e mitgar, ne məwig, ne
məhau min. Kən ikin-u e nətueintən, netəmim rafin okotəgin
nərkərikən rəha nitəhəi ne peau-peau asol min.
26 Netəmim okotəgin pik moatimiseah o nəratən asol min
itəm koatuwa e nətueintən, məto-inu natimnat rəha neai itəm
kotəskasik pik, məto Uhgin otəloal-əloal elat.
27 Kən e nian əh, okotehm Nəti Etəmim tateiuaiu e mal
napuə kit e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəhan.
28 Kən nian natimnat min u kinotətuoun moatuwa
katol nipahrienən lan, otətul motasipər e neai, məto-inu
otəsuwəhən rəhatəmat Kristo otuwa mikis itəmat."
29 Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə,
"Nakotitun-tu nig u fik ne nig neen min.
30 Okəmə kotalpətəg minotapilpil min, kən nəkotitun məmə
in nian rəha nasumən.

21:22: Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7 † **21:24:** E nup fote uarisig Iesu timis, mopael min rəha Rom kəmotərəkin Jerusalem e nup 70 AD. **21:24:** Sam 79:1; Nol Əpən 11:2 **21:25:** Aes 13:10; Esik 32:7; Joel 2:31; Nol Əpən 6:12-13 **21:27:** Dan 7:13; Mat 26:64; Nol Əpən 1:7

31 E nolən kitiəh əm, okəmə nakotehm natɨmnat mɨn u koatol nəhlan, onəkotɨtun məmə otəsuwəhən, nərəmərəən rəha Uhgɨn tuwa.
32 “Nɨpahrienən ekatən kəm itəmat məmə noanol rəha Isrel‡ otəsɨkəən mətoarus-pən natɨmnat rafin əh okotol nɨpahrienən.
33 Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən mɨn rəhak okol kəsotɨkəən.”
34 Kən Iesu tatən məmə, “Nəkotəkəike moatəto itəmat. Əsotərəkɨnən rəhatəmat nian mɨn o nolən əmən lafet, motapɨs lan, kən moatətəlɨg-in pɨk natɨmnat rəha nətueintən u. Təsəwɨrən məmə nian rəhak otuwa mos kaut kəm itəmat tahmen-pən məmə noanɨkulu təmohasɨn itəmat,
35 məto-inu nian əh otuwa mɨləs netəmim rafin rəha nətueintən.
36 Məto nian rafin onəkotəkəike moatətul matɨp, kən motəkəike katəfak məmə nakotos nəsanənən tahmen məmə nəkoatətul əskasɨk əm e nian natɨmnat rafin əh koatuwa, kən inəh nɨki Nəti Etəmim otagien otəmat nian onəkotətul e nɨganəmtɨn.”
37 Kən nian rafin Iesu tatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən lapɨn mɨn in tiet muwɨn əpəh Nɨtot Rəha Nɨg U Olif mətapɨl əh-ikɨn.
38 Kən nian mɨn rafin laulaugɨn agɨn, netəmim koatuwa məmə okotətəlɨg-in rəhan nəghatən əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn.

22

Jutas təmol-salɨm-in Iesu
(Mat 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Jon 11:45-53)

1 Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tɨkə Lan tɨnatuwa iuəhkɨr, kən in tɨnətuoun e lafet rəha Nuhagego-inən.
2 Kən pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou koateam-in anion suatɨp məmə okotohamnu Iesu lan. Koateam-in anion suatɨp məto-inu ilat koatəgin netəmim məmə, kətah nɨmanin netəmim okotəmou okəmə kotɨtun məmə kəmotohamnu Iesu.
3 “Kən Setan təmos nɨki Jutas, u nərgɨn kit mɨn u Iskariot, in e netəm tuelef rəha Iesu.
4 Kən in təmuwɨn matəghat kəm pris asol mɨn ne netəm-iasol mɨn rəha mopael rəha Nimə Rəha Uhgɨn, mateam-in suatɨp məmə otegəhan-in Iesu tuwɨn e nelmɨlat.
5 Kən nɨkilat təmagien, kən kəmotən-iəkɨs məmə okotos-ipən məni kit kəm in.
6 Kən Jutas təmegəhan lan məmə in otol, kən mateam-in suatɨp məmə otegəhan-in Iesu tuwɨn e nelmɨlat nian netəmim okotɨkə lan.

‡ **21:32:** Netəmim neen koatən məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm koatəmegəh nian Iesu tatəghat. Kitat kəmotəte tahmen netəmim neen mɨn itəm koatən məmə tatəghat-in noanol mɨn rafin rəha Isrel tatuwɨn muwɨn isəu. **22:3:** Jon 13:2,27

Etəmim kəiu rəha Iesu kəmioal əpen-əpenə o lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

7 Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tɨkə Lan tɨnuwa, kən e
nian əh, netəmim okotəkəike motoh nəti sipsip rəha lafet rəha
Nuhagego-inən.
8 Kən Iesu təmaun-in Pita ne Jon, kən mən-ipən kəm ilau
məmə, "Ian kən mioal əpen-əpenə nagwənən rəha lafet rəha
Nuhagego-inən məmə okotuwɨn motagwən ikɨn."
9 Kən kəmuən-ipən kəm in məmə, "? Nakolkeike məmə
itɨmlau oekian hiə mioal əpen-əpenə e nagwənən ikɨn?"
10 Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, "Uətəlig wɨr-tu. Nian
itəmlau onakuet-arəpən e taon, kən onakuehm suah kit
tatəhun pətəl asol kəmətu-pən nəhau lan. Kən nəkiauarisɨg-in
məhaluwɨn e nimə kit itəm otuwɨn ikɨn.
11 Kən nəkuən-ipən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə, '?
Iəgətun təmahl-ipa itɨmlau məmə ekuea muətapəh ron ik
məmə noan u in hiə itəm in ne rəhan mɨn netəmim okotuwa
motol nagwənən ikɨn rəha lafet rəha Nuhagego-inən?'
12 Kən in otit itəmlau nakian əpəh e noan ilɨs ikɨn itəm kɨnəlɨn
wɨr rəkɨs natɨmnat rafin rəha nagwənən əh-ikɨn. Kən nakioal
əpen-əpenə nagwənən əh-ikɨn."
13 Kən kəmian muehm natɨmnat rafin tahmen əm məmə inu
Iesu təmən mihin ne. Kən kəmioal əpen-əpenə e nagwənən
ikɨn rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Namnun nagwənən rəha Iesu ne rəhan mɨn

14 Kən e nian rəha nagwənən, Iesu təmuwɨn məpələh e tepɨl
ilat rəhan aposol mɨn.
15 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otəsuwəhən, okol
nahmməən kəm io. Məto nɨkik tɨnolkeike pɨk məmə okotaupən
kun nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.
16 Iakolkeike pɨk məmə kitat okotagwən min-nulan məto-
inu, okol esagwən mɨnən e nagwənən rəha Nuhagego-
inən mətoarus nɨpəti lafet u tuwa mol nɨpahrienən lan e
nərəmərəən rəha Uhgɨn."
17 Kən Iesu təmos kap wain mən tagkiu ron kəm Uhgɨn, kən
mən məmə, "Otos itəmat rafin, kən motənɨm,
18 məto-inu roiu iatən kəm itəmat məmə esənɨmən wain
mətoarus-pən nian natɨmnat rafin kotatɨg ahgin nərəmərəən
rəha Uhgɨn."
19 Kən təmos pɨret mən tagkiu ron kəm Uhgɨn, kən məmkas
mos-ipən kəm rəhan mɨn netəmim, kən mən məmə, "Inu
nɨpətɨk itəm iakatos-ipɨnə otəmat. Nian rafin onəkotəkəike
motol nat u məmə nɨkitəmat tatəht io."

22:7: Eks 12:1-27

20 Kən e nolən kitiəh əm, nian kəmotagwən rəkis, Iesu təmos
kap wain kən təmən məmə, “Kap wain u in nitak itəm otaiu
otəmat, kən tatəgətun nəniəkisən wi rəha nasituən rəha Uhgin
kəm netəmim.
21 Məto onəkotətəlig wir-tu. Suah kit ukin-u kotagwən kitat
min e tepil, kən in otəpanegəhan-in-pən io e nelmi rəhak min
tikimir.
22 Io Nəti Etəmim oekəkəike mimis məmə inu Uhgin təmən
mihin ne. !Məto awe, nahmməən asol tatuwin o etəm tategəhan-
in-pən io e nelmi tikimir min!”
23 Kən kinoatətapəh-ətapəh olat min məmə, “?Kitat pah otol
nat əh?”
24 Kən nat kit min, ilat kinoatol nikilat min məmə pah u in
ilis pik taprəkis-in ilat.
25 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kig min rəha
nətueintən u koatərəmərə e netəmim e rəhalat nəsanənən, kən
koataun-in atip ilat məmə ilat ‘Netəm rəha Nasituən.’
26 Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit
in ilis, in otiləs-iəhau in tahmen-pən e suakəku. Kən okəmə
itəmat kit tatətul aupən, kən in otuwa iolwək əm kit.
27 ? Pah u in ilis pik, etəmim itəm tətagwən e tepil, o
iolwək itəm tatos nagwənən matuwa? Nəkotitun məmə etəm
tətagwən e tepil in ilis taprəkis. Məto io, etəm-iasol rəhatəmat,
nian emətaliwək kitat min itəmat, emahmen-pən e iolwək əm
kit.
28 “Itəmat u, nian rafin nəkotatig iuəhkir ron io e nian
ekətatig e nian əskasik min.
29 Kən tahmen-pən əm məmə Tata rəhak tatiləs-ipər io məmə
ekuwa kig, kən io min iatiləs-ipər itəmat məmə nakotuwa kig
min,
30 məmə nakotuwa kəpələh kitat min io, kotagwən kələh
e nian ekuwa mol kig lan. Kən e nian əh, itəmat min
onəkotəpələh e jea min rəha kig, kən itəmat onəkotuwa
motətul aupən e noanol min tuelef rəha Isrel moatakil ilat
moatərəmərə elat.”
31 Kən Iesu təmən-ipən kəm Saimon Pita məmə, “Kəsi. Sai-
mon. Ətəlig-in-tu io. Setan tinətapəh rəkis o Uhgin məmə
otegəhan-in məmə in otuwa mos-ipən-os-ipən kəm itəmat mol
nəratən kəm itəmat məmə otəgətun rəhatəmat nahatətəən in
təskasik lak o kəp.
32 Məto enəfak rəkis ron ik məmə rəham nahatətəən
otəsatiteən. Kən nian nakatəuhlin rəham nətəligən tatitəlig-pa
min, ik onakəkəike mol nətəligən rəha piam min okotəskasik.”

22:21: Sam 41:9; Jon 13:21-22 **22:24:** Luk 9:46 **22:25:** Mat 20:25-27; Mak 10:42-45 **22:26:** Mat 23:11; Mak 9:35 **22:27:** Jon 13:12-15 **22:30:** Mat 19:28 **22:32:** Jon 17:15

33 Məto Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə.
Iatətul matɨp məmə ekɨmnə kilau min ik e kalapus, kən mɨmɨs
kilau min ik.”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Pita, ekatən kəm ik
məmə, o lapɨn huə, nian mənɨg otəsɨmnənən əh, kən ik onakən
mau kɨsɨl məmə nəkəruru io.”
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən, emətahl-
iarəp itəmat, nəməsotosən məni e paos, ne kətɨm, ne put. ?
Tahro? ?Rəhatəmat natɨmnat təsahmenən, o kəp?” Kən ilat
kəmotən məmə, “Kəp.”
36 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto roiu, okəmə suah
kit tatos rəhan məni e paos o kətɨm, otəkəike mos. Kən etəm
təsosən naip rəha nəluagɨnən, pəs otol-salɨm-in rəhan kot mos-
nəmtɨ rəhan kit.
37 Iatən kəm itəmat məmə nəghatən u e Naoa Rəha Uhgɨn
tatəghat-in io, kən in otəkəike mol nɨpahrienən. In tatən
məmə, ‘Netəmim nɨkilat təht məmə in etəmim kit itəm
tatərəkɨn Lou.’ Əwəh, nəghatən u tatol nɨpahrienən əh-roiu.”
38 Kən ilat kəmotən məmə, “Iərəmərə, əplan-tu. Naip rəha
nəluagɨnən kəiu əpəh.” Kən in təmən kəm ilat məmə, “Ah,
nahmen. Otapəs-ta.”

Iesu təmuwɨn matəfak əpəh e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif
(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

39 Kən Iesu təmiet e taon muwɨn əpəh e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif
tahmen-pən əm məmə in tatol mihin e nian rafin, kən rəhan
mɨn netəmim koatətəu-pən.
40 Kən nian in təmuwɨn mətoarus-pən əh-ikɨn əh, təmən-ipən
kəm ilat məmə, “Onəkotəkəike moatəfak məmə nat kit otəsos-
ipən-os-ipənən kəm itəmat motol rəhatəmat nahatətəən otatite
lak.”
41 Kən in təmaliwək mapəs ilat muwɨn məsɨn, kən mɨsin
nulan matəfak matən məmə,
42 “Tata, okəmə nɨkim tagien, awi, os-irəkɨs nahməən mɨn u
itəm okəpanotuwa. Məto əsolən rəhak nətəlɨgən, məto ol nat
naka itəm ik əm nakolkeike.”
43 Kən nagelo kit təmɨsɨ-pən e neai muwa mos-ipən
nəsanənən kəm Iesu.
44 Kən məto-inu nɨkin tɨtahmə pɨk, kən rəhan nətəlɨgən
tɨnatol wək pɨk, kən təməfak əskasɨk pɨk, kən noəh təmaiu lan
məhl matəht nɨsɨp tahmen e nɨta.*

22:34: Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38 **22:35:** Luk 9:3; 10:4 **22:37:** Aes 53:12 * **22:44:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 43-44 tɨkə. Kəm-naka, sənəmə Luk itəm təmətə ves 43-44, məto suah kit mɨn itəm təmətə kopi kit rəha naoa u.

45 Nian təməfak rəkis, in təmətul mitəlig-pən məmə otehm
rəhan min netəmim, kən təməplan ilat kinotapil rəkis.
Kinotəpou məto-inu nikilat titahmə.
46 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro nakotapil? Otaiir
motəfak məmə nat kit otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat motol
rəhatəmat nahatətəən otatite lak.”

Tikimir min rəha Iesu kəmotuwa kiləs
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50;
Jon 18:2-11)

47 Nian Iesu təmatəghat əh, nimanin netəmim kəmotiet-
arəpa ikin əh, kən suah əh Jutas, u in etəmim kit e netəm tuelef
rəha Iesu, in təmit ilat motuwa, kən təmuwa iuəhkir məmə
otatuilim e Iesu.
48 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “? Jutas, io Nəti
Etəmim, məto tahro nəmuwa məmə onəkatuilim-pa lak kən e
nolən əh megəhan-in-pən io e nelmi rəhak tikimir min?”
49 Kən nian netəmim min rəha Iesu kinotehm natimnat min
əh minotitun məmə naka əh okol, kəmotən-ipən kəm in məmə,
“?Iərəmərə, oekotahro? ?Ekotəte ilat e naip, o?”
50 Kən ilat kit təmoahin naip təte-rəkis matəlgin matip rəha
slef rəha pris asol agin.
51 Məto Iesu təmə, “! Ei! ! Nahmen, otapəs əm!” Kən in
təmələhəu-pən nelmin e matəlgi suah u, kən mol-wir min.
52 Kən Iesu təməghat kəm pris asol min, ne netəm-iasol min
rəha mopael rəha Nimə Rəha Uhgin, ne etəm-iasol min rəha
noanol rəha Isrel, u kəmotuwa məmə okotaskəlim Iesu. In
təmən məmə, “? Tahro, nəman? ? Nikitəmat təht məmə io
emit netəmim muwin kotəluagin o kapman, o kəm-naka io io-
hamnu itəm kit, kən nakotəmik naip asol min rəha nəluaginən
ne nəlnal min moatuwa məmə onəkotaskəlim?
53 ?Nian rafin etan əm kitat min itəmat e Nimə Rəha Uhgin,
məto tahro nəsotaskəlimən io? Məto roiu əh, in nian ətuatip
rəhatəmat, kən nəsanənən rəha napinəpən in tatərəmərə.”

Pita təmən məmə
in təruru Iesu
(Mat 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-
27)

54 Kən kəmotuwa motaskəlim Iesu motiləs motuwin e
latuənu rəha pris asol agin. Kən Pita tuarisig-in ilat məto
təsuwinən iuəhkir olat.
55 Netəm min əh kəmotahl nigəm kit əpəh e iat rəha pris asol
agin, kən motəpələh kitəlau e nigəm. Kən Pita tuwa matəpələh
ilat min.
56 Kən pətan əkəku kit u slef rəha pris asol agin, təmuwa
mehm Pita tatəpələh, kən nəhag-əhagən rəha nigəm

22:54: Mak 14:53-54

tətasiəgəpɨn in, kən nɨganəmtɨ pətan əh təmətul lan, kən təmən-
ipən kəm ilat məmə, “Suah u, in mɨn ilau Iesu kəmatuan.”
57 Məto Pita təmən-ipən kəm pətan un məmə, “Esɨtunən suah
un nakatən.”
58 Kən uarisɨg lan təsuwəhən, suah kit mɨn tuwa mən-ipən
kəm Pita məmə, “Ei, ik mɨn, ik etəmim kit rəhan.” Məto Pita
təmə, “Ei, sənəmə io etəmim rəhan.”
59 Uarisɨg lan, aua kit tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs, kən suah kit
təməghat əskasɨk kəm ilat məmə, “!Nɨpahrienən məmə suah u
təmatuarisɨg-in Iesu, məto-inu in etəm Kalili!”
60 Məto Pita təmə, “! Ei! ! Esɨtun agɨn-əhən nəghatən u
nakatən!” Kən nian Pita təmatəghat əh, kən mənɨg təmɨmnən.
61 Kən Iərəmərə təməuhlin masɨpən ətuatɨp matehm Pita.
Kən Pita, nɨkin təməht nəghatən rəha Iərəmərə itəm təmən lan
məmə, “O lapɨn əm u, nian mənɨg otəsɨmnənən əh, ik onakən
mau kɨsɨl məmə nəkəruru io.”
62 Kən Pita təmiet muwɨn ihluə, təmasək təmasək.

Netəmim kəmotəsan-əsan
e Iesu
(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

63 Kən e nian əh, netəmim itəm kəmotaskəlɨm Iesu
kəmotəghat əsan lan, kən moatoh.
64 Kən kəmotəlis ətain nɨganəmtɨn kən motoh, moatən-ipən
məmə, “!Ei, ien! ?Ən-tu məmə pah tatoh ik?”
65 Kən kəmoatən nəghatən rat tepət moatərəkɨn in lan.

Kəmiuw-iarəp Iesu e kaonsel
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64;
Jon 18:19-24)

66 Kən laulaugɨn agɨn, netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, ne
pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmotuwa kuəfɨmɨn e
kaonsel rəhalat, kən netəmim kəmotɨləs Iesu motuwa tətul e
nɨganəmtɨ kaonsel əh. Kən netəm rəha kaonsel kəmotətapəh
ron məmə,
67 “Okəmə ik Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, ən
kəm itɨmat.” Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə
ekən kəm itəmat, kən nəsotənən nɨpahrienən lak.
68 Kən okəmə ekətapəh otəmat, kən okol nəkəsotuhalpɨnən.
69 Məto tətuoun roiu, io Nəti Etəmim, io oekuwɨn məpələh
əh-ikɨn rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən, inəh e nɨkalɨ Uhgɨn matɨp,
Uhgɨn u itəm rəhan nəsanənən iahgin.”
70 Kən ilat rafin kəmotətapəh ron məmə, “?Tahro? ?Ik Nəti
Uhgɨn?”
Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nakoatən məmə io u inu.”

22:67: Jon 3:12 **22:69:** Wək 7:56

71 Kən kotən məmə, “? Tahro kitat koateam-in nəghatən
kit min məmə otasitu e rəhatat nəghatən? Kinotəto ətuatip
nəghatən əh e nohlin.”

23

Iesu təmətul e
niganəmti Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5;
Jon 18:28-38)

1 Kən netəmim rafin rəha kaonsel kəmotətul motit Iesu mo-
tuwin kəm Pailat.
2 Kən moatən-iarəp nipəgnəmtin min itəm otoh Iesu məmə,
“Emotehm məmə suah u tatit rəhatat netəmim min, kən mol
ilat kotalməl, kən matəuhlin rəhalat nətəligən koatol tikimir
ilat kapman rəha Rom, mətahtosig-in itimat məmə esotətouən
takis kəm Sisa itəm tatərəmərə e niməptən u. Kən in matən-
iarəp məmə in Kristo itəm Uhgin təmahl-ipa məmə in kig kit.”
3 Kən Pailat təmətapəh ron məmə, “? Tahro? ? Ik kig rəha
netəm Isrel?” Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ik nəmən
mihin.”
4 Kən Pailat təmən-ipən kəm pris asol min ne netəmim rafin
məmə, “Esehmən nipəgnəmtin kit ne, itəm tatən məmə suah u
təmərəkin lou.”
5 Məto ilat kotagət əfəməh moatən məmə, “Kəp. Məto suah
u tətan əpnapin matəgətun netəmim rafin ikin min əh Jutia
təmətuoun əpəh Kalili muwa mətoarus-pa ukin-u, kən mol
nətəligən rəha netəmim koatəlue motalməl.”
6 Kən nian Pailat təmətо nəghatən əh, təmətapəh məmə, “?
Tahro? ? Suah u in etəm Kalili?”
7 Kən nian təmətо məmə Iesu təmiet ikin əh itəm Herot An-
tipas tatərəmərə ikin, in təmahl-ipən Iesu məmə otuwin mehm
Herot, məto-inu e nian əh, Herot min in tətatig Jerusalem.

Iesu təmətul e niganəmti Herot Antipas

8 Kən nian Herot Antipas təmehm Iesu, nikin təmagien pik,
məto-inu nuwəh məsin in təmolkeike məmə otehm. Herot
təmatəto əm namnusən rəhan, kən in təmolkeike pik məmə in
otehm Iesu otol nat pispis kit.
9 Kən o natimnat min u, Herot Antipas təmətapəh-in
nəghatən min tepət kəm Iesu, məto Iesu təməpnapin əm
məsuhalpinən rəhan nəghatən.
10 Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotətul
motəghat əskasik e nipəgnəmtin min rəhalat moatoh Iesu lan.
11 Kən uarisig lan, Herot Antipas ne rəhan min mopael
kotagət ausit e Iesu, kən moatəsan lan. Kən Herot təmən-
ipən kəm rəhan mopael min məmə okotuwin-in-pən kot wir
kit rəha kig kəm in, kən motit motuwin min kəm Pailat.

23:7: Luk 3:1

12 Aupən ikɨn, Herot Antipas ne Pailat kəmətioal tɨkɨmɨr kəm
ilau mɨn, məto e nian əh, ilau kəmuea mɨnioalkeike ilau mɨn.

Pailat təmən məmə Iesu otəkəike mɨmɨs
(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15;
Jon 18:39-19:16)

13 Kən Pailat təmaun-in pris asol mɨn, ne netəm-iasol rəha
netəm Isrel, ne netəmim rafin, kən ilat rafin kəmotuwa kitiəh.
14 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Suah u, nəmotɨləs
motuwa tətul e nɨganəmtək, kən nəmotən məmə tatəuhlin
nətəlɨgən rəha netəmim rəhatəmat koatol tɨkɨmɨr kəm kap-
man. Məto emakil rəkɨs nətəlɨgən u e nɨganəmtɨtəmat, kən
məsehmən məmə təmətgəhl lou kit, kən nɨpəgnəmtɨn mɨn itəm
nakoatən lan təsolən nɨpahrienən.
15 Kən Herot Antipas mɨn, in təmakil mehm məmə nolən rat
kit təsəkul-pənən lan. Tol nəhlan, in tahl-ipa tuwa mɨn o kitat,
kən təpiə əm məmə suah u in təməsolən nat kit itəm tərat məmə
in otɨmɨs ron.
16-17 Kən o nat əh inəh, rəhak mɨn mopael okotalis əm, kən
uarisɨg kotahl-iarəp tatuwɨn."*
18 Məto ilat rafin kəmotagət əfəməh moatən məmə, "!Otɨləs-
iarəp suah un kən kohamnu! !Məto ahl-iarəp Parapas tuwa
mehm itɨmat!"
19 (Suah u Parapas, kəmɨləs-ipən e kalapus məto-inu in
təmol netəmim kotəluagɨn o kapman e taon əh, kən in io-
hamnu itəm.)
20 Məto Pailat in tolkeike məmə otahl-iarəp Iesu tatuwɨn,
kən in təməghat mɨn kəm ilat.
21 Məto ilat kəmotagət əfəməh pɨk məmə, "!Ətu-pər in e nɨg
kəluau! !Ətu-pər in e nɨg kəluau!"
22 Məto Pailat təməghat mɨn kəm ilat mɨnətau kɨsɨl lan əh-
roiu məmə, "?Tahro? ?Suah u in təmol nat tərat naka? Io
esehmən məmə in təmol nat kit itəm tətuatɨp məmə in otɨmɨs
ron. Məto rəhak mopael mɨn, ilat okotalis əm, kən uarisɨg lan
kotahl-iarəp tatuwɨn."
23 Məto ilat koatəkəike motəghat əskasɨk, kən motagət
əfəməh e Pailat məmə otətu-pər Iesu e nɨg kəluau. Kən motagət
pɨk moatuwɨn moatuwɨn, kɨnol win e nətəlɨgən rəha Pailat.
24 Kən Pailat təmakil Iesu məmə otəkəike mɨmɨs tahmen-pən
məmə inəh ilat kəmotən mihin ne.
25 Kən in təmol nətəlɨgən rəhalat, kən təmahl-iarəp Parapas
u aupən in təmətatɨg e kalapus o nəluagɨnən o kapman ne
nohamnuən itəm. Məto təmegəhan-in Iesu tuwɨn e nelmɨ

---

* **23:16-17:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, katɨlpɨn nəghatən kit mɨn ikɨn-u tatən məmə, "E nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, Pailat in otəkəike mahl-iarəp rəhalat kit etəmim otiet e kalapus."

rəhan mopael min məmə ilat okotos motuwin kitəp nətəligən rəha nimanin netəmim.

Kəmit Iesu kan məmə otimis
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32;
Jon 19:17-27)

26 Kən nian mopael min kəmotit Iesu motiet e taon, kən kəmotəplan etəm Saerin kit, nərgin u Saimon. In təmisi-pən isəu maliwək matuwa e taon. Kən kəmotaskəlim motələhəu-pər nig kəluau rəha Iesu e nuwegin məmə otiləs, kən motən-ipən məmə otətəu-pən Iesu. 27 Kən nimanin netəmim tepət kəmotaliwək katuarisig-in Iesu e suatip, kən nipitan tepət min koatuarisig-in ilat, koatasək moatəun-əun o Iesu.

28 Məto Iesu təməuhlin masipən məplan ilat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nipitan Jerusalem. Əsotasəkən ron io, məto otasək atip otəmat, ne nenətitəmat min.

29 Otətəlig-in-tu io. Nian tatuwa itəm okəpanən məmə, ‘! Otagien itəmat netəm nəsoteməkən o nəsotapinahinən suakəku!’

30 E nian əh, netəmim okotən-ipən kəm nitot asol min məmə, ‘Awi, otisas-pa etimat,’ kən okotən-ipən kəm narit min məmə, ‘Awi, otəfətain itimat.’

31 ? Məto okəmə nigəm tatuəp nəhlan nian nig nimalin tətamiəmitə əh, kən tahro e nian nig tinəmətu?”†

Mopael min kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau

32 Kən mopael min kəmotiləs suah mil kəiu itəm kəmuətgəhl lou kan məmə okotohamnu iləhal Iesu.

33 Kən kəmotuwa ikin kit, nərgin u Louipil-uipil. Ikin əh, kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau. Kən kəmotətu-pər iətgəhl lou mil əh-ikin, kit e nikali Iesu matip, kən kit e nikalin mol.

34 Kən Iesu təmə, “Tata. Aluin rəhalat nolən rat min itəm koatol kəm io, kən məsalpinən, məto-inu kəsotitunən nat naka itəm koatol.” Kən kəmotoor rəhan natimnat moaturin taes ron.

35 Kən netəm min u koatətul əh-ikin, moatehm natimnat min u, məto etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel kotalah əsan e Iesu moatən məmə, “! In təmosmegəh netəmim tepət rəkis. Məto okəmə in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, kən in Etəm Uhgin Təmitəpun, kən pəs in otosmegəh atip in!”

36 Kən mopael min, ilat min koatəghat əsan e Iesu, kən motuwa iuəhkir ron moatətapəh məmə in tolkeike wain u itəm tagin,‡

23:29: Luk 21:23 **23:30:** Hos 10:8; Nol Əpən 6:16 † **23:31:** “Nig nimalin tətamiəmitə əh” tatəpsen-pən Iesu itəm tətuatip agin, məto tatos nalpinən. Inu tahmen e nigəm itəm tatuəp. Kən “nig tinəmətu” tatəpsen-pən iol təfagə rat min. Kən uarisig lan, Uhgin otol nalpinən asol kəm ilat. Inu tahmen e nigəm asol agin. Afin Luk 21:20-24. **23:34:** Sam 22:18; Aes 53:12 **23:35:** Sam 22:7-8 ‡ **23:36:** Wain u itəm tagin, in nənimən rəha ian-rat min. **23:36:** Sam 69:21

37 moatən məmə, “!Okəmə nipahrienən ik kig rəha noanol min rəha Isrel, osmegəh atip ik əh-roiu!”
38 Kən nəghatən kit əh-ikin kəməte kətu-pər e rəhn-kapə nig kəluau, tatən məmə, INU KIG RəHA NETəM ISREL.
39 Kən iətgəhl lou mil kit itəm katəkul-pər e nig kəluau, in tatəghat rat e Iesu, matən məmə, “!Ei! ?Ik Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, o kəp? !Okəmə tol mihin, osmegəh ik kən mosmegəh min itimlau!”
40 Məto iətgəhl lou əh kit min təmən-ipən kəm in kit, kən mahtosig-in məmə, “?Tahro? ?Nəsəginən Uhgin, nat əpnapin onakimis? Nalpinən u rəhatəhal in tahmen-ahmen əm.
41 Məto təmətuatip əm məmə kilau okiamis o rəhalau nolən rat min itəm kəmioal. Məto suah u, in təsolən nat tərat kit ne.”
42 Kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iesu, o nian onəkuwa matol kig lan, kən nikim otatəht io.”
43 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Nipahrienən iatən kəm ik, məmə roiu əm kilau min ik əpəh e nego e neai.”

Iesu təmimis
(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

44-45 Kən iuəhkir tuelef klok e nərauiəgən, mit nəsasiəən, kən napinəpən tinan rafin ikin əh mətoarus-pən tri klok ehnaipən. Kən niməhan itəm tatəkulosig-in-pən Ikin Tasim Agin Ikin e Nimə Rəha Uhgin, təməhap məsin kəiu.
46 Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, “!Tata. Iatələhəu-pən nəmegəhən rəhak e nelməm!” Nian təmən rəkis nəghatən əh u, kən rəhan namegən tiet.
47 Kən nian etəm-iasol rəha mopael min rəha netəm Rom təmehm natimnat min əh, kən in təmənwiwi Uhgin matən məmə, “!Nipahrienən, suah u in tətuatip pahrien!”
48 Kən netəmim itəm kəmotuwa ikin əh məmə okotəplan, nian kəmotəplan natimnat min əh, kəmoatuwin moatəto tərat e nikilat, kən motahtaht manikiləhalat.
49 Kən iolı Iesu min, ne nipitan itəm kəmotisi-pən Kalili motətəu-pən Iesu motuwa, ilat kəmoatətul isəu məsin kən moatehm natimnat min əh.

Josep təmitənim Iesu
(Mat 23:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

50-51 Kən etəm Aramatia kit əh-ikin, nərgin u Josep. Aramatia in taon kit rəha Isrel, kən suah əh in etəmim kit rəha kaonsel rəha netəm Isrel. In etəm təwir, rəhan nəmegəhən tətuatip, kən in etəmim kit təmatəsahgin məmə otəplan nərəmərəən

23:44-45: Hip 6:19-20; 10:19-20

rəha Uhgɨn. Kən in təməsegəhanən e nəghatən rəha kaonsel
itəm kəmoategəhan-in Iesu məmə okoh.
52 Kən in təmuwɨn mehm Pailat mətapəh ron məmə
otegəhan-in nɨpətɨ Iesu tos.
53 Kən Josep təmuwɨn mɨləs-ɨəhau nɨpətɨ Iesu e nɨg kəməluau,
mos muwa malpin e nɨməhan wɨr kit, nərgɨn u linen. Kən
təmɨləs muwɨn mələhəu-pən e nɨpəg kəpiel itəm kɨnəmətə rəkɨs
o nolən suwɨt ikɨn, məto kəsɨtənɨmən əh suah kit ikɨn.
54 In əh e nian rəha noanol mɨn rəha Isrel itəm koatol əpen-
əpenə lan o nian rəha Sapat, kən iuəhkɨr Sapat tətuoun.
55 Kən nɨpɨtan itəm kəmotɨsɨ-pən Kalili kəmotuarisɨg-in Iesu,
kəmotətəu-pən suah un, motuwɨn motəplan nɨpəg kəpiel, kən
motəplan nolən itəm in tatələhəu-pən min Iesu ikɨn.
56 Kən uarisɨg, nɨpɨtan kəmotɨtəlɨg-pən latuənu, kən
kəmoatol əpen-əpenə manat mɨn neen ne fomat itəm
nəmiəwɨlat təwɨr məmə okol-pən e nɨpətɨ Iesu. Kən e nian
rəha Sapat, ilat kəmotameg moatətəu-pən nəghatən rəha Lou.

24

Iesu təməmegəh mɨn
e nɨmɨsən
(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;
Jon 20:1-10)

1 Kən e Sante laulaugɨn agɨn, nɨpɨtan kəmotuwɨn əpəh e suwɨt,
motəmɨk nat pien-pien mɨn u nəmiəwɨlat təwɨr itəm kəmotol
əpen-əpenə rəkɨs lan.
2 Nian kəmotuwa e suwɨt, kəmotehm kəpiel itəm kətahtosɨg-in
nɨpəg kəpiel lan, məto kəmahwin rəkɨs.
3 E nian kəmotuwɨn e nɨpəg kəpiel, məto kəsotehmən nɨpətɨ
Iərəmərə Iesu.
4 Kən ilat kɨnotəruru əfəməh moatətəlɨg-in natɨmnat mɨn əh.
Kən əmun etəmim kəiu əh-ikɨn, katuətul ilat min nɨpɨtan,
kəmian e napən itəm tatɨpɨt-ɨpɨt.
5 Kən nɨpɨtan kəmotəgɨn pɨk, kəmotɨsin nulɨlat motasɨl-ɨəhau
moatehm nɨməptən, kən suah mil kuəmə, “?Tahro nakoategəs-
in etəm tatəmegəh u ikɨn-u ima netəm kəmotɨmɨs?
6 In tɨkə ukɨn-u. !In tɨnəmegəh mɨn! Nɨkitəmat otəkəike matəht
nəghatən itəm təmən kəm itəmat nian in təmətatɨg əh əpəh
Kalili məmə,
7 ‘Natɨmnat mɨn u okotəkəike motuwa motol nɨpahrienən lan.
Okegəhan-in-pən Nətɨ Etəmim tuwɨn e nelmɨ iol təfagə rat mɨn,
kən okətu-pər e nɨg kəluau tɨmɨs, məto e nian tatol kɨsɨl lan, kən
in otəmegəh mɨn.’ ”
8 Kən nɨkilat tɨnəht nəghatən rəha Iesu.

23:56: Eks 20:10; Dut 5:14 **24:6:** Luk 9:22

9 Kən kəmotiet e suwɨt motuwɨn motən-ipən natɨmnat mɨn
əh kəm netəm lefen rəha Iesu, ne rəhan mɨn rafin.
10 Kən nɨpɨtan mɨn əh itəm kəmotən-iarəp natɨmnat mɨn u
kəm aposol mɨn, inəh Meri Maktala, Joana, Meri mama rəha
Jemes, ne nɨpɨtan neen mɨn itəm kəmotuwɨn e suwɨt.
11 Məto aposol mɨn kəmotəto nəghatən əh tahmen-pən
əm e nəghatən alməl kit itəm nɨpətɨn tɨkə, kən məsotənən
nɨpahrienən lan.
12 Məto Pita təmətul maiu muwɨn əpəh suwɨt ikɨn, moeg-oeg
masɨpən e nɨpəg kəpiel kən təmehm əm napən itəm kəmalpin
nɨpətɨ Iesu lan, məto nat kit mɨn tɨkə əh-ikɨn. Kən in təmaliwək
mɨtəlɨg mɨnatuwɨn latuənu, kən matətəlɨg-in pɨk natɨmnat mɨn
əh.

E suatɨp tatuwɨn Emeas
(Mak 16:12-13)

13 E nian əm əh inəh, suah mil kəiu rəha Iesu kəmualiwək
mətian latuənu kit, nərgɨn u Emeas. Latuənu un mətoarus-pən
Jerusalem, in iuəhkɨr o lepen kilometa.
14 Kən e nian ilau kəmualiwək mətian, kən ilau
kəmatuəghat-in natɨmnat mɨn itəm kəmol ilat.
15 Nian ilau kəmatuəghat nəhlan, kən Iesu təmuwa iuəhkɨr
olau, məhlaliwək kələh mətəhaluwɨn.
16 Məto kəməsiatunən məmə pah əh iləhal min
kəmətəhlaliwək məto-inu Uhgɨn təmahtosɨg-in nətəlɨgən
rəhalau.
17 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Təs mil. ?Naka un
nakatuən?”
Kən əmun kəmuelahl muətul, nɨganəmtɨlau təməpou.
18 Kən suah mil əh kit, nərgɨn u Kleopas, təmən-ipən kəm
in məmə, “Okəm-naka ik əm un iapɨspɨs kit u Jerusalem itəm
nəsɨtunən natɨmnat mɨn itəm kəmol ilat e nian mɨn itəm
kɨnotuwɨn rəkɨs.”
19 Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, “?Natɨmnat naka mɨn
əh?”
Kən kəmuən-ipən kəm in məmə, “Natɨmnat mɨn itəm kəmol
e etəm Nasaret əh Iesu. In ien kit rəha Uhgɨn, kən rəhan wək
təsanən wɨr ne rəhan mɨn nəghatən kotəfɨgəm, kən nɨki Uhgɨn
ne nɨki netəmim tətagien lan.
20 Məto rəhatɨmat pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou
kəmotɨləs-ipən e nelmɨ netəm Rom məmə okotakil məmə in
otɨmɨs. Kən kəmotətu-pər e nɨg kəluau tɨmɨs.
21 “Məto itɨmat emotələhəu-pən pap rəhatɨmat nətəlɨgən
tətatɨg əskasɨk lan məmə in otɨləs-irəkɨs itɨmat noanol mɨn rəha
Isrel e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhatɨmat. Kən roiu in nian tatol kɨsɨl
lan.

24:21: Luk 19:11; Wək 1:6

22 Kən nat kit min, nipitan neen itəm emotan, kəmotol məmə
narmitimat təmiwig o nəghatən kit. Roiu laulaugin agin-əh,
kəmotuwin əpəh e suwit itəm kəmitənim Iesu ikin,
23 məto kəməsotehmən nipətin. Kən kəmotitəlig-pa moatən
məmə, ‘Emotehm nat kit tahmen e napilaiirən, inəh nagelo
mil kəiu katuən-ipa kəm itimat məmə Iesu tatəmegəh.’
24 Kən rəhatimat neen netəmim kəmotuwin e suwit,
kəmotehm natimnat rafin agin tətuatip tahmen-pən əm
e nəghatən əh nipitan min əh kəmotən mihin ne, məto
kəsotehmən Iesu.”
25 Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, “Təs mil. !Rəhatəmlau-
kapə tikə, kən nakatiaiuw nifagə matiləs pik o nənən
nipahrienən o natimnat itəm ien min rəha Uhgin kəmotən!
26 ?Nəkiatun o kəp məmə, Kristo itəm Uhgin təmən məmə
otahl-ipa otəkəike mos nahmməən e nipətin, kən uarisig lan, in
təpanuwin əpəh e nego e neai mos nərgin rəha nisiaiiən?”
27 Kən Iesu təmən-ipən wir kəm ilau Naoa Rəha Uhgin itəm
koatəghat-in in, təmətuoun e naoa rəha Moses kən muwin
mətoarus-pən naoa min rəha ien min rəha Uhgin.

28 Kən kinətəhaluwa iuəhkir o latuənu itəm suah mil ka-
tian ikin. Kən kənuəplan məmə Iesu tinətaliwək minatuwin
məsətulən,
29 məto ilau kətiauəh nikin məmə, “Ei, təwir məmə nəkətatig
kitəhal min ik, məto-inu tinapinəp rəkis, otəsuwəhən roiu mit
taht.” Kən təmuwin minehm ilau mətəhaləpələh.

30 Kən kinatəhaləpələh məmə okəhlagwən, kən in təmos piret
mən tagkiu ron kəm Uhgin, kən məmkas mos-ipən kəm ilau.
31 Kən əmun Uhgin təmol kəniatun məmə in Iesu, kən əmun
in təmikə min, kən kənəsuəplanən.
32 Kən kəmuən-ipən kəm ilau min məmə, “! Ei! ?Nian in
təmatən-ipa wir Naoa Rəha Uhgin kəm kilau e suatip, kən
katuəto təwir lan nikilau tətagien pik, o kəp?”

33 Kən roiu agin-əh min, kəmuətul miaiet ikin əh miatəlig-
pən min Jerusalem. Kən ikin əh, ilau kəmuehm netəm lepen
rəha Iesu ne netəmim neen min rəhan kəmotuwa kuəfimin
rəkis ilat min katəpələh,
34 kən moatən məmə, “!Nipahrienən! !Iərəmərə təməmegəh
min, kən Saimon Pita* təmehm rəkis!”
35 Kən ilau kəmuən-ipən rafin natimnat itəm kəmol kəm ilau
e suatip, kən muən-ipən nian ilau kəmatiatun Iesu lan e nian
itəm in təmatəmkas piret matos-ipən kəm ilau.

24:24: Jon 20:3-10 **24:26:** Luk 9:22 **24:27:** Sam 22:1-21; Aes 53 * **24:34:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Saimon.” **24:34:** 1 Kor 15:4-5

Netəmim rəha Iesu min kəmotehm
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;
Jon 20:19-23)

36 Kən nian katuən əh nəghatən min əh, Iesu təmuwa
mətul ilugin-in ilat matən kəm ilat məmə, “Nəməlinuən tətatig
otəmat.”
37 Məto ilat kəmotaut lan kən minoatəgin, nikilat təht məmə
kinotəplan narmin kit.
38 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro rəhatəmat
nətəligən tatərat nəhlan? ?Tahro rəhatəmat nətəligən tatətul
pagpag?
39 Otehm-tu nelmək ne nelkək məmə io əm u. Otea-pa
motek nipətik kən motitun məmə io. Narmi etəmim nipətin
ne nikilkilin tikə, təsolən məmə inu nakoatehm io, nipətik ne
nikilkilik əh-ikin.”
40 Təmən nəghatən əh, kən təməgətun nelmin ne nelkin kəm
ilat.
41 Ilat kəsotən wirən nipahrienən lan məto-inu nikilat
tətagien pik, kən narmilat tatiwig. Kən in təmən-ipən kəm ilat
məmə, “?Nagwənən kit un nakoatos, o?”
42 Kən kəmotos nəm məsin itəm kəmwaan rəkis motos-ipən
kəm in,
43 kən e niganəmtilat, təmos mun.
44 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən ikin, nian
emətatig əh kitat min itəmat, emən nəghatən u kəm itəmat
məmə, natimnat rafin itəm koatəghat-in io e Naoa Rəha Uhgin,
okotəkəike motuwa motol nipahrienən lan, inəh nəghatən
min e naoa rəha Moses, ne naoa min rəha ien min rəha Uhgin,
ne Naoa Rəha Napuən Min.”
45 Kən in təmerəh e rəhalat nətəligən məmə okotitun
nəghatən min itəm tətatig e Naoa Rəha Uhgin.
46 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən itəm tətatig
e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə netəmim okotol tərat kəm
Kristo itəm Uhgin təmahl-ipa, motol tatəto nahməən e nipətin
matuwin matuwin timis, məto e nian itəm tatol kisil lan, in
otəmegəh min e nimisən.
47 Kən e nərgi Kristo itəm Uhgin təmahl-ipa, netəmim
okotəkəike motən-iarəp nəghatən əh məmə netəmim
okotəkəike motəuhlin kən motitəlig e rəhalat təfagə rat min,
kən Uhgin in otəsalpinən nitai təfagə, kən maluin rəhalat
nolən rat min. Nəghatən u otəkəike muwin kəm noanol min
rafin əpəh ikin min rafin, otətuoun Jerusalem kən muwin
mətoahgin-pən ikin min rafin e nətueintən.
48 Itəmat nəmotehm natimnat min u, kən onəkotən-iarəp
ətuatip nəghatən min lan.

24:37: Mat 14:26 **24:44:** Luk 9:22 **24:48:** Jon 15:27; Wək 1:8

49 Kən ekahl-ipa suah u itəm rəhak Tata təmən-iəkɨs
məmə in otahl-ipa kəm itəmat, inu rəhan Narmɨn. Məto
onakoatəsahgin e taon əh mətoahgin-pən nakotos nəsanənən
rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən tərioah e nəmegəhən
rəhatəmat.”

Uhgɨn təmɨləs Iesu
muwɨn e neai
(Mak 16:19-20)

50 Kən Iesu təmit ilat motiet e taon motuwɨn əh latuənu
Petani. Kən təmɨləs-ipər nelmɨn məfak olat.
51 Kən nian təmatəfak olat, kən təmapəs ilat nian Uhgɨn
təmɨləs mɨnatuwɨn əpəh ilɨs e nego e neai.
52 Kən kəmoteiuaiu motəfak-pən kəm in, kən uarisɨg lan,
kotɨtəlɨg-pən Jerusalem nɨkilat tətagien.
53 Kən nian rafin, koatuwɨn e Nimə Rəha Uhgɨn moatənwiwi
Uhgɨn.

24:49: Jon 14:16; 15:26; Wək 1:4

Jon
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Jon Təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nətɨ Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pɨk in. In təməte naoa mɨn u: Namnusən Təwɨr Itəm Jon Təməte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn kəm netəmim məmə okotən nɨpahrienən e Iesu. In tolkeike məmə otasitu elat mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasɨk, məto-inu rəhalat nahatətəən təsəskasɨkən əh.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Jon in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən netəmim rafin rəha niməfak koatɨsiai-in. In tolkeike məmə netəmim rafin okotɨtun wɨr rəhan nəgətunən, kən nian nəgətunən eiuə tətan, məto netəmim kotɨtun nahtosɨg-inən nəghatən eiuə mɨn e nəghatən rəha Jon e naoa u.

?Təməte naoa u o naka? Jon təməte naoa u matən-iarəp wɨr məmə Iesu in nətɨ Uhgɨn, kən netəmim rafin itəm okota-hatətə lan, okotos nəmegəhən itulɨn. Kən Jon tolkeike məmə otən-iarəp ətuatɨp məmə Iesu in nətɨ Uhgɨn, kən Iesu in Uhgɨn pahrien. Kən Jon tolkeike məmə in otən-iarəp namnusən mɨn neen rəha Iesu itəm naoa mɨn rəha Matiu, ne Mak, ne Luk kəməsəhalənən. Kən in tolkeike məmə in otəg-ətuatɨp-in nətəlɨgən mɨn neen itəm netəmim koatən e Iesu.

Nəghatən Rəha Uhgɨn Təmuwa Etəmim, in Iesu

1 Aupən agɨn, e nətuounən nian, Nəghatən tɨnatɨg rəkɨs.*
Nəghatən u təmətatɨg ilau Uhgɨn, kən Nəghatən u, in Uhgɨn.
2 E nəukətɨ nian, in tɨnəmatɨg rəkɨs ilau Uhgɨn,
3 kən Uhgɨn təmol natɨmnat rafin e Nəghatən u, kən natɨmnat rafin itəm Uhgɨn təmol, nat kitiəh ne tɨkə məmə Nəghatən u təsolən.†
4 Inu, in Nəukətɨ Nəmegəhən,‡ kən Nəmegəhən u, in Nəhag-əhagən rəha netəmim rafin.
5 Nəhag-əhagən əh, tətasiəgəpɨn napinəpən, kən napinəpən okol təsaprəkɨs-inən.§

6 Etəmim kit itəm Uhgɨn təmahl-ipa tuwa, nərgɨn u, Jon.*

---

* **1:1:** Jen 1:1; 1 Jon 1:1; Jon 17:5; Nol Əpən 19:13 † **1:3:** Kol 1:16; 1 Korin 8:6; Hip 1:2 ‡ **1:4:** Jon 5:26; 11:25; 14:6 § **1:5:** Jon 9:5; 12:46 * **1:6:** Aposol Jon in təməte naoa u. In tatəghat-in Jon Paptais e ves mɨn u.

7 Təmətul-arəp məmə otamnus-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm
netəmim, pəs ilat rafin kotən nɨpahrienən lan.
8 Sənəmə Jon in Nəhag-əhagən əh, məto in təmuwa əm məmə
otətul-arəp mən-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm netəmim rafin.
9 Nəghatən əh təmatuwa e nətueintən, kən in Nəhag-əhagən
pahrien, itəm in tətasiəgəpɨn netəmim rafin.†
10 Nat əpnapɨn məmə Uhgɨn təmol nətueintən u e Nəghatən
əh, kən təmətatɨg e nətueintən u, məto netəmim rəha
nətueintən kotəruru in.
11 Təmuwa iman ikɨn, məto natiman mɨn koatəuhlin
məntaalat kəm in, məsotolkeikeən.
12 Məto netəmim rafin itəm kəmotos in nɨkilat tagien ron,
kən motahatətə e nərgɨn, kən in təmegəhan-in ilat koatuwa
nenətɨ Uhgɨn mɨn.‡
13 Nenətɨ Uhgɨn mɨn əh, ilat kəsotaiirən e nolən itəm
nɨsualkələh kotaiir mihin, kən sənəmə e nətəlɨgən rəha
etəmim, o rəha tata mɨn, məto ilat kotaiir wi mɨn e Uhgɨn, e
rəhan nəsanənən əm.§
14 Nəghatən əh, in təmuwa etəmim, mətatɨg kitat min.
Kən itɨmat emotəplan rəhan nepətən, kən nəsanənən asol ne
nəhag-əhagən rəhan e nɨganəmtɨtɨmat. Inu, in nəsanənən asol
ne nəhag-əhagən rəha Noan Kitiəh Əm, itəm in təmɨsɨ-pən e
Tata Uhgɨn. In tərioah e nəwɨrən itəm tətawte-in kəm kitat, kən
mərioah mɨn e nɨpahrienən.*
15 Jon tatətul-arəp matən əfəməh məmə, “Etəmim u inu
itəm io ematən məmə, ‘Io etaupən, kən suah kit mɨn əh-ikɨn
tatuarisɨg-in io, məto in ilɨs taprəkɨs-in io, məto-inun, nian
eməsaiirən əh, in tɨnəmatɨg lilɨn rəkɨs.’ ”
16 Kən in tərioah e nəwɨrən itəm in tətawte-in kəm kitat, kən
e nəwɨrən əh rəhan, nian rafin in tatos-ipa, matos-ipa, matos-
ipa, kəm kitat rafin.
17 Tol nəhlan məto-inu Lou itəm Uhgɨn təmos-ipa aupən,
Moses in suatɨp ron, məto Iesu Kristo in suatɨp rəha nawte-
inən nəwɨrən əh ne nɨpahrienən rəha Uhgɨn kəm kitat.†
18 Suah kit təsehmən Uhgɨn nian kit ne.‡ Məto Noan Kitiəh
Əm, in Uhgɨn, itəm in iuəhkɨr o noanenau rəha Tata Uhgɨn, in
təmol əp Uhgɨn kəm kitat kən kotɨtun.§

Jon təmən məmə sənəmə in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa
(Mat 3:11-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

---

† **1:9:** 1 Jon 2:8 ‡ **1:12:** Kal 3:16 § **1:13:** Jon 3:5; 1 Pita 1:23 * **1:14:** Fil 2:7; 1 Tim 3:16 † **1:17:** Rom 5:21 ‡ **1:18:** Eks 33:20 § **1:18:** 2 Korin 4:6; Kol 1:19; 2:9; Nol Əpən 22:4

19 Kən netəm-iasol mɨn e noanol rəha Isrel itəm kotatɨg
Jerusalem, kəmotahl-ipən pris mɨn neen ne Lifaet mɨn un,
netəm kotasitu e pris mɨn e Nimə Rəha Uhgɨn, məmə okotuwa
motehm Jon motətapəh ron, məmə, “?Ik etəmim pah un?” Kən
o nat u, Jon təmətul-arəp matən-iarəp in.
20 Nian ilat kəmotətapəh ron, in təməsəhluaig-inən, məto
təmən-ipən ətuatɨp əm in kəm ilat məmə, “Sənəmə io Kristo
itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.”
21 Kən ilat kəmotən məmə, “?Okəmə sənəmə ik Kristo, kən ik
pah? ?Ik Elaija?”*
Məto Jon təmə, “Kəpə, sənəmə io Elaija.”
Kən ilat kəmotətapəh mɨn ron məmə, “?Okəmə sənəmə ik
Elaija, kən ik pah? ?Ik ien rəha Uhgɨn itəm kəmatən aupən
məmə otəpanuwa?”†
Məto Jon təmə, “Kəpə.”
22 Kən ilat kəmotən məmə, “Ik onəkəike mən-iarəp ik kəm
itɨmat, pəs itɨmat ekotuwɨn motən-ipən kəm netəm kəmotahl-
ipa itɨmat ekotuwa.”
23 Kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Io u itəm ien rəha Uhgɨn Ae-
sea tɨnəmən-iarəp rəkɨs aupən məmə, ‘Suah kit tətagət əfəməh
əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn, matən məmə, Otol-wɨr suatɨp rəha
Iərəmərə.’ ”‡
24 Nətəmim itəm kəmahl-ipa ilat, Farisi mɨn neen əh-ikɨn,
25 kən ilat kəmotətapəh mɨn o Jon məmə, “?Okəmə sənəmə
ik Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, kən sənəmə ik
Elaija, kən sənəmə ik ien itəm kəmatən-iarəp aupən, kən təhrol
nakatol baptais e netəmim?”
26 Kən tuhalpɨn matən məmə, “Io iatol baptais e netəmim
e nəhau, məto suah kit u ikɨn ilugɨn etəmat, itəm itəmat
nəkotəruru in.
27 Io etaupən, suah un in tatuarisɨg, məto in ilɨs, kən io ləhau
ləhau əm, kən esahmen agɨn-əhən məmə ekol wək kit rəhan.”§
28 Natɨmnat mɨn u, kəmol əpəh e latuənu kit, nərgɨn u Petani,
in tətatɨg əpəh entənɨpən e nəhau Jotan. Ikɨn əh Jon tatol
baptais e netəmim ikɨn.

Iesu in tahmen e nətɨ sipsip rəha Uhgɨn

29 Kəmən lawɨgin, Jon təməplan Iesu taliwək matuwa, kən
in tən məmə, “!Ei! !Otəplan-tu! Suah u inu, in Nətɨ Sipsip rəha
Uhgɨn.* Kən in otəpanos-irəkɨs nolən rat mɨn rəha nətueintən
u.†

---

* **1:21:** Mal 3:1; 4:5-6; Mat 11:14; 17:10-13 † **1:21:** Dut 18:15 ‡ **1:23:** Aes 40:3
§ **1:27:** Nəghatən pahrien itəm Jon təmən, tol nəhlan, “Io esahmen agɨn-əhən
məmə ekos-irəkɨs put rəhan.” Netəmim aupən kotəmə wək rəha nos-irəkɨsən put
rəha iərəmərə, in wək rəha slef itəm in ləhau ləhau agɨn. * **1:29:** Jen 22:8; Aes
53:7; 1 Pita 1:19; Nol Əpən 5:6 † **1:29:** Hiprus 9:22,26

30 Etəmim u inu, io ematən kəm itəmat məmə, ‘Io etaupən,
kən suah kit mɨn əh-ikɨn tatuarisɨg-in io, məto in ilɨs taprəkɨs-
in io, məto-inu nian eməsaiirən əh, in tɨnəmatɨg lilɨn rəkɨs.’
31 Nian io ematəghat-in, kən io mɨn eməruru məmə in
etəmim pah; məto emuwa matol baptais e netəmim e nəhau
məmə ekol əp suah u kəm noanol mɨn rəha Isrel.”
32-33 Jon təmatətul-arəp matən məmə, “Uhgɨn təmahl-ipa io
məmə io ekol baptais e netəmim e nəhau, kən nian ematəghat-
in, io mɨn eməruru məmə suah u inu. Məto Uhgɨn təmən-
ipa kəm io məmə, ‘Onəkəplan Narmɨn Rəhak oteiuaiu matɨg
e etəmim kit. Kənu suah u inun, in otol baptais e netəmim
e Narmɨn Rəha Uhgɨn.’ Kən əmun, uarisɨg eməplan Narmɨn
Rəha Uhgɨn təmɨsɨ-pər e neai tahmen e mak, muwa, meiuaiu
məpələh-pər lan.
34 Io ətuatɨp eməplan nat u, kən ematətul-arəp matən-iarəp
məmə, ‘Suah u inu, in Nətɨ Uhgɨn pahrien.’ ”

Iesu təmətuoun mətaun-in
rəhan netəmim

35 Kəmən lawɨgin, Jon tətatɨg əpəh ikɨn kitiəh əm iləhal rəhan
kəiu etəmim.
36 Kən nian nɨganəmtɨ Jon təmətul e Iesu taliwək matuwa
kən təmə, “!Ei! !Otəplan-tu! !Suah u inu, in Nətɨ Sipsip rəha
Uhgɨn!”
37 Kən nian rəhan etəmim mil kəmuəto nəghatən əh,
kəmuətul matiauarisɨg-in Iesu.
38 Kən Iesu teirair məplan suah mil un katuətəu-pən-in, kən
in təmə, “!Ei! !Suah mil! ?Natuegəs-in naka?”
Kən ilau kuəmə, “Rapai. ?Ik nətatɨg hiə?” (Nəghatən u
“Rapai,” nɨpətɨn u “Iəgətun.”)
39 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Pəs kəhaluwɨn nakuəplan-
tu.” Kən ilau kəmiauarisɨg-in məhaluwɨn kuəplan ikɨn in
tətatɨg ikɨn. Iuəhkɨr mɨtgar tiwɨg ehnaipən, ilau kəmətuan
iləhal min mətoarus tapinəp.
40 Suah mil u kit itəm təmətо Jon, nərgɨn u Antru, pian u
Saimon Pita.
41 Kən roiu agɨn-əh mɨn, in təmuwɨn mehm pian Saimon mit
muwa, kən mən-ipən kəm in məmə, “!Ei! !Enotəplan rəkɨs
Mesaea!” (Nəghatən u, Mesaea, nɨpətɨn u məmə, “Kristo,” itəm
Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.)
42 Kən təmit Saimon muwa o Iesu.
Kən nian nɨganəmtɨ Iesu təmətul lan, kən mən-ipən kəm in
məmə, “Ik u inu Saimon, nətɨ Jon, məto roiu okaun-in ətəgtəg
ik məmə ‘Kefas.’ ” (In “Pita”‡ e nəghatən Kris).§

Iesu təmaun-in Filip ne Nataniel

‡ **1:42:** Nɨpətɨ nərgɨn u Pita, in “kəpiel.” § **1:42:** Mat 16:18

43 Kəmən lawɨgin mɨn, Iesu nɨkin tɨnəht məmə otuwɨn-tu
Kalili. Kən nian in təməplan Filip, kən tən-ipən kəm in məmə,
“Wa-tu, mətəu-pa io.”
44 Filip u, in etəm Petsaeta, ima Antru ne Pita.
45 Kən in təmehm Nataniel, kən tən-ipən kəm in məmə,
“Itɨmat enotəplan suah ilouin, aupən Moses təməte rəkɨs
rəhan nəghatən mɨn itəm tatəghat-in e naoa rəha Lou. Kən ien
mɨn rəha Uhgɨn aupən ilat mɨn kəmotəte rəkɨs nəghatən mɨn
itəm tatəghat-in. In etəm Nasaret, in nəti Josep, kən nərgɨn u,
Iesu.”
46 Məto Nataniel təmə, “?Naka lan? ?Nɨkim təht məmə nat
wɨr kit otɨsɨ-pən e Nasaret? !Kəp!”
Kən Filip təmə, “Ita, təwɨr əm, pəs-tu kian nakəplan-tu.”
47 Nian Iesu təməplan Nataniel taliwək matuwa, kən təmə,
“!Suah u, in noanol ətuatɨp rəha Isrel! !Neiueiuəən tɨkə lan!”*
48 Kən əmun Nataniel tətapəh o Iesu məmə, “? Nəmahro
mɨtun məmə io etəm tol nulan?”
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nian ik nəmatəpələh e
nəukət nɨg fik, kən Filip təsaun-inən əh ik, məto io enəməplan
rəkɨs ik.”†
49 Kən Nataniel təmə, “!Iəgətun! !Ik Nəti Uhgɨn! !Ik Kig rəha
noanol mɨn rəha Isrel!”
50 Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “? Ik nəmatahatətə
lak məto-inu io emən əm məmə enəməplan rəkɨs ik, nian
nəmatəpələh-pən əh e nəukəti nɨg fik? Ik onəpanəplan nat asol
mɨn taprəkɨs-in itəm u.”
51 Kən mən mɨn məmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm
itəmat məmə, onəpanotəplan napuə oterəh, kən nagelo mɨn
rəha Uhgɨn koatər moatuwɨn e neai, kən moteiuaiu moatuwa
o Nəti Etəmim.”‡

2

Marit kit əpəh Kena

1 Kəmən niəh in, katol marɨt kit əpəh Kena, latuənu kit e Kalili.
Kən mama rəha Iesu in əpəh ikɨn ilat min.
2 Kən ilat kotaun-in-pən mɨn Iesu ne rəhan mɨn netəmim,
məmə ilat mɨn okotuwɨn e marɨt əh.
3 Kən e nian əh, kəmotənɨm rafin wain, kən mama rəha Iesu
tən-ipən kəm in məmə, “Rəhalat wain təmɨkə.”
4 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Pətan, təhrol nakatələhəu-
pa nat u kəm io? Nian rəhak təsuwamən əh.”

---

* **1:47:** Jen 27:30-36; 31:26; 32:28 † **1:48:** Nɨg fik mɨn, ilat nɨg-kɨtun mɨn e nasumən ikɨn Isrel. Netəmim koatun noalat, kən moatəpələh ahgin nɨmalɨlat. Koatəpələh ahgin pɨk nɨg fik iuəhkɨr o nimə rəhalat kən moatəfak məmə nɨkilat otatəht nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn. Nat itəm Iesu təmən e ves 47 ne 51 in tatəghat-in Nataniel məmə okəm-naka təmatəpələh ahgin rəhan nɨg fik, kən nɨkin təmatəht nəmegəhən rəha Jekop. ‡ **1:51:** Jen 28:12

5 Məto rəhan mama tən-ipən kəm iolwək mɨn rəha marɨt
məmə, “Itəmat onəkotəkəike motol natɨmnat rafin itəm in
otən.”
6 Nuwigɨ nat asol ilat sikis, kəməlɨn əh-ikɨn əh o nəhau, məmə
netəm Isrel ilat kotəike motaikuas e nelmɨlat məmə ilat oko-
taruətuəh e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Nuwigɨ nat mɨn un, kəmol e
kəpiel, kən okəmə naka kitɨəh tɨtun nosən wan-hanrɨt lita
nəhau. 7 Kən Iesu tən-ipən kəm netəm koatol wək məmə,
“Otətu-pən nəhau e nuwigɨ nat mɨn un.” Kən kəmotətu ilat
kotərioah wɨr.
8 Kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Otətu rəkɨs nəhau neen motos
motuwɨn kəm etəm tərəmərə e marɨt.” Kən ilat kəmotol mihin.
9 Kən nian suah un təmənɨm asgəwɨn, məto nəhau tɨnol rəkɨs
wain lan. Məto etəmim itəm tərəmərə e marɨt u, in təruru
məmə kəmos hiə wain u. Netəm mɨn əm un itəm kəmotos
nəhau motuwa, ilat əm kotɨtun. Kən etəm tərəmərə e marɨt
təmaun-in etəm təmol marɨt,
10 mən-ipən məmə, “Nian rafin netəmim kotaupən motos-
iarəp wain wɨr, kən uarisɨg netəmim kotənɨm tepət un, kənu
kəpanos-iarəp itəm u təsəwɨr pɨkən. Məto ik natos əh itəm təwɨr
muwa mətoarus-pa u-roiu.”
11 Kən inu nəmtətin itəm Iesu təmətuoun agɨn-əh lan mol.
Kən in təmol ikɨn Kena, latuənu kit e Kalili. Nəmtətin əh, in
təməgətun nepətən rəha Uhgɨn lan, kən rəhan netəmim mɨn,
kəmotahatətə əskasɨk lan.

Iesu təməhg-iarəp netəmim itəm kotol maket e
Nimə Rəha Uhgɨn
(Mat 21:12-13; Mak 11:15-18;
Luk 19:45-46)

12 Uarisɨg e marɨt əh, in təmeiuaiu muwɨn e taon əh Ka-
paneam ilat rəhan mama ne pian mɨn ne rəhan netəmim mɨn.
Kən kəmotatɨg nian əkuəkɨr əm əh-ikɨn əh.
13 Kən tɨnuwa iuəhkɨr o nian rəha lafet kit rəha noanol mɨn
rəha Isrel itəm katən məmə lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən
Iesu təmər muwɨn əpəh Jerusalem.
14 E Nimə Rəha Uhgɨn, Iesu təməplan netəmim itəm koatos
məni e kau, ne sipsip, ne iouen, məmə netəmim okotos-
nəmtɨn. Kən netəmim neen əh-ikɨn, ilat koatol senɨs e məni
rəha netəm ik pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
15 Kən in tos təulə neen, mətəl o nalis-alisən itəm. Kən in
mɨtəp netəm mɨn un ilat rəhalat kau mɨn ne sipsip mɨn məmə
okotiet e Nimə Rəha Uhgɨn. Kən in təməhtəg məni rəha netəm
mɨn u itəm koatol senɨs lan, kən təmahwin-ahwin rəhalat tepɨl
mɨn.

---

* **2:13:** Eks 12; Dut 16:1-6

16 Kən məhai ilat min u itəm koatol-salim-in iouen mən-ipən
məmə, “!Otəmik nat min un motiet! !Itəmat sotolən Nimə Rəha
Tata rəhak tuwa in nimə kit rəha nolən makit!”
17 Kən netəmim rəhan, nikilat tuəh nəghatən kit e Naoa Rəha
Uhgin, itəm tatən məmə, “Io ekolkeike pik Nimə Rəham e nikik,
nikik tatimis-pən lan.”†
18 Kən netəm-iasol min rəha netəm Isrel kotətapəh ron
məmə, “?Pah təmol məmə nəkitun nolən nat u? !Ol nəmtətin
məmə otəgətun ətuatip kəm itimat!”
19 Məto Iesu təmə, “Okəmə itəmat nakotərəkin Nimə u Rəha
Uhgin, kən nian kisil əm, io ekiləkin min tətul.”‡
20 Kən netəm-iasol min un kotəmə, “!Ei, nəman! Netəmim
kəmotol wək pik e nup ilat rafin foti-sikis motiləkin Nimə u
Rəha Uhgin. ?Onakahrol nulan miləkin e nian kisil əm?”
21 Məto Nimə əh Rəha Uhgin itəm Iesu tatəghat-in, in nipətin.
22 Kən uarisig, nian in tinimis rəkis, kən minəmegəh min,
kən rəhan netəmim min, nikilat tuəh nəghatən əh rəhan itəm
təmən. Kən ilat kəmotahatətə e Naoa Rəha Uhgin, ne nəghatən
itəm Iesu təmatən-ipən kəm ilat.

Iesu tinəmitun rəkis nətəligən min rəha netəmim

23 Nian əh Iesu təmətatig e Jerusalem e nian rəha lafet rəha
Nuhagego-inən, netəmim tepət kəmotəplan nəmtətin min itəm
in təmol, kən kəmotahatətə e nərgin.
24 Məto Iesu in təmitun nat itəm tətatig e nikilat, kən
məsatahatətəən elat.
25 Okol suah kit təsətul-arəpən məghat rəha netəmim lan,
məto-inu Iesu titun rafin nətəligən rəha netəmim.§

3

Nikotimas təmuwin məplan Iesu

1 Etəm-iasol kit e noanol rəha Isrel, nərgin u, Nikotimas.* In
Farisi kit.
2 Kən nian kit lapin, in təmuwin məmə otəghat ilau Iesu. In
təmən-ipən məmə, “Iəgətun, itimat ekotitun məmə ik iəgətun
kit itəm Uhgin təmahl-ipa ik nakuwa, məto-inu suah kit okol
təsolən nəmtətin min un ik nakatol okəmə Uhgin təsatigən
ron.”
3 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nipahrienən agin u iatən-
ipinə kəm ik məmə, okəmə etəmim kit təsaiir wiən, okol in
təsəplanən nərəmərəən rəha Uhgin.”†
4 Kən Nikotimas, narmin təmiwig pik, kən mətapəh ron
məmə, “?Etəm tinol iahgin rəkis, otəhrol maiir mətmətig min? !
In okol təsuwin minən e nərpi rəhan mama kən maiir-pa min!”

---

† **2:17:** Sam 69:9 ‡ **2:19:** Mat 26:60-61; 27:40; Mak 14:57-59; 15:29. § **2:25:** Jon 1:47; 6:61; 13:11 * **3:1:** Jon 7:50-51; 19:39-42 † **3:3:** Jon 1:13; 1 Pita 1:23; Jem 1:18

5 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən-
ipɨnə kəm ik məmə, okəmə etəmim təsaiir-wiən e nəhau ne
Narmɨn Rəha Uhgɨn, okol təsuwɨnən matɨg ahgin nərəmərəən
rəha Uhgɨn.‡
6 Nɨpətɨtəm tətaiir əm e nɨta rəha etəmim əm, məto Narmɨn
Rəha Uhgɨn əm un in tatol məmə narmɨtəm tətaiir wi mɨn.
7 Təsəwɨrən məmə narməm otiwɨg məto-inu emən-ipɨnə kəm
ik məmə, ‘Onəkotəkəike motaiir wi mɨn.’
8 Tahmen əm e nɨmətag tatɨsɨ-pə ikɨn kit, matelel nat
matuwɨn ikɨn kit itəm in tolkeike məmə otuwɨn-pən ikɨn.
Natəto əm, məto ik nəkəruru məmə təmɨsɨ-pə hiə, kən matuwə
hiə. Kən e suatɨp kitiəh əm, kitat kəsotəplanən Narmɨn Rəha
Uhgɨn, məto koatəplan əm rəhan wək e nəmegəhən rəha
etəmim itəm təmaiir wi mɨn.”§
9 Kən əmun, Nikotimas tətapəh o Iesu məmə, “? Natɨmnat
mɨn un, otəhrol nulan muwa?”
10 Kən Iesu təmə, “Ik iəgətun asol rəha netəm Isrel. ?Təhrol
nəkəruru natɨmnat mɨn u?”
11 Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm ik məmə, nəghatən
mɨn u itəm ekoatən ilat, itɨmat ekotɨtun wɨr, kən natɨmnat
itəm ioatən-iarəp, itɨmat enotəplan rəkɨs. Məto itəmat
nəsotahatətəən e nəghatən mɨn rəhatɨmat.
12 Io iatən əm natɨmnat mɨn itəm katol e nətueintən əm u,
məto itəmat nəsotahatətəən e rəhak nəghatən. ? Kən okəmə
ekən natɨmnat mɨn itəm katol e Nego e Neai, nakotəhrol nulan
motahatətə lan?
13 Suah kit təsuwɨnən əpəh ilɨs e Nego e Neai, meiuaiu-pa,
mən-iarəp nian kit ne. Məto Nətɨ Etəmim əm, təmɨsɨ-pən iman
ikɨn e Nego e Neai, meiuaiu-pa, tɨtun nən-iarəpən.
14 “Aupən, əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn, Moses təmɨləs narmɨ
sɨnek kit, mətu-pər ilɨs e nɨg əfəməh kit, kən mɨləs-ipər.* Kən e
nolən kitiəh əm, okəike kɨləs-ipər mihin Nətɨ Etəmim,
15 məmə netəm mɨn u itəm okotahatətə lan, ilat okotos
nəmegəhən itulɨn.
16 Tol nəhlan, Uhgɨn təmolkeike pɨk netəmim e nətueintən,
tol-pən in təmos-ipa Nətɨn Noan Kitiəh Əm, məmə netəm mɨn
u itəm koatahatətə lan, ilat okol kəsotɨmɨsən, məto okotos
nəmegəhən itulɨn.†
17 Uhgɨn in təməsahl-ipamən Nətɨn tuwa e nətueintən u
məmə otən-iarəp nalpɨnən rəha nolən rəha netəmim rəha
nətueintən, məto in təmahl-ipa, məmə otuwa mol suatɨp o
nosmegəhən netəmim e nətueintən.
18 “Etəmim itəm tətahatətə lan, Uhgɨn okol təsənən nalpɨnən
rəhan, məto etəmim itəm təsahatətəən lan, Uhgɨn tɨnən rəkɨs

‡ **3:5:** Esik 36:25-27; Efes 5:26; Taet 3:5 § **3:8:** Esik 37:9 * **3:14:** Nam 21:4-9; Jon 8:28; 12:32; 12:24 † **3:16:** Esik 18:23,32; 37:9; 1 Tim 2:4; 4:10; 1 Jon 4:9-10

nalpinən rəhan, məto-inu in təsahatətəən e Nəti Uhgin Noan Kitiəh Əm.
19 Uhgin tətakil netəmim e nolən u məmə, Nəhag-əhagən tinuwa rəkis e nətueintən, məto netəmim kəsotolkeikeən Nəhag-əhagən. Ilat kəmoatolkeike Napinəpən ilə, məto-inu nian rafin rəhalat nolən, təsətuatipən.
20 Etəmim itəm tatol nolən itəm təsətuatipən, in tetəhau Nəhag-əhagən. Kən in təsuwamən e Nəhag-əhagən, məto-inu in tapəs məmə Nəhag-əhagən əh otasiəgəpin rəhan nolən min.
21 Məto etəmim itəm tatətəu-pən suatip rəha nipahrienən in otuwa e Nəhag-əhagən, məmə Nəhag-əhagən əh, in otasiəgəpin rəhan nolən kən matəgətun məmə in təmol ilat e nəsanənən əm rəha Uhgin."

Jon Təməghat-in Min Iesu

22 Uarisig e natimnat min əh, Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwin e nitən Jutia. Təmatig nuwəh məsin ilat min ikin əh, kən matol baptais e netəmim.
23 Məto e nian əh, Jon min, in tatol baptais e netəmim əpəh ikin kit iuəhkir əm o Salim, nərgin u, Aenon, məto-inu, ikin əh, nəhau tepət ikin. Kən netəmim koatuwin ikin əh, məmə Jon otol baptais elat.
24 E nian əh, kəməsiləs-ipənən əh Jon e kalapus.
25 Kən netəmim neen rəha Jon, ilat kəmotərgəhəu ilat etəm Isrel kit, o nolən ətuatip itəm etəmim otəkəike maikuas məmə in otaruətuəh e niganəmti Uhgin.
26 Kən ilat kəmotuwin kehm Jon, motən-ipən kəm in məmə, "Iəgətun, ik nəkitun etəmim kit u aupən itəlau min əpəh entənipən-pən ikin e nəhau Jotan, kən ik nəmətul-arəp matəghat-in kəm netəmim. Roiu əh, in tinatol baptais e netəmim. Kən ilat rafin kinoatuwin ron."
27 Kən Jon tən-ipən məmə, "Etəmim təruru nolən nat kitiəh ne, okəmə Uhgin əpəh e Nego e Neai təsos-ipənən wək əh kəm in.
28 Itəmat u noatətul-pa ron io. Itəmat nəkotitun məmə iatən nulan məmə, 'Sənəmə io Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.' Məto Uhgin təmahl-ipa io məmə iakaupən muwa, kən Kristo in otəpanuarisig.
29 Ekuəh nimaa nəghatən kit kəm itəmat. Etəmim itəm in otol marit e pətan kit, pətan əh tatətəu-pən əm in. Kən etəmim u, netəmim koatəsahgin məmə in otuwa e lafet rəha marit, kən nikilat kotagien lan kən motəto nəwian, ilat kəsotetetən in. Kən io u, ekahmen e in kit itəm tatəsahgin əm matətəlig-in o nətoən nəwian, kən io min esetəhakən kəm in o netəmim itəm koatuarisig-in, məto nikik tagien mərioah ron.
30 Kristo əh, in otəkəike muwa mə in ilis taprəkis-in io, kənu io ekəike meiuaiu."

31 Etəmim itəm təmisi-pən ilis e Nego e Neai, in ilis taprəkis-
in netəmim rafin. Etəmim itəm tətan əm e nətueintən, in
etəmim əm rəha nətueintən, kən in titun əm nənən natimnat
min u e nətueintən u. Məto, etəmim itəm tatisi-pən ilis e neai
in ilis taprəkis netəmim rafin.
32 In tatətul-arəp o nən-iarəpən natimnat itəm in təməplan
kən minəto rəkis, məto etəmim kit ne təsahatətəən e rəhan
nəghatən.
33 Məto etəmim itəm təmos rəhan nəghatən kən mətahatətə
lan, in tatətul-arəp məmə nəghatən itəm Uhgin təmən, in
nipahrienən.
34 Tol nəhlan məto-inu etəmim əh itəm Uhgin təmahl-ipa
tuwa, in tatən-iarəp əm nəghatən min rəha Uhgin. Kotitun
məmə in tatən-iarəp əm nəghatən min rəha Uhgin məto-inu
Uhgin təmos-ipən Narmin Rəhan tərioah lan, okol kəsolən
mak lan kəsehmən namnun.
35 Əwəh, Tata Uhgin in tolkeike pik Nətin əh, kən in tinələhəu-
pən rəkis natimnat rafin e nelmin.
36 Etəmim u itəm tətahatətə e Nəti Uhgin u, in tatos
nəmegəhən itulin u, namnun tikə. Kən məto, etəm tatəht nəwia
Nətin u, in okol təsosən nəmegəhən itulin u nian kit ne, məto-
inu etəmim itəm tol nəhlan, neməha rəha Uhgin tatuwin ron
namnun tikə.

4

Iesu təmatəghat kəm pətan Sameria

1 Farisi min kəmotəto nəghatən, məmə Iesu in tinatiuw-pa
netəmim tepət kinotuwa ron, kən in tatol baptais elat tepət.
Rəhalat nampa taprəkis-in nampa rəha netəmim rəha Jon.
2 (Məto nipahrienən sənəmə Iesu in tatol baptais elat, netəmim
min əm rəhan ilat kotol baptais e netəmim.)
3 Kən nian Iesu tinitun məmə Farisi min kinotəto nəghatən əh,
kən in təmiet e Jutia mitəlig-pən əpəh Kalili.
4 Kən nian in təmatuwin ikin əh, təmən mə otəkəike muwin-
pən Sameria ikin.* 5 Kən in təmuwin-pən e taon kit e Sameria,
nərgin un, Saeka. Taon əh, in iuəhkir o niməptən kit itəm
aupən Jekop in təmətatipən† kəm nətin u Josep.
6 Kən wel rəha Jekop əh-ikin. Kən Iesu tinəpou agin, məto-
inu in təmaliwək e suatip əfəməh, kən tuwa məpələh-pər
iuəhkir o wel, mitameg. E nian əh, in tinol tina.‡
7-8 Kən rəhan netəmim min kəmotuwin əpəh e taon, məmə
okotos-nəmtin nagwənən. Kən pətan Sameria kit, təmuwa

* **4:4:** E nian əh, tiəkis o netəm Isrel məmə okotuwin ima netəm Sameria, məto-inu e rəhalat nehmən, netəm Sameria ilat kotamkimik e niganəmti Uhgin. † **4:5:** Jen 48:22; Jos 24:32 ‡ **4:6:** E nian əh, mitgar tinətul ətuatip.

məmə otətu nəhau. Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Eh. Os-
ipa-tu nəhau noan məsɨn kəm io. Ekolkeike məmə ekənɨm.”
9 Kən pətan Sameria u, tən-ipən kəm in məmə, “!Ei! Ik etəm
Isrel un, kən io pətan Sameria. ?Təhrol nakatətapəh-in-pa
nəhau kəm io?” Təmən-ipən nəhlan məto-inun etəm Jutia ne
etəm Sameria kəsuənɨm kələhən nəhau e panɨkɨn kitiəh.
10 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ik nəkəruru nat naka
itəm Uhgɨn tolkeike məmə otos-ipɨnə kəm ik. Kən ik məruru
mɨn io, io u, iatətapəh-in-pɨnə nəhau kəm ik. Okəmə ik nəkɨtun,
ik onakətapəh-in-pa nəhau ron io. Kən io oekos-ipɨnə nəhau
megəh.”§
11 Kən pətan un, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, ik
rəham pəkɨt tɨkə, kən wel u, in əpəh ləhau isəu. ?Nəhau megəh
un nakatən mə onakətu ahrol mɨnu lan?
12 Rəhatat pipi Jekop u aupən, in təmos-ipa wel u kəm itat,
kən in təmatətu nəhau ikɨn nɨmɨn, ilat nenətɨn mɨn, ne rəhan
mɨn kau mɨn. ?Kən təhrol? ?Ik nakaprəkɨs-in Jekop, o?”
13 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Netəm koatənɨm
nəhau e wel u, ilat okəpanotoaoa mɨn.
14 Məto etəmim itəm otənɨm nəhau itəm io ekos-ipən kəm
in, okol təsoaoa mɨnən nian kit ne.* Nəhau itəm io oekos-
ipən kəm in, in tahmen e nəmtɨ nəhau kit itəm tɨtapuəl-apuəl
mətaiu əpəh imə e nɨkin nian rafin, matos-ipən nəmegəhən
itulɨn kəm in, itəm otəsolən namnun.”†
15 Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “!Etəm-iasol, awi! Os-
ipa-tu nəhau un kit kəm io, məmə io ekəsoaoa mɨnən nian kit,
kən məsuwa mɨnən u ikɨn-u, mətu nəhau.”‡
16 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Uwɨn maun-in-pən
rəham iaguɨhl, kən muea ikɨn-u.”
17 Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “Io rəhak iaguɨhl
tɨkə.” Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nakatən pahrien
məmə rəham iaguɨhl tɨkə.
18 Məto-inu ik, nəmətəu-pən rəkɨs nəman faif, kən iərman
u itəm itəmlau min nakatuatɨg u-roiu, sənəmə rəham ətuatɨp
iaguɨhl. Nəghatən rəham u-roiu, in nɨpahrienən.”
19 Kən pətan u, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, iatəplan
məmə ik ien kit rəha Uhgɨn.
20 Tɨpɨtɨmat mɨn aupən, ilat kəmotəfak kəm Uhgɨn əpəh ilɨs e
nɨtot əpəh, məto itəmat netəm Isrel, nakoatən məmə Jerusalem
əm un, okəkəike kan ikɨn katəfak.”

---

§ **4:10:** Pətan u təməsɨtun wɨrən nɨpətɨ nəghatən itəm Iesu təmən-ipən məmə otos-ipən nəhau megəh. Nəghatən əh, nɨpətɨn ətuatɨp un nəmtɨ nəhau kit itəm talien mɨtapuəl-apuəl. Məto Iesu in tatəghat-in atɨp in, məmə Narmɨn Rəhan in tatos-ipən nəhau lilɨn. Aes 44:3; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Sek 14:8; Jon 7:37-38; Nol Əpən 7:17; 21:6; 22:1,17. * **4:14:** Jon 6:35 † **4:14:** Sam 42:1-2; 63:1, Aes 12:3; 41:17-18; 44:3; 49:10; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Jon 7:38 ‡ **4:15:** Jon 6:34

21 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Pətan, ik onakəkəike
mən nɨpahrienən e rəhak nəghatən. Nian əh-ikɨn tatuwa,
məmə ɨtəmat onəsotəfak mɨnən kəm Tata Uhgɨn əpəh e nɨtot
asol əh, ne Jerusalem mɨn.
22 Ɨtəmat netəm Sameria, ɨtəmat noatəfak kəm Uhgɨn məto
ɨtəmat nəkotəruru in. Məto ɨtɨmat ioatəfak kəm Uhgɨn u,
ekotɨtun in, məto-inun suatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən
netəmim in təmɨsɨ-pa etɨmat, netəm Isrel.§
23 Məto otəsuwəhən, nɨpahrienən məmə nian əh tɨnuwa
rəkɨs, nian Narmɨn Rəha Uhgɨn in otasitu e ɨəfak pahrien mɨn,
mol ilat məmə ilat okotɨtun wɨr Uhgɨn məmə Uhgɨn u, in Uhgɨn
pahrien, kən mol ilat məmə ilat okotəfak kəm in e nɨkilat
pahrien. Məto-inu Tata Uhgɨn in tategəs-in ɨəfak mɨn ɨtəm
koatol nəhlan.
24 Uhgɨn in sənəmə etəmim. Kəpə. In narmɨn. Tol nəhlan,
kən netəmim ɨtəm koatəfak kəm in, ilat kotəkəike motəfak kəm
Uhgɨn məmə Uhgɨn u, in Uhgɨn pahrien, kən ilat kotəkəike
motəfak kəm in e nɨkilat pahrien e nəsanənən rəha Narmɨn
Rəhan.”
25 Kən pətan u, təmən-ipən kəm in məmə, “Io enɨtun məmə
Mesaea u, otəkəike muwa. Inu, kətaun-in məmə Kristo ɨtəm
Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa. Kən nian otuwa, kən in tɨtun
nən-iarəpən natɨmnat rafin kəm kitat.”*
26 Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u inu,† iatəghat kəm ik.”‡
27 Kən roiu agɨn-əh, netəmim rəha Iesu kəmotɨtəlɨg-pa mɨn.
Kən narmɨlat təmiwɨg pɨk nian kəmotəplan in tatəghat ilau
pətan kit. Məto ilat kit təməsətapəhən ron məmə, “? Ik
nakolkeike naka?” o “?Ik natəghat kəm pətan əh o naka?”
28 Kən pətan u, təmapəs rəhan nuwigɨ nəhau tatəpələh,
mɨtəlɨg muwɨn əpəh e taon. Təmuwɨn matən-ipən kəm
netəmim ikɨn əh məmə,
29 “Eh. Otuwɨn-tu motəplan-tu suah kit əh-ikɨn əh, in təmən-
iarəp rafin natɨmnat mɨn ɨtəm io ematol. ? Okəmə naka in
Kristo ɨtəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa?”
30 Kən ilat kəmotiet e taon əh, mɨnoatuwɨn məmə okotəplan-
tu Iesu.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e nagwənən

---

§ **4:22:** Rom 3:1,2; 9:4,5; 15:8,9 * **4:25:** Netəm Sameria kəmotɨtun e naoa rəha Dut 18:15-19 məmə Kristo in otən əp kəm ilat nalpəkauən rəha Uhgɨn kəm ilat. † **4:26:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman ɨtəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən u rəha Iesu, “Io u inu,” təmən ikɨn-u ne ikɨn tepət mɨn e naoa u, in tahmen ahmen əm e nəghatən kit ɨtəm Uhgɨn təmatən o nən atɨpən nərgɨn kəm Moses, matən məmə, “Io Etatɨg.” Onakehm e naoa rəha Eks 3:14-16. Iesu tatən nəghatən əh, matol əp in məmə in Uhgɨn. Iesu in tatən məmə in Uhgɨn, kən matɨg matən mɨn məmə in Kristo ɨtəm pətan əh tatən. ‡ **4:26:** Jon 8:24; 9:35-37

31 Kən e nian əh, netəmim rəha Iesu koatuəh nɨkin məmə,
“Iəgətun, ik agwən kit.”
32 Məto in tən-ipən kəm ilat məmə, “Io nɨgak əpəh nagwənən
itəm itəmat nəkotəruru.”§
33 Tol nəhlan, rəhan netəmim kɨnoatətapəh-ətapəh olat mɨn
məmə, “?Tahro? ?Okəm-naka suah kit təmos-ipən nagwənən
kit kəm in, o?”
34 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Uhgɨn təmahl-ipa io
iakuwa, kən nagwənən u nɨgak, məmə iakatol natɨmnat itəm
in tolkeike məmə oekol.* Kənu iakol rafin wək mɨn itəm in
təmos-ipa məmə oekol, o nol namnunən rəhan wək.
35 “Itəmat nəkotɨtun-tu nəghatən kit u katən məmə, ‘Məwɨg
kuwɨt əh-ikɨn tətatɨg məmə okotoarus nian rəha nəulək-inən
nagwənən e nasumən.’ Məto io iatən-ipɨnə kəm itəmat,
otəplan-tu nagwənən u e nasumən. Roiu əh, nɨmalɨlat tɨnapə
rəkɨs. Nian rəha nəuləkən əh-roiu.†
36 “Etəmim rəha nəuləkən tɨnuwa, mɨnətuoun mɨnatos rəkɨs
rəhan nətouən. Kən nagwənən u, in təməulək in o nəmegəhən
lilɨn. E nolən u, etəmim itəm tətasum ne etəmim itəm tatəulək
in mos matuwa, ilau kərən nɨkilau otagien.
37 Nəghatən kit u katən məmə, ‘Suah kit tuwɨn mə otasum,
məto etəm pɨsɨn kit mɨn otəulək-in məmɨk muwa.’ Nəghatən u,
in nɨpahrienən.
38 Io emahl-ipən itəmat məmə onəkotuwɨn motəulək e na-
sumən itəm itəmat nəməsotasum-inən. Netəm pɨsɨn mɨn, ilat
kəmotasum in. Kən itəmat nɨnoatəhl noa rəhalat wək.”

Netəm Sameria tepət kəmotahatətə e Iesu

39 Kən e taon u, netəm Sameria tepət, ilat kəmotahatətə e
Iesu məto-inu pətan əh təmatətul-arəp matən-ipən kəm ilat
məmə, “Iesu təmən-iarəp natɨmnat rafin itəm io ematol.”
40 Kən nian netəm Sameria kəmotuwɨn motehm, kən
kəmotəkəike kəm in məmə otuwɨn motatɨg ilat min. Kən Iesu
təmuwɨn moatatɨg o nian kəiu.
41 Kən netəmim tepət mɨn kəmotahatətə lan e rəhan mɨn
nəghatən.
42 Kən moatən-ipən kəm pətan u məmə, “Itɨmat emotahatətə
lan o nəghatən u itəm ik nəmən-ipa, məto roiu əh, ekoatahatətə
lan məto-inu itɨmat əm emotəto rəhan nəghatən mɨn, kən
motɨtun pahrien məmə in Iosmegəh rəha nətueintən.”‡

---

§ **4:32:** Job 23:12; Jon 6:27 * **4:34:** Jon 5:30, 8:29 † **4:35:** Nian Iesu tatəghat-in nagwənən e nasumən itəm nɨmalɨlat tɨnapə rəkɨs, in tatən ətuatɨp əm məmə, “!Otəplan-tu! Netəmim kɨnotətul matɨp rəkɨs. Sotolən kəmɨn motapɨl o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgɨn tahmen-pən əm e netəm koatol kəmɨn o nəuləkən, kən moatən məmə, ‘Məwɨg kuwɨt əpəh ikɨn, kən nagwənən təpanəmɨtə.’ Kəpə, netəmim kɨnatətul matɨp rəkɨs o nosən nəghatən rəha Uhgɨn.” ‡ **4:42:** 1 Jon 4:14

Iesu təmol-wɨr nətɨ
etəm-iasol kit rəha kig

43 Nian Iesu təmatɨg mos nian kəiu rəkɨs ikɨn əh, in təmiet
muwɨn Kalili.
44 Məto-inu aupən, in təmatən məmə ien mɨn rəha Uhgɨn,
natiməlat mɨn, ilat kəsotɨsiai-inən ilat.§
45 Netəm Kalili, aupən ilat kəmotuwɨn Jerusalem moatol
lafet rəha Nuhagego-inən, kən e nian əh, ilat kəmotəplan
natɨmnat mɨn itəm in təmol ikɨn əh. Kən nian Iesu təmuwɨn
Kalili, nɨkilat təmagien ron.

46 Kən Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn e latuənu Kena, əpəh Kalili.
Ikɨn əh aupən, in təmol nəhau tuwa mol wain.* Kən e Ka-
paneam, etəm-iasol rəha kig tətatɨg ikɨn. Kən nətɨn kit tatɨmɨs.
47 Kən nian suah u təmətо məmə Iesu təmɨsɨ-pən u Jutia
mɨnuwa rəkɨs Kalili, kən in təmuwa məplan Iesu. Kən mən-
ipən ron məmə oteiuaiu muwɨn əpəh Kapaneam kən mol-wɨr
nətɨn. Məto-inu suakəku nol otɨmɨs.
48 Kən Iesu tən-ipən kəm suah un məmə, “!Nəman! Itəmat
u, nakotəmə onəkotəplan əm nəmtətin mɨn ne natɨmnat
mɨn itəm narmɨtəmat otiwɨg ron aupən, kənu uarisɨg
un, nəpanotahatətə lak. Məto okəmə nəsotəplanən, okol
nəsotahatətəən lak.”
49 Kən suah un təmə, “!Etəm-iasol, awi! !Pəs kian uəhai əm!
!Otəsuwəhən roiu nətɨk tɨmɨs!”
50 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Uwɨn; nətɨm
otəpanəmegəh.” Kən suah un təmahatətə e nəghatən rəha Iesu
kən mɨtəlɨg.

51 Nian in təmatuwɨn əh e suatɨp, təməplan rəhan iolwək
mɨn, kən ilat kotən-ipən kəm in məmə, “Rəham suakəku
tɨnəmegəh rəkɨs.”
52 Kən in təmətapəh olat məmə, “?Təməwɨr e nian naka?”
Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Nəniəp ehnaipən e wan
klok rəhan nəgəpanən təmɨkə.”
53 Kən suah un, təmɨtun məmə, e nian ətuatɨp əh inəh, Iesu
təmən-ipən kəm in məmə, “Rəham suakəku otəpanəmegəh.”
Kən in ne rəhan mɨn, kəmotahatətə e Iesu.
54 Inu nian tatol kəiu lan itəm Iesu təmiet Jutia, muwa Kalili
kən mol nəmtətin kit.

---

§ **4:44:** Nat əpnapɨn Iesu təmaiir latuənu Petlehem, e nəptən asol Jutia, netəmim kotəplan məmə in etəm Nasaret əpəh Kalili, məto-inu təmətatɨg nuwəh ikɨn əh (Jon 7:41, 18:5, 19:19). Netəm Isrel e Jutia ne Kalili tepət kəsotahatətəən pahrien lan, rəhalat nahatətəən tɨmətmətɨg əm lan, nian kotəplan in tatol nat pɨspɨs neen (Jon 1:11; 2:18,23-25; 4:45,48; 6:2, 41, 66). Məto netəm Samaria itəm kotatɨg e taon u Saika, ilat kəmotahatətə pahrien lan, məmə Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa (Jon 4:40-42).

* **4:46:** Jon 2:1-11

5

Iesu təmol-wɨr suah kit əpəh iuəhkɨr e nəhau Petseta

1 Uarisɨg e nian əh, Iesu təmər muwɨn e taon u Jerusalem,
məto-inu katol lafet kit rəha netəm Isrel əh-ikɨn əh.
2 E Jerusalem, noan asol kit əpəh ikɨn, itəm kətaig lan. E
nəghatən rəha netəm Isrel katən nərgɨn məmə Petseta. Kən
nimə kit tatətul iuəhkɨr o noan əh. Nimə un, feranta lan, faif.
In əh iuəhkɨr o ket u e fenɨs rəha taon u, nərgɨn u, Ket rəha
Sipsip.
3-4 Kən ikɨn əh, e feranta mɨn, netəm koatɨmɨs tepət koatapɨl
əh-ikɨn. Neen nɨganəmtɨlat təpɨs, kən neen nelkɨlat tərat, neen
mɨn nɨpətɨlat nəwtain təmɨmɨs.*
5 Kən suah kit əh-ikɨn əh tətapɨl. In təmatɨmɨs mɨnos rəkɨs
nup tate-eit.
6 Kən Iesu təplan suah un tətapɨl, kən in mɨnɨtun məmə suah
u təmɨmɨs nuwəh məsɨn, kən tətapəh ron məmə, “?Tahro? ?
Nakolkeike məmə onakəwɨr?”
7 Etəm tatɨmɨs un tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol,
etəmim tɨkə məmə otɨləs io meiuaiu muwɨn e noan əh nian
nəhau tatəloal. Nian rafin, io etalkut pɨk məmə ekeiuaiu
muwɨn e noan əh, məto netəmim neen ilat kotaprəkɨs-in io
moteiuaiu motuwɨn. Kən ilat motaupən motek nəhau.”
8 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “! Ətul! Mos rəham
nɨmɨtiwɨn maliwək matuwɨn.”
9 Kən roiu agɨn suah apon təməwɨr mɨn. Kən maiuaiu rəhan
nɨmɨtiwɨn mos matuwɨn.
Nat u kəmol e nian rəha Sapat,†
10 kən netəm-iasol mɨn rəha Isrel kəmotəhai suah un itəm
tɨnəmegəh e rəhan nɨmɨsən, motəmə, “Nian u-roiu rəha Sapat;
kən təsətuatɨpən e Lou rəhatat məmə onakos nulan rəham
nɨmɨtiwɨn.”‡
11 Kən in tən-ipən kəm netəm mɨn u məmə, “Məto suah
u təmol-wɨr io, in təmən-ipa məmə ekos rəhak nɨmɨtiwɨn
maliwək matuwɨn.”
12 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Suah pah apon təmən-
ipɨnə kəm ik məmə onəkol nat un?”
13 Məto suah un təruru nərgɨ Iesu, məto-inu netəmim tepət
ikɨn əh, kən Iesu təmɨkə-pən əm əh ilugɨn elat.
14 Kən uarisɨg, Iesu təməplan suah un e Nimə Rəha Uhgɨn,
kən tən-ipən kəm in məmə, “!Ei! !Əplan-tu! !Ik nɨnəwɨr rəkɨs!

---

* **5:3-4:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən rəha ves 3-4 tol nulan məmə, “Ilat koatapɨl ikɨn əh moatəsahgɨn noan əh məmə otəloal. 4 Meto-inun, nian neen, nagelo kit rəha Uhgɨn tuwa, muwɨn e noan əh, kən mol tatəloal. Kən nian okəmə nəhau əh təloal un, etəmim itəm taupən meiuaiu matuwɨn e nəhau, nat əpnapɨn tatos nɨmɨsən naka, məto rəhan nɨmɨsən otəwɨr.” † **5:9:** Sapat: Əplan e tiksonari. ‡ **5:10:** Jer 17:21

Məto onatəto ik məmə nəsol mɨnən təfagə rat mɨn. Okəmə
nakol, nəratən kit otɨləs mɨn ik, itəm tərat təhmɨn mɨn.”
15 Kən suah apon təmuwɨn mən-ipən kəm netəm-iasol mɨn
rəha Isrel məmə, “Suah u itəm təmol-wɨr io, nərgɨn un, Iesu.”
16 Kən tol nəhlan, netəm-iasol rəha netəm Isrel, ilat
kɨnoatɨtəp-ɨtəp Iesu məmə okotol nəratən kəm in, məto-inu ilat
kotəplan in tatol natɨmnat mɨn tol nəhlan e nian rəha Sapat.§
17 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian rafin rəhak
Tata tatol əh wək, kən io mɨn oekatol wək.”*
18 Kən nəghatən u, tol nətəlɨgən rəhalat təskasɨk təhmɨn mɨn,
məmə okotohamnu in tɨmɨs. Məto-inu roiu əh, sənəmə məmə
tatətgəhl əm Lou rəha Sapat, məto nat in iahgin pɨk, in tatən
məmə rəhan u Tata ətuatɨp Uhgɨn, kən tol nulan, in matol
məmə in tahmen ətuatɨp e Uhgɨn.†

Iesu in tərəmərə
məto-inu in Nətɨ Uhgɨn

19 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨpahrienən agɨn un
iatən kəm itəmat, Nətɨ Uhgɨn təruru nolən nat kit e rəhan atɨp
əm nətəlɨgən. Tɨtun əm nolən natɨmnat mɨn un itəm Tata Uhgɨn
tatol, məto-inu natɨmnat rafin u itəm Tata Uhgɨn tatol, Nətɨn,
in mɨn in tatol.‡
20 Nətɨn tɨtun nolən nəhlan, məto-inu Tata Uhgɨn tolkeike pɨk
Nətɨn, kən in tatəgətun kəm in natɨmnat rafin itəm in tatol. Kən
in otəpanəgətun mɨn natɨmnat mɨn kəm in itəm iahgin mɨn
kotaprəkɨs-in in mɨn u, məmə otol itəmat narmɨtəmat tatiwɨg
pɨk ron.
21 “Məto-inu Tata Uhgɨn tatol netəm kəmotɨmɨs ilat
koatəmegəh mɨn, kən e nolən kitiəh əm, Nətɨn tɨtun nos-ipənən
nəmegəhən kəm netəmim itəm nɨkin tagien məmə otos-ipən
kəm ilat.§
22 Məto-inu sənəmə Tata Uhgɨn itəm in otakil netəmim, məto
in təmələhəu-pən rafin nakilən e nelmɨ Nətɨn,* †
23 məmə netəmim ilat rafin okotɨsiai-in Nətɨn, tahmen əm
məmə inun koatɨsiai-in mihin Tata Uhgɨn. Ɛtəmim itəm
təsɨsiai-inən Nətɨn, okol təsɨsiai-inən Tata Uhgɨn u itəm təmahl-
ipa Nətɨn.‡

---

§ **5:16:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən tol nulan, “kən ilat kəmoategəs-in suatɨp o nohamnuən in.”

* **5:17:** Jon 14:10 † **5:18:** Jon 10:30,33; 19:7 ‡ **5:19:** Jon 14:10 § **5:21:** Rom 4:17; Jon 11:25 * **5:22:** Kitat kotəplan ves 21-22 kən mɨtun məmə Iesu in otakil kitat rafin, kən in otos-ipən nəmegəhən kəm netəm mɨn un itəm nɨkin tagien məmə otos-ipən kəm ilat. Məto Jon 3:17 tatəgətun məmə Iesu təməsuwamən e nətueintən o nən-iarəpən nalpɨnən rəhatat, məto təmuwa o nos-ipənən nəmegəhən kəm itat.

† **5:22:** Jon 5:26-27; 9:39; Wək 10:42 ‡ **5:23:** Luk 10:16; 1 Jon 2:23

24 “Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm
tatəto rəhak nəghatən, kən mətahatətə e Uhgin itəm təmahl-
ipa io iakuwa, in tinatos nəmegəhən itulin. In okol təsətulən
e niganəmtək məmə oekən-iarəp nalpinən rəhan. In tinagim
rəkis e nimisən, kən minuwa o nəmegəhən.§
25 Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat, məmə o nian kit itəm
tatuwa, kən tinuwa rəkis, netəm min u kəmotimis, ilat okotəto
nəwia Nəti Uhgin, kən netəm min u ilat kotətəlig-in, ilat okotos
nəmegəhən.
26 Tata Uhgin in Nəukəti Nəmegəhən, kən e nolən kitiəh əm,
in təmol mə Nətin in min Nəukəti Nəmegəhən,*
27 kən in təmələhəu-pən nəsanənən ne nepətən e nelmi Nətin
məmə in otakil nolən min rəha netəmim, məto-inu in Nəti
Etəmim.
28 “Təsəwirən məmə narmitəmat otiwig pik o nat u, məto-
inu nian əh-ikin tatuwa itəm netəm kəmotimis okotəto nəwia
Nətin,
29 kən ilat okotətul e rəhalat min suwit, ilat min u aupən
kəmoatol nolən wir min okotəkəike motətul min motos min
nəmegəhən, məto itəm min aupən ilat kəmoatol nolən rat min,
ilat okotəkəike motətul min e nimisən kən motətul e niganəmti
Tata Uhgin məmə Nətin otən-iarəp rəhalat nalpinən.†
30 “Io ekəruru nolən nat kit e rəhak atip əm nəsanənən.
Io iakatakil nolən min rəha netəmim min, məto iatol ətuatip
əm məmə rəhak Tata tatən mihin ne məmə oekol. Kən nian
iakakil nolən rəha netəmim, ekitun mə ekol tətuatip, məto-
inun oesalkutən məmə ekol əm e rəhak nəsanənən. Məto io,
ekəike malkut məmə iakol tahmen e nətəligən rəha Uhgin itəm
təmahl-ipa io ekuwa.”‡

Nətul-arəpən o naruəsanən Iesu

31 Okəmə io pisin əm iakəghat-in io, kən rəhak nəghatən okol
təsətulən.§
32 Məto suah kit min əh-ikin in tatətul-arəp kən matol
nəfigəmən ron io, kən io ekitun məmə nəghatən min u rəhan
itəm tatən lak in nipahrienən.*
33 “Aupən, itəmat nəmotahl-ipən rəhatəmat min netəmim
məmə okotuwin motətəlig-in nəghatən rəha Jon, kən in
təmatətul-arəp o nipahrienən.†

---

§ **5:24:** Jon 3:18 * **5:26:** Jen 2:7; Job 10:12; 33:4; Sam 36:9; 42:8; 66:9; Jon 1:1-4
† **5:29:** Netəmim itəm kotahatətə e Iesu, koatos nəmegəhən lilin. Netəmim itəm kəsotahatətəən lan, ilat okotos nalpinən lilin (Jon 3:36, 5:24, Mak 16:16, Efes 2:8-10). Natimnat min itəm netəmim koatol, okotol əp okəm-naka ilat kotahatətə pahrien e Iesu o kəpə (Mat 7:17-20; Kal 5:6, Jem 2:17,26). Uhgin tatos-ipən nahatətəən kəm netəmim əpnapin əm, kən matig masitu min elat məmə okoatol natimnat wir min.
‡ **5:30:** Jon 8:16 § **5:31:** Dut 17:6; 19:15 * **5:32:** Jon 8:17-18 † **5:33:** Jon 1:19-28

34 Iatəghat nulan, məto esagɨleən e nəghatən rəha etəmim
əm kit məmə tɨtun nolən nəfɨgəmən ron io. Kəpə. Təsolən nu-
lan.‡ Iatəghat-in nəghatən rəha Jon nulan məto-inu ekolkeike
məmə Uhgɨn otosmegəh itəmat.
35 Jon u, tahmen e lait kit. Tatuəp məhag-əhag wɨr, kən
nɨkitəmat təmagien ron o nian təkuəkɨr əm.

36 “Məto rəhak wək mɨn, ilat mɨn koatol nəfɨgəmən ron
io. Kən ilat kotəsanən motaprəkɨs-in nəghatən mɨn un Jon
təmatən. Wək mɨn un, rəhak Tata təmos-ipa kəm io mə oekol
namnun elat. Kən wək mɨn u rəhak, ilat koatən-iarəp io, kən
ilat moatol əp io məmə rəhak Tata in təmahl-ipa io.§
37 Kən Tata Uhgɨn itəm təmahl-ipa io, inun itəm tɨnatətul-
arəp ron io. In tatən-iarəp io pap, məto itəmat nəsotətoən
nəwian, kən itəmat nəsotəplanən nɨganəmtɨn.
38 Kən nəghatən rəhan təsatɨg wɨrən e nɨkitəmat, məto-inun
itəmat nəsotahatətəən lak, io u, itəm in təmahl-ipa io iakuwa.

39 “Itəmat noatafin pɨk nəghatən mɨn e Naoa Rəha Uhgɨn,
kən motahatətə e nəghatən mɨn əh məmə itəmat onəkotos
nəmegəhən itəm namnun tɨkə. Məto otəplan-tu. Nəghatən mɨn
əh e Naoa Rəha Uhgɨn, ilat koatəghat-in io, moatən-iarəp io.
40 Məto itəmat nakotapəs nuwamən ron io məmə nakotos
nəmegəhən ron io.

41 Esolən nat agɨn-əh e nənwiwiən rəha netəmim. Kəpə.
42 Məto itəmat u inun, io ekɨtun wɨr itəmat, kən io ekɨtun wɨr
məmə nolkeikeən rəha Uhgɨn tɨkə e nɨkitəmat.
43 Io emuwa e nərgɨ Tata rəhak, məto itəmat nəsotosən io e
nɨkitəmat, nɨkitəmat təsagienən ron io; məto okəmə etəmim kit
tatuwa e nərgɨn atɨp əm, kən nɨkitəmat tos, kən motagien ron.
44 Nian rafin itəmat nakotolkeike məmə nakotos nənwiwiən
rəhatəmat mɨn, məto nəsotalkut agɨn-əhən məmə onəkotol nat
kit itəm Uhgɨn u, in pɨsɨn əm in Uhgɨn, otənwiwi itəmat ron. ?
Onəkotahatətə ahro nulan lak e nolən əh?
45 “Təsəwɨrən məmə nɨkitəmat otəht məmə, io oekən-iarəp
nolən rat mɨn rəhatəmat e nɨganəmtɨ Tata Uhgɨn. Kəpə. Məto
Moses ilə, nian rafin itəmat noatuag-pən ron,* in otən-iarəp
nolən rat mɨn rəhatəmat.
46 Məto-inu okəmə itəmat nəmotahatətə pahrien e nəghatən
mɨn rəha Moses, kən itəmat onəkotahatətə mɨn e rəhak
nəghatən mɨn. Məto-inun, nəghatən mɨn itəm in təmətə rəkɨs,
ilat koatəghat-in io.
47 Məto itəmat nəsotahatətəən e nəghatən mɨn itəm in təmətə,
tol nəhlan, suatɨp tɨkə agɨn məmə onəkotahatətə lak.

---

‡ **5:34:** 1 Jon 5:9 § **5:36:** Jon 10:25; 14:11 * **5:45:** Jon 9:28; Rom 2:17

6

Iesu təmagwən netəmim tepət
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44;
Luk 9:10-17)

1 Uarisig e natimnat min u, Iesu təmuwin əpəh entənipən e
nəhau asol nərgin un, Lek Kalili. Kən nərgin kit min un, Lek
Taepirias.
2 Kən nimanin netəmim kəmoatuarisig-in, məto-inun
koatəplan nəmtətin min rəhan, itəm tatol netəmim koatimis
koatəto təwir.
3 Kən Iesu təmuwin əpəh ilis e nitot kit, kən matəpələh ikin əh
ilat rəhan min netəmim.
4 E nian əh, lafet kit rəha netəm Isrel u, kətaun-in məmə lafet
rəha Nuhagego-inən tinatuwa iuəhkir.
5 Kən nian Iesu tasipən əpəh isəu, kən məplan nimanin
netəmim tepət ilat koatuwa, kən in tətapəh o Filip məmə, "?
Okotəhrol motos piret tepət tahmen-in netəm min u məmə ilat
okotun?"
6 In təmən asgəwin əm məmə otəplan nahatətəən rəha Filip,
məto in tinitun rəkis nat naka itəm in otəpanol.
7 Kən Filip tən-ipən kəm in məmə, "!Ei! Okəmə okos-nəmtin
piret məni lan tahmen e tu-hanrit tenarius pap,* məto okol
təsahmenən. Netəm min u rafin ilat okotun əm noan məsin
noan məsin."
8 Kən etəmim kit rəha Iesu, pian u Saimon Pita, nərgin u
Antru, in təmən-ipən kəm Iesu məmə,
9 "Suakəku kit əh-ikin əh, in tatos piret faif kəmol e pale, ne
nəm kəiu. Məto okol təsahmen-in agin-əhən netəm min əh."†
10 Kən Iesu təmə, "Otən-ipən-tu kəm netəmim kotəpələh."
Kən ikin əh, manuwihl tepət, kən ilat kəmotəpələh. Kən nampa
rəha nəman əm, in nat kit tahmen e faif-taosan.‡
11 Kən Iesu təmos piret, mən tagkiu kəm Uhgin ron, kən mos-
ipən piret un kəm ilat rafin u koatəpələh, kən matig mol min
nat kitiəh əm e nəm. Kən ilat kəmotun tahmen-in nərpilat.
12 Kən nian kinotagwən rəkis, nərpilat tasis, kən Iesu təmən-
ipən kəm rəhan min netəmim məmə, "Otuwin motuwər
nimismisi piret min əh koatis. Təsəwirən məmə okotərəkin."
13 Kən ilat kəmotuwin motuwər nimismisi piret kən motaii-
pən e kətim asol min ilat tuelef kotərioah wir. Piret u, in
nimismisi piret ilat faif kəmol e pale itəm netəmim kəmotun
kapəs.
14 Kən nian netəmim kəmotəplan nəmtətin əh itəm Iesu
təmol, kən ilat kəmotən məmə, "Nipahrienən. !Ien pahrien

---

* **6:7:** Roiu, tu-hanrit tenarius tahmen e tu-hanrit-taosan vatu. † **6:9:** 2 King 4:42-44 ‡ **6:10:** Nipitan ne nisualkələh ilat min e nimanin, məto kəmafin əm nəman. Nolən rəhalat tol nəhlan. !Okəmə naka, netəmim ilat rafin tuente-taosan!

u§ rəha Uhgɨn itəm aupən kəmatən məmə in otuwa e nətueintən!”*

15 Kən Iesu təmɨtun məmə netəm mɨn u kotəmə okotuwa motos in motuwɨn motəkəike kəm in məmə in otuwa mol kig rəhalat. Kən in təmagɨm mɨn, mapəs ilat muwɨn əpəh e nɨtot, mətan in pɨsɨn əm.†

Iesu təmaliwək e nətuei nəhau
(Mat 14:22-27; Mak 6:45-52)

16 Nian mɨtgar təmeiuaiu, netəmim rəha Iesu mɨn kəmoteiuaiu motuwɨn e lek əh. 17 Kən tɨnapinəp, məto Iesu tɨkə, təsuwamən əh. Kən əmun, ilat kəmotuwɨn motər e pot kit, kən mɨnotasuə lan motaulego mɨn e lek un, məmə ilat okotuwɨn Kapaneam.

18 Kən nɨmətag asol kit təmətul mɨnol nəhau tɨnərat-nərat.

19 Kən nian ilat kəmotasuə motuwɨn, tahmen e faif o sikis kilomita, kən ilat kotəplan Iesu taliwək e nətuei nəhau‡ matuwa iuəhkɨr o rəhalat pot. Kən ilat kəmotəgɨn pɨk,§

20 məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əsotəgɨn pɨkən, io u inu.*”

21 !Kən nɨkilat təmagien o nɨləsən in e pot, moatol əmun, roiu agɨn, məto pot tɨnuwɨn e nəwtain nəhau entənɨpən-pən ikɨn-un kəmotən məmə okotuwɨn ikɨn!

Netəmim kəmoategəs-in Iesu

22 Kəmən lawɨgin, netəmim mɨn itəm kotatɨg əh entənɨpən-pa ikɨn e lek asol u, ilat kəmotəplan məmə aupən, pot kitiəh əm tatətul ukɨn-u. Kən ilat kotɨtun məmə Iesu təsuwɨnən e pot u ilat rəhan mɨn netəmim, məto-inun nian kəmotiet, ilat pɨsɨn əm moatuwɨn.

23 Kən pot mɨn neen, kəmotɨsɨ-pən e taon u Taepirias, ilat kəmotuwa. Ilat kəmotuwar iuəhkɨr əm o ikɨn-u itəm Ierəmərə təmətul ikɨn məfak matən tagkiu o pɨret, kən netəmim kəmotun.

24 Kən tol nəhlan, nian ilat kəmotəplan məmə Iesu tɨnɨkə u ikɨn-u, kən rəhan mɨn netəmim kotɨkə, ilat mɨn kəmotasuə mɨn e pot kit, motuwɨn e Kapaneam, moategəs-in.

Iesu in pɨret rəha nəmegəhən

25 Nian netəm mɨn u kəmotəplan Iesu əpəh entənɨpən-pən əpəh e lek u, kotətapəh ron məmə, “?Iəgətun, ik nəmuwa ikɨn-u nəghan?”

---

§ **6:14:** Netəm Isrel ilat kəmotəsahgin ien kit məmə in otuwa tahmen e Moses (Jon 1:21). E nian rəha Moses, Uhgɨn təmos-ipən pɨret təmɨsɨ-pər e neai, nərgɨn u mana. Kən ilat kəmoatəplan əm Iesu təmol nat pɨspɨs, magwən ilat e pɨret. Rəhalat nətəlɨgən təmətul-pən o nagwənən (ves 26) ne nəmki-rəkɨsən ilat e netəm Rom (ves 15). * **6:14:** Dut 18:15-19 † **6:15:** Mat 4:8-10; Jon 18:36-37 ‡ **6:19:** Job 9:8 § **6:19:** Mat 14:26; Mak 6:49; Luk 24:37 * **6:20:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26.

26 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨpahrienən agɨn iatən kəm itəmat məmə, itəmat noategəs-in io, sənəmə
nəmotəplan nəmtətin mɨn u itəm emol, məto itəmat nəmotun
əm pɨret, nərpɨtəmat tasis.
27 Məto təsəwɨrən məmə itəmat nahgitəmat otɨkə o nosən
pɨret itəm otəpanəmnəmɨt mɨkə.† Itəmat, nahgitəmat otəkəike
mɨkə o nosən pɨret itəm tətatɨg lilɨn u, rəha nəmegəhən itəm
namnun tɨkə.‡ Pɨret u, inu, Nəti Etəmim otəpanos-ipɨnə kəm
itəmat; məto-inu Tata Uhgɨn, in təməgətun məmə nɨkin tagien
o Nətɨn.”§
28 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Nolən naka mɨn un
itəm Uhgɨn tolkeike məmə itɨmat oekotol?”
29 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotəkəike
motahatətə lak, məmə Uhgɨn təmahl-ipa io.* Nat u inu Uhgɨn
in tolkeike.”
30 Kən ilat kəmotətapəh mɨn ron məmə, “?Məto ik onəkol
nəmtətin naka, məmə itɨmat ekotəplan kən ekotahatətə lam?
?Ik onəkol nat naka?
31 Nian rəhatat pipi mɨn u aupən, ilat kəmotan ikɨn taruən-
aruən ikɨn, ilat kəmotun ‘mana.’† Nəghatən kit e Naoa Rəha
Uhgɨn tatən məmə, ‘In tatos-ipən pɨret itəm tatɨsɨ-pən e Nego e
Neai məmə ilat okotun.’ ”‡
32 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨpahrienən agɨn u
iatən kəm itəmat məmə, sənəmə Moses təmos-ipən pɨret u itəm
tatɨsɨ-pən e Nego e Neai məmə nakotun. Rəhak Tata ilə in tatos-
ipɨnə. Kən inun tatos-ipən pɨret pahrien itəm tatɨsɨ-pən e Nego
e Neai, məmə itəmat onəkotun.
33 Məto-inu pɨret rəha Uhgɨn, inu in itəm tatɨsɨ-pən e Nego
e Neai, mateiuaiu-pa e nətueintən.§ Kən pɨret u tatos-ipən
nəmegəhən kəm netəmim e nətueintən.”*
34 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, awi os-
ipa-tu pɨret u kəm itɨmat nian rafin.”†
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io u, io‡ Pɨret itəm
tatos-ipən nəmegəhən. Etəmim otuwa ron io, in nəumɨs otəsus
mɨnən. Kən etəmim itəm otahatətə lak, in otəsoaoa mɨnən.§
36 Məto io emən-ipɨnə rəkɨs kəm itəmat, məmə nat əpnapɨn
nəkotəplan io, məto itəmat nəsotahatətəən əh lak.
37 Netəmim itəm rəhak Tata tatos-ipa ilat kəm io, ilat oko-
tuwa ron io. Kən etəmim itəm otuwa ron io, okol iakəsahl-
iarəp-ən.*

---

† **6:27:** Aes 55:2 ‡ **6:27:** Jon 6:35, 48 § **6:27:** Aes 55:2 * **6:29:** Jon 6:35; 1 Tes 1:3; 1 Jon 3:23 † **6:31:** Nam 11:7-9 ‡ **6:31:** Eks 16:4,15; Neham 9:15; Sam 78:24; Sam 105:40 § **6:33:** Jon 3:13,31 * **6:33:** Dut 8:3; Mat 4:4; Luk 4:4 † **6:34:** Mat 6:11; Jon 4:15 ‡ **6:35:** Jon 8:12; 10:7,11; 11:25; 14:6; 15:1 § **6:35:** Jon 4:14; 7:37-39 * **6:37:** Jon 17:2

38 Məto-inu io eməsisi-pənən e Nego e Neai meiuaiu-pa e
nətueintən məmə iakol natimnat min u io əm ekolkeike. Məto
emuwa məmə ekol natimnat min u itəm rəhak Tata təmahl-ipa
io ekuwa ron.
39 Kən in tolkeike məmə io esəmkarəpən-inən netəm min un
itəm in təməmki-pa ilat kəm io. In tolkeike məmə e namnun
nian, io oekol netəm min u ilat okotəmegəh min e nimisən.†
40 Məto-inu rəhak Tata in tolkeike məmə netəmim rafin
itəm kotuag-pən o Netin, kən motahatətə lan, ilat okotos
nəmegəhən itulin. Kən e namnun nian, io oekol netəm min u
ilat okotəmegəh min e nimisən."
41 O nat u, netəmim nikilat tinətuoun mətagət, məto-inu in
tatən məmə, "Io u, Piret itəm tatisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-
pa e nətueintən."
42 Ilat koatən məmə, "?Təhrol? Suah u in Iesu, nəti Josep,
kitat kotitun əm rəhan tata ne mama. ?Təhrol in tatən nulan
məmə, 'Io emisi-pən e Nego e Neai, matuwa e nətueintən'?"
43 Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nikitəmat təsagət-agətən
nulan.
44 Okəmə Tata Uhgin itəm təmahl-ipa io ekuwa, in təsiuw-
pamən etəmim kit tuwa ron io, kən okol etəmim un təsuwa
atipən ron io məmə io oekol in otəmegəh min e nimisən e
namnun nian.‡
45 Nəghatən itəm ien kit təməte aupən e Naoa rəha Uhgin,
tatən nulan məmə, 'Uhgin in otəgətun netəmim rafin.' Etəmim
itəm tatətəlig-in nəgətunən rəha Tata Uhgin, in tatuwa ron io.§
46 Etəmim kitiəh ne tikə, itəm təməplan Tata Uhgin. In pisin
əm un itəm təmisi-pən lan, təməplan in.*
47 Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, etəmim
itəm tətahatətə lak, in tinos nəmegəhən lilin.
48 Io un, Piret rəha nəmegəhən.†
49 Nat əpnapin tipitəmat min aupən, ilat kəmotun piret u
'mana' əpəh ikin taruən-aruən ikin, məto ilat kinotimis rəkis.
50 Məto Piret itəm tatisi-pən e Nego e Neai meiuaiu-pa u-
roiu, in tol pisin. Piret u, təmeiuaiu-pa məmə etəmim itəm
tatun, okol təsimisən.
51 Io u, io Piret itəm tatəmegəh, təmisi-pən e Nego e Neai,
meiuaiu-pa e nətueintən. Etəmim itəm otun Piret u, in
otəmegəh matuwin, matuwin, namnun tikə; kən Piret u, itəm
io oekos-ipən o nəmegəhən rəha netəmim e nətueintən, inun,
noanuwəhgək."

---

† **6:39:** Jon 17:2,12; 18:9 ‡ **6:44:** Hos 11:4; Jon 6:65; 12:32 § **6:45:** Aes 54:13; Jer 31:34 * **6:46:** Jon 1:18; 5:37; 7:29 † **6:48:** Piret əpnapin əm tasitu e nipətitat məmə kitat okotəmegəh kən motatig, məto Iesu, in Piret rəha nəmegəhən, kən in nəukəti nəmegəhən lilin, itəm tatətuoun u-roiu.

52 Nəghatən u təmol netəmim kɨnotətul mɨnoatərgəhəu kəm
ilat mɨn, motəmə, “? Təhrol? ? Suah u tɨtun nos-ipamən
noanuwəhgɨn kitat kotun?”
53 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨpahrienən agɨn
u iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə, okəmə itəmat nəsotunən
noanuwəhgɨ Nətɨ Etəmim, kən məsotənɨmən nɨtan, okol
nakəsotosən nəmegəhən.‡
54 Etəmim itəm tatun əm noanuwəhgək matənɨm nɨtak,
in otos nəmegəhən lilɨn,§ kən e namnun nian, io oekol in
otəmegəh mɨn e nɨmɨsən.*
55 Emən nəhlan, məto-inu noanuwehgək in pɨret pahrien
nɨgɨ netəmim. Kənu nɨtak, in nənɨmən pahrien nɨmɨ netəmim.
56 Etəmim itəm tatun noanuwəhgək, kən matənɨm nɨtak, in
otatɨg lak. Kən iakətatɨg lan.† ‡
57 “Rəhak Tata itəm təmahl-ipa io ekuwa, in nəukətɨ
nəmegəhən. Kən io iatos nəmegəhən ron. Kən e nolən kitiəh
əm, etəmim itəm tatun io, inu tatos nəmegəhən ron io.
58 Io u pɨret pahrien, itəm təmɨsɨ-pən e Nego e Neai, meiuaiu-
pa e nətueintən. In təsahmenən e pɨret u, itəm tɨpɨtəmat mɨn
aupən kəmoatun. Nat əpnapɨn məmə ilat kəmoatun pɨret əh,
məto ilat kɨnotɨmɨs rəkɨs. Məto etəmim itəm tatun pɨret u, in
otos nəmegəhən lilɨn, itəm namnun tɨkə.”§
59 Iesu təmən-iarəp nəghatən mɨn u, nian təmatəgətun
netəmim əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən* e Kapaneam.

Netəmim mɨn rəha Iesu kəmotapəs nahatətəən lan

60 Netəmim tepət rəha Iesu kəmotəto nəghatən u rəha Iesu,
kən ilat kotəmə, “!Nəman! !Nəghatən u tiəkɨs pɨk! ?Pah u tɨtun
nosən nəghatən tol nəhlan?”
61 Kən Iesu təmɨtun atɨp məmə netəmim mɨn rəhan,
kɨnotasiwɨn-asiwɨn-in nəghatən əh rəhan. Kən in təmən-ipən
kəm ilat məmə, “?Təhrol əh? ?Nətəlɨgən rəhatəmat təmeiuaiu
o nat u?
62 ?Məto okəmə naka nəkotəplan Nətɨ Etəmim tər matuwɨn
mɨn ikɨn əh, in təmɨsɨ-pən ikɨn aupən, təhrol u-roiu?†

---

‡ **6:53:** Iesu tatuəh nimaa nəghatən əh məmə katun noanuwəhgɨn, katənɨm nɨtan, nɨpətɨn un, məmə netəmim okotəkəike motahatətə e rəhan nɨmɨsən kən motos nəmegəhən lilɨn. (Jon 6:27,29,35,47-48,60). Nat naka in təmən tol kitat nɨkitat tuəh nɨpətɨ Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu; Mat 26:26,28. § **6:54:** Ves 54 in suatɨp kit mɨn rəha nənən ves 40. Nɨpətɨlau kuahmen ahmen elau mɨn. In tətuatɨp əm məmə nunən noanuwəhgɨ Iesu ne nənɨmən nɨtan in nuəhən nimaa nəghatən o nahatətəən rəhatat. * **6:54:** Sam 63:5 † **6:56:** Nian kitat koatən məmə koatatɨg e Iesu, o koatəper-ipən e Iesu, nɨpətɨn u məmə kitat koatatɨg e Iesu məsotietən, moatɨsɨ-pən lan, moatətul-pən ron, koatos rafɨn nəsanənən rəhatat ron, koatagɨle lan, koatɨlpɨn kitat min. ‡ **6:56:** Jon 15:4-7; 1 Jon 3:24; 4:15 § **6:58:** Jon 6:41,51 * **6:59:** nimə rəha nuəfɨmɨnən: Əplan e tiksonari. † **6:62:** Jon 3:31; 17:5

63 Narmɨn Rəha Uhgɨn əm tɨtun nos-ipənən nəmegəhən
kəm etəmim.‡ Nəsanənən rəha etəmim təruru nolən nat u.
Nəghatən mɨn u ematən kəm itəmat, ilat nəghatən mɨn rəha
Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm tatos-ipən nəmegəhən kəm netəmim.
64 Məto itəmat neen u ikɨn-u, itəmat nəsotahatətəən əh lak."
(Iesu təmən nulan məto-inu in tɨnɨtun rəkɨs e nətuounən məmə
netəm pah mɨn u kəsotahatətəən lan, kən pah un in otegəhan-
in-pən in e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhan.)§
65 Kən in təmən məmə, "O nat u inu, io enəmən rəkɨs kəm
itəmat, məmə okol etəmim kit təsuwamən ron io okəmə Tata
Uhgɨn təsolən suatɨp ron."*
66 Uarisɨg e nəghatən əh, netəmim rəhan tepət kəmotagɨm,
mɨnotapəs nətəu-pənən.

Pita təmən-iarəp məmə in tətahatətə e Iesu

67 Kən Iesu təmətapah o rəhan netəmim tuelef məmə, "?
Təhrol etəmat? ?Itəmat mɨn nakotən məmə nakotagɨm kapəs
io?"
68 Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, "?Iərəmərə,
itɨmat oekotuwɨn o pah? Ik əm un, rəham əm nəghatən in
tatos-ipən nəmegəhən itəm namnun tɨkə.†
69 Kən itɨmat enotahatətə rəkɨs lam, kən itɨmat enotɨtun rəkɨs
məmə ik Etəm Asim rəha Uhgɨn."‡
70 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat u, netəm
tuelef rəhak. Io u, emɨtəpun itəmat, məto itəmat kitiəh u ikɨn,
in iərmɨs."§
71 In tatən Jutas, nəti Saimon Iskariot, məto-inu in mɨn in
etəm tuelef kit rəha Iesu, məto uarisɨg ikɨn, in otəpanegəhan-
in-pən in e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn.*

7

Iesu təməghat ilat pian mɨn

1 Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, Iesu təsolkeikeən məmə otuwɨn
latuənu mɨn e Jutia məmə otol rəhan wək əh-ikɨn əh, məto-
inun, netəm-iasol rəha netəm Jutia kəmoatəte noa anion kit
ron. Kən tɨtəlɨg muwɨn latuənu mɨn e nɨtən Kalili.
2 Məto nian tɨnuəkɨr e nian rəha nolən lafet kit rəha netəm
Isrel, nərgɨn un, lafet rəha Nolən Makeen.*
3 Kən pia Iesu mɨn kəmotən-ipən kəm in məmə, "Təwɨr məmə
nakiet muwɨn əpəh Jutia, mə pəs netəmim mɨn rəham əh-ikɨn
əh, ilat kotəplan nat pɨspɨs mɨn rəham itəm natol.
4 Məto-inu etəmim itəm tolkeike məmə netəmim okotɨtun in,
okol təsəhluaig-inən rəhan wək mɨn. Okəmə natol natɨmnat

‡ **6:63:** Jon 6:68; 2 Korin 3:6 § **6:64:** Jon 2:25 * **6:65:** Jon 3:27; 6:44; 14:6
† **6:68:** Jon 6:63 ‡ **6:69:** Mak 1:24; 8:27-30; Luk 4:34 § **6:70:** Jon 13:2,27
* **6:71:** Jon 17:12 * **7:2:** lafet rəha Nolən Makeen: Əplan e tiksonari.

min u, uwin mol əp ik, kən təwir agin məmə onəkol pəs
netəmim min e nətueintən kotəplan.”
5 Pian agin-əh min pap, ilat min kəsotahatətəən lan, kən mol
koatən nəhlan.†
6 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian ətuatip rəhak
təsuwamən əh,‡ məto itəmat, nian min rafin əm tətuatip
otəmat.
7 Netəmim rəha nətueintən u, ilat okol kəsotetəhauən itəmat,
məto io, ilat kotetəhau io,§ məto-inun io iatən-iarəp məmə
rəhalat nolən təsətuatipən.*
8 Itəmat onəkotuwin e lafet, məto io okol esuwin paupənən
e lafet əh məto-inun, nian ətuatip rəhak təsuwamən əh.”†
9 In təmatən nəghatən u, kən mətatig əpəh Kalili.

Iesu təmuwin min e lafet rəha Nolən Makeen

10 Kən pia Iesu min kəmotaupən motuwin e lafet əh, uarisig
un, Iesu təmuwin min. Məto nian təmuwin, in təmətan anion
əm o netəmim məmə okəsotehmən.
11 Kən e lafet əh, netəm-iasol rəha netəm Jerusalem,
koategəs-in in moatətapəh-in əpnapin əm o netəmim məmə, “?
Suah əpəh in hiə?”
12 Kən ikin əh, nimanin netəmim kəmotasiwin-asiwin in.
Ilat neen kotəmə, “In etəm wir kit,” məto neen kotəmə, “Kəpə,
in tateiuə-in əm netəmim əpəh.”
13 Məto ilat koatəgin rəhalat netəm-iasol min,‡ kən kit
təməsən-iarəpən Iesu əpəh e niki netəmim məmə netəmim
okotəto.
14 Lafet əh, kəmol o wik apiəpiə kit, kən ilugin e lafet u, Iesu
in təmuwin əpəh e Nimə Rəha Uhgin, matəgətun netəmim.
15 Kən netəm-iasol rəha netəm Isrel, narmilat təmiwig pik,
kən kotəmə, “?Suah u təmahrol mitun natimnat min u e Naoa
Rəha Uhgin? Rəhatat kit etəm-iasol təsəgətunən lan, ne.”
16 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən min u itəm
iatəgətun netəmim lan, sənəmə rəhak əm. Ilat kotisi-pən e Tata
Uhgin itəm təmahl-ipa io ekuwa.
17 “Kən okəmə suah kit rəhan nətəligən təskasik məmə
otol natimnat min itəm Uhgin tolkeike, kən in otitun məmə
nəghatən min u rəhak, ilat koatisi-pən o Uhgin, sənəmə rəhak
atip əm.
18 Etəmim itəm tatəghat-in atip əm rəhan nepətən, in tətalkut
atip əm ron, məmə otiuw rəkis netəmim, kən kotos-ipər nərgin
ron.§ Məto etəmim itəm tolkeike məmə netəmim okotiləs-
ipər nərgi etəm təmahl-ipən in tuwa, in etəmim rəha nənən
nipahrienən, in sənəmə etəm tateiuə.

---

† **7:5:** Sam 69:8; Mak 3:21 ‡ **7:6:** Mat 26:18; Jon 2:4; 7:30 § **7:7:** Jon 15:18-21
* **7:7:** Jon 3:19-20 † **7:8:** Jon 7:6 ‡ **7:13:** Jon 9:22; 12:42-43; 19:38; 20:19
§ **7:18:** Jon 5:41; 8:50,54

19 Moses təmos-ipɨnə Lou kəm itəmat, məto itəmat kitiəh ne
təsol-wɨrən Lou əh ne. ?Itəmat nakotəmə onəkotohamnu io o
naka?”*
20 Kən nɨmanin netəmim kotəmə, “!Nəman! !Narmɨn rat kit
un tətatɨg lam! ?Pah təmə otoh ik ne?”
21 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io emol wək kitiəh
əm,† kən itəmat rafin, narmɨtəmat tatiwɨg ron.
22 Məto itəmat mɨn nəkotol wək e Sapat, noatəhg-ipən
nɨsualkələh e nian əh, moatətəu-pən Lou rəha Moses.‡
(Nɨpahrienən, sənəmə Moses ətuatɨp in təmətuoun nolən
əh, məto tɨpɨtəmat mɨn ilat kəmotətuoun.)§
23 Məto nian rafin, itəmat noatəhg-ipən nɨsualkələh e nian
rəha Sapat moatol məmə onasotətgəhlən Lou rəha Moses.*
?Kən təhrol neməha tatol itəmat məto-inu io emol-wɨr agɨn
nɨpəti etəmim e nian rəha Sapat?†
24 Otapəs nakilən nolən rəhak u itəm nəmotəplan əm e
nɨganəmtɨtəmat, məto itəmat onəkotəkəike motakil rəhak
nolən e nətəligən itəm tətuatɨp.”‡

Netəmim kəmoatəghat-in Kristo

25 Kən e nian əh, netəm Jerusalem neen kotəmə, “?Təhrol əh?
?Suah u inu, netəm-iasol kotəmə okotohamnu?§
26 Məto otəplan-tu. In tɨnatəgətun-arəp əm netəmim əpəh e
nɨganəmtɨ netəmim məto suah kit təsəhaiən in ron. ?Təhrol
okəm-naka netəm-iasol mɨn kɨnotɨtun rəkɨs məmə in Kristo
itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa?
27 Məto kitat kotɨtun ikɨn suah u təmɨsɨ-pən ikɨn. Məto
nian Kristo in otuwa, okol suah kit təsɨtunən ikɨn in tatɨsɨ-pən
ikɨn.”*
28 Kən e nian əh, Iesu in tatəgətun netəmim e Nimə Rəha
Uhgɨn. Kən in təmagət əfəməh matən-iarəp məmə, “Nɨkitəmat

---

* **7:19:** Netəm-iasol mɨn rəha netəm Isrel, kəmoategəs-in suatɨp o nohamnuən Iesu e Jon 5:18 ne 7:25. E Lou rəha Moses, Uhgɨn tatən-iəhau nohamnuən itəm (Eks 20:13). † **7:21:** Jon 7:23; Jon 5:2-9 ‡ **7:22:** Lev 12:3 § **7:22:** Jen 17:9-14; 21:4 * **7:23:** Netəm Isrel, nətəligən rəhalat tol nəhlan. Okəmə lou kəiu, kən kioal pɨsɨn elau mɨn, okəmə natol kit matətgəhl kit, kən onakəkəike mɨtun məmə lou naka un in iahgɨn. Nat əpnapɨn məmə kəsegəhan-inən nolən wək e nian rəha Sapat, məto netəm Isrel ilat kɨnotən rəkɨs məmə nəhg-ipənən itəm, in iahgɨn e lou rəha Sapat. Tol nəhlan, okəmə okəhg-ipən suakəku kit e nian rəha Sapat, kən okəkəike kəhg-ipən e nian əh, kən sənəmə nolən rat. Iesu tatən məmə onasəkitunən itəm, in mɨn un in nətəu-pənən lou kit itəm in iahgɨn mɨn e lou rəha Sapat. † **7:23:** Jon 5:2-9; Mak 3:5; Luk 13:12-14; Luk 14:4-6 ‡ **7:24:** Aes 11:1-3; Jon 8:15 § **7:25:** Jon 7:1 * **7:27:** Netəmim kotɨtun məmə Iesu tɨnepət əpəh e Nasaret, kən in rəhan u mama ne tata u Josep ne Meri (Mat 2:23; Jon 1:45; 6:42; 18:5). Netəm Isrel neen ilat kotɨtun məmə Kristo in otɨsɨ-pən əpəh taon Petlehem (Maeka 5:2; Mat 2:4-6), məto neen, nɨkilat təht məmə in otuwa əm, netəmim ilat okotəruru ikɨn in təmɨsɨ-pən ikɨn.

təht məmə nəkotɨtun io, kən motɨtun mɨn ikɨn emɨsɨ-pən ikɨn, məto itəmat nəkotəruru. Io, eməsuwamən e nətəlɨgən əm rəhak. Uhgɨn təmahl-ipa io ekuwa. Kən Uhgɨn, in nɨpahrienən. Itəmat nəkotəruru in,

29 məto io ekɨtun,† məto-inu io emɨsɨ-pən lan. Kən in təmahl-ipa io ekuwa."

30 O nat u, ilat kəmotolkeike məmə mopael mɨn okotaskəlɨm Iesu, məto kit təməsea-pənən mek, məto-inun təsolən əh nian rəhan.‡

31 Məto e nɨmanin netəmim ikɨn əh, ilat tepət kəmotahatətə lan, kən motəmə, "Okəmə Kristo tuwa, kən in okol təsolən nəmtətin tepət taprəkɨs-in itəm suah u Iesu tatol."§

Mopael mɨn rəha Nimə Rəha Uhgɨn kəmotuwa məmə okotaskəlɨm Iesu

32 Kən nian Farisi mɨn kəmotəto nɨmanin netəmim kotasiwɨn-asiwɨn e Iesu nulan, ilat ne pris asol mɨn kəmotahl-ipən mopael mɨn itəm kotətul o Nimə Rəha Uhgɨn məmə okotaskəlɨm Iesu.*

33 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Io ekətatɨg nian təkuəkɨr əm kitat min itəmat, kən uarisɨg, ekɨtəlɨg-pən mɨn o etəm təmahl-ipa io.

34 E nian u, itəmat onəpanotegəs-in io, məto okol nəsotehmən io; məto-inu ikɨn əh, itəm oekuwɨn ikɨn, okol itəmat nəsotuwamən ikɨn."

35 Kən netəm-iasol mɨn rəha netəm Isrel kɨnotətapəh-ətapəh olat mɨn məmə, "?In otuwɨn hiə əh məmə kitat okəsotəplanən in? ?Otuwɨn o noanol mɨn neen rəha netəm Isrel itəm kotatɨg e nəptən pɨsɨn pɨsɨn mɨn ilat netəm Kris, məmə otəgətun netəm Kris?

36 In tatən məmə e nian əh, kitat okotegəs-in in, məto kəsotehmən in, məto-inun ikɨn əh in tatuwɨn ikɨn, okol kitat kəsotuwɨnən ikɨn. ?Nəghatən u, nɨpətɨn tatən naka?"

Nəhau itəm tatos-ipa nəmegəhən pahrien

37 Namnun nian rəha lafet əh, in iahgin taprəkɨs-in nian mɨn neen rəha lafet. Kən e nian əh, Iesu təmətul əpəh e nɨganəmtɨ netəmim magət əfəməh məmə, "!Etəmim itəm tatoaoa, pəs in otuwa ron io, mənim!† ‡

---

† **7:29:** Mat 11:27 ‡ **7:30:** Mat 26:18 § **7:31:** Jon 2:23; 4:48 * **7:32:** Jon 7:45-48 † **7:37:** "Noaoaən" in nimaa nəghatən itəm tatəpsen-pən məmə kitat kotəkəike motos Uhgɨn tahmen e etəmim itəm tatoaoa təike mənɨm nəhau. "!Otuwa ron io, mənɨm!" in nimaa nəghatən itəm tatən məmə, "Ahatətə lak." ‡ **7:37:** Aes 55:1; Jon 4:13-14; 6:35; Nol Əpən 22:17

38 Etəmim itəm tətahatətə lak, in tahmen e nəghatən rəha
Naoa Rəha Uhgin u tatən nulan məmə, ‘Nəhau itəm tatos-
ipən nəmegəhən pahrien, in otisi-pən e nikin, tahmen e nəmti
nəhau itəm titapuəl-apuəl matər mətaiu e nikin.’ ”§
39 Iesu təmən nəghatən u, matəghat-in Narmin Rəha Uhgin
u uarisig in otəpanos-ipən kəm netəm min u itəm kotahatətə
lan.* Məto e nian əh, Narmin Rəha Uhgin, təsuwamən əh e
netəmim, məto-inu kəsiləs-ipərən əh Iesu.† ‡

Netəmim kəmotoor ilat min o Iesu

40 Nian netəmim əh-ikin kəmotəto nəghatən u, kən neen
kotəmə, “Suah u, in ien rəha Uhgin u, aupən kəmatəghat-in.”
41 Məto neen min ilat kotəmə, “Suah u, in Kristo itəm Uhgin
təmən məmə otahl-ipa.”
Məto in pisin min neen kotən məmə, “?Nikitəmat təht məmə
Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa titun nisi-pənən e
netəm Kalili?§
42 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə Kristo itəm Uhgin təmən
məmə otahl-ipa otəkəike masipən e noanol rəha Tefit, e taon
u Petlehem, imə Tefit aupən.”*
43 Tol nəhlan, kən nimanin netəmim min u, kəmotoor ilat
min o Iesu.
44 Kən neen kotəmə okotaskəlim in, məto etəmim kit
təməsea-pənən mek.

Netəm-iasol min rəha netəm Isrel kəməsotahatətəən e Iesu

45 Kən mopael min kəmotitəlig motuwin o pris asol min ne
Farisi min, kən netəm-iasol min əh kəmotətapəh olat məmə, “?
Təhrol nəsotiləsən Iesu motuwa?”
46 Kən mopael min un kotən-ipən kəm ilat məmə, “!
Eməsotiləsən məto-inun suah kit təsəghatən tahmen e suah
əh!”
47 Kən Farisi min kəmotən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro? ?
In tineiuə-in min itəmat?
48 ? Nəmotəplan rəkis rəhatat kit etəm-iasol o Farisi kit
təmatahatətə lan?
49 Məto netəm əpnapin min, ilat kotəruru agin Lou rəha
Moses, tol nəhlan, Uhgin otərəkin ilat.”
50 Kən Nikotimas u in Farisi kit, in əh-ikin ilat min. Suah u
inu aupən təmuwin matəghat kəm Iesu.† Kən in təmən-ipən
kəm ilat məmə,

---

§ **7:38:** Jer 2:13; Aes 44:3; 55:1; 58:11; Sek 14:8-9; Jon 4:10-14; 6:35; Nol Əpən 7:17
* **7:39:** Jon 1:33; Wək 2:17,33 † **7:39:** E naoa rəha Jon, nipətin rəha niləs-ipərən rəha Iesu, in nat kəiu. Kit u məmə, kəmiləs-ipər Iesu e nig kəluau. Kən nat kit min, katiləs-ipər Iesu məto-inu təmimis, məmegəh min e nimisən, muwin matig ilau Tata Uhgin əpəh e nego e neai. Kən ikin əh təmos nepətən əhag-əhag ətuatip rəhan.
‡ **7:39:** Jon 12:23; 13:31,32 § **7:41:** Jon 1:46 * **7:42:** 2 Saml 7:16; Sam 89:3-4; Maeka 5:2; Jer 23:5; Mat 2:1,22-23; Luk 2:4-7 † **7:50:** Jon 3:1

51 “?Təhrol? ?Tətuatiɨp e Lou rəhatat məmə kitat okotən-
iarəp nalpiɨnən rəha etəmim itəm kitat kəsotaupənən motiɨtun
wiɨr, kənu, məsotehm ətuatiɨpən nat naka itəm in tatol?”
52 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik miɨn
un ik etəm Kalili? Uwiɨn-tu mafin miɨn Naoa Rəha Uhgiɨn. Ik
onəkəplan məmə ien kit okol təsiɨsiɨ-pənən Kalili.”

[E kopi oas miɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətе e nəghatən Kris aupən, nəghatən u Jon 7:53–8:11 tiɨkə.]

53 Kən netəmim kiɨnotiɨtəliɨg-pən miɨn motuwiɨn latuənu miɨn.

8

1 Məto Iesu təmuwiɨn əpəh e niɨtot u, nərgiɨn un, Niɨtot Rəha Niɨg
U Olif.

Pətan itəm təmapiɨl ilau iərman piɨsiɨn u sənəmə rəhan iərman

2 Kəmən lawiɨgin, laulaugiɨn agiɨn-əh, kən Iesu təmiɨtəliɨg-pən
miɨn e Nimə Rəha Uhgiɨn. Kən netəmim tepət kəmotuwa,
motuəfiɨmiɨn ilat miɨn ron, kən Iesu təməpələh miɨnətuoun
matəgətun ilat.
3 Kən nəgətun miɨn rəha Lou ne Farisi miɨn kəmotiɨləs pətan
kit motuwa ron. Kən motol in tətul aupən e niɨganəmtiɨlat.
Pətan un, netəmim kəmotəplan məmə in tətapiɨl ilau iərman kit
sənəmə rəhan ətuatiɨp iərman.
4 Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun, pətan u
netəmim kəmotəhtiɨmiɨs in məmə in tətapiɨl ilau iərman kit u,
məto sənəmə rəhan iərman ətuatiɨp.
5 E Lou rəhatat, Moses təmələhəu nəghatən kit tatən məmə,
pətan tol nulan, kitat kotəkəike motaht e kəpiel apiɨn mo-
tahtiɨmnu.* ?Məto ik, rəham nətəliɨgən təhrol?”
6 Ilat kəmotətapəh nəhlan, məmə okotol noa eko-eko, pəs
ilat motəplan-pən nolən rat neen lan, kən ilat kotiɨtun nakilən
nolən rəhan ron. Məto Iesu təpnapiɨn əm, moeg-oeg matəte nat
e niɨsiɨp e noanelmiɨn.
7 Ilat kəmoatətapəh-in nəghatən u kəm in, moatuwiɨn
moatuwiɨn, kən in tətul, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə
itəmat kit u ikiɨn-u, in təsolən nolən rat nian kit ne, pəs in
otaupən maht pətan u.”†
8 Kən in təmoeg-oeg miɨn, matəte nat e niɨsiɨp e noanelmiɨn.
9 Kən nian ilat kəmotəto nəghatən rəhan, kiɨnotan kitiəh
kitiəh, moatagiɨm. Naguiɨhl-aguiɨhl miɨn kotaupən moatiet
kitiəh kitiəh, motapəs əm Iesu ne pətan un.

---

* **8:5:** E Lou rəha Moses pətan ne iərman ilau kərən okəkəike kahtiɨmnu ilau (Lev 20:10;
Dut 22:22-24). † **8:7:** Dut 17:7; Rom 2:1,22

10 Kən Iesu təməg-ətuatɨp mɨn mən-ipən kəm pətan un məmə,
“?Pətan, netəm mɨn u kəmotahruwɨn? ?Kit təsuwamən məmə
otən-iarəp rəham nalpɨnən?”
11 Kən pətan un təmən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, ilat
kotɨkə.”
Kən Iesu tən-ipən məmə, “Io mɨn, okol esən-iarəpən rəham
nalpɨnən. Məto atuwɨn, mol namnun e nolən rat mɨn.”‡

Iesu in nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən

12 Kən Iesu təmatəghat mɨn kəm ilat, matən məmə, “Io u, io
Nəhag-əhagən rəha netəmim u e nətueintən.§ Etəmim itəm
tatətəu-pa io, okol in təsaliwəkən e napinəpən nian kit ne, məto
in otos nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhan.”*
13 Kən Farisi mɨn kəmotən-ipən kəm in motəmə, “!
Ik nəkatən-iarəp ik nulan, məto suah kit təsolən rəham
nəfɨgəmən, kən tol nəhlan, rəham nəghatən okol təsətulən!”†
14 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Əwəh, nɨpahrienən məmə io
atɨp əm iatən-iarəp io. Məto rəhak nəghatən in tatətul əh,
məto-inun, io ekɨtun ikɨn iatɨsɨ-pən ikɨn, kən mɨtun mɨn ikɨn
iatuwɨn mɨn ikɨn,‡ məto itəmat nəkotəruru ikɨn iatuwɨn ikɨn,
kən motəruru ikɨn iatɨsɨ-pən ikɨn.
15 Itəmat u, nakotakil nolən rəha etəmim e nətəlɨgən rəha
etəmim əm. Məto io esakilən nolən rəha etəmim nəhlan.
16 Məto okəmə io, iakakil nolən rəha netəmim, oekol e
nolən itəm tətuatɨp, məto-inu sənəmə ekakil e nətəlɨgən əm
rəhak, məto itɨmlau Tata Uhgɨn itəm təmahl-ipa io, rəhatɨmlau
nakilən in kitɨəh əm.
17 E Lou rəhatəmat, kəməte məmə, okəmə etəmim kəiu,
kətɨoal nəfɨgəmən o nəghatən kit, kən nəghatən u, in otatətul.§
18 Kən roiu əh, io iatən-iarəp io, məto rəhak Tata itəm in
təmahl-ipa io iakuwa, in mɨn tatol nəfɨgəmən ron io.”*
19 Kən tol nəhlan, ilat kɨnotətapəh ron məmə, “?Məto rəham
Tata in hiə?”
Kən in təmə, “Itəmat nəkotəruru io, kən itəmat nəkotəruru
mɨn rəhak Tata. Okəmə itəmat nəkotɨtun io un, kən nəkotɨtun
mɨn rəhak Tata.”†
20 Iesu təmən nəghatən u, nian in təməgətun netəmim əpəh e
ikɨn kit itəm katələhəu-pən məni ikɨn e Nɨmə Rəha Uhgɨn. Məto
suah kit təməsuwɨnən maskəlɨm in, məto-inun təsolən əh nian
rəhan.

Iesu təmɨsɨ-pən ilɨs

21 Kən Iesu təmatən-ipən mɨn kəm ilat məmə, “Io ekagɨm
tənin itəmat, kən itəmat onakoategəs-in io. Məto itəmat

‡ **8:11:** Jon 3:17; 5:14 § **8:12:** Esik 1:26-28; Jon 1:4-5; Hip 1:3 * **8:12:** Sam 27:1; 44:3; 119:105; Prov 6:23; Aes 49:6; 60:19-20; Mat 5:14; Nol Əpən 21:23-24 † **8:13:** Jon 5:31 ‡ **8:14:** Jon 13:3; 16:28 § **8:17:** Dut 19:15 * **8:18:** Mak 1:10-11; Jon 1:33-34 † **8:19:** 1 Jon 2:23

onəkotɨmɨs, kən təfagə rat u rəhatəmat‡ otatɨg əh etəmat. Ikɨn
əh iakatuwɨn ikɨn, okol itəmat nəsotuwamən ikɨn.”
22 Kən netəm Isrel, ilat kotəmə, “?Nəghatən əh Iesu tatən
məmə, ikɨn əh in tatuwɨn ikɨn, okol kitat kəsotuwɨnən ikɨn,
nɨpətɨn tatən naka? ?Okəm-naka in otohamnu atɨp in, o?”
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Imatəmat u ikɨn-u,
məto io, io imak əh ilɨs ikɨn əh, kən emɨsɨ-pən ikɨn, meiuaiu-pa.
Itəmat netəmim rəha nətueintən u. Məto io, sənəmə etəm rəha
nətueintən u.§
24 Tol nəhlan, iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə, itəmat
onəpanotɨmɨs e nolən rat mɨn rəhatəmat, məto-inu okəmə
itəmat nəsotahatətəən lak məmə Io u inu,* kən itəmat
onəkotɨmɨs, kən nolən rat mɨn rəhatəmat okotatɨg agɨn-əh
etəmat.”†
25 Kən ilat kəmotətapəh ron motəmə, “!Ei! ?Ik pah un?”
Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io ekahmen əm məmə
inun ematən kəm itəmat aupən, mətoarus-pa u-roiu.
26 Natɨmnat tepət itəm ekɨtun nənən etəmat, kən mɨtun
nakilən nolən mɨn rəhatəmat ron, məto etəmim itəm təmahl-
ipa io, rəhan nəghatən in nɨpahrienən əm. Io iatən-iarəp əm
natɨmnat mɨn itəm eməto ron, məmə netəmim rəha nətueintən
ilat okotəto.”
27 Məto ilat kəsotɨtunən məmə Iesu in tatəghat-in Tata Uhgɨn.
28 Tol nəhlan, in tən-ipən kəm ilat məmə, “Nian nəmotɨləs-
ipər rəkɨs Netɨ Etəmim un,‡ nəpanotɨtun məmə Io u inu.§
Kən onəpanotɨtun mɨn məmə esol atɨpən nat kit e rəhak əm
nətəlɨgən. Iatən əm natɨmnat itəm Tata Uhgɨn təməgətun io
lan.*
29 Etəm təmahl-ipa io ekuwa, in tətatɨg itɨmlau min. In
təsapəsən io ekan pɨsɨn,† məto-inu, nian rafin, iatol natɨmnat
mɨn itəm nɨkin tagien ron.”‡
30 Nian Iesu təmatən nəghatən mɨn əh, netəmim tepət
kəmotən nɨpahrienən lan.

Noanol rəha Epraham

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm netəm Isrel mɨn itəm kəmotən
nɨpahrienən lan məmə, “Okəmə nakotaskəlɨm əskasɨk
nəghatən mɨn u rəhak, itəm iatən-ipɨnə kəm itəmat, itəmat
ətuatɨp un, rəhak netəmim mɨn.§

---

‡ **8:21:** Nian Iesu tatən “təfagə rat u,” okəm-naka in tatəghat-in təfagə rat itəm kəsotahatətəən lan (Jon 9:41). § **8:23:** Jon 3:31 * **8:24:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. † **8:24:** Roiu Iesu in təsəghat-in əmən nolən rat asol itəm kəsotahatətəən lan, məto tatəghat-in nolən rat mɨn rafin agɨn-əh itəm netəmim əh kəmotol. ‡ **8:28:** Jon 3:14; 12:32-33 § **8:28:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. * **8:28:** Jon 14:24 † **8:29:** Jon 16:32 ‡ **8:29:** Jon 4:34; 5:30; 6:38 § **8:31:** 2 Jon 1:9

32 Kən itəmat onəkotɨtun nɨpahrienən, kən nɨpahrienən u,
otɨkɨs itəmat məmə nakəsotuwa-mɨnən kol slef.”*
33 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Itɨmat u noanol
mɨn rəha Epraham,† itɨmat u esotol agɨn-əhən slef‡ mɨn rəha
suah kit. ?Təhrol nəmən nəghatən u məmə, ‘Nɨpahrienən otɨkɨs
itəmat, nakotapiə.’?”
34 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨpahrienən agɨn u
iatən-ipɨnə kəm itəmat, netəmim itəm koatol nolən rat, kən
nolən rat u, in tatərəmərə elat, kən mətaskəlɨm ilat matol ilat
koatuwa rəhan slef mɨn.§
35 Kən slef, rəhan etəm-iasol təsegəhan-inən məmə otatɨg e
nimə rəhan.* Məto iərəmerə tategəhan-in məmə nətɨn otətatɨg
e nimə rəhan nian rafin matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.
36 !Tol nəhlan, okəmə Nəti Uhgɨn tatɨkɨs itəmat, kən tatɨkɨs
agɨn pahrien itəmat, kən itəmat nakəsotuwa-mɨnən kol slef!
37 Ekɨtun məmə itəmat noanol mɨn rəha Epraham, məto
noategəs-in suatɨp məmə onəkotohamnu io, məto-inu
nəsotolkeikeən məmə onəkotətəlɨg-in rəhak nəghatən.†
38 Io iatən natɨmnat mɨn un, itəm eməplan rəhak Tata təmol.
Məto itəmat noatol natɨmnat mɨn u itəm rəhatəmat əm tata
təmən kəm itəmat.”
39 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Məto tata rəhatɨmat,
in Epraham.”
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə itəmat noanol
ətuatɨp mɨn rəha Epraham, kən itəmat onəkotos rəhan nolən
mɨn, tahmen lan təmatol aupən. Məto itəmat sənəmə noanol
ətuatɨp rəhan.‡
40 Io iatən-iarəp nəghatən pahrien kəm itəmat itəm iakatəto
o Uhgɨn, məto itəmat nakotən məmə onəkotohamnu io. ?
Nɨkitəmat təht məmə nolən rəha Epraham tol nəhlan?
41 Itəmat nakotətəu-pən əm nolən rəha tata rəhatəmat əm.”
Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Itɨmat u sənəmə
nɨsualkələh lapɨn. Uhgɨn əm in Tata rəhatɨmat.”

Nenəti Setan

42 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə Uhgɨn pahrien
in Tata rəhatəmat, kən itəmat onəkotolkeike io, məto-inu io
emɨsɨ-pən lan, muwa ikɨn-u.§ Məto in sənəmə rəhatəmat Tata.
Io esuwamən ikɨn-u e rəhak atɨp əm nətəlɨgən, emuwa məto-
inu in təmahl-ipa io.
43 ?Məto təhrol nakəsotɨtunən nɨpəti nəghatən rəhak? !Məto-
inun nəsotolkeike agɨn-əhən məmə onəkotəto rəhak nəghatən!

---

* **8:32:** Rom 8:2; 2 Korin 3:17; Kal 5:1 † **8:33:** Luk 3:8 ‡ **8:33:** slef: əplan e tiksonari. § **8:34:** Rom 6:12-23; 1 Jon 3:8-9 * **8:35:** Kal 4:30 † **8:37:** Jer 9:25-26; 1 Jon 3:10 ‡ **8:39:** Rom 2:28-29; 9:7-9 § **8:42:** 1 Jon 5:1

44 Itəmat, rəhatəmat nolən tahmen əm e nolən rəha tata
rəhatəmat, Setan. Kən nian rafin itəmat nakotolkeike nolən
noan.* Nolən rəhan itəm təmatol e nətuounən,† tatol əh, in
etəmim rəha nohamnuən itəm. In tatetəhau nipahrienən,
məto-inu nipahrienən tikə lan. Nian in tateiuə, in tatol əm
rəhan nolən, məto-inu in etəmim rəha neiuəən, kən in tata
rəha neiuə min.
45 Məto io iatən nipahrienən əm kəm itəmat, kən tol nəhlan,
itəmat nəsotahatətəən e rəhak nəghatən.
46 ?Təhrol? ?Itəmat kit u ikin-u titun nəgətunən məmə io
emol nolən rat kit? ?Okəmə io ekatən əm nəghatən pahrien
min, kən təhrol itəmat nəsotahatətəən lak?
47 Etəmim rəha Uhgin, in tatətəlig-in nəghatən rəha Uhgin,
məto itəmat sənəmə netəmim rəha Uhgin. Tol nəhlan,
nəsotətəlig-inən nəghatən rəha Uhgin."

Iesu ne Epraham

48 Kən netəm Isrel kəmotəhai Iesu motəmə, "! Nəman! !
Itimat enotəplan ətuatip ik! Ik etəm Sameria kit. !Ik, narmin
rat kit tətatig lam!"
49 Məto Iesu təmə, "Narmin rat tikə lak, məto io iatiləs-ipər
nərgi rəhak Tata, kən məto itəmat, nakotərəkin nərgək.
50 Io esalkutən o rəhak nərig asol, məto suah kit in tətalkut
ron io. Kən in otəpanakil netəmim rafin.
51 Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, etəmim
itəm tatol nəwiak, okol in təsimisən nian kit ne."‡
52 Kən netəm min un kotən-ipən kəm in məmə, "! Roiu
enotitun məmə narmin rat kit tətatig lam! Epraham təmimis,
kən ien min kəmotimis min, məto ik nakatən məmə, etəmim
itəm tatol nəwiam, in okol təsimisən nian kit. ?Nəghatən naka
u?
53 ?Ik nakaprəkis-in Epraham u tipitimat tinəmimis rəkis? ?
Kən ne ien min u kəmotimis? ?Ik nakəmə ik etəmim naka?"§
54 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Okəmə io əm iatiləs-ipər atip
io, kən rəhak nisiaiiən in nat əpnapin əm. Məto rəhak Tata u
itəmat nakoatən məmə in Uhgin rəhatəmat, inun in tatiləs-ipər
io matos-ipən nisiaiiən kəm io.
55 Itəmat nəkotəruru in, məto io ekitun. Okəmə ekən məmə
ekəruru in, kən in otol io məmə io etəmim rəha neiuəən,
tahmen əm etəmat. Məto io ekitun in, kən io matol nəwian.
56 Tipitəmat u Epraham, nikin təmagien pik məmə in
otəpanəplan nian rəhak otuwa. Kən nian in təmitun məmə
rəhak nian otəkəike muwa, kən nikin təmagien təmagien."

---

* **8:44:** 1 Jon 3:8 † **8:44:** E naoa rəha Jen 3:4, kotəplan məmə Setan təmaupən meiuə e nətuounən. In təmən-ipən kəm If, məmə, "Ik onəkol nəsimis agin-əhən." Məto Setan təmatəghat nəhlan, məuhlin nəghatən itəm Uhgin təmən e Jen 2:17.

‡ **8:51:** Jon 11:26 § **8:53:** Jon 4:12

57 Kən netəm min u kəmotəhai motəmə, “! Nəman! ! Ik
nəsosən əh nup fifti ne! ?Nəmahrol məplan Epraham?”*
58 Kən Iesu təmə, “Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat
məmə, nian Epraham təməsaiirən əh, məto Io Etatig.”† ‡
59 Kən əmun, ilat kəmotəmik kəpiel apin, motəmə okotaht
Iesu lan;§ məto Iesu təməhluaig, kən miet e Nimə Rəha Uhgin,
minatuwin.

9

Iesu təmol-wir niganəmti suah kit

1 Kən nian kit, Iesu təmaliwək mətan, kən məplan suah kit.
Nian təmaiir, məto niganəmtin təpis.
2 Kən netəmim min rəha Iesu kəmotən-ipən kəm in məmə,
“Iəgətun, suah u təmaiir məto niganəmtin təpis. ?O naka? ?
O nolən rat rəhan, o nolən rat rəha tata ne mama rəhan?”*
3 Məto Iesu təmə, “Niganəmti suah u təmərat, məto sənəmə e
nolən rat rəhan, o e nolən rat rəha tata ne mama rəhan. Məto,
niganəmti suah u təməpis nəhlan məmə Uhgin otəgətun rəhan
wək e nəmegəhən rəhan.†
4 Nian tatian əh,‡ kitat kotəkəike kol wək rəha Uhgin, itəm
təmahl-ipa io ekuwa. Nian lapin otəpanuwa, kən etəmim in
təruru nolən wək.§
5 Nian io etatig əh e nətueintən u, io Nəhag-əhagən rəha
netəmim e nətueintən.”*
6 Nian Iesu təmən rəkis nəghatən əh, təmagəh nisip, kən mol
nəmit əkəku lan, kən mos nəmit un, mol-pən e niganəmti suah
un.
7 Kən Iesu mən-ipən kəm in məmə, “Onəkuwin e noan
nəhau Saeloam, kən mau niganəmtim.” (Nərgin u Sailom,
nipətin təmə, “Kəmahl-ipən”). Kən suah un təmuwin, mau
niganəmtin. Nian təmitəlig-pa, məto niganəmtin tinəwir, kən
tinatehm nat.†
8 Kən netəmim iman ikin, ne netəm min u itəm kotitun in,
məmə in etəmim kit nian rafin tateasiə o məni o netəmim, ilat
narmilat təmiwig pik ron. Kən kinotətapəh-ətapəh olat min
məmə, “!Ei! !Otəplan-tu! ?Suah u inu, nian rafin tatəpələh
mateasiə o məni o netəmim?”
9 Kən netəmim neen koatəmə, “Əwəh, in əh.”
Kən məto neen kotəmə, “Kəpə. Tahmen əm lan, məto sənəmə
in.”

---

* **8:57:** Epraham təmimis minos rəkis nup tu-taosan, uarisig Iesu təpanaiir-pa. † **8:58:** Nian Iesu təmən min məmə, “Io Etatig,” tatos nərgi Uhgin (Eks 3:14). Tol nəhlan, tahmen-pən əm məmə in təmən məmə in Uhgin ətuatip. ‡ **8:58:** Jon 1:1; 17:5; 17:24 § **8:59:** Lev 24:16 * **9:2:** Luk 13:2-3 † **9:3:** Jon 11:4 ‡ **9:4:** Nian Iesu tatən məmə, “Nian tatian əh,” nagəhatən u tatəpsen-pən rəhan nəmegəhən, məto-inu in Nəhag-əhagən (ves 5). Məto lapin tatəpsen-pən rəhan nimisən. § **9:4:** Jon 12:35-36 * **9:5:** Jon 1:4 † **9:7:** Aes 35:5

Məto suah un təmə, “!Io u inu!”
10 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Niganəmtim təmahrol məwir?”
11 Kən in təmə, “Suah u, nərgin u Iesu, in təmol nəmit neen kən mol-pən e niganəmtək, kən mən məmə, ‘Uwin əpəh Saeloam, mau niganəmtim.’ Kən əmun, emuwin. Nian emau niganəmtək, məto niganəmtək tinəwir, enatehm nat.”
12 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Məto suah un tətatig hiə?”
Kən in təmə, “Io ekəruru.”
13 Kən netəmim kəmotiləs suah u itəm niganəmtin təməpis aupən, motuwin kəm Farisi min.
14 Nian u, itəm Iesu təmol-pən nəmit e niganəmti suah kit lan təwir, in nian rəha Sapat.
15 Kən Farisi min kəmotətapəh ron məmə, “? Nəmahrol niganəmtim təwir?” Kən suah un təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iesu təmol-pən nəmit e niganəmtək, kən ekuwin mau rəkis, kən niganəmtək təwir, iatəplan nat.”
16 Kən Farisi min neen kəmotən-ipən məmə, “Suah un təsisi-pənən o Uhgin, məto-inun, in təsətəu-pənən Lou rəha Sapat.”
Məto Farisi min neen min kotəmə, “?Məto tahro? Suah əh sənəmə in iol təfagə rat. Iol təfagə rat təruru nolən nəmtətin kit nulan.” Kən ilat kəmotoor ilat min o nəghatən u.
17 Kən ilat kəmotətapəh min ron məmə, “?Suah əh təmol-wir niganəmtim, kən nikim təht məmə in etəmim naka?” Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “In ien kit.”
18 Məto netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsotənən nipahrienən lan məmə suah u aupən niganəmtin təməpis, məto roiu əh, tinətaiir. Tol nəhlan, ilat kəmotaun-in-pən rəhan tata ne mama kueia,
19 kən kəmotətapəh olau məmə, “? Təhrol? ? Nətitəmlau u suah u? ?Itəmlau onakuən-tu məmə nian in təmaiir-pa, kən niganəmtin təpis? ?Okəmə nipahrienən, kən niganəmtin təmahrol məwir?”
20 Kən rəhan mama ne tata kuəmə, “Itimlau ekiatun məmə nətitimlau əh, kən itimlau ekiatun məmə təmaiir-pa, niganəmtin təpis.
21 Məto itimlau ekuəruru məmə, roiu əh, kəmahrol niganəmtin taiir. Kən itimlau ekuəruru min məmə etəmim pah təmol niganəmtin təwir. Təwir məmə itəmat nakotətapəh ron. In tinepət rəkis, in titun nənən natimnat min rafin kəm itəmat.”
22 Rəhan tata ne mama, kəmuən nəhlan, məto-inu ilau katuəgin netəm-iasol min rəha Isrel, məto-inu ilat kinotələhəu rəkis nəghatən kit məmə, etəmim itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, kən ilat okotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.

23 Tol nəhlan, rəhan tata ne mama, ilau kəmuən məmə, “In
tinepət rəkis, təwir məmə itəmat nakotətapəh ron, pəs in tən.”
24 O nat u, ilat kəmotaun-in-pən min suah un itəm
niganəmtin təməpis aupən, məmə otuwa mətul aupən e
niganəmtilat. Kən kəmotəhai motən məmə, “Ən nipahrienən
kən ləs-ipər nərgi Uhgin. Itimat ekotitun məmə suah u, in iol
təfagə rat.”
25 Məto suah u təmə, “Io ekəruru məmə suah u in iol təfagə
rat, o kəp. Nat kitiəh əm itəm io ekitun. Aupən niganəmtək
təməpis, məto roiu enataiir.”
26 Kən ilat kinotətapəh min ron məmə, “?Təmahrol ik? ?
Təmahrol mol-wir ik, kən niganəmtim təwir?”
27 Məto in təmə, “Enəmən-ipinə rəkis kəm itəmat, məto
itəmat nəsotətəlig-inən io. ?Təhrol nakotəmə iakən min? ?
Itəmat min nakotəmə rəhan u itəmat?”
28 Kən ilat kəmotəhai in motən rat, motəmə, “!Ah! !Ik u rəhan
etəmim! !Məto itimat u, netəmim rəha Moses!‡
29 Itimat ekotitun wir məmə Uhgin təmatəghat kəm Moses,
məto suah un, ekotəruru məmə təmisi-pən hiə.”§
30 Kən suah apon təmə, “!Nəman! !Narmək təmiwig pik! !
Suah u in təmol-wir niganəmtək, məto itəmat nəkotəruru ikin
təmisi-pən ikin!
31 Kitat kotitun məmə Uhgin təsətəlig-inən netəm koatol
nolən rat. !Məto etəm tatisiai-in Uhgin, kən matol nəwian,
Uhgin tatətəlig-in!*
32 E nətuounən nian, mətoarus-pa u-roiu, kəsətoən əh suah
kit məmə təmol-wir iganəmtin əpis kit itəm təmaiir-pa tol
mihin, məto niganəmtin tinəwir.
33 Okəmə suah u təməsisi-pənən o Uhgin, okol təsol agin-əh
nat kit. Məto tətuatip əm məmə in tatisi-pən o Uhgin.”†
34 Kən ilat kəmotəhai min motəmə, “!Nəman! Ik etəmim rəha
nolən rat nian rafin əm, tətuoun e nian nəmaiir-pa mətoarus-
pa u-roiu. ?Nakahrol məmə nakəgətun itimat?” Kən ilat
kəmotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.‡

Nətəligən rəha Farisi min, tahmen e etəm niganəmtin təpis

35 Kən Iesu təmətо nəghatən məmə kəmahl-iarəp suah u e
nimə rəha nuəfiminən, kən in təmuwin məplan, kən tətapəh
ron məmə, “?Təhrol? ?Ik nəkatahatətə e Nəti Etəmim?”

---

‡ **9:28:** Jon 5:45 § **9:29:** Netəm-iasol rəha netəm Isrel, təməwir məmə ilat okotitun məmə Iesu təmisi-pən o Uhgin, məto-inu Uhgin əm titun nol-wirən niganəmtin əpis. Məsin min un, Naoa Rəha Uhgin tatən məmə nian Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa tuwa, kən in otol-wir niganəmtin əpis min okotəwir (Aes 29:18, 35:5, 42:7). Məto, netəm-iasol rəha netəm Isrel, niganəmtilat təpis o natimnat min rəha Uhgin, kən kotapəs nətəu-pənən Iesu. * **9:31:** Sam 66:16-20; Prov 15:29; Aes 1:15; 59:2 † **9:33:** Jon 3:2 ‡ **9:34:** Jon 9:2; Aes 66:5

36 Kən suah un təmə, “?Etəm-iasol, etəmim un in pah? !Awi!
Ən-ipa-tu kəm io, pəs io ekahatətə lan.”§
37 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Roiu əh, ik nɨnehm rəkɨs
in. Suah u, mə inu io, iatəghat kəm ik u-roiu.”*
38 Kən suah un tən-ipən kəm Iesu məmə, “Iərəmərə, io enata-
hatətə lam.” Kən in təmɨsin-pən nulɨn ron, kən matəfak kəm
in.†
39 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Io emuwa e
nətueintən u məmə ekakil netəmim motoor ilat, kən tol
nəhlan, netəm nɨganəmtɨlat təməpɨs, okotehm nat, kən netəm
mɨn u koatehm nat, nɨganəmtɨlat otəpɨs.”‡
40 Kən Farisi mɨn neen əh-ikɨn, kəmotəto nəghatən lan,
kən kotən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik nakatən məmə
nɨganəmtɨtɨmat mɨn təpɨs?”§
41 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə
nɨganəmtɨtəmat təpɨs, oesənən məmə itəmat nəkotəkəike
motos nalpɨnən o təfagə rat mɨn rəhatəmat. Məto itəmat
nakotəmə nɨganəmtɨtəmat təwɨr, nakotehm nat, kən tol
nəhlan, təfagə rat mɨn rəhatəmat tətatɨg əh etəmat.”*

10

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etəmim rəha nehmən sipsip

1 Kən tən məmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat məmə,
etəmim itəm tatuwɨn imə e noanɨkulu rəha sipsip, təsuwɨn-
pənən e ket, məto in tətaiu əm lan kən matiwɨgego in məmə
otuwɨn imə e noanɨkulu rəha sipsip,* in iakləh ne iohamnu
itəm kit.† 2 Məto etəmim itəm tatuwɨn-pən e ket, in etəm
tatehm sipsip.‡
3 Etəmim itəm tatətul e ket, nian rafin in taterəh e ket o suah
u, kən sipsip mɨn kotɨtun nəwian. Nian rafin in tətaun-in nərgɨ
sipsip mɨn kitiəh kitiəh, kən in matit ilat moatiet.
4 Nian in tatit rəhan mɨn rafin sipsip moatiet e noanɨkulu,
in tətaupən-in ilat, kən sipsip mɨn koatuarisɨg-in, məto-inu
kotɨtun nəwian.
5 Məto ilat kəsotətəu-pənən suah kit u itəm kotəruru, ilat
okotəkəike kagɨm kapəs, məto-inu ilat kotəruru nəwian.”
6 Iesu təmuəh nimaa nəghatən u, məto ilat kotəruru nɨpətɨn
məmə tatən naka.

---

§ **9:36:** Rom 10:14 * **9:37:** Jon 4:26 † **9:38:** Mat 28:9 ‡ **9:39:** Aes 6:10; Mak 4:12; Luk 4:18 § **9:40:** Rom 2:19 * **9:41:** Jon 15:22,24; Hip 10:28-31

* **10:1:** Noanɨkulu rəha sipsip un, tahmen e ikɨn kit itəm katəhg-ipən sipsip mɨn ikɨn nian rafin lapɨn, məmə ilat okotatɨg wɨr o kuri iarupɨn mɨn ne laion mɨn. † **10:1:** Jon 10:8,10 ‡ **10:2:** E ves mɨn u 1-5, ket ne etəm tatehm sipsip, ilau kərən katuəpsen-pən Iesu, kənu iakləh mɨn koatəpsen-pən netəm-iasol mɨn rəha netəm Isrel. Kənu sipsip mɨn koatəpsen-pən netəmim mɨn rəha Uhgɨn.

Iesu in etəmim ətuatip rəha nehmən sipsip

7 Tol nəhlan, kən Iesu təmən-ipən min kəm ilat məmə,
"Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, io u, io Ket rəha
sipsip min itəm koatuwin-pən ikin.§
8 Netəm min u itəm kotaupən-in io, ilat rafin netəmim rəha
nakləhən əm ne nohamnuən itəm.* Məto sipsip min kol
kəsotətəlig-inən ilat.
9 Io un, io Ket u. Etəm tatuwa-pa io ikin, məmə otuwin imə,
in otos nəmegəhən. In otuwa imə, miet muwin ihluə e io, kən
mos manuwihl wir itəm tamiəmitə lan.†
10 Məto iakləh, in tatuwa əm o nat kitiəh əm. In tatuwa məmə
otakləh kən mohamnu itəm, kən mərəkin-ərəkin natimnat
rafin. Məto io, emuwa məmə iakol suatip o nosən nəmegəhən,‡
kən nəmegəhən u, in tərioah wir e nəwirən rafin.
11 "Io u, Etəmim rəha Nehm Wirən Sipsip Min.§ Etəm wir un,
itəm tatehm wir sipsip min, in nikin tagien əm məmə otos-ipən
nəmegəhən rəhan o sipsip min.*
12 Məto etəmim un itəm katətou məmə in otatehm sipsip
min, in sənəmə etəm ətuatip rəha nehmən sipsip. Sənəmə
in rəhan əh sipsip min. Kən okəmə tarəplan kuri iarupin
kit tatuwa məmə otus ilat, kən in otaiu mapəs ilat. Kən
kuri iarupin u, tuwin mus sipsip min neen, kən məhgatit ilat
kotagim kitiəh kitiəh.
13 Etəm nəhlan, in otagim məto-inun katətou əm in o
nehmən sipsip min, məto e nikin, in təsolən nat agin e sipsip
min.
14-15 "Io u inu, io Etəmim rəha Nehm Wirən Sipsip Min. Tata
Uhgin in titun io, kən io ekitun in,† kən e nolən kitiəh əm, io
ekitun rəhak sipsip min, kən rəhak sipsip min ilat kotitun io.
Io nikik tagien əm, məmə oekimis o nosmegəhən ilat.
16 Kənu rəhak min neen əpəh ikin sipsip min, itəm
kəsotatigən e noanikulu u, məto io ekəkəike mit min ilat
kotuwa. Ilat min, okəpanotitun nətoən nəwiak. Kənu sipsip
min u ilat rafin u, okotuwa motuəfimin əm ilat min motol
kitiəh. Kən etəmim kitiəh əm, in otatehm ilat.‡ §

---

§ **10:7:** Jon 1:51; 14:6 * **10:8:** Jer 12:1; Esik 34:2 † **10:9:** Sam 118:20,22-24 ‡ **10:10:** Jon 1:4; 3:15-16; 5:40; 20:31 § **10:11:** Sam 23:1; Aes 40:11; Esik 34; Maeka 5:2,4; Mat 2:6; Mak 6:34; 1 Pita 2:25; 5:2-4; Nol Əpən 7:17; Jon 15:13; 1 Jon 3:16 * **10:11:** Hip 13:20 † **10:14-15:** Mat 11:27 ‡ **10:16:** Ves 16 u, in tatitəlig-pən e ves min 1-5. Ikin əh, noanikulu rəha sipsip tatəgətun netəm Isrel. Iesu tətaun-in ilat məmə rəhan min. Sipsip min itəm kotatig əh e noanikulu əh, ilat u, netəm Isrel itəm kəsotahatətəən e Iesu. Sipsip min itəm Iesu tatən məmə ilat kəsotatigən e noanikulu u, ilat Iaihluə min. Nian in otaun-in ilat, kən ilat min okotətəlig-in nəwian, kən ilat rafin okotuwa kol kitiəh, kən etəmim kitiəh əm, inu Iesu, in otatehm wir ilat. § **10:16:** Aes 56:8; Jon 11:52; Wək 10:34,35; Rom 1:16; Efes 3:6

17 “Rəhak Tata in tolkeike pik io, məto-inu nikik tagien əm
məmə oekos-ipən rəhak nəmegəhən o netəmim, məmə uarisig
lan, io ekos min nəmegəhən rəhak.*
18 Etəmim kit tikə məmə otos-irəkis nəmegəhən rəhak, məto
io atip əm ekos-ipən rəhak nəmegəhən məto-inun io əm
iakolkeike mihin. Io atip əm iatos nepətən məmə ekəhlman
rəhak nəmegəhən, kən io atip əm matos min nepətən məmə
ekaskəlim min rəhak nəmegəhən. Nat u inu, itəm rəhak Tata
təmən-ipa kəm io məmə ekəkəike mol mihin.”†
19 Kən netəm Isrel u, ilat kəmotoor min ilat min o nəghatən
min u.
20 Ilat tepət kotən məmə, “!Suah u narmin rat kit tətatig lan!
!Rəhn-kapə tətalməl! ?Təhrol itəmat nakoatətəlig-in?”
21 Məto neen min, ilat koatən məmə, “Nəghatən u, sənəmə
nəghatən rəha etəm narmin rat tətatig lan. ?Nikitəmat təht
məmə, narmin rat titun nol-wirən iganəmtin əpis, təwir min?”‡

Netəmim kəmoatetəhau Iesu, məto-inu in təmən məmə in Nəti Uhgin

22 Tinuwa e nian rəha netəm Isrel itəm koatol lafet kit lan
Jerusalem. Nərgi lafet u, in lafet rəha Nol-Wirən Min Nimə
Rəha Uhgin.§
23 In əh e nian rəha nətəpən. Kən Iesu təmətaliwək e feranta
e Nimə Rəha Uhgin, nərgin u, Feranta Rəha Kig Solomon.
24 Kən netəm Isrel neen kəmotuwa motətul, motitəlau in.
Kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Onəghan kən ik nəpanol itimat
ekotitun ik? Okəmə ik Kristo pahrien itəm Uhgin təmən məmə
otahl-ipa, nakən-ipa wir kəm itimat.”*
25 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Io enəmən-ipinə rəkis
kəm itəmat,† məto itəmat nəsotahatətəən lak. Nəmtətin min u
itəm iatol e nərgi rəhak Tata, ilat koatol nəfigəmən e nəghatən
rəhak,‡
26 məto itəmat nəsotahatətəən lak, məto-inun itəmat sənəmə
rəhak min sipsip min.§
27 Rəhak sipsip min ilat koatəto nəwiak kən motitun. Io
ekitun wir ilat, kən ilat koatuarisig-in io.
28 Kən io iatos-ipən nəmegəhən lilin u namnun tikə kəm ilat,
ilat okol kəsotisimisən nian kit ne. Kən etəmim kit ne okol
təsiuw rəkisən ilat e nelmək.*

---

* **10:17:** Aes 53:12 † **10:18:** Mat 26:53-54; Fil 2:8; Hip 5:8 ‡ **10:21:** Eks 4:11
§ **10:22:** Lafet əh koatol nikilat tatuəh nian kit aupən. Tipilat min kəmotafəl wir Nimə Rəha Uhgin, təpiə, kən məwir, masim. Lafet əh, in katən min məmə lafet rəha Laet Min, məto-inu netəmim kəmotasiəpən e lait min tepət e rəhalat latuənu min.
* **10:24:** Luk 22:67-71 † **10:25:** Jon 8:58 ‡ **10:25:** Jon 5:36; 14:11 § **10:26:** Jon 6:44 * **10:28:** Jon 6:39; Rom 8:35-39

29 Rəhak Tata itəm təmos-ipa ilat kəm io, in təsanən taprəkis-
in natɨmnat rafin. Tol nəhlan, kən suah kit okol təsiuw rəkɨsən
ilat e nelmɨn.†
30 Itɨmlau rəhak Tata, itɨmlau kitiəh əm."‡

31 Kən netəm Isrel kəmotəmɨk mɨn kəpiel apɨn, məmə oko-
taht in lan.
32 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Io enamol rəkɨs
nəmtətin wɨr mɨn tepət e nɨganəmtɨtəmat. Nəmtətin mɨn əh ilat
əh, rəhak Tata təmos-ipa məmə io ekol. ?Məto nəmtətin ahrol
un itəmat nakotəmə onəkotaht io ron e kəpiel apɨn?"

33 Kən ilat kotəmə, "Itɨmat esotənən məmə ekotaht ik e kəpiel
apɨn o nat pɨspɨs wɨr mɨn u ik natol. Itɨmat ekotəmə ekotaht ik
məto-inu nakatən rat Uhgɨn. Ik etəmim əm, məto ik nakatən
məmə ik Uhgɨn."

34 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Kəməte-pən aupən,
e rəhatəmat ətuatɨp Lou, məmə Uhgɨn təmən-ipən kəm ilat
məmə, 'Itəmat uhgɨn mɨn.'§
35 Kən kitat kotɨtun məmə Naoa Rəha Uhgɨn, okol
təsəuhlinən. Uhgɨn təmos-ipən nəghatən rəhan kəm netəmim
neen. ?Tol nəhlan, okəmə Uhgɨn təmatəghat-in netəm mɨn u,
kən mən ilat məmə uhgɨn mɨn,
36 kən nakotəhrol motəhai io moatən məmə io iatən rat
Uhgɨn məto-inu iatən məmə io Nətɨ Uhgɨn? Io u inu, itəm Tata
Uhgɨn in təmələhəu-pən io məmə rəhan pɨsɨn əm, kən mol əpen-
əpenə lak, məmə otahl-ipa io ekuwa e nətueintən.
37 Okəmə esolən nəmtətin mɨn itəm rəhak Tata tatol, kən
sotahatətəən lak.
38 Məto okəmə iatol nəmtətin mɨn u rəhak Tata tatol, kən nat
əpnapɨn məmə itəmat nəsotahatətəən e rəhak nəghatən mɨn,
məto təwɨr məmə onəkotahatətə e nəmtətin mɨn rəhak. Kən tol
nəhlan, itəmat onəpanotɨtun wɨr agɨn məmə Tata Uhgɨn tətatɨg
lak, kən iakətatɨg e Tata Uhgɨn."*
39 Tol nəhlan, o nəghatən mɨn u, ilat kəmotolkeike mɨn məmə
okotaskəlɨm in, məto in təmiet elat, magɨm.

40 In təmeguəfɨmɨn-pən mɨn e nəwtain nəhau Jotan, muwɨn
əpəh, aupən, Jon təmol baptais e netəmim ikɨn. Kən mətatɨg
ikɨn əh.

---

† **10:29:** Jon 17:2,6,24 ‡ **10:30:** Dut 6:4; Jon 17:21-23 § **10:34:** E Sam 82:1-2, Uhgɨn təmuəh nimaa nəghatən kit məmə, netəm-iasol mɨn rəha netəmim rəhan, ilat kotahmen e uhgɨn mɨn, meto inu in təmɨtəpun ilat məmə ilat okoatətul o Uhgɨn, kən motakil rəhan netəmim mɨn. Kəmotakil netəmim mihin, kən tol nəhlan, kən tən elat məmə, "uhgɨn mɨn." Məto kəsi, məmə ilat kəmosotakilən e suatɨp ətuatɨp, kən Uhgɨn otərəkɨn ilat. Inu e ves u Jon 10:34, Iesu in tatos e nəghatən u kəməte aupən e Sam, kən tatəghat kəm netəm-iasol mɨn roiu. * **10:38:** Jon 14:10,11,20; 17:21

41 Kən netəmim tepət kəmotuwa ron, kən moatən məmə,
"Jon təməsolən nəmtətin kit ne. Məto nəghatən min itəm in
təmatən e suah u, ilat rafin nipahrienən əm."†
42 Kən ikin əh, netəmim tepət kəmotahatətə e Iesu.

11

Lasaros təmimis

1 Etəm Petani kit, nərgin u Lasaros, tatimis. Petani, in latuənu
kit, ima Meri ne pian Mata.*
2 Meri u, inu, uarisig otəpənau nelki Iərəmərə rəhatat e senta,
kən mafəl e noanun, təmiəg.† Kən pətan u, rəhan u kaka
Lasaros u tatimis.
3 Tol nəhlan, wini Lasaros mil kuahl-ipən nəghatən o Iesu
məmə, "Etəm-iasol, ik kit u itəm nakolkeike pik,‡ in tatimis."
4 Nian Iesu təməto nəghatən u, kən in təmə, "Lasaros
tatimis, məto rəhan nimisən əh, okol təsolən in timis agin-
əh. Nimisən əh rəhan otol məmə netəmim okotiləs-ipər
motənwiwi Uhgin ron. Kən nimisən əh otol məmə netəmim
okotiləs-ipər motənwiwi Nəti Uhgin ron."
5 Iesu tolkeike pik Mata ne pian, ne rəhalau kaka Lasaros.
6 Tol nulan, nian tatəto pap məmə Lasaros tatimis, in təmatig
min mos nian kəiu əpəh ikin tətatig ikin.§
7 Kən uarisig, tən-ipən kəm rəhan netəmim min məmə, "Pəs
kotitəlig-pən min Jutia."
8 Məto rəhan netəmim min kotən-ipən kəm in məmə,
"Iəgətun, roiu əm huə, netəm-iasol rəha Jutia kəmotəmə oko-
tahtimnu ik e kəpiel apin. ?Məto ik nakən məmə onakitəlig-pən
min ikin əh?"
9 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat nəkotitun
məmə tuelef aua e nərauiəgən. Okəmə etəmim tətaliwək
e nərauiəgən, okol təsorinən nelkin e kəpiel kit, məto-inu
tatəplan nat e nəhag-əhagən rəha nətueintən.*
10 Məto okəmə in tətaliwək lapin, in titun norinən nelkin e
kəpiel kit, məto-inu rəhan nəhag-əhagən tikə."
11 Iesu tinən rəkis nəghatən əh, kən in mən-ipən kəm ilat
məmə, "Kitat kit u Lasaros, in tətapil. Məto io oekuwin əh-ikin
məhgaiir lan."†

---

† **10:41:** Jon 1:26-27,30,34 * **11:1:** Luk 10:38-42 † **11:2:** Jon 12:3 ‡ **11:3:** Jon 11: 5,36 § **11:6:** Iesu in tolkeike Meri ne Mata ne Lasaros, tol nəhlan in tatəsahgin minu lan məmə Lasaros otimis paupən, məto-inun in otol nahatətəən rəhalal təskasik min nian in otol Lasaros tinəmegəh min e nimisən. Əplan-tu ves 14-15. * **11:9:** Jon 8:12; 9:5 † **11:11:** Nimisən rəha netəm kotahatətə e Iesu in tahmen əm məmə kəmotapil əlu-alu əm məto-inu ilat kəmotos nəmegəhən lilin. Jon 3:16; 5:24; 10:28; 11:25-26; 1 Tes 4:13-18

12 Kən rəhan min netəmim kotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-
iasol, okəmə in tətapil, kən rəhan nimisən otikə. !In otəto təwir
min!”
13 E nəghatən u rəha Iesu, nipətin u məmə Lasaros tinimis
rəkis. Məto ilat nikilat təht məmə Lasaros in tətapil əm.
14 Kən Iesu təmən-ipən wir məmə, “Lasaros tinimis rəkis.
15 Nian nikik tatuəh itəmat, nikik tagien məmə eməsatigən
itimlau min, məto-inu nat u, otasitu etəmat məmə
onəkotahatətə lak. Məto təwir məmə pəs kotuwin motehm
in.”
16 Kən Tomas u, kətaun-in məmə Mil Mil, in tən-ipən kəm
netəmim neen min rəha Iesu məmə, “Təwir, pəs kitat rafin
kotuwin, məmə kitat rafin okotimis əm kitat min.”

Iesu in nəukəti naiir-pa
min e nimisən

17 Nian Iesu təmiet-arəpən Petani, kən təməto məmə
kəmitənim Lasaros, tinos nian kuwit rəkis.
18 Latuənu u Petani, in iuəhkir əm o Jerusalem, okəmə naka
suatip lan tahmen e kilomita kisil,
19 kən netəm Isrel tepət kəmotuwa məmə okotehm Mata ne
Meri motiləs-ipər nətəligən rəhalau məto-inun katuəto tərat o
rəhalau kaka təmimis.
20 Kən nian Mata təməto məmə Iesu tatuwa, in təmətul
muwin məmə otəplan. Məto Meri, in təmatəpələh əm imə.‡
21 Kən Mata təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Etəm-iasol, okəmə
ik nəmətatig ikin-u, okol rəhak kaka təməsimisən.
22 Məto io enitun əh məmə nat naka onakətapəh-in kəm
Uhgin, kən Uhgin otəpanos-ipinə kəm ik.”
23 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Rəham kaka
otəpanəmegəh min.”
24 Mata təmə, “Io ekitun məmə Lasaros otəpanəməgəh min
e Namnun Nian, itəm netəmim rafin kəmotimis okotaiir-pa
min.”§
25 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u, io Nəukəti Naiir-pa
Minən e Nimisən, kən io min, io Nəukəti Nəmegəhən. Etəmim
itəm in otahatətə lak, nat əpnapin məmə in təmimis, məto in
otəmegəh min.
26 Kən etəmim itəm tatəmegəh kən mətahatətə lak,* in okol
təsimis agin-əhən nian kit ne.† ?Nəkatahatətə e nəghatən u
rəhak?”
27 Mata tən-ipən kəm in məmə, “Əwəh, Iərəmərə. Io enata-
hatətə lam, məmə ik Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
Ik Nəti Uhgin. Ik u inun, aupən netəmim kəmoatən məmə ik
onəpanuwa e nətueintən.”

---

‡ **11:20:** Luk 10:38-42 § **11:24:** Dan 12:2; Jon 5:28,29; 6:39,40; Wək 24:15
* **11:26:** Jon 3:15 † **11:26:** Mat 25:46

Iesu təmasək

28 Nian Mata tinən rəkis nəghatən u, kən muwin məmə otən-ipən kəm pian Meri tuwa. Təmuwin kən masiwən-in-pən e matəlgin məmə, “Iəgətun‡ tinuwa rəkis. Tolkeike məmə otəplan ik.”

29 Kən nian Meri təmətо nəghatən u, təmətul uəhai əm, matuwin məmə otəplan Iesu.

30 Iesu in təsuwamən əh latuənu, in tatətul əh-ikin Mata təmuwin ikin mehm.

31 Kən nian netəm Isrel min u itəm kəmoatəpələh imə ilat Meri, moatiləs-ipər rəhan nətəligən, kəmotəplan in təmətul uəhai əm matuwin ihluə, kən ilat kotuarisig-in. Nikilat təht məmə tatuwin e suwit, otasək.

32 Meri təmiet-arəpən u ikin Iesu tatətul ikin, kən nian təməplan Iesu, in təmisin nulin mən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmətatig ikin-u, kən okol rəhak kaka təsimisən.”

33 Nian Iesu təməplan məmə pətan u ne netəmim min un ilat min koatasək, in təmətо tərat pik, nikin tifim.

34 Kən in təmətapəh olat məmə, “?Nəmotitənim hiə?”

Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, wa-tu məplan.”

35 Iesu, nahwi nəmtin təmaiəh.§

36 Kən netəm Isrel min u, ilat kotəmə, “Ei, netəmim. !In təmolkeike pik agin-əh suah u taprəkis!”

37 Məto ilat neen min koatən məmə, “Suah əh in əh aupən, təmol-wir iganəmtin əpis. ?Kən təhrol məsən-iəhauən Lasaros məmə təsimisən?”

Iesu təmosmegəh min Lasaros

38 Kən Iesu təmətо min tərat pik, kən in təmuwin əpəh e suwit. Ilat kəmotitənim Lasaros əpəh e nipəg kəpiel kit, kən motiləs-ipən min kəpiel kit min motahtosig-in-pən nipəg kəpiel lan.

39 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Otahwin rəkis-tu kəpiel.”

Kən Mata u, winі Lasaros, tən-ipən kəm Iesu məmə, “Etəm-iasol, in tinəpien rəkis. Kəmitənim tinos nian kuwit rəkis.”

40 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik ninaluin məmə emən-ipinə rəkis kəm ik məmə okəmə nakahatətə lak kən onəkəplan nəsanənən asol ne nepətən əhag-əhag rəha Uhgin?”

41 Tol nəhlan, ilat kəmotahwin rəkis kəpiel. Kən Iesu təmuag-pər kən məmə, “Tata, io iatən tagkiu kəm ik məto-inu nəmətо rəkis rəhak nəghatən.

---

‡ **11:28:** Jon 13:13 § **11:35:** Luk 19:41

42 Kən ekɨtun məmə e nian rafin, natəto io. Məto iatən
nəghatən u, o netəm mɨn u, itəm koatətul tɨtəlau-in io, məmə
ilat okotahatətə məmə ik nəmahl-ipa io.”*
43 Kən əmun, nian Iesu tɨnən rəkɨs nəghatən u, in təmaun
əfəməh məmə, “!Lasaros, ətul miet!”
44 Kən Lasaros təmətul miet, matəmɨk mətmətɨg əm nɨməhan
mɨn u itəm kəməlis ətain nelmɨn ne nelkɨn ne nɨganəmtɨn ne
lan. Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Otɨkɨs rəkɨs nɨməhan
mɨn əh, pəs in taliwək.”

Netəm-iasol mɨn rəha Isrel kəmotegəs-in suatɨp məmə okotoh Iesu

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Netəm Isrel itəm kəmotuwa o Meri kən motehm natɨmnat
mɨn u itəm Iesu təmol, ilat tepət kəmotahatətə lan.
46 Məto ilat mɨn neen kəmotuwɨn o Farisi mɨn, kən motən-
iarəp kəm ilat rafin natɨmnat mɨn itəm Iesu təmol.
47 Kən o nat u, Farisi mɨn u ne pris asol mɨn ilat
kəmotaskəlɨm nuəfɨmɨnən asol kit rəhalat, kən ilat kəmotən
kəm ilat mɨn məmə, “? Okotəhrol nulan? Suah əh tɨnatol
nəmtətin tepət.
48 Okəmə okotapəs əm, tatol nəhlan, kən netəmim rafin
okotahatətə lan, kən netəm Rom ilat okotuwa motərəkɨn Nimə
Rəha Uhgɨn ne kantri rəhatat kən motos-irəkɨs ilau e nelmɨtat.”
49 Kən ilat kit u, nərgɨn u Kaeafas, in pris asol agɨn e nup əh.
Tol nulan, in təmən məmə, “Itəmat nəkotəruru agɨn-əh nat u.
50 ?Təhrol itəmat nəsotɨtunən? ?Itəmat nəsotɨtunən məmə
təwɨr məsɨn otəmat məmə etəmim kitiəh əm otɨmɨs o netəmim,
taprəkɨs-in məmə kantri apiəpiə otɨmɨs?”†
51 Nian in tɨnən nəghatən u, in təməsən atɨpən e nətəlɨgən əm
rəhan. In pris asol agɨn e nup əh, kən in təmaupən mən-iarəp
nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in. Kən in təmən məmə
Iesu in otɨmɨs o nosmegəhən netəm Isrel.‡
52 Kən məto rəhan nɨmɨsən, sənəmə o nosmegəhən netəm
Isrel əm, məto o nosməgəh mɨnən nenətɨ Uhgɨn mɨn itəm kotan
atit e nətueintən, kən mol ilat kotuwa motol kitiəh əm.§
53 Tol nəhlan, e nian əh, ilat kəmotegəhan-in məmə
okotəkəike kegəs-in suatɨp kit o nohamnuən Iesu.
54 Kən o nat u, Iesu təsaliwək-arəp mɨnən ikɨn mɨn e Jutia, in
təmagɨm ikɨn-u, muwɨn əpəh e taon kit, nərgɨn u Efraim. Taon

---

* **11:42:** Jon 3:17 † **11:50:** Jon 18:14 ‡ **11:51:** Kaiəfəs tolkeike məmə okohamnu Iesu məto-inu təsolkeikeən məmə netəm Rom okotərəkɨn kantri rəha netəm Isrel. Məto, in təmatən aupən nat kit itəm otuwa mol nɨpahrienən lan, məto in təruru nat əh in tatən. Rəhan nəghatən, nɨpətɨn tatəgətun məmə Iesu otəkəike mɨmɨs məmə Uhgɨn otəsolən nalpɨnən kəm rəhan netəmim o rəhalat təfagə rat mɨn. § **11:52:** Aes 49:6; Jon 10:16

u, in iuəhkɨr əm o ikɨn taruən-aruən ikɨn. Kən in mətatɨg ikɨn əh, ilat rəhan mɨn netəmim.

Netəmim kəmoatol əpen-əpenə o nolən lafet rəha Nuhagego-inən

55 Tɨnatuwa iuəhkɨr o nian rəha lafet kit rəha netəm Isrel, nərgɨn u, lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən netəmim tepət kɨnoatiet ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn mɨnoatuwa Jerusalem məmə okotol natɨmnat mɨn məmə ilat okotaruətuəh† e nɨganəmtɨ Uhgɨn, paupən un, məpanotuwɨn e lafet əh.
56 Kən netəm mɨn əh kɨnoategəs-in Iesu. Kən nian kəmotuəfɨmɨn e Nimə Rəha Uhgɨn, kɨnoatətapəh-ətapəh olat mɨn məmə, "?Kəruru mə Iesu otuwa e lafet u, o kəp?"
57 Məto e nian əh, pris asol mɨn ne Farisi mɨn kəmotələhəu nəghatən kit, məmə okəmə etəmim kit tɨtun ikɨn Iesu tətatɨg ikɨn, in otəkəike muwa mən-iarəpən kəm ilat, pəs mopael mɨn kotuwɨn motaskəlɨm.

12

Meri təmau nelkɨ Iesu e senta
(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

1 Nian sikis əh-ikɨn tətatɨg əh kəpənan e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, kən Iesu tɨnɨtəlɨg-pa mɨn Petani, imə Lasaros ikɨn. Suah u inu, Iesu in təmol in təmegəh mɨn.
2 Kən netəmim ikɨn-u, kəmotol nagwənən kit rəha Iesu. Kən Mata in tos nagwənən, muwa.* Kən Lasaros mɨn əh-ikɨn e nagwənən əh, ilat Iesu ne, koatəməhl-pən, moatagwən.†
3 Kən Meri təmos senta kit tatər e nuwigɨ nat, muwa. Senta u, kəmol e nokɨ nato.‡ Senta əh, nəmiəwɨn təwɨr, kən nəmtɨn tiəkɨs. Kən in təmau nelkɨ Iesu e senta u, kən mafəl e noanun. Nəmiəwɨ senta u, təmɨrəfin nɨpəgnoa nimə.§
4 Məto etəmim kit rəha Iesu, nərgɨn u Jutas Iskariot, suah un uarisɨg otəpanegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn, in təməhai ron. In təmən məmə,
5 "? Ik nəkəruru nol-salɨm-in senta u, mos məni lan, kən mos-ipən kəm ian-rat mɨn? Senta u, in tahmen e tri-hanrɨt tenarius.*
6 In təmən nəhlan, məto sənəmə in tatol nat agɨn e ian-rat mɨn, məto in təmən əm, məto-inu in iakləh. In tatos kətɨm rəha məni rəhalat, kən nian neen, in tətakləh-in.

---

* **11:55:** Eks 12:13,23,27 † **11:55:** Okotaruətuəh, nɨpətɨn un, məmə ilat okotafəl wɨr ilat mɨn, məto-inu ilat kotɨtun məmə ilat kotamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
* **12:2:** Luk 10:38-42 † **12:2:** Nɨpahrienən məmə ilat kəsotəpələhən motagwən. Məto e nolən rəhalat e nian əh, ilat kotapɨl motɨsin-pən nuwləlmɨlat e tepɨl, kətagwən. ‡ **12:3:** Nato in nat kit nəmiəwɨn tatəpien wɨr, tahmen e nɨgpɨs.
§ **12:3:** Mak 14:3 * **12:5:** Roiu, tri-hanrɨt tenarius tahmen e tri-hanrɨt-taosan vatu."

7 Məto Iesu təmə, “Əpəs-tu pətan u. Sərəkinən rəhan
nətəligən. In təmatələhəu wir senta u, məmə otau nipətik, o
nian əh itəm okitənim io lan.
8 Ian rat min, nian rafin itəmat min ilat nəkotatig.† Məto io,
okol esatigən nian rafin kitat min itəmat.”

Pris asol min kəmotegəs-in min suatip o nohamnuən Lasaros

9 Kən nian nimanin netəm Jutia kəmotəto məmə Iesu tətatig
latuənu Petani, kən ilat kinoatuwa ikin. Kəsotuwa əmən
məmə okotehm Iesu, məto ilat kotuwa min məmə okotəplan-
tu Lasaros u təmimis, kən Iesu tol min təmegəh.‡
10 Kən əmun, pris asol min, kəmotegəhan-in min məmə
okəkəike kohamnu min Lasaros,
11 məto-inun nian netəm Isrel tepət kəmotəplan Lasaros
təməmegəh min, kən ilat kəmotahatətə e Iesu, kən minotapəs
rəhalat netəm-iasol min.

Iesu təmuwa Jerusalem matol əp in məmə in kig
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 Kəmən lawigin, nimanin netəmim itəm kəmoatuwa
Jerusalem məmə okotol lafet rəha Nuhagego-inən, kəmotəto
məmə Iesu tətaliwək minatuwa e taon.
13 Kən tol nəhlan, ilat kəmotiet e taon u, moatəmik nat kit
tahmen e nimali nəmil§ moatuwin mə okotəplan Iesu. Kən
moatagət əfəməh moatən məmə,
“!Hosana!*
!Iərəmərə Uhgin tətatig ilau suah u itəm tatuwa e nərgin!
!Iərəmərə Uhgin tətatig ilau Kig u rəha netəm Isrel!”†
14 Kən Iesu təməplan nəti togki kit, kən tasuə lan maliwək
matuwin. Natimnat min u, Naoa Rəha Uhgin tinəmən rəkis
məmə,
15 “Netəm Saeon,‡ itəmat sotəginən.
!Otəplan-tu! !Kig rəhatəmat tatuwa,
in titasuə e nəti togki maliwək matuwa!”§
16 E nian əh, netəmim rəha Iesu ilat kotəruru nipəti nat u.
Məto uarisig, nian Iesu tinəmegəh min e nimisən, kən Uhgin
tinol əp rəkis nepətən rəha Iesu, kən nikilat təpanəht məmə
aupən, kəməte rəkis nəghatən lan e Naoa Rəha Uhgin, kənu

---

† **12:8:** Dut 15:11 ‡ **12:9:** Jon 11:43,44 § **12:13:** Nimali nəmil u in nəmtətin rəha nəptən rəhalat ne nol winən e tikimir min rəha netəm Isrel. Okəm-naka ilat kəmoturin-urin nimali nəmil məto-inu nikilat tatəht məmə Iesu in Kristo, kən in tinuwa məmə otəmki-rəkis ilat e nərəmərəən rəha netəm Rom. * **12:13:** Nəghatən u, “Hosana,” nipətin ətuatip in “Asitu, Uhgin, osmegəh itimat,” məto e nian rəha Iesu, nəghatən u, ilat kəmotəuhlin əm nipətin məmə, “!Ənwiwi Uhgin!” Ves u ilat koatən, in təmisi-pən e Sam 118:25-26. † **12:13:** Jon 1:49 ‡ **12:15:** Jerusalem u, kəmotaun-in min məmə Saeon, məto-inun nərgin əh rəha nitot kit itəm kəmiləkin-pər taon lan. Saeon u, in nərgi Jerusalem kit min. § **12:15:** Sek 9:9

netəmim kɨnotol nəghatən mɨn əh tɨnuwa mɨnol nɨpahrienən lan.
17 E nian Iesu təmaun-in Lasaros, kən Lasaros tiet e nɨpəg
kəpiel məmegəh mɨn, nɨmanin netəmim tepət kəmotatɨg ilat
əh-ikɨn. Kən ilat əh kəmotətul-arəp mɨnotən-iarəp natɨmnat
mɨn u in təmol.
18 Tol nəhlan, netəmim tepət kəmotuwa məmə okotəplan
Iesu, məto-inu koatəto məmə in təmol nəmtətin əh.
19 Kən Farisi mɨn kɨnoatən-ən kəm ilat mɨn məmə, "!Otəplan-
tu, okol kitat kəsotol agɨn-əhən nat kit. Roiu əh, netəmim rafin
e nətuounən kɨnoatuarisɨg-in!"

Netəm Kris neen kəmotolkeike məmə okotəplan Iesu

20 Kən nian netəmim kəmotuwɨn Jerusalem məmə okotəfak
e nian rəha lafet u, kən netəm Kris neen mɨn əh-ikɨn ilat min,
kəmoatəfak.
21 Netəm Kris mɨn u kəmotuwa motehm Filip. Filip in etəm
Petsaeta əpəh Kalili. Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə,
"Etəm-iasol, iakotolkeike məmə ekotəplan Iesu."
22 Kən Filip tətul muwɨn mən-ipən kəm Antru, kən ilau
kəmian muən-ipən kəm Iesu.
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Roiu əh, Nəti
Etəmim, rəhan nian tɨnuwa rəkɨs, məmə Uhgɨn otol əp rəhan
nepətən əhag-əhag.
24 Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat məmə, etəmim
otəkəike mɨtənɨm nɨkuti nat e nɨsɨp kən otɨmɨs. Okəmə
təsɨmɨsən, kən okol təsəwiəən kən məsoeən. Məto okəmə
otɨmɨs, kən otoe-in noan tepət, tepət.*
25 Etəm nɨkin tatəht pɨk rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in
otəmkarəpən-in. Məto etəmim itəm nɨkin təsəht pɨkən nəhlan
rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otaskəlɨm wɨr nəmegəhən
rəhan o nəmegəhən lilɨn.†
26 Etəm tolkeike məmə otol wək rəhak, in otəkəike muarisɨg-
in io,‡ kən okəmə ikɨn pəhruən io ekatɨg ikɨn, kən in mɨn, in
otatɨg ikɨn-u.§ Kən etəm tatol wək rəhak, Tata Uhgɨn otɨsiai-
in."

Iesu təməghat-in nɨmɨsən rəhan

27 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Roiu əh, nɨkik
tɨtahmə pɨk.* ?Oekahrol min-nulan? Okol esənən məmə, 'Tata,
ohrəkɨs nahməən itəm tatuwa ron io.' Natɨmnat u inu, io
emuwa ron.
28 Tata, ik os-ipər atɨp nərgəm."

---

* **12:24:** 1 Korin 15:36 † **12:25:** Mat 10:39; 16:25; Mak 8:34-38; Luk 14:26; 17:33; 2 Korin 5:14-15 ‡ **12:26:** Mat 10:38; Luk 14:27 § **12:26:** Jon 14:3; 17:24
* **12:27:** Mat 26:38,39; Jon 11:33,38; 13:21

Kən əmun, roiu agɨn-əh, ilat kəmotəto nəwian kit təmɨsɨ-pən
e neai tatən məmə, “Io enɨləs-ipər rəkɨs nərgək, kən roiu əh,
oekɨləs-ipər mɨn.”
29 Kən netəmim itəm kəmotətul iuəhkɨr ron kəmotəto
nəwian əh, kən ilat neen kotəmə, “!Netəmim! ?Naka u? ?
Kaluəluə kit, o?” Məto neen kotəmə, “Nagelo kit əh tatəghat
kəm in.”
30 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nəwian u,
təməsuwamən məmə io ekəto. Məto təmuwa məmə itəmat
onəkotəto.†
31 Roiu əh tɨnol nian itəm Uhgɨn otakil nolən rəha netəmim
e nətueintən. Roiu əh, in otoh-iəhau nəsanənən rəha Setan,‡
iərəmərə rəha nətueintən u.§
32 Nian katɨləs-ipər io ilɨs,* kən io oekiuw-pa netəmim rafin
kotuwa ron io.”†
33 E nəghatən u, in tɨnuhapɨk e nɨmɨsən rəhan.‡
34 Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in motən məmə, “Itɨmat
enotəto rəkɨs e Lou rəhatat, məmə nian Kristo itəm Uhgɨn
təmən məmə otahl-ipa tuwa, in otətatɨg lilɨn əm, matuwɨn
namnun tɨkə.§ ?Təhrol ik nakatən məmə netəmim okotəkəike
motɨləs-ipər Nətɨ Etəmim? ?Məto Nətɨ Etəmim u, in pah?”
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəhag-əhagən u,
tətatɨg otəmat o nian təkəku əm. Kən nian nəhag-əhagən u
tətatɨg otəmat, itəmat nəkotəkəike motaliwək lan. Okəmə kəpə,
kən napinəpən otɨrəfin itəmat. Kən etəmim itəm tətaliwək e
napinəpən, in təruru ikɨn in tatuwɨn ikɨn.
36 Nian nəhag-əhagən u tətatɨg əh otəmat, itəmat nəkotəkəike
motahatətə e nəhag-əhagən u məmə itəmat nakotuwa nenətɨ
nəhag-əhagən.”*

Netəm Isrel ilat kəməsotahatətəən e Iesu

Nian Iesu təmən rəkɨs nəghatən u kəm ilat, kən magɨm
mapəs ilat muwɨn matəhluaig.
37 Nat əpnapɨn məmə in tɨnol rəkɨs nəmtətin tepət e
nɨganəmtɨ netəm Isrel, məto ilat kəsotahatətəən lan.

---

† **12:30:** Eks 19:9; Jon 11:42 ‡ **12:31:** Nat əpnapɨn məmə nɨmɨsən rəha Iesu təmol məmə okəm-naka Setan təmol win, məto nɨpahrienən məmə in təsol winən. Əplan-tu Luk 10:18; Hip 2:14-15; 1 Jon 4:4; Nol Əpən 12:8-9. § **12:31:** Mat 4:8-9; Jon 14:30; 16:11; 2 Korin 4:4; Efes 2:2, 6:12 * **12:32:** E naoa rəha Jon, tatəghat-in nəghatən u “katɨləs-ipər io ilɨs” nian tepət. Kən in nɨpətin kəiu. Nian tatən “katɨləs-ipər io ilɨs,” nɨpətin kit in tatəghat-in nɨmɨsən rəha Iesu e nɨg kəməluau. Kən nɨpətin kit mɨn, e nɨg kəməluau əh, in tatəgətun nəwɨrən asol ne nepətən asol rəha Iesu. † **12:32:** Jon 3:14; 6:44; 8:28 ‡ **12:33:** Fil 2:8-9; 1 Tim 3:16; Hip 1:3 § **12:34:** Netəmim nɨkilat tatəht ves mɨn əh, tahmen e 2 Saml 7:16, Sam 72:17; 89:4,35-37; 110:1,4, Aes 9:7; Esik 37:25; Dan 7:14. Nɨkilat təsəhtən ves mɨn itəm koatən məmə Kristo in otaupən mɨmɨs. * **12:36:** Mat 5:14; Efes 5:8-9; 1 Tes 5:5

38 Ien rəha Uhgɨn u Aesea, təmaupən matəghat-in rəhalat
nolən. Kən nat u təmuwa məmə otol nəghatən rəhan tuwa mol
nɨpahrienən lan. In təmən məmə,
“?Iərəmərə, pah otahatətə e nəghatən rəhatɨmat?
?Ekoatən-iarəp, kən pah otahatətə lan?
? Kən Iərəmərə otol əp kəm pah nahgin itəm təsanən pɨk o
nosmegəhən?”†
39 Kənu ilat kotəruru nahatətəən lan məto-inu tahmen-pən
əm məmə Aesea təmən-iarəp mɨn aupən məmə,
40 “In təmol ilat məmə nɨganəmtɨlat otəpɨs.
Okəmə təsəpɨsən, kən ilat okotəplan nat kən motɨtun.
Kən in tɨnahtosɨg-in rəkɨs nɨkilat.
Okəmə təsolən, kən ilat okotenatɨg kən motɨtun nəuhlinən
nətəlɨgən rəhalat, kən motahatətə lak, ekol nəmegəhən
rəhalat tuwiwi mɨn.”‡
41 Ien rəha Uhgɨn, Aesea u aupən, təmən nulan məto-inun
in təməplan nepətən əhag-əhag rəha Iesu, kən tol nəhlan, in
tatəghat-in.§
42 Kən məto, netəm-iasol mɨn tepət məsɨn, ilat mɨn
kəmotahatətə e Iesu. Məto ilat koatəgin nən-iarəpən məmə
ilat kəmotahatətə lan, məto-inun koatəgin Farisi mɨn məmə
okotahl-iarəp ilat e nimə rəha nuəfɨmɨnən,
43 məto-inu netəm iasol mɨn u, ilat kotolkeike pɨk məmə
netəmim okotənwiwi ilat, taprəkɨs-in məmə Uhgɨn nɨkin
otagien olat.

Nəghatən rəha Iesu tɨtun nakilən nolən rəha netəmim

44 Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, “Etəmim itəm tətahatətə
lak, sənəmə tətahatətə pɨsɨn əm lak, məto tətahatətə mɨn e
Uhgɨn itəm təmahl-ipa io.
45 Kən etəmim u itəm təməplan io, sənəmə təməplan əm io.
In təməplan mɨn Uhgɨn u təmahl-ipa io.*
46 Io u nəhag-əhagən.† Emuwa e nətueintən u, məmə etəmim
itəm otahatətə lak, otəsatɨgən e napinəpən.
47 Etəmim itəm tatəto rəhak nəghatən, məsolən, okol
esən-iarəpən rəhan nalpɨnən, məto-inun eməsuwamən e
nətueintən u məmə ekən-iarəp nalpɨnən rəha netəmim. Məto
emuwa məmə ekosmegəh ilat.‡
48 Məto etəmim itəm tatəuhlin-pa məntaan kəm io, məsosən
rəhak nəghatən, nat kit əh-ikɨn tətatɨg məmə in otən-iarəp
rəhan nalpɨnən. O Namnun Nian, nəghatən mɨn u rəhak, ilat
okotən-iarəp nalpɨnən rəhan.§

---

† **12:38:** Aes 53:1; Rom 10:16 ‡ **12:40:** Aes 6:10 § **12:41:** Aes 6:1-4 * **12:45:** Jon 14:8-9 † **12:46:** Jon 1:4 ‡ **12:47:** Jon 3:17 § **12:48:** Jon 5:45

49 Tol nəhlan məto-inu nəghatən min u, sənəmə rəhak pisin
əm, məto Tata Uhgin u təmahl-ipa io, kən in təmən məmə
ekəkəike muwin mən nəhlan, kən mol nəhlan.*
50 Kən io enəmitun rəkis məmə nəghatən min u, itəm
in təmən-ipa kəm io, nəmegəhən lilin tətatig lan. Kən tol
nəhlan, nəghatən min u iakatən ilat, Tata Uhgin təmən-ipa kən
məgətun io elat, məmə ekən mihin."

13

Iesu təmau nelki rəhan netəmim

1 Tinuwa mətoarus nian netəm Isrel kotol lafet lan, lafet rəha
Nuhagego-inən, kən Iesu tinitun məmə rəhan nian tinuwa
rəkis məmə otiet e nətueintən u, muwin mehm Tata Uhgin.*
Nian rafin in təmatolkeike pik rəhan netəmim u kotatig e
nətueintən, kən məto roiu in tatəgətun əsas rəhan nolkeikeən
rafin kəm ilat.
2 Tinehnaipən, Iesu ne rəhan netəmim min kəmoatagwən,
kən Setan tinatos-ipən-os-ipən rəkis kəm Jutas Iskariot, nəti
Saimon, məmə in otosalim-in Iesu tuwin e nelmi tikimir min
rəhan.
3 Iesu təmitun məmə Tata Uhgin təmələhəu-pən rəkis natimnat
rafin u e nelmin,† kən tinitun min məmə in təmisi-pən o Uhgin,
kən in otəpanitəlig-pən min o Uhgin.
4 Tol nəhlan, in təmətul, kən mapeg rəkis rəhan sot asol, kən
mətəut-in tawil kit.
5 Kən miləs pesin kit, mətu-pən nəhau lan, kən əmun mətuoun
mətau nelki rəhan min netəmim, kən mətafəl e tawil, tawil u
itəm in tatətəut-in.
6 Təmol mihin, muwin e Saimon Pita, kən Pita tən-ipən kəm
in məmə, "? Iərəmərə, təhrol? Təsəwirən məmə ik onakau
nelkək."
7 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Roiu ik nəkəruru nipəti
nat u io iatol, məto uarisig un, onəpanitun nipətin."
8 Kən Pita tən-ipən kəm in məmə, "Okol nəsauən nelkək nian
kit ne."
Məto Iesu təmə, "Okəmə ekəsauən nelkəm, kən okol ik
nəkəsuwamən mol rəhak etəmim."
9 Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, "! Iərəmərə,
okəmə tol nəhlan, kən onasauən əm nelkək, məto onakau min
nelmək ne rəhk-kapə!"
10 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "! Kəp! Etəm un tinaig
rəkis, in tinəruən rəkis, tinahmen. Təwir əm məmə okəsau
minən nipətin; məto io oekəike mau min əm nelkin. Itəmat
ninotəruən rəkis. Məto sənəmə itəmat rafin agin-əh."‡

---

* **12:49:** Jon 14:31 * **13:1:** Jon 16:28 † **13:3:** Mat 28:18 ‡ **13:10:** Jon 13:18

11 Iesu tinitun rəkis məmə ilat pah un otegəhan-in-pən in e
nelmi rəhan tikimir min. Tol nəhlan, kən in tən məmə, “Sənəmə
itəmat rafin agin-əh.”
12 Nian Iesu tinau rəkis nelki rəhan netəmim min, kən
muwin min e rəhan napən, kən muwin min məpələh e nəmeen
e tepil. Kən əmun mətapəh olat məmə, “? Itəmat nəkotitun
nipəti nat u emol roiu agin etəmat? 13 Itəmat nakotaun-in
io məmə Iəgətun ne Iərəmərə, kən tətuatip əm nulan, məto-
inun nipahrienən məmə io u, rəhatəmat Iəgətun ne rəhatəmat
Iərəmərə.
14 “Məto-inu io, io u rəhatəmat Iərəmərə ne io Iəgətun
rəhatəmat, kənu io ekau nelkitəmat, kənu itəmat min,
onəkotau nelkitəmat min.§
15 Io emol məgətun itəmat lan, məmə itəmat onəkotol nolən
kitiəh əm, məmə inu, emol mihin etəmat.
16 Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, iolwək
kit, in təsaprəkis-inən rəhan etəm-iasol, kənu iahl-ipən in
təsaprəkis-inən etəm titahləpis.*
17 Roiu əh, itəmat nəkotitun wir natimnat min u. Kən o nat u,
okəmə nəkoatol nulan, kən itəmat onəkotos nəwirən o Uhgin.†
18 “Io esənən itəmat rafin.‡ Io ekitun wir itəmat min un itəm
io emitəpun itəmat.§ Məto nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgin,
otəkəike muwa mol nipahrienən lan. Nəghatən u tatən məmə,
‘Etəmim u, aupən itimlau ematuagwən kələh e plet kitiəh,
məto roiu, in tinəuhlin rəhan nətəligən, minatol noa kəm io.’*
19 Io iatən-iarəp natimnat min u kəm itəmat u-roiu, nian
okəsolən əh. Məto nian okatol, kən itəmat onəkotahatətə lak,
məmə Io u inu.†
20 Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, etəmim
pah itəm tatos rəhak iahləpis kən nikin tagien ron, tahmen-
pən əm məmə in tatos min io, kən nikin tagien ron io. Kənu
etəmim itəm tatos wir io, kən nikin tagien ron io, tahmen-pən
əm məmə in tatos wir min rəhak Tata, kən nikin tagien ron.”‡

Iesu təmən-iarəp məmə Jutas in otegəhan-in-pən in e nelmi tikimir min
(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21;
Luk 22:21-23)

21 Nian Iesu tinən-iarəp rəkis nəghatən əh, kən nikin
təməfigəm pik, kən in təmə, “Nipahrienən agin u iatən-ipinə
kəm itəmat məmə, itəmat kit u ikin-u, otegəhan-in-pən io e
nelmi tikimir min rəhak.”
22 Kən rəhan netəmim min kəmotətag-pən motəplan ilat
min. Nikilat natəht məmə kəruru məmə in tatən pah.

---

§ **13:14:** 1 Pita 5:5 * **13:16:** Luk 6:40 † **13:17:** Mat 7:24,25; Luk 11:28; Jem 1:25 ‡ **13:18:** Jon 13:10 § **13:18:** Jon 15:16 * **13:18:** Sam 41:9 † **13:19:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. ‡ **13:20:** Mat 10:40; Jon 17:18

23 Kən ilat kit u itəm Iesu in tolkeike pɨk,§ in tataməhl*
iuəhkɨr əm o Iesu.
24 Kən Saimon Pita, in təmasgəwɨn-pən anion kəm in məmə,
“Ətapəh-tu ron, məmə etəmim pah əh in tatən.”
25 Kən suah əh təmiəu-iəu muwa iuəhkɨr o Iesu, kən mətapəh
ron məmə, “?Iərəmərə, pah un nakatən?”
26 Kən Iesu təmə, “Io ekəmkas pɨret məsɨn, kənu meer-pən e
sup, kən mos-ipən kəm in, kənu suah u, inun.” Kən əmun, in
təməmkas pɨret kit, meer-pən e sup, kən mos-ipən kəm Jutas,
nəti Saimon Iskariot.
27 Kən Jutas təmos pɨret un. Kən Setan tɨnalpin rəhan
nətəligən.
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nat u nakəmə nakol, uwɨn
uəhai əm mol.”†‡
28 Netəmim mɨn un rəha Iesu itəm kotəməhl titəlau e tepɨl
moatagwən, ilat kəsotɨtunən məmə Iesu təmən-ipən nəghatən
u kəm in o naka.
29 Jutas in titahtu kətɨm rəha məni rəhalat, kən ilat neen
nɨkilat təht məmə Iesu təmən-ipən kəm in məmə otuwɨn mos-
nəmtɨn nagwənən neen nɨgɨlat o lafet, o okəm-naka tatuwɨn
otos-ipən məni neen kəm ian-rat mɨn.§
30 Kən nian Jutas təmos rəkɨs pɨret u, təmətul miet uəhai əm.
Kən tɨnapinəp rəkɨs.*

Iesu təmən nəghatən wi kit məmə okotol

31 Nian Jutas tɨniet rəkɨs, kən Iesu təmə, “Roiu əh, Uhgɨn
tɨnatiləs-ipər nərgɨ Nəti Etəmim,† kən Nəti Etəmim tɨnatiləs-ipər
nərgɨ Uhgɨn.
32 Məto nian Nəti Etəmim tɨnol əp rəkɨs nepətən rəha Uhgɨn,
kən Uhgɨn atɨp əm in otol əp mɨn nepətən rəha Nəti Etəmim.
Kən in otol əm huə roiu əm.‡
33 “Nenətɨk mɨn, okol esatɨgən tuwəh kitat min itəmat. Kən
itəmat onəpanotegəs-in io, məto io iakatən mɨn əm nəghatən
kitiəh əm kəm itəmat u-roiu, itəm ematən-ipən kəm netəm-
iasol mɨn rəha Isrel aupən. Ematən-ipən kəm ilat məmə, ‘Ikɨn
əh ekatuwɨn ikɨn, itəmat nəkotəruru nuwɨnən ikɨn.’§
34 “Io iatən-ipɨnə nəghatən wi kit kəm itəmat məmə
nəkotəkəike moatol.* Itəmat nəkotəkəike motolkeike itəmat
mɨn.† Tahmen-pən əm məmə io emolkeike mihin itəmat, kənu
e nolən kitiəh əm, itəmat nəkotəkəike motolkeike itəmat mɨn.‡

---

§ **13:23:** Etəmim itəm naoa u tatən, in Jon u itəm tətapɨl iuəhkɨr o Iesu. In u, itəm Iesu tolkeike pɨk, məto in təmətə naoa u, kən məsənən nərgɨn. * **13:23:** E nolən rəhalat e nian əh, ilat kotəməhl nəhlan moatagwən. † **13:27:** Luk 22:3 ‡ **13:27:** Setan: Əplan e tiksonari. § **13:29:** Jon 12:5-6 * **13:30:** Luk 22:53 † **13:31:** Jon 12:23 ‡ **13:32:** Jon 17:1-5 § **13:33:** Jon 7:33-34 * **13:34:** Jon 15:12; 1 Jon 2:7-11; 3:11 † **13:34:** Lev 19:18; 1 Tes 4:9; 1 Pita 1:22 ‡ **13:34:** Efes 5:1-2; 1 Jon 4:10-11

35 Kən okəmə nakolkeike nulan itəmat min, kən netəmim
rafin okotitun məmə itəmat rəhak min netəmim.”§

Iesu təmən-iarəp məmə Pita otəpanən məmə in
təruru Iesu
(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31;
Luk 22:31-34)

36 Kən Saimon Pita tətapəh ron məmə, “? Iərəmərə, ik
onəkuwin hiə?”
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ikin əh io ekatuwin
ikin, ik nəkəruru nətəu-pa-mən io roiu, məto uarisig un,
onəpanuwa.”*

37 Kən Pita tətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, oekəsətəu-pənən
ik u-roiu o naka? Io, nikik tagien əm məmə ekimis ron ik.”

38 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Ik nakəmə nikim tagien
əm məmə onakimis ron io? Nipahrienən agin u iatən kəm ik
məmə, mənig otəsimnənən əh, kən ik onakən mau kisil məmə
nəkəruru io.”†

14

Iesu in Suatip o nuwinən o Tata Uhgin

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nikitəmat təsahməən.
Itəmat nəkotəkəike motahatətə e Uhgin,* kən motahatətə min
lak.
2 E nimə rəha Tata rəhak, noan tepət əh-ikin. Nəghatən u in
nipahrienən. Okəmə təsol mihinən, okol enən-ipinə rəkis kəm
itəmat. Roiu əh, io ekatuwin, ekol əpen-əpenə rəhatəmat.†
3 Kən məto-inu ekuwin mol apen-pena otəmat, kən io
oepanitəlig-pa min mos itəmat nakotuwa moatatig kitat min
io,‡ məmə itəmat onəkotatig ikin-u itəm io min iakətatig ikin.§
4 Ikin əh iakatuwin ikin, itəmat ninotitun rəkis suatip rəhan.”

5 Məto Tomas tən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə, itimat
ekotəruru ikin-un nakatuwin ikin. ?Ekotəhrol nulan motitun
suatip tatuwin ikin əh?”

6 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u,* suatip ron.† Kən
io un, nəukəti nipahrienən,‡ kənu io un, nəukəti nəmegəhən.§
Etəmim kit okol təsuwamən o rəhak Tata okəmə io ekəsosən in
muwin.*

7 Okəmə nəmotitun io, kən nəmotitun min rəhak Tata.† Kən
tol nəhlan, tətuoun roiu, ninotitun rəkis in, kən minotəplan.”

8 Kən Filip tən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə, awi əgətun-tu
Tata Uhgin kəm itimat. Nat əm u inu, itimat ekotolkeike.”‡

---

§ **13:35:** 1 Jon 3:14; 4:20 * **13:36:** Jon 14:2 † **13:38:** Jon 18:27 * **14:1:** Sam 4:5 † **14:2:** Hip 11:16 ‡ **14:3:** 1 Tes 4:16-17; 2 Korin 5:8, Fil 1:23 § **14:3:** Jon 12:26 * **14:6:** Jon 6:35 † **14:6:** Jon 10:9; Hip 10:20 ‡ **14:6:** Jon 1:14 § **14:6:** Jon 1:4 * **14:6:** Wək 4:12 † **14:7:** Jon 1:18; 1 Jon 2:23 ‡ **14:8:** Eks 33:18

9 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Filip, io emətatiɡ təfəməh
kitat min itəmat. Məto ik nəkəruru əh io. Etəmim itəm tatəplan
io, in tatəplan Tata Uhɡin.§ ?Təhrol ik nakatən məmə, ‘Awi,
əɡətun Tata Uhɡin kəm itimat’?*
10 ?Ik nəsahatətəən məmə iakatiɡ e Tata Uhɡin, kənu Tata
Uhɡin tətatiɡ lak?† Nəɡhatən min u iakatən kəm itəmat,
sənəmə rəhak əm. Tata Uhɡin u, nian rafin, tətatiɡ lak, inun
in tatol rəhan min u wək.
11 Itəmat onəkotəike motahatətə lak nian io iatən məmə
iakətatiɡ e Tata Uhɡin, kənu Tata Uhɡin tətatiɡ lak. Məto okəmə
kəpə, təwir məmə nakotahatətə lak o nəfiɡəmən rəha nəmtətin
min itəm ematol.‡
12 Nipahrienən aɡin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm
tətahatətə lak, in otol nolən wək min un itəm io ematol.§ Əwəh,
in otol nolən wək tər təhmin min taprəkis-in wək min un itəm
io emol, məto-inun io oekatuwin o Tata Uhɡin.
13 Io Nətin, kən okəmə nakoteasiə-in nat kit e nərɡək, nat
əpnapin okəmə nakoteasiə-in nat naka, io epanol,* məmə wək
u rəha Nətin otiləs-ipər nərɡi Tata Uhɡin.
14 Kən okəmə onəkoteasiə-in nat kit ron io, e nərɡək, kən io
ekol.”

Iesu təmən məmə Narmin Rəha Uhɡin otuwa

15 Kən Iesu təməɡhat əh matuwin, matən məmə, “Okəmə
itəmat nakotolkeike io, kənu itəmat onəkotol nəɡhatən rəhak.†
16 Kən io, oekeasiə o Tata Uhɡin məmə in otahl-ipa Iasitu‡ kit
min otəmat. Kən in otətatiɡ lilin itəmat min.
17 Suah un inun, in Narmin rəha Nipahrienən.§ Netəmim
rəha nətueintən u, okol kəsotosən in e nikilat,* məto-inu ilat
kəsotəplanən in, motəruru in. Məto itəmat, nəkotitun in, məto-
inun in tətatiɡ itəmat min. Kən in otəpanatiɡ e nikitəmat.
18 “Nian io ekiet etəmat, okol esapəsən itəmat nəkotatiɡ pisin
əm, tahmen e suakəlh. Io epanitəliɡ-pa min otəmat.
19 Otəsuwəhən, netəmim rəha nətueintən u ilat
okəsotəplanən io. Məto itəmat onəpanotəplan io.† Kən məto-
inun io epanəmeɡəh, itəmat min onəpanotəmeɡəh.‡
20 O nian rəha natimnat min u, kən itəmat onəkotitun məmə
iakətatiɡ e rəhak Tata.§ Kən itəmat nəkotatiɡ lak, kənu io
ekətatiɡ etəmat.

---

§ **14:9:** Aes 9:6; Jon 1:14; 12:45; 2 Korin 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Hip 1:3 * **14:9:** Jon 1:18; 10:30; 12:44-45; 13:20 † **14:10:** Jon 14:20; 10:38; 17:21 ‡ **14:11:** Jon 5:36; 10:38 § **14:12:** Luk 10:17 * **14:13:** Mat 7:7 † **14:15:** Dut 11:13; Jon 13:34, 1 Jon 2:3-5,24; 5:3; 2 Jon 6 ‡ **14:16:** Jon 14:26; 15:26; 16:7 § **14:17:** Jon 15:26; 16:13; 1 Jon 4:6; 5:6 * **14:17:** 1 Korin 2:14 † **14:19:** Jon 16:16 ‡ **14:19:** Jon 6:57 § **14:20:** Jon 10:38; 17:21

21 “Etəmim itəm təmos wɨr nəghatən rəhak, kən matol,
etəmim u inun in tolkeike io. Kən etəmim itəm tolkeike io,
rəhak Tata in otolkeike mɨn in.* Kən io mɨn oekolkeike in. Kən
io oekol əp io kəm in, məmə in otɨtun əsas io.”
22 Kən Jutas u, (sənəmə Jutas Iskariot, məto iahunin kit), in
təmətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, ik onakahrol nulan kən mol
əp ik kəm itɨmat əm, məto onəsol əpən ik kəm netəmim rəha
nətueintən?”†
23 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Etəmim itəm tolkeike io,
in otatol nəwiak, kənu rəhak Tata in otolkeike in. Kənu io ne
rəhak Tata, itɨmlau ekueia mətuatɨg itɨməhal min. Kən itɨmlau
ekioal imatɨmlau əh-ikɨn.‡
24 Etəmim itəm təsolkeikeən io, in təsolən nəwiak. Nəghatən
mɨn u itəm nəmotəto ematən, eməsən atɨpən ilat. Məto emos
ilat o rəhak Tata itəm in təmahl-ipa io ekuwa.§
25 “Io iatən-iarəp nəghatən mɨn u kəm itəmat nian etatɨg əh
kitat min itəmat.
26 Məto Narmɨn Rəha Uhgɨn u, in Iasitu, itəm Tata Uhgɨn
otahl-ipa e nərgək, in otəgətun itəmat e natɨmnat mɨn rafin.
Kən in otatol itəmat məmə nɨkitəmat otatəht natɨmnat mɨn u
itəm iatən kəm itəmat, məsotaluinən.*
27 “Roiu əh tɨnuəkɨr məmə io oekapəs itəmat. Io iatələhəu
nəmə̈linuən rəhak tətatɨg otəmat.† Kənu nəmə̈linuən u, itəm
iakatos-ipɨnə, təsahmenən e nəmə̈linuən itəm nətueintən u
tatos-ipɨnə. Itəmat, nɨkitəmat təsahməən kən məsotəgɨnən.
28 Itəmat nɨnəmotəto rəkɨs rəhak nəghatən, emən-ipɨnə kəm
itəmat məmə, ‘Io oepanapəs itəmat, məto uarisɨg, oepanɨtəlɨg-
pa mɨn otəmat.’ Okəmə nakotolkeike pahrien io, kən
nɨkitəmat otagien əm məmə nəkotəplan io iakatuwɨn o rəhak
Tata, məto-inu in ilɨs taprəkɨs-in io.
29 Io iatən-iarəp rəkɨs əm natɨmnat mɨn u kəm itəmat u-
roiu, nian ilat kəsotolən əh, məmə nian ilat kɨnotuwa moatol
nɨpahrien lan, kən itəmat onəkotahatətə lak.
30 Roiu əh, okol esəghatən təfəməh mɨn kəm itəmat, məto-
inun Setan u iərəmərə rəha nətueintən u,‡ in tɨnatuwa. In
təsosən nəsanənən məmə otol win lak.
31 Məto io iatol ətuatɨp əm nəwia Tata Uhgɨn məmə netəmim
rəha nətueintən okotɨtun məmə io ekolkeike in.§
“Itəla, pəs kotətul motagɨm ikɨn-u, moatuwɨn.”

15

Iesu in tahmen e nəukət nɨg pahrien

---

* **14:21:** Jon 16:27; 1 Jon 2:5 † **14:22:** Wək 10:41 ‡ **14:23:** Esik 37:27-28; Sek 2:10; Efes 3:17; 1 Jon 4:12,16; Nol Əpən 21:3 § **14:24:** Jon 5:19; 7:16; 8:28; 12:49-50
* **14:26:** Jon 15:26; 16:7,13; 1 Jon 2:27 † **14:27:** Aes 9:6-7; Luk 2:14; 24:36; Jon 16:33; Rom 5:1; Fil 4:7 ‡ **14:30:** Jon 12:31 § **14:31:** Jon 10:18; 12:49

1 Kən Iesu tatən məmə, “Io un,* io ekahmen e nokət nɨg
pahrien. Kən rəhak Tata in tahmen e etəmim itəm tatɨtasɨlɨn
nɨg u.† 2 Nelmɨ nɨg mɨn rafin itəm kəsotoeən, in tatəte rəkɨs ilat,
kən nelmɨ nɨg mɨn rafin u itəm koatoe, in tətafəl wɨr ilat,‡ məmə
ilat okotoe-in noalat tepət.§
3 Itəmat nəkotahmen e nelmɨ nɨg u. Kən io enafəl wɨr rəkɨs
itəmat e nəghatən mɨn itəm iatən-ipɨnə kəm itəmat.*
4 Otəper-ipa lak,† kən io oekəper-ipən etəmat. Nelmɨ nɨg
otəsoeən okəmə in təsəper-ipənən e nəukətɨn. E nolən kitiəh
əm, itəmat okol nəmegəhən rəhatəmat təsoe-inən noan okəmə
nəsotəper-ipamən lak.‡
5 “Io u, io nokət nɨg. Kən itəmat nelmɨ nɨg mɨn, nelmɨ nɨg
mɨn itəm koatətul-pən wɨr lak, moatəper-ipa. Nəmegəhən rəha
etəmim itəm tatəper-ipa lak kən iatəper-ipən lan, in otoe-in
noan tepət. Məto itəmat u, okəmə nəsotəper-ipamən lak, okol
nəsotolən nat kɨt.§
6 Okəmə etəmim təsəper-ipamən lak, in tahmen e nelmɨ nɨg
kɨt, itəm kɨnərakɨn kən tɨnapə rəkɨs. Nelmɨ nɨg mɨn tol nəhlan,
kɨtun nəmɨkən kərakɨn-pən e nɨgəm, kuwaan ətɨp.*
7 Okəmə itəmat nakotəper-ipa lak, kən nəghatən mɨn rəhak
kotəper-ipən etəmat, nat naka itəmat nakotolkeike, nəkotɨtun
neasɨə-inən. Kən Uhgɨn otol kəm ik.†
8 Nian nəmegəhən rəhatəmat otoe-in noan tepət,‡ nat əh in
tatɨləs-ipər nərgɨ rəhak Tata, kən e nolən u, tatəgətun məmə
itəmat rəhak mɨn netəmim.§
9 “Tata Uhgɨn in tolkeike pɨk io. E nolən kitiəh əm, io
ekolkeike mihin itəmat. Otəper-ipən e rəhak nolkeikeən.
10 Okəmə itəmat nəkoatol rəhak nəghatən,* kən onəkotəper-
ipa e rəhak nolkeikeən, tahmen ətuatɨp əm mə inun io emol
nəghatən mɨn rəha Tata Uhgɨn, kən iatəper-ipən e rəhan
nolkeikeən.
11 Io ematən-iarəp nəghatən mɨn u kəm itəmat, məmə
nɨkitəmat otətagien, tahmen əm məmə io nɨkik tətagien. Kənu
nɨkitəmat otagien otagien mərioah.†
12 Itəmat nəkotəkəike moatol nəghatən u rəhak. Tatən
məmə itəmat onəkotolkeike itəmat mɨn, tahmen əm məmə io
ekolkeike mihin itəmat.‡
13 Suah kit tɨkə itəm tolkeike pɨk in kit taprəkɨs-in etəmim un
itəm tategəhan-in rəhan nəmegəhən məmə otosmegəh in mɨn
neen.§

---

* **15:1:** Jon 6:35 † **15:1:** Aes 5:1-7 ‡ **15:2:** Hip 12:5-11 § **15:2:** Mat 7:20; Kal 5:22-23; Efes 5:8-9; Fil 1:11 * **15:3:** Jon 1:29; 13:10; Efes 5:26 † **15:4:** Jon 6:56 ‡ **15:4:** Əplan-tu futnot əpəh Jon 6:56. § **15:5:** Fil 4:13 * **15:6:** Mat 3:10 † **15:7:** Mat 7:7 ‡ **15:8:** Kal 5:22-23 § **15:8:** Jon 8:31 * **15:10:** Jon 14:15 † **15:11:** 1 Jon 1:4 ‡ **15:12:** Jon 13:34 § **15:13:** Jon 10:11; Rom 5:7,8; 1 Jon 3:16

14 Kən okəmə itəmat nəkotol natɨmnat mɨn u iatən kəm
itəmat, tatəgətun məmə itəmat un, io mɨn neen.
15 Io oesaun-in mɨnən itəmat məmə iolwək mɨn rəhak, məto-
inun etəm tatol wək, in təruru natɨmnat mɨn itəm rəhan etəm-
iasol tatol. Məto roiu əh, io ekaun-in itəmat, məmə io mɨn
neen, məto-inun natɨmnat mɨn rafin u itəm eməto o rəhak
Tata, enən-iarəp rəkɨs kəm itəmat.*
16 Itəmat nəməsotɨtəpunən io, məto io emɨtəpun itəmat.† Kən
io emələhəu-pən itəmat məmə itəmat onəkotuwɨn motol wək,
kən wək rəhatəmat otoe-in noan.‡ Kən noan un, in otətatɨg.
Tol nəhlan, kən okəmə nakoteasiə-in natɨmnat mɨn kəm Tata
Uhgɨn e nərgək, kən in otos-ipɨnə kəm itəmat.
17 Iatos-ipɨnə nəghatən kit kəm itəmat in tol nulan. Itəmat
onəkotəike motolkeike itəmat mɨn.”§

Netəmim rəha nətueintən, ilat koatetəhau netəmim rəha Iesu

18 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Okəmə netəmim rəha
nətueintən u koatetəhau itəmat, nɨkitəmat otəkəike muwəh
məmə aupən, ilat kəmotetəhau mihin io.*
19 Okəmə itəmat netəmim rəha nətueintən u, kən netəmim
rəha nətueintən okotolkeike itəmat, məto-inu rəhalat u
itəmat. Məto sənəmə itəmat netəmim rəha nətueintən u. Io
enɨmɨtəpun rəkɨs itəmat, kən mos-irəkɨs itəmat o nətueintən.
Kən o nat u inu, netəmim rəha nətueintən, kotetəhau itəmat.†
20 Nɨkitəmat otəkəike matəht nəghatən u emən-ipɨnə rəkɨs
kəm itəmat məmə, ‘Iolwək əm kit, təsaprəkɨs-inən rəhan etəm-
iasol.’‡ Kən məto-inu netəm rəha nətueintən u, ilat koatol tərat
agɨn ron io, kən tol nəhlan, ilat okotol nolən kitiəh əm etəmat.§
Okəmə ilat kəmotol rəhak nəghatən, kən ilat okotol rəhatəmat
nəghatən. Məto ilat kəməsotol agɨn-əhən rəhak nəghatən mɨn.
21 Ilat okotol natɨmnat mɨn nulan etəmat, məto-inun itəmat
rəhak mɨn netəmim.* Ilat okotol nəhlan, məto-inu ilat
kotəruru Uhgɨn itəm təmahl-ipa io.†
22 “Emuwa kən məghat kəm ilat. Tol nəhlan e noa
nəghatən u, ilat kəmotəplan əsas rəhalat nolən rat mɨn. Məto
kəmoatəuhlin məntalat ron io moatapəs rəhak nəghatən. Kən
roiu, kol kəsotənən məmə rəhalat nolən rat tɨkə.‡§
23 Etəmim itəm tetəhau io, in tetəhau mɨn rəhak Tata.

---

* **15:15:** Jon 8:26 † **15:16:** Jon 13:18 ‡ **15:16:** Jon 15:5 § **15:17:** Jon 15:12
* **15:18:** Aes 66:5; 1 Jon 3:13 † **15:19:** Jon 13:16; 17:14 ‡ **15:20:** Jon 13:16
§ **15:20:** 2 Tim 3:12 * **15:21:** Aes 66:5; Mat 5:10-12; 10:22; Luk 6:22-23; Wək 5:41; 1 Pita 4:14; Nol Əpən 2:3 † **15:21:** Jon 16:1-3 ‡ **15:22:** Jon 9:41; Rom 1:20; 2:1; Luk 11:31-32 § **15:22:** Iesu tɨnuwa kən mol əp rəhalat nolən rat, kən mol suatɨp o nɨkisən ilat e təfagə rat. Məto netəmim rəha nətueintən kotetəhau məmə Iesu tatol əp nolən rat rəhalat. Tol nəhlan, ilat kotapəs in kən moatɨtəpun napinəpən maprəkɨs-in nəhag-əhagən (3:19-21; 9:39-41).

24 Emuwa mol wək min u e niganəmtilat itəm kol etəm pisin
kit təməsolən. Tol nəhlan, ilat kəmotitun məmə pah u io. Kən
nat əpnapin kəmotitun io, məto koatetəhau io, kən tol nəhlan
məmə koatetəhau min rəhak Tata. Kən roiu, kol kəsotənən
məmə rəhalat nolən rat tikə.*
25 Məto natimnat min əh otəkəike mol nəhlan, kən mol məmə
nəghatən u otuwa pahrien itəm netəm aupən kəmotəte rəkis e
naoa rəha Lou. Rəhalat u Lou tatən məmə, 'Io esolən nat kit
elat, məto ilat kotetəhau agin-əh io, moatol timəht kəm io.'†
26 "Məto nian Iasitu otuwa, in otatən-iarəp io. Narmin rəha
Nipahrienən u, tatisi-pən o Tata Uhgin.‡ Io ekahl-ipa in tuwa
otəmat.
27 Kənu itəmat min, onəkotəkəike motən-iarəp io,§ məto-inu
itəmat noatatig kitat min io e nətuounən e wək rəhak muwa
mətoarus-pa u-roiu.

16

1 "Io enatən-iarəp natimnat min u kəm itəmat məmə rəhatəmat
nahatətəən otəseiuaiuən.
2 Ilat okəpanotəhg-iarəp itəmat e nimə min rəha nuəfiminən
rəhalat;* kən nipahrienən agin, nian əh-ikin tatuwa itəm
netəm okotohamnu itəmat, kən nikilat təht məmə ilat koatol
wək wir kit rəha Uhgin.†
3 Ilat okotol natimnat min u, məto-inun ilat kotəruru Tata
Uhgin, kən motəruru min io.‡
4 Məto io ekaupən matən-iarəp natimnat min u kəm itəmat.
Kən nian ilat kinotətuoun minatol etəmat, kən nikitəmat otuəh
məmə io enəmən rəkis natimnat min u kəm itəmat."

Wək min itəm Narmin Rəha Uhgin otəpanol

Kən Iesu təghat əh matuwin, matən məmə, "Io eməsən-
iarəpən natimnat min u kəm itəmat aupən, məto-inu emətatig
kitat min itəmat.
5 Məto roiu ekitəlig-pən min o rəhak Tata itəm təmahl-ipa io,
məto itəmat kit təsətapəhən ron io məmə, '?Ik onəkuwin hiə?'
6 Məto roiu, tol nulan məmə emən natimnat min u kəm
itəmat, kən nikitəmat təmahmə.
7 Məto io iatən pahrien kəm itəmat məmə, otəwir pik otəmat
məmə io ekagim tənin itəmat. Məto-inu okəmə esagim təninən
itəmat, kən Iasitu§ okol təsuwamən matig itəmat min. Məto
okəmə io ekagim, muwin, kən io ekahl-ipa in tuwa mətatig
otəmat.*
8 Kən nian in otuwa, kən otəgətun netəmim rəha nətueintən
məmə ilat iol təfagə rat, kən nətəligən rəhalat təsahmenən o

---

* **15:24:** Jon 5:36; Mat 11:20-24 † **15:25:** Sam 35:19; 69:4 ‡ **15:26:** Jon 14:26 § **15:27:** Luk 24:48; Jon 21:24; 1 Jon 1:2; 4:14 * **16:2:** Jon 9:22; 12:42 † **16:2:** Wək 26:9-10 ‡ **16:3:** Jon 15:21; 1 Jon 3:1 § **16:7:** Jon 14:16 * **16:7:** Jon 7:39

nolən itəm tətuatip e niganəmti Uhgin, kən nətəligən rəhalat
təsahmenən o nakilən nolən rəha netəmim.
9 Narmin u otəgətun ilat məmə ilat iol təfagə rat,† məto-inu
kəsotahatətəən lak.
10 Narmin u otəgətun kəm ilat məmə nətəligən rəhalat in
təsahmenən o rəhalat nətuatipən e niganəmti Uhgin,‡ məto-
inu io ekitəlig-pən min o rəhak Tata, kən itəmat onəsotehmən
io.
11 Narmin u otəgətun kəm ilat məmə nətəligən rəhalat in
təsahmenən o nakilən nolən rəha netəmim, məto-inu Uhgin in
tinakil rəkis iərəmərə rəha nətueintən u, Setan.§
12 "Io iatos natimnat tepət min əh-ikin məmə epanən kəm
itəmat. Məto roiu əh, okol nəsotos rafinən ilat. Ilat kotiəkis pik
əh otəmat.*
13 Məto nian Narmin rəha Nipahrienən otuwa,† in otit
itəmat, tol mə itəmat nəkotitun nipahrienən rafin. In okol
təsən atipən rəhan əm nəghatən. In otən-iarəpən əm natimnat
min u itəm in tatəto e Tata Uhgin. Kən in otən-iarəpinə min
kəm itəmat natimnat min u itəm nian kit okəpanotuwa.
14 In otəto nəghatən pahrien ron io kən matən-iarəp kəm
itəmat. E nolən u, in otiləs-ipər io.
15 Natimnat min rafin rəha Tata Uhgin, in rəhak.‡ Tol
nəhlan, kən io ekatən məmə, Narmin u, in otəto nəghatən
pahrien ron io kən matol əp nipətin kəm itəmat."

Otəsuwəhən okotəplan min Iesu

16 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Otəsuwəhən onəsotəplanən io,
məto uarisig un, təsuwəhən, kən onəpanotəplan min io."§
17 Kən netəmim min neen rəhan, ilat koatətapəh-ətapəh
kəm ilat min məmə, "?Nəghatən u, nipətin naka? In tatən
kəm itat məmə, 'Otəsuwəhən onəsotəplanən io, məto uarisig,
otəsuwəhən, nəpanotəplan min io.' Kən in tən məmə, 'Məto-
inu io iakatuwin o Tata Uhgin.'
18 ?Nəghatən u, 'otəsuwəhən' nipətin naka? Kitat kotəruru
nəghatən min əh in tatən."
19 Kən Iesu tinitun rəkis məmə ilat kotolkeike məmə
okotətapəh-in nat kit ron, kən in tən-ipən kəm ilat məmə, "?
Tahro? Io emən məmə, 'Otəsuwəhən itəmat nəsotəplanən io.
Məto uarisig, təsuwəhən onəpanotəplan min io.' ?Kən roiu
nakotətapəh otəmat min o nipəti nəghatən u?
20 Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, itəmat
nikitəmat otahmə, itəmat onəkotasək pik,* məto nətueintən,

---

† **16:9:** Jon 15:22 ‡ **16:10:** Aes 64:5; Mat 5:20; Rom 1:17; 3:21,22; 10:3; Fil 3:6-9; Taet 3:5; 1 Pita 3:18 § **16:11:** Jon 12:31 * **16:12:** Mak 4:33 † **16:13:** Jon 14:17 ‡ **16:15:** Jon 17:10 § **16:16:** Jon 14:18 * **16:20:** Mak 16:10

nɨkin otagien. Itəmat onəkotəto tərat pɨk agɨn, məto nahməən
rəhatəmat otəuhlin-pa e nagienən.†
21 Nian okəmə tɨnuəhkɨr məmə pətan kit otemək, kən in
tatəto tərat, məto-inun tɨnol nian rəhan məmə otəto nahməən
e nɨpətɨn. Məto uarisɨg, okəmə nətɨn tɨnaiir rəkɨs, kən in nɨkin
təsəht mɨnən nahməən əh. In nɨkin tətagien pɨk məto-inu nətɨn
tɨnaiir-pa e nətueintən.
22 E nolən kitiəh əm, roiu əh itəmat nakotəto tərat. Məto
uarisɨg, kənu io ekəplan mɨn itəmat. Kənu nɨkitəmat otagien
otagien, okol etəmim kit təsol mɨnən itəmat nɨkitəmat tahmə
mɨn.
23 O nian əh, itəmat onəsotətapəh-in mɨnən nat kit ron io.
Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat məmə, okəmə itəmat
nakotətapəh-in nat kit o Tata Uhgɨn e nərgək, kən in otos-ipɨnə
kəm itəmat.‡
24 Mətoarus-pa u-roiu, itəmat nəsotətapəh-inən əh nat kit
ron e nərgək. Otətapəh-in e nərgək, kən onəkotos, məmə
nɨkitəmat otagien otagien mərioah.”§

Iesu tɨnol win rəkɨs e natɨmnat mɨn rəha nətueintən

25 Kən Iesu tatəghat əh matuwɨn matən məmə, “Io ematuəh
nimaa nəghatən e natɨmnat mɨn u, matən kəm itəmat.* Məto
nian əh-ikɨn tatuwa, itəm io ekəsuəh mɨnən nimaa nəghatən
lan, məto oekəghat-in rəhak Tata kəm itəmat e nolən kit itəm
itəmat onəkotɨtun wɨr in.
26 E nian əh, itəmat onəkoteasiə-in natɨmnat kəm rəhak Tata
e nərgək, məto io esənən məmə io ekuwɨn e nərgɨtəmat measiə-
in natɨmnat ron†
27 məto-inu Tata Uhgɨn, in əmun tolkeike pɨk itəmat. In
tolkeike itəmat məto-inu itəmat nakotolkeike io, kən itəmat
nəmotahatətə məmə io emɨsɨ-pən lan.
28 Io emɨsɨ-pən o Tata Uhgɨn, muwa e nətueintən u. Kənu
roiu otəsuwəhən kən ekiet mɨn e nətueintən u, mɨtəlɨg-pən mɨn
o Tata Uhgɨn.”
29 Kən netəmim rəhan mɨn koatən məmə, “!In un! !Roiu əh
ik nəsuəh mɨnən nimaa nəghatən! Ik nakatən ətuatɨp əm kəm
itɨmat.
30 Roiu əh enotɨtun məmə okəmə suah kit təsətapəh-inən əh
nat kit ron ik, məto ik nəkɨtun nuhalpɨnən nəghatən mɨn rafin
itəm kəsətapəhinən əh. O nat u, tol kən itɨmat ekotɨtun məmə
ik nəmɨsɨ-pən o Uhgɨn.”

---

† **16:20:** Jon 20:20 ‡ **16:23:** Mat 7:7 § **16:24:** Jon 15:7-8 * **16:25:** Mat 13:34; Mak 4:33,34; Jon 10:6 † **16:26:** Kitat kotɨtun nuwɨnən o Uhgɨn e nəfakən, tahmen əm e nɨsualkələh koatuwɨn o rəhalat tata mɨn itəm kotolkeike ilat. Iesu in tatəfak o nat kitiəh əm, inun, məmə Uhgɨn otəplan kitat məmə kotətuatɨp e nɨganəmtɨn (Rom 8:34, Hip 7:24-25; 1 Jon 2:1-2). Kən tol nəhlan, kitat kotɨtun nuwɨnən measiə-in natɨmnat o Uhgɨn.

31 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “?Nɨpahrienən, itəmat
nakotahatətə lak u-roiu?‡
32 Itəmat otətəlɨg-in-tu, nian əh-ikɨn tatuwa, nɨpahrienən
məmə nian əh tɨniet-arəpa rəkɨs, itəm netəmim okotɨtəp itəmat
rafin, nakotaiu atit, motuwɨn imatəmat mɨn ikɨn, motapəs io,
io pɨsɨn əm.§ Məto okol io esan pɨsɨn əmən, məto-inu nian rafin
rəhak Tata tətatɨg itɨmlau min.*
33 Io enəmən-iarəp rəkɨs natɨmnat mɨn u kəm itəmat,
məmə rəhatəmat nətəlɨgən oteiuaiu məto-inu nəkotatɨg lak.†
E nətueintən u, nahmməən otepət otəmat,‡ məto sotəgɨnən,
motətul məha-məha,§ məto-inu io enol win rəkɨs e nəsanənən
rəha nətueintən.”*

17

Iesu təməfak atɨp ron

1 Nian Iesu təməghat rəkɨs, kən mətag-pər ilɨs e neai, kən
matəfak matən məmə,
“Tata, rəhak nian tɨnuwa rəkɨs. Io iakolkeike məmə
ik onakɨləs-ipər nərgɨ Nətɨm, məmə in mɨn otəpanɨləs-ipər
nərgəm,*
2 məto-inu ik nəmos-ipən nəsanənən ne nepətən kəm in,
məmə in otərəmərə e netəmim rafin,† kən mɨtun mɨn nos-
ipənən nəmegəhən lilɨn kəm ilat mɨn u, itəm ik nəmos-ipən ilat
mɨn kəm in.‡
3 Kən nəmegəhən lilɨn u, nɨpətɨn u məmə netəmim okotɨtun
ik, itəm ik əm un ik Uhgɨn pahrien,§ kən motɨtun mɨn Iesu
Kristo u, ik nəmahl-ipa.*
4 Io ematɨləs-ipər nərgəm e nətueintən u,† kən enol rafin
rəkɨs wək itəm ik nəmos-ipa kəm io məmə iakol.‡
5 Tata, roiu əh, tɨnol nian rəham məmə onakos io ekɨmnə
mətatɨg kilau min ik.Ləs-ipər io mos-ipa nepətən əhag-əhag
kəm io, tahmen əm mə inun, emos aupən kilau min ik e nian
nətueintən u təmatɨkə əh.§

Iesu təməfak o rəhan mɨn

6 “Netəm mɨn u itəm ik nəmos-irəkɨs ilat o nətueintən mos-
ipa ilat kəm io, io ematol əp nərgəm kəm ilat, məmə ilat
okotɨtun ik.* Aupən, ilat rəham mɨn netəmim, məto roiu ik
nəmələhəu-pən ilat e nelmək, məmə ilat rəhak mɨn netəmim.
Ilat kəmoatətəu-pən rəham nəghatən,

---

‡ **16:31:** Jon 4:23 § **16:32:** Sek 13:7; Mat 26:56; Mak 14:27 * **16:32:** Jon 8:29
† **16:33:** Jon 14:27 ‡ **16:33:** Jon 15:18-21 § **16:33:** Mak 13:9 * **16:33:** Rom
8:37; 1 Jon 4:4; 5:4; Nol Əpən 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7 * **17:1:** Jon 12:23;
13:31,32 † **17:2:** Dan 7:14; Mat 28:18; 1 Korin 15:27-28 ‡ **17:2:** 17:24; Jon
6:37,39 § **17:3:** Jon 17:25,26 * **17:3:** Fil 3:8 † **17:4:** Jon 13:31 ‡ **17:4:** Jon
19:30 § **17:5:** Jon 1:1-2; 8:58; 16:28; Fil 2:6-11 * **17:6:** Jon 1:18

7 kən roiu əh, ilat kotɨtun məmə, natɨmnat mɨn u itəm ik
nəmos-ipa kəm io, ilat koatɨsɨ-pən əm ron ik.
8 Ilat kotɨtun natɨmnat mɨn u, məto-inu ik nɨnəmən-ipa rəkɨs
nəghatən kəm io, kən io emən-ipən kəm ilat, kən ilat koatos
e nɨkilat. Kən ilat motɨtun məmə nɨpahrienən agɨn məmə io
emɨsɨ-pɨnə ron ik, kən moatahatətə lak məmə ik nəmahl-ipa io.
9 "Io iatəfak olat mɨn u. Io esəfakən o netəmim rəha
nətueintən, iatəfak əm o netəm mɨn u itəm ik nəmos-ipa ilat
kəm io, məto-inun ilat u rəham mɨn.
10 Netəm mɨn u iatos, ilat rafin rəham, kənu ilat rafin u itəm
ik natos, ilat rəhak.† Kən netəm mɨn u, ik nəmol ilat məmə
nəmegəhən rəhalat tatɨləs-ipər nərgək.
11 Roiu əh iakatuwa ron ik, kən otəsuwəhən io esatɨgən u e
nətueintən u. Məto netəm mɨn u, ilat okotatɨg əh e nətueintən
u. Tata, ik nakətuatɨp agɨn. Awi, nakaskəlɨm netəm mɨn u
kotatɨg wɨr e nəsanənən rəha nərgəm u itəm ik nəmos-ipa kəm
io, məmə ilat okotatɨg kitiəh əm, tahmen məmə inu, kilau min
ik kitiəh.‡
12 Nian io emətatɨg itɨmat min ilat, kən ematɨpal wɨr§ olat,
e nəsanənən rəha nərgəm əm itəm ik nəmos-ipa kəm io. Io
ematehm wɨr ilat, esaiiroauinən kit.* Kitiəh əm u itəm
təməlue, inun itəm Uhgɨn otəkəike mərəkɨn,† kənu nat əh otol
nəhlan, məmə otol nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn otuwa mol
nɨpahrienən.
13 "Roiu əh, iatuwa ron ik, məto iatən nəghatən mɨn u nian
etatɨg əh e nətueintən, məmə ilat mɨn, nɨkilat otagien otagien,
tahmen əm məmə io nɨkik tətagien.
14 Io emən-iarəp rəham nəghatən mɨn kəm ilat. Kən tol
nəhlan, netəmim rəha nətueintən u, kəsotolkeikeən ilat,
koatetəhau ilat,‡ məto-inun ilat sənəmə netəmim rəha
nətueintən,§ tahmen əm məmə io sənəmə etəmim rəha
nətueintən.
15 Io esətapəhən ron ik məmə onakos-irəkɨs ilat e nətueintən
u. Məto ekolkeike məmə ik onakahtosɨg-in etəm rat u, Setan,
məmə in otəsuwamən mərəkɨn ilat. Ik onakɨpal wɨr* olat.†
16 Io, sənəmə etəmim rəha nətueintən u. Kən tol nəhlan, ilat
mɨn sənəmə netəmim rəha nətueintən.
17 Rəham nəghatən in nɨpahrienən rafin. Onəkol rəham
nəghatən məmə in otol wək e nəmegəhən rəhalat məmə ilat
netəmim pahrien rəham motasim motətuatɨp.‡

---

† **17:10:** Jon 16:15 ‡ **17:11:** Jon 17:21-23; Sam 133:1; Jon 10:30 § **17:12:** "Ematɨpal wɨr," nɨpətɨn u, ematehm wɨr məmə nat kit təsərəkɨnən, mol protektem elat. * **17:12:** Jon 6:39 † **17:12:** Inu Jutas. Jon 6:70,71 ‡ **17:14:** Jon 8:23; 15:19 § **17:14:** 1 Pita 2:11 * **17:15:** "Onakɨpal wɨr," nɨpətɨn u, otehm wɨr məmə nat kit təsərəkɨnən, mol protektem elat. † **17:15:** Mat 24:24; Jon 8:44; 1 Pita 5:8 ‡ **17:17:** Lev 11:44-45; Jon 15:3; 1 Pita 1:16

18 Ik nəmahl-ipa io, ekuwa e nətueintən u,§ kən e nolən
kitiəh əm, io enatahl-iarəp min ilat, kotuwin e nətueintən.*
19 Kən io iatos-ipinə atip io məmə iakatasim o nolən
nalpəkauən rəham,† məmə ekasitu e netəm min u, məmə ilat
min okotasim motətuatip, kən ilat netəmim pahrien rəham.‡

Iesu təməfak o netəm okəpanotahatətə lan

20 "Io esəfakən əm o netəm min u, məto iatəfak min o netəm
min u itəm okəpanotahatətə lak e nəghatən rəha netəm min u.
21 Tata, io iatəfak olat, məmə ilat rafin okotuwa kitiəh əm,
tahmen-pən əm məmə inun kilau kitiəh əm, kən iakətatig-pinə
lam, kən ik nəkətatig lak. Iatəfak məmə ilat okotuwa kitiəh
əm kitat min ik, məmə netəmim rəha nətueintən okotahatətə
məmə ik nəmahl-ipa io.§
22 Ik ninəmos-ipa rəkis nepətən* kəm io, kən io iatawte-in
kələh nepətən rəhak kəm ilat, məmə ilat okotuwa kitiəh əm
tahmen əm məmə kilau kətioal kitiəh.†
23 Iakətatig e nikilat, kən ik nəkətatig lak. Tol nəhlan, iatəfak
məmə, ilat okotuwa kitiəh əm e natimnat min rafin məmə
netəm min u rəha nətueintən, ilat okotəplan motitun məmə
ik nəmahl-ipa io, kən məmə ik nəmolkeike rəham netəmim‡
tahmen əm məmə inu, ik nəmolkeike mihin io.
24 "Tata, ik nəmos-ipa ilat u e nelmək məmə ilat rəhak min,
kən io ekolkeike məmə ilat okotitun nuwamən ikin-u itəm io
min ekuwin ikin,§ məmə ilat okotəplan nepətən əhag-əhag
rəhak* itəm io ekatos. Nepətən əhag-əhag u, ik nəmos-ipa kəm
io, məto-inu ik nəmolkeike io aupən agin nian nətueintən u
təmatikə əh.†
25 "Tata, ik nakətuatip agin.‡ Netəmim rəha nətueintən u,
ilat kotəruru ik,§ məto io ekitun ik. Kən netəm min u rəhak
min, ilat kotitun məmə ik nəmahl-ipa io.
26 Io emol əp ik kəm ilat, məmə ilat okotitun wir ik,* kənu
io, oiakatəkəike matol əp ik nəhlan, məmə nolkeikeən rəham
otinip wir nikilat,† kən məmə io atip oiakətatig e nikilat.

---

§ **17:18:** Jon 3:17 * **17:18:** Jon 20:21; Mat 28:18-20 † **17:19:** Mak 14:24; Luk 22:19; Jon 6:51; 1 Kor 11:24; Dut 15:19,21; Taetas 2:14; Hip 9:14 ‡ **17:19:** Hip 10:10 § **17:21:** Jon 3:17 * **17:22:** Jon 1:14 † **17:22:** Jon 14:20 ‡ **17:23:** Jon 16:27 § **17:24:** Jon 12:26 * **17:24:** Netəm koatəfak koatehm nepətən rəha Iesu məsin əm roiu, (Jon 1:14, 2 Kor 3:18). Məto kitat kotitun məmə okəmə otitəlig-pa, kitat okotahmen lan, məto-inu e nian əh, okotəplan əsas rəhan nepətən əhag-əhag e niganəmtitat (1 Jon 3:2). Nepətən əhag-əhag rəha Iesu itəm rəhan netəmim min ilat okotəplan; inu, rəhan nepətən məmə in Uhgin, nepətən əhag-əhag əh itəm in təmos aupən nətueintən təpanatig. † **17:24:** Jon 1:1-3; 1:14; 1 Pita 1:20 ‡ **17:25:** Sam 119:137; Rom 3:26 § **17:25:** Jon 15:21; 16:3 * **17:26:** Jon 17:6 † **17:26:** E ves u, nipətin kəiu. Kitiəh, Iesu tatəfak məmə Tata Uhgin otolkeike rəhan min netəmim, tahmen əm məmə in tatolkeike Iesu. Məto in tatəfak min məmə rəhan netəmim min okotolkeike ilat min tahmen əm məmə Tata Uhgin in tatolkeike Iesu.

Nolkeikeən u iakatəghat-in, in nolkeikeən rəham, tahmen mə inu ik nakolkeike mihin io.”‡

18

Tikimir min rəha Iesu kəmotuwa motaskəlim in (Mat 26:7-56; Mak 14:43-50; Luk 21:47-53)

1 Nian Iesu təmaupən məfak, kəmotiet e taon u, kən moteguəfimin-pən entənipən-pən e noanapinat kit, nərgin un, Ketron. Kən ikin əh, kəmahwinu kit ikin. Kən Iesu ne rəhan netəmim min kəmotuwin e niki nig min əh.

2 Kən Jutas u, etəm u uarisig in otəpanegəhan-in Iesu kəm rəhan tikimir min, in tinitun rəkis ikin əh, məto-inu nian neen, Iesu ne rəhan min netəmim ilat koatuəfimin ilat min ikin.*

3 Kən pris asol min ne Farisi min kəmotahl-ipən mopael min itəm koatətul o Nimə Rəha Uhgin kotuwa motehm Jutas. Kən Jutas təmit netəm min əh ilat mopael min neen rəha netəm Rom, mit ilat motuwin e niki nig olif əh. Ilat koatəmik noanisiə, ne lait min, ne natimnat rəha nəluaginən.†

4 Iesu tinəmitun rəkis məmə natimnat min u, in otuwa tol nulan, məto in təmaliwək muwin olat, kən mətapəh olat məmə, “?Itəmat noategəs-in pah un?”

5 Ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm Nasaret kit, nərgin u Iesu.” Kən in tən-ipən kəm ilat məmə, “Io u inu.”‡ § (Kən Jutas, suah u itəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmilat, in tatətul ilat min.)

6 Kən nian Iesu təmən məmə, “Io u inu,” ilat kəmotani məntaalat motitəlig, moteiuaiu motorin ilat e nisip.*

7 Kən Iesu tatig mətapəh min olat məmə, “?Itəmat nakotegəs-in pah un?” Kən ilat kotəmə, “Etəm Nasaret kit, nərgin u Iesu.”

8 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Enən-ipinə rəkis kəm itəmat məmə, ‘Io u inu.’† ‡ Okəmə itəmat nakoategəs-in io, kən təwir məmə nakotapəs netəmim min u, koatuwin latuənu.”

9 In təmən nəhlan məmə nəghatən u itəm in tinəmən rəkis in otol nipahrienən. Nəghatən u təmən məmə, “Tata, netəm min u itəm nəmələhəu-pən ilat e nelmək, okol esaiiroauinən kit.”§

10 Saimon Pita təmatiləs rəhan kit nisa rəha nəluaginən. Kən əmun, in təmiuw-iarəp rəhan nisa, məte rəkis matelgi slef kit rəha pris asol agin, matəlgin matip. Nərgi suah un, Malkas.

---

‡ **17:26:** Jon 15:9; Rom 5:5 * **18:2:** Luk 21:37; 22:39 † **18:3:** Wək 1:16 ‡ **18:5:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. § **18:5:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 * **18:6:** Nol Əpən 1:17 † **18:8:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. ‡ **18:8:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 § **18:9:** Jon 6:39; 10:28; 17:12

11 Məto Iesu tən-ipən kəm Pita məmə, “Aii-pən rəham nisa
u e rəhan sipa. Ik onəkəike mɨtun məmə nahməən u rəhak,*
itəm Tata Uhgɨn in təmos-ipa kəm io, kən io ekəike mətəlɨg-in
əm, mol.”†

Ilat kəmotɨləs Iesu motuwɨn tətul aupən e nɨganəmtɨ Anas
(Mat 26:57-58; Mak 14:53-54;
Luk 22:54)

12 Kən mopael mɨn rəha netəm Rom ne etəm-iasol rəhalat,
ne mopael mɨn rəha netəm Isrel, kəmotaskəlɨm Iesu, kən
motəlis ətain nelmɨn.
13 Kən kəmotaupən motɨləs in motuwɨn tətul e nɨganəmtɨ
Anas. Anas un, in etəmaa Kaeafas. Kaeafas un, in pris asol
agɨn e nup əh.‡
14 Kən Kaeafas u inu, in aupən təmən kəm netəm-iasol rəha
netəm Isrel məmə təwɨr pɨk məmə etəmim kitiəh əm otɨmɨs o
netəmim, taprəkɨs-in məmə netəmim rafin okotɨmɨs.§

Pita təmən məmə in
təruru Iesu
(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68;
Luk 22:55-57)

15 Kən Saimon Pita ne etəmim kit mɨn rəha Iesu, ilau
kəmiauarisɨg-in Iesu. Etəmim u kit mɨn rəha Iesu, pris asol
agɨn in tɨtun wɨr. Tol nəhlan, in təmətəu-pən Iesu, mian əpəh
imə e iat rəha nimə rəha pris asol agɨn un.
16 Məto Pita in təmatətul əm e ket. Kən etəmim kit mɨn u rəha
Iesu, itəm pris asol agɨn tɨtun wɨr, in təmiet muwa ihluə, kən
mən-ipən kəm pətan u itəm tatətul o ket. Kən in təmit Pita mian
imə.
17 Kən əmun, pətan un itəm tatətul o ket, təməplan Pita kən
tətapəh ron məmə, “?Ei, ik mɨn un etəmim rəha suah əh?”
Məto Pita təmə, “Kəpə, sənəmə io rəhan etəmim.”
18 Kən e nian əh, in nian rəha nətəpən, kən iolwək mɨn
rəha pris asol agɨn, ne mopael mɨn, ilat kəmotasiepən e

---

* **18:11:** Nian Iesu təmə, “Ik onəkəike mɨtun məmə nahməən u rəhak,” nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “?Oesənɨm-pənən e panɨkɨn u itəm rəhak Tata otos-ipa kəm io?” E nəghatən Kris, “oekənɨm e panɨkɨn” in nimaa nəghatən, nɨpətɨn u, məmə Iesu tategəhan-in məmə in otos nahməən u itəm otuwa ron nian Uhgɨn otol nalpɨnən kəm in o nolən rat mɨn rəha netəmim rafin. † **18:11:** Mat 20:22 ‡ **18:13:** E nian rəha Oltesteman, katos-ipər pris asol agɨn mɨn kotətul mətoarus nian ilat okoatɨmɨs. Məto e nian Jon təmətə naoa u lan, netəm Rom kəmotəuhlin nətəlɨgən əh, motol məmə etəm tatol pris asol agɨn, okəike katɨləs-ipər nɨtain, məmə suah kit in otəsərəmərəən nian təfəməh. E nup 6 AD, netəm Rom kəmotos-ipər Anas məmə in otuwa pris asol agɨn, kənu e nup 15 AD, kəmotɨləs-iəhau in e rəhan wək, kən motɨləs-ipər Kaiəfəs məmə tatos nəmeen. Məto Anas in tatos əh nərəmərəən e nətəlɨgən rəha netəm Isrel, kən netəm Isrel koatən əh məmə in pris asol agɨn.

§ **18:14:** Jon 11:49-51

noanəmkiliip e nigəm, kən moatətul titəlau in, moatəto. Kən Pita min, in təmuwin motətul, moatəto nigəm.

Pris asol agin təməghat kəm Iesu
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Kən pris asol agin tatətapəh-in natimnat min o Iesu. Tatətapəh o netəmim min rəhan ne nəghatən min rəhan itəm təmatən matəgətun ilat lan.*
20 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Io ematən rəhak nəghatən min e niganəmti netəmim. Nian rafin, iatəgətun netəmim lan, əpəh e nimə min rəha nuəfiminən, kən əpəh e Nimə Rəha Uhgin, itəm netəm Isrel koatəpələh ikin nian rafin. Io esəhluaig-inən rəhak nəghatən min.
21 ?Təhrol nakətapəh-in nulan kəm io? Təwir mə nakuwin mətapəh o netəm kəmoatəto rəhak nəghatən min. Təwir nakuwin mətapəh o nəghatən min un emən-ipən kəm ilat. Ilat kotitun wir natimnat min u itəm ematən."
22 Nian Iesu təmatən nəghatən əh, kən mopael kit itəm in tatətul e Nimə Rəha Uhgin, in tatətul əh-ikin, təmem nikapin, kən məmə, "?Nakatən nulan e pris asol agin o naka?"
23 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Okəmə emən nəghatən neen itəm təsətuatipən, təwir məmə onakən-iarəp. ? Məto okəmə rəhak nəghatən min kotətuatip əm, təhrol nakatem io?"
24 Kən əmun Anas tahl-ipən Iesu tuwin o pris asol agin u Kaeafas. Kən tatəmik mətmətig əm nol itəm kəməlis lan.

Pita tinən min məmə təruru Iesu
(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Kən Saimon Pita tətul əh matəto nigəm. Kən koatətapəh ron məmə, "?Ei, ik min un, ik etəmim rəha suah əh?" Məto Pita təmə, "Kəpə, sənəmə io rəhan etəmim."
26 Kən əmun, iolwək kit rəha pris asol agin, in noanol kit rəha suah u Pita təmətatip matəlgin aupən, in təmən məmə, "?Nikik təht məmə eməplan ik itəmat min əpəh e niki nahwinuən, o kəpə?"
27 Məto Pita təmə, "Kəpə. Sənəmə io."
Kən roiu agin-əh min, mənig kit timnən.†

Iesu in təmətul aupən e niganəmti Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

---

* **18:19:** Nat əpnapin məmə Kaiəfəs in pris asol agin e nup əh (ves 13), məto Anas in tatos əh nepətən rəha pris asol agin kit, məto-inu in pris asol agin aupən ikin. Kən ves u tatəghat-in Anas. (Jon 18:24; Luk 3:2; Wək 4:5-6). † **18:27:** Jon 13:38

28 Kən laulaugɨn agɨn-əh, kəmotɨləs Iesu motiet e nimə rəha
Kaeafas, motuwɨn e nimə rəha Pailat. Pailat in etəm Rom,
məto in tatos nərəmərəən asol Isrel. Netəm Isrel koatos
nətuakəmən kit rəhalat, ilat kəsotuwɨnən e nimə rəha etəm
ik pɨsɨn kit. Okəmə okotuwɨn imə, kən ilat koatən məmə
ilat kotamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən ilat okol kəsotunən
nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.‡
29 O nətuakəmən u rəhalat, tol kən Pailat in təmiet e rəhan
nimə, muwa ihluə mə otəplan ilat. Kən in təmətapəh məmə, "?
Nɨpəgnəmtɨ naka un itəmat noatehm-pən e suah u?"
30 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Okəmə suah u in
təsətgəhlən lou, okol esotɨləsən in motuwa kəm ik."
31 Kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmə, "Təwɨr məmə itəmat
onəkotɨləs in motuwɨn, kən itəmat motakil, tətəu-pən lou mɨn
rəhatəmat."
Məto ilat kotən-ipən kəm in məmə, "Məto netəm Rom əm ilat
kotegəhan-in məmə kɨtun nohamnuən etəmim."
32 Iesu təmatən aupən məmə in otɨmɨs nəhlan,§ kən
natɨmnat mɨn u kəmol məmə nəghatən mɨn u rəhan okotuwa
motol nɨpahrienən.
33 Kən əmun Pailat tuwɨn mɨn imə, kən maun-in Iesu tuwa
mətul aupən-in nɨganəmtɨn, kən tətapəh ron məmə, "?Təhrol?
?Ik kig rəha netəm Isrel?"*
34 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "?Ik atɨp əm nakatətapəh
nulan, o ik nakatətapəh məto-inu netəmim koatən-ipɨnə io
kəm ik?"
35 Kən Pailat tən-ipən məmə, "?Təhrol? ?Ik nɨkim təht mə io
etəm Isrel kit? Netəmim imam ikɨn əm ne pris asol mɨn rəham,
ilat kəmotegəhan-in-pa ik e nelmək. ?Ik nəmol nat naka?"
36 Kən Iesu təmə, "Io, esolən kig rəha nətueintən u. Okəmə
io kig kit tahmen e kig mɨn rəha nətueintən u, kən rəhak
netəmim mɨn okotəmou, motoh netəm mɨn un itəm kotolkeike
məmə okotos-ipən io e nelmɨ netəm-iasol rəha netəm Isrel.
Məto io sənəmə kig kit rəha nətueintən u."†
37 Kən Pailat tətapəh ron məmə, "?Məto nɨpahrienən məmə
ik kig kit?"
Kən Iesu təmə, "Ik nəmən məmə io kig kit. Io emaiir-pa e
nətueintən u o nat kitiəh əm, məmə ekatətul-arəp matən-iarəp
nɨpahrienən.‡ Kən etəmim itəm nɨkin tagien məmə otətəu-pən
nɨpahrienən, kən in tatətəlɨg-in rəhak nəghatən."§

---

‡ **18:28:** Jon 11:55 § **18:32:** Iesu təmən məmə in otɨmɨs e nɨg kəməluau (Mat 20:19; 26:2; Jon 3:14; 8:28; 12:32-33). Kən netəm Rom, ilat koatohamnu netəm koatol nəratən, moatətu-pər ilat e nɨg kəluau. Məto netəm Rom kəsotegəhan-inən məmə netəm Isrel, ilat kotol mihin. * **18:33:** Mat 2:2; Luk 23:2-3 † **18:36:** Luk 17:21; Jon 6:51 ‡ **18:37:** Jon 3:32 § **18:37:** Jon 8:47

38 Məto Pailat tən-ipən kəm in məmə, “? Naka un,
nɨpahrienən?”

Pailat təmakil məmə Iesu in təike mɨmɨs
(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20;
Luk 23:13-25)

Kən Pailat təmiet mɨn muwɨn mehm netəm-iasol mɨn rəha
netəm Isrel, mən-ipən kəm ilat məmə, “Io esəplanən nolən rat
kit ne e suah u, itəm tatən məmə suah u təmərəkɨn lou.*
39 Meto e nolən rəhatəmat, e nian rəha lafet rəha Nuhagego-
inən, nian rafin iatɨkɨs suah kit mahl-iarəpən e kalapus. ?Kən
təhrol? ?Itəmat nakotolkeike məmə io ekegəhan-in kən mɨkɨs
kig rəha netəm Isrel?”
40 Kən ilat kotagət əfəməh motən məmə, “! Kəpə! ! Itɨmat
ekotapəs suah un, ekototolkeike Parapas!” Parapas un, in
iakləh kit, kən in təmatəluagɨn matohamnu itəm məmə otəhg-
iarəp kapman rəha Rom.†

19

1 Kən Pailat təmos-ipən Iesu e nelmɨ rəhan mopael mɨn, kən
ilat kəmotalis-alis.*
2 Kən kəmotəmɨk nol itəm tol nihlən-nihlən, motol hat lan,
tahmen e hat rəha kig, kən motəfauin-pən e rəhn-kapə. Kən
motuwɨn-in-pən kot əfəməh kit kəm in, tol nəguɨ-naris lan,
tahmen e kot rəha kig.
3 Kən ilat motuwa ron, moatol mɨləh lan, kən moatən məmə,
“Ik u inu, kig rəha netəm Isrel. Itɨmat ekotos-ipən nɨsiaiiən
kəm ik.” Kən ilat moatem-pən əm nɨkapɨn.
4 Kən Pailat tiet mɨn muwɨn ihluə, kən matən-ipən kəm
netəmim məmə, “Ei, netəmim. Io ekahl-iarəp mɨn suah u tuwa
ihluə, məmə itəmat onəkotəplan-tu məmə io esehmən nolən
rat lan ne.”
5 Kən Iesu təmiet mɨn muwa ihluə. In tatəfauin hat u itəm
kəmol e nol itəm tol nihlən-nihlən, tahmen e hat rəha kig, kən
matuwɨn e kot əfəməh tol nəguɨ-naris, tahmen e kot rəha kig,
kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmə, “!Netəmim! !Otəplan-tu! !
Suah u inu!”
6 Məto nian pris asol mɨn ne mopael mɨn itəm koatehm Nimə
Rəha Uhgɨn kəmotəplan, ilat kəmotagət əfəməh moatən məmə,
“!Okəht-ipən e nɨg kəməluau! !Okəht-ipən e nɨg kəməluau!”†
Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəla, itəmat pɨsɨn
əm, otɨləs motuwɨn, motəht-ipən in e nɨg kəməluau. Məto io
esəplanən nolən rat kit ne lan.”
7 Məto ilat kotəmə, “Rəhatɨmat kit əh-ikɨn lou tatən məmə in
otəkəike mɨmɨs, məto-inu in tatən məmə in Nətɨ Uhgɨn.”‡

---

* **18:38:** Luk 23:4 † **18:40:** Wək 3:14 * **19:1:** Aes 50:6; 53:5 † **19:6:** Wək 3:13 ‡ **19:7:** Lev 24:16; Mat 26:63-66; Jon 5:18; 10:33

8 Kən nian Pailat təmətо nəghatən u, in təməgɨn pɨk təhmɨn mɨn.
9 Kən in təmatɨg muwɨn mɨn imə, mətapəh o Iesu məmə, “?Ik
etəm hiə?”§
Məto Iesu təsuhalpɨnən rəhan nəghatən.
10 Kən Pailat tən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol nəsən-ipamən
kəm io? ?Ik nəsɨtunən məmə io iatos nəsanənən məmə ekahl-
iarəp ik, kən matos mɨn nəsanənən məmə okəht-ipən ik e nɨg
kəməluau?”
11 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Okəmə Uhgɨn təməsolən
nat u, okol ik onəsos agɨn-əhən nəsanənən məmə onakakil
io.* Tol nəhlan, nolən rat rəha suah un itəm təmos-ipɨnə io e
nelməm, in tərat maprəkɨs-in rəham.”†
12 Kən tətuoun e nian əh, Pailat təmolkeike məmə otɨkɨs
Iesu. Məto netəm-iasol mɨn rəha netəm Isrel koatagət əfəməh
moatən məmə, “Okəmə nakɨkɨs suah u mahl-iarəp, kən ik
sənəmə etəmim rəha Sisa. Etəmim u itəm tatən məmə in kig,
in tɨkɨmɨr rəha Sisa.”
13 Kən nian Pailat təmətо nəghatən u, kən təmit Iesu muwa
mɨn ihluə. Kən in təmuwɨn e ikɨn kit, nərgɨn un, Lou Kəpiel
Epin-Epin, e nəghatən Isrel, in Kapata,‡ kən matəpələh-pər jea
rəha nakilən.
14 Tɨnuəkɨr mɨtgar tətul e tina, e nian ətuatɨp rəha nol əpen-
əpenəən o nolən lafet rəha Nuhagego-inən.
Kən Pailat tən-ipən kəm netəm Isrel məmə, “!Ei netəm mɨn
əpə! !Otəplan-tu! !Suah u in kig rəhatəmat!”§
15 Məto ilat kəmotagət əfəməh, motən məmə, “!Ohamnu! !
Ohamnu! !Əht-ipən e nɨg kəməluau!”
Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Itəmat nakotolkeike
mə io ekəht-ipən kig rəhatəmat e nɨg kəməluau?” Məto pris
asol mɨn kotəmə, “!Sisa əm un, in rəhatɨmat kig!”
16 Kən Pailat təmegəhan-in-pən Iesu tuwɨn e nelmɨlat, məmə
mopael mɨn rəha Rom okotuwɨn motəht-ipən e nɨg kəməluau.

Mopael mɨn kəmotətu-pər Iesu e nɨg kəməluau
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32;
Luk 23:26-43)

Kən ilat kəmotɨləs Iesu motuwɨn.
17 In tatɨləs nɨg kəməluau rəhan,* matiet matuwɨn ikɨn kit
mɨn, nərgɨn un, Kolkota e nəghatən rəha netəm Isrel. Nɨpətɨn
u, “Louipɨl-uipɨl.” 18 Kən ikɨn əh, kəmotəht-ipən Iesu e nɨg

§ **19:9:** Pailat təmətapəh nəhlan o nɨtunən məmə okəmə naka Iesu in uhgɨn əkəku kit, o okəm-naka nɨkin tatəht məmə Iesu in etəm e nəptən pɨsɨn kit kən etəm pɨsɨn kit in otakil nolən rəhan (Luk 23:6-7). Iesu tɨnuhalpɨn rəkɨs rəhan nəghatən, məto Pailat təməsənən nɨpahrienən lan (Jon 18:36-38a; Aes 53:7). * **19:11:** Rom 13:1 † **19:11:** Jon 18:30; Wək 3:13 ‡ **19:13:** Kapata in ikɨn kit kəmələɨn kəpiel itəm tepin-epin mɨn ikɨn, kol tahmen əm e sɨmen itəm kəməhləkɨn. § **19:14:** Jon 19:19,21-22 * **19:17:** Luk 14:27

kəməluau. Kən kəmotatig motəht-ipən min etəmim kəiu, kit e nikalin matip, kit e nikalin mol, kən Iesu in tatəkul ilugin elau.

19 Kən Pailat təmən kəte rəkis nəghatən kit, kiləs kan kəht-
ipən e rəhn-kapə nig kəməluau. Nəghatən u tatən məmə, IESU,
ETəM NASARET, KIG RəHA NETəM ISREL.†

20 Kən netəm Isrel tepət, ilat kotafin nəghatən u, məto-inu
ikin əh kəmotəht-ipən Iesu ikin, in iuəhkir əm o taon.‡ Kən
nəghatən u, kəməte rəkis e nəghatən rəha netəm Isrel, ne
nəghatən rəha netəm Rom, ne nəghatən rəha netəm Kris.

21 Kən pris asol min rəha netəm Isrel, kəmotuwin motən-
ipən kəm Pailat məmə, "Onəkəsəteən məmə, 'Kig rəha netəm
Isrel.' Təwir mə onakəte ilə məmə, 'Suah u in tatən məmə in
kig rəha netəm Isrel.' "§

22 Məto Pailat təmə, "Nat itəm eməte, eməte."

Mopael min kəmotoor natimnat rəha Iesu

23 Kən nian mopael min kəmotəht-ipən rəkis Iesu e nig
kəməluau, kən motəmik rəhan natimnat, kən kəmotoor ilat
nəmtin kuwit, məto-inun mopael min ilat kuwit. Məto kot
əfəməh rəhan, etəmim itəm in təmol niməhan, in təmisilpin-
ilpinən niməhan lan, in təmol apiəpiə əm niməhan əh.

24 Kən mopael min u kinotən-ən kəm ilat min məmə, "Ei,
təsəwirən məmə okotearəsin nat u. Təwir məmə okotatipin əm
tais ron. Kən etəm tatol win lan, in titol rəhan u kot." Nat u
təmiet məmə otol nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin tuwa mol
nipahrienən, u təmən məmə,
"Ilat kəmotəmki-rəkis rəhak natimnat. Ilat kəmotoor elat min.
Kən ilat kəmotatipin tais məmə otəgətun məmə pah otos
natimnat min əh."*
Kən tol nəhlan, mopael min kəmotol mihin pahrien.†

Iesu ne rəhan Mama

25 Kən iuəhkir əm o nig kəməluau rəha Iesu, nipitan kuwit
kəmoatətul əh-ikin. Mama rəha Iesu, ne pia rəhan mama, ne
Meri kit min, pətan rəha Klopas, kən iahunin kit min Meri
pətan Maktala.‡

26 Kən nian Iesu təməplan rəhan mama ne suah un itəm in
tolkeike pik§ katuətul e nikalin, kən tən-ipən kəm rəhan mama
məmə, "!Pətan, nətim un!"

27 Kən mən-ipən kəm suah u məmə, "Ik rəham u mama." Kən
tətuoun e nian əh, suah u təmit pətan un mian iman ikin, kən
in təmatehm wir in, tahmen e rəhan mama ətuatip.

---

† **19:19:** Jon 19:14,21 ‡ **19:20:** Hip 13:12 § **19:21:** Jon 19:14 * **19:24:** Sam 22:18 † **19:24:** Jon 19:28,36,37 ‡ **19:25:** Luk 8:2; Jon 20:1,18 § **19:26:** Jon tatən atip əm in məmə, "suah un itəm in tolkeike pik" (Jon 13:23).

Iesu tɨnɨmɨs
(Mat 27:45-56; Mak 14:33-41;
Luk 23:44-49)

28 Kən uarisɨg lan, Iesu təmɨtun məmə wək mɨn itəm in
təmuwa məmə otol, tɨnol namnun rəkɨs.* Kən o nolən
nəghatən mɨn e Naoa Rəha Uhgɨn tuwa mol nɨpahrienən lan,
in təmən məmə, "Enoaoa."†
29 Kən pesɨn əkəku kit əh-ikɨn tatəpələh, kəmiuw-pən wain
lan u tagɨn. Kən ilat kəmotɨləs nat kit tame-ame tahmen e
katən, kən moteer-pən e wain un, kən motatu-pən e nelmɨ nɨg
katən mə hisop, kən motɨləs-ipər tuwɨn iuəhkɨr o nohlɨ Iesu,
məmə otɨrɨm.
30 Kən nian in təmənɨm wain u məsɨn, kən məmə, "!Natɨmnat
rafin tɨnol namnun!"‡
Kən təmətag-iəhau, megəhan-in-pən rəhan namegən tiet,
kən mɨmɨs.

Suah kit təmaru nɨkalɨ Iesu

31 Nian əh rəha nol əpen-əpenəən, məto-inu okən lawɨgin
un, nian rəha Sapat. (Kən Sapat u, in Sapat keike kit.)§ Kən
netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsotolkeikeən məmə nɨpətɨ suah
miləhal əh okətəhaləkul e nɨg kəməluau mətoarus-pən nian əh.
Kən o nat əh, ilat kəmotuwɨn motətapəh o Pailat məmə otahl-
ipa rəhan mɨn netəmim, kotuwɨn, motətgəhl nelkɨləhal, pəs
iləhal kəhalɨmɨs uəhai əm. Kənu ilat kotɨləs-irəkɨs nɨpətɨləhal.
32 Kən mopael mɨn kəmotaupən motətgəhl nelkɨ suah mil un
kəiu itəm kəmotəht-ipən ilau e nɨg kəməluau iləhal Iesu.
33 Məto nian kəmotuwa o Iesu, motəplan məmə in tɨnɨmɨs
rəkɨs. Kən əmun, ilat kəsotətgəhlən nelkɨn.
34 Kən mopael kit təmaru əm nɨkalɨn e rəhan nɨro,* kən roiu
agɨn-əh, nɨta ne nəhau kəmuaiəh ahmen-ahmen əm, mətuatite
e nɨpətɨn.†
35 (Kən suah kit əh-ikɨn tatətul,‡ in təmehm natɨmnat mɨn u e
nɨganəmtɨn. Kən nəghatən mɨn rəha suah u, in tətuatɨp, kən in
tɨtun məmə in tatən pahrien. Kən in tatən-iarəp məmə itəmat
mɨn onəkotɨtun motahatətə lan.)
36 Natɨmnat mɨn u kəmotuwa məmə okotol nəghatən e Naoa
Rəha Uhgɨn tuwa mol nɨpahrienən lan,§ u tatən məmə, "Okol
nɨkɨlɨkɨlin kit təsɨtəgɨtən."*

---

* **19:28:** Jon 17:4 † **19:28:** Sam 69:21; Jon 19:29 ‡ **19:30:** Luk 12:50; Jon 4:34; 17:4 § **19:31:** Sapat u, in Sapat keike kit, məto-inu təmuwa ətuatɨp e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən. * **19:34:** Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 † **19:34:** 1 Jon 5:6-8 ‡ **19:35:** Aposol Jon itəm təmətə naoa u, in tatəghat-in atɨp əm in e ves 35 (Jon 19:26; 21:24). § **19:36:** Jon 19: 24,28,37 * **19:36:** Iesu in tahmen e Nətɨ Sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən kən nɨtan otosmegəh netəmim rəha Uhgɨn. (Jon 1:29; 1 Kor 5:7; 1 Pita 1:19). Tahmen məmə kəməsətgəhlən nɨkɨlkɨlɨ nenətɨ sipsip mɨn itəm katoh e lafet rəha Nuhagego-inən (Eks 12:46; Nam 9:12), e nolən kitiəh əm, nɨkɨlkɨlɨ Iesu kit, təməsɨtəgɨtən. Sam 34:20.

37 Kən nəghatən kit min e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Ilat
okotəplan suah u itəm kəmotaru.”†

Josep ne Nikotimas, ilau kəmiatənim Iesu

38 Kən uarisig e natimnat min u, etəm Aramatia kit, nərgin
u, Josep. Josep u, in etəmim kit rəha Iesu, məto tatəhluaig-
in nat u, məto-inun tatəgin netəm-iasol rəha netəm Isrel.‡ In
təmuwin məplan Pailat, kən tətapəh ron məmə otegəhan-in
pəs tiləs-irəkis nipəti Iesu. Kən əmun, Pailat təmegəhan-in, kən
in təmuwin miləs-irəkis.
39 Kən Nikotimas, u aupən in təmuwin məplan Iesu lapin,§
in təmuwin ilau Josep. In tatitol kətim kit, təmərioah e nat
pien-pien min u mir ne alos. Kətim u təfigəm tahmen e tate
kilo.
40 Kən ilau kəmialəs-irəkis nipəti Iesu, mualpin e niməhan
wir kit, nərgin u linen. Kən ilau kəmioal-pən mir ne alos e
niməhan u, tahmen ətuatip əm mə inun netəm Isrel kotalpin
mihin nipəti etəmim, moatitənim.
41 Kən ikin əh kəməht-ipən Iesu ikin e nig kəməluau,
kəmahwinu ikin, kən e ikin əh, nipəg kəpiel kit əh-ikin, itəm
katitənim itəm ikin. Kən ikin əh, kəsitənim-pənən əh suah kit
ikin.
42 Kən ilau kəmuələhəu-pən nipəti Iesu e nipəg kəpiel u,
məto-inu nian əh in nian rəha netəm Isrel koatol əpen-əpenə
lan o Sapat,* kən nipəg kəpiel itəm katitənim itəm ikin, in
iuəhkir əm.

20

Iesu tinəmegəh min
(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;
Luk 24:1-12)

1 E Sante, laulaugin agin, titapinəp-apinəp əh, Meri u pətan
Maktala,* təmuwin e nipəg kəpiel, kən məplan məmə kəpiel
asol itəm kəmahtosig-in nipəg kəpiel lan, in kəmahwin rəkis.
2 Tol nəhlan, kən in təmaiu mitəlig muwin o Saimon Pita ne
etəmim u kit min rəha Iesu, u Iesu tolkeike pik, kən mən-ipən
kəm ilau məmə, “Ilat kəmotiləs-irəkis nipəti Iərəmərə əpəh e
nipəg kəpiel. Kən ekotəruru məmə kəmotələhəu hiə nipətin.”
3 Kən Pita ne etəmim kit min u rəha Iesu, kəmiaiet mətian
məmə okuəplan nipəg əh.
4 Kəmuaiu əsanən mian, məto suah u kit in təmaiu maupən
maprəkis-in Pita, maupən muwin əpəh nipəg u ikin.
5 Kən in təməməhl-əməhl mətag-pən əpəh imə, kən məplan
niməhan wir u linen tatəməhl, məto in təməsuwinən imə. 6 Kən

† **19:37:** Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 ‡ **19:38:** Jon 7:13 § **19:39:** Jon 3:1-2; 7:50
* **19:42:** Əplan-tu futnot e 19:31. * **20:1:** Luk 8:2; Jon 19:25

Saimon Pita in təmiet-arəpa mɨn, kən megupən uəhai əm imə
e nɨpəg kəpiel u, kən təməplan nɨməhan u koatəməhl,
7 kən məplan mɨn nɨməhan u kəmotalpin rəhn-kapə Iesu lan
aupən. Nɨməhan u, in təsəməhl-pənən ilat nɨməhan mɨn un
neen, məto in kəmaiu-aiu wɨr kələhəu pɨsɨn.
8 Etəmim u rəha Iesu itəm təmaupən, in mɨn təmuwɨn
imə e nɨpəg kəpiel, kən in təməplan natɨmnat mɨn u, kən in
təmatahatətə məmə Iesu tɨnəmegəh mɨn.
9 (Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə Iesu otəkəike məmegəh mɨn
e nɨmɨsən, məto ilat kəsotɨtun wɨrən əh nəghatən əh.)†

Meri u pətan Maktala in təməplan Iesu
(Mak 16:9-11)

10 Kən etəmim mil un rəha Iesu kəmiatəlɨg mətian iməlau
ikɨn,
11 məto Meri in tatətul iuəhkɨr e nɨpəg kəpiel u mətasək. Kən
nian in təmətasək əh, kən məməhl-əməhl mətuag-pən əpəh e
nɨpəg.
12 Kən əmun təməplan nagelo kəiu əpəh imə. Natɨmnat
rəhalau in təruən təruən. Ilau katuəpələh u ikɨn-u kəmələhəu-
pən Iesu ikɨn. Kitiəh tatəpələh e nəme rəhn-kapə, kən kitiəh e
nəme nelkɨn.
13 Kən ilau kəmuətapəh ron məmə, “Pətan. ?Ik natasək o
naka?” Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, “Ilat kəmotɨləs-
irəkɨs nɨpətɨ Iərəmərə rəhak, kən ekəruru məmə kəmotələhəu-
pən hiə.”
14 Nian in tɨnən rəkɨs nəghatən u, kən meirair, kən təməplan
Iesu tatətul əm u ikɨn-un, məto in təruru məmə Iesu.
15 Kən Iesu təmətapəh ron məmə, “Pətan. ? Nakətasək
o naka? ? Ik nategəs-in pah?” Məto pətan u, nɨkin təht
məmə okəmə naka suah u itəm tatɨtasɨlin nahwɨnuən, kən in
təmən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmɨləs-irəkɨs
nɨpətɨn, kən mələhəu-pən əh kit, awi, ən-ipa-tu kəm io, pəs io
ekuwɨn mɨləs.”
16 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Meri.” Kən Meri təmeirair,
mətag-pən məplan, kən məmə, “!Raponi!” (Inu nəghatən rəha
netəm Isrel u, nɨpətɨn təmə, “Rəhak Iəgətun.”)
17 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Saskəlɨmən io, məto-
inu io esuwɨnən əh əpəh ilɨs o rəhak Tata. Məto ik, uwɨn, mehm
piak mɨn kən mən-ipən kəm ilat məmə io enatɨtəlɨg-pən ilɨs o
rəhak Tata, kən in mɨn rəhatəmat Tata. In Uhgɨn rəhak, kən in
Uhgɨn mɨn rəhatəmat.”
18 Kən Meri Maktala təmuwɨn məplan netəmim mɨn rəha
Iesu, kən tən-ipən kəm ilat məmə, “!Suah mɨn əpə! !Io eməplan

† **20:9:** Sam 16:10; Aes 53:11; Luk 24:25-27,46; Jon 2:22; Wək 2:24-28

Iərəmərə!” Kən in təmən-iarəp nəghatən min itəm Iesu in
təmən-ipən kəm in.

Netəmim min rəha Iesu kəmotəplan Iesu
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;
Luk 24:36-49)

19 E Santei ehnaipən, netəmim min rəha Iesu
kəmotargəfimin ilat min əpəh e nimə kit, kən motahtosig e
toa motol lok lan, məto-inu ilat koatəgin netəm-iasol rəha
netəm Isrel. Kən əmun, Iesu təmuwa mətul ilugin elat, kən
mən-ipən kəm ilat məmə, “Pəs nəməlinuən tətatig otəmat.”‡
20 Kən in təmurapik nelmin kən mol-pən nikalin kəm ilat,
kən nikilat təmagien pik məto-inu kinotəplan Iərəmərə.§
21 Kən Iesu tən-ipən min kəm ilat məmə, “Pəs nəməlinuən
tətatig otəmat.* Tol mə rəhak Tata təmahl-ipa io,† e nolən
kitiəh əm io etahl-ipən itəmat nakoatuwin e nətueintən.”‡
22 Kən nian in tinən rəkis nəghatən u, kən in təmehag-pən
elat, kən məmə, “Itəmat, otos Narmin Rəha Uhgin.§
23 Okəmə nəkotaluin nolən rat rəha etəmim, kən Uhgin
min in otafəl rəkis nolən rat rəhan. Məto okəmə itəmat
nəsotaluinən nolən rat rəha etəmim, kən Uhgin otəsaluinən
kən məsafəl rəkisən.”*

Iesu ne Tomas

24 Kən etəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgin u Tomas, u kətaun-
in məmə, Mil Mil, in təmikə e nian Iesu təmiet-arəpa olat.
25 Kən in min neen, ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “! Ei,
emotəplan rəhatat Iərəmərə!”
Məto Tomas təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə ekəplan
nəme nil e nelmin mil, kənu ekek e noanelmik, kənu mea-
pən e nəme niro e nikalin, kənu panahatətə lan. Məto okəmə
esəplanən, okol esahatətəən lan.”†
26 Kən tinos wik kitiəh rəkis, netəmim min rəha Iesu
koatəpələh min əpəh imə, e nimə kitiəh əm, kən motahtosig e
toa, motol lok. Kən Tomas əh-ikin ilat min. Nat əpnapin kəmol
lok e toa, məto Iesu tatig muwa min mətul ilugin elat mən-ipən
məmə, “Pəs nəməlinuən tətatig otəmat.”‡
27 Kən mən-ipən kəm Tomas məmə, “Əplan-tu nelmək. Wa
mek e noanelməm. Kən məg-ətuatip-in nelməm kən mea-pən
e nəme niro u e nikalik. Səmik mətmətigən rəham nahatətəən
rəun, məto ik onəkəike mətahatətə lak.”§

---

‡ **20:19:** Jon 20:21,26; Jon 14:27; 16:33 § **20:20:** Jon 16:19-22 * **20:21:** Jon 20:19,26 † **20:21:** Jon 3:17 ‡ **20:21:** Mat 28:19; Jon 17:18 § **20:22:** Esik 37:9; Jon 7:39; Wək 2:38; 8:15-17; 19:2; Kal 3:2 * **20:23:** Mat 16:19; 18:18 † **20:25:** Mak 16:11 ‡ **20:26:** Jon 14:27; 20:19,21 § **20:27:** Luk 24:40

28 Kən Tomas tən-ipən kəm in məmə, “Ik rəhak Iərəmərə, kən
ik rəhak Uhgɨn.”*
29 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ik nəmahatətə lak, məto-
inu nəməplan io.† Məto netəm mɨn un kəsotəplanən io, kən
ilat kotahatətə lak, ilat okotos nəwɨrən pahrien, nɨkilat tagien
pahrien.”‡

Naoa u, kəmətə məmə netəmim okotahatətə e Iesu

30 Iesu təmol nəmtətin mɨn tepət e nɨganəmtɨ rəhan
netəmim, itəm kəsəte rəkɨsən e naoa u.§
31 Məto kəmətə nəghatən mɨn u məmə itəmat onəkotahatətə*
məmə Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, inu
Nətɨ Uhgɨn. Kəmətə nəhlan, məmə itəmat onəkotos nəmegəhən
e nərgɨn, məto-inu itəmat noatahatətə lan.†

21

Iesu təmol əp in kəm rəhan netəmim ilat sepɨn

1 Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, Iesu təmol əp mɨn in o rəhan mɨn
netəmim,* əpəh e nɨmənkləkɨl e nɨkalɨ lek asol, katən mə Lek
Kalili.† Kən təmol əp in nulan.
2 E nian əh, netəmim mɨn u rəha Iesu kəmotaliwək kitiəh:
Saimon Pita, ne Tomas u kətaun-in məmə Mil Mil, ne Nataniel
u, etəm Kalili iman latuənu Kena, ne nətɨ Sepeti mil,‡ ne
etəmim mil kəiu mɨn rəha Iesu.
3 Saimon Pita tən-ipən olat məmə, “Io enatuwɨn ekatɨpin net.”
Kən ilat kotəmə, “Itəla, pəs kitat rafin kotuwɨn.” Kən
ilat rafin kəmotatite, motuwɨn e pot kit. Kən Pita təmapeg
rəhan natɨmnat o wək. Kən ilat kəmotuwɨn, motatɨpin net,
motətoarus tian. Məto kəsotosən nəm kit ne.§
4 Kən tɨnatian, kən Iesu tuwa matətul ipar, məto rəhan mɨn
netəmim, ilat kotəruru məmə Iesu.*
5 In tətapəh olat məmə, “!Nəman! ?Nəsotosən nəm kit, o?”
Kən ilat kotəmə, “Kəpə, nəm tɨkə.”
6 Kən in tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəla, otatɨpin-pən-tu net e
matɨp ikɨn e nɨkalɨ pot u, kən onəkotiuw nəm neen.” Kən əmun,
kotatɨpin-iarəp net, əmun, mɨnotəruru niuw-pərən, məto-inu
net tɨnər mɨnər mɨnərioah e nəm.†
7 Kən suah u itəm Iesu tolkeike pɨk, in tən-ipən kəm Pita
məmə, “! Ei! ! Iərəmərə ətuatɨp əh!” Kən nian Pita təmətə
nəghatən u, təmətəut uəhai əm, kən mətɨpən itəhəi, meai
muwɨn ipar.

---

* **20:28:** Nol Əpən 4:11 † **20:29:** Jon 3:15 ‡ **20:29:** 1 Pita 1:8-9 § **20:30:** Jon 21:25 * **20:31:** Jon 3:15 † **20:31:** Jon 19:35 * **21:1:** Jon 21:14; Jon 20:19,26 † **21:1:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə Lek Taepirias, in nərgɨ Lek Kalili kit mɨn. ‡ **21:2:** Nətɨ Sepeti mil kəiu, ilau u Jemes ne Jon. Jon u inu in təmətə naoa u. § **21:3:** Luk 5:5 * **21:4:** Luk 24:16; Jon 20:14 † **21:6:** Luk 5:4-7

8 Kən netəmim min u neen rəha Iesu, ilat kəmotuwar e pot,
moatiuw net apon təmərioah e nəm, məto-inu bot in iuəhkir
əm məsin o nimənkləkil, tahmen əm hanrit mita.
9 Kən nian ilat kəmotuwin ipar, motəplan nigəm əkəku kit
əh-ikin, nəmtahlin tatuəp əh, kən nəm neen əh-ikin, katuwan
e nigəm, ne piret əh-ikin. 10 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə,
"Otəmik nəm min un neen itəm nəmotos motuwa."
11 Kən Saimon Pita təmuwin min e pot, kən mewkəkan net
muwin əpəh ipar. Net u tərioah e nəm asol min, ilat rafin wan-
hanrit-fifti-tri. Kən nat əpnapin məmə net u təmərioah pap e
nəm, məto in təməsəhapən.
12 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwa motagwən."
Kən ilat kit nikin təsəhtən məmə otətapəh ron məmə, "?Ik pah
un?" məto-inu ilat kinotitun əsas məmə in Iərəmərə.
13 Kən Iesu təmos piret muwa mos-ipən kəm ilat, kən mos-
ipən min nəm.
14 Kən inu, nian tatol kisil lan, itəm Iesu təmol əp in o rəhan
min netəmim uarisig e nian in təmimis, kən məmegəh min.‡

Iesu ne Pita

15 Nian ilat kinotagwən rəkis, Iesu təmətapəh o Saimon Pita,
məmə, "Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io taprəkis-in netəm
min un?" Pita tən-ipən kəm in məmə, "Əwəh, Iərəmərə, ik
nəkitun məmə io ekolkeike pik ik."§
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Itəla, ik onakatagwən
rəhak nenəti sipsip min."
16 Kən Iesu tatig mətapəh min ron məmə, "Saimon, nəti Jon.
?Ik nakolkeike io?"
In tən-ipən kəm Iesu məmə, "Əwəh Iərəmərə, ik nəkitun
məmə iakolkeike ik."
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Itəla, ik onakatehm wir
rəhak sipsip min."*
17 Kən mətau kisil lan, Iesu tatig mətapəh min ron məmə,
"Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io?"†
Kən Pita, nikin təmahmə, məto-inu Iesu təmətapəh ron mau
kisil, məmə, "?Ik nakolkeike io?" Kən in tən-ipən kəm in məmə,
"Iərəmərə, ik nəkitun natimnat rafin.‡ Ik nəkitun məmə io
ekolkeike ik."
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Itəla, ik atagwən rəhak
sipsip min.
18 "Nipahrienən agin u iatən kəm ik məmə, aupən, e rəham
netəm-aluəən, nəmatiargin atip rəham kətəut, kən mətaliwək
matuwin ikin min rafin itəm nakolkeike məmə nakuwin ikin.
Məto nian ik onakaguihl, onakəg-ətuatip-in nelməm, kən etəm

‡ **21:14:** Jon 20:1,19,26 § **21:15:** Mat 26:33-35; Jon 13:37-38 * **21:16:** Esik 34:2; Mat 2:6; Jon 10:11; Wək 20:28; 1 Pita 5:2-3 † **21:17:** Jon 13:38 ‡ **21:17:** Jon 16:30

pisin kit otəlis ətain rəham kətəut, kən mit ik nakian ikin ik
nəsolkeikeən məmə nakuwin ikin.”
19 E nəghatən u, Iesu təmaupən matən-iarəp rəkis əm, nolən
itəm Pita otimis, kən rəhan nimisən,§ in otiləs-ipər nərgi
Uhgin.*
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, uarisig-in io.”†

Iesu ne suah un itəm Iesu təmolkeike pik

20 Kən Pita teirair məplan etəmim kit rəha Iesu u, Iesu
tolkeike pik, tatuarisig-in ilau. Suah əh inəh, itəm təmiəu-
iəu muwa iuəhkir o Iesu e nian kəmotagwən e lafet rəha
Nuhagego-inən, kən matətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, pah un
otegəhan-in-pən ik e nelmi rəham tikimir min?”‡
21 Nian Pita təməplan in, kən tətapəh o Iesu məmə, “?
Iərəmərə, məto tahro e suah əh?”
22 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Okəmə io ekolkeike
məmə in otatəmegəh muwin mətoarus nian iakitəlig-pa min,
ik onəkitun o naka? Ik un, ik onəkəike muarisig-in io.”§
23 Kən tol nəhlan o nat u Iesu təmən, nəghatən kit əh-
ikin katən titəlau-itəlau e piatat min məmə, “Etəmim u rəha
Iesu otəsimisən,” məto Iesu təməsənən kəm Pita məmə suah u
otəsimisən. In təmən əm məmə, “?Okəmə, io ekolkeike məmə
in otatəmegəh, mətoarus-pən iakitəlig-pa min, ik onəkitun o
naka?”
24 Etəmim u rəha Iesu in etəmim kitiəh əm itəm tatən-iarəp
natimnat min u,* kən in məte rəkis nəghatən min u. Kən itimat
ekotitun məmə nəghatən min u tatən, in nipahrienən əm.†

Namnun nəghatən

25 Kən natimnat tepət min əpəh ikin itəm Iesu təmol‡ kən
okəmə netəmim kəpoatəte rəkis natimnat min u ilat rafin e
naoa min, io, nikik təht məmə rum otikə e nətueintən rafin o
nəlinən naoa min u.

---

§ **21:19:** Katən məmə e nup tate min tatuwa, kən kəpanətu-pər Pita e nig kəməluau.
* **21:19:** Jon 13:36; 2 Pita 1:14 † **21:19:** Mat 4:19; 16:24 ‡ **21:20:** Jon 13:23,25
§ **21:22:** Jon 21:19; Mat 4:19; 16:24 * **21:24:** Jon 15:27 † **21:24:** Nian neen, Jon tatəghat nəhlan, matən məmə, “itimat,” məto in tatən əm in pisin əm (19:35; əplan-tu 1 Jon 1:1-4). ‡ **21:25:** Jon 20:30

Wək Min
Wək Min Rəha Aposol Min
Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Wək Min

?Pah təməte naoa u? Luk təməte naoa u. Afin e "Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Luk" o nitunən məmə Luk in pah.

?Təməte tatuwin kəm pah? Luk təməte naoa u tatuwin kəm in kit, nərgin u Teofilas, etəm kitiəh əm itəm Luk təməte naoa u "Namnusən Təwir Itəm Luk Təməte" tatuwin kəm in. Nərig u, nipətin təmə, "Etəmim itəm tokeike Uhgin." Luk təməte naoa u tatuwin kəm suah u, məto in titun məmə Iaihluə tepət okotafin min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Naoa min rəha Namnusən Təwir koatəghat-in nəmegəhən ne nimisən rəha Iesu. Naoa u tatən-iarəp məmə niməfak təmahro mətuoun. Naoa u məsin tatəghat-in təpət e wək rəha Pita, kən məsin min tatəghat-in nəmegəhən ne wək rəha Pol.

? Təməte naoa u o naka? Luk təməte naoa u matən məmə niməfak təmahro min nulan mətuoun, kən otahro min nulan niməfak otatəwiə. Kən e naoa u, kitat okotehm məmə iəfak min okotahruhalpin nəghatən kəm netəm Isrel ne netəm Iaihluə min itəm kotolkeike məmə okotitun nəukəti nahatətəən rəhalat. E naoa u, kotəplan məmə kapman rəha Rom tatəto nəghatən rəha Pol. Kən matəplan məmə Luk ne Pol kiolkeike məmə netəmim rafin itəm Rom tatərəmərə elat, ilat okotən nipahrienən e Iesu.

Uhgin təmən məmə otahl-ipa
Narmin rəhan

1 Teofilas, e rəhak naoa itəm eməte aupən, eməte nolən min
rəha natimnat rafin itəm Iesu təmatol ne matəgətun netəmim
lan.
2 Naoa əh tatən-iarəp nian Iesu təmətuoun rəhan wək
mətoarus Uhgin təmiləs matuwin e Nego e Neai. Məto aupən,
təməsuwinən əh e Nego e Neai, Narmin Rəha Uhgin təmətasitu
lan məmə otəgətun rəhan aposol* min.
3 E nian təməmegəh min e nimisən, nian tepət tatuwa olat
kən ilat kotəplan in e nian kitiəh kitiəh e nian foti, kən matol
əp in kəm ilat məmə okotitun məmə in təməmegəh pahrien e

1:1: Luk 1:3 * **1:2:** "Aposol" in suah kit itəm Iesu Kristo təmahl-ipa o nən-iarəpən rəhan nəghatən. Nian nakotafin nəghatən əh "aposol" e naoa u, nipətin tən məmə netəmim tuelef rəha Iesu u kəmotaliwək ilat min. Kən e naoa u, Pol təmən məmə in min aposol kit rəha Iesu, məto in təməsaliwəkən ilat netəmim tuelef min əh. Naoa əh, in tatəghat tepət e aposol mil, Pita ne Pol. **1:2:** Mak 16:19; Luk 24:49-51

nimisən. Kən e nian min əh, təmatəgətun ilat e nərəmərəən
rəha Uhgin.
4 Nian Iesu təmətatig əh ilat min ilat, in təmən-ipən nəghaten
kit kəm ilat məmə, “Itəmat onəsotaupənən motiet u e
Jerusalem. Onəkotəkəike kətatig motətoarus onəkotos
Narmin Rəha Uhgin, u rəhak tata tinəmən-iəkis rəkis məmə
otos-ipinə kəm itəmat, tahmen min məmə inu io iatən-ipinə
kəm itəmat.
5 Aupən Jon təmatol baptais e netəmim e nəhau, məto
otəsuwəhən, Uhgin in otol baptais etəmat e Narmin Rəhan.”

Uhgin təmiləs Iesu muwin e Nego e Neai

6 E nian min əh, itəm aposol min kəmotatig ilat Iesu,
kəmotətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, tinuwa e nian ətuatip əh-
roiu məmə ik onəkol kitat netəm Isrel okotərəmərə min e nitən
min rəhatat, o kəp?”
7 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “E nian min rəha
natimnat min əh, Uhgin təməhluaig-in otəmat, okol itəmat
nəsotitunən. Rəhak tata pisin əm, in tinitəpun rəkis e rəhan
nəsanənən.
8 Məto e nian Narmin Rəha Uhgin otuwa matig etəmat,
itəmat onəkotos nəsanənən. Kən itəmat onokotəkəike mo-
tuwin motən-iarəp rəhak nəghatən əpəh Jerusalem, ne ikin
min əpəh Jutia, ne Sameria, kən ne ikin min rafin e
nətueintən.”
9 Nian təmən rəkis əm nəghatən əh kəm ilat, kən Uhgin
təmiləs-irəkis in tinər matuwin e neai. Nian ilat kəmoatəplan,
kən napuə kit təmuwa malpin, kən ilat kəməsotəplan minən.
10 Nian kəmotitagpər əh e neai moategəs-in, roiu agin-əh,
suah mil kəiu kəmian e natimnat ruən kəmuet-arəpa muətul
ilugin elat,
11 kən muən-ipən kəm ilat məmə, “!Netəm Kalili! ?Təhrol
nəkoatətul ikin-u moatətagpər nəpo lan e napuə? Iesu əh
itəm Uhgin təmiləs-irəkis otəmat miləs mər matuwin e neai,
in otəpanitəlig-pa min tahmen-pən əm e itəm əh, itəm tər
matuwin.”

Aposol min

12 Kən aposol min kəmotiet e nitot u katən məmə, Nitot Rəha
Nig U Olif, motitəlig-pən Jerusalem itəm sənəmə in isəu pik, in
iuəhkir əm.
13 Nian kəmotiet-arəpən Jerusalem, kəmotuwin e nipəgnoa
nimə kit əpəh ilis lan itəm koatatig ikin. Aposol min əh, nərgilat
u Pita ne Jon ne Jemes ne Antru, kən Filip ne Tomas, kən

1:3: Luk 24:36-49; Wək 10:41 **1:4:** Luk 24:49; Jon 14:16-17; Wək 2:33 **1:5:** Mat 3:11 **1:6:** Luk 24:21 **1:7:** Mak 13:32 **1:8:** Mat 28:19; Luk 24:48 **1:11:** Mat 26:64; Luk 21:27 **1:12:** Luk 24:50-53

Patolomiu ne Matiu, kən Jemes nəti Alfeas, kən Saimon Selot,† kən Jutas nəti Jemes.

14 Netəm min əh ne nipitan min, ne Meri u mama rəha Iesu, ne pia Iesu min, ilat koatuwa moatəfak kitiəh nian tepət.

Etəmim itəm otos nəme Jutas

15 Nian neen tinuwa minuwin rəkis, kən netəm min u itəm koatahatətə e Iesu kəmotuwa kitiəh. Ilat tepət, tahmen e wan-hanrit-tuente ilat rafin. Kən Pita təmətul matəghat kəm ilat məmə,

16 "Piak min ne winik min. Nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin otəkəike muwa mol nipahrienən lan, itəm nuwəh aupən Narmin Rəha Uhgin təmos-ipən nəghatən kəm Kig Tefit, kən Kig Tefit təmən-iarəp suah u Jutas məmə in otit netəmim motuwin kaskəlim Iesu. Kən nəghatən əh tinuwa əh-roiu minol nipahrienən lan.

17 Jutas kitat min kitiəh əm. Kən in rəhan əh-ikin wək itəm təmatol mətasitu etat."

18 (Jutas u inu təmos-nəmtin nəptən kit e məni u təmos e nolən rat itəm təmol. E nəptən əh, təmiet morin kən kəhap nərpin nisgan tiet.

19 Kən netəm Jerusalem kəmotəto nəghatən əh, kəmotaun-in nəptən əh e nəghatən ikin məmə, "Akeltama," nipətin u məmə Nəptən e Nita.)

20 Kən Pita təmən məmə, "E Naoa Rəha Napuən Min, nəghatən kit tatən məmə,

'Təwir məmə rəhan nimə tatətul əpnapin əm, okol etəmim kit təsatigən ikin.'

"Kən nəghatən kit min tatən min-nulan məmə,

'Təwir məmə etəm pisin kit otuwa mos nəmeen mol wək rəhan.'

21-22 "Kən tol nəhlan, okotəkəike kilesipər suah kit itəm təmehm e niganəmtin nəmegəhən rəha Iesu e nimisən, kən in otuwa min mehm kitat məmə otən-iarəp Iesu məmə in Iərəmərə rəhatat. Suah u, in suah kit itəm kitat min kəmoatan aupən e nian min u itəm Iərəmərə Iesu təmətaliwək lan. Suah un in suah kit itəm təmətatig nian Jon təmatən-iarəp nəghatən rəha nolən baptais etəm, muwa mətoarus-pən nian itəm Uhgin təmos-irəkis Iesu o kitat miləs mər muwin e Nego e Neai."

23 Kən ilat kəmotən-iarəp nərgi etəmim kəiu, kit nərgin u Josep u nian neen kətaun-in məmə Pasapas o Jastas, kən kit min, nərgin u Matias.

---

† **1:13:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **1:13:** Mat 10:2-4 **1:16:** Sam 41:9 **1:18:** Mat 27:3-8 **1:20:** Sam 69:25; 109:8 **1:21-22:** Mak 1:9; 16:19; Jon 15:27

24 Kən ilat kəmotəfak motən məmə, “Iərəmərə, ik nəkitun niki netəmim rafin. Ik asitu etimat məmə suah mil u, in pəhruən ik ninəmitəpun rəkis
25 məmə otaskəlim wək u rəha aposol itəm Jutas təmapəs
məmə otuwin e suatip itəm tərat, iman ətuatip ikin.”
26 Nian kəmotəfak rəkis, ilat kəmoturin kəpiel neen, kotah-
men e tais, məmə otəgətun məmə pah otos wək əh, kən nərgi
Matias təmiet. Kən ilat kəmotiləs-ipən Matias məmə in aposol
kit, kən roiu tinol min tuelef aposol ilat rafin.

2

Narmin Rəha Uhgin təmuwa e nəmegəhən rəhalat

1 E nian rəha Pentekos,* lafet kit rəha noanol min rəha Isrel,
netəm min u itəm koatahatətə e Iesu kəmotuwa kitiəh.
2 Kən roiu agin min, kəmotəto nat kit təmisi-pər e neai tahmen
e nimətag asol kit tatelel nat, kən nat əh kəmotəto təmuwa mər
rafin e nipəgnoa nimə itəm koatəpələh ikin.
3 Kən ilat kəmotəplan nat kit tahmen e nigəm təmuəp. Kən
ləpləpin nigəm min əh, kəmotiwig motan ahmen-in netəmim
rafin itəm koatəpələh əh imə.
4 Kən ilat rafin, Narmin Rəha Uhgin təmuwa mərioah mətatig
elat, kən minos-ipən nəsanənən kəm ilat, mol ilat kinoatəghat
e nəghatən ik pisin min.
5 Kən noanol min neen əh-ikin rəha netəm Isrel itəm
koatəfak kəm Uhgin. Ilat kəmotisi-pən ik pisin pisin min məto
kotatig Jerusalem.
6 Nian ilat kəmotəto nəghatən min əh, netəmim tepət
kəmotuwa. Kən ilat kəmotaut pik məto-inu kəmotəto
nəghatən min rəhalat itəm netəm min əh koatən.
7 Kəmotaut pik agin kən motən məmə, “!Ei! ?Netəm Kalili əm
əh koatəghat, o kəp?
8 ?Tahro kitat rafin koatəto rəhatat nəghatən min itəm ilat
koatən?
9-11 Kitat u netəm ik pisin pisin min tepət. Ikin-u netəm
Patia əh-ikin, ne netəm Metia, ne netəm Elam, ne netəm
Mesopotemia, ne netəm Jutia, ne netəm Kapatosia, ne netəm
Pontas, ne netəm Esia, ne netəm Fritia, ne netəm Pamfilia,
ne netəm Ijip, ne netəm Lipia e nikalin-pən əh Saerin ikin,
ne netəm Rom, neen noanol ətuatip rəha netəm Isrel, neen
netəm pisin məto koatəfak kəm Uhgin, ne netəm Krit, ne netəm
Arepia. Məto kitat rafin kəmotəto ilat koatən nat asol itəm
Uhgin təmol e nəghatən ik pisin min rəhatat.”
12 Narmilat təmiwig pik, rehalat-kapə təmikə, kən
kəmoatətapəh olat min məmə, “!Ei! ?Naka u tol nulan?”

---

* **2:1:** Pentekos: Əplan e tiksonari. **2:1:** Lev 23:15-21; Dut 16:9-11 **2:3:** Mat 3:11 **2:4:** Mak 16:17; Wək 4:31; 10:44-46; 19:6

13 Məto neen kəmotalah-əmnu ilat, motən məmə, “Nat koatapis əpəh.”

Pita təməghat kəm netəmim

14 Kən Pita təmətul ilat lepen aposol min, təmagət əfəməh matən-ipən kəm netəmim məmə, “Itəmat rafin noanol min rəha Isrel ne netəm pisin pisin min u nakoatatig Jerusalem, otətəlig-in wir-tu io, pəs ekuhapik e nipəti nat əh kəm itəmat.

15 Itəmat nakoatən məmə netəm min u koatapis. Məto kəp, kəsotapisən. Nain kilok əm əh-roiu laulaugin. ?Kən tahro ilat koatapis?†

16 “Məto in tol nulan. Ien rəha Uhgin aupən, nərgin u Joel, təmən rəkis nat u itəm itəmat nakoatəplan. In təmən məmə,

17 ‘Uhgin təmən məmə, “E namnun nian min, ekos-ipən rəhak Narmin kəm netəmim rafin. Ilat rafin okotos nəsanənən lan. Nenətitəmat min, nəman ne nipitan, ilat okotən-iarəp nəghatən min rəhak itəm io iatos-ipən kəm ilat. Netəm aluə min rəhatəmat, Uhgin otos-ipən nat kit tahmen e napilaiirən kəm ilat. Kən naguihl-aguihl min rəhatəmat okotapilaiir e napilaiirən pisin pisin min.

18 Sənəmə netəm-iasol min əm, məto nəman ne nipitan ilat nolwək min əm rəhak, kən ekos-ipən Narmin rəhak kəm ilat. Kən ilat okotən-iarəp nəghatən min rəhak itəm iatos-ipən kəm ilat.

19 Oekol nat pispis min əpəh e neai, ne nəmtətin pisin pisin min e niməptən. Onəkotəplan nita ne nigəm ne nəhaniəm okotər motol napuə lan.

20 Aupən, mitgar otapinəp kən məwig otasiə tahmen e nita. Kən uarisig, Nian asol asol agin rəha Iərəmərə otuwa.

21 E nian əh, netəmim rafin itəm okotaun-in Nərgək, io ekosmegəh ilat.” ’

22 “Noanol min rəha Isrel, itəmat otətəlig-in nəghatən u. Itəmat nəkotitun wir nat pispis min, ne nəmtətin pisin pisin min itəm Iesu təmol e nəsanənən rəha Uhgin, itəm itəmat nəmotəplan. Natimnat min əh tatəgətun məmə Uhgin in pisin əm təmahl-ipa Iesu tuwa.

23 E nalpəkauən rəha Uhgin itəm təmol məlləhəu aupən, in təmos-ipinə suah u e nelmitəmat. Kən itəmat nəmotohamnu in e nian nəmotegəhan-in-pən in tuwin e nelmi netəm rat kəsotəfakən. Kəmotoh kətu-pər e nig kəməluau.

24 “Məto Uhgin təmikis Iesu e nahmməən rəha nimisən, kən mol in təmegəh min e nimisən, məto-inu nimisən, rəhan nəsanənən tikə o naskəlimən.

---

† **2:15:** Netəm əh kəsotənimən wain laulaugin, kən etəm tikə itəm tətapis laulaugin.
2:21: Joel 2:28-32

25 Tefit təmən nulan e Iesu aupən məmə, ‘Nian rafin ekitun
məmə Iərəmərə tətatig itimlau min. Okol esəginən məto-inu
tətatig e nikalik itimlau min.
26 Məto-inu o nat əh, io nikik tagien pik, matənwiwi ik
e nohlik. Kən nikik təmə̈linu məto-inu ekitun məmə Uhgin
otosmegəh nipətik.
27 Kən okol nəsapisən narmək tətatig ima netəm kəmotimis
ikin. Kən okol nəsegəhan-in minən nipəti rəham Etəmim
Ətuatip məmə otəmnəmit.
28 Ik nəməgətun rəkis suatip rəha nəmegəhən kəm io, kən ik
onəkol io nikik tətagien pik nian ekətatig kilau min ik.’ In əh
nəghatən itəm Tefit təmən e Iesu aupən.
29 “Piak min. Iakolkeike məmə ekən nat ətuatip kəm itəmat.
Iaguihl u pipi rəhatat aupən, Kig Tefit, in təmimis rəkis, kən
kəmitənim, kən rəhan suwit tətatig imətat ikin mətoarus-pa u-
roiu.
30 Məto in ien kit rəha Uhgin, kən in titun məmə Uhgin təmos
noanawil kit kəm in mən-iəkis nəghatən kit kəm in məmə
etəmim kit e nita rəhan otuarisig-in otəkəike muwa mol Kig.
31 Kig Tefit təməplan məmə nat u otəkəike muwa mol
nipahrienən lan. In təmən məmə Kristo əh, itəm Uhgin təmən
məmə otahl-ipa, in otol təmegəh min e nimisən, kən Uhgin
otəsapəsən narmin tətatig ima netəm kəmotimis ikin, kən
nipətin okol təsəmnəmitən.
32 Kən nəghatən u tatəghat e Iesu itəm Uhgin təmol
rəkis təmegəh min e nimisən. ! Kən itimat emotəplan e
niganəmtitimat!
33 Iesu, rəhan tata təmiləs in mər muwin e nikalin matip e
ikin rəha nisiaiian ne nəsanənən. Kən tahmen-pən əm məmə
Uhgin təmən-iəkis mihin aupən, in təmos-ipən Narmin rəhan
kəm Iesu məmə Iesu otos-ipən kəm rəhan min. Kən natimnat
min u, noatəplan, moatəto, Narmin Rəha Uhgin tatol.
34 Kig Tefit təməsuwinən e Nego e Neai tahmen e Iesu. Kən
Tefit təməsəghat-in atipən in nian in təmən nəghatən min əh
məmə, ‘Iərəmərə təmən kəm rəhak Iərəmərə məmə, “Əpələh e
nikalik matip, ikin rəha nisiaiian ne nəsanənən, matəsahgin.
35 Oekol rəham tikimir min məmə okotahmen e nimoulul
itəm nategotain e nəptən, kən ik matərəmərə elat.” ’
36 Itəmat rafin noanol min rəha Isrel onəkotəkəike motitun
wir məmə Iesu əh itəm itəmat nəmotətu-pər e nig kəmə̈luau, in
əh, Uhgin təmol məmə in Iərəmərə ne Kristo - etəm itəm Uhgin
təmən məmə otahl-ipa.”

Netəmim tepət kəmoatən nipahrienən e Iesu

2:28: Sam 16:8-11 **2:29:** 1 King 2:10 **2:30:** 2 Saml 7:12; Sam 89:3-4; 132:11 **2:31:** Sam 16:10 **2:33:** Wək 5:32; 7:55-56 **2:35:** Sam 110:1 **2:36:** Wək 5:30-31

37 Nəghatən u rəha Pita təmek pahrien nikilat, kən kotətapəh
o Pita ne aposol min məmə, “Piatimat min. ? Oekol tahro
nulan?”
38 Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotəkəike
kəuhlin nətəligən rəhatəmat, kən kol baptais etəmat e nərgi
Iesu Kristo, məmə Uhgin otafəl rəkis nolən rat min rəhatəmat.
Kən Uhgin otos-ipinə Narmin u kəm itəmat,
39 məto Uhgin təmən-iəkis nəghatən u otəmat, ne
nenətitəmat min, ne namipitəmat min itəm okəpanotuwa.
Nəniəkisən u tətatig o netəm min u itəm Iərəmərə Uhgin
rəhatat tətaun-in ilat.”
40 Kən Pita tatən nəghatən wir tepət məmə otiuw-pa ilat
kotuwa, kən matən kəm ilat məmə, “Onəkotiet rəkis e netəm
un, netəm kotərat məmə Uhgin otəsolən nalpinən kəm itəmat
min ilat.”
41 Kən ilat tepət itəm kəmotəto nəghatən rəha Pita kəmotən
nipahrienən lan, kən kəmol baptais elat. E nian əh, netəmim
tepət tahmen e tri-taosan kəmotuwa moatuarisig-in ilat u
koatahatətə e Iesu.

Naliwəkən rəha netəm min u kəmoatən nipahrienən e Iesu

42 Nian rafin netəm min u koatən nipahrienən e Iesu,
koatətəlig-in nəghatən itəm aposol min koatəgətun ilat lan.
E naliwəkən rəhalat kəmoatuwa kitiəh, e nagwənən ne
Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu,‡ ne nəfakən. Kən nian
rafin nikilat tiəkis məmə okotəkəike moatol nat əh.
43 Aposol min kəmotol nat pispis ne nəmtətin pisin pisin min
e nəsanənən rəha Uhgin. Kən netəmim narmilat təmiwig pik
ron.
44 Netəm min u koatahatətə e Iesu, nian rafin koatuwa kitiəh
moatawte-in rəhalat nautə min kəm ilat min,
45 tahmen e okəmə suah kit rəhan nat kit tikə, kən kit otol-
salim-in rəhan kit nautə kən masitu lan.
46 Nian rafin kotuwin katəfak kitiəh e Nimə Rəha Uhgin.§
Kən kəmotuwin e nimə pisin pisin min moatoor nagwənən
nigilat e nagienən ne nikilat pahrien, kən kəmotagwən min e
Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu.
47 Kən nian rafin koatənwiwi Uhgin, kən netəmim koaten-
wiwi ilat o rəhalat nolən. Kən nian rafin Iərəmərə Uhgin
tatosmegəh netəmim kotuwa kitiəh ilat netəm koatahatətə e
Iesu.

3

Uhgin təmol nat pispis e etəm u nelkin tərat

2:39: Aes 57:19 **2:41:** Wək 2:47; 4:4 ‡ **2:42:** Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu: Əplan e tiksonari. **2:42:** Wək 20:7 **2:44:** Wək 4:32-35 § **2:46:** Nimə Rəha Uhgin - ikin itəm noanol min rəha Isrel kotuwa moatəfak ikin kəm Uhgin. **2:47:** Wək 6:7; 11:21

1 Nian kit e tri kilok ehnaipən, nian rəha nəfakən, Pita ne Jon
kəmualiwək mətian e Nimə Rəha Uhgin.
2 Suah kit itəm təsaliwəkən e nian təmaiir mətoarus-pa nian
əh, kəmiləs ka kahtu e nafiluə e Nimə Rəha Uhgin u katən
məmə Nafiluə Təwir. Nian rafin tateasiə-in məni o netəmim
itəm koatuwin imə.
3 Nian təməplan Pita ne Jon kinatian məmə okia imə, in
təmətapəh olau məmə okios-ipən məni kit kəm in.
4 Kən Pita ne Jon niganəmtilau təmətul lan. Kən Pita təmə,
"Ətag-pa mehm itimlau."
5 Kən təmətag-pən məplan ilau nikin tatəht məmə otos məni kit
olau.
6 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Rəhak məni tikə agin.
Məto nat naka itəm io iatos, ekos-ipinə kəm ik. !E nərgi Iesu
Kristo etəm Nasaret, iatən-ipinə kəm ik, ətul maliwək!"
7 Kən in təmasitu lan, miləs nelmin matip miuw-pər məmə
otətul. Kən roiu agin nelkin mil kəmuəg-ətuatip.
8 Kən təmətip mər mətul minataliwək, matətəu-pən ilau
mətəhaluwin e Nimə Rəha Uhgin, kən minataliwək matətipər-
ətipər matənwiwi Uhgin.
9 Kən netəmim rafin kəmotəplan in tətaliwək matənwiwi
Uhgin.
10 Nian ilat kinotitun məmə suah ilouin inəh itəm tateasiə o
məni nian rafin e nafiluə rəha Nimə Rəha Uhgin, kəmotaut pik,
narmilat təmiwig e suah əh.

Pita təməghat kəm netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgin

11 Nian təmatəkul-pən e Pita ne Jon, netəmim narmilat
təmiwig ron, kotaiu motuwa məmə okotəplan iləhal e ikin kit
e Nimə Rəha Uhgin u katən məmə Fəranta rəha Kig Solomon.*
12 Nian Pita təməplan ilat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə,
"Noanol min rəha Isrel. ?Tahro narmitəmat tatiwig pik o
nat pispis u? ?Noatarəplan itiməhal nikitəmat təht məmə
itimlau etəm iasim mil kəiu emioal-wir suah u e nəsanənən əm
rəhatimlau? !Kəp!
13 O nat pispis u itəm nəmotəplan, Uhgin rəha Epraham,
ne Aisak, ne Jekop, ne tipitat min rafin, in təmiləs-ipər
nərgi rəhan iolwək lan, Iesu. Inu etəm kitiəh əm Iesu itəm
nəmotiləs motuwin o netəm-iasol min rəha kapman məmə
ilat okotohamnu, kən Pailat təmən rəkis məmə okisohamnuən
okəhlman əm, məto itəmat nəmotən-ipən kəm Pailat məmə
nəsotolkeikeən in.

3:4: Wək 14:9 **3:6:** Wək 4:10; 16:18 * **3:11:** Fəranta rəha Kig Solomon - ikin kit imə e Nimə Rəha Uhgin. Ikin əh inəh, nian rafin netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel koatəghat-in Lou rəha Uhgin. **3:13:** Eks 3:6,15; Luk 23:13-25; Wək 2:23

14 Itəmat nəmotapəs Iesu itəm in iol ətuatip ne etəm təwir
e niganəmti Uhgin, kən nəmotətapəh o Pailat məmə otəhlman
suah əh iohamnu itəm.
15 Kən e nolən əh, itəmat nəmotohamnu Iesu, itəm
nəmegəhən rafin tatisi-pən ron. Məto Uhgin təmol təmegəh
min e nimisən. Kən itimat emotəplan e niganəmtitimat məmə
in nipahrienən.
16 Suah u itəm itəmat nəkotitun moatəplan, in təməsanən
əm məto-inu itimat iotahatətə e Iesu ne nəsanənən rəhan. In
nəsanənən rəha Iesu ne nahatətəən itəm təmos-ipa kəm itimat
təmol-wir suah u, kən itəmat rafin nakoatəplan.
17 "Piak min. Io ekitun məmə nat un nəmotol e Iesu itəmat
rəhatəmat netəm-iasol min, itəmat rafin nəmotol məto-inu
nəsotitun wirən məmə Iesu in pah.
18 Məto suatip u inu rəha Uhgin o nuhapikən rəhan nəghatən
itəm təmən aupən. E nəghatən rəha rəhan min ien min, in
təmən rəkis məmə rəhan Kristo itəm təmən rəkis aupən məmə
otahl-ipa, in otəkəike məto nahməən e nipətin.
19 "Itəla, roiu əh, onəkotəkəike motəuhlin itəmat e rəhatəmat
nolən rat min kən motitəlig-pən o Uhgin məmə in otafəl
rəhatəmat nolən rat min, kən məmə Iərəmərə Uhgin otos-ipinə
namegən ne nəsanənən wi e nəmegəhən rəhatəmat,
20 kən məmə in otahl-ipa Kristo titəlig-pa min, etəm itəm
Uhgin təmən rəkis aupən. Iatəghat-in Kristo u Iesu.
21 Məto Iesu otətatig pitən e Nego e Neai mətoarus Uhgin
otol-wir min natimnat rafin tahmen-pən e itəm Uhgin təmən-
iəkis kəm itəmat, itəm rəhan ien min aupən agin kəmotən-
iarəp.
22 "Kən Moses təmən-iarəp məmə, 'Iərəmərə Uhgin otiləs-ipər
ien kit min etəmat tahmen lak. Onəkotəkəike motətəlig-in
natimnat rafin itəm otən kəm itəmat motol nəwian.
23 Netəm min u itəm okotəht nəwia ien əh, Uhgin otiləs-irəkis
ilat o rəhan min netəmim kən ilat okotimis.'
24 Inu nipahrienən. Ien min rafin kəmotən əm nəghatən
kitiəh, təmətuoun e ien u Samuel, muwa mətoarus-pa u-roiu.
25 "Nəniəkisən min u itəm Uhgin təmən-ipən kəm rəhan ien
min aupən, in rəhatəmat. Kən nəniəkisən rəha nasituən itəm
Uhgin təmən kəm tipitəmat min aupən, in rəhatəmat min,
məto-inu Uhgin təmən-ipən kəm Epraham məmə, 'Ekol təwir
kəm netəmim rafin e nətueintən, kən nat kit itəm mipim
Iosmegəh otol, otos-ipən nəwirən əh kəm netəmim rafin.'
26 Nian Uhgin təmiləs-ipər rəhan iolwək u Iesu Iosmegəh,
təmaupən mahl-ipinə kəm itəmat məmə in otəuhlin itəmat e

3:17: Luk 23:34; 1 Tim 1:13 **3:19:** Wək 2:38 **3:23:** Dut 18:15,18-19 **3:25:** Jen 22:18

rəhatəmat nolən rat min, kən e nolən əh, in otol təwir kəm itəmat.”

4

1 Nian Pita ne Jon kəmatuəghat əh kəm netəmim, kən pris
min, ne etəm tərəmərə e mopael min itəm koatehm Nimə Rəha
Uhgin, ne Satusi min,* kəmotiet-arəpa.
2 Nikilat təmahmə pik məto-inu ilau katuəgətun netəmim
məmə Iesu təmimis kən məmegəh min. Kən inu tatəgətun
məmə netəm u kəmotimis, Uhgin otosmegəh min ilat.
3 Kən kəmotaskəlim ilau, kiləs-ipən ilau e kalapus məto-inu
tinapinəp rəkis, kən okuəməhl əm mətoarus olauwig.†
4 Məto netəmim tepət itəm kəmotəto nəghatən itəm kəmuən
kəmotən nipahrienən lan. Kən netəmim rafin itəm kəmotən
nipahrienən e Iesu, ilat iuəhkir tahmen e faif-taosan.

Pita ne Jon kəmuətul e niganəmti kaonsel

5 Kəmən lawigin, pris asol, ne netəm-iasol rəha noanol
min rəha Isrel, ne iəgətun min rəha Lou rəha Moses,‡
kəmotargəfimin ilat min əpəh Jerusalem.
6 Kəmotəpələh ilat Anas u pris asol agin, ne Kaeafas, ne Jon,
ne Aleksanta, ne netəmim neen e noanol rəha suah u pris asol
agin, kəmotəpələh e kaonsel.
7 Kəmotən Pita ne Jon kian muətul aupən elat, kən kotətapəh
olau məmə, “?Nəmios hiə nəsanənən u mioal nat u, o nəmioal
e nərgi pah?”
8 Kən Narmin Rəha Uhgin təmərioah e niki Pita, kən Pita
təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat u itəm noatərəmərə e
noanol min rəha Isrel, ne netəm-iasol min.
9 Itəmat noategəs-in-pa otimlau məmə suah u itəm nelkin
təmərat təmos hiə nəwirən, o emuahrol nulan mioal-wir
nelkin.
10 Itəmat rafin ikin-u ne noanol min rafin rəha Isrel,
onəkotəkəike motitun məmə suah u itəm nelkin tinəwir rəkis
tatətul aupən-in itəmat e nəsanənən əm e nərgi Iesu Kristo,
etəm Nasaret. Suah əh inəh, itəmat nəmotətu-pər e nig
kəməluau, in təmimis. Məto Uhgin təmol təmegəh min.
11 Suah əh inəh, itəm Naoa Rəha Uhgin təmən lan məmə,
‘Kəpiel u itəm itəmat netəm rəha niləkinən nimə, nakotəmə
tərat motərakin, məto roiu in tinuwa kəpiel keike itəm nimə
tatətul-pər lan.’

3:26: Wək 13:46 * **4:1:** Əplan nəghatən min əh e tiksonari: pris min, ne mopael itəm koatehm Nimə Rəha Uhgin, ne Satusi. † **4:3:** Okuəməhl mətoarus olawig məto-inu lou təmən məmə suah kit təsolən pas e kot lapin. **4:4:** Wək 2:41 ‡ **4:5:** Lou rəha Moses - lou min itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses əpəh nitot Saenae. **4:10:** Wək 3:6,13-16 **4:11:** Sam 118:22

12 Nəriɡ kit tiɡkə e nətueintən itəm Uhɡin təmos-ipa məmə
titun nosmeɡəhən netəmim, məto Iesu pisin əm titun nos-
meɡəhən netəmim.”
13 Netəm-iasol rəha kaonsel kəmotaut pik nian kəmotəplan
məmə kəsuəɡinən ilat, nat əpnapin kəsioalən skul, ilau etəmim
əm. Kəmotitun ətuatip məmə suah mil əh ilat pahrien Iesu
kəmotaliwək moatan.
14 Kən kinotəruru nuhalpinən nəɡhatən rəhalau məto-inu
suah u nelkin tinəwir rəkis tatətul iləhal min ilau.
15 Kən kəmotən-ipən kəm iləhal məmə okəhaliet məhaluwin
ihluə pəs ilat əm kotəɡhat pitən.
16 Kən kəmoatətapəh-ətapəh olat min məmə, “? Okotahro
suah mil əh? Netəmim rafin u Jerusalem kinotitun rəkis
məmə nat pispis u kəmol e suah u, in iahɡin pik, okol kəsotən-
iamninən.
17 Məto pəs kotən-iəhau əskasik ilau məmə okəsuən-iarəp
minən nərɡi Iesu kəm netəmim, kən nəɡhatən e nat pispis əh
otəsiet minən netəmim kotəto.”

kaonsel təmeɡəhan-in ilau məmə okiaiet

18 Kən kəmotaun-in iləhal kəhaluwa min imə, kən kəmotən-
ipən kəm Pita ne Jon məmə okəsuən-iarəp minən nərɡi Iesu,
kən məsuəɡətun minən netəmim lan.
19 Məto ilau kəmuən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat əm otakil
məmə tətuatip e niɡanəmti Uhɡin məmə ekioal nəwiatəmat o
nəwia Uhɡin.
20 Məto itimlau okol esuakimən nohlitimlau. Oekuəike
muən-iarəp natimnat itəm emuəplan e niɡanəmtitimlau kən
muəto e matəlɡitimlau.”
21 Kən kaonsel təmən-ipən min kəm Pita ne Jon məmə
ilat okotol nalpinən kit kəm ilau okəmə ilau okatuəkəike
matuən-iarəp Iesu kəm netəmim, kən motahl-iarəp ilau.
Kəmotahl-iarəp ilau məto-inu kinotəruru məmə okotahruəh
ilau. Kəmotitun məmə netəmim nikilat otahmə okəmə
ilat okotol nalpinən kəm ilau, məto-inu netəmim rafin
koatənwiwi Uhɡin o nat pispis itəm Uhɡin təmol e etəm nelkin
təməfaiu
22 nian təmaiir mətoarus-pa əh-roiu. Rəhan nup taprəkis-in
foti.

Nəfakən rəha netəm kəmoatahatətə e Iesu

23 Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmoteɡəhan-in ilau
məmə ilau okatian, kəmiaiet uəhai əm mian əpəh netəm koata-
hatətə e Iesu koatatiɡ ikin, kən muən-iarəp rafin nəɡhatən itəm
pris asol min ne netəm-iasol rəha kaonsel kəmotən-ipən kəm
ilau.

4:12: Mat 1:21 **4:18:** Wək 5:28 **4:19:** Wək 5:29

24 Nian kəmotəto nəghatən əh, ilat rafin kəmotuwa kitiəh
motəfak-pən kəm Uhgin motən məmə, “Iərəmərə Uhgin, ik
nəmol neai, ne niməptən, ne nitəhəi, ne natimnat rafin elat.
25 Ik nəməghat e nəsanənən e Narmin rəham kəm tipitimat u
aupən Kig Tefit, u in rəham iolwək, kən in təmən-iarəp rəham
nəghatən məmə,
‘? Tahro netəm e nəptən pisin pisin min nikilat titahmə pik
nəhlan?
Tahro ilat koatəte noa məmə okotol nəratən min əh, u itəm okol
koatol pap, təsuwinən miet, otikə-pən əm olat.
26 Netəm koatərəmərə e nitən min, koatol əpen-əpenə
okotəmou,
kən netəm-iasol min rəha nətueintən koatuwa kitiəh ilat min
ilat,
məmə okotəmou ilat Iərəmərə Uhgin ne Iosmegəh itəm in
təmən’
27 Iərəmərə Uhgin, in nipahrienən nəghatən itəm Kig Tefit
təmən tinuwa minet-arəp, məto-inu Kig Herot Antipas, ne
Pontias Pailat, ne noanol min rəha Isrel, ne Iaihluə min, ilat
rafin kəmotuwa kitiəh ikin-u latuənu Jerusalem, moatol noa
eko-eko məmə okotohamnu Iesu, itəm in rəham iol ətuatip
itəm nəmitəpun.
28 Kəmoatəte noa rəhalat tatətəu-pən əsas əm rəham nəghatən
itəm ik ninəmən rəkis e nəsanənən ne nenatigən rəham aupən.
29 Tol nəhlan, Iərəmərə, nikim tatəht nəghatən itəm ilat
kəmoatən məmə okotoh itimat, ol itimat rəham iolwək min
məmə esotəginən məmə ekotən-iarəp rəham nəghatən.
30 Əgəfəməhin-pa nelməm məmə otol-wir netəm koatimis, kən
mol nat pispis min ne nəmtətin pisin pisin min e nərgi Iesu,
rəham iol ətuatip.”
31 Nian kəmotəfak rəkis, kən nat kit təməloal e nimə,
kən Narmin Rəha Uhgin təmuwa mərioah mətatig elat, kən
kinoatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin məsotəginən.

Netəm kəmoatən nipahrienən e Iesu koatoor nautə rəhalat kəm ilat min

32 Netəm koatən nipahrienən e Iesu rəhalat nətəligən
təmuwa kitiəh. Kit təməsaumisən məhluaig-in rəhan nautə
məto kəmoatoor nautə rəhalat kəm ilat min.
33 Kən aposol min kəmotos nəsanənən e Narmin Rəha Uhgin
kən moatən-iarəp məmə Iərəmərə Iesu təmegəh min e nimisən.
Kən e nəwirən rəha Uhgin, in tətasitu elat rafin itəm koatəfak.
34 Kən ilat kit, rəhan kit nat kit təməsikəən, məto-inu
netəmim neen kəmotosalim-in rəhalat nəptən o nimə, kən
motos-ipən məni lan kəm aposol min,

4:24: Eks 20:11; Neham 9:6; Sam 146:6 **4:26:** Sam 2:1-2 **4:27:** Mat 27:1-2; Luk 23:7-11; Wək 3:13 **4:28:** Wək 2:23 **4:29:** Efes 6:19 **4:32:** Wək 2:44

35 kən ilat kəmoatoor kəm itəm min u rəhalat nat kit tikə.
36 Tol nəhlan, suah kit əh-ikin nərgin u Josep, noanol kit rəha
Lifae, etəm Saepras, aposol min kəmotos-ipən nərig wi kit kəm
in, nərgin u Panapas, u nipətin təmə, "etəm tətasitu matiləs-
ipər nətəligən."
37 In təmosalim-in rəhan kit nəptən, kən məmik məni lan
muwa məmki-pən kəm aposol min məmə ilat okotoor kəm ilat
min.

5

Ananaeas ne Safaera

1 Məto suah kit min əh-ikin, nərgin u Ananaeas, ne rəhan
pətan nərgin u Safaera. Ilau min kəmioal-salim-in rəhalau kit
niməptən.
2 In təmaskəlim anion məni məsin, kən rəhan pətan əm titun.
Kən məmik əm məsin muwin məmki-pən kəm aposol min
məmə məni e nəptən rafin.
3 Məto Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Ananaeas. ?Tahro
nategəhan-in iərmis u Setan tatuwa e nikim? Nakateiuə-in
Narmin Rəha Uhgin kən mətaskəlim anion məni məsin rəha
niməptən məmə rəham.
4 ?Aupən niməsosalim-inən niməptən u, in rəham o kəp? ?
Kən nian nəmosalim-in, rəham məni lan o kəp? ?Tahro natol
nuhlan? !Ik niseiuə-inən etəmim, məto nateiuə-in Uhgin!"
5 Nian Ananaeas təmətо nəghatən əh, əmun misi-pər morin
rəhan namegən tiet. Kən netəmim itəm kəmotəto nat əh,
kəmotəgin motasiəp.
6 Kən netəm aluə min kəmotuwa motalpin nipətin motiləs
motiet motuwin kitənim.
7 Iuəhkir aua kisil təmuwa muwin rəkis, kən rəhan pətan
Safaera təmiet-arəpa məruru məmə rəhan iərman tinimis
rəkis.
8 Kən Pita təmətapəh ron məmə, "?Ən-tu kəm io məmə məni
e nəptən rafin əh rəhatəlau itəm nəmiosalim-in?" Kən in tən
məmə, "Əwəh. Məni rafin un."
9 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "?Tahro nəmatioal
anion noa kit məmə nakueiuə-in Narmin Rəha Iərəmərə məmə
okol təsitunən nat u nəmioal? !Əto-tu! Netəm kəmotitənim
rəham iərman, ilat u e nafiluə koatuwa məmə okotiləs min ik."
10 Kən roiu agin tisi-pər morin-pən əpəh nelki Pita ikin,
mimis namegən tiet. Nian netəm aluə min kəmotuwa imə,
motəplan tinimis rəkis, kən kotiləs motiet motuwin kitənim e
nikali rəhan iərman.
11 Nian netəmim rəha niməfak ne netəm əpnapin kəmotəto
nat əh, kəmotəgin kəmotəgin.

5:2: Wək 2:45 **5:3:** Jon 13:2

Aposol min kəmotasitu e netəmim tepət motol-wir rəhalat nimisən

12 Kən aposol min kəmotol nəmtətin tepət ne nat pispis
min e niganəmti netəmim. Kən netəmim min u itəm koatən
nipahrienən e Iesu kəmoatuwa kitiəh əm e Feranta rəha Kig
Solomon e Nimə Rəha Uhgin. 13 Netəmim kəmoatisiai-in ilat,
məto netəm min u kəsotənən nipahrienən e Iesu kəmotəgin
nuwinən ikin əh mehm ilat.
14 Məto nian rafin netəmim tepət koatuwa moatən
nipahrienən e Iesu, nəman ne nipitan, kən ilat tatepət.
15 Məto-inu e nat pispis min itəm aposol min kəmoatol,
netəmim koatos rəhalat nimisən min moatuwa, kən moatəlin
ilat kotapil e rəhalat pet ne nimitiwin e suatip məmə nian Pita
otaliwək mapikalin ilat, in otek neen o kəm-naka nəghanpis
in əm tos neen kən məmə ilat okotəmegəh.
16 Kən netəmim tepət tepət kəmotisi-pən e latuənu min
iuəhkir o Jerusalem kəmotuwa. Kəmotəmik rəhalat netəm
koatimis ne netəm itəm narmin rat tətatig elat motuwa, kən
aposol min kəmotəfak elat kən ilat rafin kotəwir.

Netəm-iasol min kəmotəmki-pən aposol min e kalapus

17 Kən suah u pris asol agin ne rəhan min netəmim Satusi
min u, ilat e pati kitiəh, kəmotol pik timəht elat məto-inu
netəmim tepət kinoatapəs ilat minoatuwin o aposol min.
18 Kən kəmotaut kaskəlim aposol min kəmki-pən ilat e kala-
pus.
19 Məto lapin-in, nagelo kit rəha Iərəmərə təmuwa merəh e
nafiluə e kalapus mit ilat motiet.
20 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwin e Nimə Rəha Uhgin
motən-iarəp nəghatən pahrien rəha nəmegəhən wi u kəm
netəmim."
21 Kən kəmən lawigin, kəmotol nəwia nagelo kən minotuwin
əpəh e Nimə Rəha Uhgin moatən-iarəp nərgi Iesu kəm
netəmim.

Aposol min kəmotuwin e kot

Kən pris asol agin ne rəhan min, kəmotaun-in netəm-iasol
min rəha noanol min rəha Isrel, kən ilat kəmotuwa kitiəh
məmə ilat okotəpələh e kaonsel* asol rəha noanol min rəha
Isrel. Kən motahl-ipən nəghatən kəm netəm kotərəmərə e
kalapus məmə okotahl-ipa aposol min kotuwa e kot əpəh e
kaonsel.
22 Məto nian mopael min kəmotuwin e kalapus, məto aposol
min kotikə. Kən kotitəlig-pa e kaonsel motən məmə,

5:12: Wək 2:43; 14:3 **5:19:** Wək 12:7-10 * **5:21:** kaonsel - netəm-iasol rəha Isrel koatiuw-iarəp netəmim ikin e kot.

23 “Nian emotuwin ket-arəpən e kalapus, motəplan toa
tətahtosig, lok tatəkul-pən wir əm lan, kən mopael min rəha
kalapus koatətul katehm wir əm nafiluə e kalapus, məto nian
emoterəh motuwin imə, məto kikə-kikə əh imə.”
24 Nian etəm tatərəmərə e mopael min itəm koatehm Nimə
Rəha Uhgin, ne pris asol min kəmotəto nəghatən əh, kəmotaut
pik, rəhalat-kapə təmikə, minotəruru əpnapin əm məmə nat
naka otuwa min.
25 Kən əmun etəmim kit tiet-arəpa məmə, “! Ei, nəman! !
Netəm min ilouin itəm nəmotəmki-pən ilat e kalapus, ilat əpəh
e Nimə Rəha Uhgin koatəgətun netəmim!”
26 Kən etəm tərəmərə e mopael min təmit mopael min
rəhan motuwin motəmik aposol min motuwa. Məto
kəməsotewkəkanən ilat məto-inu koatəgin məmə netəm
əpnapin okotaht ilat e kəpiel apin okəmə okotewkəkan ilat.
27 Nian kəmotit ilat motuwa imə, kən motən məmə ilat
okotətul aupən-in netəm-iasol rəha kaonsel. Kən pris asol agin
təmən-ipən kəm ilat məmə,
28 “Emotən-iəhau əskasik agin itəmat məmə onəsətəgətunən
netəmim e nərgi suah əh Iesu. Məto nəgətunən rəhatəmat
tinaiu rafin əpəh Jerusalem. Kən moatol məmə netəmim
okotən məmə itimat emotoh suah əh.”
29 Məto Pita təməghat rəhalat aposol min lan məmə, “Itimat
ekotəkəike motol nəwia Uhgin, sənəmə nəwia netəmim əm.
30 Itəmat nəmotohamnu rəkis Iesu motətu-pər e nig
kəməluau, məto Uhgin u rəha tipitat min aupən təmol təmegəh
min e nimisən.
31 Uhgin u inu təmiləs-ipər rəkis Iesu məmə otuwin
matəpələh e nikalin matip, ikin rəha nisiaiiən ne nəsanənən,
məmə in Iərəmərə ne Iosmegəh. Uhgin təmol nat əh məmə
in otol suatip məmə noanol min rəha Isrel kotitun nəuhlinən
ilat e rəhalat nolən rat min, kən in otafəl rəkis nolən rat min
rəhalat.
32 Kən itimat Narmin Rəha Uhgin ekoatən-iarəp natimnat
min u, kən Uhgin tatos-ipən Narmin rəhan kəm netəmim itəm
koatol nəwian.”
33 Nian netəmim rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, təmew
pik rəhalat nemə̈ha, kən kotolkeike məmə okotohamnu əm
ilat.
34 Məto suah kit təmətul, nərgin u Kamaliel, in Farisi kit ne
iəgətun kit rəha Lou, u itəm netəmim rafin koatisiaiiən. Kən
təmətapəh o mopael min məmə okotit aposol min motuwin
ihluə pitən.

5:28: Mat 27:25 **5:29:** Wək 4:19 **5:31:** Wək 2:33-34; Efes 1:20; Hip 2:10; 12:2

35 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Natimak min, netəm
Isrel. Otakil wir noa rehatəmat məmə onəkotahro netəm min
u.
36 Wi agin huə suah kit nərgin u Teutas, təmiet-arəp
matən məmə in etəm-iasol kit, kən iuəhkir netəmim fo-hanrit
kəmotuarisig-in. Məto kəmohamnu in, kən rəhan netəmim
kəmotan kitiəh kitiəh, kən rəhan nətəligən təmuwin mikə.
37 Uarisig lan, nian kapman təmətafin netəmim, suah kit
min nərgin u Jutas, etəm Kalili, in min təmiw netəmim koatu-
arisig-in. Məto netəmim neen kəmotohamnu min, kən rəhan
netəmim kəmotan kitiəh kitiəh.
38 Kən inu rəhak nətəligən e nənən u. !Ekən kəm itəmat,
pəs kotapəs əm ilat motegəhan-in ilat kotiet! Məto okəmə nat
koatol in rəha etəmim əm, otəpanisas.
39 Məto okəmə tatisi-pən o Uhgin, okol kəsotosən nəsanənən
məmə okotən-iəhau ilat. Okotəplan əm məmə kitat Uhgin
koatəmou.” Kən ilat rafin kəmotegəhan-in rəhan nəghatən.
40 Kən kəmotaun-in aposol min məmə okotuwa imə, kən
motən məmə mopael min okotalis ilat. Kən motən-iəhau
əskasik min ilat məmə okəsotəghat minən kəm netəmim e
nərgi Iesu kən motəhlman ilat kotiet.
41 Nian aposol min kəmotiet e kaonsel, nikilat tətagien,
məto-inu Uhgin təmisiai-in ilat kən megəhan-in məmə
netəmim okotoh ilat məto-inu koatuarisig-in Iesu.
42 Kən nian rafin e Nimə Rəha Uhgin ne nimə min, ilat
kəməsotapəsən kəmoatəkəike katən-iarəp kən moatəgətun
nəghatən wir məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə
otahl-ipa.

6

Kəmos-ipər netəm sepin

1 Nian neen tinuwa minuwin rəkis, kən netəm rəha Iesu tinatər
minatepət. Neen rəhalat kəmotisi-pən ikin pisin pisin min,
kən koatən əm nəghatən Kris. Kən tepət, ilat netəm Isrel əm.
Məto iəfak min itəm koatən əm nəghatən Kris kinoatən nikali
iəfak min u netəm Isrel, moatən məmə nian koatoor məni
ne nagwənən kəm nəutahlimis min, məto kəsotehm wirən
nəutahlimis min rəha itəm min u koatən nəghatən Kris.
2 Kən tuwelef aposol min kəmotaun-in netəm rəha Iesu
məmə okotuwa-tu. Kən kəmotən-ipən kəm ilat məmə, “Piak
min. Təsəwirən məmə itimat ekotapəs nən-iarəpən ne
nəgətunən nəghatən rəha Uhgin məmə itimat ekotimnə katoor
məni ne nagwənən kəm nəutahlimis min.

5:36: Wək 21:38 **5:40:** Wək 4:18 **5:41:** Mat 5:10-12; 1 Pita 4:13 **6:1:** Wək 4:35

3 Məto roiu, otətgi-arəp-tu etəmat min, netəmim sepin u itəm
noatisiai-in ilat, kən kotenatig, ne Narmin Rəha Uhgin tərioah
e nəmegəhən rəhalat. Kən itimat ekotos-ipən nat u kəm ilat
məmə ilat okoatol.
4 Mapəs itimat e nəfakən kəm Uhgin ne nən-iarəpən ne
nəgətunən nəghatən rəha Uhgin."
5 Kən ilat rafin nikilat təmagiən, kən motegəhan e nəghatən
əh. Kən kəmotətig-iarəp Stipen u rəhan nahatətəən təskasik e
Uhgin ne Narmin Rəha Uhgin tərioah mətatig lan, kəmotətig-
iarəp min Filip, ne Prokoras, ne Nikano, ne Timon, ne Pame-
nas, ne Nikolas etəm Antiok u aupən təmapəs nəfakən rəha
netəm iman ikin minuwa matətəu-pən nəfakən rəha netəm
Isrel.
6 Kəmotit ilat motuwin kəm aposol min, kən aposol min
kəmotələhəu-pən nelmilat elat motəfak elat.
7 Kən netəm rəha Iesu koatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin
kəm netəmim, kən netəm rəha Iesu u Jerusalem tinatepət-
natepət. E netəm əh, pris min tepət kəmotahatətə e Iesu.

Kəmaskəlim Stipən

8 Kən Stipen u etəm tərioah e nəwirən ne nəsanənən rəha
Uhgin, təmol nəmtətin tepət ne nat pispis min e niganəmti
netəmim.
9 Məto netəmim neen e nimə rəha nuəfiminən rəha Netəm
Kəmikis Ilat,* kəmotəghat ilat Stipen. Netəm min u noanol
min rəha Isrel u kəmotisi-pən Saerin ne Aleksantria. Kən
netəmim neen min u noanol min rəha Isrel u kəmotisi-pən
Silisia ne Esia, ilat kəmotuwa kitiəh, kən minoatərgəhəu ilat
Stipen. Kotəmə nəghatən rəha Stipen təsətuatipən, meto
rəhalat tətuatip.
10 Məto Narmin Rəha Uhgin təmol Stipen tenatig-pik, kən
nian in otəghat, rəhan nəghatən tatoh-iəhau rəhalat.
11 Kən ilat kəmotətou anion netəmim neen məmə okotasitu
elat motən-iarəp məmə, "Itimat emotəto məmə Stipen təmən
rat Moses ne Uhgin."
12 Kən rəhalat nəghatən təmol niki netəmim, ne netəm-
iasol rəha Isrel ne iəgətun min rəha Lou, kəmotetəhau Stipen.
Kən kəmotuwin kaskəlim motiləs motuwin məmə otətul e
niganəmti kaonsel.
13 Kən kəmotəmik netəmim neen motuwa məmə okoteiuə
e Stipen. Kən netəm min un kotən məmə, "Nian rafin tatən
nəghatən rat e Nimə Rəha Uhgin, kən matən rat Lou rəha
Moses.

6:7: Wək 2:41; 16:5 * **6:9:** "nimə rəha nuəfiminən rəha Netəm Kəmikis Ilat" Netəm min əh, aupən ilat slef rəha suah kit, məto roiu kəmikis ilat. **6:10:** Luk 21:15

14 Itimat emotəto in təmən məmə Iesu u etəm Nasaret, in
otiləs-iəhau Nimə Rəha Uhgin, kən məuhlin nolən min itəm
Moses təmos-ipa kəm kitat aupən ikin.”
15 Kən netəmim rafin itəm kəmoatəpələh e kaonsel
kəmotətag-pən ətuatip o Stipen, kən kəmotəplan məmə
niganəmtin tinəhag-əhag tahmen e rəha nagelo.

7

Stipen təməghat-in Epraham

1 Kən pris asol agin təmətapəh o Stipen məmə, “? Tahro,
nəghatən min əh nipahrienən?”
2 Kən Stipen təmən məmə, “Piak min ne tata min. Otətəlig-
in-tu io. Uhgin u itəm in ilis ilis pik, təmiet-arəpa o tipitat
Epraham nian in təmətatig əpəh Mesopotemia, məsuwinən əh
əpəh Haran.
3 Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, ‘Apəs rəham min, ne ikin
nətatig ikin, muwin e ikin kit itəm io epanəgətun kəm ik.’
4 Kən Epraham təmiet əh Kaltia muwin mətatig əpəh Haran.
Təmətatig ikin-u kən rəhan tata təmimis, kən Uhgin təmiləs
muwa e nəptən u itəmat noatatig lan əh-roiu.
5 Məto təmisos-ipənən nəptən məsin huə tahmen e nuwigi iar
ne kəm in məmə in rəhan ətuatip. Məto Uhgin təmən-iəkis kəm
in məmə otəpanos-ipən rafin nitən əh kəm in ne namipin rat
min. Kən in otuwa iməlat agin ikin, nat əpnapin e nian əh
Epraham təmisiləsən əh nətin kit.
6 Nəghatən itəm Uhgin təmən kəm in tol nulan, in təmən məmə,
‘O nian kit, noanol min rəham okotuwin katig e nəptən pisin
kit. Okol iapispis elat kotol wək kəm netəmim e nəptən pisin,
okol nahmməən kəm ilat kətoarus nup fo-hanrit.
7 Məto ekol nalpinən kəm netəmim itəm koatərəmərə elat. Kən
uarisig, noanol min rəham okotiet e nitən min əh motuwa
kəfak kəm io e nitən u.’
8 Kən Uhgin təmən-iəkis məmə in otehm wir Epraham ne
noanol min rəhan. Kən mən-ipən kəm in məmə in otəhg-ipən
nisualkələh nəman məmə in nəmtətin kit məmə ilat netəmim
rəha Uhgin. Kən nian Epraham təmiləs Aisak, kən məhg-ipən
nian təmos nian eit.* Kən nian Aisak təmiləs Jekop, kən matig
məhg-ipən min. Kən nian Jekop təməmik nenətin ilat tuwelef,
kən təməhg-ipən min ilat. Ilat tuwelef əh, nəukəti nita rəhatat.”

Stipen təməghat-in tipilat min

9 Kən Stipən təmən-ipən min kəm ilat məmə, “Məto-inu
netəm min əh, nəukəti nita min u rəhatat, kəmotetəhak e Josep,

---

7:3: Jen 11:31; 12:1 **7:4:** Jen 11:31—12:5 **7:5:** Jen 12:7; 15:18; 17:8 **7:7:** Jen 15:13-14; Eks 12:40 **7:7:** Eks 3:12 * **7:8:** Nolən rəha netəm Isrel tol min-nulan, nian suakəku iərman təmaiir, e nian eit, kotəhg-ipən. **7:8:** Jen 17:9-14; 21:4

kəmotosalim-in-pən kəm netəm Ijip, məmə otuwa slef rəhalat,
məto ilau Uhgin e nian rafin,
10 kən Uhgin tiləs-irəkis in e nəratən. Nian təmətul e
niganəmti kig rəha netəm Ijip, kən Uhgin təmos-ipən ne-
natigən kəm in kən matig mol min məmə kig otolkeike in, kən
mol in tatərəmərə e nitən Ijip ne netəmim ne natimnat rafin
rəhan.
11 "Kən əmun nəumis təman e nitən əpəh Ijip ne Kenan mol
nagwənən tikə, kən nəumis natus asol netəmim, kən tipitat
min nigilat nagwənən təmikə.
12 Nian Jekop tinəto məmə nagwənən əpəh Ijip, təmahl-ipən
tipitat min əh kotuwin, kən inu nətuounən ilat kəmotuwin Ijip.
13 Kən uarisig ilat kəmotuwin min, kən təmən-iarəp in kəm
ilat, məto-inu ilat kəsotitunən məmə in Josep pialat. Kən kig
rəha Ijip təmətо namnusən rəha Josep ne pian min.
14 Kən Josep təmahl-ipən nəghatən kəm rəhan tata Jekop ne
rəhan min məmə okotuwa motatig ilat min. E netəm əh, ilat
rafin sepinte faif.
15 Kən Jekop ne rəhan min kəmotuwin kətatig Ijip, kən nian
kəmotatig kətatig kimis ikin.
16 Kən kəməmik ilat kan əpəh Sekem kitənim ilat ikin e nipəg
kəpiel kit itəm Epraham tinos-nəmtin rəkis o noanol min rəha
Hamor."

Stipen təməghat-in Moses

17 Kən Stipen təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə,
"Tinatuwa iuəhkir məmə Uhgin otosmegəh rəhan netəmim
itəm təmən-iəkis kəm Epraham, kən noanol min rəhatat itəm
kəmotatig Ijip aupən, roiu əh tinepət-nepət.
18 Kən kig kit min rəha Ijip təmətul, in təruru agin Josep.
19 In təmos-iəhau tipitat min e neiuəən, matol nahməən kəm
ilat. Kən in təmol lou kit məmə okotəmki-arəp nenətilat min
ihluə məmə okotimis.
20 "Kən e nian əh, Moses təmaiir, kən in suakəku wir kit e
niganəmti Uhgin. Rəhan mama ne tata kəmuəhluaig-in anion
əpəh imə mios məwig kisil.
21 Nian kəmiləs-iarəp ihluə, nəti kig pətan təməplan, kən tiləs
məmə otehm wir rəhan.
22 Kəmotəgətun in e nenatigən rafin rəha netəm Ijip, kən
nian in təmepət, in təsanən e nəghatən ne nolən nat.
23 "Nian tinos nup foti, nikin təht məmə otuwin-tu muag
natiman min, netəm Isrel,

7:9: Jen 37:11,28; 39:2,21-23 **7:10:** Jen 41:37-44 **7:11:** Jen 41:54; 42:1-2 **7:13:** Jen 45:1-4,16 **7:14:** Jen 45:9-11; 46:27 **7:15:** Jen 46:1-7; 49:33 **7:16:** Jen 23:2-20; 33:19; Jos 24:32 **7:18:** Eks 1:7-8 **7:19:** Eks 1:11-22 **7:20:** Eks 2:2 **7:21:** Eks 2:3-10

24 kən məplan kit etəm Ijip kit tatoh. Kən in təmuwin məmə
otasitu e in kit əmun mohamnu etəm Ijip apon.
25 Kən Moses nikin təməht məmə kəm-naka in min neen
netəm Isrel okotitun məmə Uhgin təmahl-ipən in məmə
otuwin məmki-rəkis ilat e nahmməən katol elat. Məto ilat
kotəruru.
26 Kən lawigin təməplan min noanol kəiu rəha Isrel kətioh
ilau min, kən tuwin məghat kəm ilau məmə otoor rəkis ilau,
kən məmə otol ilau kioal-wir ilau min. Kən mən-ipən kəm ilau
məmə, 'Suah mil. Itəlau piatəlau agin mil. ?Tahro natioh itəlau
min?'
27 Məto suah u təmətuoun nəmohən təmətgi-pən Moses
isəu, kən mən-ipən kəm in məmə, '?Pah təmiləs-ipər ik məmə
nakatərəmərə kən matiuw-iarəp itimat?
28 !Okəm-naka nakolkeike məmə onakohamnu min io tah-
men e etəm Ijip u nəmoh nəniəp!'
29 Nian Moses təməto nəghatən əh, kən təməgin miet Ijip
magim muwin əpəh Mitian mətatig ikin mahmen e iapispis kit.
Nian təmətatig mətatig mit pətan ikin kit, kən mialəs nətilau
kəiu iərman mil.
30 "Nian təmətatig Mitian minos nup foti, kən nian kit tuwin
mətan iuəhkir o nitot asol əh Sinae əpəh ikin taruən-aruən
ikin. Kən nagelo kit təmiet-arəpa ron e nigəm itəm tatuəp e nig
əkəku kit.
31 Nian təməplan nigəm əh, narmin təmiwig pik ron, kən
muwin iuəhkir məmə otəplan wir, kən məto Iərəmərə Uhgin
təməghat kəm in məmə,
32 'Io Uhgin rəha tipim min, Uhgin rəha Epraham, ne Aisak,
ne Jekop.' Kən Moses təməgin minətasiəp minatəgin nətag-
pənən əh nigəm ikin.
33 Kən Iərəmərə Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, 'Oh-rəkis
rəham put e nelkəm məto-inu nəptən ik natətul ikin in tol pisin
agin, məto-inu io əh-ikin.
34 Eməplan nəratən itəm katol e rəhak netəmim əpəh Ijip,
eməto nasəkən rəhalat, kən minatite muwa məmə ekəmki-
rəkis ilat o netəm Ijip. Wa. Roiu əh ekahl-ipən ik nakitəlig
muwin min Ijip.' "

Noanol min rəha Isrel kəməsotolkeikeən Moses

35 Kən Stipen təmatəkəike matən məmə, "Inu etəm kitiəh
əm Moses itəm ilat kəmotapəs nəwian nian ilat kəmotən-ipən
kəm in məmə, '?Pah təmiləs-ipər ik məmə nakatərəmərə kən
matiuw-iarəp itimat?' Məto Uhgin pisin əm təmahl-ipən suah
əh Moses məmə otərəmərə kən mosmegəh ilat. Təmahl-ipən
nian nagelo təmiet-pa ron e nigəm itəm tatuəp e nig əkəku kit.

7:24: Eks 2:11-15 **7:28:** Eks 2:14 **7:29:** Eks 2:21-22; 18:3-4 **7:34:** Eks 3:1-10 **7:35:** Eks 2:14

36 Kən Moses təmit ilat motiet Ijip, kən in təmol nat pispis
ne nəmtətin tepət, təmol əpəh Ijip, ne nian kəmoateguəfimin
e nitəhəi u katən məmə Nitəhəi Asiə, ne nup foti e ikin taruən-
aruən ikin.
37 Inu etəm kitiəh əm Moses u təmən-ipən kəm netəm Isrel
məmə, 'Uhgin otiləs-ipər ien kit min etəmat tahmen lak.'

38 "Inu Moses itəm noanol min rəha Isrel kəmoatan kitiəh
ilat min, kən nagelo təməghat kəm in e Nitot Sinae, kən ilat
tipitat min kəmoatan. Kən Uhgin təmos-ipən nəghatən keike
min itəm koatəmegəh, kən in otəhlman tuwa kəm kitat.

39 "Məto nian in təmətatig əh əpəh e Nitot Sinae, tipitat min
kəmotəht nəwian, motapəs nətəlig-inən məto nikilat təmitəlig-
pən o nat Ijip.
40 Kən kəmotən-ipən kəm Eron məmə, 'Ol narmi nat kit
məmə in otuwa uhgin rəhatat. ?Məto Moses əh inəh, itəm
təməmik itat kotiet Ijip, kinotəruru məmə in tinahruwin?'
41 Kən e nian əh, ilat kəmotol narmi nəti kau kit məmə in
otuwa uhgin rəhalat, kən kəmotol sakrifais e nat megəh min
məmə okotəfak kəm in. Kən kəmotol lafet rəha narmi nəti kau
itəm ilat əm kəmotol.
42 Məto Uhgin təməuhlin-pən məntaan kəm ilat, kən
megəhan-in ilat məmə okotəfak kəm mitgar ne məwig ne
məhau min e napuə. Kən nat əh tatəgətun əsas əm nəghatən
rəha Uhgin itəm kəməte e naoa rəha ien min rəha Uhgin.
Tatən məmə, '!Netəm Isrel! ?Nian rafin e nup foti e ikin
taruən-aruən ikin, itəmat nakoatoh nat megəh min məmə
nakoatol-pa sakrifais kəm io? !Kəp!
43 Məto itəmat nəmoatiləs nimə tapolen rəha uhgin eiuə u
Molek, ne narmi məhau rəha uhgin eiuə u Refan. Nat mil u
nəmoatol məmə onokotəfak kəm ilau. O nat əh ekahl-iarəp
itəmat nakotuwin isəu motaprəkis-in Papilon.' "

Stipən təməghat e Nimə Rəha Uhgin

44 Stipen təmatəkəike matən məmə, "Nian tipitat min
kəmotatig ikin taruən-aruən ikin aupən, ilat kəmotos rəhalat
nat kit, Nimə Tapolən rəha Uhgin itəm tatəgətun məmə Uhgin
tətatig ilat min. Kən Moses təmol Nimə Tapolən əh tətəu-pən
əm nətəligən rəha Uhgin u təmən-ipən rəkis kəm in. 45 Kən nup
tepət uarisig, e nian Josua təmit ilat motuwa məmə okotos-
irəkis nitən əh o netəm Kenan, kən kəmotiləs Nimə Tapolən u
motuwin e nitən u Uhgin təməhg-irəkis netəmim ikin. Kən ilat
kəmotiləs motuwin motatig ilat min kətoarus-pa e nian rəha
Tefit təmol kig lan.

7:36: Eks 7:3; 14:21; Nam 14:33 **7:37:** Dut 18:15 **7:38:** Eks 19:3 **7:40:** Eks 32:1 **7:41:** Eks 32:2-6 **7:43:** Amos 5:25-27 **7:45:** Jos 3:14-17

46 Uhgin təmol təwir kəm Tefit, kən Tefit təmətapəh ron
məmə Uhgin otegəhan in pəs tol nimə kit itəm Uhgin otətatig
ikin.
47 Məto nimə əh, Kig Tefit təməsolən, məto nətin Kig Solomon
təmol.
48 Məto Uhgin itəm ilis agin, təsatigən e nimə itəm etəmim əm
təmol, tahmen e nəghatən rəha Uhgin itəm ien rəhan təmən
məmə,
49 'Ikin min rafin e neai tahmen in əm io məmə iakəpələh ikin
mərəmərə,
kən nətueintən rafin tahmen in əm məmə ekəf-pən nelkək ikin.
?Məto nimə-naka itəm nəkotitun nolən məmə otahmen-in io?
?Kən ikin pəhruən nəkotitun nolən məmə ekuwin mameg ikin?
50 Otən-tu. ?Pah təmol rafin natimnat min əh?
Io pisin əm, io Uhgin emol rafin ilat.' "

Stipen təməhai netəm-iasol
rəha kaonsel

51 Kən Stipen təmatəkəike matən məmə, "! Itəmat u!
Rəhatəmat-kapə təskasik. Rəhatəmat nətəligən tapinəp
tahmen e rəha netəm kəsotəfakən. Itəmat nəsotolkeikeən
məmə onəkotol nəwia Uhgin. ! Itəmat nəkotahmen e tipitat
min itəm koatəht nəwia Narmin Rəha Uhgin!
52 ? Ien min rəha Uhgin aupən, pah tipitəmat min
kəməsotolən nəratən kəm in? !Tikə! Kəmotol nəratən kəm ilat
rafin. Kəmotohamnu min itəm min u koatən-iarəp nuwamən
rəha Etəm Ətuatip. Kən itəmat nəmotegəhan-in-pən Etəm
Ətuatip u e nelmi rəhan tikimir min kən kotohamnu.
53 Itəmat nəmotos rəkis Lou rəha Uhgin u aupən nagelo min
kəmotos motuwa, məto itəmat nəməsotətəu-pən aginən Lou
əh."

Kəmahtimnu Stipen

54 Nian kəmoatəto nəghatən min rəha Stipen, niganəmtilat
təmapinəp, nikilat nahmə nahmə, kən moatəgətain-pən
nəluilat kəm in məto-inu nikilat nahmə agin.
55 Məto Narmin Rəha Uhgin təmərioah e Stipen, kən titagpər
e Nego e Neai məplan nəhag-əhagən itəm təsanən pik təmiet
imə Uhgin ikin, kən məplan Iesu tatətul e nikali Uhgin matip,
ikin rəha nərəmərəən ne nəsanənən.
56 Kən Stipen təmən-ipən kəm ilat məmə, "! Ei, nəman!
Iatəplan Nego e Neai rəha Uhgin taterəh, kən Nəti Etəmim
tatətul e nikali Uhgin matip, ikin rəha nərəmərəən ne
nəsanənən."
57 Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh,
kəmotasitig matəlgilat min e noanelməlat, kən motearig e

7:46: 2 Saml 7:1-16 **7:47:** 1 King 6:1-38 **7:50:** Aes 66:1-2 **7:51:** Aes 63:10
7:52: Mat 23:31 **7:55:** Sam 110:1 **7:56:** Kol 3:1

Stipen e nəwialat rafin motaut motaiu motuwin kea-pən
ahmən-ahmen əm ron,
58 motewkəkan ka kərakin-iarəp e taon, kən minoatətuoun
kətaht e kəpiel apin. Kən ilat kəmotapeg rəhalat sot asol min,
motəlin-pən iuəhkir o nelki etəm aluə kit, nərgin u Sol.
59 Nian kəmotaht Stipen e kəpiel apin, in təməfak məmə,
"Iərəmərə Iesu, os narmək."
60 Kən təmeiuaiu misin nulin kən masək əfəməh məmə,
"Iərəmərə, afəl nolən rat itəm ilat koatol lak." Nian təmol
namnun rəhan nəfakən, kən rəhan namegən tiet.

8

1 Kən Sol tatətul əm nikin tətagien məmə ilat kəmotahtimnu
Stipen.

Sol təmoh netəm koatəfak

Mətuoun e nian əh, nəratən asol kinatol e niməfak əpəh
Jerusalem. Kən ilat kəmotiet Jerusalem motagim-pən Jutia ne
Sameria, motapəs pisin əm aposol min koatatig Jerusalem.
2 Netəmim neen itəm koatəfak əskasik kəmotuwa motiləs
Stipen motuwin kitənim, kən ilat kəmotasək pik ron.
3 Məto Sol təmətuoun minatərəkin-ərəkin niməfak, matuwin
e nimə min matewkəkan-iarəp nəman ne nipitan itəm
koatəfak, kən matəmki-pən ilat e kalapus.

Filip təmən-iarəp namnusən təwir əpəh Sameria

4 Kən netəm koatəfak itəm kəmotiet Jerusalem moatagim,
kəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgin ikin min rafin itəm ilat
koatuwin ikin.
5 Filip təmuwin e taon kit rəha Sameria, kən matən-iarəp
namnusən rəha Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
6 Nian nimanin netəmim kəmotəto Filip, kən motəplan nat
pispis min itəm in tatol, ilat rafin kəmotuwa iuəhkir katətəlig-
in nat naka in tatən.
7 Netəmim tepət narmin rat min kəmotiet elat. Nian narmin
rat min kəmoatiet, kəmotearig əfəməh. Kən netəmim tepət
itəm nipətilat təmimis, o itəm kəsotaliwəkən, kəmotəwir min.
8 Kən netəmim rafin e taon əh, ilat rafin koatagien.

Saimon u təmol natimnat e nəsanənən rəha iərmis min

9 Kən e taon əh, suah kit nərgin u Saimon, in təmatol nat
pispis tepət e nəsanənən rəha iərmis min, kən netəmim rafin
rəha Sameria, narmilat təmiwig ron. Təmol nuwəh məsin. In
matos-ipər atip in məmə in etəm-iasol kit.
10 Kən netəmim rafin, netəm-iasol mətoarus-pa iolwək min
əm, kəmoatətag-pən pik ron kən moatən məmə, "Suah u in
uhgin kit u nərgin u Uhgin Itəm Rəhan Nəsanənən Ilis."

7:60: Luk 23:34 **8:3:** Wək 9:1,13; 22:4; 26:9-11

11 Kəmoatətəu-pən in nuwəh məsin məto-inu narmilat
tatiwig o natimnat min itəm in tatol.
12 Məto nian netəmim kəmotəto nəghatən itəm Filip tatən-
iarəp e namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgin ne
nəghatən rəha Iesu Kristo, kəmotən nipahrienən lan, kən
kəmol baptais elat, nəman ne nipitan.
13 Suah min u Saimon, təmən min nipahrienən e Iesu, kən
kol baptais min lan. Kən in tatətəu-pən Filip ikin min rafin.
Narmin tatiwig o nat pispis min ne nəmtətin min itəm in
tatəplan Filip tatol.
14 Nian aposol min əpəh Jerusalem kəmotəto məmə netəm
Sameria kinotahatətə e nəghatən rəha Uhgin, kən kəmotahl-
ipən Pita ne Jon məmə okian olat.
15 Nian ilau kəmian muet-arəpən olat, kəmuəfak olat məmə
Narmin Rəha Uhgin otərioah mətatig elat,
16 məto-inu kəmol baptais əm elat e nərgi Iərəmərə Iesu,
məto Narmin Rəha Uhgin təsərioahən əh e nəmegəhən rəhalat.
17 Kən Pita ne Jon kəmuələhəu-pən nelmilau elat muəfak
elat, kən Narmin Rəha Uhgin təmərioah mətatig elat.
18 Nian Saimon təməplan məmə Narmin Rəha Uhgin tatuwin
e nəmegəhən rəha netəmim nian aposol mil katuələhəu-pən
nelmilau elat matuəfak elat, kən in təməmki-arəp məni məmə
otos-ipən kəm ilau,
19 kən mən-ipən kəm ilau məmə, "Ios-ipa min nəsanənən u
kəm io məmə nian iakələhəu-pən nelmək e netəmim, kən ilat
kotitun nosən Narmin Rəha Uhgin."
20 Məto Pita təmən-ipən kəm in məmə, "!Ik ne rəham məni
onakian e nigəm asol! Məto-inu ik nikim təht məmə nəkitun
nos-nəmtinən e məni nat u itəm Uhgin tatos-ipən əm kəm
netəmim.
21 Okol ik nəsolən wək u məsin ne, məto-inu rəham nətəligən
təsətuatipən e niganəmti Uhgin.
22 Əuhlin ik e rəham nolən rat min kən məfak-pən kəm
Iərəmərə, məta in tafəl rəkis rəham nolən rat min itəm nikim
tatuəhl-uəhl ilat.
23 Eməplan məmə nian rafin netəhakən təmol rəham
nətəligən tuwin ik pisin, kən nolən rat əh təmənlis ik tiəkis."
24 Kən Saimon təmən-ipən məmə, "!Awi! Uəfak-pən kəm
Iərəmərə ron io məmə natimnat itəm itəlau nəmuən, kit
otəsuwamən ron io."
25 Nian ilau kəmuən-iarəp nəghatən rəha Iərəmərə ne
natimnat itəm in təmol, kən ilau kəmiaiet Sameria mətian
Jerusalem, muətul əgmagim e latuənu min rəha Sameria
matuən-iarəp min namnusən təwir rəha Iərəmərə.

Filip təməghat kəm etəm Itiopia kit

8:17: Wək 19:6

26 Kən nagelo kit rəha Iərəmərə təmən-ipən kəm Filip məmə,
"Əsou pis muwin e suatip tatisi-pən Jerusalem matuwin Kasa."
(Suatip əh tatəməhl əpəh ikin taruən-aruən ikin.) 27 Kən in
təmatuwin əmun məplan etəm Itiopia kit e suatip. Suah
əh in etəm-iasol kit rəha kwin rəha netəm Itiopia.* Kən
in tatərəmərə e məni rafin rəha kwin. Suah u təmisi-pən
Jerusalem e nəfakən,
28 kən minitəlig matuwin iman ikin. Kən in tatəpələh-pər e
nat kit katən məmə, "kat" itəm hos tatiuw. Kən mətafin naoa
itəm ien rəha Uhgin Aesea təməte.
29 Kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipən kəm Filip məmə,
"Uwin maliwək iuəhkir o kat əh."
30 Kən Filip təmaiu muwin iuəhkir ron, məto suah u tətafin
naoa itəm ien rəha Uhgin Aesea təməte. Kən təmətapəh ron
məmə, "?Nəkitun nipəti nat un nakatafin, o kəp?"
31 Kən suah un təmən-ipən kəm Filip məmə, "? Ekahro
mitun? Məto-inu suah kit tikə itəm otuhapik nipəti nəghatən
u kəm io." Kən in mətapəh məmə Filip otər muwin ilau min
muəpələh.
32 In təmətafin nəghatən u e Naoa Rəha Uhgin, tatən məmə,
"Kəmit tahmen e sipsip kan məmə okohamnu.
Kən tahmen e nəti sipsip, təsəghatən nian katəte noanun,
Kən in təməpnapin əm, məsəghatən.
33 Kəmol aulis in, kən nian kəmakil e kot, kisakil ətuatipən.
Nian kəmotohamnu, in etəm aluə əm kit, itəm nətin tikə."
34 Kən suah u təmətapəh o Filip məmə, "? Karmə Aesea
təmatəghat atip in, o etəm pisin kit?"
35 Kən Filip təmətuoun e nəghatən kitiəh əm itəm təmətafin,
matən-ipən namnusən təwir rəha Iesu.
36 Nian kəmatian e suatip muea ikin kit nəhau əh-ikin, kən
suah un təmən-ipən kəm Filip məmə, "! Əplan-tu! Nəhau kit
əpəh. ?Tahro? ?Pəs nakol baptais lak lan?"†
38 Kən təmən-iəhau kat məmə otətul, kən ilau kərən kəmian
əpəh ləhau e nəhau, kən Filip tol baptais lan.
39 Nian kəmuər e nəhau muea ilis, Narmin rəha Iərəmərə
tiləs-irəkis Filip. Kən suah un təmisəplan minən, məto təmitəlig
matuwin iman ikin e nagienən asol e nikin.

---

* **8:27:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə in suah kit itəm kəmate. E nian əh, okəmə suah kit tatol wək nian rafin iuəhkir e Kwin kit, kən okate məmə otəsitən Kwin. **8:33:** Aes 53:7-8 † **8:36:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən u e ves 37, kəməsəteən. Məto katəplan ves 37 e naoa neen uarisig, kən in tatən məmə, "Kən Filip təmən-ipən kəm in məmə, 'Okəmə nakatən nipahrienən e Iesu e nikim rafin, ekitun nolən baptais lam.' Kən tən məmə, 'Io iatən nipahrienən e Iesu, məmə in Nəti Uhgin pahrien.' " **8:36:** Wək 10:47

40 Məto Filip təmaut əm, məplan tatətul əpəh e nitən pəhap
ikin əpəh Astot. Kən in təmatuwin əpəh e taon min matən-
iarəp namnusən təwir rəha Iesu mətoarus in təmiet-pən əpəh
Sisaria.

9

Sol təməplan Iesu e suatip rəha Tamaskes
(Wək 22:6-16; 26:12-18)

1 Kən e nian əh, Sol təmatəghat əskasik matən-iəkis məmə
otohamnu netəmim rəha Iesu. In təmuwin məplan pris asol
agin
2 mətapəh ron məmə otəte naoa kit kəm nimə rəha nuəfiminən
rəha netəm Isrel əpəh Tamaskes, məmə okəmə otəplan kit
tatətəu-pən Suatip Rəha Iesu, nat əpnapin iərman o pətan,
otaskəlim ilat məlis ilat məmik ilat muwin e kalapus əpəh
Jerusalem.
3 Nian Sol təmuwa iuəhkir o Tamaskes, roiu agin min nəhag-
əhagən kit təmisi-pər e neai tatuəp tahmen e nipitən muwa
masiəgəpin in ne ikin min titəlau lan.
4 Kən in təmiet morin e nəptən, kən məto nəwia suah kit
tatən-ipən kəm in məmə, "!Sol! !Sol! ?Tahro natol nəratən kəm
io?"
5 Kən Sol tətapəh məmə, "?Ik pah, Iərəmərə?" Kən nəwia
suah un təmən-ipən kəm in məmə, "Io Iesu itəm ik natol tərat
kəm io.
6 Məto roiu ətul muwin əpəh e taon. Ikin əh, suah kit əh-ikin
otəpanən-ipinə məmə nat naka onəkol."
7 Kən netəmim itəm koatuarisig-in Sol, kəmotaut kətul
kəsəghatən, kəmotəto əm nəwia suah un, məto kəsotəplanən.
8 Kən Sol tətul, məto niganəmtin tinoapoap, tinəruru
nehmən nat. Kən kəmotos əm nelmin motit motuwin
Tamaskes.
9 Təmos nian kisil təmisehmən nat, kən təməsagwənən kən
məsənimən nəhau ne.
10 Əpəh e Tamaskes, etəm rəha Iesu kit əh-ikin, nərgin u
Ananaeas. Iərəmərə təmaun-in e nat kit tahmen e napilaiirən,
kən mən-ipən kəm in məmə, "!Ananaeas!" Kən in tagət məmə,
"Iərəmərə, io əpəh."
11 Kən Iərəmərə tən-ipən kəm in məmə, "Uwin əh e nimə rəha
Jutas e suatip asol itəm katən məmə Tətuatip, kən mətapəh o
etəmim kit, etəm Tasas, nərgin u Sol. In tatəghat roiu kəm
Uhgin e nəfakən,
12 kən Uhgin təmos-ipən napilaiirən kit, kən təməplan
etəmim kit, nərgin u Ananaeas, təmuwa məlləhəu-pən nelmin
lan məmə niganəmtin otəwir min."

8:40: Wək 21:8 **9:1:** Wək 8:3

13 Məto Ananaeas təmə, “Iərəmərə, eməto nənən tepət e suah
əh e rəhan nolən rat min itəm tatol e netəm koatahatətə lam
əpəh Jerusalem.
14 Kən in təmuwa ikin-u e nərgi pris asol min məmə
otaskəlim, məlis netəm koatahatətə lam.”
15 Məto Iərəmərə təmən kəm Ananaeas məmə, “!Uwin! Məto-
inu suah u in rəhak etəmim itəm enəmaun-in rəkis məmə
otən-iarəp nərgək kəm netəm Iaihluə u sənəmə netəm Isrel, ne
rəhalat kig min, ne netəm Isrel.
16 Kən io epanəgətun in məmə otos nahməən o nərgək.”
17 Kən Ananaeas təmuwin latuənu muwin imə, kən mələhəu-
pən nelmin e Sol, mən-ipən kəm in məmə, “Piak Sol. Iərəmərə
Iesu itəm təmiet-arəp ron ik e suatip nian nəmoatuwa ikin-u,
in təmahl-ipa io məmə ik onakehm min nat, kən Narmin Rəha
Uhgin otərioah mətatig lam.”
18 Roiu agin, nat kit tahmen e nuwiligi nəm təmiet rəkis
e niganəmti Sol, kən in tinaiir min minatehm nat. Kən in
təmətul minataliwək, kən kol baptais lan məmə in nəmtətin
rəha nahatətəən.
19 Kən nian təmun nagwənən neen, kən nipətin təməsanən
min.

Sol tinətuoun matən-iarəp nərgi Iesu əpəh Tamaskes

Kən Sol təmatig mos nian neen min ilat netəm rəha Iesu əpəh
Tamaskes.
20 Təmətuoun min əm e nian əh, matən-iarəp nərgi Iesu əpəh
e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, məmə Iesu in Nəti
Uhgin pahrien.
21 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto in, kəmotaut pik ron,
kən motən məmə, “! Ei! ? Suah u inu təmatol nəratən kəm
netəm koatahatətə e Iesu əpəh Jerusalem aupən, o kəp? Kən in
təmuwa ikin-u məmə otaskəlim ilat məlis ilat məmik muwin
kəm pris asol min. ?In əh, o kəp?”
22 Kən nəghatən itəm Sol tatən-iarəp, in təsanən pik
maprəkis-in nəghatən rəha netəm Isrel itəm koatatig
Tamaskes, kən matəgətun wir məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin
təmən məmə otahl-ipa. Kən ilat kinotəruru nat okotən.
23 Nian tepət təmuwa muwin rəkis, kən netəm Isrel neen
kəmoatəte anion noa kit məmə okotohamnu Sol,
24 məto Sol təməto noa anion rəhalat. Kən roiu e nərauiəgən
ne lapin min, netəm Isrel kotətlosig əpəh e nafiluə rəha fenis
kəmol e kəpiel məmə okotohamnu Sol.*

9:15: Wək 26:2,6; 27:24; Rom 1:5 **9:16:** 2 Kor 11:23-28 **9:21:** Wək 8:3 **9:22:** Wək 18:28 * **9:24:** E taon əh Tamaskes, tahmen e taon tepət, aupən aupən kəmol fenis asol e kəpiel titəlau e taon.

25 Məto in min neen kəmotiləs lapin motaii-pən e kətim
asol kit itəm kəmətu-pən təulə lan, motuwin motiləs-iarəp e
nakuhal e fenis. Kən in təmagim muwin Jerusalem.

Sol əpəh Jerusalem

26 Nian Sol təmuwin Jerusalem, təmalkut məmə otuwin
mətəu-pən netəm rəha Iesu, məto ilat koatəgin, nikilat təht
məmə tateiuə-in əm ilat məmə in etəm rəha Iesu.
27 Məto Panapas təmit muwin mit-ipən kəm aposol min,
mən-ipən kəm ilat məmə təmahro nulan Sol təməplan
Iərəmərə Iesu e suatip nian təmatuwin Tamaskes. Kən təmən-
ipən min kəm ilat məmə Iərəmərə təməghat kəm Sol, kən tahro
nulan in tinatən-iarəp nərgi Iesu əpəh Tamaskes, məsəginən.
28 Kən ilat Sol kəmotatig kən tatuwin ikin min əpəh
Jerusalem matən-iarəp nərgi Iərəmərə Iesu məsəginən.
29 Kəmotəghat ilat netəm Isrel itəm kotən nəghatən rəha
netəm Kris, kəmotoh ilat min e nəghatən. Kən kinoatol məmə
okotohamnu Sol.
30 Nian in min neen rəha niməfak kəmotəto, kəmotuwin
motit Sol motuwin əpəh ləhau iuəhkir o itəhəi e taon əh Sisaria,
kən motahl-ipən məmə otagim muwin əpəh isəu e taon əh
Tasas.
31 Kən netəm koatəfak əpəh Jutia, ne Kalili, ne Sameria
kəmotatig e nəməlinuən, etəmim tikə itəm otol nəginən kəm
ilat. Kən Narmin Rəha Uhgin təmətasitu elat mol ilat koatətul
əskasik, kən ilat rafin koatatig katisiai-in Iərəmərə. Kən ilat
tinatepət.

Pita təmol nelki Aeneas təwir min

32 Pita təmaliwək muwin ikin min məmə otuag netəm koata-
hatətə e Iesu. E rəhan naliwəkən, təmuwin məplan netəmim
rəha Iərəmərə əpəh e taon əh Lita.
33 Təmuwin ikin əh məplan suah kit nərgin u Aeneas, nipətin
təmimis tinos nup eit, təsaliwəkən mətapil əm e rəhan pet.
34 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Aeneas. Iesu Kristo
tosmegəh ik əh-roiu e rəham nimisən. Ətul, maiu-aiu rəham
nimitiwin." Kən roiu agin min, Aeneas təməwir min mətul.
35 Kən netəmim rafin Lita ne ikin min rafin əpəh
Saron kəmotəplan suah u təmaliwək mətan, kən ilat rafin
kinotəuhlin rəhalat nətəligən kən minoatəfak kəm Iərəmərə.

Pita təmol Tokas təmegəh min

36 E taon kit Jopa, pətan kit əh-ikin itəm in etəm rəha Iesu,
nərgin u Tapita, u nipətin təmə, "tia," u in nat megəh kit. E
nəghatən rəha netəm Kris, koatən məmə Tokas. Pətan u, nian
rafin tatol təwir kəm netəmim kən mətasitu min e ian-rat min.

9:25: 2 Kor 11:32-33 **9:26:** Kal 1:17-19 **9:27:** 1 Kor 9:1

37 Məto e nian əh, nimisən kit təmol kən timis. Kən kəmotau kol senis kəm in, kələhəu e nimə əpəh ilis agin.
38 Ikin əh Lita iuəhkir əm o taon əh Jopa. Kən nian netəm rəha Iesu kəmotəto məmə Pita əpəh Lita, kəmotahl-ipən suah mil kəiu məmə okian mən-ipən kəm in məmə, "!Otuwa uəhai əm-tu!"
39 Kən Pita təmətəu-pən ilau. Nian kəməhalet-arəpa latuənu, kəmotit motuwin əpəh ilis agin. Məto nəutahlimis min tərioah əpəh ikin koatasək ron, kən kəmoatəgətun kəm Pita rəhalat natimnat itəm pətan əh təməhl nian təmatəmegəh.
40 Kən Pita təmahl-iarəp rafin ilat, kən meiuaiu misin nulin matəfak. Kən mətag-pən o pətan əh təmimis məmə, "Tapita, ətul." Kən pətan apon təmaiir məplan Pita, kən mətul matəpələh.
41 Kən Pita təmea-pən ron maskəlim miuw-pər məmə otətul e nelkin mil. Kən maun-in-pən netəm koatahatətə e Iesu ne nəutahlimis min məmə okotuwa imə, kən mit-ipən pətan əh kəm ilat.
42 Kən nəghatən e nat əh təmaiu mitəlau e taon əh Jopa. Kən tepət kəmotən nipahrienən e Iərəmərə Iesu.
43 Kən Pita təmatig əh Jopa məsin ilau suah kit nərgin u Saimon itəm tatol natimnat e nuwigi kau.

10

Uhgin təməghat kəm Konilias

1 E taon Sisaria, suah kit əh-ikin nərgin u Konilias. In etəm Rom, kən in etəm-iasol rəha mopael ilat rafin wan-hanrit. Kən ilat koatisi-pən e "Mopael rəha Itali."
2 In etəmim kit itəm tatisiai-in Uhgin rəha netəm Isrel, in ne rəhan min ne rəhan iolwək min. In tatos-ipən rəhan məni tepət kəm ian-rat min, kən matəfak kəm Uhgin rəha Isrel nian rafin.
3 Nian kit əmun e tri kilok ehnaipən e nian tatəfak lan, təməplan nat kit tahmen e napilaiirən. In təməplan wir nagelo kit rəha Uhgin tatuwa ron, kən maun-in məmə, "!Konilias!"
4 Nian niganəmti Konilias təmətul lan, in təməgin kən mən məmə, "?Iərəmərə, tahro?"
Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, "Uhgin tinəplan rəkis nəfakən rəham ne nəwirən itəm natol kəm ian-rat min.
5 Ahl-ipən netəmim neen kotuwin əpəh Jopa, motiləs suah kit motuwa, nərgin u Saimon Pita.
6 In tətatig ilau suah kit nərgin u Saimon u tatol natimnat e nuwigi kau. Rəhan nimə tatətul iuəhkir o itəhəi."
7 Nian nagelo itəm təmatəghat kəm in təmagim, kən Konilias təmaun-in rəhan iolwək kəiu ne mopael kit itəm tatol wək kəm in, kən in etəm rəha nəfakən.

8 In təmən-ipən rafin natɨmnat itəm təməplan kəm iləhal,
kən mahl-ipən iləhal məmə okəhaluwɨn Jopa.

Uhgɨn təməghat kəm Pita e napɨlaiirən

9 Kən kəmən lawɨgin, nian mɨtgar tɨnalalin, kən suah miləhal
əh kəmatəhaluwa e suatɨp iuəhkɨr o taon əh Jopa, Pita təmuwɨn
əpəh ilɨs e nətuei nimə itəm tepin-epin ikɨn məmə otəghat kəm
Uhgɨn e nəfakən. 10 Məto nəumɨs tɨnus, kən nian kəmatol əh
nɨgɨn nagwənən, in taiir məto təməplan napɨlaiirən kit itəm
Uhgɨn tatos-ipa.
11 E napɨlaiirən əh, təməplan neai təmerəh, kən nat kit tah-
men e tapolən asol kətaskəlɨm nɨpəgnəmtɨn mɨn, kən kəhlman-
əhlman teiuaiu matuwa e nəptən.
12 E nɨpəg nat əh, təməplan nat megəh pɨsɨn pɨsɨn mɨn əh-ikɨn
itəm kotaliwək ne motəkioah, ne mənɨg pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
13 Kən nəwia suah kit təmən-ipən kəm in məmə, “Pita, ətul.
Ohamnu neen mon.”
14 Məto Pita təmə, “!Iərəmərə, kəp! E rəhak nəmegəhən
esonən əh nat kit nulan itəm Lou rəham təmən-iəhau məmə
kəsunən tamkɨmɨk e nɨganəmtɨm.”
15 Kən nəwia suah u təməghat mɨn kəm in məmə, “Əsənən
məmə nat kit tamkɨmɨk itəm io Uhgɨn iatən məmə təwɨr əm,
təsamkɨmɨkən.”
16 Kəmuəghat o natɨmnat mɨn əh mau kɨsɨl, kən roiu agɨn
mɨn, tapolən apon təmər muwɨn əpəh e neai.

Pita təmos nɨpəti napɨlaiirən

17 Kən Pita nɨkin təmatəht pɨk məmə otɨtun nɨpəti nat əh
tahmen e napɨlaiirən itəm təməplan. Məto suah miləhal un
itəm Konilias təmahləpis iləhal, kəməhalətapəh o nimə rəha
Saimon, kən mɨnəhaluwa mɨnəhaləplan. Kən mɨnəhaluwɨn
mətəhalətul əpəh e nafiluə.
18 Kən məhlaun əfəməh məmə, “!Ei! ?Suah kit u ikɨn-u nərgɨn
u Saimon Pita?”
19 Kən nian Pita tətalkut əh məmə otɨtun nɨpəti nat əh tah-
men e napɨlaiirən, kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmən-ipən kəm in
məmə, “!Ei, əto-tu! Suah miləhal kɨsɨl əpəh katəhalegəs-in ik.
20 Ətul uəhai matite muwɨn məplan iləhal. Kən məsəgɨnən
o nətəu-pənən iləhal məto-inu io emahl-ipa iləhal məmə
okəhaluwa.”
21 Kən Pita təmeiuaiu muwɨn mən-ipən kəm iləhal məmə,
“Io u inu itəm itəməhal natəhalegəs-in. ?Nakəhalolkeike io o
naka?”
22 Kən kəhalən-ipən kəm in məmə, “Əwəh. Etəm tatərəmərə
e mopael mɨn, u Konilias, təmahl-ipa itɨməhal məmə
ekəhaluwa. In suah kit itəm tətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn,

10:14: Lev 11:1-47; Esik 4:14 **10:15:** Mak 7:15,19

kən in matəfak min kəm Uhgin. Kən noanol min rəha netəm Isrel koatisiai-in pik. Nagelo kit rəha Iərəmərə təmən-ipən kəm in məmə ik onəkuwin əh iman ikin, kən mamnus nəghatən kəm in pəs in otəto."

23 Kən Pita təmit iləhal motuwin imə məmə ilat okotapil əh-ikin.

Pita təmuwin e nimə rəha Konilias

Kən kəmən lawigin, Pita təmətəu-pən iləhal, kən iəfak min neen rəha Jopa, kəmotətəu-pən ilat.

24 Kəmən lawigin min, kəmotiet-arəpən əpəh Sisaria. Ikin əh Konilias təmətapəh o rəhan min ne netəmim neen məmə okotuwa katəsahgin Pita.

25 Nian Pita təmatuwin məmə otuwin imə, kən Konilias təmiet misin nulin e nelki Pita ikin məmə otəfak kəm in.

26 Məto Pita təmitol-ipər min mən-ipən kəm in məmə, "Ətul, io etəmim əm tahmen lam."

27 Kən Pita təmatəghat ilau Konilias kən kəmian imə. Pita təplan məmə netəmim tepət kinotuwa rəkis katəpələh.

28 Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat rafin nəkotitun wir məmə tasim e Lou rəha netəm Isrel məmə okotuwa mətan kitiəh ilat netəm sənəmə netəm Isrel o kotuwin motətag ilat. Məto Uhgin təmən kəm io e napilaiirən məmə esənən məmə suah kit in tamkimik e niganəmtin.

29 Tol-pən nəhlan, nian nəmotahl-ipinə nəghatən ron io, eməsənən nat kit, nikik təmagien əm məmə ekuwa. ?Məto iakolkeike məmə ekətapəh məmə nəmotahl-ipinə nəghatən ron io məmə ekuwa o naka?"

30 Kən Konilias təmə, "Nian kisil tinuwin rəkis tahmen əh-roiu e tri kilok ehnaipən, ematəfak əpəh e rəhak nimə. Kən roiu agin suah kit itəm rəhan natimnat təhag-əhag tətul aupən-in io,

31 kən mən məmə, 'Konilias. Uhgin təmətо rəkis rəham nəfakən, kən məsaluinən nat wir min itəm ik natol kəm ian-rat min.

32 Ahl-ipən netəmim neen kotuwin əpəh Jopa o suah kit əh-ikin, nərgin u Saimon Pita məmə otuwa. In tətatig e nimə rəha suah kit, nərgin u Saimon, u itəm tatol natimnat min e nuwigi kau. Rəhan nimə tatətul iuəhkir o itəhəi.'

33 Kən ekahl-ipinə uəhai əm nəghatən ron ik. Kən təwir pik məmə ik nəmuwa. Itimat rafin u ikin-u e niganəmti Uhgin ioatətəlig-in ik məmə onakən-ipa rafin natimnat itəm Iərəmərə təmos-ipinə məmə onakən-ipa kəm itimat."

Pita təməghat

34 Kən Pita təməghat mən məmə, "Roiu enitun məmə sənəmə noanol rəha Isrel əm itəm Uhgin nikin tagien olat,

---

10:26: Wək 14:13-15; Nol Əpən 19:10 **10:34:** Dut 10:17; Rom 2:11

35 məto nikin tagien o netəmim ikin min rafin itəm koatisiai-
in ne moatol nat itəm tətuatip.
36 “Itəmat nəkotitun rəkis nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən
kəm netəm Isrel itəm tatən namnusən təwir rəha nəməlinuən
ilat Uhgin e Iesu Kristo itəm in Iərəmərə rəha netəm rafin.
37 Itəmat nəkotitun natimnat min itəm Iesu etəm Nasaret
təmol əpəh ikin min e Jutia təmətuoun e Kalili. In təmol
natimnat min əh uarisig e wək rəha Jon Baptais itəm tatən-
iarəp kəm netəmim məmə okəike kol baptais elat.
38 Iesu əh, Uhgin təmitəpun mos-ipən Narmin Rəha Uhgin
ne nəsanənən kəm in, kən məto-inu Uhgin tətatig ilau min, in
təmuwin e ikin min matol nat wir min, kən matol-wir netəmim
itəm Setan təməlis ilat.
39 “Itimat emotəplan natimnat itəm in təmol əpəh Jerusalem
ne ikin min əpəh Jutia. Kən itimat emotəplan nian netəmim
kəmotoh kətətu-pər e nig kəməluau kən timis.
40 Məto Uhgin təmol təmegəh min e nian itəm tatol kisil lan,
kən matol əp in kəm netəmim neen məmə okotəplan məmə in
təməmegəh min.
41 Sənəmə netəmim rafin kəmotəplan in, məto netəm əm
un itəm Uhgin təmitəpun ilat məmə okotəplan, itimat əh inəh
emotagwən kitiəh itimat min nian təməmegəh min e nimisən.
42 “Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə ekotən Iesu kəm
netəmim, kən motən-iarəp məmə Uhgin təmiləs-ipər rəkis in
məmə in otakil nolən rəha netəmim rafin itəm koatəmegəh ne
itəm kinotimis rəkis.
43 Ien min rafin rəha Uhgin aupən kəmoatən-iarəp in məmə,
netəmim rafin itəm koatən nipahrienən lan, Uhgin otafəl rəkis
rəhalat min nolən rat min e nərgi in Iesu.”

Narmin Rəha Uhgin təmuwa o Iaihluə min, netəm u sənəmə netəm Isrel

44 Nian Pita təmatəghat əh, Narmin Rəha Uhgin təmuwa
mərioah mətatig elat u itəm koatəto nəghatən əh.
45 Kən netəm Isrel itəm koatən nipahrienən e Iesu itəm
kəmotətəu-pən Pita əpəh Jopa motuwa, kəmotaut pik nian
kəmotəplan nat əh məmə Uhgin təmawte-in min Narmin
Rəhan kəm netəm u sənəmə netəm Isrel.
46 Kinotitun məmə təmos-ipən Narmin Rəhan kəm ilat məto-
inu kəmotəto netəmim koatəghat e nəghatən ik pisin min
moatiləs-ipər nərgi Uhgin. Kən Pita təmə,
47 “? Pah titun nən-iəhauən netəm min u məmə okəsolən
baptais elat? Məto ilat kinotos rəkis Narmin Rəha Uhgin
tahmen etat.”

10:37: Mat 4:12-17 **10:41:** Luk 24:42-43; Wək 1:8 **10:42:** Wək 17:31; 1 Pita 4:5 **10:43:** Aes 53:5-6; Wək 2:38 **10:44:** Wək 11:15; 15:8 **10:46:** Wək 2:4; 19:6

48 Kən in təmən-ipən məmə okol baptais elat e nərgi Iesu
Kristo. Kən ilat kəmotətapəh o Pita məmə otatig məsin ilat min.

11

Pita təmamnus kəm netəm koatəfak əpəh Jerusalem

1 Kən aposol min ne netəm koatəfak əpəh ikin min e nitən Jutia
kəmotəto məmə Iaihluə min, ilat min kinoatən nipahrienən e
nəghatən rəha Uhgin.
2 Kən nian Pita təmər muwin Jerusalem, məto netəm rəha
iəfak min itəm koatən məmə okəkəike katəhg-ipən netəmim,
ilat kinoatən nikalin,
3 moatən məmə, "? Tahro ik nəmuwin mətatig e nimə rəha
netəm kəsəhg-ipənən ilat, mətagwən itəmat min ilat?"
4 Kən Pita tinətuoun matən wir kəm ilat namnusən rəha
natimnat rafin əpəh Sisaria,
5 təmatən kəm ilat məmə, "Nian emətatig Jopa matəfak
məplan nat kit tahmen e napilaiirən. E nat əh, eməplan nat
kit tahmen e tapolen asol kit itəm təmiet e neai kətaskəlim
nipəgnəmtin min kəhlman-əhlman teiuaiu matuwa ron io.
6 Emətag-pən wir e nipəgnoa nat əh məplan nat megəh pisin
pisin min əh-ikin itəm kotaliwək ne motəkioah, ne nat megəh
iarupin min, ne mənig pisin pisin min.
7 Kən eməto nəwia suah kit tatən-ipa kəm io məmə, 'Pita, ətul
mohamnu neen mon.'
8 "Məto ekən-ipən kəm in məmə, '! Iərəmərə, kəp! E rəhak
nəmegəhən esunən nat kit nulan itəm Lou rəham təmən-iəhau
məmə ekisunən tamkimik e niganəmtim.'
9 "Eməto min nəwia suah un təmisi-pən e neai matən-ipa
kəm io məmə, 'Əsənən məmə nat kit tamkimik itəm io Uhgin
iakən məmə təwir əm təsamkimikən.'
10 Emuəghat o natimnat min əh mau kisil, kən tapolən apon
təmər muwin əpəh e neai.
11 "Kən roiu agin e nian əh, suah kisil kəhaliet-arəpa e nimə
itəm iotatig ikin. Netəm Sisaria kəmotahl-ipa iləhal məmə
okəhaluwa ron io, kit io kan.
12 Kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipa kəm io məmə ekətəu-
pən iləhal, nat əpnapin iləhal sənəmə netəm Isrel. Piatat min
ilat sikis itəm kəmotətəu-pa io, emotuwin kiet-pən əpəh e nimə
rəha suah əh Konilias motuwin imə.
13 Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə təhrol nulan in
təməplan nagelo kit rəha Uhgin təmuwa miet-arəpa ron e
rəhan nimə, kən mən-ipən kəm in məmə, 'Ahl-ipən netəmim
neen kotuwin əpəh Jopa o suah kit nərgin u Saimon Pita.

10:48: Wək 19:5 **11:3:** Wək 10:28; Kal 2:12

14 In otən-ipinə nəghatən kit kəm itəmat məmə itəmat rafin,
ik ne rəham min, ne rəham iolwək min, məmə Uhgin oto-
smegəh itəmat rafin.'
15 "Kən nian emətuoun matəghat, Narmin Rəha Uhgin
təmeiuaiu mərioah matig elat tahmen əm e inu təmuwa min
etat aupən.
16 Kən nikik tatəht nəghatən itəm Iərəmərə təmən məmə, 'Jon
tatol baptais e netəmim e nəhau, məto otəsuwəhən Uhgin tol
baptais etəmat e Narmin Rəhan.'
17 Kən okəmə Uhgin tatos-ipən kəm ilat Narmin kitiəh əm
itəm təmos-ipa kəm kitat nian kitat kəmotən nipahrienən e
Iərəmərə Iesu Kristo, io etəmim əm, okol esən-iəhauən Uhgin
o nat naka itəm in tolkeike məmə otol kəm ilat."
18 Nian kəmotəto nəghatən rəha Pita, ilat kəməsotetəhau
minən, məto kəmotənwiwi Uhgin motəmə, "Nat əh tol nulan
məmə Uhgin tinol rəkis suatip rəha Iaihluə min məmə ilat min
okotəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min məmə Uhgin otosmegəh
ilat."

Niməfak əpəh Antiok

19 Nian Sol ne rəhan min kəmotohamnu Stipen, kəmatol
tərat kəm netəm koatən nipahrienən e Iesu. Kən iəfak min əh
kəmotagim motuwin əpəh ikin min əpəh Fonisia ne Saepras ne
Antiok, motən-iarəp nərgi Iesu kəm netəm əm u, netəm Isrel.
20 Məto ilat neen netəm Saepras ne Saerin kəmotuwin An-
tiok motən-iarəp min namnusən təwir rəha Iərəmərə Iesu kəm
netəm əpnapin əm, sənəmə netəm Isrel əm.
21 Kən Iərəmərə təmatol wək tepət e rəhan nəsanənən kən
mətasitu pik elat, kən netəmim tepət tepət kəmotəuhlin ilat
motən nipahrienən e Iərəmərə Iesu.
22 Netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem kəmotəto namnusən
rəha nat əh, kən kəmotahl-ipən Panapas məmə otuwin əpəh
Antiok.
23 Nian təmiet-arəpən, təməplan məmə Uhgin təmolkeike
pik ilat matol təwir kəm ilat, kən netəmim tepət kəmotən
nipahrienən e Iesu, kən Panapas nikin təmagien masitu elat
məmə ilat okoatətul əskasik e Iərəmərə e nikilat rafin.
24 Panapas in etəm wir kit itəm Narmin Rəha Uhgin
tərioah mətatig lan, kən rəhan nahatətəən in təskasik o Uhgin.
Kən in təmasitu e netəmim tepət ikin əh məmə ilat okotən
nipahrienən e Iərəmərə Iesu.
25 Kən Panapas təmiet muwin Tasas mategəs-in Sol.
26 Nian təməplan Sol, təmit mian əpəh Antiok, kəmuatig ikin
o nup kitiəh muatəfak ilat netəm rəha niməfak əh matuəgətun

11:14: Wək 16:31 **11:15:** Wək 10:9-48 **11:15:** Wək 2:4 **11:16:** Wək 1:5 **11:18:** Wək 13:48; 14:27 **11:19:** Wək 8:1-4 **11:22:** Wək 4:36 **11:25:** Wək 9:30

netəmim tepət. Ikin əh Antiok kəmətuoun kaun-in netəm rəha Iesu Kristo məmə, “Kristin.”*

27 E nian əh, ien neen rəha Uhgin kəmotiet Jerusalem motuwin əpəh Antiok.

28 Kit nərgin u Akapus təmətul məghat e nəsanənən e Narmin Rəha Uhgin məmə otəsuwəhən nəumis otan e nitən Rom apiəpiə. (Nəumis təman nian Klotias təmatərəmərə e netəm Rom.)

29 Kən netəm rəha Iesu əpəh Antiok kəmotolkeike məmə okotasitu e netəm rəha Iesu əpəh Jutia. Kit tahl-ipən məni naka, tepət o noan məsin, itəm titun nahl-ipənən.

30 Kən kəmotol məni min əh, motəmki-pən kəm Panapas ne Sol məmə okuəmik mian kəm elta min rəha niməfak əpəh Jerusalem.

12

Kig Herot Akripa Kitiəh təmol nəratən kəm niməfak

1 E nian əh, nian Panapas ne Sol kəmatuəgətun əpəh Antiok, Kig Herot Akripa Kitiəh təmahl-ipən rəhan mopael min məmə okotaskəlim netəmim neen rəha niməfak əpəh Jerusalem məmə otol ilat kotəto nahməən e nipətilat.

2 Təmahl-ipən rəhan min netəmim kəmotuwin kaskəlim Jemes pia Jon kən motətamnu e rəhalat naip asol.

3 Nian təmətamnu Jemes, məplan məmə netəm Isrel nikilat təmagien pik ron. Kən in təmatig maskəlim min Pita. Təmatol nat u e nian kəmatol lafet mil lan Rəha Nuhagego-inən ne Pret U Is Tikə Lan.

4 Nian tinaskəlim rəkis Pita, kən təmiləs-ipən e kalapus. Kən Herot təmən məmə mopael sikistin okoatətlosig-in, kuwit kuwit e aua min rafin e nərauiəgən ne lapin. Kən Herot tolkeike məmə otiuw-iarəp tətul e niganəmti netəmim nian lafet tinol namnun.

5 Məto nian Pita təmətatig e kalapus, kən netəm rəha niməfak kəmotəfak-pən əskasik ron kəm Uhgin.

Uhgin təmiləs-iarəp Pita e kalapus

6 E lapin itəm olawig in, kən Herot tiuw-iarəp, Pita təmətapil ilugin e mopael kəiu, kəməlis nelmin mil e sen kəiu, kətu-pən kit e mopael kit, kən kətu-pən kit e mopael kit min. Kən mopael kəiu katuətul matuehm nafiluə e kalapus. 7 Roiu aginəh, nagelo kit rəha Iərəmərə tiet-pa, kən təmasiə məhag-əhag e nipəgnoa kalapus. Təmekek nikali Pita kən məhgaiir lan. Kən məmə, “!Ətul uəhai!” Kən sen mil kəmuisas atip e nelmi Pita mil.

---

* **11:26:** E nəghatən Kris, nipəti nəghatən u “Kristin” tatən məmə “rəha Kristo.”
11:28: Wək 21:10 **11:30:** Wək 12:25

8 Kən nagelo tən-ipən kəm in məmə, “Uwin e rəham put ne natimnat.” Kən Pita tuwin elat. Kən tən-ipən min kəm in məmə, “Uwinin rəham kot, kən mətəu-pa io.”
9 Kən Pita təmətəu-pən miaiet e nipəgnoa kalapus, məto in təsitunən məmə natimnat min u nagelo tatol lan in nipahrienən. Nikin təht məmə tatehm nat kit tahmen e napilaiirən.
10 Kəmualiwək muaprəkis-in mopael kit itəm tatehm kalapus, kən mualiwək muaprəkis-in min mopael kit min, kən kəmuea e namnu toa itəm kəmiləkin e iaen. Toa u tatuag-pən e taon asol. Nian kəmuea iuəhkir ron kən təmerəh atip kən kəmiaiet-pən ikin. Nian kəmualiwək məsin mian e suatip, kən əmun nagelo təmikə min.
11 Kən Pita in tinitun məmə sənəmə napilaiirən, kən tən məmə, “Roiu enitun ətuatip məmə Iərəmərə təmahl-ipa rəhan nagelo təmuwa miləs-irəkis io e nat naka itəm Herot tolkeike məmə otol lak itəm netəm Isrel kəmoatolkeike məmə okotəplan.”
12 Nian Pita tinitun məmə Uhgin təmiləs-irəkis in, kən təmuwin əpəh e nimə rəha Meri, mama rəha Jon Mak. Netəm koatahatətə e Uhgin tepət kəmotuwa kitiəh moatəfak-pən kəm Uhgin məmə otasitu lan.
13 Kən Pita təməht-əht toa e iat rəha nimə əh, kən pətan iolwək kit, nərgin u Rota, təmaiu muwin məmə karmə pah əh tatəht-əht toa.
14 Nian təmətо nəwia Pita, kən təmitun məmə in Pita pahrien. Kən nikin təmagien pik agin-əh kən taluin nerəhən e toa məto təmaiu mitəlig muwin məplan netəmim u koatəfak, kən təmən məmə, “!Ei, netəmim, Pita əpəh ihluə e toa tatətul!”
15 Məto kotəmə, “Ah. Ik ialməl.” Məto in təmatəkəike matən məmə, “!Kəp! Iatən pahrien.” Kən ilat kotən məmə, “Okəmə naka rəhan nagelo tiə.”
16 Məto Pita tatəkəike matəht-əht toa. Kən kəmotuwin kerəh e toa, kən nian kəmotəplan in, nikilat təmaut pik ron.
17 Məto Pita təmiləs-ipər nelmin mefətutu ilat məmə okəsotəghatən. Kən matən-iarəp kəm ilat məmə təmahro nulan Iərəmərə təmiləs-iarəp in e kalapus. Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otən-ipən nəghatən u kəm Jemes ne piatat min e niməfak.” Kən təmiet magim matuwin ik pisin kit min.
18 Kəmən lawigin, mopael min itəm kəmoatehm Pita e kalapus, kəmotətapəh-ətapəh olat min, kən minotəruru əfəməh məmə Pita təmahruwin.
19 Kən nian Herot təmətо məmə Pita təmikə, kən təmahl-ipən mopael min məmə okotegəs-in. Məto nian mopael min kəməsotəplanən, kən Herot təmaun-in mopael min itəm

12:10: Wək 5:19 **12:18:** Wək 5:22-24

kəmotehm kalapus mətapəh olat məmə Pita təmahrol magim. Məto ilat kotəruru kən in təmən məmə okəmik mopael min əh kan kohamnu ilat. Kən Herot təmiet Jutia muwin e taon kit Sisaria matig ikin o nian neen.

Kig Herot Akripa Kitiəh təmimis

20 E nian əh, Kig Herot Akripa Kitiəh nemə̇ha təmol pik
təmetəhau netəm kotatig e taon mil əh, Taea ne Saeton.
Kən netəm-iasol min rəha taon mil əh kəmotuwa kitiəh kən
motuwin məmə okotəplan kig məmə okotaru nego, məto-inu
netəm iməlat ikin kotuwin katos-nəmtin nagwənən imə kig
ikin. Məto aupən ilat kəmotuwin motəplan kig, kəmotəghat
ilat suah kit nərgin u Plastus, itəm tatehm wir natimnat e nimə
rəha Kig Herot, motiuw-pən məmə otətəu-pən ilat.
21 E nian itəm Kig Herot təmitəpun lan məmə otuwin məplan
ilat, kən təmuwin e rəhan natimnat wir min itəm tatəgətun
məmə in tatərəmərə. Kən təmuwa məpələh e ikin imə kig, kən
matəghat kəm netəmim.
22 Kən netəmim kəmotagət əfəməh məmə, "!Suah u tatəghat
sənəmə in etəmim məto uhgin kit!"
23 Kən roiu agin min nagelo kit rəha Iərəmərə təmoh
e nimisən əskasik kit məto-inu Herot təmos nənwiwiən o
netəmim, kən məsos-ipənən nənwiwiən kəm Uhgin, kən wom
min kəmoton nisgan kən timis.
24 Kən e nian əh, netəm koatən nipahrienən e Iesu
kəmoatəkəike kətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgin e ikin
min tepət, kən netəmim tepət kəmotuwa katən nipahrienən e
Iesu.
25 Nian Panapas ne Sol kəmioal namnun rəhalau wək əpəh
Jerusalem, miatəlig mian Antiok iləhal Jon Mak.

13

Uhgin təmitəpun Panapas ne Sol məmə okioal rəhan wək

1 E niməfak Antiok, ien min əh-ikin ne iəgətun min. Ilat u Pana-
pas, ne Simeon katən məmə etəm iapin, ne Lusias etəm Saerin,
ne Manaen u təmepət ilau Herot Antipas u təmatərəmərə e
Kalili aupən, ne Sol.
2 E nian kit ilat kəmotapəs nagwənən kən moatəfak-pən kəm
Iərəmərə, kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipən kəm ilat məmə,
"Iakolkeike məmə roiu əh onəkotiləs-ipər Panapas ne Sol
məmə ilau okioal wək u itəm emaun-in ilau ron."
3 Kən nian kinotapəs rəkis nagwənən motəfak, kən motələhəu-
pən nelmilat e rəhalau-kapə məmə okotiləs-ipər ilau, kən
motahl-ipən ilau məmə okian mioal wək.

12:23: Dan 5:20 **12:24:** Aes 55:11 **12:25:** Wək 11:29-30; 15:37 **13:2:** Wək 9:15 **13:3:** Wək 6:6

Panapas ne Sol kəmuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin əpəh Saepras
(Əplan map rəha naliwəkən rəha Pol e namnu naoa u.)

4 Kən məto-inu Narmin Rəha Uhgin təmahl-ipən ilau məmə okioal wək u, kən ilau kəmian əpəh e taon Selusia, kən ikin əh kəmian e nego kit mian əpəh e nəptən kit Saepras.
5 Nian kəmiet-arəpən e taon Salamis, kəmian e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin. Kən Jon Mak tatətəu-pən ilau mətasitu elau.

6 Kən kəməhlaliwək əm e nəptən un mətoarus məhaliet-arəpa e taon Pafos. Ikin əh kəməhaləplan noanol kit rəha Isrel itəm tatol nat pispis e nəsanənən rəha iərmis min, kən in ien eiuə, nərgin u Patisas.
7 Suah u tətaliwək nian tepət ilau Setias Polas u kapman asol rəha netəm Saepras. Setias Polas in tenatig, rəhan nətəligən təwir. Kən in təmahl-ipən nəghatən məmə Panapas ne Sol okuea muəplan, məto-inu tolkeike məmə otəto nəghatən rəha Uhgin.
8 Məto suah u Patisas təmatən rat ilau. (Nərgin e nəghatən Kris katən məmə Elimas). Kən mətalkut məmə otəuhlin nətəligən rəha Setias Polas məmə otəsənən nipahrienən e Iesu.

9 Kən Sol u kətaun-in min məmə Pol, Narmin Rəha Uhgin təmərioah e nikin, kən təmətag-pən ətuatip o Elimas kən mən məmə,
10 "! Ei! Ik nəti Setan. Ik tikimir rəha natimnat rafin itəm kotətuatip. Ik nakərioah əm e neiueiuəən ne nəratən. ? Onəghan nəpanapəs nən ratən suatip pahrien rəha Iərəmərə itəm natəuhlin?
11 Roiu əh, Iərəmərə otol nalpinən kit kəm ik məmə niganəmtim otəpis, onəsəplanən nəhag-əhagən kit ne o nian neen." Kən roiu agin min təməplan norəu ne napinəpən kəmuea mualpin niganəmtin, kən niganəmtin təpis agin. Kən təmətul matea-pən əpnapin əm məmə suah kit otasitu lan mit.
12 Nian kapman Setias Polas təməplan nat əh, təmən nipahrienən e Iesu məto-inu təmaut magien o nəgətunən rəha suah mil e Iərəmərə.

Panapas ne Pol kəmian Antiok əpəh ikin Pisitia

13 Kən Pol ne rəhan min netəmim kəmotiet Pafos motuwin e nego kit motuwin əpəh taon Perka e ikin Pamfilia. Ikin əh Jon Mak təmapəs ilat mitəlig-pən əpəh Jerusalem.
14 Kən ilat kəmotiet Perka motuwin əpəh taon Antiok əh-ikin Pisitia. Kən e nian rəha Sapat, kəmotuwin imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel moatəpələh.

13:5: Wək 12:12; 15:39 **13:11:** Wək 9:8 **13:13:** Wək 15:38

15 Nian kəmotəto nafinən rəha Lou ne Ien Min, kən netəm-
iasol rəha nimə əh kəmotahl-ipən nəghatən kəm Pol ne Pana-
pas motən məmə, “Piak min. Okəmə itəmat kit tatos nəghatən
wir məmə otən tasitu e netəmim, tətul mən-iarəp.”
16 Kən Pol təmətul mefətutu ilat məmə okəsotəghatən, kən
mən məmə, “Noanol min rəha netəm Isrel ne itəmat Iaihluə
min itəm noatəfak-pən kəm Uhgin, otətəlig-in-tu io.
17 Uhgin rəha noanol min rəha Isrel təmitəpun timitat min
aupən kən mol ilat kotepət nian ilat kəmoatatig əpəh ikin Ijip.
Kən e nəsanənən asol rəhan, təmit-iarəp ilat e nəptən əh.
18 Kən matehm wir ilat o nup foti nian kəmotan əpəh ikin
taruən-aruən ikin.
19 In təmol noanol min rəha netəm Isrel kəmotoh kapman
min rəha nəptən sepin itəm kotatig e nitən əh Kenan, kən mos-
ipən nəptən əh rəhalat kəm tipitat min məmə rəhatat.
20 Natimnat min əh kəmol nup fo-hanrit-fifti tinuwa
minuwin rəkis. Uarisig e natimnat min əh, Uhgin təmos-
ipən kəm noanol min rəha Isrel netəm-iasol min məmə ilat
okotərəmərə elat mətoarus-pa e nian rəha ien rəha Uhgin
Samuel.
21 Kən netəmim kəmotətapəh kəm Samuel o kig, kən Uhgin
təmos-ipən kəm ilat Sol u nəti Kis, təmisi-pən e noanol rəha
Benjamin. Kən in təmərəmərə elat o nup foti.
22 Kən nian Uhgin təmiləs-irəkis Sol, kən in mol Tefit təmuwa
kig. In təmən-iarəp nat kit təwir lan məmə, ‘Eməplan suah kit
Tefit nəti Jese, in etəm tətuatip itəm io iakolkeike. Kən in otol
natimnat rafin itəm io iakolkeike məmə otol.’
23 “Kən Uhgin təmol məmə Iosmegəh kit, inu Iesu, otisi-pən
e noanol rəha suah u Kig Tefit, məmə otosmegəh netəm Isrel
tahmen-pən əm məmə in təmən-iəkis mihin.
24 Məto uarisig Iesu tətuoun rəhan wək, Jon təmaupən mən-
iarəp kəm noanol min rəha Isrel məmə okotəkəike motəuhlin
ilat e rəhalat nolən rat min kən kol baptais elat.
25 Nian Jon təmatuwa iuəhkir o nolən namnun rəhan wək,
in təmən məmə, ‘?Nikitəmat təht məmə io pah? Io sənəmə etəm
ilouin itəm Uhgin təmən rəkis. !Kəp! In tatuarisig lak itəm io
esahmenən məmə ekapeg rəkis rəhan put.’*
26 “Piak min itəm nəmotisi-pən e noanol rəha Epraham,
ne itəmat Iaihluə min itəm nəkoatəfak kəm Uhgin, otətəlig-in
wir, Uhgin təmahl-ipa kəm kitat nəghatən u e Iesu məmə in
otosmegəh kitat.

13:17: Eks 1:7; 6:6; 12:51 **13:18:** Nam 14:34; Dut 1:31-32 **13:19:** Dut 7:1; Jos 14:1 **13:20:** Jdg 2:16; 1 Saml 3:20 **13:21:** 1 Saml 8:5,19; 10:20-24 **13:22:** 1 Saml 13:14; 16:12; Sam 89:20 **13:23:** 2 Saml 7:12-16 **13:24:** Mat 3:1-2

* **13:25:** Iolwək rəha etəm-iasol in tatapeg rəkis put rəha etəm-iasol rəhan. Wək u in ləhau agin. **13:25:** Jon 1:20,27

27 Kən netəmim itəm kotatig Jerusalem ne rəhalat netəm-
iasol min kəməsotitunən məmə suah əh inəh Iesu, Uhgin
təmahl-ipa məmə otosmegəh ilat. Kən nat əpnapin kəmatafin-
iarəp kəm ilat e Sapat min rafin nəghatən rəha ien min rəha
Uhgin itəm kəmoatən e Iesu, məto ilat kəməsotitunən. Kən ilat
kəmotən məmə okohamnu Iesu tahmen-pən əm itəm ien min
rəha Uhgin kəmotən aupən məmə netəmim okotol mihin.
28 Nat əpnapin kəməsotəplanən nat kit məmə otimis ron,
məto kəmotətapəh məmə Pailat otohamnu.
29 "Nian kəmol rafin natimnat itəm Nəghatən rəha Uhgin
təmən məmə okol mihin lan, kən rəhan min netəmim
kəmotiləs-iəhau e nig kəluau motiləs ka kitənim e nipəg kəpiel.
30 Məto Uhgin təmol in təmegəh min e nimisən.
31 Kən e nian tepət tatiet-arəpa o rəhan min netəmim.
Netəm əh, ilat Iesu kəmotan aupən əpəh Kalili mətoarus-pa
Jerusalem. Kən roiu əh netəm əh koatən-iarəp kəm piatat min
u noanol min rəha Isrel, məmə ilat kəmotəplan pahrien Iesu,
kən in təməmegəh pahrien.
32 "Kən roiu əh, itimat ioatən-ipinə kəm itəmat namnusən
təwir əh, məmə nəniəkisən itəm Uhgin təmol kəm tipitat min
aupən,
33 roiu əh, tinol rafin nəghatən rəhan kəm kitat noanol min
rəhalat nian təmosmegəh Iesu e nimisən. Tahmen-pən əm e
Naoa Rəha Uhgin e Naoa Rəha Napuən Min kəiu tatən məmə,
'Ik nətik. Roiu enuwa rəham tata ətuatip.'
34 "Uhgin təmən-iəkis rəkis e rəhan Naoa məmə
otəpanosmegəh Iesu e nimisən, kən okol təsimis minən, kən
nipətin otəsəmnəmitən. Tatən məmə,
'Nipahrienən, oekos-ipinə nat wir agin min kəm ik itəm emən-
iəkis rəkis kəm Kig Tefit aupən.'
35 "Kən e ik pisin min kit min e Naoa Rəha Uhgin, Kig Tefit
təmən kəm Uhgin e Iosmegəh məmə,
'Kən onisegəhan-inən məmə nipəti Iolwək Ətuatip rəham
otəmnəmit məpien.'
36 "Nian Tefit təmatəmegəh, təmol natimnat min itəm Uhgin
tolkeike. Uarisig ikin timis, kən kəmitənim ilat tipin min, kən
nipətin təməmnəmit.
37 Kən nəghatən əh, təməsəghat-inən Tefit, məto təmatəghat-
in Iesu məmə in min təmimis, məto Uhgin təmol təmegəh min,
kən nipətin təmisəmnəmitən.
38 "Kən piak min, iakolkeike məmə onəkotitun məmə roiu
iatən-ipinə kəm itəmat məmə e Iesu, Uhgin otos-irəkis nolən rat
min rəhatəmat.

13:28: Mat 27:22-23 **13:29:** Mat 27:59-60 **13:31:** Wək 1:3,8 **13:33:** Sam 2:7 **13:34:** Aes 55:3 **13:35:** Sam 16:10

39 Kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə Iesu pisin əm
titun nos-irəkisən nolən rat rəha netəm u itəm koatahatətə lan.
In otikis ilat o nolən rat min rəhalat. Məto suatip rəha nətəu-
pənən Lou rəha Moses təsahmenən o nosmegəhən etəmim.
40 Kən itəmat onəkotəkəike moatəto itəmat məmə nəghatən
rəha ien min rəha Uhgin otəsuwamən etəmat.
41 Kən in tatən məmə,
‘Ei, otətəlig-in-tu, itəmat itəm noatəghat nausit moatən rat
natimnat rafin. Onəkotaut kən motimis, məto-inu e
nian nakoatəmegəh, oekol nat kit tərat pik otəmat itəm
okol nəsotənən nipahrienən lan, nat əpnapin okəmə
suah kit otən ətuatip kəm itəmat.’ ”

Netəmim kəmotagien o namnusən təwir

42 Nian Pol ne Panapas kinatiaiet e niməfak, netəmim
kəmotətapəh olau məmə, “Awi, okol nakuea min e Sapat u
tatuwa, muən-iarəp min nəghatən əh neen kəm itimat.”
43 Kən nian netəmim kəmotiet e nimə, ilat tepət kəmotətəu-
pən Pol ne Panapas. Netəm əh, neen noanol min rəha Isrel,
kən neen netəm rəha ikin min itəm kəmotapəs rəhalat na-
hatətəən moatətəu-pən nahatətəən rəha netəm Isrel.
Kən ilau kəmuəghat kəm ilat matuən-ipən əskasik kəm ilat
məmə, “Onəkotəkəike motaskəlim nahatətəən rəhatəmat e
Uhgin.”
44 Kən e Sapat itəm tatuwa, iuəhkir netəmim rafin e taon
asol əh kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Uhgin.
45 Kən nian netəm Isrel kəmotəplan nimanin netəmim
kəmotuwa o nəghatən rəha Pol, kən kəmotetəhak pik olat, kən
minotətuoun moatən rat Pol ne nat naka itəm in tatən.
46 Kən Pol ne Panapas kəməsuaginən kəmuən məmə,
“Itimlau oekuəike muən-iarəp nəghatən u rəha Uhgin kəm
itəmat pitən, noanol min rəha Isrel. Kən itəmat nəmotapəs
nəghatən rəha Uhgin, kən itəmat nakoatən atip əm məmə
itəmat nəsotahmenən o nosən nəmegəhən lilin. Kən roiu
itimlau enatian məmə ekuən-iarəp namnusən təwir u kəm
Iaihluə min itəm sənəmə noanol min rəha Isrel,
47 kən inu, inu nəghatən itəm Iərəmərə təmos-ipa rəkis kəm
itimlau məmə ekioal, in tatən e Naoa Rəha Uhgin məmə,
‘Io emol ik məmə onəkuwa ik nəhag-əhagən kit rəha Iaihluə
min, məmə natən-iarəp kəm netəmim rafin məmə
iakolkeike məmə ekosmegəh ilat.’ ”
48 Nian Iaihluə min kəmotəto nəghatən əh, nikilat təmagien
ron, kən minoatamnus-amnus kəm ilat min məmə nəghatən
rəha Iesu Iərəmərə in təwir pik. Kən netəm u itəm Uhgin

13:39: Rom 10:4 **13:41:** Hab 1:5 **13:46:** Wək 3:26; 18:6 **13:47:** Aes 49:6

təmaun-in rəkis ilat məmə okotos nəmegəhən u itəm namnun tikə, ilat kəmotən nipahrienən lan.
49 Kən nəghatən rəha Iərəmərə təmaiu mitəlau e nitən əh
rafin e taon əh.

Noanol min rəha Isrel kəmotəhg-iarəp Pol ne Panapas

50 Məto noanol min rəha Isrel neen kəmotuwin motəplan
nipitan asol rəha taon əh itəm koatəfak ilat netəm Isrel, ne
netəm-iasol min e taon əh, motiuw-pa ilat moatol nemə̈ha
kəm Pol ne Panapas. Kən kəmotəhg-iarəp ilau iməlat ikin.
51 Məto ilau kəmioah pispis nəptən e nelkilau tahmen e
nəmtətin kit məmə Uhgin təməuhlin məntaan kəm ilat kən otol
nalpinən kəm ilat. Kən ilau kəmiaiet mian e taon əh Ikoniam.
52 Məto netəm rəha Iesu əpəh Antiok, Narmin Rəha Uhgin
tatərioah elat, kən ilat nikilat tətagien pik.

14

Pol ne Panapas kəmian Ikoniam

1 E Ikoniam kəmian min əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha
netəm Isrel, kən matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin, kən
nəghatən rəhalau təwir pik məmə təmiuw-pa netem Isrel tepət
ne netəm Iaihluə tepət min, məmə ilat kəmoatən nipahrienən e
Iesu. 2 Məto netəm Isrel itəm kəsotənən nipahrienən e rəhalau
nəghatən, kəmotuwin o Iaihluə min, motol ilat kotetəhau pik
netəm u koatən nipahrienən e Iesu, moatol nemə̈ha kəm ilat.
3 Məto Pol ne Panapas kəmuatig ikin tuwəh, məsuəginən
ilat, kəmatuəkəike matuən-iarəp nəghatən rəha nəwirən rəha
Uhgin kəm netəmim rafin. Kən Iərəmərə təmol ilau kioal
nat pispis ne nəmtətin tepət məmə netəmim okotitun məmə
rəhalau nəghatən rəha nosmegəhən in nəghatən pahrien.
4 Kən netəm ikin əh, kəmotəhap ilat min, neen kəmotətəu-
pən netəm Isrel itəm kəsotənən nipahrienən e Iesu, kən neen
kəmotətəu-pən aposol mil əh, Pol ne Panapas.
5 Kən netəm Isrel ne Iaihluə min, ne netəm-iasol min rəhalat
min, kinoatol nəghatən anion kit məmə okotərəkin ilau, kən
motahtimnu ilau e kəpiel.
6 Məto nian kəmotəto nəghatən anion rəhalat, kəmuagim
mian əpəh e ikin Likaonia, kən mian mətuatig e taon mil əh,
Listra ne Tepe.
7 Kən e taon mil əh ne ikin min titəlau e taon mil əh, ilau
katuən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu Iosmegəh.

Pol ne Panapas əpəh Listra

13:51: Mat 10:14; Wək 18:6 **14:3:** Mak 16:20; Hip 2:4 **14:5:** Wək 14:19

8 Kən e Listra, suah kit əh-ikin. Nian təmaiir məto nelkin
təməfaiu təruru naliwəkən, tatəpələh əm, kən in tatəpələh ikin
əh
9 matətəlig-in nəghatən rəha Pol. Pol təmətag-pən ətuatip
o suah əh, minitun məmə suah əh tinatahatətə rəkis məmə
nelkin titun nəwirən,
10 kən magət əfəməh lan məmə, "!Ei piak, ətul!" Kən əmun,
suah apon təmətip mər kən minataliwək.
11 Nian nimanin netəmim kəmotəplan nat əh itəm Pol təmol,
kəmotən əfəməh e nəghatən Likaonia məmə, "!Ei! Otəplan-tu.
Uhgin min rəhatat kinotol netəmim in, ilat minotuwa imətat
ikin."
12 Kən kəmotəuhlin nərgi Panapas məmə Sus u nipətin təmə
in iərəmərə rəha uhgin min rəhalat. Kən kəmotəuhlin min
nərgi Pol məmə Heremes, nipətin u məmə in iəghat asol rəha
uhgin min rəhalat.
13 Nimə rəha narmi nat rəha uhgin əh Sus, in tatətul ihluə e
taon əh. Kən pris rəha uhgin əh Sus təmasig kau min neen itəm
tinətu-pən rəkis nəgui-nig elat. Kən məmik ilat muwa e nafiluə
rəha latuənu rəhalat itəm kəmotol əpətin e kəpiel. Məto in ne
nimanin netəmim kotolkeike məmə kotol sakrifais kəm ilau
motol nənwiwiən lan kəm Pol ne Panapas.
14 Məto nian aposol mil kəmuəto nəghatən e nat əh,
kəmuəhap rəhalau natimnat.* Kən kəmuaiu mian əpəh ilugin
elat. Kən muagət əfəməh məmə,
15 "!Ei, nəman! ?Nakotəmə nəkotol nat un o naka? Itimlau
etəmim əm tahmen etəmat. Etios namnusən təwir mat-
uea kəm itəmat, kən ekioalkeike məmə ekuəuhlin nətəligən
rəhatəmat məmə nakotapəs nəfakən kəm uhgin min u itəm
rəhalat nəsanənən tikə. Məto onəkotəfak əm kəm Uhgin itəm
tatəmegəh, mətatig namnun tikə. In pisin əm təmol neai,
nəptən, nitəhəi, ne natimnat rafin itəm koatatig ikin min rafin.
16 Aupən in təmegəhan-in məmə netəmim e ikin min rafin
məmə ilat okotətəu-pən atip əm suatip min rəhalat.
17 Məto nian rafin in tatol suatip kəm ilat məmə ilat kotitun
nəplanən rəhan nəwirən itəm in tatol. In tatol nuhuən tatəfik,
matol nagwənən min e nasumən, kən koatol nipətilat e nian
ətuatip rəhalat. In tatos-ipən nagwənən kəm itəmat mol itəmat
nakoatəto təwir."
18 Məto kəmatuən pap nəghatən əh kəm ilat, iuəhkir əm
kuakiə o nən-iəhauən ilat o nolən sakrifais, o nos-ipənən
nənwiwiən kəm ilau.
19 Kən netəmim neen e noanol min rəha netəm Isrel
kəmotiet e Antiok əh Pisitia ne Ikoniam motiet-pa Listra

14:11: Wək 28:6 * **14:14:** "kəmuəhap rəhalau natimnat" in nəmtətin kit məmə kəmotəto tərat pik e nolən əh **14:15:** Sam 146:6; Wək 10:26 **14:16:** Wək 17:30 **14:17:** Jer 5:24

motiuw-pa netəmim tepət məmə okotuwa kəplan ilat. Kən
kəmotiləs Pol kən motaht e kəpiel, kən motewkəkan ka
kərakin-iarəp e taon motapəs tətaməhl. Nikilat təht məmə
təmimis.
20 Məto nian netəm rəha Iesu kəmotuwa kətul kitəlau in, kən
tətul əmun muwin min əpəh imə e taon. Kən kəmən lawigin, in
ne Panapas kəmiaiet mian Tepe.

Pol ne Panapas kəmietəlig-pən Antiok əh Siria

21 Kən Pol ne Panapas kəmuən-iarəp namnusən təwir e
taon əh Tepe, kən kəmiaiuw-pa netəmim tepət kotuwa o Iesu.
Kən kəmiatəlig muea Listra, kən uarisig u, kiaiet min muea
Ikoniam, kən miaiet min muea Antiok əh Pisitia.
22 Kən ikin əh, kəmatuem əskasik netəm rəha Iesu. Kən
matioas-ipən nəghatən məmə okotətul əskasik e nahatətəən
e Iesu. Kən matuən məmə, "Kitat okotatig e nəratən tepət
nian koatuwin e suatip rəha nuwinən matig ahgin nərəmərəən
rəha Uhgin. Məto nat əpnapin əm, kitat okotəkəike moatətul
əskasik."
23 Kən e niməfak min e ikin min rafin itəm ilau katian
ikin, katuəmki-pər elta min rəhalat. Kən matuapəs nagwənən
matioal nəfakən, kən matuələhəu e nelmi Iərəmərə netəmim
itəm kinoatən rəkis nipahrienən lan.
24 Kən ilau kəmian-pən Pisitia ikin muatite-pa Pamfilia ikin
e taon əh Peka,
25 ikin əh ilau kəmuən-iarəp namnusən təwir ikin. Kən ilau
kəmuatite-pa min e taon kit min Atalia,
26 kən kəmios nego ikin miatəlig-pa Antiok əh Siria. Netəm
Antiok əh inəh, aupən ikin ilat kəmotahl-ipən Pol ne Panapas
məmə okian muən-iarəp nəghatən rəha Uhgin, kən motəfak
məmə Uhgin otehm wir ilau e ikin min itəm ilau katian ikin.
Kən roiu kinioal namnun wək rəhalau.
27 Nian ilau kəmiatəlig-pa min, kəmuaun-in netəmim rəha
niməfak məmə okotuwa kitiəh. Kən ilau kəmuən-iarəp kəm
ilat natimnat itəm Uhgin təmol elau e nəsanənən rəhan, kən
məmə təmahro nulan Iaihluə min, ilat kəmotuwa moatən
nipahrienən e Iesu.
28 Kən ikin əh, ilau kəmuatig tuwəh ilat netəm rəha Iesu.

15

Iəfak min neen kəmoatən məmə netəmim okotətəu-pən Lou rəha Moses

1 Kən netəmim neen kəmotiet əpəh Jutia motatite-pa Antiok
moatəgətun piatat min moatən məmə, "Okəmə kəsəhg-ipənən

14:19: Wək 17:13; 2 Kor 11:25 **14:22:** Wək 15:32; 1 Tes 3:3 **14:26:** Wək 13:1-2 **14:27:** Wək 15:4,12

itəmat, tahmen e inu itəm Lou rəha Moses tatən mihin, okol
Uhgin təsosmegəhən itəmat."
2 Kən Pol ne Panapas ilat netəm əh koatərgəhəu o nəghatən əh,
kən kəmotəghat əfəməh e nənən əh. Kən uarisig, netəm rəha
niməfak əh Antiok kəmotitəpun Pol ne Panapas ne ilat neen
min məmə okotuwin Jerusalem motəplan aposol min ne elta
min rəha niməfak o nənən əh.
3 Netəm rəha niməfak kəmotahl-ipən ilat kotuwin, kən nian
ilat kəmoatiet-pən Fonisia ne Sameria, kəmoatən-iarəp məmə
tahro nulan Uhgin tatiuw-pa Iaihluə min koatuwa rəhan
netəmim. Kən nəghatən əh təmol piatat min ikin əh nikilat
tətagien pik.
4 Nian kəmotiet-pa Jerusalem, netəm rəha niməfak ne
aposol min ne elta min rəha niməfak, kəmotagien məmə
okotos ilat motuwin iməlat min ikin. Kən Pol ne netəm əh
kəmotən-iarəp natimnat itəm Uhgin təmasitu elat lan.
5 Məto Farisi neen əh-ikin itəm koatən nipahrienən e Iesu,
kəmotətul motən məmə, "Iaihluə min, okəike kəhg-ipən ilat,
kən onəkotəkəike kəgətun ilat məmə okotətəu-pən Lou rəha
Moses."

Aposol min ne netəm-iasol
min kəmotəghat əpəh Jerusalem

6 Kən aposol min ne elta min rəha niməfak kəmotəpələh
kəmotəghat-in nənən əh.
7 Kən nian kəmotəghat nəfəməh məsin, kən Pita təmətul mən
məmə, "Piak min. Itəmat nəkotitun wir məmə nuwəh rəkis
Uhgin təmitəpun io e nikitat məmə ekən-iarəp namnusən təwir
rəha Iesu kəm Iaihluə min məmə okotən nipahrienən lan.
8 Uhgin titun nətəligən rəha netəmim, kən in tinəgətun rəkis
məmə nikin tagien məmə otosmegəh netəm u sənəmə noanol
min rəha Isrel, məto-inu təmos-ipa Narmin Rəha Uhgin kəm
ilat e suatip kitiəh əm itəm təmos-ipa kəm kitat.
9 In təməsol pisinən kəm ilat. !Kəp! In təmafəl rəkis rəhalat
nolən rat min məto-inu koatən nipahrienən lan tahmen-pən
əm e itəm tinol rəkis kəm kitat.
10 "? Məto tahro itəmat nakoatuwin e suatip pisin məmə
Uhgin nikin otahmə? ?Tahro itəmat ninoatiləs-ipən Lou kəm
ilat məmə in nat təfigəm kit itəm ilat kotalis? !Kəp! Itəmat,
otəplan-tu. Kitat ne tipitat min kitat rafin kəsotahmenən
məmə okotiləs nat figəm əh.
11 Məto kitat koatahatətə məmə Iesu in Iərəmərə rəhatat,
kən in tatosmegəh kitat e rəhan nəwirən əm, kən in matol əm
nəhlan kəm ilat."

15:1: Kal 5:2 **15:2:** Kal 2:1 **15:4:** Wək 14:27 **15:7:** Wək 10:1-43 **15:8:** Wək 10:44; 11:15 **15:10:** Mat 11:30; Kal 3:10 **15:11:** Kal 2:16; Efes 2:5-8

12 Nəghatən əh təmol ilat kotəruru nat okotən, kən
moatətəlig-in Pol ne Panapas kinatuamnus-iarəp nat pispis
min ne nəmtətin pisin pisin min itəm Uhgin təmol ilau kioal e
niganəmti Iaihluə min.

Jemes təmahtosig-in nəghatən

13 Nian kəmioal namnun nən-iarəpən wək min rəhalau, kən
Jemes tətul mən məmə, "Piak min. Otətəlig-in wir-tu rəhak
nəghatən.
14 Pita təmən wir agin kəm kitat məmə tahro nulan Uhgin
təmiet-pa pitən o Iaihluə min məmki-rəkis ilat neen məmə
rəhan min.
15 Məto nat əh tahmen-pən əm e nəghatən itəm ien rəha
Uhgin təmən itəm kəməte e Naoa Rəha Uhgin. Uhgin tatən
məmə,
16 'Uarisig e natimnat min əh, oekitəlig-pa min.
Oekol-wir nego rəha nərəmərəən rəha Kig Tefit u təməhap
aupən iuəhkir tamnim.
Nat əpnapin iuəhkir tamnim, məto ekiləs-ipər milpin mafəl
mol təskasik min,
17 məmə netəm əpnapin e nitən min u Iaihluə min, itəm
ninəmitəpun rəkis ilat məmə rəhak netəmim min, ilat
okotegəs-in io.
18 Io Iərəmərə iatən mihin kən emol netəmim kotitun rəkis nat
əh aupən.' "
19 Kən Jemes təmən məmə, "Kən tol nəhlan, io iakən məmə
roiu Iaihluə min kinoatəuhlin nətəligən rəhalat minoatuwa o
Uhgin. Kən təsəwirən məmə kitat okotol tiəkis pik min olat.
20 Məto pəs okotəte naoa kit tuwin kəm ilat məmə
okəsotunən nagwənən min u itəm kinol rəkis sakrifais lan
kəm narmi nat min u iərmis min, kən kotamkimik e niganəmti
Uhgin. Kən məsotolən təfagə e pətan. Kən məsotunən nat
megəh itəm kəmaril nentou məto-inu nitan əh-ikin e nipətin.
Kən okəsotunən nitan.
21 Okotəkəike motən-iəhau ilat nəhlan o nələhəuən
nəməlinuən tətatig, məto-inu təmətuoun rəkis e Sapat min
rafin, netəmim koatafin Lou rəha Moses əpəh e nimə rəha
nuəfiminən rəha netəm Isrel. Kən katən-iarəp nəghatən min
əh e taon min rafin."

Kəməte naoa kəm iəfak min u Iaihluə min

22 Kən aposol min ne elta min ne netəm rəha niməfak
kəmotegəhan məmə okotahl-ipən ilat min neen kotətəu-pən
Pol ne Panapas motuwin Antiok. Kən kəmotətgi-arəp Sae-
las ne Jutas u katən məmə Pasapas. Suah mil əh netəmim
koatisiai-in ilau.

15:13: Kal 2:9 **15:18:** Amos 9:11-12 **15:20:** Eks 34:15-17; Lev 17:10-16

23 Kən kəmotos-ipən naoa kəm ilat məmə okotos motuwin.
Naoa tatən məmə,
"Itimat aposol min ne elta min rəha niməfak, itimat
piatimat u itəmat. Iakotən təwir kəm itəmat əpəh Antiok, ne
Siria, ne Silisia u Iaihluə min, məto roiu ninotuwa piatimat
min.
24 Itimat emotəto məmə netəmim neen u e nikitimat
kəmotol tiəkis pik kəm itəmat, kən itəmat nəmotəto tərat
e nəghatən rəhalat. Məto itimat emisotos-ipənən nəghatən
məmə okotuwin kən mihin.
25 Tol nəhlan kən itimat emotaun-in nəghatən kit, kən
motegəhan məmə itimat kəiu okioas nəghatən rəhatimat
muətəu-pən Pol ne Panapas u ilau kuəwir pik otat.
26 Iuəhkir kiamis o wək u rəha Iərəmərə rəhatat, Iesu
Kristo.
27 Kən itimat ioatahl-ipinə Jutas ne Saelas məmə okiamnə
muehm itəmat. Ilau okuən əsas kəm itəmat nəghatən kitiəh əm
itəm itimat emotəte.
28 Kən Narmin Rəha Uhgin nikin tagien ne nikitimat
tagien məmə esotos-ipinə minən lou kit kəm itəmat məmə
otəfigəm pik otəmat, məto in əm u nəkotəkəike motol:
29 onisotunən nagwənən min u itəm kinol rəkis sakrifais
lan kəm narmi nat min u iərmis min; kən məsotunən nitan;
kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu
nitan əh-ikin e nipətin; kən məsotolən təfagə e pətan. Okəmə
nakotətəu-pən nəghatən min əh, onəkotuwin e suatip təwir.
Inu namnun rəhatimat nəghatən."
30 Kən netəm-iasol min əh kəmotahl-ipən netəm əh ilat kuwit
məmə okotuwin əpəh Antiok. Nian kəmotiet-pən Antiok,
kəmotaun-in netəmim rəha niməfak e ikin min əh, kən kotuwa
kitiəh, kən kotos-ipən naoa un kəm ilat.
31 Kən nian kəmotafin naoa un, nikilat təmagien məto-inu
nəghatən əh təmiləs-ipər nikilat.
32 Jutas ne Saelas ilau ien mil rəha Uhgin. Kəmuəghat
təfəməh kəm piatat min əh mətialəs-ipər nətəligən rəhalat
matioal ilat koatətul əskasik.
33 Kəmuatig tuwəh məsin ikin əh, kən piatat min
kəmotauiatipin ilau kən motətapəh məmə Uhgin otos-ipən
rəhan nəmənlinuən kəm ilau, kən motahl-ipən ilau kiatəlig-pən
o netəm u kəmotahl-ipa ilau.
34-35 Kən Pol ne Panapas kəmuatig tuwəh məsin əpəh An-
tiok, kən ilat netəmim tepət kəmoatən-iarəp ne moatəgətun
netəmim e Iərəmərə.

Pol ne Panapas kəmuəhap ilau min

36 Nian neen uarisig, Pol təmən-ipən kəm Panapas məmə,
"Təwir məmə kiatelig min mian muəplan pialau min e taon

15:28: Mat 23:4

min itəm kəmuən-iarəp nəghatən ikin rəha Iərəmərə kəm ilat, muəplan-tu məmə koatahratig.”
37 Kən Panapas tolkeike məmə otit min Jon Mak.
38 Məto Pol təplan məmə təsətuatipən, məto-inu Jon Mak tinapəs rəkis ilau əpəh Pamfilia mitəlig məsətəu-pənən ilau mətoarus kioal namnun e wək.
39 Kən kəmuən təskasik e nənən əh, kən muəhap ilau min. Kən Panapas təmit Mak kən mios nego kit mian əpəh Saepras.
40 Məto Pol təmit Saelas ilau min. Kən netəm koatəfak kəmotəfak məmə Iərəmərə otehm wir ilau e rəhan nəwirən, kən motahl-iarəp ilau.
41 Kən kəmualiwək mian-pən Siria ne Silisia ikin kən matuem əskasik niməfak min.

16

Timoti təmətəu-pən Pol ne Saelas

1 Kən Pol təmaliwək min muwin əpəh Tepe ne Listra. Kən ikin əh, etəmim kit əh-ikin rəha Iesu, nərgin u Timoti. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, məto rəhan tata in etəm Kris.
2 Netəm koatəfak əpəh Listra ne Ikoniam kəmotən məmə Timoti in etəm təwir kit.
3 Kən Pol tolkeike məmə otit ilau min. Kən təməhg-ipən in məto-inu təməsolkeikeən məmə noanol min rəha Isrel nikilat otəht rat məto-inu kotitun məmə tata rəha Timoti in etəm Kris.
4 Kən nian iləhal kəməhaluwin e taon min, kəmətəhalən-iarəp kəm netəmim rəha Uhgin nəghatən rəha aposol min ne elta min itəm kəmotələhəu əpəh Jerusalem. Kən mitəhaləgətun ilat məmə okotəkəike katətəu-pən nəghatən min əh.
5 Kən e nolən əh, niməfak min kəmotəskasik e rəhalat nahatətəən, kən nian rafin netəmim koatuwa moatepət e niməfak.

Pol təməplan napilaiirən kit rəha Uhgin

6 Kən iləhal kəməhaluwin-pən əpəh Fritia ne Kalesia ikin, məto-inu Narmin Rəha Uhgin təməsegəhan-inən iləhal məmə okəhaluwin-pən Esia ikin məhalən-iarəp nəghatən u əh-ikin.
7 Nian kəməhaluwa iuəhkir e ikin Misia ne ikin Pitinia, məhalolkeike məmə okəhaluwin Pitinia. Məto Narmin rəha Iesu təsegəhan-inən məmə okəhaluwin.
8 Kən kəməhalaliwək məhaluwin-pən Misia ikin, kən məhalatite-pa e taon əh Troas.
9 Kən lapin in, Pol təməplan nat kit tahmen e napilaiirən. Təməplan məmə etəm Masetonia kit tatətul matətapəh əskasik ron məmə, “Awi, okol nakuwa Masetonia masitu etimat.”

15:37: Wək 12:12,25 **15:38:** Wək 13:13; Kol 4:10 **16:1:** Wək 14:6; 2 Tim 1:5
16:2: Fil 2:19-22 **16:4:** Wək 15:23-29 **16:6:** Wək 18:23

10 Nian Pol tinəplan rəkis əm nat əh, kən enoataii-pən
rəhatimat natimnat məmə ekotuwin Masetonia, məto-inu
enoatitun məmə Uhgin tətaun-in itimat məmə ekotən-iarəp
namnusən təwir rəha Iesu kəm netəm ikin əh.

Litia əpəh Filipae təmən nipahrienən e Iesu

11 Kən emotos nego kit motiet əpəh Troas motaiu ətuatip
əm o nitən Samotres. Kən kəmən lawigin emotuwin motuar
e taon Neapolis.
12 Kən emotiet ikin-u motaliwək əm motuwin əpəh e taon əh
Filipae, u tatəməhl aupən e nitən asol Masetonia. Netəm ikin
əh, netəm Rom ətuatip. Kən emotatig məsin əh-ikin.
13 Kən e Sapat, nian rəha nəfakən, emotiet e taon əh kən
motuwin əpəh ləhau e nəhau kit itəm emotəto məmə netəmim
kotuwin ikin katəfak. Kən emotuwin moatəpələh katəghat
itimat nipitan itəm kəmotaupən motuwa katəpələh.
14 Kən pətan Tuatira kit əh-ikin tatətəlig-in itimat, nərgin u
Litia. In pətan itəm tatol-salim-in niməhan nəgui-naris u nian
rafin niməhan əh nəmtin tiəkis pik. Pətan əh nian rafin in
tatəfak kəm Uhgin, kən Iərəmərə təmol nikin timətmətig məmə
otən nipahrienən e nəghatən itəm Pol tatən.
15 Kən kəmol baptais lan ne rəhan min, ne rəhan iolwək min.
Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə, "Awi, okol nakotuwa imak
ikin kotatig məsin məto-inu itəmat ninotitun rəkis məmə io
iatən nipahrienən e Iərəmərə." Kən in təmatəkəike kəm itimat,
kən ekotuwin iman ikin.

Kəmiləs-ipən Pol ne Saelas e kalapus əpəh Filipae

16 Kən nian kit, nian emoatuwin ikin rəha nəfakən əh, kən
pətan əkəku kit təməplan itimat e suatip. In slef rəha netəmim
neen itəm kəmotos-nəmtin. Pətan əh narmin rat kit tətatig
lan itəm tol in tatən-iarəp natimnat itəm otəpanuwa. Kən
matol win e məni tepət rəha rəhan netəm-iasol min məto-inu
netəmim kotətou ilat məmə ilat okotəto rəhan nəghatən.
17 Kən in təmatuarisig-in itimat Pol, kən matən əfəməh
məmə, "Netəm u, netəm rəha Uhgin u in ilis, ilis pik. Koatən-
ipinə kəm itəmat suatip rəha Uhgin məmə in otosmegəh
netəmim lan."
18 Təmatol nəhlan etimat nian tepət, mətoarus nian kit Pol
tinəto tərat o nat əh minəpou in. Kən in təmeirair magət e
narmin rat apon məmə, "E nərgi Iesu Kristo iatən-ipinə kəm
ik məmə onakiet rəkis e pətan əkəku un." Kən roiu agin min,
narmin rat apon təmiet e pətan əkəku əh.
19 Kən nian rəhan netəm-iasol itəm koatərəmərə lan
kinotitun məmə kinotakiə e suatip rəhalat o nolən win e

16:17: Mak 1:24

məni, kəmotəto tərat. Kən kəmotaskəlim Pol ne Saelas motiləs
ilau motuwin əpəh e ikin rəha kaonsel rəha taon əh,
20 məmə okuətul e niganəmti netəm Rom, netəm rəha kot.
Kən ilat kəmotən məmə, “Suah mil u ilau noanol rəha netəm
Isrel. Ilau kətioal nat tərat tepət u imətat ikin.
21 Ilau katuən məmə kitat okotəkəike kətəu-pən suatip pisin
min. Məto suatip min əh kəsotətuatipən e lou rəhatat. Kitat
netəm Rom. Okol kitat kəsotolən nəhlan.”
22 Kən netəm ikin əh kəmotuwa motəplan ilat minoatən rat
ilau. Kən suah mil u rəha kot kuən-ipən kəm mopael min
məmə okotapeg rəhalau natimnat motalis ilau.
23 Kən kəmotalis ilau mau tepət, kən uarisig kotiləs-ipən ilau
e kalapus. Kən motən-ipən kəm etəm tatehm kalapus məmə
otəsəmkarəpənən elau kiaiet muagim.
24 Nian etəm rəha nehmən kalapus təməto nəghatən əh,
təmiləs ilau muwin e rum kit əpəh imə agin, kən mətu-pən nig
e nelkilau tahmen e hankap.

Etəm tatehm kalapus təmən nipahrienən e Iesu

25 Kən nian tinəlis kinkin lapin, Pol ne Saelas katuəfak, kən
ilau katuan napuən min rəha nənwiwiən Uhgin. Kən netəmim
min e kalapus koatətəlig-in ilau.
26 Kən roiu agin-əh min, namig asol kit təməloal e nəptən
kən mol nimə kalapus təməloal pik, kən nafiluə min e kalapus
kəmoterəh, kən sen itəm kəməlis netəmim lan kəmotisas.
27 Kən nian etəm rəha nehmən kalapus təmaiir, məplan
məmə nafiluə min rəha kalapus kəmoterəh, nikin təmaht
məmə netəm koatəməhl e kalapus kinotagim rafin. Kən miləs-
ipər rəhan naip məmə otagimnu atip in lan.*
28 Məto Pol təmagət əfəməh məmə, “!Ei! !Əsaruən ik! Itimat
rafin əpəh ikin.”
29 Kən suah əh təmaun məmə okiləs lait ka, kən in təmaiu
muwin əpəh imə, misin-pən nulin əpəh e nelki Pol ne Saelas
ikin mətasiəp.
30 Kən mit ilau məhaliet əpəh ihluə kən mətapəh olau məmə,
“!Suah mil! ?Ekahro nulan məmə Uhgin otosmegəh io?”
31 Kən kuən-ipən kəm in məmə, “Onəkəike mən nipahrienən
e Iərəmərə Iesu, kən məmə Uhgin otosmegəh ik ne rəham min.”
32 Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha Iərəmərə kəm in ne
netəmim itəm kotatig ilat min.
33 Nat əpnapin lapin agin, məto suah əh təmit ilau muwin
maikuas e niməgəm min e nipətilau itəm kəmalis ilau ikin. Kən
e nian əm əh, kəmol baptais lan ilat rəhan min.

16:20: Mak 13:9 **16:22:** 2 Kor 11:25; 1 Tes 2:2 * **16:27:** E nian əh, okəmə mopael kit tairaməg e etəm tatol kalapus tagim, okəike kohamnu mopael əh. **16:27:** Wək 12:18-19 **16:30:** Wək 2:37

34 Kən in təmit Pol ne Saelas muwin əpəh iman ikin mosipən nagwənən kəm ilau. Kən in ne rəhan min rafin nikilat təmagien mərioah məto-inu kəmotən nipahrienən e Uhgin.

35 Nian təmian, etəm rəha kot mil əh kuən-ipən kəm mopael min məmə, “Okotuwin kerəh e suah mil əh katian.”

36 Kən suah əh etəm rəha kalapus təmən-ipən kəm Pol məmə, “Etəm rəha kot mil kəmuən məmə ekoterəh etəlau nakatian, kən iaiet mətian kən muətul mətig.”

37 Məto Pol təmən-ipən kəm mopael min əh məmə, “?Ei, məto naka əh? Itimlau etəm Rom mil.† Kən etəm rəha kot mil əh kəsuəplanən nat kit məmə emioal tərat, məto e niganəmti netəmim kəmotalis itimlau, kən kiləs-ipən itimlau e kalapus. ? Kən roiu kioalkeike məmə oekiaiet anion əm? !Kəp! Ilau əm okuəike muea ikin-u kən mialəs-iarəp itimlau.”

38 Kən mopael min əh kəmotuwin kən-ipən kəm etəm rəha kot mil əh. Kən nian kəmuəto məmə Pol ne Saelas ilau etəm Rom mil, ilau kəmuəgin pik.

39 Kən kəmian muən-ipən kəm Pol ne Saelas məmə, “!Ei, kəsi! Emioal tərat etəmlau.” Kən uarisig kiaiet ilau motiet e nipəg noa kalapus, kən muən-ipən wir kəm ilau məmə okiaiet e taon əh.

40 Kən Pol ne Saelas, ilau kəmiaiet e kalapus mian e nimə rəha Litia. Ikin əh kəmuəplan piatat ne winitat min rəha niməfak, kən muəghat məsin kəm ilat mətialəs-ipər nikilat. Kən uarisig u, kiaiet mətian.

17

Pol ne Saelas kəmian əpəh Tesalonaeka

1 Kən Pol ne Saelas kəmualiwək mian-pən əpəh e taon mil əh Amfipolis ne Apolonia, mueia miaet-pa e taon əh Tesalonaeka. Ikin əh, nimə rəha nuəfiminən kit əh-ikin rəha netəm Isrel.

2 Kən Pol təmol tahmen əm e itəm tatol nian min, təmuwin əpəh imə e nimə əh. Kən e Sapat kisil ilat netəm əh noanol min rəha Isrel kəmoatol nəghatən tepət o Naoa Rəha Uhgin.

3 In tatən kəm ilat məmə, “Naoa Rəha Uhgin tatən wir agin-əh məmə Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, otəpanəto nahməən e nipətin, muwa mətoarus mimis, kən Uhgin otəpanosmegəh min in e nimisən. Iesu u itəm iatən kəm itəmat, inu Kristo əh.”

4 Ilat neen kəmotən nipahrienən e nəghatən əh, kən kəmotətəupən Pol ne Saelas. Kən netəm Kris tepət itəm koatəfak kəm

† **16:37:** Okəmə suah kit in etəm Rom, məto katətu-pən nəghatən kit lan, kən lou kit əh-ikin rəhalat məmə aupən kapman otol nalpinən kəm in, məto in otəkəike mətul e kot mən-iarəp nəwtain nəghatən katətu-pən lan. Afin e Wək 25:15-16.

Uhgin, ne nipitan asol tepət itəm koatərəmərə e nipitan min, kəmotətəu-pən ilau.

5 Məto netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel, kəmotetəhak, kən motuwin moategəs-in netəm nol təfagə, əpəh e nikal suatip min ne ikin min, motuwa minoatos ilat min, kən minoatol nəratən tepət əpəh e taon əh. Kən kəmotuwin e nimə rəha suah kit nərgin u Jeson, moteatəp nafiluə e nimə, moategəs-in Pol ne Saelas. Kəmotolkeike məmə okotiləs-ipən ilau e nelmi kaonsel əh-ikin əh.

6 Nian kəməsotəplanən ilau, kən kəmotaskəlim Jeson ne piatat min neen motəmki-pən ilat məmə okotətul aupən in netəm-iasol min rəha kaonsel. Kən kəmotagət əfəməh moatən məmə, "Suah mil əh Pol ne Saelas kətioal nat tərat tepət e ikin min, kən minuea e taon rəhatat.

7 Kən suah u Jeson təmaun-in ilau kian iman ikin, məto ilat koatətgəhl lou rəha Sisa itəm tatərəmərə e nitən min. Ilat koatən məmə Iərəmərə kit min əh-ikin tətatig, nərgin u Iesu."

8 Nian noanol min rəha Isrel kəmotən nəghatən əh, motol netəmim ne netəm-iasol min əh kinotəruru əfəməh məmə okotol naka.

9 Kən netəm-iasol min əh kəmotol Jeson ne piatat min kəmotos-ipən məni neen, məmə in nəniəkisən kit məmə okəsotol minən nat əh, kən motahl-ipən ilat koatuwin.

Pol ne Saelas kəmian əpəh Perea

10 Nian tinapinəp, kən piatat min ikin əh kəmotahl-ipən Pol ne Saelas məmə okian e taon əh Perea. Nian kəmiaiet-pa ikin əh, kəmian e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel.

11 Noanol min rəha Isrel ikin əh nətəligən rəhalat təwir, maprəkis-in netəm Tesalonaeka, məto-inu kotolkeike pik məmə okotətəlig-in nəghatən rəhalau. Kən nian rafin, koatafin wir e Naoa Rəha Uhgin, moategəs-in məmə nəghatən rəhalau tətuatip o kəp.

12 Məto-inu e nolən əh, kən tepət kəmotən nipahrienən e Iesu. Kən nipitan asol min Kris tepət, ne netəm Kris tepət kəmotən nipahrienən e Iesu.

13 Məto nian noanol min rəha Isrel əpəh Tesalonaeka kəmotəto məmə Pol tatən-iarəp min nəghatən rəha Uhgin əpəh Perea, kən ilat kəmotuwa min əpəh ikin minoatol netəm Perea kinotol min təməht kəm ilau.

14 Kən e nian əm əh, piatat min kəmotahl-ipən min Pol tuwin əpəh itəhəi muwin e nego muwin Atens, mapəs əm Saelas ne Timoti kətuatig əpəh Perea.

15 Kən netəmim itəm kəmotit Pol moatuwin Atens, kinoatitəlig-pa min Perea, Pol tahləpis ilat məmə okotən-ipən

---

17:7: Luk 23:2; Jon 19:12

kəm Saelas ne Timoti məmə okuaut uəhai əm mian muəplan min in.

Pol əpəh Atens

16 Nian Pol təmatəsahgin Saelas ne Timoti əpəh Atens, in
təmətо tərat pik mətо-inu nian taliwək mətan ikin əh, məplan
ikin əh tərioah e narmi nat min.
17 Mətо-inu o nat əh, kən in tuwin əpəh e nimə rəha
nuəfiminən rəha netəm Isrel ilat netəm Isrel ne Iaihluə min
itəm koatəfak kəm Uhgin, moatəghat pik o nat əh. Kən nian
rafin in tatuwin ikin katol maket ikin matəghat kəm netəm
əpnapin min əm.
18 Kən iəgətun min neen netəm Kris, kətaun-in ilat Epiki-
urien ne Sitoik,* ilat min koatəghat. Ilat neen koatən məmə, "?
Suah əh təmiləs əm nəghatən əpəh kit e suatip matən, kahrmə
tatən naka əpəh?"
Kən netəmim neen kotəmə, "Itimat ekotəto məmə tatəghat-
in uhgin min rəha ikin pisin pisin min." Koatəghat nəhlan
mətо-inu Pol tatəghat-in Iesu, matən məmə təmimis mətо
Uhgin təmosmegəh min.
19 Kən kəmotaun-in-pən Pol məmə otuwa mətul e niganəmti
kaonsel rəha netəm koatəpələh e nitot əh Areopakus. Kən
kaonsel əh təmən-ipən kəm in məmə, "Ekotolkeike məmə
ekotitun nipəti nəghatən wi itəm nakatən. 20 Nəghatən min əh
neen, ekotəto məmə tol pisin agin-əh, kən ekotolkeike məmə
ekotitun nipətin."
21 Kəmotəghat nəhlan mətо-inu netəm Atens ne netəm ik
pisin min itəm kəmotuwa Atens, kotolkeike məmə okotəpələh
əm katətəlig-in nəghatən wi min əh, kən motəuhlin wir nənən
lan.
22 Kən Pol tətul e niganəmti netəm rəha kaonsel əh məmə,
"Netəm Atens. Io enəplan rəkis məmə rəhatəmat nətəligən
tepət tatuwin o uhgin min.
23 Nian io etaliwək ikin-u imatəmat ikin, matəplan ikin
nəkoatəfak min ikin ne narmi nat min, kən eməplan nəghatən
kit itəm itəmat nəmotəte-pən rəkis e kəpiel kit məmə, INU
IKIN KATəFAK-PəN KəM UHGIN KIT ITəM ITIMAT EKOTəRURU. Mətо
uhgin itəm itəmat nəkoatəfak kəm in, itəm nəkotəruru, Uhgin
əh inəh itəm io iatən-ipinə kəm itəmat.
24 Uhgin əh inəh təmol nəptən u, ne natimnat rafin itəm
koatatig lan, kən in matərəmərə e neai ne nəptən, in təsatigən
e niməfak min itəm kitat əm netəmim kəmotol.

17:17: Wək 18:19 * **17:18:** Epikiurien ne Sitoik - Iəgətun min neen itəm koategəs-in nipahrienən. Ilat Epikiurien koatən məmə natimnat itəm tatol suah kit nikin tagien, inu nəukətin rəha nəmegəhən təwir. Ilat Sitoik koatən məmə təwir okəmə suah kit təsətoən nagienən ne nahmməən e nikin.

25 Nat kit təsikəən ron itəm kitat netəmim kotitun nolən kosipən kəm in. Məto-inu in pisin əm tatos-ipa nəmegəhən kəm kitat kitiəh kitiəh, matos-ipa natimnat rafin kəm kitat.

26 Aupən, aupən agin-əh, in təmol əm suah kitiəh əm. Kən netəm rafin ikin min kəmotiet əm e suah əh, kən in pisin əm təmələhəu ilat rafin e ikin min, kən in pisin əm təmən nian itəm ilat okotan lan, ne nuantən min rəhalat.

27 Uhgin əh təmol nəhlan məmə kitat rafin okotəkəike kegəsin məmə okotehm, tahmen e etəmim itəm tateameam əpnapin əm məmə otehm nat kit. Məto nipahrienən məmə Uhgin əh, sənəmə in isəu o kitat.

28 Tahmen e itəm suah kit təmən aupən məmə, 'Məto-inu kitat koatəkul-pən əm e Uhgin, kən moatos nəmegəhən, moataliwək, moatol natimnat rafin.' Kən mahmen e suah kit rəhatəmat itəm təməte rəkis napuən kit məmə, 'Kitat min kitat nenətin min.'

29 "Məto-inu kitat nenəti Uhgin, okol kitat kəsotənən məmə in tahmen e natimnat itəm netəmim koatol ilat e iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa ne kəpiel. In sənəmə nat kit itəm suah kit titun nol əmən e nelmin o e rəhan nenatigən. !Kəp!

30 "E nian əh aupən itəm netəmim kotəruru Uhgin, tahmen e itəm Uhgin təmahtosig-in niganəmtin məmə otəsəplanən nolən rat min əh. Məto roiu tatən kəm kitat rafin e ikin min rafin məmə, 'Itəmat rafin onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat min nolən rat min.'

31 In təmən nəhlan, meto inu in tinəmitəpun rəkis nian itəm in otakil nolən lan rəha netəmim, kən in otol əm e suatip itəm tətuatip. Uhgin tinitəpun rəkis etəmim itəm otakil nolən min rəha netəmim, kən in tinəmol rəkis kəm netəmim məmə in otol nəhlan, məto-inu tinol rəkis suah əh təmegəh e nimisən."

32 Nian ilat kəmotəto nəghatən məmə Uhgin təmol suah kit təmegəh min e nimisən, neen kəmotalah-əmnu, məto neen katən məmə, "Itimat ekotolkeike məmə ekotəto min rəham nəghatən."

33 Kən Pol təmiet e nəghatən əh rəha kaonsel.

34 Kən netəmim neen kotuwin kəkul-pən lan, moatən nipahrienən e Iesu. Netəm əh kit nərgin u Taionisiəs, in etəm kit rəha kaonsel əh, ne pətan kit min nərgin u Tamaris, ne netəmim neen min.

18

Pol təmuwin Korin

1 Uarisig e natimnat min əh, Pol təmiet əh Atens, muwin e taon pisin kit min, nərgin u Korin.

17:25: 1 King 8:27; Wək 7:48 **17:25:** Sam 50:12 **17:27:** Sam 145:18; Jer 23:23
17:29: Aes 40:18-20; 44:10-17; Wək 19:26 **17:31:** Sam 96:13

2 Ikin əh, təməplan suah kit, in noanol rəha Isrel, nərgin u
Akwila. Təmaiir əpəh Pontas, məto təmuwin mətatig əpəh
Itali e taon asol əh Rom. Uarisig, kən etəm Rom əh, Klotias
itəm tatərəmərə e ikin min, təmol lou kit məmə noanol min
rəha Isrel okotəkəike motiet Rom. Kən Akwila ne rəhan pətan
Prisila kəmiaet mueia mətuatig əpəh Korin. Kəməsuatigən
təfəməh kən Pol tiet-pa, məplan ilau.
3 Kən mətatig iləhal min ilau, matəkul-pən elau e wək rəhalau,
məto-inu wək rəhan rəha nosən məni tahmen əm əh wək
rəhalau. Ilat netəm rəha nəhlən nimə tapolən.
4 Kən e nian rafin e Sapat, nian rəha nəfakən, Pol ne noanol
min rəha Isrel ne netəm Kris koatol nəghatən tepət əpəh e nimə
rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, məto-inu Pol tolkeike məmə
otiuw-pa ilat məmə okotən nipahrienən e Iesu.

5 Kən Saelas ne Timoti kəmiaiet Masetonia, kən nian
kəmiaiet-pa ikin əh, Pol təmapəs wək kən matən-iarəp əm nian
rafin namnusən təwir matən wir kəm noanol min rəha Isrel
məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.

6 Məto ilat kəmotetəhau, kən moatəhai. Kən Pol təmorautin-
orautin rəhan sot asol e niganəmtilat. Kən mən məmə, "Okəmə
nəkotatig e nəratən lan nian Uhgin otakil netəmim e Namnun
Nian, məto rəhatəmat atip. Tətuoun əh-roiu, ekuwin mən-
iarəp namnusən təwir o Iaihluə min."

7 Kən in təmiet elat muwin mətatig e nimə rəha suah kit
sənəmə noanol rəha Isrel, məto in tatəfak kəm Uhgin, nərgin
u Titias Jastas. Rəhan nimə in e nikal nimə rəha nuəfiminən
rəha netəm Isrel.
8 Kən Krispas u in tatərəmərə e nimə əh, in ne rəhan min, ilat
kəmotahatətə e Iərəmərə. Kən netəm Korin tepət min kəmotəto
nəghatən rəha Pol, kən kəmotahatətə e Iesu, kən kol baptais
elat.
9 Kən nian kit lapin, Pol təməplan nat kit tahmen e
napilaiirən. E napilaiirən əh, Iərəmərə təməghat kəm in məmə,
"Əsəginən ilat. Uwin mən-iarəp rəhak nəghatən məsamegən,
10 məto-inu kilau min ik. Netəmim okol kəsotərəkinən ik,
məto-inu netəmim tepət e taon əh ilat rəhak netəmim min."
11 Kən Pol təmatig ikin əh nup kitiəh kən məwig sikis,
matəgətun netəmim e nəghatən rəha Uhgin.

Netəm Isrel kəmotiləs-ipən
Pol e kot

12 Kən nian Kalio, in kapman rəha netəm Akaea, kən netəm
Isrel kəmotuwa kitiəh motaskəlim Pol motiləs motuwin e kot.

18:2: Rom 16:3 **18:3:** Wək 20:34 **18:5:** Wək 17:14-15 **18:6:** Wək 13:46,51; Wək 20:26 **18:10:** Jos 1:9; Aes 41:10

13 Kən motən məmə, “Suah u tətalkut məmə otiuw-
pən netəmim məmə okotəfak kəm Uhgin e nolən kit itəm
təsətuatipən e Lou.”
14 Kən Pol təmətul məmə otəghat, məto Kalio təmən-ipən kəm
ilat məmə, “Netəm Isrel. Otətəlig-in-tu. Okəmə nat u in nat kit
təsətuatipən, o təsətəu-pənən lou, itəmat nəkotitun rəkis məmə
ekəike məto nəghatən rəhatəmat.
15 Məto, nəghatən u in musmus əm kit rəhatəmat e nərig min
ne natimnat min rəha Lou rəhatəmat, kən tətatig əm etəmat
məmə onəkotən kələhəu wir. Io nikik təsagienən məmə ekakil
nat tol nəhlan kit.”
16 Kən in mahl-iarəp ilat e kot.
17 Kən nian kəmotuwin ihluə, əmun kəmotaskəlim Sostenes
u etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel.
Kən kəmotoh kəmotoh əpəh e nafiluə e nimə kot. Məto Kalio
təsolən nat kit məmə otən-iəhau ilat.

Pol təmitəlig Antiok əpəh Siria

18 Pol təmatig nian tepət əpəh Korin ilat piatat min. Kən
uarisig tapəs ilat muwin ikin əh-ikin Kegkria. Aupən Pol təmol
nəniəkisən kit kəm Uhgin, kən ikin-u in təməte min əm noanun
matol namnun nəniəkisən lan rəhan. Kən in təmos min nego
kit ikin əh mitəlig-pa Siria. Kən Akwila ne Prisila kəmuətəu-
pən in.
19-21 Nian kəmotuwa e taon əh Efesas, iləhal kəməhaluar.
Kən Pol təmuwin əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm
Isrel, kən kəmotən nəghatən tepət. Ilat kəmotətapəh ron məmə
otatig məsin ilat min ilat. Məto in təmə, “Ei kəsi, kəpə. Okol
esatigən.” Məto nian in təmiet təmən-ipən kəm ilat məmə,
“Okəmə Uhgin tolkeike məmə ekuwa min, kən epanuwa min
məplan itəmat.” Kən in təmos nego kit miet Efesas, məto
təmapəs Akwila ne Prisila kətuatig ikin əh.
22 Nian Pol təmuwa e taon əh Sisaria, kən muar. Kən
maliwək muwin məmə otəplan netəm rəha niməfak əpəh
Jerusalem. Kən uarisig, təmitəlig-pa min əpəh Antiok.
23 Təmatig məsin ikin əh, kən miet min maliwək muwin-pən
əpəh Kalesia ne Fritia ikin matem əskasik netəm rəha Iesu.

Apolos təmuwin Efesas ne Korin

24 Kən suah kit təmuwa əpəh Efesas, in noanol kit rəha Isrel,
nərgin u Apolos. In təmaiir əpəh Aleksantria, kən in etəm wir
kit rəha nəghatən, kən mitun wir min nəghatən min e Naoa
Rəha Uhgin.
25 Ilat kəmoatəgətun rəkis in e suatip rəha Iərəmərə. Kən
nian rafin nigəm tatuəp e nikin o nən-iarəpən nəghatən rəha

18:18: Nam 6:18; Wək 21:24

Uhgin. Kən nəghatən rəhan e Iesu in tətuatip tətuatip. Məto in titun əm nolən baptais itəm Jon təmatol aupən.

26 Kən in təmatən-iarəp əskasik nəghatən rəha Uhgin əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel. Nian Prisila ne Akwila kəmuəto in, kəmiait məhaluwin əpəh e rəhalau nimə, kən muən-iarəp wir kəm in suatip rəha Uhgin.

27 Kən nian Apolos tolkeike məmə otuwin əpəh Akaea, kən piatat min əpəh Efesas kəmotasitu lan motəte naoa kit tuwin kəm netəm rəha Iesu əpəh Akaea, motətapəh olat məmə kotitun nosən Apolos motuwin əpəh iməlat ikin. Kən nian in təmuwin ikin əh, in təmasitu wir elat. Ilat min əh, ilat kəmotahatətə e Iesu e nəwirən rəha Uhgin.

28 Apolos təmasitu elat nəhlan məto-inu in etəm wir kit rəha nəghatən, kən in matən-iarəp wir e Naoa Rəha Uhgin məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa. Kən e niganəmti netəmim, təmatoh-iəhau nəghatən rəha netəm Isrel.

19

Pol təmuwin min Efesas

1 Nian Apolos təmətatig əh əpəh Korin, Pol təmətip suatip kit əpəh ilis ikin e nitot min miet-pa əpəh Efesas. Ikin əh təməplan netəmim neen rəha Iesu.

2 Kən təmətapəh olat məmə, “?Tahro? ?Narmin Rəha Uhgin tinuwa mərioah mətatig etəmat nian nəmotahatətə e Iesu, o kəpə?”

Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “Itimat esotəto aginən məmə nat kit min əh-ikin Narmin Rəha Uhgin.”

3 Kən Pol təmətapəh olat məmə, “?Məto kəmol baptais ahro nulan etəmat?”

Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “Kəmol baptais etimat e nolən baptais itəm Jon təmatol.”

4 Kən Pol təmə, “Nolən baptais itəm Jon təmatol tatol e netəmim itəm koatəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min. Məto Jon təmatən-iarəp məmə netəmim okotəkəike motahatətə e etəmim itəm otəpanuarisig in. Suah u in Iesu.”

5 Kən nian netəmim kəmotəto nəghatən əh, kən kəmol baptais elat e nərgi Iərəmərə Iesu.

6 Kən nian Pol təmələhəu-pən nelmin e rəhalat-kapə, Narmin Rəha Uhgin təmuwa mərioah mətatig elat. Kən kinoatəghat e nəghatən ik pisin min, kən moatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipən kəm ilat.

7 Kən netəm əh, ilat rafin tuelef.

18:28: Wək 9:22 **19:1:** 1 Kor 3:6 **19:2:** Wək 8:16 **19:4:** Mat 3:11 **19:6:** Wək 8:17; Wək 10:44,46

8 Kən Pol təmatuwin e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm
Isrel e məwig kisil matən-iarəp əskasik nəghatən e namnusən
təwir rəha Uhgin məsəginən. Kən ilat min ilat, kəmotol
nəghatən tepət məto-inu in tolkeike məmə otiuw-pa ilat o
nərəmərəən rəha Uhgin.
9 Məto netəmim neen, rəhalat-kapə tiəkis pik məmə okotən
nipahrienən e rəhan nəghatən. Kən kəmoatəghat rat e suatip
rəha Iərəmərə rəhatat e niganəmti netəmim rafin. Məto-inu
o nolən min əh, kən Pol təmiet elat kən mit netəm rəha Iesu
kotuwa koatuarisig-in. Kən nian rafin ilat netəmim koatəghat
əpəh e nima sikul asol kit itəm suah kit, nərgin u Tiranas,
təmatəgətun ikin aupən.
10 Kən Pol təmatol wək əh o nup kəiu apiəpiə. Məto-
inu təmatol nəhlan, kən netəmim itəm koatatig e ikin əh
Esia, noanol min rəha Isrel ne netəm əpnapin əm, ilat rafin
kəmotəto nəghatən rəha Iərəmərə.

Nenəti Skefa min

11 Kən Uhgin təmol Pol tatol nat pispis min itəm tol pisin agin-
əh.
12 Natimnat rəha Pol tahmen e iagkəsip ne natimnat itəm
təmatuwin lan, netəmim koatəmik moatuwin moatek netəm
koatimis lan. Kən nimisən min kəmotəwir, kən narmin rat min
kəmotiet elat.
13 Kən netəm Isrel neen koatuwin ikin pisin pisin min neen,
moatəhg-iarəp narmin rat min e netəmim, kən netəm əh
kəmotalkut məmə okotol nat əh e nərgi Iərəmərə Iesu. Kən
kəmoatən-ipən kəm narmin rat min məmə, "E nərgi Iesu, etəm
kitiəh əm itəm Pol tatən-iarəp, otiet."
14 Kən e netəm kəmoatol nat əh, sepin əh-ikin nenəti suah kit,
nərgin u Skefa, u in pris asol agin rəha Isrel.
15 Məto narmin rat təmən-ipən kəm ilat məmə, "Ekitun suah
u Iesu, kən mitun min Pol. ?Məto itəmat pah min un?"
16 Kən suah apon narmin rat tətatig lan, təmətul maht
ilat mərəkin ilat, məhap-əhap rəhalat natimnat mapeg rəkis,
kən kotaipiəpiə əm motagim e rəhan nimə kəmotaig e nita
kəməhap-əhap ilat.
17 Nian noanol min rəha Isrel ne netəm Kris kəmotəto nat
əh, kəmotəgin pik. Kən netəmim komotiləs-ipər nərgi Iərəmərə
Iesu tər pik.
18 Kən netəmim tepət itəm kotahatətə e Iesu, kəmotən-iarəp
kəm netəmim nat tərat min itəm kəmoatol.
19 Neen itəm kəmoatəmik nərik, ilat min kəmotəmik naoa
min rəhalat e nat əh moatuwa, moatan-ətip e niganəmti
netəmim. Nian netəmim kəmotafin e nəmti naoa min əh,
tahmen e fifti-milian fatu ilat rafin.

19:11: Wək 14:3 **19:12:** Wək 5:15 **19:17:** Wək 5:11

20 Kən nəghatən rəha Iərəmərə təmaiu iahgin e nəsanənən
asol rəha Uhgin.

Nərgəhəuən asol kit əpəh Efesas

21 Kən uarisig e nat əh, Pol tinən e nikin məmə otitəlig-
pən əpəh Jerusalem, məto otuwin-pən Masetonia ne Akaea
ikin. Kən in tən məmə, "Nian emuwin rəkis Jerusalem, ekəike
muwin min Rom."
22 Kən in təmahl-ipən Timoti ne Erastas itəm katuasitu lan,
məmə okuaupən mian əpəh Masetonia. Məto in otatig pitən
məsin əpəh ikin Esia.
23 Kən e nian əh, nərgəhəuən asol kit təmər əpəh Efesas o
Suatip rəha Iərəmərə.
24 Suah kit əh-ikin itəm tatol natimnat e iaen kit katən məmə
silfa, nərgin u Temetrius. Ikin-u netəmim tepət koatəfak kəm
uhgin kit pətan, nərgin u Atemis. Kən Temetrius tatol narmi
nimə min e silfa itəm tahmen e nimə rəha narmi nat rəha
Atemis. Kən nian tatol-salim-in ilat, matos məni asol ilat
rəhan netəmim min.
25 Kən təmaun-in rəhan netəmim min ne netəm pisin itəm
koatol wək kitiəh əm məmə okotuwa kitiəh. Kən tən məmə,
"Io min, nəkotitun rəkis məmə koatol win e məni asol e wək
u rəhatat.
26 Məto itəmat nəmotəplan ne motəto məmə tahro nu-
lan suah əh Pol tatərəkin netəmim tepət kən kinoatətəu-pən,
sənəmə e Efesas əm, məto iuəhkir ikin min rafin e nitən əh
Esia. In tatən-iarəp məmə uhgin min itəm netəmim əm koatol
e nelmilat, sənəmə uhgin min pahrien.
27 Kən roiu əh, iuəhkir əm tatərəkin suatip rəhatat o nosən
məni, kən iuəhkir əm min in tatol məmə netəmim okotəplan
rat nimə rəha Atemis, u itəm in ilis pik. Kən namnun, okəmə
naka nəghatən rəhan otərəkin nərgin Atemis itəm ilis pik tuwa
mol nat əpnapin əm lan. Məto ikin-u Esia ne ikin min rafin,
netəmim koatəfak kəm uhgin u rəhatat."
28 Nian kəmotəto nəghatən əh, nikilat təmahmə təmahmə,
kən əmun minotagət əfəməh məmə, "!Ure e Atemis u Efesas!"
29 Kən nat əh təmaiu mirəfin taon. Kən netəmim tepət
kəmotuwa kitiəh motuwin kaskəlim etəm Masetonia mil əh
itəm katualiwək iləhal Pol, nərgilau u, Kaeas ne Aristakas. Kən
kəmotuwin kələh kiuw-pən ilau əpəh ikin nian rafin koatol
mitig asol ikin.
30 Kən Pol tolkeike məmə otuwin məghat kəm netəm əh,
məto netəm rəha Iesu kəsotegəhan-inən.
31 Ne netəm-iasol neen rəha kaonsel asol əpəh Esia itəm
kotolkeike Pol, kəmotahl-ipən nəghatən kəm in moatən-iəhau
əskasik məmə otəsuwinen əh netəm əh-ikin.

19:21: Wək 23:11; Rom 1:13 **19:23:** 2 Kor 1:8 **19:29:** Wək 20:4; 27:2; Kol 4:10; Flm 24

32 Kən ikin əh, netəmim koatol wilig wilig tepət motagət
əfəməh. Neen koatən nat pisin, kən neen koatən nat pisin.
Məto tepət kotəruru məmə kəmotuwa o naka.
33 Kən noanol min neen rəha Isrel kəmotətgi-pən suah kit
nərgin u Aleksanta məmə otuwin mətul aupən-in ilat. Kən
təmos-ipər nelmin matefətutu ilat məmə otən-iarəp nehmən
rəhan.
34 Məto nian netəmim kəmotitun məmə in noanol kit rəha
Isrel, kəmotagət əfəməh min məmə, "! Ure e Atemis əpəh
Efesas! !Ure e Atemis əpəh Efesas!" Kəmotagət əfəməh motos
aua kəiu.
35 Kən etəm-iasol kit u kapman asol rəha taon Efesas,
təmətul mən-iəhau ilat məmə, "! Okəsotagətən-tu!" Kən mən
məmə, "!Ei, netəmim! Atemis u, in uhgin rəhatat. Kən nərgin
in ilis. Kən netəm ikin min rafin kotitun məmə in wək rəhatat
netəm Efesas məmə okotehm wir nimməfak rəhan, kən motehm
wir kəpiel asim rəhan itəm təmisi-pən e neai muwa.
36 Kən suah kit tikə itəm otən məmə iateiuə. Kən tol nəhlan,
təwir məmə nətəligən rəhatəmat teiuaiu. Təsəwirən məmə
nakotalməl nulan.
37 "Nəmotos suah mil un motuwa ikin-u, məto ilau
kəsuakləh-inən nat kit e nimə rəha narmi nat rəhatat, kən
məsuəghat ratən e nərgi pətan əh, uhgin rəhatat.
38 Okəmə Temetrius ne rəhan iolwək min koatəplan-pən
nəghatən rat e suah kit, nian əh-ikin rəha kot ne netəm u kot
əh-ikin. Təwir məmə okotuwin kən-iarəp nəghatən rat min əh
itəm kəmotəto kəm ilat.
39 Məto okəmə nat kit min əh-ikin itəm nakotolkeike məmə
onəkotol, onəkotəkəike motiləs motuwin e mitig ətuatip rəhan.
40 Timətig əm məmə okotiləs-ipən kitat e kot o nolən u-roiu
məmə koatərgəhəu pik. Iuəhkir kotəmou təpiə əm ikin. ?Kən
okol kəsotənən nat kit məmə kəmotuwa ikin-u e nəpələhən u-
roiu o naka? Məto-inu nəpələhən u, nipətin tikə."
41 Nian təmən rəkis nəghatən əh, kən mən-iəhau nəghatən
mahl-ipən ilat məmə okotagim min.

20

Pol təmuwin əpəh Masetonia ne Akaea

1 Nian nəratən əh təmol namnun, Pol təmaun-in netəm rəha
Iesu məmə okotuwa kitiəh. Kən matəghat kəm ilat o nem
əskasikən elat. Kən uarisig in, tauiatipin ilat miet maliwək
muwin əpəh Masetonia.
2 Təmuwin əh-ikin əh tepət ikin kən matos-ipən nəghatən tepət
kəm netəmim rəha Iesu matem əskasik ilat, kən miet-pa Kris.
3 Matig mos məwig kisil ikin əh, kən uarisig təmə otos nego
kit mitəlig-pa Siria. Məto təmətо məmə noanol min rəha Isrel
kinoatol noa anion kit məmə okotohamnu əpəh e nego. Kən

təməuhlin rəhan nətəligən, kən mapəs nego mətaliwək əm
mitəlig-pən Masetonia.
4 Netəmim itəm kəmoatətəu-pən e nian əh, kit u Sopata nəti
Piras etəm Perea, ne Aristakas, ne Sekantas, etəm Tesalon-
aeka mil, ne Kaeas etəm Tepe, ne Timoti, ne netəm Esia mil
u Tikikas ne Trofimas.
5 Kən e Filipae, netəm əh kəmotaupən motuwin katəsahgin
itimat əpəh Troas.
6 Nian lafet rəha Pret U Is Tikə Lan təmol namnun, itimat
emotos nego kit motiet əpəh Filipae motaiu nian faif kən
panotuwin əpəh Troas, motuwin motəplan ilat kən mətatig
motos wik apiəpiə.

Iutikas təmimis kən məmegəh min əpəh Troas

7 E Sarare lapin, emotuwa kitiəh məmə ekotəfak, kən
moatagwən, kən moatun Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu.
Kən Pol təməghat kəm netəmim məto-inu titun məmə olawig
tatuwin mapəs ilat. Kən təməghat mətoarus nalugi nian lapin.
8 Nipəgnoa nimə itəm ioatəpələh ikin, in e nimə kəmol kilpin-
ilpin tər. Kən kəmasiepən e lait tepət əh-ikin.
9 Kən etəm aluə kit, nərgin u Iutikas, tatəpələh e winta
ikin. Nian Pol tatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin matən matən,
kən Iutikas, napilən tinatos, tinatiuw nəm, əmun məme e
winta misi-pər muwin morin əpəh ləhau e nəptən. Kən nipəg
noa nimə itəm təməme ikin, in tatol kisil lan. Kən nian
kəmoteiuaiu motuwin, məto tinimis rəkis.
10 Kən Pol təmuwin min əpəh ləhau muwin misin nulin e
nikali etəm əlue əh, kən miləs mago-ipa e nelmin mil, kən mən-
ipən kəm ilat məmə, "Nikitəmat təsahmən. In tinəmegəh min."
11 Kən Pol təmər min muwin əpəh ilis kən mol Nagwənən
Rəha Nəmtətin Rəha Iesu ilat min ilat, kənu motagwən kitiəh.
Kən tatəghat min kəm ilat mətoarus tian, əmun tatuwin mapəs
ilat.
12 Kən ilat kəmotit etəm aluə un motuwin latuənu. Nikilat
tətagien məto-inu netəm aluə təməmegəh min.

Kəmotiet Troas motuwin Maelitas

13 Kən Pol təmən məmə otaliwək əm muwin əpəh e taon əh
Asos, məto itimat ekotuwin e nego motuwin kiləs in əh-ikin.
Kən itimat ekotos nego kaupən kan əpəh Asos, kən in tuarisig
muwa. 14 Nian təmiet-pa, ekotit motuwin e nego. Kən itimat
rafin motuwin əpəh Mitilen.
15 Emotiet motuwin ikin əh, kən lawigin ekotuwa katəməhl
ihluə e nəptən əh Kios. Kən lawigin min ekotuwa e nəptən
əkəku Samos. Kən lawigin min epanotuwa Maelitas kən
motuwar ikin.
16 Pol təmən rəkis məmə esotətulən Efesas məto-inu
təsolkeikeən məmə ekotan pik əh e nitən Esia. In təmalkut

məmə ekotuwin uəhai Jerusalem məmə in otuwin e lafet rəha Nagwənən Wi katən məmə Pentekos.

Pol təmauiatipin netəm-iasol min rəha niməfak əpəh Efesas

17 Kən nian emotuwar əpəh Maelitas, Pol təmahl-ipən nəghatən əpəh Efesas məmə elta min rəha niməfak okotuwa-
tu kəplan.
18 Nian kəmotuwa, təməghat kəm ilat məmə, "Itəmat
nəkotitun rəkis rəhak nolən itəm iatol nian emuwa əpis ikin-
u Esia mətoarus-pa roiu.
19 Io iolwək əm rəha Iərəmərə. Kən rəhak nətəligən in ləhau
əm. Kən nian rafin nahui nəmtək tətaiu otəmat. Kən nian
rafin etatig e nian əskasik min, məto-inu noanol min rəha Isrel
kotolkeike məmə okotohamnu io.
20 Itəmat nəkotitun məmə o nian iatəghat kəm itəmat ne
matəgətun itəmat e niki netəmim natimnat min itəm otasitu
etəmat, məsəhluaig-inən nat kit otəmat, iatən-ipinə rafin e
nipəgnoa nimə min kən ihluə e nigamnəmti netəmim.
21 Iatən-ipən ətuatip kəm netəm Isrel ne netəm Kris məmə
okotəkəike motəuhlin ilat e rehalat nəmegəhən motuwa o
Uhgin, kən motahatətə e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo.
22 "Kən roiu əh, enatuwin Jerusalem məto-inu Narmin Rəha
Uhgin təmən kəm io məmə ekuwin. Esitunən məmə ekahratig
əh-ikin.
23 Nat kitiəh əm ekitun məmə taon min rafin itəm iatuwin-
pən ikin, Narmin Rəha Uhgin tatən-ipa kəm io məmə nian
ekuwin ikin əh ekatig e nəratən kit kən muwin e kalapus.
24 Kən esəginən natimnat min əh. Nəmegəhən rəhak in nat
əpnapin əm. Məto iakolkeike pik məmə ekol namnun wək itəm
Iərəmərə Iesu təmos-ipa məmə ekol o nən-iarəpən namnusən
təwir e nəwirən rəha Uhgin.
25 "Emuwin e ikin min rafin matəghat kəm itəmat e
nərəmərəən rəha Uhgin, kən roiu əh ekitun məmə okol
nəsotəplan minən io nian kit.
26 Kən iatən-ipinə kəm itəmat əh-roiu e niganəmti Uhgin
məmə, okəmə itəmat kit otuwin tərat ikin, məto sənəmə io
emol.
27 Emən-ipinə rafin natimnat kəm itəmat itəm Uhgin
tolkeike məmə onəkotitun.
28 "Onakoatəto wir itəmat. Kən netəmim itəm Narmin Rəha
Uhgin təmos-ipinə e nelmitəmat, onəkotəkəike kehm wir ilat
e niməfak rəha Uhgin tahmen e etəm rəha sipsip itəm tatehm
wir rəhan sipsip min. Ilat min əh, Uhgin təmos-nəmtin ilat e
nita nətin.*

20:17: Wək 18:21 **20:18:** Wək 18:19–19:10 **20:23:** Wək 9:16; 21:11 **20:24:** Wək 21:13; 2 Tim 4:7 * **20:28:** Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən u "nita nətin" in tol min-nulan: "nitan atip." **20:28:** 1 Tim 4:16; 1 Pita 5:2-4

29 Enitun rəkis məmə nian ekiet rəkis etəmat, netəmim neen
itəm kotahmen e kuri iarupin min okotuwa məmə okotus
itəmat netəmim rəha Iesu.
30 Itəmat atip min əm neen okəpanotətul moteiuə məmə
okotit-irəkis netəm rəha Iesu.
31 Kən onakoatəto wir itəmat kən məsotaluinən məmə e nup
kisil eməsapəsən nən-ipinəən nəghatən u kəm itəmat e nian
min rafin. Kən nian neen, emitasək otəmat.
32 "Kən roiu əh, iatos-ipən itəmat e nelmi Uhgin, ne nəghatən
rəhan kəm itəmat məmə in təmolkeike pik itəmat. Nəghatən
u nəsanənən lan əh-ikin məmə otol itəmat nakotəskasik, kən
mos-ipinə nəwirən itəm Uhgin təmən rəkis məmə otos-ipən
kəm rəhan netəmim min.
33 "Io sənəmə etəmim itəm iakolkeike pik məni rəha etəm
pisin, o natimnat itəm koatuwin lan.
34 Itəmat nəkotitun rəkis məmə io atip əm, iatol wək o nosən
natimnat itəm io ne netəm koatuarisig-in io kotolkeike o
natigən.
35 Nian nəmotehm rəhak nolən min, eməgətun suatip min
əh kəm itəmat məmə onəkotol mihin motasitu e netəm u
kəsotəskasikən. Kən onəsotaluinən nəghatən rəha Iərəmərə
Iesu itəm təmən məmə, 'Təwir agin o netəm u itəm koatos-ipən
kəm netəmim maprəkis-in itəm koatəsahgin məmə okos-ipən
kəm ilat.' "
36 Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, təmeiuaiu misin
nulin kən məfak ilat min ilat.
37 Kən kəmotasək pik motaskəlim Pol katəpah nikapin mo-
tauiatipin.
38 Kəmoatəto tərat pik məmə təmən kəm ilat məmə okol
kəsotehm minən niganəmtin. Kən ilat min kəmotaliwək mo-
tuwin əpəh nego ikin.

21

Pol təmuwin Jerusalem

1 Nian emotauiatipin rəkis ilat, emotuwin e nego kən motiet,
motaiu ətuatip əm o nitən əkəku əh, Kos. Kən lawigin ekotuwa
e nitən əkəku əh, Rotes. Kən emotiet min ikin əh motuwa min
e ikin kit katən məmə Patara, kən motuwar ikin. 2 Ikin əh
emotəplan nego kit, kinatən məmə otiet muwin əpəh Fonisia.
Kən ekotətipən lan motiet min.
3 Itimat emotuwa kəplan nitən asol əh Saepras, kən motaiu-
pən e nikalin u pis ikin kən motaiu e nitən Siria. Nego əh
təmuwa e taon əh Taea məmə otəmki-par natimnat ikin. Kən
ekotuwar ikin.

20:29: Mat 7:15; Jon 10:12 **20:31:** 1 Tes 2:11 **20:34:** 1 Kor 9:11-12 **20:34:** Wək 18:3; 1 Tes 2:9

4 Ikin əh emotuwin kəplan netəm rəha Iesu. Kən motatig
itimat min ilat, kos wik apiəpiə kit. Kən Narmin Rəha Uhgin
təghat kəm ilat, kən ilat kəmotən-ipən əskasik kəm Pol məmə
otəsuwinən Jerusalem.
5 Məto nian rəhatimat natigən ikin-u tinol namnun, kən
ekotiet minoatuwin, kən netəm rəha Iesu ikin əh, ne rəhalat
nipitan min, ne nətilat min kəmotətəu-pa itimat ekotuwin əpəh
itəhəi e nimənkləkil. Kən motisin nulitimat ikin motəfak, kən
motauiatipin itimat min.
6 Kən ekotuwin e nego, ilat kotitəlig-pən iməlat ikin.
7 Kən nego təmiet Taea maiu o nitən Toleme. Kən ekotuwar
ikin motuwin kəplan piatimat min, kos nian kitiəh.
8 Kən lawigin, ekotiet min motuwin kuwar əpəh e taon
Sisaria kən motuwin kətatig e nimə rəha Filip u itəm tatuwin
ikin min matən-iarəp namnusən təwir. Kən in tatol sepin lan
e netəmim itəm kəməmki-pər ilat aupən o nasituen e aposol
min.
9 Netin pətan kuwit kəsotətəu-pənən iərman. Nipitan əh
koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipən kəm ilat.
10 Emotatig nian kisil o kuwit ikin əh, kən ien kit rəha Uhgin
əpəh Jutia təmuwa, nərgin u Akapus.
11 Təmuwa məplan itimat kən miləs-irəkis kətəut rəha Pol,
kən məlis əfimən atip nelmin ne nelkin lan, kən mən-iarəp
məmə Narmin Rəha Uhgin təmən kəm in məmə, "Netəm-iasol
neen rəha Isrel okotəlis nəhlan suah əh rəhan u kətəut, kən
motiləs-ipən e nelmi Iaihluə min."
12 Nian emotəto nəghatən əh, itimat netəm ikin əh, emotən-
iəhau əskasik Pol məmə otəsuwinən Jerusalem.
13 Məto Pol tən-ipin kəm ilat məmə, "? Tahro nakotasək?
Nəkotol katətgəhl nikik o nuwinən ikin əh. Io esəgin əmən o
nuwinən e kalapus o nərgi Iərəmərə Iesu, məto iategəhan min
məmə ekimis ron əpəh Jerusalem."
14 Nian emotəplan məmə okol Pol təsəuhlinən rəhan
nətəligən, kən ekotapəs əm, moatən məmə, "Pəs Iərəmərə
otol əm nulan itəm in tolkeike mihin."
15 Emotatig məsin ikin-u, kən uarisig ekotaii-pən rəhatimat
natimnat, moataliwək əm motuwin Jerusalem.
16 Netəmim neen rəha Iesu əpəh Sisaria kəmotətəu-pa itimat
motit itimat motuwin e nimə rəha etəm Saepras kit u in etəm
rəha Iesu nuwəh rəkis mətoarus-pa əh-roiu, nərgin u Nason.
Kən motapil ikin.

Pol təmuwin məplan Jemes

17 Nian emotuwa Jerusalem, piatat min nikilat təmagien pik
məmə okotəplan itimat.

21:4: Wək 20:23 **21:8:** Wək 6:5; 8:40 **21:10:** Wək 11:28 **21:11:** Wək 20:23; 21:33 **21:13:** Wək 20:24

18 Kən lawigin Pol ne itimat rafin ekotuwin məmə ekotəplan
Jemes. Kən elta min rafin rəha niməfak kəmotuwa.
19 Pol təmən təwir kəm ilat kən mən-iarəp wir kəm ilat
natimnat rafin agin-əh e rəhan naliwəkən itəm Uhgin təmol
kəm Iaihluə min.
20 Nian kəmotəto nəghatən əh, ilat rafin nikilat təmagien,
kən kotənwiwi Uhgin motən-ipən kəm Pol məmə, "Ik ninitun
rəkis məmə roiu əh netəm Isrel tahmen e taosan tepət
kinotitun Iesu, kən ilat rafin kotaskəlim pik Lou rəha Moses.
21 Ilat kinəmotəto rəkis nəghatən neen itəm katən məmə
nakatəgətun noanol min rəha Isrel əpəh ikin rəha netəm pisin
pisin min məmə okotapəs Lou rəha Moses. Kən motəto məmə
ik nakatən kəm ilat məmə okəsəhg-ipənən nenətilat min, kən
kəsətəu-pən minən kastom rəhatat.
22 Roiu əh ilat okotəto məmə ik ninuwa ikin-u mətatig. ?Kən
okotahro nulan əh-roiu?
23 Təwir məmə onəkol nat u itəm ekotən-ipinə kəm ik əh-roiu.
Nəman kuwit ikin-u itəm kəmotol nəniəkisən kit ilat Uhgin.
24 Olawig nəkəike mit ilat motuwin, kən mos-nəmtin rəhalat
nat megəh min rəha sakrifais, kən itəmat min ilat motol
sakrifais rəha nafələn itəm Lou rəhatat tatən. Kən ilat kotitun
nakən rəhalat-kapə təpiə. Nian natol natimnat rafin əh, kən
netəmim okotitun məmə kateiuə lam, məto nipahrienən, ik
nataskəlim əh Lou rəha Moses.
25 Itimat emotahl-ipən rəkis naoa kit kəm Iaihluə min itəm
kotahatətə e Iesu. Naoa tatən nəhlan məmə ilat okəsotunən
nita, ne nagwənən itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat
min, kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu
nitan əpəh ikin e nipətin, kən məsotolən təfagə e pətan."
26 Kən lawigin, Pol ne netəm əh kuwit kotuwin kol natimnat
itəm Lou tatən. Kən Pol tuwin əpəh e Nimə Rəha Uhgin
məmə otən-ipən kəm pris min məmə nian kuwəh əh-ikin
tətatig əh məmə Lou tatən, kən pris min okotol sakrifais kuwit
tinahmen-in netəm min əh.

Netəm Isrel kəmotaskəlim Pol əpəh e Nimə Rəha Uhgin

27 Nian tinuwa iuəhkir o nian sepin itəm sakrifais rəha
nafələn otol namnun lan, netəm Isrel neen itəm kəmotisi-
pən Esia aupən, kəmotəplan Pol əpəh e niməfak, kən kinotos
nimanin netəmim rafin əh, kən motaskəlim Pol,
28 motagət əfəməh lan məmə, "!Ei, netəm Isrel! !Otuwa ka-
situ etimat! Suah ilouin əpə itəm tatuwin ikin min matəgətun
netəmim məmə okotetəhau kitat matən kəm ilat min məmə
Lou rəha Moses in nat əpnapin əm ne Nimə Rəha Uhgin. Kən
mit netəm Kris neen u Iaihluə min motuwa ikin-u imətat pisin

21:19: Wək 15:12 **21:20:** Wək 15:1,5 **21:24:** Nam 6:1-20; Wək 18:18 **21:25:** Wək 15:29 **21:26:** 1 Kor 9:20

əm ikin e Nimə Rəha Uhgin, kən nolən əh təmətgəhl Lou kən minol tinamkimik ikin-u.”
29 Kəmotən nəhlan məto-inu kəmotəplan suah əh Trofimas
etəm Efesas təmətaliwək ilau Pol əpəh i taon. Kən nikilat təht
məmə okəm-naka Pol təmit muea e ikin rəha netəm Isrel e
Nimə Rəha Uhgin.
30 Kən netəmim rafin e taon kəmotagət əfəməh o nat əh,
motaiu motuwin kaskəlim Pol motewkəkan-iarəp əpəh e Nimə
Rəha Uhgin. Kən pris min kotahtosig uəhai əm e nafiluə e Nimə
Rəha Uhgin.
31 Nian kəmotalkut məmə okotohamnu Pol, kən etəm
tatərəmərə e mopael min rəha Rom əpəh Jerusalem, təmos
nəghatən məmə katol nat asol kit əpəh e taon.
32 Kən təmaut məmik rəhan neen mopael min ne netəm-
iasol min lan motaiu motuwin əpəh netəmim koatəmou ikin.
Nian netəmim kəmotəplan ilat, kən kotapəs nohən Pol, kətul
kəpnapin əm.
33 Kən etəm tatərəmərə e mopael min təmuwa o Pol
maskəlim, kən magət e rəhan mopael min kotuwa motəlis e
sen kəiu. Kən motətapəh o netəmim məmə, “?Etəmim pah u?
?Təmol nat tərat naka?”
34 Kən nimanin netəmim neen koatən nəghatən pisin, neen
koatən nəghatən pisin. Məto-inu kinotəruru ətuatip nəukəti
nəghatən, kən nagətən tinepət. Etəm tərəmərə e mopael min
apon tinəruru məmə kəmahrol nulan, kən magət e rəhan
mopael min məmə otiləs Pol kan e nimə rəhalat.
35 Nian Pol tinategupər-egupər məmə otuwin imə, kən
mopael min kəmotea-pən ron kiləs-ipər, məto-inu netəmim
nikilat təmahməh pik məmə okotoh.
36 Ilat rafin kəmoatuarisig-in moatən əfəməh məmə, “!Oto-
hamnu! !Otohamnu!”

Pol təmən nəwtain nəghatən

37 Nian kəmotiləs motuwin məmə okotegu-pən imə, kən tən-
ipən kəm etəm tərəmərə e mopael min məmə, “Iakolkeike
məmə ekən nat kit kəm ik.”
Kən etəm tərəmərə e mopael min təmə, “?Nakahro mitun
nəghatən Kris?
38 ?Okəmə naka ik etəm Ijip ilouin itəm nəmatol nəratən
kəm rəhatimat kapman aupən, kən məmik netəmim fo-taosan
ilat Netəm Rəha Neim Apin itəm kotohamnu netəmim, kən
motuwin kətatig əpəh ikin taruən-aruən ikin?”
39 Məto Pol təmə, “Kəp. Io noanol kit rəha Isrel. Emaiir əpəh
Silisia e taon keike Tasas, kən io iatos nərəmərəən rəha ikin əh

21:29: Wək 20:4 **21:36:** Luk 23:18 **21:38:** Wək 5:36-37

e taon əh. Awi, kol nakegəhan-in io pəs ekəghat-tu kəm netəm min əh."
40 Kən tegəhan in. Kən Pol tətul-pər əpəh kategupər-egupər
ikin miləs-ipər nelmin mefətutu ilat lan məmə okəsotagətən.
Nian kəməsotagətən, kən təghat kəm ilat e nəghatən Isrel
məmə,

22

1 "Tata min ne piak min. Otətəlig-in-tu io. Pəs ekən rəhak kəm
itəmat."
2 Nian kəmotəto məmə təməghat kəm ilat e nəghatən ətuatip
rəhalat, kən nəghatən təmikə agin-əh, moatətəlig-in.
Kən tən məmə,
3 "Io noanol kit rəha Isrel. Emaiir əpəh Silisia e taon əh
Tasas, məto emepət u Jerusalem. Kamaliel təməgətun io.
Təməgətun wir io e Lou rəha tipitat min məmə ekətəu-pən
ətuatip. Kən e nian əh, ematəsanən o nolən natimnat itəm
Uhgin tolkeike tahmen etəmat u-roiu.
4 Aupən ematoh netəmim itəm kotətəu-pən Suatip Rəha Iesu.
Kən mətaskəlim ilat, nəman ne nipitan, matəmki-pən ilat e
kalapus.
5 Nəghatən min u pris asol agin ne netəm-iasol min rəha
kaonsel rəhatat kotitun nənən məmə nipahrienən. E nian
əh, emos naoa rəhalat muwin əpəh o netəm Isrel əpəh
Tamaskes. Kən ematuwin ikin əh məmə ekaskəlim netəm min
əh rəha Iesu məmik ilat muwa məmki-pən ilat e kalapus əpəh
Jerusalem mol nalpinən kəm ilat.

Pol təmən-iarəp məmə təmahro mətəu-pən Iesu
(Wək 9:1-19; 26:12-18)

6 "E nian mitgar tinalalin əm, kən enuwa iuəhkir o
Tamaskes, kən nəhag-əhagən kit tatuəp təruən təruən, təmisi-
pən e neai, masiəgəpin-pinə io ikin.
7 Kən ekisi-pər morin e nəptən. Məto nəwia suah kit tatən-
ipa kəm io məmə, '!Sol! !Sol! ?Tahro natol tərat kəm io nulan?'
8 Kən ekəmə, '?Məto Iərəmərə, ik pah?' Kən təmə, 'Io Iesu,
etəm Nasaret u itəm ik natol tərat lan.'
9 Netəm itəm kəmoatuarisig-in io e suatip, kəmotəplan
nəhag-əhagən əh, məto kəməsotətoən nəwia suah əh itəm
təməghat kəm io.
10 Kən ekətapəh ron məmə, '?Iərəmərə, ekahro nulan əh-
roiu?' Kən Iərəmərə tən-ipa kəm io məmə, 'Ətul maliwək
muwin əpəh Tamaskes. Ikin əh, suah kit əh-ikin itəm otən-
ipinə kəm ik natimnat itəm Uhgin tinəmən rəkis məmə ik
onəkol.'

22:3: Wək 5:34 **22:4:** Wək 8:3

11 Məto-inu nəhag-əhagən əh təsanən pik, kən mol niganəmtək təpis, kən netəmim itəm koatuarisig-in io kotos əm nelmək motit io ekotuwin Tamaskes.
12 “Kən ikin əh, suah kit əh-ikin, nərgin u Ananaeas, in suah kit itəm tətaskəlim wir Lou rəhatat, kən netəm Isrel əh-ikin əh kotisiai-in pik.
13 Kən təmuwa məplan io mətul-pa iuəhkir ron io məmə, ‘Piak Sol, roiu əh niganəmtim otəwir min.’ Kən e nian əm əh, niganəmtək təmaiir min enatəplan in.
14 Kən tən-ipa kəm io məmə, ‘Uhgin rəha tipitat min aupən, in təmitəpun rəkis ik məmə ik onəkitun natimnat itəm in tolkeike. Kən ik məplan Etəm Ətuatip əh rəhan, kən məto ətuatip rəhan nəghatən e nohlin.
15 Onəkəike mən-iarəp kəm netəmim rafin natimnat itəm ik nəməto kən məplan.
16 ?Kən roiu əh, nakatəsahgin naka? Ətul muwin məfak-pən kəm Iesu, kən kol baptais lam, kən in otafəl rəham nolən rat min.’ ”

Uhgin təmahl-ipən Pol kəm netəm u sənəmə netəm Isrel

17 Kən təmatən məmə, “Uarisig e nat u, kən ekuwin Jerusalem. Ikin əh, emuwin e Nimə Rəha Uhgin matəfak, kən məplan napilaiirən kit itəm Uhgin təmos-ipa.
18 E napilaiirən əh, eməplan Iərəmərə tatən-ipa kəm io məmə, ‘Ətul uəhai əh-roiu agin miet Jerusalem. Məto-inu netəm ikin-u okol kəsotətəlig-inən rəhak nəghatən itəm ik natən.’
19 Məto ekəmə, ‘Iərəmərə, netəm əh kotitun wir məmə aupən ematuwin əpəh e nimə rəha nəfakən rəhalat mətaskəlim netəm u kotahatətə lam muwa mətalis ilat matəmki-pən ilat e kalapus.
20 Kən nian netəmim kəmotahtimnu Stipen, kən nitan təmaiu məto-inu təmatən-iarəp ik. Məto io min, ematətul itimat min ilat. Kən nikik tətagien məto-inu kotaht Stipen e kəpiel, kən matehm rəhalat natimnat.’
21 Məto Iərəmərə təmən-ipa kəm io məmə, ‘Uwin. Məto-inu io etahl-ipən ik ikin əh kəm Iaihluə min.’ ”
22 Kən kəmoatətəlig-in wir kətoarus tən namnun. Məto nian kəmotəto nəghatən əh, motagət əfəməh məmə, “!Otiləs-iarəp suah un, kohamnu! !Təsəwirən məmə otatig!”
23 Kəmoatəkəike motagət əfəməh motərakin əpnapin əm rəhalat natimnat, moatəmik nimoulul katərakin əpnapin əm.
24 Kən etəm Rom itəm tərəmərə mopael min tən məmə okiləs kan əpəh e nimə rəha mopael min. Kən təmə okalis məto-inu

22:18: Wək 9:29-30 **22:19:** Wək 8:3; 26:9-11 **22:20:** Wək 8:1 **22:21:** Wək 9:15

tolkeike məmə Pol otən kəm in məmə netəmim kotagət pik lan nəhlan o naka.
25 Məto nian kəmoatietain wir Pol məmə okotalis, kən tən-ipən kəm netəm-iasol min əh kit rəha mopael min itəm tatətul iuəhkir ron məmə, "! Ei! Io etəm Rom u. ? Tətuatip məmə onəkotalis io nian esuwinən əh e kot?"
26 Nian etəm-iasol rəha mopael min təmətо nəghatən əh, təmuwin məplan etəm tərəmərə elat mən-ipən kəm in məmə, "!Ei! !Okəmə naka ik nəkəruru suah əh in etəm Rom!"
27 Kən etəm tərəmərə e mopael min əh tətapəh o Pol məmə, "!Ei! Ən wir-tu məmə ik etəm Rom pahrien o kəp."

Kən Pol tən məmə, "Əwəh. Iatən pahrien."

28 Kən etəm tərəmərə e mopael min təmə, "Emətou məni pik o negəhan-inən io məmə ekuwa io etəm Rom."

Məto Pol təmə, "Rəhak tata in etəm Rom. Kən tol nəhlan, io etəm Rom."
29 Kən əmun mopael min itəm kəmoatətul matip məmə okotalis Pol kəmotaut kani məntaalat ka isəu. Kən nian etəm-iasol əh təmitun məmə Pol in etəm Rom, kən təməgin məto-inu tinəlis rəkis e sen.

Pol təmətul aupən e kaonsel

30 Kən lawigin, kən etəm tərəmərə e mopael min əh tolkeike məmə otitun ətuatip məmə tahro netəm Isrel koatol nəhlan e Pol. Kən mən kikis rəkis sen lan, kən maun-in pris asol min ne netəm-iasol rəha kaonsel rəha netəm Isrel məmə okotəpələh kəghat, kən muwin miləs Pol muwa tətul aupən in ilat.

23

1 Kən Pol təmətag-pən ətuatip əm o netəm rəha kaonsel, kən mən məmə, "Piak min. E rəhak nəmegəhən aupən mətoarus-pa u-roiu, esətoən məmə nikik otəgin məmə emol nat tərat kit e niganəmti Uhgin."
2 Kən pris asol agin əh Ananaeas tən-ipən kəm netəm koatətul iuəhkir ron məmə kit otem-pən nohlin.
3 Məto Pol təmən-ipən kəm in məmə, "!Uhgin otol mihin min lam! Ik nakahmen e nimə itəm kəmol pen lan təruən pik əm ihluə, məto tamkimik əpəh imə. ?Tahro natəpələh ikin-u mətakil io e Lou rəhatat, məto ik nəmən məmə kit otem io? Ik ninətgəhl rəkis Lou əh."

4 Netəm koatəpələh iuəhkir o Pol kotəmə, "?Tahro natəghat rat e pris asol agin rəha Uhgin?"

5 Kən Pol təmə, "Piak min. Io esitun agin-əhən məmə in pris asol agin rəha Uhgin. Məto io ekitun məmə Naoa Rəha Uhgin tatən nəhlan məmə, 'Əsəghat ratən e netəm itəm kotepət lam.' "

22:25: Wək 16:37 **22:29:** Wək 16:38 **23:2:** Jon 18:22-23 **23:3:** Mat 23:27

6 Kən təməplan məmə nəwtain kaonsel məsin ilat Satusi min,
kən nəwtain məsin ilat Farisi min. Kən in təməghat əfəməh
məmə, “Piak min. Io Farisi kit. Rəhak tata ne tipik min, ilat
Farisi min. Məto netəm u kotolkeike əm məmə okotiuw-iarəp
io e kot məto-inu eməlləhəu-pən rəhak nətəligən e nahatətəən u
rəhatat məmə etəm təmimis otəpanəmegəh min.”
7 Nian təmən rəkis əm nəghatən əh, kən Farisi ne Satusi min
kəmotərgəhəu asol əpəh imə e kaonsel, kən minotəhap ilat
min, minotol nənən kəiu.
8 Məto-inu Satusi min koatən məmə nian etəmim otimis,
okol təsəmegəh minən. Kən moatən məmə nagelo tikə, kən
narmin tikə. Məto Farisi min koatən məmə, nat miləhal əh, in
nipahrienən.
9 Məto-inu o nat əh, kən ilat kəmotagət pik ron. Kən nəghatən
rəhalat təmər muwin ilis.
Kən iəgətun min neen rəha Lou u Farisi min, kəmotən
əskasik məmə, “Itimat esotəplan-pənən nəghatən rat kit ne e
suah u. Okəm-naka nipahrienən məmə narmin kit o nagelo
kit təməghat kəm in.”
10 Kən nərgəhəuən təməskasik pik. Kən etəm tərəmərə
e mopael min əh, təgin məmə okəmə okotiləs Pol əh-roiu,
okotearəsin-earəsin. Kən tahl-ipən rəhan mopael min məmə
okotuwin kiləs-irəkis Pol kiləs kan min əpəh iməlat ikin.
11 Kən lapin əmun, Iərəmərə tuwa o Pol mən-ipən kəm in
məmə, “Nat əh, nat əpnapin əm. Əsəginən. Ik nəmən-iarəp
rəkis io ikin-u Jerusalem. Kən onəkol mihin min əpəh Rom.”

Netəm Isrel neen kəmotən anion məmə okotohamnu Pol

12 Kən lawigin, netəm Isrel neen kəmotəpələh e nəghatən
kit, kən motən anion məmə okotohamnu Pol. Kən mo-
tol nəniəkisən kit məmə okəsotagwənən ne motənim nəhau
kətoarus okotohamnu Pol. Kən okəmə okotətgəhl nəniəkisən
əh, pəs Uhgin otoh ilat kotimis.
13 Ilat taprəkis-in foti itəm kəmoatol anion noa əh.
14 Kən kəmotuwin o pris asol min, ne netəm-iasol min rəha
niməfak rəha netəm Isrel, motən-ipən kəm ilat məmə, “Emotol
nəniəkisən kit məmə esotunən nat kit mətoarus ekotohamnu
Pol.
15 Kən itəmat ne netəm rəha kaonsel onəkotəkəike kahl-
ipən nəghatən kəm etəm tərəmərə e mopael min rəha Rom
motətapəh ron məmə, otəkəike miləs min Pol muwa u ikin-u,
kən moteiuə lan məmə onəkotəplan o natimnat min əh rəhan.
Kən itimat ekotəhluaig e suatip kətalkəlik məmə okotiləs kətah
u, kən ekotaskəlim kohamnu.”

23:6: Wək 26:5 **23:8:** Mat 22:23 **23:11:** Wək 27:24; 28:16,23 **23:15:** Wək 25:3

16 Məto rəhn ioanian Pol kit iərman, nəti winin, təmətо
nəghatən əh, kən muwin əpəh imə mopael min ikin mən-iarəp
kəm Pol.
17 Kən Pol taun-in etəm-iasol kit rəha mopael min tuwa, kən
tən-ipən kəm in məmə, “Awi, okol nakit etəm aluə u muwin
tehm etəm tərəmərə e mopael min. In tatos nəghatən kit məmə
otən kəm in.”
18 Kən mopael əh tit mian o etəm tərəmərə elat. Kən mən-
ipən kəm in məmə, “Suah u Pol itəm tətatig e kalapus, təmaun-
in io məmə oekit etəm aluə u muwa kəm ik. In tatos nəghatən
kit məmə otən kəm ik.”
19 Kən etəm tərəmərə e mopael min əh, tos nelmi suah apon
mian əpəh ikin kit ilau pisin əm, kən mətapəh ron məmə, “?
Naka əh nakəmə nakehm io ron?”
20 Kən suah un təmə, “Netəm-iasol min əpəh Isrel
kəmotegəhan rəkis məmə olawig kotuwa kətapəh ron ik
məmə onakit Pol mian əpəh e kaonsel rəhalat. Okoteiuə-in
ik məmə kaonsel tolkeike məmə otəplan wir min-tu nəghatən
min rəha suah əh.
21 Məto awi, əsegəhan-inən ilat kotiuw-pən ik. Məto-
inu rəhalat netəmim taprəkisi foti okotuwa katəhluaig
e suatip katəsahgin. Ilat kəmotol nəniəkisən kit məmə
okəsotagwənən məsotənimən nəhau mətoarus okotohamnu
pitən Pol. Kən minoatətul matip əm əh-roiu məmə okotol nat
əh, moatəsahgin əm rəham nəghatən.”
22 Kən etəm tərəmərə e mopael min apon təmə, “Əsən minən
kəm suah kit məmə nəmən-ipa nəghatən u kəm io.” Kən mahl-
ipən tatuwin.

Kəmahl-ipən Pol kəm Filiks u kapman rəha Rom

23 Kən etəm tərəmərə e mopael min taun-in rəhan etəm-iasol
kəiu mən-ipən kəm ilau məmə, “Okian muən kəm mopael min
ilat rafin fo-hanrit-sepinte məmə okotətul matip o nuwinən
Sisaria. Kən tu-hanrit okotaliwək əm, kən sepinte okotasuə e
hos, kən tu-hanrit itəm okotəmik niro okotətul matip. Okotiet
e nain klok əh-roiu lapin.
24 Kən motəkəike kiləs hos neen məmə Pol otəpələh elat, kən
motiləs motuwin kəm kapman əh Filiks, kən moatehm wir
məmə okəsolən nat kit lan e suatip.”
25 Kən etəm-iasol rəha mopael min təmətе naoa kit mos-ipən
kəm itəm mil un məmə okotiləs kan kəm kapman asol əh Filiks.
Naoa un tatən məmə,
26 “Filiks. Ik etəm ilis pik pahrien. Io Klotias Lisias iatəte
naoa kəm ik itəm ik natərəmərə e kapman, kən iatən təwir
kəm ik.

27 Suah u, noanol min rəha Isrel kinotaskəlim rəkis, kən
iuəhkir kotohamnu. Məto io eməto məmə in etəm Rom, kən
ekuwin itimat rəhak mopael min kiləs-irəkis olat.
28 Emolkeike məmə ekegəs-in-tu məmə nat naka təmol
təsətuatipən itəm koatəplan-pən lan, mol kotiləs motuwin e
kaonsel rəhalat.
29 Kən eməplan məmə in təsolən nat tərat kit ne itəm
otimis ron, o məmə otuwin o kalapus ron. Nəghatən min itəm
koatətu-pən lan in nat kit e rəhalat atip əm lou.
30 Məto uarisig suah kit təmuwa mən-ipa kəm io məmə
netəm Isrel koatol anion noa kit məmə okotohamnu, kən nikik
təht məmə təwir məmə ekahl-ipinə kəm ik. Enən-ipən rəkis
kəm netəm əh itəm koatol timəht kəm in məmə okotimnə kən-
ipinə kəm ik nat tərat min itəm koatəplan-pən lan.
Inəh namnu rəhak nəghatən."
31 Kən mopael min kəmotol əm məmə inu ne etəm tərəmərə
elat təmən mihin. Kəmotiləs Pol motuwin e taon əh Antipatris
lapin. 32 Kən lawigin, mopael min itəm kəmotaiu e hos min,
ilat əm kotiləs Pol motuwin. Kən mopael neen min kəmotitəlig-
pa iməlat ikin.
33 Mopael min əh kəmotiləs motuwin əpəh Sisaria, kən
motiləs-ipən naoa kəm etəm-iasol əh Filiks, kən motələhəu-pən
Pol e nelmin.
34 Nian kapman u təmafin naoa, kən mətapəh o Pol məmə,
"?Ik etəm hiə?" Kən nian təməto məmə Pol in etəm Silisia,
35 in təmən məmə, "Nian netəmim okotuwa kən-iarəp
natimnat itəm koatəplan-pən əh lam, io ekən kot otəpələh o
nətəligən u rəham, kən io ekakil." Kən mən-ipən kəm rəhan
mopael min məmə okotiləs-ipən Pol e nimə rəha kapman rəha
Rom itəm Kig Herot Asol təmiləkin aupən, motaskəlim əh-ikin.

24

Pol təmətul aupən e Filiks e kot

1 Nian faif tinuwin rəkis, kən pris asol agin, nərgin u Ananaeas,
təmuwin Sisaria ilat netəm-iasol min neen rəha Isrel ne
ienatig e lou,* nərgin u Tetalas. Nian kəmotiet-pa, kən mo-
tuwin kətul e niganəmti Filiks kən motən-iarəp nəghatən min
itəm nikilat təht məmə Pol təmol təsətuatipən.
2 Kən kəmotaun-in Pol məmə otuwa imə e nəghatən, kən
Tetalas tatən-ipən nəghatən min rəhalat kəm Filiks məmə,
"Etəm-iasol. Ekotisiai-in pik ik məto-inu ik ilis pahrien. Kən
nolən rəham o nəmikən itimat in tatətuatip wir. Imatimat
ikin təməməlinu nuwəh rəkis mətoarus-pa u-roiu. Kən ik

23:27: Wək 21:30-33; 22:25-27 **23:28:** Wək 22:30 **23:30:** Wək 23:16-23; 24:1-9 * **24:1:** Ienatig e lou in suah kit itəm titun wir lou mataghat e kot.

nəməg-ətuatip-in rəkis nolən u ikin-u məmə otol nəmegəhən ne
natigən rəhatimat təwir.
3 Kən nian rafin kitat koatəto təwir o natimnat min əh, kən
ekotənwiwi pik ik ron.
4 Esotolkeikeən məmə ekaskəlim pik ik, məto ekətapəh ron ik
məmə onakasəkitun itimat mətəlig-in wir-tu nəghatən əkuəkir
u rəhatimat.
5 "Itimat emotəplan rəkis məmə suah əh in etəm tərat kit. In
nəukəti nəratən tepət e ikin min e nitən min. In tatol itimat
netəm Isrel ekoatərgəhəu pik, kən etəm-iasol rəha netəm koat-
uarisig-in suah ilouin etəm Nasaret.
6 Kən in mətalkut məmə otol Nimə Rəha Uhgin tamkimik e
niganəmti Uhgin, kən ekotaskəlim.†
8 Kən okəmə nakətapəh ron, nəkitun nətoən nəghatən min u
tiet e nohlin itəm iatən-ipinə kəm ik."
9 Kən netəm Isrel kəmotegəhan e nəghatən rəha loea əh
moatən məmə, "Nəghatən min rafin əh, in nipahrienən."

Pol təmuhalpin nəghatən

10 Kən Filiks torin-pən rəhn-kapə kəm Pol məmə otəghat.
Kən Pol təghat məmə, "Etəm-iasol Filiks. Io ekitun wir məmə
ik nəmatakil e kot netəm u ikin-u imatimat ikin e nup tepət
rəkis. Kən tol nəhlan nikik tagien məmə ekən-iarəp nəwtain
nəghatən rəhak kəm ik.
11 Io emuwin Jerusalem minos əm nian tuelef əm məmə
ekuwin məfak. Kən ik nəkitun natətapəh-inən nat u məmə in
nipahrienən o neiuəən.
12 Netəm u koatətu-pa nəghatən u lak, kəsotəplanən ne
məmə ekuərgəhəu itimlau suah kit əpəh e Nimə Rəha Uhgin.
Kən məsotəplanən məmə iatol netəmim koatərgəhəu əpəh e
nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, o ikin min əpəh e taon.
!Kəp!
13 Kən okol təsəgətun ətuatipən kəm ik məmə nəghatən itəm
koatən lak u-roiu in nipahrienən, məto-inu in neiueiuəən.
14 "Məto ekitun nən-ipinən kəm ik məmə nipahrienən məmə
nian iatətəu-pən Suatip Rəha Iesu itəm netəm Isrel kotəmə in
nəfakən neiuəən, io iatəfak kəm Uhgin rəha tipitimat min, kən
io iatən nipahrienən e nəghatən min itəm kəməte e Lou rəha
Moses ne nəghatən rəha ien min rəha Uhgin aupən.

24:5: Wək 17:6 † **24:6:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəməte e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikin itəm tatilpin nəghatən u matən məmə, "Kən emotən məmə ekotətu-pən nəghatən kit lan e kot e nolən rəha Lou rəhatimat. 7 Məto Lisias itəm tərəmərə e mopael min, təmiləs nəlugi nənən rəhatimat, kən ilat rəhan netəmim kəmoteuw rəkis min suah u otimat. 8 Kən mələhəu nənən kit məmə netəmim itəm koatəplan-pən nəratən kit e suah u, otəkəike muwa mən-ipinə kəm ik." **24:6:** Wək 21:28-30

15 Io iatələhəu-pən əm rəhak nətəligən kəm Uhgin məmə in otol kəm netəm kəmotimis məmə okotəmegəh min, netəm u kotətuatip ne netəm kəsotətuatipən. Inu nətəligən kitiəh əm itəm nikilat tatəht.
16 Məto-inu tol nəhlan, kən etalkut pik məmə ekol nat naka itəm io ekitun məmə tətuatip e niganəmti Uhgin ne netəmim.
17 "Uarisig e nup neen itəm emiet u ikin-u Jerusalem, kən emitəlig-pa min məmə ekos məni muwin kəm netəm imak ikin, kən mol sakrifais min əpəh e Nimə Rəha Uhgin.
18 Kən nian ematol əh nat əh, kən enətuatip rəkis e niganəmti Uhgin, kəmotəplan io əpəh e Nimə Rəha Uhgin. Kən sənəmə itimat netəmim tepət, kən məsotərgəhəu minən.
19 Məto netəm Isrel neen itəm kəmotisi-pən Esia, kəmoatətul əh-ikin e nian əh. Kən okəmə koatos nəghatən kit tərat lak, təwir əm məmə ilat okotuwa kətul e niganəmtim kən-iarəp.
20 Məto okəmə kəpə, təwir məmə netəm Isrel min u itəm koatətul ikin-u, okotən-ipinə ətuatip kəm ik nat naka itəm emol təsahmenən e nian emətul e niganəmti kaonsel rəhalat.
21 Kəmotetəhau io o nəghatən kitiəh əm məmə nian emətul aupən-in elat, magət əfəməh elat məmə, 'Itəmat nakotakil io u-roiu məto-inu io iatən nipahrienən məmə netəm kəmotimis okotəmegəh min.' "
22 Suah əh Filiks in titun wir Suatip Rəha Iesu. Kən təmahtosig-in nəghatən əh məmə, "Nian Lisias u etəm tərəmərə e mopael min otiet-pa ikin-u, kən epanos-ipinə nəghatən e nəpələhən u-roiu."
23 Kən Filiks təmən-ipən kəm etəm tepət e mopael min məmə okoatehm wir Pol kən təmegəhan-in rəhan min məmə kotitun nosən natimnat itəm in tolkeike motuwa kəm in.

Pol təməghat kəm Filiks ne rəhan pətan

24 Kən uarisig e nian neen, Filiks təmit rəhan pətan Trusila muwa u noanol kit rəha Isrel. Kən Filiks tən-ipən kəm ilat məmə okotit Pol motuwa-tu tətul aupən in. Kən nian Pol təmuwa, kən matəghat kəm ilau matən-ipən nolən min rəha nahatətəən e Kristo Iesu.
25 Kən Pol təmatən-iarəp rəhan nipəgnəmtin min kəm ilau məmə otiuw rəhalau nətəligən. Kən nian in təməghat e nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatip, ne nolən itəm suah kit tatərəmərə e rəhan nətəligən ne nolən min, ne nian Uhgin otakil netəmim lan, kən Filiks təmegin təmegin kən mən məmə, "Tinahmen. Iet əh. Okəmə ekos nian kit min, kən panaun-in min ik."
26 Kən nian tepət tatən-ipən məmə Pol otuwa matuəghat, məto-inu in tolkeike məmə otəto Pol, məto nat kit min, nikin

---

24:15: Jon 5:28-29 **24:18:** Wək 21:17-28 **24:21:** Wək 23:6 **24:22:** Wək 23:26

təht məmə okəmə naka Pol otos-ipən məni neen kəm in pəs in tahl-iarəp.

27 Kən nian tinos nup kəiu, Filiks təmeiuaiu e kapman, kən suah kit nərgin u Posias Festas təmos nəmeen. Məto Filiks təmapəs Pol tətatig əm e kalapus məmə otol niki netəm Isrel tətagien.

25

Pol təmətapəh məmə otəplan Sisa

1 Nian Festas təmol kapman minos əm nian kisil, kən miet Sisaria muwin əpəh Jerusalem.
2 Ikin əh, pris asol min ne netəm-iasol min rəha Isrel kəmotən-ipən kəm Festas nakilən rəhalat e natimnat neen itəm nikilat təht məmə Pol təmol təsətuatipən.
3 Kəmotətapəh məmə Festas otol nəwialat, kən motolkeike məmə otahl-ipən Pol titəlig-pən əpəh Jerusalem, məto-inu ilat kəmotol anion noa kit məmə okotohamnu Pol e suatip.
4 Məto Festas təmə, "Pol otətatig əm e kalapus əpəh Sisaria. Kən otəsuwəhən, ekitəlig-pən əh-ikin.
5 Kən rəhatəmat neen netəm-iasol okotəkəike motətəu-pa io ekotuwin Sisaria, kən okəmə Pol təmol nat kit təsahmenən, kən okotətu-pa kəm io."

6 Kən Festas təmatig mos nian eit o ten ilat min ilat, kən mitəlig muwin əpəh Sisaria. Kən kəmən lawigin, tahl-ipən nəghatən məmə okit Pol ka, tətul e kot, kən muwin məpələh e jea itəm etəm tətakil nəghatən tatəpələh ikin.
7 Nian Pol təmuwa imə, netəm Isrel itəm kəmotisi-pən Jerusalem kəmotətul kitəlau in moatən-iarəp nəghatən əskasik neen e Pol, məto suatip tikə itəm otəgətun rəhalat nəghatən məmə koatən pahrien.
8 Kən Pol təmuhalpin nəghatən rəhalat məmə, "Esolən nat kit tərat e Lou rəha netəm Isrel, ne Nimə Rəha Uhgin, ne Sisa u tərəmərə e ikin min."
9 Məto Festas tolkeike məmə otol niki netəm Isrel tagien kən mətapəh o Pol məmə, "?Nikim tagien məmə onəkuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin makil rəham nəghatən e nənən min u?"
10 Kən Pol təmə, "Io iatətul e kot rəha Rom, itəm rəhan etəm-iasol in Sisa. Kən tətuatip məmə onakakil nəghatən ikin rəhak. Kən ik nəkitun rəkis məmə esolən nat kit tərat e netəm Isrel.
11 Okəmə emətgəhl lou o emol nat kit tərat məmə ekimis ron, kən okol esətapəhən kəm ik məmə, nakiləs-irəkis io o nat əh. Məto okəmə nənən min əh koatən lak kəsotətuatipən, kən suah

25:2: Wək 24:1 **25:3:** Wək 23:15 **25:7:** Wək 24:5-6

kit tikə məmə otos-ipən io e nelmilat. Məto ekolkeike əm məmə Sisa in otakil nənən min u itəm koatən lak."
12 Kən Festas təməghat e nənən əh məsin ilat rəhan min netəmim itəm kotakil nəghatən. Kən uarisig tən-ipən kəm Pol məmə, "Ik nəmən məmə nakolkeike məmə onəkuwin məplan Sisa o nəghatən u rəham. Kən təwir əm. Ik onəkuwin məplan Sisa."

Pol təmətul aupən e Kig Akripa 2

13 Nian neen min təmuwa muwin, kən Kig Akripa ne winin nərgin u Pernis, ilau kəmuea Sisaria məmə okuəplan Festas muən təwir kəm in.
14 Kən nian kəmuatig ikin əh nian neen, kən Festas tən-ipən kəm kig natimnat neen itəm katən e Pol. In təmən məmə, "Suah kit u ikin-u e kalapus, itəm Filiks təmiləs-ipən.
15 Nian emuwin Jerusalem, kən pris asol min ne netəm-iasol rəha Isrel kəmotən-iarəp nipəgnəmtin neen lan məmə tatol təsətuatipən motətapəh məmə ekən-iarəp məmə in təmol tərat kən otos nalpinən ron.
16 Məto emən-ipən kəm ilat məmə, 'Itimat netəm Rom sənəmə nolən u rəhatimat məmə okotegəhan-in əm etəmim tuwin e nelmi netəmim itəm koatən məmə təmol nat kit təsətuatipən. Məto təkəike mətul aupən-in ilat muhalpin rəhalat nəghatən itəm katətu-pən lan.'
17 Kən nian netəm Isrel min əh kəmotuwa, eməsiuw-pən minən, məto kəmən lawigin əm, kən ekotuwin kəpələh e nimə kot kən motaun-in min Pol məmə otuwa mətul aupən.
18 Nian rəhan tikimir min kəmotətul motəghat, məto kəsotənən məmə təmol nat naka tərat itəm nikik təmatəht məmə okotən mihin.
19 Ilat kəmoatən-iarəp əm nərgəhəuən kit rəhalat e nəfakən rəhalat, kən moatən nənən e etəm təmimis kit, nərgin u Iesu, itəm Pol tatən məmə suah əh tatəmegəh.
20 E natimnat min əh, io esitun wirən nənən lan məsin, kən mol ekətapəh o Pol məmə, '?Tahro, nikim tagien məmə nakuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin makil nənən min itəm katən lam?'
21 Məto Pol təməsegəhanən, kən mətapəh məmə ekahl-ipən in Rom kəm Sisa, pəs in otakil nənən min əh itəm katən lan. Kən emən-ipən məmə rəhak netəmim okoatehm wir mətoarus ekehm suatip kit, kən panahl-ipən tuwin məplan Sisa."
22 Kən Kig Akripa təmən kəm Festas məmə, "Io min iakolkeike məmə ekəto nəghatən rəha suah əh." Kən Festas təmə, "Təwir əm. Olawig nakəto rəhan nəghatən."
23 Kəmən lawigin, kən Kig Akripa ne Pernis kəmuea e nimə kot, kən netəm-iasol itəm koatərəmərə e mopael min, ne

25:14: Wək 24:27

netəm-iasol pik min e taon əh Sisaria kəmotuwa, kən kəmotol
nolən asol min rəha nisiaiiən. Kən Festas tahl-ipən rəhan
mopael min məmə okotuwin motiləs Pol motuwa.
24 Kən Festas təmə, "Kig Akripa ne itəmat rafin itəm
nakoatəpələh u ikin-u roiu. Suah u itəm tatətul aupən-in
itəmat, netəm Isrel u ikin-u ne Jerusalem koatəghat kəm io
ron nian rafin. Nian rafin kotagət əskasik lak məmə təsəwirən
məmə ekegəhan-in suah əh tətatig, məto təkəike mimis.
25 Məto io esəplanən nat tərat kit lan ne, itəm ekol nalpinən
kəm in e nimisən. Məto nian in təmətapəh məmə otuwin
məplan Sisa əpəh Rom, kən nikik təht məmə ekegəhan-in.
26 Məto esosən nəghatən ətuatip kit ne e nat u məmə ekəte
naoa lan mahl-ipən kəm Sisa. Kən tol nəhlan, ekiləs muwa
məmə otətul aupən e niganəmtim, Kig Akripa, ne itəmat rafin.
Iakolkeike məmə ik onakehm min-tu kən mitun natimnat min
əh, kən nian kilau okuəplan natimnat rafin min əh, pəs ekitun
nəteən naoa lan kit mahl-ipən kəm Sisa.
27 Ekitun məmə təsətuatipən məmə ekahl-ipən etəm tatol
kalapus kit kəm Sisa, kən məsən-ipən ətuatipən kəm in məmə
nat naka təmol tərat."

26

Pol təməghat e niganəmti Kig Akripa

1 Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Pol məmə, "Ik nəkitun nənən
nəwtain nəghatən əh itəm katən lam." Kən Pol təmiləs-ipər
nelmin mefətutu ilat lan, kən muhalpin rəhalat nəghatən mən
məmə,
2 "Kig Akripa. Nikik tagien pik agin roiu məmə ekətul e
niganəmtim, kən mən-iarəp rafin nənən min itəm netəm Isrel
koatətu-pa lak.
3 Nikik tagien məto-inu ik nəkitun wir nolən min e kastom rəha
netəm Isrel e natimnat min itəm ilat koatəghat pik ron. Kən
awi, okol nakətəlig-in mətig-tu rəhak nəghatən.
4 "Netəm Isrel rafin kotitun natimnat rafin e rəhak
nəmegəhən məmə tahro nulan e rəhak natigən, nian
ematəkəku e nətuounən imak ikin e rəhak nəptən, mətoarus-
pa uarisig emuwin Jerusalem.
5 Netəm əh kotitun io nuwəh rəkis, kən okəmə nikilat
tagien, kotitun nənən məmə io Farisi kit nian ematəkəku rəkis
mətoarus-pa u-roiu. Kən netəm əh Farisi min, ilat koatətəu-
pən wir agin Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel, maprəkis-in
netəmim rafin.
6 Kən roiu u, iatətul ikin-u məmə ik onakakil rəhak nəghatən
min məto-inu io iatələhəu-pən rəhak nətəligən e nəniəkisən
itəm Uhgin təmol aupən ilat tipitimat min.

26:5: Fil 3:5-6

7 Nəniəkisən u kitiəh əm itəm netəm tuelef noanol min
rəhatimat itəm kəmoatəfak kəm Uhgin lapin ne e nərauiəgən
məmə okotos. ?Kig Akripa, iatələhəu-pən nətəligən rəhak
nəhlan, məto tahro netəm Isrel min u koatən-ipən nəghatən
min əh lak?
8 ?Tahro tiəkis pik otəmat o nənən nipahrienən məmə Uhgin
titun nolən etəm təmimis təmegəh min?
9 "Aupən, io min eməplan məmə tətuatip məmə ekol
natimnat tepət pəs mərəkin suah Iesu, etəm Nasaret.
10 Nat əh inəh ematol əpəh Jerusalem. Pris asol min
kəmotegəhan-in io kən ekəmki-pən netəmim tepət rəha Iesu
e kalapus. Kən nian kəmakil ilat e kot, kən kohamnu ilat, kən
io emegəhan məmə in nat təwir agin kit.
11 Nian tepət iatuwin e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm
Isrel matol nalpinən kəm ilat matol məmə ilat okotən rat Iesu.
Nikik təmətahmə pik ematetəhau ilat, kən matitəp ilat nian
rafin. Kən kotagim kan e taon isəu min ikin pisin pisin min,
məto ematitəp əh ilat."

Pol təmən-iarəp rəhan nuwamən o Iesu
(Wək 9:1-19; 22:6-16)

12 Kən Pol təməkəike matən məmə, "Nian kit ematuwin əpəh
Tamaskes məmə ekol nat əh. Pris asol min koategəhan-in io,
kən motən əskasik kəm io məmə ekəike mol.
13 Kig Akripa, e nilugi nian, ematuwin e suatip, kən məplan
nəhag-əhagən kit təmisi-pən e neai muwa masiəgəpin io ne
netəm koatuarisig-in io. Nagəhagən əh, tatuəp taprəkis-in
mitgar.
14 Kən emotiet e nəptən motəto nəwian kit təmisi-pər e neai
matəghat kəm io e nəghatən Isrel məmə, '!Sol! !Sol! ?Tahro
nakatol tərat pik kəm io nulan? Nolən əh in tatərəkin atip əm
ik. Ik nakatoh rəhak nalpəkauən, kən nakahmen e kau itəm
kəmaru e nig kəməgət tasilə lan, məto in tatol wael, kən nig
təməha mətaru, kən matol nahməən asol atip əm kəm in.'
15 Kən ekətapəh ron məmə, '?Məto Iərəmərə, ik pah un?'
Kən Iərəmərə tən-ipa kəm io məmə, 'Io Iesu itəm nakatol
tərat lan.
16 Məto ətul. Emitəpun rəkis ik məmə ik rəhak etəmim. Kən
onakən-iarəp kəm netəmim rafin natimnat itəm nəməplan u-
roiu, ne natimnat itəm epanol, ik nəkəplan.
17 Oekiləs-irəkis ik e nelmi netəm Isrel ne nelmi Iaihluə min
itəm io ekahl-ipən ik məmə onəkuwin mən-iarəp io kəm ilat.
18 Onəkəike merəh e niganəmtilat məmə okotəuhlin ilat
motiet e napinəpən motuwa e nəhag-əhagən. Kən motiet
e nəsanənən rəha iərmis motuwa o Uhgin. Kən Uhgin
otafəl rəhalat nolən rat min, məto-inu kəmotən nipahrienən e

26:7: Wək 23:6; 28:20 **26:9:** Wək 8:3

nəghatən itəm iatən. Kən ilat okotuwa iməlat ikin ilat netəm u Uhgin tinəmitəpun rəkis ilat.’ ”

Pol təmən rəhan wək

19 Kən Pol təməkəike matən məmə, “Kig, io iatol natimnat itəm Uhgin təmən kəm io e nat kit tahmen e napilaiirən.

20 Io iatən-iarəp rəhan nəghatən emətuoun əpəh Tamaskes, kən uarisig u ekuwin matən-iarəp əpəh Jerusalem, ne ikin min e nitən Jutia, ne ima netəm ikin min rafin u Iaihluə min. Kən matən-iarəp kəm ilat məmə okotəkəike kəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min motahatətə e Uhgin, kən motol natimnat itəm tatəgətun məmə kəmotəuhlin pahrien ilat.

21 Məto-inu o nat əh, kən netəm Isrel kotiləs io əpəh e Nimə Rəha Uhgin motolkeike məmə okotohamnu io.

22 Məto Uhgin tətasitu lak nian rafin mol iatətul ikin-u-roiu matən kəm netəm u ləhau, ne netəm koatos nərəmərəən, nat naka itəm eməplan, kən matən əm natimnat itəm Moses ne ien min rəha Uhgin kəmoatən məmə otəpanol mihin.

23 Kəmotən məmə Kristo əh itəm Uhgin təmən məmə otahlipa, in otəto nahməən e nipətin kən panimis. Kən meto inu in otətuoun məmegəh min e nimisən, kən otəgətun nəhag-əhagən kəm netəm Isrel ne Iaihluə min, məmə nəhag-əhagən u in suatip itəm Uhgin otosmegəh ilat.”

Pol təmalkut məmə Kig Akripa otitun Iesu

24 Nian Pol təmatəghat əh, Festas təmagət əfəməh lan məmə, “!Pol ik ninətalməl! !Rəham nitunən tinəfəməh pik agin, kən roiu əh rəhm-kapə natitəlau!”

25 Məto Pol tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol rəhak Festas, io esalmələn. Nəghatən min u iatən, kotətuatip əm, kən ilat nipahrienən.

26 Io ekitun nəghat ətuatipən kəm kig, kən okol esaulisən məto-inu ekitun məmə in titun rəkis natimnat min u. Ekitun məmə in təmos rafin nəghatən min əh, kən sənəmə in nat kit itəm kəmol anion-pən huə kit təkəku ikin.

27 ?Kig Akripa, tahro? ?Nakotən nipahrienən e nəghatən itəm ien min rəha Uhgin kəmotəte? Ekitun məmə ik nakatən nipahrienən elat.”

28 Meto kig tən-ipən kəm Pol məmə, “?Nikim təht məmə e nian əkuəkir əm huə roiu, nəkitun niuw-pamən io məmə io ekuwa Kristin kit?”

29 Məto Pol təmə, “Nat əpnapin əm məmə in nian əkuəkir o in nian əfəməh, iatəfak-pən kəm Uhgin məmə sənəmə ik pisin əm, məto netəmim rafin itəm kəmotəto rəhak nəghatən roiu,

---

26:18: Aes 42:16; Efes 2:2; Kol 1:13 **26:23:** Luk 24:44-47; 1 Kor 15:20

Uhgin otosmegəh ilat, kən məmə otahmen lak, məto sen əm u itəm kəməlis io lan, esolkeikeən məmə okəlis itəmat lan.”
30 Kən Kig təmətul ilat kapman u Festas, ne Pernis, ne netəmim rafin itəm koatəpələh,
31 kən motiet, moatən-ipən kəm ilat min məmə, “Suah əh təsolən nat kit tərat məmə in otimis ron o muwin e kalapus ron.”
32 Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Festas məmə, “Nəkitun nahl-iarəpən suah əh, məto in əmun in tolkeike məmə Sisa otakil rəhan nəghatən.”

27

Mopael min kəmotit Pol motuwin Rom

1 Nian kəmotegəhan məmə oekotuwin Itali, kəmotələhəu-pən Pol ne netəm koatol kalapus neen min e nelmi etəm-iasol kit rəha mopael min, nərgin u Julias. In tatərəmərə e mopael wan-hanrit. In e mopael u katən məmə, “Mopael Rəha Sisa.”
2 Kən nego kit təmiet əpəh Atramitiam matuwa, kən minatig məmə otitəlig-pən min əpəh Esia, kən ekotuwin lan. Kən etəm Masetonia kit təmətəu-pa itimat, nərgin u Aristakas, in etəm Tesalonaeka.
3 Kən lawigin ekotiet-pa Saeton. Kən Julias təmatol təwir kəm Pol, kən megəhan in məmə otuwar muwin məplan rəhan neen netəmim itəm titun ilat. Kən ilat kəmoatehm wir Pol.
4 Kən ekotiet min ikin əh, kən nimətag tatiləs itimat, kən motitəlau e nikali nitən əh Saepras itəm nitəhəi təmə̇linu ikin.
5 Kən emotaiu ihluə e Silisia ne Pamfilia, kən motiet-pa Lisia e taon Maera.
6 Ikin əh, etəm tərəmərə mopael min təmuwin məplan nego kit itəm təmiet Aleksantria matuwin Itali. Kən təmki-pən itimat lan.
7 Kən emotiet min, məto e nian tepət nego əh tətaiu mətig əm. Emotalkut məsin məmə ekotətoarus taon Nitas, kən emotuwa iuəhkir, məto tiəkis, məto-inu ioatiləs pikən nimətag, kən okol esotaiuən motuwin təhmin. Kən ekotaiu e nikalin pis ikin məmə ekotuwin Krit. Emotitəlau e poen asol əh nərgin u Salmone. Kən motitəlau e nəwtain nəptən əh,
8 emotaiu ipar ipar əm, məto tiəkis əh. Kən ekotuwa motiet-pa e ikin kit katən məmə, Pasis Wir, iuəhkir o taon əh Lasea.
9 Məto-inu emotərəkin əm nian wir tepət təmuwa muwin, kən nian wir o nuwinən e nego tinol namnun, kən otəsuwəhən əh-roiu, nian rəha niamitə, kən itəhəi tərat. Nian asol rəha netəm Isrel u katən məmə, Nian Rəha Nafələn Təfagə, tinuwa rəkis minuwin e məwig Oktopa. Kən Pol təməghat məmə okoatəto wir ilat, matən məmə,

---

27:2: Wək 19:29

10 “Piak min. Iatəplan məmə okotatig e nəratən tepət e
naliwəkən u rəhatat. Timətig əm məmə itəhəi otərəkin kako
min u, ne nego u, kən okəmə naka kitat min okotimis.”
11 Məto etəm-iasol rəha mopael min tatətəlig-in pik etəm
tatiləs nego ne etəm-iasol rəha nego. Kən məsətəlig-in pikən
nəghatən rəha Pol.
12 Kən pasis əh təsəwir pikən məmə nego otətul ikin e nian
rəha nətəpən məto-inu nian əh, in nian nitəhəi tatəsəsau pik
lan. Kən ilat tepət kotən məmə təwir məmə okotiet. Nikilat
təməht məmə okotuwin əpəh e pasis əh Finiks motəhluaig ikin.
Pasis əh in pasis kit əpəh Krit itəm təmol nohlin kəiu, kit tatuag-
pən e nəwtain pəhap ikin, kən kit tatuag-pən nəwtain pis ikin.
Kən nego titun nəməhlən ikin e nian rəha nəsəsauən.

Nimətag asol təmoh ilat

13 Kən nimətag wir kit tinatisi-pis matelel nat, kən netəm
e nego, nikilat təht məmə nimətag əh inəh kotolkeike məmə
okotaiu lan. Kən motəmə pəs okotiet. Kən motiuw-pər iagke,
motiuw niuwən, kən motiet. Emotaiu ipar ipar əm e nitən əh
Krit.
14 Məto təsuwəhən, nimətag asol kit tinatuwa min, nərgin u,
Luətuəmlae, tatisi-pən e nəptən apon,
15 minatiləs itimat, minatoh nego. Kən nego tinəruru naiuən
miləs pikən nimətag, kən ekotapəs naiuən moatətəlig-in əm
nimətag tatiləs itimat.
16 Emotuwin-pa Koata ikin e nikalin pis ikin. Ikin əh
emotəhluaig ikin məsin, kən motalkut məmə ekotiuw-pər pot
rəha nego un. Kən netəm koatol wək e nego, nahgilat təmikə o
niləs-ipərən pot.
17 Kən motəmki-pən təulə neen e nəwtain nego ləhau ikin,
kən kietain tiəkis məmə otaskəlim nego. Ilat kəmotəgin məto-
inu ihluə e Lipia, sənəmə lokamnim pik, kən nikilat təht məmə
nego otiləs pikən niməkləkil ikin əh. Kən kəmotiuw-iəhau
niuwən rəhalat, kən motapəs əm nimətag tiləs nego matuwin.
18 Kəmən lawigin kən nimətag tatol əm nulan, kən
kəmotəmki-arəp kako neen e nego.
19 Kəmən lawigin min, kəmotəmki-arəp natimnat min katol
wək lan e nego tahmen e təulə ne neen min.
20 Kən nian tepət eməsotəplanən mitgar ne məhau min
lapin. Kən nimətag təmatol əm nulan nikitimat təht məmə okol
esotəmegəh minən.
21 Nian eməsotagwənən o nian tepət məsin, kən Pol tətul
aupən-in itimat mən məmə, “Nəman. Okol nəmotətəlig-in io,
ko kəməsotietən Krit, kən okol kəsotatigən e nəratən u kən
məsotərəkinən natimnat tepət.

22 Məto roiu ekən-ipinə kəm itəmat məmə əsotəginən. Okol
kitat kit ikin-u təsimisən, məto nego əm otərat.
23 Nagelo kit rəha Uhgin rəhak itəm iatəfak kəm in təmən-ipa
nəghatən u kəm io ehnaipən məmə,
24 'Pol. Əsəginən. Onəkəike muwin mətul e niganəmti Sisa
əpəh Rom. Məto-inu Uhgin təwir, kən nikin tagien məmə
otosmegəh netəm u ilat min ik itəm noatasuəh e nego.'
25 Kən Piak min, əsotəginən. Io etahatətə e Uhgin məmə
natimnat min rafin otol əm məmə inu ne nagelo təmən-ipa
mihin kəm io.
26 Məto nimətag otiləs-ipar kitat əpəh e nəptən əkəku kit."

Nitəhəi təmiləs-ipar nego

27 Tinos nian ilat rafin fotin, kən lapin lan nimətag tiləs nego
muwin əpəh e nitəhəi asol Metiterenian. Kən e nalugi nian
lapin, netəm koatol wək e nego, nikilat təht məmə enoatuwa
iuəhkir o nəptən kit. 28 Kən kəmotətu-pən nat figəm kit əpəh
e nipəgnəmti təulə kəhlman-əhlman teiuaiu məmə okotehm-
tu məmə lokamnim o lokipar. Kən kəmotəplan məmə tahmen
e negopagən tate-sepin ilat rafin. Kən motaiu məsin min
u kotəhlman-əhlman min, məto tinahmen e negopagən ilat
rafin tuente-eit əm.
29 Kən netəm koatol wək e nego kəmotəgin məmə nego
otiləs pikən kəpiel, kən motəmki-arəp iagke kuwit əpəh uarisig
moatəfak məmə otian uəhai əm.
30 Kən netəm koatol wək e nego kəmotalkut məmə okotuwar
kagim, kən motiləs-iəhau pot rəha nego moteiuə məmə oko-
tuwin əpəh e nohlin nego kəmki-arəp min iagke neen.
31 Məto Pol təmən-ipən kəm etəm tərəmərə e mopael min ne
mopael min məmə, "Okəmə netəm əh kəsotəpələhən u ikin-u e
nego, okol Uhgin təsosmegəhən itəmat."
32 Kən mopael min kəmotətatip təulə, kən pot tiet-pən itəhəi.
33 Tinuwa iuəhkir əm o nianən, kən Pol təmuəh nikilat məmə
okotəkəike kagwən. Təmən məmə, "E nian ilat rafin fotin
nəmoatəpələh əm moategəs məsotunən nat kit.
34 Kən roiu iatən-ipinə məmə onəkotəkəike kun nat kit məmə
onəkotəsanən. Kitat rafin okotəmegəh. Suah kit otəsatigən e
nəratən."
35 Kən Pol təməmik piret, kən mətul aupən-in elat məfak-pən
ron kəm Uhgin, kən məmkas mun.
36 Kən nikilat təməwir minoatos nagwənən minoatun.
37 Itimat rafin tu-hanrit-sepinte-sikis e nego.
38 Nian ilat rafin kəmotagwən rəkis, kən motəmik pak flaoa
min kəmki-arəp e nego məmə nego otoigoig.

Nego təmiləs nimənkləkil

27:24: Wək 23:11 **27:26:** Wək 28:1

39 Kən nian təmian, netəm koatol wək e nego kəmotəplan
məmə enotuwa iuəhkir o nəptən əkəku kit, məto kotəruru
məmə nəptən naka. Kən motəplan pasis kit u nimənkləkil kit əh-
ikin. Kən nikilat təht məmə okotiləs-ipar nego əh-ikin.
40 Kən kəmotətatip təulə e iagke min kapəs ilat kotamnim
itəhəi. Kən motikis rəkis təulə min itəm kəməlis ətain nuweə
asol min lan ikin katiləs nego ikin. Kən motiuw-pər niuwən
əpəh aupən məmə nimətag otiləs nego muwar.
41 Məto ikin əh lokipar məsin, kən nohli nego təmaru
niməkləkil, nego təmərurу nəloalən. Kən nitəhəi tinatəhap-
əhap naunisin nego.
42 Kən mopael min kinoatən məmə okotohamnu netəm koa-
tol kalapus u nego tatəmik ilat məta neen kotagim.
43 Məto Julias u tərəmərə elat tolkeike məmə otosmegəh Pol
kən mən-iəhau məmə okəsotolən nat əh koatən. Kən mən-ipən
kəm netəm u kotitun neaiən məmə okotətipən paupən əpəh
itəhəi, moteai par.
44 Kən mən-ipən kəm ilat rafin əh-ikin məmə okotəmik
nimismisi timpa ne nəwtain nego min itəm nitəhəi tətəhap-
əhap moteai lan. Emotol nəhlan kən motuwar rafin, suah kit
təsimisən.

28

Pol əpəh e nəptən əh Malta

1 Nian emotuwar, kən itimat rafin ekotəsanən əm, kən
panotəto uarisig məmə nəptən əh, nərgin u Malta.
2 Netəm ikin əh kəmotəwir pik otimat. Kən e nian əh nuhuən
təmatəfik, nətəpən tepət. Kən kotahl nigəm asol kit məmə otəhg
itimat.
3 Kən Pol təmea-pən o nig neen itəm kəmargətain məmə
otəmki-pən e nigəm. Əmun sineik kit itəm tus itəm katimis,
təgin nahgi nigəm miet məkul-pən e nelmi Pol matus.
4 Netəm ikin əh kəmotəplan sineik tatəkul-pən e nelmi Pol,
kən moatən kəm ilat min məmə, "Okəm-naka suah u in iol
təfagə kit iohamnu itəm. Təməsimisən əpəh itəhəi, məto uhgin
u nərgin u Nalpinən otəsegəhan-inən məmə otəmegəh."
5 Məto Pol təmorautin-pən sineik əpəh e nigəm məsolən ne
məmə sineik təmus otəto nahməən.
6 Netəmim nikilat təht məmə nipəti Pol otasis o otəsuwəhən
əh-roiu, tisi-pər morin mimis. Kəmoatəpələh kətalkəlik ron
roe, məto təsolən nat kit ne. Kən nikilat təməuhlin kən məht
məmə okəm-naka suah u in uhgin kit.
7 Ikin əh sənəmə isəu o nəptən rəha suah kit, nərgin u Puplias,
itəm tatərəmərə e netəm ikin əh. Təməmik itimat ekotuwin

28:2: 2 Kor 11:27 **28:5:** Mak 16:18 **28:6:** Wək 14:11

iman ikin, kən matol təwir kəm itimat. Kən ekotatig iman ikin
kos nian kisil.
8 Kən əmun tata rəha suah apon Puplias, tinatimis matətəp-
ətəp, kən mətaiu e nita. Kən Pol tuwin ron əpəh iman ikin
imə, mələhəu-pən nelmin lan, məfak lan, əmun nimisən rəhan
təwir min.
9 Nian netəmim kəmotəto nat əh, kən ilat rafin e nitən un
itəm koatimis kəmotuwa min o Pol. Kən Pol təfak elat kotəwir.
10 Netəm ikin əh, kəmotos-ipa natimnat tepət kəm itimat.
Nian enoatol əpen-əpenə məmə ekotiet, kəmotəmki-pən rafin
rəhatimat natimnat ne nagwənən əpəh e nego itəm otətasitu
etimat e suatip.

Pol təmuwin Rom

11 Emotatig ikin əh motos məwig kisil, kən emotuwin e nego
kit təmisi-pən Aleksantria matəhluaig e nəptən əh e nian rəha
nətəpən. E nohli nego əh, kəməf aupən narmi uhgin mil əh mil-
mil mil, nərgilau u Kasto ne Polakis.
12 Emotuwa əh Saerakus, kən motətul ikin kos nian kisil.
13 Kən motiet ikin əh motuwa e taon kit min, nərgin u
Retiam. Kən lawigin, nimətag iasi-pis tinatelel nat, kən ekotiet
motaiu o nian kəiu, motiləs nat əpəh Puteoli.
14 Ikin əh emotəplan piatat min neen əh-ikin itəm koatəfak.
Kən kotətapəh məmə ekotatig itimat min ilat o wik kitiəh. Kən
uarisig emotaliwək əm motuwin əpəh Rom. Kən inu suatip
rəhatimat itəm emotaliwək lan motiet-pa Rom.
15 Kən nian piatat min itəm koatəfak əpəh Rom kəmotəto
məmə emotuwin, kən kəmotuwa məmə okotəplan itimat əpəh
e suatip. Kəmotuwa katəpələh əpəh Apias təmol nimə makit
ikin rəhan. Ikin əh, hotel kisil əh-ikin. Kən nian Pol təməplan
ilat, təmənwiwi Uhgin, kən nikin təmagien mər ilis.
16 Nian emotiet-pa, kən kapman təmegəhan-in məmə Pol
otətatig pisin əm e nimə kit, pəs mopael kit tatehm.

Pol təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgin əpəh Rom

17 Tinos nian kisil, kən Pol tahl-ipən nəghatən kəm netəm-
iasol min rəha Isrel məmə okotuwa o nəghatən kit. Nian
kəmotuwa, kən təmən-iarəp kəm ilat məmə, "Piak min. Io
eməsolən nat tərat kit e netəm imətat ikin, ne kastom rəhatat
itəm tipitat min kəmotəgətun kitat lan aupən. Məto netəm
Jerusalem kəmotaskəlim io kiləs-ipən io kəm netəm Rom.
18 Kən netəm Rom kəmotətapəh-in nəghatən tepət ron io.
Məto kəsotəplanən nəghatən kit ne məmə oekimis ron. Kən
kotolkeike məmə okotahl-iarəp io.
19 Məto netəm Isrel ikin əh kəsotolkeikeən. Kən io atip əm
ekətapəh məmə ekuwa ikin-u Rom mətul e kot e niganəmti
suah u Sisa, məto esənən nəghatən kit tərat e natimak min.

28:18: Wək 26:31 **28:19:** Wək 25:11

20 “Məto-inu tol nəhlan, kən ekolkeike məmə ekahl-ipən
nəghatən otəmat məmə ekəplan itəmat məghat lan məsin kəm
itəmat. Kəməlis io e sen u məto-inu o Iosmegəh əm u, itəm kitat
netəm Isrel koatən məmə otəpanuwa.”
21 Kən kəmotən-ipən kəm Pol məmə, “Esotosən naoa lan kit
ne itəm təmisi-pən Jutia. Kən kitat min neen kəsotisi-pənən
ikin əh motos nəghatən ka məmə katən nəghatən tərat neen
lam.
22 Məto ekotolkeike məmə ekotəto-tu məmə rəham nətəligən
təhrol nulan. Məto-inu ekotitun məmə kinatən rat nolən rəha
nəfakən u rəhatəmat əpəh ikin min rafin.”
23 Kən ilat kəmotos nian kit o nəghatən. Kən e nian əh,
ilat tepət min netəm Isrel kəmotuwa əh Pol tətatig ikin. Kən
in təməghat kəm ilat e nian apiəpiə əh, matən wir kəm ilat
nərəmərəən Rəha Uhgin. Kən matən min Lou rəha Moses ne
ien min rəha Uhgin, məmə otiuw ilat kotuwa o Iesu.
24 Neen kəmotəto rəhan nəghatən, motən nipahrienən lan.
Məto neen kəsotənən nipahrienən lan.
25 Kən minoatərgəhəu minoatol məmə okotagim min. Məto
uarisig kotiet, Pol tən-ipən nəghatən kit min kəm ilat məmə,
“Nəghatən itəm Narmin Rəha Uhgin təmos-ipən kəm ien rəha
Uhgin u Aesea məmə otən-iarəp kəm tipitat min aupən, in
tətuatip əm. Uhgin təmən kəm ien məmə,
26 ‘Uwin mən-iarəp kəm netəm əh məmə io Uhgin iatən məmə,
“Onəkotəto motəto motəto,
məto okol nəsotitunən nian kit ne.
Kən onəkotəplan motəplan motəplan,
məto okol nəsotitunən nian kit ne.”
27 In tol min-nulan məto-inu nikilat tiniəkis rəkis.
Kəmotahtosig-in matəlgilat ne niganəmtilat.
Məto okəmə kəsotolən nəhlan,
okəm-naka kotitun nəplanən e niganəmtilat ne motəto e
matəlgilat,
o kotitun nitunən e nikilat,
kən motəuhlin ilat motahatətə lak,
kən məmə ekol ilat kotəwir min.’ ”
28 Kən Pol təmə, “Onəkotəkəike kitun wir məmə Uhgin təmol
suatip u rəhan o nosmegəhən netəmim. Tinuwin rəkis o
Iaihluə min. Kən netəm min əh okotətəlig-in nəghatən əh kən
motən nipahrienən lan.”*

28:20: Wək 26:6-7 **28:22:** Wək 24:14 **28:27:** Aes 6:9,10 * **28:28:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikin itəm tatilpin nəghatən u matən məmə, “29 Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, kən kəmotiet nətəligən rəhalat təman kitiəh kitiəh kən moatərgəhəu.”

30 Kən e nup kəiu apiəpiə, Pol təmatətou əm nimə əh mətatɨg
lan. Kən nɨkin tətagien o netəmim rafin itəm koatuwa
moatehm.
31 In təməkəike matən-iarəp nərəmərəən Rəha Uhgɨn, kən
matəgətun əskasɨk ilat e namnusən təwɨr rəha Iərəmərə Iesu
Kristo. Kən suah kit tɨkə məmə otən-iəhau o nən-iarəpən
nəghatən əh.

Rom
Naoa itəm Pol təməte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Rom
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Rom

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn kəm iəfak mɨn itəm ilat kotatɨg e taon asol u Rom.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol tatən məmə in tolkeike məmə otuwɨn mehm iəfak mɨn əpəh Rom, uarisɨg in təpanuwɨn e kantri u Spen. Məto aupən ikɨn, in otəkəike muwɨn mos məni neen o nos-ipənən kəm ian-rat mɨn e niməfak rəha Jerusalem. E niməfak rəha Rom, Iaihluə mɨn tepət, məto netəm Isrel tepət mɨn.

? Təməte naoa u o naka? Uarisɨg Pol tatuwɨn Rom, in tolkeike məmə ilat okotaupən motɨtun in, kən inəh, in təməte naoa u. Netəm Rom kəsotosən əh nəgətunən kit rəha aposol kit. Kən inəh, in tolkeike məmə otən-iarəp suatɨp ətuatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən netəmim. Kən in tolkeike məmə otən əsas məmə otahro min nulan, Iaihluə mɨn ne netəm Isrel, ilat rafin okotuwa kitiəh əm e niməfak rəha Uhgɨn.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, u io slef kit rəha Kristo Iesu. Uhgɨn təmaun-in io məmə io aposol, kən təmɨtəpun mɨləs-ipər io məmə ekən-iarəp namnusən təwɨr rəhan. 2 Namnusən təwɨr u, in tɨnəmən-iəkɨs nuwəh rəkɨs e rəhan ien mɨn itəm kəmotəte-pən e Naoa Rəha Uhgɨn.

3-4 Namnusən təwɨr əh tatəghat-in Nətɨn, Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə. In təmuwa etəmim kit e noanol rəha Kig Tefɨt. Kən Uhgɨn təməgətun məmə in Nətɨn ətuatɨp nian təmosmegəh in e nɨmɨsən e nəsanənən e wək rəha Narmɨn asim.

5 E Kristo, Uhgɨn təmol təwɨr kəm io, mos-ipa kəm io wək wɨr məmə io aposol kit. Təmos-ipa wək əh məmə ekaun-in netəmim e nɨki Iaihluə* mɨn e noanol mɨn rafin məmə okotən nɨpahrienən lan, kən tol nəhlan, moatol nəwian. Kən nian koatol nəhlan, otɨləs-ipər nərgɨ Iesu.

6 Kən itəmat mɨn, Uhgɨn təmaun-in itəmat məmə itəmat rəha Iesu Kristo.

7 Kən roiu ekəte naoa kəm itəmat rafin əpəh Rom itəm Uhgɨn tolkeike itəmat, kən təmaun-in itəmat məmə rəhan.

1:1: Wək 9:15 **1:2:** Rom 16:25-26 * **1:5:** Nəghatən u "Iaihluə" tatəghat-in netəmim rafin itəm sənəmə noanol rəha Isrel. **1:5:** Wək 26:16-18; Kal 2:7-9

Pəs Uhgɨn Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo okuawte-in
rəhalau nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təmolkeike məmə otuwɨn məplan netəm Rom

8 Uarisɨg epanəghat, iakən tagkiu kəm rəhak Uhgɨn e
Iesu Kristo otəmat rafin agɨn-əh, məto-inu netəmim rafin e
nətueintən kəmotəto namnusən e nahatətəən rəhatəmat.
9 Kən Uhgɨn tɨtun məmə e nian rafin iatəfak, kən məsaluinən
itəmat. Iatol pɨk wək rəhan e nɨkik rafin o nən-iarəpən nam-
nusən təwɨr e Nətɨn.
10 Kən iatəfak məmə okəmə in nətəlɨgən pahrien rəha Uhgɨn,
in oterəh e suatɨp kit məmə ekɨmnə məplan itəmat.
11 Iakolkeike pɨk məmə ekɨmnə məplan itəmat məmə
ekawte-in kəm itəmat nəwɨrən kit rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn
məmə otol itəmat nakotətul əskasɨk təhmɨn mɨn.
12 Nɨpətɨ nəghatən u məmə, nahatətəən rəhatəmat tɨtun na-
situən lak, kən rəhak mɨn tɨtun nasituən etəmat.
13 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, təwɨr məmə nəkotɨtun məmə
nian tepət, rəhak nətəlɨgən təht məmə ekɨmnə muag itəmat.
Məto nian rafin natɨmnat neen koatahtosɨg-in io o nɨmnəən.
Iakolkeike məmə rəhak wək otoe-in noan e nəmegəhən
rəhatəmat, tahmen e nəmegəhən rəha Iaihluə mɨn ikɨn pɨsɨn
pɨsɨn mɨn.
14 Ekəkəike mən-iarəp namnusən təwɨr kəm netəmim rafin
itəm sənəmə noanol rəha Isrel, netəm itəm kotɨtun nəghatən
Kris ne nolən rəhalat, ne netəm itəm kotəruru, kən ilat itəm
kəmotol-wɨr skul, ne ilat itəm kəsotol-wɨrən skul. Əwəh,
ekəkəike mən-iarəp kəm ilat rafin.
15 Kən o nat əh, iakolkeike pɨk məmə ekən-iarəp namnusən
təwɨr kəm itəmat mɨn əpəh Rom.
16 Iatəghat min-nəhlan məto-inu, io esaulɨs-inən namnusən
təwɨr. Esaulɨsən məto-inu namnusən təwɨr in nəsanənən rəha
Uhgɨn o nosmegəhən netəmim rafin itəm koatahatətə lan,
təmaupən muwa o noanol mɨn rəha Isrel, uarisɨg u, o Iaihluə
mɨn.
17 Tol nəhlan, e namnusən təwɨr, Uhgɨn təmol əp suatɨp
rəhan məmə Uhgɨn tatos-ipən rəhan əm nətuatɨpən kəm
netəmim. E nahatətəən əm, Uhgɨn tatol məmə netəmim ko-
tuwa motətuatɨp e nɨganəmtɨn. Kən inu tahmen e Naoa Rəha
Uhgɨn itəm tatən məmə, "Netəmim itəm kotətuatɨp e nɨganəmtɨ
Uhgɨn e nahatətəən rəhalat, ilat okotos nəmegəhən lilɨn."

Nemə̇ha tatol Uhgɨn o təfagə rat rafin

18 Məto Uhgɨn e nego e neai tatəgətun rəhan nemə̇ha ne
nalpɨnən o netəmim rafin itəm koatəht nəwian moatol təfagə

1:7: Nam 6:25-26 **1:10:** Wək 19:21; Rom 15:23 **1:13:** Wək 19:21 **1:16:** Mak 8:38; Wək 13:46; 1 Kor 1:18-24 **1:17:** Hab 2:4; Rom 3:21-22

rat. Ilat koatətlosɨg-in nɨpahrienən rəha Uhgɨn e nolən rat mɨn
rəhalat,
19 məto-inu ilat kotɨtun nəplan ətuatɨpən natɨmnat rafin
itəm netəmim kotɨtun nɨtunən Uhgɨn lan. Tol nəhlan məto-inu
Uhgɨn atɨp təməgətun ətuatɨp ilat lan.
20 Okol netəmim kəsotəplan ətuatɨpən Uhgɨn e nɨganəmtɨlat.
Məto təmətuoun e nian in təmol neai, ne nəptən, ne natɨmnat
rafin, kən netəmim rafin kotɨtun nəplanən e nɨganəmtɨlat,
natɨmnat rafin itəm in təmol, kən tol nəhlan, kotɨtun nəplanən
rəhan nəsanənən itəm tatuwɨn əm nulan namnun tɨkə, ne
nɨpahrienən məmə in Uhgɨn, kən motɨtun nɨtunən məmə
Uhgɨn in təhrol nulan. O nat əh, etəmim kit tɨkə itəm tɨtun
nənən məmə in təruru məmə Uhgɨn təhrol nulan.

21 Tol nəhlan məto-inu, nat əpnapɨn ilat kəmotɨtun Uhgɨn
məsɨn, məto kəmotapəs nɨsiaiən məmə in Uhgɨn, kən
məsotənən kəm in məmə nɨkilat tagien o natɨmnat in təmol
kəm ilat. Məto nɨkilat təmatəht nalpəkauən alməl mɨn məmə
Uhgɨn tahro nulan, kən nətəligən rəhalat təmuwa mapinəp,
mɨnotəruru suatɨp itəm Uhgɨn tolkeike məmə okotɨtun.
22 Nat əpnapɨn ilat koatən məmə ilat kotenatɨg, məto ilat
kəmotuwa ialməl mɨn,
23 kən kəmotapəs nəfakən kəm Uhgɨn itəm rəhan nepətən
təhag-əhag, kən otəsɨmɨsən tətatɨg lilɨn, kən mɨnotətuoun
moatəfak kəm narmɨ nat mɨn itəm tahmen e netəmim u
okotɨmɨs nian kit, o tahmen e mənɨg mɨn, o nat megəh mɨn
koataliwək o koatəkioah.
24 O nat u, Uhgɨn təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə
okotətəu-pən əm nolən rat mɨn itəm nɨkilat tolkeike məmə
okotol e nɨpətɨlat. Tol nəhlan, ilat kəmotol nolən mɨn e nɨpətɨlat
itəm tol əm naulɨsən.
25 Ilat kəmotapəs nɨpahrienən rəha Uhgɨn motaskəlɨm
neiueiuəən, kən moatəfak moatol wək kəm neai, ne nəptən,
ne natɨmnat rafin itəm Uhgɨn təmol, məto kəmotapəs nəfakən
kəm Uhgɨn. Məto pəs kitat kotənwiwi in nian rafin namnun
tɨkə. Əwəh.
26 O nolən mɨn əh itəm netəmim kəmotol kəm Uhgɨn,
təmapəs ilat, megəhan-in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən
rat mɨn itəm nɨkilat tolkeike məmə okotol e nɨpətɨlat itəm tol
naulɨsən əm. Nat əpnapɨn nɨpɨtan mɨn, məto ilat kotapəs nətəu-
pənən rəhalat nəman, moatit atɨp ilat mɨn, kən nat u in nat
pɨsɨn e itəm u Uhgɨn təmələhəu.
27 Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nəman mɨn, ilat
kəmotapəs nitən rəhalat nɨpɨtan mɨn, moatolkeike pɨk nəman

1:19: Wək 14:15-17; 17:24-28 **1:20:** Job 12:7-9; Sam 19:1 **1:21:** Efes 4:17-18
1:22: Jer 10:14; 1 Kor 1:20 **1:23:** Dut 4:15-19; Sam 106:20

pisin min. Ilat koatit atip ilat min itəm tol naulisən. Kən Uhgin
təmos-ipən nalpinən kəm ilat o rəhalat nolən rat agin min.
28 Kən nat kit min. Məto-inu ilat kəsotolkeikeən məmə
okotitun Uhgin, in təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə rəhalat
nətəligən təsitunən məmə nat kit in təwir o nat kit in tərat, kən
megəhan-in məmə okotol nat itəm təsətuatipən məmə okotol.
29 Nikilat təmərioah e nolən rat pisin pisin min rafin, kən ilat
naumis, kən ilat koategəs-in suatip o nərəkinən netəmim. Kən
nikilat təmərioah e nolən rat min əh: ilat koatetet netəmim,
ilat iohamnu itəm, ilat koatol natimnat itəm koatiuw-pa
neməha, ilat neiueiuə, ilat koatol tərat kəm netəmim. Ilat
koatən nikali netəmim,
30 moatən rat netəmim, ilat koatetəhau Uhgin, ilat nagət-
irəkis, ilat nausit moatəghat ausit. Ilat koategəs-in suatip o
nolən təfagə rat min itəm netəmim kotəruru əh. Ilat moatəht
nəwia tata ne mama.
31 Ilat nenikə, ilat nəghat tipik, nolkeikeən rəhalat tikə o
netəmim, kən nat əpnapin ilat atip min neen, okol təsətəlig-
inən nasəkən o nasituən e netəmim.
32 Ilat kotitun pap nəghatən ətuatip rəha Uhgin itəm tatən
məmə netəm min u koatol nolən min əh, kotəkəike motimis.
Məto ilat koatəkəike e nolən min əh, kən ilat koatol nolən rat
taprəkis-in nat əh, nikilat tagien o netəmim neen min itəm
koatol nolən rat min əh, kən moatiləs-ipər rəhalat nətəligən
məmə okotol.

2

*Uhgin otakil muəh mələhəu nəghatən o təfagə rat**

1 Tol nəhlan, nat əpnapin itəmat netəmim naka, okəmə nako-
takil motuəh motələhəu nəghatən rəha suah kit o nolən rat
kit rəhan,† məto nakotakil motuəh motələhəu rəhatəmat atip
nəghatən. Kən rəhatəmat nəghatən tikə o nuhalpinən, məto-
inu itəmat itəm nəkoatol nəhlan, nəkoatol nolən rat min
ahmen-ahmen min əm elat.
2 Kən kitat kotitun məmə nian Uhgin tətakil matuəh matələhəu
nəghatən kəm netəmim itəm koatol nolən min əh itəm enəmən
rəkis, rəhan nəghatən in tətuatip əm.
3 Tol nəhlan, nian itəmat nakotakil motuəh motələhəu
nəghatən rəha netəmim o nəratən rəhalat, məto itəmat
nəkoatol nolən ahmen-ahmen əm, kən okol nəsotagimən
nian Uhgin otakil muəh mələhəu nəghatən kəm itəmat.

1:27: Lev 18:22; 20:13; 1 Kor 6:9 * **2::** E ves min u e 2:1-3:8, Pol tatəghat ətuatip kəm netəm Isrel. Tatəghat-in nolən rəhalat itəm nikilat təht məmə kotətuatip e niganəmti Uhgin məto-inu ilat noanol rəha Isrel, kən koatətəu-pən Lou rəha Moses. † **2:1:** Netəm Isrel kəmotən məmə Iaihluə min, ilat rafin netəm kotərat məto-inu Iaihluə min kəməsotosən Lou rəha Moses. **2:1:** Mat 7:1-2; Jon 8:7

4 ! Nikitəmat təsəht pikən nolən rəha Uhgin! In tatol təwir
pik kəm itəmat, kən məsetəhau uəhaiən itəmat, kən rəhan
nətəligən otəmat in təfəməh. Məto itəmat nəkoatol nat əpnapin
əm e nolən wir min əh rəhan. Nəkotitun o kəp, məmə tatol
nolən təwir min kəm itəmat məmə onəkotəuhlin itəmat e
rəhatəmat nolən rat min.
5 Məto rəhatəmat-kapə tiəkis, kən məsotəuhlinən itəmat e
rəhatəmat nolən rat min. Kən o nat u, nakotargətain nemə̇ha
ne nalpinən rəha Uhgin otəmat. Kən onəkotos nemə̇ha ne
nalpinən rəhan e nian Uhgin otol əp rəhan nələhəuən nəghatən
itəm tətuatip.
6 Kən Uhgin otos-ipən kəm netəmim kitiəh kitiəh tətəu-pən
əm natimnat itəm kəmotol.
7 Uhgin otos-ipən nəmegəhən lilin kəm netəmim itəm
koatətul əskasik nian rafin o nolən nat itəm tətuatip. Netəm
min əh koatalkut pik o nolən nat wir məmə Uhgin otos-ipən
kəm ilat nənwiwiən, ne nisiaiiən, ne nəmegəhən itəm namnun
tikə.
8 Məto in otos-ipən rəhan nemə̇ha ne nalpinən kəm netəmim
neen itəm koatalkut atip əm o nərpilat, kən moatəuhlin
məntaalat o nipahrienən, kən moatətəu-pən nolən rat min.
9 Netəmim rafin itəm koatol nolən rat, ilat okotos nəratən ne
nian iəkis min. Otaupən pitən o noanol min rəha Isrel, uarisig
u o Iaihluə min.
10 Məto o netəmim rafin itəm koatol nolən wir, Uhgin otos-
ipən nənwiwiən, ne nisiaiiən, ne nəmə̇linuən. Otaupən pitən o
noanol min rəha Isrel, uarisig u, o Iaihluə min.
11 Tol nəhlan məto-inu Uhgin tatol tahmen-ahmen əm kəm
netəmim rafin. Nat əpnapin ilat noanol rəha Isrel o Iaihluə
min, ilat rafin okotos nat itəm tətuatip olat, inu nalpinən o
nəwirən.
12 Uhgin otol nalpinən kəm Iaihluə min o nolən rat min
rəhalat, nat əpnapin kəməsotosən Lou itəm Uhgin təmos-ipən
kəm Moses. Kən noanol rəha Isrel, netəmim itəm kəmotos
Lou, Uhgin otakil rəhalat nolən min e nəghatən rəha Lou, kən
in otuəh mələhəu nəghatən rəhalat lan.
13 Tol nəhlan məto-inu sənəmə netəmim itəm koatəto Lou
itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin, məto netəmim itəm koatol
nat itəm Lou tatən, ilat əh, Uhgin otən məmə ilat kotətuatip e
niganəmtin.
14 Nipahrienən, Iaihluə min kəməsotosən Lou rəha Moses.
Məto nian min neen, koatətəu-pən əm rəhalat nətəligən motol
nat itəm tətuatip, tahmen-ahmen əm e itəm əh Lou tatən.
Inu tatəgətun məmə lou kit əh-ikin e nikilat, kən ilat kotitun

2:4: Efes 1:7; 2 Pita 3:15 **2:6:** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 16:27; 2 Kor 5:10
2:7: Rom 8:17-18 **2:8:** 2 Tes 1:8

nat itəm in tətuatɨp, ne nat itəm təsətuatɨpən, nat əpnapɨn
kəsotosən Lou rəha Moses.
15 Ilat kotɨtun məmə nɨpəti Lou əh-ikɨn rəha Uhgɨn e nɨkilat
məto-inu nian ilat koatol təwɨr, nɨkilat tatəht məmə, “nolən u
təwɨr,” kən nian koatol nolən rat, nɨkilat tatəht məmə, “nolən u
tərat.”
16 Əwəh, nian kit otəpanuwa pahrien itəm Uhgɨn otən məmə
Iesu Kristo otakil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin
o nolən mɨn itəm netəmim kotɨtun nəplanən, ne nolən mɨn
ne nətəlɨgən anion mɨn. Inu rəhak nəghatən rəha namnusən
təwɨr.

Netəm Isrel ne Lou rəha Moses

17 Məto pəs ekəghat kəm itəmat netəm Isrel. Nakoatən məmə
itəmat noanol rəha Isrel, kən moatəgɨle e Lou məmə in suatɨp
rəha Uhgɨn o nosmegəhən itəmat lan, kən moatəghat ausit
məmə itəmat əm nəkotɨtun Uhgɨn, kən in tɨtun mɨn əm itəmat.
18 Kən nakoatən məmə nəkotɨtun rəkɨs nat naka itəm Uhgɨn
tolkeike, kən itəmat nəkotɨtun suatɨp itəm tətuatɨp wɨr məto-
inu Lou təməgətun itəmat lan.
19 Itəmat nakotən pɨk məmə nakoatit iganəmtɨn əpɨs mɨn,
kən itəmat nakotasiəgəpɨn suatɨp rəha netəm koataliwək
tapinəp ikɨn,
20 kən moatəgətun ialməl mɨn ne nɨsualkələh.‡ Nakoatən
nəhlan məto-inu itəmat nakoatos Lou itəm nɨtunən ne
nɨpahrienən rafin koatatɨg lan.
21 Təwɨr əm nakoatəgətun netəm pɨsɨn pɨsɨn mɨn. ?Məto
tahro nəsotəgətun atɨpən itəmat? Itəmat nakoatəgətun məmə
netəmim okəsotakləhən. ?Məto tahro nakotakləh?
22 Itəmat nakoatəgətun məmə okəsakləh-inən pətan. ?Məto
tahro itəmat nakotakləh-in pətan? Nakoatetəhau narmɨ nat
mɨn kəməte e nɨg. ?Məto tahro nakoatakləh-in natɨmnat e
niməfak rəha narmɨ nat mɨn?
23 Nakotəghat ausit o Lou. ?Məto tahro nakotətgəhl Lou
motərəkɨn nərgɨ Uhgɨn?
24 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə, “!
Netəm Isrel! Iaihluə mɨn koatən rat nərgɨ Uhgɨn o nolən tərat
rəhatəmat.”
25 Nolən rəha nəhg-ipənən in nat təwɨr okəmə nəkoatətəu-
pən Lou. Məto okəmə nakotətgəhl Lou, kən tahmen əm məmə
kəsəhg-ipənən itəmat.
26 Okəmə Iaihluə kit u kəsəhg-ipənən, məto tatətəu-pən Lou,
Uhgɨn otəplan suah əh məmə kɨnəhg-ipən rəkɨs.

2:14: Wək 10:35 ‡ **2:20:** Nian Pol tatən “iganəmtɨn əpɨs mɨn,” ne “ialməl mɨn,” ne “nɨsualkələh,” in tatəghat-in Iaihluə mɨn itəm netəm Isrel koatən məmə ilat kotol nolən mɨn əh. **2:20:** 2 Tim 3:5 **2:21:** Mat 23:3-4 **2:24:** Aes 52:5 **2:26:** Kal 5:6

27 Kən netəmim itəm kəsəhg-ipənən ilat e nipətilat, məto
koatətəu-pən Lou, ilat okotakil motuəh motələhəu nəghatən
rəhatəmat məto-inu, nat əpnapin nəmotos pap Lou itəm
kəməte, kən kəməhg-ipən itəmat, məto nakoatətgəhl Lou.
28 Okəmə suah kit təmol nolən rəha netəm Isrel e nipətin,
təsolən məmə in təmuwa etəm Isrel pahrien. Kən nolən
pahrien rəha nəhg-ipənən sənəmə nat kit rəha nipətin.
29 Məto suah kit itəm in etəm Isrel pahrien, in etəm Isrel e
nikin. Kən nolən pahrien rəha nəhg-ipənən, in nat kit rəha niki
etəmim itəm Narmin əm Rəha Uhgin tatol, məto Lou təsolən.
Kən sənəmə netəmim itəm koatiləs-ipər nərgi suah əh, məto
Uhgin əm tatiləs-ipər nərgin.

3

Nian rafin Uhgin tatol rəhan nəghatən

1 Kəm-naka suah kit otən məmə, "?Okəmə nipəti nəhg-ipənən
suah kit, in sənəmə nat kit rəha nipətin, kən tahro nakoatən
məmə nəhg-ipənən in nat wir kit? ?Kən o nat naka in nat wir
kit məmə suah kit in etəm Isrel?"
2 !Kən io ekən məmə okəmə suah kit in etəm Isrel, in nat wir
agin e nolən min rafin! Nat tətaupən, Uhgin təmələhəu-pən e
nelmilat, nəghatən ətuatip rəhan.
3 In nipahrienən məmə ilat neen kəsotolən nəghatən itəm
ilat kəmotən məmə okotol. Məto nolən rəhalat təsolən məmə
Uhgin otəsolən rəhan nəghatən.
4 !Kəp! Nat əpnapin netəmim rafin e nətueintən koateiuə, məto
Uhgin təseiuəən. Tahmen əm e Naoa Rəha Uhgin tatəghat-in
Uhgin matən min-nulan məmə,
"Nian nakəghat, nəghatən rəham otəgətun məmə ik
nakətuatip.
Nian netəmim okotakil rəham nolən min, motən məmə nəmol
nolən tərat min, məto onatol win elat."
5 Məto kəm-naka suah kit otən e nətəligən rəha etəmim əm
məmə, "Kitat koatol nolən itəm təsətuatipən. Məto nolən rat
rəhatat tatəgətun məmə Uhgin tatol tətuatip nian rafin. ?Kən
okəmə nolən rat rəhatat tatiləs-ipər nərgi Uhgin, məto in otol
nalpinən kəm kitat o naka? Rəhan nolən təsətuatipən."
6 ! Ei, kəp, nətəligən əh in neiueiuəən! ? Okəmə nətəligən
əh in nipahrienən, kən Uhgin otahro min-nulan makil muəh
mələhəu nəghatən rəha netəmim e nətueintən?
7 Kən kəm-naka suah kit otən məmə, "?Okəmə ekeiuə, kən
rəhak neiuəən otəgətun məmə Uhgin tatən əm nipahrienən,
kən netəmim koatənwiwi in ron, kən tahro nulan Uhgin otakil
muəh mələhəu nəghatən rəhak məmə emol təfagə rat?"

2:29: Dut 30:6; Kol 2:11 **3:4:** Sam 51:4

8 Məto io ekatən məmə, okəmə kotətəu-pən nətəlıgən alməl mın nəhlan, netəmim kotıtun nənən məmə, “Pəs kotol nolən
rat mın məmə rəhatat nolən rat mın okotoe-in nəwırən.”
Məto nəghatən u tərat. Nıpahrienən, netəmim neen koatən
rat nərgək moateiuə məmə io iatəghat matətəu-pən nətəlıgən
alməl mın nəhlan. Uhgın otakil muəh mələhəu nəghatən
rəhalat, kən nəghatən əh in tətuatıp əm.

Suah kit tıkə itəm tətuatıp wır agın

9 ?Kən tahro? ?Kitat okotən naka əh-roiu? ?Nıkitəmat təht
məmə Uhgın otol təwır kəm netəm Isrel maprəkıs-in Iaihluə
mın? !Kəp! Emən rəkıs məmə nəsanənən rəha təfagə rat
tatərəmərə e netəmim rafin, netəm Isrel ne Iaihluə mın.
10 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgın itəm tatən məmə,
“Suah kit tıkə itəm tətuatıp, kitiəh agın huə ne tıkə;
11 Suah kit tıkə itəm tıtun,
suah kit tıkə itəm tategəs-in Uhgın.
12 Netəmim rafin agın kəmotəuhlin məntaalat o Uhgın,
ilat kəmotuwa nəlpah mın o nolən nəwia Uhgın,
suah kit tıkə itəm in tatol nəwırən, kitiəh agın huə ne tıkə.”
13 “Nəghatən rəhalat tahmen e nəpienən rəha suwıt itəm
təmoag,
Namılat tərioah e neiueiuəən.”
“Poesen rəha sınek tatısı-pən e nohlılat.”
14 “Nohlılat tərioah e nau-iərmıs-inən ne nəghatən tarıp.”
15 “Kotaiu uəhai əm o nohamnuən itəm;
16 ikın mın rafin itəm koatuwın ikın, koatərəkın natımnat, kən
moatol netəmim koatəto tərat,
17 kən ilat kotəruru agın suatıp rəha nəmənlinuən.”
18 “Ilat kəsotəginən Uhgın, kən nısiaiiən rəhan tıkə agın e
nətəlıgən rəhalat.”
19 Kitat kotıtun məmə natımnat rafin itəm Lou tatən, in
rəha netəm itəm Uhgın təmos-ipən Lou kəm ilat. Tol nəhlan
məmə suah kit tıkə tıtun nuhalpınən nəghatən itəm Uhgın
otən. Kən netəmim rafin e nətueintən otəkəike motətul aupən
e nıganəmtı Uhgın məmə in otakil muəh mələhəu nəghatən
rəhalat.
20 Tol nəhlan, etəmim tıkə agın itəm Uhgın otən-iarəp məmə
in tətuatıp e nıganəmtın məto-inu in təmətəu-pən Lou. Kəp,
məto e Lou, kitat rafin kotıtun məmə kitat nol təfagə rat.

Nətuatıpən e nıganəmtı Uhgın tatuwa e nahatətəən əm

21 Məto roiu, Uhgın tınol-arəp rəkıs rəhan suatıp məmə
netəmim okotuwa kətuatıp e nıganəmtın. Suatıp əh sənəmə

3:9: Rom 1:18—2:24; 3:23 **3:12:** Sam 14:1-3; Sam 53:1-3; Pri 7:20 **3:13:** Sam 5:9 **3:13:** Sam 140:3 **3:14:** Sam 10:7 **3:17:** Aes 59:8 **3:18:** Sam 36:1 **3:20:** Sam 143:2; Rom 7:7; Kal 2:16

inu okotətəu-pən Lou. Məto nəghatən min e Lou, ne nəghatən
rəha ien min aupən, koatəghat-in suatip pisin əh.
22 Uhgin tatol suah kit tatətuatip e niganəmtin nian
tətahatətə e Iesu Kristo. Kən Uhgin otol kəm netəmim rafin
itəm koatahatətə lan. Netəmim rafin kotahmen-ahmen əm,
23 məto-inu netəmim rafin kəmotol təfagə rat kən
motəmkakiəh e suatip rəha nətuatipən rəha Uhgin itəm təwir
məhag-əhag,
24 kən e nəwirən rəhan, Uhgin tatən əm məmə ilat rafin
itəm koatahatətə lan, ilat kotətuatip əm e niganəmtin, motuwa
netəmim rəhan, tahmen e nalpəkauən rəhan. Ilat kəsotətouən
nat kit məmə okotuwa nəhlan, məto Kristo Iesu təmətou suatip
rəhalat, mikis ilat o təfagə rat min rəhalat e nimisən rəhan.
25 Uhgin təmahl-ipa Kristo məmə in sakrifais itəm təmos
nalpinən ne nemə̈ha rəhan o təfagə rat min, nian nitan təmaiu.
Kən Uhgin tətafəl təfagə rat min rəha netəmim nian netəmim
kotahatətə məmə Kristo təmimis olat. Uhgin təmol suatip əh
məmə otəgətun məmə rəhan nolən in tətuatip agin-əh, məto-
inu e nətəligən rəhan itəm kaifəməh, in təsolən nalpinən o
təfagə rat min itəm netəmim kəmotol aupən.
26 Təmol nəhlan məmə otəgətun roiu məmə nolən rəhan in
tətuatip. In təməsaluin əmən təfagə rat min, məto təmahl-ipa
Iesu məmə in otos nalpinən o təfagə rat min. Kən Uhgin atip əm
tatən məmə netəmim itəm kotahatətə e Iesu, ilat okotətuatip e
niganəmtin.
27 ?Tol nəhlan, etəmim kit titun nəghat ausitən o nat kit
itəm təmol, məmə in tətuatip e niganəmti Uhgin, o kəp? Kəp,
nat tikə. ?Kən etəmim təruru nəghat ausitən o naka? Məto-
inu etəmim kit tikə itəm titun nətəu-pənən Lou məmə tatuwa
mətuatip e niganəmti Uhgin. Uhgin tatol etəmim tətuatip e
niganəmtin e nahatətəən əm rəhan.
28 Tol nəhlan məto-inu kitat kotaskəlim əskasik nətəligən
məmə etəmim tatətuatip e niganəmti Uhgin e rəhan na-
hatətəən, məto sənəmə e nətəu-pənən Lou.
29 Uhgin, in sənəmə Uhgin rəha netəm Isrel əm. In Uhgin min
rəha Iaihluə min,
30 məto-inu Uhgin kitiəh əm, itəm in otol netəmim kotətuatip
e niganəmtin e suatip kitiəh əm, nahatətəən rəhalat. Tahmen-
ahmen əm o netəm Isrel ne Iaihluə min.
31 ?Tahro əh-roiu e Lou əh? ?Nahatətəən əh tatol Lou əh in
nat əpnapin? !Kəp! Məto nian koatahatətə əm e Uhgin, kən e
nolən əh, koatətəu-pən ətuatip suatip pahrien rəha Lou.

4

3:22: Kal 2:16 **3:24:** Rom 5:1 **3:29:** Rom 10:12 **3:30:** Dut 6:4; Kal 3:20
3:31: Mat 5:17

Uhgɨn təmol Epraham tətuatɨp e nɨganəmtɨn e nahatətəən

1 Epraham in nəukəti noanol min rəha Isrel aupən. Otətəlig-
in-tu nat naka itəm Epraham təmehm məmə in suatɨp rəha
nətuatɨpən e nɨganəmti Uhgɨn.
2 Uhgɨn təmol Epraham tətuatɨp e nɨganəmtɨn, məto sənəmə e
nolən wɨr min rəha Epraham. Okəmə nolən wɨr min rəhan in
suatɨp rəha nətuatɨpən, kən Epraham titun nəghat ausitən ron.
Məto e nɨganəmti Uhgɨn, okol Epraham təsausitən o nat kit,
3 məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Epraham
təmatahatətə e Uhgɨn, kən Uhgɨn təmən məmə Epraham in
tətuatɨp e nɨganəmtɨn o nahatətəən rəhan."

4 Nian suah kit tatol wək o nətouən, rəhan iərəmərə təsənən
məmə rəhan nətouən in presen kit kəm in, məto iərəmərə
təkəike mos-ipən nətouən o rəhan wək.

5 Məto kitat kəsotolən wək məmə okotuwa katətuatɨp e
nɨganəmti Uhgɨn. Kitat kotahatətə əm e Uhgɨn, kən in tatol
məmə kitat kotuwa katətuatɨp e rəhatat nahatətəən. Uhgɨn
pɨsɨn əm itəm tatol netəm u kotərat koatuwa katətuatɨp e
nɨganəmtɨn.

6 Tefit in təmatəghat-in nat u nian in təmən-iarəp məmə
nəwɨrən pahrien otuwɨn o etəm itəm Uhgɨn tatən məmə in
tətuatɨp e nɨganəmtɨn, məto sənəmə e nolən wɨr itəm suah u
təmol. In təmən məmə,
7 "Nəwɨrən pahrien tatuwɨn o netəm u Uhgɨn təmafəl rəhalat
nolən rat,
kən in təmaluin rəhalat təfagə rat.
8 Nəwɨrən pahrien tatuwɨn o etəm u itəm Iərəmərə
təsaskəlimən e nɨkin rəhan təfagə rat."

9 ?Nɨkitəmat təht məmə nəwɨrən pahrien əh in rəha netəm
əm u kəməhg-ipən ilat, netəm Isrel, o nəwɨrən pahrien əh, in
min rəha netəm kəsəhg-ipənən ilat, Iaihluə min? Əwəh, rəha
Iaihluə min. Ematən məmə, Uhgɨn təmən məmə Epraham in
tətuatɨp e nɨganəmtɨn məto-inu o rəhan nahatətəən.

10 ? Kən nəgəhan Uhgɨn təmən kəm Epraham məmə in
tətuatɨp, nian kɨnəhg-ipən rəkɨs, o nian kəsəhg-ipənən əh?
Uhgɨn təmaupən mən nəhlan, uarisɨg kəpanəhg-ipən.

11 Kən kəməhg-ipən in tahmen e nəmtətin itəm təməgətun
pahrien məmə in tətuatɨp e nɨganəmti Uhgɨn e rəhan na-
hatətəən, nian kəsəhg-ipənən əh. Kən tol nəhlan, in tata
rəha netəmim rafin itəm kəsəhg-ipənən ilat, məto kotahatətə
e Uhgɨn. Kən in tatən məmə ilat koatətuatɨp e nɨganəmtɨn o
nahatətəən rəhalat.

12 Kən in tata rəha netəmim neen min, ilat itəm kəməhg-ipən
ilat. Məto in sənəmə rəhalat tata məto-inu kəməhg-ipən ilat,

4:2: 1 Kor 1:31 **4:3:** Jen 15:6; Kal 3:6 **4:8:** Sam 32:1-2 **4:11:** Jen 17:10-11

məto in rəhalat tata məto-inu ilat min koatətəu-pən suatip rəha
nahatətəən itəm rəhatat tata Epraham təmətəu-pən aupən u
kəpanəhg-ipən.
13 Uhgin təmol nəniəkisən kəm Epraham ne rəhan noanol
min məmə nətueintən otuwa rəhan o nian kit. Məto Lou
sənəmə suatip itəm nəniəkisən u otuwa mol nipahrienən lan.
In otuwa mol nipahrienən e nətuatipən itəm təmisi-pən e
suatip rəha nahatətəən.
14 Tol nəhlan məto-inu okəmə nəniəkisən tatuwa mol
nipahrienən o netəmim itəm koatagile əm e Lou, kən nikilat
təht məmə ilat kotətuatip lan, kən suatip rəha nahatətəən in
nat əpnapin əm, kən nəniəkisən nipətin tikə.
15 Məto nəghatən u, in nipahrienən: Lou tatən məmə
nalpinən ne nemə̇ha rəha Uhgin tatuwin o netəmim itəm
koatətgəhl Lou, kən ikin min rafin Lou əh-ikin, netəmim
koatətgəhl. Tol nəhlan, nolən rəha nətəu-pənən Lou tatiuw-pa
nalpinən ne nemə̇ha rəha Uhgin, kən təsolən məmə nəniəkisən
otuwa mol nipahrienən.
16 Tol nəhlan, nəniəkisən tatuwa mol nipahrienən e
nəmegəhən rəhatat e suatip rəha nahatətəən məmə nəniəkisən
otuwa e nəwirən itəm Uhgin tətawte-in kəm kitat, kən kitat
kotitun nitunən pahrien məmə rəhan nəniəkisən in rəha
noanol min rafin rəha Epraham, sənəmə rəha netəm min əm
u itəm Uhgin təmos-ipən Lou kəm ilat, məto rəha netəm min
u, ilat min itəm koatətəu-pən suatip rəha nahatətəən rəha
Epraham. In rəhatat rafin tata.
17 Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “Emol ik
nakuwa tipi noanol tepət.” E niganəmti Uhgin, Epraham in
rəhatat tata. In təmahatətə e Uhgin u tatos-ipən nəmegəhən
kəm netəm kəmotimis, kən in titun nolən natimnat e nat agin
tikə.
18 Nian Uhgin təmən-iəkis kəm Epraham məmə in otuwa tata
rəha noanol tepət, Epraham təmahatətə e Uhgin mitun e nikin
məmə nəghatən rəha Uhgin in nipahrienən, nat əpnapin in
tiəkis agin məmə nəniəkisən otuwa mol nipahrienən. Uhgin
təmən məmə, namipin min okotepət motaprəkis.
19 Nahatətəən rəhan təseiuaiuən, nat əpnapin in titun məmə
nipətin tinaguihl minahmen əm o nimisən məto-inu rəhan nup
iuəhkir o wan-hanrit, kən titun məmə Sera tinaprəkis-in ikin
katemək ikin kən okol təseməkən.
20 Epraham təməsəf-əfən rəhan nahatətəən e nəniəkisən
rəha Uhgin. Nipahrienən, rəhan nahatətəən təməwiə muwa
məskasik təhmin min, kən matos-ipən nənwiwiən kəm Uhgin.

4:13: Jen 17:4-6; 22:17-18; Kal 3:29 **4:14:** Kal 3:18 **4:15:** Rom 3:20; 5:13 **4:16:** Kal 3:7 **4:17:** Jen 17:5 **4:17:** Jon 5:21 **4:18:** Jen 15:5 **4:19:** Jen 17:17

21 In təmitun wir e nikin məmə Uhgin tatos nəsanənən o
nolən rəhan nəniəkisən tuwa mol nipahrienən.
22 O nat əh inəh, “Uhgin təmən məmə Epraham in tətuatip e
niganəmtin o nahatətəən rəhan.”
23 Nəghatən u itəm tatən məmə, “Uhgin təmən məmə Epra-
ham in tətuatip e niganəmtin,” kəməsəteən məmə rəha Epra-
ham pisin əm,
24 məto kəməte min məmə rəhatat, itəm Uhgin otən məmə
kitat okotətuatip e niganəmtin, kitat itəm kotahatətə lan, itəm
təmosmegəh Iesu Iərəmərə rəhatat e nimisən.
25 Kəmegəhan-in-pa Iesu tuwa mimis o təfagə rat min
rəhatat, kən Uhgin təmol in təmegəh min e nimisən məmə in
otol suatip məmə kitat okotətuatip e niganəmtin.

5

Nəməlinuən ne nagienən

1 Tol nəhlan, koatatig e nəməlinuən kitat Uhgin məto-inu,
e nahatətəən rəhatat ron, in təmən məmə kitat kotətuatip
e niganəmtin. Kən natimnat min əh kəmotuwa e Iərəmərə
rəhatat Iesu Kristo.
2 E nahatətəən rəhatat, natimnat itəm Kristo təmol, təməmik
kitat kotuwa e niganəmti Uhgin məmə okotos nəwirən itəm
Uhgin tətawte-in kəm kitat. Kən nəwirən əh, kotatig lan əh-
roiu. Kən kitat kotagien məto-inu kitat kotitun wir agin məmə
okotos nepətən əhag-əhag rəha Uhgin.
3 Kən nat kit min, kitat kotagien nian kotatig e nian əskasik
min məto-inu, kitat kotitun məmə nian əskasik min kotasitu
etat məmə okotətul əskasik e nəratən.
4 Kən nian koatətul əskasik, Uhgin, nikin tagien otat. Kən nian
kotitun məmə Uhgin nikin tagien otat, kən kitat kotələhəu-pən
rəhatat nətəligən təskasik e Uhgin.
5 Kən natimnat itəm koatələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik
e Uhgin ron, kotitun məmə okotuwa kol nipahrienən məto-
inu, in təmos-ipa Narmin Rəhan kəm kitat, kən Narmin tatos-
ipa nolkeikeən rəha Uhgin tərioah e nikitat.

6 Kən nian rəhatat nəsanənən təmatikə əh o nosmegəh atipən
kitat, e nian ətuatip itəm Uhgin təmən, Kristo təmimis o nos-
megəhən kitat netəm rat u kəsotisiai-inən in Uhgin.
7 E rəhak nətəligən, in nat tiəkis agin məmə suah kit
otegəhan-in məmə in otimis o suah kit min itəm rəhan nolən
tətuatip. Məto kəm-naka suah kit otimis o suah kit min itəm
rəhan nolən təwir agin o netəmim.

4:22: Jen 15:6 **4:25:** Aes 53:4-5 **5:3:** Jem 1:2-3; 1 Pita 1:5-7

8 Məto Uhgɨn təməgətun rəhan nolkeikeən kəm kitat e nolən
u məmə, nian kitat netəm kəmoatol əh təfagə rat, kən Kristo
təmɨmɨs otat.
9 Tol nəhlan, Uhgɨn təmol kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn e nɨta
Kristo itəm təmaiu nian təmɨmɨs otat. Kən məto-inu nat u in
nɨpahrienən, kitat kotɨtun wɨr məmə Kristo otosmegəh kitat o
neməha ne nalpɨnən rəha Uhgɨn e namnun nian.
10 Nian kəmotol tɨkɨmɨr kitat Uhgɨn, məto in təmol kitat
kotuwa iolɨn mɨn e nɨmɨsən rəha Nətɨn. Kən məto-inu təmol
kitat kotuwa iolɨn mɨn, nat kit itəm taprəkɨs-in inu məmə
kitat kotɨtun wɨr məmə Uhgɨn otosmegəh kitat e nalpɨnən ne
neməha rəhan, məto-inu Kristo tatəmegəh.
11 Kən nat kit mɨn, nɨkitat tagien məmə kəmotuwa kitiəh
kitat Uhgɨn e Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, itəm Uhgɨn təmiuw-
pa kitat lan kotuwa iolɨn mɨn.

Atam təmiuw-pa nɨmɨsən, kən Kristo təmɨləs nəmegəhən

12 Aupən agɨn, suah u Atam, təmol təfagə rat, kən tol nəhlan,
təfagə rat mɨsɨ-pən lan muwa e nətueintən e etəm kitiəh əm
əh. Kən təfagə rat təmɨləs nɨmɨsən muwa ikɨn. Kən tol nəhlan,
netəmim rafin okotəkəike motɨmɨs məto-inu ilat rafin koatol
təfagə rat.
13 Nɨpahrien, netəmim kəmotol təfagə rat uarisɨg Uhgɨn
təpanos-ipa Lou. Məto nian Lou tɨkə, okol kəsotətgəhlən Lou,
mol məmə Uhgɨn təsəte rəkɨsən təfagə rat mɨn rəhalat.
14 Məto nat əpnapɨn Uhgɨn təməsəte rəkɨsən təfagə rat mɨn
rəhalat, netəmim itəm koatatɨg e nian rəha Atam mətoarus-pa
Moses, ilat rafin kəmotɨmɨs. Əwəh, nat əpanapɨn netəm mɨn
əh kəməsotolən təfagə rat tahmen e təfagə rat rəha Atam, məto
ilat rafin kəmotɨmɨs.
E nolən mɨn neen, Atam in tahmen e Kristo itəm təmuarisɨg
in, məto-inu nat naka itəm Atam təmol, tatuwɨn o netəmim
rafin, tahmen-pən əm məmə nat naka Kristo təmol tatuwɨn o
netəmim rafin.
15 Məto nat naka itəm Uhgɨn təmos-ipa tol pɨsɨn agɨn e təfagə
rat rəha Atam. Təfagə rat rəha suah kitiəh əm u, Atam,
təmiuw-pa nɨmɨsən o netəmim tepət, kən inu in nat asol. Məto
nat asol taprəkɨs, in nəwɨrən asol rəha Uhgɨn itəm in təmawte-
in o netəmim tepət o nafələn təfagə rat rəhalat, kən nat əh
təmuwa e nəwɨrən rəha suah kitiəh əm u, Iesu Kristo.
16 Ekən mɨn məmə, nəwɨrən asol rəha Uhgɨn itəm in
təmawte-in kəm netəmim, in tol pɨsɨn agɨn e noa təfagə rat rəha
suah kitiəh əm əh. Suah u təmol təfagə rat kitiəh əm, kən Uhgɨn
təmakil muəh mələhəu nəghatən lan məmə otos nalpɨnən. Kən
uarisɨg, nian netəmim tepət kəmotol təfagə rat tepət, məto

5:8: Jon 3:16; 1 Jon 4:10 **5:9:** Rom 1:18; 2:5; Efes 2:3-5 **5:12:** Jen 3:6; Rom 6:23 **5:13:** Rom 4:15

Uhgɨn təmos-ipa nat təwɨr kəm kitat, kən təmol məmə kitat
kotətuatɨp e nɨganəmtɨn.
17 Nɨpahrienən məmə təfagə rat rəha suah kitiəh əm, Atam,
təmol nɨmɨsən tatərəmərə e netəmim rafin, kən inu nat asol.
Məto nat asol kit mɨn itəm taprəkɨs məmə, nat itəm suah kitiəh
əm, Iesu Kristo, təmol. Netəmim rafin itəm koatos nəwɨrən
rəha Uhgɨn itəm in təmawte-in əpnapɨn əm kəm ilat, kən
motahatətə məmə Uhgɨn tatol ilat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn, ilat
okotos nəmegəhən lilɨn. Kən ilat Kristo, okotərəmərə.
18 Əwəh, Atam təmol təfagə rat kit mol məmə, Uhgɨn təmakil
muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin məmə okotəkəike
motos nalpɨnən. Kən e nolən ahmen-ahmen əm, Kristo təmol
nat ətuatɨp kit, mol suatɨp məmə netəmim kotɨtun motuwa
motətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Kən nətuatɨpən əh, tatol məmə
netəmim rafin kotɨtun nosən nəmegəhən lilɨn.
19 Netəmim tepət kəmotuwa nol təfagə məto-inu suah əh
Atam təməht nəwia Uhgɨn. Məto netəmim təpət okotuwa
motətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn məto-inu suah kit mɨn, Kristo,
təmol nəwia Uhgɨn.
20 Uhgɨn təmos-ipa Lou məmə təfagə rat otuwa mol iahgin,
kən məmə netəmim okotɨtun nolən rat mɨn rəhalat. Məto nian
təfagə rat təmuwa mol iahgin, nəwɨrən itəm Uhgɨn təmawte-in
əpnapɨn əm təmuwa iahgin təhmɨn mɨn maprəkɨs,
21 məmə nəwɨrən otol win e təfagə rat mɨn. Təfagə rat
təmatərəmərə e netəmim rafin matiuw-pa nɨmɨsən elat. Məto
roiu nəwɨrən itəm Uhgɨn tətawte-in kəm kitat otərəmərə,
kən nəwɨrən əh otol məmə netəmim okotətuatɨp e nɨganəmtɨ
Uhgɨn, kən motos nəmegəhən lilɨn e Iesu Kristo rəhatat
Iərəmərə.

6

Nəsanənən rəha təfagə rat okol təsəlis ətainən kitat

1 ?Kən tol nəhlan o nat əh, kitat okotəhrən? Okəmə naka suah
kit otən məmə, təwɨr məmə koatəkəike əm o nolən təfagə rat,
məmə nəwɨrən rəha Uhgɨn otəwiə mol iahgin təhmɨn.
2 !Kəp, təsətuatɨpən! Nian təfagə rat tətalkut məmə otiuw-pən
kitat tərat ikɨn, kən nɨkitat təike məht məmə, tahmen əm məmə
kəmotɨmɨs rəkɨs lan, kən okol kəsotolən nəwian roiu.
3 Nəkotɨtun o kəp məmə, kəmol baptais etat, kən baptais əh
tatəgətun məmə kitat kəmotuwa kitiəh kitat Kristo. Kən nian
Kristo təmɨmɨs, tahmen əm məmə kitat kotɨmɨs kitat min, u
nɨpətɨn təmə nəmegəhən rəhatat o nolən təfagə rat, in təmɨmɨs.
4 Tol nəhlan, nian kəmol baptais etat, in tahmen məmə
kəmotɨmɨs, kən kɨtənɨm itat kitat Kristo. Kən in tol nəhlan

5:18: 1 Kor 15:22 **5:19:** Aes 53:11 **5:21:** Rom 6:23 **6:3:** Kal 3:27

məmə kitat okotətəu-pən suatɨp rəha nəmegəhən wi, tah-
men əm məmə Uhgɨn Tata təmosmegəh Kristo e nɨmɨsən, e
nəsanənən asol rəhan.
5 Tol nəhlan məto-inu, kəmotuwa kitiəh kitat min e nɨmɨsən
rəhan, kən okotuwa mɨn kitiəh kitat min e nolən itəm Uhgɨn
təmosmegəh in lan e nɨmɨsən.
6 Kitat kotɨtun məmə nian kəməht-ipən Kristo e nɨg
kəməluau, kəməht-ipən ilat nolən oas mɨn rəhatat məmə,
otərəkɨn nolən oas rəhatat itəm tolkeike pɨk təfagə rat. Kən
təmol məmə təfagə rat otəsərəmərə mɨnən etat,
7 məto-inu etəmim itəm təmɨmɨs, təsatɨg ahginən nəsanənən
rəha təfagə rat.
8 Məto-inu kəmotɨmɨs kitat Kristo, kən tol nəhlan, kotahatətə
məmə okotəmegəh kitat min roiu, ne nian itəm təpanuwa.
9 Kotahatətə nəhlan məto-inu kotɨtun məmə Uhgɨn
təmosmegəh Kristo e nɨmɨsən, kən tol nəhlan okol təsɨmɨs
mɨnən. Nɨmɨsən təsərəmərə mɨnən lan.
10 In təmɨmɨs mau kitiəh əm, kən e nɨmɨsən rəhan, təmos-
irəkɨs nəsanənən rafin rəha təfagə rat. Məto tatəmegəh roiu,
kən e nəmegəhən rəhan, in tatəmegəh məmə otɨləs-ipər nərgɨ
Uhgɨn.
11 Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nɨkitəmat təkəike
məht itəmat məmə nəmotɨmɨs e təfagə rat, təfagə rat rəhan
nəsanənən tɨkə o niuw-pənən itəmat. Məto e nəmegəhən
rəhatəmat əh-roiu, nɨkitəmat təkəike məht itəmat məmə
nakotəmegəh e Uhgɨn məmə onəkotɨləs-ipər nərgɨn e Kristo
Iesu.
12 Tol nəhlan, sotegəhan-inən məmə təfagə rat tərəmərə e
nɨpətɨtəmat itəm otəpanɨmɨs nian kit. Sotegəhan-inən məmə
nəkoatol nəwia nətəlɨgən rat rəha nɨpətɨtəmat.
13 Kən sotegəhan-in mɨnən nolən nɨpətɨtəmat mɨn məmə
nəkoatol təfagə rat lan. Məto otegəhan-in-pən nəmegəhən
rəhatəmat rafin kəm Uhgɨn, məto-inu itəmat netəmim itəm
Uhgɨn təməmki-rəkɨs itəmat e nɨmɨsən məmki-pən itəmat e
nəmegəhən. Kən otegəhan-in nolən nɨpətɨtəmat mɨn məmə
okotol nolən mɨn itəm kotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
14 Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat otəsərəmərəən etəmat
məto-inu roiu, nəsotatɨg ahginən Lou itəm təsasituən etəmat
məmə nəsotolən təfagə rat. Məto nakoatatɨg ahgin nəwɨrən
itəm Uhgɨn tətawte-in kəm itəmat, kən e nəwɨrən əh, in otasitu
etəmat məmə nəsotolən təfagə rat.

Slef mɨn rəha nolən ətuatɨp

15 ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə,
pəs okotol təfagə rat məto-inu, Lou təsərəmərəən etat, məto

6:4: Kol 2:12 **6:6:** Kal 5:24 **6:11:** 2 Kor 5:15; Kal 2:19 **6:12:** Jen 4:7
6:13: Rom 12:1 **6:14:** 1 Jon 3:6

nəwɨrən rəha Uhgɨn itəm tətawte-in kəm kitat tatərəmərə etat.
!Kəp, təsətuatɨpən!
16 Nəkotɨtun o kəp məmə, nian nakotegəhan-in-pən itəmat
kəm suah kit məmə nəkoatol nəwian, kən itəmat rəhan slef,
kən itəmat slef rəha suah un noatol nəwian. Suatɨp kəiu o
nətəu-pənən. E suatɨp kit, nakotuwa slef rəha təfagə rat, kən
suatɨp u tatuwɨn o nɨmɨsən. Kən e suatɨp kit mɨn, nakotuwa
slef rəha nolən nəwia Uhgɨn, kən suatɨp u tatuwɨn o nətuatɨpən
e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
17 Kitat koatənwiwi Uhgɨn məmə nat əpnapɨn aupən
nəmoatol slef rəha təfagə rat, məto uarisɨg, e nɨkitəmat rafin
nəmotol nəgətunən itəm ematəgətun itəmat lan.
18 Uhgɨn təmɨkɨs itəmat e təfagə rat, kən təfagə rat, rəhan
nəsanənən tɨkə o nərəmərəən etəmat. Kən nəmotuwa slef rəha
nolən mɨn itəm kotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
19 Iatəghat e nətəlɨgən mɨn itəm netəmim kotɨtun, inu slef
ne etəm-iasol, məto-inu nətəlɨgən rəhatəmat təsahmenən o
nɨtunən natɨmnat rəha Uhgɨn. Aupən ikɨn, nəmotegəhan-
in nolɨ-nolɨ nɨpətɨtəmat məmə ilat slef rəha nolən mɨn itəm
tol naulɨsən əm, ne slef rəha nəratən itəm tatər tepət. Məto
roiu otegəhan-in-pən ilat məmə ilat slef rəha nolən mɨn itəm
kotətuatɨp, kən nakotuwa netəmim itəm Uhgɨn təmələhəu
kalɨn məmə rəhan mɨn.
20 Nian itəmat nəmoatol slef rəha təfagə rat, nolən itəm
tətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn təsərəmərəən etəmat.
21 ?Noan nəwɨrən naka nəmotos e nəmegəhən rəhatəmat o
nolən tərat mɨn itəm noataulɨs ron əh-roiu? !Noan nolən rat
mɨn əh, in nɨmɨsən əm!
22 Məto roiu, Uhgɨn təmɨkɨs itəmat e təfagə rat, kən
nəmotuwa slef mɨn rəhan, kən noan nəwɨrən itəm noatəhl,
tatit itəmat məmə nakotuwa netəmim rəha Uhgɨn e nɨkitəmat
rafin. Kən nakoatos nəmegəhən lilɨn.
23 Tol nəhlan məto-inu nətouən rəha təfagə rat in nɨmɨsən,
məto nat itəm Uhgɨn tatos-ipa in nəmegəhən lilɨn e Kristo Iesu
rəhatat Iərəmərə.

7

Lou təsərəmərəən e kitat

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Itəmat nəkotɨtun nolən rəha lou. Lou
mɨn koatərəmərə e netəmim nian ilat koatəmegəh əm.
2 Tahmen e nat u. Okəmə pətan kit itəm təmol marɨt, lou tatən
məmə in rəhan əm əh iərman nian in tatəmegəh. Məto okəmə
iərman əh tɨmɨs, kən lou rəha marɨt təsaskəlɨm mɨnən pətan əh,
kən in tɨtun nətəu-pənən suah pɨsɨn kit.

6:16: Jon 8:34; 2 Pita 2:19 **6:23:** Rom 5:12,15

3 Məto okəmə in tatətəu-pən iərman pisin kit nian rəhan
iərman tatəmegəh əh, katən məmə in tategoafəl rəhan iərman.
Məto okəmə rəhan iərman təmimis, lou əh rəha marit
təsaskəlim minən pətan əh, kən nat əpnapin tatətəu-pən
iərman pisin, in təsegoafələn rəhan iərman.
4 Piak min ne winik min. E nolən ahmen-ahmen əm, məto-
inu ninotol kitiəh itəmat Kristo, tahmen əm məmə itəmat
nəmotimis itəmat min e nig kəluau. Kən nian nəmotimis, Lou
rəha Moses təsaskəlim minən itəmat u-roiu. Uhgin təmikis
itəmat o nətəu-pənən ətuatip natimnat rafin agin e Lou məmə
Uhgin otosmegəh itəmat. Kən itəmat nakotahmen-pən əm e
pətan kit itəm rəhan iərman in təmimis, kən roiu in təsolən
marit, kən in titun nətəu-pənən suah pisin. Rəhatəmat iərman
aupən, in Lou. Məto roiu, itəmat nakotətəu-pən suah pisin
u Kristo, itəm Uhgin təmosmegəh e nimisən. Kən nakotətəu-
pən in məmə nakoatoe noan wir, itəm in nolən təwir min itəm
koatisiai-in Uhgin.
5 Nian nətəligən rat rəha etəmim* tatərəmərə e kitat,
nətəligən rat min rəhatat koatiuw-pən kitat məmə okotol nolən
rat min e nipətitat. Kən nian Lou tatən məmə okəsotolən nolən
rat min əh, tol məmə nikitat tatəht pik nolən rat min, kən
koatolkeike moatol təhmin nolən rat min. Tol nəhlan, kəmotol
təfagə rat tepət. Kən noa təfagə rat min əh, in nimisən əm.
6 Məto roiu, okol kitat kəsətəu-pən minən Lou rəha Moses
məmə okotos nəmegəhən lilin, məto-inu tahmen əm məmə
kitat kəmotimis e Lou əh. Kən tol nəhlan, Lou təsərəmərəən
e kitat u-roiu. Kən roiu, kitat slef min rəha Uhgin, məto
kəsotətəu-pənən suatip oas o nətəu-pənən Lou itəm kəmətə,
məto koatətəu-pən suatip wi rəha Narmin Rəha Uhgin.

Lou tatol məmə netəmim kotol təfagə rat

7 ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə,
"Lou in nat tərat məto-inu tatol məmə kitat koatol təfagə rat."
!Məto kəp, təsətuatipən! Io ekitun əm məmə təfagə rat tahro
nulan məto-inu Lou tatəgətun io lan. Okəmə Lou in təməsənən
məmə esolən nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pisin,
kən okol esitunən nolən əh məmə təhrol nulan.†
8 Məto təfagə rat təmaskəlim nəghatən rəha Lou, mol rəhan
in iolwək, kən təmol məmə nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha
etəm pisin təmuwa tepət e nikik. Məto okəmə Lou təpikə,

7:4: Rom 6:2,11 * **7:5:** Netəmim rafin koatol təfagə rat məto-inu nətəligən rat rəha etəmim tətatig e kitat rafin. Nətəligən rat əh tatiuw-pən kitat məmə koatol təfagə rat. Rəhatat nəsanənən tikə məmə okəsotolən təfagə rat motol nolən wir. Uhgin əm titun nos-ipa nətəligən wi kəm kitat. **7:6:** Rom 8:2; 6:4 † **7:7:** E nəghatən min rəha ves 7:7-25, nian Pol tatən "io," məto nipəti nəghatən u məmə in tatəghat-in netəmim rafin. **7:7:** Eks 20:17; Dut 5:21

kən təfagə rat rəhan nəsanənən təpikə nəhlan, tahmen məmə
təmimis.
9 Aupən ikin, nian emərurу əh Lou, nikik təsəhtən təfagə
rat rəhak, emətatig wir əm. Məto uarisig emitun məmə Lou
əh-ikin, kən nəsanənən rəha təfagə rat təmuwa məmegəh min
məskasik, kən enitun məmə ekəike mimis o təfagə rat rəhak.
10 Kən eməplan məmə nəghatən əh rəha Lou itəm təmuwa
məmə otol etəmim təmegəh, məto nipahrienən təmiuw-pa əm
nimisən.
11 Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat təmaskəlim nəghatən rəha
Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmeiuə-in io. Nikik təməht
məmə okəmə emalkut o nətəu-pənən Lou rəha Moses, kən ekos
nəmegəhən lilin. Məto enəruru nolən, kən e nəghatən rəha
Lou, ekəike mimis o təfagə rat min rəhak.
12 Məto Lou tasim təmisi-pən e Uhgin, kən nəghatən min
rəha Lou kəmotisi-pən e Uhgin motasim, motətuatip, motəwir
motasitu e netəmim.
13 Kən okəmə naka suah kit otən məmə, "Lou in nat təwir,
məto təmol məmə ekimis." ! Məto kəp, təsətuatipən! Nian
emitun nəghatən rəha Lou itəm in təwir, nikik təmuwin o
nolən təfagə rat, kən io emol təfagə rat itəm noan in nimisən.
Tol nəhlan, təfagə rat təmol məmə ekimis. Təmol nəhlan məmə
ekitun məmə nolən rat min rəhak, ilat təfagə rat pahrien. Kən
nian eməplan nəghatən rəha Lou, enitun məmə təfagə rat in
nat tərat agin-əh.
14 Kitat kotitun məmə Lou təmisi-pən e Uhgin. Məto io, io
etəmim əm. Kən kol-salim-in io məmə io slef kit, kən təfagə rat
in rəhak etəm-iasol.
15 Esitunən natimnat itəm iakatol, məto-inu nat wir min
itəm iakolkeike məmə ekol, esolən, məto iatol əm naka itəm
iatetəhau.
16 Ekitun wir məmə təfagə rat rəhak in nat tərat nat əpnapin
esolkeikeən məmə ekol. Kən nian ekəto tərat e nikik o təfagə
rat u, in nəmtətin kit məmə Lou tatol rəhan wək, kən Lou in
nat wir kit.
17 Tol nəhlan, sənəmə io itəm iatol təfagə rat min, məto nolən
rəha təfagə rat itəm tətatig e rəhak nətəligən nian rafin, tatol
məmə ekol nolən rat min.
18 Ekitun məmə nətəligən rat rəhak otəsegəhan-inən məmə
ekol nat wir kit. Ekitun in nipahrienən məto-inu iakolkeike
məmə ekol nat itəm təwir, məto okol esolən.
19 Nat naka iatol sənəmə in nat wir itəm iakolkeike məmə
ekol, məto iatol əm təfagə rat itəm esolkeikeən məmə ekol.
20 Kən okəmə ekol nat naka itəm esolkeikeən məmə ekol,
sənəmə io pahrien u iatol, məto in təfagə rat itəm tətatig lak
tatol.

7:10: Luk 10:28; Lev 18:5; Sam 19:7-10; Esik 20:11; Rom 10:5 **7:11:** Jen 3:13
7:12: 1 Tim 1:8 **7:15:** Kal 5:17

21 Tol nəhlan, iatəplan məmə nolən kit tatol wək e
nəmegəhən rəhak nian rafin. Nolən əh tol nəhlan məmə, nian
iakolkeike məmə ekol nat wɨr, məto təfagə rat huə iuəhkɨr ron
io tatiuw-pən io e təfagə rat.
22 E nɨkik rafin, iakolkeike Lou rəha Uhgɨn,
23 məto iatəplan mɨn lou kit mɨn itəm tatol wək e nəmegəhən
rəhak itəm tətəluagɨn ilau rəhak nɨtunən, məlis io, matol məmə
io slef rəha təfagə rat itəm tatol wək e rəhak nəmegəhən.
24 !Kəsi, iatəto tərat pɨk agɨn! ?Karmə pah otɨləs-irəkɨs io e
nɨpətɨk u itəm tatuwɨn o nɨmɨsən?
25 !Pəs kotənwiwi Uhgɨn. Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə in
otol!
Kən tol nəhlan nəmegəhən rəhak tol min-nulan məmə, io
slef rəha Lou rəha Uhgɨn e rəhak nətəlɨgən wi, məto e nətəlɨgən
rat rəhak, io slef rəha lou rəha təfagə rat.

8

Nolən rəha nətəu-pənən Narmɨn Rəha Uhgɨn

1 Kən nəukəti nəghatən rafin mɨn əh tol min-nulan, məmə
Uhgɨn tatən məmə kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn məto-inu
kotahatətə e nat itəm Kristo təmol otat. Kən tol nəhlan, Uhgɨn
kol təsuəhən, kən məsələhəuən nəghatən məsolən nalpɨnən kit
rəha netəm mɨn u kəmotuwa kitiəh ilat Kristo Iesu,
2 məto-inu nəsanənən rəha Narmɨn, itəm tatos-ipa nəmegəhən
wi kəm kitat e Kristo Iesu, in təmɨkɨs kitat e nəsanənən rəha
təfagə rat ne nɨmɨsən.
3 Lou təruru nɨkɨsən nəhlan kitat, mol kitat kotətuatɨp e
nɨganəmti Uhgɨn məto-inu, nətəlɨgən rat rəha etəmim tatol
win e nolən itəm Lou tolkeike. !Məto nat itəm Lou təruru
nolən, Uhgɨn təmol! Inu, təmahl-ipa Nətɨn ətuatɨp kən təmuwa
etəmim mahmen e kitat. Kən Uhgɨn təmakil muəh mələhəu
nəghatən mol nalpɨnən o təfagə rat itəm kitat netəmim rafin
koatol. In təmol nəhlan nian təmol Netɨn təmuwa sakrifais o
təfagə rat mɨn rafin rəhatat.
4 Uhgɨn təmol nəhlan məmə, nəghatən ətuatɨp mɨn rəha
Lou okotuwa motol nɨpahrienən e nəmegəhən rəhatat itəm
kəsotətəu-pənən suatɨp rəha nətəlɨgən rat rəha etəmim, məto
koatətəu-pən suatɨp itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatəgətun kəm
kitat.
5 Netəmim itəm koatətəu-pən nətəlɨgən rat rəha etəmim,
nətəlɨgən rəhalat tatuwɨn əm o nat itəm nətəlɨgən rat rəhalat
tolkeike. Məto netəmim itəm koatətəu-pən nolən itəm Narmɨn
Rəha Uhgɨn tolkeike, nətəlɨgən rəhalat tatuwɨn əm o nat itəm
Narmɨn Rəha Uhgɨn tolkeike.

7:23: Kal 5:17; 1 Pita 2:11 **7:25:** 1 Kor 15:57 **8:3:** Hip 4:15 **8:3:** Wək 13:37-39; Hip 2:14; 7:18; 10:1-2; Fil 2:7 **8:4:** Kal 5:16,25

6 Okəmə nətəliɡən rat rəha etəmim in tatərəmərə lan, kən
suah əh tatətəu-pən əm suatip rəha nimisən. Məto okəmə
Narmin Rəha Uhɡin tatərəmərə e rəhan nətəliɡən, kən suah əh
tatətəu-pən suatip rəha nəmeɡəhən ne nəməlinuən.
7 Tol nəhlan məto-inu, nətəliɡən rat rəha etəmim, tatol
tikimir ilau Uhɡin, məto-inu təsətəu-pənən lou min rəha Uhɡin,
kən in təruru aɡin nətəu-pənən.
8 Netəmim itəm koatətəu-pən nətəliɡən rat rəha etəmim, okol
kəsotolən niki Uhɡin tagien.
9 Məto itəmat nəsotətəu-pənən nətəliɡən rat rəha etəmim.
Okəmə in nipahrienən məmə Narmin Rəha Uhɡin tətatiɡ
etəmat, kən noatətəu-pən nolən itəm Narmin Rəha Uhɡin
tolkeike. Etəmim itəm Narmin Rəha Kristo təsatiɡən lan, in
sənəmə etəmim rəha Kristo.
10 Məto Kristo tətatiɡ etəmat. Kən nat əpnapin nipətitəmat
otəkəike mimis o təfaɡə rat, məto narmitəmat tatəmeɡəh məto-
inu itəmat nəkotətuatip e niɡanəmti Uhɡin.
11 Narmin Rəha Uhɡin tətatiɡ etəmat, inu Narmin Rəha
Uhɡin u itəm təmol Kristo Iesu təmeɡəh min e nimisən.
Nipahrienən, nipətitəmat otimis nian kit. Məto e Narmin
Rəhan, Uhɡin otos-ipən min nəmeɡəhən e nipətitəmat.
12 Piak min ne winik min. O natimnat min əh, kitat kotəkəike
katiɡ kətəu-pən nat itəm Uhɡin tolkeike, məto kəsotatiɡən
kətəu-pən nat itəm nətəliɡən rat rəha etəmim tolkeike məmə
otol,
13 məto-inu okəmə nəkotatiɡ motətəu-pən nat itəm nətəliɡən
rat rəha etəmim tolkeike, nəkotəkəike motimis. Məto okəmə
e Narmin Rəha Uhɡin nakotohamnu nolən rəha etəmim, kən
onəkotəmeɡəh,
14 məto-inu netəmim rafin itəm Narmin Rəha Uhɡin tatit
ilat, ilat nenəti Uhɡin min.
15 Itəmat nəkotitun məmə inu in nipahrienən məto-inu,
Uhɡin təmos-ipinə Narmin Rəhan kəm itəmat, kən Narmin
təsolən itəmat nakoatəɡin min Uhɡin, tahmen e slef kit tatəɡin
rəhan etəm-iasol. Kəp, məto Narmin Rəhan təmol məmə Uhɡin
təməhl itəmat. Kən Narmin tatol məmə kitat kotitun nənən
kəm Uhɡin məmə, “!Ik rəhatimat tata!”
16 Kən Narmin atip Rəha Uhɡin tatən kəm narmitat məmə
kitat nenəti Uhɡin min.
17 Kən məto-inu kitat nenətin min, kitat okotos natimnat
wir min itəm Uhɡin təmələhəu kalin məmə rəhatat. Kən
kitat Kristo okotos natimnat min əh. Kitat kotitun məmə inu
nipahrienən məto-inu kitat koatəto nahməən kitat min, kən

8:9: 1 Kor 3:16; 12:3 **8:10:** Kal 2:20 **8:13:** Kal 6:8; Kol 3:5 **8:15:** Mak 14:36; 2 Tim 1:7 **8:16:** 2 Kor 1:22

kotɨtun məmə Uhgɨn otos-ipən nɨsiaiiən kəm kitat tahmen e itəm otol e Kristo.

Nepətən əhag-əhag rəha Uhgɨn itəm tatuwa

18 Ekɨtun məmə nahməən itəm kotatɨg lan u-roiu, okotəplan
məmə ilat nat əpnapɨn əm nian Uhgɨn otol-arəp nepətən əhag-
əhag rəhan e nəmegəhən rəhatat.
19 Nɨpahrienən, natɨmnat rafin itəm Uhgɨn təmol, inu nəptən
ne natɨmnat itəm koatəwiə lan, ne neai, ne nat megəh mɨn, ilat
koatəsahgin motolkeike pɨk məmə okotəplan nian itəm Uhgɨn
otol-arəp məmə nenətɨn mɨn u pah mɨn.
20 Koatasɨpən nəhlan məto-inu Uhgɨn təmol məmə natɨmnat
rafin itəm in təmol, ilat koatatɨg e nelmɨ nəratən, motəruru
nolən wək wɨr mɨn itəm rəhalat aupən ikɨn. Ilat kəsotolkeikeən
nəhlan, məto in Uhgɨn itəm təmol nəhlan elat. Kən in
təmolkeike məmə ilat okotələhəu-pən rəhalat nətəlɨgən əskasɨk
lan,
21 məmə in otɨkɨs ilat e nəmnəmɨtən ne nɨmɨsən itəm ilat
kotatɨg pahrien lan. Kən in otɨkɨs ilat nəhlan məmə in tɨtun
nos-ipənən nepətən əhag-əhag kitiəh əm kəm ilat itəm otos-
ipən kəm nenətɨn mɨn.
22 Kitat kotɨtun məmə aupən agɨn mətoarus-pa əh-roiu,
natɨmnat rafin itəm Uhgɨn təmol, koatekɨmɨs tahmen e pətan
kit itəm tatəto nahməən məmə otɨləs nətɨn.
23 Kən sənəmə natɨmnat mɨn əm itəm Uhgɨn təmol, ilat
koatekɨmɨs nəhlan. Məto kitat mɨn koatekɨmɨs nəhlan, nat
əpnapɨn məmə Uhgɨn təmos-ipa rəkɨs nat wɨr kəm kitat, u
Narmɨn Rəhan. Kən Narmɨn in məsɨn rəha natɨmnat wɨr agɨn
mɨn itəm Uhgɨn otəpanos-ipa nian kit. Kən roiu koatəsahgin
e nian ətuatɨp məmə Uhgɨn otegəhan-in rafin kəm kitat
natɨmnat itəm təməhl kitat ron. Kən in otɨkɨs nɨpətɨtat itəm
toas, mos-ipa in wi.
24 Təmətuoun e nian Uhgɨn təmosmegəh kitat, kitat
koatələhəu-pən əskasɨk rəhatat nətəlɨgən o natɨmnat mɨn
əh. ?Okəmə suah kit təmos nat kit itəm in təmatəsahgin, in
otəsahgin mɨn o naka?
25 Məto koatələhəu-pən rəhatat nətəlɨgən e nat kit itəm
kəsotəplanən əh, kən motol rəhatat nətəlɨgən təfəməh
moatəsahgin moatətul əskasɨk.
26 Kən tahmen məmə nolən əh tətasitu etat,* Narmɨn Rəha
Uhgɨn tətasitu etat e rəhatat nəpouən. Kitat kotəruru məmə
naka koatəkəike kəfak ron, məto Narmɨn əm Rəha Uhgɨn tatən
rəhatat lan nian kitat koatekɨmɨs e nolən kit itəm nəghatən tɨkə
lan.

8:17: Kal 4:5-7; Nol Əpən 21:7 **8:20:** Jen 3:17-19 **8:23:** 2 Kor 5:2-4 * **8:26:** "nolən əh" tatəghat-in nolən rəha nələhəu-pən rəhatat nətəlɨgən əskasɨk e natɨmnat wɨr itəm otəpanuwa.

27 Kən Uhgɨn itəm in tɨtun nɨki netəmim, in tɨtun naka
Narmɨn Rəhan tatən, məto-inu Narmɨn Rəhan tatəfak o iəfak
mɨn tətəu-pən nətəlɨgən rəha Uhgɨn.

Nalpəkauən rəha Uhgɨn

28 Kitat kotɨtun məmə, Uhgɨn tatol məmə natɨmnat rafin itəm
koatuwa, inəh nat wɨr mɨn ne nat rat mɨn, ilat rafin koatuwa
o nasituən etat itəm kotolkeike Uhgɨn, inu kitat netəm itəm in
təmaun-in kitat e nalpəkauən rəhan.
29 Tol nəhlan məto-inu, aupən aupən agɨn, Uhgɨn tɨnɨtun
rəkɨs məmə kitat okotahatətə lan. Kən e nian əh, in təmən
məmə nolən rəhatat otuwa mahmen e Nətɨn məmə netəmim
tepət okotuwa pian mɨn ne wɨnɨn mɨn, kən in təmaupən maiir,
kən in ilɨs e kitat rafin.
30 Kən kitat itəm in təmaupən mən məmə okotuwa rəhan,
in təmaun-in kitat. Kən kitat u itəm təmaun-in, in təmol
kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn. Kən kitat u itəm təmol kitat
kotətuatɨp, in otɨləs-ɨpər mos-ɨpən nɨsiaiiən ne nepətən əhag-
əhag rəhan kəm kitat.

Nolkeikeən asol rəha Uhgɨn

31 ?Okotən mɨn naka e natɨmnat mɨn əh? Uhgɨn in kitat
min, matol natɨmnat rafin məmə ilat natɨmnat wɨr mɨn e
nəmegəhən rəhatat, kən nat əpnapɨn əm okəmə pah tatol
tɨkɨmɨr kəm kitat.
32 In təməsəgɨnən o Nətɨn ətuatɨp məmə otɨmɨs o kitat rafin,
məto in təmegəhan-in əm. Kən okəmə in təmos-ɨpa Nətɨn kəm
kitat, kən in otawte-in natɨmnat rafin kəm kitat.
33 ?Pah tɨtun nətu-pa mɨn nəghatən kit məmə kitat kəmotol
tərat? Suah kit tɨkə, məto-inu, in Uhgɨn itəm təmol kitat
kotətuatɨp e nɨganəmtɨn, kitat itəm in təmɨtəpun.
34 ?Kən pah tɨtun nələhəuən nəghatən məmə kitat kotəkəike
motos nalpɨnən? Suah kit tɨkə, məto-inu Kristo Iesu təmɨmɨs
o kitat, kən nat kit mɨn, Uhgɨn təmosmegəh in e nɨmɨsən. Kən
roiu, in tatəpələh e nɨkalɨ Uhgɨn matɨp, ikɨn rəha nɨsiaiiən ne
nəsanənən, matəfak kəm Uhgɨn o kitat.
35 ?Naka tɨtun nɨləs-ɨrəkɨsən kitat o nolkeikeən rəha Kristo
o kitat? ?Nəratən, o nian iəkɨs mɨn, o nəratən itəm netəmim
koatol kəm kitat, o nəumɨs, o rəhatat nautə tɨkə, o ikɨn tasɨlə
ikɨn, o naəp rəha nəluagɨnən o nohamnuən itəm? Kəp. !Nat kit
tɨkə!
36 Nəmegəhən rəhatat tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgɨn
tatən məmə,
“Uhgɨn. Nian rafin, netəmim koatolkeike məmə okotohamnu
itɨmat o nərgəm.
Itɨmat ekotahmen e sipsip mɨn itəm okohamnu ilat.”

8:27: Sam 139:1 **8:28:** Efes 1:11 **8:29:** Kol 1:18; Hip 1:6 **8:31:** Sam 118:6
8:33: Aes 50:8-9 **8:36:** Sam 44:22

37 Nipahrienən, e natimnat min əh rafin, Kristo itəm tolkeike
kitat, tatol məmə kitat koatol win agin.
38 Kən ekitun məmə nat kit tikə agin titun niləs-irəkisən kitat
o nolkeikeən rəha Uhgin, inu nimisən, o nəmegəhən, o nagelo
min, o iərmis min, o natimnat itəm tatuwa əh-roiu, o natimnat
itəm otəpanuwa, o nəsanənən min rafin,
39 o natimnat əpəh ilis, o natimnat ləhau agin, o nat kit e
natimnat rafin itəm Uhgin təmol, okol ilat rafin kəsotiləs-
irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Uhgin itəm koatos o Iərəmərə
rəhatat Kristo Iesu.

9

Pol təmolkeike pik məmə netəm Isrel okotahatətə e Kristo

1 Kən roiu iakolkeike məmə ekəghat-in rəhak min netəmim
u noanol min rəha Isrel, məmə kəmotapəs Kristo. Iatən
nipahrienən məto-inu itimlau Kristo kitiəh əm, eseiuəən.
Rəhak nətəligən ne Narmin Rəha Uhgin katuən məmə nat u
iatən in nipahrienən.
2 Nikik təmitəgit kən mətahmə pik olat nian rafin.
3 Okəmə io ekitun nosən nalpinən ne nemə̇ha rəha Uhgin,
kən inu otasitu o natimak min məmə okotahatətə e Kristo,
kən nikik təpagien əm. Nipahrienən, nikik təpagien okəmə
Uhgin otiləs-irəkis io e Kristo itəm iakolkeike pik, okəmə in
otasitu natimak min məmə okotahatətə lan. Ekən nəghatən u,
“natimak min,” məto-inu e nipətin, ilat noanol rəha Isrel.
4 Ilat noanol rəha Isrel, kən natimnat wir min u rəhalat: Uhgin
təməhl ilat məmə nenətin min, kən təmol əp rəhan nepətən
əhag-əhag kəm ilat, kən mos-ipən min nəniəkisən min rəha
nasituən,* kən mos-ipən min Lou kəm ilat, ne nəfakən əpəh e
Nimə Rəha Uhgin, ne nəniəkisən min.
5 Kən tipilat min, ilat netəm-iasol min rəha Uhgin aupən, kən
e nipətin ikin, Kristo təmisi-pən e noanol rəhalat, kən in Uhgin
itəm in ilis e natimnat rafin, itəm okatənwiwi əm nulan kətan
namnun tikə. Əwəh.

Suatip itəm Uhgin təmitəpun netəmim lan

6 Noanol rəha Isrel kəməsotahatətəən e Kristo, məto nolən
əh təməsolən məmə Uhgin tateiuə e rəhan nəniəkisən, məto-
inu sənəmə ilat rafin itəm kəmotisi-pən e noanol rəha Isrel, ilat
netəm Isrel pahrien.
7 Kən e nolən əh inəh, ilat itəm kəmotisi-pən e Epraham, ilat
sənəmə netəm pahrien rəha Epraham. Məto Uhgin təmən kəm

9:3: Eks 32:32 **9:4:** Eks 16:10; 24:15-18; 33:12-23; 40:34-38 * **9:4:** Nəniəkisən rəha nasituən neen tol min-nulan: (Noah) Jen 9:8-17; (Epraham) Jen 12:2-4, 15:9-21, 17:1-27; (Isrel) Eks 19-24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Tefit) 2 Saml 7:5-16; (Isrel - in wi) Jer 31:31-34

Epraham məmə, “Noanol ətuatip rəham otisi-pən e nita rəha
Aisak.”
8 Nipətin nat u məmə, ilat u kəmotaiir e noanol rəha Epra-
ham sənəmə ilat rafin nenəti Uhgin min. Məto nenəti Uhgin
pahrien, ilat netəmim itəm kəmotaiir e nəniəkisən rəha Uhgin.
Kən ilat u noanol pahrien rəha Epraham.
9 Tol nəhlan məto-inu Uhgin təmən-iəkis kəm Epraham min-
nulan, “E nian ətuatip, oekitəlig-pa, kən Sera tiniləs rəkis nətin
kit iərman.”
10 Məto nəghatən təsolən namnun ikin-u. Nəti Sera u Aisak
təmit Repeka, kən in təmiləs mil mil kəiu. Rəhalau tata kitiəh
əm, pipi rat rəha noanol min rəha Isrel u Aisak.
11 Məto nian mil mil u kəməsuaiirən əh, kən məsioalən əh
nat kit itəm təwir o tərat, Uhgin təmən-ipən nəghatən kit kəm
Repeka. Kən nəghatən u tatəgətun wir məmə Uhgin titəpun
netəmim tətəu-pən əm rəhan nətəligən,
12 məto sənəmə məmə kitat kəmotol nat wir kit or nat tərat
kit. Uhgin təmən kəm Repeka məmə, “Nita rəha nətim asol lan,
ilat okotol wək əm kəm rəha in əkəku lan.”
13 Kən inu tatətəu-pən əm nəghatən e Naoa Rəha Uhgin itəm
tatən məmə, “Emolkeike Jekop, məto emetəhau Esao.”
14 ? Okotəhrən əh-roiu? ? Okotən məmə nolən rəha Uhgin
təsətuatipən? !Kəp! Kotitun məmə in tatol tətuatip
15 məto-inu Uhgin təmən kəm Moses məmə,
“Oekasəkitun netəmim itəm ekitəpun ilat,
kən ekol nolən təwir kəm netəmim itəm ekitəpun ilat.”
16 Kən tol nəhlan, kitat kəsotosən nəniəkisən rəha Uhgin o nat
kit itəm koatol, tahmen məmə koatolkeike pik in, o məto-
inu kitat koatol wək ron, kəp. Koatos əm e nasəkitunən rəha
Uhgin.
17 E Naoa Rəha Uhgin, in tatən kəm Fero, kig rəha Ijip məmə,
“Emiləs-ipər ik o nat kitiəh əm u məmə netəmim okotəplan
rəhak nəsanənən e nəmegəhən rəham, məmə netəmim okotən-
iarəp nərgək e nətueintən rafin.”
18 Kən nipəti nat u məmə, Uhgin tətasəkitun netəmim neen
məto-inu in atip tolkeike məmə otol mihin. Kən in tatol
netəmim neen məmə ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən
məto-inu in atip tolkeike məmə otol mihin.
19 Kəm-naka itəmat kit otətapəh ron io məmə, “Okəmə Uhgin
tatol netəmim neen məmə ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən,
kən ilat okotəkəike motol nəhlan. ? Kən tahro Uhgin tatən
məmə ilat kəmotol təfagə rat?”
20 Məto ekuhalpin nəghatən u məmə, ik etəmim əm. Tahro
natuhalpin əsanən nəghatən rəha Uhgin. Nikitəmat təht-tu.

9:7: Jen 21:12 **9:8:** Kal 4:23 **9:9:** Jen 18:14 **9:12:** Jen 25:23 **9:13:** Mal 1:2-3 **9:15:** Eks 33:19 **9:16:** Efes 2:8 **9:17:** Eks 9:16

Nuwigɨ nat kəmol e noantənɨmtə, kol təsənən kəm etəm təmol
məmə, “?Nəmahro mol io məmə ekol nulan?”
21 Etəmim itəm tatol natɨmnat e noantənɨmtə, in tɨtun nosən
noantənɨmtə kit mol nuwigɨ nat lan kəiu, kit itəm təwɨr rəha
nolən lafet, kən kit mɨn rəha wək əpnapɨn əm.
22 Kən Uhgɨn tɨtun nətəu-pənən nolən ahmen-ahmen əm
e netəmim. Okəmə in tolkeike, in tɨtun nolən ilat məmə
otərəkɨn ilat. In tolkeike məmə otol-arəp məmə nemə̈ha tatol o
təfagə rat, kən in otol nalpɨnən asol kəm netəmim itəm koatol
təfagə rat. Məto nat əpnapɨn in tatol nəhlan, rəhan nətəlɨgən
kaifəmə̈h məsol uəhaiən nalpɨnən kəm ilat itəm koatol məmə
nɨkin otahmə.
23 Rəhan nətəlɨgən kaifəmə̈h nəhlan məmə in otol-arəp
nəwɨrən asol rəhan kəm netəm mɨn u itəm in tolkeike məmə
otasəkitun ilat. In təmol əpen-əpenə ilat aupən aupən agɨn
məmə ilat okotatɨg e nəwɨrən rəha Uhgɨn əpəh e nego e neai.
24 Inu kitat rafin itəm in təmɨtəpun, kən sənəmə noanol əm
rəha Isrel, məto Iaihluə mɨn.
25 Tahmen əm e naka u Uhgɨn təmən e Naoa u rəha Hosea
məmə,
“Netəm mɨn əh itəm sənəmə rəhak netəmim,
ekaun-in ilat məmə, ‘rəhak mɨn netəmim.’
Kən netəmim itəm eməsolkeikeən ilat aupən,
ekaun-in ilat məmə, ‘netəmim itəm iakolkeike.’
26 Kən ikɨn-u ətuatɨp, itəm emən kəm ilat məmə, ‘Itəmat sənəmə
rəhak mɨn netəmim,’
netəmim okotaun-in ilat məmə, ‘Ilat nenətɨ Uhgɨn itəm
tatəmegəh.’ ”
27 Kən ien Aesea təmatəghat-in noanol mɨn rəha Isrel e nian
tatən-iarəp məmə,
“Nat əpnapɨn netəm Isrel kotepət tahmen e nɨməkləkɨl əpəh
itəhəi, məto Uhgɨn otosmegəh əm ilat noan məsɨn,
28 məto-inu Iərəmərə in otol rafin uəhai əm rəhan nəghatən o
nos-ipənən nalpɨnən kəm netəmim e nətueintən.”
29 Kən tahmen e nəghatən itəm ien Aesea təmən aupən məmə,
“Okəmə Iərəmərə Əsanən Pɨk Agɨn in təsegəhan-inən itat məmə
rəhatat nɨta məsɨn okotəmegəh, okol kitat kəpotuwa
motahmen e netəmim rəha Sotom ne Komora itəm in
təmərəkɨn agɨn ilat.”

Netəm rəha Isrel kəməsotahatətəən

30 ? Naka nɨpətɨ nəghatən mɨn u? Nɨpətɨn tol min-
nulan məmə, Iaihluə mɨn itəm kəsotalkut əskasɨkən məmə
okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, Uhgɨn təmol ilat kotətuatɨp e
nɨganəmtɨn e nahatətəən rəhalat.

9:20: Aes 29:16; 45:9 **9:21:** Jer 18:6 **9:25:** Hos 2:23 **9:26:** Hos 1:10 **9:28:** Aes 10:22,23 **9:29:** Aes 1:9

31 Məto netəm Isrel kəmotalkut pɨk e suatɨp rəha nətəu-
pənən Lou məmə ilat kotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto ilat
kəsotətuatɨpən.
32 ?O naka? Məto-inu ilat kəmotalkut pɨk məmə okotətuatɨp
e nɨganəmtɨ Uhgɨn o nolən wɨr mɨn rəhalat, məto kəsotətəu-pən
suatɨp rəha nahatətəən. Ilat koatoh pɨkən "Kəpiel Rəha Noh
Pɨkənən."
33 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə,
"!Otəplan-tu! Emələhəu kəpiel kit əpəh Saeon† məmə netəmim
okotoh pɨkən,
in kəpiel itəm otol ilat kotəme.
Məto etəmim itəm tətahatətə e Suah əh, okol in otəsaulɨsən
nian tatətul e nɨganəmtɨ Uhgɨn."

10

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Iakolkeike pɨk məmə Uhgɨn oto-
smegəh netəm Isrel, kən nian rafin iatəfak ron.
2 Io iatən-iarəp kəm itəmat məmə ilat kotalkut pɨk o nolən
natɨmnat itəm otol nɨki Uhgɨn tagien. Məto nolən rəhalat təsɨsɨ-
pənən e nɨtunən itəm tətuatɨp.
3 Okol ilat kəsotətəu-pənən suatɨp rəha Uhgɨn məmə ilat oko-
tuwa kətuatɨp e nɨganəmtɨn, məto-inu ilat kotəruru suatɨp
rəhan, kən motalkut məmə okotətəu-pən rəhalat atɨp suatɨp,
suatɨp rəha nətəu-pənən Lou.
4 Kristo təmol namnun e suatɨp rəha nətəu-pənən Lou məmə
etəmim in tətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. In təmol namnun e
suatɨp əh məmə netəmim rafin itəm koatahatətə lan, ilat rafin
okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

Nəmegəhən itəm Uhgɨn tatos-ipa, in rəha netəmim rafin

5 Moses təməte nəghatən kit e suatɨp rəha nətəu-pənən Lou
məmə suah kit tuwa mətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. In təmən
məmə, "Etəmim itəm tatol natɨmnat rafin agɨn-əh itəm Lou
tatən, in otos nəmegəhən lilɨn."
6 Məto suatɨp rəha nahatətəən məmə suah kit tuwa mətuatɨp
e nɨganəmtɨ Uhgɨn in təpiə əm, tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn itəm
tatən məmə, "Əsənən məmə nakəkəike muwɨn əpəh e nego e
neai," məmə onakegəs-in Kristo mɨləs meiuaiu muwa məmə
otəsitu lam.
7 Kən tatən mɨn məmə, "Əsənən məmə nakəkəike muwɨn
əpəh ləhau e ikɨn rəha netəm kəmotɨmɨs ikɨn," məmə nakɨləs-
iarəp Kristo mol təmegəh mɨn e nɨmɨsən.

9:32: Aes 8:14 † **9:33:** 'Saeon' in nərgɨn kit mɨn rəha Jerusalem. **9:33:** Aes 8:14; 28:16 **10:5:** Lev 18:5 **10:6:** Dut 30:13 **10:7:** Dut 30:13

8 ? Məto, tatən mɨn naka? Tatən məmə, “Nəghatən Rəha
Uhgɨn in iuəhkɨr əm ron ik. In əpəh e nohlɨm ne nɨkim.”
Nəghatən u in nəghatən rəha nahatətəən itəm ioatən-iarəp.
9 Tol nəhlan məto-inu, okəmə nakən-iarəp e nohlɨm məmə
Iesu in Iərəmərə, kən okəmə nakahatətə e nɨkim məmə Uhgɨn
təmosmegəh in e nɨmɨsən, kən Uhgɨn otosmegəh ik.
10 Kən inu nɨpahrienən nəhlan məto-inu Uhgɨn tatol etəmim
kit tatətuatɨp e nɨganəmtɨn nian suah əh tətahatətə lan pahrien
e nɨkin. Kən Uhgɨn tatosmegəh etəmim kit nian in tatən-iarəp
e nohlɨn məmə Iesu in Iərəmərə rəhan.
11 Tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə, “Netəmim
rafin itəm koatahatətə e suah əh, okol ilat okəsotaulɨsən nian
okoatətul e nɨganəmtɨ Uhgɨn.”
12 Nəghatən əh in rəha netəmim rafin, nat əpnapɨn okəmə ik
noanol rəha Isrel, o Iaihluə kit, məto-inu Iərəmərə kitiəh əm
u tatərəmərə mətawte-in rəhan nəwɨrən kəm netəmim rafin
itəm koatətapəh ron.
13 Tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə, “Netəmim
rafin itəm koataun-in nərgɨ Iərəmərə məmə otosmegəh ilat, in
otosmegəh ilat.”
14 ? Məto netəmim okotahro motaun-in Iərəmərə o nos-
megəhən ilat, okəmə kəsotahatətəən lan? ? Kən okotahro
motahatətə lan okəmə kəsotətoən namnusən lan kit? ? Kən
okotahro motəto namnusən okəmə suah kit təsən-iarəpən kəm
ilat?
15 ?Kən netəmim okotahro kən-iarəp namnusən təwɨr okəmə
Uhgɨn təsahl-ipənən ilat? Tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn itəm
tatən məmə, “! In nat wɨr agɨn nian suah kit tatuwa o nən-
iarəpən namnusən təwɨr!”
16 Məto sənəmə netəm Isrel rafin itəm kəmotos e nɨkilat
namnusən təwɨr. Tahmen e nəghatən itəm Aesea təmətə
məmə, “Iərəmərə, netəmim təkəku əm kəmotən nɨpahrienən e
nəghatən rəhatɨmat.”
17 Kən tol nəhlan, nahatətəən tatɨsɨ-pən e nat itəm nakatəto,
kən nat itəm nakatəto tatɨsɨ-pən e namnusən itəm katən e
Kristo.
18 ? Məto ekətapəh məmə, ilat kəmotəto o kəp? Əwəh,
kəmotəto. Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Nəghatən təmuwɨn e ikɨn mɨn rafin e nətueintən,
təmuwɨn ikɨn mɨn rafin agɨn.”
19 ? Kən ekətapəh əm o nat kit mɨn məmə, netəm Isrel
kəmotɨtun, o kəp? Əwəh, kəmotɨtun. Moses təmaupən mən
məmə,
“Ekol itəmat nakotetet netəmim e kantri əpnapɨn əm itəm ekol
təwɨr kəm ilat,

10:8: Dut 30:14 **10:11:** Aes 28:16 **10:12:** Efes 3:8 **10:13:** Joel 2:32 **10:15:** Aes 52:7 **10:16:** Aes 53:1 **10:18:** Sam 19:4

kən ekol nemə̈ha tol itəmat məto-inu ekol təwɨr kəm kantri
mɨn itəm kotalməl.”*
20 Kən uarisɨg Aesea təsəgɨnən o nənən məmə,
“Netəmim itəm kəsotegəs-inən io, kəmotəplan io;
Netəmim itəm kəsotətapəh-inən io, emol-arəp atɨp io kəm ilat.”
21 Məto Aesea təmən nəghatən rəha Uhgɨn e netəm Isrel məmə,
“E nian rafin, nian rafin, eməg-əfəməh-in nelmək məmə eka-
situ etəmat,
itəmat itəm nakoatəht nəwiak moatəuhlin məntaatəmat ron
io.”

11

Uhgɨn tətasəkitun əh netəm Isrel

1 Pəs ekətapəh o nəghatən kit e netəm Isrel. ? In pahrien
məmə Uhgɨn təməuhlin mentan o rəhan netəmim o kəp? !Kəp!
Otəplan-tu io. In təməsəuhlinən məntaan kəm io u etəm Isrel,
noanol rəha Epraham, nɨta rəha Benjamin.
2 Aupən aupən agɨn, Uhgɨn təmɨtəpun noanol rəha Isrel məmə
in otolkeike ilat, kən ilat okotuwa rəhan mɨn netəmim. Kən
in təməsəuhlinən məntaan olat. Nəkotɨtun o kəp məmə naka
Naoa Rəha Uhgɨn tatən e Elaija. In təmatətapəh əskasɨk o
Uhgɨn matən-iarəp nəratən itəm Isrel təmol.
3 In təmə, “Iərəmərə, kəmotohamnu rəham ien mɨn
motohalkin-ohalkin rəham olta mɨn. Kən io pɨsɨn əm ekətatɨg,
kən moatalkut mɨn məmə okotohamnu io.”
4 ? Məto Uhgɨn təmən-ipən naka kəm in? In təmən məmə,
“Iataskəlɨm netəmim sepen-taosan məmə rəhak mɨn, itəm
kəsotəfakən əh kəm uhgɨn eiueiuə u Paal”
5 Kən tahmen əm əh-roiu, netəm Isrel noan məsɨn əh-ikɨn itəm
Uhgɨn təmɨtəpun ilat e rəhan nəwɨrən.
6 Kən okəmə Uhgɨn tatosmegəh ilat e nəwɨrən rəhan, kən
təməsolən e natɨmnat təwɨr mɨn itəm ilat koatol. Məto okəmə
təposmegəh ilat məto-inu ilat koatol natɨmnat wɨr mɨn, kən
nəwɨrən itəm Uhgɨn tətawte-in kəm ilat, in tol pɨsɨn, kən
sənəmə nat kit itəm in tətawte-in kəm ilat, in nətouən əm o
rəhalat wək.
7 ? Kən tahro? Netəmim tepət rəha Isrel kəmotegəs-in
pɨk suatɨp rəha nuwamən mətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, məto
kəməsotosən. Məto ilat itəm Uhgɨn təmɨtəpun, kəmotos. Məto
ilat rafin əh itəm kəməsotosən, Uhgɨn təmol ilat məmə kotapəs
nətoən rəhan nəghatən.
8 Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,

---

* **10:19:** Nɨpahrienən, netəm Isrel kəmotɨtun nəghatən rəha Uhgɨn, məto ilat kəməsotolkeikeən məmə okotətəlɨg-in. Kən tol nəhlan, Uhgɨn təmos-ipən nəghatən kitiəh əm kəm Iaihluə mɨn məmə in otol netəm Isrel kotetet ilat ron.

10:19: Dut 32:21 **10:20:** Aes 65:1 **10:21:** Aes 65:2 **11:1:** 1 Saml 12:22; Sam 94:14; Fil 3:5 **11:3:** 1 King 19:10 **11:4:** 1 King 19:18 **11:6:** Kal 3:18

"Kən mətoarus-pa u-roiu, Uhgɨn təmol məmə nətəlɨgən rəhalat
tətapɨl əlu-alu,
kən mol məmə nɨganəmtɨlat təpɨs,
kən mol məmə matəlgɨlat talu."
9 Kən Kig Tefɨt təmən məmə,
"Pəs rəhalat nagwənən tepət otuwa mahmen e noanɨkulu kit,
itəm otohasɨn ilat, mol ilat kotən məmə natɨmnat rafin
təwɨr əm.
Pəs rəhalat natɨmnat wɨr okotuwa kəpiel kit rəha noh pɨkənən
ne nalpɨnən kəm ilat.
10 Pəs nɨganəmtɨlat tapinəp məmə kosotəplanən nat,
Pəs noankawilat təfaiu kitiəh o nəratən rəhalat namnun tɨkə."

Suatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən Iaihluə mɨn

11 ? Kən ekətapəh mɨn məmə, netəm Isrel kəmotoh pɨkən
motiet motorin məmə okol kəsotətul mɨnən? !Kəp! O rəhalat
nəmkakiəhən, Uhgɨn təmol suatɨp o nosmegəhən Iaihluə mɨn
məmə otol netəm Isrel kotetet netəm mɨn əh, kən motolkeike
rəhan nəwɨrən.
12 ! Tol nəhlan, okəmə Iaihluə mɨn kəmotos nəwɨrən rəha
Uhgɨn məto-inu netəm Isrel kəmotapəs nosmegəhən rəha
Uhgɨn, kən netəm Isrel rafin itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs, nian
ilat okotahatətə e Kristo, nəwɨrən rəha Uhgɨn otuwa mepət!
13 Roiu iatəghat kəm itəmat Iaihluə mɨn. Məto-inu io aposol
rəhatəmat Iaihluə mɨn, io iatənwiwi rəhak wək
14 məmə, io ekol məta natimak mɨn netəm Isrel kotetəhak
ron, kən e nolən əh Uhgɨn otosmegəh neen.
15 Nian Uhgɨn təməuhlin məntaan o netəm Isrel, kən in
təməmɨk Iaihluə mɨn kəmotuwa iohlɨn mɨn. Məto nian in
otəmɨk netəm Isrel kotuwa mɨn ron, inu in nat asol kit, tah-
men e netəm kəmotɨmɨs kəmotəmegəh mɨn.
16 Okəmə netəmim kotələhəu kalɨn nəwɨtai pɨret rəha
nagwənən wi məmə rəha Uhgɨn, kən pɨret apiəpiə, in mɨn rəha
Uhgɨn.* Kən e nəghatən rəha nɨg, okəmə nəukətɨn rəha Uhgɨn,
kən nelmɨn mɨn, ilat mɨn rəha Uhgɨn. Nəghatən u, nɨpətɨn təmə
okəmə Epraham ne mipɨn mɨn aupən, ilat rəha Uhgɨn, kən
noanol mɨn rəhalat, ilat mɨn rəha Uhgɨn.
17 Məto nelmɨ nɨg mɨn neen rəha nasum-inən, Uhgɨn
təmatgəhl rəkɨs, inu tahmen e netəmim neen rəha Isrel. Kən
itəmat Iaihluə mɨn, nəkotahmen e nelmɨ nɨg u olif əpnapɨn mɨn
e nɨkinat. Uhgɨn təmɨlpɨn itəmat e nəukətɨ nɨg məmə nakoatos

11:8: Dut 29:4; Aes 29:10 **11:10:** Sam 69:22,23 **11:11:** Wək 13:46

* **11:16:** Nəghatən u rəha pɨret təmɨsɨ-pən e Oltesteman. In tatəghat-in nian koatos nagwənən wi e nasumən. Netəmim koatol pɨret lan, kən motaupən katos-ipən nəwɨtai pɨret məsɨn kəm Uhgɨn. Kən in tatəgətun məmə pɨret tapiəpiə, in mɨn rəha Uhgɨn, kən ilat kotɨtun nunən. Nam 15:19,20

nəmelat, kən roiu nakoatos nəwɨrən itəm Uhgɨn təmən-iəkɨs
kəm Epraham ne nətɨn mɨn u in nəukətɨ nɨg.†
18 Məto itəmat Iaihluə mɨn, nəsotəghat ausitən məmə Uhgɨn
təmɨlpɨn itəmat e nɨg itəm təmatgəhl rəkɨs ikɨn, u tahmen e
netəm Isrel neen. Sotaluinən məmə nəukətɨ nɨg tətagwən
itəmat, məto sənəmə itəmat nelmɨ nɨg nakotagwən nəukətɨ nɨg.
19 Kəm-naka suah kit otən məmə, "Uhgɨn təmatgəhl rəkɨs
nelmɨ nɨg mɨn neen məmə otɨlpɨn io ekos nəmelat."
20 In nɨpahrienən, məto tətatgəhl rəkɨs ilat məto-inu
kəsotahatətəən e Uhgɨn. Kən itəmat nakoatəper-ipən e nəukətɨ
nɨg e nahatətəən əm rəhatəmat. Tol nəhlan, əsotausitən ron,
məto itəmat nəkotəkəike motəgin,
21 məto-inu Uhgɨn təmatgəhl rəkɨs nelmɨ nɨg ətuatɨp neen
nəhlan, kən okəmə nəkəsotəkəikeən o nosən nahatətəən
əskasɨk lan, kən in otatgəhl rəkɨs itəmat.
22 Otətəlɨg-in nolən kərən mil rəha Uhgɨn kəm netəmim: in
tatol təwɨr kəm neen, kən matələhəu nəghatən əskasɨk kəm
neen mɨn. In təmələhəu nəghatən əskasɨk o netəmim itəm
kəmotəht nəwian, məto in tatol təwɨr kəm itəmat, okəmə
nəkotəkəike motahatətə lan o rəhan nəwɨrən. Məto okəmə
nakotapəs nahatətəən lan, kən in otatgəhl rəkɨs mɨn itəmat.
23 Kən okəmə netəm Isrel kotɨtəlɨg-pa mɨn kahatətə e Uhgɨn,
kən in otɨlpɨn mɨn ilat e nəukətɨn, məto-inu tatos nəsanənən o
nolən nəhlan.
24 Kən nɨpətɨ nəghatən u məmə, itəmat Iaihluə mɨn, itəmat
nəkotahmen e nelmɨ nɨg u olif əpnapɨn əpəh e nɨkinat itəm
Uhgɨn təmətə rəkɨs, kən mɨlpɨn-pən e nɨg u olif e nasumən
rəhan. Nolən əh sənəmə nolən ətuatɨp kit rəha nɨg, o nɨləsən
nelmɨ nɨg pɨsɨn kit mɨlpɨn-pən e nɨg pɨsɨn kit. Məto noanol mɨn
rəha Isrel, kotahmen e nelmɨ nɨg u olif əpəh e nasumən. Kən
roiu tɨmətɨg məmə Uhgɨn otɨlpɨn mɨn ilat e nəukətɨlat ətuatɨp.

Uhgɨn tətasəkitun netəmim rafin

25 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Iakolkeike məmə nəkotɨtun
nat anion u məmə, itəmat nəsotɨləs-ipər pɨkən itəmat. Uhgɨn
təmol məmə netəmim neen rəha Isrel kəmotapəs nətoən rəhan
nəghatən. Məto nolən əh otətatɨg əh mətoarus-pa Iaihluə mɨn
rafin itəm Uhgɨn təmɨtəpun, ilat okotahatətə lan.
26 Kən e nolən əh, Uhgɨn otosmegəh rafin netəm rəha Isrel.
Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Etəm otosmegəh netəmim otɨsɨ-pən e noanol rəha Isrel;‡
in otos-irəkɨs nolən rat rəha noanol rəha Isrel.

---

† **11:17:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "Kən roiu, nakoatos nahui nɨg wɨr rəha nəukətɨ nɨg u olif." **11:17:** Efes 2:11-19 **11:22:** Jon 15:2,4 ‡ **11:26:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, 'otɨsɨ-pən Saeon.' Saeon in nərgɨn kit mɨn rəha Jerusalem, kən in tatəpsen-pən noanol rəha Isrel.

27 Kən inu nəniəkisən rəha nasituən rəhak kəm ilat məmə
ekafəl rəkis təfagə rat rəhalat.”
28 Noanol min rəha Isrel kəmotapəs namnusən təwir rəha
Iesu Kristo, kən tol nəhlan, ilat kəmotuwa tikimir min rəha
Uhgin. Məto nat u in o nəwirən rəhatəmat məto-inu roiu,
Uhgin təmos-ipinə rəhan nəwirən kəm itəmat Iaihluə min.
Məto Uhgin tatolkeike əh netəm Isrel məto-inu in təmitəpun
ilat, kən ilat nita rəha Epraham, Aisak, ne Jekop.
29 Tol nəhlan məto-inu, nian Uhgin təmitəpun rəkis netəmim
kən mol təwir kəm ilat, okol in təsəuhlin minən rəhan
nətəligən.
30 Itəmat u Iaihluə min itəm aupən nəmoatəht nəwia Uhgin.
Məto roiu, Uhgin təmasəkitun itəmat məto-inu netəm Isrel
kəmotəht nəwian.
31 Kən e nolən ahmen-ahmen əm, netəm Isrel koatəht nəwia
Uhgin roiu, məmə Uhgin titun nasəkitun minən ilat. Tol
nəhlan məto-inu roiu ilat koatəplan məmə Uhgin təmasəkitun
itəmat, kən məta ilat okotolkeike məmə Uhgin otol mihin min
elat.
32 Netəmim rafin koatəht nəwia Uhgin, kən in tatol məmə
rəhalat nolən rat tətaskəlim ilat rafin agin, ko ilat atip
kəsotikisən ilat. In təmol nəhlan məmə in titun nasəkitunən
ilat rafin.

Nolən rəha Uhgin in təwir agin

33 ! Otəplan-tu! ! Nəwirən rəha Uhgin kəm netəmim, ne
nenatigən rəhan, ne nitunən rəhan, ilat rafin kotepət agin-əh!
Kitat kotəruru nitunən nolən rəha netəligən rəhan, ne rəhan
suatip min. Inu tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən
məmə,
34 “Suah kit tikə itəm titun natimnat itəm tətatig e nətəligən
rəha Uhgin.
Kən suah kit tikə itəm in titun nos-ipənən nəghatən kit məmə
otasitu e Uhgin.”
35 “Suah kit tikə itəm titun nos-ipən atipən rəhan kit nat kit kəm
Uhgin məto-inu, natimnat rafin agin rəha Uhgin rəkis.”
36 Tol nəhlan məto-inu Uhgin təmol natimnat rafin, kən
natimnat rafin koatatig məto-inu nəsanənən rəhan tətaskəlim
ilat, kən natimnat rafin in təmol məmə rəhan. !Pəs kitat kotos-
ipən nənwiwiən kəm in tatuwin matuwin namnun tikə! Əwəh.

12

Sakrifais itəm nəmegəhən tətatig lan

1 Piak min ne winik min. Məto-inu Uhgin təmasəkitun ki-
tat, ekətapəh əskasik otəmat məmə nakotos-ipən nipətitəmat

11:27: Aes 59:20, 21; Aes 27:9; Jer 31:33,34 **11:34:** Aes 40:13 **11:35:** Job 41:11
11:36: 1 Kor 8:6; 11:12; Kol 1:16

rafin kəm Uhgɨn tahmen e sakrifais kit itəm tatəmegəh, kən
nəmotələhəu kalɨn məmə rəhan, kən nɨkin tətagien lan. Inu
suatɨp ətuatɨp itəm onəkotəfak kəm Uhgɨn lan.
2 Sotosən nolən rəha netəmim e nətueintən, məto otegəhan-in
pəs Uhgɨn otəuhlin rəhatəmat nətəlɨgən tuwa muwiwi məmə
nolən rəhatəmat okotuwa motəwɨr. Kən tol nəhlan, itəmat
onəkotɨtun nakilən, kən nɨtunən, kən nɨtəpunən nolən wɨr mɨn
itəm Uhgɨn tolkeike, inu nolən mɨn itəm kotəwɨr, ne nolən mɨn
itəm kotol nɨkin tagien, ne nolən mɨn itəm kotətuatɨp.
3 Kən e nəwɨrən itəm Uhgɨn təmawte-in kəm io, iatən-ipɨnə
kəm itəmat rafin məmə sotɨləs-ipər atɨpən nətəlɨgən rəhatəmat.
Məto e nətəlɨgən ətuatɨp, otəplan nesanənən mɨn itəm Uhgɨn
təmos-ipɨnə kəm itəmat e nahatətəən rəhatəmat e Kristo.
Kən nian nəkotəplan nəsanənən mɨn əh, otəplan rəhatəmat
nolən mɨn, kən motakil motəplan məmə rəhatəmat nolən mɨn
kotəwɨr motahmen katətəu-pən rəhatəmat nahatətəən, o kəp.
4 Suah kit nɨpətɨn kitiəh əm, məto tatos nolɨn-olɨn tepət, kən
nolɨn-olɨn nɨpətɨn mɨn əh, rəhalat əh-ikɨn wək pɨsɨn pɨsɨn mɨn
itəm koatol.
5 Kən tahmen-pən əm e netəm koatahatətə e Kristo. Kitat
tepət, məto kotuwa nɨpətɨn kitiəh əm lan, kən motagɨle atɨp əm
e kitat mɨn.
6 Kən Uhgɨn təmos-ipa nəsanənən o nolən wək pɨsɨn pɨsɨn
mɨn tətəu-pən nəwɨrən rəhan itəm təmawte-in kəm kitat.
Uhgɨn tatos-ipən kəm suah kit nəsanənən o nən-iarəpən
nəghatən rəhan itəm in tatos-ipən ətuatɨp kəm in. Kən pəs suah
u otən-iarəp nəghatən mɨn əh tətəu-pən nahatətəən rəhan.
7 Okəmə suah kit tatos nəsanənən o nasituən, pəs in tasitu;
okəmə in tatos nəsanənən o nəgətunən, pəs in təgətun;
8 okəmə in tatos nəsanənən o nɨləs-ipərən nətəlɨgən, pəs in
tɨləs-ipər; okəmə in tatos nəsanənən o nos-ipənən məni, pəs in
tos-ipən tepət; okəmə in tatos nəsanənən o nitən niməfak, pəs
in tol e nɨkin rafin; okəmə in tatos nəsanənən o nasəkitunən,
pəs in tol e nɨkin agien.

Suatɨp reha nolkeikeən netəmim

9 Nolən rəha nolkeikeən rəhatəmat o netəmim, təkəike
muwa nolkeikeən pahrien. Otetəhau nolən rat mɨn, kən
motaskəlɨm əskasɨk nolən wɨr mɨn.
10 Otolkeike itəmat mɨn tahmen məmə itəmat piatəmat ne
wɨnɨtəmat mɨn. Itəmat kitiəh kitiəh nakotalkut pɨk məmə
onəkotɨsiai-in itəmat mɨn.
11 Otəkəike nian rafin o nolən wək rəha Uhgɨn e nɨkitəmat
rafin məsotəpouən, tahmen e nɨgəm tatuəp.

12:1: Rom 6:11,13; 1 Pita 2:5 **12:3:** Efes 4:7; Fil 2:3 **12:5:** 1 Kor 12:12,27
12:8: 1 Kor 12:4-11; 1 Pita 4:10-11 **12:10:** 1 Pita 1:22

12 Otagien məto-inu nəmotələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat
nətəlɨgən e Uhgɨn. Kən nian nəratən tatuwa, otol rəhatəmat
nətəlɨgən təfəməh. Kən motəghat kəm Uhgɨn e nəfakən nian
rafin.
13 Otawte-in kəm netəmim rəha Uhgɨn nat naka itəm rəhalat
tɨkə. Otəkəike motol təwɨr kəm iapɨspɨs mɨn itəm koatuwa
imatəmat ikɨn.
14 Otətapəh o Uhgɨn məmə otol nəwɨrən kəm netəm koatol
nəratən kəm itəmat. Sotaun-inən nəratən tuwa olat, məto
otətapəh o Uhgɨn məmə otol nəwɨrən kəm ilat.
15 Otagien itəmat netəm koatagien. Kən otasək itəmat netəm
koatasək.
16 Otol rəhatəmat nətəlɨgən tahmen-ahmen əm etəmat rafin,
nɨkitəmat təsəhtən məmə itəmat neen ilɨs, məto nɨkitəmat
otagien əm nakotan kələh əm itəmat netəm u ləhau. Nɨkitəmat
təsəhtən məmə nakotenatɨg wɨr.
17 Okəmə suah kit tatol tərat kəm itəmat, əsotalpɨnən rəhan
nolən. Onəkotəkəike motalkut məmə nəkotol nolən itəm
netəmim rafin okotəplan məmə tətuatɨp.
18 Otol natɨmnat rafin itəm nəkotɨtun nolən məmə itəmat
nəkotatɨg e nəmələinuən itəmat netəmim rafin.
19 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Sotalpɨnən nɨtai təfagə rəha suah
kit, məto otapəs əm məmə Uhgɨn otəpanələhəu nalpɨnən ne
nemə̈ha kəm in, məto-inu e Naoa Rəha Uhgɨn, Iərəmərə tatən
məmə, “In rəhak pɨsɨn əm wək o nalpɨnən nɨtai təfagə. Io ekol
nəhlan.”
20 Məto itəmat nəkotol əm məmə Naoa Rəha Uhgɨn tatən
mihin məmə,
“Okəmə rəham tɨkɨmɨr nəumɨs tatus,
os-ipən nagwənən kəm in;
okəmə in tatoaoa,
os-ipən nat kit kəm in tənɨm.
Nian natol natɨmnat mɨn u,
in otaulɨs pɨk lan.”
21 Sotegəhan-inən məmə nolən tərat otətoarus itəmat mɨləs-
iəhau itəmat, məto otol məmə rəhatəmat nolən təwɨr otɨləs-
iəhau nolən tərat.

13

Nərəmərəən rəha kapman

1 Pəs kitat rafin okotəkəike katɨg ahgin kapman, məto-inu
nepətən o nərəmərəən rafin tatɨsɨ-pən e Uhgɨn, kən kapman
rafin itəm kotatɨg, Uhgɨn pɨsɨn əm tatɨləs-ipər.

12:12: 1 Tes 5:16-18 **12:13:** Hip 13:2 **12:14:** Mat 5:44; 1 Kor 4:12 **12:16:** Prov 3:7 **12:17:** 1 Tes 5:15 **12:19:** Dut 32:35; Mat 5:39 **12:20:** Prov 25:21-22; Mat 5:44 **13:1:** Prov 8:15; Taet 3:1

2 Kən tol nəhlan, okəmə suah kit tatəht nəwia kapman, in
tatəht nəwia nat itəm Uhgɨn təmələhəu, kən netəmim itəm
koatol nəhlan, koatiuw-pa nalpɨnən olat.
3 Tol nəhlan məto-inu kapman itəm Uhgɨn təmələhəu təsolən
netəmim itəm koatol nolən wɨr kotəgɨn, məto tatol əm o netəm
koatol nolən rat. Okəmə nəsotolkeikeən məmə nəkotəgin
netəm-iasol mɨn rəha kapman, nəkotəkəike motol nolən wɨr
mɨn, kən ilat okotɨləs-ipər itəmat ron.
4 Sotaluinən məmə ilat iolwək mɨn rəha Uhgɨn itəm wək
rəhalat məmə ilat okotol təwɨr kəm itəmat. Məto okəmə
nəkotol tərat, nəkotəkəike motəgɨn, məto-inu ilat koatos
nəsanənən o nolən nalpɨnən. Ilat iolwək mɨn rəha Uhgɨn itəm
otol neməha ne nalpɨnən rəha Uhgɨn kəm netəm koatol tərat.
5 Tol nəhlan, kitat rafin okotəkəike motatɨg ahgin kapman o
nat kəiu. Kit u məmə kitat okəsotosən nalpɨnən, kən kit mɨn u,
məto-inu kotɨtun məmə in nolən ətuatɨp.
6 Kən o nat kitiəh əm, otətou-pən takɨs kəm kapman, məto-
inu netəm-iasol rəha kapman, ilat nolwək rəha Uhgɨn, kən inu
wək rəhalat.
7 Otos-ipən kəm netəmim rafin, natɨmnat itəm tətuatɨp
məmə onəkotos-ipən. Okəmə in takɨs pɨsɨn pɨsɨn mɨn,
nəkotəkəike kətou ilat. Okəmə in nɨsiaiiən, otɨsiai-in ilat.
Okəmə etəm tatos nərəmərəən, kən otatɨg ahgin.

Nolkeikeən

8 Nəkotəkəike motətou rəhatəmat kaon mɨn. Məto kaon
kitiəh əm tatəkəike mətatɨg otəmat, inun kaon rəha nolkeikeən
itəmat mɨn, kən nəkotəkəike motətou nian rafin, namnun tɨkə,
məto-inu etəm tolkeike in kit, in tatol natɨmnat rafin itəm Lou
tatən.
9 Lou tatən məmə, "Sotakləh-inən pətan," "Sohamnuən
etəmim," "Saklləhən," "Nɨkim təsuwɨnən e natɨmnat rəha suah
kit," kən lou neen mɨn əh-ikɨn. Məto nəghatən kitiəh əm in
nəukətɨlat rafin, in tatən məmə, "Olkeike ik kit tahmen əm
məmə natolkeike atɨp ik."
10 Okəmə suah kit tolkeike in kit, okol təsolən nəratən kəm
in. Kən tol nəhlan, etəmim itəm tatolkeike netəmim, in tatol
nɨpətɨ Lou rafin koatuwa motol nɨpahrienən.

Nolən ətuatɨp o nian rəha namnun nian

11 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəkotɨtun wɨr
nian koatatɨg lan u-roiu. Nian tɨnatuwa məmə nəkotəkəike
motaiir məsotapɨlən, məto-inu nosmegəhən rəhatat tɨnatuwa
iuəhkɨr, maprəkɨs-in nian kitat kɨnotahatətə.
12 Napinəpən otəsuwəhən tɨkə, kən nəhag-əhagən
otəsuwəhən tuwa. Kən tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha

13:3: 1 Pita 2:13-14 **13:7:** Mat 22:21 **13:8:** Mat 22:39-40; Jem 2:8 **13:9:** Eks 20:13-15,17; Dut 5:17-19,21 **13:10:** 1 Kor 13:4-7 **13:11:** Efes 5:14; 1 Tes 5:6-7

napinəpən, kən motaskəlim nolən wir min rəha nəhag-əhagən tahmen-pən e mopael kit itəm tətaskəlim wir rəhan naip rəha nəluaginən.

13 Pəs kitat kotol nolən wir min, tahmen e netəmim itəm kotaliwək e nəhag-əhagən kən netəmim koatəplan. Okəsotolən lafet rat min, məsotapisən, məsotit əpnapin itəmat min, kən məsotolən nolən alməl min, məsotərgəhəuən, məsotetetən kitat min.

14 Məto otegəhan-in məmə Iərəmərə Iesu Kristo otərəmərə e nəmegəhən rəhatəmat, kən otapəs nətəlig-inən suatip min o nolən təfagə rat min itəm nətəligən rat rəhatəmat tolkeike.

14

Nəghatən rəha netəm min u itəm rəhalat nahatətəən təsəskasikən

1 Nikitəmat tətagien əm məmə nakotos iəfak min neen kotuwa motəplan itəmat, nat əpnapin rəhalat nahahtətəən təsəskasikən, kən motəruru okəmə niki Uhgin təsagienən o kəp, o nolən min neen itəm netəmim neen koatən-iəhau. Nakotos ilat kotuwa, məto esolkeikeən məmə nakotərgəhəu o nətəligən min rəhalat.

2 Etəmim kit, e rəhan nahatətəən, təwir əm məmə in otun nagwənən rafin. Məto etəmim kit min, rəhan nahatətəən təsəskasikən, kən nikin təht məmə in titun nunən nagwənən e nasumən əm, mapəs nunən mit.

3 Etəmim u itəm titun nunən natimnat rafin, təsəwirən məmə in otəplan rat etəmim itəm təsunən natimnat rafin. Kən etəmim itəm təsunən natimnat rafin, təsəwirən məmə in otən kəm etəmim itəm tatun natimnat rafin məmə, in tatol nolən rat, məto-inu Uhgin nikin tagien əm ron.

4 Təsəwirən məmə ik natən məmə iolwək rəha suah kit min təmol nolən tərat. Rəhan atip əm iərəmərə otən məmə təmol təwir o tərat.* Kən in otol təwir məto-inu Iərəmərə titun nosipənən nəsanənən kəm in o nolən nat wir min.

5 Suah kit in tən məmə nian kitiəh əm in rəha Uhgin taprəkis-in nian rafin, məto suah kit min tən məmə nian rafin kotahmen-ahmen əm. Məto etəmim otəkəike mətul əskasik o rəhan nətəligən e nat u.

6 Etəmim kit itəm tatən məmə nian kitiəh əm in rəha Uhgin, in tatol o niləs-ipərən Iərəmərə. Kən etəm tatun mit, tatun o niləs-ipərən Iərəmərə, məto-inu tatən kəm Uhgin məmə nikin tagien o nigin nagwənən. Kən etəm tapəs əm nunən mit, in

---

13:12: 1 Jon 2:8 **13:13:** Luk 21:34; Efes 5:18 **13:14:** Efes 5:11 **14:1:** Rom 15:7 **14:2:** Jen 9:3-4 **14:3:** Kol 2:16 * **14:4:** Ves 4 u, in eksampol kit. "Iolwək" tatəpsen-pən kitat iəfak min, kən "iərəmərə" tatəpsen-pən Uhgin. Nipəti nəghatən məmə Uhgin otakil kitat, məto təsəwirən məmə kitat okotakil kitat min. **14:4:** Mat 7:1; Jem 4:11-12 **14:5:** Kal 4:10-11

min tapəs nunən o niləs-ipərən Iərəmərə, kən in min tatən kəm
Uhgin məmə nikin tagien o nigin nagwənən.
7 Suah kit təsərəmərə-atipən e nəmegəhən rəhan, nat
əpnapin in tatəmegəh, o in təmimis.
8 Okəmə kitat koatəmegəh, koatəmegəh o niləs-ipərən
Iərəmərə, kən okəmə kotimis, kəmotimis o niləs-ipərən
Iərəmərə. Kən tol nəhlan, okəmə koatəmegəh o kəmotimis,
kitat rəha Iərəmərə.
9 Kristo təmimis matig məmegəh min, məmə in Iərəmərə
rəha netəm koatəmegəh ne netəm kəmotimis rəkis.
10 Kən təsəwirən məmə nakən nikali iəfak kit min məmə
təmol nolən tərat e natimnat min əh. Kən təsəwirən məmə
nakehm-əhau piam, məto-inu kitat rafin okotətul aupən e
niganəmti Uhgin məmə in otakil kitat.
11 Tahmen e Iərəmərə tatən e Naoa Rəha Uhgin məmə,
"Inu nipahrienən, tahmen məmə in nipahrienən məmə
iatəmegəh,
netəmim rafin okotisin nulilat kəm io,
kən netəmim rafin okotən-iarəp e nohlilat məmə io, io Uhgin."
12 Kən tol nəhlan, kitat rafin kitiəh kitiəh okotətul e niganəmti
Uhgin o nən-iarəpən natimnat itəm kəmotol.
13 Tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha nənən nikali suah kit
məmə rəhan nolən in təfagə rat kit. Məto pəs kotən məmə
okəsotolən nat kit itəm otol piətat kit təme e rəhan nəmegəhən.
14 Io emuwa kitiəh itimlau Iərəmərə Iesu, kən o nat u, io
ekitun wir məmə nagwənən rafin kotəwir o nunən, kəsotolən
suah kit tamkimik e niganəmti Uhgin. Məto okəmə suah kit
nikin təht məmə nat kit tamkimik e niganəmti Uhgin, nat əh
tamkimik atip əm ron.
15 Okəmə piam kit tatəto tərat pik o nat kit itəm nəmun,
kən nəsaliwəkən e suatip rəha nolkeikeən. Əsolən məmə nat
nakatun tatərəkin piam kit itəm Kristo təmimis ron.
16 Əsegəhan-inən məmə nat kit itəm ik nakən məmə in təwir,
okəghat-in məmə in nat tərat.
17 Tol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin sənəmə nat
rəha nagwənən ne nənimən, məto in nat kit rəha nətuatipən
e niganəmti Uhgin, ne nəməlinuən, ne nagienən e Narmin
Rəhan,
18 məto-inu suah kit itəm tatol wək kəm Kristo e nolən əh,
in tatol niki Uhgin tətagien, kən netəmim koatehm in məmə in
etəm təwir, kən nikilat tagien əm ron.
19 Kən tol nəhlan, pəs kitat kotalkut pik o nolən nat itəm
tatuwin o nəməlinuən, kən tatiləs-ipər nətəligən rəhatat rafin.

14:8: Kal 2:20 **14:10:** 2 Kor 5:10 **14:11:** Aes 45:23; Fil 2:10-11 **14:14:** Wək 10:15; Taet 1:15 **14:15:** 1 Kor 8:11-13 **14:19:** Rom 12:18; 15:2

20 Əsərəkinən wək rəha Uhgin o nagwənən əm. Nagwənən
rafin kotəwir, məsotamkimikən e niganəmti Uhgin. Məto suah
kit tatol təfagə rat nian in tatun nat kit itəm tol pian tatəme lan
e rəhan nəmegəhən.
21 Kən tol nəhlan, təwir məmə nəsotunən mit, o nənimən
wain, o nolən nat kit min itəm otol piatəmat otəme e
nəmegəhən rəhan.
22 Kən okəmə itəmat nakotos nətəligən kit o natimnat min u,
otaskəlim anion əm itəmat Uhgin. Suah kit tətatig e nəwirən
pahrien nian in tatol əm natimnat itəm in titun məmə tətuatip
məmə in otol.
23 Məto etəmim itəm rəhan nətəligən tatol kəiu o nat itəm
tatun, məmə in tətuatip o nunən o kəp, təwir məmə in təsunən.
Məto okəmə in tatun, Uhgin otən nolən rəhan in təfagə rat,
məto-inu in tatun, məto nikin təsəhtən məmə in nat ətuatip,
rəhan nolən təsətulən e nahatətəən. Kən okəmə suah kit tatol
nat kit itəm nikin təht məmə in tərat, in tatol təfagə rat.

15

Niləs-ipərən nətəligən rəha iəfak pisin pisin min

1 Kitat neen, nahatətəən rəhatat təskasik, kən kitat kotitun
məmə nat əlkələh min əh, ilat nat əpnapin əm. Məto okol
kitat kəsotəkəikeən o nolən natimnat min əh məmə nikitat
tətagien lan. Nikitat təkəike məht piətat min ne winitat min
itəm rəhalat nətəligən kəiu e natimnat min əh.
2 Kitat okotəkəike motol nolən itəm otol niki netəm pisin tagien
lan, məmə otasitu elat, mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasik.
3 Pəs kotol nəhlan məto-inu Kristo min, in təməsolən nolən
kit məmə in atip nikin otagien lan. Məto in təmol natimnat
rafin agin itəm Uhgin nikin tolkeike, kən o natimnat min u,
netəmim kəmotən rat in ron. Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgin
tatən məmə, "Nən ratən min itəm netəm pisin pisin min koatol
lam, koatuwa ron io."
4 Natimnat min əh itəm kəmətə aupən e Naoa Rəha Uhgin,
kəmətə min məmə otəgətun kitat, məmə okotələhəu-pən
əskasik nətəligən rəhatat e Uhgin. Kən kitat kotitun nolən əh
məto-inu koatətul əskasik e nian iəkis min, kən Naoa Rəha
Uhgin tatiləs-ipər nətəligən rəhatat.
5 Uhgin pisin əm tətasitu etat məmə koatətul əskasik e
nian iəkis min, kən in pisin əm tatiləs-ipər nətəligən rəhatat.
Kən roiu, iatətapəh ron məmə in otasitu etəmat e nətəligən
rəhatəmat məmə otuwa mol kitiəh əm, tahmen əm e nolən
rəha Kristo Iesu.
6 Kən iakətapəh nəhlan otəmat rafin itəm noatos nətəligən
kitiəh əm, məmə nəwiatat titun nuwamən mahmen e nəwia

14:20: 1 Kor 8:13 **15:2:** 1 Kor 10:24,33 **15:3:** Sam 69:9 **15:4:** 2 Tim 3:16

suah kitiəh əm o niləs-ipərən nərgi Uhgin, itəm in Uhgin ne
Tata rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo.
7 Otos iəfak min neen e nikin agien məmə okotuwa
motəplan itəmat, tahmen əm məmə Kristo təmos itəmat e
nikin agien. Otol nəhlan məmə netəmim okotənwiwi Uhgin
lan.
8 Sotaluinən nat u məmə, Kristo təmuwa iolwək rəha
netəm Isrel məmə otəgətun məmə Uhgin tatol rəhan nəghatən,
nəghatən inu məmə nəniəkisən min rəhan kəm tipi netəm Isrel
aupən, ilat kəmotuwa nipahrienən.
9 Kən təmuwa məmə Iaihluə min okotənwiwi Uhgin o rəhan
nasəkitunən, tahmen e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Tol nəhlan, oekiləs-ipər nərgəm e niki Iaihluə min,
oekan napuən min mənwiwi nərgəm."
10 Kən tatən min məmə,
"Otagien, Iaihluə min, itəmat rəhan min netəmim."
11 Kən tatən min məmə,
"Itəmat Iaihluə min otənwiwi Iərəmərə,
kən itəmat rafin noanol min rəha nətueintən otənwiwi in."
12 Kən Aesea tatən min məmə,
"Noanol rəha Jese aupən otər min*
kən Uhgin otiləs-ipər in məmə otərəmərə e noanol min rəha
nitən min rafin.
Kən Iaihluə min okotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhalat lan."
13 Uhgin təmasitu o kitat məmə okotələhəu-pən əskasik
rəhatat nətəligən lan. Pəs in otol məmə nikitəmat otər mərioah
e nagienən ne nəməlinuən nian nakoatahatətə lan məmə,
e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin, onakoatələhəu-pən
əskasik pik təhmin rəhatəmat nətəligən e Uhgin.

Pol in aposol rəha Iaihluə min

14 Piak min ne winik min. Ekitun wir məmə nəmegəhən
rəhatəmat təmər mərioah e nəwirən, kən nəmotos nitunən
rafin, kən nəkotahmen o nəgətunən itəmat min.
15 Məto e naoa u rəhak, eməsəhluaig-inən nat kit, emən-
iarəp e nikik rafin natimnat min u kəm itəmat, kən molkeike
məmə nikitəmat otəkəike matəht nəghatən min əh. Tətuatip
əm məmə iatəghat nəhlan, məto-inu Uhgin təmasitu lak e
rəhan əm nəwirən
16 məmə io ekuwa iolwək rəha Kristo Iesu o nən-iarəpən
namnusən təwir kəm Iaihluə min. Io ekahmen e pris kit
itəm iatən-iarəp namnusən təwir rəha Uhgin məmə, Iaihluə
min itəm koatahatətə e Kristo, okotuwa presen wir min itəm

15:7: Rom 14:1 **15:8:** Mat 15:24 **15:9:** 2 Saml 22:50; Sam 18:49; Wək 3:25 **15:10:** Dut 32:43 **15:11:** Sam 117:1 * **15:12:** Jese in tata rəha Kig Tefit **15:12:** Aes 11:10; Nol əpən 5:5

Narmɨn Rəha Uhgɨn təmələhəu kalɨn məmə rəha Uhgɨn, kən
Uhgɨn nɨkin tagien o nosən.
17 Kən e wək rafin itəm iatol o Uhgɨn, iatəghat ausit məto-inu
in Kristo Iesu əm itəm tatol wək.
18 Ko esəghat ausitən o nat kit mɨn, ekəghat ausit əm o
natɨmnat wɨr itəm Kristo təmol nian emol rəhan wək o nɨləsən
Iaihluə mɨn kotuwa motol nəwia Uhgɨn. Kristo təmol wək e
rəhak nəghatən, ne rəhak nolən mɨn,
19 kən təmol wək e nəsanənən rəha nəmtətin mɨn ne nat
pɨspɨs mɨn, kən təmol ilat rafin e nəsanənən rəha Narmɨn Rəha
Uhgɨn. Kən tol nəhlan, emən-iarəp rafin namnusən təwɨr rəha
Kristo, təmətuoun Jerusalem muwɨn mətoarus-pən kantri u
Ilirikam.
20 Nian rafin e nətuounən rəhak wək mətoarus-pa u-roiu,
ematolkeike məmə ekuwɨn mən-iarəp namnusən təwɨr e ikɨn
mɨn neen itəm kəsəto-agɨn-əhən nərgɨ Kristo ikɨn. Esolkeikeən
məmə ekol wək e ikɨn kit itəm suah kit tɨnuwɨn rəkɨs ikɨn mən-
iarəp namnusən təwɨr.
21 Məto tahmen əm e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatəghat-in
Kristo məmə,
“Netəmim itəm kəsən-iarəpən namnusən təwɨr kəm ilat,
ilat okotəplan in,
kən netəmim itəm kəsotətoən əh namnusən təwɨr, ilat
okotɨtun.”
22 Nian tepət, wək u rəhak o nuwɨnən ik pɨsɨn pɨsɨn mɨn
tətahtosɨg-in io o nɨmnən məplan itəmat.

Nətəlɨgən rəha Pol o nuwɨnən Rom

23 Məto roiu, rəhak wək ikɨn-u tɨnol namnun, kən e nup tepət
rəkɨs, iakolkeike pɨk məmə ekɨmnə məplan itəmat,
24 kən tol nəhlan, nɨkik tatəht məmə ekɨmnə məplan itəmat
nian ekuwɨn əpəh kantri u Spen. Kən nian ekɨmnə kotauilɨm o
nian əkuəkɨr əm, kən iakolkeike məmə nakotasitu lak e rəhak
naliwəkən.
25 Məto roiu, iatuwɨn Jerusalem o nasituən e iəfak mɨn əh-
ikɨn,
26 məto-inu iəfak mɨn əpəh kantri mil u Masetonia ne Akaea,
nɨkilat təmagien o nos-ipamən rəhalat məni məmə ekasitu e
ian-rat mɨn e niməfak əpəh Jerusalem.
27 Nɨkilat təmagien əm o nolən, kən in tahmen e iehl kit
itəm noanol rəha Isrel kəmotol kəm ilat. Tol nəhlan məto-inu
okəmə Iaihluə mɨn kəmotos nəwɨrən rəha Uhgɨn e suatɨp rəha
netəm Isrel, kən Iaihluə mɨn okotəkəike motasitu e netəm Isrel
e rəhalat məni.

15:16: Rom 1:5; 11:13 **15:20:** 2 Kor 10:15-16 **15:21:** Aes 52:15 **15:22:** Rom 1:13 **15:26:** 1 Kor 16:1-4 **15:26:** Wək 24:17; 1 Kor 16:1; 2 Kor 8:1; 9:2,12 **15:27:** 1 Kor 9:11

28 Oekos məni itəm ilat kəmotos-ipa, muwɨn mos-ipən kəm
iəfak mɨn əpəh Jerusalem. Kən nian emol namnun wək u,
kən ekiet Jerusalem muwɨn əpəh kantri u Spen, kən e rəhak
naliwəkən oekɨmnə məplan itəmat.
29 Nian ekuwa mɨtəlau imatəmat ikɨn, ekɨtun məmə iatos
natɨmnat wɨr tepət e Kristo məmə ekos-ipɨnə kəm itəmat, kən
itəmat onəkotəto təwɨr lan.
30 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, məto-inu kitat koatahatətə e
Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, kən Narmɨn Rəha Uhgɨn tatol
məmə kitat koatolkeike kitat mɨn, ekətapəh əskasɨk otəmat
məmə nəkoatəfak ron io kəm Uhgɨn, kən e nolən əh, nakotasitu
lak e nəluagɨnən rəhak.
31 Otəfak məmə Uhgɨn otasitu lak mahtosɨg-in netəm Ju-
tia itəm kəsotənən nɨpahrienən e namnusən təwɨr məmə,
okəsotərəkɨnən io. Kən otəfak mɨn məmə nian ekuwɨn miet-
pən Jerusalem, netəm mɨn u koatahatətə e Kristo, nɨkilat
otagien o rəhak wək.
32 Kən e nolən əh, okəmə Uhgɨn tolkeike mihin, ekɨmnə
məplan itəmat e nagienən, kən kitat rafin agɨn-əh, nɨkitat
otagien.
33 Pəs Uhgɨn itəm in nəukətɨ nəmə̈linuən tətatɨg itəmat min.
Əwəh.

16

Pol tətauiatɨpin in mɨn neen

1 Io iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə wɨnɨtat u Fipi, itəm tatos wək
rəha dikon e nimə̈fak əpəh Kegkria, in pətan wɨr kit.
2 Iakətapəh otəmat məmə nian in otɨmnə, onəkotagien əm
ron e nərgɨ Iərəmərə rəhatat, e nolən itəm in tətuatɨp məmə
netəmim rəha Uhgɨn okotol mihin. Okəmə rəhan nat kit
tɨkə, təwɨr məmə nakotasitu lan, məto-inu in təmasitu lak ne
netəmim tepət.
3 Otən təwɨr kəm Prisila ne Akwila, itəm itɨməhal emətəhalol
wək kitɨəh rəha Kristo Iesu.
4 Iuəhkɨr kiamɨs o nasituən lak. Sənəmə io pɨsɨn əm, məto io
ne Iaihluə mɨn rafin u koatəfak, itɨmat ekotənwiwi Uhgɨn olau.
5 Kən otən təwɨr kəm niməfak itəm kəmotuəfɨmɨn e rəhalau
nimə.
Otən təwɨr kəm io kit u Epaenetas, u itəm təmaupən ma-
hatətə e Kristo e profens əpəh Esia.
6 Otən təwɨr kəm Meri itəm təmatol pɨk wək otəmat.
7 Otən təwɨr kəm Antronikas ne Junias, natimak mil itəm
itɨməhal min ilau eməhaluwɨn e kalapus. Aposol mɨn
koatɨsiai-in pɨk ilau, kən ilau kəmuaupən-in io muahatətə
e Kristo.

15:29: Rom 1:11 **15:30:** 2 Kor 1:11; Kol 4:3; 2 Tes 3:1 **16:3:** Wək 18:2

8 Otən təwɨr kəm Ampliatas, itəm iakolkeike e nolkeikeən
rəha Iərəmərə.
9 Otən təwɨr kəm Urpanas, itəm kitat koatol wək kitiəh e
Kristo, kən otən təwɨr kəm io kit u Stakis.
10 Otən təwɨr kəm Apeles itəm təmətul əskasɨk e Kristo e nian
iəkɨs mɨn.
Otən təwɨr kəm Aristopolas ne noanol mɨn rəhan, ne rəhan
iolwək mɨn.
11 Otən təwɨr kəm Herotian, rəhak ətuatɨp.
Otən təwɨr kəm Nasisas ne rəhan mɨn, ne rəhan iolwək mɨn
itəm koatəfak kəm Iərəmərə.
12 Otən təwɨr kəm Trifaena ne Trifosa, pətan mil itəm kətioal
pɨk wək rəha Iərəmərə.
Otən təwɨr kəm io kit u Persis, pətan kit mɨn itəm tatol pɨk
wək rəha Iərəmərə.
13 Otən təwɨr kəm Rufas, iəfak wɨr kit rəha Iərəmərə, ne
rəhan mama itəm təmatol təwɨr kəm io tahmen e rəhak
ətuatɨp mama.
14 Otən təwɨr kəm Asigkritas, ne Filegon, ne Heremes, ne Pa-
tropas, ne Heremas, ne piatat mɨn itəm ilat min koatatɨg.
15 Otən təwɨr kəm Filolokas, ne Julia, ne Nereas ne wɨnɨn, ne
Olimpas, ne iəfak mɨn rafin itəm ilat min kotatɨg.
16 Otən təwɨr kəm itəmat mɨn tahmen məmə itəmat kitiəh
əm e Kristo. Niməfak rafin rəha Kristo koatən təwɨr kəm
itəmat.
17 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Iakətapəh əskasɨk otəmat məmə
nakoatəto wɨr itəmat o netəm koatol məmə nakotəhap itəmat
mɨn, kən koatəgətun natɨmnat itəm koatol netəmim koatakiə
e nahatətəən rəhalat, kən nəgətunən əh tol pɨsɨn agɨn e
nəgətunən itəm nəmotos rəkɨs. Otətul isəu olat,
18 məto-inu netəm kotol nəhlan, ilat kəsotolən wək rəha
Iərəmərə Kristo, məto koatol wək əm o nat nɨpətɨlat tolkeike.
Ilat koatən wɨr nəghatən, kən nəghatən rəhalat tətehen, kən
ilat koateiuə, kən matərəkɨn nətəlɨgən rəha netəmim tepət itəm
kotəruru nat.
19 Netəmim kɨnotəto rəkɨs namnusən məmə itəmat nəkoatol
nəwia Kristo. Tol nəhlan, nɨkik tagien pɨk otəmat. Məto
iakolkeike pɨk məmə nakotenatɨg e nolən ətuatɨp mɨn, kən
məmə nəsotuwɨnən e nolən rat mɨn.
20 Uhgɨn itəm nəukəti nəmə̈linuən, otəsuwəhən in teguətain
Setan, kən in otatɨg əm ləhau e nelkɨtəmat. Pəs nəwɨrən rəha
Iərəmərə Iesu tətatɨg itəmat min.
21 Timoti itəm itɨmlau min etioal wək kitiəh, tatən təwɨr kəm
itəmat. Kən Lusias, ne Jeson, ne Sosipata u natimak mɨn,
kəhalən mɨn təwɨr kəm itəmat.

16:13: Mak 15:21 **16:16:** 1 Kor 16:20; 1 Pita 5:14 **16:17:** Mat 7:15; Taet 3:10
16:18: Fil 3:19; 2 Pita 2:3 **16:19:** Rom 1:8; 1 Kor 14:20 **16:20:** Jen 3:15
16:21: Wək 16:1-2; 19:22; 20:4

22 Io Tesias, itəm eməte nəghatən rəha Pol e naoa u, io iatən
təwɨr kəm itəmat u kitat kitiəh e Iərəmərə.
23-24 Kaeas tatən təwɨr kəm itəmat. Io Pol, ekətatɨg e rəhan
nimə, kən netəm rəha niməfak kotuəfɨmɨn iman ikɨn.
Erastas u etəm tatərəmərə e məni rəha taon əh, ne piatat
Kuartas, ilau mɨn katuən təwɨr kəm itəmat.
25 Pəs kotənwiwi Uhgɨn. In tɨtun nolən məmə itəmat
nəkoatətul əskasɨk e nahatətəən rəhatəmat. In otol nəhlan e
namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo itəm iatən-iarəp. Nəghatən u
təməhluaig nuwəh rəkɨs,
26 məto roiu, təmol əp in. Kən in Uhgɨn u itəm tatəmegəh
nian rafin, kən in təmən məmə ekotən-iarəp namnusən rəha
Kristo itəm ien mɨn aupən kəmotəte e naoa mɨn rəhalat, kən
netəmim okotɨtun. Ekotən-iarəp məmə noanol mɨn rafin e
nətueintən, pəs ilat okotahatətə e Uhgɨn, kən tol nəhlan moatol
əm nəwian.
27 Uhgɨn pɨsɨn əm in Uhgɨn, kən in pɨsɨn əm in tenatɨg. !
Pəs kotənwiwi Uhgɨn nian rafin namnun tɨkə, o nat itəm Iesu
Kristo təmol! Əwəh.

16:23-24: Wək 19:22; 1 Kor 1:14 **16:25:** Rom 1:5; Efes 1:9; 3:5,9; Kol 1:26

1 Korin
Naoa itəm Pol təmaupən məte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Korin
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Korin

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm niməfak rəha Korin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Korin in taon asol kit. Ikɨn əh, netəmim tepət kotos rəhalat kago o nol-salɨm-inən, kən netəmim tepət kotuwa məmə okotos-nəmtɨn. Netəmim neen kotuwa e nego, neen kotaliwək əm. In taon kit təwɨr pɨk e profens rəha Akaea, itəm tətatɨg e nəptən asol u Kris. Məto taon u, narmɨ nat mɨn kəmotər lan, kən nolən rat mɨn tepət e taon əh. Niməfak rəha Korin, Iaihluə mɨn kotepət lan. Pol təmətuoun niməfak u e nian rəha naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Məto roiu əh, nəratən asol mɨn neen tɨnatɨg e niməfak. Netəmim neen koatol nolən rat mɨn, kən neen koatos nətəlɨgən mɨn itəm kəsotətuatɨpən. Kəmotətapəh o Pol o natɨmnat mɨn neen itəm ilat kəsotɨtun wɨrən, kən in təməte naoa u tətəu-pən ətuatɨp əm rəhalat nətəlɨgən. Kən təməte naoa u məmə otəg-ətuatɨp-in nolən rat mɨn itəm ilat neen kəmoatol.

?Təməte naoa u o naka? Niməfak rəha Korin in tətatɨg e taon kit itəm nolən rat mɨn rafin təmərɨoah wɨr lan. Nolən rat mɨn neen kəmotuwa imə e niməfak. Pol təməte naoa u məmə otən-iarəp nolən rat mɨn itəm tətatɨg e niməfak, ne nəratən pɨsɨn mɨn neen mɨn. In təmən kəm ilat məmə okotahro min nulan motəkəike kɨtəlɨg-pa mɨn o Uhgɨn, kən nolən naka u tətuatɨp itəm etəmim otol okəmə in etəmim rəha Iesu.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, itəm Uhgɨn təmaun-in kən mɨtəpun e nəwian məmə io
aposol rəha Kristo Iesu, iatəte naoa u ɨtɨmlau piətat Sostenes.
2 Naoa u tatɨmnə kəm itəmat niməfak rəha Uhgɨn əpəh Korin,
itəmat itəm Uhgɨn təmələhəu kalɨn məmə rəhan mɨn e Kristo
Iesu, kən təmaun-in itəmat məmə rəhan mɨn, itəmat min
netəm e ikɨn mɨn rafin itəm koatəfak kəm Iərəmərə rəhatat
Iesu Kristo itəm in Iərəmərə rəhatat rafin.
3 Pəs Uhgɨn Tata rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in
nəwɨrən ne nəmə̈linuən kəm itəmat.

Pol təmənwiwi Uhgɨn e nəfakən

4 Nian rafin iatən kəm Uhgɨn məmə nɨkik tagien otəmat
məto-inu təmawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat e Kristo Iesu.
5 Təmawte-in rəhan nəwɨrən u tepət kəm itəmat e nolən mɨn
rafin, e nasituən o nən-iarəpən ne nɨtunən nəghatən rəhan.

6 Təmol nəhlan məto-inu, nəmotəplan məmə namnusən e
Kristo in nɨpahrienən.
7 Tol nəhlan, nian nəkoatətul matɨp moatəsahgin nuwamən
rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, Uhgɨn tatos-ipɨnə kəm
itəmat rəhan nəsanənən e Narmɨn o nolən wək rəhan,
nəsanənən rafin mɨn əh itəm kotətuatɨp o nəmegəhən
rəhatəmat.
8 Kən in otol itəmat nəkoatətul əskasɨk mətoarus-pən nam-
nun nian məmə okəsehm-pənən nolən rat kit etəmat e Nian
rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, itəm tatuwa mɨn lan.
9 Kən Uhgɨn otol nat u kəm itəmat məto-inu nian rafin
in tatol rəhan nəghatən. In Uhgɨn itəm təmaun-in itəmat
nakotuwa kitiəh itəmat Nətɨn Iesu Kristo u Iərəmərə rəhatat.

Netəmim rəha niməfak kəmotəhap ilat mɨn

10 Iatətapəh əskasɨk otəmat, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, e nərgɨ
Iərəmərə Iesu Kristo, məmə itəmat rafin nakotətəlɨg-in itəmat
mɨn, məsotolən məmə nətəlɨgən kit otuwa məhap itəmat, kən
məto nakotuwa pahrien kol kitiəh e nətəlɨgən ne nɨkin kitiəh.
11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, iatən nəhlan məto-inu netəmim
neen rəha Kloe* kəmotən-iarəp kəm io məmə itəmat
nakoatərgəhəu.
12 Nɨpətɨ nəghatən itəm iatən tol nulan, itəmat neen kotəmə,
“Itɨmat ekoatuarisɨg-in Pol,” neen kotəmə, “Itɨmat ekoatu-
arisɨg-in Apolos,” neen kotəmə, “Itɨmat ekoatuarisɨg-in Pita,”
neen mɨn kotən məmə, “Itɨmat ekoatuarisɨg-in Kristo.”
13 ? Nɨkitəmat təht məmə nəkotɨtun nəhap-əhapən nulan
Kristo? ?Nɨkitəmat təht məmə io Pol eməkul e nɨg kəməluau
otəmat? ?O kəmol baptais etəmat neen e nərgɨ Pol?
14 Io iakən tagkiu kəm Uhgɨn məmə io eməsolən baptais
etəmat kit, məto emol baptais əm e Krispas ne Kaeas.
15 Nɨkik tagien nəhlan məto-inu suah kit okol təsənən məmə
kəmol baptais lan e nərgək.
16 Ei, emaluin, emol baptais mɨn e Stefanas ne rəhan mɨn.
Uarisɨg e itəm əh, emaluin okəmə emol baptais mɨn e suah kit
o kəp.
17 Nɨpətɨ nəghatən mɨn u məmə, Kristo təsahl-ipamən io
məmə ekol baptais e netəmim, məto təmahl-ipa io məmə ekən-
iarəp əm namnusən təwɨr. Kən esən-iarəp əmən e nɨtunən rəha
etəmim məto-inu, esolkeikeən məmə nəghatən e nɨmɨsən rəha
Kristo e nɨg kəməluau in otoigoig.
18 Tol nəhlan məto-inu, nəghatən e nɨmɨsən rəha Kristo
in toigoig malməl o netəm u koatɨtəp suatɨp rəha nuwɨnən

1:8: 1 Tes 3:13; 5:23 **1:9:** 1 Tes 5:24; 1 Jon 1:3 **1:10:** Fil 2:2 * **1:11:** Kloe in pətan kit itəm rəhan nautə tepət, kən netəmim koatɨsiai-in. **1:12:** Wək 18:24-28; 1 Kor 3:4 **1:14:** Wək 18:8; Rom 16:23 **1:16:** 1 Kor 16:15

e nigəm asol, məto o kitat itəm Uhgin tatosmegəh kitat, in
nəsanənən əm rəha Uhgin.
19 Kən Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
“Io ekərəkin agin nenatigən rəha netəm kotenatig,
kən mahtosig-in nitunən rəha netəm kotitun pik nat.”
20 ? Netəm kotenatig hiə? ? Iəgətun min rəha Lou hiə? ?
Netəmim itəm kotitun wir suatip rəha nəghatən hiə? Uhgin
təmol nenatigən rəha nətueintən tinuwa rəkis nalməl əmən.
21 Tol nəhlan məto-inu, e nenatigən rəha Uhgin, təmol məmə
netəmim rəha nətueintən okəsotitunən in e nenatigən əm
rəhalat. Məto in təmol məmə nəghatən alməl min rəhatimat
otosmegəh netəmim itəm koatən nipahrienən lan.
22 Noanol min rəha Isrel koatətapəh-in nat pispis min, kən
Iaihluə min koategəs-in nenatigən məmə okotəplan Uhgin,
23 məto kitat koatən-iarəp əm nimisən rəha Kristo e nig
kəməluau, kən nəghatən u in tahmen e kəpiel e suatip
itəm tatol noanol min rəha Isrel koatəme, kən in tahmen e
nalmələn kəm Iaihluə min.
24 Məto o netəm min un itəm Uhgin təmaun-in ilat, noanol
min rəha Isrel neen ne Iaihluə min neen ilau kərən, Kristo in
nəsanənən rəha Uhgin ne nenatigən rəhan.
25 Tol nəhlan məto-inu, nalmələn rəha Uhgin in tenatig
taprəkis-in nenatigən rafin rəha netəmim, kən nəpouən rəhan
in təsanən taprəkis-in nəsanənən rafin rəha netəmim.
26 Piak min ne winik min, nikitəmat otəkəike məht məmə
itəmat netəm ahro nian Uhgin təmaun-in itəmat. Itəmat
tepət nəsotenatigən e niganəmti netəmim, kən məsotosən
nəsanənən, kən sənəmə itəmat nenəti netəm-iasol neen.
27 Məto Uhgin tatitəpun nat alməl min e nətueintən məmə
okotol aulis netəm kotenatig, kən mitəpun nat əpou min e
nətueintən məmə okotol aulis netəm kotəsanən.
28 In təmitəpun natimnat itəm, e nətəligən rəha netəmim,
ilat nat əpnapin əm, ne itəm netəmim kəsotolkeike pikən, ne
natimnat itəm kotikə. Kən təmitəpun natimnat min əh məmə
in otol nat keike e nətəligən rəha netəmim, kəmotuwa nat
əpnapin əm elat.
29 Təmol nəhlan məmə suah kit otəsəghat ausitən e
niganəmti Uhgin.
30 Məto-inu e nəwia Uhgin, itəmat nəmotuwa kitiəh itəmat
Kristo Iesu. Kən Kristo təmuwa o kitat məmə nenatigən
rəha Uhgin, inəh e Kristo, Uhgin təmol kitat kotətuatip e
niganəmtin, kən məlləhəu kalin kitat məmə rəhan min, kən
mosmegəh kitat.

1:18: Rom 1:16 **1:19:** Aes 29:14 **1:20:** Job 12:17; Aes 19:12; 33:18; 44:25 **1:21:** Mat 11:25 **1:23:** Rom 9:32; 1 Kor 2:14 **1:24:** Kol 2:3 **1:25:** 2 Kor 13:4 **1:26:** Mat 11:25; Jem 2:5 **1:29:** Efes 2:9 **1:30:** Jer 23:5-6

31 Tol nəhlan, tahmen e Naoa Rəha Uhgɨn tatən, “Etəm itəm
tatəghat ausit, otəghat ausit əm o nat itəm Iərəmərə təmol lan.”

2

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nian emɨmnə otəmat, eməsən-
iarəpən nəghatən rəha Uhgɨn e nəghatən itəm kotenatɨg ne
nolən rəha etəmim itəm tɨtun wɨr nəghatən.
2 Kən nian emətatɨg kitat min itəmat, nɨkik təskasɨk məmə
esən-iarəp mɨnən nat kit, məto Iesu Kristo əm, ne nɨmɨsən
rəhan e nɨg kəluau.
3 Emuwa otəmat e nəpouən ne nəgɨnən, kən matəgɨn mətasiəp-
asiəp.
4 Kən nian emən-iarəp rəhak nəghatən e namnusən təwɨr,
eməsənən e nenatɨgən rəha netəmim, ne nəghatən asol mɨn
itəm otiuw itəmat, məto nian eməghat, nəmotəplan nəsanənən
rəha Uhgɨn ne wək rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn.
5 Emol nəhlan məmə nahatətəən rəhatəmat otəsətul əmən e
nenatɨgən rəha netəmim, məto in otətul e nəsanənən rəha
Uhgɨn.

Nenatɨgən rəha
Narmɨn Rəha Uhgɨn

6 Məto in nɨpahrienən məmə itɨmat ekotən-iarəp nəghatən
tenatɨg kəm netəm itəm kɨnotəskasɨk rəkɨs e nəmegəhən
rəhalat, məto sənəmə nenatɨgən rəha netəm u-roiu, o netəm
koatərəmərə u-roiu, itəm ilat okotuwa nat əpnapɨn mɨn əm.
7 Kəp. Itɨmat ekoatəghat-in nenatɨgən rəha Uhgɨn aupən
itəm təmatəməhl anion, kən in nenatɨgən itəm təmatəhluaig,
kən Uhgɨn təmol nalpəkauən aupən aupən agɨn məmə, ne-
natɨgən əh, in otol nəwɨrən kəm kitat.
8 Nətem koatərəmərə e nəptən əh-roiu, ilat kɨnotəruru
nalpəkauən əh rəha Uhgɨn, məto okəmə ilat kɨnəmotɨtun, ko
kəsotətu-pərən Iərəmərə rəha nəwɨrən rafin e nɨg kəməluau.
9 Məto Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Suah kit təsəplanən,
suah kit təsətoən,
suah kit təsɨtunən
nat naka itəm Uhgɨn təmol əpen-əpenə lan rəha netəm u
kotolkeike in,”
10 məto Uhgɨn təmol əp nalpəkauən anion əh rəhan kəm kitat
e Narmɨn. Kən Narmɨn tɨtun natɨmnat rafin, kən mɨtun mɨn
natɨmnat rəha Uhgɨn itəm etəmim kit okol təsɨtunən.
11 ? Tol nəhlan, etəmim pah tɨtun nətəlɨgən rəha etəmim kit,
məto narmɨn əm? ? E nolən kitiəh əm, etəmim pah tɨtun
nətəlɨgən rəha Uhgɨn, məto Narmɨn əm?

1:31: Jer 9:24 **2:3:** Wək 18:9; 2 Kor 10:1 **2:4:** 1 Tes 1:5 **2:9:** Aes 64:4

12 Uhgɨn təməsos-ipamən kəm kitat nətəlɨgən rəha netəmim
e nətueintən, məto təmos-ipa Narmɨn itəm tatɨsɨ-pən ron. In
təmos-ipa kəm kitat məmə kitat okotɨtun nat naka itəm Uhgɨn
təmos-ipa əpnapɨn əm kəm kitat.
13 Inu nəghatən itəm itɨmat ioatən, kən nenatɨgən rəha
netəmim təsəgətunən itɨmat e nəghatən mɨn əh, məto Narmɨn
Rəha Uhgɨn təməgətun itɨmat, kən ekotən-iarəp natɨmnat
pahrien rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn e nəghatən mɨn itəm təmɨsɨ-
pən lan.
14 Etəmim itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tɨkə lan, okol təsosən
natɨmnat itəm tatɨsɨ-pən e Narmɨn Rəha Uhgɨn məto-inu ilat
nat alməl mɨn əm kəm in, kən okol in təsɨtunən ilat məto-inu
Narmɨn Rəha Uhgɨn əm tɨtun nasituən e netəmim o nɨtunən
natɨmnat rəha Uhgɨn.
15 Kitat itəm koatos Narmɨn Rəha Uhgɨn kotəplan motɨtun
natɨmnat mɨn əh, məto netəm əpnapɨn, ko koatəplan
məsotɨtun agɨn-əhən kitat.
16 Tol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“?Pah u tɨtun nətəlɨgən rəha Iərəmərə
məmə in otəgətun in?”
Məto kitat kotɨtun nətəlɨgən rəha Kristo.

3

Nəhap-əhapən e niməfak

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nian emətatɨg kitat min itəmat, okol
esəghatən kəm itəmat tahmen e netəmim itəm kɨnotəskasɨk
rəkɨs e nəmegəhən rəhalat e Narmɨn Rəha Uhgɨn, kəp. Eməghat
kəm itəmat tahmen məmə itəmat netəmim rəha nətueintən
əm, kən eməghat kəm itəmat tahmen məmə itəmat nɨsualkələh
əm e nəmegəhən wi rəhatəmat e Kristo.
2 Nian ematəgətun itəmat, tahmen məmə emətagwən itəmat e
melek əm, eməsos-ipɨnə nagwənən əskasɨk kəm itəmat məto-
inu itəmat nəsotahmenən o nunən. Kən nɨpahrienən, itəmat
nəsotahmenən əh o nunən,
3 məto-inu nolən rəhatəmat tahmen əm e rəha netəmim rəha
nətueintən. Tol nəhlan məto-inu itəmat nakoatetet itəmat
mɨn, kən moatərgəhəu, kən tahmen əm məmə itəmat netəmim
rəha nətueintən əm u. Nəkotahmen e netəm əpnapɨn mɨn.
4 Nian suah kit otən məmə, “Io rəha Pol,” kən kit mɨn tən məmə,
“Io rəha Apolos,” nolən əh tatəgətun məmə itəmat netəm rəha
nətueintən əm.
5 Otəplan-tu. ?Apolos in pah, kən Pol in pah? Itɨmlau e
kuahmen əm e iolwək itəm emuasitu etəmat o nuwamən o
Iesu. Itɨmlau etioal əm wək itəm Iərəmərə təmos-ipa pɨsɨn pɨsɨn
kəm itɨmlau məmə ekioal.

2:16: Aes 40:13 **3:2:** Hip 5:12-13; 1 Pita 2:2 **3:3:** 1 Kor 1:10-11 **3:4:** 1 Kor 1:12

6 Tahmen məmə io eməfe nɨkutin nat, kən Apolos in tətau e
nəhau, məto Uhgɨn tatol tatəwiə.
7 Tol nəhlan, etəmim itəm tatəfe nat, o etəm tətau e nəhau,
in nat əpnapɨn əm, məto Uhgɨn pɨsɨn əm in nat keike itəm tatol
natɨmnat koatəmegəh moatəwiə.
8 Etəm tatəfe, ne etəm tətau, katian əm o nat kitiəh əm. Kən
Uhgɨn otətou ilau kitiəh kitiəh e rəhalau wək pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
9 Itɨmlau iolwək mil rəha Uhgɨn, kən itəmat nəkotahmen e
nasumən rəha Uhgɨn, o nimə rəha Uhgɨn.
10 E nəwɨrən itəm Uhgɨn təmawte-in kəm io, emiləkɨn wɨr
nelkɨ nimə tahmen e etəm tɨtun wɨr niləkɨnən nimə. Kən
suah kit mɨn tatiləkɨn nimə məsɨn. Məto ilat rafin okotəkəike
moatehm wɨr wək rəhalat rəha niləkɨnən nimə,
11 məto-inu okol suah kit təsiləkɨnən nelkɨ nimə kit mɨn itəm
tol pɨsɨn e inu itəm kɨniləkɨn rəkɨs. Kən nelkɨ nimə u in Iesu
Kristo.
12 Okəmə suah kit tiləkɨn-pər rəhan nimə itəm nelkɨ nimə in
Iesu Kristo, kən in tɨtun niləkɨnən e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, o e
silfa, o e kəpiel nəmtɨn tiəkɨs, o e nɨg, o e nuwig, o e maniah.
13 Kən nian kit netəmim okotəplan wək rəhan, məto-inu
e nian Iesu tatuwa mɨn, rəhan wək otuwa e nəhag-əhagən.
Rəhan wək okələhəu-pən e nɨgəm, kən nɨgəm otəgətun məmə
rəhan wək təwɨr or tərat.
14 Okəmə nɨgəm təməsusən rəhan nimə, in otos rəhan
nətouən.
15 Məto okəmə nɨgəm təmus rəhan nimə, kən rəhan natɨmnat
rafin təmɨkə. In əm, Uhgɨn otosmegəh, məto tahmen-ahmen
əm e suah kit itəm taiu mətagɨm e nimə itəm nɨgəm tatus.
16 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, itəmat un nimə rəha Uhgɨn, kən
Narmɨn Rəha Uhgɨn tətatɨg etəmat?
17 Okəmə suah kit tərəkɨn nimə rəha Uhgɨn, kən Uhgɨn
otərəkɨn in, məto-inu nimə rəha Uhgɨn, in rəhan pɨsɨn əm. Kən
nimə u rəha Uhgɨn, itəmat.
18 Təsəwɨrən məmə suah kit tateiuə-in atɨp in. Okəmə suah
kit nɨkin təht məmə in tenatɨg u-roiu e nɨganəmtɨ netəmim,
in otəkəike muwa ialməl kit e nɨganəmtɨlat məmə in otuwa
ienatɨg pahrien.
19 Tol nəhlan məto-inu nenatɨgən rəha netəmim rəha
nətueintən, in talməl pɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Tahmen e Naoa
Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Uhgɨn tatol noanɨkulu kit e nəghatən
rəha suah kit itəm tatən məmə in tenatɨg wɨr, kən Uhgɨn
taskəlɨm in.”
20 Kən Naoa Rəha Uhgɨn tatən mɨn məmə, “Iərəmərə tɨtun
məmə, nətəlɨgən rəha netəm kotenatɨg, ilat nat əpnapɨn əm.”

3:6: Wək 18:4,11,27-28 **3:9:** Mat 16:27; Efes 2:20-22 **3:11:** Aes 28:16; 1 Pita 2:4-6 **3:13:** 1 Kor 4:5 **3:16:** 1 Kor 6:19; 2 Kor 6:16 **3:19:** Job 5:13 **3:20:** Sam 94:11

21 Kən əsotənən məmə itəmat rəha suah u o rəha suah
əh məmə onəkotiləs-ipər atip itəmat ron. Uhgin tatos-ipən
natimnat rafin rəhatəmat məmə otasitu etəmat.
22 Pol, o Apolos, o Pita, o nətueintən, o nəmegəhən, o
nimisən, o nian roiu, o nian itəm tatuwa, ilat rafin rəhatəmat
məmə Uhgin otol təwir kəm itəmat lan,
23 kən itəmat rəha Kristo, kən Kristo in rəha Uhgin.

4

Aposol min rəha Kristo

1 Tol nəhlan, netəmim okotəkəike motos itimat tahmen
e iolwək min rəha Kristo itəm Uhgin təmələhəu-pən e
nelmitimat məmə itimat ekotol əp nalpəkauən anion rəha
Uhgin.
2 Kən netəmim itəm koatehm natimnat rəha etəm-iasol kit,
ilat kotəkəike motol rəhalat wək təwir məmə nian etəm-iasol
tatəplan rəhalat wək, kən titun nahatətəən elat.
3 E io, in nat əpnapin əm okəmə itəmat, o netəm pisin neen
kotən-iarəp nətəligən rəhalat e rəhak wək. Kən io atip esah-
menən o nakilən rəhak wək.
4 E rəhak nətəligən, məmə emol əm nat itəm in təwir, məto nat
u təsənən məmə io ekətuatip. Iərəmərə əm tətuatip o nakilən
rəhak wək.
5 Tol nəhlan, sotautautən o nakilən natimnat. Nakoatəsahgin
e nian Iərəmərə otuwa lan. In otəmki-pən e nəhag-əhagən
natimnat itəm koatəhluaig e napinəpən, kən in otol-arəp nat
naka tətatig e niki netəmim o nolən min rəhalat. E nian əh
Uhgin otənwiwi ilat kitiəh kitiəh.

6 Piak min ne winik min. Emən-ipinə nəghatən min əh kəm
itəmat etimlau Apolos məmə itəmat onəkotos nitunən ikin, kən
okəmə nakotos nipəti nəghatən min u, "Nəkotəkəike motol əm
nəghatən min itəm kinəte rəkis," kən nəsotos-ipərən netəm-
iasol neen motos-iəhau neen.
7 ?Tahro? ?Itəmat ilis taprəkis-in netəmim min rafin? ?
Itəmat nakoatos natimnat neen itəm Uhgin təsos-ipinə kəm
itəmat? !Kəp! ?Kən tahro nakoatəghat ausit o natimnat itəm
Uhgin təmos-ipinə kəm itəmat tahmen əm məmə itəmat əm
nəmotol natimnat min əh?
8 Nikitəmat təhat məmə ninotos rafin rəkis natimnat rəha
Uhgin. Nikitəmat təhat məmə ninotos rafin rəkis nautə rəha
Uhgin. Nolən rəhatəmat tahmen məmə nəmotuwa kig min
rəha Uhgin, məto itimat ekotatig ləhau əm. !Məto kəp, sənəmə
nipahrienən! ! Nəman! Okəmə nipahrienən məmə itəmat
nəmotuwa kig min rəha Uhgin, nikitimat otagien pik, kən

4:2: Luk 12:42 **4:5:** 1 Kor 3:8 **4:6:** Rom 12:3 **4:7:** Rom 12:6

okəmə tol nəhlan, itɨmat mɨn ekotol kig kitat min itəmat. Məto
təsolən mihin.
9 Itɨmat aposol mɨn, məto nɨkik təht məmə Uhgɨn təmələhəu
itɨmat əpəh ləhau agɨn-əh, ioatatɨg tahmen e netəm itəm
kəmakil rəkɨs məmə okotəkəike motɨmɨs. Nɨkik təht nəhlan
məto-inu tahmen məmə ekoatətul e nɨganəmtɨ nagelo mɨn
ne netəmim rafin məmə ilat okotəplan nolən rəha nɨmɨsən
rəhatɨmat.*
10 ! Netəmim tepət koatən məmə itɨmat ialməl mɨn o nərgɨ
Kristo, məto nɨkitəmat təht məmə itəmat nakotenatɨg wɨr
e Kristo! Məto sənəmə nɨpahrienən. ! Netəmim tepət
koatən məmə rəhatɨmat nepətən tɨkə, məto nakoatəghat ausit
məmə rəhatəmat nepətən iahgin! Məto sənəmə nɨpahrienən.
Netəmim tepət koatɨsiai-in itəmat, məto katən rat itɨmat.
11 Məto, inu nɨpahrienən. Mətoarus-pa roiu, nəumɨs tatus
itɨmat, kən moatoaoa, kən ekoatuwɨn e natɨmnat kəmotəhap-
əhap, kən netəmim koatoh itɨmat, kən rəhatɨmat nimə tɨkə.
12 Itɨmat atɨp əm ioatol pɨk wək e nelmɨtɨmat. Nian okotən
rat itɨmat, məto itɨmat ekotəfak o nəwɨrən olat. Nian netəmim
koatol nəratən kəm itɨmat, məto itɨmat ekotəpnapɨn əm.
13 Nian netəmim koatən rat itɨmat, məto itɨmat ekoatəghat
wɨr əm kəm ilat. Mətoarus-pa roiu itɨmat ekotahmen e
nuwitɨk rəha netəmim rafin, o namkɨmɨk rəha nətueintən
rafin.

Ilat okotəkəike kətəu-pən
nolən rəha Pol

14 Esəteən nəghatən mɨn u məmə ekol itəmat nakotaulɨs,
məto məmə otəhgaiir etəmat, məto-inu itəmat nenətɨk mɨn
itəm ekolkeike itəmat.
15 Rəhatəmat iəgətun tepət itəm okotəgətun itəmat e Kristo,
kən okəm-naka ilat kotahmen əm e rəhatəmat tata kalɨn ten-
taosan, məto rəhatəmat tata ətuatɨp kitiəh əm, inu io, məto-inu
e Kristo Iesu emuwa rəhatəmat tata ətuatɨp nian emən-iarəp
namnusən təwɨr kəm itəmat aupən.
16 Tol nəhlan, ekətapəh əskasɨk otəmat məmə onəkotətəu-pa
rəhak nolən mɨn.
17 Məto-inu o nat u, etahl-ipɨnə nətɨk e Kristo u Timoti itəm
iakolkeike. In tətaiu əskasɨk e Iərəmərə. In otən mɨn kəm

---

* **4:9:** Nian kig kit təmol win e nəluagɨnən, mɨnatɨtəlɨg matit rəhan mopael mɨn ne rəhan tɨkɨmɨr mɨn. Rəhan mopael mɨn kotuarisɨg-in, kən tɨkɨmɨr mɨn kotuarisɨg-in ilat, kən netəmim rafin kotɨtun məmə tɨkɨmɨr mɨn okotɨmɨs. Netəmim kəmotol lafet kit, kən netəmim rafin koatəplan tɨkɨmɨr mɨn atɨp koatoh ilat mɨn, o kəm-naka koatol fait ilat nat iarupɨn mɨn tahmen e laion. Kən Pol tatən məmə in ne rəhan mɨn netəmim kotahmen e tɨkɨmɨr mɨn itəm okotɨmɨs, kən netəmim rafin koatəplan.

4:11: 2 Kor 11:23-27 **4:12:** Mat 5:44; 2 Tes 3:8 **4:15:** Kal 4:19 **4:16:** Fil 3:17

itəmat suatip rəha nəmegəhən rəhak e Kristo Iesu itəm tatətəu-
pən natimnat itəm iatəgətun e niməfak min rafin ikin min
rafin.
18 Itəmat neen koatən məmə esimnə minən, kən motausit pik
o rəhatəmat nepətən.
19 Məto otəsuwəhən, ekəike mimnə məplan itəmat okəmə
Iərəmərə tegəhan-in io. Kən ekəsəplan əmən nəghatən min
itəm netəm iausit min koatən, məto ekəplan nəsanənən
rəhalat.
20 Məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin sənəmə in nat kit rəha
nəghatən, məto in nat kit rəha nəsanənən.
21 ?Kən nakotolkeike naka? ?Ekimnə malis itəmat, o ekimnə
e nolkeikeən ne narmin rəha nəmeiən?

5

Pian kit, rəhan nolən tərat agin

1 Kəmən-iarəp kəm io məmə suah kit u e nikitəmat tətakləh-
in pətan kit, kən təmol e nolən tərat kit itəm taprəkis-in nolən
rəha netəm kəsotəfakən, nat əpnapin kəsotəfakən. In tətakləh-
in pətan wi rəha rəhan tata.
2 ! Kən itəmat nakotausit ron məmə təwir əm! Nəsotətoən
tərat, məto onəkotəkəike motəto tərat o nolən əh, kən nəsotahl-
iarəpən suah əh, məto onəkotəkəike motahl-iarəp itəm təmol
nolən rat əh e nikitəmat.
3 Nat əpnapin esatigən kitat min itəmat, məto e narmin
etatig kitat min itəmat, kən tahmen əm okəmə kitat koatatig,
enən rəkis e nərgi Iərəmərə Iesu məmə naka in tətuatip məmə
kitat okotol e suah əh.
4 Nian nakotuwa kitiəh, kən e narmin, etatig kitat min
itəmat, kən nian nəsanənən rəha Iərəmərə rəhatat Iesu in əh-
ikin kitat min,
5 kən otiləs-ipən suah u əh-roiu e nelmi Setan məmə otərəkin
nipətin, məto Iərəmərə otosmegəh narmin nian in tatuwa min
e namnun nian.
6 Rəhatəmat nausitən tərat. ?Nəkotitun o kəp məmə, is noan
məsin əm tətaləpik apiəpiə flao itəm kəmətig?
7 Otərakin rəkis is oas min rəhatəmat məmə itəmat flaoa wi
itəm kəmətig u is tikə lan, kən nipahrienən itəmat nəkotahmen
ətuatip e piret əh. Tol nəhlan məto-inu Kristo itəm in nəti
sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən, təmimis rəkis tahmen
e sakrifais o nolən rat min rəhatat.
8 Tol nəhlan, pəs kotol lafet əh, məto kəsotolən e is oas,
itəm tahmen e nolən tərat min itəm netəmim kotolkeike pik
nolən kəm netəmim, ne nolən rat min rafin. Məto pəs kotol

4:17: Wək 19:22 **4:20:** 1 Kor 2:4 **5:1:** Lev 18:7-8; Dut 22:30 **5:3:** Kol 2:5
5:5: 1 Tim 1:20 **5:6:** Kal 5:9 **5:7:** Aes 53:7; 1 Pita 1:19

lafet e Piret U Is Tikə Lan, tahmen e nolən rafin itəm kotol nipahrienən motətuatip.

9 Əməte rəkis naoa kəm itəmat məmə nəsotan kələhən itəmat netəm koatakləh-in pətan.

10 Esən-iəhauən məmə nəsotanən itəmat netəm kəsotəfakən, nat əpnapin nolən rəhalat tol min-nulan: ilat koatakləh-in pətan, ilat naumis, ilat iakləh min e neiuəən, kən ilat koatəfak kəm narmi nat min. Okəmə nəsotanən itəmat min ilat, kən nəkotəkəike motiet ikin-u e nətueintən.

11 Məto nipəti naoa itəm əməte kəm itəmat məmə onəsotan kələhən itəmat suah kit itəm tatən məmə in piatəmat kit, məto in tətakləh-in pətan, o in tətaumis, o in tatəfak kəm narmi nat min, o in tatən rat netəmim, o in tətapis nian tepət, o in tətakləh-in e neiueiuəən. Əsotolən nat kit itəmat min ilat, nat əpnapin in nat əkəku əm tahmen e nəkotagwən kitiəh.

12 Sənəmə in rəhak kit wək məmə ekakil netəm kəsotəfakən. Məto in wək rəhatəmat məmə onəkotakil nolən rəha netəmim əpəh e niməfak itəm koatol təfagə e nolən min u.

13 Uhgin otakil netəm Iaihluə min, məto Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Otahl-iarəp e nikitəmat etəm tatol nolən rat.”

6

Nolən rəha niuw-iarəpən itəm

1 Nian okəmə itəmat kəiu kuəhai ilau min, in tol naulisən məmə otiləs muwin kəm netəm kəsotəfakən məmə okotiuw-iarəp ilau motakil rəhalau nərgəhəuən. Məto nəkotəkəike motiləs motuwin kəm iəfak min.

2 ?Nəkotitun o kəp məmə iəfak min, ilat okotakil netəmim e nətueintən? ?Kən okəmə itəmat onəkotakil netəmim e nətueintən, kən tahro nikitəmat təht məmə nəsotahmenən o nakilən rəhatəmat nolən əlkələh min?

3 ?Nəkotitun o kəp məmə, kitat okotakil nagelo min? !Kən natimnat min rəha nətueintən, ilat kotimətig əm o nakilən!

4 ?Kən tol nəhlan, okəmə nakoatərgəhəu o nətəligən min neen, tahro nakoatuwin o netəm ihluə məmə ilat okotakil nərgəhəuən rəhatəmat? Ilat kəsotosən nisiaiiən rəha niməfak məto-inu ilat kəsotahmenən məmə okotakil nat asol min neen tahmen e kitat.

5 Iatən nəhlan məmə nakotaulis lan. ?Tahro? ?Itəmat kit tikə itəm tenatig məmə in titun nələhəuən nənən min əh?

6 !Məto kəp! Itəmat piak min nakoatuwin o netəm ihluə məmə ilat okotakil rəhatəmat nərgəhəuən min. Kəsi.

7 Itəmat nakoatuwin o suah kit məmə otakil rəhatəmat nərgəhəuən. Inu tatəgətun məmə nəmotəmkakiəh e suatip rəha Uhgin e nəmegəhən rəhatəmat. ?Tahro? Okəmə suah kit

---

5:8: Dut 16:3 **5:11:** 2 Tes 3:6; Taet 3:10 **5:13:** Dut 13:5; 17:7 **6:2:** Nol Əpən 20:4

tatol tərat kəm ik, təwɨr məmə nakaluin əm. Okəmə tateiuə-in
ik mətakləh-in ik, aluin mɨn əm.
8 Məto kəp. Itəmat piatəmat mɨn əm, məto itəmat atɨp
nəkoatol tərat kəm itəmat mɨn, kən moateiuə-in itəmat mɨn
motakləh kəm itəmat mɨn.
9 ? Nəkotɨtun o kəp məmə, netəm koatol nəratən, okol
kəsotuwɨnən e nərəmərəən rəha Uhgɨn? Əsotətəlɨg-inən
neiueiuəən. Inu nɨpahrienən məmə netəm koatakləh-in pətan,
ne netəm koatəfak kəm narmɨ nat mɨn, ne nəman itəm kɨnotol
marɨt rəkɨs koatakləh-in pətan, ne nəman itəm koatit atɨp ilat
mɨn,
10 ne iakləh mɨn, ne naumɨs mɨn, ne netəm koatapɨs e wain,
ne netəm koatəghat rat e nərgɨ netəmim, ne netəm koateiuə
motakləh kəm netəmim, ilat okol kəsotuwɨnən e nərəmərəən
rəha Uhgɨn.
11 Kən itəmat neen, nəmoatol nəhlan. Məto, Narmɨn Rəha
Uhgɨn rəhatat təmafəl itəmat, mələhəu kalɨn itəmat məmə
rəhan, mol itəmat nəkotətuatɨp e nɨganəmtɨn e nərgɨ Iərəmərə
Iesu Kristo.

Nolən rəha nakləh-inən pətan in təfagə rat

12 Netəmim neen koatən məmə, “Natɨmnat rafin təwɨr əm
məmə ekol.” Məto, sənəmə ilat rafin kotasitu etəmat. Suah
kit tatən mɨn məmə, “Natɨmnat rafin təwɨr əm məmə ekol.”
Məto, okol esegəhan-inən məmə nat neen okotərəmərə e rəhak
nəmegəhən.
13 Netəmim neen koatən məmə, “Nagwənən in nat təwɨr rəha
nərpɨtəm, kən nərpɨtəm in tolkeike nagwənən. Kən tahmen
əm, okəmə nɨpətɨtat tolkeike pətan, kən nolən əh rəha nitən
pətan in təwɨr əm.” Nat mil əh, nagwənən ne nərpɨtəm, kuəwɨr,
nat əpnapɨn məmə Uhgɨn otol namnun ilau kərən. Məto Uhgɨn
təsos-ipamən nɨpətɨtat məmə kotɨtəp nɨpɨtan. Uhgɨn təmos-
ipa nɨpətɨtat məmə kotɨsiai-in Iərəmərə lan, kən Iərəmərə in
tərəmərə e nɨpətɨtat.
14 E rəhan nəsanənən, Uhgɨn təmosmegəh Iərəmərə e
nɨmɨsən, kən in otosmegəh mɨn kitat.
15 ?Nəkotɨtun o kəp məmə, nɨpətɨtəmat, ilat rəha Kristo pɨsɨn
əm? ?Kən nɨkitəmat təht məmə ekɨləs nɨpətɨk itəm in kitiəh ilau
Kristo, kən mol kioal kitiəh ilau pətan rəha suatɨp? !Kəp! Okol
təsolən mihin.
16 ?Kən nəkotɨtun o kəp məmə, etəm tətan ilau pətan rəha
suatɨp, ilau katuea kitiəh əm e nɨpətɨn? Məto-inu nəghatən
rəha Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Ilau okuea nɨpətɨn kitiəh
əm.”

6:10: Kal 5:19-21; Efes 5:5; Nol Əpən 22:15 **6:11:** Taet 3:3-7 **6:12:** 1 Kor 10:23 **6:13:** 1 Tes 4:3-5 **6:14:** Rom 8:11; 1 Kor 15:20; 2 Kor 4:14 **6:15:** Efes 5:30 **6:16:** Mat 19:5

17 Məto etəm itəm tatol kitiəh ilau Iərəmərə, tatuwa kitiəh
ilau min e narmin.
18 Otagim rəkis otuwin isəu o nolən rəha nitəpən nipitan.
Nolən rat rafin itəm suah kit tatol itəm tol pisin e itəm u, in
təsərəkinən nipətin. Məto itəm u tatərəkin nipətin.
19 ? Nəkotitun o kəp məmə, nipətitəmat in nimə kit rəha
Uhgin itəm Narmin Rəha Uhgin tətatig ikin, kən Uhgin təmos-
ipinə Narmin kəm itəmat, mətatig etəmat? Kən itəmat sənəmə
rəhatəmat atip u itəmat.
20 Uhgin təmətou rəkis itəmat e nətouən itəm nəmtin tiəkis.
Tol nəhlan, otisiai-in Uhgin e nolən min rəha nipətitəmat.

7

Nəghatən e marit

1 Roiu ekən-ipinə nənən e naoa rəhatəmat itəm nəmotəte kəm
io. Əwəh, in təwir məmə etəmim kit təsolən marit.
2 Məto netəmim tepət itəm koatitəp pətan, tol nəhlan, təwir
məmə etəmim otəkəike mos atip rəhan pətan, kən pətan tatos
rəhan iərman.
3 Iərman otəkəike man ilau rəhan pətan okəmə pətan tolkeike,
kən pətan otəkəike man ilau rəhan iərman okəmə iərman
tolkeike.
4 Pətan təsərəmərə atipən e nipətin, məto rəhan iərman
tatərəmərə lan. Kən tahmen-ahmen əm e iərman, in
təsərəmərə atipən e nipətin, məto rəhan pətan tatərəmərə
lan.
5 Təsəwirən məmə pətan o iərman təgin o nipətin okəmə kit
tolkeike. Məto okəmə ilau kərən kuegəhan məmə təwir əm
okuəpəs o nəfakən o nian neen, kən təwir əm. Məto okueike
muea min kitiəh. Okəmə kəsioalən, kən Setan otehm suatip
o nos-ipən-os-ipənen kəm ilau. Iatən nəhlan məto-inu itəmat
rafin nəsotəskasikən.
6 Nəghatən əh məmə, “okuəpəs o nəfakən o nian neen,” in
nətəligən əm rəhak, sənəmə lou kit.
7 E rəhak nətəligən, təwir məmə netəmim rafin okəsotolən
marit tahmen lak. Məto Uhgin tatol suatip pisin pisin min kəm
kitat kitiəh kitiəh, kən tatol məmə neen koatol marit, kən neen
koatan əm.
8 Kən iatən kəm netəm kəsotolən marit ne nəutahlimis min
məmə, təwir məmə koatan əm məmə io ne.
9 Məto okəmə tiəkis olat məmə okotaliwək e suatip ətuatip, kən
təwir məmə okotəkəike motol marit pəs nikilat təsəht pikən.
10 Itəmat itəm nəmotol marit, ekən-ipinə nəghatən u kəm
itəmat, sənəmə rəhak məto rəha Iərəmərə məmə, pətan
otəsapəsən rəhan iərman.

6:17: Jon 17:21-23; Rom 8:9-11 **6:20:** 1 Kor 7:23; 1 Pita 1:18-19 **7:9:** 1 Tim 5:14 **7:10:** Mat 5:32

11 Məto okəmə in otol, kən təwɨr məmə otəsətəu-pən mɨnən
suah kit mɨn, o okəmə tahro, tɨtəlɨg-pən mɨn əm o rəhan
iərman. Kən iərman otəsapəsən rəhan pətan.

12 Itəmat itəm rəhatəmat nəman o nɨpɨtan kəsotəfakən,
inu rəhak əm nəghatən, sənəmə rəha Iərəmərə, məmə okəmə
itəmat kit, rəhan pətan təsəfakən, məto tolkeike məmə ilau
kətuatɨg, iərman otəsapəsən.

13 Kən okəmə itəmat kit, rəhan iərman təsəfakən, məto
tolkeike məmə ilau kətuatɨg, pətan otəsapəsən.

14 Otol nəhlan məto-inu nian pətan kit tatəfak, kən Uhgɨn
tatələhəu kalɨn mɨn rəhan iərman məmə rəha Uhgɨn. Kən
nian iərman kit tatəfak, kən Uhgɨn tatələhəu kalɨn mɨn rəhan
pətan məmə rəha Uhgɨn. Okəmə təsolən nulan, kən rəhatəmat
nɨsualkələh, ilat rəha nətueintən əm, məto tol nəhlan, Uhgɨn
tatələhəu kalɨn ilat məmə rəhan mɨn, məto-inu təmələhəu kalɨn
rəkɨs tata ne mama.

15 Məto okəmə etəm təsəfakən tolkeike məmə otapəs rəhan
pətan o iərman itəm tatəfak, egəhan in əm. Etəm tatəfak,
iərman o pətan, Uhgɨn təsaskəlɨmən ilat e marɨt əh. Məto,
Uhgɨn təmaun-in itat məmə okotatɨg mətɨg e nəmə̈linuən.

16 Pətan, kəm-naka Uhgɨn otosmegəh rəham iərman e nolən
təwɨr rəham. Kən iərman, kəm-naka Uhgɨn otosmegəh rəham
pətan e nolən təwɨr rəham.

17 Məto in əm u, nian Uhgɨn təmaun-in itəmat, nəmotatɨg
e natɨgən pɨsɨn pɨsɨn mɨn itəm Iərəmərə təmələhəu, kən təwɨr
məmə nəkotatɨg əm lan. Inu rəhak nəghatən iatələhəu kəm
nɨməfak mɨn rafɨn.

18 Nian Uhgɨn təmaun-in suah kit, okəmə kəməhg-ipən in,
kən otəsəhluaig-inən nəhg-ipənən itəm kəmol lan. Kən nian
Uhgɨn təmaun-in suah kit mɨn, okəmə kəsəhg-ipənən, kən təwɨr
məmə təsegəs-inən məmə okəhg-ipən.

19 In nat əpnapɨn əm okəmə kəməhg-ipən suah kit o kəsəhg-
ipənən. Nat keike məmə kitat kotətəu-pən əm nəghatən mɨn
rəha Uhgɨn.

20 Nian Uhgɨn təmaun-in itəmat, nəmotatɨg e natɨgən pɨsɨn
pɨsɨn mɨn, kən təwɨr məmə nəkotatɨg əm elat.

21 ?Nian Uhgɨn təmaun-in ik, ik slef əm kit? Nɨkim təsəht
pɨkən, məto okəmə nəkɨtun nətəu-pənən suatɨp itəm kəmɨkɨs
slef mɨn lan, ətəu-pən əm.

22 Tol nəhlan məto-inu etəm slef əm nian Iərəmərə təmaun-
in, in etəm rəha Iərəmərə itəm kəmɨkɨs rəkɨs, kən tahmen-
ahmen əm, etəm itəm sənəmə slef kit nian Iərəmərə təmaun-in,
in slef əm rəha Kristo.

7:15: Rom 14:19 **7:16:** 1 Pita 3:1 **7:19:** Rom 2:25; Kal 5:6; 6:15 **7:22:** Flm 16; 1 Pita 2:16

23 Uhgin təmətou rəkis itəmat e nətouən itəm nəmtin tiəkis.
Sotolən məmə itəmat nakotuwa slef min rəha netəmim.
24 Piak min ne winik min, nian Uhgin təmaun-in itəmat,
nəmotatig e natigən pisin pisin min, kən təwir məmə nəkotatig
əm elat itəmat Uhgin.
25 Inu nəghatən kit rəhatəmat netəm wi itəm nəsotolən
marit. Esos ətuatipən nəghatən kit o Iərəmərə, məto iakən əm
rəhak nətəligən. Məto itəmat nəkotitun məmə rəhak nəghatən
in nipahrienən, məto-inu Iərəmərə təmasəkitun io.
26 Məto-inu o nəratən asol itəm nəkotatig lan, rəhak nətəligən
tol min-nulan məmə, nəkotatig əm nulan nəkotatig mihin u-
roiu.
27 ?Tahro? ?Nəmol marit? Segəs-inən suatip o napəsən
rəham pətan. ?Tahro? ?Nəsolən marit? Segəs-inən suatip o
nosən rəham kit pətan.
28 Məto okəmə natol marit, nəsolən təfagə rat. Kən okəmə
pətan wi tatol marit, in təsolən təfagə rat. Məto netəm
kəmotol marit, okotatig e nəratən tepət e rəhalat natigən, kən
iakolkeike məmə nəsotuwinən e nəratən min əh.
29 Piak min ne winik min, inu nipəti nəghatən rəhak. Natigən
rəha netəmim e nətueintən in tinəkuəkir əm. Kən roiu ne
matuwin, netəm kəmotol marit, okəsotətəlig-in pikən nolən
rəha marit rəhalat.
30 Kən okəmə suah kit tətasək, təwir məmə otaliwək e
nəmegəhən rəhan tahmen məmə təsasəkən. Kən okəmə suah
kit nikin tagien, in otaliwək tahmen məmə nikin təsagienən.
Kən okəmə suah kit tatos-nəmtin nat kit, təwir məmə nikin təht
məmə sənəmə rəhan.
31 Kən təwir məmə netəmim itəm koatol bisnes e nətueintən,
ilat okotətəlig-in məmə rəhalat bisnes in nat əpnapin əm, məto-
inu nətueintən ne nəwirən rəhan otəpanikə.
32 Iakolkeike məmə nikitəmat təsəht pikən nat kit rəha
nətueintən u. Tol nəhlan, okəmə suah kit təsolən marit, nikin
tatəht pik wək rəha Iərəmərə məmə tahro nulan mol Iərəmərə
nikin tagien o wək itəm in tatol.
33 Məto etəm təmol marit, nikin tatəht pik əm natimnat rəha
nətueintən məmə otahro nulan mol niki rəhan pətan tagien,
34 kən rəhan nətəligən tatuwin o nat kəiu, rəhan pətan ne
wək rəha Iərəmərə. Kən pətan itəm təsolən marit, o pətan
wi, nikin tatəht pik wək rəha Iərəmərə məmə tahro nulan in
otətuakəm o Iərəmərə e nipətin ne narmin. Məto pətan itəm
təmol marit, in tatətəlig-in pik əm natimnat rəha nətueintən
məmə otahro nulan mol rəhan iərman nikin tagien.
35 Iatən-ipinə nəghatən min u o nəwirən atip rəhatəmat,
sənəmə iatən-iəhau itəmat, məto məmə nakotətəu-pən suatip

7:31: 1 Jon 2:17

rəha nəmegəhən itəm tətuatip, kən nikitəmat tatəht pik wək rəha Iərəmərə.
36 Məto okəmə iərman kit ne pətan wi kit, kinən-iəkis məmə ilau okioal marit, kən iərman təmə okuəpəs pitən, məto roiu nikin təht məmə təsolən nolən ətuatip e pətan əh, kən okəmə pətan əh tətatig wir əm o nup min neen, kən iərman nikin təht məmə təike mol-tə marit e pətan əh, kən təwir əm, in titun nolən. In təsolən təfagə rat. Məto təwir məmə in otol marit.
37 Kən okəmə kəiu min nəhlan kioalkeike məmə okioal marit, məto iərman nikin tinəht rəkis məmə okuəpəs marit, kən suah kit tikə itəm tatəkəike kəm in məmə in tapəs marit, məto iərman əm in tatərəmərə e nikin, kən nikin tinəht rəkis məmə otəsolən marit e pətan əh, suah əh, in min tatol nolən ətuatip.
38 Tol nəhlan, iərman itəm tatol marit e pətan wi, in tatol ətuatip, məto iərman itəm təsolən marit, in tatol təwir maprəkis.
39 Pətan otəkəike mətatig ilau rəhan iərman e nian rafin, məto okəmə rəhan iərman timis, in titun nolən marit e suah kit min itəm in tolkeike, məto nat kitiəh əm, in təike mol marit e iərman kit itəm tatəfak kəm Iərəmərə.
40 Məto e rəhak nətəligən, okəmə in tətatig əm nəhlan məsolən marit, kən nikin otagien taprəkis-in okəmə in tatol marit. Kən nikik təht məmə Narmin Rəha Uhgin tətatig min lak mos-ipa nəghatən əh kəm io.

8

Nagwənən itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat min

1 Kən roiu, iakəghat e nagwənən min itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmi nat min. Kitat kotitun məmə, “kitat rafin koatos nitunən.” “Nitunən” in nat kit itəm suah kit tətausit ron, məto nolkeikeən tatiləkin matiləs-ipər etəmim.
2 Okəmə suah kit nikin təht məmə in titun pik nat, məto in təsitunən əh natimnat itəm in otəkəike mitun.
3 Məto etəmim itəm tolkeike Uhgin, Uhgin titun in.
4 ?Kən tahro e nagwənən min itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmi nat min? Kitat kotitun məmə narmi nat in nat əpnapin əm kit e nətueintən, kən uhgin əlkələh min kotikə, məto Uhgin kitiəh əm.
5 Katən məmə, “uhgin əlkələh” min ne “iərəmərə əlkələh” min tepət əh-ikin. Inu neiuəən əm. Məto nipahrienən netəmim neen koatəfak kəm ilat. Məto nat əpnapin okəmə uhgin əlkələh min əh-ikin, əpəh e neai o əpəh ləhau e nətueintən,
6 məto o kitat, Uhgin kitiəh əm, Tata Uhgin. Natimnat rafin təmisi-pən lan, kən təmos-ipa nəmegəhən kəm kitat məmə kitat okotol nəwian. Kən Iərəmərə kitiəh əm, Iesu Kristo, kən

7:39: Rom 7:2-3 **8:1:** Wək 15:29 **8:2:** Kal 6:3 **8:4:** Dut 4:39; 6:4; Kal 4:8

Uhgɨn təmol natɨmnat rafin agɨn e Kristo, kən e Kristo kitat koatəmegəh.

7 Məto sənəmə netəmim rafin kotɨtun nəghatən u. Aupən, netəmim neen kəmotəfak kəm narmɨ nat mɨn nian rafin. Məto roiu, nian koatun mit itəm kəmol sakrifais lan kəm narmɨ nat, nɨkilat təht məmə koatəfak kəm uhgɨn əlkələh mɨn pahrien. Kən ilat koatəto məmə koatol təfagə rat məto-inu nɨkilat təsəskasɨkən.

8 Məto nagwənən təsolən kitat kotuwa iuəhkɨr o Uhgɨn. Okəmə kəsotunən mit əh, o kotun mit əh, nətəlɨgən rəha Uhgɨn kəm kitat in tahmen əm.

9 Təwɨr əm, nəkotɨtun nətəu-pənən suatɨp itəm nakotolkeike, məto oatəto itəmat. Sotolən nat kit itəm nakotolkeike məto in otol məmə piatəmat kit o wɨnɨtəmat kit itəm nɨkin təsəskasɨkən təme e rəhan nəmegəhən.

10 Ekən nəhlan məto-inu okəmə suah kit itəm nɨkin təsəskasɨkən, tatehm itəmat itəm nakoatos nɨtunən əh, kən nakotuwɨn e nimə rəha narmɨ nat mɨn məmə nakotagwən, kən tahro? Kəm-naka rəhatəmat nolən otiuw-pən rəhan nətəlɨgən, kən in mɨn otuwɨn mun mit itəm kəmotol sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn, kən in tatol təfagə rat kit.

11 Kən nɨtunən itəm nɨkitəmat təht məmə nakoatos, in tatərəkɨn etəm nɨkin təsəskasɨkən. Məto in piatat kit itəm Kristo təmɨmɨs ron.

12 Nian nəkoatol nolən rat e itəmat kit e nolən əh, matərəkɨn nɨkin təsəskasɨkən, kən nəkoatol təfagə rat e Kristo.

13 Tol nəhlan, okəmə nat kit itəm iatun tol piak tatəme e rəhan nəmegəhən, kən təwɨr məmə esun mɨnən mit nian kit ne məmə otəsəmeən e rəhan nəmegəhən.

9

Pol təmuhalpɨn nəghatən itəm katətu-pən lan

1 ?Nɨkitəmat təht məmə ekɨtun nolən nat naka itəm iakolkeike, o kəp? !Əwəh! ?Io aposol kit, o kəp? !Əwəh! ?Eməplan Iesu Iərəmərə rəhatat e nɨganəmtək, o kəp? !Əwəh! ?Itəmat u noa rəhak wək e Iərəmərə, o kəp? !Əwəh!

2 Okəmə netəmim neen koatən məmə sənəmə io aposol, məto nɨpahrienən, itəmat nəsotɨtun nənən nəhlan, məto-inu nəmegəhən rəhatəmat e Iərəmərə tatəgətun məmə io aposol kit.

3 Ekuhalpɨn nəghatən rəha netəmim neen itəm koatən məmə io sənəmə aposol kit.

4 ?Nian kitat aposol mɨn koatətapəh otəmat o nagwənən ne nat okənɨm ne, in ətuatɨp o kəp? Əwəh, itəmat nəkotɨtun.

8:6: Efes 4:5,6 **8:9:** Rom 14:13-15; Kal 5:13 **8:11:** Rom 14:15,20 **8:13:** Rom 14:21 **9:1:** Wək 22:17-18; 26:16; 1 Kor 15:8-9 **9:2:** 2 Kor 3:2-3 **9:4:** Luk 10:8

5 Aposol min neen, ne pia Iərəmərə min, ne Pita,* rəhalat
nipitan itəm koatəfak koatuarisig-in ilat nian ilat kotaliwək
moatol wək rəha Iərəmərə. ?In tətuatip məmə kitat kotol
tahmen-ahmen əm, o kəp? Əwəh, itəmat nəkotitun.
6 ?O nikitəmat təht məmə io əm ne Panapas, itimlau pisin əm
ekuəkəike mioal atip wək o natigən rəhatimlau?
7 Otətəlig-in-tu, tol nəhlan. ?Pah tatol mopael məto
təsolkeikeən məmə katətou in lan? ?O, pah tətasum məsunən
nagwənən lan? ?O, pah tətagwən nat megəh min məsunən əh
kit ne?
8 ?Nikitəmat təht məmə natimnat min itəm iatəghat-in,
koatisi-pən əm o nətəligən rəha netəmim? !Kəp! Lou tatən nat
kitiəh əm.
9 Kəmətə e Lou rəha Moses məmə, "Nian nakotasig kau
motuwa məmə otol wək mewig-ewig e wit, sotəlisən nohlin
pəs ton nimismisi wit neen."† ?Tahro? ?Niki Uhgin tatəht
əm kau min, 10 o nikin tatəht min kitat? Əwəh, kəmos-ipa lou
u o rəhatat nəwirən, məto-inu netəm itəm kotaupən motəfe
nat e nasumən, ne netəm koatuarisig motəulək ikin, ilat rafin
nətəligən rəhalat kitiəh əm məmə okotos nagwənən e nasumən
u.
11 E wək min rəhatimat, tahmen əm məmə emotasum
kit məmə itəmat nəkotagwən ikin, inu nagwənən rəha
narmitəmat. ?Kən tahro, tiəkis otəmat məmə nakotos-ipa
nagwənən neen rəha nipətin kəm itimat?
12 Netəm pisin neen kotitun nətapəh-inən nagwənən otəmat,
kən in tətuatip əm, məto ilat koatol wək rəha Uhgin. ?Kən tahro
e itimat? !Nətapəhən rəhatimat in tətuatip agin!
Məto itimat esətolən kəm itəmat məmə itimat ekotitun mihin
nolən. Məto itimat ekotol natimnat rafin itəm ekotitun nolən,
nat əpnapin in tiəkis, məmə esotahtosig-inən namnusən təwir
rəha Kristo.
13 ?Nəkotitun o kəp məmə, netəmim itəm koatol wək e Nimə
Rəha Uhgin, koatos nigilat ikin nagwənən? Kən netəmim itəm
koatol wək e olta, ikin katol sakrifais ikin, koatos nigilat ikin
nagwənən.
14 E suatip kitiəh əm, Iərəmərə təmən məmə, netəmim itəm
koatən-iarəp namnusən təwir, rəhalat natimnat o natigən
otəkəike misi-pən ikin.
15 Məto esətapəh-inən kəm itəmat o nat naka itəm tətuatip
əm kən ekitun nətapəh-inən. Eməsəteən naoa u məmə itəmat
nəkotol natimnat min neen əh kəm io. Iatausit məsin məmə
iatən-iarəp namnusən təwir kəsətouən io lan. Kən esolkeike

---

* **9:5:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, 'Kefas' itəm in nərgin kit min rəha Pita
† **9:9:** wit: Əplan e tiksonari. **9:9:** Dut 25:4; 1 Tim 5:18 **9:10:** 2 Tim 2:6
9:11: Rom 15:27 **9:12:** Wək 20:34; 2 Kor 11:9 **9:13:** Dut 18:1-3 **9:14:** Mat
10:10; Kal 6:6

agɨn-əhən məmə ekətəu-pən suatɨp pɨsɨn. Nɨmɨsən in təwɨr
taprəkɨs-in suatɨp pɨsɨn.
16 Məto esausitən məmə iatən-iarəp namnusən təwɨr məto-
inu, ekəike mən-iarəp. ! Kəsi, nahmməən asol otuwa ron io
okəmə esən-iarəpən namnusən təwɨr!
17 Okəmə iatən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn məto-inu
iakolkeike mol nulan, kən tətuatɨp məmə ekos nətouən lan.
Məto in Uhgɨn əm itəm təmɨtəpun io məmə ekol wək u, kən tol
nəhlan, ekəike mol.
18 ? Kən rəhak nətouən in naka? In əm u, məmə nian
ekən-iarəp namnusən təwɨr, ekən-iarəp əpnapɨn əm, məsosən
nətouən lan, kən tol nəhlan esətapəhən o nat kit, nat əpnapɨn
in tətuatɨp məmə ekol.

19 Suah kit təsərəmərəən lak, məto io emos-iəhau atɨp io
məmə io slef əm rəha netəmim rafin məmə ekiuw-pa tepət
kotuwa o Kristo.
20 Nian emətan itɨmat netəm Isrel, emuwa mahmen e netəm
Isrel məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Kən nat əpnapɨn
Lou təsərəmərəən lak, nian emətan itɨmat netəm koatətəu-pən
Lou, emuwa mahmen elat, məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o
Kristo.
21 Nian emətan itɨmat netəm kəsotətəu-pənən Lou, emuwa
mahmen elat. Məto esərakinən lou rəha Uhgɨn, kəp. Lou
rəha Kristo tatərəmərə lak. Emol nəhlan məmə ekiuw-pa ilat
kotuwa o Kristo.
22 Nian emətan itɨmat netəm rəhalat nahatətəən
təsəskasɨkən, emuwa mahmen elat məmə ekiuw-pa ilat
kotuwa o Kristo. Emuwa mahmen e netəmim rafin məmə
e nolən mɨn rafin ekiuw-pa neen kotuwa o Kristo.
23 Iatol nəhlan o namnusən təwɨr məmə io mɨn ekos
natɨmnat wɨr mɨn rəhan.
24 ? Nəkotɨtun o kəp məmə, e naiuən, netəmim rafin
koataiu, məto kitiəh əm tatol win? Kən təwɨr məmə nako-
taiu e nolən rəha naiuən itəm nakotalkut pɨk məmə onəkotol
win. 25 Netəmim itəm kotolkeike məmə kotuwɨn e naiuən,
kotətuakəm əskasɨk o rəhalat naiuən. Koatol məmə okotol win
e nat kit itəm otəpanɨkə, məto kitat koatol məmə kitat okotol
win e nat kit itəm tətatɨg lilɨn.
26 Tol nəhlan, tahmen e naiuən, esaiu əpnapɨnən, kən
tahmen e boksig, esəht-arəpənən tahmen e etəmim tatəht
magoagəp.
27 ! Kəp! Iatətuakəm kəm nɨpətɨk məmə otuwa rəhak slef.
Iatol nəhlan məmə, nian emən-iarəp namnusən təwɨr kəm
netəmim tepət rəkɨs məmə ilat okotuwa e naiuən əh, kən

9:16: Jer 20:9 **9:20:** Wək 21:20-26 **9:22:** 2 Kor 11:29 **9:25:** Fil 3:14; 2 Tim 2:4-5; 4:7-8

io ekəsuwamən mahmen e etəmim itəm təmətgəhl lou rəha naiuən kən kərakin e naiuən.

10

Pol təmən-iarəp nolən rəha netəm Isrel aupən

1 Piak min ne winik min, iakolkeike məmə nəkotitun məmə nian tipitimat min kəmotiet Ijip, ilat rafin, mal napuə təmətagəhl olat, kən ilat rafin kəmotuwin-pən itəhəi u katən məmə Nitəhəi Asiə.
2 Kən e mal napuə ne nitəhəi, Uhgin təmol baptais elat rafin məmə okotuwa netəmim rəha Moses.
3 Kən ilat rafin kəmotun nagwənən kitiəh əm itəm təmisi-pən e Narmin Rəha Uhgin,
4 kən motənim nəhau kitiəh əm itəm təmisi-pən e Narmin Rəha Uhgin, məto-inu kəmotənim nəhau e kəpiel rəha Narmin Rəha Uhgin itəm təmətan ilat min ilat, kən kəpiel əh in Kristo.
5 Nat əpnapin ilat kəmotol nəhlan, məto Uhgin nikin təməsagienən olat tepət, kən ilat tepət kəmotimis əpəh ikin pisin pisin min taruən-aruən ikin.

6 Kən Uhgin təmegəhan-in natimnat min əh məmə ilat nəmtətin min məmə otəhgaiir etat motəgətun itat, kən okəsotolən tikirilat motələhəu-pən rəhatat nətəligən e nolən rat min tahmen e itəm kəmotol aupən.

7 Əsotətəu-pənən nolən rəha nəfakən kəm narmi nat min tahmen elat neen kəmoatol aupən. Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Netəmim kəmotəpələh məmə okotagwən motənim, kən motətul məmə okotol danis u tiuw-pən ilat tərat ikin.”

8 Tərat məmə kitat okotit anion nipitan tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən ilat rafin tuente-tri-taosan kəmotimis e nian kitiəh əm.
9 Tərat məmə kitat okotol natimnat itəm otiuw nemə̇ha rəha Iərəmərə* tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən sinek tus ilat kotimis.
10 Tərat məmə nakotən nikali Uhgin tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən nagelo rəha nimisən tohamnu ilat.

11 Kən Uhgin təmegəhan-in natimnat min əh məmə otuwa e nəmegəhən rəhalat, məmə ilat nəmtətin min, kən kəmətə ilat məmə okotəhgaiir etat motəgətun itat, itəm koatatig roiu məmə namnun nian tatuwa iuəhkir.

9:27: Rom 8:13; 13:14 **10:1:** Eks 13:21-22 **10:1:** Eks 14:22 **10:3:** Jon 6:31; Eks 16:4,35 **10:4:** Eks 17:6; Nam 20:11 **10:5:** Nam 14:29-30 **10:6:** Nam 11:4,34; 1 Kor 10:11 **10:7:** Eks 32:4,6,19 **10:8:** Nam 25:1-9 * **10:9:** Tatəghat o nolən rəha netəmim itəm koatol nolən rat kit, kən nolən rat kit min, tatuwin matuwin məmə okotəplan okəmə Uhgin otol nalpinən o kəp. **10:9:** Eks 17:2 **10:9:** Nam 21:5,6 **10:10:** Nam 16:41-50; 17:5,10

12 Kən okəmə nɨkitəmat təht məmə nakotətul əskasɨk, oatəto
wɨr itəmat, məto-inu itəmat mɨn nəkotɨtun nəmeən e nolən rat
mɨn əh.
13 Nos-ipən-os-ipənən itəm tatuwa e nəmegəhən rəhatəmat
tahmen əm e itəm katol mihin e netəmim rafin. Məto
nian rafin, Uhgɨn tatol rəhan nəghatən, kən otəsegəhan-inən
nos-ipən-os-ipənən otuwa e nəmegəhən rəhatəmat məmə in
təskasɨk maprəkɨs-in nəsanənən rəhatəmat. Məto nian nos-
ipən-os-ipənən tatuwa e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgɨn otol
suatɨp kit məmə onəkotɨtun nosən nətulən rəhatəmat, məmə
nat əh otəsiuw-pənən itəmat e nəratən.

Narmɨ nat mɨn ne ɨəfak mɨn

14 Tol nəhlan rəhak mɨn, otagɨm rəkɨs e nolən rəha nəfakən
kəm narmɨ nat mɨn.
15 Itəmat netəm kotenatɨg, kən otakil atɨp nəghatən rəhak
məmə in təwɨr o tərat.
16 Nian kitat kotagwen e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha
Iesu, kən motən kəm Uhgɨn məmə nɨkitat tagien o nənɨmən,
kən moatənɨm nənɨmən əh, tahmen məmə kitat koatuwa moa-
tol kitɨəh kitat Kristo e nɨtan. ?Iatən pahrien, o kəp? Kən nian
kitat koatun pɨret itəm kotəmkas katoor, kitat koatuwa kitɨəh
kitat Kristo. ?Iatən pahrien, o kəp?
17 Kitat u netəmim tepət, məto kotahmen e nɨpətɨn kitɨəh əm,
məto-inu pɨret kitɨəh əm, kən kitat rafin koatun əm pɨret əh.
18 Nɨkitəmat tatəht nolən rəha netəm Isrel. Nian etəm tatol
sakrifais kəm Uhgɨn, kən netəmim neen koatun mit itəm
kəmol sakrifais lan, tahmen əm məmə ilat rafin kəmotuwa
kitɨəh ilat Uhgɨn e sakrifais əh. ?Inu nɨpahrienən, o kəp? Əwəh,
in nɨpahrienən.
19 ?Naka nɨpətɨ rəhak nəghatən mɨn? ?Tahro? ?Iakatən
məmə mit itəm katol sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn
nəsanənən əh-ikɨn rəhalat, o kəp? Kəp. ?O tahro? ?Iakatən
məmə narmɨ nat mɨn, ilat uhgɨn əlkələh mɨn neen, o kəp? Kəp.
20 Məto iakatən məmə nian netəmim koatol sakrifais kəm
narmɨ nat mɨn, koatol kəm iərmɨs mɨn, kəsotolən kəm Uhgɨn.
Kən esolkeikeən məmə nakotuwa kitɨəh itəmat iərmɨs mɨn.
21 Okol nəsuwɨnən mun pɨret ne wain e Nagwənən Rəha
Nəmtətin Rəha Iesu, kən matɨg muwɨn mɨn e niməfak rəha
narmɨ nat mɨn mun sakrifais ne wain rəha iərmɨs mɨn ilat
netəm koatəfak lan.
22 ?Tahro? ?Nəkoatol məmə Iərəmərə otetet itəmat tahmen
e netəm Isrel? ?Nɨkitəmat təht məmə nəsanənən rəhatat tepət
maprəkɨs-in rəha Uhgɨn?
23 Itəmat nakoatən məmə, “Təwɨr əm məmə ekol natɨmnat
rafin itəm iakolkeike.” Məto io ekən məmə, sənəmə ilat rafin

10:16: Mat 26:26-28 **10:17:** Rom 12:5 **10:18:** Lev 7:6 **10:19:** 1 Kor 8:4
10:20: Dut 32:17; Nol Əpən 9:20 **10:21:** 2 Kor 6:15-16 **10:22:** Dut 32:21

koatasitu etəmat. Itəmat nakoatən məmə, “Təwɨr əm məmə ekol natɨmnat rafin itəm iakolkeike.” Məto io ekən məmə sənəmə ilat rafin itəm koatasitu e nəmegəhən rəhatəmat.

24 Təsəwɨrən məmə itəmat kit tategəs-in atɨp rəhan nəwɨrən, məto tatəkəike megəs-in mɨn rəha netəmim mɨn neen.

25 Otun əm mit rafin itəm katol-salɨm-in e maket, kən məsotətapəh-inən nəghatən lan məmə kəmol sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn, o kəp. Kən nɨkitəmat təsəht pɨkən.

26 Nolən əh təwɨr əm məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Nətueintən ne natɨmnat rafin əh-ikɨn, ilat rəha Iərəmərə.”

27 Kən okəmə etəm təsəfakən kit tətapəh-in ik məmə nakuwɨn e rəhan nimə muagwən, kən nɨkim tagien məmə onəkuwɨn, un əm nagwənən naka itəm tatos-ipɨnə, məsətapəhən məmə kəmol sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn o kəp. Nɨkim təsəht pɨkən.

28 Məto okəmə kit tən-ipɨnə kəm ik məmə, “Kəmol sakrifais e mit u kəm narmɨ nat mɨn,” kən təwɨr məmə nəsunən. Nɨkim otatəht suah əh, ne nətəlɨgən rəhan.

29 Sənəmə nat tərat ron ik, məto in nat tərat e nətəlɨgən rəhan əm. ?Məto tahro nətəlɨgən rəha suah kit mɨn otakil rəhak nolən itəm iakolkeike məmə ekol, kən mahtosɨg-in io məmə esolən nat kit?

30 ?Okəmə iatən kəm Uhgɨn məmə nɨkik tagien o nagwənən, tahro okən rat io o nat kit itəm emən rəkɨs kəm Uhgɨn məmə nɨkik tagien lan?

31 Nəukətɨ nəghatən rafin əh tol nəhlan, nat naka itəm onəkol, o nakagwən, o nakənɨm, nəkəike mol ilat rafin e nolən itəm otɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn lan.

32 Solən məmə suah kit təme e rəhan nəmegəhən, okəmə in noanol rəha Isrel, o Iaihluə, o suah kit e niməfak rəha Uhgɨn.

33 Otol nolən əh tahmen e nolən rəhak itəm iatalkut məmə ekol nɨki netəmim rafin kotagien e nolən mɨn rafin. Iatol nəhlan məto-inu esegəs-in atɨpən rəhak nəwɨrən, məto rəha netəmim tepət, məmə Uhgɨn otosmegəh ilat.

11

1 Otasgəwɨn io tahmen məmə io iatasgəwɨn Kristo.

Nolən rəha nəfakən

2 Iatənwiwi itəmat məto-inu nəsotaluinən io e natɨmnat rafin itəm emol kən məgətun, kən naskəlɨmən nəgətunən mɨn tahmen əm məmə eməgətun itəmat lan.

10:23: 1 Kor 6:12 **10:24:** Rom 15:1-2 **10:26:** Sam 24:1 **10:28:** 1 Kor 8:7 **10:30:** 1 Tim 4:4 **10:31:** Kol 3:17 **10:32:** Rom 14:13 **10:33:** 1 Kor 9:20-22 **11:1:** 1 Kor 4:16

3 Məto iakolkeike məmə itəmat rafin nəkotɨtun məmə rəhn-
kapə netəmim rafin in Kristo itəm tərəmərə elat, kən rəhn-
kapə pətan in rəhan iərman itəm tərəmərə lan, kən rəhn-kapə
Kristo in Uhgɨn itəm tərəmərə lan.
4 Suah kit tatol aulɨs Kristo okəmə təfətain rəhn-kapə nian
in tatəghat kəm Uhgɨn e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm
Uhgɨn təmos-ipən kəm in.
5 Məto pətan tatol aulɨs rəhan iərman okəmə təsəfətainən
rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgɨn e nəfakən o tatən-iarəp
nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in. Nolən əh tahmen əm
məmə təmak rəhn-kapə.*
6 !Okəmə pətan kit təsotolkeikeən məmə otəfətain rəhn-kapə
nəhlan, təwɨr məmə otəte əm noanun! Məto okəmə in tətaulɨs o
nəteən noanun, o nakən rəhn-kapə, kən təwɨr məmə otəfətain
rəhn-kapə.
7 Təwɨr məmə suah kit təsəfətainən rəhn-kapə məto-inu nian
Uhgɨn təmol etəmim, etəmim təmos narmɨ Uhgɨn, kən matol-
arəp nəwɨrən rəha Uhgɨn; məto pətan tatol-arəp nəwɨrən rəha
iərman rəhan.
8 Tol nəhlan məto-inu iərman təsɨsɨ-pənən e pətan, məto
pətan təmɨsɨ-pən e iərman,
9 kən Uhgɨn təməsolən iərman məmə in iasitu rəha pətan,
məto təmol pətan məmə in iasitu rəha iərman.
10 Tol nəhlan, pətan otəkəike məfətain rəhn-kapə itəm
tatəgətun məmə tatɨsiai-in rəhan iərman məto-inu nagelo mɨn
koatəplan.
11 Məto o kitat u kəmotuwa kitiəh kitat Iərəmərə, pətan
təsatɨg atɨpən e iərman, kən iərman mɨn təsatɨg atɨpən e pətan,
12 məto-inu pətan təmɨsɨ-pən e iərman, kən tahmen mɨn
əm, iərman, pətan təmɨləs. Məto natɨmnat rafin təmɨsɨ-pən o
Uhgɨn.
13 Otakil atɨp nat u məmə otətuatɨp məmə pətan itəm tatəfak
kəm Uhgɨn təsəfətainən rəhn-kapə, o kəp.
14 Netəmim rafin kotɨtun məmə iərman itəm noanun
kaifəməh, tatol aulɨs in.
15 Məto okəmə pətan kit noanun kaifəməh, nɨkin tagien lan
kən katɨsiai-in in lan, məto-inu noanun əh Uhgɨn təmos-ipən
məmə otəfətain rəhn-kapə.
16 Məto okəmə suah kit tolkeike məmə otəghat o nat əh, kən
iaten nəhlan məmə nolən kit mɨn tɨkə e itəm u, kən niməfak
pɨsɨn pɨsɨn mɨn rafin koatol tahmen-ahmen əm.

11:3: Jen 3:16; Efes 5:23 * **11:5:** Okəmə pətan kit təmak rəhn-kapə, in nat kit rəha naulɨsən. Netəmim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə katol nalpɨnən kit kəm in, kən netəmim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə in pətan rəha nausitən. **11:7:** Jen 1:26-27 **11:9:** Jen 2:18-23

Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu

17 E nəghatən min itəm ekən kəm itəmat əh-roiu,
oesənwiwiən itəmat məto-inu nəpələh-kələhən rəhatəmat
təsasituən, məto tatərəkin əm itəmat.
18 Emaupən məto məmə nian nakoatuəfimin itəmat min
məmə nakotəfak, kən moatəhap-əhap itəmat min. Kən nikik
təht məmə o nəghatən min əh, neen nipahrienən,
19 məto-inu nəhap-əhapən min otəkəike motuwa məmə
okəplan ətuatip məmə pah tatəfak pahrien.
20 ! Nian nakoatuəfimin itəmat min, nakoatən məmə
nakoatun Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, məto otəplan-
tu nolən u rəhatəmat! Sənəmə Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha
Iesu,
21 məto-inu nian nakotagwən, itəmat kitiəh kitiəh
koatəkəike əm kəsəsahginən ilat min neen. Kit nəumis tatus
əh, kit tinapis rəkis.
22 ? Rəhatəmat latuənu tikə məmə nakotaupən motagwən
ikin? ? O itəmat nəsotisiai-inən niməfak rəha Uhgin, kən
moatol aulis ian-rat min? ?Kən ekən məmə naka kəm itəmat?
?Ekənwiwi itəmat o nolən əh? !Kəp, tiəkis agin-əh!
23 Məto-inu, eməgətun rəkis itəmat nəgətunən itəm təmisi-
pən o Iərəmərə. E lapin əh uarisig kegəhan-in-pən e nelmi
tikimir min, in təmos piret,
24 kən mən kəm Uhgin tagkiu ron, kən məmkas, kən məmə,
“Inu nipətik itəm otitəgit otəmat. Otol mihin kən nikitəmat
tatəht io.”
25 E nolən kitiəh əm, nian kinotagwən rəkis, in tos kap wain
mən məmə, “Kap wain u in nəniəkisən wi rəha nasituən itəm
tatuwa e nitak. Otol mihin nian rafin nakoatənim, nikitəmat
tatəht io.”
26 O nat əh, nian rafin nakotun piret u, o nakotənim kap
wain u, onəkotəkəike motən-iarəp nimisən rəha Iərəmərə
mətoarus titəlig-pa min.
27 Tol nəhlan, etəmim pah itəm tatun piret o tatənim kap
wain u rəha Iərəmərə e nolən kit itəm təsətuatipən, in tatol
təfagə o nərəkinən nipətin ne nita Iərəmərə.
28 Etəmim otəkəike makil rəhan nəmegəhən pitən, uarisig
təpanun piret ne mənim kap wain,
29 məto-inu etəmim itəm tatun matənim, məto nikin təsəht
wirən nipəti Iərəmərə, nunən ne nənimən itəm in tatol tatiuw-
pa atip əm nalpinən kəm in.
30 Məto o nat əh, itəmat tepət nakotəpou matimis, kən itəmat
neen kinotimis rəkis.

11:18: 1 Kor 1:10-12 **11:25:** Eks 24:6-8; Hip 8:8-13 **11:26:** Mat 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20 **11:27:** Hip 10:29

31 Məto okəmə kitat kotakil atip nolən min rəhatat, Iərəmərə
təsakilən kitat mol nalpinən kəm kitat.
32 Nian Iərəmərə takil kitat mol nalpinən kəm kitat, in
tatol məmə kitat okotətuatip, məmə nian in otakil netəmim
e nətueintən mən nalpinən rəhalat məmə okotimis, kən kitat
okəsotosən nalpinən əh kitat min ilat.
33 Tol nəhlan piak min ne winik min, nian nakotuwa kitiəh
məmə nakotagwən, otəsahgin itəmat min.
34 Okəmə suah kit nəumis nus, təwir məmə otagwən iman
ikin latuənu, məmə nian nakoatuəfimin, Uhgin otəsos-ipənən
nalpinən kəm itəmat o nolən min əh rəhatəmat. Nian
ekimnə, oekos-ipinə suatip e natimnat pisin neen min itəm
nakoatətapəh ron.

12

Nəsanənən pisin pisin min rəha Narmin Rəha Uhgin

1 Piak min ne winik min, pəs ekəghat e nəsanənən pisin pisin
min rəha Narmin Rəha Uhgin itəm tatos-ipa kəm kitat, məto-
inu iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motitun.
2 Itəmat nəkotitun məmə aupən, nian nəməsotəfakən kəm
Uhgin, katiuw-pən rəhatəmat nətəligən katit itəmat e suatip o
nəfakən kəm narmi nat min itəm kəsotəghatən.
3 Tol nəhlan, ekən kəm itəmat məmə suah kit tikə itəm tatəghat
e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin matən rat Iesu, kən suah
kit min okol təsənən məmə, "Iesu in Iərəmərə," məto Narmin
Rəha Uhgin, in əm tol etəmim tatən.
4 Nəsanənən pisin pisin min rəha Narmin Rəha Uhgin itəm
tatos-ipa kəm kitat, məto koatisi-pən e Narmin Rəha Uhgin
kitiəh əm.
5 Kitat koatol wək pisin pisin tepət, məto Iərəmərə kitiəh əm
itəm koatol wək rəhan.
6 Kitat koatol wək e nolən pisin pisin tepət, məto in Uhgin
kitiəh əm itəm tatol wək e nəmegəhən rəha netəmim rafin
məmə ilat okoatol wək min əh rafin.
7 Kən Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa rəhan nəsanənən pisin
pisin min kəm kitat kitiəh kitiəh məmə kitat okotasitu etat
rafin.
8 O suah kit, Narmin tatos-ipən nəghatən rəha nenatigən.
Kən kit min, Narmin kitiəh əm tatos-ipən nəghatən rəha
nitunən nat.
9 Kən kit min, Narmin kitiəh əm tatos-ipən nahatətəən. Kən
kit min, Narmin kitiəh əh tatos-ipən nəsanənən o nol-wirən
nimisən.
10 Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən o nolən nat pispis min.
Kən kit min, tatos-ipən nəghatən min itəm Uhgin tatos-ipa.

11:32: Hip 12:5-6 **12:2:** Hab 2:18-19 **12:3:** 1 Jon 4:2-3 **12:4:** Rom 12:6

Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən o nakilən narmin pisin pisin min. Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min.* Kən kit min əh, tatos-ipən nəsanənən o nənən niptəti nəghatən ik pisin min əh.

11 Nəsanənən min əh ilat rafin, koatisi-pən əm e Narmin kitiəh əm, kən tatos-ipa kəm kitat kitiəh kitiəh e suatip min itəm in əm tolkeike.

12 Nipəti etəmim in kitiəh əm, məto nolin-olin tepət; kən nat əpnapin nolin-olin pisin pisin min, ilat koatilpin e nipətin kitiəh əm. Kən tol nəhlan, tahmen-amen əm e Kristo.

13 Kitat neen, kitat noanol min rəha Isrel, kitat neen Iaihluə min, neen slef min əm, neen sənəmə slef min, məto Narmin Rəha Uhgin kitiəh əm təmol baptais e kitat rafin agin-əh məmə, kəmotuwa nipəti Kristo kitiəh əm, kən kitat kəmotos Narmin Rəha Uhgin u kitiəh əm.

14 Otətəlig-in, nipəti etəmim kəməsolən nolin kitiəh əm, məto nolin tepət.

15 Okəmə nelkin tatən məmə, "Sənəmə io nelmin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin kit," kən nəghatən rəhan təsolən məmə nelkin in sənəmə nolin nipətin məsin.

16 Kən okəmə matəlgin tən məmə, "Sənəmə io niganəmtin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin kit," kən nəghatən rəhan təsolən məmə matəlgin in sənəmə noli nipətin məsin.

17 ?Okəmə nipətin in niganəmtin rafin əm, kən otahro məto nat? ?Kən okəmə nipətin in matəlgin rafin əm, kən otahro məto nəmiəwin nat?

18 Məto kəp, Uhgin təmoor nolin-olin nipətin ilat rafin itəm in tolkeike məmə ilat okotol mihin.

19 ?Okəmə ilat rafin nolin kitiəh əm, kən nipətin pəhruən ikin?

20 Məto nipahrienən, nolin-olin tepət, məto nipətin kitiəh əm.

21 Niganəmtin okol təsənən kəm nelmin məmə, "Io ekapəs ik, io enahmen rəkis." Kən rəhn-kapə okol təsənən kəm nelkin mil məmə, "Io ekapəs itəmlau, io enahmen rəkis."

22 Təsolən nəhlan. Nolin-olin nipətitat itəm nikitat təht məmə ilat kotəpou agin, ilat nat keike o nipətitat.

23 Kən nolin-olin nipətitat itəm nikitat təht məmə ilat nat əpnapin əm, koatol nolən rəha nisiaiiən elat. Kən nolin-olin rəha naulisən, kitat koatehm wir ilat.

24 Məto nolin-olin nipətitat itəm təsolən naulisən, kitat kəsotolən nat agin elat. Məto Uhgin təmuəfimin nolin-olin nipətitat min, kən matisiai-in nolin-olin min itəm kitat koatehm-pən əm ilat.

---

* **12:10:** Nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min, tatəghat-in nəghatən min itəm suah kit təsitunən. Əplan-tu 1 Kor 13:1, ne Wək 2:4. **12:11:** 1 Kor 7:7 **12:12:** 1 Kor 10:17 **12:13:** Kal 3:28

25 Kən e nolən əh, nolɨn-olɨn nɨpətɨtat okəsotəhap-əhapən ilat mɨn, məto ilat okoatehm wɨr ilat mɨn rafin.
26 Okəmə nolɨn məsɨn tatəto nahmməən, kən nolɨn mɨn ilat rafin okotəto nahmməən ilat min. Kən okəmə nolɨn məsɨn katos-ipən nɨsiaiiən kəm in, kən nolɨn mɨn rafin okotagien ilat min.
27 Nɨpətɨ nəghatən u məmə itəmat nɨpətɨ Kristo, kən itəmat rafin kitiəh kitiəh, itəmat nolɨn mɨn rəha nɨpətɨ Kristo.
28 Kən e niməfak, Uhgɨn təmaupən mələhəu-pən aposol mɨn, kən uarisɨg un, ien mɨn, kən uarisɨg un, iəgətun mɨn. Kən təmələhəu-pən netəm koatol nat pɨspɨs, ne ilat itəm koatol-wɨr nɨmɨsən mɨn, kən netəm kotasitu e netəmim, kən netəm kotenatɨg itəm kotasitu o nənən rəha niməfak, kən netəm koatəghat e nəghatən ikɨn pɨsɨn mɨn.
29 ?Netəmim rafin aposol mɨn? ?O netəmim rafin ien mɨn? ?O netəmim rafin iəgətun mɨn? ?O netəmim rafin nol nat pɨspɨs?
30 ?O netəmim rafin koatol-wɨr nɨmɨsən mɨn? ?O netəmim rafin koatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn? ?O netəmim rafin koatən-iarəp nɨpətɨ nəghatən ik pɨsɨn mɨn? Kəp, təsolən nəhlan.
31 Məto təwɨr məmə nakotələhəu-pən əskasɨk nətəlɨgən rəhatəmat o nosən nəsanənən pɨsɨn pɨsɨn mɨn itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatos-ipa, ilat mɨn əh itəm kotəwɨr agɨn.

Məto roiu ekən-ipɨnə suatɨp wɨr agɨn-əh.

13

Nolkeikeən

1 Okəmə iatəghat e nəghatən rəha netəm ik pɨsɨn mɨn, o nəghatən rəha nagelo mɨn, məto esosən nolkeikeən e nɨkik, iatəghat pɨk əm tahmen e suah kit itəm tatoh nuwigɨ dram, o tatoh əpnapɨn əm bel.
2 Okəmə iatos nəsanənən itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatos-ipa o nən-iarəpən nəghatən mɨn itəm Uhgɨn tatos-ipa, məto esosən nolkeikeən e nɨkik, io nat əpnapɨn əm. Kən okəmə ekɨtun nat anion rafin ne nɨtunən rafin, məto esosən nolkeikeən e nɨkik, io nat əpnapɨn əm. Kən okəmə rəhak nahatətəən təskasɨk məmə otol nɨtot kit tiet, məto esosən nolkeikeən e nɨkik, io nat əpnapɨn əm.
3 Okəmə ekəmki-pən rafin rəhak natɨmnat kəm ian-rat mɨn, o ekegəhan-in nɨpətɨk məmə nɨgəm otus, məto esosən nolkeikeən e nɨkik, esolən win e nat kit.
4 Nolən rəha nolkeikeən tol nulan: suah kit rəhan nətəlɨgən təfəməh, kən matol təwɨr kəm netəmim, kən məsetəhakən e netəmim, kən məsos-ipər atɨpən, kən məsausit pɨkən,

---

12:27: Rom 12:5 **12:28:** Efes 4:11-12 **12:31:** 1 Kor 14:1 **13:2:** Mat 17:20

5 kən məsol-pənən netəmim, məsalkutən o nərpɨn, kən nɨkin
təsahmə uəhaiən, kən təsaskəlɨm-iəkɨsən e nɨkin nəratən itəm
suah kit tatol lan.
6 Kən nɨkin təsagienən o nolən rat mɨn, məto nɨkin tagien əm
o nolən wɨr mɨn rəha nɨpahrienən.
7 Nolən rəha nokeikeən tol nulan: nat əpnapɨn suatɨp
rəha suah kit tiəkɨs, məto nian rafin suah əh tatətəu-pən
əm, məsəhlmanən rəhan nahatətəən nian kit, kən nian rafin
tatələhəu-pən əskasɨk rəhan nətəlɨgən e Uhgɨn, rəhan na-
hatətəən tatətul əm nulan e nian rəha nəratən.
8 Nolən rəha nolkeikeən namnun tɨkə. Məto rəha nən-
iarəpən nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, otəpanɨkə. Rəha
nəghatən ik pɨsɨn mɨn, okotəpanɨkə. Rəha nɨtunən nat,
otəpanɨkə.
9 Tol nəhlan məto-inu nɨtunən rəhatat noan məsɨn əm, kən
koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa noan məsɨn əm.
10 Məto nian Iesu Kristo otuwa mɨn mol ətuatɨp natɨmnat
rafin, kən nəsanənən mɨn itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatos-ipa
roiu okotɨkə.
11 Nian ematəkəku, ematəghat tahmen e suakəku, kən
nɨtunən rəhak tahmen e rəha suakəku, kən nolən rəha
nətəlɨgən rəhak tahmen e rəha suakəku. Məto nian emuwa
mol etəm-iasol in io, emələhəu nolən mɨn rəha suakəku e
məntaak.
12 Roiu, kitat koatəplan noan məsɨn əm tahmen e suah kit
itəm tateranəm e klas itəm toapoap. Məto e nian əh, kitat
okotəplan əsas nɨganəmtɨ Uhgɨn. Roiu, ekɨtun noan məsɨn əm,
məto e nian əh, epanɨtun əsas natɨmnat rafin, tahmen məmə
Uhgɨn tɨtun mihin io əh-roiu.
13 Kən roiu, nolən miləhal u kɨsɨl kətəhalətul: nolən rəha na-
hatətəən, nolən rəha nələhəu-pənən əskasɨk nətəlɨgən e Uhgɨn,
ne nolən rəha nolkeikeən. Məto itəm təwɨr pɨk agɨn eləhal, in
nolən rəha nolkeikeən.

14

Nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, ne nənən nəghatən ik pɨsɨn mɨn

1 Otalkut əskasɨk məmə nolkeikeən otərəmərə e nəmegəhən
rəhatəmat, kən motalkut əskasɨk məmə onəkotos nəsanənən
mɨn itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatos-ipa, kən otalkut pɨk təhmɨn
mɨn o nəsanənən rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgɨn tatos-
ipa.
2 Ekən nəhlan məto-inu itəmat kit itəm tatəghat e nəghatən
ik pɨsɨn mɨn, təsəghatən kəm netəmim, məto tatəghat əm kəm

13:6: Rom 12:9 **13:7:** 1 Pita 4:8 **13:13:** 1 Tes 1:3 **14:1:** 1 Kor 12:31; 14:39

Uhgin. Pahrien, suah kit tikə itəm titun nəghatən itəm in tatən,
məto in tatən-iarəp nəghatən anion min e Narmin Rəha Uhgin.
3 Məto netəmim rafin itəm kotən-iarəp nəghatən itəm Uhgin
tatos-ipa, koatən kəm netəmim o niləkinən ilat, o niləs-ipərən
nətəligən rəhalat, kən o nasituən miləs-ipər nikilat.
4 Etəmim itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min, tatiləkin atip
əm in, məto etəmim itəm tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin
tatos-ipa, tatiləkin niməfak.
5 Iakolkeike məmə itəmat rafin agin-əh nakotəghat e nəghatən
ik pisin min, məto təwir pik məmə nakotən-iarəp nəghatən
itəm Uhgin tatos-ipa. Etəmim itəm tatən-iarəp nəghatən itəm
Uhgin tatos-ipa, in tətasitu pik e niməfak taprəkis-in etəmim
itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min mətoarus in tən nipətin
məmə otiləkin niməfak.
6 Piak min ne winik min. ? Okəmə iatuwa otəmat kən
matəghat e nəghatən ik pisin min, tahro nulan io iakəwir
otəmat okəmə esol-arəpən nəghatən neen itəm kəmoatəhluaig
aupən, o esosən nitunən neen, o nəghatən itəm Uhgin tatos-
ipa, o nəghatən rəha nəgətunən? 7 Otətəlig-in o natimnat
tahmen e nau itəm kətahl, o kita itəm katoh. Natimnat min
əh kəsotəmegəhən, etəmim əm tatol ilat kotagət. Məto okəmə
kəsotagət ətuatipən, kən itəmat onəkotəruru məmə napuən
naka ilat koatan.
8 Kən okəmə təwi təsagət ətuatipən, kən netəmim okotəruru
məmə kotəkəike motol əpen-əpenə o nəluaginən.
9 Məto tahmen əm etəmat. ? Okəmə noatəghat e nəghatən
itəm netəmim kotəruru, tahro nulan okotitun nipəti nəghatən
nakoatən? Itəmat onəkotəghat əm kəm magoagəp, məto
netəmim kəsotosən nipətin.
10 Pahrien məmə nəghatən min tepət e nətueintən, məto ilat
rafin nipətilat əh-ikin.
11 Kən okəmə esitunən nipəti nəghatən itəm suah kit tatən-
ipa kəm io, io iapispis kəm in, kən in iapispis kəm io.
12 Tahmen əm etəmat. Itəmat nakotolkeike nəsanənən
min rəha Narmin Rəha Uhgin, kən tol nəhlan, otalkut məmə
nakotiləkin niməfak e nəsanənən min itəm okotasitu pik lan.
13 Məto-inu o nat əh, okəmə itəmat kit tatəghat e nəghatən
ik pisin min, otəkəike məfak min məmə Uhgin otos-ipən nipəti
nəghatən u məmə otən-iarəp kəm niməfak.
14 Okəmə iatəfak e nəghatən ik pisin min, nikik tatəfak məto
nətəligən rəhak tatətul əpnapin əm.
15 ?Kən ekahro? Ekəfak e nikik, məto ekəfak min e nətəligən
rəhak. Kən ekan napuən e nikik, məto ekan min napuən e
nətəligən rəhak.
16 ? Okəmə nakatənwiwi Uhgin e nikim e nəghatən pisin,
tahro suah kit itəm təruru nəghatən u in otən “Əwəh” e rəham

nəfakən, məto-inu in təruru nat itəm nakatən?
17 Kəm-naka natənwiwi wɨr Uhgɨn, məto nəsiləkɨnən etəmim pɨsɨn kit mɨn.
18 Iatən tagkiu kəm Uhgɨn məmə iatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn taprəkɨs-in itəmat rafin.
19 Məto e niməfak, okəmə iatəgətun netəmim e nəghatən faif əm itəm kotɨtun, inu təwɨr agɨn maprəkɨs-in məmə ekən nəghatən ten-taosan e nəghatən pɨsɨn itəm kɨnotəruru.
20 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Sotolən nətəlɨgən rəhatəmat tahmen e nɨsualkələh. Təwɨr məmə nəkotahmen e nɨsualkələh itəm kotəruru əh nolən rat. Məto e nətəlɨgən rəhatəmat, təwɨr məmə nakotɨmətə.
21 Kəməte nəhlan e Lou rəha Moses məmə,
"Ekol məmə netəm koatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn okotən rəhak nəghatən kəm rəhak netəmim.
Kən ilat okotəto nəghatən mɨn rəha iapɨspɨs mɨn,
Məto nat əpnapɨn ilat okotəto nat əh itəm tol pɨsɨn, okol kəsotətəlɨg-inən io.
Iərəmərə tatən mihin."
22 Tol nəhlan, nəghatən ik pɨsɨn mɨn, in nəmtətin kit rəha netəmim itəm kəsotəfakən, sənəmə nəmtətin kit rəha iəfak mɨn. Məto nian suah kit tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, in rəha iəfak mɨn, sənəmə rəha netəm kəsotəfakən.
23 ? Tol nəhlan, okəmə niməfak apiəpiə tatuəfɨmɨn, kən netəmim rafin koatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn, kən ilat neen itəm kəsotɨtunən, o netəm kəsotəfakən kotuwa imə, ilat okotən məmə itəmat nakotalməl, o kəp?
24 Məto okəmə etəm təsəfakən kit, o etəm təruru tuwa imə nian netəmim rafin koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn tatos-ipa, kən nəghatən rəhatəmat otek nɨkin, kən in otɨtun məmə in iol təfagə, kən nəghatən mɨn əh otakil rəhan nolən,
25 kən rəhan təfagə mɨn itəm koatəhluaig otuwa e nəhag-əhagən. O nat əh, in otiet morin e nɨsiaiiən matəfak kəm Uhgɨn, matən-iarəp məmə, "!Itəmat pahrien Uhgɨn nakoatan!"

Nələhəu ətuatɨpən nolən rəha nəfakən

26 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Pəs iakən nɨpəti rəhak nəghatən mɨn roiu. Nian itəmat rafin nakotuwa kitiəh e nuəfɨmɨnən o nəfakən, itəmat rafin kitiəh kitiəh rəhatəmat əh-ikɨn wək o nolən, neen koatan napuən, neen katəgətun ilat, neen koatol-arəp nəghatən neen itəm kəmoatəhluaig aupən, neen koatəghat e nəghatən ik pɨsɨn mɨn, neen koatən nɨpəti nəghatən mɨn əh. Onəkotəkəike moatol natɨmnat mɨn əh o niləkɨnən niməfak təskasɨk.

14:20: Efes 4:14 **14:21:** Aes 28:11,12 **14:23:** Wək 2:13 **14:24:** Jon 16:8 **14:26:** 1 Kor 12:8-10

27 Okəmə netəmim neen koatəghat e nəghatən pisin, kəiu
o kəm-naka kisil əm okotəghat. Kit otən rəhan u, uarisig
kit, kənu kit min tən rəhan, kən suah kit otəkəike mən nipəti
nəghatən min əh.
28 Okəmə etəmim tikə o nən-iarəpən nipəti nəghatən min əh,
etəm itəm otəghat e nəghatən pisin, otəkəike məsəghatən e
niməfak, kən məghat anion kəm Uhgin.

29 Təwir məmə ien kəiu o kisil okotəghat, kən netəmim neen
okotakil wir nəghatən koatən.
30 Kən okəmə Uhgin tatol əp nəghatən kit itəm təmatəhluaig
aupən tatuwa o suah kit itəm tatəpələh, təwir məmə etəm
təmaupən matəghat otapəs nəghatən.
31 Tol nəhlan, itəmat itəm nakotən-iarəp nəghatən itəm
Uhgin tatos-ipa, kit otaupən məghat, kənu kit min, u kit min
məmə nakotəgətun netəmim rafin, kiləs-ipər nətəligən rəhalat.
32 Sotaluinən məmə ien min koatərəmərə e nikilat məmə
kotitun nən-iarəpən nəghatən rəhalat e nian itəm in tətuatip
o nənən,
33 məto-inu Uhgin sənəmə in Uhgin rəha nolən nəruruən e
nat, məto in Uhgin rəha nəməlinuən, tahmen e niməfak min
rafin.
34 Nian katəfak lan, nipitan okəsotagətən, məto-inu
təsətuatipən məmə okotəghat. Məto okotəkəike moatətəlig-
in netəm-iasol rəha niməfak, tahmen əm e itəm Lou tatən
mihin.
35 Okəmə kotolkeike məmə kotitun nat kit, okotəkəike
kətapəh o rəhalat nəman min əpəh latuənu, məto-inu tol
naulisən məmə pətan otəghat əpəh e niməfak.

36 ? Tahro? ? Nikitəmat təht məmə nəghatən rəha Uhgin
təmaupən miet-arəpa otəmat? ? O nikitəmat təht məmə
nəghatən rəha Uhgin təmuwa əm otəmat?
37 Okəmə itəmat kit nikin təht məmə in ien kit, o Narmin
Rəha Uhgin təmos-ipən nəsanənən kit kəm in, in otəkəike mən
nipahrienən e nəghatən itəm iatəte kəm itəmat məmə in nəwia
Iərəmərə.
38 Okəmə tapəs nənən nipahrienən e nəghatən u, in okəsən
minən nipahrienən e rəhan nəghatən.

39 Tol nəhlan, piak min ne winik min, təwir məmə nako-
tolkeike məmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa,
kən məsotətlosig-inən nənən nəghatən ik pisin min.
40 Məto e natimnat rafin agin itəm nəkoatol e nəfakən, otol e
nolən itəm in tətuatip o niməfak, motətəu-pən wir nolən rəha
nəfakən.

14:29: 1 Tes 5:21 **14:34:** 1 Kor 11:3; 1 Tim 2:12 **14:37:** 1 Jon 4:6

15

Kristo təməmegəh min e nimisən

1 Piak min ne winik min. Iakolkeike məmə ekən-iarəp min kəm itəmat namnusən təwir itəm ematən-iarəp kəm itəmat aupən, nəmotos e nikitəmat, kən motos rəhatəmat ikin nətulən lan.
2 Okəmə nakotaskəlim əskasik namnusən təwir ətuatip itəm io emən-iarəp kəm itəmat, Uhgin otosmegəh itəmat lan. Məto okəmə nakotapəs nat ətuatip, motahatətə e nəghatən pisin, kən nahatətəən rəhatəmat in nat əpnapin əm.

3 Natimnat itəm io eməto, ilat nat keike, kən enən-ipinə rəkis kəm itəmat məmə, Kristo təmimis o rəhatat nolən rat min tahmen e Naoa Rəha Uhgin təmən rəkis mihin,

4 kəmitənim, kən təmegəh min e nimisən e nian itəm tatol kisil lan tahmen əm e Naoa Rəha Uhgin təmən rəkis mihin,

5 kən təmaupən miet-arəp o Pita, uarisig u, o rəhan netəm tuelef.
6 Uarisig lan, in təmiet-arəp min o piətat min taprəkis-in faif-hanrit e nian kitiəh əm, u ilat tepət koatəmegəh əh, məto neen kinotimis rəkis.
7 Kən uarisig, tiet-arəpa o Jemes, kən o aposol min rafin.

8 Kən uarisig elat rafin, in təmiet-arəpa min ron io, nat əpnapin io ekahmen e suakəku itəm təsaiirən e nian ətuatip rəhan.
9 Tol nəhlan, io ləhau agin e aposol min rafin, kən esah-menən məmə netəmim okotaun-in io məmə io aposol kit, məto-inu ematol nəratən kəm niməfak rəha Uhgin aupən.

10 Məto e nəwirən itəm Uhgin təmawte-in kəm io, emuwa mahmen nulan roiu, kən nəwirən əh təsuwa əpnapinən məto noan əh-ikin. Nipahrienən, emol wək taprəkis-in rafin aposol min, məto sənəmə e rəhak əm nəsanənən, məto e nəwirən əm itəm Uhgin təmawte-in kəm io.
11 Nat əpnapin io emən-iarəp, o ilat kəmotən-iarəp nam-nusən təwir kəm itəmat, məto nəghatən u inu itəm iatən-iarəp, namnusən təwir itəm nəmotən nipahrienən lan.

Nəmegəhən e nimisən rəha netəm kəmotimis

12 ? Məto okəmə kəmatən-iarəp məmə Kristo təməmegəh min e nimisən, kən tahro itəmat neen nakoatən məmə netəm kəmotimis okol kəsotəmegəh minən?

13 Məto okəmə nəghatən rəhatəmat in nipahrienən, məmə netəm kəmotimis kəsotəmegəh minən, kən okol Kristo min təsəmegəhən e nimisən.

15:3: Aes 53:5-12 **15:4:** Mat 12:40; Wək 2:24-32 **15:5:** Mat 28:16-17; Luk 24:34 **15:7:** Wək 1:3-4 **15:8:** Wək 9:3-6 **15:9:** Efes 3:8; 1 Tim 1:15 **15:10:** 2 Kor 11:23

14 Kən okəmə Kristo təsəmegəhən e nɨmɨsən, kən wək
rəhatɨmat o nən-iarəpən namnusən təwɨr, in nat əpnapɨn əm,
tahmen mɨn əm e nahatətəən rəhatəmat.
15 Nat kit mɨn nəhlan, okəmə Kristo təsəmegəhən e nɨmɨsən,
itɨmat emoateiuə e Uhgɨn məto-inu emotən-iarəp məmə
Uhgɨn təmosmegəh Kristo e nɨmɨsən. Məto okəmə netəm
kəmotɨmɨs ko kəsotəmegəh mɨnən e nɨmɨsən, kən okol Uhgɨn
təsosmegəhən Kristo e nɨmɨsən.
16 Məto-inu okəmə netəm kəmotɨmɨs ko kəsotəmegəh mɨnən
e nɨmɨsən, kən okol Kristo təsəmegəh mɨnən e nɨmɨsən.
17 Kən okəmə Kristo təsəmegəh mɨnən e nɨmɨsən, kən na-
hatətəən rəhatəmat nɨpətɨn tɨkə, kən itəmat noatatɨg əh e təfagə
rat mɨn.
18 Kən netəmim itəm kəmotən nɨpahrienən e Kristo itəm
kɨnotɨmɨs rəkɨs, ilat mɨn kəmotakiəh.
19 !Okəmə koatələhəu-pən əskasɨk rəhatat nətəlɨgən e Kristo
o nəmegəhən əm rəhatat e nətueintən, kəsi, təwɨr məmə
netəmim okotəto tərat otəmat maprəkɨs-in netəmim rafin
məto-inu, kəm-naka kitat kəmotəmkakiə!
20 !Məto kəp! Nɨpahrienən məmə Kristo təməmegəh mɨn
pahrien e nɨmɨsən. In təmaupən e netəm rafin itəm kəmotɨmɨs
kən məmegəh mɨn e nɨmɨsən, kən okol təsɨmɨs mɨnən.*
21 Otətəlɨg-in. Nɨmɨsən tɨnuwa e nətueintən e etəmim kit,
kən e suatɨp kitiəh əm, nəmegəh mɨnən e nɨmɨsən təmuwa e
etəmim kit.
22 Tol nəhlan, netəmim rafin okotɨmɨs məto-inu kəmotɨsɨ-
pən e Atam, kən tahmen-ahmen əm, netəmim rafin itəm
kəmotuwa kitiəh ilat Kristo okotəmegəh mɨn.
23 Məto ilat mɨn u, okotəmegəh mɨn e nian ətuatɨp rəhalat.
Kristo in təmaupən məmegəh mɨn, kən nian in otuwa mɨn,
rəhan mɨn okotəmegəh mɨn.
24 Kən namnun nian otuwa. In otərəkɨn nərəmərəən
rafin, ne nepətən rafin, ne nəsanənən rafin. Uarisɨg lan, in
otəhlman-pən nərəmərəən rəhan e nelmɨ Uhgɨn Tata.
25 Tol nəhlan məto-inu, in təike matərəmərə mətoarus
məmki-pa rəhan tɨkɨmɨr mɨn meguətain ilat e nelkɨn.
26 Namnu rəhan tɨkɨmɨr itəm otərəkɨn, in nɨmɨsən. Kən
nɨmɨsən otɨkə mɨn,
27 məto-inu "tɨnəmki-pa natɨmnat rafin meguətain e nelkɨn."
Otətəlɨg-in-tu, nian tatən məmə natɨmnat rafin agɨn-əh
tɨnateguətain e nelkɨn, nəkotəplan məmə sənəmə Tata Uhgɨn
mɨn əh-ikɨn e nelkɨn. In Uhgɨn itəm təmələhəu-pən natɨmnat
rafin agɨn-əh ləhau e nelkɨ Kristo.

---

* **15:20:** Kristo in tahmen e nəniəkɨsən rəha Uhgɨn məmə netəmim rafin okotəmegəh mɨn e nɨmɨsən. **15:21:** Rom 5:12 **15:23:** 1 Tes 4:16; Nol Əpən 20:5 **15:25:** Mat 22:44 **15:26:** Nol Əpən 20:14 **15:27:** Sam 8:6

28 Nian Uhgɨn tɨnol natɨmnat mɨn əh, kən Nətɨn atɨp otuwa
ləhau e nərəmərəən rəha Uhgɨn itəm təmələhəu-pən natɨmnat
rafin e nelkɨn, məmə Uhgɨn əm otərəmərə e natɨmnat rafin.
29 Otətəlɨg-in-tu. ?Tahro e netəmim itəm katol baptais elat o
netəm kɨnotɨmɨs rəkɨs? ?Okəmə netəm kəmotɨmɨs kəsotəmegəh
mɨnən nian kit, kən tahro katol baptais e netəmim olat?†
30 ?Kən tahmen əm etɨmat, tahro ioatɨləs pɨkən nian əskasɨk
mɨn e nəmegəhən rəhatɨmat nian rafin?
31 !Iatos noanawɨl, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, məmə netəmim
kotalkut məmə okotohamnu io e nian tepət! Nəkotɨtun məmə
inu nɨpahrienən tahmen-ahmen məmə iatausit o nahatətəən
rəhatəmat e Kristo Iesu Iərəmərə rəhatat.
32 ?Okəmə emələuagɨn e nat megəh mɨn itəm koaton itəm əpəh
Efesas‡ o nətəlɨgən rəha netəmim əm, emol win e naka? Okəmə
netəm kəmotɨmɨs kəsotəmegəh mɨnən, pəs kotol əm tahmen e
nəghatən u itəm tatən məmə,
“Pəs kotagwən motənɨm,
məto-inu olawɨg kotɨmɨs.”
33 Sotolən netəmim koteiuə-in itəmat. Inu nɨpahrienən itəm
suah kit təmən, “Nian netəm rəhalat nolən təwɨr koatan ilat
netəm kotərat, netəm kotərat koatərəkɨn nolən wɨr rəhalat.”
34 Otɨtəlɨg-pa mɨn motos ətuatɨp nenatɨgən rəhatəmat itəm
tətuatɨp məmə nəkotol mihin, kən motəhlman təfagə rat mɨn,
məto-inu itəmat neen kotəruru əh Uhgɨn, kən inu nat kit rəha
naulɨsən.

Nɨpətɨ etəm təmɨmɨs tatəmegəh mɨn

35 Məto okəmə netəmim neen kotətapəh məmə, “? Etəm
təmɨmɨs okotəmegəh ahro nulan? ?Okotos nɨpətɨ naka mo-
tuwa?”
36 !Nəghatən əh talməl! Nɨkuti nat itəm nəməfe, otəkəike
mɨmɨs pitən, uarisɨg u təpanəmegəh.
37 Nian nakəfe nɨkuti nat, nəsəfeən nəukətɨn itəm otuwa,
məto nɨkuti nat əm, kəm-naka in nɨkuti wit o nat pɨsɨn kit.
38 Məto Uhgɨn tol tatəwiə e nəukətɨn itəm in tolkeike mihin,
kən e nɨkutin nat rafin, in əm tatos-ipa nɨpətɨlat.
39 Nɨpətɨlat rafin kəsotahmen-ahmenən. Nɨpətɨ etəmim tol
pɨsɨn e rəha nat megəh mɨn, ne mənɨg mɨn, ne nəm itəhəi.
40 Əpəh e neai, natɨmnat əh-ikɨn, kən e nətueintən natɨmnat
mɨn əh-ikɨn tol pɨsɨn. Nian kotəplan nat əpəh ilɨs e neai məmə
in təwɨr, rəhan nəwɨrən in tol pɨsɨn e nəwɨrən rəha nat əpəh
ləhau e nətueintən.

---

† **15:29:** Pol təsən ətuatɨpən məmə in tolkeike məmə netəmim okotol baptais elat o netəmim itəm kɨnotɨmɨs rəkɨs, məto təmən əm məmə netəmim neen kəmoatol nəhlan. Kən kitat roiu, tiəkɨs o nɨtunən nɨpətɨ nəghatən u. **15:30:** Rom 8:36
‡ **15:32:** Pol tatəghat o tɨkɨmɨr mɨn rəhan əpəh Efesas, məto sənəmə nat megəh mɨn pahrien. **15:32:** Aes 22:13 **15:36:** Jon 12:24

41 Kən nəhag-əhagən rəha mitgar tol pisin e nəmihlən rəha
məwig ne nasiəən rəha məhau min. Kən nasiəən rəha məhau
min neen, kotol pisin e rəha neen min.
42 Kən tahmen-ahmen əm e nipəti netəm kəmotimis itəm
koatəmegəh min. Nipətin itəm kəmitənim otəmnəmit, məto
nian otəmegəh min, otəsəmnəmit minən.
43 Nian katitənim, in nat kit itəm netəmim kəsotolkeikeən,
məto nian otəmegəh min, in nat kit itəm netəmim okotəplan
rəhan nəwirən. Nian katitənim, nəsanənən rəhan tikə, məto
nian otəmegəh min, təsanən.
44 Nian katitənim nipətitat, in nat rəha nətueintən, məto nian
otəmegəh min, in nat rəha nego e neai. Okəmə nipətin əh-ikin
rəha nətueintən, rəha nego e neai min əh-ikin.
45 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Etəm tətaupən agin-əh,
Atam, təmuwa mos namegən." Kən namnu Atam, inu Kristo,
təmuwa narmin u tatos-ipa nəmegəhən.
46 Nat rəha narmin təməsaupənən muwa, məto nat rəha
nətueintən, uarisig lan nat rəha narmin təpanuwa.
47 Etəm təmaupən agin, kəmol e nimoulul rəha niməptən,
məto etəm tatuarisig u Kristo, təmisi-pən e nego e neai.
48 Netəmim rafin rəha nətueintən, nipətilat kotahmen e
nipəti Atam, məto netəmim itəm okotuwin e nego e neai,
nipətilat okotahmen e nipəti Kristo, etəm u təmisi-pən ikin.
49 Roiu kitat kotahmen e Atam u rəha nətueintən, kən tol
nəhlan, o nian kit okotahmen e Kristo u rəha nego e neai.
50 Iatən-iarəp kəm itəmat, piak min ne winik min məmə,
nipətin ne nita etəmim otəsuwinən e nərəmərəən rəha Uhgin,
kən tahmen-ahmen əm, nat itəm otəmnəmit otəsosən nat itəm
tətatig lilin.
51 Otətəlig-in-tu, kən oekən nat anion məmə, sənəmə kitat
rafin okotimis, məto Uhgin otol nipətitat rafin tuwiwi,
52 in otol uəhai əm tahmen e nipitən, nian namnu təwi
rəha Uhgin otasək, məto-inu təwi otasək, kən netəm kəmotimis
okotəmegəh min məsotimis minən, kən Uhgin otol nipətitat
tuwiwi.
53 Tol nəhlan məto-inu, nat itəm otəmnəmit otəkəike muwin
e nat itəm otəsəmnəmitən, kən nat itəm otimis otəkəike muwin
e nat itəm otəsimisən mətatig lilin.
54 Nian nat itəm tatəmnəmit təmuwin e nat itəm
təsəmnəmitən, ne nat itəm otimis təmuwin e nat itəm
otəsimisən mətatig lilin, kən nəghatən itəm kəməte otuwa
nipahrienən, tatən məmə,
"Nəluaginən tinol namnun. Uhgin təmol win agin. Nimisən
tinikə."

15:43: Fil 3:20-21 **15:45:** Jen 2:7 **15:51:** 1 Tes 4:15-17 **15:52:** Mat 24:31
15:53: 2 Kor 5:4 **15:54:** Aes 25:8

55 “!Ei, Nɨmɨsən! ?Onakahrol nulan mol win etɨmat?
!Ei, Nɨmɨsən! ?Onakahrol nulan mus itɨmat?”
56 Təfagə rat in tahmen e nat kit tatus itəm kən matuwa in
nɨmɨsən, kən Lou tatol təfagə rat nəsanənən rəhan tepət.
57 !Məto pəs kotənwiwi Uhgɨn! Tatol məmə kitat koatol win e
rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo.
58 Tol nəhlan, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, otətul əskasɨk.
Sotegəhan-inən nat kit təloal etəmat. Nian rafin, otol wək rəha
Iərəmərə e nɨkitəmat rafin, məto-inu nəkotɨtun məmə wək rəha
Iərəmərə itəm nəkoatol, sənəmə nat əpnapɨn əm.

16

Məni o nasituən e iəfak mɨn əpəh Jerusalem

1 Roiu iakən məni o nasituən e iəfak mɨn əpəh Jerusalem. Otol
tahmen əm məmə emən mihin kəm niməfak mɨn əpəh profens
əh Kalesia.
2 E Sante mɨn rafin, itəmat rafin kitiəh kitiəh otəkəike mələhəu
kalɨn məni neen. Etəmim itəm in tatos məni asol, otələhəu
kalɨn tepət, kən etəmim itəm tatos məni əkəku, otələhəu kalɨn
noan məsɨn. Tol nəhlan, nian ekɨmnə, okol nəkəsotalkut
mɨnən o nolən məni ilat rafin nian kitiəh əm.
3 Kən otətgi-arəp itəmat neen məmə okotəmɨk məni motuwɨn,
kən nian ekɨmnə, ekəte naoa mən-iarəp ilat kəm netəm
Jerusalem, kən mahl-ipən ilat kotəmɨk məni motuwɨn əpəh
ikɨn.
4 Okəmə ekəplan məmə təwɨr məmə io mɨn ekuwɨn, kən ilat
okotətəu-pa io.

Naliwəkən mɨn rəha netəm-iasol mɨn neen

5 Uarisɨg epanɨmnə muag itəmat, ekuwɨn-pən Masetonia,
məto-inu ekaupən muwɨn muag niməfak mɨn əpəh ikɨn.
6 Kəm-naka ekatɨg məsɨn kitat min itəmat, mə kəmə tahro,
koatatɨg əm mətoarus nətəpən tol namnun. Tol nəhlan,
nəkotɨtun nasituən lak e rəhak naliwəkən itəm iatuwɨn-pən
mɨn ikɨn.
7 Esolkeikeən məmə ekɨmnə məplan itəmat u miet mɨn,
məto iakolkeike məmə ekɨmnə kotatɨg məsɨn okəmə Iərəmərə
tegəhan-in io.
8 Məto etatɨg əm Efesas mətoarus nian rəha Pentekos, lafet
rəha Nagwənən Wi,
9 məto-inu Uhgɨn təmerəh e suatɨp asol ron io məmə ekol
wək təwɨr itəm otoe-in noan tepət, nat əpnapɨn netəmim tepət
kotalkut məmə okotahtosɨg-in io o nolən wək.

15:55: Hos 13:14 **15:56:** Rom 7:13 **16:1:** Rom 15:25-26; 2 Kor 8:1-9 **16:5:** Wək 19:21 **16:6:** Rom 15:24 **16:9:** Wək 19:8-10; 2 Kor 2:12

10 Okəmə Timoti tɨmnə məplan itəmat, otol təwɨr kəm in
motos-ipən nɨsiaiiən kəm in, məto-inu in tatol wək rəha
Iərəmərə tahmen əm lak.
11 Sotolən məmə itəmat kit tatehm əhau in. Otahl-ipa tuwa
kən motasitu lan e rəhan naliwəkən məmə otɨtəlɨg-pa ron io.
Iatəsahgin piatat mɨn ilat Timoti məmə okotuwa motehm io.
12 Kən e piatat Apolos, emətapəh əskasɨk məmə in otəkəike
mətəu-pən piatat mɨn mɨmnə məplan itəmat. In təsolkeikeən
pɨk məmə otɨmnə əh-roiu, məto in otɨmnə e nian itəm tətuatɨp
ron.
13 Otegəs. Otətul əskasɨk e nahatətəən rəhatəmat.
Məsotəgɨnən. Motol nətəlɨgən rəhatəmat təskasɨk.
14 Natɨmnat rafin agɨn itəm itəmat nəkoatol, otol e
nolkeikeən.
15 Itəmat nəkotɨtun məmə Stefanas ne rəhan mɨn, ilat
kəmotaupən motən nɨpahrienən e Iesu əpəh Akaea, kən ilat
kotalkut əskasɨk o nasituən e iəfak mɨn. Iatən əskasɨk kəm
itəmat piak mɨn məmə,
16 otɨsiai-in ilat motol nəwialat, ne netəmim rafin itəm
koatol pɨk wək o niməfak.
17 Nɨkik təmagien nian Stefanas, ne Fotunatas, ne Akaekas
kəməhaliet-arəpa, məto-inu nat əpnapɨn itəmat nakotɨkə,
məto nian eməplan iləhal, tahmen əm məmə eməplan itəmat.
18 Iləhal kəməhaləs-ipər pɨk rəhak nətəlɨgən tahmen əm
məmə kəməhalol etəmat. Netəm kotol nəhlan, okəike kɨsiai-in
ilat.

Namnun nəghatən rəha Pol

19 Niməfak mɨn e profens əpəh Esia koatən təwɨr kəm itəmat.
Akwila ne Prisila kioalkeike pɨk məmə okuən təwɨr kəm itəmat
e nərgɨ Iərəmərə ilat iəfak mɨn itəm kəmotuəfɨmɨn e nimə
rəhalau.
20 Piatat mɨn rafin ikɨn-u koatən təwɨr kəm itəmat. Otən
təwɨr kəm itəmat mɨn tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
21 Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha
nənən təwɨr kəm itəmat.
22 Okəmə suah kit təsolkeikeən Iərəmərə, pəs nalpɨnən rəha
Uhgɨn tatuwɨn ron.
!Iərəmərə rəhatɨmat, wa-ta!
23 Pəs Iərəmərə Iesu tawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat.
24 Ekahl-ipɨnə rəhak nolkeikeən kəm itəmat rafin e Kristo
Iesu. Əwəh.

16:10: 1 Kor 4:17 **16:11:** 1 Tim 4:12 **16:12:** 1 Kor 3:6 **16:15:** 1 Kor 1:16
16:19: Wək 18:2,18,26 **16:22:** Kal 1:8-9; Nol Əpən 22:20

2 Korin
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Korin
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Korin

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm niməfak rəha Korin, ne iəfak mɨn rəha profens Akaea.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol tɨnəməte rəkɨs naoa kɨsɨl mahl-ipən kəm niməfak rəha Korin. Inu naoa itəm tatol kuwɨt lan. Məto naoa itəm tatol kitiəh, ne naoa itəm tatol kɨsɨl, ilau kəmiakə. Naoa itəm tatol kəiu, inu 1 Korin, kən e naoa u in təməghat əskasɨk kəm ilat məmə okotəg-ətuatɨp-in nolən rat mɨn rəhalat, kən in təməgətun mɨn ilat e natɨmnat pɨsɨn mɨn neen. Ilat tepət e niməfak kotətəu-pən nətəligən rəha Pol itəm təməte e naoa 1 Korin. Məto neen əh-ikɨn, ilat koatən məmə Pol in sənəmə etəm-iasol, kən təsətuatɨpən məmə in otəghat min nəhlan. Kən ilat koatən məmə in tatol wək rəhan o nosən əm məni.

?Təməte naoa u o naka? Pol in təməte naoa u matəgətun məmə in aposol kit, kən Uhgɨn in təmos-ipən wək u kəm in, kən tətuatɨp əm məmə in otəghat nəhlan kəm ilat. Kən in tolkeike məmə otən-iəhau nəgətun eiueiuə mɨn itəm koatatɨg Korin.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, itəm Uhgɨn təmɨtəpun e nəwian məmə io aposol rəha
Kristo Iesu, iatəte naoa u itɨmlau piətat Timoti. Naoa u tatɨmnə
kəm itəmat, niməfak rəha Uhgɨn əpəh Korin, ne iəfak mɨn ilat
rafin əpəh ikɨn Akaea.
2 Pəs Uhgɨn Tata rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in
nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Uhgɨn itəm tatol kepɨn netəmim

3 Pəs kotənwiwi Uhgɨn, u in Uhgɨn ne Tata rəha Iərəmərə
rəhatat Iesu Kristo. In Tata itəm in nəukətɨn nasəkitunən, kən
in Uhgɨn itəm nol kepɨnən rafin tatɨsɨ-pən ron.
4 In tatol kepɨn kitat e nəratən rafin rəhatat məmə kitat
kotɨtun nol kepɨnən netəmim e nəratən pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Kən
kitat kotol kepɨn ilat e nolən rəha nol kepɨnən itəm Uhgɨn təmol
kəm kitat.
5 Tahmen əm e nahməən itəm Kristo təmos, təmuwa mɨn e
nəmegəhən rəhatat. Kən e nolən kitiəh əm, Kristo in suatɨp
məmə nol kepɨnən təmuwa pɨk e nəmegəhən rəhatat, kən roiu
nol kepɨnən rəhatat tatuwɨn mɨn o netəmim pɨsɨn pɨsɨn mɨn.

1:3: Rom 15:5 **1:5:** Sam 34:19

6 Okəmə itimat ekoatəto nahmməən, nahmməən əh tatuwa
otimat nian ekoatən-iarəp namnusən təwir, kən namnusən
təwir əh otol kepin itəmat mosmegəh itəmat. Okəmə Uhgin
təmol kepin itimat, tatol məmə itimat ekotitun nol kepinən
itəmat. Kən noan nol kepinən əh, tatoe-in e nəmegəhən
rəhatəmat, kən nian nəkotatig e nahmməən kitiəh əm itəm kitat
kotatig lan, tətasitu etəmat məmə onəkotətul əskasik matuwin
matuwin.
7 Itimat emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən o Uhgin
otəmat məmə onəkotətul əskasik. Tol nəhlan məto-inu kitat
rafin koatatig e natigən kitiəh əm məmə, itəmat nakoatəto
nahmməən itəm ekoatatig lan, kən tahmen-ahmen əm məmə
nakotos nol kepinən kitiəh əm rəha Uhgin itəm emotos.
8 Piak min ne winik min, ekotolkeike məmə nəkotitun
wir nian əskasik min itəm emotatig lan e profens ikin
Esia. Nəratən asol min kəmotu itimat, taprəkis-in nəsanənən
rəhatimat, təmol nikitimat təht məmə okəm-naka ekotimis.
9 Nipahrienən, itimat emotəto məmə kinegəhan-in rəkis
itimat məmə ekotimis. Məto nian əskasik min əh kəmotuwa
məmə esotagileən etimat, məto ekotagile e Uhgin itəm tatol
etəm təmimis təmegəh min.
10 In təmosmegəh itimat e nəratən asol əh itəm təmatuwin o
nimisən, kən in otosmegəh itimat e nəratən itəm otəpanuwa.
Emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən lan məmə in oto-
smegəh min itimat.
11 Kən in otol nəhlan nian nakotəfak otimat məmə, netəmim
tepət okotənwiwi Uhgin o natimnat wir itəm in otol kəm itimat
məto-inu netəmim tepət kəmotəfak otimat.

Pol təməuhlin rəhan nətəligən o rəhan naliwəkən

12 Roiu ekən nəghatən u məsaulisən məmə, e nətəligən
rəhatimat, nikitimat təht məmə esotolən nat kit tərat e nolən
rəhatimat. E nolən min rafin itəm emotol, itimat emotətəu-
pən suatip itəm Uhgin təmitəpun məmə emotəghat ətuatip əm
moatən əhag-əhag nəghatən. Emotol nolən əh kəm netəm
əpnapin əm rəha nətueintən, kən motol taprəkis kəm itəmat.
Esotəghatən e nitunən əm rəhatimat rəha nətueintən, məto
emotagile əm e nəwirən rəha Uhgin.
13-14 Iatən nəhlan məto-inu, esotəteən nəghatən kit itəm
tiəkis otəmat o nafinən, o nitunən nipətin. Roiu, nəkotitun
məsin nətəligən rəhatimat, məto iakolkeike pik məmə nian kit
onəkotitun rafin. Kən e nolən əh, nian Iərəmərə Iesu otuwa
min, itəmat onəkotagien otimat tahmen min məmə itimat
ekotagien otəmat.
15-16 Məto-inu enitun məmə nakotagien otimat, nikik təht
məmə nian ekatuwin Masetonia, ekaupən mimnə məplan

1:8: Wək 19:23; 1 Kor 15:32 **1:10:** 2 Tim 4:18 **1:13-14:** 2 Kor 5:12; Fil 2:16

itəmat, kən nian ekɨtəlɨg Masetonia, ekɨmnə mɨn məplan itəmat. Tol nəhlan, nakatos nəwɨrən mau kəiu. Kən uarisɨg e itəm mɨn əh, onəkotasitu lak motahl-ipən io ekuwɨn nɨtən Jutia.

17 ?Nɨkitəmat təht məmə, nian emol nətəlɨgən mɨn əh, məto emol əpnapɨn əm? ?O, kəm-naka nətəlɨgən rəhak təmɨsɨ-pən e nolən rəha nətueintən, tahmen e netəmim itəm koatən "əwəh" ne "kəp" e nəghatən kitiəh əm?

18 Itəmat nəkotɨtun məmə Uhgɨn nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən io mɨn, rəhak nəghatən kəm itəmat sənəmə, "əwəh" ne "kəp,"

19 məto-inu rəhak nəghatən o Nəti Uhgɨn Iesu Kristo, itəm eməhalən-iarəp kəm itəmat itɨməhal Saelas ne Timoti, sənəmə, "əwəh" ne "kəp," məto e Kristo, nian rafin rəhak nəghatən in "əwəh," in nɨpahrienən.

20 Tol nəhlan məto-inu, nat əpnapɨn nəniəkɨsən kuwəh Uhgɨn təmol, ilat kotuwa nɨpahrienən e Kristo, inu nəghatən "əwəh" rəha Uhgɨn. Tol nəhlan, e Kristo, kitat koatən "Amen, Əwəh" kəm Uhgɨn, kən moatɨləs-ipər nərgɨn lan.

21 Uhgɨn əm tatol itɨmat ekoatətul əskasɨk e Kristo kitat min itəmat. In təmɨtəpun kitat,

22 kən təmol mak e nəmegəhən rəhatat məmə kitat rəhan mɨn, kən təmələhəu-pən rəhan Narmɨn e nɨkitat məmə kitat okotɨtun roiu məmə rəhan nəniəkɨsən mɨn, ilat rafin okotuwa nɨpahrienən e nəmegəhən rəhatat o nian kit.

23 Kən roiu, okəmə esənən nɨpahrienən, pəs Uhgɨn otol nalpɨnən kəm io. Eməsuwamən Korin məto-inu esolkeikeən məmə ekən nəghatən əskasɨk kit kəm itəmat.

24 Esotolkeikeən məmə ekotərəmərə e nahatətəən rəhatəmat, kəp. Məto ekotol wək kitat min itəmat o nagienən rəhatəmat, məto-inu itəmat nɨnoatətul əskasɨk rəkɨs e nahatətəən rəhatəmat.

2

1 Tol nəhlan, enən rəkɨs e nɨkik məmə okol esɨmnə mɨnən məplan itəmat mol nɨkitəmat tahmə.

2 ?Emən nəhlan məto-inu, okəmə ekol nɨkitəmat tahmə, pah u ikɨn-un otol io nɨkik tagien? Itəmat əm, itəm emol nɨkitəmat tahmə.

3 Kən eməte naoa əh, məmə nian ekɨmnə, esətoən tərat e nɨkik. Esolkeikeən məmə netəmim itəm okotəkəike motol nɨkik tagien, ilat okotol məmə ekəto tərat. Eməte naoa əh e nolən əh, məto-inu enɨtun məmə kitat kitiəh əm, kən nian nɨkik tagien, kən nɨkitəmat mɨn tagien.

1:15-16: 1 Kor 16:5-6 **1:19:** Wək 18:5 **1:20:** Nol Əpən 3:14 **1:22:** 2 Kor 5:5; Efes 1:13-14 **1:24:** 1 Pita 5:3 **2:1:** 1 Kor 4:21

4 Tol nəhlan, nian eməte naoa əh kəm itəmat, nikik təpou pik otəmat, kən nikik titəgit, nahui nəmtək taiəh otəmat. Esəteən naoa əh məmə otol nikitəmat təpou, məto eməte məmə onəkotitun rəhak nolkeikeən asol otəmat.

Aluin nolən rat min rəha nol təfagə

5 Etəmim itəm təmol nəratən, təmol io ekəto tərat, məto təmol itəmat rafin nakotəto tərat pik, məto esolkeikeən məmə nəghatən rəhak e nat u in təskasik pik.

6 Nalpinən itəm itəmat tepət nəmotos-ipən kəm in tinahmen.

7 Məto roiu əh, nəkotəkəike motaluin rəhan nolən rat kən motol-wir nikin, məmə nikin otəsəpou pikən mol təme e rəhan nəmegəhən.

8 Iatətapəh əskasik otəmat məmə nakotuwin motol təwir kəm in məmə in otitun rəhatəmat nolkeikeən ron.

9 Eməte naoa əh kəm itəmat məmə ekəplan məmə onəkotol nəwiak e natimnat rafin, o kəp.

10 Okəmə itəmat nəkotaluin nolən rat rəha suah kit, io min ekaluin rəhan nolən. Okəmə suah əh təmol nat tərat neen məmə io ekəkəike maluin rəhan nolən, məto enaluin rəkis rəhan nolən e niganəmti Kristo. Emol nəhlan məmə otasitu etəmat

11 məmə Setan otəsərəkinən kitat e rəhan neiueiuəən min, məto-inu kitat kotitun rəkis rəhan nətəligən o nolən nəratən.

Netəmim itəm koatən-iarəp namnusən təwir

12 Nian emuwin əpəh Troas o nən-iarəpən namnusən təwir rəha Kristo, eməplan məmə Iərəmərə təmol suatip kəm io.

13 Məto esatig əmənlinuən e rəhak nətəligən məto-inu, eməsəplanən piak Taetas ikin əh. Kən emauiatipin ilat, miet muwin Masetonia.

14 Pəs kotənwiwi Uhgin, məto-inu in təmol win e rəhan tikimir min e nəluaginən. Kən tahmen e kig kit itəm təmol win e nəluaginən minatitəlig matit rəhan mopael min ne rəhan tikimir min, Uhgin tatit itimat e Kristo. Kən itimat rəhan min netəmim itəm ioatən-iarəp nenatigən rəha Kristo, kən nenatigən əh in tahmen e nəmiəwin kit itəm tatuwin ikin pisin-pisin min.

15 E niganəmti Uhgin, itimat ekotahmen e nəmiəwin rəha Kristo kəm netəmim rafin, netəmim itəm Uhgin tatosmegəh ilat, ne netəmim itəm okotuwin e nalpinən rəha Uhgin.

16 Itimat nəmiəwin rəha nimisən kəm neen itəm tatəgətun ilat məmə okotimis. Kən itimat nəmiəwin rəha nəmegəhən kəm neen, itəm tatəgətun ilat məmə Uhgin otosmegəh ilat. ? Kən pah u titun nolən wək asol əh?

2:4: Wək 20:31 **2:11:** Luk 22:31 **2:12:** Wək 14:27; 1 Kor 16:9 **2:13:** Wək 20:1 **2:16:** Luk 2:34; 2 Kor 3:5-6

17 Məto itimat esotahmenən e netəm əpnapin min, itəm
koatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin o nos əmən məni. Kəp, məto
Uhgin təmahl-ipən itimat, kən e Kristo, itimat ekotən-iarəp
namnusən təwir e niganəmti Uhgin, kən nəghatən rəhatimat
təmisi-pən e nikitimat itəm tətuatip əm.

3

1 Okəmə naka nikitəmat təht məmə enoatiləs-ipər itimat məmə
itəmat onəkotegəhan lan. Netəmim neen okotəkəike motos
naoa kit itəm kəmətə elat nian koatuwin o netəm kotəruru
ilat. ?Tahro nikitəmat təht məmə suah kit otəkəike mətə naoa
nəhlan etimat kəm itəmat? ?O, tahro itəmat əm nakotolkeike
məmə onəkotətə? !Kəp!
2 Itəmat atip əm nəkotahmen e naoa itəm tatol əp wək
rəhatimat. Naoa əh kəmətə-pən e nikitimat, itəm netəmim
rafin koatafin kən moatitun.
3 Itəmat noa rəha wək rəhatimat. Kən nəmegəhən rəhatəmat
tatəgətun məmə itəmat naoa kətafin itəm Kristo təmətə. Kristo
təmətə naoa əh e Narmin Rəha Uhgin itəm tatəmegəh, məto
təsəteən e nelmi etəmim. Kən in təməsətə-pənən e kəpiel epin-
epin, məto təmətə-pən e niki netəmim.*
4 Itimat esotəginən o nənən nəhlan otəmat məto-inu itimat
ioatatig e Kristo, kən moatahatətə əskasik e Uhgin.
5 Nikitimat təsəhtən məmə itimat əm ekotahmen o nolən
wək u, ne noan rəha wək. Məto Uhgin əm tatol məmə itimat
ekotitun nolən wək.
6 In təmol məmə itimat ekotahmen məmə ekotuwa rəhan
iolwək min rəha nəniəkisən wi rəha nasituən itəm Uhgin
təmən. Nəniəkisən wi əh təsisi-pənən e Lou itəm kəmətə, məto
təmisi-pən e Narmin Rəha Uhgin, məto-inu Lou itəm kəmətə
tatol məmə netəmim koatuwin o nimisən, məto Narmin Rəha
Uhgin tatos-ipa nəmegəhən.

Nəhag-əhagən rəha Nəniəkisən Wi Rəha Nasituən

7 Otətəlig-in-tu. Nian Uhgin təmətə Lou e kəpiel, mos-
ipən kəm Moses, nəhag-əhagən əh-ikin rəha Uhgin, kən
nəhag-əhagən əh təmalpin niganəmti Moses, kən netəm Is-
rel okol kəsotəplanən niganəmtin, nat əpnapin nəhag-əhagən
tinateiuaiu. Kən okəmə wək rəha Lou in suatip itəm tatuwin o
nimisən, məto in təhag-əhag,
8 kən wək rəha Narmin Rəha Uhgin otəhag-əhag pik.

3:1: Wək 18:27; 2 Kor 5:12 **3:2:** 1 Kor 9:2 * **3:3:** Nian Pol tatəghat e nəghatən "kəməsətə-pənən e kəpiel epin-epin," tatəghat e Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses, kən Moses təmətə e kəpiel. **3:3:** Eks 24:12; Jer 31:33; Esik 36:26-27 **3:4:** Wək 20:31 **3:6:** Jer 31:31; Jon 6:63; 1 Kor 11:25 **3:7:** Eks 34:29

9 ! Okəmə wək itəm kəmakil netəmim məmə otəkəike
motɨmɨs, in tatəhag-əhag, kən wək itəm tatol netəmim
kotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, in tatəhag-əhag pɨk agɨn!
10 Nɨpahrienən, nəniəkɨsɨn oas rəha nasituən itəm təməhag-
əhag aupən, roiu in təsəhag-əhagən, məto-inu nəniəkɨsɨn wi
itəm təhag-əhag pɨk agɨn, tɨnaprəkɨs-in itəm aupən.
11 !Kən okəmə wək rəha Lou itəm otəpanɨkə, tɨnuwa e nəhag-
əhagən, kən wək rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm otatɨg lilɨn,
tatəhag-əhag pɨk agɨn-əh!
12 Tol nəhlan, məto-inu emotələhəu-pən əskasɨk rəhatɨmat
nətəlɨgən e wək əh rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn, nətəlɨgən
rəhatɨmat təskasɨk e Uhgɨn, kən məsotəgɨnən o nən-iarəpən
rəhan nəghatən.
13 Itɨmat esotahmenən e Moses, itəm təmətalpin nɨganəmtɨn
e nɨməhan agege məmə netəm Isrel okəsotəplanən məmə
nəhag-əhagən teiuaiu muwɨn mɨkə.
14 Məto Uhgɨn təmol nətəlɨgən rəhalat tiəkɨs. Kən mətoarus-
pa əh-roiu, nɨməhan əh tətahtosɨg-in nətəlɨgən rəhalat nian
kotafin Naoa Rəha Nəniəkɨsən Oas.† Uhgɨn təsos-irəkɨsən əh
nɨməhan əh, məto-inu tatos-irəkɨs əm e Kristo.
15 Əwəh, mətoarus-pa əh-roiu ne, nian kotafin Lou rəha
Moses, nɨməhan kit tatəfətain nɨkilat.
16 Məto okəmə etəmim pah təuhlin mətag-pən o Iərəmərə,
nɨməhan əh otiet rəkɨs.
17 Otətəlɨg-in-tu, Iərəmərə əh, in Narmɨn. Kən ikɨn Narmɨn
rəha Iərəmərə tətatɨg ikɨn, in tatɨkɨs kitat.
18 Kən kitat, itəm kəsəfətainən nɨganəmtɨtat e nɨməhan,
koatəplan nəhag-əhagən asol rəha Iərəmərə, kən netəmim
koatəplan nəhag-əhagən əh e nəmegəhən rəhatat. Kən in
tatəuhlin nəmegəhən rəhatat məmə okotuwa kahmen lan e
nəhag-əhagən itəm rəhan nəsanənən tatər tatər. Kən nəhag-
əhagən əh təmɨsɨ-pən o Iərəmərə itəm in Narmɨn Rəha Uhgɨn.

4

Nat keike e kɨpəhau oas

1 Tol nəhlan, nɨkitɨmat təsəpouən o wək u məto-inu itɨmat
emotos e nasəkitunən rəha Uhgɨn.
2 Məto e nolən rəhatɨmat esotegəhan-inən nolən itəm
tatəhluaig ne nolən aulɨs mɨn. Ko esoteiuəən məsotəuhlinən
nəghatən rəha Uhgɨn. !Kəp! Məto itɨmat ioatən ətuatɨp əm
nɨpahrienən, kən e nolən əh, e nɨganəmtɨ Uhgɨn, emotol-arəp
e nɨganəmtɨ netəmim rafin məmə rəhatɨmat nolən in tətuatɨp.

3:9: Dut 27:26; Rom 1:17 **3:11:** Luk 22:31 **3:12:** Wək 14:27; 1 Kor 16:9 **3:13:** Eks 34:33 † **3:14:** "Naoa Rəha Nəniəkɨsən Oas" in "Oltesteman." **3:16:** Eks 34:34 **3:17:** Jon 8:36; Rom 8:2 **4:2:** 2 Kor 2:17; 1 Tes 2:5

3 Kən okəm-naka namnusən təwɨr itəm ekoatən-iarəp in
tatəhluaig o netəmim neen, məto kəp, tatəhluaig əm o
netəmim itəm koatətəu-pən suatɨp o nuwɨnən e nɨgəm asol.
4 Koatətəu-pən suatɨp əh məto-inu Setan, u in Iərmɨs itəm
tatərəmərə e nətueintən u, təməfətain nətəlɨgən rəhalat, məmə
kəsotəplanən nəhag-əhagən wɨr rəha namnusən təwɨr itəm
tatuəp mətasɨəgəpɨn ilat. Nəhag-əhagən əh təmɨsɨ-pən e Kristo.
Kən nian kitat koatəplan Kristo, kən kitat koatəplan məmə
Uhgɨn in tahro nulan.
5 Itɨmat esotən-iarəp atɨpən itɨmat, məto ioatən-iarəp Iesu
Kristo məmə in Iərəmərə, kən itɨmat iolwək mɨn rəhatəmat o
nərgɨ Iesu.
6 Tol nəhlan məto-inu Uhgɨn u təmən məmə, "Pəs nəhag-əhagən
tuəp masɨəgəpɨn ikɨn tapinəp ikɨn," in təmasɨəgəpɨn e nɨkitat
məmə kitat kotɨtun nehmən nəsanənən, ne nepətən əhag-əhag
rəha Uhgɨn, kən kitat koatehm natɨmnat mɨn əh e nɨganəmtɨ
Kristo.
7 Məto kitat koatos nat keike əh e kɨpəhau oas, inu nɨpətɨtat.
Tol nəhlan məmə otəgətun məmə nəsanənən wɨr əh taprəkɨs,
təmɨsɨ-pən e Uhgɨn, təsɨsɨ-pamən otat.
8 Nəratən tepət koatɨləs pɨkən itɨmat e suatɨp mɨn rafin,
məto təsərəkɨnən itɨmat. Nian neen ekotəruru suatɨp, məto
esotapəsən nalkutən.
9 Netəmim koatol nəratən kəm itɨmat, məto Uhgɨn təsapəsən
itɨmat. Koatoh itɨmat, məto kəsotərəkɨnən itɨmat.
10 Ikɨn pəhruən ioatuwɨn ikɨn, katohamnu nɨpətɨtɨmat tah-
men e kəmohamnu Iesu. Tol nəhlan məmə, netəmim
okotəplan nəmegəhən rəha Iesu e nɨpətɨtat.
11 Kən itɨmat itəm ekoatəmegəh, nian rafin kategəhan-in
itɨmat məmə ekotɨmɨs o nərgɨ Iesu. Tol nəhlan məmə netəmim
okotəplan rəhan nəmegəhən e nɨpətɨtat itəm otəpanɨmɨs nian
kit.
12 Kənu, nian rafin itɨmat ioatɨləs pɨkən nɨmɨsən məmə
itəmat onəkotɨtun nəmegəhən itulɨn.
13 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Emahatətə, kən tol nəhlan
ekatən." Kən e nolən kitiəh əm rəha nahatətəən, itɨmat mɨn
ekotahatətə, kən tol nəhlan ekoatən,
14 məto-inu itɨmat ekotɨtun məmə, etəm təmol Iərəmərə Iesu
təmegəh mɨn e nɨmɨsən, in otol itɨmat ne itəmat, kitat rafin
kotəmegəh mɨn e nɨmɨsən kitat Iesu, kən məf-iarəp kitat e
nɨganəmtɨn.
15 Natɨmnat rafin u o nəwɨrən rəhatəmat, kən nian nəwɨrən
rəha Uhgɨn tatiuw-pa netəmim tepət təhmɨn mɨn okotuwa

4:4: Efes 2:2; Kol 1:15; Hip 1:3 **4:6:** Jen 1:3; Aes 9:2; 2 Kor 3:18 **4:7:** 2 Kor 5:1 **4:8:** 2 Kor 1:8; 7:5 **4:10:** 1 Kor 15:31 **4:11:** Rom 8:36 **4:13:** Sam 116:10 **4:14:** 1 Kor 6:14

o Kristo, kən okotos-ipən nənwiwiən tepət kəm Uhgin, kən
okotiləs-ipər nərgin ilis ilis agin.
16 Tol nəhlan, nikitimat təsəpouən. Nat əpnapin məmə
nipətitat tateiuaiu roiu, məto Uhgin tatol nikitimat tatuwiwi
nian rafin.
17 Tol nəhlan məto-inu, nəratən itəm koatatig lan, ilat nat
əpnapin əm, kəsotatigən tuwəh. Məto noalat in nəhag-əhagən
wir itəm otətatig lilin, kən in təwir məfigəm taprəkis-in ilat.
18 Kən tol nəhlan, niganəmtitat kəsotətulən e nat itəm
katəplan, məto koatətul e nat itəm kəsəplanən, məto-inu nat
itəm katəplan in nat rəha roiu əm, otəpanikə, məto nat itəm
kəsəplanən in namnun tikə.

5

Nipətin wi əpəh e nego e neai

1 Tol nəhlan, kotitun məmə nipətitat in tahmen e nimə
tapolən itəm kitat kotatig lan ikin-u e nətueintən, kən nian kit
otəmnəmit mərat. Kən nian nimə tapolən əh tikə e nətueintən,
məto əpəh e nego e neai, rəhatat nimə wi əh-ikin itəm sənəmə
etəmim təmol, məto Uhgin əm təmol, nipətitat wi itəm otatig
lilin.
2 Məto roiu e nipətitat rəha nətueintən, koatəhg nikitat, kən
kotolkeike pik məmə nian otatuwa itəm kitat okotuwin e
nipətitat wi rəha nego e neai, tahmen e kitat koatuwin e
natimnat wi.
3 Tol nəhlan məto-inu sənəmə kitat okotuwa narmin əm
nipətin tikə, məto okotos nipətin wi rəha nego e neai.
4 Nipətitat itəm otimis tol kitat koatekimis moatehag rəha
nəpouən, məto sənəmə koatolkeike məmə okotimis kən
nipətitat otikə, kəp. Məto kitat kotolkeike məmə okotuwin
e nipətitat wi məmə nəmegəhən lilin otəwiək nipətitat rəha
nətueintən itəm otimis.
5 Kən Uhgin pisin əm təmol kitat o natimnat min əh, kən təmos-
ipa Narmin Rəhan məmə otəgətun wir kəm kitat məmə rəhan
nəniəkisən min otuwa pahrien.
6 Kən tol nəhlan, nətəligən rəhatat təskasik, kən kitat kotitun
wir məmə nian koatos əm nipətin rəha nətueintən u, kitat
koatətul əh ihluə imə Iərəmərə ikin rəhatat.
7 Kitat kotatig e nətueintən e nahatətəən e Uhgin, sənəmə e
natimnat itəm koatəplan.
8 Iatən məmə nətəligən rəhatat təskasik, kən kotolkeike
məmə kotapəs nipətitat motuwin e nimə wi rəhatat kitat
Iərəmərə.

4:16: Efes 3:16 **4:17:** Rom 8:17-18 **4:18:** Kol 1:16 **5:1:** 2 Kor 4:7 **5:2:** Rom 8:23 **5:6:** Hip 11:13-16 **5:8:** Fil 1:23

9 Tol nəhlan, okəmə kotatɨg e nɨpətɨtat, o okəmə kotapəs
nɨpətɨtat rəha nətueintən, kitat kotalkut pɨk məmə kotol
natɨmnat itəm koatol nɨki Iərəmərə tagien.
10 Kotol nəhlan məto-inu kitat rafin okotəkəike motətul
aupən e Kristo məmə in otakil rəhatat nolən mɨn, kən kitat
kitiəh kitiəh okotos nətouən tətəu-pən natɨmnat itəm kəmotol
e nətueintən, okəmə nat təwɨr o nat tərat.

Ien əhruin mɨn rəha Uhgɨn

11 Kən roiu əh, məto-inu ekotɨsiai-in Iərəmərə, kən motalkut
məmə ekotiuw-pa netəmim. Uhgɨn tɨtun itɨmat ne wək
rəhatɨmat, kən ekotolkeike məmə itəmat mɨn onəkotɨtun wɨr
itɨmat.
12 Esotolkeikeən məmə ekotɨləs-ipər itɨmat e
nɨganəmtɨtəmat, məto ekotos-ipɨnə rəhatɨmat nətəlɨgən məmə
okəm-naka nɨkitəmat otagien otɨmat. Kən roiu, nəkotɨtun
nuhalpɨnən nəghatən rəha netəmim itəm kotausit o nolən
itəm netəmim koatəplan, məto nɨkilat təsəhtən nat itəm tətatɨg
e nɨki etəmim.
13 Okəmə itɨmat ialməl mɨn, məto o nərgɨ Uhgɨn. Kən okəmə
rəhatɨmat nətəlɨgən tətuatɨp əm, in nat kit itəm otasitu etəmat.
14 Tol nəhlan məto-inu, nolkeikeən rəha Kristo tatərəmərə
etɨmat, məto-inu itɨmat ekotɨtun wɨr məmə suah kitiəh əm
təmɨmɨs o netəmim rafin, kən tol nəhlan, netəmim rafin
kɨnotɨmɨs.
15 Kən təmɨmɨs o netəmim rafin məmə ilat itəm koatəmegəh,
okotapəs nolən natɨmnat itəm ilat əm kotolkeike, məto ilat
kotəkəike motol nolən mɨn itəm Iesu tolkeike, u etəm təmɨmɨs
olat kən məmegəh mɨn e nɨmɨsən.
16 Tol nəhlan, roiu ne, itɨmat esotakilən netəmim e nolən
itəm netəmim rəha nətueintən kotakil netəmim lan. Nat
əpnapɨn nian kit emotakil Kristo e nolən əh, məto roiu eso-
tolən.
17 Tol nəhlan, okəmə suah kit təmuwa kitiəh ilau Kristo, in
təmuwa etəmim wi. !Nat oas təmɨkə, kən nat wi tɨnuwa!
18 Natɨmnat rafin mɨn əh tatɨsɨ-pən e Uhgɨn. Aupən kitat
tɨkɨmɨr mɨn kitat Uhgɨn, məto e Kristo, in təməmɨk kitat kotuwa
iuəhkɨr ron, mol kitat iolɨn mɨn. Kən təmos-ipa kəm itɨmat wək
u rəha niuw-pamən tɨkɨmɨr mɨn rəha Uhgɨn okotuwa iolɨn mɨn.
19 Inu tatən məmə Uhgɨn təmiuw-pa rəhan tɨkɨmɨr mɨn e
nətueintən məmə okotuwa iolɨn mɨn e Kristo, kən məsafin
mɨnən rəhalat nolən rat mɨn. Kən təmos-ipa kəm itɨmat
nəghatən u rəha niuw-pamən tɨkɨmɨr mɨn rəhan okotuwa iolɨn
mɨn.
20 Tol nəhlan, itɨmat ien əhruin mɨn rəha Kristo, kən tahmen
məmə Uhgɨn tətaun-in netəmim e nəwiatɨmat. Kən ioatətapəh

5:9: Kol 1:10; 1 Tes 4:1 **5:10:** Pri 12:14 **5:14:** Hip 5:9 **5:15:** Rom 14:7-8
5:17: Rom 8:1; Kal 6:15 **5:18:** Rom 5:10 **5:19:** Rom 3:23-25

əskasɨk otəmat e nərgɨ Kristo məmə: nakotapəs nolə tɨkɨmɨr,
kən motuwa iolɨ Uhgɨn mɨn.
21 Uhgɨn təmol suah u itəm rəhan nolən rat tɨkə, məmə
in sakrifais rəha nolən rat mɨn rəhatat, məmə e in, kitat
okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

6

1 Məto-inu itɨmat ioatol wək kitiəh itɨmat Uhgɨn, ekotətapəh
əskasɨk otəmat məmə nian Uhgɨn tətawte-in rəhan nəwɨrən
kəm itəmat, nəsotosən tahmen in nat əpnapɨn əm,
2 məto-inu Uhgɨn tatən məmə,
"E nian ətuatɨp, eməto ik,
kən e nian rəha nosmegəhən, emasitu lam."
Iakən kəm itəmat, məmə roiu, in nian ətuatɨp rəha Uhgɨn, roiu
in nian rəha nosmegəhən.

Nian əskasɨk mɨn e nəmegəhən rəha Pol

3 Esotolən nat kit itəm suah kit otəme lan e rəhan na-
hatətəən, məto-inu esotolkeikeən məmə okəsən ratən wək
rəhatɨmat.
4 Məto nolən mɨn rafin e nəmegəhən rəhatɨmat koatəgətun
məmə itɨmat iolwək mɨn pahrien rəha Uhgɨn: itɨmat ekotətul
əskasɨk e nian rəha nəratən, ne nian iəkɨs mɨn, ne nian itɨmat
ekotəto tərat.
5 Netəmim kəmotoh itɨmat, kən kəmki-pən itɨmat e kala-
pus, kən katɨtəp itɨmat məmə okoh itɨmat. Emotol pɨk wək,
məsotapɨlən lapɨn, kən nəumɨs tus itɨmat.
6 Esotolən nolən kit itəm tatol nɨkitɨmat tamkɨmɨk, itɨmat
ekotenatɨg, nətəlɨgən rəhatɨmat kaifəməh, ekotol təwɨr kəm
netəmim, Narmɨn Rəha Uhgɨn tatər e nɨkitɨmat, kən eko-
tolkeike netəmim e nolkeikeən pahrien.
7 Ekoatən əm nɨpahrienən, kən nəsanənən rəha Uhgɨn tətatɨg
etɨmat. Rəhatɨmat nolən ətuatɨp in tahmen e natɨmnat rəha
nəluagɨnən o nohən ne nətlosɨgən.
8 Netəmim neen koatɨsiai-in itɨmat, neen koatehm-əhau
itɨmat, neen koatən rat itɨmat, neen koatən wɨr itɨmat, neen
koatən məmə itɨmat ekoateiuə məmə itɨmat iolwək mɨn rəha
Uhgɨn, məto itɨmat iolwək mɨn pahrien rəhan.
9 Netəmim neen kəsotegəhan-inən məmə itɨmat aposol mɨn
pahrien, məto netəmim tepət koatən məmə itɨmat aposol mɨn
pahrien. Nian rafin nɨmɨsən tatɨtəp itɨmat, məto ekoatəmegəh
əh. Katoh itɨmat, məto kəsohamnuən əh itɨmat.
10 Nɨkitɨmat təpou, məto nian rafin ekotagien əh. Rəhatɨmat
nautə tɨkə, məto itɨmat ekotol netəmim tepət rəhalat nautə
tepət. Rəhatɨmat nat kit tɨkə, məto ekoatos natɨmnat rafin.

5:21: Hip 4:15 **6:2:** Aes 49:8 **6:5:** 2 Kor 11:23-27 **6:6:** 1 Tim 4:12 **6:9:** 2 Kor 4:10

11 Piak mɨn əpəh Korin, emotən rafin nəghatən kəm itəmat
kəsapəsən kit, kən ekotolkeike itəmat e nɨkitɨmat rafin.
12 Itɨmat esotahtosɨg-inən nolkeikeən rəhatɨmat otəmat,
məto itəmat notahtosɨg-in rəhatəmat otɨmat.
13 Roiu əh, iatəghat kəm itəmat məmə itəmat nenətɨk ətuatɨp.
Tətuatɨp əm məmə itəmat mɨn, nakotolkeike itɨmat e nɨkitəmat
rafin.
14 Sotənən kəm netəm kəsotəfakən məmə nəkoatol wək kit
itəmat min ilat. ? Nolən ətuatɨp ne nolən tərat kiatun nol
kələhən nat kit? ? O, nəhag-əhagən ne napinəpən kiatun
nuwamən məpələh kələh muəghat? !Kəp!
15 Kən e nolən kitiəh əm, Kristo ne Setan, okol kəsuənən
nəghatən kitiəh nian kit. ?Iəfak ne etəm təsəfakən kiatun nolən
nat e nətəlɨgən kitiəh? !Kəp!
16 E Nimə Rəha Uhgɨn, ikɨn kit tɨkə əh-ikɨn o narmɨ nat mɨn,
məto-inu kitat u Nimə Rəha Uhgɨn itəm tatəmegəh. Kən Uhgɨn
təmən məmə,
"Ekatɨg itɨmat min ilat,
kən maliwək itɨmat min ilat,
kən ekuwa io Uhgɨn rəhalat,
kən ilat okotuwa rəhak netəmim."
17 Kən Iərəmərə təmən məmə,
"Tol nəhlan, otiet rəkɨs elat, motan isəu olat.
Kən məsotekən nat itəm tamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn,
kən nɨkik tagien məmə ekos itəmat."
18 "Kən ekuwa rəhatəmat tata,
kən itəmat onəkotuwa nenətɨk mɨn,"
inu nəghatən rəha Iərəmərə itəm in ilɨs agɨn.

7

1 Iolɨk mɨn. Nəniəkɨsən mɨn u rəhatat. Kən tol nəhlan,
pəs kotafəl nɨkitat, motos-irəkɨs natɨmnat rafin itəm koatol
nɨpətɨtat ne narmɨtat kotamkɨmɨk. Kən pəs kotələhəu kalɨn
kitat məmə rəha Uhgɨn əm motətəu-pən rafin suatɨp itəm nɨkin
otagien lan.

Nɨki Pol təmagien olat

2 Oterəh e nɨkitəmat kəm itɨmat. Esotolən tərat kəm suah kit,
esotiuw-pənən suah kit tərat ikɨn, esotalkutən məmə ekotos
nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko.
3 Esənən nəghatən u məto-inu nəmotol nolən rat. Emən rəkɨs
kəm itəmat məmə ekotolkeike pɨk itəmat nian rafin, kən nat
əpnapɨn nɨmɨsən o nəwɨrən otuwa e nəmegəhən rəhatɨmat,
məto itəmat əpəh imə e nɨkitɨmat.

6:13: 1 Kor 4:14 **6:14:** Efes 5:11 **6:16:** Lev 26:12; Esik 37:27; 1 Kor 3:16
6:17: Aes 52:11; Esik 20:34,41; Nol Əpən 18:4 **6:18:** 2 Saml 7:14; 7:8; Jer 31:9

4 Io etahatətə əskasik etəmat. Iatausit otəmat. Itəmat
nəmotiləs-ipər pik rəhak nətəligən. Emos nəratən tepət
təmuwa e rəhak nəmegəhən, məto nikik tagien maprəkis
otəmat.
5 Tol nəhlan məto-inu, nian emotuwa Masetonia, eso-
tamegən, məto nian rafin, nəratən tatiləs itimat təmisi-pən ikin
pisin pisin min. E nəmegəhən rəhatimat, netəmim kəmotəmou
motol nəratən kəm itimat, kən itimat ekoatəgin.
6 Məto Uhgin tatol kepin netəmim itəm nətəligən rəhalat
təpou, kən təmol kepin itimat e nuwamən rəha Taetas.
7 Kən sənəmə e nuwamən əm rəhan itəm təmol nikitimat
tagien, məto e nəghatən wir rəha nol kepinən itəm nəmotən-
ipən kəm in. In təmən-ipa kəm itimat məmə itəmat nako-
tolkeike pik məmə nəkotəplan io, kən təmən məmə nikitəmat
tatəto tərat o nəghatən rəhak, kən təmən məmə nakolkeike pik
io moatətul əskasik o nərgək. Nian eməto, nagienən e nikik
təmər mərioah.
8 Nat əpnapin okəmə rəhak naoa aupən təmol itəmat
nakotəto tərat, məto esətoən tərat ron. Məto aupən, eməto tərat
ron, məto-inu eməplan məmə naoa u təmol itəmat nakotəto
tərat, məto rəha nian əkuəkir əm.
9 Məto roiu, nikik tagien, kən sənəmə məmə nəmotəto tərat,
kəp. Nikik tagien məmə nian nəmotəto tərat, nəmotəuhlin
itəmat e rəhatəmat nolən rat min. Nipahrienən, Uhgin
tolkeike məmə kitat okotəto tərat o nolən tol min-nulan.
Kən məto-inu nəmotəuhlin itəmat, kən natimnat itəm emotən
aupən kəm itimat təməsolən məmə nəmotakiəh e rəhatimat
nahatətəən.
10 Kən nian koatəto tərat e nolən itəm Uhgin tolkeike, kən
kotəuhlin kitat e rəhatat nolən rat, kən Uhgin tatosmegəh
kitat. Kən nikitat otəsəpouən o nolən əh. Məto nian koatəto
tərat e nolən rəha nətueintən, tatiuw-pən kitat e nimisən.
11 Otəplan-tu nəmegəhən rəhatəmat nian nəmotəto tərat e
nolən itəm Uhgin tolkeike. Nolən əh, noan tepət: nakotolkeike
motalkut əskasik məmə nəkotol nolən ətuatip, kən motoalkut
əskasik məmə nokotəg-ətuatip-in rəhatəmat nolən rat min, kən
motetəhau nolən rat min, kən narmitəmat təmiwig nəmotaut
motəgin nolən rat min. Nəmotolkeike məmə nəkotəplan min
io, kən nakotolkeike pik məmə nakotətul əskasik o nərgək. Kən
nəmoatətul matip məmə nəkotol nalpinən kəm netəm kotol
nolən rat. E nolən min rafin rəhatəmat, nəmotəgətun məmə
nəsotolən nat kit tərat e natimnat u.
12 Kən eməte naoa u kəm itəmat, məto esəteən o suah u itəm
təmol nolən rat, kən esəteən o suah u itəm in təmərəkin. Kəp.
Eməte ilə məmə itəmat onəkotəplan əsas e niganəmti Uhgin
məmə nəkoatətul əskasik o nərgitimat.

7:5: 2 Kor 2:13 **7:8:** 2 Kor 2:4 **7:10:** Mat 27:3-5; Hip 12:16-17

13 Natɨmnat rafin mɨn əh koatɨləs-ipər nətəlɨgən rəhatɨmat.
Sənəmə itɨmat əm itəm nəmoatɨləs-ipər nətəlɨgən, məto nɨkitɨmat tagien pɨk o Taetas, məto-inu nɨkin tagien məmə nəmoatɨləs-ipər mɨn nətəlɨgən rəhan.
14 Emən-ipən kəm in məmə etausit pɨk otəmat, kən itəmat nəməsotolən io ekaulɨs. Natɨmnat rafin itəm emotən kəm itəmat, ilat nɨpahrienən. Kən e nolən kitɨəh əm, natɨmnat rafin itəm emotən kəm Taetas etəmat, kən motausit ron, ilat mɨn nɨpahrienən.
15 Taetas, nɨkin tatəht əh məmə itəmat rafin agɨn-əh nəmotol nəwian, kən moatəgɨn moatasiəp nian nəmotegəhan-in məmə otuwa məplan itəmat. Kən nian nɨkin tatəht natɨmnat mɨn əh, nolkeikeən rəhan otəmat tatər təhmɨn mɨn.
16 Nɨkik tagien pɨk məto-inu etahatətə əskasɨk etəmat məmə nəkoatol naka itəm tətuatɨp.

8

Pol təmətapəh məmə okotawte

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, ekotolkeike məmə nəkotɨtun nəwɨrən rəha Uhgɨn itəm təmawte-in kəm niməfak mɨn əpəh Masetonia məmə ilat kotɨtun nasituən e netəmim neen mɨn.
2 Ilat kəmotatɨg e nəratən asol kit ne nian əskasɨk mɨn, kən nat əpnapɨn ilat nan rat rəhalat nautə tɨkə agɨn, məto nəmegəhən rəhalat tərioah wɨr e nagienən. Kən nan ratən ne nagienən kəmuoe-in nolən təwɨr. E nolən əh, kəmotərakin məni tepət motos-ipən kəm iəfak mɨn əpəh ikɨn mɨn.
3 Iatən-iarəp kəm itəmat məmə ilat kəmotos-ipən tepət, taprəkɨs-in itəm netəmim nɨkilat təht məmə okol kəsotolən. Kən ilat atɨp kəmotol.
4 Kəmotətapəh amul otɨmat məmə itɨmat ekotegəhan pəs ilat kotasitu e wək rəha nos-ipən məni kəm iəfak mɨn əpəh Jerusalem.
5 Kəmotaupən kos-ipən nəmegəhən rəhalat kəm Iərəmərə, kən uarisɨg, kəm itɨmat, e nolən itəm Uhgɨn tolkeike. Nɨkitɨmat təsəhtən məmə okotol tepət nəhlan, məto kəmotol.
6 Kən tol nəhlan, emotuəh nɨki Taetas məmə otɨtəlɨg-pɨnə otəmat. In təmaupən məghat kəm itəmat o nolən nat u, kən tol nəhlan, emotətapəh məmə in otəghat kəm itəmat məmə nəkotol namnun wək wɨr rəha nawteən əh itəm nəmotətuoun.
7 E natɨmnat mɨn u rafin, itəmat nəmotol təwɨr pɨk maprəkɨs, inu nahatətəən rəhatəmat, ne nəghatən rəhatəmat, ne nɨtunən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasɨkən, ne nolkeikeən rəhatəmat otɨmat. Kən roiu, iakolkeike məmə nəkotol wək kit mɨn e nolən təwɨr pɨk maprəkɨs, inu wək wɨr rəha nawteən.

8:1: Rom 15:26; 2 Kor 9:1-2 **8:7:** Rom 15:26; 2 Kor 9:1-2

8 Esənən məmə nəkotəkəike motol. Məto emotəgətun kəm
itəmat məmə netəm pisin pisin min nikilat tagien o nasituən
e wək əh. Kən roiu əh, iakolkeike məmə ekisilu wir məmə
nolkeikeən rəhatəmat in nipahrienən tahmen elat, o kəp.
9 Itəmat nəkotitun wir nəwirən rəha Iərəmərə Iesu Kristo
itəm təmawte-in kəm itəmat, məmə nat əpnapin rəhan nautə
tepət, məto təmol otəmat məmə in rəhan nautə tikə. Kən məto-
inu təmol məmə rəhan nautə tikə, kən mol itəmat rəhatəmat
nautə tepət.
10 Kən inu rəhak nətəligən e natimnat min u, itəm otasitu
etəmat. Otol namnun e wək itəm nəmotətuoun e nup uarisig.
Nikitəmat təmaupən məht məmə nəkotol wək əh, kən itəmat
nəmotaupən motətuoun motol.
11 Tol nəhlan, roiu otol namnun wək u rəha nos-ipənən.
Kən rəhatəmat nətəligən o nolən wək u itəm nakotolkeike pik
məmə nəkotol, in otuwa nipahrienən, kən itəmat onəkotol e
rəhatəmat atip natimnat.
12 Okəmə nikitəmat tagien o nos-ipənən, kən Uhgin nikin
tagien o nosən natimnat əm itəm nakoatos moatos-ipən. Kən
in təsətapəh-inən natimnat itəm tikə otəmat.
13 Esotolkeikeən məmə nəmegəhən rəha netəmim neen
otimətig məto-inu kəmotos rəhatəmat məni, məto nəmegəhən
rəhatəmat in otiəkis məto-inu nəmotasitu elat. Kəp.
Iakolkeike məmə tahmen-ahmen əm otəmat rafin.
14 Roiu, itəmat nakoatos tepət kən motitun nasituən elat.
Kən o nian min neen, ilat kotitun noorən kəm itəmat okəmə
rəhatəmat tikə. Kən itəmat nakotahmen-ahmen əm,
15 tahmen e itəm Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,

“Netəmim itəm kəmotəulək tepət, tahmen əm, təsaprəkisən.
Kən netəmim itəm kəmotəulək noan-məsin, rəhan nagwənən
tahmen əm, təsikəən.”

Taetas təmuwin Korin

16 Iatənwiwi Uhgin məmə təmələhəu-pən e niki Taetas
nətəligən o nasituən etəmat, tahmen-ahmen e rəhak.
17 Tol nəhlan məto-inu Taetas, nikin tagien o nimnəən
məplan itəmat tahmen e itəm emən kəm in. Kən taprəkis-in
itəm əh, nikin tagien pik o nasituən etəmat, kən in rəhan əm
nətəligən məmə in otimnə məplan itəmat.
18 Kən itimat ekotahl-ipinə min piətat kit min timnə ilau min.
Suah u, netəm e niməfak min koatisiai-in o rəhan wək o nən-
iarəpən namnusən təwir.
19 Kən taprəkis-in inu, niməfak min kəmotitəpun məmə
otuwa itimat min o niləsən məni u muwin əpəh. Kən itimat

8:9: Mat 8:20; Fil 2:6-7 **8:12:** Mak 12:43-44 **8:15:** Eks 16:18

ekotərəmərə lan o noorən məmə otiləs-ipər nərgi Iərəmərə, kən matəgətun məmə nikitimat otagien pik o nasituən.
20 Itimat esotolkeikeən məmə suah kit otən rat itimat o nolən rəha noorən məni asol əh.
21 Tol nəhlan, itimat ekotalkut pik məmə ekotol nat itəm tətuatip, məto sənəmə e niganəmti Iərəmərə əm, məto e niganəmti netəmim min.
22 Kən ekotahl-ipinə piətat kit min iləhal suah mil u. Suah əh, e wək tepət ne nolən tepət, emotisilu wir məmə in tolkeike pik məmə otasitu. Kən roiu, in tolkeike pik məmə otasitu məto-inu in tətahatətə pik etəmat.
23 Kən o Taetas, itimlau min ekioal wək kitiəh əm, kən in min tatol wək e nikitəmat o nasituən etəmat. Kən o piətat min, ilat ien əhruin rəha niməfak min, kən nolən wir min e nəmegəhən rəhalat koatisiai-in Kristo.
24 Tol nəhlan, otol rəhatəmat nolən kəm suah miləhal əh məmə nakotolkeike pahrien iləhal, kən iləhal okəhalitun o nat naka itimat ekotausit otəmat. Kən otol-wir kəm ilat məmə niməfak min okotəplan.

9

1 Okəmə esəteən naoa u kəm itəmat, in təwir əm məto-inu nəkotitun rəkis wək u rəha nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem.
2 Iatən nəhlan məto-inu io ekitun məmə nakotolkeike məmə onəkotasitu. Kən ematiləs-ipər nolən wir rəhatəmat o netəm Masetonia, matən kəm ilat məmə e nup itəm tinuwin rəkis, itəmat əpəh Akaea, nəmoatətul matip o nos-ipənən. Kən nian kəmotəplan məmə nikitəmat tagien pik o nasituən, təmol min ilat tepət kotolkeike məmə okotasitu min.
3 Məto roiu, etahl-ipinə piətat miləhal u məmə iləhal okəhaləplan itəmat məmə itəmat onəkotol nat itəm nəmotən, tahmen əm məmə emən mihin, kən tol nəhlan rəhatimat nəghatən o niləs-ipərən nolən wir rəhatəmat, sənəmə nat əpnapin əm.
4 Məto okəmə nəsotolən, kən nian ekimnə itimat netəm Masetonia neen, kən okotəplan məmə itəmat nəsotolən əh, kən nolən əh otol itimat ekotaulis, məto-inu itimat enoatiləs-ipər rəkis itəmat. Kən otol itəmat nakotaulis taprəkis.
5 Tol nəhlan, nikik təht məmə ekəkəike mətapəh o piətat miləhal məmə okotimnə rəkis pitən kəplan itəmat, kən motol namnun wək o nəmki-pamən məni asol itəm nəmotən-iəkis məmə nakotos-ipən. Məto iakolkeike məmə in nos-ipənən kit itəm tatisi-pən atip e nikitəmat, sənəmə suah kit tatəkəike kəm itəmat məmə nakotos-ipən.

Nolən nawteən

8:24: 2 Kor 7:13-14 **9:1:** 2 Kor 8:1-7

6 Sotaluinən nat u. Etəm tatəfe noan məsɨn, matəulək-in
noan məsɨn. Kən etəm tatəfe tepət, matəulək-in tepət.
7 Itəmat kitiəh kitiəh nakəkəike mos-ipən nat naka nəmən
e nɨkim məmə nakos-ipən. Okəmə nɨkim təsagienən ron,
təsəwɨrən məmə nakos-ipən. Kən okəmə nakos-ipən məto-inu
suah kit tatəkəike kəm ik məmə nakos-ipən, in mɨn təsəwɨrən.
Ekən nəhlan məto-inu Uhgɨn tolkeike etəm u tatos-ipən e nɨkin
pahrien.
8 Kən Uhgɨn tɨtun nawte-inən nəwɨrən rafin agɨn kəm itəmat
məmə e nian rafin e natɨmnat rafin, nakotos natɨmnat rafin
itəm tətuatɨp məmə nəkotəkəike motos, kən moatos tepət mɨn
əh-ikɨn məmə nakotoor kəm netəmim.
9 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“In tatoor rəhan natɨmnat tepət kəm ian-rat mɨn,
kən rəhan nolən ətuatɨp tətatɨg lilɨn.”
10 Kən Uhgɨn itəm tatos-ipən nɨkuti nat o etəm tatəfe, kən
matos-ipɨnə pɨret o nunən, e suatɨp kitiəh əm in otos-ipɨnə nat
tepət kəm itəmat mol in tepət mɨn məmə, itəmat nəkotɨtun
nasituən e netəmim neen mɨn, kən in otol noan tepət itəm
təmɨsɨ-pən e nolən ətuatɨp rəhatəmat.
11 E natɨmnat rafin e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgɨn otos-ipən
rəhan nəwɨrən kəm itəmat məmə itəmat nəkotɨtun nawteən e
nian rafin. Kən nian ekotoor rəhatəmat nasituən, netəmim
okotənwiwi Uhgɨn ron.
12 Wək u itəm itəmat nəkotol, tatos-ipən məni o nagwənən
kəm netəmim rəha Uhgɨn u nəumɨs tatus ilat, məto tatol nat
wɨr kit mɨn taprəkɨs, inu nənwiwiən itəm təmər mərioah e nɨki
netəmim matuwɨn o Uhgɨn.
13 Nian nəkotol wək u, natol-arəp nolən rəhatəmat kəm
netəmim tepət. Kən ilat okotɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn ron, məto-
inu itəmat nəkoatol pahrien nolən rəha netəmim itəm koatən
nɨpahrienən e namnusən təwɨr rəha Kristo. Kən okotɨləs-ipər
nərgɨ Uhgɨn o nawteən rəhatəmat e məni asol kəm ilat ne
netəmim rafin.
14 Kən nian koatəfak otəmat, nɨkilat tuwɨn otəmat məto-inu
Uhgɨn təmawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat taprəkɨs agɨn-əh
məmə nəmotasitu pɨk elat.
15 ! Pəs kotən kəm Uhgɨn məmə nɨkitat tagien o Nətɨn itəm
təmos-ipa kəm kitat, u in nat təwɨr agɨn maprəkɨs!

10

Pol təmuhalpɨn nəghatən e rəhan wək

1 Io Pol, io atɨp, iatəkəike e nat kit kəm itəmat. Netəmim neen
koatən məmə nian kitat min itəmat, rəhak nətəlɨgən in ləhau

9:6: Prov 11:24-25 **9:9:** Sam 112:9 **9:10:** Aes 55:10 **9:11:** 2 Kor 1:11; 4:15

əm, məto nian ekiet rəkis etəmat, rəhak nolən təskasik pik.
Kristo, in rəhan nətəligən ləhau, kən in etəm mətig. Kən e nolən
kitiəh əm,
2 iatətapəh otəmat məmə, onəkotol nolən rəhatəmat tətuatip
məmə nian ekimnə, məsəhai pikən itəmat. Məto ekitun məmə
ekəhai netəmim neen u koatən məmə ekoatətəu-pən nolən
rəha nətueintən u,
3 məto-inu nat əpnapin ekotatig e nətueintən u, itimat
esotəluaginən e nolən rəha nətueintən u.
4 Natimnat rəha nəluaginən itəm itimat ekoatəluagin lan,
sənəmə nat itəm nətueintən koatəluagin lan. Kəp, natimnat
rəhatimat, ilat koatos nəsanənən rəha Uhgin o nərəkinən ikin
tiəkis o nuwinən ikin ima tikimir min.
5 Itimat ekoatərəkin nəghatən eiueiuə min ne nətəligən ausit
min, ilat rafin itəm koatən-iəhau netəmim o nitunən Uhgin.
Nətəligən min rafin itəm tikimir min rəha Uhgin, itimat
ekoatəluagin elat, motol win elat, motol məmə ilat rafin okotol
nəwia Kristo.
6 Kən nian itəmat nakotətəu-pən wir nəwia Kristo, itimat
ekoatətul matip o nolən nalpinən kəm netəmim rafin itəm
koatəht nəwian.
7 Itəmat nakoatəplan nat itəm ihluə, məto nəkotəruru
nipətin. Okəmə suah kit titun pahrien məmə in etəmim rəha
Kristo, kən in otətəlig-in wir min məmə itimat min rəha Kristo
tahmen lan.
8 Nat əpnapin iatəghat ausit məsin o nepətən itəm Iərəmərə
təmos-ipa, okol esaulisən ron. Təmos-ipa o niləkinən itəmat,
sənəmə o niləs-iəhauən itəmat.
9 Esolkeikeən məmə nikitəmat təht məmə ekəte naoa min
kəm itəmat e nolən itəm netəmim neen koatən, məmə otol
itəmat nakotəgin.
10 Ilat kotən rat io məmə, “Rəhan naoa təfigəm kən masilə,
məto nian tətan kitat min, in sənəmə etəm əskasik kit, kən
rəhan nəghatən in nat əpnapin əm.”
11 Netəm tol nəhlan kotəkəike motitun məmə, nolən
rəhatimat itəm koatəplan e naoa min emotahl-ipən nian
itimat isəu, məto nian ekotimnə, ekotol rafin nolən min əh.
12 Esotolkeikeən məmə ekotəplan ahmen itimat ne netəm
pisin neen itəm koatiləs-ipər atip ilat. !Kəsi, itimat esotah-
menən! !Kəp, iatəsan əm! Nian ilat atip əm koatəplan ahmen
ilat min, kən koatakil atip əm ilat min, tol rəhalat nitunən
talməl.
13 Məto itimat, esotəghat ausitən taprəkis e nepətən
rəhatimat, məto ekotəghat ausit e wək itəm Uhgin təmələhəu-
pən məmə rəhatimat, kən wək u, itəmat min əpəh ikin.

10:1: 1 Kor 2:3 **10:2:** 1 Kor 4:21 **10:4:** Efes 6:13-17 **10:8:** 2 Kor 13:10
10:13: Rom 12:3

14 Kən nəghat ausitən e nepətən rəhatɨmat otəmat in ətuatɨp
əm, in təsepət pɨkən. Okəmə esotuwamən otəmat, okol
esotəghatən nəhlan. Məto nɨpahrienən, emotaupən motuwa
mətoarus-pa itəmat nian emotan moatən-iarəp namnusən
təwɨr rəha Kristo.
15 Netəmim neen koatəghat ausit o wək itəm suah pɨsɨn
təmol. Məto itɨmat ekoatəghat ausit əm e wək itəm Uhgɨn
təmələhəu-pən kəm itɨmat. Itɨmat emotələhəu-pən əskasɨk
nətəligən rəhatɨmat məmə nahatətəən rəhatəmat otəwiə
təhmɨn mɨn, kən tol nəhlan, rəhatɨmat wək e nɨkitəmat otol
iahgin mepət,
16 kən tol nəhlan, ekotɨtun nuwɨnən motən-iarəp namnusən
təwɨr e ikɨn mɨn e nɨkalɨ imatəmat ikɨn muwɨn təhmɨn mɨn. Kən
e nolən əh, itɨmat esotolən wək e ikɨn kit itəm suah kit tɨnol wək
rəkɨs ikɨn, kən məsotəghat ausitən o wək rəha etəm pɨsɨn.
17 Məto Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Pəs etəm tatəghat
ausit, in otəghat ausit əm e natɨmnat itəm Iərəmərə təmol."
18 Iatən nəhlan məto-inu, kəsɨsiai-inən etəmim itəm tatɨləs-
ipər atɨp in, məto katɨsiai-in əm etəmim itəm Iərəmərə tatɨləs-
ipər.

11

Pol ne aposol eiueiuə mɨn

1 Iakolkeike məmə nakotegəhan-in io pəs ekən rəhak məsɨn
nalmələn kəm itəmat. Məto pahrien, noatol rəkɨs.
2 Iatehm wɨr itəmat, məsolkeikeən məmə suah kit mɨn otəmki-
rəkɨs itəmat e nelmək, kən nolən əh rəhak təmɨsɨ-pən əm o
Uhgɨn. Io tata rəhatəmat, kən itəmat nəkotahmen e pətan
əkəku wi kit itəm kɨnən rəkɨs məmə okos rəham kətɨm kan
məmə otətəu-pən suah kitiəh əm, nərgɨn u Kristo. Kən iatehm
wɨr rəhak pətan əkəku əh məmə ekegəhan-in-pən in kəm rəhan
iərman, kən in təruru əh iərman.
3 Məto iatəgɨn məmə onəkotahmen e If itəm Setan təmeiuə
in e nəghatən ətehen. Iatəgin məmə suah kit otiuw-pən
rəhatəmat nətəligən tuwɨn ik pɨsɨn, kən nakotapəs rəhatəmat
nolkeikeən o Kristo, itəm in tətuatɨp məpiə wɨr.
4 Iatən nəhlan məto-inu okəmə suah kit tatuwa otəmat
matən-iarəp Iesu itəm tol pɨsɨn e Iesu itəm ekoatən-iarəp,
o okəmə itəmat nakoatos narmɨn itəm tol pɨsɨn e Narmɨn
nəmotos rəkɨs, o nakotəto namnusən təwɨr itəm tol pɨsɨn e itəm
nəmotos rəkɨs, məto itəmat ialməl mɨn, nakotegəhan-in əm.
5 Aposol mɨn əh itəm itəmat nakoatən məmə ilat "aposol
mɨn ilɨs pɨk," məto e rəhak nətəligən esəplanən məmə ilat ilɨs
maprəkɨs-in io.

10:17: Jer 9:24; 1 Kor 1:31 **10:18:** 1 Kor 4:4 **11:2:** Efes 5:26-27 **11:3:** Jen 3:4,13 **11:4:** Kal 1:8-9 **11:5:** 1 Kor 15:10; 2 Kor 12:11

6 Okəmə naka kəsəgətun wɨrən io e nəghatən, məto ekɨtun
wɨr nəukətɨn namnusən təwɨr. Itɨmat emotəgətun nat əh kəm
itəmat e nolən mɨn rafin nian tepət.

7 Nian ematən-iarəp namnusən təwɨr rəha Uhgɨn kəm
itəmat, esolən məmə nakotətou nat kit. Io atɨp əm emos-iəhau
io o nɨləs-ipərən itəmat. ?Kən tahro? ?Nolən əh in təfagə rat
kit? !Kəp!

8 Nian ematol wək kitat min itəmat, niməfak mɨn ik pɨsɨn
kəmoatətou io. Iuəhkɨr tahmen məmə emakləh-in ilat məmə
ekasitu etəmat.

9 Kən nian kəmoatan, kən rəhak nat kit tɨkə, esətapəhən o
suah kit o nasituən məto-inu piatat mɨn itəm kəmotɨsɨ-pən
Masetonia kəmotos-ipa natɨmnat itəm rəhak tɨkə. Tol nəhlan,
esətapəh-inən nat kit otəmat, kən məsos-ipənən wək əskasɨk
otəmat o nehmən io, kən ekol nəhlan nian rafin.

10 Tahmen e nɨpahrienən rəha Kristo tətatɨg lak, iatən
pahrien məmə suah kit tɨkə ikɨn mɨn rafin əpəh Akaea o nən-
iəhauən io o nəghat ausitən o nəsətapəh-inən nasituən.

11 ?Kən tahro ekəsətapəh-inən nat kit otəmat, məto-inu
esolkeikeən itəmat? !Kəp! Uhgɨn tɨtun məmə ekolkeike pɨk
itəmat.

12 Netəmim neen kotolkeike məmə nɨkitəmat təht ilat məmə
kotahmen etɨmat e wək itəm koatəghat ausit ron. Məto
iakatəkəike o nolən rəha nəsətapəh-inən natɨmnat məmə
rəhalat nəghatən otiet morin.

13 Netəm nəhlan, ilat aposol eiueiuə mɨn, kən koateiuə-in
netəmim e wək rəhalat. !Kən ilat koatan tahmen məmə ilat
aposol mɨn pahrien rəha Kristo, məto kəp!

14 Məto kəsotautən e nolən əh, məto-inu Setan atɨp, tətan
tahmen məmə in nagelo kit rəha nəhag-əhagən.

15 Kən sənəmə in nat kit itəm okotaut lan, okəmə iolwək mɨn
rəha Setan kotan tahmen məmə ilat iolwək mɨn rəha nolən
tətuatɨp. E namnun nian, ilat okotos rəhalat nətouən tətəu-pən
nolən mɨn rəhalat.

16 Ekɨsɨmatɨp mɨn. Pəs suah kit tɨkə nɨkin təht məmə io ialməl.
Məto okəmə nɨkitəmat təht nəhlan, kən otegəhan-in io pəs ekol
nolən rəha ialməl məsɨn, kən ekəghat ausit məsɨn.

17 Nəghatən u rəhak sənəmə nat itəm Iərəmərə təmən-ipa
kəm io məmə ekən. Məto iatəghat əm tahmen e ialməl kit.

18 Netəmim tepət koatəghat ausit o nolən mɨn rəha
nətueintən, kən tol nəhlan, io mɨn, ekəghat ausit.

19 !Ei! !Nakotenatɨg wɨr, kən tol nəhlan, motegəhan-in məmə
iaməl mɨn kotəgətun itəmat!*

11:6: 1 Kor 2:1,13 **11:7:** 1 Kor 9:18 **11:9:** 2 Kor 12:13; Fil 4:15-16 * **11:19:** E ves 19-21, Pol tatəghat əsan ilat. Nɨpahrienən, in tatən-iəhau ilat.

20 Nakotegəhan-in əm okəmə suah əpnapɨn kit tatol itəmat
slef, o okəmə tatos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko, o tatɨləs-
ipər atɨp in, o tatem-pən nɨganəmtɨtəmat.
21 !Iataulɨs məmə nətəlɨgən rəhatɨmat təpou pɨk məmə eso-
tolən nolən rat mɨn əh!
Rəhak nəghatən in talməl, məto nolən naka itəm netəm əh
kotəmə okotəghat ausit ron, io mɨn, ekəghat ausit ron.
22 ?Tahro? ?Ilat koatən məmə ilat netəm Hipru? Io mɨn.
?Koatən məmə ilat netəm Isrel? Io mɨn. ?Koatən məmə ilat
noanol rəha Epraham? Io mɨn.
23 ?Koatən məmə ilat iolwək mɨn rəha Kristo? Io mɨn, məto
ekaprəkɨs-in ilat. Kəsi, iatəghat tahmen e ialməl kit. Emol
wək pɨk taprəkɨs-in ilat, kən kɨləs-ipən io e kalapus nian tepət
taprəkɨs-in ilat, kən kəmalis io taprəkɨs-in ilat, kən iuəhkɨr
ekɨmɨs nian tepət.
24 Nian faif, noanol rəha Isrel kəmotalis io mau tate-nain.
25 Nian kɨsɨl, kəmalis io e nɨkɨlkɨl. Nian kit kəmaht io e kəpiel
apɨn. Nian kɨsɨl emuwɨn e nego kən nego tamnɨm, kən nian
kit emeai əpəh itəhəi lokamnɨm o nian apiəpiə kit, lapɨn ne
nərauiəgən.
26 Nian rafin etaliwək o nolən wək rəhak. Kən iuəhkɨr naruə
asol tɨləs io ekɨmɨs, kən emətatɨg ikɨn tasɨlə ikɨn imaa iakləh
mɨn, kən ikɨn tasɨlə ikɨn imaa natimak mɨn noanol rəha Isrel,
kən ikɨn tasɨlə ikɨn imaa Iaihluə mɨn, kən ikɨn tasɨlə ikɨn e taon
asol, kən ikɨn tasɨlə ikɨn e ikɨn taruən-aruən ikɨn, kən ikɨn tasɨlə
ikɨn əpəh itəhəi, kən ikɨn tasɨlə ikɨn imaa piak eiueiuə mɨn.
27 Emol pɨk wək, kən nian tepət esapɨlən lapɨn. Nian mɨn
neen, nəumɨs tus io, kən mətoaoa, kən nian tepət nɨgak
nagwənən tɨkə. Kən nian tepət iatətəp, kən rəhak natɨmnat
təsahmenən o nətəpən.
28 Kən taprəkɨs-in natɨmnat mɨn əh, nian rafin nɨkik təht pɨk
niməfak mɨn rafin.
29 Okəmə suah kit rəhan nəmegəhən teiuaiu, kən io mɨn,
rəhak nəmegəhən teiuaiu. Okəmə suah kit tatit suah kit mɨn
e təfagə rat, kən nɨkik tɨtahmə pɨk ron.

30 Okəmə ekəike məghat ausit, kən ekəghat ausit o nat itəm
tatəgətun məmə rəhak nəsanənən tɨkə.
31 Kən Uhgɨn, u in Uhgɨn ne Tata rəha Iərəmərə Iesu, itəm
katɨləs-ipər nərgɨn nian mɨn rafin namnun tɨkə, tɨtun məmə io,
eseiuən.
32 Əpəh Tamaskes, etəm-iasol rəha Kig Aretas təməlɨn rəhan
mopael mɨn o nehm wɨrən nafiluə rəha taon məmə okotegəs-
in motaskəlɨm motɨləs-ipən io e kalapus.

11:22: Fil 3:5 **11:23:** Wək 16:23 **11:24:** Dut 25:3 **11:25:** Wək 16:22; 14:19
11:26: Wək 9:23; 14:5

33 Məto kəmiləs-ipən io e kətim asol kit, kətu-pən nol lan,
kiləs-ipən e winta e fenis asol kəmol e kəpiel, kən kəhlman-
əhlman tuwin əpəh ləhau, kən inəh suatip emagim lan.

12

Nihlin kit ne nat kit tahmen e napilaiirən

1 Ekəike matəghat ausit, nat əpnapin təsolən win e nat kit ikin,
məto ekəkəike matən natimnat min tahmen e napilaiirən ne
nəghatən wi min itəm Iərəmərə təmol əp kəm io.
2 Ekitun iəfak kit itəm tətahatətə e Kristo.* E nup fotin tinuwin
rəkis, Uhgin təmiləs muwin əpəh ilis e nego e neai.† Iəkəruru
okəmə nipətin tinatuwin, o narmin əm, Uhgin əm titun.
3 Kən ekən min məmə iəkəruru okəmə nipətin tinatuwin, o
narmin əm, Uhgin əm titun. Məto ekitun məmə suah əh,
4 Uhgin təmiləs muwin əpəh iman ikin.‡ Kən in təməto nat
anion min itəm təsətuatipən məmə etəmim rəha nətueintən
otən.
5 Ekəghat ausit o etəm tol nəhlan, məto esəghat ausit atipən
ron io, məto ekəghat ausit əm o rəhak nolən min itəm
nəsanənən tikə elat.
6 Məto okəmə ekən məmə ekəghat ausit, okol esalmələn, məto-
inu ekəghat-in nipahrienən. Məto esəghat ausitən nəhlan, kən
tol nəhlan, suah kit tikə itəm otiləs-ipər io ilis taprəkis nat itəm
tətuatip. Iakolkeike məmə otəplan ahmen io e nat naka itəm
ekən, o ekol.
7 Uhgin təsolkeikeən məmə etausit o nəghatən wi min itəm
in təmol əp kəm io, kən nəghatən min əh kotəwir maprəkis.
Kən tol nəhlan təmahl-ipa nəratən kəm io tahmen e nihlin kit
tətaru nipətik. Nəratən əh in iahləpis rəha Setan məmə tol
nahməən e nipətik, kən tol nəhlan esausitən.
8 Emuəh niki Iərəmərə mau kisil məmə otiləs-irəkis ron io.
9 Məto tən kəm io məmə, "Rəhak nəwirən asol titun
naskəlimən ik, məto-inu nian rəham nəsanənən tikə,
nəsanənən rəhak titun nuwamən mol iahgin e rəham
nəmegəhən." Tol nəhlan, etagien pik məmə ekəghat ausit
e rəhak nəmegəhən itəm nəsanənən tikə, məmə nəsanənən
rəha Kristo otatig e nəmegəhən rəhak.
10 O nat əh, etagien nian nəsanənən tikə e nipətik, kən
etagien nian katən rat io, kən etagien e nian iəkis min, kən
etagien nian katol nəratən kəm io, kən etagien e nian itəm

11:33: Wək 9:23-25 * **12:2:** Pol tatəghat-in atip. † **12:2:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "neai tatol kisil lan." Məto nipətin tatən məmə "nego e neai u in ikin rəha Uhgin." ‡ **12:4:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Paradaes" itəm nipətin tatən məmə "nego e neai," ikin itəm netəmim itəm kotətuatip koatuwin ikin nian okotimis. **12:7:** Job 2:6 **12:9:** Fil 4:11-13

tiəkɨs ron io. Etagien elat rafin o nərgɨ Kristo, məto-inu nian
rəhak nəsanənən tɨkə, kən iatəsanən.
11 Emol nolən rəha ialməl, məto itəmat əm nəmoatəkəike
kəm io məmə ekol. Nəməsotɨləs-ipərən nərgək, məto təpəwɨr
pɨk okəmə nəmotol mihin, məto-inu io sənəmə ləhau e “aposol
mɨn ilɨs pɨk” e nat kit əkəku əm, nat əpnapɨn io etəm əpnapɨn
əm.
12 Nian emətan kitat min itəmat, ematol natɨmnat itəm
tatəgətun io məmə io aposol pahrien kit. Ematol nəmtətin mɨn,
ne nat asol mɨn itəm tol narmɨ netəmim tatiwɨg, ne nat pɨspɨs
mɨn e nɨkitəmat, kən emol e nətəlɨgən rəhak kaifəməh.
13 Nat kitiəh əm eməsolən e nɨkitəmat, eməsətapəh-inən
məni kit otəmat. !Otaluin o təfagə rat u rəhak!§
14 Roiu iatətul matɨp məmə ekɨmnə muag itəmat itəm otol
kɨsɨl lan. Kən ekəsətapəh-inən məni kit otəmat, məto-inu
esotolkeikeən rəhatəmat nautə, məto iakolkeike əm itəmat.
Otətəlɨg-in-tu. Sənəmə wək rəha suakəku məmə otehm wɨr
rəhan tata ne mama. Məto in wək rəha tata ne mama məmə
okuehm wɨr rəhalau suakəku.
15 Tol nəhlan, nɨkik tagien məmə ekos-ipɨnə rafin rəhak
natɨmnat otəmat, kən mos-ipən mɨn rəhak nəmegəhən otəmat.
Rəhak nolkeikeən otəmat in tepət, məto rəhatəmat ron io in
təkəku əm. !Inu təsətuatɨpən!
16 Pəs kotən məmə esətapəh-inən məni kit otəmat. Məto
itəmat neen koatən məmə emos natɨmnat otəmat e nolən eko-
eko.
17 ?Tahro? ?Io emos natɨmnat e nolən eko-eko nian emahl-
ipən netəmim kəm itəmat, o kəp? !Kəp!
18 Emuəh nɨki Taetas məmə otuwɨn otəmat, kən mahl-ipən
piətat kit ilau min. ?Taetas təsosən natɨmnat otəmat e nolən
eko-eko, o kəp? ?Nəkotɨtun o kəp məmə, rəhatɨmlau nətəlɨgən
kitiəh əm, kən matioal nolən kitiəh əm?
19 Kəm-naka nɨkitəmat təht məmə e nəghatən mɨn rafin əh,
emotuhalpɨn nəghatən kəm itəmat itəm suah kit təmən otɨmat.
Kəp. E nɨganəmtɨ Uhgɨn, emoatəghat tahmen e netəm rəha
Kristo. Kən iolɨk mɨn, natɨmnat rafin itəm koatol, koatol məmə
itəmat nakotəsanən.
20 Iatən nəhlan məto-inu iatəgɨn məmə nian ekɨmnə, kəm-
naka ekəplan məmə nəsotolən məmə inu iakolkeike mihin.
Kən itəmat mɨn nəkotəplan məmə io esolən məmə inu nako-
tolkeike mihin. Iatəgɨn məmə ekəplan itəmat neen kotərgəhəu,
neen koatetet, neen koatəmərɨt e nemə̈ha, neen kotəhap-
əhap ilat mɨn, neen koatən rat netəmim, neen koatən nɨkalɨn
netəmim, neen koatausit, neen koatol əpnapɨn nat.

12:11: 2 Kor 11:5 **12:12:** Rom 15:19 § **12:13:** Pol tatol mɨlə elat e nəghatən u. **12:13:** 2 Kor 11:9 **12:18:** 2 Kor 8:6,16-18

21 Iatəgin məmə nian ekimnə min, rəhak Uhgin otiləs-iəhau
io e niganəmtitəmat, kən nikik otitəgit kən ekasək otəmat neen
itəm nəmotol nolən rat aupən, kən məsotəuhlinən ilat o nolən
rat min rəhalat itəm koatol nian rafin, inu koatol nolən rat
itəm tol naulisən o nənən, kən nəman ne nipitan koatan anion,
kən koatol nəhlan əpnapin əm.

13

Namnun nəghatən rəha Pol o nəhgaiirən elat

1 Inu rəhak naliwəkən itəm tatol kisil lan otəmat. Naoa Rəha
Uhgin tatən məmə, "Nian suah kit tatətu-pən nəghatən e suah
kit min, etəmim kəiu o kisil okotəkəike motən nəghatən kitiəh,
kən tol nəhlan netəmim kotitun məmə nəghatən koatətu-pən
lan, in nipahrienən."*
2 Nian emimnə otəmat itəm tatol kəiu lan, emən-iarəp rəkis
nəghatən o nəhgaiirən e netəm koatol təfagə rat ne itəmat
rafin, məmə okotapəs təfagə rat min. Kən roiu ekən min nian
io əpəh isəu. Nian ekimnə min, ekol nalpinən kəm ilat itəm
kəsotapəsən təfagə rat.
3 Ekotol nəhlan məto-inu nikitəmat təht məmə rəhak
nəsanənən tikə, kən itəmat kotolkeike motitun əsas məmə nian
iatəghat, in nəghatən rəha Kristo əm. In təsəpouən o nolən
wək itəmat min, məto rəhan nəsanənən tepət e nikitəmat.
4 Nipahrienən, nian kəmətu-pər e nig kəluau, rəhan nəsanənən
tikə e nipətin. Məto tatəmegəh roiu e nəsanənən rəha Uhgin.
Kən e nolən kitiəh, rəhatimat nəsanənən tikə e nipətitimat,
məto itimat ekotəmegəh itimat Kristo e nəsanənən rəha Uhgin,
kən nian ekotəghat kəm itəmat, onəkotəplan nəsanənən əh.

5 Itəmat atip, otakil wir nəmegəhən rəhatəmat məmə
rəhatəmat nahatətəən in pahrien, o kəp. Itəmat atip,
nakotehm wir rəhatəmat nolən. ? Nəkotitun o kəp, məmə
Kristo Iesu tətatig e nəmegəhən rəhatəmat? ! Məto okəmə
rəhatəmat nəmegəhən təsətəu-pənən nolən rəha nahatətəən,
kən Kristo təsatigən e nəmegəhən rəhatəmat!

6 Kən emələhəu-pən əskasik rəhak nətəligən məmə
onəkotəplan məmə itimat aposol min pahrien.

7 Kən roiu, ekoatəfak kəm Uhgin məmə itəmat kit təsolən
nat kit tərat. Esotolkeikeən nəhlan məmə otəgətun məmə
rəhatimat wək e nikitəmat in təwir mətuatip. Məto ekotolkeike
məmə itəmat nəkoatol nolən itəm tətuatip, nat əpnapin
netəmim neen koatən məmə wək rəhatimat tərat.

12:21: 2 Kor 13:2 * **13:1:** Dut 19:15 Kəm-naka, Pol tatən məmə rəhan naliwəkən kisil tahmen e nəghatən rəha netəmim kəiu o kisil. **13:1:** Dut 19:15; Mat 18:16; 1 Tim 5:19 **13:4:** Fil 2:7-8 **13:5:** 1 Kor 11:28

8 Tol nəhlan məto-inu okol itɨmat esotolən nat kit itəm tah-
tosɨg-in nɨpahrienən, məto ekotɨtun nolən əm nat itəm tatɨləs-
ipər nɨpahrienən.
9 Nɨkitɨmat tagien nian itɨmat ekotɨtun nolən u, itəm
nəsanənən tɨkə lan, məto nəmegəhən rəhatəmat tatətul
əskasɨk. Kən nəfakən rəhatɨmat otəmat məmə nəmegəhən
rəhatəmat tahmen o nətəu-pənən suatɨp ətuatɨp.
10 Nian io əpəh isəu otəmat, ekəte nəhlan o nat kit. Iərəmərə
tɨnos-ipa rəkɨs nepətən kəm io, məto esolkeikeən məmə nian
ekɨmnə otəmat, ekəike mol əskasɨk etəmat e nepətən əh. In
təmos-ipa nepətən əh məmə ekɨləs-ipər itəmat, sənəmə məmə
ekərəkɨn itəmat.

Namnun nəghatən

11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Inu rəhak namnun nəghatən.
Otagien. Otəuhlin rəhatəmat nolən mɨn. Otəto rəhak
nəghatən. Otuwa e nətəlɨgən kitiəh. Otatɨg e nəmə̈linuən. Kən
Uhgɨn rəha nolkeikeən ne nəmə̈linuən otatɨg itəmat min.
12 Otən təwɨr kəm itəmat mɨn tahmen məmə itəmat kitiəh əm
e Kristo.
13 Iəfak mɨn rafin koatən-ipɨnə təwɨr kəm itəmat.
14 Pəs Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm
itəmat rafin. Kən pəs Uhgɨn otos-ipən rəhan nolkeikeən kəm
itəmat rafin. Kən pəs Narmɨn Rəha Uhgɨn otol nɨkitəmat rafin
tol kitiəh.

13:10: 2 Kor 10:8

Kalesia
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Kalesia
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Kalesia

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak mɨn itəm kotatɨg pis ikɨn e nɨtən Kalesia, inu Ikoniam, Listra, ne Tepe. Pol in təmətuoun niməfak mɨn əh nian in təmaupən maliwək e rəhan naliwəkən mɨn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Nəratən asol kit e niməfak e nian əh rəha Pol. Netəm Iaihluə tepət koatən nɨpahrienən e Iesu Kristo. Kən netəm Isrel tepət koatən nɨpahrienən e Iesu. Məto netəm Isrel neen koatən məmə Iaihluə mɨn itəm kotən nɨpahrienən e Iesu, okotəkəike kətəu-pən lou mɨn rəha Moses, tahmen e nəhg-ipənən. Ilat kəmoatən məmə Iaihluə mɨn okəkəike kəhg-ipən ilat okəmə kotolkeike məmə okotuwa kətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

? Təmətе naoa u o naka? Pol in təmətе naoa u, məmə otəg-ətuatɨp-in nətəlɨgən rəha netəm Isrel itəm koatən məmə Iaihluə mɨn okotəkəike kətəu-pən lou rəha Moses okəmə ilat kotolkeike məmə Uhgɨn in otosmegəh ilat. Pol tolkeike məmə iəfak mɨn okotɨtun məmə nahatətəən in suatɨp itəm Uhgɨn təmol məmə etəmim otətuatɨp e nɨganəmtɨn, kən in tatosmegəh ilat e nɨkin agien. Məto nolən rəha nəhg-ipənən, o nolən rəha wək əskasɨk mɨn, o nolən rəha nətəu-pənən lou, kəsotosmegəhən etəmim. Netəm-iasol rəha niməfak rəha Isrel kəmoatəpələh əpəh Jerusalem moatəghat-in nətəlɨgənən mɨn əh. Kən moatən məmə təwɨr əm məmə Iaihluə mɨn okəsotətəu-pənən lou rəha Moses. Afin e Wək Mɨn 15:1-35.

Pol təmətuoun matəghat kəm ilat

1-2 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm nəkoatəfak latuənu pɨsɨn pɨsɨn mɨn ikɨn Kalesia, io Pol, io aposol kit rəha Uhgɨn, ekatətе naoa u, mɨtahl-ipɨnə kəm itəmat. Io ne piatat mɨn neen itəm koatəfak u ikɨn-u, ekotolkeike məmə ekotən “təwɨr” kəm itəmat. Io u inu, itəm Iesu Kristo ne Tata Uhgɨn kəmiləs-ipər io məmə io rəhalau aposol. Uhgɨn u, in təmɨləs-ipər Iesu taiir-pa mɨn e rəhan nɨmɨsən. Sənəmə etəmim əpnapɨn əm kit təmaun-in io kən mɨləs-ipər io, məto Uhgɨn. !Tol nəhlan, onəkotəkəike motəto!

3 Pəs Uhgɨn, u Tata rəhatat, ne Iesu Kristo, u Iərəmərə rəhatat, ilau okuawte-in nəwɨrən rəhalau kəm itəmat kən muələhəu nəməlinuən tətatɨg otəmat.

4 Iesu Kristo təmegəhan-in atip məmə in otimis o nolən rat
rəhatat, kən miuw rəkis itat e nolən rat min ne nətəligən rat
min rəha nətueintən. In təmimis məto-inu Tata Uhgin tolkeike
məmə in otol mihin.
5 Tol nəhlan, təwir mə kitat okotənwiwi pik Uhgin u rəhatat,
tatuwin, matuwin, namnun tikə. Əwəh. Pəs otol mihin.

Namnusən Təwir kitiəh əm

6 Narmək təmiwig pik otəmat məto-inu roiu agin-əh huə
Uhgin təmaun-in pap itəmat e nəwirən rəha Iesu, təmawte-
in-pinə əpnapin əm kəm itəmat. Məto roiu itəmat nakotapəs
Uhgin, moatagim, moatətəu-pən nəghatən eiueiuə min.
7 Nəghatən min əh sənəmə Namnusən Təwir rəha Uhgin.
Netəmim neen kəmotəuhlin Namnusən Təwir rəha Uhgin
moatən in pisin, kən katən məmə in namnusən təwir, kən
katiuw kalin itəmat lan, kən katərəkin rəhatəmat nətəligən lan.
!Məto Namnusən Təwir kitiəh əm, kən kit min tikə!
8 Nat əpnapin okəmə io, o nagelo kit rəha nego e neai
tətamnus-iarəp nəghatən pisin kit min, itəm təsahmenən e
inun emotən-iarəp rəkis kəm itəmat aupən, pəs Uhgin otiləs-
ipən e Nigəm Asol.
9 Kən ekisimatip min, matən məmə, okəmə suah kit
otamnus-iarəp nəghatən pisin u, təsahmenən e Namnusən
Təwir itəm itəmat ninəmotitun rəkis, pəs Uhgin otiləs-ipən e
Nigəm Asol.
10 Rəhak nəghatən əh in təskasik, kən nat əpnapin əm okəmə
netəmim neen kəsotagienən ron io. Iakolkeike əm məmə niki
Uhgin otagien o nəghatən rəhak. Okəmə iatəghat əh məmə
netəmim neen nikilat otagien ron io, kən ko sənəmə io iolwək
pahrien kit rəha Kristo.

Uhgin Təmaun-in Pol

11 Piak min ne winik min, ekolkeike mə ekən-ipinə ətuatip
kəm itəmat məmə Namnusən Təwir itəm iatən-iarəp nian rafin
sənəmə nat kit itəm təmisi-pən e nətəligən rəha etəmim əm.
12 Namnusən Təwir u, sənəmə suah kit təmos-ipa kəm io, kən
məgətun io lan, məto Iesu Kristo əm in təmerəh e rəhk-kapə.
13 Itəmat ninəmotitun rəkis rəhak nolən min itəm ematol
aupən e nian ematəfak itimat netəm Isrel. Kən emən mə oekoh
rafin netəmim min rəha Iesu, mərəkin-ərəkin agin niməfak,
kən matol nalpinən əskasik kəm ilat.
14 E nian əh, io ematətul-iəkis o nəukət kastom rəha netəm
Isrel, itəm rəhak pipi min kəmotəgətun io lan aupən. Emitun
taprəkis-in io min neen, itəm emotaiir ahmen.

1:4: Kal 2:20 **1:7:** Wək 15:1,24 **1:8:** 1 Kor 16:22 **1:10:** 1 Tes 2:4 **1:11:** Mat 16:17 **1:13:** Wək 8:3 **1:14:** Wək 22:3

15 Nat əpnapiṅ ematərəkiṅ pap rəhan miṅ netəmim, məto
Uhgiṅ təmasəkitun io. Aupən ikiṅ təmiṭəpun kən mawle rəkiṣ
io e nian emətatiḡ əh e nərpi rəhak mama. Kən təmuwa e nian
ətuatip rəhan, in təmaun-in io mə ekuwa io, rəhan etəmim.
16 Kən Uhgiṅ təmerəh e rəhk-kapə, məgətun io e nətiṅ Iesu,
məmə oekitun wir in, kən muwiṅ mamnus-iarəp Namnusən
Təwir rəhan kəm netəm miṅ u sənəmə ilat netəm Isrel, katən
ilat məmə Iaihluə miṅ. E nian əh, io eməsuwiṅən mehm suah
kit mə otəgətun io e Namnusən Təwir əh.
17 Kən io eməsuwiṅən əpəh iliṣ Jerusalem məmə oekehm
netəm miṅ u kəmoatol aposol aupən. Eməsuwiṅən mə
okotəgətun io e Namnusən Təwir rəha Iesu. E nian əh, io
eməsou-pis-pən əpəh ikiṅ kit Arepia, kən matiḡ miṭəliḡ-pa miṅ
muwiṅ əm latuənu kit, nərgiṅ u Tamaskes.
18 Matuwiṅ, matuwiṅ nup kiṣil kiṅəhaluwa miṅəhaluwiṅ
rəkiṣ un, kən io ematiḡ miṭəliḡ-pən miṅ Jerusalem məmə
ekehm Pita. Kən eməsatiḡən tuwəh, emuatiḡ mios nian fiftin
əm.
19 Kən e nian əh, emehm əm Jemes u, pia Iesu, Iərəmərə
rəhatat, məto eməsəplanən aposol miṅ u neen.
20 Iatən pahrien e niganəmti Uhgiṅ məmə nəghatən u,
nipahrienən, sənəmə neiuəən.
21-22 Eməsatiḡən tuwəh əpəh iliṣ Jerusalem. Kən uariṣiḡ un,
emuwiṅ əpəh nitən Siria ne Silisia. Kən e nian əh, netəmim
itəm koatəfak kəm Kristo latuənu piṣin piṣin miṅ nitən Ju-
tia, (nitən asol rəha Jerusalem), ilat kəməsotəplanən əh io
motəruru niganəmtək.
23 Məto kəmoatəto əm namnusən u, netəmim neen
kəmoatən məmə, "Suah əpəh in əpəh, rəhatat tikimir, təmatoh
itat o nəfakən, matərəkiṅ nəmegəhən rəhatat, kən mətalkut
məmə otərəkiṅ miṅ rəhatat nahatətəən. Məto roiu əh, in miṅ
tinatən-iarəp Namnusən Təwir rəha Iesu."
24 Kən ilat kəmotənwiwi pik Uhgiṅ o natimnat miṅ itəm in
təmol e rəhak nəmegəhən, in təməuhlin-pa io ekol nulan.

2

Aposol miṅ neen kəmotegəhan-in wək rəha Pol

1-2 Tatuwiṅ, matuwiṅ minos nup fotin tinuwa minuwiṅ rəkiṣ
un, kən Uhgiṅ təmən-ipa kəm io məmə ekəike miṭəliḡ-pən
miṅ əpəh iliṣ Jerusalem. Kən itimlau Panapas emian kən
miait Taetas itiməhal min məhaluwiṅ. Kən eməhaluwiṅ kiet-
arəpən Jerusalem, emotuəfimiṅ itimat netəm-iasol miṅ əm
rəha niməfak. Nian emotəpələh e nuəfiminən əh, io ematən-
ipən wir nəghatən miṅ itəm ekuwiṅ matən-iarəp kəm Iaihluə

1:15: Aes 49:1; Kal 2:7 **1:18:** Wək 9:26-27 **1:21-22:** Wək 9:30

min, ilat sənəmə netəm Isrel. Emən-ipən wir natimnat min
rafin agin kəm ilat məto-inu esolkeikeən məmə nikilat otəht
məmə rəhak nəghatən təsətuatipən, kən moatən rat rəhak wək,
tol nat əpnapin əm lan, noan tikə.
3 Kən e nian əh, nikik təmatəht pik məmə kətah okotəhai io mə
ekəike mən-ipən kəm Iaihluə min, məmə okəike kəhg-ipən ilat.
Məto kəməsotənən. Kən io kit u, Taetas, in etəm Kris, sənəmə
etəm Isrel, kəsəhg-ipənən əh. Məto ilat kəməsotənən mə okəike
kəhg-ipən.
4 Nənən rəha nəhg-ipənən təmisi-pən e netəmim neen
kəmoateiuə əm məmə ilat piatat min. Kən ilat kəmotalkəlik wir
məmə okotehm-tu məmə itimat ekoatətəu-pən əh Lou, o kəp.
Məto itimat enotiet rəkis minotuwin o Iesu Kristo, kən minotol
kitiəh itimat min, kən itimat sənəmə slef rəha Lou. Məto netəm
min əh, nikilat təməsagienən o rəhatimat nəghatən min, kən
motolkeike məmə okotəgo-pən itat rafin e Lou ne kastom rəha
nəfakən rəha netəm Isrel. Kən kəmotən məmə okəike kəhg-
ipən Iaihluə min tahmen e Taetas.
5 Məto emotən-iəhau ilat məsotolən məmə rəhalat nəghatən
otər maprəkis-in rəhatimat. Kən itimat emotaskəlim əskasik
nəghatən pahrien tətatig e Namnusən Təwir, məmə itəmat
onəkotitun wir.
6 Kən netəmim neen əh-ikin katən ilat məmə ilat netəm-iasol
min rəha niməfak, (məto e nehmən rəhak, etəm tatos nərig
asol, ne etəm təsosən nərig asol, ilau kuahmen ahmen əm.
Kən e niganəmti Uhgin, in təsafinən nərig min əh). Kən netəm
min əh kəməsotəgətunən io e nəghatən wi kit, məmə ekuwin
mamnus-iarəp.
7-8 !Kəpə! Kəməsotolən, məto-inun ilat kəmotitun əm məmə,
e nəsanənən rəha Uhgin, in təmiləs-ipər io məmə io aposol, kən
mitahləpis-pən io mə ekuwin mən-iarəp Namnusən Təwir kəm
Iaihluə min. Kən e nəsanənən əh, tiniləs-ipər rəkis mihin Pita,
məmə in min in aposol. In otatən-iarəp Namnusən Təwir kəm
netəm Isrel.
9 Kən Jemes ne Pita* ne Jon, katən iləhal məmə nəukəti
niməfak miləhal. Nian kəməhaləplan, kən məhalitun məmə
e nəwirən rəha Uhgin, in təmos-ipa wək u e nelmək. Kən
kəhaluwa məhalol sekhan etimlau Panapas məmə itimat eko-
tol əm kitiəh. Kən emotən mə oekotoor wək min. Itimlau
oekian muamnus-iarəp Namnusən Təwir kəm Iaihluə min,
kən iləhal okəhaluwin məhalən-iarəp kəm netəm Isrel.
10 Kən ilat kəmotən-ipa əm nəghatən kitiəh əm məmə
nikitimlau otəkəike matəht ian-rat min əpəh Jerusalem məmə
ekuasitu elat. Məto, nikik tinagien rəkis o wək əh.

2:1-2: Wək 15:2 **2:4:** Kal 1:7; 5:1,13 **2:7-8:** Wək 22:21 * **2:9:** Nəghatən Kris ətuatip tatən nərgi Pita ikin-u məmə, “Sifas.” **2:10:** Wək 11:29-30

Pol təməhai Pita

11-14 Kən uarisig un, emitəlig-pən əpəh ləhau taon kit Antiok.
Nian emətatig ikin əh, kən Pita təmuarisig min muwa. Kən
Pita təmətagwən ilat in min neen koatəfak, məto ilat Iaihluə
min. Kən nian netəmim min rəha Jemes, itəm kəmotisi-pən
Jerusalem motiet-arəpa, ilat kəmotəhai Pita, motəmə, "Iaihluə
min u, okəike kəhg-ipən ilat. Məto okəmə kəsolən, Uhgin okol
təsasituən elat." Kən nəghatən u kəmoatən təmərəkin Pita, mol
taulis kən məgin nuwin minən magwən təlmin netəm kəsəhg-
ipənən ilat. Kən nolən rat əh Pita təmol, miuw e kitat min
neen əpəh Antiok, ilat iəfak min u noanol min rəha Isrel, ilat
min kəmotos o Pita moatol nolən rəha etəmim itəm tatəghat e
nolən kəiu, kən moatəgin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Motatig
kiuw min e Panapas, təgin min ilat. Kən e nian eməplan
məmə ilat kinəsotətəu-pən ətuatipən suatip itəm Namnusən
Təwir tatən, kən eməhai-pən əm Pita e niganəmtilat, matən-
ipən əskasik məmə, "Nat əpnapin ik etəm Isrel, məto nəsosən
əh rəhatat nolən. ?Kən tahro natəkəike kəm netəm min u
kəsəhg-ipənən ilat məmə okəhg-ipən ilat?"

Etəmim itəm otatəhətə e Iesu, Uhgin in otasitu lan

15 Kən e nian əh, io emən-ipən wir kəm Pita məmə
nipahrienən məmə itimlau emiasipən ətuatip e noanol rəha
netəm Isrel. Itimlau sənəmə Iaihluə mil itəm netəm Isrel
nikilat tatəht məmə ilat rafin nol təfagə məto-inu kəsotətəu-
pənən e lou.

16 Məto roiu ekiatun məmə Uhgin təsafinən etəmim kit
məmə in tətuatip e niganəmtin məto-inu in tatətəu-pən ətuatip
Lou rəha netəm Isrel. Etəmim itəm tətahatətə pahrien e Iesu
Kristo, in əmun tətuatip e niganəmti Uhgin. Nətəligən əh in
əh, tol itimat min netəm Isrel, oekotəkəike motahatətə əm
e Iesu Kristo məmə ekotətuatip e niganəmti Uhgin. Uhgin
təsafinən itimat məto-inu ekotətəu-pən Lou, məto in tətafin əm
itimat məto-inu ekotahatətə e Iesu Kristo. Etəmim kit okol
təsətuatipən e niganəmti Uhgin məto-inu in tatətəu-pən pik
Lou.

17 Itimat u netəm Isrel, kən ekotahatətə e Iesu Kristo məmə
ekotuwa motətuatip e niganəmti Uhgin. Məto netəm Isrel
neen, nikilat tatəht məmə itimat nol təfagə məto-inu esotətəu-
pənən lou. ?Tol nəhlan, in Kristo itəm tatol məmə itimat nol
təfagə, o kəp? !Kəp! Sənəmə tol min nəhlan.

18 Məto təfagə pahrien in tol min nulan, okəmə ekitəlig-
pən min matətəu-pən lou. Okəmə ekatol min nəhlan, kən io
esətuatipən e niganəmti Uhgin. Nolən əh tatəgətun əsas əm
məmə io iol təfagə rat.

2:11-14: Wək 11:3 **2:16:** Wək 15:10-11; Rom 3:20-28; Kal 3:11

19-20 Tol nəhlan məto-inu, nian emalkut pɨk o nətəu-pənən
Lou, kən eməplan məmə nolən u təsahmenən məmə tatol io
ekətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Tol nəhlan, emapəs nətəu-pənən
Lou o nuwamən etəm ətuatɨp. Tahmen məmə emɨmɨs, kən
roiu e nəmegəhən wi rəhak, Lou təsərəmərəən lak. Emol
nəhlan məmə ekol əm nətəlɨgən rəha Uhgɨn. In tahmen
məmə itɨmlau Kristo, kəmətu-pər itɨmlau min e nɨg kəməluau.
Nəmegəhən oas rəhak təmɨmɨs. Məto emaiir-pa mɨn itɨmlau
Kristo. Kən roiu u, sənəmə io iatəmegəh, məto Kristo in
tatəmegəh e nɨkik. Kən e nəmegəhən rafɨn rəhak, ekətahatətə
əm e Nətɨ Uhgɨn, itəm təmolkeike pɨk io, kən muwa mɨmɨs mos
megəh io.
21 Nolkeikeən u, Uhgɨn təmawte-in-pa kəm itat, in iahgin
pɨk. Kən okol esərəkɨnən nolkeikeən əh itəm Uhgɨn təmawte-
in-pa əpnapɨn əm. Məto iatəplan məmə itəmat mɨn neen,
nəkoatətəu-pən Lou mə otol itəmat nəkotətuatɨp e nɨganəmtɨ
Uhgɨn. Məto okəmə nəkoatol nəhlan, kən itəmat nəkotol nat
əpnapɨn əm e nɨmɨsən rəha Iesu Kristo

3

Netəm Kalesia kəmotapəs suatɨp

1 !Netəm Kalesia, itəmat nɨnotalməl pɨk! ?Pah təmasɨg itəmat
matuwɨn e suatɨp eko-eko nəhlan? Emotən-iarəp wɨr pap kəm
itəmat məmə Iesu təmos nahməən e rəhan nɨmɨsən otəmat,
məto tahro? ?Okəm-naka suah kit təmos-ipən-os-ipən kəm
itəmat kən miuw rəkɨs itəmat mol itəmat nɨnotalməl pɨk?
2 ?Otən-tu kəm io məmə, Uhgɨn təmos-ipɨnə Narmɨn Rəhan
kəm itəmat məto-inu itəmat nakotətəu-pən Lou, o kəp? Kəpə,
in təmos-ipɨnə kəm itəmat məto-inu itəmat nakotahatətə e
Namnusən Təwɨr rəha Iesu Kristo.
3 ?Tahro? ?Nakotalməl pɨk nəpo lan? Itəmat nəmotətuoun
wɨr nəmegəhən wi rəhatəmat e Iesu Kristo e nasituən rəha
Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən məto roiu, itəmat nɨnotalkut məmə
onəkotapəs, kən motuwa netəm ətuatɨp e rəhatəmat əm
nəsanənən.
4 Nəmoatəto nahməən tepət məto-inu nəmotahatətə e Nam-
nusən Təwɨr. ?Nəmotəto nahməən əh əpnapɨn əm? Kəp,
nahməən əh sənəmə rəha nat əpnapɨn əm.
5 Narmɨn Rəha Uhgɨn təməsolən nat pɨspɨs mɨn kəm itəmat
məto-inu nəkoatətəu-pən Lou. In təmol məto-inu itəmat
nəmotəto Namnusən Təwɨr rəha Iesu Kristo kən itəmat nako-
tahatətə lan.

Nətəu-pənən Lou, ne nahatətəən e Iesu

6 Otətelɨgin-tu nat kit oekən. Suah kit, Epraham, itəm Naoa
Rəha Uhgɨn təməghat-in-iarəp rəkɨs minu lan məmə:

2:19-20: Kal 1:4

"Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, Uhgin
təmən məmə in tətuatip e niganəmtin."
7 E suatip kitiəh əm, netəmim itəm koatahatətə e Uhgin, in
tətafin ilat məmə kotahmen e noanol ətuatip rəha Epraham.
8 Naoa Rəha Uhgin təmən rəkis aupən məmə Uhgin otos
Iaihluə min, kotuwa ron mol ilat kotətuatip e niganəmtin e
nahatətəən rəhalat. Aupən, Naoa Rəha Uhgin təmən-iarəp
nəghatən wir kit kəm Epraham məmə:
"Otisi-pən e rəham noanol, kən ekawte-in rəhak nəwirən e
netəmim rəha noanol min rafin e nətueintən."
9 Kən Uhgin təmawte-in rəhan nəwirən kəm Epraham məto-
inu in təmahatətə əskasik lan. E suatip kitiəh min əm, Uhgin
titun nawte-inən nəwirən kəm netəmim itəm koatahatətə
pahrien lan.
10 Məto netəmim min un, itəm nikilat tatəht məmə ilat
okotos nəmegəhən məto-inun ilat koatətəu-pən rafin nat naka
itəm Lou tatən, netəm min əh, ilat kinotatig rəkis e nelmi
nəratən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə:
"Netəmim itəm kəsotol ətuatipən natimnat min rafin itəm
kotatig e naoa rəha Lou, ilat kinotatig rəkis e nəlmi
nəratən, kən okotəkəike motos nalpinən kit."
11 Kən tol nəhlan, tətuatip əm o kitat məmə suah kit tikə itəm
tatuwa tətuatip e niganəmti Uhgin məto-inu in təmətəu-pən
Lou, məto Naoa Rəha Uhgin tatən min-nulan məmə:
"Etəmim itəm tətahatətə e Uhgin, in tatuwa tətuatip e
niganəmtin, kən in otos nəmegəhən pahrien."
12 Nəghatən əh, tatəghat-in nahatətəən rəhatat e Uhgin.
Nolən rəha nətəu-pənən Lou, in təsahmen-ahmenən e nolən
rəha nahatətəən e Uhgin. In əh, məto-inu nolən rəha nətəu-
pənən Lou, tahmen-pən əm nulan, Naoa Rəha Uhgin tatən
məmə:
"Etəmim itəm tolkeike məmə otos nəmegəhən pahrien məto-
inu tatətəu-pən ətuatip Lou, in otəkəike mol natimnat
min rafin agin itəm Lou tatən."
13 Netəmim rafin agin kəsotol ətuatipən nat naka itəm Lou
tatən. Tol nəhlan, Lou in təmələhəu nalpinən tətatig o kitat
rafin, kən kitat rafin kotatig e nəlmi nəratən. Məto Iesu Kristo
təmimis e nig kəməluau, kən miuw rəkis kitat e nəlmi nəratən
əh. Iesu in təmos nalpinən otat tahmen-pən əm e Naoa Rəha
Uhgin tatən məmə:
"Etəmim kit, itəm kəmohamnu kətu-pər e nig, nolən əh
tatəgətun-pən məmə Uhgin in təmol nalpinən kəm in."
14 Məto roiu, Iesu təmimis nəhlan məmə netəmim əpnapin
min rafin, ilat okotatig e nəwirən itəm Uhgin təmən kəm

3:6: Jen 15:6 **3:8:** Jen 12:3; 18:18; 22:18; Rom 4:3,16 **3:10:** Dut 27:26 **3:11:** Hab 2:4; Kal 2:16 **3:12:** Lev 18:5 **3:13:** Dut 21:23; Rom 8:3

Epraham məmə, in otos-ipən kəm noanol min rəhan. Kən nat əh tol nəhlan məmə inu roiu kitat netəm kotahatətə e Iesu, kitat kotitun nosən Narmin Rəha Uhgin itəm Uhgin təmən məmə otos-ipən kəm netəmim.

Uhgin təmaupən mol nəniəkisən rəhan, məto Lou təmuarisig təsafələn

15-16 Piak min ne winik min, e nəmegəhən rəhatat, kitat kotitun nolən u rəha nəniəkisən. Nian suah kit tatol, okol kəsafələn, kəsətu-pənən kit min. E suatip kitiəh əm, Uhgin təmol nəniəkisən kit kəm Epraham o rəhan kit noanol. Kən e nəghatən əh, təməsənən məmə Uhgin təmən-iəkis noanol min rafin rəha Epraham, məto təmən əm məmə etəmim kitiəh əm otisi-pən e rəhan noanol, etəmim u, in Iesu Kristo.

17 Kən rəhak nəghatən, nipətin tol nulan məmə, aupən, Uhgin təmən-iəkis məmə otətaskəlim nəghatən rəhalau Epraham, məto uarisig nup fo-hanrit-tate təmuwin rəkis, kən Lou təmuwa. Məto Lou əh, okol təsərəkinən nəghatən itəm in təmən kəm Epraham, okol təsafələn nəniəkisən rəha Uhgin.

18 Kən okəmə kitat kotatig e nəwirən rəha Uhgin məto-inun kitat koatətəu-pən Lou u, tatəgətun-pən məmə nəniəkisən itəm Uhgin təmol aupən in nat əpnapin əm. Məto təsolən nəhlan. Məto-inu kitat kotəplan Epraham in təmətatig e nəwirən min rəha Uhgin məto-inu in təmaskəlim-iəkis nəniəkisən rəha Uhgin.

Lou rəhan əh-ikin wək

19 Suah kit otəpanətapəh məmə, "?Okəmə tol nəhlan, kənu Uhgin təmos-ipən Lou kəm Moses o naka?" Kən ekitun nənən kəm itəmat u-roiu məmə nəniəkisən itəm Uhgin təmol kəm Epraham in təmaupən matig, məto Lou in təmuarisig in. Təmuwa məmə otəgətun əm kitat netəmim məmə okotitun məmə kitat nol təfagə rat. Məto Uhgin təmələhəu Lou əh məmə otatig matuwin matuwin mətoarus etəmim u noanol rəha Epraham otaiir-pa otat. Kitat kotitun məmə Lou əh, rəhan wək təwir, məto nikitat otəkəike matəht məmə Lou əh, Uhgin təmaupən mos-ipən kəm nagelo min, uarisig təpanos-ipən kəm etəmim kit u Moses. Moses, in suatip o nos-ipa min Lou kəm itat. Məto nian Uhgin təmol nəniəkisən ilau Epraham, təməsolən nəhlan.

20 Uhgin in təməsolən suatip kit məmə suah un otəghat kəm Epraham. Məto in ətuatip əm təməghat mən-ipən nəniəkisən rəhan e niganəmti Epraham.

21 Kən sənəmə Lou əh təmuwa mə otərəkin nəniəkisən rəha Uhgin. Kəpə, təsolən nəhlan. Okəmə Lou titun nos-ipamən

---

3:15-16: Jen 12:7; 13:15; 24:7 **3:17:** Eks 12:40 **3:18:** Rom 4:14

nəmegəhən wi kəm kitat, kən kitat kapotɨtun nuwamən kətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto təsol mihinən.
22 Məto Lou kit tol nəhlan tɨkə. Məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə nolən rat təməlis rafin kitat. Kən kitat rafin koatətgəhl Lou mɨn. Tol nəhlan məmə, suatɨp kitiəh əm məmə kitat okotos nəwɨrən mɨn rəha Uhgɨn itəm təmən-iəkɨs rəkɨs. Kən suatɨp u məmə koatahatətə e Iesu Kristo.

Nian u-roiu rəha nahatətəən e Iesu Kristo

23 Aupən, Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm Moses, in təmataskəlɨm kitat tiəkɨs, tahmen əm mə kitat kəmotatɨg e kalapus, mətoarus-pa u-roiu, Uhgɨn təmerəh e nɨganəmtɨtat kotəplan suatɨp rəha nahatətəən.
24 Kən Lou əh, in tahmen əm e etəm-iasol kit itəm təmatərəmərə etat, muwa mətoarus-pən nian Kristo təmuwa, məmə e nian əh, kitat kɨnotuwa motətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, məto-inun, kitat kəmotahatətə lan.
25 Məto roiu əh, Lou okol təsərəmərə mɨnən etat, məto-inun nian rəha nahatətəən e Iesu Kristo tɨnəmuwa rəkɨs.

Itəmat rafin kitiəh əm e Iesu

26 Kən məto-inun itəmat nəmotahatətə e Iesu Kristo, itəmat rafin, nenətɨ Uhgɨn mɨn.
27 Kən kɨnol baptais rəkɨs etəmat, məmə itəmat nakotuwa motol kitiəh itəmat min. Tol nəhlan məmə, itəmat nɨnotos nolən wɨr mɨn rəha Iesu tahmen əm məmə nəmotalpin nɨpətɨtəmat e natɨmnat wi.
28 Kən itəmat rafin agɨn nəmotuwa motol kitiəh itəmat Iesu Kristo, kən itəmat rafin nɨnotahmen əm. Təwɨr məmə kitat kəsotoor mɨnən netəmim, nat əpnapɨn okəmə in etəm Isrel o in Iaihluə kit, in slef kit o in sənəmə slef kit, in iərman kit o in pətan kit.
29 Itəmat rafin netəmim rəha Iesu. Tol nəhlan, itəmat noanol mɨn pahrien rəha Epraham. Kən e suatɨp kitiəh əm, nəwɨrən mɨn itəm Uhgɨn təmən-iəkɨs kəm Epraham, itəmat onəkotos motatɨg lan.

4

Kitat nenətɨ Uhgɨn

1 Roiu əh, oekəghat məsɨn mɨn e nolən rəhatat, oekən muəh nimaa nəghatən lan. Okəmə suah kit, in otɨmɨs kənu nətɨn in otos rəhan nəwɨrən mɨn rafin, məto okəmə nətɨn tatəkəku əh, kənu kol təsosən nəwɨrən rəhan. Nətɨn tahmen əm e slef kit, nat əpnapɨn rəhan nəwɨrən mɨn rafin.

3:21: Rom 8:2-4 **3:23:** Kal 4:3 **3:24:** Rom 10:4 **3:26:** Jon 1:12 **3:27:** Rom 6:3 **3:28:** Rom 10:12 **3:29:** Rom 4:13

2 In otəkəike mətatɨg əm e nelmɨ rəhan mɨn, tatuwɨn matuwɨn
mətoarus-pən nian rəhan tata təmən in mɨnɨtun nosən
natɨmnat mɨn itəm rəhan tata təmələhəu kəm in.
3 Kənu kitat mɨn kotahmen-pən əm nəhlan. Aupən kitat
kotahmen əm e suakəku əh. Kitat slef mɨn rəha iərmɨs mɨn
itəm kəmoatərəmərə etat.
4 Məto tɨnuwa e nian ətuatɨp itəm Uhgɨn təmən, kən Uhgɨn
təmahl-ipa nətɨn tuwa, pətan kit təmɨləs taiir-pa e nətueintən,
kən in matətəu-pən wɨr natɨmnat rafin itəm Lou in tatən.
5 Təmol nəhlan məmə otɨkɨs rəkɨs kitat u, Lou təmə̈lis ətain itat,
kənu Uhgɨn otəhl kitat, mɨləs-irəkɨs kitat tahmen əm e nenətɨn
ətuatɨp mɨn.
6 Kənu roiu əh, Uhgɨn tolkeike məmə in otol pəs kitat
kotɨtun məmə kitat nenətɨn mɨn, təmahl-ipa Narmɨn rəha
Nətɨn təmuwa e nɨkitat mɨn rafin, kən matol itat kotaun-in
Uhgɨn məmə, "Tata."
7 O nat əh, kitat sənəmə slef mɨn əm, məto kitat nenəti Uhgɨn
pahrien mɨn. In tatos-ipa natɨmnat wɨr mɨn kəm kitat, itəm in
tɨnəmən rəkɨs məmə otos-ipən kəm nenətɨn mɨn.

Pol nɨkin tɨtahmə o netəm Kalesia

8 Aupən itəmat nəmotəruru Uhgɨn. Itəmat nəmoatəfak əm
iərmɨs mɨn məmə rəhatəmat uhgɨn mɨn, ilat kəmotəlis ətain
itəmat, məto ilat sənəmə ilat uhgɨn pahrien mɨn.
9 Məto roiu əh, nɨnotɨtun Uhgɨn. O təwɨr ilə məmə ekən
nəhlan məmə Uhgɨn tɨnɨtun rəkɨs itəmat. ?Məto ekolkeike
məmə ekətapəh-tu otəmat məmə nəkotɨtəlɨg-pən mɨn o iərmɨs
mɨn o naka? Rəhalat nəsanənən tɨkə, kənu kol kəsotolən-ta nat
wɨr kit kəm itəmat nian kit ne. Təhrol nakotəmə ilat okoatəlis
mɨn itəmat?
10 ?Təhrol itəmat nakotətəu-pən nətuakəmən rəhalat e nian
mɨn rəhalat, ne məwɨg mɨn rəhalat, ne nian asim mɨn, ne nup
mɨn rəhalat o naka? ?Nɨkitəmat təht məmə okol Uhgɨn nɨkin
tagien otəmat ron?
11 !Kəsi nəman! !Io ekatəgɨn agɨn otəmat! !Ekatəplan mə
emol wək pɨk etəmat o nat əpnapɨn əm!
12-13 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, io ekatən əskasɨk kəm itəmat
məmə, aupən itəmat nəməsotatɨgən e Lou kit, kən io emuwa
mehm itəmat koatatɨg, emos nolən rəhatəmat. Eməsətəu-
pənən Lou. Kən roiu, ekolkeike məmə itəmat mɨn onəkotos
nolən rəhak, ekəsolən məmə Lou otaskəlɨm pɨk io tiəkɨs. Itəmat
nɨkitəmat təht u, aupən nian io ematən-iarəp Namnusən Təwɨr
kəm itəmat, məto-inu nɨmɨsən rəhak təmol, kən ekətatɨg kitat
min itəmat. Məto nat əpnapɨn məmə io ematɨmɨs e nian əh,
məto itəmat nəməsotolən io ekəto tərat.

4:3: Kol 2:20 **4:5:** Jon 1:14; Rom 1:3 **4:7:** Rom 8:15-17 **4:10:** Rom 14:5; Kol 2:16

14 Nɨmɨsən rəhak təmaləkiamtə itəmat, məto itəmat
nɨkitəmat təməsəht ratən io, kən məsotən ratən io. Itəmat
nəmoatos wɨr io moatuwɨn e nɨpəg noanimə mɨn rəhatəmat,
tahmen əm məmə io nagelo kit rəha Uhgɨn, o io, io Iesu Kristo.
15 Aupən, itəmat nəmoatolkeike pɨk io, eməplan məmə okol
napotɨtun nolən nat u, napotos-iarəp əm nɨganəmtək u tərat,
kawluin ilau itəm təwɨr kit rəhatəmat, pəs tasitu lak. ?Məto
tɨnahrol əh-roiu?
16 Nɨkik təht məmə, okəmə naka nəghatən mɨn pahrien
rəhak təmol itəmat nakotetəhau io.
17 Iəgətun eiuə mɨn un, koatalkut pɨk məmə onəkotəuhlin
rəhatəmat nətəlɨgən moatətəu-pən ilat. Məto ilat kəsotolən
məmə otasitu etəmat. Kotolkeike əm məmə okotiuw rəkɨs
itəmat ron io məmə itəmat onəkotalkut pɨk o nətəu-pənən ilat.
18 In nat təwɨr məmə nakotalkut pɨk o nolən natɨmnat, məto
nəkotəkəike motalkut o nat itəm in təwɨr, nat əpnapɨn ekətatɨg
kitat min itəmat, o esatɨgən kitat min itəmat.
19 Io mɨn neen, io iatəto tərat agɨn-əh otəmat tahmen-pən
əm e pətan itəm məntaan tɨnatahmə məmə otemək, matuwɨn
matuwɨn mətoarus itəmat nakotos nolən ətuatɨp rəha Iesu
Kristo e rəhatəmat nəmegəhən.
20 Ekolkeike pɨk məmə ekətatɨg kitat min itəmat u-roiu məto-
inu okəmə ekətatɨg, okol esagət pɨkən etəmat. Məto roiu etatɨg
isəu otəmat nəhlan, kən məruru mə ekahrol nulan masitu
etəmat.

Namsu rəha Heka ne Sera

21 Itəmat netəm nakotolkeike pɨk nətəu-pənən Lou,
onəkotuhalpɨn-tu rəhak nəghatən. ?Nəmotəto rəkɨs nat naka
itəm Lou tatən, o nəsotətoən əh?
22 In tatən Epraham itəm təmɨləs nətɨn iərman kəiu. Kit
itəm slef rəha pətan rəhan təmɨləs, kən kit rəhan pətan ətuatɨp
təmɨləs, sənəmə in slef məto pətan əh rəhan.
23 Suakəku itəm pətan slef təmɨləs in təmaiir e nətəlɨgən əm
rəha netəmim. Məto suakəku itəm pətan ətuatɨp əh rəhan
təmɨləs, in təmaiir məto-inu Uhgɨn in tɨnəmən-iəkɨs rəkɨs məmə
pətan əh otɨləs.
24-25 Kən kitat kotɨtun nənən namsu rəha pətan mil əh kən
motəuhlin-pa nɨpətɨn etat. Pətan mil əh ilau katuəgətun nənən
mil itəm Uhgɨn təmol kəm netəmim. Pətan u Heka, in ne
nətɨn mɨn ilat slef mɨn əm, okətaləkiəmtə ilat. Kən pətan əh
Heka, in tahmen e nənən itəm Uhgɨn təmol e nɨtot Sinae əpəh e
nɨtən asol Arepia, ikɨn əh inəh Uhgɨn təmos-ipən Lou ikɨn kəm
Moses. Kən in tahmen mɨn e taon asol kit u Jerusalem itəm
netəm ikɨn kotaskəlɨm əskasɨk Lou, kən ilat kotahmen e slef
mɨn itəm Lou tatəlis ətain ilat.

4:22: Jen 16:15; 21:2 **4:23:** Rom 9:7-9

26 Məto Jerusalem kit mɨn əpəh ilɨs e neai, in tahmen e
pətan itəm sənəmə slef, itəm Lou təsəlis ətainən, kən in mama
rəhatat.
27 Inu nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgɨn tatən nəhlan məmə,
"!Ik u inu, nɨməgɨ-nɨg, agien!
Ik u inu, nəməsətoən nahməən kit o nemə̇kən, agət əfəmə,
məto-inun nɨkim tətagien!
Ik nəməsiləsən suakəku nian kit ne, məto roiu əh, nenətɨm
mɨn tɨnol tepət tepət agɨn, taprəkɨs-in nenətɨ pətan itəm
rəhan iərman təsapəsən."
28 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, itəmat nenətɨ Uhgɨn mɨn məto-
inun təmən-iəkɨs məmə otol mihin. Itəmat onəkotahmen e
Aisak u aupən, nətɨ Sera.
29 Kən aupən suakəku u Ismael, nətɨ Heka, itəm təmaiir
e nətəlɨgən əm rəha netəmim, in təmatərəkɨn pɨk suakəku u
Aisak itəm təmaiir e wək rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn. Kənu
roiu ne, nolən əh tatuwɨn əm nulan, ilat itəm slef rəha Lou
koatərəkɨn kitat itəm kəmotaiir wi e Narmɨn Rəha Uhgɨn e
nahatətəən.
30 ? Məto Naoa Rəha Uhgɨn təmən məmə naka? In təmən
məmə,
"Ik onakəkəike mahl-iarəp pətan un slef ne nətɨn. Ilau kuagɨm
rəkɨs u ikɨn-u, məto-inun, nətɨ pətan əh, in okol təsosən
nəwɨrən kit rəha tata. Nəwɨrən mɨn rafin rəha tata
otuwɨn kəm nətɨ pətan itəm sənəmə slef."
31 Məto kitat u, kitat sənəmə nenətɨ pətan slef, kitat nenətɨ
pətan itəm sənəmə slef.

5

Iesu təmɨkɨs rəkɨs rəhan mɨn netəmim

1 Nian Iesu Kristo təmɨkɨs rəkɨs itat, təmol kitat məmə Lou
təsəlis ətainən kitat. O nat əh inəh, itəmat onəkotəike motətul
əskasɨk. Sotətəu-pənən Lou, məmə otərəmərə etəmat. Lou əh,
tɨtaləkiamtə itəmat, məmə itəmat onəkotuwɨn motol wək mɨn
rəhan.
2 Otətəlɨg-in-tu io. Io Pol iatən nəghatən u kəm itəmat. Okəmə
itəmat onəkotegəhan məmə ilat okotəhg-ipən itəmat, kənu nat
u itəm Iesu təmol təsasitu agɨnən etəmat.
3 Kən io iatagət əskasɨk otəmat məmə etəmim itəm otegəhan
məmə okəhg-ipən in, in otos-ipən atɨp əm in e nelmɨ Lou. Kən
etəmim itəm tətatɨg e nelmɨ Lou, otəkəike matətəu-pən rafin
agɨn natɨmnat mɨn itəm Lou tatən məmə otol.
4 Itəmat u, itəm nakotalkut-alkut o nətəu-pənən Lou məmə
otol itəmat nəkotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, itəmat nɨnotəte

4:26: Hip 12:22; Nol Əpən 21:2,10 **4:27:** Aes 54:1 **4:28:** Jen 15:4-5; Rom 9:7
4:30: Jen 21:10; Jon 8:35

rəkɨs atɨp itəmat o Iesu Kristo. Itəmat nɨnotəhən-ipən rəkɨs
məntaatəmat o nəwɨrən rəha Uhgɨn.
5 Kən məto kitat u, okotələhəu-pən əm rəhatat nətəlɨgən e
Uhgɨn, pəs in otol kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn, məto-inun
kitat kotahatətə əm e Iesu Kristo. Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn,
in otol itat koatətul əskasɨk kən motəsahgin mətoarus nat un
otiet-arəpa.
6 Nian kitat kotuwa motakul-pən e Iesu Kristo, nat əpnapɨn
okəmə etəmim kəməhg-ipən o kəsəhg-ipənən, məto nat asol
un, in rəhatat əm nahatətəən e Iesu Kristo. Nahatətəən əh, in
tol kitat kotolkeike Uhgɨn, motatɨg katol mɨn nolkeikeən kəm
netəmim mɨn.
7-8 Aupən, eməplan itəmat kən mɨtun məmə itəmat nako-
taiu əsanən e suatɨp ətuatɨp e nəmegəhən rəhatəmat, məmə
nakotətoarus mak, məto roiu, nəmotɨtəlɨg. Uhgɨn təmaun-in
rəkɨs itəmat. ?Tol nəhlan, ekolkeike məmə ekətapəh-tu məmə,
pah mɨn kotaiuosɨg e rəhatəmat suatɨp, moatiuw kalɨn itəmat
məmə onakoatətəu-pən mɨn Lou? !Ekɨtun məmə okol Uhgɨn
təsən-iəhauən itəmat nəhlan!
9 In tahmen e nəghatən kit itəm katən nulan məmə,
“Ilat kəmotɨs noanɨg rat kit, tɨnatəwiə, matərəkɨn nətəlɨgən
rəhatəmat.”
10 Məto ekɨtun məmə nɨpahrienən Iərəmərə in otol nətəlɨgən
rəhatəmat tuwa mɨn mol kitiəh kitat min io. Kən io ekɨtun
wɨr məmə etəmim u itəm tatərəkɨn rəhatəmat nətəlɨgən nulan,
nat əpnapɨn in etəm-iasol o in etəm ahrol kit, məto Uhgɨn otol
nalpɨnən kit kəm in.
11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, nəghatən neen itəm katən məmə
io, ekatən-iarəp əh məmə netəm kəmotahatətə e Uhgɨn okəike
kəhg-ipən ilat məmə Uhgɨn otasitu elat. Məto nəghatən əh,
sənəmə nɨpahrienən. Okəmə io ekatən-iarəp nəhlan, kən
netəm mɨn u itəm koatan itəmat min ilat, nɨkilat otagien əm
ron io. !Məto otəplan-tu! Netəm Isrel neen, koatərəkɨn əh io,
koatɨtəp io, moatoh io, məto-inun io iatən-iarəp məmə nɨmɨsən
rəha Iesu e nɨg kəməluau, in əm un, in otosmegəh kitat.
12 !E rəhak nətəlɨgən, netəm mɨn un itəm koatərəkɨn nətəlɨgən
rəhatəmat moatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, təwɨr məmə
ilat okotuwɨn motəte-atɨp ilat mɨn!
13 Məto piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, Uhgɨn təmaun-in itəmat,
kən mɨkɨs rəkɨs itəmat, məmə Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm
Moses in otəsəlisən itəmat. ! Otəto wɨr itəmat! Nɨkitəmat
otəsəhtən məmə, “Təwɨr, io enagɨm rəkɨs e Lou əh. Roiu əh,
io ekɨtun nolən natɨmnat rafin itəm nɨkik tolkeike.” Itəmat,
onakəsotənən nəhlan. Məto nolkeikeən rəhatəmat otəkəike
mol itəmat nɨkitəmat tagien məmə onəkotasitu etəmat mɨn.

5:6: 1 Kor 7:19; Kal 6:15 **5:9:** 1 Kor 5:6 **5:10:** 2 Kor 11:15; Kal 1:7 **5:13:** 1 Pita 2:16

14 Nolən əh, in tatətəu-pən wɨr nəghatən kit rəha Lou, u itəm
tɨtargəfɨmɨn rafin nəghatən pɨsɨn pɨsɨn mɨn rəha Lou, in tatən
məmə, “Ik, onakolkeike netəmim rafin, kən matol təwɨr kəm
ilat, tahmen əm mə ik nakatol atɨp kəm ik.”
15 Itəmat onəkotəkəike katəto wɨr itəmat. Okəmə itəmat
nəkoatol tɨməht kəm itəmat mɨn, nəkotahmen əm e kəi mɨn,
koatus atɨp əm ilat mɨn, kən nəghatən rəhatəmat otərəkɨn
itəmat.

Nolən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn ne nolən rəha netəmim

16 Io, ekolkeike mə ekən nəghatən kit kəm itəmat. Itəmat,
Narmɨn Rəha Uhgɨn otəkəike matit itəmat kən itəmat
nakotətəu-pən, kən itəmat məsotosən nolən rat aupən
rəhatəmat, itəm nəmotos kaiir-pa.
17 Nolən rat aupən əh, inun, nəkoatol natɨmnat tərat itəm
nɨkitəmat tolkeike. Məto nolən əh, in tetəhau nolən rəha
Narmɨn Rəha Uhgɨn. Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn in təsolkeike
mɨnən nolən rat aupən kəmotos kaiir-pa moatol. Nolən mil əh
kətioal təməht kəm ilau mɨn, kən tatol məmə nəkəsotolən nolən
wɨr mɨn itəm nakotolkeike məmə onəkotol.
18 Sotaluinən nat kit, okəmə Narmɨn Rəha Uhgɨn tatit itəmat,
kənu Lou in təsəlis ətain mɨnən itəmat.
19 Kitat kotɨtun əm nolən rat aupən rəha netəmim itəm
kəmotos kaiir-pa moatol. Nɨpɨtan ne nəman ne, koatit anion
ilat mɨn; kən ilat koatol nolən rat rafin itəm tol naulɨsən o
nənən; rəhalat nətəlɨgən tatuwɨn pɨk o nolən rat mɨn əh.
20 Ilat koatəfak kəm narmɨ nat mɨn, moatəmɨk nərɨk, moatos
təmafah rat mɨn, moatol kɨlepa, ne. Kənu moatol mɨn tɨməht,
moatəmou, moatetet, moatol nemə̈ha, moatos-ipər atɨp əm
ilat, moatoor ilat mɨn, kən okəmə rəhalat nətəlɨgən tol pɨsɨn
pɨsɨn, kən ilat koatəhai ilat mɨn.
21 Nɨkilat tətaklə̈h-in natɨmnat rəha netəm pɨsɨn, moatənɨm
nənɨmən mɨn kətapɨs lan, kən moatol lafet katagien lan o
nolən nat tərat mɨn əm, moatol mɨn natɨmnat tepət mɨn tol
nəhlan. !Iatən mɨn tahmən-pən əm məmə emən aupən məmə,
oatəto wɨr itəmat! Məto netəm koatol nolən mɨn əh, okol
ilat kəsotuwamən motatɨg ahgin nərəmərəən Rəha Uhgɨn itəm
tatol əpen-əpenə lan.
22 Məto noa Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm tatəwiə e nəmegəhən
rəha netəmim rəha Uhgɨn, in tol nulan. Ilat koatolkeike
netəmim, kən nɨkilat tətagien, kənu nəmə̈linuən tətatɨg e
nɨkilat, kən rəhalat nətəlɨgən kaifəmə̈h, kən moatasəkitun
etəmim, kən rəhalat nolən in təwɨr təwɨr. Kən netəmim kotɨtun
mə ilat netəm ətuatɨp, koatol noa.
23 Kən ilat netəm mətɨg. Kən nian nətəlɨgən rat tatɨg elat,
ilat kotətul əskasɨk, məsotolən natɨmnat rafin itəm ilat atɨp

---

5:14: Lev 19:18; Rom 13:9 **5:17:** Rom 7:15-23 **5:21:** 1 Kor 6:9-10

kotolkeike nolən. Nolən min u, ilat kotəwir pik, kən nəghatən kit tikə o Lou kit, məmə otən-iəhau itəmat məmə onəkəsotolən natimnat min əh.
24 Kitat u netəm rəha Iesu Kristo, kitat kinəmotapəs rəkis nolən rat min rəhatat, u kəmoatol natimnat min itəm nətəligən əm rəhatat tolkeike. Tahmen əm nulan mə, kəməht-ipən nətəligən rat min rəhatat e nig kəməluau.
25 ! Kotəplan-tu! Narmin Rəha Uhgin in təmos-ipa rəkis nəmegəhən kit kəm kitat, kən təwir məmə kitat okotaliwək e nolən wir min rəhan.
26 Tərat məmə kitat okotausit motos-ipər pik kitat, motiuw-pər nəratən, moatetet kitat min.

6

Təwir məmə kotasitu e katipa əfigəm rəhatat min

1 Piak min ne winik min, okəmə itəmat kit təme e rəhan nəmegəhən, təwir mə itəmat un, Narmin Rəha Uhgin tatit itəmat, onəkotəkəike motasitu lan motəg-ətuatip-in. Məto onakəsotagət pikən lan, onəkotəghat mətig əm kəm in, motol məmə nikitəmat min titahmə ron. Məto otəto min itəmat, məmə nat kitiəh əm itəm itəmat nakotən-iəhau etəmim ron, otəseko-pa minən otəmat.
2 Itəmat onəkotasitu nəhlan etəmat min. Onəkotalis kələh nat əfigəm rəhatəmat min. Okəmə nəkotol nəhlan, kən itəmat nakotətəu-pən wir nat naka itəm Lou rəha Kristo tatən.
3 Təsəwirən məmə kitat okotos-ipər atip kitat. Okəmə suah kit nikin tatəht mə "Io, io etəm agin-əh kit," etəmim un, nikin tateiuə-in, məto in təruru məsəplanən məmə in nat əpnapin əm.
4-5 Məto itəmat onəkotəike motəplan wir-tu natimnat itəm noatol min. Tol nulan məmə, okol etəmim kit in təsakil atipən rəhan wək ne wək rəha suah kit min. Məto in otəkəike mehm wir rəhan pisin əm wək aupən. Məto-inun, netəmim rəhalat wək min tol pisin pisin. Kən ilat koatos katipa əfigəm pisin pisin min e nəmegəhən rəhalat kitiəh kitiəh. Məto təwir məmə etəmim kitiəh nikin otagien o rəhan wək, okəmə rəhan wək təwir əm.
6 Itəmat u, təwir məmə itəmat onəkotawte-in natimnat min neen kəm rəhatəmat nəgətun min, itəm koatəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgin.
7 Oatəto itəmat, soteiuə-in atipən itəmat min məmə itəmat nəkotitun nolən nat əpnapin kit itəm nikitəmat rat aupən nakotolkeike. Kən okol nəkəsotolən ialməl e Uhgin. Ik nəmis noanig naka e rəham nasumən, kən ik onakəhl atip min noan, mun.

5:24: Rom 6:6; Kol 3:5 **5:26:** Fil 2:3 **6:1:** Mat 18:15 **6:2:** Rom 15:1 **6:4-5:** Rom 14:12 **6:6:** 1 Kor 9:11,14

8 Etəmim itəm tatasum-in nolən rat aupən, itəm kəmotos
kaiir-pa moatol, tahmen e noanig rat e rəhan nəmegəhən,
in otəkəike məhl noan tərat mun, kənu noanig un, otoe-in,
nipətin u, Nimisən. Məto etəmim itəm tatis noanig wir, itəm
Narmin Rəha Uhgin təmos-ipən, Narmin Rəha Uhgin otol toe-
in, noan wir kit, kən in otəhl. Nərgin noanig un, in Nəmegəhən
Lilin itəm namnun tikə.
9 Sotəpou-inən nolən itəm təwir, məto-inu kitat okotəhl
noanig wir əh, e nian ətuatip rəhan, okəmə kəsotapəsən wək.
10 Kən nian min rafin itəm kotitun nolən, pəs koatol təwir
kəm netəmim rafin, kən motatig katol tepət min kəm netəm
min u kotahmen e piatat min ne winitat min e Iesu Kristo.

Namnun nəghatən rəha Pol təmən kəm ilat

11 Oekəte rəkis namnun nəghatən rəhak e naoa e nelmək
əm.* Itəmat onəkotəplan məmə leta min rəhak, ilat iahgin min.
12 Netəm Isrel u koatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, ilat
kotausit əm e niganəmtilat min neen o nat u. Məto ilat koatən
nəhlan o nat kitiəh əm, məmə netəm Isrel neen min okəsotolən
nəratən kəm ilat.
13 Kən ne nat kit min, netəm min əh, kotolkeike məmə okəhg-
ipən itəmat məto-inu kotausit əm məmə okotol win etəmat lan.
Kən motiuw kalin itəmat, nakotitəlig motuwin min e nelmi
Lou rəha netəm Isrel. Məto otəplan-tu, ilat min kəsotətəu-pən
wirən natimnat min itəm Lou tatən.
14 Məto io rəhak, io ekəsən wi atipən io o nat kit itəm
emol. Məto ekolkeike məmə ekənwiwi əm nat naka Iərəmərə
Iesu Kristo təmol e nian in təmimis e nig kəməluau. O nat
əh inəh, nolən min rəha nətueintən okol kəsotiuw rəkisən
rəhak nətəligən, kənu netəm e nətueintən itəm kəsotahatətəən
e Uhgin, ilat kəsotolkeikeən nolən itəm iatətəu-pən.
15 Okəmə Uhgin in otol suah kit tuwa in etəm wi, kən in otol
suah əh, tətuatip e niganəmtin, nat əpnapin okəmə kəməhg-
ipən o kəsəhg-ipənən.
16 Kən roiu, ekatəfak o netəm min u koatətəu-pən wir
nəghatən u, ilat noanol ətuatip min rəha Uhgin. Iatəfak məmə,
pəs nəməlinuən rəha Uhgin ne rəhan nasəkitunən otatig olat.
17 Rəhak u namnun nəghatən. Io esolkeikeən məmə suah kit
otən min nat tərat lak. Məto-inun iatəmik əh nəme nimməgəm
itəm kəmaht io e kəpiel apin kən kəmalis io. Nəme nimməgəm
min u, tatəgətun məmə io, slef rəha Iesu.
18 Piak min ne winik min, iatəfak məmə Iərəmərə Iesu Kristo
otawte-in rəhan nəwirən otəmat. Əwəh.

6:8: Rom 8:13 * **6:11:** Nian Pol təməte naoa u, in təməghat, kən suah kit min təməte rəhan nəghatən e naoa. Roiu in tatos pen, kən tatəte atip e nelmin. **6:15:** Kal 5:6; 2 Kor 5:17 **6:17:** 2 Kor 4:10

Efesas
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Efesas
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Efesas

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе naoa u tatuwɨn kəm niməfak əpəh Efesas, kən molkeike məmə ilat okotahl-ipən tuwɨn kəm niməfak pɨsɨn pɨsɨn mɨn iuəhkɨr.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol təməsətеən naoa u məmə otəg-ətuatɨp-in nəratən neen rəha niməfak əpəh Efesas. In təmətе əm məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat. Pol təmətuoun niməfak əpəh Efesas, kən mətatɨg ilat min ilat o nup kɨsɨl. Kən in tolkeike pɨk ilat, kən ilat kotolkeike pɨk in. Efesas in taon asol kit e nɨtən asol u Esia, kən in rum wɨr kit məmə Pol otən-iarəp nəghatən ikɨn rəha Uhgɨn.

?Təmətе naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat. In tolkeike məmə otən-iarəp nolən ətuatɨp, ne wək rəha niməfak itəm in nɨpəti Iesu Kristo, kən nəghatən u tatuwɨn kəm niməfak e ikɨn mɨn rafin.

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgɨn təmɨtəpun
rəkɨs məmə rəhan. Iatən təwɨr kəm itəmat rafin iəfak mɨn
əpəh Efesas itəm nakoataskəlɨm əskasɨk nahatətəən rəhatəmat
e Kristo Iesu.
2 Pəs Uhgɨn u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in
nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəwɨrən itəm Uhgɨn təmos-ipən e Kristo

3 Nənwiwiən tuwɨn o Uhgɨn u Tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo
rəhatat. E Kristo, in təmawte-in o narmɨtat nəwɨrən rafin rəha
nego e neai.
4 Tol nəhlan, məto-inu nian Uhgɨn təməsolən əh neai ne
nɨməptən, məto in təmɨtəpun kitat məmə kotuwa kitiəh kitat
Kristo, kən məmə e nɨganəmtɨn, kitat kotətuatɨp kən kəsehm-
pənən nolən rat kit e kitat.
5 Məto-inu Uhgɨn tolkeike pɨk kitat, uarisɨg in təmol
natɨmnat, məto in təmɨtəpun rəkɨs kitat məmə okotuwa
nenətɨn mɨn e Iesu Kristo. Nat əh tatətəu-pən əm nəwian ne
nat naka itəm in tolkeike.
6 Təmol nəhlan məmə kitat okotənwiwi Uhgɨn o rəhan
nəwɨrən itəm in təwɨr taprəkɨs, nəwɨrən əh itəm təmawte-in
əpnapɨn əm kəm kitat e Nətɨn itəm in tolkeike pɨk.

1:1: Wək 18:19-21; 19:1 **1:3:** Efes 2:6 **1:4:** Jon 15:16 **1:5:** Jon 1:12

7 Məto-inu nɨta Kristo təmaiu, kitat kəmotuwa kitiəh lan, kən
Uhgɨn təmɨkɨs kitat e rəhatat nolən rat mɨn, inəh təmafəl rəkɨs
nolən rat mɨn rəhatat. !Nɨpahrienən, nəwɨrən rəha Uhgɨn in
iahgin taprəkɨs!
8 Kən təmos-ipa nəwɨrən əh itəm təfɨgəm maprəkɨs.
E nenatɨgən ne nɨtunən mɨn rafin rəhan,
9 nɨkin tagien məmə təmol əp kəm kitat nat anion e
nalpəkauən e rəhan nəghatən, itəm in otol e Kristo.
10 Kən inu nalpəkauən. E nian ətuatɨp rəhan, in otəhlman
natɨmnat rafin e neai ne nɨməptən okotuwa ləhau e
nərəmərəən rəha Kristo.
11 Uhgɨn tatol natɨmnat rafin tatuwa tahmen əm məmə inu
təmən mihin. Aupən aupən agɨn in təmɨtəpun kitat məmə
okotuwa rəhan mɨn nian təmiuw-pa kitat kotuwa kol kitiəh
kitat Kristo.
12 Təmol nəhlan məmə itɨmat noanol mɨn rəha Isrel u emo-
taupən katahatətə e Kristo, itɨmat ekotol məmə katɨləs-ipər
nərgɨ Uhgɨn.
13 Kən itəmat Iaihluə mɨn, nəmotuwa kitiəh itəmat Kristo
nian itəmat nəmotəto nəghatən pahrien, namnusən rəha nos-
megəhən. Nəmotahatətə lan, kən Uhgɨn təmos-ipən Narmɨn
Rəhan kəm itəmat tahmen e nəmtətin kit məmə itəmat rəhan
mɨn.
14 Məto-inu kitat kəmotos Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən kitat
kotɨtun wɨr məmə Uhgɨn otos-ipa natɨmnat wɨr mɨn kəm kitat
itəm in təmən-iəkɨs məmə in otol mihin. Kitat okotos natɨmnat
mɨn əh nian Uhgɨn otɨkɨs kitat u rəhan mɨn. Inu otol məmə
netəmim okotənwiwi Uhgɨn məto-inu in ilɨs taprəkɨs.

Nənwiwiən ne nəfakən rəha Pol

15-16 Məto-inu o natɨmnat mɨn u, iatəfak otəmat nian rafin
mətoarus-pa u-roiu, kən iatən tagkiu kəm Uhgɨn otəmat.
Nolən əh emətuoun nian eməto namnusən o rəhatəmat na-
hatətəən e Iərəmərə Iesu, ne rəhatəmat nolkeikeən o iəfak mɨn
rafin.
17 Iatəfak otəmat kəm Uhgɨn itəm in Uhgɨn rəha Iərəmərə
Iesu Kristo rəhatat, kən in Tata itəm katənwiwi katɨsiai-in pɨk
agɨn. Iatəfak məmə in otos-ipɨnə narmɨn rəha nenatɨgən ne
nɨtunən məmə nəkotɨtun wɨr in təhmɨn mɨn.
18 Kən iatəfak mɨn məmə in oterəh e rəhatəmat nətəlɨgən
məmə onəkotɨtun nat naka nəmotələhəu-pən əskasɨk
rəhatəmat nətəlɨgən lan, itəmat itəm Uhgɨn təmaun-in. Kən
iatəfak mɨn məmə onəkotɨtun məmə Uhgɨn otos-ipɨnə nat təwɨr
taprəkɨs kəm itəmat u noatahatətə e Kristo.
19 Kən iatəfak mɨn məmə onəkotɨtun nəsanənən rəhan məmə
in iahgin pɨk agɨn, kən nəsanənən əh tatol wək e nəmegəhən

1:7: Efes 2:7; Kol 1:14 **1:9:** Rom 16:25 **1:10:** Kol 1:16,20 **1:11:** Rom 8:28-29 **1:14:** 2 Kor 1:22 **1:17:** Kol 1:9

rəhatat itəm koatən nipahrienən e Iesu. Kən nəsanənən əh in
tahmen əm e rəhan nəsanənən asol
20 itəm təmol Iesu təmegəh min e nimisən, kən təmol məmə
in təmuwa matəpələh e nikali Uhgin matip e nego e neai, ikin
rəha nəsanənən ne nisiaiiən.
21 Kən Iesu in ilis e netəm-iasol min ne nepətən min rafin,
ne nərəmərəən ne nəsanənən rafin, ne nərig min rafin, e nian
u-roiu, ne e nian itəm otəpanuwa.
22 Kən Uhgin təmələhəu-pən natimnat rafin agin ləhau e
nelkin, kən mol in tuwa rəhn-kapə natimnat rafin, kən inu
otasitu e niməfak.
23 Kən niməfak in nipəti Iesu, kən nalpəkauən rəha Uhgin o
Kristo tatuwa nipahrienən e niməfak, kən e nolən kitiəh əm,
nalpəkauən rəha Uhgin o natimnat rafin tatuwa pahrien e
Kristo.

2

Nəmegəhən wi e Kristo

1 Itəmat u, aupən tahmen əm məmə nəmotimis məto-inu
nəmotəht nəwia Uhgin, kən motol nolən rat min.
2 Nəmotan motol nolən tərat rəha nətueintən, kən moa-
tol nəwia etəm tərəmərə e nəsanənən rəha nəratən rəha
magoagəp. In əm əh narmin rat itəm tatol wək roiu e
nəmegəhən rəha netəm u koatəht nəwia Uhgin.
3 Itimat min emotatig nəhlan itimat min ilat nian kit aupən.
Nikitimat tolkeike nolən rat min, kən itimat emotol nəratən
əh itəm kəmotol nikitimat tagien. Nat naka itəm təmisi-
pən e nikitimat ne nətəligən rat min rəhatimat, məto itimat
emoatətəu-pən əm ilat. Kən nian emotaiir, məto nolən rat
tinatig rəkis e nikitimat, tahmen e netəm əpnapin min. Kən
niki Uhgin titahmə o nolən rat min rəhatimat, kən in otəkəike
mol nalpinən kəm itimat.
4 Məto Uhgin, in tərioah e nolkeikeən o kitat, kən rəhan
nasəkitunən o kitat in iahgin pik.
5 Kən nat əpnapin e nian əh kəmotimis e narmitat o rəhatat
nolən rat min, məto in təmol kitat kotəmegəh kitat Kristo məto-
inu in tolkeike pik kitat. (Otətəlig-in-tu. E nəwirən rəhan, in
təmosmegəh itəmat.)
6 Kən Uhgin təmiləs-ipər kitat, kitat Kristo, kən təmol məmə
kitat kotəpələh kitat Kristo e nego e neai.
7 Uhgin təmol nəhlan məmə e nian itəm otəpanuwa, in
otəgətun rəhan nəwirən itəm in iahgin taprəkis agin-əh, kən

1:19: Kol 1:11 **1:20:** Sam 110:1; 2 Kor 13:4; Kol 2:12 **1:21:** Kol 1:16; 2:10
1:22: Sam 8:6 **1:23:** Rom 12:5; Efes 4:10,15; Kol 1:18 **2:2:** Kol 3:7; Taet 3:3
2:3: Kol 3:6 **2:5:** Kol 1:21; 2:13 **2:6:** Kol 2:12

kitat koatəplan rəhan nəwɨrən e nolən wɨr rəhan kəm kitat e
Kristo Iesu.
8 E nəwɨrən asol rəha Uhgɨn itəm təmawte-in kəm itəmat,
in təmosmegəh itəmat e nahatətəən, kən natɨmnat mɨn əh,
sənəmə itəmat atɨp nəmotol, məto in nat kit itəm Uhgɨn tatos-
ipa əpnapɨn əm kəm itəmat,
9 sənəmə e wək kit itəm itəmat nəmotol, kən tol nəhlan ko
suah kit təsos-ipər atɨpən in ron.
10 Tol nəhlan məto-inu in Uhgɨn itəm tatol wək e nəmegəhən
rəhatat, kən in təmol kitat e Kristo Iesu məmə kitat okotol wək
mɨn itəm kotəwɨr. Wək mɨn u, Uhgɨn tɨnol əpen-əpenə rəkɨs lan
məmə kitat okotol ilat.

Ilat kəmotuwa kitiəh e Kristo

11 Tol nəhlan, itəmat onəsotaluinən məmə nian nəmotaiir,
kən itəmat sənəmə noanol rəha Isrel. Kən netəm Isrel itəm
kɨnəhg-ipən rəkɨs ilat, ilat kəmotən məmə itəmat Iaihluə mɨn
məto-inu kəsəhg-ipənən itəmat. Məto nat u, in nat kit itəm
katol əm e nɨpətɨ etəmim.
12 Kən onəsotaluinən məmə e nian əh, itəmat nəmotətul
isəu o Kristo, itəmat sənəmə netəm Isrel ətuatɨp, məto itəmat
Iaihluə mɨn əm, kən nəniəkɨsən mɨn rəha nasituən rəha
Uhgɨn kəm netəm Isrel aupən itəm kəməlis ilat lan e Uhgɨn,
okol təsuwamən məmə rəhatəmat. Nəmegəhən rəhatəmat
e nətueintən u in təmol nəhlan məmə, nat kit tɨkə məmə
onəkotələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəligən lan, kən itəmat
nəmotəruru agɨn Uhgɨn.
13 Məto itəmat itəm aupən nəmotan isəu o Uhgɨn, nəmotuwa
kitiəh itəmat Kristo Iesu, kən roiu nəmotuwa pahrien o Uhgɨn
e nɨta Kristo.
14 Tol nəhlan məto-inu Kristo pɨsɨn əm təmələhəu
nəmə̈linuən, təmə̈lis noanol rəha Isrel ne Iaihluə mɨn kotuwa
kitiəh məmə ilat netəm kitiəh mɨn əm. Aupən, Lou rəha noanol
mɨn rəha Isrel in tahmen-pən əm e noanapinat iəkɨs kit itəm
təmatoor ilat kən matol məmə ilat koatol tɨkɨmɨr. Məto Kristo
təmətəwɨn noanapinat əh.
15 Təmol nəhlan nian in təmɨmɨs e nɨg kəməluau, kən
təmol məmə kitat okotapəs nətəu-pənən Lou mɨn rafin rəha
noanol mɨn rəha Isrel məmə okotətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
Kristo təmol nəhlan məmə in otol noanol mɨn rəha Isrel ne
Iaihluə mɨn kotuwa kitiəh lan. Kən e nolən əh, in təmələhəu
nəmə̈linuən.
16 Kən e nɨmɨsən rəhan e nɨg kəməluau, Kristo təmɨləs ilat
kotuwa kitiəh, kən mit ilat motɨtəlɨg-pən o Uhgɨn, kən mol
rəhalat tɨməht tauke.

2:9: 1 Kor 1:29-31; 2 Tim 1:9 **2:10:** Taet 2:14 **2:12:** Rom 9:4; Kol 1:21 **2:13:** Kol 1:20 **2:14:** 1 Kor 12:13 **2:15:** Kol 2:14 **2:16:** Sek 9:10; Kol 1:20,22

17 In təmuwa matən-iarəp nəməlinuən kəm itəmat u aupən
nəmotatɨg isəu o Uhgɨn, kən matən-iarəp nəməlinuən kəm
itɨmat u emotatɨg iuəhkɨr o Uhgɨn.
18 Kən roiu o nat naka itəm Kristo təmol, kitat rafin noanol
mɨn rəha Isrel ne Iaihluə mɨn, kotɨtun nuwamən o Tata Uhgɨn
e Narmɨn Rəhan kitiəh əm.
19 Kən tol nəhlan, sənəmə itəmat iapɨspɨs mɨn o netəm ihluə,
məto roiu itəmat natɨg e nego e neai itəmat netəm koatahatətə
e Iesu, kən itəmat nenətɨ Uhgɨn mɨn.
20 Kitat kotahmen e nimə kit rəha Uhgɨn itəm nelkɨ nimə in
Kristo Iesu, kən aposol mɨn ne ien mɨn, ilat nelmɨ nimə asol
mɨn,
21-22 kən Kristo tatɨlpɨn itəmat Iaihluə mɨn e nimə əh tahmen
e nelmɨ nimə mɨn, kən tatiləkɨn nelmɨ nimə mɨn rafin məmə
ilat okotuwa nimə ətuatɨp rəha nəfakən o Iərəmərə, itəm Uhgɨn
tətatɨg ikɨn e Narmɨn Rəhan.

3

Pol təmən-iarəp nalpəkauən anion rəha Uhgɨn

1 O nəghatən mɨn əh, emən-iarəp namnusən rəha Kristo Iesu
kəm itəmat u sənəmə noanol mɨn rəha Isrel, kən roiu etatɨg e
kalapus ron.
2 Itəmat nəkotɨtun rəkɨs məmə Uhgɨn təmos-ipa wək asol u kəm
io məmə ekən-iarəp nəwɨrən rəhan kəm itəmat.
3 Tahmen e nəghatən itəm emətе rəkɨs kəm itəmat, iatən məmə
Uhgɨn pɨsɨn əm təmol əp nat anion rəhan kəm io.
4 Nian onəkotafin nəghatən əh, kən onəkotɨtun rəhak nɨtunən
e nɨpətɨ nəghatən rəha nalpəkauən anion rəha Uhgɨn.
5 Uhgɨn təməsol əpən nat u kəm netəm aupən, məto roiu tɨnol
əp e Rəhan Narmɨn kəm rəhan mɨn aposol mɨn ne ien mɨn itəm
təmɨtəpun rəkɨs.
6 Nat anion əh məmə e namnusən təwɨr əm, netəm u sənəmə
noanol mɨn rəha Isrel, ilat mɨn kəmotuwa kahmen e netəm
Isrel o nosən nəwɨrən rəha Uhgɨn, kən ilat kəmotuwa kitiəh,
kən koatos kələh nəwɨrən rəha Uhgɨn e nəniəkɨsən rəhan e
Kristo Iesu.
7 Io emuwa iolwək rəha namnusən təwɨr əh e nəwɨrən asol
itəm Uhgɨn təmos-ipa əpnapɨn əm kəm io e nəsanənən asol
rəhan.
8 Nat əpnapɨn io ləhau agɨn e netəmim rafin rəha Uhgɨn,
məto e nəwɨrən rəhan, Uhgɨn təmos-ipa wək u, məmə ekən-
iarəp kəm itəmat u sənəmə noanol mɨn rəha Isrel, nəwɨrən mɨn
rəha Kristo itəm ko kitat kəsotɨtunən ilat rafin məto-inu ilat
tepət namnun tɨkə,

2:17: Aes 57:19 **2:19:** Efes 3:6 **2:20:** 1 Kor 3:11 **2:21-22:** 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5 **3:1:** Fil 1:7,13 **3:2:** Kol 1:25 **3:3:** Efes 1:9-10; Kol 1:26 **3:6:** Efes 2:13,16-19 **3:7:** Kol 1:25 **3:8:** 1 Kor 15:9-10

9 kən ekol əp kəm netəmim rafin nolən itəm Uhgɨn təmol
rəhan nalpəkauən anion otuwa met-arəp. Uhgɨn u təmol
natɨmnat rafin, in təmatəhluaig-in nalpəkauən əh nuwəh
rəkɨs.
10 In təmol nəhlan məmə roiu in otol-arəp kəm iərəmərə mɨn
ne nepətən mɨn əpəh e magoagəp rəhan nenatɨgən itəm suatɨp
rəhan tepət tepət. Kən ilat okotəplan rəhan nenatɨgən nian
okotehm niməfak.
11 Inu nalpəkauən rəhan itəm tətatɨg lilɨn, kən təmuwa
nɨpahrienən e Kristo Iesu, Iərəmərə rəhatat.
12 Kən məto-inu o Kristo ne rəhatat nahatətəən lan, ki-
tat kotɨtun nuwamən nian rafin motətul e nɨganəmtɨ Uhgɨn
məsotəgɨnən.
13 Tol nəhlan, ekətapəh otəmat məmə sotolən məmə
nətəlɨgən rəhatəmat teiuaiu o nəratən itəm ekətatɨg lan
ikɨn-u. Iatəto nahməən otəmat, kən in otasitu e rəhatəmat
nəmegəhən.

Nəfakən rəha Pol

14 O natɨmnat mɨn əh itəm io emən rəkɨs, kən iatɨsin nulək
matəfak kəm Uhgɨn Tata,
15 itəm in təmol noanol mɨn rafin e nətueintən ne əpəh e
nego e neai.
16 Nəsanənən ne nolkeikeən ne nenatɨgən rəha Uhgɨn in
tepət təwɨr taprəkɨs, kən ekətapəh o Uhgɨn məmə Narmɨn
Rəhan otol nɨkitəmat təsanən e nat wɨr mɨn əh rəhan
17 məmə e nahatətəən rəhatəmat e Kristo, in otətatɨg kitiəh
e nɨkitəmat. Kən iatəfak mɨn məmə nəmegəhən rəhatəmat
oteiuaiu mamnɨm wɨr e nolkeikeən rəha Uhgɨn
18 məmə itəmat netəm rafin itəm nakoatahatətə e Kristo,
onəkotehm wɨr nolkeikeən asol rəha Kristo, e nəfəməhən
rəhan, ne nepətən rəhan, ne rəhan nərən ilɨs, ne rəhan
neuiaiuən ləhau.
19 Nolkeikeən əh rəha Kristo, okol kəsotɨtun rafinən
məto-inu in iahgin pɨk, məto iatəfak məmə onəkotɨtun wɨr
nolkeikeən əh məmə Uhgɨn otərioah e nəmegəhən rəhatəmat
e nolən wɨr mɨn rafin rəhan.
20 ! Kən pəs kotɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn! E nəsanənən
rəhan itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, in tɨtun nolən
natɨmnat taprəkɨs-in agɨn natɨmnat rafin itəm nɨkitat tatəht o
koatətapəh ron.
21 Pəs kitat niməfak kotol kitiəh kitat Kristo Iesu
moatənwiwi Uhgɨn nian rafin matuwɨn matuwɨn namnun
tɨkə. !Əwəh!

3:12: Jon 14:6; Rom 5:2 **3:18:** Jon 14:23; Kol 1:23; 2:7

4

Kitat kitiəh e Kristo

1 Tol nəhlan, io Pol u ekətatɨg e kalapus o Iərəmərə, iatətapəh
əskasɨk otəmat məmə nəkotatɨg e nəmegəhən kit itəm tətuatɨp
e naunən itəm Uhgɨn təmaun-in itəmat lan.
2 Otos-iəhau atɨp itəmat e natɨmnat rafin, kən motuwa itəmat
netəm mətɨg, kən nətəlɨgən rəhatəmat otəfəməh, kən nian suah
kit otol nat kit təsahmenən e nɨganəmtɨtəmat, kən nɨkitəmat
otəsahmə uəhaiən ron e nolkeikeən rəha Uhgɨn.
3 Narmɨn Rəha Uhgɨn təmeafɨmɨn itəmat, tol nəhlan
onəkotalkut əskasɨk məmə nəkotatɨg kitiəh e nəməlinuən.
4 Kitat nɨpətɨn kitiəh əm, kən Narmɨn Rəha Uhgɨn kitiəh əm, kən
itəmat noatələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən e nat kitiəh
əm, nəwɨrən itəm Uhgɨn təmaun-in itəmat ron.
5 Kən Iərəmərə kitiəh əm, nəgətunən kitiəh əm, baptais kitiəh
əm;
6 kən kitat koatəfak kəm Uhgɨn kitiəh əm u in rəhatat rafin
Tata. In tatərəmərə rafin e kitat, kən tatol rəhan wək e
nəmegəhən rafin rəhatat, kən mətatɨg e nɨkitat rafin.
7 Məto e kitat rafin agɨn kitiəh kitiəh, Kristo təmoor rəhan
nəsanənən o nolən wək pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
8 Tol nəhlan, Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Nian in təmər ilɨs agɨn,
kən mit-iarəp rəhan tɨkɨmɨr mɨn itəm təmol win elat.
Kən təmos-ipən nat wɨr kəm netəmim.”
9 Əplan-tu nəghatən əh məmə, “In təmər.” Nɨpətɨn təmə, Kristo
təmaupən meiuaiu ləhau agɨn, ikɨn-u e nətueintən.
10 Suah u itəm təmeiuaiu-pa, in etəm kitiəh əm itəm in təmər
mɨn ilɨs agɨn-əh maprəkɨs-in neai məmə in otatɨg ikɨn mɨn
rafin.
11 In etəm kitiəh əm itəm in təmos-ipən nəsanənən rəhan kəm
netəmim pɨsɨn pɨsɨn mɨn məmə neen okotuwa aposol mɨn,
neen okotuwa ien mɨn, neen okotuwa netəmim rəha nən-
iarəpən namnusən təwɨr, neen okotuwa pasta mɨn ne iəgətun
mɨn.
12 Kristo təmol nəhlan məmə ilat okotasitu motol əpen-əpenə
e netəmim rəha niməfak, kən netəm rəha niməfak okotol wək
rəha Uhgɨn məmə nɨpətɨ Kristo otəskasɨk,
13 mətoarus kitat rafin kotuwa motol kitiəh e nahatətəən
rəhatat, ne nɨtunən e Nətɨ Uhgɨn, kən moatepət motuwa mo-
tahmen e Kristo itəm in tətuatɨp agɨn.
14 Kən məmə kitat okotapəs nolən mɨn rəha nɨsualkələh itəm
nian rafin koatəuhlin rəhalat nətəlɨgən e nat kɨnotahatətə rəkɨs
lan, tahmen e kɨnu kit itəm peau-peau mɨn kotahl əpnapɨn

4:1: Kol 1:10 **4:2:** Kol 3:12-13 **4:3:** Kol 3:14-15 **4:6:** 1 Kor 12:6 **4:7:** Rom 12:3,6 **4:8:** Sam 68:18 **4:9:** Jon 3:13 **4:11:** 1 Kor 12:28 **4:13:** Kol 1:28

əm kətan. Nətəligən rəhatəmat tatol nəhlan məto-inu suah kit
tatəgətun nat pisin, o suah kit min tatiuw rəhatəmat nətəligən
e nəghatən rəhan itəm nikitəmat təht məmə in təwir, məto e
nipahrienən, suah əh tateiuə.
15 Məto kəp, kitat okəsotolən nəhlan. Okotən əm nipahrienən
e nolkeikeən, kən e nolən əh, e natimnat rafin itəm koa-
tol, okotepət motuwa motahmen e Kristo, itəm in rəhn-kapə
niməfak.
16 Kən Kristo tatol məmə rəhan min netəmim kotuwa kitiəh,
tahmen-pən əm e noanol min itəm koatilpin nipəti etəmim.
Nian nolin-olin nipətin koatol-wir wək ətuatip rəhalat e
nolkeikeən, mol nipətin tatepət matəskasik.

Nolən wi rəha iəfak min

17 E nərgi Iərəmərə iatən əskasik kəm itəmat məmə
onəsotətəu-pən minən nolən rəha netəm min u kəsotənən
nipahrienən e Uhgin. Nətəligən rəhalat tol nat əpnapin lan.
18 Nitunən rəhalat tətan əm əpəh tapinəp ikin, kən moatan
isəu o nəmegəhən itəm Uhgin tatos-ipa məto-inu rəhalat-
kapə tiəkis kən kəsotolkeikeən məmə okotitun Uhgin, kən
kinotəruru nat.
19 Kən məsotaulisən o rəhalat nolən rat min, kən
minotegəhan-in nolən rat min koatərəmərə e nəmegəhən
rəhalat, tahmen e nitəpən nipitan, ne nolən min nəhlan. Kən
nian rafin koatolkeike min məmə okotol təhmin min.
20 !Məto nian kəmatəgətun itəmat e Kristo, nəgətunən in tol
pisin agin-əh e inəh!
21 Kəmatəgətun itəmat e nolən rəha Kristo, kən itəmat rəhan
min, kən kəgətun itəmat e nipahrienən itəm tətatig lan.
22 Kən kəməgətun itəmat nəhlan e nolən min rəhatəmat
aupən məmə, otəhlman rəhatəmat nolən oas min itəm kotərat
tahmen e nat pien kit, kən nolkeikeən tərat min atip koateiuə-
in itəmat.
23 Nəmegəhən ne nətəligən rəhatəmat otəkəike muwa
muwiwi min.
24 Kən itəmat onəkotəkəike motuwa netəm wi min e nolən
min rəhatəmat, itəm Uhgin təmol məmə okotahmen lan, inu
nolən min itəm nikin tətagien lan, ne nolən min ətuatip
pahrien.
25 Tol nəhlan, itəmat rafin nəkotəkəike motapəs nolən rəha
neiueiuəən, məto nakotən nipahrienən kəm itəmat min, məto-
inu kitat nolin-olin nipəti Kristo.
26 Nian nikim titahmə, əsolən nolən rat, kən aluin uəhai əm
məsolən nemə̂ha tətatig lam mətoarus mitgar tuwin miwig,
27 kən əsos-ipənən kuhal kit kəm Setan.

4:16: Kol 1:18; 2:19 **4:17:** Rom 1:21; 1 Pita 1:14 **4:22:** Rom 8:13; Kol 3:9 **4:23:** Rom 12:2 **4:24:** Jen 1:26; Kol 3:10 **4:25:** Sek 8:16; Kol 3:8-9 **4:26:** Sam 4:4; Jem 1:19-20

28 Itəm tətakləh otəkəike məhlman nolən əh, məto in otəkəike
mol atip nat e nelmin, məmə in otol win e nat wir kit itəm titun
nos-ipənən kəm ian-rat min.
29 Əsənən nəghatən rat e nohlim, məto ən əm nat wir itəm
otasitu e netəmim nian kotaliwək e suatip pisin pisin min,
məmə nəghatən əh otawte-in nəwirən rəha Uhgin kəm ilat.
30 Əsotolən Narmin Rəha Uhgin təto nahməən o nolən
rəhatəmat, məto-inu in nəmtətin rəhatəmat məmə itəmat rəha
Uhgin, kən in otiləs-irəkis itəmat e nolən rat min e nian rəha
nosmegəhən.
31 Kən ərakin rafin natimnat min u: nahməən e nikitəmat
itəm tətatig tatuwəh; ne nolən nemə̇haa; ne nolən rəha
nən ratən netəmim; ne nolən rəha nikitəmat ne nohlitəmat
titatiperəh pik tahmen e kaluəluə; ne nolən rəha nərgəhəuən;
ne nolən min rafin itəm okotol nəratən kəm netəmim.
32 Məto otəwir otəmat min, kən motol nikitəmat timətmətig
otəmat min. Kən motaluin nolən rat min itəm nəkoatol etəmat
min, tahmen-pən əm məmə Uhgin təmaluin rəhatəmat nolən
rat min e Kristo.

5

Nəmegəhən e nəhag-əhagən

1 Tol nəhlan, otalkut əskasik məmə onəkotasgəwin Uhgin
məto-inu itəmat nenəti Uhgin min itəm in tolkeike pik itəmat.
2 Kən otaskəlim əskasik nolən rəha nolkeikeən, tahmen əm
məmə Kristo təmolkeike mihin kitat kən muwa mimis otat,
kən nimisən rəhan tahmen e sakrifais kit nəmiəwin təwir itəm
katos-ipən kəm Uhgin mol nikin tagien lan.
3 Məto-inu itəmat netəmim rəha Uhgin itəm nəkotətuatip,
kən itəmat nəsotolən agin nolən rat kit məmə okən rat itəmat
ron, iatən nolən rat min tahmen e nipitan ne nəman ne, koatit
anion ilat min; ne nolən rat rafin itəm tol nauliisən o nənən; ne
netəmim naumis.
4 Kən təsəwirən məmə nakotən nəghatən itəm taulis o nənən,
o nəghatən alməl min, o nəsanən, o nəpoaən. Təsətuatipən
məmə nakotən nəghatən rat min əh, məto otən nəghatən wir
min kəm Uhgin, məmə nikitəmat tagien o natimnat itəm in
təmol otəmat.
5 Kən nəkotəkəike motitun nat u məmə, netəmim itəm
koatitəp nipitan, o netəmim itəm koatol nolən rat itəm tol
nauliisən o nənən, o netəm naumis, ilat min əh ko kəsotuwinən
e nərəmərəən rəha Kristo ne Uhgin, (netəm naumis kotahmen
e netəm koatəfak kəm narmi nat min, rəhalat nautə in uhgin
rəhalat).

4:29: Kol 4:6 **4:30:** Aes 63:10; Efes 1:13-14; 1 Tes 5:19 **4:31:** Kol 3:8 **4:32:** Mat 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 **5:1:** Mat 5:48 **5:2:** Eks 29:18; Hip 10:10 **5:5:** 1 Kor 6:9-10; Kol 3:5

6 Sotegəhan-inən məmə suah kit otiuw-pən itəmat e
nəghatən eiueiuə min rəhan itəm nipahrienən lan tikə. Məto-
inu o nolən rat min əh, Uhgin nikin otərat kən otol nalpinən
kəm netəmim itəm koatəht nəwian.
7 Tol nəhlan, əsotuwinən motan kələh itəmat min ilat motol
nolən rat min itəm koatol.
8 Nian kit aupən, napinəpən tatərəmərə etəmat, məto roiu
itəmat ninotuwa o Kristo kən nəhag-əhagən tinatərəmərə
etəmat. Kən tol nəhlan, otan tahmen e netəm rəha nəhag-
əhagən,
9 məto-inu nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhatəmat tatoe-in
nəwirən, ne nətuatipən, ne nipahrienən.
10 Kən otalkut məmə onəkotegəs-in motitun nolən min itəm
okotol Uhgin nikin tagien lan.
11 Əsotətəu-pənən netəmim rəha napinəpən motol nolən rat
min itəmat min ilat. Noa təwir min e nolən min əh tikə.
Məto otəmki-pa nolən min əh e nəhag-əhagən, kən netəmim
okotitun məmə nolən min əh kotərat.
12 In nauliisən asol o nən-iarəpən nolən anion min rəha
netəm u itəm koatəht nəwia Uhgin.
13 Məto natimnat rafin itəm okotuwa e nəhag-əhagən,
netəmim kotəplan wir məmə ilat kotahro nulan.
14 Tol nəhlan məto-inu nian nəhag-əhagən tatol əp nat kit,
kən in min tatuwa nəhag-əhagən. O nat u inu katən məmə,
“Itəmat u noatapil, otaiir-ta,
otəmegəh e nimisən,
pəs Kristo otasiəgəpin itəmat.”
15 Kən oatəto wir itəmat, məsotatigən məmə netəm kotalməl
ne, məto nəkotatig e nenatigən,
16 kən nian rafin okəmə nəkotəplan suatip o nolən nəwirən
kit, otol, məto-inu roiu kotatig e nian rəha nəratən tepət.
17 Kən tol min-nəhlan, sotalmələn-ta, məto otəkəike
motalkut məmə onəkotitun nat naka itəm Iərəmərə tolkeike.
18 Sotapisən e alikol məto-inu otiuw-pən itəmat e nalmələn,
məto təwir məmə nəmegəhən rəhatəmat otərioah əm e Narmin
Rəha Uhgin.
19 Otəghat kəm itəmat min e napuən min e Naoa rəha
Napuən, ne napuən min rəha niməfak, ne napuən min itəm
tatisi-pən e Narmin Rəha Uhgin. Otan, kən otan napuən min e
nikitəmat kəm Iərəmərə,
20 kən nəkotəkəike moatən kəm Tata Uhgin məmə nikitəmat
tagien o natimnat rafin, kən otən e nərgi Iərəmərə Iesu Kristo.

Nolən rəha netəm kəmotol marit

5:6: Rom 1:18; Kol 2:4,8 **5:8:** Jon 12:36; Efes 2:13; Kol 1:13; 1 Pita 2:9 **5:13:** Jon 3:20-21 **5:14:** Aes 26:19; Rom 13:11 **5:16:** Kol 4:5 **5:18:** Luk 21:34 **5:19:** Kol 3:16 **5:20:** Kol 3:17

21 Otətəlig-in kən motol nəghatən rəhatəmat min məto-inu
nakotisiai-in Kristo.
22 Itəmat nipitan itəm ninotol marit rəkis, otətəlig-in kən
motol nəghatən rəha nəman min rəhatəmat məmə noatol kəm
Iərəmərə.
23 Otol nəhlan məto-inu iərman in tərəmərə e rəhan pətan
tahmen e Kristo in tərəmərə e niməfak u nipətin, kən in rəhan
Iosmegəh.
24 Niməfak tatətəlig-in kən matol nəghatən rəha Kristo,
kən tahmen-ahmen əm, nipitan itəm kinotol marit rəkis
okotəkəike kətəlig-in kən motol nəghatən rəha rəhalat min
nəman e natimnat rafin.
25 Kən itəmat nəman itəm ninotol marit rəkis, otolkeike
rəhatəmat nipitan tahmen əm məmə Kristo təmolkeike
niməfak, kən mos-ipən rəhan nəmegəhən ron.
26 Təmol nəhlan məmə in otol niməfak otətuatip, kən
təmaikuas lan e nəghatən rəha Uhgin, tahmen e nəhau
tətaikuas e netəmim.
27 Təmol min nəhlan məmə Kristo titun nosən rəhan
niməfak muwa ron, kən niməfak u tətuatip wir, kən kəsehm-
pənən nolən rat kit lan, kən in təwir məhag-əhag. Niməfak əh
in tahmen e pətan kit itəm kəmol-pən malə-malə kəm in məmə
otol marit, kən nat kit tikə e nipətin itəm təsətuatipən.
28 Kən e suatip kitiəh əm, nəman okotəkəike motolkeike
rəhalat nipitan min tahmen məmə koatolkeike atip əm
nipətilat. Etəm itəm tolkeike pik rəhan pətan, tolkeike atip in.
29 Otətəlig-in-tu, suah kit tikə itəm tatetəhau atip nipətin,
məto in tətagwən wir kən matehm wir, tahmen əm məmə
Kristo tatol kəm niməfak,
30 məto-inu kitat nəwtain nipətin.
31 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “O nat əh, suah kit otiet
rəkis e rəhan tata ne mama, kən mol kitiəh ilau rəhan pətan,
kən ilau okuea tahmen e nipətin kitiəh əm.”
32 Nəghatən əh in nəghatən wir kit itəm təfigəm, kən nipətin
tatəhluaig. Məto iatən məmə in nimaa nəghatən kit məmə
Kristo ne niməfak, ilau kitiəh.
33 Məto nəghatən əh tatuwa min otəmat. Kən itəmat nəman
kitiəh kitiəh onəkotolkeike rəhatəmat nipitan min tahmen
e nakotolkeike atip min itəmat. Kən nipitan, nəkotəkəike
motisiai-in rəhatəmat nəman.

6

Nolən rəha nisualkələh ne tata ne mama

5:21: 1 Pita 5:5 **5:22:** Kol 3:18; 1 Pita 3:1 **5:23:** 1 Kor 11:3; Efes 1:22 **5:25:** Kol 3:19; 1 Pita 3:7 **5:26:** Taet 3:5 **5:27:** 2 Kor 11:2; Kol 1:22 **5:31:** Jen 2:24; Mat 19:5 **5:32:** Nol Əpən 19:7

1 Itəmat nɨsualkələh. Otol nəwia tata ne mama rəhatəmat
məto-inu rəha Iərəmərə u itəmat, kən nolən əh in tətuatɨp
məmə itəmat nəkotol.
2 Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, “Otos-ipən
nɨsiaiiən kəm rəhatəmat tata ne mama.” Inu tatətul aupən e
lou mɨn itəm nəniəkɨsən kit tətatɨg lan, kən nəniəkɨsən əh tatən
nəhlan məmə,
3 okəmə nəkotol nəhlan, “natɨmnat mɨn e nəmegəhən
rəhatəmat okotaiu wɨr, kən natɨgən rəhatəmat e nətueintən u
otəfəməh.”
4 Tata mɨn. Əsotolən nolən əskasɨk e nenətɨtəmat mɨn məmə
otol nɨkilat təpou mahmə, məto ehm wɨr ilat, məg-ətuatɨp-in
nolən mɨn rəhalat, kən məgətun ilat e suatɨp rəha Iərəmərə.

Nolən rəha slef mɨn ne rəhalat etəm-iasol mɨn

5 Slef mɨn. Otol nəwia netəm-iasol mɨn rəhatəmat e
nətueintən u, otol e nɨsiaiiən, ne nəgɨnən, kən otol e nɨkitəmat
pahrien tahmen əm məmə rəhatəmat etəm-iasol in Kristo.
6 Kən otol nəwialat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm
itəmat lan məmə nɨkilat otətagien otəmat. Məto otol nəwialat
tahmen məmə itəmat slef mɨn rəha Kristo, kən moatol nolən
mɨn itəm Uhgɨn tolkeike e nɨkitəmat pahrien.
7 Otol rəhatəmat wək e nɨkitəmat rafin tahmen-pən əm mə
noatol wək rəha Iərəmərə, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm,
8 məto-inu nəkotɨtun məmə Iərəmərə otos-ipɨnə nətouən kəm
netəmim rafin e nat wɨr mɨn itəm kəmotol, nat əpnapɨn okəmə
in slef kit o in etəm əpnapɨn əm kit.
9 Kən itəmat netəm-iasol mɨn. Otehm mihin mɨn əm
rəhatəmat slef mɨn e suatɨp kitiəh əm. Əsotəghat əskasɨkən kəm
ilat məmə ilat okotol nəwiam, məto-inu nəkotɨtun məmə Etəm-
iasol rəhalat ne rəhatəmat in kitiəh əm əpəh e nego e neai, kən
in tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.

Nuwɨnən e natɨmnat rəha Uhgɨn o nəluagɨnən

10 Namnun nəghatən rəhak tol min-nulan. Otətul əskasɨk
e Iərəmərə ne rəhan nəsanənən asol. 11 Otuwɨn e natɨmnat
rafin rəha Uhgɨn o nəluagɨnən məmə nəkotɨtun nosən nətulən
rəhatəmat nian Setan tatol nalpəkauən e neiueiuəən o nohən
itəmat.
12 Iatən nəhlan məto-inu kitat kəsotəluagɨnən kitat netəmim
rəha nətueintən, məto koatəluagɨn kitat nat pɨsɨn itəm
kəsotəplanən, inəh iərəmərə mɨn, ne nepətən mɨn, ne nat
itəm kotəsanən e nəratən rəha napinəpən roiu e nətueintən,
ne iərmɨs mɨn e magoagəp.

6:1: Kol 3:20 **6:3:** Dut 5:16 **6:4:** Sam 78:4; Prov 22:6; Kol 3:21 **6:5:** Kol 3:22-23; Taet 2:9-10; 1 Pita 2:18 **6:8:** 2 Kor 5:10; Kol 3:24-25 **6:9:** Rom 2:11; Kol 4:1 **6:11:** Rom 13:12; 2 Kor 10:4 **6:12:** 1 Pita 5:8-9

13 Tol nəhlan, otuwɨn e natɨmnat rafin rəha Uhgɨn o
nəluagɨnən məmə nian nəratən itəm Setan tatol otuwa,
nəkotɨtun nosən nətulən rəhatəmat, kən nian nəmol əpen-
əpenə rafin o nəluagɨnən, nəkotɨtun nosən nətulən rəhatəmat.
14 ! Kən, otol əpen-əpenə! Nian nakotətul əskasɨk o
nəluagɨnən, rəhatəmat natɨmnat rəha nəluagɨnən tol min-
nulan:
Otaskəlɨm əskasɨk nəghatən pahrien, inu tahmen e kətəut
itəm nəmotəlis nəlugɨtəmat lan.
Otol nolən rəhatəmat otətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn e na-
hatətəən, inu tahmen e iaen itəm tatətlosɨg-in manɨkɨləhatəm.
15 Otol rəhatəmat nətəlɨgən təskasɨk e namnusən təwɨr rəha
nəməlinuən, inu tahmen e put əskasɨk itəm tətasitu etəmat o
nətulən.
16 Kən nat kit mɨn e in mɨn əh, otahatətə əskasɨk e Uhgɨn,
inu tahmen e sil u in timba asol kit itəm tɨtun nahtosɨg-inən
məwɨəmɨs nɨgəm e nəgənɨn nɨfagə rəha Setan itəm tatuəp.
17 Otən nɨpahrienən e nosmegəhən rəha Uhgɨn, inu tahmen
məmə natuwɨn e hat əskasɨk kəmol e iaen itəm tatəfətain rəhn-
kapətəm.
Otɨtun wɨr Naoa Rəha Uhgɨn, inu tahmen məmə nakos e
naip rəha nəluagɨnən itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatos-ipɨnə kəm
itəmat.
18 Kən otegəhan-in məmə Narmɨn Rəha Uhgɨn otit itəmat e
rəhatəmat nəghatən kəm Uhgɨn e nian rafin, kən otəghat kəm
Uhgɨn e nəfakən e nolən pɨsɨn pɨsɨn mɨn ne nətapəhən mɨn. Tol
nəhlan, otegəs wɨr, kən motəfak nian rafin o iəfak mɨn rafin.
19 Kən otəfak mɨn ron io məmə nian rafin itəm iatəghat, kən
Uhgɨn otos-ipa nəghatən kəm io, məmə esəgɨnən o nən-iarəpən
nat anion rəha namnusən təwɨr itəm Uhgɨn təmol əp kəm kitat.
20 Kən roiu, io ien əhruin rəha Iesu Kristo, məto ekətatɨg
əm e kalapus kəməlis io e sen u iaen, məto-inu iatən-iarəp
namnusən təwɨr əh. Ekəike mən-iarəp namnusən təwɨr əh
məsəgɨnən, kən otəfak ron io məmə ekol min-nulan.

Namnun nəghatən rəha Pol

21-22 Io iakolkeike məmə itəmat nakotəto namnusən rəhak,
kən tol nəhlan, ekahl-ipɨnə Tikikas tɨmnə. In piətat keike kit
itəm tətaiu əskasɨk e wək rəha Iərəmərə ikɨn-u. In otən-iarəp
namnusən rəhatɨmat kəm itəmat məmə io etəhratɨg nulan, kən
namnusən əh otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhatəmat.
23 Pəs Uhgɨn Tata ne Iərəmərə Iesu Kristo okios-ipɨnə
nəməlinuən, ne nolkeikeən, ne nahatətəən.

6:14: Aes 11:5; 59:17; 1 Tes 5:8 **6:15:** Rom 10:15 **6:17:** Hip 4:12 **6:18:** Luk 18:1; Kol 4:2; 1 Tes 5:17 **6:19:** Kol 4:3-4; 2 Tes 3:1 **6:20:** 2 Kor 5:20; Flm 9 **6:21-22:** Wək 20:4; Kol 4:7-8; 2 Tim 4:12

24 Pəs Uhgɨn otawte-in nəwɨrən rəhan kəm netəmim rafin
itəm kotolkeike rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo e nolkeikeən itəm
namnun tɨkə.

Filipae
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Filipae
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Filipae

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak əpəh Filipae.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol in təmətuoun niməfak əpəh Filipae e rəhan naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Nian Pol təmətatɨg e kalapus əpəh Rom, netəm rəha niməfak əpəh Filipae, kəmotahl-ipən Epafrotaetas məmə otəmɨk məni neen muwɨn kəm in. Okəm-naka, niməfak əpəh Filipae in təmətuoun mahl-ipən məni kəm Pol.

?Təmətе naoa u o naka? Pol təmətе naoa u məmə otən tagkiu o niməfak əpəh Filipae o natɨmnat itəm kəmotahl-ipən kəm in. Pol tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat, kən mən-ipən kəm ilat məmə suatɨp kitiəh əm məmə okotagien lan. Iesu Kristo pɨsɨn əm tɨtun nolən ilat nɨkilat tagien, nat əpnapɨn məmə koatatɨg e nian wɨr o nian iəkɨs.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, ne Timoti, slef mil rəha Kristo Iesu, iatuən təwɨr kəm itəmat rafin netəm koatəfak kəm Kristo Iesu əpəh Filipae, ne
netəm-iasol rəha niməfak, ne dikon mɨn.
2 Pəs Uhgɨn u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in
nəwɨrən ne nəmə̈linuən kəm itəmat.

Pol təməfak o netəm Filipae

3 Iakolkeike mə iakən kəm itəmat məmə nian mɨn rafin itəm
nɨkik təht itəmat, iatən kəm rəhak Uhgɨn məmə nɨkik tagien
otəmat.
4 Kən nian rafin e rəhak rafin nəfakən otəmat rafin, iatəfak
əm e nagienən,
5 məto-inu rəhatəmat nawteən təmasitu lak e wək rəha
namnusən təwɨr, e nətuounən, nian nəmotahatətə e namnusən
təwɨr, mətoarus-pa u-roiu.
6 Tol nəhlan ekɨtun wɨr məmə Uhgɨn itəm təmətuoun wək
təwɨr e nəmegəhən rəhatəmat, in otəpanol namnun lan e nian
Kristo Iesu otɨtəlɨg-pa mɨn.
7 Nian rafin, iakolkeike pɨk itəmat, kən ekəike məto
nagienən nəhlan məto-inu itəmat nəmotuwa kotol kitiəh e
nəwɨrən rəha Uhgɨn o wək itəm təmos-ipa kəm io. E nian

1:1: Wək 16:12-40 **1:6:** 1 Kor 1:8

emətatɨg e kalapus, ne nian emətan əm matətul-arəp o nam-
nusən təwɨr məmə in nɨpahrienən, məto itəmat nəmotasitu
lak.
8 Uhgɨn tɨtun məmə iatən pahrien məmə iakolkeike məmə
ekəplan itəmat, məto-inu iakolkeike pɨk itəmat, tahmen əm
məmə Iesu Kristo tolkeike mihin itəmat.
9 Kən inu rəhak nəfakən məmə rəhatəmat nolkeikeən otəwiə
təhmɨn mɨn e nɨtunən nat ne nenatɨgən rafin
10 məmə itəmat onəkotɨtun nehmən nat naka in təwɨr pɨk
agɨn-əh, kən məmə onəkotətuatɨp wɨr, kəsehm-pənən nat tərat
kit etəmat e nian itəm Kristo otuwa mɨn lan.
11 Pəs rəhatəmat nəmegəhən otoe-in noan nəwɨrən ne
nətuatɨpən itəm Iesu Kristo tatol e nəmegəhən rəhatəmat, o
nənwiwiən ne nɨləs-ipərən nərgɨ Uhgɨn.

Nian Pol əpəh e kalapus, netəmim kəmotəto namnusən təwɨr

12 Io mɨn neen, iakolkeike məmə onəkotɨtun məmə nat
əpnapɨn nahməən naka itəm kəmol lak, məto təmasitu pɨk o
nən-iarəpən namnusən təwɨr kəm netəmim tepət,
13 məto-inu tol nəhlan, mopael mɨn itəm koatehm nimə rəha
Sisa, ne netəm pɨsɨn pɨsɨn mɨn tepət, kɨnotɨtun rəkɨs məmə io
etatɨg e kalapus məto-inu io iolwək rəha Kristo.
14 Kən rəhak natɨgən e kalapus təmol məmə iəfak mɨn
iuəhkɨr ilat rafin kəmotahatətə əskasɨk təhmɨn mɨn e Iərəmərə,
kən matol nətəlɨgən rəhalat təskasɨk o nən-iarəpən nəghatən
rəha Uhgɨn məsotəgɨnən.
15 Nɨpahrienən, neen kəmotən-iarəp namnusən təwɨr rəha
Kristo məto-inu koatetet io kən motolkeike məmə okotaprəkɨs-
in io. Məto neen koatən-iarəp əm namnusən təwɨr rəha Kristo
e nətəlɨgən ətuatɨp.
16 Itəm mɨn u nətəlɨgən rəhalat tətuatɨp əm, ilat koatən-iarəp
namnusən təwɨr məto-inu kotolkeike io, kən motɨtun məmə
Uhgɨn təmələhəu-pən io ikɨn-u e kalapus məmə iatətul-arəp o
namnusən təwɨr məmə in nɨpahrienən.
17 Məto neen itəm koatetet io, kəsotən-iarəpən Kristo e
nɨkilat pahrien, məto koatol əm məto-inu kotolkeike məmə
okotɨləs-ipər atɨp ilat, kən nɨkilat təht məmə okotol nəratən
kəm io roiu, nian etatɨg e kalapus.
18 Məto nat əh, nat əpnapɨn əm. Okəmə koatol e nɨkilat
pahrien o kəp, məto nat asol məmə koatən-iarəp namnusən
təwɨr rəha Kristo, kən inu tatol nɨkik tətagien.
19 Pahrien, kən nɨkik otagien mɨn məto-inu ekɨtun məmə e
noa nəfakən rəhatəmat, ne nasituən rəha Narmɨn rəha Iesu
Kristo, in otosmegəh io e nəratən u,

1:10: 1 Tes 5:23 **1:13:** Wək 28:30 **1:19:** 2 Kor 1:11

20 tahmen əm məmə iakolkeike pɨk kən matələhəu-pən rəhak
nətəlɨgən məmə oesolən nat kit itəm otol aulɨs io e nɨganəmtɨ
Uhgɨn. Məto roiu ne nian rafin, nɨkik təskasɨk məmə okəmə
iatəmegəh o ekɨmɨs, məto iatɨsiai-in Kristo e nəmegəhən rəhak.
21 Tol nəhlan məto-inu nəmegəhən rəhak in Kristo əm, kən
okəmə ekɨmɨs, in nat təwɨr taprəkɨs.
22 Okəmə iatəmegəh əh, in təwɨr o nolən wək məsɨn mɨn rəha
Uhgɨn e nətueintən. ?Kən ekɨtəpun itəm pəhruən? !Iəkəruru!
23 Roiu əh suatɨp kəiu katuəməhl aupən in io, məto
iakolkeike ilau kərən. Iakolkeike pɨk məmə iakapəs natɨgən
ikɨn-u muwɨn məplan Kristo itəm in təwɨr agɨn maprəkɨs-in
natɨgən u ikɨn-u.
24 Məto iakəplan məmə ekəike mətatɨg ikɨn-u o nasituən
etəmat.
25 Kən məto-inu ekɨtun məmə inu in nɨpahrienən, kən ekɨtun
məmə oekətatɨg kitat min itəmat, o nasituən etəmat məmə
nahatətəən rəhatəmat otəwiə e nagienən.
26 Kən e nolən əh, nian ekuwa mɨn məplan itəmat, nɨkitəmat
otagien nakotənwiwi Kristo Iesu, məto-inu io emɨtəlɨg-pa mɨn
otəmat.

Nətulən əskasɨk

27 Kən nat asol, itəmat onəkotəkəike motol məmə nolən mɨn
rafin e nəmegəhən rəhatəmat koatos-ipən nɨsiaiiən kəm nam-
nusən təwɨr rəha Kristo. Kən, nat əpnapɨn okəmə ekɨmnə o
esɨmnəən, pəs oekəto məmə nakotətul əskasɨk e nətəlɨgən kitiəh
əm, kən məmə itəmat rafin, itəmat nakotalkut e nətəlɨgən
kitiəh əm o nən-iarəpən namnusən təwɨr,
28 kən məmə nəsotəginən rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn. Inu
nəmtətin kit olat məmə Uhgɨn otərəkɨn ilat, məto in otosmegəh
itəmat. Uhgɨn otol natɨmnat mɨn əh rafin.
29 Otol nəhlan məto-inu in təmegəhan-in məmə
onəkotahatətə e Kristo, kən nat kit mɨn, məmə onəkotos
mɨn nahməən ron.
30 Kitat rafin koatatɨg e nəmouən kitiəh əm, itəm nəmotəplan
e rəhak nəmegəhən aupən, kən roiu nakoatəto məmə ekətatɨg
lan.

2

Kotəkəike kətəu-pən suatɨp rəha Iesu Kristo

1 ?Nɨkitəmat təskasɨk e Kristo məto-inu noatol kitiəh itəmat
min, o kəp? !Əwəh! ?Nakoatəto təwɨr e nolkeikeən rəhan, o
kəp? !Əwəh! ?Moatauilɨm itəmat Narmɨn Rəha Uhgɨn, o kəp? !
Əwəh! ?Moatol təwɨr kəm itəmat mɨn kən moatasəkitun itəmat
mɨn, o kəp? !Əwəh!

1:21: Kal 2:20 **1:23:** 2 Kor 5:8 **1:27:** Efes 4:1; 1 Tes 2:12 **1:29:** Wək 16:19-40

2 Təwɨr, pəs nətəlɨgən rəhatəmat tuwa kitiəh; kən motolkeike
itəmat mɨn; kən motuwa kitiəh e narmɨn ne nətəlɨgən o
natɨmnat itəm nakoatuwɨn ron. Kənu, okəmə nəkoatol
natɨmnat mɨn əh, in otol nɨkik tagien pɨk agɨn.
3 E nolən kitiəh əm, sotolən nat kit məmə itəmat nakotəwɨr
motaprəkɨs-in itəmat mɨn neen, kən sotolən nat kit məmə
nakotɨləs-ipər atɨp itəmat lan. Məto otos-iəhau atɨp itəmat, kən
otətəlɨg-in pɨk itəmat mɨn neen taprəkɨs-in itəmat əm.
4 Kən otasitu etəmat mɨn e nəmegəhən rəhatəmat. Təsəwɨrən
məmə suah kit tatehm atɨp əm rəhan nəmegəhən.
5 Rəhatəmat nətəlɨgən otəkəike mahmen e nətəlɨgən rəha
Iesu itəm tol min-nulan:
6 Kristo in tahmen əm e Uhgɨn
məto in təməsalkutən məmə in otaskəlɨm nepətən rəha Uhgɨn,
7 məto təmapəs rəhan nepətən, kən təmuwa mahmen e iolwək
əm kit, kən təmaiir e nətueintən muwa etəmim əm kit.
8 Kən nian in etəmim kit, nɨpətɨn tahmen əm etat, in təmos-
iəhau atɨp in mol nəwia Tata Uhgɨn e natɨmnat rafin
muwa mətoarus mɨmɨs, itəm kəmol aulɨs in e nɨmɨsən
e nɨg kəluau.
9 Məto-inu təmol nəhlan, Uhgɨn təmɨləs-ipər agɨn in, kən mos-
ipən nərɨg kəm in itəm taprəkɨs-in nərɨg mɨn rafin,
10 məmə e nərgɨ Iesu, natɨmnat rafin itəm koatəmegəh ikɨn
mɨn rafin e neai, ne nətueintən, ne nɨki nɨtən ləhau ikɨn,
okotɨsin nulɨlat motos-ipən nɨsiaiiən kəm in,
11 kən ilat rafin okotən-iarəp məmə Iesu Kristo in Iərəmərə, o
nos-ipənən nɨsiaiiən kəm Tata Uhgɨn.

Itəmat nəkotahmen e nəhag-əhagən e nɨtən mɨn

12 Rəhak netəmim mɨn itəm iakolkeike pɨk, nian emətan
kitat min itəmat, itəmat nəmoatol nəwiak nian rafin. Kən
roiu, məto-inu etatɨg isəu otəmat, itəmat atɨp nəkotəkəike
motalkut əskasɨk məmə nəkoatol nəwiak e natɨmnat mɨn u:
məto-inu nɨnotɨtun rəkɨs nolən əh rəha Kristo, otalkut əskasɨk
o nətəu-pənən suatɨp rəha nosmegəhən. Otətəu-pən suatɨp əh
e nɨganəmtɨ Uhgɨn motasiəp motəgin.
13 Kən otətəu-pən suatɨp əh məto-inu Uhgɨn tatol wək e
nəmegəhən rəhatəmat məmə onəkotolkeike məmə nəkoatol
nəwian, kən tatos-ipɨnə nəsanənən kəm itəmat məmə onəkotol
pahrien nəwian.
14 E natɨmnat rafin itəm nəkoatol, sotəghat-əghatən ron, kən
məsotərgəhəuən ron
15 məmə nəmegəhən rəhatəmat otətuatɨp wɨr, kən kəsehm-
pənən nəratən kit lan, kən itəmat nenətɨ Uhgɨn itəm nolən

2:3: Kal 5:26 **2:4:** 1 Kor 10:24 **2:6:** Jon 1:1-2; 17:5 **2:7:** Jon 1:14; 2 Kor 8:9 **2:8:** Hip 5:8; 12:2 **2:9:** Wək 2:33; Efes 1:20-21; Hip 1:3-4 **2:10:** Rom 14:11 **2:11:** Rom 10:9

eko-eko tikə etəmat, itəm nəkotatig e nəlugi netəm koteko-eko,
iapinəp min. Kən itəmat nakotəhag-əhag tahmen e məhau min
e nətueintən
16 itəm nakotaskəlim wir nəghatən e nəmegəhən. Ken otol
natimnat min əh rafin məmə nian Kristo tatuwa min, kən
ekausit otəmat, kən oekitun məmə esaiu əpnapinən, nahgik
təsikəən o nat əpnapin əm.
17 Nolən rəhatəmat rəha nahatətəən e Uhgin tahmen e sakri-
fais* kit kəm Uhgin. Okəm-naka ekimis, kən muwa mahmen
e sakrifais e wain itəm katəhtəg-pən ilau sakrifais rəhatəmat.
Məto nat əpnapin əm, nikik tagien əm kitat min itəmat.
18 Kən e nolən kitiəh əm, nikitəmat təkəike magien itəmat
min io.

Timoti ne Epafrotaetas

19 Okəmə Iərəmərə Iesu tegəhan-in, iakolkeike məmə ekahl-
ipinə Timoti timnə məplan itəmat məmə nian iakəto nam-
nusən etəmat, kən io min, nikik otagien.
20 Suah kit tikə min u ikin-u itəm rəhan nətəligən tahmen e
rəha Timoti, itəm nikin tatəht pik itəmat.
21 Netəm pisin pisin koatətəlig-in atip əm wək min rəhalat,
məsotətəlig-inən wək rəha Iesu Kristo.
22 Məto itəmat nəkotitun məmə nian rafin tahro nulan Tim-
oti tatol wək rəha Uhgin, kən rəhan wək in təwir, kən tahmen e
suakəku tatol wək ilau rəhan tata, in təmasitu lak e wək rəha
namnusən təwir.
23 Məto-inu o nat əh, nikik tatəht məmə nian oekitun məmə
rəhak natigən otahro nulan, oekahl-ipinə uəhai əm timnə
mehm itəmat,
24 kən ekahatətə e Iərəmərə məmə otəsuwəhən io min ekimnə
mehm itəmat.
25 Məto nikik təht məmə ekəike mahl-ipinə Epafrotaetas
titəlig-pinə məplan itəmat. In piak itəm iatuea kitiəh matioal
wək kitiəh, kən matuəluagin e nəluaginən kitiəh rəha Uhgin.
Aupən nəmotahl-ipa e nərgitəmat məmə otuwa mən-iarəp
kəm io namnusən rəhatəmat, kən məmə otasitu lak.
26 Məto roiu, in tolkeike pik məmə otəplan rafin itəmat, kən
matəto tərat pik məto-inu itəmat ninəto rəkis məmə in tatimis.
27 Pahrien, in təmatimis pik, iuəhkir əm timis. Məto Uhgin
təmasəkitun, məto sənəmə in əm, məto io min, kən təmahtosig-
in nat əh itəm otol nikik titəgit pik.

2:16: Dan 12:3; Fil 1:10; 1 Tes 2:19 * **2:17:** Nian tepət netəm Isrel koatoh nat megəh min motuwaan e nigəm əpəh e Nimə Rəha Uhgin məmə okotəfak. Nian neen koatəhtəg-pən wain o nəhau e nat megəh itəm nigəm tatus tahmen e nos-ipənən kəm Uhgin. **2:18:** Fil 3:1; 4:4 **2:21:** 2 Tim 4:10 **2:25:** Fil 4:18

28 Məto-inu o nat əh, nɨkik tagien pɨk o nahl-ipɨnəən məmə
nɨkitəmat otagien nian onəkotəplan, kən məmə io ekaluin
nɨkik təsəht mɨnən.
29 Nɨkitəmat otəkəike magien məmə onəkotəplan mɨn, tah-
men məmə in piatəmat kit e Iərəmərə. Kən otos-ipən nɨsiaiiən
kəm netəm kotahmen əm lan,
30 məto-inu iuəhkɨr in tɨmɨs o wək rəha Kristo, məsəgɨnən o
rəhan nəmegəhən e nian əskasɨk mɨn məmə in otasitu lak, nian
rəhatəmat suatɨp tɨkə o nasituən.

3

Suatɨp pahrien o nosən nolən ətuatɨp

1 Rəhak mɨn netəmim itəm iakolkeike pɨk, inu namnun
nəghatən rəhak. Otagien o Iərəmərə. Kən ekəte mɨn əm
nəghatən kitiəh itəm eməte kəm itəmat aupən, məto sənəmə
in nat tiəkɨs ron io, kən in otasitu etəmat mahtosɨg-in itəmat
o nəghatən eiueiuə mɨn.
2 Roiu, iatən kəm itəmat məmə, !Oatəto kuri mɨn əh! !Oatəto
netəm koatol nolən rat mɨn! !Oatəto netəm koatəte itəm! Ilat
koatən məmə okəike kəhg-ipən suah kit məmə in otətuatɨp e
nɨganəmtɨ Uhgɨn. Netəm mɨn əh kotahmen e kuri iarupɨn mɨn
itəm koatol nəratən.*
3 Məto kitat u nenətɨ Uhgɨn pahrien mɨn itəm in təməte
rəkɨs nolən rat mɨn e nɨkitat, kən Narmɨn Rəha Uhgɨn tatol
məmə kitat kotɨtun nəfakən kəm Uhgɨn e rəhatat nəmegəhən.
Kən kitat kotausit pɨk e Kristo Iesu kən motagɨle əm lan,
məto sənəmə in nat kit itəm kitat atɨp kəmotol e nɨpətɨtat o
nosmegəhən itat.
4 Məto aupən, rəhak natɨmnat nəhlan tepət itəm emətagɨle
lan o nosmegəhən io. Kən okəmə suah kit nɨkin təht məmə
tɨtun nagɨle əmən e natɨmnat tol nəhlan, məto rəhak natɨmnat
kotol nəhlan taprəkɨs agɨn-əh.
5 Nian emos nian eit ətuatɨp, kən kəməhg-ipən io. Kən io
etəm Isrel, emɨsɨ-pən e noanol rəha Benjamin, tɨpɨk mɨn ilat
mɨn netəm Isrel ətuatɨp, kən io mɨn iatətəu-pən suatɨp kitiəh.
Aupən, io Farisi kit, kən iatətəu-pən wɨr Lou.
6 Emolkeike pahrien e nɨkik rafin məmə ekol Uhgɨn nɨkin
tagien məmə emol nəratən kəm netəm koatahatətə e Iesu.
Kəməsehm-pa-mən nat tərat kit ne e nəmegəhən rəhak məto-
inu emətəu-pən rafin lou mɨn rəha nat Isrel.

---

* **3:2:** Netəmim neen e noanol rəha Isrel kəmotəgətun e nɨməfak məmə okəike kəhg-ipən suah kit, kən in təike mətəu-pən Lou rəha netəm Isrel məmə in otətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto Pol təsolkeikeən ilat məto ilat koateiuə matərəkɨn na-hatətəən rəha nɨməfak. **3:3:** Rom 2:29 **3:4:** Wək 22:3 **3:5:** Luk 1:59; Wək 23:6; 2 Kor 11:22 **3:6:** Wək 8:3

7 Məto natɨmnat mɨn rafin əh itəm emətagɨle elat aupən, kən
nɨkik təht ilat kotəwɨr pɨk agɨn, məto roiu əh iatəplan məmə ilat
nat əpnapɨn əm məto-inu enɨtun nat itəm Kristo təmol.
8 Məto təsolən namnun ikɨn əh. Kən roiu etakil məmə
natɨmnat rafin agɨn, ilat nat əpnapɨn əm məto-inu iatəplan nat
kit itəm in təwɨr pɨk agɨn, məmə ekɨtun Kristo Iesu, Iərəmərə
rəhak. Emapəs rafin ilat o Kristo. Iatakil ilat tahmen e nəme
nərɨk məmə ekɨtun wɨr Kristo,
9 kən məmə ekioal kitiəh itɨmlau min. Uhgɨn təsəplanən io
məmə ekətuatɨp məto-inu io atɨp emətəu-pən ətuatɨp Lou, məto
in tatəplan io məmə ekətuatɨp məto-inu iatahatətə əm e Kristo.
Uhgɨn tatol məmə io etəm ətuatɨp e nahatətəən rəhak.
10 Iakolkeike məmə ekɨtun təhmɨn mɨn Kristo, ne nəsanənən
itəm Uhgɨn təmol in təmegəh mɨn e nɨmɨsən, kən iakolkeike
məmə ekuwa iuəhkɨr ron nian ekəto nahmməən tahmen e
nahmməən itəm in təməto. Kən iakolkeike məmə ekuwa mah-
men lan e nɨmɨsən rəhan,
11 kən e suatɨp əh, ekɨtun nələhəu-pən əskasɨkən rəhak
nətəlɨgən lan məmə, io mɨn, Uhgɨn otol ekəmegəh mɨn.

Pol təmalkut əskasɨk məmə in otɨtun təhmɨn Kristo

12 Esənən məmə enos rəkɨs natɨmnat mɨn əh, kən məmə e
nəmegəhən rəhak əh-roiu, io ekətuatɨp wɨr. Kəp. Məto emɨtəp
mətalkut pɨk məmə ekos maskəlɨm natɨmnat mɨn əh məmə
rəhak, məto-inu Kristo Iesu təmɨtəp io kən maskəlɨm tiəkɨs,
təmol io rəhan, məmə ekos natɨmnat mɨn əh.
13 Piak mɨn, esənən məmə enos rəkɨs natɨmnat mɨn əh. Kəp.
Məto nat kitiəh əm itəm etalkut ron, məmə ekaluin natɨmnat e
məntaak, mətalkut pɨk matos noəh o nat itəm tatəməhl aupən-
in io,
14 kən tahmen e suah kit itəm tətaiu məmə in otol win o
nosən nat kit, kən io etaiu o nosən noan nalkutən rəhak, kən
noan nalkutən əh in nəmegəhən wi e Kristo Iesu itəm Uhgɨn
təmaun-in io məmə ekos.
15 Kən kitat rafin itəm kɨnotəskasɨk rəkɨs e nəmegəhən
rəhatat, okotəkəike motaskəlɨm nətəlɨgən mɨn əh. Məto okəmə
itəmat neen nətəlɨgən rəhatəmat tol pɨsɨn e nat u, pəs Uhgɨn
otol tagəhag kəm itəmat nətəlɨgən itəm tətuatɨp.
16 Məto nat keike məmə kotətəu-pən suatɨp itəm kɨnotɨtun
rəkɨs.
17 Piak mɨn, otuwa kitiəh motətəu-pən nəme nelkək, itəm
itɨmat emotol rəkɨs nəkotəplan, kən otɨsɨlu wɨr netəm koatɨtəp
nəme nelkɨtɨmat.
18 Otətəu-pən nəme nelkək məto-inu enən-ipɨnə rəkɨs kəm
itəmat nian tepət, kən roiu nahui nəmtək tətaiu ron məmə,
netəmim tepət rəhalat naliwəkən tatəgətun məmə ilat tɨkɨmɨr

3:7: Mat 13:44-46 **3:9:** Rom 3:21-22 **3:10:** Rom 6:3-5; 8:17 **3:12:** 1 Tim 6:12,19 **3:14:** 1 Kor 9:24 **3:15:** 1 Kor 2:6 **3:17:** 1 Kor 4:16

min rəha namnusən təwir rəha Kristo məmə in təmimis e nig
kəməluau.
19 Uhgin otərəkin ilat. Koatətəlig-in pik əm nərpilat, məmə
in uhgin rəhalat, kən motausit o nolən natimnat itəm tol
naulisən, kən nətəligən rəhalat tatuwin pik əm o natimnat rəha
nətueintən.
20 Məto kitat netəm rəha nego e neai, koatəsahgin Iosmegəh
itəm otisi-pən e nego e neai, u Iərəmərə Iesu Kristo.
21 Kən in otəuhlin nipətitat rəha nətueintən u, inu nagwənən
nigi mətikolo, kən mol tahmen e rəha Kristo nian təməmegəh e
nimisən. In otol nəhlan e nəsanənən rəhan itəm titun nələhəu-
pənən natimnat rafin e rəhan nərəmərəən.

4

1 Tol nəhlan, rəhak min, otətul eskasik mihin nulan e Iərəmərə.
Iakolkeike itəmat kən molkeike pik məmə ekəplan min itəmat.
Rəhak min netəmim, nəmegəhən rəhatəmat itəm tətuatip tatol
nikik tətagien, kən itəmat noa wək rəhak itəm təwir agin.

Pol təmiləs-ipər nətəligən rəhalat

2 Iuotia ne Sintike, awi, okol nəkuəpəs rəhatəmlau
nərgəhəuən muegəhan e nətəligən rəhatəmlau məto-inu rəha
Iərəmərə kərən u itəmlau.
3 Əwəh, kən ik min, itəm kilau min ik kəmioal wək nuwəh
rəkis, iakolkeike məmə nakasitu e pətan mil u, məto-inu emol
pik wək itiməhal min ilau. Katuasitu lak matuən-iarəp nam-
nusən təwir rəha Iesu Kristo, itimat Klemen ne piak min neen
min itəm kəmotasitu e wək. Uhgin təməte nərgilat e naoa rəha
nəmegəhən.
4 Otagien o Iərəmərə nian rafin. !Kən ekən min, otagien!
5 Otol kəm netəmim məmə okotəplan məmə itəmat netəm
mətig. Kən məsotaluinən məmə otəsuwəhən Iərəmərə titəlig-pa
min.
6 Nikitəmat təsəht pikən natimnat min, məto e natimnat
min rafin, otəfak-pən əm kəm Uhgin o nat naka itəm nako-
tolkeike. Kən nian nakotəfak moatətapəh ron, otən kəm in
məmə nikitəmat tagien o rəhan nəwirən.
7 Kən Uhgin otos-ipən kəm itəmat nəmə̇linuən itəm iahgin
pik taprəkis-in nitunən rafin rəha netəmim. Kən nəmə̇linuən
əh otərəmərə wir e nikitəmat ne nətəligən rəhatəmat məto-inu
nakoatahatətə e Kristo Iesu.
8 Kən roiu piak min, otətəlig-in natimnat min itəm tol
nipahrienən, itəm tətaskəlim nisiaiiən, itəm tətuatip, itəm
nolən rat tikə lan, itəm kitat kotolkeike, itəm nərgilat kotəwir,

---

3:19: Rom 16:18 **3:20:** Efes 2:6,19 **3:21:** 1 Kor 15:28,42-53 **4:1:** 1 Tes 2:19-20 **4:3:** Luk 10:20 **4:5:** Hip 10:25; Jem 5:8-9 **4:6:** Mat 6:25-34; Kol 4:2 **4:7:** Aes 26:3; Jon 14:27; Kol 3:15

itəm kotəwɨr pɨk, itəm netəmim koatənwiwi. Otətəlɨg-in natɨmnat mɨn əh.
9 Otol nat naka itəm eməgətun itəmat lan, itəm nəmotos e
nəmegəhən rəhatəmat, kən otol mɨn nat naka itəm io emən,
kən otol nat naka nəmotehm-pa lak. Nian nəkoatol nəhlan,
kən Uhgɨn itəm tatos-ipɨnə nəməlinuən kəm itəmat, otɨtan
itəmat min e nian mɨn rafin.

Pol nɨkin tagien o nasituən rəhalat

10 Nɨkik tagien iatənwiwi Iərəmərə məto-inu nuwəh məsɨn
nəməsotasituən lak, məto əh-roiu nɨkitəmat tatəht mɨn io.
Nɨpahrienən nəmoatətəlɨg-in pɨk io, məto suatɨp tɨkə məmə
nakotasitu lak.
11 Esənən nat u məto-inu natɨmnat itəm iakolkeike tɨkə ron
io, kəp. Məto-inu roiu ekɨtun məmə nɨkik tagien əm o natɨmnat
itəm iatos.
12 Ekɨtun suatɨp rəha nagienən okəmə rəhak natɨmnat tɨkə,
o okəmə rəhak natɨmnat tepət. Enɨtun rəkɨs suatɨp anion əh
e nian rafin, okəmə nɨgak nagwənən tepət o noan məsɨn əm,
okəmə rəhak nautə tepət o noan məsɨn əm.
13 Məto-inu Kristo tatos-ipa rəhan nəsanənən kəm io, kən
ekɨtun naliwəkən e nəwɨrən o nəratən.
14 Məto itəmat nəmotol nolən təwɨr nian nəmotasitu lak e
nəratən itəm eməta tɨg lan.
15 Nɨpahrienən, itəmat netəm Filipae nɨnotɨtun rəkɨs məmə
nian nəmətuoun motəto namnusən təwɨr e Iesu Kristo, nian
emiet əpəh Masetonia, itəmat əm un nəmotasitu lak e məni.
Niməfak mɨn tɨkə itəm təmos-ipa natɨmnat neen kəm io.
16 Kən nian emuwɨn iuəhkɨr əm, e taon Tesalonaeka, mətatɨg
əpəh ikɨn, nəmotahl-ipa mɨn məni kəm io, kən sənəmə mau
kitɨəh əm.
17 Sənəmə iategəs-in məni məmə nakotos-ipa kəm io, məto
iakolkeike məmə Uhgɨn otəplan nəwɨrən əh kən mətou itəmat
lan.
18 Emos rafin məni itəm nəmotahl-ipa kəm io, kən in tahmen
maprəkɨs məto-inu nian Epafrotaetas təməmɨk natɨmnat mɨn
u muwa kəm io, roiu rəhak natɨmnat rafin tepət. Itəmat
nəmotos-ipən nat kit kəm Uhgɨn tahmen e sakrifais itəm
nəmiəwɨn təwɨr. In tatos əm, nɨkin tətagien ron.
19 Kən Uhgɨn rəhak in otos-ipɨnə kəm itəmat natɨmnat rafin
itəm tətuatɨp o nəmegəhən rəhatəmat. Kən rəhan rafin nos-
ipənən koatɨsɨ-pən e rəhan nautə tepət təwɨr, kən moatuwa e
Kristo Iesu.
20 Pəs netəmim rafin okotɨsiai-in Uhgɨn Tata rəhatat tatuwɨn
matuwɨn namnun tɨkə. Əwəh.

Namnun nəghatən rəha Pol

4:9: Rom 16:20 **4:13:** 2 Kor 12:10 **4:15:** 2 Kor 11:9

21 Iatən təwɨr kəm itəmat rafin itəm nakoatahatətə e Kristo
Iesu. Piatat mɨn ilat min io u ikɨn-u koatən mɨn təwɨr kəm
itəmat.
22 Netəm rafin itəm koatahatətə e Kristo Iesu, koatən-ipɨnə
təwɨr kəm itəmat, kən ilat mɨn əpəh e nimə rəha Sisa koatən
təwɨr pɨk kəm itəmat.
23 Pəs Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm
itəmat rafin.

Kolosi
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Kolosi
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Kolosi

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak əpəh Kolosi, taon asol kit əpəh nɨtən asol Esia.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Katən məmə okəm-naka Epafras təmətuoun niməfak əh Kolosi. Pol təsuwɨnən məplan niməfak əh, məto iəgətun eiueiuə neen kəmotuwa e niməfak. Koatən məmə okotəkəike kətəu-pən suatɨp neen rəha nagwənən ne nənɨmən, kən kəfak kəm nagelo mɨn, moatən məmə Kristo in sənəmə ilɨs pɨk. Koatən məmə koatos nɨtunən neen itəm koatəhluaig, moatən məmə nɨtunən ne nolən rəha etəmim in nat kit itəm iahgin pɨk.

?Təmətе naoa u o naka? Pol təmətе naoa u məmə otoh nəgətunən eiueiuə mɨn itəm koatatɨg e niməfak. Molkeike məmə otən-iarəp məmə Kristo in ilɨs taprəkɨs-in natɨmnat rafin, kən iəfak mɨn okəsotagɨleən e nəgətunən eiueiuə mɨn əh, məto-inu ilat nat əpnapɨn əm.

Pol təmətuoun rəhan nəghatən

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs io məmə rəhan. Itɨmlau piətat Timoti etuatɨg,
2 kən nɨkitɨmlau tətagien məmə iatuəghat kəm itəmat e naoa u, itəm iatuətе matuahl-ipɨnə kəm itəmat netəmim rəha Uhgɨn əpəh Kolosi, inu piak mɨn ne wɨnɨk mɨn e Kristo itəm nakotahatətə əskasɨk lan. Itɨmlau iatuəfak məmə nəwɨrən ne nəməlinuən rəha Uhgɨn Tata rəhatat in otəkəike mətatɨg otəmat.

Pol təmənwiwi Uhgɨn o netəm Kolosi

3 Nian ekoatəfak otəmat kəm Uhgɨn u tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo, kən nian rafin ekoatən tagkiu kəm in o rəhan wək e nəmegəhən rəhatəmat, məto-inu emotəto
4 məmə rəhatəmat nahatətəən təskasɨk ron ne nolkeikeən rəhatəmat tatuwɨn o netəmim itəm koatəfak.
5 Nahatətəən ne nolkeikeən rəhatəmat tol min-nulan məto-inu nəkotɨtun wɨr e nɨkitəmat məmə Uhgɨn otos-ipɨnə kəm itəmat nat naka itəm in təmol əpen-əpenə lan əpəh ilɨs e nego e neai. Nəmotəto rəkɨs natɨmnat mɨn əh e nəghatən pahrien, inu namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo.
6 Ikɨn mɨn e nətueintən u, namnusən təwɨr tatoe-in noan matəwiə matol wi nəmegəhən rəha netəmim. Tol əm mə inu

---

1:4: Efes 1:15-16

nian itəmat nəmotəto motitun nipahrienən əh e nəwirən rəha
Uhgin, kən tatəwiə min matoe e rəhatəmat nəmegəhən.
7 Inu suah u Epafras, tinən rəkis nəghatən u kəm itəmat. In
etəmim wir kit itəm tatos rəhatimlau nəghatən. In etəmim kit
tatətul əskasik o nolən wək rəha Kristo kən mətasitu etəmat.
8 In təmən kəm itimlau nolkeikeən rəhatəmat itəm tatuwin
o netəmim itəm Narmin Rəha Uhgin təmos-ipinə kəm itəmat.

9 Tol min-nulan, e nian itimat emoatəto namnusən əh,
kən ekoatəfak e nian rafin otəmat. Ekoatətapəh-in o Uhgin
məmə in otətəlmin itəmat e rəhan nətəligən ne nenatigən pəs
nəkotitun wir nəwian.
10 Ekoatəfak nulan məmə naliwəkən rəhatəmat otos-ipən
nisiaiən kəm Uhgin pəs tol nikin tətagien ron. Məto-inu
nəmegəhən rəhatəmat tatoe-in noan itəm təwir o wək rafin
rəha Uhgin itəm noatol. Pəs Uhgin otasitu etəmat məmə
nəkotitun wir in.
11 Ekoatəfak məmə nəsanənən asol rəha Uhgin otol itəmat
nakotəsanən e nian nəratən tatuwa. Pəs nəkoatətul əskasik
kən nətəligən rəhatəmat təfəməh, kən nagienən tətatig etəmat,
12 kən nakoatən kəm Tata Uhgin məmə nikitəmat tətagien
o natimat itəm təmol. In təmol itəmat nəkotətuatip, məmə
nəkotitun nosən nautə rəha Uhgin itəm otəpanuwa. Onəkotos
rəhatəmat nautə tahmen e netəmim rafin itəm koatəfak mo-
taliwək e nəhag-əhagən rəha Uhgin.
13 Kən Uhgin təmol nəhlan nian in təmiləs-irəkis kitat
e nərəmərəən rəha napinəpən, minol kitat kinotuwa e
nərəmərəən rəha Nətin itəm in tolkeike pik.
14 Kən nətin təmikis kitat e nalpinən rəha təfagə, inəh təmafəl
kitat e təfagə rat min rəhatat.

Kristo in ilis taprəkis-in
natimnat rafin

15 Nəti Uhgin tahmen-pən əm e rəhan tata itəm kol netəmim
kəsotehmən.
Aupən aupən agin, nian niməptən ne neai ne natimnat rafin
kəmoatikə əh, məto Nətin, in tinimaupən matig rəkis,
kən tol-pən in, in ilis tatərəmərə o natimnat rafin min
u.
16 In ilis məto-inu in təmol natimnat rafin e nətueintən u,
ne neai, natimnat itəm katehm ilat o kəsehmən ilat,
inəh nagelo min, ne iərmis min, ne narmin rat min, ne
iərəmərə min rafin. Kən in təmol natimnat min rafin u
məmə rəhan.

1:6: Efes 1:13; 1 Pita 1:4 **1:8:** Kol 4:12; Flm 23 **1:9:** Efes 1:16-17 **1:11:** Efes 1:19; 3:16 **1:12:** Efes 1:11,18 **1:13:** Luk 22:53; Efes 2:2 **1:14:** Efes 1:7 **1:15:** Jon 1:18; 2 Kor 4:4

17 Kən in tinimaupən matig rəkis e natimnat rafin. Kən
natimnat min rafin koatatig məto-inu nəsanənən rəhan
tətaskəlim ilat.
18 Kən in əm tatətul aupən o niməfak, kən niməfak in tatol wək
tahmen-pən e nipətin, kən in rəhn-kapə.
Kən in nəukəti niməfak, inəh in etəmim itəm in təmaupən
məmegəh lilin e nimisən.
Tol nəhlan, in ilis e natimnat rafin.
19 Məto-inu e nəwia Uhgin, nəmegəhən ne nəsanənən rafin
rəhan tətatig əm e Kristo, kən Kristo in ilis e natimnat
rafin.
20 Kən e Kristo, Uhgin təmələhəu nəmə̇linuən nian nita Kristo
təmaiu e nig kəmə̇luau, kən netəmim, ne nat megəh
min, ne nagelo min, ne iərmis min, ne natimnat rafin
kəmotuwa kuəfimin ilat min e nərəmərəən rəha Uhgin.
E Kristo əm Uhgin təmol natimnat min əh.
21 Aupən ikin, itəmat nəmoatətul isəu o Uhgin, kən itəmat
tikimir min rəhan e nətəligən rəhatəmat, kən nəmoatol təfagə
rat.
22 Məto roiu əh, Uhgin təmol məmə itəmat nəmotuwa kol
kitiəh itəmat min e nimisən rəha Kristo itəm nipətin təməkul
e nig kəmə̇luau. Uhgin təmol mihin əh lan məmə otos itəmat
nakotuwa iuəhkir ron, kən motətuatip e niganəmtin, kən
rəhatəmat nolən rat tikə, kən okol suah kit təsən ratən itəmat.
23 Natimnat min u tol nəhlan okəmə itəmat nəkoatətul
əskasik e rəhatəmat nahatətəən e Iesu. Nəmoatəto namnusən
təwir itəm tatəgətun natimnat itəm Uhgin otol kəm itəmat
əpəh e nego e neai, kən rəhatəmat nətəligən otəkəike matətul
əskasik e natimnat min əh. Namnusən təwir u, itəm nəmotəto
rəkis, kəmamnus-iarəp ikin min e nətueintən, kən io Pol, Uhgin
təmaun-in io məmə iatən-iarəp namnusən təwir əh.
24 Nikik tagien məmə ekatəto nahməən e nipətik o rəhatəmat
nahatətəən. Kristo təməto nahməən e nipətin məmə niməfak
otaiir. Kən e suatip kitiəh əm, io min iatəto nahməən e nipətik
o nipəti Kristo, inu in niməfak, məmə otəwiə məskasik. Kən
tol min-nəhlan, wək itəm Iesu təmətuoun, iakolkeike məmə
iakasitu e wək rəha Iesu o niməfak, kən matəto nahməən ron.
25 Uhgin əm təmiləs-ipər io məmə ekol wək e niməfak rəhan.
Roiu əh, ekitun nasituən etəmat o wək itəm Uhgin təmələhəu-
pən e nelmək. Rəhak wək məmə iatən-iarəp nəghatən min
rafin rəha Uhgin pəs nəkotitun wir,
26 nəghatən əh in nalpəkau anionən rəha Uhgin itəm
təmatəhluaig o netəmim rafin aupən ikin, məto roiu əh Uhgin
tinuhapik nipətin kəm rəhan netəmim.

1:17: Jon 1:1; 8:58 **1:18:** Wək 26:23; Efes 1:22-23; Nol Əpən 1:5 **1:19:** Kol 2:9 **1:20:** Efes 1:10 **1:21:** Rom 5:10; Efes 2:12 **1:22:** Rom 5:10; Efes 5:27 **1:26:** Rom 16:25-26; Efes 3:2-9

27 Kən Uhgɨn nɨkin tagien əm məmə otən-iarəp natɨmnat
wɨr mɨn rəha Iesu kəm itəmat, netəm naihluə mɨn u kəsənən
mə itəmat netəm Isrel, məmə onəkotɨtun mɨn. Nalpəkau
anionən itəm təwɨr rəha Uhgɨn, in tol min-nulan, Kristo təmos
nɨkitəmat, kən nəkotɨtun motahatətə lan məmə onəkotos
rəhan nəwɨrən itəm təwɨr agɨn-əh əpəh e nego e neai.
28 Kən itɨmat ekoatən-iarəp Kristo kəm netəmim rafin. Kən
ekoatən əskasɨk moatəhgaiir e nɨkilat, kən moatəgətun ilat
e nenatɨgən wɨr, məmə ilat kotuwa iəfak mɨn itəm koatətul
əskasɨk e rəhalat nahatətəən e Kristo.
29 Iatol wək əskasɨk o nat əh, kən e nian rafin iatol wək
əskasɨk pɨk e nəsanənən asol rəha Kristo itəm tatol wək e
nəmegəhən rəhak.

2

Nəkotəkəike motahatətə əskasɨk e Iesu

1 Iakolkeike məmə nəkotɨtun mə iatol wək əskasɨk pɨk otəmat
netəm Kolosi, ne netəm Laotisia, ne neen mɨn itəm koatəfak
məto esehmən ilat.
2 Iatol wək nəhlan o nɨləs-ipərən nətəligən rəhatəmat rafin,
nian itəmat nakotɨlpɨn wɨr nɨkitəmat məmə nɨkitəmat otol
kitiəh əm, kən natɨmnat mɨn u in tatuwa nian nakoatolkeike
itəmat mɨn. Kən iatol wək məmə itəmat rafin onəkotos
nɨtunən təwɨr itəm otol nɨkitəmat təsanən, kən in otol mɨn
məmə nəkotɨtun wɨr nəghatən pahrien rəha Uhgɨn itəm aupən
təmatəhluaig məto roiu tɨnet-arəp. Kən nalpəkauən anion əh,
in Kristo,
3 itəm Uhgɨn təmərgətain nenatɨgən ne nɨtunən wɨr mɨn rafin
rəhan tətatɨg lan.
4 Io iatəghat nulan kəm itəmat o nahtosɨg-inən nəghatən
eiueiuə mɨn rəha netəmim itəm tətehen o niuw-rəkɨsən
rəhatəmat nətəligən.
5 Tol mə etatɨg pap isəu otəmat, məto nɨkik tatəht pɨk
itəmat. Kən nɨkik tagien pɨk məto-inu eməto məmə rəhatəmat
nətəligən kitiəh əm, kən itəmat nakotahatətə əskasɨk əm e
Kristo.

Rəhatəmat nəmegəhən otəkəike mətatɨg əm e Kristo.

6 Məto-inu itəmat nəmotos Kristo Iesu məmə in Iərəmərə
rəhatəmat, kən nəkotəkəike moatətəu-pən əskasɨk in.
7 Otaskəlɨm Kristo tiəkɨs tahmen e nokɨ nɨg tateiuaiu mɨləs
nəptən, kən pəs rəhatəmat nəmegəhən təwiə məskasɨk lan. Pəs
rəhatəmat nahatətəən otəkəike məwiə matəskasɨk e nian rafin,
nahatətəən inu kəməgətun itəmat lan aupən. Kən nian rafin
okotəike moatən kəm Uhgɨn məmə nɨkitəmat təmər mərioah e
nagienən o natɨmnat itəm təmol otəmat.

1:29: Efes 3:7,20; Fil 4:13 **2:3:** 1 Kor 1:24,30 **2:4:** Rom 16:18 **2:5:** 1 Kor 5:3 **2:7:** Efes 3:17

8 Oatəto wɨr itəmat məmə netəmim kəsotatuən itəmat e
iəgətun eiueiuən rəhalat. Nəgətun eiueiuən əh tatətəu-pən
nətəlɨgən rəha netəmim əm ne nəukəti lou mɨn itəm tatəghat-
in natɨmnat rəha nətueintən əm. Nəghatən mɨn əh tatɨsɨ-pən o
nətəlɨgən oas mɨn rəha netəmim, məto kəsotɨsɨ-pənən o Kristo.
9 Kən Kristo in Uhgɨn. Kən in təmuwa mos nɨpəti etəmim
tahmen e kitat, kən natɨmnat rafin rəha Uhgɨn tətatɨg lan.
10 Kən nian nəmotahatətə e Kristo, kən Uhgɨn in təmos-
ipən natɨmnat rafin rəha nəwɨrən kəm itəmat. Kən Kristo
tatərəmərə e netəmim ne natɨmnat rafin itəm koatərəmərə e
nətueintən ne neai.
11 Kən nat kit mɨn e Kristo, nian itəmat nəmotahatətə lan,
kən in təməhg-ipən itəmat. Məto sənəmə nəhg-ipənən rəha
nɨpətɨn itəm netəmim koatol, məto nəhg-ipənən rəha nɨkitəmat
itəm Iesu tatol. In təməte rəkɨs nətəlɨgən ne nolən rat mɨn e
rəhatəmat nəmegəhən.
12 Kən e nian itəm kəmau-təlɨmin itəmat e nəhau, in
nəmtətin kit məmə nəmegəhən aupən rəha təfagə rat
rəhatəmat koatɨmɨs kən katɨtənɨm ilat Iesu, kən Uhgɨn
təməmegəh mɨn e nəmegəhən wi mɨn itəmat Iesu e nəmegəhən
rəhatəmat, in əh e nahatətəən rəhatəmat e nəsanənən asol rəha
Uhgɨn itəm təmol Iesu təmegəh mɨn e nɨmɨsən.
13 Aupən ikɨn, nian Uhgɨn təməsəte rəkɨsən əh nolən rat mɨn
e nɨkitəmat, kən e nɨganəmtɨn, itəmat nəmotɨmɨs rəkɨs o nolən
rat mɨn əh. Məto nian nəmotuwa kol kitiəh itəmat Iesu, kən
Uhgɨn tosmegəh mɨn itəmat min. Uhgɨn təmafəl rəkɨs nolən rat
mɨn rəhatat.
14 Nian kitat kəmoatol nolən rat, kən kəmotəht Lou rəha
Moses itəm tatən məmə okotɨmɨs o nolən rat mɨn əh, kən tatətu-
pa nɨpəgnəmtɨ nəghatən mɨn kəm kitat. Məto Uhgɨn təməht-
ipən nəghatən mɨn əh e nɨg kəməluau, kən nəsanənən rəhalat
tɨkə.
15 E nɨg kəməluau-in, Kristo in təmol win e nəsanənən rəha
iərəmərə mɨn rafin, kən təmərəkɨn nərəmərəən rəha iərmɨs mɨn
tahmen-pən mə in təmol win elat e nəluagɨnən asol kit. Kən
roiu əh, in təmol rəhan tɨkɨmɨr mɨn kəmotuwa nat əpnapɨn əm
e nɨganəmtɨ netəmim.

Iesu tatərəmərə etəmat

16 Tol min-nulan, əsotətelɨg-inən nəghatən rəha netəmim
itəm kotələhəu-osɨg məmə nəkəsotolən natɨmnat neen,
məsotunən nagwənən u o məsotənɨmən nat u. Əsotətelɨg-
inən nəghatən rəhalat itəm koatən məmə nakol natɨmnat mɨn
u e nian asim mɨn, o e nian rəha məwɨg wi mɨn, o e nian rəha
Sapat.

2:9: Jon 1:14,16 **2:10:** Efes 1:21-22 **2:11:** Rom 2:29 **2:12:** Rom 6:4
2:13: Efes 2:1,4-5 **2:14:** Efes 2:14-16; 1 Pita 2:24 **2:16:** Rom 14:1-13

17 Lou min u rəhalat itəm koatəghat-in, kotahmen e narmi
nat kit itəm otəpanuwa, məto nipəti natimnat rafin tətatig e
Kristo.
18 Netəmim neen kotausit pik məto-inu ilat koatən mə
koatehm nəməhlaiirən min neen itəm nipətilat tatig. Ilat
koatən kəm itəmat məmə nəkotəkəike motol natimnat neen
itəm tatəgətun məmə rəhatəmat nətəligən teiuaiu, kən itəmat
onəkotəkəike moatəfak kəm nagelo min. Əsotətəu-pənən
nətəligən min rəhalat. Nətəligən min əh etəmim əm tatol.
Okəmə nəkoatətəu-pən nəghatən rəhalat, kən onəkotakiəh e
rəhatəmat nəmegəhən. Məto-inu netəm min əh koatos-ipər ilat
o nat nipətin tikə.
19 Netəm min əh kəsotaskəlimən Iesu tiəkis. Məto Iesu
tahmen-pən mə in rəhn-kapə niməfak kənu niməfak in nipəti
Iesu. E nolən kitiəh tahmen-pən e nipəti etəmim, itəm tatilpin
ikin e noanol min tatuwin e nikilkilin, kən Iesu tatol mihin əm
nat kitiəh e niməfak rəhan mə niməfak otəskasik, kən matəwiə
e nəməgəhən wir itəm Uhgin tatol tatəwiə.

Nəmotos nəmegəhən wi məto-inu itəmat nəmotol kitiəh e Iesu

20 Nian nəmotahatətə e Iesu, in tahmen mə nəmotimis
itəmat min. Kən məto-inu lou təsuwinən o etəmim itəm
təmimis, kən nəukəti lou min itəm tatəghat-in natimnat rəha
nətueintən əm, nəsanənən rəhalat tikə məmə okotərəmərə
etəmat. Tol min-nəhlan, iatətapəh otəmat məmə, tahro itəmat
nəkoatətəu-pən lou min rəha nətueintən ne, inəh nəghatən oas
min itəm koatən məmə,
21 "Əsaskəlimən nat u," o "Əsun asgəwinən nat u," o "Əsekən
nat u."
22 Məto nəghatən min u təmisi-pən əm e nətəligən rəha
etəmim. Ilat koatəghat-in əm natimnat rəha nətueintən u,
tahmen-pən e nagwənən neen, ne nənimən neen. Məto
natimnat min un, okol təsasituən, kən təsərəkinən nikitəmat,
məto-inu e nian onəkotos o nakotun, kən tikə min.
23 Ekitun mə nian nakoatehm nəghatən min əh, nakotəmə
kətah nəghatən agin-əh min neen. Ilat koatən məmə netəmim
okotəfak min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən məmə okotol
rəhalat nətəligən teiuaiu min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən
min məmə netəmim okotəike moatehm wir nipətilat min-
nulan o nəhlan e nolən itəm in tiəkis o nipətilat. Məto iatən-
ipinə kəm itəmat məmə nəghatən min əh, rəhalat nəsanənən
tikə məmə otahtosig-in nətəligən rat min ne nolən rat min itəm
netəmim koatol e nipətilat.

2:17: Hip 8:5 **2:19:** Efes 2:21; 4:16 **2:21:** Kal 4:3,9; 1 Tim 4:3 **2:22:** Mat 15:9

3

1 Məto-inu Uhgɨn təmosmegəh mɨn itəmat min Kristo, kən tol
mihin nəhlan, roiu əh itəmat onəkotəkəike motol nɨkitəmat
tətatɨg əskasɨk e natɨmnat itəm tətatɨg əpəh e nego rəha Uhgɨn,
ikɨn əh Iesu tatəpələh ikɨn e nɨkalɨ Uhgɨn matɨp, ikɨn əh, ikɨn
rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən.
2 Itəmat onəkotəkəike motol rəhatəmat nətəlɨgən tətatɨg əm
e nego rəha Uhgɨn, pəs nətəlɨgən rəhatəmat otəsatɨgən e
natɨmnat rəha nətueintən u,
3 məto-inu itəmat nəmotɨmɨs itəmat Kristo, kən nəmegəhən
pahrien rəhatəmat koatəhluaig ilat Kristo itəm tətatɨg e nego
e neai ilau Uhgɨn. Nəmegəhən wi u, netəmim kəsotəplanən.
4 Nəmegəhən pahrien rəhatəmat in e Kristo əm. Kən nian
Kristo otɨtəlɨg-pa mɨn, kən Uhgɨn otəgətun Kristo kitat min
kəm netəmim rafin, kən ilat okotəplan nəwɨrən ne nəsanənən
rəhan.

Suatɨp ətuatɨp

5 Məto itəmat onəkotəkəike motapəs agɨn nolən tərat mɨn
rəha nətueintən, nolən tərat tol min-nulan: nɨpɨtan ne nəman
ne, koatit anion ilat mɨn; ilat koatol nolən tərat tol naulɨsən
o nənən; ilat koatolkeike pɨk ilat mɨn o nolən tərat; təfagə rat
tepət e rəhalat nətəlɨgən; ilat naumɨs, kən nolən əh tahmen-pən
məmə koatəfak kəm narmɨ nat mɨn.
6 Nolən rat mɨn əh tatol nɨki Uhgɨn tɨtahmə, kən in otol
nalpɨnən asol kəm netəmim itəm koatol nolən rat mɨn əh.
7 Aupən ikɨn, nolən rat mɨn əh koatərəmərə e rəhatəmat
nəmegəhən.
8 Məto roiu əh, nəkotəkəike motos-irəkɨs ilat e rəhatəmat
nəmegəhən, kən tol min-nəhlan: nɨkitəmat təsaratən;
nɨkitəmat ne nohlɨtəmat təsatɨperəh pɨkən tahmen e kaluəluə;
əsolən tərat kəm netəmim; əsən ratən netəmim; əsənən
nəghatən itəm tol naulɨsən o nənən.
9 Soteiuə-inən itəmat mɨn məto-inu itəmat nəmotapeg rəkɨs
nətəlɨgən oas rəhatəmat kən motapəs rəhan nolən mɨn,
10 kən nəmotuwɨn-in nətəlɨgən wi. Uhgɨn tatos-ipɨnə
nəmegəhən wi u kəm itəmat, matol məmə itəmat onəkotuwa
motol əm mə in ne. Kən pəs nəkotɨtun wɨr in.
11 Məto e natɨmnat mɨn əh, in nat əpnapɨn əm okəmə ik etəm
Isrel, o sənəmə ik etəm Isrel; okəm kəməhg-ipən ik o kəsəhg-
ipənən ik; okəmə nəmol-wɨr skul o nəsol-wɨrən skul; okəmə
ik slef əm kit o ik nakatərəmərə e netəmim. Məto nat asol in
Kristo, kən tətatɨg mɨn e nəmegəhən rəhatat rafin.
12 Uhgɨn təmolkeike itəmat, kən mɨtəpun itəmat məmə
rəhan mɨn. Kən tol min-nulan: onəkotəkəike motasəkitun

3:1: Mak 12:36; 16:19; Efes 1:20 **3:3:** Mat 6:33 **3:6:** Rom 6:6,11; Efes 4:19; 5:3-6 **3:8:** Efes 4:25-29; 5:4 **3:9:** Efes 4:22,25 **3:10:** Efes 4:24 **3:11:** Kal 3:28

netəmim; motol təwɨr kəm netəmim; rəhatəmat nətəlɨgən otəkəike mətatɨg ləhau; itəmat netəm mətɨg; kən nətəlɨgən rəhatəmat otəfəməh. Otol nəghatən mɨn əh, tahmen-pən mə nakoatuwɨn-in napən wɨr rəha Uhgɨn.

13 Nian suah kit otol nat kit otəsahmenən e nɨganəmtɨtəmat, kən nɨkitəmat otəsahmə uəhaiən ron. Okəmə suah kit tatol tərat kəm itəmat kit, pəs in otos əm tɨmɨs e nɨkin, məto in otəkəike maluin kən in mol təwɨr əm kəm suah un. Saskəlɨm-iəkɨsən e nɨkim nolən tərat rəha etəmim itəm təmol kəm ik, məto ol təwɨr əm kəm in, tahmen-pən əm mə Iərəmərə təmɨsaskəlɨm-iəkɨsən nolən tərat rəhatat e nɨkin, məto in təmol təwɨr əm kəm kitat.

14 Nat kəike itəm otəkəike matɨg e nɨkitəmat, in nolkeikeən. Otos motuwɨn-in tahmen-pən mə napən wɨr rəha Uhgɨn. Nian onəkotolkeike itəmat mɨn, kən tol itəmat nakoatuwa kitiəh.

15 Otos nəməlinuən rəha Kristo pəs in tatərəmərə e nɨkitəmat, məto-inu Uhgɨn təmaun-in itəmat məmə nakotuwa kol kitiəh, kən nakoatatɨg əm e nəməlinuen. Kən nian rafin otən kəm Uhgɨn məmə nɨkitəmat tətagien o natɨmnat itəm in təmol kəm itəmat.

16 Otəgətun itəmat mɨn e nəghatən rəha Kristo, kən moatən e nətəlɨgən təwɨr kəm itəmat mɨn məmə nəkotəkəike moatol, məsotapəsən. Otan napuən mɨn e Naoa rəha Napuən, ne napuən mɨn rəha niməfak, ne napuən mɨn itəm tatɨsɨ-pən e Narmɨn Rəha Uhgɨn. Otan ilat rafin tahmen-pən e nənwiwiən kit itəm tatɨsɨ-pən e nɨkitəmat matuwɨn kəm Uhgɨn. Inəh e nolən mɨn əh, pəs nəghatən wɨr rəha Kristo tətatɨg matəmegəh matəwiə wɨr e nɨkitəmat e nian mɨn rafin.

17 Natɨmnat rafin itəm noatol, ne nəghatən mɨn rafin itəm noatən, məto nəkotol əm e nərgɨ Iərəmərə Iesu. Kən nian rafin itəmat onəkotəkəike motən kəm Uhgɨn, tata rəhatat, məmə nɨkitəmat tətagien o natɨmnat itəm Iesu təmol kəm itəmat.

Nolən wi rəha tata, ne mama, ne nɨsualkələh

18 Nɨpɨtan, otɨsiai-in nərəmərəən rəha iaguɨhl mɨn rəhatəmat, tahmen-pən əm mə pətan u in iəfak in otəkəike mol mihin.

19 Kən nəman, otolkeike rəhatəmat nɨpɨtagwəhl, kən motol təwɨr kəm ilat, məto əsotolən rəhatəmat nərəmərəən məmə otərəkɨn rəhatəmat nɨpɨtaguɨhl mɨn.

20 Nɨsualkələh, otɨsiai-in rəhatəmat tata ne mama, məto-inu Iərəmərə rəhatat nɨkin otagien o nolən əh.

21 Itəmat tata mɨn, esotolən nalpɨnən taprəkɨs-in nəratən itəm nɨsualkələh koatol, məmə nɨkilat otahmə ron. Məto okəmə nəkoatol nəhlan elat, kən rəhalat nətəlɨgən in otatite.

3:12: 1 Pita 2:9 **3:13:** Efes 4:2,32 **3:14:** Rom 13:8-10 **3:15:** 1 Kor 12:27; Efes 4:4; Fil 4:7 **3:16:** Efes 5:19 **3:17:** 1 Kor 10:31; Efes 5:20 **3:18:** Efes 5:22 **3:19:** Efes 5:25 **3:20:** Efes 6:1 **3:21:** Efes 6:4

Nolən rəha slef ne rəhan iərəmərə

22 Slef min, nian rafin onəkotəkəike motol nəwia netəm-
iasol min rəhatəmat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm
itəmat lan məmə nikilat otətagien otəmat. Məto itəmat
onəkotəkəike motol wək e nikitəmat pahrien rəha nos-ipənən
nisiaiiən kəm Uhgin.
23 Wək naka itəm nəkoatol, otol e nikitəmat rafin tahmen-
pən əm mə noatol wək rəha Iərəmərə rəhatat, sənəmə noatol
wək rəha etəmim əm.
24 Məto-inu onəkotəkəike motitun wir məmə Iərəmərə
rəhatat in otos-ipa nətouən ətuatip rəha natimnat min itəm
nəkoatol ilat. Nətouən əh Uhgin tinəmən rəkis məmə otos-ipən
kəm nenətin min. ?Kən nəkotitun nat u? Nəkotol wək rəha
suah inəh Iərəmərə pahrien rəhatat, in Iərəmərə Kristo.
25 Məto etəmim itəm tatol nolən tərat, in otos ətuatip min
noan nətouən rəhan o nolən tərat, məto-inu Uhgin, in tatol
tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.

4

1 Netəm-iasol min itəm koatərəmərə, onəkotəkəike motol
tətuatip kən mahmen kəm rəhatəmat slef min, məto-inu
itəmat min nəkotəkəike motitun məmə rəhatəmat min Etəm-
iasol in tətatig min əpəh e nego e neai.

Pol təməgətun ilat

2 Itəmat onəkotəkəike moatəghat-pən kəm Uhgin e nəfakən
e nian rafin. Kən nian onakoatəfak, rəhatəmat nətəligən
otəkəike mətatig lan, kən nian rafin agin nəkotəkəike moatən
kəm Uhgin məmə nikitəmat tətagien o natimnat itəm in təmol
kəm itəmat.
3 Kən io iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motəfak min
otimat min, məmə Uhgin oterəh e suatip mə ekotən-iarəp
nalpəkau anionən rəha Uhgin e Kristo. Məto-inu ematən-iarəp
nəghatən u inu kən kahtosig-in-pən io ron e kalapus.
4 Otəfak məmə iatən-iarəp nəghatən əh tətuatip kən məpiə
wir tahmen əm mə ekəike mol mihin.
5 Itəmat netəm noatəfak, pəs netəm kəsotəfakən kotehm-pən
Iesu e nolən min rəhatəmat, kən e nian rafin onəkotəkəike
moatehm wir mə nolən, ne nəghatən min rəhatəmat in otiuw
Iaihluə min kotuwa o Iesu.
6 Itəmat nəkotəkəike moatəghat wir kəm ilat e nəghatən
min əm u itəm təwir kən mətehen, kən pəs ilat okotəto
nəghatən min əh mə kotəwir. Kən itəmat onəkotəkəike motitun
wir suatip min o nuhalpinən nəghatən min rəhalat itəm
koatətapəh o rəhatəmat nahatətəən o Iesu.

3:22: Efes 6:5-8 **3:25:** Rom 2:11 **4:1:** Efes 6:9 **4:2:** Efes 6:18; Fil 4:6
4:3: Rom 15:30; Efes 6:19 **4:5:** Efes 5:15-16 **4:6:** Efes 4:29; 1 Pita 3:15

Pol təmahl-ipən təs mil katian olat

7-8 Etahl-ipɨnə piətat etəm təwɨr, Tikikas, in tatɨmnə otəmat o
nat kəiu əm məmə in otamnus nəghatən rafin rəhatɨmat kəm
itəmat, kən in otol nɨkitəmat təmegəh. In piətat kit itəm io
ekolkeike pɨk. Nian rafin in tatətul matɨp o nasituən lak e wək
rəha Iərəmərə.
9 In tatɨmnə ilau piətat Onesimas. Nian rafin in tətahatətə
əskasɨk e Iesu, kən itɨmat ekotolkeike pɨk in. In etəmim kit
rəhatəmat. Ilau okuən kəm itəmat namnusən rəha natɨmnat
rafin ikɨn-u.

Namnun nəghatən rəha Pol təmuwɨn kəm ilat

10 Aristakas in tətatɨg e kalapus itɨmlau min. In tətahl-
ipɨnə nəghatən wɨr kəm itəmat. Kən Mak, in pia Panapas,
in mɨn tətahl-ipɨnə nəghatən wɨr rəhan kəm itəmat. Itəmat
nənamotos rəkɨs rəhak nəghatən ron. Okəmə in otɨmnə
rəhatəmat ikɨn, kən nakotit motuwɨn moatehm wɨr.
11 Kən Josua Jastas, in mɨn tətahl-ipɨnə nəghatən wɨr rəhan
kəm itəmat. E noanol mɨn rəha Isrel itəm koatahatətə e Iesu,
suah miləhal əm əh, iləhal kətəhalasitu lak o wək rəha nego
rəha Uhgɨn. Kən suah miləhal əh, iləhal kətəhalasitu pɨk lak e
nian əskasɨk mɨn itəm tatuwa e rəhak nəmegəhən.
12 Epafras in rəhatəmat kit etəmim, in mɨn tətahl-ipɨnə
nəghatən wɨr kəm itəmat. In etəmim kit nian rafin tatol wək
rəha Iesu Kristo, kən e nian rafin in tatəfak əskasɨk otəmat.
In tatətapəh o Uhgɨn məmə itəmat onakoatətul əskasɨk kən
motɨmətə motɨtun wɨr natɨmnat rafin itəm Uhgɨn tolkeike.
13 Ekɨtun nənən kəm itəmat məmə suah u in tatol wək əskasɨk
o nasituən etəmat, ne netəm Laotisia, ne netəm Hierapolis.
14 Tokita Luk etəm kitat kotolkeike pɨk, ne suah u Temas,
ilau mɨn katuahl-ipɨnə nəghatən wɨr kəm itəmat.
15 Otahl-ipən mɨn rəhak nəghatən wɨr kəm piətat ne wɨnɨtat
mɨn əpəh Laotisia, ne pətan əh Nimfa, ne netəm koatəfak e
nian mɨn rafin əh rəhan ikɨn.
16 Məto e nian onəkotafin rəkɨs rəhak naoa un, kən motəike
motahl-ipən kəm netəm Laotisia mə ilat okotafin mɨn kəm
netəmim rəha niməfak əh-ikɨn. Kən e nolən kitiəh mɨn, itəmat
onəkotəkəike motafin mɨn naoa rəha netəm Laotisia.
17 Kən itəmat nəkotəkəike motən-ipən kəm Akipas məmə in
otəkəike mol rafin wək itəm Iərəmərə rəhatat in təmos-ipən
kəm in məmə otol.
18 Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha
nənən təwɨr kəm itəmat. Sotaluinən sen itəm kəməlis io lan
e kalapus. Pəs Uhgɨn otasitu etəmat kən mawte-in rəhan
nəwɨrən tətatɨg otəmat.

4:7-8: Efes 6:21-22 **4:9:** Flm 10-12 **4:10:** Wək 12:12; 13:13; 15:37-39; 2 Tim 4:11 **4:14:** Kol 1:7; Flm 23-24 **4:17:** Flm 2 **4:18:** 1 Kor 16:21

1 Tesalonaeka
Naoa itəm Pol təmaupən məte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Tesalonaeka
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Tesalonaeka

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm niməfak əpəh Tesalonaeka.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol təmətuoun niməfak əpəh Tesalonaeka e nup kəiu o kɨsɨl əm tɨnuwɨn rəkɨs, kən in niməfak wi kit. Netəm rəha niməfak okotəkəike kəwiə e nəmegəhən rəhalat. Ilat neen, kəmotuwɨn e nian iəkɨs mɨn məto-inu kotahatətə e Kristo. Kən neen kəsotɨtun wɨrən nian itəm Iesu otɨtəlɨg-pa mɨn lan e nətueintən. Neen nɨkilat təht məmə Iesu otuwa uəhai mɨn əm. Kən motəruru məmə netəmim kəmotɨmɨs uarisɨg e Iesu tɨtəlɨg-pa mɨn, okahro ilat.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat, kən mol nahatətəən rəhalat təskasɨk. Kən molkeike məmə otos-ipən nəgətunən neen itəm tətuatɨp e nɨtəlɨg-pa mɨnən rəha Iesu Kristo.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwɨr kəm itəmat u niməfak əpəh ikɨn Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiəh o Tata Uhgɨn ne Iərəmərə Iesu Kristo.

Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

2 Nian rafin etəhalən-ipən kəm Uhgɨn məmə nɨkitɨməhal tagien otəmat, kən mətəhaləfak otəmat e nəfakən rəhatɨməhal.

3 Nian etəhaləfak kəm Tata Uhgɨn, nɨkitɨməhal tagien məto-inu nian rafin nɨkitɨməhal tatəht nat kɨsɨl, kit u rəhatəmat wək itəm tatɨsɨ-pən e nahatətəən rəhatəmat, ne rəhatəmat wək əskasɨk o nasituən e netəmim itəm tatɨsɨ-pən e nolkeikeən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasɨkən rəhatəmat e nian iəkɨs mɨn itəm koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən nəkotol nəhlan məto-inu nəmotələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən e Iərəmərə Iesu Kristo.

4 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm Uhgɨn tolkeike itəmat. Nɨkitɨməhal tagien mɨn otəmat məto-inu ekəhalɨtun məmə Uhgɨn təmɨtəpun itəmat.

5 Kən ekəhalɨtun nat u, məto-inu namnusən təwɨr itəm eməhalən kəm itəmat, sənəmə təmuwa e nəghatən əm, məto

---

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgɨn u Saelas in ‘Silfanus’ **1:1:** Wək 17:1-9 **1:3:** 1 Kor 13:13; Kol 1:4-6

təmuwa mɨn e nəsanənən, ne Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən kitat kotɨtun wɨr məmə in nɨpahrienən. Kən nian emotatɨg kitat min itəmat, nəkotɨtun məmə nolən rəhatɨmat in təwɨr məmə otasitu etəmat.
6 Kən itəmat nəkotasgəwɨn itɨməhal ne Iərəmərə e nolən u: nəmotos pap nahməən asol, məto nəmotos nəghatən e nɨkin agien itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn təmos-ipɨnə.
7 Tol nəhlan, e nolən rəhatəmat nəmotəgətun suatɨp wɨr kit kəm iəfak mɨn əpəh Masetonia ne Akaea məmə kotasgəwɨn itəmat.
8 Nəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn tahmen e təwi təmasək kəto ikɨn mɨn rafin, kən sənəmə əpəh Masetonia ne Akaea əm, məto netəmim ikɨn mɨn rafin kotɨtun rəhatəmat nahatətəən. ?Kən ekəhaləkəike məhalən-iarəp namnusən rəha nahatətəən rəhatəmat, o kəp?
9 Kəp, məto-inu ilat atɨp koatən-iarəp məmə nian emotuwa moatəplan itəmat, nɨkitəmat tagien o nətoən nəghatən rəhatɨməhal. Koatən-iarəp məmə itəmat nəmotəuhlin məntaatəmat o narmɨ nat mɨn, kən motuarisɨg-in Uhgɨn itəm tatəmegəh, kən in Uhgɨn pahrien,
10 kən nakoatəsahgin Nətɨn u Iesu, itəm təmɨsɨ-pən e nego e neai, kən Uhgɨn təmosmegəh in e nɨmɨsən, kən in otosmegəh kitat o nalpɨnən ne neməha rəha Uhgɨn itəm tatuwa.

2

Wək rəha Pol əpəh Tesalonaeka

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nəkotɨtun məmə nian itɨməhal eməhaluwa məhalehm itəmat, nuwamən rəhatɨməhal, in sənəmə tol nat əpnapɨn əm, məto təmol noan.
2 Kən itəmat nəkotɨtun məmə əpəh Filipae, netəmim kəmotol tərat kəm itɨməhal, kən motəhai motən rat itɨməhal, məto Uhgɨn rəhatat təmasitu etɨməhal, kən itɨməhal esəhaləginən nən-iarəpən rəhan namnusən təwɨr kəm itəmat, nat əpnapɨn netəmim kəmotalkut məmə okotən-iəhau itɨməhal.
3 Tol nəhlan məto-inu rəhatɨməhal nəghatən o niuwən rəhatəmat nətəlɨgən təsietən e nətəlɨgən rat mɨn o nɨkin itəm təsətuatɨpən, kən esəhlalkutən o neiuə-inən itəmat.
4 Kəp, esəhalolən nəhlan. Məto nian etəhaləghat, ekəhalɨtun məmə Uhgɨn təmuag-pən rəkɨs e nɨkitɨməhal, kən təmən məmə itɨməhal etəhalahmen məmə etəhalən-iarəp namnusən təwɨr, kən in təmələhəu-pən e nelmɨtɨməhal. Kən ekəsahləghatən məmə netəmim nɨkilat otagien otɨməhal, məto etəhaləghat məmə Uhgɨn nɨkin otagien otɨməhal, kən in Uhgɨn itəm tatuag-pən e nɨkitɨməhal.

1:5: 1 Kor 2:4-5 **1:6:** Wək 17:5-9 **2:2:** Wək 16:19-24; 17:1-9 **2:4:** Kal 1:10

5 Nəkotitun məmə itiməhal esəhaluwamən otəmat məmə
ekəhaliuw nətəligən rəhatəmat e nəghatən ətehen min. Kən
esəhalən-iarəpən namnusən təwir kəm itəmat məmə ekəhalos
rəhatəmat məni. Kən Uhgin, in titun nikitiməhal məmə
nəghatən u in nipahrienən.
6 Itiməhal esəhaluwamən məmə itəmat kit o etəmim əpnapin
əm kit otiləs-ipər itiməhal.
7 Kən nat kit min, məto-inu itiməhal aposol min rəha Kristo,
ekəhalitun nənən məmə nəkotəkəike motisiai-in itiməhal tah-
men e etəm-iasol miləhal, məto eməsəhalolən. Nian etəhlatig
kitat min itəmat, nolən rəhatiməhal timətig tahmen e mama
kit itəm tatehm wir nətin min.
8 Nikitiməhal tagien məmə ekəhalən-iarəp namnusən
təwir, məto sənəmə məmə ekəhalən-iarəp əm, məto eməhalol
natimnat rafin itəm ekəhalitun nolən məmə otasitu etəmat.
In tahmen məmə eməhalos-ipinə nəmegəhən rəhatiməhal,
məto-inu itiməhal eməhalolkeike itəmat, kən nəmotuwa
rəhatiməhal netəmim.
9 Piak min ne winik min. ? Nikitəmat tatəht, o kəp, wək
əskasik itəm eməhalol? Nian itiməhal emətəhlamnus-iarəp
namnusən təwir rəha Uhgin kəm itəmat, itiməhal eməhalol
wək e nelmitiməhal laulaugin mətoarus-pən lapin məmə
esəhalətapəh-inən nat kit otəmat.
10 Itəmat ne Uhgin, nəmotəplan kən motitun nən-iarəpən
məmə nian emətəhlatig kitat min itəmat iəfak min, nolən
rəhatiməhal in tətuatip, kən Uhgin tətagien lan, kən etəmim kit
təsosən nipəgnəmtin kit itəm tərat otiməhal.
11 Itəmat nəkotitun məmə itiməhal eməhalol təwir kəm
itəmat rafin tahmen e tata kit tatehm wir nenətin min.
12 Kən e nolən kitiəh əm, etəhalem əskasik itəmat, kən
mətəhaliləs-ipər rəhatəmat nətəligən, mətəhalətapəh əskasik
məmə nəmegəhən rəhatəmat otətuatip e niganəmti Uhgin, kən
nikin tagien lan. Uhgin u, tətaun-in itəmat məmə nakotuwa e
nərəmərəən ne nəwirən rəhan.
13 Kən nian rafin, itiməhal ekəhalən tagkiu kəm Uhgin
məto-inu nian nəmotos nəghatən rəha Uhgin itəm nəmotəto
otiməhal, kən motos tatig e nikitəmat, kən nikitəmat təsəhtən
məmə in nəghatən rəha netəmim əm, məto nikitəmat təht
məmə in nəghatən rəha Uhgin, kən pahrien in nəghatən rəhan.
Kən nəghatən u tatol wək e nəmegəhən rəhatəmat, netəm
nakoatən nipahrienən lan.
14 Kən piak min ne winik min, nəmotos nəratən tahmen
e niməfak min rəha Uhgin e Kristo Iesu əpəh Jutia aupən.
Nat əpnapin məmə ilat netəmim imatəmat atip ikin, məto ilat
kəmotol terat kəm itəmat tahmen əm e noanol min rəha Isrel
kəmotol tərat kəm iəfak min əpəh Jutia.

2:9: Wək 20:34 **2:12:** Wək 20:31 **2:13:** 2 Tes 2:13 **2:14:** Wək 17:5

15 Kəmotohamnu Iərəmərə Iesu, ne ien min, kən motəhg-
iarəp itimat ekotiet. Nolən rəhalat tatol niki Uhgin təsagienən,
kən ilat tikimir min o netəmim rafin,
16 məto-inu kotalkut məmə okotən-iəhau itimat o nəghatən
kəm Iaihluə min məmə Uhgin otosmegəh ilat. E nolən əh, ilat
koatuargətain rəhalat nolən rat mətoarus tahmen. Məto roiu
əh, nemə̈ha ne nalpinən rəha Uhgin tinuwa olat.

Pol təmolkeike məmə otəplan ilat

17 Piak min ne winik min. Nian emə̈haluwin isəu otəmat
nian noan məsin əm, məto emə̈halolkeike pik məmə
ekəhaləplan min itəmat. Nipahrienən, nipətitat isəu otat
min, məto nətəligən rəhatat kitiəh. Kən emə̈hlalkut pik məmə
ekəhalitəlig məhaləplan itəmat,
18 məto-inu emə̈halolkeike məmə ekəhalimnə otəmat. Io,
Pol, emalkut nian tepət, məto Setan təmahtosig-in suatip
otiməhal.
19 ?Tahro ekəhalolkeike pik məmə ekəhaləplan min itəmat?
?Tol nəhlan məto-inu, nian Iərəmərə Iesu otuwa min, pah min
un emə̈halələhəu-pən nətəligən əskasik rəhatiməhal elat məmə
ilat noa wək wir rəhatiməhal? ?Kən nikitiməhal otagien min
o pah min? ?Kən pah min un in rəhatiməhal nətouən itəm
nikitiməhal otagien elat? ?Itəmat, o kəp? Əwəh, itəmat u.
20 Nipahrienən, itiməhal ekəhlausit otəmat, kən nikitiməhal
tagien otəmat.

3

1 Tol nəhlan, nian nikitiməhal təməpou kən iuəhkir
nikitiməhal titəgit, məto-inu itiməhal ekəhaləruru məmə
nəkotatig təwir əm o kəp, kən itiməhal emə̈halə̈lis nəghatən
məmə io ne Saelas ekətuatig Atens,
2 emuahl-ipinə Timoti məmə in otimnə məplan itəmat. In
piatat kit itəm tatol wək rəha Uhgin itiməhal min o nən-
iarəpən nəghatən rəha Uhgin. In təminəh otəmat məmə ot-
asitu etəmat miləs-ipər rəhatəmat nətəligən, kən mol itəmat
nəkoatətul əskasik e rəhatəmat nahatətəən,
3 məmə nəratən itəm tatuwa roiu, okol təsolən nikitəmat təht
pik. Nəkotitun rəkis məmə in nətəligən rəha Uhgin məmə
netəmim okotol tərat etat nəhlan.
4 Nipahrienən, nian emətəhlatig kitat min itəmat,
emə̈halə̈kəike mətəhalən kəm itəmat məmə okol tərat kəm
kitat. Kən itəmat nəkotitun wir məmə tinuwa mol nipahrien
lan tahmen əm məmə itiməhal emə̈halən mihin.
5 O nat əh, nian nikitiməhal təməpou kən iuəhkir nikitiməhal
titəgit, kən emahl-ipinə Timoti məmə otimnə məplan-tu

2:15: Wək 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19 **2:19:** Fil 2:15-16; 4:1; 2 Tes 1:4 **3:1:** Wək 17:15 **3:2:** Wək 16:1-3 **3:3:** 2 Tim 3:12

rəhatəmat nahatətəən, məmə tatəskasɨk əh, o kəp. Ekatəgɨn
məmə e suatɨp kit, Setan u etəmim rəha nos-ipən-os-ipənən,
in tos-ipən-os-ipən kəm itəmat, kən wək rəhatɨməhal in tol nat
əpnapɨn əm.

Timoti təmən-iarəp namnusən təwɨr

6 Kən roiu əh, Timoti təmɨtəlɨg-pa mɨn otɨmlau, kən matos
namnusən təwɨr e rəhatəmat nahatətəən ne nolkeikeən.
Təmən-ipa kəm itɨmlau məmə nɨkitəmat tatəht əh itɨməhal e
nagienən, kən motolkeike məmə nəkotəplan itɨməhal, tahmen
əm məmə itɨməhal ekəhalolkeike məmə ekəhaləplan itəmat.
7 Tol nəhlan, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, nat əpnapɨn eməhlatɨg
e nəratən, kən mətəhaləto nahməən, məto namnusən rəha na-
hatətəən rəhatəmat təmɨləs-ipər rəhatɨməhal nətəlɨgən otəmat.
8 Nian eməhalos namnusən məmə nəkoatətul əskasɨk əh o
Iərəmərə, kən ekəhaləto məmə enəhalos mɨn nəmegəhən.
9 Nian ekəhalətul e nɨganəmtɨ Uhgɨn, nagienən rəhatɨməhal
otəmat in iahgin, kən ekəhalən kəm Uhgɨn məmə nɨkitɨməhal
tagien pɨk otəmat.
10 E nian rafin, nərauiəgən ne lapɨn, etəhaləfak əskasɨk
məmə ekəhaləplan mɨn itəmat, kən məhaləgətun itəmat e
nat naka nəkotəruru əh məmə rəhatəmat nahatətəən otəwiə
məskasɨk.
11 Kən pəs rəhatat Uhgɨn atɨp, u Tata rəhatat, ne Iərəmərə
Iesu rəhatat, kioal suatɨp rəhatɨməhal məmə ekəhalɨmnə
məhalehm itəmat.
12 Pəs Iərəmərə tol nolkeikeən rəhatəmat otepət mər
mərioah otəmat ne netəmim rafin, tahmen e nolkeikeən
rəhatɨməhal otəmat tepət.
13 Pəs in tol nɨkitəmat təsanən məmə, nian Iərəmərə
Iesu tatuwa mɨn ilat rəhan mɨn netəmim, kən nakotətul e
nɨganəmtɨ rəhatat Uhgɨn u Tata rəhatat, kən nəkotətuatɨp kən
nolən kit tɨkə məmə otɨləs pɨkən itəmat.

4

Nəmegəhən rəhatəmat təkəike mol Uhgɨn nɨkin tagien

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, roiu ekəike məghat e natɨmnat mɨn
neen. Eməhaləgətun rəkɨs etəmat nolən naka itəm nəkotol
məmə Uhgɨn nɨkin otagien otəmat. Kən pahrien, nəkoatol mi-
hin. Kən roiu etəhalətapəh otəmat kən mətəhalətapəh əskasɨk
e Iərəmərə Iesu məmə nəkoatol əm nulan tatuwɨn matuwɨn
məsɨn mɨn.
2 Otol nəhlan məto-inu itəmat nəkotɨtun suatɨp itəm
eməhaləgətun itəmat lan e nərəmərəən rəha Iərəmərə Iesu.

3:6: Wək 18:5 **3:7:** 2 Tes 1:4 **3:11:** 2 Tes 2:16-17

3 Nətəligən rəha Uhgin məmə in təmələhəu kalin itəmat
məmə rəhan min məmə nəkoatol nat itəm tətuatip wir: sotətəu-
pənən suatip rəha nipitan ne nəman itəm koatit anion ilat min.
4 Itəmat kitiəh kitiəh nəkotəkəike motərəmərə e nipətitəmat
e nolən itəm təwir mətuatip kən katisiai-in.
5 Sotolən nolən rəha nətəu-pənən nətəligən əskasik o nit
anionən pətan o iərman. Nolən əh rəha netəm kəsotəfakən
kotəruru Uhgin.
6 Kən e natimnat min əh, sotolən tərat e piatəmat min o
nakləh-inən pətan rəha suah pisin. Iərəmərə otol nalpinən
kəm netəm min u itəm kotol nolən min itəm tol nəhlan, kən
enəhalən rəkis nat u kəm itəmat o nəhgaiirən etəmat.
7 Tol nəhlan məto-inu Uhgin təməsaun-inən kitat məmə
okotamkimik e niganəmtin, məto okotatig e nəmegəhən itəm
kəmotələhəu kalin məmə rəhan.
8 Tol nəhlan, etəm tatəuhlin məntaan e nəgətunən əh,
sənəmə tatəuhlin məntaan kəm etəmim, məto tatəuhlin
məntaan kəm Uhgin itəm təmos-ipa Narmin Rəhan kəm
itəmat.
9 Nəkotitun rəkis nolən rəha nolkeikeən itəmat iəfak min,
kən inu sənəmə nat kit itəm ekəkəike məte e naoa, məto-inu
Uhgin təməgətun rəkis itəmat o nolkeikeən itəmat min.
10 Kən pahrien, nakotolkeike piatat min rafin ikin Maseto-
nia. Məto, piak min ne winik min, ekəhalətapəh əskasik məmə
nəkotol mihin tatuwin nulan məsin min.
11 Itəmat nəkotəkəike motalkut o nətəu-pənən suatip rəha
nəmegəhən itəm in təmə̇linu, kən motol atip rəhatəmat wək,
kən nəkotol wək e nelmitəmat tahmen əm məmə eməhalən
mihin kəm itəmat.
12 Otol nəhlan məmə rəhatəmat nəmegəhən otiuw-pa
nisiaiiən rəha netəm ihluə min, kən itəmat nəsotagileən e
suah kit.

Nuwamən rəha Iərəmərə

13 Piak min ne winik min. Ekəhalolkeike məmə itəmat
nəkotəkəike motitun netəm min u itəm kəmotimis. Kən
esəhalolkeikeən məmə itəmat nakotasək tahmen e netəmim
itəm kəsotələhəu-pənən rəhalat nətəligən e Uhgin.
14 Kitat kotahatətə məmə Iesu təmimis kən məmegəh min,
kən nikitat titun məmə nian Iesu otuwa min, kən Uhgin
otol məmə, netəm min u itəm kinotahatətə rəkis e Iesu nian
kəmotimis, okotuwa min ilat Iesu.
15 Kən ekəhalən kəm itəmat nəghatən ətuatip rəha Iərəmərə
məmə, kitat u itəm koatəmegəh əh motatig mətoarus
nuwamən rəha Iərəmərə, pahrien kitat okol kəsotaupən-inən
netəm min u itəm kəmotaupən kəmotimis.

4:3: 1 Tes 5:23; 1 Pita 1:16 **4:5:** 1 Kor 6:13 **4:7:** Hip 12:14 **4:8:** Luk 10:16; 2 Kor 1:22 **4:9:** Jon 13:34 **4:11:** Efes 4:28 **4:14:** Rom 14:9; 1 Kor 15:3-4,12

16 Məto Iərəmərə ətuatip əm oteiuaiu-pa e nego e neai, kən
mən-iarəp əfəməh, kən etəm-iasol rəha nagelo min otagət
əfəməh, kən netəmim okotəto təwi rəha Uhgin, kən netəm min
u itəm kinotahatətə rəkis e Iesu nian kəmotimis, okotəmegəh
motaupən motər.
17 Kən uarisig lan, kitat netəm koatəmegəh əh motatig,
okotər kitat min ilat e nimal napuə məmə okotəplan Iərəmərə
e magoagəp. Kən tol nəhlan, okotatig kitat Iərəmərə namnun
tikə.
18 Tol nəhlan, otiləs-ipər nətəligən rəhatəmat min e nəghatən
min u.

5

1 Piak min ne winik min. Təwir əm məmə esəteən kəm itəmat e
nian ətuatip rəha natimnat min əh,
2 məto-inu itəmat nəkotitun rəkis məmə Nian Rəha Iərəmərə
otuwa tahmen e iakləh itəm tatuwa lapin, nian netəmim
kotəruru.
3 Nian netəmim koatən məmə, “Natimnat rafin təmə̇linu, kən
nəratən tikə,” kən nəratən otuwa olat uəhai əm, tahmen e
pətan itəm məntaan titahmə o nemə̇kən, kən okol netəmim
kəsotagimən.
4 Məto piak min ne winik min, nəsotətulən e napinəpən e
natimnat min əh, kən nuwamən rəha nian əh otəsolən itəmat
nəkotaut tahmen e nuwamən rəha iakləh kit.
5 Itəmat rafin nenəti nəhag-əhagən ne nenəti nianən. Kitat
sənəmə netəmim rəha lapin ne napinəpən.
6 Kən tol nəhlan, pəs kəsotolən tahmen e netəm min u
kotapil, məto pəs kotaiir kən moatehm wir rəhatat nətəligən
ne rəhatat nolən min,
7 məto-inu netəm min u koatapil, ilat koatapil lapin, kən
netəm min u itəm koatapis, ilat koatapis lapin.
8 Məto pəs kitat kotərəmərə e rəhatat nolən min, məto-inu ki-
tat netəm rəha nianən. Pəs kotaskəlim nolən rəha nahatətəən
ne nolkeikeən, inu tahmen e mopael kit itəm tatuwin-in iaen
kit itəm tatətlosig-in manikiləhatəm, kən pəs kotələhəu-pən
əskasik rəhatat nətəligən e Uhgin, inu tahmen e mopael kit
itəm tatuwin-in hat əskasik kəmol e iaen itəm tatəfətain rəhn-
kapətəm.
9 Pəs kotol nəhlan məto-inu Uhgin təsitəpunən kitat məmə
nemə̇ha ne nalpinən rəhan otuwa otat, məto təmitəpun kitat
məmə in otosmegəh kitat e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo.
10 Təmimis otat məmə kitat kotitun natigən kitiəh kitat min
okəmə koatəmegəh o kəmotimis.

4:16: 1 Kor 15:51-52 **5:2:** Mat 24:42-43; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 3:3 **5:3:** Mat 24:39; Luk 21:34-35 **5:5:** Rom 13:12 **5:8:** Aes 59:17; Efes 6:14,17 **5:10:** Rom 14:8-9; 1 Tes 4:14

11 Tol nəhlan, otiləs-ipər rəhatəmat min nətəligən, kən ota-
situ etəmat min məmə natol nahatətəən rəhatəmat təskasik.
Pahrien, inu nolən itəmat nəkotol u-roiu.

Namnun nəghatən rəha Pol

12 Piak min ne winik min. Roiu ekəhalətapəh otəmat məmə
nakotisiai-in netəm min u koatol wək əskasik itəmat min ilat,
moatərəmərə etəmat e Iərəmərə, kən moatən kəm itəmat nian
nəkoatol tərat.
13 Otisiai-in wir ilat motolkeike ilat o wək itəm koatol, kən
motatig e nəməlinuən itəmat min itəmat min.
14 Kən piak min ne winik min, etəhalətapəh əskasik məmə
nakotəghat əskasik kəm netəm min u kəsotolən nat kit. Otiləs-
ipər nətəligən rəha netəm nikilat təpou. Otasitu e netəm itəm
rəhalat nəsanənən tikə. Otol rəhatəmat nətəligən təfəməh kəm
netəmim rafin.
15 Okəmə suah kit otol nat kit təsahmenən etəmat, kən
itəmat nəsotalpinən nitai nəratən, məto nian rafin, itəmat
nəkotəkəike motalkut məmə nəkoatol təwir kəm itəmat min ne
netəmim pisin min.
16 Nikitəmat otəkəike mətagien nian rafin;
17 kən moatəghat kəm Uhgin e nəfakən nian rafin;
18 kən nian rafin otən kəm Uhgin məmə nikitəmat tagien, nat
əpnapin nəkotatig e nəwirən, o nəratən. Otol nat miləhal əh
məto-inu iləhal nəwia Uhgin otəmat e Kristo Iesu.
19 Sotahləmisən nigəm rəha Narmin Rəha Uhgin;
20 əsotənən məmə nəghatən itəm Uhgin təmos-ipinə kəm
suah kit, in tol nat əpnapin əm lan.
21 Otəplan wir kən motakil wir natimnat rafin, kən
otaskəlim tiəkis nat itəm təwir,
22 kən motapəs natimnat rafin itəm tərat.
23 Pəs Uhgin pisin əm itəm in Uhgin rəha nəməlinuən, otol
itəmat məmə rəhan pisin əm un itəmat. Pəs Uhgin otol məmə
narmin rafin rəhatəmat, ne nəmegəhən rafin rəhatəmat, ne
nipətitəmat rafin okotətuatip məmə nipəgnəmtin tikə otəkul-
pən etəmat nian rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo tatuwa min.
24 Etəm tətaun-in itəmat, nian rafin tatol rəhan nəghatən,
kən in otol natimnat min əh.
25 Piak min ne winik min. Otəfak otimat.
26 Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiəh əm
e Kristo.
27 E nərgi Iərəmərə, iatən əskasik kəm itəmat məmə
nakotafin naoa u kəm piak min ne winik min rafin.
28 Pəs rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwirən
kəm itəmat.

5:14: 2 Tes 3:6,11 **5:15:** Rom 12:17; 1 Pita 3:9 **5:16:** Fil 4:4 **5:18:** Efes 5:20 **5:19:** Efes 4:30 **5:22:** 1 Jon 4:1 **5:23:** 2 Tes 3:3 **5:25:** Kol 4:3; 2 Tes 3:1

2 Tesalonaeka
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Tesalonaeka
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Tesalonaeka

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak əpəh Tesalonaeka

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Netəmim tepət e niməfak, koatol nəruruən e nuwamən rəha Iesu. Koatos nian iəkɨs tepət, kən neen nɨkilat tatəht məmə inəh nəmtətin itəm tatəgətun məmə otəsuwəhən, Iesu titəlɨg-pa mɨn. Kəsotɨtun wɨrən nɨpətɨ naoa aupən rəha Pol (inu 1 Tesalonaeka). Kən neen koatən məmə Iesu otitəlɨg-pa uəhai əm, kən ko kəsotol wək pɨkən. Məto ilat koateiuə əm məto-inu koatəlpah.

?Təmətе naoa u o naka? Pol təmətе naoa u məmə otələhəu ətuatɨp nətəligən rəhalat e nɨtəlɨg-pa mɨnən rəha Iesu.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwɨr kəm itəmat u niməfak əpəh ikɨn Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiəh o Uhgɨn rəhatat Tata, ne Iərəmərə Iesu Kristo.

2 Pəs Uhgɨn Tata, ne Iərəmərə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nənwiwiən ne nəfakən rəha Pol

3 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nian rafin itɨməhal ekəhaləto məmə ekəhaləkəike məhalən kəm Uhgɨn məmə nɨkitɨməhal tagien otəmat. Kən tətuatɨp əm məmə ekəhalol mihin nəhlan, məto-inu nian rafin nahatətəən rəhatəmat tatuwa matəskasɨk, kən nian rafin itəmat rafin noatolkeike pɨk itəmat mɨn, kən nolkeikeən ne nahatətəən əh katutəwiə matuər mətian mətian.

4 Tol nəhlan, itɨməhal etəhalən-iarəp kəm netəmim rəha niməfak rəha Uhgɨn e ikɨn mɨn rafin məmə nɨkitɨməhal tagien pɨk otəmat. Itɨməhal etəhalən nəhlan məto-inu nian rafin, itəmat nəkoatətul əskasɨk e nəmegəhən rəhatəmat e Kristo, kən itəmat motaskəlɨm əskasɨk əh nahatətəən rəhatəmat, nat əpnapɨn netəm ihluə koatol tərat kəm itəmat, kən mol itəmat nakoatəto nahməən tepət.

5 Natɨmnat mɨn əh tatəgətun məmə nolən rəha Uhgɨn o nakilən netəmim, in tətuatɨp əm. Nakoatos nahməən o nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən noan nətul əskasɨkən e

---

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgɨn u Saelas in 'Silfanus' **1:2:** Rom 1:7 **1:4:** 2 Kor 7:4; 1 Tes 2:19

nəratən rəhatəmat, Uhgɨn otafin itəmat məmə nakotahmen-in
nuwɨnən e nərəmərəən rəhan.
6 Tol nəhlan məto-inu nolən rəha Uhgɨn in tətuatɨp, kən in
otol nalpɨnən kəm ilat u koatol nəratən kəm itəmat,
7 kən o nian kit in otos-ipɨnə namegən kəm itəmat itəm
nakoatos nahməən, kitat min itəmat. Natɨmnat mɨn əh oko-
tuwa motol nɨpahrienən nian Uhgɨn otol-arəp Iərəmərə Iesu
itəm otɨsɨ-pən e nego e neai. In otuwa e nɨgəm itəm tatuəp pɨk
ilat rəhan nagelo mɨn itəm kotəsanən.
8 In otol nalpɨnən kəm itəm mɨn u kotəruru Uhgɨn kən
məsotətəu-pənən namnusən təwɨr rəha Iərəmərə Iesu rəhatat.
9 Uhgɨn otol nalpɨnən kəm ilat e nəratən itəm namnun tɨkə.
Kən otahtosɨg-in lilɨn ilat e nɨganəmtɨ Iərəmərə ne nəhag-
əhagən asol rəha nəsanənən asol rəhan.
10 Nat u otuwa e nian Iesu tatuwa mɨn. In otos nənwiwiən
o natɨmnat itəm təmol kəm iəfak mɨn rəhan, kən narmɨlat
otiwɨg ron, itəmat mɨn itəmat min ilat məto-inu nəmotahatətə
e rəhatɨməhal nəghatən itəm eməhalən kəm itəmat.
11 O natɨmnat mɨn u, nian rafin etəhaləfak otəmat məmə
Uhgɨn otafin itəmat məmə nakotahmen-in rəhan naunən. Kən
etəhaləfak məmə Uhgɨn otol wək e nəsanənən rəhan məmə,
nətəlɨgən wɨr itəm nakotolkeike məmə nakotətəu-pən, ne wək
wɨr mɨn itəm tatɨsɨ-pən e nahatətəən rəhatəmat, okotol noan.
12 Itɨməhal etəhaləfak nəhlan məmə katɨləs-ipər nərgɨ
Iərəmərə Iesu o natɨmnat itəm təmol e nəmegəhən rəhatəmat,
kən in otɨləs-ipər itəmat. Natɨmnat mɨn əh otuwa e nəwɨrən
rəha Uhgɨn rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo.

2

Etəm Tatol Təfagə Rat Agɨn Nian Rafin

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Pəs ekəghat e nian rəhatat Iərəmərə
Iesu Kristo otuwa mɨn lan, kən Uhgɨn otuəfɨmɨn kitat min
Kristo lan.
2 Etəhalətapəh məmə nɨkitəmat təsəht pɨkən, kən məsotautən e
nəghatən eiuə kit itəm katən məmə itɨməhal eməhalən. Katən
məmə in nəghatən itəm tatɨsɨ-pən o Uhgɨn, o namnusən kit, o
naoa kit itəm tatən məmə Nian Rəha Iərəmərə tɨnuwa rəkɨs.
3 Sotolən etəmim kit teiuə-in itəmat e nəghatən kit, məto-inu
nian əh otəsuwamən mətoarus nian itəm netəmim okotuwa
tɨkɨmɨr mɨn rəha Uhgɨn motol nəluagɨnən ilat min, kən Uhgɨn
otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agɨn Nian Rafin, itəm Uhgɨn
otərəkɨn pahrien tətəu-pən əm rəhan nalpəkauən aupən rəkɨs.
4 In otuwa tɨkɨmɨr e natɨmnat rafin itəm netəmim koatəfak ron,
ne natɨmnat rafin itəm koatən məmə rəhalat uhgɨn mɨn. In əm

1:6: Rom 12:19 **1:7:** 1 Tes 3:13 **1:8:** Aes 66:15 **1:9:** Aes 2:10 **1:10:** Kol 3:4 **1:11:** Kol 1:9; 1 Tes 1:2-3 **2:3:** 1 Tim 4:1; 1 Jon 2:18; 4:3

un otiləs-ipər atip in ilis e natimnat min rafin. Kən in otuwin
məpələh e Nimə Rəha Uhgin, kən mən məmə in Uhgin.
5 ? Tahro? ? Nəmotaluin məmə nian emətatig kitat min
itəmat, ematən-ipinə natimnat min u?
6 Kən ninotitun nat naka itəm tətahtosig-in etəm əh-roiu
məmə Uhgin otol-arəp in e nian ətuatip rəhan.
7 Nəsanənən anion rəha Təfagə Rat Agin tinatol wək rəkis.
Məto etəm itəm tətahtosig-in nəsanənən əh, in otol nəhlan
mətoarus-pən Uhgin otos-irəkis.
8 Kən Uhgin otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin,
itəm Iərəmərə Iesu otərəkin in e nimətag e nohlin, kən mərəkin
agin e nəhag-əhagən rəha nuwamən rəhan.
9 Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin otuwa mol wək
e nəsanənən rəha Setan, kən in otol nat pispis eiueiuə min,
ne nəmtətin eiueiuə min, ne nat eiueiuə min itəm otol narmi
netəmim tatiwig,
10 ne nəratən pisin pisin min rafin itəm koteiuə-in netəm
min u itəm kotaliwək e suatip tatuwin e nalpinən. Uhgin
otərəkin ilat məto-inu kəmotən əskasik məmə kəsotolkeikeən
nipahrienən itəm titun nosmegəhən ilat.
11 O nətəligən əh, Uhgin tahl-ipən kəm ilat nat kit təsanən
itəm tatol nətəligən rəhalat tatəlue. Tahl-ipən nat əh məmə
okotən nipahrienən e neiueiuəən.
12 Kən tahl-ipən məmə Uhgin otən-iarəp nalpinən rəha
netəmim rafin itəm kəsotənən nipahrienən e nipahrienən,
məto koatəto təwir agin nian koatol nolən min itəm tərat.

Iəfak min okotəkəike motətul əskasik

13 Piak min ne winik min itəm Iərəmərə tolkeike. Nian
rafin ekəhaləkəike məhalən tagkiu kəm Uhgin otəmat, məto-
inu e nətuounən Uhgin təmitəpun itəmat məmə otosmegəh
itəmat. In otol nəhlan e wək rəha Narmin Rəhan itəm tatələhəu
kalin itəmat məmə rəhan, kən otosmegəh itəmat e nahatətəən
rəhatəmat e nipahrienən.
14 Uhgin təmaun-in itəmat o natimnat min əh e namnusən
təwir itəm etəhalən-iarəp, məmə kitat kotuwa kitiəh kitat
rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo e rəhan nisiaiiən, ne nəsanənən,
ne nəhag-əhagən.
15 Tol nəhlan, piak min ne winik min, otətul əskasik
kən motaskəlim nəgətunən itəm eməhalos-ipinə kəm itəmat
e nəghatən itəm təmiet e nohlitiməhal, o nəghatən itəm
nəmotafin e naoa eməhalahl-ipinə.
16 Uhgin rəhatat Tata təmolkeike kitat, kən e nəwirən
rəhan təmiləs-ipər nikitat namnun tikə, kən təmol məmə kitat

2:4: Esik 28:2; Dan 11:36 **2:8:** Aes 11:4; Nol Əpən 19:15 **2:9:** Nol Əpən 13:11-13 **2:13:** Efes 1:4; 2 Tes 1:3

okotələhəu-pən əskasɨk rəhatat nətəlɨgən lan. Kən pəs rəhatat
Iərəmərə Iesu Kristo atɨp ilau Uhgɨn Tata,
17 okialəs-ipər nɨkitəmat kən mioal itəmat nakotəsanən e
nolən wɨr mɨn rafin ne nəghatən wɨr mɨn rafin.

3

Pol təmətapəh o nəfakən

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Inu namnun nəghatən. Otəfak
otɨməhal məmə nəghatən rəha Iərəmərə otuwɨn uəhai əm ikɨn
mɨn rafin, kən netəmim okotɨsiai-in motətəu-pən, tahmen əm
etəmat itəm nəmotɨsiai-in motətəu-pən.
2 Kən otəfak otɨməhal məmə Uhgɨn otɨləs-irəkɨs itɨməhal o
netəm rat, məto-inu sənəmə netəmim rafin kotahatətə e
Iərəmərə.
3 Məto Iərəmərə, nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən in otol
itəmat nakotəsanən, kən matehm wɨr itəmat o Setan məmə
otəsərəkɨnən itəmat.
4 Kən kitat kotɨtun wɨr e Iərəmərə məmə roiu itəmat nəkoatol
nat naka itəm eməhalən, kən nəkoatol əm nulan moatuwɨn
moatuwɨn.
5 Pəs Uhgɨn otit nɨkitəmat e suatɨp rəha nolkeikeən rəha Uhgɨn
ne nolən rəha Kristo o nətul əskasɨkən nian nəratən otuwa.

Əsolən nolən rəha nəlpahən

6 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. E nərgɨ Iərəmərə Iesu Kristo, etəhalən
əskasɨk kəm itəmat məmə nakotətul isəu o piatat mɨn itəm
koatol nolən rəha nəlpahən, kən məsotatɨgən motətəu-pən
nəgətunən itəm nəmotos otɨməhal.
7 Itəmat atɨp nəkotɨtun məmə nəkotəkəike motətəu-pən
nolən itəm eməhalol. Nian emətəhlatɨg kitat min itəmat,
eməsəhaləlpahən,
8 kən eməhalos-nəmtɨn nagwənən o netəmim, eməsəhalos
əpnapɨnən. Məto eməhalol wək pɨk, lapɨn ne lenian, eməhalol
wək e nelmɨtɨməhal məmə esəhalos-ipɨnəən wək əskasɨk
otəmat o nehmən itɨməhal.
9 Tətuatɨp otɨməhal məmə ekəhalətapəh otəmat məmə
nakoatehm itɨməhal, məto itɨməhal eməsəhalolən nəhlan
məto-inu itɨməhal ekəhalolkeike məmə ekəhaləgətun itəmat e
nolən itəm tətuatɨp məmə nakotətəu-pən.
10 Kən nian emətəhlatɨg əh kitat min itəmat, eməhalos-ipɨnə
lou u məmə, “Okəmə etəmim tapəs wək, okol kəsos-ipənən
nagwənən kəm in.”
11 Ekəhalən nəhlan məto-inu eməhaləto məmə netəmim
neen un itəmat min ilat koatəlpah, ilat kəsotolən wək kit, ilat
iəghat tɨpɨk mɨn, məto kəsotolən wək.

3:4: 2 Kor 7:16; Kal 5:10 **3:6:** Rom 16:17 **3:7:** Fil 3:17 **3:8:** 1 Tes 2:9
3:9: 1 Kor 9:4; 1 Tes 1:6 **3:11:** 1 Tim 5:13

12 E nərgɨ Iərəmərə Iesu Kristo, ekəhalən kən məhaluəh nɨki
netəmim itəm kotol nəhlan məmə okotəkəike motapəs negəsən
motatɨg mətɨg əm, kən motol wək o nətouən nagwənən nɨgɨlat.
13 Kən itəmat piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, əsotəpouən o nolən nat
itəm tətuatɨp.
14 Okəmə suah kit təsətəu-pənən rəhatɨməhal nəghatən e
naoa u, kən nəkotəkəike motol məmə netəmim okotɨtun məmə
in pah. Kən məsotuwɨnən iuəhkɨr ron məmə nəkotol in taulɨs
o nolən rəhan.
15 Məto nəsotəplanən in məmə rəhatəmat kit tɨkɨmɨr, məto in
piatəmat kit, kən təwɨr məmə nakotəhgaiir lan.

Namnun nəghatən

16 Kən pəs Iərəmərə rəha nəməlinuən, in pɨsɨn əm otos-ipɨnə
nəməlinuən nian rafin e nolən mɨn rafin. Pəs Iərəmərə tətatɨg
itəmat min itəmat rafin.
17 Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha
nənən təwɨr kəm itəmat. Kən e naoa mɨn rafin ekəte nəhlan
məmə nəkotɨtun in naoa rəhak. Inu nolən rəha nəteən rəhak.
18 Pəs rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən
kəm itəmat rafin.

3:12: 1 Tes 4:11 **3:13:** Kal 6:9 **3:15:** 1 Tes 5:14

1 Timoti
Naoa itəm Pol təmaupən məte tuwɨn kəm Timoti
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Timoti

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm Timoti. Timoti in etəm aluə kit itəm təmaiir e taon u Listra. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, kən rəhan tata in Iaihluə kit. Timoti in fren kit rəha Pol, kən nian rafin katian əpəh ikɨn mɨn matuən-iarəp namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo. Pol tolkeike pɨk Timoti, tol nəhlan kən in tətaun-in Timoti məmə tahmen e nətɨn ətuatɨp.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol təmətо məmə iəgətun eiueiuə neen e niməfak əpəh Efesas, kən mol in tahlipən Timoti məmə otuwɨn məg-ətuatɨp-in neiuəən əh. Okəmnaka, Timoti təmuwa tahmen e pasta rəha niməfak əh Efesas, nat əpnapɨn məmə in etəm aluə əm. Nəgətun eiueiuəən mɨn əh koatəgətun məmə netəmim okotəkəike motətəu-pən nətəlɨgən rəhalat e nolən rəha netəmim o nosən nəmegəhən itəm namnun tɨkə. Koatən məmə netəmim okotəkəike motɨtun nɨpətɨ nəghatən anion mɨn, kən motol natɨmnat neen itəm ilat kəmoatən.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u matən-iarəp nətəlɨgən neen rəhan kəm Timoti matɨləs-ipər rəhan nətəlɨgən, kən məmə otasitu e niməfak rəha Efesas. Pol tatəghat-in nolən wɨr mɨn rəha nəfakən, ne nehm wɨrən netəm koatəfak. Kən matən-iarəp nolən wɨr mɨn itəm netəm-iasol mɨn rəha niməfak ne iəfak mɨn u okotətəu-pən. Kən namnun nəghatən itəm Pol təmən kəm Timoti tatən məmə, in otəkəike muwa etəm wɨr kit rəha nol wəkən rəha Iesu Kristo. Kən rəhan nolən otəkəike mətuatɨp wɨr.

Pol təmən təwɨr kəm Timoti

1 Timoti. Io Pol, iakatən təwɨr kəm ik. Kən io aposol kit rəha Kristo Iesu məto-inu Uhgɨn u itəm təmosmegəh kitat, ne Kristo Iesu itəm in nɨpətɨ nahatətəən rəhatat məmə o nian kit Uhgɨn otosmegəh kitat, ilau əm kəmuahləpis io məmə ekol wək u.

2 Rəhalau nahatətəən e Kristo tahmen ahmen əm, kən tol nəhlan in tahmen-pən əm məmə ik nətɨk pahrien. Pəs Uhgɨn Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iərəmərə rəhatat, okuawte-in rəhalau nəwɨrən kəm ik, kən muasəkitun ik, kən muələhəu nəməlinuən tətatɨg ron ik.

1:2: Wək 16:1-3; Taet 1:4

Pol təmolkeike məmə Timoti otahtosɨg-in iəgətun eiueiuə mɨn

3 Aupən ikɨn e nian ematuwɨn Masetonia, kən io emən kəm
ik məmə io ekolkeike pɨk məmə onakətatɨg Efesas, kən rəhak
nətəlɨgən tatol əm min-nulan. Netəmim neen əh-ikɨn kotatɨg
itəm ilat koatəgətun netəmim e nəghatən mɨn itəm kotərat.
Məto ik onakahtosɨg-in ilat məmə okəsotolən nolən əh.
4 Ilat okotəkəike motapəs nolən mɨn əh itəm koatən nəghatən
eiueiuə mɨn itəm koatəghat-in noanol mɨn aupən ikɨn.
Nəghatən mɨn əh in tatiuw-pa əm tɨməht, məto in to təsasituən
e netəmim məmə ilat okotɨtun nalpəkauən rəha Uhgɨn inu
okotahatətə əm lan.
5 Məto noa nəghatən u məmə nolkeikeən tatər e nɨkitəmat.
Nolkeikeən tatər e nɨki suah kit nian nɨkin təwɨr təfagə rat tɨkə
lan, kən in tɨtun məmə nolən rat kit təsatɨgən lan, kən tətahatətə
pahrien əm e Iesu.
6 Netəmim neen kɨnotapəs nolən ətuatɨp u, kən ilat
kɨnotəruru rəkɨs rəhalat suatɨp, məto koatətəu-pən nəghatən
alməl mɨn əh.
7 Ilat kotolkeike məmə netəmim koatən məmə ilat kotenatɨg
wɨr e Lou rəha Uhgɨn, məto ilat kəsotɨtun wɨrən nɨpəti nəghatən
itəm koatən, ne nəghatən mɨn itəm koatən pɨk ilat.

8 Kitat kotɨtun wɨr Lou rəha Uhgɨn məmə təwɨr okəmə kitat
kotɨtun wɨr wək rəha Lou kən moatətəu-pən e nolən itəm Uhgɨn
tolkeike.
9 Nian rafin kitat okotəkəike motɨtun məmə Lou
təməsuwamən o netəm kotətuatɨp, məto Lou in rəha netəm
rat ne netəm koatəht Lou: netəm kəsotɨsiai-inən Uhgɨn ne nol
təfagə rat; netəm rəhalat nolən teko-eko kotəuhlin mentalat o
nəfakən; netəm kəmotohamnu rəhalat tata ne mama; netəm
koatohamnu itəm;
10 nəman ne nɨpɨtan itəm kɨnotol marɨt rəkɨs, məto koatan
əpnapɨn; nəman koatit atɨp ilat mɨn kən nɨpɨtan koatit atɨp
ilat mɨn; netəmim katosalɨm-in iolwək mɨn məmə okotos
məni elat; ne netəm koateiueiuə, ne netəm koateiueiuə e
nian koatəghat e kot; ne netəm koatol nolən pɨsɨn neen mɨn.
Əwəh, in nɨpahrienən məmə Lou in rəha netəmim itəm koatol
natɨmnat rafin əh itəm tatərəkɨn nəghatən mɨn itəm kotətuatɨp.
11 Nəghatən ətuatɨp mɨn u, koatɨsɨ-pən e namnusən təwɨr
moepən rəha Uhgɨn, Uhgɨn etəm təwɨr tətuatɨp. Namnusən u
in təmos-ipa kəm io məmə ekən-iarəp.

Pol nɨkin təmagien o Kristo

12 Io ekatən tagkiu kəm Kristo Iesu, Iərəmərə rəhatat, itəm
tatos-ipa nəsanənən kəm io o wək u, məto-inu in tatehm

1:4: 1 Tim 4:7; Taet 1:14 **1:8:** Rom 7:12,16

io məmə iakaskəlɨm wɨr wək rəhan kən məsapəsən, kən in
təməhləu-pa wək u mətahləpis io məmə ekol.
13 Aupən ematəghat rat e nərgɨn, kən ematoh nəfak matol
tərat kəm Iesu. Nat əpnapɨn io ematol pap min-nulan məto in
təmasəkitun io məto-inu io eməsənən əh nɨpahrienən lan, kən
eməruru məmə nat naka itəm io ematol in tərat.
14 Məto nolkeikeən rəha Iərəmərə rəhatat in iahgin iahgin
pɨk ron io, maprəkɨs-in nolən rat mɨn rəhak. Kən tatətəlmɨn
nɨkik o nahatətəən lan ne nolkeikeən itəm tatɨsɨ-pən o Kristo
Iesu.
15 Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən
nɨpahrienən lan: Kristo Iesu təmuwa e nətueintən məmə
otosmegəh netəm kotərat, kən io etəm rat agɨn taprəkɨs-in
rafin ilat.
16 Məto Uhgɨn təmasəkitun io, etəm rat agɨn, tahmen e
nəmtətin kit itəm tatəgətun məmə nətəlɨgən rəhan kaifəməh,
namnun tɨkə, tatuwɨn o netəm kotərat, pəs netəmim neen
kotehm kən motuarisɨg-in suatɨp kitɨəh əm məmə okotahatətə
e Iesu kən in tosmegəh ilat mos-ɨpən nəmegəhən lilɨn kəm ilat.
17 ! Kotənwiwi Uhgɨn! Pəs kotɨsiai-in Uhgɨn rəhatat. In
Iərəmərə lilɨn; in təsɨmɨsən; kəsehmən in; kən in pɨsɨn əm in
Uhgɨn. Pəs koatɨləs-ɨpər nərgɨn tatuwɨn matuwɨn matuwɨn
namnun tɨkə. Əwəh.
18 Kən inəh nətɨk Timoti. Inu rəhak nəghatən tahmen-pən
e nəghatən rəha ien mɨn itəm kəmoatən kəm ik aupən. Ik
onakəkəike maskəlɨm nəghatən mɨn əh pəs tol rəham nətəlɨgən
təskasɨk, kən ik onakəluagɨn wɨr e nəluagɨnən rəha nahatətəən.
19 Askəlɨm rəham nahatətəən təskasɨk, kən ol nolən itəm ik
nəkɨtun məmə in tətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto netəmim
neen ilat koatol nolən neen itəm ilat kotɨtun məmə tərat, kən
kəmotərəkɨn rəkɨs rəhalat nahatətəən, tahmen e suah kit itəm
tatɨləs nego matər e nɨmas tətəhap-əhap agɨn matərat.
20 Suah mil u Haemeneus ne Aleksanta ilau kəmian motol
kitɨəh əm ilat netəm mɨn u. Io enegəhan-in rəkɨs ilau məmə
katuəməhl-pən e nelmɨ Setan məmə okiatun məmə okəsuən
ratən Uhgɨn.

2

Nolən rəha nəfakən

1 Nat aupən itəm ekolkeike məmə ekən, in tol nulan. Io iatən
əskasɨk kəm itəmat məmə itəmat nəkotəkəike moatəfak kəm
Uhgɨn o netəmim rafin, kən motən kəm Uhgɨn məmə nɨkitɨmat
tətagien o natɨmnat itəm in təmol ilat.
2 Kən e nian rafin itəmat onəkotəkəike moatəfak o netəm
koatərəmərə ne netəm-iasol mɨn rəhatat məmə kitat rafin

1:12: Wək 9:15; 1 Kor 15:9-10; Kal 1:15-16 **1:13:** Wək 8:3; 9:1-5 **1:15:** Luk 19:10 **1:20:** 1 Kor 5:5; 2 Tim 4:14-15

okotatɨg e nəməlinuən kən motatɨg mətɨg, pəs kitat kotɨsiai-in wɨr Uhgɨn kən rəhatat naliwəkən in tətuatɨp.
3 Nolən rəha nəfakən mɨn u in təwɨr pɨk, kən in otol Uhgɨn
Iosmegəh rəhatat nɨkin otagien lan.
4 Uhgɨn u, in tolkeike məmə otosmegəh netəmim rafin, kən
molkeike məmə ilat okotɨtun motən nɨpahrienən e nəghatən
pahrien rəhan.
5 Otəfak o netəmim rafin məmə ilat okotahatətə e Uhgɨn
məto-inu Uhgɨn kitiəh əm tətatɨg, kən suah kitiəh əm tatətul in
suatɨp o nosən netəmim muwɨn kotol kitiəh ilat Uhgɨn, etəmim
əh Kristo Iesu.
6 E nian ətuatɨp, in əm təmos-ipa rəhan nəmegəhən o
nətouən suatɨp rəha netəmim rafin məmə otɨkɨs ilat e təfagə
rat rəhalat. Kən inu tatəgətun məmə Uhgɨn tolkeike məmə
otosmegəh netəmim rafin.
7 Kən o nəghatən əh, Uhgɨn təmɨləs-ipər io məmə io aposol
kit rəhan o nən-iarəpən namnusən təwɨr u kəm Iaihluə mɨn,
netəmim itəm kəsənən məmə netəm Isrel, kən təmɨləs-ipər io
məmə iəgətun kit rəha nahatətəən pahrien. Io iatən pahrien,
eseiueiuəən.
8 Kən ikɨn mɨn rafin, iakolkeike məmə nəman okotəghat
kəm Uhgɨn e nəfakən. Kən nian koatɨləs-ipər nelmɨlat məmə
okotəfak kəm Uhgɨn, iakolkeike məmə nəmegəhən rəhalat
otətuatɨp, kən nɨkilat təsahmən, kən məsotəhaiən ilat mɨn.
9 Kən io iakolkeike məmə nɨpɨtan u iəfak mɨn okotuwɨn
e rəhalat napən itəm tətuatɨp kən matəfətain wɨr ilat,
məsotiuwən nətəlɨgən rəha nəman, kən məsotolən məmə
netəmim okotehm o nausitən. Kən ilat kəsotolən noanulat
məmə okotausit ron. Kən ilat kəsotuwɨn-inən natɨmnat mɨn o
niuwən nətəlɨgən rəha netəmim, iatən natɨmnat mɨn tahmen-
pən e napən mɨn itəm nəmtɨlat tiəkɨs, o nat kit kəmol e iaen u
kol tatɨpɨt-ɨpɨt, o nat kit kəmol e perel inu kəpiel itəm nəmtɨn
tiəkɨs.
10 Məto iakolkeike məmə nɨpɨtan u iəfak mɨn, rəhalat
nətəlɨgən otəsuwɨnən o malə-malə rəha nɨpətɨlat o nehmən,
məto okotol malə-malə e nəmegəhən rəhalat, inəh ilat okotol
nolən mɨn itəm otasitu e netəmim, nolən mɨn itəm tətuatɨp o
nɨpɨtan itəm koatən məmə ilat koatəfak kəm Uhgɨn.
11 Nian nəman okoatəgətun e niməfak, nɨpɨtan okotəkəike
moatətəlɨg-in məsotagətən, kən motəkəike motos-iəhau ilat,
kən motɨsiai-in iəgətun mɨn, kən motətəu-pən iəgətun mɨn əh
itəm koatəgətun.
12 Io esegəhan-inən nɨpɨtan məmə okotəgətun kən
motərəmərə e nəman. Ilat okotəkəike kəsəghatən,

2:6: Rom 3:29-30; Kal 1:4 **2:7:** Wək 9:15; Kal 2:7-8; 2 Tim 1:11 **2:9:** 1 Pita 3:3-5 **2:10:** 1 Tim 5:10 **2:12:** 1 Kor 14:34

13 məto-inu aupən ikɨn, Uhgɨn təmaupən mol Atam, uarisɨg
ikɨn təpanol If.
14 Kən sənəmə Atam u Setan təmeiuə-in aupən kən tol
nəwian, məto If u təmol nəwia Setan kən mətgəhl lou rəha
Uhgɨn.
15 Məto Uhgɨn otosmegəh nɨpɨtan nian ilat koatol ətuatɨp
wək rəhalat, inu neməkən ne nehm wɨrən nɨsualkələh. In oto-
smegəh ilat okəmə koataskəlɨm əskasɨk nolən rəha nahatətəən,
ne nolən rəha nolkeikeən netəmim, ne nolən rəha nəmegəhən
itəm tətuatɨp.

3

Netəm-iasol mɨn rəha niməfak

1 Inu nəghatən tatən pahrien məmə, “Okəmə etəmim kit
tolkeike məmə in otuwa etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in
təmolkeike wək kit itəm təwɨr.”
2 Kən etəm-iasol tol nəhlan:
okəkəike kəsehm-pənən nolən rat kit lan;
in rəhan pətan kitiəh əm;
tatehm wɨr nəmegəhən rəhan nian rafin;
tatol natɨmnat e nɨtunən;
katɨsiai-in;
tatehm wɨr netəmim itəm koatuwɨn iman ikɨn;
in iəgətun wɨr kit;
3 sənəmə etəmim kit rəha napɨsən o nəmouən;
məto in etəm mətɨg;
sənəmə in etəmim rəhan nəghatən tɨtatɨperəh pɨk tahmen e
kaluəluə;
nɨkin təsuwɨn pɨkən e məni;
4 in otəkəike matərəmərə wɨr e rəhan mɨn, kən mol məmə
rəhan nɨsualkələh koatol nəwian moatɨsiai-in wɨr.
5 ?Məto okəmə in təruru nərəmərə wɨrən o rəhan mɨn, kən in
otaroh nəhlan mərəmərə o niməfak rəha Uhgɨn?
6 Etəm tətahatətə wi e Iesu, in təsahmenən məmə otos wək u
məta in tatos-ipər pɨk in, kən Uhgɨn tol nalpɨnən kəm in tol
məmə təmol mihin e Setan u iausit pɨk.
7 Kən etəm-iasol, rəhan nolən otəkəike məwɨr mətuatɨp
məmə netəm kəsotəfakən okotən məmə in etəm təwɨr.
Okəmə təsol mihinən, məta noanɨkulu rəha Setan toh
pɨkən, kən nərgɨn in otərat.

Netəm kotasitu e niməfak

8 E nolən kitiəh əm, dikon mɨn, rəhalat nəmegəhən otəkəike
mətuatɨp wɨr, kən moatən əm nɨpahrienən e nian rafin. Netəm

2:13: Jen 2:7,21-22; 1 Kor 11:8-9 **2:14:** 2 Kor 11:3; Kal 3:1-6 **3:6:** Taet 1:6-9
3:7: 2 Kor 8:21

koatapɨs o kotolkeike pɨk məni, kəsotahmenən o naskəlɨmən wək u.
9 Ilat netəmim itəm kotɨtun məmə nolən rat kit təsatɨgən
elat, kən moataskəlɨm əskasɨk nəghatən pahrien mɨn rəha Iesu
Kristo itəm Uhgɨn təmol əp.
10 Netəm kotol nəhlan, niməfak otəkəike makil wɨr rəhalat
nəmegəhən, okəmə kəsehm-pənən nat kit tərat elat, kən ilat
okotos wək rəha dikon.
11 Məto nɨpɨtan rəha netəm koatasitu e wək rəha niməfak,
ilat mɨn okotəkəike motol rəhalat nəmegəhən tətuatɨp wɨr.
Təsəwɨrən məmə ilat nɨpɨtan iən nɨkalɨtəm, o nɨpɨtan rəha
napɨsən, məto ilat nɨpɨtan itəm netəmim koatahatətə elat e
nian rafin.
12 Suah kit itəm tatos wək rəha dikon, in otəkəike mos rəhan
pətan kitiəh əm, kən in otəkəike matərəmərə wɨr e rəhan mɨn
nɨsualkələh ne rəhan latuənu.
13 Netəmim itəm koatol-wɨr wək u rəha dikon, nərgɨlat in
otəwɨr lan, kən rəhalat nətəlɨgən in otəskasɨk pɨk o naskəlɨmən
nahatətəən rəhalat e Kristo Iesu.

Nəukətɨn nahatətəən rəhatat

14 Roiu əh, nian iakatəte naoa u kəm ik, nɨkik tatəht məmə,
otəsuwəhən kən ekɨmnə mehm ik.
15 Məto okəmə esɨmnə uəhaiən, kən naoa u in otən natɨmnat
rafin itəm kitat nenətɨ Uhgɨn okotətəu-pən. Inu kitat u nəfak,
kən Uhgɨn rəhatat tatəmegəh mətatɨg namnun tɨkə. Kitat
netəm nəfak u kotaskəlɨm nəghatən pahrien, kən matehm wɨr.
16 Nɨpahrienən, nəghatən pahrien rəha Iesu Kristo itəm
Uhgɨn təmol əp, in nat pɨspɨs itəm in iahgin, kən tol nəhlan:
Kristo in təmuwa etəmim kən netəmim kəmotəplan.
Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn tatəgətun wɨr məmə Iesu tətuatɨp wɨr.
Kən nagelo mɨn kəmotehm in.
Kən katən-iarəp namnusən təwɨr rəhan kəm netəmim ikɨn
pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
Kən netəmim rəha nətueintən u kotahatətə lan.
Kən Uhgɨn təmos muwɨn ilɨs e neai mətuatɨg ilau min.

4

Iəgətun eiueiuə mɨn

1 Narmɨn Rəha Uhgɨn tatən-iarəp wɨr məmə e nian mɨn
uarisɨg Iesu otəpanuwa lan, netəmim tepət okotapəs nətəu-
pənən nolən pahrien rəha nahatətəən e Uhgɨn. Ilat okotətəu-
pən narmɨn eiueiuə mɨn kən motətəu-pən nəgətunən rəha
iərmɨs mɨn.
2 Nəgətunən mɨn əh koatɨsɨ-pən o iəgətun mɨn itəm koatən
məmə rəhalat nəghatən in nɨpahrienən, məto ilat koateiueiuə,
kən məsotolən nat itəm koatən. Netəm mɨn əh, nətəlɨgən

3:11: Taet 2:3 **3:16:** Mak 16:19; Kol 1:23; 1 Jon 2:18

rəhalat teko-eko agɨn, kən kɨnotəruru nakilən məmə nəghatən pahrien hiə kən nəghatən eiueiuə hiə.
3 Ilat koatəgətun netəmim moatən məmə okəsotolən marɨt, kən moatəgətun ilat məmə okəsotunən nagwənən mɨn neen. Məto Uhgɨn təmol nagwənən mɨn əh məmə okotun ilat. Kən kitat u koatəfak kotɨtun nɨpahrienən, kotɨtun nosən, kəfak kənwiwi Uhgɨn ron, kən motun,
4 məto-inu natɨmnat rafin itəm Uhgɨn təmol ilat kotəwɨr əm. Nat kit tɨkə məmə okəsotunən. Kitat kotɨtun nunən natɨmnat rafin okəmə kitat koatəfak moatənwiwi Uhgɨn ron,
5 məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə ilat kotəwɨr, kən kitat koatəfak ron. Kən roiu, nagwənən mɨn əh kotəwɨr əm.

Iolwək təwɨr rəha Kristo Iesu

6 Okəmə natən-iarəp nəghatən u kəm piatat mɨn ne wɨnɨtat mɨn, kən ik iolwək təwɨr kit rəha Kristo Iesu. Kən tatəgətun məmə ik etəmim kit itəm natun nəghatən wɨr mɨn rəha na-hatətəən ne nəgətunən ətuatɨp matəmegəh lan, kən rəham nəmegəhən tatətəu-pən nəghatən mɨn əh rafin.
7 Apəs, əsətəlɨg-inən nəghatən eiueiuə mɨn itəm nətəlɨgən rəha Uhgɨn tɨkə lan, nəghatən mɨn u tahmen namsu əpnapɨn mɨn itəm nɨpətɨn tɨkə. Məto əgətun atɨp rəham nəmegəhən məmə tatətəu-pən Naoa Rəha Uhgɨn.
8 Nolən rəha nehm wɨrən nɨpətɨm məmə in otəsanən, in təwɨr o natɨmnat mɨn neen, məto okəmə natəgətun atɨp rəham nəmegəhən e nolən rəha Uhgɨn, kən in təwɨr məmə otasitu e natɨmnat rafin e nəmegəhən rəha nətueintən u, ne rəha nəmegəhən lilɨn.
9 Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nɨpahrienən lan.
10 Kənu kitat koatol pɨk wək o iəgətun atɨpən rəhatat nəmegəhən e nolən əh, məto-inu kɨnotahatətə rəkɨs e Uhgɨn u tatəmegəh kən mətatɨg itulɨn, kən in Iosmegəh rəha netəmim rafin, məto in tatosmegəh əm netəm mɨn u itəm koatahatətə lan.
11 Əgətun natɨmnat mɨn əh kəm netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmə okotəkəike moatətəu-pən.
12 Pəs netəmim okəsotehm əhauən ik məto-inu ik etəm aluə əm kit. Məto ol rəham nəmegəhən tətuatɨp wɨr məmə netəmim okotəplan məmə ik etəm mətə, kən ilat kotɨtun nətəu-pənən ik e nəghatən mɨn, ne naliwəkən, ne nolkeikeən, ne nahatətəən, ne nolən ətuatɨp.
13 Ol natɨmnat mɨn əh, kən nat kɨsɨl mɨn, ol iləhal u məmə rəham wək okəhalətul aupən e rəham nəmegəhən mətoarus

---

4:3: Jen 9:3; Rom 14:6; 1 Kor 10:30-31 **4:7:** 1 Tim 1:4 **4:10:** 1 Tim 2:3-4
4:12: Taet 2:15

ekɨmnə: afin Naoa Rəha Uhgɨn kəm netəmim, kən mən-iarəp
Naoa Rəha Uhgɨn, kən məgətun Naoa Rəha Uhgɨn.
14 Timoti, Uhgɨn təmos-ipɨnə kəm ik rəhan nasituən o
nolən wək rəhan nian elta mɨn rəha niməfak kəmotələhəu-
pən nelmɨlat lam, kən ien mɨn neen rəhalat kəmotən-iarəp
nəghatən itəm Uhgɨn təmən lam. Əsapəsən nasituən əh.
15 Ik onakəkəike matol wək mɨn u, kən rəham nətəlɨgən
otəkəike mətatɨg əskasɨk e natɨmnat mɨn u pəs netəmim
kotɨtun nehmən məmə rəham nəmegəhən ne rəham wək
tatəwiə wɨr.
16 Atehm wɨr nolən mɨn e nəmegəhən rəham, kən ol rəham
nəgətunən məmə in tatətuatɨp e nian rafin. Onakəkəike
mətalkut əskasɨk məmə onəkol natɨmnat mɨn əh, məto-inu
okəmə nakol, kən onakosmegəh itəmat netəm koatətəlɨg-in ik.

5

Nolən rəha nɨsiaiiən o nəghatən kəm netəmim

1 Səghat əskasɨkən e iaguɨhl mɨn, məto əghat kəm ilat e
nɨsiaiiən məmə nakiuw rəhalat nətəlɨgən, tahmen əm mə ilat
rəham tata ətuatɨp mɨn. E nolən kitiəh mɨn əm, ol tahmen əm
kəm netəm aluə tahmen məmə ilat piam ətuatɨp mɨn.
2 Əghat mətɨg e nɨsiaiiən kəm nɨpɨtaguɨhl mɨn tahmen məmə
rəham mama ətuatɨp mɨn. Rəham nəghatən ne nolən mɨn kəm
nɨpɨtan itəm koatetəm aluə otəkəike mətuatɨp agɨn, tahmen
məmə ilat wɨnɨm mɨn.

Nolən rəha nehm wɨrən nəutahlɨmɨs mɨn

3 Niməfak otəkəike matehm wɨr nəutahlɨmɨs mɨn itəm rəhan
mɨn kotɨkə agɨn o nehmən ilat.
4 Məto nəutahlɨmɨs kit u nenətɨn mɨn əh-ikɨn o mipɨn mɨn əh-
ikɨn, ilat okotəkəike motɨtun paupən məmə wək rəha netəm
koatəfak, ilat okotaupən motehm wɨr atɨp rəhalat mɨn. Nolən
u tahmen əm məmə koatətou rəhalat kaon kəm rəhalat mama
ne tata ne pipi mɨn, kən inəh Uhgɨn nɨkɨn tagien ron.
5 Məto nəutahlɨmɨs itəm tətatɨg in pɨsɨn agɨn əm, etəmim tɨkə
o nehmən in, in tatələhəu-pən əskasɨk rəhan nətəlɨgən tətatɨg e
Uhgɨn. In əh e nian rafin, lapɨn ne e nərauiəgən, in tatəfak kəm
Uhgɨn məmə otətasitu lan.
6 Məto nəutahlɨmɨs u tatətəlɨg-in pɨk natɨmnat rəha nɨpətɨn o
nətoən təwɨr lan, in tatəmegəh, məto e narmɨn tahmen məmə
in tɨnɨmɨs rəkɨs.
7 Ik onakəkəike mən-ipən nəghatən mɨn əh kəm niməfak
məmə ilat okotəkəike motol pəs netəmim kəsotən ratən ilat.
8 Suah kit otəkəike mehm wɨr rəhan mɨn, kən maupən
mehm wɨr rəhan ətuatɨp mɨn. Məto okəmə in təsolən, tatəgətun

4:14: 2 Tim 1:6

məmə təməuhlin məntaan e nolən rəha nəfakən, in tərat
maprəkis-in etəm təsəfakən.
9 Okəmə nakəte-pən nərgi nəutahlimis kit e naoa rəha na-
situən məmə niməfak otasitu elat, rəhan nup in otəkəike mos
sikiste, kən rəhan iərman kitiəh əm aupən.
10 Kən in pətaguihl kit itəm netəmim koatisiai-in o rəhan
nolən wir ne nasituən min itəm in tatol, tahmen məmə in
tatehm wir rəhan nisualkələh; kən nian iapispis min oko-
tuwa iman ikin, tatol təwir kəm ilat; kən matos-iəhau atip in
mətasitu e netəm koatəfak;* kən mətasitu e ian-rat min; kən
rəhan nətəligən təskasik məmə otol wək min itəm təwir.
11 Məto səte-pənən nərgi nəutahlimis min itəm
kəsotipitaguihlən əh e naoa rəha nasituən, məto-inu uarisig
ikin okəmə nətəligən rəha nol minən marit tinuwa məskasik
e nikilat minaprəkis-in nətəligən rəhalat e Kristo, kən ilat
kotəmə okotol min marit.
12 Kən Uhgin in otakil mol nalpinən kəm ilat məto-inu
kəmotətgəhl rəhalat noanawil itəm kəmotol kəm in aupən.†
13 Kən nat tərat kit min, məta ilat koatəpou kən motos nolən
rəha nuwinən e nimə min rafin moatən nəghatən itəm nipətin
tikə. Uarisig ilat kotuwa motərat pik o nosən musmus e
nəghatən rəha suah pisin o nosən muwin məhləmisin niməme
mənig lan, kən ilat kotolkeike məmə okotən pik nəghatən
rəha netəm pisin, kən ilat koatən nəghatən min neen itəm
təsahmenən məmə okotən.
14 Kən io ekatən kəm nəutahlimis min itəm kəsotipitaguihlən
məmə təwir ilat okotol min marit, kən motiləs nisualkələh,
kən okotehm wir rəhalat min. Kən okəmə kotol nəhlan,
kən məsotos-ipənən kuhal kit kəm rəhatat tikimir min məmə
okotən rat kitat.
15 Məto nəutahlimis neen kinotapəs rəkis suatip ətuatip kən
moatətəu-pən Setan.
16 Nipitan u iəfak min okotəkəike moatehm wir nəutahlimis
min rəhalat, məsotəhlman-pənən ilat kəm niməfak məmə
otatehm ilat. Kən niməfak in otatehm əm nəutahlimis min u
rəhalat netəmim kotikə agin məmə okoatehm ilat.

Wək rəha netəm-iasol rəha niməfak

17 Elta min itəm koatərəmərə wir e wək rəha niməfak,
niməfak otəkəike misiai-in ilat, kən matətou ilat. Kən iəgətun

---

* **5:10:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Kən tətaikuas e nelki netəmim rəha Uhgin." - Nolən əh tatəgətun məmə in pətan kit tatos-iəhau atip in; kən nikin tagien o nasituən e netəmim. † **5:12:** E nian əh, nəutahlimis min neen kəmotos noanawil rəhalat kəm Uhgin məmə okəsotolən marit, kən ilat okotol əm wək rəha niməfak. Kən okəmə nəutahlimis kit tolkeike məmə in otol marit min, kən in otətgəhl rəhan noanawil itəm təmol kəm Uhgin. **5:13:** 2 Tes 3:11 **5:14:** 1 Kor 7:9

min ne netəm koatən-iarəp Naoa Rəha Uhgin, ilat koatətul aupən məmə okisiai-in ilat.
18 Məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Nian kau kit tatol wək kit rəham, kən okəmə tolkeike məmə otun kit, sahtosig-inən.” Kən tatən min məmə, “Nian suah kit tatol wək, məto okəike kətou in lan.”
19 Əsətəlig-inən nəghatən rəha etəmim kitiəh əm itəm tatən məmə elta kit rəha niməfak təmol nolən rat, məto okəmə etəmim kəiu o kisil katəhalən, kən nakətəlig-in rəhaləhal nəghatən.
20 Kən okəmə etəm-iasol kit rəha niməfak tatol nat kit tərat, kən natəghat əskasik kəm in e niganəmti netəmim rafin rəha niməfak, kən tol nəhlan netəmim okotəgin o nolən nat tərat min.
21 E niganəmti Uhgin, ne Iesu, ne nagelo min itəm Uhgin təmitəpun rəkis ilat, io ekatən əskasik kəm ik məmə ik onakəkəike mətəu-pən nəghatən rəhak e nolən itəm in tətuatip. Ik onakəsolən nolən pisin kəm suah kit, kən matig mol pisin min kəm suah kit. Məto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafin.
22 Əsələs-ipər ueiuəhaiən etəmim məmə in otos wək rəha niməfak, inu nakoatələhəu-pən nelmitəmat moatəfak lan. Məto-inu okəmə in suah kit itəm rəhan əh-ikin nolən rat, kən rəhan nolən rat otatig lam, tahmen məmə ik min nəmos rəhan nolən rat. Məto ol əm rəham nəmegəhən tatuwiwi matətuatip e nian rafin.
23-25 Netəmim neen kitat kotitun məmə ilat nol təfagə rat, kən kotitun məmə Uhgin otol nalpinən kəm ilat. Məto neen rəhalat təfagə rat tatəhluaig əh-roiu, məto uarisig okəpanotəplan. Kən tahmen ahmen əm, nian tepət wək itəm təwir min, kitat kotitun əm. Məto neen əh-ikin itəm koatəhluaig əh-roiu, məto okəpanotəplan ilat.

Təsəwirən məmə onakənim əm nəhau məto-inu, nian neen ik nakatimis. Məto təwir məmə onakənim wain noan məsin pəs in tasitu e nərpəm.

6

Nolən ətuatip o slef min

1 Slef min itəm koatəfak okotəkəike motisiai-in netəm-iasol min rəhalat. Nolən əh in otahtosig-in naihluə, məmə kəsotən ratən nərgi Uhgin, kən məsotən ratən nəgətunən rəhatat.
2 Məto slef min itəm rəhalat etəm-iasol in iəfak, ilat okəsotolən nolən əh u kotəmə, “Ei. Etəm-iasol əh in piatat əm kit,” kən ilat məsotisiai-in wirən. Məto ilat okotəkəike motol wək pik

5:18: Dut 25:4; Mat 10:10; 1 Kor 9:9 **5:19:** 2 Kor 13:1 **5:20:** Efes 5:11 **6:1:** Efes 6:5

təhmɨn mɨn e nɨkilat pahrien, məto-inu rəhalat etəm-iasol in
iəfak kit itəm koatolkeike in.

Nəgətunən neiueiuəən mɨn ne natɨmnat wɨr mɨn pahrien

Natɨmnat mɨn u, ik onakəkəike matəgətun netəmim lan. Kən
e nian rafin ik onakəkəike matəghat əskasɨk kəm ilat o nətəu-
pənən.
3 Məto netəmim neen koatəgətun nəghatən neen itəm tol
pɨsɨn e nəghatən əh rəhak, kən ilat koatən məmə nəgətunən
rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, in neiueiuəən, kən koatən
məmə nəgətunən rəha nolən rəha nəmegəhən itəm Uhgɨn
tolkeike, in neiueiuəən.
4 Netəm mɨn əh koatol nəhlan ilat kəsotɨtun agɨn-əhən nat
kit, kən ilat nausit pɨk. Ilat kotalməl o nuwɨnən məghat pɨk
o nəghatən mɨn itəm tatiuw-pa neməha, o nəghatən mɨn itəm
netəmim koatetəhau ilat mɨn ron. Nolən u in tatol netəmim
koatetet ilat mɨn, kən motəhap-əhap ilat mɨn, kən moatəghat
rat e nərgɨlat mɨn, kən moatətəlɨg rat elat mɨn.
5 Kən e nian rafin ilat koatol tɨməht. Inu nolən rəha netəmim
itəm rəhalat nətəlɨgən tərat, ilat koatəlue e nəghatən pahrien.
Ilat koatən məmə suatɨp rəha nahatətəən e Uhgɨn in suatɨp kit
o nosən məni ne nautə mɨn.
6 Məto nat itəm təwɨr pɨk sənəmə kitat kotos məni ne nautə.
Nat itəm təwɨr pɨk in məmə kitat okotaliwək e nolən itəm Uhgɨn
tolkeike, kən motagien əm, nat əpnapɨn rəhatat nautə noan
məsɨn o tepət,
7 məto-inu nian kitat kəmotaiir-pa e nətueintən u, kən
kəməsotosən nat kit motuwa. Kən e nian okotɨmɨs lan, okol
kəsotos mɨnən nat kit motɨtəlɨg.
8 Məto okəmə nɨgɨtat nagwənən ne napən tahmen əm, kən
kitat kotagien.
9 Netəmim itəm kotolkeike pɨk məmə rəhalat nautə otepət, in
tɨmətɨg əm olat məmə okotol nolən rat mɨn tepət. In tahmen-
pən e noanɨkulu tətohasɨn ilat e noakəmɨhl rəha nəratən, kən
ilat kotolkeike məmə okotol natɨmnat tepət rəha nalmələn, kən
natɨmnat tepət itəm tərat olat. Kən nolkeikeən rəha natɨmnat
rat mɨn əh okoatərəkɨn-rəkɨn nəmegəhən rəhalat.
10 Məto-inu nolən rəha nolkeike pɨkən məni, in nəukətɨn
natɨmnat rat tepət. Kən netəmim neen ilat koatətul-iəkɨs o
nətəu-pənən suatɨp u, kən ilat kɨnotuwɨn rəkɨs isəu o nolən rəha
nahatətəən, kən ilat koatol natɨmnat mɨn neen itəm tatərəkɨn
atɨp nɨkilat, kən moatəto tərat lan.

Nəghatən wɨr rəha Pol tatuwɨn kəm Timoti

11 Məto ik Timoti, etəm rəha Uhgɨn, aiu muwɨn isəu o nolən
rat mɨn əh. Ik onakəkəike malkut pɨk o nətəu-pənən nolən

6:2: Flm 16 **6:3:** Kal 1:6-9 **6:5:** 2 Tim 3:8; 4:4; Taet 1:14 **6:6:** Fil 4:11-12; 1 Tim 4:8; Hip 13:5 **6:7:** Job 1:21 **6:10:** Efes 5:5

ətuatip, itəm Uhgin tolkeike. Rəham nahatətəən otəkəike
məskasik, kən ik onakəkəike molkeike netəmim. Askəlim
rəham nahatətəən tatuwin əm nulan, namnun tikə. Kən
onəkəike muwa ik etəm mətig kit.
12 Onakəluagin wir e nəluaginən rəha nahatətəən. Kən
maskəlim nəmegəhən lilin itəm Uhgin təmaun-in ik ron.
Aupən ikin in təmaun-in ik ron nian nəmən-iarəp nahatətəən
rəham e Iesu e niganəmti netəmim tepət.
13 E niganəmti Uhgin, itəm tatos-ipa nəmegəhən kəm
natimnat rafin, ne niganəmti Kristo Iesu itəm təmən-iarəp wir
nəghatən pahrien e niganəmti Pontias Pailat, iatəghat əskasik
kəm ik nəhlan:
14 ol natimnat min u, kən məsapəsən kit mətoarus-pən
Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo otuwa
15 e nian ətuatip itəm Uhgin təmitəpun. Uhgin itəm kitat
okotəkəike moatənwiwi e nian rafin, in pisin əm tatərəmərə e
natimnat rafin. In Kig rəha kig min rafin, kən Iərəmərə rəha
iərəmərə min rafin.
16 In əm təsimisən mətatig lilin, rəhan nətuounən tikə, kən
namnun tikə. Ikin tətatig ikin, nəhag-əhagən tasiə mitəlau
in, kən okol kəsanən iuəhkir ron. Suah kit təsehmən əh
in, kən okol suah kit təsehmən nian kit. Nian rafin kitat
okotəkəike motisiai-in in, kən moatən-iarəp rəhan nəsanənən
ne nərəmərəən matuwin matuwin namnun tikə. Tol nəhlan.
Əwəh.

Nəfak u rəhalat nautə tepət

17 Əghat əskasik kəm netəm koatəfak itəm rəhalat nautə rəha
nətueintən u tepət. Ən məmə ilat okəsotiləs-ipər pikən ilat,
kən kəsotahatətəən e rəhalat məni u tepət rəha roiu əm, məto
olawig ne tikə min. Ilat okotəkəike motahatətə əm e Uhgin
itəm tatos-ipa natimnat wir tepət kəm kitat məmə kitat okotəto
təwir lan.
18 Əghat əskasik kəm ilat məmə okotimətə e nolən təwir, ne
nasituən wir min. Kən nikilat otəkəike magien o nawteən kəm
netəmim.
19 E nolən əh, in tahmen məmə ilat koatələhəu natimnat wir
min tepət, tahmen-pən əm məmə kəmotasa wir o nəmegəhən
itəm otəpanuwa. Kən ilat kotitun nosən nəmegəhən, itəm
nəmegəhən pahrien.

Namnun nəghatən rəha Pol

20 Timoti, ik onakəkəike matehm wir natimnat min itəm
Uhgin təmələhəu-pən rəkis e nelməm. Apəs kən mətul isəu o
nəghatən min itəm nipətilat tikə kən kəsotos-ipənən nisiaiian
kəm Uhgin, kən nəghatən min itəm kəsotətuatipən e Naoa Rəha

6:11: 2 Tim 2:22 **6:12:** 1 Kor 9:25-26; 2 Tim 4:7 **6:13:** Jon 18:36-37 **6:15:** Nol Əpən 17:14 **6:17:** Luk 12:20-21 **6:19:** Mat 6:20

Uhgɨn. Nəghatən mɨn əh katən məmə koatos-ipa nɨtunən, məto
kəp, koateiuə.
21 Məto netəmim neen koatuarisɨg-in nəghatən eiueiuə mɨn
əh, kən mɨnotos-arəpən e suatɨp rəha nahatətəən pahrien.
Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat.

6:21: 1 Tim 1:6; 2 Tim 2:18

2 Timoti
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təməte tuwɨn kəm Timoti
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Timoti

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm Timoti. Kən in molkeike məmə ilat mɨn əpəh e niməfak rəha Efesas, məmə okotafin. Afin e "Namnusən Əkuəkɨr Rəha Naoa u 1 Timoti" o nɨtunən məmə Timoti in pah.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nian kapman rəha Rom taskəlɨm Pol əpəh Rom, in təsətatɨgən e kalapus, məto in təmətatɨg e rəhan kit nimə, kən mopael mɨn kəmotatɨg ilat min motehm məmə in otəsagɨmən. Namnun japta rəha Wək Mɨn tatəghat-in nian mɨn əh. Kən əmun kapman təmahl-iarəp in, kən taliwək əm mətan o nup kəiu. Məto roiu əh, tɨnuwɨn mɨn e kalapus əpəh Rom, kən kalapus əh in tərat ikɨn pahrien. Naoa rəha Wək Mɨn təsəghat-inən nian əh, naoa tɨnol namnun rəkɨs. Kalapus əh in tətəp ikɨn, kən tiəkɨs o netəmim o nuwɨnən mətag-pən-in. Luk əm ilau min. Pol təmolkeike məmə Timoti otuwa mehm məto-inu in rəhan fren wɨr. Kən in molkeike məmə Timoti in otəmɨk naoa mɨn rəhan.

?Təməte naoa u o naka? Pol təmɨtun məmə otəsuwəhən ko-hamnu in tɨmɨs. Tol nəhlan, in təməte naoa u o nələhəu-pənən niməfak e nelmɨ netəm-iasol pɨsɨn mɨn neen tahmen e Timoti. Nian iəkɨs mɨn koatuwa o niməfak, kən Pol in tolkeike məmə Timoti otətaskəlɨm Namnusən Təwɨr, kən matətul əskasɨk e na-hatətəən rəhan, kən məsəginən nən-iarəpən Namnusən Təwɨr, kən in otətul matɨp o nətoən nahməən e nɨpətɨn okəmə nəratən otuwa.

Pol təmən təwɨr kəm Timoti

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs io məmə rəhan, kən mahl-ipa io məmə ekən-iarəp rəhan nəniəkɨsən rəha nəmegəhən lilɨn e Kristo Iesu.
2 Iatən təwɨr kəm ik Timoti, nətɨk itəm iakolkeike pɨk ik. Pəs Uhgɨn Tata ne Kristo Iesu rəhatat Iərəmərə okuawte-in rəhalau nəwɨrən, ne nasəkitunən, ne nəməlinuən kəm ik.

Pol təmɨləs-ipər nətəlɨgən rəha Timoti

3 Nian rafin, lapɨn ne lenian, iatəfak ron ik, kən matən tagkiu kəm Uhgɨn ron ik. Kən iatol wək rəhan tahmen-pən əm e tɨpɨk mɨn, kən ekɨtun məmə nolən rat kit təsatɨgən lak.

1:2: Wək 16:1; 1 Tim 1:2 **1:3:** Wək 23:1

4 Nikik tatuəh nahui nəmtəm, kən iakolkeike pik məmə
ekəplan min ik pəs nikik otagien.
5 Nikik tatuəh nahatətəən pahrien rəham itəm tahmen-pən
əm e nahatətəən itəm təmaupən mətatig e rəham pipi Lois ne
rəham mama Iunis, kən ekitun məmə roiu in tinətatig lam.
6 Kən tol nəhlan, iatən min kəm ik məmə onakelel nigəm
rəha nəsanənən itəm Uhgin təmos-ipinə o nolən rəhan wək.
Uhgin təmos-ipinə nəsanənən əh nian emələhəu-pən nelmək
matəfak-pinə lam.
7 Ol wək e nəsanənən əh, məto-inu Uhgin təsos-ipamən
kəm kitat nikin rəha nəginən, məto təmos-ipa nikin rəha
nəsanənən, ne nikin rəha nolkeikeən, ne nikin itəm tatol nolən
min itəm in titun məmə kotətuatip.
8 Kən inəh, əsaulis-inən o nən-iarəpən Iərəmərə, kən əsaulis-
inən io itəm etatig e kalapus o nərgin. Məto e nəsanənən itəm
Uhgin tatos-ipinə kəm ik, nəkəike mol məmə io ne, itəm iatəto
nahməən o namnusən təwir.
9 Uhgin təmosmegəh kitat kən maun-in kitat məmə kitat
okotuwa rəhan min netəmim itəm kotasim, kən təməsolən o
nat kit itəm kitat kəmotol, məto in təmol e rəhan atip nətəligən,
ne nəwirən. Nian Uhgin təməsolən əh nətueintən ne, məto in
təmələhəu rəkis nalpəkauən məmə in otawte-in rəhan nəwirən
kəm kitat e Kristo Iesu,
10 məto roiu, in təmol əp nəwirən əh kəm kitat e nuwamən
rəha Iosmegəh rəhatat, Kristo Iesu. Kən Kristo təmərəkin
nimisən ne rəhan nəsanənən, kən təmasiəgəpin nəmegəhən u
namnun tikə, kən kitat koatehm e namnusən təwir.
11 Kən Uhgin təmitəpun io məmə io iəghat, ne aposol, ne
iəgətun o namnusən təwir əh.
12 Tol nəhlan iatəto pik nahməən ron u ikin-u e kalapus.
Məto esaulis-inən, məto-inu ekitun məmə pah u iatahatətə lan,
kən mitun wir məmə in titun nehm wirən nat naka itəm in
təmələhəu-pa e nelmək o namnun nian.*
13 Ətəu-pən əm suatip rəha nəgətunən u tətuatip itəm emən
kəm ik, kən ol nat u e nahatətəən ne nolkeikeən e Kristo Iesu.
14 E nasituən rəha Narmin Rəha Uhgin itəm tətatig e nikitat,
kən atehm wir nat wir itəm Uhgin təmələhəu-pən e nelməm.
15 Nəkitun məmə rəhak min netəmim əpəh Esia, ilat Fukelas
ne Hermokenes, ilat rafin kəmotagim rəkis motapəs io.
16 Pəs Iərəmərə otasəkitun Onesiforas ne rəhan min, məto-
inu nian tepət təmətasitu lak matiləs-ipər rəhak nətəligən. Kən
təməsaulisən məmə emətatig e kalapus.

1:5: Wək 16:1 **1:6:** 1 Tim 4:14 **1:7:** Rom 8:15 **1:9:** Efes 2:8-9; Taet 3:5 **1:10:** Hip 2:14 **1:11:** 1 Tim 2:7 * **1:12:** Suatip pisin o nəuhlinən ves 12b: "kən mitun wir məmə in titun nehm wirən nat naka itəm io emələhəu-pən e nelmin o namnun nian." **1:14:** 1 Tim 6:20

17 Nɨpahrienən, nian in təmuwa Rom, təmeam-in io,
təmeam-in io mətoarus-pən məplan io.
18 ¦Pəs Iərəmərə otasəkitun in e namnun nian! Ik nəkɨtun
wɨr natɨmnat wɨr mɨn itəm təmol kəm io əpəh Efesas.

2

Mopael təwɨr rəha Kristo Iesu

1 Ik u nətɨk, pəs Uhgɨn otol nɨkim təsanən e nəwɨrən itəm tatɨsɨ-
pən e Kristo Iesu.
2 Nəmətо rəkɨs natɨmnat mɨn u itəm eməgətun itəmat lan e
nɨganəmtɨ netəmim tepət. Kən os rəhak nəghatən mələhəu-pən
e nelmɨ netəmim neen itəm natən nɨpahrienən elat, kən ilat
okotɨtun nəgətunən netəmim neen mɨn lan.
3 Nian nəratən tatuwa, mətо ətul əskasɨk kitat min ik, tahmen
e mopael wɨr kit rəha Kristo Iesu.
4 E nian rəha nəluagɨnən, mopael kit təsolən natɨmnat rəha
nəmegəhən rəha netəmim əpnapɨn əm, mətо tatol əm wək rəha
mopael mətо-inu, in tolkeike məmə rəhan etəm-iasol rəha
mopael, nɨkin otagien lan.
5 E nolən kitiəh, etəm tətaiu məmə in otol win, in otəkəike
mətəu-pən lou mɨn rəha naiuən, mətо okəmə təsolən, kən in
otəsosən nətouən rəha nol winən.
6 Tətuatɨp əm min-nulan məmə etəm tatol pɨk wək e nasumən,
in otaupən məulək-in.
7 Ətəlɨg-in wɨr nat naka iatən kəm ik, mətо-inu Iərəmərə otasitu
lam o nɨtunən nɨpətɨ nəghatən mɨn u.
8 Atətəlɨg-in Iesu Kristo u noanol rəha Tefɨt, kən Uhgɨn
təmosmegəh in e nɨmɨsən. Kən inu namnusən təwɨr iatən-
iarəp.
9 Kən iatətо nahməən o namnusən təwɨr əh, kən
nɨpahrienən, kəməlis io e sen tahmen-pən məmə io iaklеəh
kit o iohamnu itəm. Mətо kəsəlisən nəghatən rəha Uhgɨn.
10 Tol nəhlan, iatətul əskasɨk e nahməən mɨn rafin o netəmim
itəm Uhgɨn təmɨtəpun ilat, məmə in otosmegəh ilat e Kristo
Iesu, kən ilat okotatɨg e nəwɨrən itəm təhag-əhag rəha Uhgɨn,
itəm namnun tɨkə.
11 Inu nəghatən tatən pahrien məmə,
Okəmə kotuwa kitiəh e Kristo e nɨmɨsən rəhan,
kən okotəmegəh mɨn kitat min.
12 Okəmə koatətul əskasɨk e nian iəkɨs mɨn,
kən kitat okotərəmərə mɨn kitat min.
Okəmə kitat kotən-iamnin in,
kən in otən-iamnin kitat.
13 Okəmə kitat kəsotolən rəhatat noanawɨl,

2:3: 2 Tim 1:8 **2:5:** 2 Tim 4:8 **2:6:** 1 Kor 9:7 **2:8:** Rom 1:3; 1 Kor 15:4
2:9: Efes 3:1,13; Fil 1:12-14 **2:11:** 2 Kor 4:11 **2:12:** Mat 10:33

məto in tatol rəhan noanawɨl,
məto-inu in otəkəike matol rəhan nolən.

Iolwək təwɨr rəha Uhgɨn

14 Natɨmnat mɨn u, onəkəike matən matɨsɨmatɨp lan kəm
rəham mɨn netəmim. Ən əskasɨk kəm ilat nəhlan məmə, "Iatən
e nərgɨn Uhgɨn məmə itəmat nəsotərgəhəuən o nɨpəti nəghatən
mɨn." Nərgəhəuən nəhlan təsasituən e suah kit, məto tatərəkɨn
əm netəmim itəm koatəto.
15 Alkut əskasɨk məmə onəkuwa iolwək təwɨr itəm nian
Uhgɨn tatəplan rəham wək, in tɨtun nənən məmə, "Əwəh,
nəmol təwɨr," kən nəsaulɨsən o rəham wək, məto-inu natəgətun
ətuatɨp nəghatən rəha nɨpahrienən.
16 Məto apəs nəghatən əpnapɨn mɨn əm itəm kotərat
məsotɨsiai-inən Uhgɨn, məto-inu netəmim itəm koatəghat
nəhlan, nəmegəhən rəhalat tatuwɨn matuwɨn əm o nolən mɨn
itəm kəsotɨsiai-inən Uhgɨn.
17 Nəgətunən rəhalat in tahmen-pən əm e nɨməgəm pien itəm
tatəməhal matepət matol iahgɨn. Təs mil u kioal min-nulan,
ilau u Haemeneus ne Faelitas,
18 itəm kɨnuəmkarəpən rəkɨs e suatɨp rəha nɨpahrienən.
Katuən məmə Uhgɨn təmol kitat kotəmegəh mɨn rəkɨs e
nɨmɨsən, kən okol Uhgɨn təsos-ipa mɨnən nɨpətɨtat wi mɨn nian
Iesu tatuwa mɨn. Kən təs mil u katuərəkɨn nahatətəən rəha
netəmim neen.
19 Məto tol pap nəhlan, nimə itəm Uhgɨn tatiləkɨn tatətul
tiəkɨs, kən təməte-pən lan məmə, "Iərəmərə tɨtun netəm mɨn
u rəhan mɨn," ne "Netəm mɨn u koatən məmə ilat netəm rəha
Iərəmərə, okotəkəike motapəs nolən rat mɨn."
20 Ətəlɨg-in-tu. E nimə rəha etəm rəhan nautə tepət, plet pɨsɨn
pɨsɨn mɨn tepət. Kəmol neen e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, neen e
silfa, neen e nɨg, neen e nɨməptən. Wək rəha neen, in wək asol
itəm katɨsiai-in. Kən wək rəha neen, in wək əpnapɨn əm itəm
tol naulɨsən.
21 Okəmə suah kit tatol rəhan nəmegəhən tatuwiwi mətapəs
nolən rəha naulɨsən, in tɨtun nolən wək asol itəm katɨsiai-in,
kən Uhgɨn otələhəu kalɨn məmə rəhan pɨsɨn əm, kən mol əpen-
əpenə məmə otol wək mɨn itəm kotəwɨr.
22 Aiu muwɨn isəu o nolən rat mɨn itəm tatəwiə e nɨki netəm
aluə. Kən ətəu-pən wɨr suatɨp rəha natɨmnat mɨn u: nolən itəm
tətuatɨp, ne nahatətəən, ne nolkeikeən, ne nəmə̈linuən. Ətəu-
pən suatɨp əh itəmat netəm mɨn u itəm koatətapəh o nasituən
rəha Iərəmərə e nɨkilat itəm təwɨr.
23 Apəs magɨm rəkɨs e nəghatən almə̈l mɨn itəm nɨpətɨlat tɨkə.
Nəghatən mɨn əh koatiuw-pa əm tɨməht o nərgəhəuən.

2:13: Rom 3:3-4; Taet 1:2 **2:14:** 1 Tim 6:4; Taet 3:9 **2:15:** 1 Tim 4:6 **2:16:** 1 Tim 4:7 **2:17:** 1 Tim 1:20 **2:19:** Nam 16:5; Aes 52:11; Jon 10:14; 1 Kor 8:3 **2:22:** 1 Tim 6:11 **2:23:** 1 Tim 4:7

24 Iolwək rəha Iərəmərə, okol in təsərgəhəuən, məto in
tatəkəike matol təwɨr kəm netəmim rafin, kən otəkəike muwa
etəm rəha nəgətunən, kən rəhan nətəligən kaifəməh.
25 Okəmə netəmim neen koatən rat rəhan nəgətunən, kən in
otəkəike məgətun wɨr ilat e nolən mətɨg əm. Kən okəm-naka
Uhgɨn otegəhan-in məmə ilat okotəuhlin rəhalat nəmegəhən,
məmə ilat okotɨtun nɨpahrienən,
26 kən ilat okotuwa mɨn e nətəligən təwɨr, kən motagɨm
rəkɨs-in noanɨkulu rəha Setan, itəm təmaskəlɨm ilat kən koatol
nəwian.

3

Nolən rat mɨn iuəhkɨr o Namnun Nian

1 Məto onəkəike mɨtun nəghatən u məmə nian əskasɨk mɨn
okotuwa iuəhkɨr o Namnun Nian.
2 Tol nəhlan məto-inu, netəmim okoatətəlɨg-in atɨp əm ilat, kən
ilat okotolkeike pɨk məni. Netəmim okotausit, moatos-ipər
atɨp əm ilat. Ilat okotən rat netəmim ne Uhgɨn, kən ilat okotəht
nəwia tata ne mama, kən okəsotənən məmə nɨkilat tətagien o
nat itəm katol kəm ilat, kən okəsotɨsiai-inən Uhgɨn.
3 Rəhalat nolkeikeən kəm netəmim otɨkə, kən okəsotaluinən
nəratən itəm suah kit otol kəm ilat. Ilat okotərəkɨn nərgɨ
netəmim. Okəsotərəmərəən e nolən mɨn rəhalat. Nɨkilat
otagien əm o nərəkɨnən netəmim. Okotetəhau nat itəm in
təwɨr.
4 Ilat kəut kəsuə mɨn, kən okotol natɨmnat rat neen məto
kəsotətəlɨg-inən məmə nat naka otiet lan. Kən ilat okotɨləs-ipər
atɨp ilat, kən ilat okotolkeike pɨk natɨmnat o nətoən təwɨr e
nɨpətɨlat, məto ilat okəsotolkeikeən Uhgɨn.
5 Okotol nolən mɨn rəha iəfak mɨn məmə netəmim okotəplan,
məto ilat okəsotolkeikeən məmə nəsanənən rəha Uhgɨn
otəuhlin rəhalat nəmegəhən mol kotuwiwi. Uwɨn isəu o
netəm mɨn u.
6 Apəs əm ilat məto-inu neen koatehm suatɨp o nuwɨnən
latuənu mɨn, kən moatiuw rəkɨs nətəligən rəha nɨpɨtan itəm
rəhalat nətəligən təsəskasɨkən. Təfagə rat mɨn rəha nɨpɨtan
mɨn u, in tiəkɨs pɨk olat, kən nolən rat mɨn tepət itəm ilat
koatolkeike, koatiuw-pən ilat.
7 Kən nɨpɨtan mɨn əh koatətəlɨg-in wɨr e nəghatən mɨn
rafin rəha netəm mɨn əh, məto ko kəsotɨtunən nəghatən rəha
nɨpahrienən.
8 Aupən ikɨn, Janes ne Jampres kəmatioal tɨməht kəm
Moses,* kən e nolən kitiəh mɨn əm, netəm mɨn əh koatəht
nəghatən rəha nɨpahrienən. Netəm mɨn u, rəhalat nətəligən

3:1: 1 Tim 4:1 **3:5:** Mat 7:15,21; Taet 1:16 * **3:8:** Janes ne Jampres, ilau iəmɨk nərɨk mil rəha kig rəha Ijip.

tərioah e nolən rat mɨn, kən nolən rəha nahatətəən rəhalat in
neiueiuə-əmən.
9 Məto nəgətun eiueiuəən rəhalat, ko təsətulən tuwəh, məto-
inu netəmim rafin okotəplan məmə ilat kəsotɨtunən nat itəm
koatəghat-in, kotahmen-pən əm e suah mil əh.

Nəghatən rəha Pol kəm Timoti

10 Məto ik, Timoti, ik nəmətəu-pən rəhak nəgətunən, ne
nolən rəha nəmegəhən rəhak, ne nat naka itəm ekolkeike
məmə ekol, ne rəhak nahatətəən, ne nolən rəha nətəlɨgən rəhak
itəm təfəməh, ne rəhak nolkeikeən, ne nətul əskasɨkən rəhak,
11 kən nəkɨtun nian iəkɨs mɨn itəm koatuwa e rəhak
nəmegəhən, ne nolən tərat mɨn itəm katol lak. Kən nəkɨtun
nolən iəkɨs mɨn itəm kəmol lak əpəh Antiok, ne Ikoniam, ne
Listra. Məto Iərəmərə təmɨləs-irəkɨs io e natɨmnat mɨn əh rafin.
12 Nɨpahrienən, netəmim rafin itəm kotolkeike məmə okotol
nolən itəm Uhgɨn tolkeike, kən motol e Kristo Iesu, netəmim
okotol tərat kəm ilat,
13 məto nian kitiəh mɨn əm, nol təfagə rat mɨn ne netəm rəha
neiueiuəən, ilat okotol nolən rat motuwɨn kol itəm in tərat
agɨn. Ilat netəmim kateiuə-in ilat,† kən ilat okoteiuə-in pɨk
agɨn-əh netəmim.
14 Məto ik, Timoti, onakəkəike matətəu-pən əm natɨmnat
wɨr mɨn itəm kəməgətun ik lan itəm nəmən əskasɨk rəkɨs
nɨpahrienən lan, məto-inu ik nəkɨtun wɨr netəmim itəm
kəmotəgətun ik lan.
15 Kən nian nəmatəkəku mətoarus-pa u-roiu, nəmɨtun Naoa
Rəha Uhgɨn itəm tɨtun nos-ipənən nenatɨgən məmə nəkɨtun
nosən nəmegəhən lilɨn lan o nahatətəən e Kristo Iesu.
16 Nəghatən mɨn rafin e Naoa Rəha Uhgɨn, kəmotɨsɨ-pən əm
e nohlɨ Uhgɨn, kən koatasitu etat. Koatəgətun kitat, moatəniəp
nolən rat mɨn rəhatat, moatəg-ətuatɨp-in kitat, kən moatəgətun
kitat e nolən mɨn itəm kotətuatɨp.
17 Koatasitu etat nəhlan məmə, kitat netəm rəha Uhgɨn,
okotos nasituən rafin mɨn əh, kən motuwa netəmim itəm
kotɨtun nolən wək mɨn rafin itəm kotəwɨr.

4

1 Timoti, oekən-ipɨnə nəghatən keike kit kəm ik e nɨganəmtɨ
Uhgɨn ne Kristo Iesu itəm otakil nolən rəha netəmim rafin,
netəm koatəmegəh ne netəm kəmotɨmɨs, kən oekən-ipɨnə
nəghatən u məto-inu in otuwa mɨn matərəmərə. Kən inəh,
iakatəkəike matən kəm ik məmə,
2 ən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn, kən ətul matɨp o nən-iarəpən,
nat əpnapɨn məmə otɨmətɨg əm, o tiəkɨs. Əg-ətuatɨp-in nolən

3:8: Eks 7:11 **3:11:** Wək 13:50; 14:5; 14:19 **3:11:** Sam 34:19 **3:12:** Mat 16:24; Jon 15:20; Wək 14:22 † **3:13:** Setan o netəmim pɨsɨn mɨn okoteiuə-in ilat. **3:16:** Rom 15:4

rəha netəmim, kən ən-iəp nolən rat mɨn, kən mɨləs-ipər
nətəlɨgən rəha netəmim, kən nian natol wək mɨn u, rəham
nətəlɨgən otəkəike məfəməh, kən rəham nəgətunən otəkəike
mətuatɨp məwɨr.
3 Nəkəike mol nəhlan məto-inu, nian itəm tatuwa, netəmim
okəsotolkeikeən məmə okotətəlɨg-in nəghatən pahrien. Məto
ilat okotos iəgətun pɨsɨn pɨsɨn mɨn itəm okotəgətun nəghatən
mɨn itəm ilat əm kotolkeike.
4 Kən ilat okotəuhlin matəlgɨlat o nətəlɨg-inən nəghatən
pahrien, kən motuwɨn moatətəlɨg-in namsu eiueiuə mɨn.

5 Məto ik, atehm wɨr rəham nətəlɨgən ne rəham nolən mɨn
e nian mɨn rafin, nat əpnapɨn nat pɨsɨn pɨsɨn mɨn koatuwa e
rəham nəmegəhən, kən ətul əskasɨk nian nəratən tatuwa, kən
uwɨn mən-iarəp namnusən təwɨr, kən ol rafin wək itəm Uhgɨn
təmos-ipən kəm ik məmə onəkol.

6 Timoti, ol natɨmnat mɨn əh, məto-inu otəsuwəhən, io
ekɨmɨs. Kən roiu nəmegəhən rəhak tahmen e wain itəm
kɨnatəhtəg-pən e olta məmə okol sakrifais lan.
7 E rəhak fait wɨr rəha nahatətəən, ematɨpin wɨr nelmək,
kən e rəhak naiuən, io emaiu wɨr rəkɨs mətoarus-pa namnun
naiuən, kən io emataskəlɨm wɨr nolən ətuatɨp rəha nahatətəən
kən eməsapəsən wək rəha nən-iarəpən namnusən təwɨr.
8 Kən roiu, Iərəmərə itəm rəhan nakilən tətuatɨp wɨr, in təmol
əpen-əpenə e nətouən rəhak, inu hat rəha etəm tatol win e
rəhan naiuən, kən in otəfauin-pa kəm io e nian rəha nakilən
məto-inu in təmakil io məmə rəhak nəmegəhən tətuatɨp. Kən
sənəmə io pɨsɨn əm, məto otos-ipən kəm netəmim rafin itəm
kotolkeike moatəsahgin məmə in otuwa mɨn.

Pol təmən-iarəp namnusən rəha in mɨn neen

9 Eam-in uəhai əm rəham suatɨp məmə onəkuwa mehm io,
10 məto-inu Temas, u tolkeike pɨk nətueintən u, in təmapəs
io maiu muwɨn Tesalonaeka. Kresens tɨnuwɨn rəkɨs əpəh
Kalesia, kən Taetas tɨnuwɨn rəkɨs Talmesia.
11 Məto Luk pɨsɨn əm itɨmlau min. Təwɨr məmə nian
nakatuwa, onakit Mak itəmlau min, məto-inu in tɨtun na-
situən e wək rəhak.
12 Emahl-ipən rəkɨs Tikikas tuwɨn əpəh Efesas.
13 Kən nian nakatuwa, onakos rəhak kot itəm emələhəu
kəm Kapas əpəh Troas, kən onakos mɨn rəhak naoa mɨn itəm
kəmaiu-aiu, kən iakolkeike pɨk mɨn məmə onakos naoa mɨn u
kəmol e nuwigɨ sipsip.

4:3: 1 Tim 4:1 **4:6:** Fil 2:17 **4:7:** 1 Tim 6:12 **4:8:** 1 Kor 9:24-25 **4:11:** Wək 15:37-39; 2 Kor 8:23; Kol 4:14 **4:13:** Wək 20:6

14 Suah u Aleksanta itəm etəmim rəha nolən wək e iaen, in
təmatol tərat kəm io. Iərəmərə otos-ipən nɨtai nətouən rəhan o
natɨmnat mɨn əh.
15 Kən ik mɨn, atəto ik o suah əh, məto-inu tətahtosɨg-in
nəghatən mɨn rəhatat.
16 Nian emaupən mətul e kot məmə ekən-iarəp nəghatən mɨn
rəhak, suah kit təməsətul-arəpən masitu lak, məto netəmim
rafin kəmotagɨm motapəs io. Pəs Uhgɨn nɨkin otəsəhtən
natɨmnat rafin itəm ilat kəmoatol.
17 Məto Iərəmərə təmətul e nɨkalɨk mos-ipa nəsanənən kəm
io məmə ekən-iarəp wɨr nəghatən rəhan, kən pəs Iaihluə mɨn
okotəto. Kən təmɨləs-iarəp io e nohlɨ laion.
18 Iərəmərə otɨləs-irəkɨs io e nəratən mɨn rafin itəm okol kəm
io, kən in otaskəlɨm wɨr io, kən mɨləs io ekuwɨn e nərəmərəən
rəhan əpəh ilɨs e nego e neai. Pəs kotɨləs-ipər nərgɨn tatuwɨn
matuwɨn namnun tɨkə. Əwəh.

Namnun nəghatən

19 Iatən təwɨr kəm Prisila ne Akwila, ne Onesiforas ne rəhan
mɨn.
20 Erastas təməsətəu-pa-mən io, in əpəh Korin. Kən nian
emiet Maelitas, emapəs Trofimas tətatɨg məto-inu in tatɨmɨs.
21 Alkut pɨk məmə nakuwa uəhai əm ikɨn-u, uarisɨg in nian
rəha nətəpən. Iupulas tatən təwɨr kəm ik, kən Putens, ne Linus,
ne Klotia, ne piətat mɨn rafin ikɨn-u koatən təwɨr kəm ik.
22 Pəs Iərəmərə tətatɨg itəmat min. Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan
nəwɨrən kəm ik.

4:14: Aes 59:18; Rom 2:6 **4:19:** Wək 18:2; 2 Tim 1:16-17 **4:20:** Wək 19:22; 20:4; Rom 16:23

Taetas
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm Taetas
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Taetas

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

? Təmətе tatuwɨn kəm pah? Pol təmətе naoa u tatuwɨn kəm Taetas. Taetas in Iaihluə kit itəm təmahatətə e Kristo. Pol təmiuw-pa in o Kristo, kən Taetas təmol wək tepət ilau Pol tahmen əm e Timoti. Koatehm nərgɨn nian tepət e Niutesteman.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol ne Taetas kəmian e nəptən u Krit, kən ilau kəmuətuoun niməfak kit ikɨn-u. Pol təmiet mɨn, məto təmən-ipən kəm Taetas məmə in otətatɨg mol rafin wək mɨn ikɨn əh. Krit in nəptən kit itəm tərioah wɨr e nolən rat mɨn, tahmen məmə inu netəmim koateiuə pɨk nian rafin, moatagwən pɨk, kən moatəlpah koatəlpah. Neen koatuwa e niməfak kən moatən nəghatən eiuə tepət məmə okotos məni lan.

? Təmətе naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otasitu e Taetas e rəhan mɨn wək əpəh e niməfak əpəh Krit. Taetas otəkəike mɨləs-ipər netəmim məmə okotuwa elta mɨn o nehmən niməfak. Kən Pol tatəghat-in nolən rəha nəghatən kəm netəm mɨn u kəsotətəu-pənən nətəlɨgən rəha Taetas. Kən mos-ipən nəgətunən neen rəha nahatətəən ne naliwəkən ətuatɨp. Kən in təmən məmə Timoti otahtosɨg-in wɨr nəgətunən eiuə mɨn. Namnun nəghatən təmən məmə otahl-ipa etəmim kit tuwa masitu e niməfak, kən Taetas in otəkəike muwa mɨn masitu e Pol.

Pol təmən təwɨr kəm Taetas

1 Taetas. Io Pol, iatəte naoa u kəm ik. Io slef kit rəha Uhgɨn, kən io aposol kit rəha Iesu Kristo. Təmahl-ipa io məmə ekasitu e netəmim itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs ilat məmə rəhan mɨn, mɨləs-ipər nahatətəən rəhalat, masitu elat məmə okotɨtun nəgətunən pahrien. Nian netəmim koatətəu-pən nəgətunən pahrien əh, kən rəhalat nəmegəhən otətuatɨp kotahmen-pən e nolən itəm Uhgɨn tolkeike.

2 Kitat kotɨtun nɨpahrienən əh, kən motahatətə lan. Kən e nolən əh, rəhatat nətəlɨgən tətatɨg əskasɨk rəkɨs məmə okotos nəmegəhən lilɨn. Aupən aupən agɨn itəm Uhgɨn təməsolən əh natɨmnat rafin, məto Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs nəmegəhən lilɨn əh, məmə in otol mihin. Kən kitat kotɨtun məmə in təseiuən nian kit ne.

3 Kən e nian ətuatɨp itəm Uhgɨn təmən, in təmol məmə netəmim okotɨtun nəghatən rəhan. Ilat kotɨtun məto-inu

---

1:2: Kol 1:27

Uhgɨn Iosmegəh rəhatat təmən mələhəu nəghatən kit məmə
təmos-ipa wək u tətatɨg e nelmək məmə io ekən-iarəp nəghatən
əh rəha nəmegəhən lilɨn.
4 Taetas, rəhalau nahatətəən kitiəh, kən e nolən rəha na-
hatətəən, in tahmen əm mə ik nətɨk pahrien. Rəhak nəfakən
məmə Uhgɨn Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iosmegəh rəhatat,
pəs okuawte-in rəhalau nəwɨrən kəm ik, kən muələhəu
nəməlinuən tətatɨg ron ik.

Wək rəha Taetas əpəh Krit

5 E nian emiet Krit, kən emələhəu ik nəkətatɨg məmə onəkol
rafin wək itəm tətatɨg, kən məmə onakɨləs-ipər elta mɨn rəha
niməfak, e taon mɨn rafin e nɨtən Krit tahmen əm mə inu emən
mihin kəm ik.
6 Elta mɨn rəha niməfak okəike kəsehm-pənən nolən rat kit
e rəhalat nəmegəhən, kən rəhalat pətan kitiəh əm, kən rəhalat
nɨsualkələh okotəkəike motahatətə e Uhgɨn, kən məsotan
əpnapɨnən motol natɨmnat təsahmenən, kən məsotəhtən
nəwia rəhalat tata ne mama məmə netəmim okotən rat ilat
ron.
7 Nəmegəhən rəha elta mɨn rəha niməfak otəkəike mətuatɨp
wɨr məto-inu ilat koatos wək asol rəha Uhgɨn. Ilat itəm
koatehm wɨr netəmim okotəkəike motol mihin məmə
kəsotɨləs-ipər atɨpən ilat motol rəhalat nəghatən məmə
netəmim okotəgin, kən nɨkilat təsahmə uəhaiən. Sənəmə ilat
netəmim rəha napɨsən o nəmouən, kən sənəmə ilat netəmim
rəha nosən məni e neiueiuəən.
8 Məto nəmegəhən rəhalat in otəkəike mol min-nulan. Ilat
okotəkəike moatehm wɨr netəmim itəm koatuwa əh rəhalat
ikɨn. Ilat netəm kotolkeike mə okotol əm natɨmnat itəm
təwɨr, kən nolən rəhalat in tatəgətun mə ilat netəm mətə, kən
kotenatɨg. Ilat netəm rəha nətəu-pənən nəghatən rəha Uhgɨn.
Rəhalat nəmegəhən in otəkəike mətuatɨp wɨr e nɨganəmtɨ
Uhgɨn. Ilat kotɨtun nən atɨpən e nɨkilat məmə kotapəs nolən
natɨmnat itəm tərat kən moatol əm nat itəm təwɨr.
9 Ilat okotəkəike motahatətə əskasɨk e nəghatən rəha nam-
nusən təwɨr məmə in nɨpahrienən tahmen-pən mə kəməgətun
ilat lan. Kən inəh, ilat kotenatɨg wɨr o nəgətunən netəmim
e nəgətunən pahrien itəm tətuatɨp məmə ilat okotətəu-pən.
Kən nian netəmim neen okoatən nəghatən mɨn itəm tol pɨsɨn
e nəgətunən pahrien, kən netəm-iasol mɨn rəha niməfak
okotəgətun ətuatɨp ilat motən-ipən kəm ilat məmə rəhalat
nəgətunən in neiueiuəən.
10 Iatəghat min-nulan məto-inu netəmim tepət e niməfak
əpəh Krit kotetəhau nəgətunən pahrien u. Ilat, nəghatən
rəhalat tɨtatɨperəh pɨk tahmen e kaluəluə, məto nuhuən lan

1:4: Rom 1:7; 2 Kor 8:23; Kal 2:3 **1:9:** 1 Tim 3:2-7; 2 Tim 2:24-26

tikə, kən moatiuw rəkis netəmim neen e nəgətunən eiueiuə min rəhalat. Netəmim tepət itəm koatən məmə okəkəike kəhg-ipən netəmim, ilat iəgətun eiueiuə min.

11 Ahtosig-in nəghatən rəhalat məmə okəsotəgətunən e niməfak nəgətunən əh kotərat itəm kəsotətuatipən məmə okotəgətun, məto-inu nəgətunən rəhalat tatərəkin-rəkin na-hatətəən rəha noanol min rafin rəha netəmim neen. Ilat koatəgətun neiueiuəən əh məto-inu kotolkeike məmə okotos məni lan, məto kəsotaulisən lan.

12 Etəm Krit kit aupən, in ien kit rəhalat, in min təmən min-nulan məmə, "Netəm Krit, ilat netəm rəha neiueiuəən nian rafin. Kən ilat kotahmen e kuri iarupin min. Kən ilat nəlpah, nian rafin kotolkeike məmə kotagwən əm lan."

13 Məto nəghatən rəha ien u, in tol əm nipahrienən. Kən tol nəhlan, əhai ilat mən-ipən kəm ilat məmə rəhalat nəgətunən in neiueiuəən, pəs ilat okotahatətə əm e nəghatən pahrien,

14 kən ilat okəsotətəu-pənən noanage rəha netəm Isrel ne nəghatən rəha netəm koatapəs nəghatən pahrien.

15 Kən nəkotitun məmə netəmim itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin, nat tikə itəm otol ilat kotamkimik. Məto netəmim itəm koatamkimik e niganəmti Uhgin məto-inu ilat kəsotahatətəən e Iesu, kən nolən kit tikə itəm otol ilat kotətuatip. Kən tol min-nəhlan, nətəligən ne nikilat kərən kəsuətuatipən, kən ilat kotəruru nakilən nat itəm təwir, ne nat itəm tərat.

16 Ilat koatən məmə kotitun Uhgin, məto nolən rəhalat tatəgətun məmə koateiuə, ilat koatəuhlin məntaalat kəm Uhgin. Netəm min əh kotərat agin, kotalməl koatəht nəwia Uhgin, kən okol ilat kəsotolən nat wir kit ne.

2

Nəgətunən itəm tətuatip

1 Məto ik Taetas, ik onəkəike məgətun wir netəmim e nəgətunən itəm tatətəu-pən nəghatən ətuatip e Iesu.

2 Ik onəkəike məgətun iaguihl min məmə e naliwəkən rəhalat, ilat okotan mətig, kən məsotənim pikən wain, kən nolən rəhalat otəkəike mətuatip wir pəs netəmim okotisiai-in ilat, kən ilat okotəkəike moatətul əskasik kən moatol natimnat e nenatigən. Nahatətəən rəhalat otəkəike mamnim wir e nəghatən rəha Uhgin. Kən ilat okotəkəike motolkeike netəmim. Kən motəkəike kətul tiəkis e nian iəkis min itəm koatuwa e rəhalat nəmegəhən.

3 Kən e nolən kitiəh əm, nəkəike məgətun wir nipitaguihl min məmə ilat okotəkəike motol nolən itəm tətuatip məmə otos-ipən nisiaiiən kəm Uhgin. Kən ilat okəsotənən nikali

1:10: 1 Tim 4:7 **1:11:** 2 Tim 3:5-6; 1 Pita 5:2 **1:13:** 2 Tim 4:2 **1:14:** 1 Tim 4:7 **1:16:** 1 Jon 1:6; 2:4

netəmim. Kən sənəmə nipitan rəha napisən. Məto ilat otəkəike
motəgətun nəmegəhən ətuatip.
4 Inəh, ilat okotəgətun nipitan min e suatip itəm ilat oko-
tolkeike rəhalat min nəman ne nenətilat min.
5 Ilat okotəkəike motəgətun nipitan məmə ilat nipitan
mətig itəm nəmegəhən rəhalat in tətuatip, kən ilat kəsotan
əpnapinən, kən moatisiai-in rəhalat nəman min, kən
moatehm wir natimnat min rəha latuənu, kən ilat moatol
təwir kəm netəmim. Nian koatol nolən tol min-nulan, kən
otahtosig-in netəmim məmə kəsotən ratən nəgətunən rəha
Uhgin.
6 Kən e suatip kitiəh min, otəghat əskasik kəm netəm aluə
məmə ilat kotitun nən atipən e nikilat məmə kotapəs nolən
natimnat itəm tərat kən moatol əm nat itəm təwir.
7 Kən ik, e natimnat rafin, onəkol əm nat ətuatip min, pəs
ilat okotətəu-pən nat naka itəm ik nakatol. Nian onakəgətun,
nəmegəhən rəham otəkəike mətuatip, mol nəghatən rəham
təfigəm.
8 Ik onakəkəike matən əm nəghatən pahrien itəm netəmim
okol kəsotəplanən məntaa rəham nəghatən kən motən rat.
Pəs in otol rəham tikimir min okotaulis lan məto-inu ilat
kəsotehm-pənən nolən rat kit ne lam, kən məsotənən nat tərat
kit etat.
9 Əgətun wir slef min məmə ilat okotol nəwia rəhalat etəm-
iasol min e natimnat rafin, məmə nikilat otagien o wək
rəhalat. Slef min okəsotənən nitai nəghaten rəha etəm-iasol
min rəhalat,
10 kən məsotaklləhən kəm ilat, məto nian rafin ilat okotəkəike
moatol natimnat ətuatip min, məmə rəhalat etəm-iasol min
okotən nipahrienən e rəhalat wək. E nolən itəm okotol e
natimnat rafin, otəgətun məmə nəgətunən rəha Uhgin, Ios-
megəh rəhatat in tətuatip məwir.
11 Ik onakəkəike məgətun natimnat min əh rafin məto-inu
Uhgin təmerəh rəkis e suatip kəm netəmim rafin məmə oto-
smegəh ilat lan nian tətawte-in rəhan nəwirən kəm ilat.
12 Nəwirən əh rəha Uhgin tatəgətun məmə nian kitat koatatig
əh e nətueintən, kotəkəike motapəs nətəu-pənən nolən rat
min ne natimnat rat min rəha nətueintən itəm koatəwiə e
nikitat, məto okotan mətig, kən nəmegəhən rəhatat otətuatip
wir motahmen-pən mə kitat netəmim rəha Uhgin.
13 Nəmegəhən rəhatat in otəkəike matol min-nulan nian
kitat okoatəsahgin nian Iesu Kristo, rəhatat Uhgin ne rəhatat
Iosmegəh, in otuwa min lan e nəsanənən ne nəwirən. Nian
əh in təwir agin, kən kitat kotitun mə otəpanuwa, kən matol
nikitat tətagien.

2:3: 1 Tim 3:11 **2:5:** Efes 5:22 **2:7:** 1 Tim 4:12 **2:8:** 1 Pita 2:15 **2:9:** 1 Tim 6:1 **2:12:** 1 Jon 2:16

14 Iesu nɨkin təmagien məmə otɨmɨs otat, kən mətou
nəmegəhən rəhatat mos-irəkɨs e nəsanənən rəha nolən rat mɨn
rafin, kən mafəl wɨr kitat məmə kitat okotuwa rəhan mɨn
netəmim itəm kotolkeike məmə koatol əm nat itəm təwɨr.
15 Natɨmnat mɨn u, onatəgətun ilat e niməfak.Ləs-ipər
nətəlɨgən rəhalat məmə okoatətəu-pən Iərəmərə, kən məghat
əskasɨk kəm netəm koatətəu-pən nəghatən eiueiuə mɨn. Uhgɨn
təmos-ipɨnə wək əh kəm ik, kən əghat min-nulan. Əsolən məmə
etəmim kit otən rat ik.

3

Nolən rəha iəfak mɨn

1 Taetas, ən-ipən wɨr mɨn kəm rəham netəmim məmə
okotɨsiai-in netəm-iasol ne kapman rəhalat. Okotəkəike moa-
tol nəwialat, kən moatətul matɨp e nian rafin o nolən wək itəm
otasitu e netəmim.
2 Kən ilat okəsotəghat eiuən o nərəkɨnən nərgɨ netəmim, kən
okəsotolən tɨməht, məto ilat nan mətɨg əm kən moatol təwɨr
kəm netəmim, kən motos-iəhau rəhalat nətəlɨgən moatɨsiai-in
netəmim rafin.
3 Koatol min-nulan məto aupən kitat kotərat kəmotahmen
əm elat. Kən Uhgɨn təmasitu etat nian kitat mɨn kəmoatol
nolən rat mɨn əh, kitat ialməl mɨn. Kəməsotolən nəwia Uhgɨn.
Nos-ipən-os-ipənən rəha nəratən təmərəkɨn kitat. Kən nolən
rat mɨn rəhatat itəm kitat kəmoatolkeike, kəmoatərəmərə etat.
Kitat kəmoatol əm nəwialat, kən kəmoatol nolən rat rafin.
Kən kəmoatolkeike natɨmnat mɨn rəha netəm pɨsɨn. Nolən
rat rəhatat təmol məmə netəmim kotetəhau kitat, kən kitat
kəmoatetəhau kitat mɨn.
4 Məto nian nolkeikeən ne nəwɨrən rəha Uhgɨn Iosmegəh
rəhatat təmiet-arəpa,
5 kən in təmosmegəh kitat, məto sənəmə təmol məto-inu
kitat netəm ətuatɨp. ! Kəp! In təmosmegəh kitat məto-inu
təmasəkitun kitat. In təmosmegəh kitat nian Narmɨn Rəha
Uhgɨn təmafəl rəkɨs nolən rat mɨn kən kotaiɨr wi mɨn, kən
Narmɨn təməwiək-in nɨkitat.
6 Narmɨn u inu, Iesu Kristo Iosmegəh rəhatat in suatɨp məmə
Uhgɨn tatətəlmɨn nɨkitat tatər lan e nɨkin agien.
7 In təmol kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn e nəwɨrən rəhan
məmə okotahatətə e rəhan nəghatən itəm təmən kəm kitat mə
o nian kit kitat kotatɨg itulɨn kitat min.
8 Inu nəghatən kit in nəghatən pahrien.
Kən io ekolkeike məmə onakəgətun wɨr netəmim lan məmə
okotɨtun wɨr. Nəgətunən mɨn əh okotasitu e iəfak mɨn məmə

2:14: Eks 19:5; Dut 7:6; Esik 37:23; Kal 1:4; 1 Pita 2:9 **2:15:** 1 Tim 4:12 **3:1:** Rom 13:1-7; 1 Pita 2:13-14 **3:3:** 1 Kor 6:9-11; Efes 2:1-2; 5:8 **3:5:** 2 Tim 1:9; Hip 10:22 **3:6:** Wək 2:17-18

rəhalat nətəligən otətatig əskasik əm e nolən natimnat itəm təwir. Nəgətunən min u ilat kotəwir kən okotasitu wir e netəmim.
9 Məto apəs nəghatən alməl min itəm netəmim koatən tol
min-nulan: koatəghat o noanol min rəhalat tuwin muwin
miləs tipilat rat agin min; kən moatetet ilat min kən moatən-
iəhau ilat min o nipəti nəghatən rəha Lou rəha Moses. Apəs
əm nəghatən min u məto-inu okol təsasituən e suah kit ne, kən
rəhan nəwirən tikə.
10 Okəmə suah kit tatol netəmim koatoor ilat min o nəghatən
tol min-nulan, onəkuwin məghat əskasik kəm in kən mən-
iəhau. Məto okəmə tatol min, kən nakuwin min mən-iəhau
min. Okəmə nəmən-iəhau pap mau kəiu, məto in tatəkəike e
rəhan nolən, kən otətul-pən isəu ron motapəs.
11 Məto ik nəkitun məmə suah kit tol min-nulan, rəhan
nətəligən tərat kən tatol keko-eko, kən matol təfagə rat e
niganəmti Uhgin. Rəhan əm nolən tatəgətun mə in iol tərat.

Namnun nəghatən rəha Pol

12 Oekahl-ipinə suah mil u kit, Atemas o Tikikas otimnə
mehm ik. Nian otimnə, ik onakəkəike meam-in uəhai əm
suatip mə onakimnə mehm io əpəh taon Nikopolis, məto-inu
io emolkeike məmə ekuwin matig ikin e nian rəha nətəpən.
13 Kən etəmim kəiu, Apolos ne Sinas u in ienatig e lou,* ilau
katualiwək e rəhalau naliwəkən, məto ik onakasitu elau məmə
natimnat rafin rəhalau otəkəike mətatig.
14 Rəhatat netəmim okotəkəike motitun wir suatip o nolən
wək kən moatol nat itəm təwir məmə ilat kotitun nasituən e
netəmim neen itəm rəhalat natimnat təsahmenən. Təsəwirən
məmə ilat kotatig əpnapin əm.
15 Netəm min u itəm itimat ekoatatig koatahl-ipinə nəghatən
wir kəm itəmat. Kən ən təwir kəm iəfak min itəm kotolkeike
itimat.
Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

3:9: 2 Tim 2:14,16 **3:10:** Mat 18:15-17 **3:12:** Efes 6:21-22; Kol 4:7-8 * **3:13:** Ienatig e lou - Suah kit itəm titun wir lou rəha kot, kən in tatəghat rəha netəmim itəm koatuwin e kot. **3:13:** Wək 18:24; 1 Kor 3:5-6 **3:14:** Efes 4:28

Filimon
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm Filimon
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Filimon

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm Filimon əpəh e niməfak ikɨn Kolosi. Ilau fren wɨr. Filimon in etəmim kit itəm tatos slef mɨn.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? E nian əh, netəmim tepət koatos slef. Kən iəfak mɨn neen mɨn, ilat mɨn koatos slef mɨn. Filimon, rəhan kit əh ikɨn slef, nərgɨn u, Onesimas. Məto Onesimas, in təmaklеh-in məni neen rəha Filimon, kən əmun, in magɨm. Okəmə Filimon otəplan Onesimas, lou rəha Rom tatən mə Filimon tɨtun nohamnuən tɨmɨs. Məto Onesimas təməplan Pol əpəh e kalapus ikɨn Rom, kən Pol təmən-iarəp Namnusən Təwɨr kəm in, kən təmahatətə e Iesu Kristo. Kən Onesimas in təmasitu e Pol. Kən Pol təmahl-ipən in tɨtəlɨg-pən o Filimon. Pol təmən kəm Filimon məmə nat əpnapɨn Onesimas in slef rəhan, məto roiu in pian e Iesu Kristo.

?Təmətе naoa u o naka? Pol təmətе naoa u matətapəh o Filimon məmə otaluin nolən rəha Onesimas, kən mos in tɨtətlɨg-pa mɨn. Nat əpnapɨn məmə in rəhan slef, məto Pol tolkeike məmə Filimon otəplan Onesimas tahmen əm məmə in pian kit e Iesu Kristo.

1 Io Pol, itəm etatɨg e kalapus o Kristo Iesu, itɨmlau piətat
Timoti, iatuən təwɨr kəm ik Filimon. Ik iolɨtɨmlau itəm
ekioalkeike pɨk, kən kitəhal kətəhalol wək kitiəh əm rəha Iesu.
2 Kən iatuən təwɨr kəm wɨnɨtat Apia, ne Akipas itəm kitat
mopael mɨn koatəluagɨn rəha Uhgɨn, kən iatuən təwɨr kəm
netəm rəha niməfak itəm koatuwa moatəfak e rəham nimə.
3 Pəs Uhgɨn u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo okuawte-
in nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nəfakən rəha Pol

4 E nian mɨn rafin itəm iatəfak ron ik, matən tagkiu kəm
Uhgɨn ron ik,
5 məto-inu eməto nahatətəən rəham e Iərəmərə Iesu, ne
nolkeikeən rəham itəm tatuwɨn o nəfak mɨn rafin.
6 Kən iatəplan nolən rəham, məmə natawte e nɨkim agien
məto-inu e rəham nahatətəən. Kən iatəfak məmə nolən əh
otasitu lam məmə onəkɨtun wɨr kən mos nat wɨr mɨn rafin rəha
Uhgɨn itəm tətawte-in e Kristo kəm kitat.

1:2: Kol 4:17; 2 Tim 2:3

7 Piak, iatəfak nəhlan məto-inu rəham nolkeikeən təmol
niki nəfak min koatəto təwir, kən nian eməto, io min, nikik
təmagien kən tatiləs-ipər rəhak nətəligən lan.

Nətapəhən rəha Pol

8 Tol nəhlan, e Kristo esəginən o nənən kəm ik məmə onəkol
nat kit itəm nəkəike mol,
9 məto esol mihinən. Iatətapəh-in əm e nolkeikeən. Io
iaguihl kit, etatig e kalapus o Kristo Iesu. Kən io inu Pol,
10 iatətapəh-in suah kit ron ik e rəhak nipahrienən məmə
nakos e nikim agien. Suah əh in təmuwa tahmen-pən e nətik
nian emətatig e kalapus, inu Onesimas, rəham slef.
11 Aupən ikin, in təməsol wək wirən kəm ik, məto roiu in
titun nolən wək təwir kəm kilau kərən.*
12 Kən roiu, etahl-ipinə min suah u, etəm itəm iakolkeike pik.
13 Okəmə tətatig itimlau min, nikik tagien ron, kən in otatos
nəmeem mətasitu lak nian etatig ikin-u e kalapus o namnusən
təwir.
14 Məto esolkeikeən məmə ekol nat kit itəm ik nəsegəhan-
inən. Kən okəmə natol nat wir, iakolkeike məmə in tatisi-pən
əm e nikim agien, məto sənəmə nat io iatəkəike kəm ik məmə
nakol.
15 Esitunən, okəm-naka Onesimas təmagim e nian əkuəkir u
məmə onakos min in titəlig-pa min nətuatig agin-əh,
16 məto sənəmə in otol min əm slef rəham, kəp. Məto roiu
əh, in suah wir taprəkis-in slef kit, in pialau etəm təwir. Io
iakoleike pik in, məto ik onakolkeike pik in taprəkis, məto-inu
in rəham slef, kən in piam e Iərəmərə.
17 Nakatehm io məmə kəmuea kitiəh e wək ne nolkeikeən
rəha Kristo, kən tol nəhlan, iatətapəh məmə nian in otimnə,
nakos in e nikim agien tahmen-pən əm məmə io.
18 Okəmə təmol nat kit tərat kəm ik, o təmos rəham nat kit
kən məsətouən, pəs nəkələhəu-pən tətatig e kaon rəhak.
19 Kən əh-roiu, Io Pol, iatəte e nelmək — *pəs io epanətou.* Məto
təwir məmə nəsaluinən rəham kaon asol agin kəm io, itəm tol
min-nulan, emasitu lam kən nəmos rəham nəmegəhən lilin.
20 Piak, iakolkeike məmə onakətuoun matətou rəham kaon†
kəm io, kən ol nat u iatətapəh-in e nərgi Iərəmərə, kən ol nikik
tatəto təwir e Kristo.
21 Iatəte naoa u kəm ik məto-inu ekitun məmə onəkol
nəwiak, kən onəkol taprəkis-in nat naka itəm iatətapəh-in.
22 Kən nat kit min, afəl rəhak kit rum məto-inu eməlləhəu-
pən rəhak nətəligən e Uhgin məmə in otos io ekitəlig-pinə min
otəmat, inu noa nəfakən rəhatəmat.

1:7: 2 Kor 7:4 **1:10:** 1 Kor 4:15; Kol 4:9 * **1:11:** Nərgin u "Onesimas" in
təmə, "etəm itəm titun nolən wək wir." **1:16:** 1 Tim 6:2 † **1:20:** E nəghatən
Kris, nəghatən rəha Pol ikin-u "məto rəham kaon" in iuəhkir əm e nərgi Onesimas.
1:22: Fil 1:25; 2:24

Namnun nəghatən rəha Pol

23 Epafras, itɨmlau min etuatɨg e kalapus o nərgɨ Kristo Iesu,
kən in tatən təwɨr kəm itəmat.
24 Kən Mak, ne Aristakas, ne Temas, ne Luk, itəm itɨmat
ekoatol wək kitiəh, ilat mɨn koatən təwɨr kəm itəmat.
25 Pəs Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm
itəmat rafin.

1:23: Kol 1:7 **1:24:** Kol 4:10-14

Hiprus
Naoa itəm kəməte tuwɨn kəm noanol rəha Isrel
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Hiprus

? Pah təmətе naoa u? Kitat kotəruru məmə pah təmətе naoa u. Etəm təmətе naoa u təməsəteən nərgɨn e naoa. Etəm təmətе təməsəplanən Iesu Kristo. Məto təmətо Namnusən Təwɨr o netəmim pɨsɨn-pɨsɨn mɨn itəm kəmotəplan Iesu. Kən suah u, in tɨtun nəghatən rəha Oltesteman, ne nolən rəha netəm Isrel aupən. Okəm-naka Panapas o Apolos təmətе naoa u, məto-inu ilau kiatun nat tahmen e suah u. Kən ilau iahgin e niməfak. Netəmim neen, nɨkilat təht məmə Pol təmətе, məto nɨkitat təsəhtən nəhlan məto-inu e leta tepət rəha Pol, təmələhəu-pən nərgɨn, məto nərgɨn tɨkə e naoa u.

? Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе naoa u kəm netəm Isrel itəm kotahatətə e Kristo Iesu, məto okəm-naka neen kəmotɨtəlɨg-pən noan məsɨn e nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses. Okəm-naka ilat kəsotɨtun wɨrən nəukətɨ Namnusən Təwɨr.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? E nian əh, netəm Isrel koatərəkɨn netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo. Nɨkilat təpou ron. Təwɨr məmə ilat okotəto məmə nahatətəən rəhalat in nɨpahrienən, kən Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.

? Təmətе naoa u o naka? E nian əh netəmim neen e niməfak, nɨkilat təht məmə nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses e Oltesteman, in ilɨs taprəkɨs-in nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo. Məto nolən mɨn nəhlan rəha Oltesteman, ilat narmɨn mɨn əm rəha natɨmnat mɨn itəm Iesu otol. Kəmotətе naoa u məmə netəmim okotəplan motɨtun məmə Iesu Kristo in ilɨs taprəkɨs-in natɨmnat rafin, tahmen-pən e ien mɨn, ne nagelo mɨn, ne Moses, ne Aron ne pris mɨn. Nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo in təwɨr pɨk taprəkɨs-in nolən rəha nətəu-pənən lou rəha Moses. Inu, in nɨpahrienən məto-inu natɨmnat rafin rəha Oltesteman təmuwa mol nɨpahrienən lan e Iesu Kristo. Kən nɨmɨsən rəhan in tahmen əm məmə otos-irəkɨs nolən rat mɨn rəha etəmim.

Kristo təmol əp Uhgɨn kəm itat

1 Aupən ikɨn, Uhgɨn təmatən* nəghatən rəhan, məto təmatələhəu əm e səpag kəm tɨpɨtat mɨn e nian tepət ne suatɨp pɨsɨn pɨsɨn mɨn.

---

* **1:1:** Hip 2:2

2 Məto roiu əh, kinotegu-pən e namnun nian,† kən tinatəghat
ətuatip əm kəm kitat e Nətin, itəm in təmiləs-ipər məmə
otərəmərə e nautə rafin rəha tata rəhan.‡ Kən e Nətin əh, in
təmol natimnat rafin e nətueintən.§
3 Nəti Uhgin in nəhag-əhagən rəha nəwirən ne nəsanənən
rəha Uhgin.* In təməru ətuatip rəhan tata e natimnat rafin.†
In tatəmik ətain natimnat rafin e nəsanənən rəha nəghatən
rəhan.‡ Nian in təmimis rəkis məmə otafəl rəkis rəhatat nolən
rat min,§ kən in tatəpələh e rəhn matip kig, ikin rəha nepətən
ne nisiaiian, e nego e neai.*

Nəti Uhgin u, in ilis taprəkis-in nagelo min

4 Tol nəhlan, Uhgin təmiləs-ipər rəkis Nətin u, kən in ilis
taprəkis-in nagelo min, tahmen-pən məmə nərig u itəm Uhgin
təmos-ipən kəm in, in ilis pik taprəkis-in nərgilat rafin.†
5 Uhgin təməsən agin-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,
"Ik nətik.
Roiu enuwa rəham tata ətuatip."‡
Məto in təməghat nulan kəm Iesu. Kən Uhgin təməsən agin-
əhən kəm nagelo kit məmə,
"Io tata rəham,
kən ik onəkuwa nətik."
Məto in təməghat nəhlan kəm Iesu.§
6 Məto e nian Uhgin tahl-ipa Nətin itəm təmaupən maiir* tuwa
e nətueintən, kən in tən məmə,
"Pəs rəhak rafin nagelo min,
nipinəgilat taru nisip e nisiaiian, motənwiwi in."
7 Nian Uhgin tatəghat-in nagelo min, in tatən məmə,
"Io emol rəhak nagelo min
ilat kotahmen e nimətag itəm tətan ikin min rafin, matol rəhak
wək.
Ilat iolwək min rəhak, tahmen e nigəm."†‡
8 Məto təmatəghat-in Nətin kən matən məmə,
"Uhgin, rəham nərəmərəən otətatig lilin, namnun tikə.
Kən nətuatipən in nəlnal rəha nərəmərəən rəham.
9 Ik nəmolkeike əm nətuatipən
kən metəhau nolən eko-eko min.

---

† **1:2:** 1 Pita 1:20 ‡ **1:2:** Sam 2:8 § **1:2:** Jon 1:1-3; Kol 1:16 * **1:3:** Jon 1:14; 12:41; Aes 6:1-4 † **1:3:** Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2 Kor 4:4 ‡ **1:3:** Kol 1:17 § **1:3:** Taet 2:14 * **1:3:** Fil 2:5-11; Kol 1:15-18. † **1:4:** Efes 1:20-21; Fil 2:9 ‡ **1:5:** Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 5:5; 1 Kron 17:13 § **1:5:** Mat 3:17 * **1:6:** Katən məmə in təmaupən maiir məto-inu təmaupən maiir e pian min. Katəghat-in nəhlan Iesu, məto-inun in təmaupən matig, uarisig natimnat min rafin (Əplan min Kolosi 1:15). Tol nəhlan, kən natimnat rafin min, in rəhan əm. Tatos nepətən ne nisiaiian nəhlan tahmen e suakəkə itəm təmaupən maiir. Sam 89:27; Hip 2:10; Rom 8:29. † **1:7:** Sam 104:4 ‡ **1:7:** Nimətag ne nigəm kəmueia nian Uhgin təmos-ipa Lou. Hip 2:2; 12:18-21.

Tol nəhlan, io u, rəham ətuatip Uhgin,
io emələhəu aupən ik, kən ik ilis e ik min neen.
Kən emol-pən oel e rəhm-kapə, tatəgətun məmə ik kig,
matol nikim tagien taprəkis-in ik min neen.”§
10 Kən Uhgin tatən-ipən min kəm in məmə,
“Iərəmərə, e nətuounən, ik nəmol nətueintən u,
mol in təskasik.
Kən e nelməm atip əm,
ik nəmol natimnat rafin itəm kotatig e neai.
11 Natimnat min u rafin, ilat okəpanotikə,
ilat okotoas tahmen e niməhan itəm təməmnəmit,
məto ik nətatig lilin əm.*
12 Ik onakaiu-aiu ilat,
tahmen əm məmə etəmim təmaiuaiu rəhan niməhan.
Ik onakəuhlin natimnat min u,
tahmen e etəmim təmikis rəhan niməhan,
məmə in otətəut-in in pisin.
Məto ik, nəkətatig lilin əm nulan,
kən okol nəsimisən nian kit.”†
13 Uhgin təməsən-ipən agin-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,
“Ik əpələh e rəhak matip, ikin rəha nepətən ne nisiaiən,
kən matəsahgin.
Pəs io ekos-iəhau rəham tikimir min,
mol ilat kotahmen e niməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.”‡ §
14 Məto nagelo min, ilat iolwək min əm. Nagelo min, ilat narmin min itəm Uhgin təmahl-ipa məmə okoatehm netəmim itəm okotos nəmegəhən ron.

2

Nən-iəhauən itəm o nuwinən e naiəh

1 Iesu in ilis pik. Tol nulan, təwir məmə kitat okotətəlig-in wir nat naka itəm kitat kəmotəto,* məmə naiəh rəha nitəhəi təsiləsən kitat.
2 Nəghatən† itəm nagelo min kəmoatən-iarəp‡ in nipahrienən, kən netəmim ilat okotos nalpinən o nətgəhlən Lou ne nəlpah-inən nolən nat Lou tatən.
3 ? Tol nəhlan, kən kitat okotəhrol nulan motagim okəmə kitat kotol nat əpnapin əm e nosmegəhən asol əh rəha Iesu? Nosmegəhən u, itəm Iərəmərə təmaupən mən-iarəp, kən netəm

---

§ **1:9:** Sam 45:6-7 * **1:11:** Aes 34:4; 51:6; Nol Əpən 6:12-17 † **1:12:** Sam 102:25-27 ‡ **1:13:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “ekol rəham tikimir min ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfipər nelkəm lan,” kən nipətin u məmə, “Oekol ik ilis agin taprəkis-in rəham tikimir min.” § **1:13:** Sam 110:1 * **2:1:** Rom 11:22 † **2:2:** Nəghatən u tatəghat-in, in Lou rəha Moses. ‡ **2:2:** Wək 7:53

min u itəm kəmotəto, ilat kəmotəgətun kəm kitat məmə in nipahrienən.§
4 Uhgin təmatig mol min nəfigəmən o nəghatən əh e nolən
nəmtətin min, ne natimnat min itəm narmi netəmim tatiwig
ron, ne nat pispis min, ne nos-ipamən nəsanənən min rəha
Narmin Rəha Uhgin o nolən wək.*

Iesu təmuwa mahmen e pian min

5 Nagelo min okol kəsotərəmərəən e nətueintən itəm
otəpanuwa, itəm kotəghat-in.†
6 Məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Etəmim in nat əpnapin əm,
məto ik, nikim tatəht in, ik nəsaluinən,
kən ik natehm wir nəti etəmim.‡
7 E nian əkuəkir əm itəm ik nəmos-iəhau in, teiuaiu ləhau e nagelo min,
kənu mos-ipən nərəmərəən ne nepətən ne nisiaiian kəm in.
8 Kən ik mos-ipən nepətən məmə in otərəmərə e natimnat rafin."§ *
Roiu əh, tatən məmə, "natimnat rafin," nipətin un məmə
Uhgin təsapəsən nat kitiəh ne məmə etəmim təsərəmərəən lan.
Məto kitat kəsotehmən əh natimnat min əh kotuwa.
9 Məto nat kitiəh kitat kəmotehm, inu Iesu, itəm "e nian
əkuəkir əm nəmos-iəhau in teiuaiu ləhau e nagelo min" kən
roiu əh "kinos-ipən nepətən ne nisiaiian kəm in" məto-inun in
təmos nahmməən mimis o kitat. Əwəh, e nəwirən rəha Uhgin,
Iesu təmimis o netəmim rafin e nətueintən.†
10 Uhgin təmol natimnat rafin məto-inun in təmolkeike
mihin, kən natimnat rafin kotatig-pən e nelmin.‡ Kən təwir
agin məmə Uhgin təmol Iesu u, təmaupən mohatip nol o
nosmegəhən netəmim, in təmətо nahmməən e nimisən, məmə in
tətuatip agin§ o nəmikən nenəti Uhgin min tepət kotuwin katig
e nəhag-əhagən rəha nəwirən ne nəsanənən rəhan.*
11 Iesu in tatol rəhan netəmim kotasim, məmə rəha Uhgin
əm, rəhalat nolən rat tikə.† Kən Iesu ne rəhan min netəmim,
rəhalat tata kitiəh əm. Tol nəhlan kən Iesu in təsaulisən məmə
otaun-in ilat u məmə pian min ne winin min.‡
12 In təmən-ipən kəm Uhgin məmə,
"Io oekən-iarəp ik kəm piak min ne winik min ne natimnat min
itəm ik nəmol.

---

§ **2:3:** Hip 10:28-29; 12:25 * **2:4:** Mak 16:20 † **2:5:** Netəm Isrel ilat koatən məmə nipahrienən məmə nagelo min ilat koatərəmərə roiu ikin min rafin e nətueintən; Dut 32:8. ‡ **2:6:** "nəti etəmim," inu Iesu. § **2:8:** Sam 8:4-6 * **2:8:** Jen 1:26; Nol Əpən 20:4,6; 22:5 † **2:9:** Fil 2:8-9 ‡ **2:10:** Rom 11:36 § **2:10:** Hip 2:17; 4:15; 5:8-9 * **2:10:** Luk 24:26; Rom 8:17; 2 Tes 2:14; 1 Pita 5:1; Hip 2:7 † **2:11:** Hip 13:12; Efes 5:26 ‡ **2:11:** Mat 28:10

Oekan napuən mənwiwi ik e nuəfɨmɨnən asol e
nɨganəmtɨlat.”§
13 In tatən mɨn məmə,
“Io oekələhəu-pən nahatətəən rəhak e Uhgɨn.”*
Kən matən mɨn məmə,
“Io u, itɨmat nɨsualkələh itəm Uhgɨn təmos-ipa kəm io.”†
14 Nɨsualkələh mɨn əh, Iesu tatəghat-in ilat, ilat nɨpətɨlat ne
nɨtalat əh-ikɨn. Ilat u netəmim agɨn-əh əm. O nat u, Iesu
təməkəike muwa e nətueintən mos nɨpətɨn ne nɨtan tahmen
əm elat məmə in otuwa pialat pahrien.‡ Təmol nəhlan məmə
in otɨmɨs, kən nɨmɨsən rəhan, in otərəkɨn nəsanənən rəha
Iərmɨs, itəm tətaskəlɨm nəsanənən rəha nɨmɨsən.§
15 Məto-inu netəmim koatəgin nɨmɨsən.* Nəgɨnən rəhalat
tətaskəlɨm ətain ilat nian rafin, tahmen əm məmə ilat slef mɨn.
Məto Iesu in təmɨmɨs məmə otiuw rəkɨs netəm mɨn u, məmə
sənəmə ilat slef mɨn. In təmɨkɨs ilat.
16 Kotɨtun əsas məmə sənəmə in təmasitu e nagelo mɨn, məto
in təmasitu e noanol mɨn rəha Epraham.†
17 Iesu təike mos nɨpətɨn ne nɨtan nəhlan, məmə in otuwa
mol tahmen e pian mɨn e nolən mɨn rafin,‡ məmə in tɨtun
nasəkitunən§ kitat, kən koatagɨle lan. In otəkəike muwa mol
nəhlan, təgətun məmə in pris asol agɨn pahrien, tatol wək rəha
Uhgɨn, kən məmə in otɨlpɨn neməha rəha Uhgɨn.
18 Kən roiu əh, nian Setan tatos-ipən-os-ipən kəm ilat, kən
Iesu tɨtun nasituən elat, məto-inu in mɨn, in tɨnəto tərat rəkɨs
nian Setan təmos-ipən-os-ipən kəm in.*

3

Iesu in taprəkɨs-in Moses

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, Uhgɨn tɨnaun-in* kələh kitat min
itəmat o nuwɨnən e nego e neai, kən mol məmə kitat
netəm iasim. Məto-inu Iesu tətasitu nulan e kitat, itəmat
onəkotəkəike katətəlɨg-in pɨk Iesu əh, in aposol kən in pris asol
agɨn rəha nəfakən rəhatat itəm kitat koatən-iarəp.
2 Uhgɨn təmɨləs-ipər Iesu məmə in otol wək u, kən in təmol
nəwia Uhgɨn e natɨmnat rafin, tahmen e Moses aupən təmol
nəwia Uhgɨn e rəhan wək rafin, məmə in otatehm wɨr nimə,
inu netəmim rəha Uhgɨn.†
3 Ilau kərən kətioal nəwia Uhgɨn, məto etəm təmiləkɨn nimə,
netəmim koatɨləs-ipər nərgɨn ron taprəkɨs-in nimə itəm in

§ **2:12:** Sam 22:22 * **2:13:** Aes 8:17 † **2:13:** Aes 8:18; Jon 10:29 ‡ **2:14:** Jon 1:14 § **2:14:** Jen 3:15; 1 Kor 15:54-57; 2 Tim 1:10; 1 Jon 3:8 * **2:15:** 2 Tim 1:7 † **2:16:** Aes 41:8-9; Luk 3:8 ‡ **2:17:** Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15; 5:1,8-9 § **2:17:** Hip 5:2 * **2:18:** Hip 4:15 * **3:1:** Rom 8:28 † **3:2:** Nam 12:7

təmol. Kən e nolən kitiəh əm, tətuatip məmə Uhgin otiləs-ipər
Iesu taprəkis-in Moses.
4 Kən nimə min rafin, netəmim koatiləkin, məto Uhgin in
təmiləkin natimnat rafin itəm tətatig.
5 Moses in iolwək kit e nipəgnoa nimə rəha Uhgin, itəm tatol
nəwia Uhgin, matehm nimə rəhan, inu netəmim rəha Uhgin.
Kən nəmegəhən rəha Moses tatəpsen-pən natimnat itəm Uhgin
otəpanəgətun.
6 Kristo, in min tatol nəwia Uhgin. Məto sənəmə in iolwək əm
kit tahmen e Moses. In Nətin, kən tatos nepətən o nərəmərəən e
rəhan nimə. Kən okəmə kitat kəsotəginən, kən motalkut məmə
okotətul əskasik‡ o nat un itəm kitat kəmotələhəu-pən nətəligən
rəhatat lan, kən motausit ron, kən nipahrienən məmə kitat u,
netəmim rəhan, kitat rəhan nimə.§

Oatehm məha-məha itəmat min e nahatətəən rəhatəmat

7 Nəghatən u inu, Narmin Rəha Uhgin təmən e Naoa Rəha
Uhgin məmə,
“Roiu əm, onəkotəkəike moatətəlig-in nəwian,
8 məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik,
tahmen e tipitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən moatəht
nəwia Uhgin,
nian ilat kəmoatek asgəwin Uhgin e ikin taruən-aruən ikin.*
9 Ikin əh, tipitəmat min kəmotəkəike kəm io məmə okotəplan
rəhak nəsanənən,
nat əpnapin ilat kəmotəplan pap natimnat min itəm emol o
nup foti.†
10 Kən io iatol nemə̈ha kəm ilat, kən matən məmə,
‘Nikilat tətan isəu ron io nian rafin.
Kən ilat motapəs nolən nat itəm iatən kəm ilat.’
11 Nemə̈ha təmol io,
kən ekos noanawil kit mən məmə,
‘Ilat okol kəsotuwinən e ikin katos namegən ron io ikin.’ ”‡ §

12 Piak min ne winik min, oatehm wir itəmat min o nat
u. Otol məmə nikitəmat atip otəsəratən kən kit təsapəsən
nahatətəən, mol məmə nəkotəuhlin-pən itəmat isəu o Uhgin
itəm tatəmegəh.

13 Uhgin təmən “Roiu əm,” kən nian u “roiu” tətatig əh.
Tol nəhlan, nəkotəkəike moatəghat roiu kəm itəmat min,
moatehm məha-məha itəmat min nian rafin, məmə nolən rat
otəseiuə-inən itəmat kit mol rəhn-kapə təskasik o Uhgin.

14 Məto-inu okəmə kitat kotətul timtim mətoarus-pən nam-
nun, motahatətə e Uhgin təskasik miəkis, tahmen əm məmə

‡ **3:6:** Hip 3:14; 4:14; Rom 11:22 § **3:6:** 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5 * **3:8:** Eks 17:1-7; Nam 20:2-5 † **3:9:** Nam 14:3; Dut 1:3; Wək 7:36 ‡ **3:11:** Nam 14:21-23 § **3:11:** Sam 95:7-11

inu kəmotətuoun motahatətə wi əm lan, kən tatəgətun məmə
kitat kɨnoatos kələh natɨmnat mɨn rəha Kristo.
15 Məto sotaluinən nəghatən itəm kəmən,
“Roiu əm, onəkotəkəike motətəlɨg-in nəwian
məsotolən rəhatəmat-kapə təskasɨk pɨk,
tahmen e tɨpɨtəmat mɨn ilat kəmoatol mihin aupən
moatəht nəwia Uhgɨn.”*
16 ? Kən pah mɨn un itəm kəmotəto pap nəwia Uhgɨn,
məsotolən? Ilat un Moses təmit-irəkɨs ilat Ijip.†
17 ?Pah mɨn un kəmotol Uhgɨn nemə̈ha tol o nup foti? Ilat un,
netəm kəmotol nolən rat, kən moatəme motɨmɨs moatəməhl
əpnapɨn əm əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn.‡
18 ? Kən pah mɨn un Uhgɨn təmatəghat kəm ilat, matos
noanawɨl məmə ilat okəsotuwɨnən motiet-arəpən ikɨn katos
namegən ron ikɨn? In təmatəghat kəm netəm kəmotəht
nəwian.§
19 Kən kitat koatəplan məmə kəməsegəhan-inən ilat məmə
okotiet-arəpən ikɨn katos namegən ikɨn ron, məto-inu ilat
kəsotahatətəən lan.

4

Ikɨn katos namegən o Uhgɨn ikɨn

1 Məto kitat u, Uhgɨn təmən-iəkɨs rəkɨs məmə kitat kotɨtun
nuwɨnən imə ikɨn katos namegən ron ikɨn, kən nəniəkɨsən u,
tatətul əh, materəh otat. Tol nəhlan, pəs kitat koatəto itat, kən
moatəgɨn məmə kitat kit okol mətan təsosən namegən əh.
2 Məto-inu kitat kɨnotəto rəkɨs namnusən təwɨr məmə Uhgɨn
təmol əpen-əpenə ikɨn kit o namegən rəhatat, tahmen əm
məmə inu netəm aupən kəmotəto nəghatən mihin. Məto
nəghatən əh, təməsituən elat, məto-inu ilat kəmoatəto əm,
məsotahatətəən lan.
3 Məto-inu kitat netəm kəmotahatətə əm lan, kitat kotɨtun
nuwɨnən imə, ikɨn katos namegən ron ikɨn. Məto rəha netəm
mɨn u itəm kəsotahatətəən lan, Uhgɨn təmən məmə,
“Nemə̈ha təmol io, kən ekos noanawɨl kit, mən məmə,
‘Ilat okol kəsotuwɨnən ikɨn katos namegən ron io ikɨn.’ ”*
Təmən nəhlan, nat əpnapɨn məmə tɨnol əpen-əpenə rəkɨs ikɨn
katos namegən ron ikɨn nian in təmətuoun matol nətueintən.
4 Kitat kotɨtun məmə tɨnol əpen-əpenə rəkɨs lan, məto-inu
Naoa Rəha Uhgɨn in tatəghat-in Sapat, matən məmə, “Təmol
nətueintən, kən e nian sepɨn lan, Uhgɨn təmameg e rəhan
wək.”†

---

* **3:15:** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 † **3:16:** Nam 14:1-35 ‡ **3:17:** Nam 14:29; 1 Kor 10:1-13 § **3:18:** Nam 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11 * **4:3:** Sam 95:11; Hip 3:11 † **4:4:** Jen 2:2

5 Məto ikɨn mɨn neen e Naoa Rəha Uhgɨn, Uhgɨn tatən məmə,
“Ilat okol kəsotuwɨnən ikɨn katos namegən ron io ikɨn.”‡
6 Tol nəhlan, ikɨn katos namegən o Uhgɨn ikɨn əh, in tətatɨg əh
məmə netəmim okotuwɨn ikɨn. Məto netəm mɨn u aupən itəm
kəmotəto namnusən təwɨr, ilat kəmotəmɨk-arəpən-in nuwɨnən
ikɨn katos namegən ron ikɨn, məto-inu kəmotəht nəwia Uhgɨn.
7 Kənu, uarisɨg lan, tol-pən Uhgɨn təmələhəu mɨn nian kit
mɨn o nuwɨnən ikɨn katos namegən ron ikɨn. Nian əh, inu roiu.
Uhgɨn təmən-iarəp nat u kəm Tefɨt məmə,
“Roiu əm, onəkotəkəike motətəlɨg-in nəwian
məsotolən rəhatəmat-kapə təskasɨk pɨk.”§
8 Nɨkitəmat tuəh-tu suah u Josua* aupən. Okəmə Josua təmos-
ipən namegən kəm ilat nian in təmit ilat moatuwɨn Kenan,
kənu Uhgɨn okol təsən mɨnən məmə otələhəu nian kit mɨn
məmə in nian rəha nuwɨnən imə ikɨn katos namegən ron ikɨn.†
9 Kən tol nəhlan, kən in təmən nian pɨsɨn kit mɨn, nian əh-ikɨn
tətatɨg əh o rəhan netəmim məmə okotuwɨn motos namegən,
e nolən kitiəh əm itəm Uhgɨn təmameg mihin e rəhan wək mɨn
aupən, e nian rəha Sapat.
10 Məto-inu etəm tatuwɨn imə məmə otos namegən u, in
otameg e rəhan wək, tahmen əm e Uhgɨn itəm təmameg e
rəhan wək aupən.‡
11 O nat u, kitat okotalkut əskasɨk məmə okotuwɨn imə motos
namegən u. Təsəwɨrən məmə kitat kit, otətəu-pən nolən rəha
netəm aupən itəm kəmotəht nəwia Uhgɨn, moatəme.
12 Məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn,§ in tatəmegəh məsanən
mɨtahləpɨk e wək rəhan.* Kən in tahmen e naip tasɨlə e nɨkalɨn
kərən mil.† In tɨtun nətarerəhən matəplan nətəlɨgən mɨn ne
nɨkin pɨsɨn pɨsɨn mɨn e netəmim, tahmen əm e naip itəm
tatətarerəh matəplan ikɨn tatɨlpɨn mɨn ikɨn e nɨkɨlkɨlɨtəm ne
nəhau imə agɨn. In tətakil nətəlɨgən mɨn ne nolən anion mɨn
e nɨkitəm.‡
13 Uhgɨn tatəplan natɨmnat rafin e nətueintən tahmen
əm məmə kəməte kɨtalkin-ɨtalkin katepɨk, koatəməhl piəpiə
əm. Kitat okotəkəike motən-iarəp rafin agɨn natɨmnat itəm
kəmotol kəm Uhgɨn u inu.§

Iesu in təmuwa pris asol agɨn itəm təwɨr maprəkɨs, məto-inu in Uhgɨn pap, məto təmuwa etəmim

---

‡ **4:5:** Sam 95:11 § **4:7:** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 * **4:8:** Josua in nərgɨn kit e nəghatən rəha Isrel. Kən nərgɨn u Iesu, nərgɨlau tahmen-ahmen əm e Josua e nəghatən rəha netəm Kris. Nian Josua təmos-ipən namegən kəm netəm Isrel əpəh Kenan, nəmegəhən rəha Josua in tatəpsen-pən nat itəm Iesu otəpanol, mos-ipa namegən pahrien kəm kitat. † **4:8:** Dut 31:7; Jos 22:4 ‡ **4:10:** Jen 2:2; Hip 4:4 § **4:12:** 1 Pita 1:23; Aes 49:2; Nol Əpən 19:13-15; Jon 12:48 * **4:12:** Aes 55:11; Jer 23:29 † **4:12:** Efes 6:17 ‡ **4:12:** 1 Kor 4:5 § **4:13:** Nol Əpən 2:23

14 Tol nəhlan, pəs kitat kotaskəlim-iəkis nahatətəən rəhatat
itəm kinoatən-iarəp rəkis, məto-inu kitat koatos pris asol agin
kit rəhatat in iahgin. Inu Iesu, Nəti Uhgin, itəm tinuwin rəkis
imə e nego e neai.*
15 Məto-inu rəhatat pris asol agin, in Pris kit itəm tatəto
wir nikitat, matəto wir otəhrol kitat kəsotahmenən, məto-
inu natimnat rafin itəm tatek asgəwin kitat e nəmegəhən,
natimnat kitiəh min əm, kinotek asgəwin rəkis in e rəhan
nəmegəhən. Rəhatat pris asol agin, in tinitun rəkis rəhatat
nəpouən min.† Məto nat kitiəh əm un, in təsolən nat tərat kit.
16 O nat u, pəs kitat kəsotəginən o nuwamən iuəhkir o jea
rəha kig‡ u, tətawte-in rəhan nəwirən kəm kitat. Kən ikin əh, in
otasəkitun itat, kən mos-ipa nəwirən kəm kitat e nikin agien,
e nian rəha nəratən otuwa otat.§

5

1 Kitat kotitun məmə nian rafin Uhgin tatitəpun suah kit kən
matiləs-ipər in məmə otuwa pris asol agin, məmə in suatip
rəha netəmim okotuwin o Uhgin. In suatip rəhalat o nos-
ipənən natimnat kəm Uhgin, kən in matol sakrifais o rəhalat
nolən rat min.* 2 Roiu əh, məto-inu pris asol agin u in etəmim
kit, in titun nolən timətig əm o netəmim,† nat əpnapin məmə
ilat kotəruru agin nat itəm tətuatip, ilat kotagim rəkis e suatip,
məto-inu in min, in təsahmenən, in tatol təfagə rat‡ nian tepət.
3 In tatol təfagə rat nəhlan, kən tol məmə e nian rəha sakrifais,
in otəkəike mol sakrifais o rəhan atip təfagə, kən matig mol
min rəha netəmim min.§
4 Suah kit okol təsənən məmə in otol wək rəha pris asol agin,
matiləs-ipər atip in. Kəpə, Uhgin otəkəike maun-in rəhan kit
etəmim məmə in otol wək u, tahmen əm məmə inu təmaun-in
mihin Eron aupən.* †
5 Tol nəhlan, Kristo in təmisiləs-ipər atipən in məmə in pris
asol agin. Məto Uhgin in təmitəpun, kən mən-ipən kəm in
məmə,
"Ik nətik.
Roiu enuwa rəham tata ətuatip."‡

---

* **4:14:** Hip 7:25 † **4:15:** Hip 2:17 ‡ **4:16:** Jea rəha kig u, in Uhgin tatəpələh ikin, kən matərəmərə, məto o natimnat min itəm Iesu təmol, jea rəha kig u, in tatuwa tahmen e Ikin Katilpin Nemə̈ha rəha Uhgin Ikin itəm Oltesteman tatəghat-in (Onakehm e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). Ikin əh inəh, itəm Uhgin tətasəkitun kənu matəhlman nəwirən rəhan ikin kəm itat kən mətafəl rəkis nolən rat min rəhatat. In titun nolən e nita Iesu itəm təmaiu otat, kən təmərəkin-rəkin rəhan nemə̈ha.
§ **4:16:** Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5 * **5:1:** Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9
† **5:2:** Hip 2:17-18 ‡ **5:2:** Hip 4:15; 7:28 § **5:3:** Lev 9:7; 16:6-15; Hip 7:27; 9:7 * **5:4:** Hip 5:1-4 koatəghat-in ətuatip wək itəm pris asol agin min kəmotol aupən, muwa mətoarus nian netəm Rom kəmotərəkin Nimə Rəha Uhgin e nup fote tinuwin rəkis uarisig Iesu təpanimis. † **5:4:** Eks 28:1; Nam 18:7 ‡ **5:5:** Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 1:5

6 Kən ikɨn kit mɨn e Naoa Rəha Uhgɨn,§ in tatən məmə
“Ik pris kit tahmen e Melkisetek aupən,*†
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.”
7 E nəmegəhən rəha Kristo e nətueintən u, in tatəfak kəm
Uhgɨn, matətapəh-in nasituən, mətasək əfəməh, nahui nəmtɨn
tɨtaiəh. Uhgɨn tatos nəsanənən o nosmegəhən in e nɨmɨsən.
Kən in təmatɨsiai-in Uhgɨn, kən matol nəwian,‡ kən o nat u,
Uhgɨn təmətо in.§
8 Nat əpnapɨn məmə Kristo in Nəti Uhgɨn, məto in təmətо
nahməən. Tol nəhlan, nahməən rəha Iesu, təmol in tɨtun wɨr
nɨpəti nolən nəwia Uhgɨn,*
9 kən təmuwa etəm ətuatɨp rəha nolən wək rəha pris asol
agɨn rəhatat. Kən in təmol suatɨp o nosmegəhən lilɨn rəhan
netəm mɨn u koatol nəwian, matos wɨr ilat, matuwɨn matuwɨn
namnun tɨkə.
10 Kən Uhgɨn təmos-ipən nərɨg u kəm in, məmə in pris asol
agɨn tahmen əm e suah u Melkisetek aupən.†
11 Itɨmat emotos nəghatən tepət mə ekotən-ipɨnə kəm itəmat,
məmə Iesu in pris asol agɨn tahmen e Melkisetek. Məto
tiəkɨs pɨk o nən wɨrən ilat rafin kəm itəmat, məto-inun itəmat
nəkoatəlpah-in pɨk nətoən nat kit kən mɨtun.
12 Itəmat nəmotahatətə nuwəh rəkɨs, kən təwɨr məmə itəmat
nɨnotuwa rəkɨs iəgətun mɨn rəha nəghatən rəha Uhgɨn. Məto
kəpə, itəmat nəkoatol əm nulan. Roiu əh, kəike kəgətun mɨn
itəmat, tətuoun mɨn e nəukətɨn nəghatən mɨn rəha Uhgɨn.
Nɨpahrienən u, itəmat nɨnotahmen-in rəkɨs nunən nagwənən
əskasɨk mɨn, məto nəkotahmen əm məmə kətapinahin əh
itəmat.‡
13 Məto e netəm mɨn u itəm koatəmah əh nəhlan, ilat u
nɨsualkələh mətmətɨg, itəm koatəkəku əh, kəsotenatɨg wɨrən əh
o nɨtunən nəgətunən mɨn rəha nolən ətuatɨp.
14 Məto nagwənən əskasɨk in nɨgɨ netəm rəhalat nɨtunən
tɨnɨmətə rəkɨs, itəm kəmotiuw rəhalat nətəligən o nɨtunən
natɨmnat pɨsɨn pɨsɨn mɨn itəm tətuatɨp ne itəm tərat, kən ilat
moatol itəm təwɨr,§ in əm in əm.

---

§ **5:6:** Sam 110:4 * **5:6:** Jen 14:18-20; Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 † **5:6:** Melkisetek (Jen 14:18) in kig rəha Salem (Salem u, nɨpətɨn u, Nəməlinuən) kən in pris rəha Uhgɨn Ilɨs Pɨk. In təmətatɨg e nian rəha Epraham. Kristo in tahmen e Melkisetek məto-inu in pris ne in kig mɨn. Məto noanol rəha Eron mɨn, ilat pris mɨn əm, məto sənəmə kig mɨn; Hip 7:2. ‡ **5:7:** Luk 22:42 § **5:7:** Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk 22:39-46 * **5:8:** Fil 2:6-8 † **5:10:** Sam 110:4; Hip 5:6 ‡ **5:12:** 1 Pita 2:2 § **5:14:** Rom 16:19

6

1 Tol nulan, təwɨr məmə kitat okəsotəgətun mɨnən nəukəti*
nəgətunən rəha nahatətəən e Kristo, məto pəs kitat
okoatəkəike moatuwɨn məmə okotɨmətə e Iesu Kristo. Kitat
kɨnotəuhlin rəkɨs kitat e nolən mɨn ɨtəm kotɨtun nɨt-ɨpənən
ɨtem e nɨmɨsən.† Kitat kɨnotahatətə rəkɨs e Uhgɨn. Tahmen
əm məmə kɨnotafəl rəkɨs nəme nimə. Nian əh-roiu in rəha
nəgpəhap-inən nimə.
2 Kitat kɨnotɨtun rəkɨs nəgətunən mɨn rəha nolən pɨsɨn pɨsɨn
mɨn rəha naikuasən, kən mɨnotɨtun rəkɨs nəgətunən mɨn rəha
nələhəu-pənən nelmɨtəm e rəhn-kapə etəmim, o nəfakən lan.
Kən kitat kɨnotɨtun rəkɨs məmə kitat okotətul mɨn e nɨmɨsən,
kən motɨtun mɨn məmə Uhgɨn otakil netəmim, kən mos-ɨpən
nalpɨnən lilɨn rəhan kəm netəm kotol təfagə rat. Natɨmnat mɨn
u, kitat kɨnotəghat-in rəkɨs, təsəwɨrən məmə kitat koatɨsɨmatɨp
e nəghatən kitɨəh mɨn əm nian rafin.
3 Tol nulan məmə okəmə Uhgɨn təmegəhan-in əm kəm kitat,
kən kitat okotuwa netəm kɨnotɨmətə rəkɨs.
4 ?Okotalkut məmə okotol nulan, məto təhrol e netəmim
ɨtəm kəmotuwa o Uhgɨn məto roiu kɨnotapəs Uhgɨn motəuhlin
mɨn məntaalat o Kristo? Ilat əh, ilat netəm kəmotehm nəhag-
əhagən,‡ kən kɨnotun asgəwɨn rəkɨs noan e nego e neai ɨtəm
Uhgɨn tatos-ɨpa,§ kən mɨnoatɨtun məmə in təwɨr, kən mɨnoatos
rəkɨs o Narmɨn Rəha Uhgɨn.*
5 Kən ilat u, netəm kɨnotun asgəwɨn rəkɨs məmə nəghatən
rəha Uhgɨn in təwɨr,† ilat kɨnotəto rəkɨs nəsanənən rəha
nərəmərəən rəha Uhgɨn ɨtəm otəsuwəhən tuwa.
6 Məto okəmə ilat kəmotəuhlin məntaalat o Uhgɨn, suatɨp
kit tɨkə mɨn məmə okotəuhlin-pa mɨn ilat o Uhgɨn.‡ Ilat
kəmotərəkɨn atɨp əm ilat, məto-inu tahmen-pən əm məmə
kɨnotəht-ɨpən mɨn əm Nəti Uhgɨn e nɨg kəməluau, moatɨləs-
ɨpər mɨn e nɨganəmti netəmim, kən ilat kɨnoatol mɨn mɨlə lan,
moatərəkɨn.
7 Nɨkɨm tuəh-tu nat u. Nəptən u tatos wɨr nuhuən ɨtəm
tatəfɨk, kən in nagwənən tepət lan nɨgɨ netəm mɨn un, koatol
wək ikɨn. Uhgɨn nɨkɨn tagien pɨk ron, kən nəwɨrən rəhan tətatɨg
lan.
8 Məto nɨməptən rat ɨtəm təsosən nat wɨr tepət lan, kən iapɨl-
iapɨl ne kɨras əm katuəwɨə lan. Nəptən əh tɨnəsəwɨr mɨnən o nat
kit. Tɨnətaiu əm o nərəkɨnən. E namnun, nɨgəm otus natɨmnat
ɨtəm kotatɨg lan.
9 Piak mɨn, nat əpnapɨn io iatəghat nulan kəm ɨtəmat, məto
ekɨtun wɨr məmə ɨtəmat nəsotahmenən e nəptən rat əh. Ekɨtun
wɨr məmə ɨtəmat noatos natɨmnat mɨn u ɨtəm təwɨr maprəkɨs,

---

* **6:1:** Hip 5:12 † **6:1:** Hip 9:14 ‡ **6:4:** Hip 10:32 § **6:4:** Efes 2:8 * **6:4:** Kal 3:2 † **6:5:** Sam 34:8 ‡ **6:6:** 2 Pita 2:21

itəm Uhgɨn təmos-ipɨnə kəm itəmat məto-inun in tatosmegəh itəmat.
10 Uhgɨn okol təsaluinən rəhatəmat wək mɨn nəmoatol məto-inu Uhgɨn rəhan nolən tətuatɨp əm nian rafin. Kən okol in təsolən nat əpnapɨn e nolən wɨr rəha nolkeikeən itəm nəmotol kəm in, kən moatol əh, nian nəmotasitu e rəhan netəmim.§
11 Itɨmat ekotolkeike məmə itəmat rafin nakoatəkəike katos nolkeikeən itəm nəkoatol, moatol məmə otatuwɨn e namnun, kən itəmat nakotos nat un itəm nakotagɨle lan.*
12 Itɨmat esotolkeikeən məmə nakotəlpah, məto ekotolkeike məmə onəkotos nolən† rəha netəm mɨn un itəm kotaiu aupən. Ilat kotahatətə əskasɨk e Uhgɨn kən moatol rəhalat nətəligən kaifəməh.‡ Moatol nəhlan, kən roiu, ilat kɨnotos rəkɨs natɨmnat itəm Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə rəhalat.§

Rəhatat iagke tətatɨg e nego e neai

13 Nəniəkɨsən kit tol nəhlan, itəm Uhgɨn təmən kəm Epraham aupən. Nian Uhgɨn təmol nəniəkɨsən rəhan, kən nərɨg kit tɨkə mɨn məmə in otos mol nəniəkɨsən lan rəhan təfɨgəm. Məto-inu nərgɨn in ilɨs taprəkɨs-in nərgɨn mɨn rafin. Tol nəhlan, Uhgɨn təmos noanawɨl atɨp əm e nərgɨn, matən məmə,*
14 “Io oekəhlman rəhak nəwɨrən kəm ik, iahgin. Io oekol rəham noanol otuwa tepət tepet.”†
15 Məto-inu Epraham rəhan nətəligən təfəməh, in təmatəsahgin matuwɨn matuwɨn, mətoarus nian in təmos natɨmnat mɨn un itəm Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə otos-ipən kəm in.‡
16 Nian etəmim tatos noanawɨl e nərgɨ etəm-iasol kit rəhan,§ kən noanawɨl u rəhan, tatəlis rəhan nəghatən təfɨgəm. Kən netəmim okotəkəike motahatətə e rəhan nəghatən, okol kəsotərgəhəu mɨnən ron.*
17 Uhgɨn təmos noanawɨl e nərgɨn nəhlan, məto-inu in tolkeike məmə otol netəm mɨn un itəm okotos natɨmnat mɨn itəm in təmən-iəkɨs,† ilat okotɨtun wɨr məmə rəhan nalpəkauən, okol təsəuhlinən nian kit.‡
18 Uhgɨn tatos noanawɨl nəhlan məmə otɨləs-ipər nətəligən rəhatat u, itəm kɨnotiet rəkɨs motagɨm kən moatahgɨl-pən lan. Kən pəs kitat kotaskəlɨm-iəkɨs nolən əh itəm Uhgɨn tɨnos-ipa

§ **6:10:** Mat 10:40,42 * **6:11:** Hip 3:6 † **6:12:** Hip 13:7 ‡ **6:12:** Jem 1:3; Nol Əpən 13:10; 14:12 § **6:12:** Hip 10:36 * **6:13:** Jen 22:16 † **6:14:** Jen 22:17 ‡ **6:15:** Jen 21:5 § **6:16:** E nolən rəha nəlisən nəghatən təskasɨk, okəmə kitat kit tolkeike məmə otol nəhlan, kən in tatos noanawɨl e manɨn ne wɨnɨn ne. Məto netəm Isrel aupən, ilat kəmoatos noanawɨl e nərgɨ etəm asim kit, o nat kit itəm tasim, kən nian netəmim neen koatəto, kən ilat koatahatətə e nəghatən itəm koatən. Okol kəsotərgəhəu mɨnən ron, məto-inu nərɨg əh kəmotən, in tatəlis ətain nəghatən, təskasɨk. * **6:16:** Eks 22:11 † **6:17:** Rom 4:16 ‡ **6:17:** Nam 23:19; Taet 1:2

rəkɨs kəm itat, məmə kitat okotagɨle əskasɨk e nəniəkɨsən mɨn rəhan. Nat mil u, ilau okol kəsuəuhlinən nian kit, məto-inu Uhgɨn, təseiuəən nian kit.

19 Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəlɨgən təskasɨk o nosən natɨmnat mɨn əh, tol nəhlan, mol məmə in tahmen e iagke kit itəm tətaskəlɨm wɨr rəhatat nəmegəhən,§ məmə nat kit otəsəloalən lan kən məsiuw rəkɨs mɨnən kitat. Tahmen əm məmə iagke u, in tɨnatɨg rəkɨs əpəh imə e Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn, əpəh ilɨs e nego e neai, e nəwtain nɨməhan imə-pən ikɨn.*

20 Ikɨn əh, Iesu tɨnuwɨn rəkɨs ikɨn rəhatat lan, məmə oterəh e suatɨp rəhatat.† In təmuwa rəkɨs pris asol agɨn‡ tahmen əm e pris u Melkisetek§ aupən, kən in otatos wək u nian rafin, namnun tɨkə.

7

Melkisetek,
Kig rəha Nətuatɨpən,
Kig rəha Nəməlinuən,
ne pris rəha Uhgɨn Ilɨs Agɨn

1 Suah u, Melkisetek,* in kig rəha Salem†, kən in pris rəha Uhgɨn u Ilɨs Pɨk Agɨn. Aupən, nian Epraham təmuwɨn e nəluagɨnən ilat kig mɨn, kən in təmol win elat. Kən in mɨnɨtəlɨg mɨnatuwa. Melkisetek, in təmatuwɨn məplan Epraham e suatɨp, kən in təməfak mətapəhin-pən məmə Uhgɨn otəhlman nəwɨrən kəm Epraham.

2 Kən Epraham, təmos-irəkɨs tait e rəhan natɨmnat mɨn itəm təmol win lan e nəluagɨnən, kən mos-ipən kəm Melkisetek. Melkisetek u, nɨpəti nərgɨn un, “Kig rəha Nətuatɨpən.” Kən nərgɨn kit mɨn u, kətaun-in məmə Kig rəha Salem, nɨpətɨn u məmə, “Kig rəha Nəməlinuən.”

3 Naoa Rəha Uhgɨn təməsəghat-inən rəhan tata ne mama ne rəhan noanol mɨn. Kən təsənən nian təmaiir lan, ne nian itəm təmɨmɨs lan. Tahmen əm məmə in təməsɨmɨsən, in tatol əh wək rəha pris. Tol nəhlan, nəkəplan məmə in tahmen e Nəti Uhgɨn u, in pris lilɨn kit‡

4 Nɨkim tuəh-tu Melkisetek. In etəm-iasol kit. Nat əpnapɨn məmə tɨpɨtat u Epraham in etəm-iasol, məto in təmatɨsiai-in pɨk Melkisetek, matos-ipən rəhan nat asol mɨn əm, in əm in əm, məmə rəhan tait kəm in.§

5 Kitat kotɨtun məmə, e nup mɨn rafin, netəm Isrel ilat kotəkəike moatos-ipən rəhalat tait kəm noanol mɨn rəha Lifae, ilat u pris mɨn, tahmen-pən əm məmə inu Lou rəha Uhgɨn tatən

§ **6:19:** Fil 3:12 * **6:19:** Lev 16:2; Hip 9:2,3,7 † **6:20:** Hip 4:14 ‡ **6:20:** Hip 2:17 § **6:20:** Hip 5:16 * **7:1:** Jen 14:17-20 † **7:1:** Nərgɨn əh, Salem, in nərgɨn oas rəha Jerusalem aupən. Nərgɨn əh, Salem, nɨpətɨn u “nəməlinuən.” ‡ **7:3:** Sam 110:4 § **7:4:** Jen 14:20

mihin. Nat əpnapɨn məmə pris mɨn əh, ilat noanol mɨn rəha
Epraham, məto netəm iməlat ikɨn ilat kotəkəike moatos-ipən
tait kəm ilat.
6 Melkisetek u, in sənəmə noanol kit rəha Lifae. Məto
in təmos tait mɨn u rəha natɨmnat rəha Epraham. Kən in
təməfak-pən kəm Uhgɨn məmə otəhlman nəwɨrən rəhan* kəm
Epraham u, Uhgɨn təmos-ipən rəhan nəniəkɨsən kəm in.
7 Kən tətuatɨp agɨn məmə etəmim itəm tatos nərɨg asol otəfak
məmə Uhgɨn otəhlman nəwɨrən tatuwɨn e etəmim itəm ləhau
əm lan.
8 Kən pris mɨn u itəm koatos tait u, ilat netəmim əm, itəm
okəpanotɨmɨs. Məto Melkisetek u, in tatos tait, katən məmə in
tatəmegəh.†
9 Epraham təmatətou rəhan tait tatuwɨn kəm Melkisetek
nulan, kən kɨtun nənən məmə Lifae u, etəm tatos tait rəha
netəm Isrel, in mɨn təmos-ipən tait kəm Melkisetek.
10 Məto-inu nian Melkisetek təməplan Epraham, Lifae
təməsaiirən əh. Məto nian Epraham təmətou nulan tait tuwɨn
kəm Melkisetek, in tahmen əm məmə rəhan u noanol, Lifae, in
mɨn təmətou-pən tait kəm Melkisetek, məto-inun in tɨnətatɨg
rəkɨs e nɨpəti rəhan pipi.‡

Kristo in tahmen e Melkisetek

11 Wək rəha pris mɨn u, kəmotɨsɨ-pən e noanol rəha Li-
fae, in nəukəti Lou itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm netəm Isrel.
Məto wək rəha pris mɨn u, in təsəwɨrən mahmen.§ Məto-inu
pris mɨn u, ilat kəsotahmenən. Uhgɨn təməgətun məmə ilat
kəsotahmenən nian in təmɨləs-ipər pris kit mɨn tuwa.* Kən
pris un in təruru nɨsɨ-pənən e noanol rəha Lifae ne Eron,† məto
in pris kit tahmen e Melkisetek.
12 Nian kəməuhlin nolən rəha nɨtəpunən pris, kən okəike
kəuhlin mɨn Lou.
13 Otəkəike mol nulan məto-inun, kitat koatətəghat-in
Iərəmərə rəhatat, itəm təmɨsɨ-pən e noanol kit itəm sənəmə
noanol ətuatɨp rəha pris mɨn, itəm koatol wək e olta.
14 Kɨtat kɨnotɨtun rəkɨs məmə Iərəmərə rəhatat in təmɨsɨ-pən
e noanol rəha Juta,‡ kən nian Lou rəha Moses təmatəghat-in
wək rəha pris mɨn, in təməsəghat-in agɨn-əhən noanol u.

---

* **7:6:** Jen 14:19,20 † **7:8:** Hip 5:6 ‡ **7:10:** Nat kɨsɨl kətəhaləgətun məmə Melkisetek in ilɨs taprəkɨs-in pris mɨn u noanol rəha Lifae. Kitiəh un, Melkisetek in təməsɨmɨsən, tatəmegəh əh. Kəiu un, tɨpɨ Lifae u Epraham, in təmatos-ipən tait rəhan kəm Melkisetek. Kɨsɨl un, Melkisetek təməfak-pən kəm Uhgɨn məmə otəhlman nəwɨrən kəm Epraham, məto sənəmə Epraham təməfak o Melkisetek. § **7:11:** Hip 7:18,19; 8:7 * **7:11:** Hip 10:1 † **7:11:** Lifae in noanol rəha pris mɨn, məto Eron in təmɨsɨ-pən e noanol rəha Lifae, kən noanol mɨn rəhan, katən məmə ilat pris asol agɨn mɨn. ‡ **7:14:** Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nol əpən 5:5

15 Məto təwɨr əm, məto-inu kitat kɨnotɨtun məmə pris kit mɨn
tɨnəmuwa rəkɨs, itəm tahmen e Melkisetek.
16 In təmuwa pris, məto sənəmə Lou təmol mak e noanol
rəhan məmə noanol u in rəha pris mɨn. In təmos wək rəha pris
e nat kit itəm təsanən maprəkɨs-in Lou, inu nəsanənən rəha
nəmegəhən u rəhan itəm namnun tɨkə.§
17 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Ik pris kit tahmen e Melkisetek* aupən,
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.”
18 Kəmələhəu kalɨn Lou aupən, məto-inun rəhan nəsanənən
tɨkə, in təsasituən, okol təsolən nat kit.†
19 Məto-inu Lou əh, təruru nələhəu ətuatɨpən nat kit.‡ Kən
roiu əh, nolən pɨsɨn kit itəm təwɨr maprəkɨs, in tɨnos nəmeen,
məmə kitat okotələhəu-pən rəhatat nətəlɨgən lan. Kən in suatɨp
rəhatat u, o nuwɨnən iuəhkɨr o Uhgɨn.§
20 Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə Kristo in otol wək rəha pris
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə, kən təmos noanawɨl ron,
məmə rəhan nəghatən otəfɨgəm. Məto təməsosən noanawɨl
mihin e pris mɨn aupən.
21 Məto Uhgɨn təmos əm noanawɨl nian Iesu təmuwa pris.
Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Iərəmərə təmos noanawɨl kit,
kən okol kəsəuhlinən nətəlɨgən rəhan.*
In tatən məmə,
‘Ik onəkol wək rəha pris nian rafin,†
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.’ ”
22 Uhgɨn təmos noanawɨl nəhlan, matol mə Iesu tuwa mol
suatɨp itəm tatol kitat kotɨtun əsas məmə nəniəkɨsən rəha
nasituən in təwɨr, maprəkɨs-in nəniəkɨsən u aupən.‡
23 Aupən, pris mɨn ilat tepət, məto-inun kitiəh tol wək
matuwɨn matuwɨn mɨmɨs un, kit tos nəmeen, mol wək
matuwɨn matuwɨn, mɨmɨs moatol əm nulan. Ilat kəsotolən
wək lilɨn.
24 Məto Iesu, in otos wək rəha pris rəhatat matuwɨn
matuwɨn namnun tɨkə, məto-inun, tətatɨg lilɨn.
25 Tol nəhlan, in tɨtun nosmegəh lilɨnən§ kitat u, kotɨlpɨn
kitat min məmə koatuwɨn o Uhgɨn, məto-inu in tatəmegəh
lilɨn, tatəghat rəhatat lan kəm Uhgɨn.*

---

§ **7:16:** Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25 * **7:17:** Jen 14:18; Sam 110:4; Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22 † **7:18:** Rom 8:3; Kal 3:21; Hip 9:9; 10:1 ‡ **7:19:** Rom 3:20 § **7:19:** Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8 * **7:21:** 1 Saml 15:29; Mal 3:6 † **7:21:** Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20; 7:17 ‡ **7:22:** Luk 22:20; Hip 8:6; 12:24 § **7:25:** Suatɨp kit mɨn əh-ikɨn o nənən, məmə, “tɨtun nosmegəh agɨn-əhən.” * **7:25:** Rom 8:34; 1 Jon 2:1

26 O nat u, inun in pris asol agɨn† itəm in tahmen o nasituən
etat. In tasim, kən mətuatɨp wɨr, in təsolən nolən rat. In tol
pɨsɨn agɨn e netəm koatol təfagə rat, kən in ilɨs taprəkɨs-in ilat
əpəh e nego e neai.
27 In tol pɨsɨn e pris asol agɨn mɨn un aupən. Nian rafin, ilat
kotəkəike kaupən moatol sakrifais o nafəl rəkɨsən təfagə rat
rəhalat.‡ Uarisɨg lan un, ilat kəpanotol mɨn sakrifais kit mɨn,
o nafəl rəkɨsən təfagə rat rəha netəmim mɨn.§ Məto nian Iesu
tategəhan-in məmə in otol sakrifais atɨp e rəhan nəmegəhən,*
kən mau kitiəh əm† in tahmen moau.
28 Lou in tatiləs-ipər pris mɨn itəm kəsotahmenən.‡ Məto
noanawɨl rəha Uhgɨn, itəm tatuarisɨg-in Lou, in tatiləs-ipər
Nətɨn u,§ itəm təwɨr mahmen agɨn* o nolən wək u, matuwɨn
namnun tɨkə.

8

Iesu in pris asol agɨn təwɨr maprəkɨs-in netəm mɨn un kəmotol wək rəha pris asol agɨn aupən

1 Kitat koatəghat-in nat u,* məto nəukətɨn tol nulan. Kitat
koatos pris asol agɨn kit, tətuatɨp əm e itəm un ematən. In
tɨnatəpələh rəkɨs† e rəhn matɨp Ётəm-iasol əpəh ilɨs e nego e
neai, ikɨn rəha nepətən ne nɨsiaiiən.
2 In tatol wək əpəh Ikɨn Tasim Ikɨn e nego e neai, inu Nimə
Tapolən pahrien‡ itəm Uhgɨn əm təmiuw. Sənəmə etəmim itəm
təmiuw Nimə Tapolən əh.§
3 Kəmɨləs-ipər rafin pris asol agɨn mɨn u aupən, məmə
okoatos-ipən natɨmnat mɨn kəm Uhgɨn, kən moatol sakrifais.
E suatɨp kitiəh əm, rəhatat u pris asol agɨn, in mɨn otəkəike
mos-ipən sakrifais kit kəm Uhgɨn.*
4 Okəmə in tətatɨg əh e nətueintən u, kən okol sənəmə in
pris kit, məto-inu pris mɨn əpəh ikɨn koatatɨg itəm koatos-ipən
natɨmnat kəm Uhgɨn, tahmen əm mə inu Lou təmən mihin.
5 Pris mɨn u, ilat koatol rəhalat wək e narmɨ nimə əm
itəm tatasgəwɨn† natɨmnat mɨn itəm tətatɨg e nego e neai.
Tol nəhlan, nian Uhgɨn təmən-ipən kəm Moses aupən, məmə
otiuw Nimə Tapolən Asim, in təmən məmə, “Onakəkəike
matehm wɨr məmə onəkol natɨmnat mɨn u tətuatɨp tahmen əm
e rəhak mak itəm emol matəgətun rəkɨs ik lan əpəh ilɨs e nɨtot
asol.”‡

---

† **7:26:** Hip 2:17; 4:14; 6:20; 8:1 ‡ **7:27:** Lev 9:8; 16:6, § **7:27:** Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3 * **7:27:** Efes 5:2 † **7:27:** Rom 6:10; Hip 9:12, 26,28; 10:10; 1 Pita 3:18 ‡ **7:28:** Hip 5:1-2 § **7:28:** Hip 1:2 * **7:28:** Hip 2:10 * **8:1:** Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14; 6:20; 7:26; 9:11; 10:12; 12:2 † **8:1:** Əplan-tu futnot e 1:3 ‡ **8:2:** Hip 3:6; 10:21; 1 Pita 2:5; Nol Əpən 13:6 § **8:2:** Hip 9:11, 24 * **8:3:** Hip 9:14 † **8:5:** Kol 2:17; Hip 9:23 ‡ **8:5:** Eks 25:40

6 Məto roiu, Iesu, pris asol agɨn u rəhatat, in tɨnos rəhan
wək itəm təwɨr təwɨr maprəkɨs-in wək rəhalat. Kən e nolən
kitiəh əm, Iesu in suatɨp rəha nəniəkɨsən wi rəha nasituən u,
in təwɨr maprəkɨs-in nəniəkɨsən oas rəha nasituən. Məto-inu
nəniəkɨsən wi u, in tatətul-pər e nəghatən mɨn itəm kotəwɨr
motaprəkɨs.§

7 Məto-inu okəmə kəsehmən nat tərat kit e nəniəkɨsən oas,*
okol nəniəkɨsən wi təsosən nəmeen.
8 Məto Uhgɨn təməplan nəratən rəha netəmim, kən təmən
məmə,
“Nian əh-ikɨn otəpanuwa,
itəm io, oekol nəniəkɨsən wi rəha nasituən rəha noanol mɨn
rəha Isrel ne noanol mɨn rəha Juta.
9 Nəniəkɨsən rəha nasituən u,
in otol pɨsɨn agɨn e nəniəkɨsən oas rəha nasituən,
itəm io emol kəm tɨpɨlat mɨn aupən,
e nian u itəm io emos nelmɨlat matit ilat moatiet rəkɨs Ijip.
Oiakol nəniəkɨsən wi rəha nasituən,
məto-inu ilat kəməsotaskəlɨmən nəniəkɨsən u itəm io emol kəm
ilat aupən,
kən tol məmə io emapəs ilat, maluin.†
10 Kən io, Iərəmərə, iatən-iarəp məmə,
e nian itəm otəpanuwa,
io oekol nəniəkɨsən wi kit rəha nasituən‡ kəm noanol mɨn rəha
Isrel.
Oekos-ipən rəhak lou mɨn e rəhalat-kapə,
kən oekəte rəkɨs-pən e nɨkilat,§
kən io ekuwa mol Uhgɨn ətuatɨp rəhalat,
kən ilat okotuwa kol rəhak ətuatɨp netəmim.*
11 Ilat kit okol təsuwɨnən məgətun netəm iman ikɨn məmə,
‘Ik onakəkəike mɨtun Iərəmərə u.’
Kən etəmim kit okol təsuwɨnən mən-ipən nəghatən u kəm pian,
məto-inun ilat rafɨn okotɨtun io,†
tətuoun e netəm əpnapɨn mɨn
muwɨn mətoarus-pən netəm koatos nərɨg asol mɨn.
12 Məto-inun, io, ekasəkitun ilat o rəhalat nolən mɨn itəm
təsətuatɨp agɨn-əhən.
Io oekafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəhalat,
kən io oekaluin nolən rat mɨn rəhalat.”‡ §
13 Nian Uhgɨn tatəghat-in nəniəkɨsən rəha nasituən u, məmə
in nəniəkɨsən wi, nɨpətɨn u məmə nəniəkɨsən rəha nasituən

---

§ **8:6:** Hip 8:8,13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24 * **8:7:** Hip 7:11,18; 10:1 † **8:9:** Eks 19:5-6 ‡ **8:10:** Rom 11:27 § **8:10:** Lou oas mɨn u, kəmətə-pən e kəpiel kəiu kuepin-epin. 2 Kor. 3:3; Hip 10:16 * **8:10:** Esik 11:20 † **8:11:** Aes 11:9; Jon 6:45 ‡ **8:12:** Aes 43:25; 64:9; Maeka 7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 § **8:12:** Hip 10:16

aupən, tinoas minərat. Kən nat itəm in tinuwa minoas, tinəsahmen minən, kən otəsuwəhən, tikə.

9

Ikin Tasim Ikin e nətueintən ne Ikin Tasim Ikin e nego e neai

1 Kən e nəniəkisən rəha nasituən itəm təmaupən matig, ilat okotəike motətəu-pən suatip ətuatip min o nəfakən. Kən Nimə Tapolən Asim, in rəha nətueintən əm u. 2 Netəm aupən, kəmotiuw Nimə Tapolən Asim u,* moatol noan kit əpəh ilugin ətuatip, kəmagəhl noan kəiu. Noan itəm tətaupən lan, koatən məmə Ikin Tasim Ikin.† E noan əh, kəmotələhəu-pən nat katəhtu-pər lait lan‡ ikin, ne tepil kit itəm kəmə̇lin-pər piret asim min lan.§ 3 Kəmiuwosig nimə̇han e noan uarisig, kən noan əh, katən məmə, "Ikin Tasim Agin Ikin."*

4 Ikin əh, nat kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, itəm katəmki-pən nat pien-pien lan, katuwaan. Kən ikin əh, Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən† tatəpələh əh-ikin. Bokis u, kəmol e nig, kən kalpin e iaen u kol tatipit-ipit. Kən e nipəgnoa Bokis əh, pətəl kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kəmarigin-pən piret u mana,‡ noan məsin ikin. Kənu kəmələhəu-pən min kasikin rəha Eron e Bokis u, kasikin itəm aupən Uhgin təmol təwiə min.§ Kən kəpiel mil kəiu əh-ikin, itəm kuepin-epin, kəmə̇te rəkis-pən Lou ilat ten elau.* 5 Kən ilis e rəhn-minat Bokis u, narmi Jerubim rəha Nəhag-əhagən,† ilau kəiu əh-ikin. Kətiauwosig nimə̇lmə̇lilau o Ikin Katilpin Nemə̇ha rəha Uhgin Ikin.‡ § Məto okol esənən natimnat min u, məte əlkələh, pəs ekələhəu əm e səpag.

---

* **9:2:** Eks 25:8,9 † **9:2:** Eks 26:33,34 ‡ **9:2:** Eks 25:31-40; Jon 8:12; Nol Əpən 1:20 § **9:2:** Eks 25:23-29; Jon 6:35,48 * **9:3:** Eks 26:31-33 † **9:4:** Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən u, in "Covenant Box." Eks 25:10-22 ‡ **9:4:** E nian rəha Moses, Uhgin təmos-ipən piret təmisi-pən e neai, nərgin u mana. Eks 16:31-33; Jon 6:48-51. § **9:4:** Nam 17:1-10 * **9:4:** Eks 31:18 † **9:5:** Jerubim inu, katən məmə Jerubim rəha Nəhag-əhagən, məto-inun nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgin tətatig ilugin elau. Nian neen ilau katioas nəhag-əhagən rəha Uhgin mətian əh kit (Esik 1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10). ‡ **9:5:** Ikin Katilpin Nemə̇ha rəha Uhgin Ikin, inun, rəhn-minat Bokis rəha Nəniəkisən ilis ikin. Ikin əh, nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgin tətatig ikin. Netəmim kotəruru nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin məmə okotəplan natimnat min u, məto pris asol agin əm. Kən in təsuwinən nian rafin. Nian kitiəh əm e nup kitiəh tatuwin. Pris asol agin titun nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin, in təmik nita rəha sakrifais kən muwin kən təmorautin nita e rəhn-minat bokis u. Nolən əh, in nəmtətin wir kit, itəm tatəgətun məmə netəmim okotəkəike kimis o rəhalat nolən rat min. Məto e nita əh rəha sakrifais, in tatilpin nemə̇ha rəha Uhgin. § **9:5:** Eks 25:17-22; Hip 4:16

6 Nian kəmotəlɨn wɨr rafin natɨmnat mɨn u, pris mɨn kotɨtun
nuwɨnən imə miet e noan itəm tətaupən nian ilat koatol wək
rəha nəfakən.*
7 Məto pris asol agɨn, in əm tɨtun nuwɨnən imə e Ikɨn Tasim
Agɨn Ikɨn. Məto okol təsuwɨnən nian rafin.† In tɨtun nuwɨnən
nian kitɨəh əm e nup mɨn rafin.‡ Kən nian in tatuwɨn, in təike
mos nɨta, kən mol sakrifais lan o nolən rat rəhan,§ kən matɨg
mol mɨn o nolən rat rəha netəmim,* itəm ilat kotəruru məmə
koatol təfagə rat. 8 Kən e natɨmnat mɨn u, Narmɨn Rəha Uhgɨn
tatəgətun məmə, nian Nimə Tapolən Asim aupən təmatətul əh,
kən suatɨp† tɨkə o kitat o nuwɨnən e Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn.
9 (In tahmen əm e narmɨ nat kit‡ itəm tatəgətun e nian u
itəm kotatɨg lan roiu.) Natɨmnat mɨn itəm pris mɨn koatos-
ipən kəm Uhgɨn, moatol sakrifais lan kəm in,§ natɨmnat mɨn
u, kəsotahmenən o nələhəu ətuatɨpən nətəlɨgən rəha netəmim
itəm kotuwa o nəfakən.
10 Məto-inu nəfakən oas aupən, in tatəgətun əm suatɨp
mɨn itəm koatən pɨk nolən rəha nagwənən* ne nənɨmən†
ne naikuasən.‡ Natɨmnat mɨn u, in nat rəha nɨpətɨtəm əm.
Məto nolən mɨn əh, ilat katipa əfɨgəm əm kit rəha netəmim,
matuwɨn mətoarus-pən nian Uhgɨn otəuhlin natɨmnat rafin
tuwa muwiwi.

Nɨta Iesu in sakrifais kit itəm in təwɨr maprəkɨs agɨn-əh

11 Məto roiu əh, Kristo tɨnuwa rəkɨs, kən in pris asol agɨn itəm
təməmɨk natɨmnat wɨr mɨn, mɨnuwa.§ Kən in təmuwɨn imə e
Nimə Tapolən Asim itəm təwɨr təhmɨn mɨn, maprəkɨs-in itəm
təmaupən.* Nimə əh, in sənəmə nat kit itəm netəmim kəmotol,
kən sənəmə nat kit rəha nətueintən u itəm Uhgɨn təmol.
12 Nian Kristo təmuwɨn imə e Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn,
təməsuwɨnən e nup mɨn rafin, tahmen e pris asol agɨn mɨn
aupən kəmotol mihin. In təmol mau kitɨəh əm, kən tahmen,
məto-inun in təsosən nɨta nəni ne nɨta nəti kau muwɨn imə
məmə otos-irəkɨs təfagə rat. Kəpə, in təmos atɨp əm nɨtan,
muwɨn imə, kən in əm təmətou nəmtɨtat mɨkɨs itat e təfagə rat
mɨn.†
13 E nolən rəha nəniəkɨsən rəha nasituən aupən,
kəmorautin-pən nɨta nəni ne kau, o nəmtapi kau itəm
kəmuwaan ətɨp e olta, korautin-pən e suah kit itəm tamkɨmɨk
e nɨganəmtɨ Uhgɨn məmə nɨpətɨn otaruətuəh, namkɨmɨkən tɨkə
lan.

---

* **9:6:** Nam 28:2-4 † **9:7:** Lev 16:2 ‡ **9:7:** Lev 16:34 § **9:7:** Lev 16:3,11,14; Hip 5:3 * **9:7:** Lev 16:15 † **9:8:** Luk 23:45; Jon 14:6; Hip 10:19-20 ‡ **9:9:** Hip 10:1-2 § **9:9:** Hip 5:1; 8:3 * **10:9:** Lev 11:2-23 † **9:10:** Nam 6:3; Kolosi 2:16 ‡ **9:10:** Lev 11:25,28,40 § **9:11:** Hip 10:1 * **9:11:** Hip 8:2; 9:24 † **9:12:** Rom 3:25

14 Məto nita Iesu‡ in tatos nəsanənən asol taprəkis-in
natimnat min u.§ Kristo in təmol atip sakrifais lan, e
nəsanənən rəha Narmin itəm tətatig lilin. In sakrifais kit itəm
tətuatip agin, nəratən kit tikə lan. Tol nəhlan, kən nitan in tatos
nəsanənən, tahmen o nafələn nikitəmat* o nolən min itəm
kotitun nit-ipənən itəm e nimisən, məmə itəmat onəkotəfak əm
kəm Uhgin itəm tatəmegəh.†
15 O natimnat min u itəm Iesu təmol, in suatip o nosən
nəniəkisən wi rəha nasituən.‡ Uhgin təmaun-in netəmim
rəhan, kən mən-iəkis kəm ilat məmə natimnat wir min u,
in rəhalat. Kən natimnat min u, okol kəsotikəən nian kit,§
məto okoatatig lilin. Ilat okotos natimnat min un, məto-inun
nimisən rəha Kristo in tinətou rəkis nəmti təfagə rat rəha netəm
min un itəm kəmoatətgəhl Lou rəha nəniəkisən rəha nasituən
itəm təmaupən matig.
16 Okəmə Iesus təsimisən nəhlan, kən rəhan netəmim
okəsotosən natimnat wir min itəm in təmən-iəkis mə rəhalat.
Məto-inu okəmə suah kit tol nəniəkisən kit məmə nian in
otimis, kən rəhan natimnat otuwin o suah pisin kit, kən suah
u in otəkəike mimis pitən, kənu nəniəkisən rəhan in otətatig
matəmegəh.
17 Nəniəkisən kit tol nəhlan, təsatigən məsəmegəhən nian
etəm təmən tətatig əh. Rəhan nəniəkisən in otətatig matəmegəh
əm nian in tinimis rəkis.
18 O natimnat min u, e nəniəkisən rəha nasituən aupən, nita
nat megəh kit təike maiəh, təgətun məmə nat kit təmimis, kən
otol məmə nəniəkisən in tatəmegəh mətatig.
19 Tol nəhlan, nian Moses in təmatən-iarəp rəkis nəghatən
min rafin rəha Lou kəm netəmim, kən uarisig lan, in təmos
niməme sipsip kəmol tasiə, ne nelmi nig u hisop, meer-pən e
nita nəti kau ne nita nəni ne nəhau, kən təmorautin-pən nita e
naoa rəha Lou ne netəmim min.*
20 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Inu nita nat megəh
kit itəm tatimis o nolən nəniəkisən rəha nasituən rəha Uhgin
tətatig matəmegəh. Kən itəmat nəkotəkəike moatisiai-in, moa-
tol nəwian."†
21 E nolən kitiəh əm, Moses təmorautin-pən nita e Nimə
Tapolən Asim ne natimnat min itəm kəmos o nəfakən.
22 Lou tatən məmə pris otəkəike matol-pən nita e natimnat
tepət, iuəhkir natimnat rafin, məmə ilat okotasim. Kən okəmə
nita təsaiuən ron, kən Uhgin okol təsafələn təfagə rat.‡
23 Tol nəhlan, nita rəha nolən sakrifais, in təmaiəh o nolən
natimnat min u, kotasim. Məto Nimə Tapolən Asim ne

‡ **9:14:** 1 Pita 1:2,18-19 § **9:14:** Hip 10:4 * **9:14:** Sek 13:1; Hip 10:2,22; 1 Jon 1:7 † **9:14:** Taet 2:14 ‡ **9:15:** Luk 22:20 § **9:15:** Hip 10:34 * **9:19:** Eks 24:6-8 † **9:20:** Eks 24:8; Luk 22:20 ‡ **9:22:** Lev 17:11

natɨmnat mɨn rəhan əh-ikɨn, ilat narmɨ natɨmnat mɨn əm§
itəm tatəpsen-pən natɨmnat itəm koatatɨg e nego e neai. Məto
nəfakən o natɨmnat itəm tol nɨpəti nat agɨn-əh mɨn, itəm kotatɨg
e nego e neai, nɨta nat megəh təsahmenən o nolən ilat kotasim.
Okəike kol sakrifais kit itəm təwɨr maprəkɨs.
24 Iesu in təsuwɨnən imə e Ikɨn Tasim Ikɨn rəha nətueintən u,
itəm netəmim əm kəmotol. Nimə əh, in narmɨ nat əm rəha Ikɨn
Tasim Ikɨn pahrien əpəh ilɨs e nego e neai. Məto Iesu təmuwɨn
e nego e neai, kən roiu əh in tatən-ipən natɨmnat rəhatat lan
kəm Uhgɨn e nɨganəmtɨn.*
25 Kən nian Iesu təmol atɨp sakrifais e rəhan nəmegəhən, in
rəhan nolən tol pɨsɨn e pris asol agɨn u aupən. E nəniəkɨsən
rəha nasituən u aupən, pris asol agɨn otəkəike muwɨn imə e
Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn kən mos nɨta nat megəh, sənəmə nɨtan
atɨp, mol sakrifais lan. Təike matol nəhlan e nup mɨn rafin.
Məto Kristo təmuwɨn e Ikɨn Tasim Agɨn Ikɨn e nego e neai,
təmos atɨp nɨtan kən mol sakrifais lan mau kitiəh əm kən
tɨnahmen.
26 Okəmə Kristo təmatol sakrifais nəhlan e nup mɨn rafin,
tahmen e pris mɨn u aupən, in otəkəike məto nahmməən nian
tepət tətuoun e nian Uhgɨn təmol nətueintən. Məto roiu, kitat
kɨnotatɨg e namnun nian, in təmiet-arəpa mau kitiəh əm,†
məmə otol atɨp sakrifais e rəhan nəmegəhən o nos-irəkɨsən
təfagə rat. Kən rəhan sakrifais, in namnun.
27 Kitat netəmim, Uhgɨn tɨnələhəu nian ətuatɨp rəhatat kitiəh
kitiəh məmə okotɨmɨs lan, mau kitiəh əm. Kən uarisɨg lan un,
in otakil rəhatat nolən mɨn.‡
28 E nolən kitiəh əm, Kristo təmol atɨp sakrifais lan, mau
kitiəh əm,§ məmə in otatipa-in təfagə rəha netəmim tepət.*
Məto uarisɨg, nian otatɨtəlɨg-pa mɨn,† in otəsuwa-mɨnən o
nos-irəkɨsən təfagə rat, məto o nosmegəhən netəmim itəm
kotəsahgin, nəumɨs tatus ilat ron.‡

10

Sakrifais rəha Iesu, təmol nian kitiəh əm, kən in tɨnahmen

1 Natɨmnat mɨn rəha Lou, ilat kotahmen e narmɨ nat* itəm
otəsuwəhən kotuwa, məto toapoap. Ilat sənəmə nɨpəti nat. E
nup mɨn rafin pris mɨn koatol sakrifais. Məto nat əpnapɨn
məmə ilat koatol sakrifais, məto Lou in təruru nolən iəfak mɨn
itəm kotuwa o Uhgɨn kotətuatɨp e nɨganəmtɨn, məto-inun ilat
narmɨ sakrifais agɨn, itəm toapoap.

---

§ **9:23:** Hip 8:5 * **9:24:** 1 Jon 2:1; Rom 8:34 † **9:26:** Hip 9:12,28 ‡ **9:27:** 2 Kor 5:10 § **9:28:** Hip 7:27; 9:12,26; 10:10 * **9:28:** Aes 53:12 † **9:28:** Mat 16:27 ‡ **9:28:** 2 Tim 4:8 * **10:1:** Kol 2:17; Hip 8:5

2 Okəmə sakrifais mɨn ilat kotahmen, motɨtun nolən netəmim
kotətuatɨp. Kən iəfak mɨn kotɨtun nələhəuən motapəs nolən
rəha sakrifais, məto-inun nɨkilat tɨnəruən rəkɨs mau kitiəh əm.
Kən okəmə tɨnafəl rəkɨs nɨkilat nəhlan, kən ilat kəsotəto mɨnən
tərat o rəhalat nolən rat. Məto, kəpə, ilat koatəto əh tərat.
3 Tol nəhlan, e nup mɨn rafin, ilat koatol pap sakrifais, məto
nat u tatol əm məmə ilat okol kəsotaluinən nolən rat mɨn
rəhalat,
4 məto-inu nɨta nəni ne kau in təruru agɨn nos-irəkɨsən təfagə
rat.†
5 Tol nəhlan, nian Kristo tɨnatɨmnə e nətueintən, in təmən-
ipən kəm Uhgɨn məmə,
"Ik nakapəs sakrifais mɨn ne natɨmnat mɨn koatos-ipən kəm
ik.
Məto ik nəmol-pən nɨpətɨk kit məmə ekuwɨn lan."‡
6 Kəmotuwaan ətɨp natɨmnat e olta tahmen e nəfakən rəhalat
otɨmnə ron ik,
kən moatol sakrifais o nafəl rəkɨsən təfagə.
Məto nat əpnapɨn koatol nəhlan,
məto kəsotolən məmə nɨkim tagien elat.
7 Kən io iatən məmə,
"Kəməte nəghatən kit tətatɨg e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatəghat-
in io məmə,
'Uhgɨn, io u, emuwa o nolən rəham nətəlɨgən.' "§
8 Kristo təmən aupən məmə,
"Ik nakapəs sakrifais mɨn
ne natɨmnat mɨn itəm koatos-ipɨnə kəm ik,
ne natɨmnat mɨn itəm katuwaan ətɨp e olta,
ne sakrifais mɨn itəm katol o nafəl rəkɨsən təfagə.
Natɨmnat mɨn u, ik nakapəs,
kən kəsotolən məmə nɨkim tagien elat,"
(nat əpnapɨn məmə ilat koatətəu-pən suatɨp itəm Lou təmən.)
9 Məto Kristo tatən mɨn məmə, "Io u, emuwa məmə ekol
nətəlɨgən rəham." E nəghatən u rəhan, in tatoh-irəkɨs
nəniəkɨsən oas rəha nasituən, məmə in otələhəu nəniəkɨsən wi
rəha nasituən kit.
10 Kən Iesu Kristo təmol nətəlɨgən rəha Uhgɨn tol nulan. In
təmol sakrifais atɨp e nɨpətɨn,* mau kitiəh əm,† məmə otol kitat
kotasim, kitat u rəhan netəmim mɨn.‡
11 Nian rafin, pris mɨn ilat koatətul moatol wək rəha
nəfakən, moatol sakrifais, moatol nat kitiəh əm nian rafin, o
nafəl rəkɨsən nolən rat. Məto sakrifais mɨn u, ilat kəsotahmen
agɨn-əhən o nos-irəkɨsən təfagə rat nian kit.

---

† **10:4:** Hip 9:12-14 ‡ **10:5:** Hip 2:14; Sam 40:6-8 § **10:7:** Mat 26:39 * **10:10:** Hip 2:14 † **10:10:** Hip 7:27 ‡ **10:10:** Hip 10:14; Efes 5:26

12 Məto pris u rəhatat, tinol rəkis rəhan sakrifais mau kitiəh
əm, kən sakrifais əh in tahmen mahgoau o nafəl rəkisən nolən
rat rəha netəmim tatuwin matuwin namnun tikə. Kən nian
tinələhəu rəkis nəhlan rəhan sakrifais, kən in tinatəpələh§ e
nelmi Uhgin matip, ikin rəha nepətən ne nisiaiiən.
13 Kən ikin əh, in tatəsahgin əm məmə Uhgin otol rəhan
tikimir min kotahmen e niməhan itəm tateguafəl nelkin lan,*
14 məto-inu e nolən sakrifais mau kitiəh əm əh, Kristo təmol
rəhan netəmim kinotətuatip e niganəmtin, matuwin matuwin,
namnun tikə. Netəm min u, ilat un, itəm in tatol ilat koatuwa
motasim.
15 Kən Narmin Rəha Uhgin, in min tatən wir natimnat min u
kəm itat. In təmən məmə,
16 "Iərəmərə tatən məmə,
'Nian itəm otəpanuwa,
oekol nəniəkisən wi rəha nasituən kəm rəhak netəmim tol
nulan.
Io oekos-ipən lou min rəhak e nikilat,
kən oekəte rəkis-pən e rəhalat-kapə.' "†
17 Kən in tatən min məmə,
"Io oekaluin rəhalat nolən rat min,
kən nikik otəsəht minən nolən min rəhalat itəm koatətgəhl
Lou."‡
18 Nian Uhgin təmafəl rəkis nolən rat rəhalat, kən tol məmə ilat
okəsotol minən sakrifais tuwin kəm Uhgin ron.

Pəs kotətul əskasik e rəhatat nahatətəən

19 Piak min ne winik min. Tol nulan, kən nita Iesu təmol
məmə kitat kotitun nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin, kən
məsotəginən.
20 Roiu əh, Iesu in təməte suatip wi kit, itəm tatəmegəh.
In təməhap niməhan itəm tatəkulosig Ikin Tasim Agin Ikin,
tatəpsen-pən nipətin. Kən mol suatip wi u rəhatat məmə kitat
kotitun nuwin-pənən ikin, motuwin o Uhgin.§
21 Kən pris asol agin rəhatat, in etəm-iasol itəm tatərəmərə*
e nimə rəha Uhgin, inun rəhan netəmim.†
22 Tol nulan, pəs kotuwin iuəhkir e niganəmti Uhgin,‡ e
nikitat itəm tərioah e nahatətəən pahrien. Məto-inu Kristo
təmorautin-pən nitan e nətəligən min rəhatat məmə kitat oko-
tasim.§ Kən in təmaikuas rəkis e nipətitat e nəhau talien, in əm

§ **10:12:** Pris min, ilat koatətul əm nian ilat kinotol rəkis sakrifais min rəhalat, məto-inun rəhalat sakrifais min okol təsolən namnun nian kit. Məto Iesu in təməpələh, məto-inun in, rəhan sakrifais, tatol nian kitiəh əm o nafələn rəhatat nolən rat min. Rəhan sakrifais in tahmen agin maprəkis. Kən Iesu tatəpələh lilin. Əplan min-tu Hip 1:3; 7:26-27; 9:12; 9:25-26; 10:11-14. * **10:13:** Əplan-tu futnot e 1:13 † **10:16:** Jer 31:33; Hip 8:10 ‡ **10:17:** Jer 31:34; Hip 8:11 § **10:20:** Lev 16:2; Mat 27:51; Efes 2:18; Hip 9:8 * **10:21:** Sek 6:13 † **10:21:** Hip 3:6 ‡ **10:22:** Hip 7:19; Efes 3:12 § **10:22:** Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24

in əm.*
23 Kitat kotəmə kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat e Kristo.
Tol nəhlan, pəs kotətul timtim lan, məsotəloal-əloalən, məto-
inu kitat kotitun nagileən e rəhan nəghatən min itəm tinəmən-
iəkis rəkis kəm itat.
24 Pəs kotahluiə-ahluiə e nətəligən rəhatat min, məmə kitat
okotolkeike kitat min, kən moatol təwir təwir kəm kitat min
tatuwin təhmin min nəhlan.
25 Təsəwirən məmə okotəhlman nolən rəha nuəfiminən kitat
min. Netəmim neen ilat koatol nəhlan, məto pəs kitat koatem
məha-məha kitat min nian rafin.† Kən nian kotəplan məmə
nian rəha nuwamən rəha Iesu tatuwa iuəhkir, təwir məmə
kitat koatəkəike e nem əskasikən itat min, moatol tatər təhmin
min.
26 Təwir məmə koatem əskasik itat min nəhlan, məto-inu
okəmə kitat kinotitun rəkis nipahrienən, məto kəsotolən nat
agin lan, kən kitat moatəkəike e nolən rat, kən tatol məmə
sakrifais kit min tikə agin o nos-irəkisən təfagə rat rəhatat.‡
27 Kən okəmə sakrifais kit min tikə mə otos-irəkis təfagə rat
rəhatat nəhlan, kən nat kitiəh əm əh-ikin tətatig. Inun, kitat
koatəgin, moatasiəp, məto-inun kitat kotitun wir məmə kitat
koatəsahgin əm nalpinən əskasik, ne nigəm asol rəha nemə̈ha
rəha Uhgin itəm otəkəike mus rəhan tikimir min.§
28 E Lou oas rəha Moses aupən, okəmə suah kit tatol nat
əpnapin e Lou, kən etəmim kəiu o kisil okəhalən-iarəp in, kən
suah u təike mimis. Okol kəsotasəkitunən.*
29 ?Məto təhrol e netəm min un itəm koteguafəl-eguafəl Nəti
Uhgin?† Uhgin təmol nəniəkisən rəha nasituən kəm kitat, kən
nita Kristo təmol nəniəkisən u tətatig matəmegəh.‡ Nitan əm
un, titun nolən etəmim tasim, kən in etəmim rəha Uhgin.§ ?
Məto təhrol e etəmim itəm tatehm əpnapin əm nita u, məmə in
sənəmə nat iasim kit? ?Narmin Rəha Uhgin in tatoor nəwirən
rəhan kəm netəmim, məto təhrol e etəmim itəm tatən rat
Narmin əh? Suah u, tətuatip agin əm məmə nalpinən rəhan in
otəskasik maprəkis-in nalpinən rəha etəm tatətgəhl Lou rəha
Moses.
30 Məto-inu kitat kinotitun rəkis Uhgin u itəm təmən məmə,
“Nalpinən nitai nat, inu wək rəhak əm.
Kən io oekalpin nitai nolən rəhalat tahmen ahmen əm.”*
Kən in təmən min məmə
“Iərəmərə in otakil nolən rəha netəmim rəhan.”†
31 Uhgin u itəm tatəmegəh, tətatig tətatig. Kən okəmə kitat
kotatig əh e təfagə rat, kən motəməhl e nelmin nəhlan, nat u
in nat kit rəha nəginən.

---

* **10:22:** 1 Pita 3:21 † **10:25:** Hip 3:13 ‡ **10:26:** Hip 6:4-8; 2 Pita 2:20-21 § **10:27:** 2 Tes 1:7-9; Hip 12:29 * **10:28:** Dut 17:6,7 † **10:29:** Hip 6:6 ‡ **10:29:** Mat 26:28 § **10:29:** Nol əpən 1:5 * **10:30:** Dut 32:35 † **10:30:** Dut 32:36; Sam 135:14

32 Təwɨr məmə nɨkitəmat tatuəh nian u aupən, nian nəhag-
əhagən təmatasiəgəpɨn itəmat aupən. E nian u, itəmat
nəmotatɨg e nəluagɨnən asol e nəmegəhən, kən in nian iəkɨs
kit, itəm nəmotatɨg e nahmməən asol.‡ Məto itəmat nəmoatətul
əskasɨk.
33 Nian neen netəmim koatən rat itəmat e nɨganəmtɨ
netəmim,§ kən moatol mɨn natɨmnat rat mɨn neen kəm itəmat.
Nian neen, itəmat nəmotos moatətul-pən o netəm mɨn un itəm
katol tərat elat nəhlan.
34 Itəmat nəmotos moatətul-pən olat nəhlan, kən nian
kəmotuwɨn e kalapus, kən itəmat nəmotatɨg e nəratən məsɨn
rəhalat.* Kən nian netəmim kəmotakləh-in natɨmnat mɨn
rəhatəmat, kən itəmat nɨkitəmat təmagien əm,† məto-inu
itəmat nəmotɨtun rəkɨs məmə rəhatəmat natɨmnat neen əh-
ikɨn tətatɨg, itəm in təwɨr maprəkɨs, kən natɨmnat mɨn u, okol
təsɨkəən nian kit.‡
35 Inəh, in nətouən asol rəhatəmat itəm Uhgɨn otəpanos-
ipɨnə kəm itəmat. Kən məto-inun o nat wɨr mɨn
əh itəm koatəməhl aupən-in itəmat, təsəwɨrən məmə
onəkotəmkarəpən-in nahatətəən əskasɨk rəhatəmat.
36 Itəmat nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəlɨgən təfəməh,§
məmə nəkoatol natɨmnat itəm Uhgɨn tolkeike. Kən itəmat
onəpanotos natɨmnat mɨn itəm in təmən-iəkɨs məmə otos-ipɨnə
kəm itəmat.*
37 Məto tol nulan, inun Uhgɨn təmən mihin məmə,
“Otəsuwəhən, kən suah u itəm tatuwa,
in otiet-arəpa, otəsolən kəmɨn.†
38 Məto rəhak etəmim itəm tətuatɨp e nɨganəmtək,
in otatəkəike e rəhan nahatətəən.‡
Məto okəmə ekəplan məmə tapəs io,
mɨnətan təlɨg-təlɨg,
kən nɨkik otəsagienən ron.”
39 Məto kitat u, kəsotolən nəhlan. Kitat okol kəsotan təlɨg-
təlɨgən məmə Uhgɨn otərəkɨn kitat. Kəpə. Kitat netəm rəha
nahatətəən e Uhgɨn, məmə kitat koatos nəmegəhən.

11

Nahatətəən

1 ? Nat naka u, in nahatətəən? Kitat kotələhəu-pən rəhatat
nətəlɨgən e natɨmnat mɨn u, itəm otəpanuwa, kənu nahatətəən
rəhatat in tatol məmə kitat okotɨtun wɨr məmə natɨmnat mɨn
u, ilat nɨpahrienən. Nat əpnapɨn məmə kəsotehmən* natɨmnat

‡ **10:32:** Fil 1:29,30 § **10:33:** 1 Pita 4:14 * **10:34:** Hip 13:3 † **10:34:** 1 Pita 4:13 ‡ **10:34:** Hip 11:16; 1 Pita 1:4,5 § **10:36:** Rom 5:3,4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11 * **10:36:** Hip 6:15; 9:15 † **10:37:** Nol Əpən 22:20 ‡ **10:38:** Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kal 3:11 * **11:1:** 2 Kor 4:18

min u, məto kitat kotitun wir məmə kitat okotos məto-inun
nahatətəən tatəgətun nəhlan kəm kitat.
2 Kən Uhgin təmənuwi netəm min u aupən o rəhalat na-
hatətəən.
3 Nahatətəən tatol məmə kitat kotitun wir məmə natimnat
rəha nətueintən u, Uhgin təməghat əm, kən ilat kəmotatig.†
Natimnat itəm kotəplan roiu, in təməsosən nat kit itəm tinatig
rəkis mol ilat lan.
4 Epel in təmahatətə əskasik e Uhgin, tol nəhlan in təmos-
ipən nat kit kəm Uhgin itəm təwir maprəkis-in rəha Ken.‡ Kən
məto-inu in təmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən Uhgin
təmən-iarəp məmə in etəm ətuatip kit, kən nikin tagien o nosən
rəhan natimnat. Kən nat əpnapin məmə suah u təmimis rəkis,
məto nolən rəha nahatətəən rəhan in tatəghat əh kəm kitat.§
5 Kən Inok təmahatətə əskasik e Uhgin, tol nəhlan in
təsimisən. Uhgin təmos-irəkis in e nətueintən u, məmə otuwin
əpəh ilis e nego e neai. Netəmim kəsotəplan minən, məto-inu
Uhgin təmiləs-irəkis.* Məto nian Uhgin təməsiləs-irəkisən-əh,
Uhgin təməgətun kəm in məmə nikin tagien ron.
6 Məto okəmə etəmim təsahatətəən e Uhgin, in təsolən Uhgin
nikin tagien ron, məto-inu nian suah kit tolkeike məmə
otuwa o Uhgin,† in otəkəike mahatətə məmə Uhgin tətatig, kən
matətou netəm min un itəm kotalkut o nitunən in.
7 Noah in təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian
Uhgin təmatən-ipən natimnat min kəm in aupən, itəm
netəmim kəsotəplanən əh,‡ Noah təmatisiai-in, matol nəwian.
Kən in təmiləkin nego asol kit§ məmə otosmegəh rəhan min.
E rəhan nahatətəən, tahmen əm məmə Noah in təmatakil
netəmim. Kən e rəhan nahatətəən, Uhgin təmol in tətuatip e
niganəmtin.*
8 Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, e
nian Uhgin təmaun-in rəkis məmə otuwin e nəptən pisin kit,
in təmatol nəwia Uhgin. Nəptən əh, Uhgin təmən-iəkis rəkis
kəm in məmə otos-ipən kəm in. Kən Epraham təmiet, məto in
təruru məmə tatuwin hiə ne.
9 Təmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən mətatig e nəptən u
itəm Uhgin təmən-iəkis aupən məmə otos-ipən kəm in.† Məto
təmətatig ikin əh e nimə tapolən əm, tahmen əm e iapispis kit.
Kən Aisak ne Jekop itəm Uhgin təmos-ipən nəniəkisən u kəm
iləhal kərən, ilau min kəmətuatig əm e nimə tapolən.‡
10 Epraham təmol nulan, məto-inu in tatəsahgin məmə
otuwin e taon kit§ itəm nəukətin tiəkis, otətatig tuwəh.* Taon

† **11:3:** Jen 1 ‡ **11:4:** Jen 4:4-5 § **11:4:** Hip 12:24 * **11:5:** Jen 5:21-24 † **11:6:** Hip 7:19 ‡ **11:7:** Hip 11:1 § **11:7:** Jen 6:13-22 * **11:7:** Jen 6:9 † **11:9:** Wək 7:5 ‡ **11:9:** Jen 12:1-8 § **11:10:** Hip 12:22; 13:14 * **11:10:** Nol Əpən 21:2, 14

u, Uhgin əm təmol mak lan, kən minol rəkis tətatig.†

11 Sera tətahatətə əskasik e Uhgin, nat əpnapin məmə in tinipitaguihl agin, məto Uhgin təmos-ipən nəsanənən kəm in məmə in otemək. In təmiləs nətin u, məto-inun in təmahatətə lan məmə otol nəniəkisən rəhan tuwa miet-arəp.‡ §

12 Epraham tinaguihl rəkis, otəsuwəhən timis,* məto noanol min tepət kəmotisi-pən lan. Nat əpnapin məmə in etəmim kitiəh əm, məto noanol min əh rəhan, ilat tepət tepət, tahmen əm e məhau əpəh e napuə ne niməkləkil əpəh itəhəi itəm kəruru nafinən.†

13 Netəm min u, ilat kəmotahatətə əskasik e Uhgin, məto nian kəmotimis, ilat kəməsotosən əh natimnat min u itəm Uhgin təmən-iəkis məmə otos-ipən kəm ilat.‡ Ilat koatəplan natimnat min u məmə natimnat min u koatan isəu əh olat, məto nikilat tagien pik məmə okotəplan.§ Kən ilat moatən-iarəp məmə koatatig e nətueintən u məto ilat kotahmen əm e iapispis min əm.* Nətueintən u, sənəmə in iməlat pahrien ikin.

14 Nian netəmim koatəghat nəhlan, in tatəgətun əsas əm, məmə ilat koategəs-in iməlat ətuatip ikin.

15 Rəhalat nətəligən təsitəlig-pənən e nəptən rəhalat aupən, itəm kinotapəs rəkis. Okəmə nikilat tatəht nəhlan, kotitun nitəligən matuwin, məto təsolən mihin.†

16 Ilat kotolkeike iməlat ik pisin kit itəm təwir maprəkis, inun e nego e neai.‡ Kən o nat u, in təsaulis-inən§ məmə okən məmə in rəhalat Uhgin.* Kən Uhgin təmol əpen-əpenə rəkis e taon kit† ikin əh.

17-18 Epraham təmahatətə e nəniəkisən min itəm Uhgin təmən-ipən kəm in. Kən nəghatən kit itəm Uhgin təmən-iəkis kəm in tol nulan, "Kən okən Aisak u məmə in noanol ətuatip rəham,‡ kən e Aisak u, oekol rəham noanol otepət otepət." Məto e nahatətəən rəha Epraham, nian Uhgin təmek asgəwin in, kən in təmətul matip o nohamnuən nətin noan kitiəh əm§ u Aisak məmə otol sakrifais lan kəm Uhgin.* 19 Məto-inu Epraham nikin tatəht məmə Uhgin titun nolən etəmim

---

† **11:10:** Hip 11:16 ‡ **11:11:** Suatip kit min rəha nəuhlinən nəghatən u tol nulan. 'Epraham təmahatətə əskasik e Uhgin, nat əpnapin Sera tinipitaguihl agin, məto Uhgin təmos-ipən nəsanənən kəm in məmə otəpik-əpik. In təmiləs nətin u məto-inu Epraham təmahatətə e Uhgin məmə in otol rəhan nəniəkisən tuwa miet-arəp.' § **11:11:** Jen 17:19; 18:11-14; 21:2 * **11:12:** Rom 4:19 † **11:12:** Jen 22:17 ‡ **11:13:** Hip 11:39 § **11:13:** Mat 13:17 * **11:13:** Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1 Pita 1:17; 2:11 † **11:15:** Jen 24:6-8 ‡ **11:16:** 2 Tim 4:18 § **11:16:** Mak 8:38 * **11:16:** Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6, 15 † **11:16:** Hip 11:10; 13:14 ‡ **11:17-18:** Jen 21:12; Rom 9:7 § **11:17-18:** Nat əpnapin məmə Epraham nətin kit min u Ismael, rəhan slef təmiləs, məto nətin u Aisak katən məmə in noan kitiəh əm məto-inun Uhgin təmən-iəkis aupən məmə otos-ipən kəm Epraham, kən in nəti pətan ətuatip rəhan u Sera. Əplan-tu Jon 3:16 * **11:17-18:** Jen 22:1-10; Jem 2:21

təmegəh min e nimisən.† Kən in təmos min netin, iuəhkir əm
tahmen məmə in təmegəh min e nimisən.
20 Aisak təmahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, təməfak
məmə Uhgin otəhlman nəwirən rəhan tuwin kəm Jekop ne
Esao, matən-iarəp natimnat min itəm otəpanuwa nian kit.‡
21 Jekop təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian
iuəhkir əm in timis, in təməfak məmə Uhgin otəhlman nəwirən
kəm nəti Josep mil.§ In təməf kasikin, mətul əməhl-əməhl, kən
in matənwiwi Uhgin.
22 Josep təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, iuəhkir
əm in timis, kən in təmatəghat-in nian noanol min rəha Isrel
okəpanotiet Ijip. Kən in təmatən rəkis əm kəm ilat məmə
okotəhrol e nikilkilin.*
23 Tata ne mama rəha Moses kəmuahatətə əskasik e Uhgin.
Tol nəhlan, nian Moses təmaiir,† ilau kəmuəplan məmə in
suakəku wir kit, kən ilau kəmatuəhluaig-in o məwig kisil. Kən
ilau kəməsuaginən nətgəhlən nəghatən rəha kig.‡
24 Moses təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian in
təmol iahgin, kən təməsolkeikeən məmə okən məmə in nəti
pətan əkəku rəha Fero, kig rəha Ijip.§
25 In təməsolkeikeən məmə otətatig e nagienən e nolən rəha
təfagə rat məto-inu nagienən rəha təfagə, in tətatig o nian
əkuəkir əm. In nikin təmagien məmə otuwin moatatig ilat
netəmim rəha Uhgin, moatəto tərat ilat min ilat.
26 Nikin təmatəht məmə okəmə netəmim okotalah-əmnu*
in o Kristo itəm otəpanuwa, kən in okol təsaulisən. In nikin
otagien təhmin min o nat u taprəkis-in məmə otatəto təwir e
natimnat wir min e nəmegəhən əpəh Ijip.† In təmatol nulan
məto-inun nian rafin in tatuag-pən o nətouən itəm Uhgin otos-
ipən kəm in.‡
27 Moses in təmahatətə əskasik nəhlan e Uhgin, kən təmagim
Ijip§ məsəginən kig u itəm nemaha tatol pik. In təməseirairən
mitəlig, in təməkəike matuwin, tahmen məmə inu tatəplan
Uhgin u, itəm etəmim təsəplanən e niganəmtin.
28 Təmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən in təmətuoun
nolən lafet rəha Nuhagego-inən. In təmən-iarəp kəm noanol
min rəha Isrel məmə okotəkəike motorautin-pən nita sip-
sip e toa e nimə min rəhalat. Okotol nəhlan məmə nagelo
itəm Uhgin otahl-ipa o nohamnuən itəm,* in otəsohamnuən
nenətilat min u nəman,† itəm kəmotaupən kaiir.

---

† **11:19:** Rom 4:21; Jon 5:21 ‡ **11:20:** Jen 27:27-29,39,40 § **11:21:** Jen 48:1,8-22 * **11:22:** Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32 † **11:23:** Eks 2:2 ‡ **11:23:** Eks 1:16, 22 § **11:24:** Eks 2:10 * **11:26:** Hip 13:13 † **11:26:** Luk 14:33 ‡ **11:26:** Hip 10:35 § **11:27:** Eks 12:50, 51 * **11:28:** 1 Kor 10:10 † **11:28:** Eks 12:21-23

29 Noanol min rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgin. Tol
nəhlan, ilat kotitun neguəfiminən e Nitəhəi Asiə itəm təmoor,
kən kotaliwək lan tahmen əm e nitən iasək. Məto nian netəm
Ijip kəmotalkut o nətəu-pənən ilat, kən nitəhəi təməmik ilat,
kən kotamnim.‡
30 Noanol min rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgin, kən
tol nəhlan, ilat kotaliwək motitəlau e fenis rəha Jeriko. Fenis u,
kəmol e kəpiel. Ilat koatitəlau, moatitəlau e fenis əh, mətoarus-
pən nian sepin, kən əmun, fenis asol un, təmitəgit misas.§
31 Rehap u, pətan e suatip, təmahatətə əskasik e Uhgin. Kən
tol nəhlan, nikin təmagien məmə otos suah mil un noanol rəha
Isrel mil, itəm kəmueia anion məmə okuəplan kən miatun
wir natimnat ikin. Ilau kəmuea e rəhan nimə.* Kən o nat u,
noanol min rəha Isrel ilat kəməsotohamnuən pətan u nian ilat
kəmotohamnu netəm ikin əh itəm kəmotəht nəwia Uhgin.†
32 Məto okol esənən tuwin təhmin min. Okol esəghatən
təfəməh mən Kiteon,‡ ne Parak,§ ne Samson,* ne Jefata,† ne
Tefit,‡ ne Samuel,§ ne ien min.
33 Ilat u kəmotahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, ilat
kəmotol natimnat tepət. Ilat kəmotit noanol min rəha Isrel
motuwin motəluagin ilat netəm ik pisin pisin min, kən moa-
tol win elat.* Ilat kəmoatol nolən ətuatip min, kən moatos
natimnat wir min itəm Uhgin təmən-iəkis məmə otos-ipən kəm
ilat. Kəmotahtosig-in nohlin laion min, məmə okəsotunən
ilat,†
34 kən ilat kəmotohamis nigəm asol itəm tatuəp,‡ kən ilat
motagim tənin netəm kotəmə okotohamnu ilat e nisa rəha
nəluaginən.§ Ilat rəhalat nəsanənən tikə, məto Uhgin təmos-
ipən nəsanənən kəm ilat.* Kən ilat koatol win e mopael min
rəha niməptən pisin pisin min.†
35 Nipitan neen əh-ikin itəm kotahatətə əskasik e Uhgin, kən
tol nəhlan Uhgin tatol nenətilat kotaiir-pa min e nimisən.‡
Məto netəmim neen əh-ikin itəm kotahatətə əskasik e Uhgin.
Məto ilat kotegəhan-in rəhalat tikimir min koatol nəratən
ne nahməən kəm ilat e nipətilat, kən nikilat təsəhtən nat u.
Ilat kəməsotapəsən rəhalat nahatətəən, məmə rəhalat tikimir
min okotikis ilat. Ilat koatahatətə məmə Uhgin in otol ilat
kotəmegəh min e nəmegəhən kit itəm təwir maprəkis.

---

‡ **11:29:** Eks 14:21-31 § **11:30:** Josua 6:12-20 * **11:31:** Jos 2:1-16 † **11:31:** Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemes 2:25 ‡ **11:32:** Jaj 6-8 § **11:32:** Jaj 4-5 * **11:32:** Jaj 13-16 † **11:32:** Jaj 11-12 ‡ **11:32:** 1 Saml 16:1,13 § **11:32:** 1 Saml 1:20; 3:19—4:1 * **11:33:** 2 Saml 8:1-3 † **11:33:** Dan 6:22 ‡ **11:34:** Dan 3:19-27 § **11:34:** Eks 18:4 * **11:34:** 2 King 20:7; Jaj 16:28 † **11:34:** Jajes 15:8 ‡ **11:35:** 1 King 17:22, 23; 2 King 4:36, 37

36 Kən ilat neen, netəmim koatalah əsan elat, kən koatalis-
alis ilat.§ Kən ilat neen, netəmim koatəlis ətain ilat e sen, kən
moatəmki-pən ilat e kalapus.*
37 Ilat neen, kəmahtɨmnu ilat e kəpiel apɨn,† kən ilat neen,
netəmim kəmotəmɨk soə rəha nətahlən nɨg, motətatɨp nɨpətɨlat
nəwtain kəiu, motohamnu ilat. Kən ilat neen, kəmətamnu ilat
e nisa rəha nəluagɨnən.‡ Kən ilat neen koatuwɨn əm e nuwɨgɨ
nəni ne sipsip.§ Ilat ian-rat mɨn agɨn, nian rafin netəmim
koatərəkɨn ilat, moatol tərat agɨn elat.
38 Ilat, netəm wɨr mɨn. Nətueintən u, təsahmenən məmə
ilat okotatɨg ikɨn. Məto ilat kəmoatatɨg əpnapɨn əm, əpəh ikɨn
taruən-aruən ikɨn, ne e nɨtot mɨn, ne e nɨpəg kəpiel mɨn,* ne
nɨpəg mɨn əpəh e nɨsɨp.
39 Netəm mɨn u, ilat rafin kəmotahatətə əskasɨk nulan e
Uhgɨn, kən in təmos-ipən nərɨg wɨr kəm ilat.† Məto ilat
kəməsotosən əh nat u‡ itəm Uhgɨn təmən-iəkɨs rəkɨs məmə otos-
ipən kəm ilat,§
40 məto-inu in tɨnol rəkɨs nalpəkauən kit rəhan, məmə in otol
təwɨr maprəkɨs kəm kitat. Kən e nətəlɨgən rəhan, in tolkeike
məmə otɨlpɨn kitat min ilat u aupən, məmə kitat min ilat əm,
okotətoarus ahmen ahmen əm mak e namnun naiuən.*†

12

Uhgɨn tətəg-ətuatɨp-in
nenətɨn mɨn

1 Kən netəm mɨn u, ilat tepət tepət, koatatɨg kɨtəlau e kitat,
koatətul-arəp o Uhgɨn, moatahatətə əskasɨk lan, kən rəhalat
nəmegəhən in tatɨləs-ipər nahatətəən rəhatat. O nat u, pəs
kotəlɨn rafin nat fɨgəm ɨtəm otaskəlɨm ətain itat məmə kəsotaiu
pɨkən, ne təfagə rat ɨtəm tatəper-ipən e kitat. Kən pəs kitat
kotaiu* məsotəpou-inən† naiuən ɨtəm Uhgɨn təmələhəu aupən-
in kitat.
2 Kotɨtun nolən nian nɨganəmtɨtat otatətul-pən əm o Iesu,‡ ɨtəm
in nəukətɨ nahatətəən rəhatat,§ kən inun ɨtəm otol məmə kitat
kotətoarus mak e nahatətəən rəhatat. Pəs kitat nɨkitat otuəh
nolən rəha Iesu, inun in rəhan nətəlɨgən kaifəməh, nian in

---

§ **11:36:** Jer 20:2; 37:15 * **11:36:** Jen 39:20 † **11:37:** 2 Kron 24:21 ‡ **11:37:** 1 King 19:10; Jer 26:23 § **11:37:** 2 King 1:8 * **11:38:** 1 King 18:4; 19:9 † **11:39:** Hip 11:2, 4 ‡ **11:39:** E ves 33 kitat kotəplan məmə netəm mɨn u neen kəmoatos natɨmnat wɨr mɨn ɨtəm Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə otos-ipən kəm ilat. Məto nəniəkɨsən kit əh-ikɨn ɨtəm kəsotosən əh. Ilat kotətag-pən o nian ɨtəm Uhgɨn otahl-ipa Kristo tuwa, məto ilat u, kəməsotehmən e rəhalat nəmegəhən. § **11:39:** Hip 11:13; 10:36 * **11:40:** Nol Əpən 6:11; Hip 2:10 † **11:40:** Suatɨp kit mɨn rəha nənən "okotətoarus ahmen ahmen əm mak," tol nulan, "kitat min ilat mɨn un, okol kələh kitat kotətuatɨp agɨn." * **12:1:** 1 Kor 9:24 † **12:1:** Hip 10:36 ‡ **12:2:** Sam 25:15 § **12:2:** Hip 2:15

təmɨmɨs e nɨg kəluau, kən məto nahməən.* Məto in təmol
nat əpnapɨn lan, megəhan-in naulɨsən rəha nɨmɨsən e nɨg
kəməluau, məto-inu təmol rəhan nətəlɨgən təskasɨk o nagienən
itəm in otəpanos. Kən roiu, in tatəpələh e rəhn matɨp Uhgɨn u
in Kig,† ikɨn nepətən ne nɨsiaiiən tətatɨg ikɨn.
3 Təwɨr məmə nɨkitəmat otatəht Iesu, ne rəhan nətul əskasɨkən
e nian iol təfagə mɨn kəmotərakin-pən nəghatən rat mɨn
kəm in, məmə nɨkitəmat otəsəpouən‡ kən motapəs nahatətəən
rəhatəmat.
4 Ekɨtun məmə itəmat, noatəluagɨn o noh rəkɨsən təfagə rat e
nəmegəhən rəhatəmat, məto itəmat kit tɨkə itəm nɨtan təmaiəh
o nəluagɨnən u.§
5 Itəmat nɨnotaluin rəkɨs nəghatən itəm tatɨləs-ipər nətəlɨgən
rəhatəmat. E nəghatən u, Uhgɨn təməghat nulan kəm itəmat,
tahmen e nenətɨn ətuatɨp mɨn, matən məmə,
“Nətɨk, nian Iərəmərə tətəg-ətuatɨp-in ik,
solən nat əpnapɨn lan.
Əsolən nɨkim təpou nian in tətagət pɨk lam.
6 Məto-inu okəmə Iərəmərə tolkeike pɨk suah kit,
kən in təike məg-ətuatɨp-in suah un.*
Kən okəmə in tos suah kit məmə nətɨn,
kən in təike malis-alis.”†
7 Tol nəhlan, otətul məha-məha e nian iəkɨs mɨn. Uhgɨn tatos-
ipa nian iəkɨs mɨn u o nəg-ətuatɨp-inən itəmat. Itəmat nenətɨ
Uhgɨn mɨn, mol məmə in tatəg-ətuatɨp-in nulan itəmat.‡ ?Məto
suakəku naka un itəm tata rəhan in təsəg-ətuatɨp-inən?
8 Uhgɨn tatəg-ətuatɨp-in rafɨn nenətɨn ətuatɨp mɨn.§ Okəmə
Uhgɨn təsolən nəhlan etəmat, kən nɨpətɨn u məmə sənəmə
itəmat nenətɨn ətuatɨp mɨn, itəmat nɨsualkələh lapɨn.
9 Rəhatat tata mɨn e nətueintən u, koatəg-ətuatɨp-in itat.
Kən kitat, koatɨsiai-in ilat. ?Kən okotəhrol nulan e tata rəha
narmɨtat* itəm tətatɨg e nego e neai? Təwɨr məmə okotos-iəhau
agɨn itat, kən motatɨg ahgɨn.† Kən e nolən əh, kitat okotos
nəmegəhən.‡
10 Rəhatat mɨn tata, kotəg-ətuatɨp-in itat o nian əkuəkɨr əm,
e rəhalat əm nətəlɨgən. Məto Uhgɨn tətəg-ətuatɨp-in itat məmə
otasitu etat, kənu otol kitat kotasim tahmen lan.§
11 Okəmə Uhgɨn tətəg-ətuatɨp-in kitat, in tahmen e nat kit
itəm nian kitat kəmotun, məto tɨsiu, kən marəp. Məto uarisɨg,
okəmə kotegəhan-in məmə nəg-ətuatɨp-inən əh otiuw asɨlə e
rəhatat nətəlɨgən, kən in otoe noan təwɨr, inun nəməlinuən*

---

* **12:2:** Fil 2:8,9; Hip 2:9 † **12:2:** Mak 16:19 ‡ **12:3:** Kal 6:9; Nol Əpən 2:3 § **12:4:** Hip 10:32-34 * **12:6:** Sam 94:12; 119:75; Nol Əpən 3:19 † **12:6:** Prov 3:11-12 ‡ **12:7:** Dut 8:5; 2 Saml 7:14; Prov 13:24 § **12:8:** 1 Pita 5:9 * **12:9:** Nam 16:22; 27:16 † **12:9:** Jem 4:7 ‡ **12:9:** Aes 38:16 § **12:10:** 2 Pita 1:4 * **12:11:** Aes 32:17; Jem 3:17,18

itəm tatɨsɨ-pən e nətuatɨpən.
12 Tol nəhlan, nat əpnapɨn məmə itəmat noatatɨg e nian
iəkɨs, məto otɨləs-ipər nelmɨtəmat itəm təpou, məmə otəsanən.
Ne nulɨtəmat itəm kətuawig-awig, motol məmə kuəskasɨk o
naiuən.†
13 “Otol suatɨp rəhatəmat tətuatɨp wɨr,‡
məmə pah un itəm noataliwək kələh, nelkɨn təmɨmɨs,
nelkɨn okol təsərat agɨn-əhən, miet rəkɨs,§
məto in otəpanəwɨr mɨn.”*

Etəm təsahatətəən e Uhgɨn, in otəkəike mos nalpɨnən

14 Otalkut məmə onakatɨg wɨr itəmat netəmim rafin e
nəmə̇linuən.† Kən motalkut məmə nəkotol itəmat məmə
rəhatəmat nəmegəhən tasim.‡ Etəmim itəm təsasimən, okol
təsəplanən nɨganəmtɨ Ierəmərə nian kit.§
15 Otəto wɨr itəmat məmə itəmat kit itəm tətaiu matuwɨn
otəpou e nəlugɨ suatɨp, kən məsosən nəwɨrən rəha Uhgɨn.*
Otəto wɨr mɨn itəmat məmə nokɨ nɨg akona kit† in otəsuwɨnən e
nɨkitəmat, kən məwiə, mol noan tepət e nəmegəhən rəhatəmat.
Kən nahuin tɨtun nərəkɨnən nəmegəhən rəha netəm iasim
neen mɨn.
16 Oatəto wɨr itəmat məmə suah kit təsit əpnapɨnən iərman
o pətan.‡ Itəmat kit otəsahmenən e Esao u, rəhan nəmegəhən
təsətuatɨpən, in tatol nat əpnapɨn e Uhgɨn. In təmaupən maiir,
məto in təmol-salɨm-in nepətən rəha suakəku itəm təmaupən
maiir.§ Məto nəmtɨ nat u, in təmol-salɨm-in, in nagwənən itəm
təmun mau kitiəh əm.
17 Itəmat nəkotɨtun məmə uarisɨg, nɨkin otəpanuwɨn mɨn e
nepətən rəha nəmtɨ-nɨpɨn. Kən təmalkut pɨk məmə rəhan tata
otəfak məhlman nəwɨrən kit kəm in. Məto nat əpnapɨn məmə
təmətasək pɨk pap ron,* məto okol təsəuhlinən nɨkin əh-roiu,
kən rəhan tata okol təsəfakən məhlman nəwɨrən kəm in.

Lou təhrol nulan mol pɨsɨn e namnusən təwɨr

18-21 Aupən ikɨn, noanol mɨn rəha Isrel, kəmotuwɨn e nɨtot
asol u Sinae, e nətueintən u. Kən ikɨn əh, kəmotəplan
nɨgəm itəm tatuəp, kən napinəpən asol təmeiuaiu mɨrəfin
nat, kən kəmotəto nɨmətag asol ne təwi tətagət əfəməh,† kən
kəmotəto nəwian kit tatəghat kəm ilat.‡ Kən nian kəmotətəlig-
in rəhan nəghatən mɨn, kən ilat kəmoatən əskasɨk məmə ilat
kotapəs agɨn-əh nəto mɨnən nəwian u.§ Kəmotəgin motasiəp

† **12:12:** Aes 35:3 ‡ **12:13:** Prov 4:26 § **12:13:** Kal 6:1 * **12:13:** Aes 35:3; Hip 10:36-39; 12:1-3; Prov 4:26 † **12:14:** Rom 14:19 ‡ **12:14:** Rom 6:22 § **12:14:** Mat 5:8 * **12:15:** Hip 3:12; 4:1 † **12:15:** Dut 29:18; Hip 3:12 ‡ **12:16:** 1 Kor 6:18 § **12:16:** Jen 25:29-34 * **12:17:** Jen 27:30-40 † **12:18-21:** Eks 19:12-22; 20:18; Dut 4:11 ‡ **12:18-21:** Dut 4:12 § **12:18-21:** Eks 20:18-19; Dut 5:5,25; 18:16

o nəghatən u, təmən məmə, “Okəmə nat megəh əm kit otuwɨn
e nɨtot u, məto itəmat onəkotəike moataht e kəpiel apɨn mo-
tahtɨmnu tɨmɨs.”* Nian Moses təməplan natɨmnat mɨn u, in
mɨn təməto tərat kən məmə, “Io enəgɨn u enəgɨn, mɨnətasiəp.”†
Məto itəmat nəsotuwamən ikɨn-u.‡
22 Itəmat nəmotuwa e nɨtot u Saeon,§ ne taon asol* u ima
Uhgɨn ikɨn itəm tatəmegəh, tətatɨg tətatɨg. Inun Jerusalem
wi əpəh ilɨs e nego e neai,† u nagelo mɨn taosan taosan
kəmuəfɨmɨn ilat ikɨn o nagienən asol.
23 Kən itəmat nəmotuwa e nuəfɨmɨnən asol rəha netəmim
rəha Uhgɨn, itəm kotahmen e netəm kəmotaupən kaiir u
rəhan mɨn,‡ nərgɨlat kəməte rəkɨs e nego e neai.§ Kən itəmat
nəmotuwa o Uhgɨn, itəm otəpanakil netəmim rafin.* Itəmat
nəmotuwa motol kitiəh itəmat narmɨ netəm ətuatɨp itəm
kɨnotɨmɨs rəkɨs, kən Uhgɨn tɨnol ilat kɨnotətoarus mak.†‡
24 Itəmat nəmotuwa o Iesu u, in suatɨp rəha nəniəkɨsən wi
rəha nasituən u itəm Uhgɨn təmol kəm itat. Kən nəmotuwa o
nɨta Iesu, itəm in təmorautin-pən§ mol itəmat nakotasim. Nɨta
əh in təmən-iarəp natɨmnat mɨn u itəm kotəwɨr motaprəkɨs-in
natɨmnat mɨn itəm nɨta Epel təmən-iarəp.*†
25 O natɨmnat mɨn u, oatəto wɨr itəmat, məmə itəmat
onəsotəuhlinən məntaatəmat o Uhgɨn‡ u tatəghat kəm itəmat.§
Məto-inu Moses, in etəmim əm. Kən kitat kotɨtun məmə
netəm aupən kəməsotətəlɨg-inən rəhan nəghatən o nəhgaiirən
elat. Ilat kəməsotagɨm rəkɨsən e nalpɨnən rəhalat. ? Kən
okəmə tol nəhlan, kən okahrol kitat okəmə kəsotətəlɨg-inən
nəghatən rəha Uhgɨn itəm təmɨsɨ-pən e nego e neai muwa
məmə otəhgaiir etat?* ?Kitat okotagɨm rəkɨs-in ahrol nulan?
26 Nian aupən, nəwia Uhgɨn təməloal e nəptən.† Məto roiu
əh, təmən-iəkɨs kəm itat məmə, “Nian kit mɨn əh-ikɨn, io ekəloal
mɨn e nətueintən. Kən o nian əh, sənəmə nətueintən əm
ekatɨgtɨg lan tasiəp, məto neai mɨn otasiəp-asiəp məloal.”‡
27 Nian Uhgɨn tatəghat-in məmə, “Nian kit mɨn əh-ikɨn,”
nɨpətɨn un məmə in otatɨgtɨg§ e natɨmnat rəha nətueintən əm
itəm Uhgɨn təmol, məmə otoh rəkɨs ilat. Otoh rəkɨs nəhlan

---

* **12:18-21:** Eks 19:12,13 † **12:18-21:** Dut 9:19 ‡ **12:18-21:** Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut 4:11-12 § **12:22:** Aes 24:23; 60:14; Nol Əpən 14:1 * **12:22:** Hip 11:10; 13:14; Mat 16:16 † **12:22:** Kal 4:26 ‡ **12:23:** Eks 4:22 § **12:23:** Nol Əpən 20:12 * **12:23:** Jen 18:25; Sam 94:2 † **12:23:** Fil 3:12 ‡ **12:23:** Suatɨp kit mɨn o nəuhlinən nəghatən u, “Uhgɨn tɨnol ilat kɨnotətoarus mak” tol nulan, “Uhgɨn tɨnol ilat kɨnotətuatɨp agɨn.” § **12:24:** Hip 9:19; 10:22; 1 Pita 1:2 * **12:24:** Jen 4:10; Hip 11:4 † **12:24:** Nɨta Epel in təmən-iarəp məmə Uhgɨn otol nalpɨnən, məto nɨta Iesu təmən-iarəp məmə Uhgɨn otoh rəkɨs nalpɨnən. ‡ **12:25:** Hip 3:12 § **12:25:** Hip 1:1 * **12:25:** Hip 2:2,3; 10:29 † **12:26:** Eks 19:18 ‡ **12:26:** Hag 2:6 § **12:27:** Aes 34:4; 54:10; 1 Kor 7:31; Hip 1:11,12; 2 Pita 3:10; 1 Jon 2:17

natɨmnat, məmə natɨmnat itəm okəsotəloalən, ilat okotatɨg,
kən inun, natɨmnat itəm okotatɨg lilɨn.
28 O nat u, təwɨr məmə kitat kotən tagkiu o Uhgɨn, məto-
inu kitat koatos nego rəha Uhgɨn u, kəruru nəloal-əloalən lan,
kən okol təsɨetən nɨan kit.* Təwɨr məmə kitat kotəfak kəm
in, e nolən itəm nɨkin tagien lan, məmə kitat okotɨsiai-in, kən
motəgin mɨn,†
29 məto-inun Uhgɨn rəhatat, in tahmen e nɨgəm asol kit itəm
tatuwaan ətɨp natɨmnat rafin.‡

13

Namnun nəghatən

1 Təwɨr məmə nəkotəkəike əh moatol nolkeikeən kəm itəmat
mɨn tahmen e piatəmat mɨn.*
2 Sotaluinən nehmən iapɨspɨs mɨn itəm koatuwa imatəmat
ikɨn.† ! Okəm-naka ilat nagelo mɨn! Netəmim neen itəm
kəmoatol nulan, ilat kəmoatehm wɨr netəmim, məsotɨtunən
məmə ilat nagelo mɨn.‡
3 Sotaluinən netəm kotatɨg e kalapus.§ Nɨkitəmat otatuəh
ilat, mətahmə olat tahmen əm məmə inun ik mɨn nəkətatɨg
e kalapus. Otəto kələh nahməən e nɨkitəmat, itəmat netəm
mɨn un itəm katol tərat elat, tahmen əm məmə inun ik natəto
nahməən e nɨpətɨm atɨp.
4 Pəs netəmim rafin kotɨsiai-in natɨgən rəha marɨt, məmə
in tasim nian rafin.* Pəs netəmim rafin kotəgɨn o nɨməhan
rəhalat mɨn, məsoteguafələn. Uhgɨn otakil etəm aluə ne pətan
əkəku itəm kətuapɨl kələh, kən makil mɨn iərman ne pətan itəm
kətuapɨl kələh, iərman itəm tətapɨl ilau pətan u sənəmə rəhan
pətan, ne pətan itəm sənəmə rəhan ətuatɨp iərman.†
5 Ətul-pən isəu o nolkeikeən rəha məni.‡ Nɨkim təike magien
əm o rəham natɨmnat u natos tahmen§ məto-inu Uhgɨn tatən
məmə,
“Okol esapəsən ik,
məsəhlmanən ik nian kit”*
6 Kən tol nəhlan kitat kotɨtun əsas, kən moatən məmə,
“Iərəmərə in iasitu rəhak,
tol nəhlan esəgɨnən.
Oesəginən nat kit itəm etəmim əm otol kəm io.”†
7 Nɨkitəmat otəkəike matəht netəm-iasol mɨn u rəhatəmat‡
itəm kəmotaupən motəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgɨn.

---

* **12:28:** Sam 15:5; Dan 2:44 † **12:28:** Mal 2:5; 4:2 ‡ **12:29:** Eks 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes 33:14; 2 Tes 1:7 * **13:1:** Rom 12:10 † **13:2:** Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13 ‡ **13:2:** Jen 18:1-33 § **13:3:** Mat 25:36; Hip 10:34 * **13:4:** Mal 2:15 † **13:4:** Dut 22:22 ‡ **13:5:** 1 Tim 3:3 § **13:5:** Fil 4:11; 1 Tim 6:6-8 * **13:5:** Dut 31:6,8; Jos 1:5 † **13:6:** Sam 118:6,7 ‡ **13:7:** Hip 13:17, 24; 1 Kor 16:16

Otətəlig-in-tu natimnat wir min itəm təmiet e nəmegəhən rəhalat, kən motahatətə e Iərəmərə tahmen əm elat.§

8 Iesu Kristo in tatol əm nulan, nəniəp, ne roiu, kən otəpanətatig nulan, namnun tikə.*

9 Sotolən məmə nəgətunən wi pisin pisin min tiuw rəkis itəmat o suatip ətuatip.† Itəmat otuag-pən əm o Uhgin, itəm tətasitu etəmat e nikin agien məmə otol rəhatəmat nətəligən təskasik.‡ Təsəwirən məmə kitat okotətou-pən nətuakəmən rəha nunən nagwənən,§ məmə in otol kitat kotəskasik, mətoinu in nipahrienən, nətuakəmən əh, okol təsasituən e netəm koatol.

10 Rəhatat olta tatig. Məto pris min itəm koatol wək rəhalat əpəh imə e tapolən rəha nətueintən u,* ilat u, kəsegəhan-inən ilat məmə okotun† nagwənən‡ kit e olta u rəhatat.§

11 E nolən rəha pris asol agin, nian in tatohamnu rəkis nat megəh, kən matos nitan kən muwin əpəh imə e Ikin Tasim Agin Ikin, kən mos-ipən kəm Uhgin o nafəl rəkisən təfagə rəha netəmim.* Məto uarisig, katiləs-iarəp nat megəh u əpəh ihluə ikin e nimə tapolən min rəhalat, motaan ətip.†

12 E nolən kitiəh əm, Iesu təmiet rəkis e taon,‡ kən ikin əh in təmətо nahmməən e nipətin, kən mimis ikin əh, məmə nitan§ titun nafəl rəkisən təfagə rat rəha netəmim, mol ilat kotətuatip, motasim, məmə ilat rəha Uhgin.*

13 Tol nulan, pəs kitat kotol məmə inu okotiet ihluə imətat ikin, motol kitiəh kitat min əpəh ihluə.† Kən okotəkəike motətul matip məmə netəmim okotol naulisən kəm itat, tahmen əm mə inun, kəmotol mihin lan.‡

14 E nətueintən u, rəhatat kit taon ətuatip imətat ikin tikə, itəm otətatig lilin.§ Məto kitat koategəs-in rəhatat taon ətuatip itəm kotitun məmə otəpanuwa.*

15 Tol nulan, e nasituən rəha Iesu, pəs kitat kotos-ipən sakrifais rəhatat kəm Uhgin nian rafin.† Sakrifais min u rəhatat, inun, okoatiləs-ipər nərgi Uhgin nian rafin, moatəniarəp nərgin.‡

---

§ **13:7:** Hip 6:12 * **13:8:** Sam 102:27; Hip 1:12 † **13:9:** Efes 4:14 ‡ **13:9:** Kol 2:7 § **13:9:** 1 Kor 8:8; Hip 9:10 * **13:10:** Hip 8:5 † **13:10:** 1 Kor 9:13; 10:18 ‡ **13:10:** Jon 6:48-58 § **13:10:** "Nagwənən" itəm katol sakrifais lan e "rəhatat olta" inun Kristo pisin əm (Jon 6:48-58). Pris min aupən, ilat kəmotitun nunən noanuwəhgin nat megəh min e sakrifais min neen ilat koatol o nos-ipənən kəm Uhgin. Məto kəsegəhan-inən kəm ilat o "nunən" Kristo, nipətin u məmə kəsotosən ron. * **13:11:** Lev 16:15 † **13:11:** Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27 ‡ **13:12:** Jon 19:17 § **13:12:** Rom 3:25 * **13:12:** Efes 5:26 † **13:13:** Luk 9:23 ‡ **13:13:** Hip 11:26 § **13:14:** Hip 12:27 * **13:14:** Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22 † **13:15:** 1 Pita 2:5 ‡ **13:15:** Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19

16 Sotaluinən o nolən təwɨr ne nawte-inən nat rəhatəmat
tatɨg kəm netəm rəhalat nat kit tɨkə,§ məto-inun in mɨn tah-
men e sakrifais* itəm nɨki Uhgɨn tagien ron.†
17 Otol nəwia netəm-iasol mɨn e niməfak,‡ kən motatɨg
ahgin ilat. Ilat u, koatehm wɨr nəmegəhən rəhatəmat,§
məsotamegən, məto-inu ilat kotɨtun məmə okotəike motən
nəmtət lan kəm Uhgɨn məmə ilat kəmotol wək u, təhrol nulan.
Itəmat nakotəike motol ilat nɨkilat tagien o wək u. Okəmə
itəmat noatol nɨkilat təsagienən ron, nolən u okol təsasitu
agɨn-əhən etəmat.
18 Otəfak otɨmat,* məto-inu ekotɨtun əsas məmə rəhatɨmat
nolən in tətuatɨp əm,† kən ekotolkeike agɨn məmə nian rafin
itɨmat ioatol nolən təwɨr əm.
19 Io ekolkeike pɨk məmə itəmat onəkotəkəike motətapəh-in
o Uhgɨn, məmə io ekɨtun nɨtəlɨg-pa-mɨnən otəmat uəhai əm.
20 Iatəfak mɨn otəmat mɨn məmə, Uhgɨn otasitu etəmat.
Uhgɨn u, in nəukəti nəməlinuən.‡ Kən in təmol rəhatat
Iərəmərə Iesu təmegəh mɨn e nɨmɨsən,§ məto-inu nɨtan təmaiu
o nolən nəniəkɨsən lilɨn* in tətatɨg matəmegəh.† Iesu əh, in
etəm təwɨr maprəkɨs o nehm wɨrən sipsip mɨn rəhan.‡ Iatəfak
məmə Uhgɨn u, 21 in otos-ipɨnə natɨmnat wɨr mɨn rafin kəm
itəmat, itəm otol itəmat nəkotahmen o nolən nat itəm in
tolkeike. Kən iatəfak məmə, Uhgɨn otol wək e nəmegəhən
rəhatat kitiəh kitiəh,§ kən e nasituən rəha Iesu Kristo, in otol
rəhatat nolən təwɨr təwɨr, kən nɨkin otagien pɨk ron. Kən
pəs kotɨləs-ipər nərgɨ Kristo ilɨs nian rafin, matuwɨn matuwɨn
namnun tɨkə. Əwəh.*
22 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Naoa u rəhak təsəfəməh
pɨkən. Məto iakətapəh əskasɨk otəmat məmə, otol-tu rəhatəmat
nətəlɨgən təfəməh mɨn məmə nakotətəlɨg-in rəhak nəghatən
mɨn itəm otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhatəmat.
23 Iakolkeike məmə onəkotɨtun məmə piətat u Timoti, ilat
kəmotɨləs-iarəp in e kalapus. Okəmə in otuwa uəhai əm, kən
itɨmlau min, ekiamnə.
24 Itəmat otən təwɨr kəm netəm-iasol mɨn rəhatəmat, ne iəfak
mɨn u imatəmat ikɨn. Netəm Itali kəmotən təwɨr kəm itəmat.
25 Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat rafin.
Əwəh.

---

§ **13:16:** Rom 12:13 * **13:16:** Fil 4:18 † **13:16:** Sam 50:21-15; Hos 14:2 ‡ **13:17:** Hip 13:7,24 § **13:17:** Aes 62:6; Wək 20:28 * **13:18:** 1 Tes 5:25 † **13:18:** Wək 23:1 ‡ **13:20:** Rom 15:33 § **13:20:** Wək 2:24 * **13:20:** Jen 17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8; Esik 37:26; Mat 26:28 † **13:20:** Hip 9:20 ‡ **13:20:** Jon 10:11 § **13:21:** Fil 2:13 * **13:21:** Rom 11:36

Jemes
Naoa itəm Jemes təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Jemes

?Pah təmətе naoa u? Jemes, u in pia Iesu, in təmətе naoa u. In etəm-iasol rəha niməfak əpəh Jerusalem.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Jemes təmətе naoa u tatuwɨn kəm netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo motatɨg e nəptən pɨsɨn mɨn rəha Iaihluə mɨn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Netəm-iasol mɨn e netəm Isrel kəmotohamnu Stipen, uarisɨg kotol nolən rat mɨn e niməfak mɨn əpəh Jerusalem. Kən tepət itəm kotahatətə e Iesu kəmotiet əpəh Jerusalem motuwɨn e ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Məto nian əskasɨk mɨn koatɨləs-pɨkɨn əh ilat.

?Təmətе naoa u o naka? Jemes təmətе naoa u məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat məto-inu kotatɨg e nian əskasɨk mɨn. Kən molkeike məmə otəgətun ilat e nəukəti nahatətəən itəm tətuatɨp. Nian etəmim kit tətahatətə pahrien e Iesu Kristo, kən rəhan nolən rat mɨn kotəuhlin motuwa motəwɨr. Tətapəs nolən rat mɨn, kən matol nolən wɨr mɨn.

Jemes tatən təwɨr kəm ilat

1 Io Jemes, io slef rəha Uhgɨn ne Iesu Kristo, Iərəmərə rəhatat.
Iatən təwɨr kəm itəmat noanol mɨn rəha Isrel u tuelef itəm
kotahatətə e Iesu, itəm nəmotiet motatɨg ikɨn mɨn rafin e
nətueintən.

Nahatətəən ne nenatɨgən

2 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nian nəratən pɨsɨn pɨsɨn mɨn
koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən otehm natɨmnat mɨn əh
tahmen e natɨmnat itəm nɨkitəmat tətagien pɨk əm lan.
3 Nəkoatol nəhlan məto-inu, itəmat nəkotɨtun məmə nian
nəratən mɨn koatɨləs pɨkən rəhatəmat nahatətəən e Uhgɨn,
kən nian nəkotol win lan, ilat okotol məmə nəkotɨtun nətul
əskasɨkən məsɨn mɨn.
4 Kən nian onakoatətul əskasɨk e nəratən mɨn əh,
kən onəkotuwa kəmətə e nahatətəən, kən nolən mɨn ne
nətəlɨgən mɨn rafin rəhatəmat okotətuatɨp motəsanən, kən
nakotaskəlɨm nolən wɨr mɨn rafin.
5 Okəmə itəmat kit, rəhan nenatɨgən təsahmenən, kən
tolkeike məmə in otɨtun natɨmnat mɨn itəm Uhgɨn tolkeike
məmə otol, pəs in tətapəh-in-pən o Uhgɨn, kən Uhgɨn otos-
ipən kəm in e nɨkin agien. Uhgɨn tətawte-in nɨtunən əh kəm

1:1: Mat 13:55; Wək 15:13; Kal 1:19; 1 Pita 1:1 **1:2:** Rom 5:3-5 **1:3:** 1 Pita 1:7

netəmim rafin e nɨkin agien, kən məsəhaiən ilat o nat itəm koatətapəh-in.

6 Məto nian suah kit in tatətapəh o Uhgɨn nəhlan, in otəkəike mahatətə lan, kən rəhan nətəlɨgən otəsolən kəiu lan, məto-inu etəm itəm rəhan nətəlɨgən kəiu, rəhan nətəlɨgən tətan əpnapɨn əm, in tahmen e peau-peau mɨn əpəh itəhəi itəm nɨmətag tatəhig-əhig ilat.

7 Okəm-naka nɨkin tatəht məmə Iərəmərə otos-ipən nat kit kəm in, məto kəp, otəsosən.

8 Etəmim itəm tatos nətəlɨgən kəiu nəhlan, okol təsətul əskasɨkən e nat kit itəm nɨkin tatəht məmə otol.

9 Piatat kit itəm in ləhau, kən rəhan nautə tɨkə, nɨkin otəkəike magien məto-inu in etəm-iasol e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

10 Kən pəs etəm itəm rəhan nautə tepət, nɨkin tagien mɨn o nat u itəm in tɨtun məmə in nɨpahrienən, məmə Uhgɨn otos-iəhau, məto-inu in tahmen e nəguɨ-nɨg itəm otəpanɨkə.

11 Nian mɨt tatər, tape-ape tape-ape, kən matəhg nagwən nɨg tauke məme, kən rəhan nəwɨrən təmɨkə. Tahmen əm e etəm rəhan nautə tepət. Nian tatol rəhan wək mɨn matos nautə tepət lan, kən in mɨn otəpanɨkə.

12 Etəmim itəm tatətul əskasɨk nian nəratən tatuwa e rəhan nəmegəhən, in tətatɨg e nəwɨrən pahrien, məto-inu, nian tɨnol win e nəratən mɨn əh, kən Uhgɨn otos-ipən kəm in rəhan nətouən, inu nəmegəhən lilɨn. Uhgɨn təmən-iəkɨs rəkɨs məmə nəmegəhən lilɨn u, in rəha netəmim itəm kotolkeike in.

13 Nian nat kit tatiuw-pən suah kit məmə in otol təfagə rat, okol in təsənən məmə Uhgɨn tatos-ipən-os-ipən o nolən təfagə rat mɨn, məto-inu okol nat kit təsiuw-pənən nətəlɨgən rəha Uhgɨn məmə in otol təfagə rat, kən Uhgɨn təsos-ipən-os-ipənən təfagə rat kəm etəmim.

14 Məto nətəlɨgən rat atɨp rəha etəmim, in tatos-ipən-os-ipən kəm in, kən matiuw-pən in məmə in otatətəlɨg-in.

15 Nətəlɨgən rat tatoe-in təfagə rat, kən nian təfagə rat tɨnuwa mɨnepət, kən tatuwa in nɨmɨsən.

16 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm iakolkeike pɨk itəmat. Sotegəhan-inən məmə suah kit oteiuə-in itəmat məmə Uhgɨn in etəm rəha nos-ipən-os-ipənən kəm netəmim o nolən təfagə rat.

17 Natɨmnat wɨr mɨn rafin ne natɨmnat rafin itəm kotətuatɨp, koatɨsɨ-pən əm o Uhgɨn əpəh ilɨs itəm təmol nəhag-əhagən mɨn rafin əpəh e neai. Məto nolən rəha Uhgɨn tol pɨsɨn e natɨmnat mɨn u itəm kotaliwək e neai, kən kotol məmə nəghanpɨs koatətəu-pən. Uhgɨn təsol pɨsɨnən. In tətatɨg tətatɨg.

18 Kən e rəhan əm nətəlɨgən, Uhgɨn təmɨtəpun məmə ki-tat kəmotuwa nenətɨn mɨn nian kəmotahatətə e nəghatən

---

1:5: Prov 2:3-6 **1:11:** Aes 40:6-8

pahrien rəhan. In təmol nəhlan məmə e natɨmnat rafin itəm in
təmol, kitat pɨsɨn əm rəhan nat keike, kotahmen e nagwənən
wi e rəhan nasumən.

Ətəlɨg-in kən mol nəghatən rəha Uhgɨn

19 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm iakolkeike pɨk itəmat. Nɨkitəmat otəkəike matəht nəghatən u. Pəs itəmat kitiəh kitiəh
onəkotəkəike motətul matɨp o nətəlɨgən, məto onəsotafɨg-afɨg
pɨkən o nəghatən, sotolən məmə nemə̈ha tatol uəhai əm itəmat,
20 məto-inu nian nemə̈ha tatol suah kit, nemə̈ha u təsoe-inən
noan itəm tətuatɨp Uhgɨn tolkeike.
21 Otərakin rəkɨs nolən mɨn rafin itəm tamkɨmɨk, ne
təfagə rat mɨn itəm kotepət e nəmegəhən rəhatəmat. Uhgɨn
təmələhəu-pən rəhan nəghatən e nɨkitəmat, kən nəghatən əh
rəhan tɨtun nosmegəhən itəmat. Kən təwɨr məmə nakotos-
iəhau rəhatəmat nətəlɨgən, kən moatətəlɨg-in wɨr nəghatən u.
22 Sotətəlɨg-in əmən nəghatən rəha Uhgɨn, məto otətəlɨg-in
kən motol nat naka itəm tatən. Okəmə nakotəto məsotolən
nəghatən u, kən nakoateiuə-in atɨp əm itəmat.
23 Etəm tatəto kən məsolən nəghatən u, in tahmen-pən e
etəmim itəm tateranəm wɨr e klas matəplan narmɨn,
24 kən nian tɨneranəm rəkɨs magɨm, mətaluin uəhai əm
məmə nɨganəmtɨn tahro min-nulan.
25 Məto etəmim itəm tatətag-pən əskasɨk e lou itəm tətuatɨp
agɨn u tatɨkɨs netəmim,* kən matol e nian mɨn rafin,
məsaluinən nat itəm təmə̈to, məto in tatol, in otətatɨg e nəwɨrən
pahrien nian in tatol nəhlan.
26 Okəmə suah kit nɨkin təht məmə in tatətəu-pən wɨr nolən
mɨn rəha nəfakən, məto tatəghat-pən əm məsətəlɨg-in wɨrən
rəhan nəghatən mɨn, in tateiuə-in atɨp əm in, kən rəhan nolən
mɨn rəha nəfakən in nat əpnapɨn əm.
27 Nolən mɨn rəha nəfakən itəm rəhatat Tata Uhgɨn tatəplan
məmə in tətuatɨp wɨr kən nəratən tɨkə lan kotol nulan: iəfak
kit tatəkəike matehm wɨr suakəlh mɨn ne nəutahlɨmɨs mɨn e
nəratən mɨn rəhalat. Kən matəkəike matehm wɨr nəmegəhən
rəhan məmə nolən rat mɨn rəha nətueintən otəsolən məmə in
otamkɨmɨk lan.

2

Sotehmən netəmim neen məmə ilat ilɨs kotaprəkɨs-in netəmim neen

---

1:18: Jon 1:13 **1:20:** Pri 7:9 **1:21:** Kol 3:8; 1 Pita 2:1 **1:22:** Mat 7:24-26; Rom 2:13 * **1:25:** Nəghatən u, "lou itəm tətuatɨp agɨn u tatɨkɨs netəmim," tatəghat-in suatɨp rəha nahatətəən məmə suah kit otuwa mətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Kən okəmə suah kit tatətəu-pən suatɨp əh, Uhgɨn tatɨkɨs in e nəsanənən rəha təfagə rat, kən tatɨkɨs in e nalpɨnən itəm in təike mos. Əplan-tu Kal 5:13-14. **1:25:** Rom 8:2; Jem 2:12

1 Piak min ne winik min. Itəmat nakotahatətə e Iesu Kristo,
Iərəmərə rəhatat itəm ilis agin kən katisiai-in pik. Məto
təsəwirən məmə nəkotol təwir kəm suah kit kən moatehm
məmə in ilis, kən moatehm rat suah kit min moatol tərat kəm
in.
2 Tol mə inu ne. Suah kəiu katuea e niməfak rəhatəmat. Suah
kit tatuwin-in napən wir min u nəmtilat tiəkis, ne noanat min
kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. Kən suah kit min tatuwin-in e
napən rat min əm.
3 Təsəwirən məmə nakotos-ipən nisiaiiən kəm etəmim itəm
tatuwin-in natimnat wir min, motən-ipən məmə, "Wa,
məpələh u ikin təwir ikin." Məto etəm tatuwin-in napən rat
min, nakotən-ipən kəm in məmə, "Ətul-pən əpəh," o "Əpələh
əm e nisip."
4 Nian nəkoatol nolən tol min-nulan, nakoatehm netəmim
neen məmə ilat ilis taprəkis-in netəmim neen min, kən e
rəhatəmat nətəligən rat, nakotakil netəmim.
5 Piak min ne winik min itəm iakolkeike pik. Otətəlig-in-
tu. Uhgin təmitəpun rəkis ian-rat min rəha nətueintən məmə
rəhalat nahatətəən e Kristo otepət. Kən təmitəpun min ilat
məmə okotos nərəmərəən rəha Uhgin itəm təmən-iəkis məmə
rəha netəmim itəm kotolkeike in.
6 Məto itəmat nəmotehm rat ian-rat min. ?Məto netəmim
pah min u koatol nahməən kəm itəmat, kən moatiuw-pən
itəmat e kot? ?Netəm rəhalat nautə tepət, o kəp? Əwəh, ilat
əh.
7 Kən netəm min u koatəghat rat e nərgin u ilis, nərgi Iesu
itəm rəhan u itəmat.
8 Lou rəha Kig itəm tətatig e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Olkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atip ik." In təwir
pik otəmat okəmə nəkoatətəu-pən pahrien nəghatən u.
9 Məto okəmə nakoatehm netəmim neen məmə ilat ilis
taprəkis-in netəmim neen min, nəkoatol təfagə rat, kən
nəghatən rəha Lou tatən məmə itəmat netəm rəha nətgəhlən
Lou.
10 Tol nəhlan məto-inu, etəmim kit itəm təmətgəhl nəghatən
kitiəh əm rəha Lou, təmol təfagə rat tahmen-pən əm məmə in
təmətgəhl nəghatən min rafin rəha Lou.
11 Tol nəhlan məto-inu, Uhgin u itəm tatən məmə, "Sakləh-
inən pətan," in Uhgin kitiəh əm itəm tatən məmə, "So-
hamnuən etəmim." Kən okəmə nəsotakləh-inən nipitan, məto
nəmotohamnu netəmim, itəmat netəmim itəm nəmotətgəhl
Lou.
12 Nian nakoatəghat kən motol nat kit, otol nolən min rəha
netəmim itəm kotitun məmə Uhgin otakil ilat e lou itəm tatikis
ilat.

2:1: Wək 10:34-35; Jem 2:9 **2:5:** 1 Kor 1:26-28 **2:8:** Mat 19:19; Kal 5:14
2:11: Eks 20:13-14; Rom 13:9 **2:12:** Jem 1:25; 1 Pita 2:16

13 Otol nəhlan məto-inu okəmə suah kit təsasəkitunən
netəmim, kən Uhgɨn mɨn otəsasəkitunən suah u nian in otakil
netəmim. Məto okəmə itəmat nakotasəkitun netəmim, kən
Uhgɨn otasəkitun itəmat, kən mən-ipɨnə məmə onəsotosən
nalpɨnən e nian in otələhəu-pən nəghatən rəha nalpɨnən kəm
netəmim.

Nahatətəən ne wək wɨr mɨn

14 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. ?Okəmə suah kit tatən məmə
tətahatətə e Iesu Kristo, məto in təsolən wək wɨr kit, kən rəhan
nahatətəən in təwɨr o nat kit? Kəp. Nahatətəən tol nəhlan, okol
təsosmegəhən suah kit.

15 Tol mə inu ne. Piatat kit o wɨnɨtat kit, rəhan napən tɨkə,
kən nɨgɨn nagwənən təsahmenən.

16 Kəm-naka itəmat kit tatən-ipən kəm in məmə, "Atuwɨn,
pəs Uhgɨn otasitu lam, kən onəsətəpən, onakagwən wɨr." ?Məto
okəmə in təsolən nat kit məmə otasitu lan, in təmol nat wɨr
naka?

17 E nolən əh inəh, okəmə suah kit tatos nahatətəən pɨsɨn
əm, məto məsolən wək wɨr kit tətəu-pən, kən rəhan nahatətəən
təmɨmɨs, nɨpətɨn tɨkə.

18 Məto okəm-naka suah kit otən məmə, "Netəmim neen
koatos nahatətəən, kən netəmim neen koatol wək wɨr mɨn."
Məto iatən kəm ik nəhlan məmə, "Okəmə esehmən rəham
wək wɨr mɨn, kən esɨtunən okəmə rəham nahatətəən in
nɨpahrienən, o kəp. Məto nian onakehm wək wɨr mɨn rəhak,
kən tatəgətun məmə nahatətəən rəhak, in nɨpahrienən."

19 Inu nəghatən kit itəm nəmən nɨpahrienən lan məmə,
"Uhgɨn kitiəh əm." !Təwɨr ron ik! Məto iərmɨs mɨn, ilat
mɨn kotɨtun məmə nəghatən əh in nɨpahrienən, kən moatasiəp
katəgɨn pɨk.

20 !Ik rəhm-kapə tɨkə! Etəmim itəm tətahatətə, məto təsolən
wək wɨr mɨn, rəhan nahatətəən in nɨpətɨn tɨkə. Pəs ekəgətun ik
e nat kit itəm otən kəm ik məmə inu nɨpahrienən.

21 Nɨkim otəht tɨpɨtat u Epraham. Uhgɨn təməplan məmə in
tətuatɨp e nɨganəmtɨn e wək itəm təmol, məto-inu təmos nətɨn
u Aisak, muwɨn mələhəu-pər e olta.

22 Kən rəhan nahatətəən ne rəhan wək mɨn kətioal nat kitiəh,
kən rəhan nahatətəən təmoe-in noan, inu rəhan wək mɨn.

23 Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgɨn təmuwa mol
nɨpahrienən, tatən məmə, "Epraham təmahatətə e Uhgɨn, kən
Uhgɨn təmən məmə Epraham in tətuatɨp e nɨganəmtɨn." Kən
katən məmə in iolɨ Uhgɨn.

24 Kən roiu nəkɨtun nehmən məmə, Uhgɨn tatol suah kit
tətuatɨp e nɨganəmtɨn o natɨmnat itəm tatol, məto sənəmə e
nahatətəən pɨsɨn əm rəhan.

2:13: Mat 5:7; 18:21-35 **2:15:** 1 Jon 3:17 **2:18:** Kal 5:6 **2:21:** Jen 22:9-12
2:23: Jen 15:6

25 Kən e nolən əh inəh, Uhgin təməplan məmə Rehap u, pətan
rəha suatip, in təmuwa mətuatip e niganəmti Uhgin o wək itəm
təmol, kən wək u məmə in təmatehm wir iahləpis anion mil
rəha Isrel, kən mahl-ipən ilau e suatip pisin kiatəlig mətian.
26 Nipəti etəmim, okəmə namegən tikə lan, təmimis. Kən e
nolən əh inəh, kitat kit itəm tatos nahatətəən, məto təsolən wək
wir min, rəhan nahatətəən təmimis.

3

Namitəm ne rəhan wək

1 Piak min ne winik min. Təsəwirən məmə itəmat tepət nako-
tuwa iəgətun min rəha niməfak, məto-inu nəkotitun məmə
Uhgin in otəplan wir kən makil nəmegəhən rəhatəmat iəgətun
min, taprəkis-in netəm əpnapin.
2 Nipahrienən, kitat rafin koatəme e nəmegəhən rəhatat nian
tepət. Məto okəmə suah kit təsəmeən e rəhan nəghatən, nat u
tatəgətun məmə in etəm mətə, kən nətəligən rəhan titun nehm
wirən rəhan min nolən min rafin.
3 Tol məmə nat min u ne. Katətu-pən pit e nohli hos məmə
otol nəwia etəmim, kətealalin rəhn-kapə hos, kən tatəuhlin
nipətin rafin. 4 Kən nego, in iahgin, kən nimətag asol tatəhtig,
məto stia in nat əkəku kit itəm nian kapten tətalalin, kən nipəti
nego asol rafin tateko-pən əh kapten tolkeike məmə okian-pən
ikin. 5 E nolən əh inəh, namitəm in nat kit nətin, məto titun
niuw-pamən nat asol min. Nikitəmat təht-tu, noanəmtahli
nigəm əkəku kit titun nuəpən mus nig mətu tepət.
6 Kən nipahrienən, namitəm in tahmen-pən e nigəm.
Namitəm in noli nipəti etəmim itəm nəratən min rafin rəha
nətueintən u kotərioah wir lan. Kən nəratən min rəhan
koatərəkin nəmegəhən rafin rəhatat. Kən Setan əm tətahl
nigəm e namitəm. Kən namitəm tətahl nigəm rat e suatip min
rafin e nəmegəhən rəhatat matərəkin natimnat rafin.
7 Netəmim kotitun nahkulən e nat iarupin min məmə
okotuwa kəpou, inəh nat megəh min, ne mənig min, ne
nat kotəkioah min, ne nat itəm kotatig itəhəi. Netəmim
kəmotahkul elat kotəpou.
8 Məto etəmim tikə otahkul e namitəm təpou. In nat iarupin
tatol wael, mərioah e nəratən ne nakonən rəha nimisən.
9 E namitat, kotənwiwi Iərəmərə Tata Uhgin rəhatat, kən e
namitat kotən rat netəmim lan itəm Uhgin təmol ilat kotol
məmə in ne.
10 Nohlitəm kitiəh əm tatən-iarəp nənwiwiən ne nən ratən.
Piak min ne winik min. Pəs okəsolən min-nəhlan.
11 Nəhau wir ne nəhau arip, okol kəsiasipənən e nəmti nəhau
kitiəh.

2:25: Jos 2, Hip 11:31 **3:8:** Rom 3:13

12 Piak min ne winik min. ?Nig u fik otoe-in noa olif? ?Kən
nol u krep otoe-in noa fik? !Kəp! Kən nəmti nəhau arip təsos-
ipamən nəhau wir.

Nenatigən təwir itəm tatisi-pən o Uhgin

13 ?Suah kit əh-ikin ilugin etəmat itəm nikin təht məmə in
tenatig wir kən mitun nat naka itəm Uhgin tolkeike? Təwir.
Kən pəs in otol wək wir min e nolən itəm tatisi-pən e nenatigən,
inəh nolən rəha etəmim itəm rəhan nətəligən ləhau. Kən nolən
ətuatip rəhan otəgətun nenatigən ne nitunən rəhan.
14 Məto okəmə nikitəmat təht məmə nakotenatig, məto
nikitəmat tərioah e netetən, kən nakoatətəlig-in atip əm itəmat
o niləs-ipərən itəmat, tol nəhlan, nakoateiuə-in atip əm itəmat.
Sotəghat ausit pikən o nenatigən eiueiuə rəhatəmat, məto-inu
kəsənəmə nolən u rəha etəmim u tenatig.
15 Nenatigən tol min-nəhlan təsisi-pənən e nego e neai, məto
rəha nətueintən əm u, ne nətəligən rəha etəmim, ne rəha Setan.
16 Tol nəhlan məto-inu nian netəmim koatetet motolkeike
məmə koatos-ipər atip ilat, kən netəmim koatətəu-pən əm
rəhalat atip nətəligən moatol nəratən, kən nolən tərat rafin
kotet-arəp.
17 Məto etəm itəm tatos nenatigən itəm tatisi-pən e nego
e neai, rəhan nolən tol min-nulan. Nat aupən, rəhan
nəmegəhən in tətuatip wir, kən in tolkeike pik nəmə̇linuən, kən
in etəm mətig, in tatisiai-in nətəligən rəha netəmim pisin pisin
min, kən in tərioah e nasəkitunən, kən matoe-in noan tepət
e nəmegəhən rəhan, in tatehm netəmim məmə kotahmen-
ahmen əm, kən təsənən nat kit kən matol nat pisin.
18 Netəm rəha nəghat-inən nəmə̇linuən, kotahmen-pən e
netəmim itəm kəmotəfe nikuti nat e nasumən, kən tatəwiə
matoe-in noan. Okəm kotol natimnat min əh motasitu e
netəmim o nələhəuən nəmə̇linuən, kən ilat okotəplan noan
məmə in nətuatipən.

4

Nolən rəha nuwamən iuəhkir o nətueintən, o Uhgin

1 ? Naka u nəukəti nəmouən ne nərgəhəuən rəhatəmat?
Natimnat min əh koatuwa məto-inu itəmat nakotolkeike
nətoən təwir e nipətitəmat, kən nətəligən min əh rəha nətoən
təwir, ilat koatol fait e nikitəmat kitiəh kitiəh məmə okotuwa
netəm-iasol min e nəmegəhən rəhatəmat.
2 Nikitəmat tatuwin o natimnat rəha netəm pisin, məto
nəsotosən, kən nakotərgəhəu moatəmou ron. Nakoatolkeike
natimnat neen, məto nəsotosən. Kən məta onəkotohamnu

3:18: Mat 5:9 **4:1:** Rom 7:23

netəmim ron. Nəməsotosən natɨmnat məto-inu nəsotətapəh-
inən o Uhgɨn.
3 Kən nian nakotətapəh-in, məto nəsotosən, məto-inu
nəmotətapəh-in e nətəlɨgən itəm tərat məmə otol itəmat atɨp
əm nakotəto təwɨr lan.
4 Itəmat nəkotahmen e pətan itəm təsɨsiai-inən rəhan
iərman, tapəs kən matətəu-pən əpnapɨn əm nəman. E nolən
əh inəh, itəmat nəmotapəs Uhgɨn kən moatətəu-pən natɨmnat
rəha nətueintən. Nəkotɨtun o kəp məmə, etəmim itəm tolkeike
pɨk natɨmnat rəha nətueintən, in tatetəhau Uhgɨn. Kən etəmim
kit itəm tatɨtəpun məmə otolkeike natɨmnat rəha nətueintən,
in tatuwa məmə in tɨkɨmɨr rəha Uhgɨn.
5 Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgɨn sənəmə nəghatən
əpnapɨn əm. Tatən məmə, "Uhgɨn tolkeike pɨk məmə nɨkitat
itəm in təmos-ipa kəm kitat, otuwɨn əm ron."
6 Məto Uhgɨn tətawte-in rəhan nəwɨrən tatuwa matahgoau
kəm kitat. O nat əh, Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Uhgɨn tətahtosɨg-in netəm kotausit,
məto tətawte-in rəhan nəwɨrən kəm netəmim koatos-iəhau
rəhalat nətəlɨgən."
7 Kən tol nəhlan, otos-iəhau itəmat kən motatɨg ahgin nelmɨ
Uhgɨn. Otətul əskasɨk nian Setan tatuwa matos-ipən-os-ipən
kəm itəmat, kən in otaiu muwɨn isəu otəmat.
8 Otuwɨn iuəhkɨr o Uhgɨn, kən in otuwa iuəhkɨr otəmat.
Itəmat u nol təfagə rat, otaikuas e nelmɨtəmat. Kən itəmat u
rəhatəmat nətulən kəiu, otol nɨkitəmat tətuatɨp.
9 Təwɨr məmə nɨkitəmat otahmə məpou, kən nakotasək
əfəməh o rəhatəmat təfagə rat. Otəuhlin rəhatəmat nalahən
otuwa nasəkən, kən rəhatəmat nagienən otuwa nɨkin əpou.
10 Otos-iəhau rəhatəmat nətəlɨgən tuwɨn kəm Iərəmərə, kən
in otɨləs-ipər itəmat.
11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Sotəghat ratən e nərgɨtəmat mɨn.
Okəmə suah kit tatəghat rat e nərgɨ pian kit, o in tatələhəu
nəghatən kit məmə in təmol təfagə rat kit,* kən suah əh, in
tatəghat rat e lou† matələhəu nəghatən məmə lou təsahmenən
məmə in otol rəhan wək, o kəm-naka lou in nat əpnapɨn
əm. Kən nian nakoatəplan lou məmə in təsahmenən, itəmat
nəkəsotətəu-pənən lou, məto nəmotər kəpələh-pər e lou, kən
məsotatɨg ahginən lou.

4:4: Rom 8:7; 1 Jon 2:15 **4:6:** Prov 3:34; 1 Pita 5:5 **4:7:** Efes 6:12 **4:8:** Aes 1:16; Sek 1:3; Mal 3:7 **4:10:** Job 5:11; 1 Pita 5:6 * **4:11:** Nəghatən u rəha Jemes nɨpətɨn təsənən məmə kitat okəsotəgətunən təfagə rat rəha netəmim. Nəghatən mɨn tepət e Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə kitat kotəkəike motəgətun təfagə rat rəha etəmim məmə in otiet rəkɨs lan. Məto kotəkəike motol e nətəlɨgən itəm tətatɨg ələhau. Kal 6:1; Luk 17:3; 2 Tim 3:16; Jem 5:20; Kal 5:21; 1 Tes 5:14; 2 Tes 3:15; Taet 3:10. † **4:11:** "Lou" e ves u tatəghat-in 'lou rəha nolkeikeən.' Əplan-tu Jem 2:8

12 Uhgɨn əm in tatos-ipa Lou, kən in əm tətakil netəmim
matələhəu nəghatən lan. Kən in tɨtun nosmegəhən, kən mɨtun
nərəkɨnən. ?Məto itəmat, nɨkitəmat təht məmə itəmat Uhgɨn
mɨn, məmə nakotakil təfagə rat mɨn rəha piatəmat mɨn motuəh
ilat? !Kəp!

Nəghatən ausit

13 Otətəlɨg-in-tu, itəmat netəm nakoatən məmə, "Roiu o
olawɨg, kotuwɨn e taon u o taon əh, motatɨg e nup kit, motol
bisnes ikɨn, kən moatargətain məni."
14 ? Nakotahro kɨtun məmə naka u otuwa olawɨg? ?
Nəmegəhən rəhatəmat in naka? Itəmat nəkotahmen e
nəhaniəm itəm tətatɨg noan məsɨn əm kən matɨg mɨkə mɨn.
15 Məto nəghatən itəm tətuatɨp məmə onəkotən in tol nulan,
nəkotəkəike motən məmə, "Okəmə in nəwia Iərəmərə pahrien,
kən ekotatɨg kən motol natɨmnat mɨn u, o natɨmnat mɨn əh."
16 Məto roiu, nakotəghat ausit moatos-ipər pɨk itəmat. Kən
nəghatən mɨn əh itəm nakoatən, ilat rafin kotərat.
17 Tol nəhlan, etəmim itəm tɨtun nat kit itəm tətuatɨp məmə
otol, məto təsolən, in tatol təfagə rat.

5

Nəghatən tatuwɨn o netəm rəhalat nautə tepət

1 Itəmat netəm rəhatəmat nautə tepət. Otətəlɨg-in-tu nəghatən
u. Təwɨr məmə nakotəto tərat motasək əfəməh o nəratən itəm
tatuwa otəmat.
2 Rəhatəmat nautə tɨnəmnəmɨt rəkɨs, kən wɨn mɨn kɨnoaton
rəhatəmat napən.
3 Rosta tatus rəhatəmat iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne silfa. Kən
rosta mɨn okotən-iarəp nolən rat mɨn rəhatəmat kən motus
nɨpətɨtəmat tahmen e nɨgəm. Nian rəha namnun nian tatuwa
iuəhkɨr, məto itəmat nəmotargətain rəhatəmat nautə mɨn.
4 ! Otətəlɨg-in-tu nat u! Rəhatəmat iolwək mɨn kəmotəulək
e rəhatəmat nasumən mɨn, məto nəmotakləh-in məni məsɨn
rəhalat. Kən nətouən itəm nəməsotos-ipənən kəm ilat, koatən-
iarəp rəhatəmat nolən rat mɨn. Iərəmərə Əsanən Pɨk Agɨn,
tɨnatəto nasəkən rəha iolwək mɨn rəhatəmat.
5 E nətueintən u, itəmat nəmotatɨg e nəmegəhən itəm tɨmətɨg
əm, nəmotol nɨkitəmat tagien o rəhatəmat nautə e nian itəm
otəsuwəhən Uhgɨn otakil muəh mələhəu nəghatən o rəhatəmat
nolən rat mɨn. Itəmat nəkotahmen e nat megəh mɨn itəm
kətagwən ilat, kol kotasis-asis o nian rəha nohən ilat.

4:12: Rom 2:1; 14:4 **4:14:** Sam 39:5,11; Prov 27:1 **4:17:** Luk 12:47 **5:2:** Mat 6:19 **5:4:** Dut 24:14-15 **5:5:** Luk 16:25

6 Nəmotiuw-iarəp netəmim itəm kotətuatip e kot, kən motakil motuəh motələhəu nəghatən motohamnu ilat, kən ilat kəməsotolən nat kit məmə okotən-iəhau itəmat.

Nətəligən əfəməh e nian rəha nəratən

7 Piak min ne winik min. Otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəməh nian nakoatəsahgin məmə Iərəmərə otitəlig-pa min. Nikitəmat tatəht nolən rəha suah kit rəha nasumən. Tatəsahgin nian ətuatip rəha nəteən nimai, kən matəsahgin nian rəha nəfeən, kən mos rəhan nətəligən təfəməh nian matəsahgin mətoarus-pən tinimətə, kən matəulək-in rəhan nagwənən keike.

8 E nolən əh tahmen əm, itəmat min, otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəməh, kən motətul əskasik, məto-inu otəsuwəhən Iərəmərə otitəlig-pa min.

9 Piak min ne winik min. Sotəghat-əghatən o nən ratən itəmat min məmə nikitəmat təsagienən o natimnat min neen. Okəmə nəkoatol nəhlan, Uhgin otakil mələhəu-pən nəghatən o rəhatəmat nolən rat min. !Roiu agin-əh tatətul matip, kən otəsuwəhən tuwa mol!

10 Piak min ne winik min. Nikitəmat tatəht-tu ien min aupən itəm kəmotən-iarəp nəghatən min e nərgi Iərəmərə. Rəhalat nəmegəhən tatəgətun kitat məmə rəhatat nətəligən otəkəike məfəməh e nian nəratən tatuwa.

11 Kən nəkotitun inu, katən məmə netəmim itəm koatətuliəkis e nian nəratən tatuwa, ilat koatatig e nəwirən pahrien. Nəmotəto namnusən rəha Jop məmə təmətul əskasik e nian iəkis min, kən motitun nalpəkauən wir rəha Iərəmərə o Jop, kən uarisig e nian tepət rəha nəratən, Iərəmərə təmol təwir agin kəm in. Kən tol nəhlan, sotaluinən məmə niki Iərəmərə təmər mərioah e nasəkitunən kitat, kən nikin titahmə otat.

12 Piak min ne winik min. Nat u in nat keike, məmə nəsotosən noanawil. Sotosən noanawil e nego e neai, o nətueintən, o nat kit min. Nian rafin, otən əm nipahrienən. Nian itəmat kit otən məmə, "Əwəh," kən rəhan nəghatən otəkəike mol nipahrienən. Kən nian itəmat kit otən məmə, "Kəp," kən rəhan nəghatən otəkəike mol nipahrienən. Okəmə suah kit təsolən nəhlan, kən Uhgin otələhəu-pən nəghatən rəha nalpinən kəm in.

Nəfakən itəm noan əh-ikin

13 Okəmə itəmat kit tətatig e nəratən, təwir məmə otəghat kəm Uhgin e nəfakən. Okəmə itəmat kit nikin tagien, təwir məmə otan napuən min rəha nənwiwiən.

5:7: Dut 11:14; Jer 5:24 **5:8:** Rom 13:11-12; 1 Pita 4:7 **5:11:** Eks 34:6; Job 1:21-22; 2:10; Sam 103:8 **5:12:** Mat 5:34-37

14 Okəmə suah kit tatɨmɨs, təwɨr məmə otaun-in elta mɨn
rəha niməfak məmə okotuwa kəfak lan, kən motol-pən oel lan
e nərgɨ Iərəmərə.
15 Kən nian ilat koatahatətə məmə Uhgɨn otol-wɨr suah əh,
kən motəfak lan, rəhalat nəfakən in suatɨp məmə Iərəmərə otol
məmə etəm tatɨmɨs otəto təwɨr mɨn. Kən okəmə in təmol təfagə
rat kit itəm tatiuw-pa nɨmɨsən, kən Uhgɨn otafəl rəhan təfagə
rat.
16 Tol nəhlan, təwɨr məmə nakoatən-iarəp rəhatəmat nolən
rat mɨn kəm itəmat mɨn, kən motəfak otəmat mɨn pəs
motəmegəh. Suah kit itəm tətuatɨp, rəhan nəfakən in təsanən,
kən tatoe-in noan.
17 Elaija in etəmim kit tahmen əm e kitat. Kən in təməfak
təməfak məmə otəsəfɨkən, kən nuhuən təməsəfɨkən mos nup
kɨsɨl ne məwɨg sikis.
18 Kən təməfak mɨn, kən Uhgɨn təmahl-ipa nuhuən tuwa
mɨn, kən nasumən rafin, nagwənən təmatɨg mɨn elat.

Iuw-pa mɨn netəmim kəmotuwɨn isəu e rəhalat nahatətəən

19 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Okəmə itəmat kit tateko mətapəs
suatɨp rəha nɨpahrienən, kən okəmə suah kit mɨn tatiuw-pa
mɨn,
20 təwɨr məmə nəkotɨtun nat u məmə, etəm u itəm otol iol
təfagə otɨtəlɨg-pa mɨn e suatɨp rəha nɨpahrienən, in otosmegəh
suah u o nɨmɨsən, kən otol suatɨp məmə Uhgɨn otafəl rəkɨs
təfagə rat mɨn tepət rəha suah əh.

5:14: Mak 6:13 **5:15:** Mat 17:18-20 **5:17:** 1 King 17:1; 18:1 **5:18:** 1 King 18:42-45 **5:19:** Kal 6:1

1 Pita
Naoa itəm Pita təmaupən məte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Pita

?Pah təməte naoa u? Pita təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn kəm netəmim rəha Uhgɨn itəm kotatɨg ikɨn pɨsɨn pɨsɨn e profens mɨn rəha Pontas, ne Kalesia, ne Kapetosia, ne Esia, ne Pitnia (1 Pita 1:1). Roiu katən nərgɨ nəptən mɨn əh məmə Turke.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, etəmiasol rəha Rom, nərgɨn u Nero, təmərəkɨn pɨk niməfak. Təmoh niməfak mɨn neen kotɨmɨs, kən moh neen. Otəsuwəhən toh Pita.

?Təməte naoa u o naka? Pita tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəha iəfak mɨn itəm kotatɨg e nəratən. In tolkeike məmə okotətul əskasɨk e rəhalat nahatətəən kən moatol nat kit itəm təwɨr, nat əpnapɨn nəratən tatuwa.

Pita təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pita, io aposol kit rəha Iesu Kristo. Iatən təwɨr kəm itəmat netəm rəha Uhgɨn itəm nəkotatɨg ikɨn mɨn rafin əpəh e profens mɨn u Pontas, ne Kalesia, ne Kapatosia, ne Esia, ne Pitinia. Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs itəmat, kən imatəmat ikɨn sənəmə nətueintən u, itəmat iapɨspɨs mɨn əm u ikɨn-u.
2 Tata Uhgɨn təmɨtəpun itəmat məto-inu, aupən aupən agɨn, təmol rəhan nalpəkauən mələhəu, kən in tɨnɨtun rəkɨs suatɨp mɨn rafin rəha nəmegəhən rəhatəmat. Kən Narmɨn Rəhan tatol itəmat nakotətul pɨsɨn kasim məmə, nəkotol nəwia Iesu Kristo, kən nɨtan taikuas etəmat e nolən rat mɨn rəhatəmat.*

Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən ne nəməlinuən tepət kəm itəmat.

Otənwiwi Uhgɨn o nalpəkauən rəhan

3 !Pəs kotənwiwi Uhgɨn itəm in Uhgɨn ne Tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo rəhatat! E nasəkitunən asol rəhan, in təmol məmə kitat kotaiir-pən e nəmegəhən wi, kən moatələhəu-pən əskasɨk rəhatat nətəlɨgən lan. Tatuwa min-nəhlan məto-inu Iesu Kristo təməmegəh mɨn e rəhan nɨmɨsən.
4 Kən e nəmegəhən wi u, kitat okotos natɨmnat wɨr mɨn əpəh e nego e neai itəm Uhgɨn təmələhəu pɨsɨn məmə rəhatat. Kən nat u okol təsəmnəmɨtən, kən okol təsamkɨmɨkən, kən okol rəhan nəhag-əhagən təsɨkəən.

---

* **1:2:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, Uhgɨn "təmorautin nɨta Iesu etat" u nɨpətɨn məmə tətaikuas etəmat o nolən rat mɨn. Afin mɨn e nəghatən mɨn u "tətorautin nɨtan" ne "nɨtan taikuas e netəmim": Lev 14:6-7; Sam 51:7; Eks 24:5-8; Hip 9:19; 1 Jon 1:7. **1:4:** Kol 1:12

5 E nahatətəən rəhatəmat, nəsanənən rəha Uhgɨn tatətulosɨg-
in itəmat mətoarus-pa in otosmegəh itəmat, kən Uhgɨn otol əp
rəhan nosmegəhən e namnun nian.
6 Nɨkitəmat tətagien o nat u, nat əpnapɨn okəmə nian iəkɨs
pɨsɨn pɨsɨn mɨn koatuwa pap e rəhatəmat nəmegəhən. Məto
koatuwa o nian əkuəkɨr əm.
7 Nian iəkɨs mɨn əh moatuwa məmə okotəgətun məmə itəmat
nakotahatətə pahrien. Iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, in nat kit itəm
nɨgəm tatus mətafəl rəkɨs in rat mɨn lan. Kən nian iəkɨs mɨn
əh kotahmen e nɨgəm itəm tatus rəhatəmat nahatətəən mətafəl
rəkɨs in rat mɨn lan. Iaen u kol, in nat təwɨr, məto otəpanɨkə
mɨn nian kit. Məto rəhatəmat nahatətəən, in nat təwɨr
taprəkɨs-in iaen u kol. Kən o rəhatəmat nahatətəən, Uhgɨn
otənwiwi itəmat, mɨləs-ipər nərgɨtəmat, mos-ipən nɨsiaiɨən
asol kəm itəmat e nian Iesu Kristo otuwa met-arəpa lan.
8 Nat əpnapɨn nəməsotəplan papən Iesu Kristo, məto nakoa-
tolkeike. Kən nat əpnapɨn nəsotehmən u-roiu, məto nakota-
hatətə lan. Kən nɨkitəmat təmər mərioah e nagienən itəm in
təwɨr agɨn-əh taprəkɨs, kən okol suah kit təsənən nəwɨrən rəha
nagienən əh.
9 Nɨkitəmat tətagien nəhlan məto-inu itəmat noatos nat u
itəm nakotahatətə lan, inu məmə Uhgɨn otosmegəh rəhatəmat
nəmegəhən.
10 Suatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən netəmim lan, in nat kit
itəm ien mɨn aupən kəmotolkeike pɨk məmə okotɨtun tuwɨn
təhmɨn mɨn, kən tol nəhlan kəmotafin kategəs-in wɨr nətəlɨgən
mɨn lan. Kən ilat kəmoatəghat-in nəwɨrən u itəm otuwa kəm
itəmat.
11 Narmɨn rəha Kristo təmətatɨg ilat min, kən matəghat kəm
ilat, kən aupən ikɨn matən-iarəp nahmməən itəm okotuwa e
nəmegəhən rəha Iesu, kən uarisɨg lan e nəsanənən asol rəhan.
Məto ien mɨn kəmotalkut o nɨtunən suatɨp itəm natɨmnat mɨn
əh okotuwa lan, ne rəhalat nian ətuatɨp.
12 Uhgɨn təmol əp kəm ien mɨn məmə, nəghatən mɨn itəm
ilat kəmoatən, kəməsotəghat-inən nian itəm ilat kəmotatɨg lan,
məto kəmotəghat-in əm nian rəhatat. Kən roiu, netəmim
kɨnotən-iarəp nəghatən rəha namnusən təwɨr kəm itəmat e
nəsanənən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm tatɨsɨ-pən e nego e
neai. Kən natɨmnat mɨn u kotəwɨr agɨn məmə nagelo mɨn, ilat
mɨn kotolkeike məmə okotəplan kən motɨtun natɨmnat mɨn u
itəm kəmotuwa.

Nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatɨp

1:5: Jon 10:28; 17:11 **1:6:** Jem 1:2; 1 Pita 5:10 **1:7:** Prov 17:3; Sek 13:9; Mal 3:3; Jem 1:3 **1:8:** Jon 20:29; 2 Kor 5:7 **1:10:** Mat 13:16-17 **1:11:** Sam 22; Aes 53; Luk 24:26-27

13 Tol nəhlan, nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən tətul
matip o nolən wək, kən motəgətun wir rəhatəmat nətəligən.
Otələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e nəwirən itəm
Uhgin otawte-in kəm itəmat nian Iesu Kristo otuwa min.
14 Otol nəwia Uhgin tahmen-pən əm məmə nisualkələh
itəm kotəwir koatol nəwia tata min. Aupən ikin, itəmat
nəməsotitunən nipahrienən rəha Uhgin, kən nəmoatol nolən
rat min itəm nikitəmat əm tolkeike. Məto roiu, otəsegəhan-
inən nətəligən min əh okotiuw rəkis min itəmat.
15 Uhgin u itəm təmaun-in itəmat, in tasim mətuatip. Kən e
nolən əh inəh, itəmat min onəkotəkəike motasim motətuatip e
natimnat rafin itəm nəkoatol.
16 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgin
tatən məmə, "Nəkotəkəike motasim motətuatip məto-inu Io
ekasim mətuatip."
17 Itəmat nakotətapəh-in nasituən o Uhgin u tahmen məmə
in rəhatəmat Tata, məto onəkəsotaluinən məmə nian Uhgin
tətakil nolən min rəha netəmim, in tatol əm e nolən itəm
tahmen-ahmen əm. Tol nəhlan, nian nakotəmegəh əh e
nətueintən u, onəkotəgin motisiai-in Uhgin e nolən min
rəhatəmat, kən otol nolən təwir tahmen məmə itəmat iapispis
min əm e nətueintən u.
18 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəmotitun
rəkis nat keike itəm Uhgin təmətou rəkis itəmat lan. Otətəlig-
in-tu nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat aupən itəm nipətin
tikə u təmisi-pən o tipitəmat min. Məto Uhgin təmikis rəkis
itəmat e nolən rat əh. Kən Uhgin təməsos-nəmtinən rəhatəmat
nəmegəhən e nat kit rəha nətueintən itəm otəpanikə, tahmen
e silfa ne iaen u kol tatipit-ipit, 19 məto in təmos-nəmtin itəmat
e nita Kristo itəm in nat keike təwir pik agin. Kristo in tahmen
e nəti sipsip wir itəm nimisən o nəratən tikə agin lan.†
20 Aupən aupən agin, nian Uhgin təməsolən əh nətueintən u,
təmitəpun rəkis Kristo məmə otol wək əh. Məto roiu iuəhkir o
namnun nian, Uhgin təmol əp in, məmə otuwa masitu etəmat.
21 O natimnat itəm Iesu təmol, itəmat nakotahatətə e Uhgin,
itəm təmosmegəh Iesu Kristo e nimisən, kən miləs-ipər in mos-
ipən nəsanənən itəm təhag-əhag ne nisiaiiən kəm in. Kən tol
nəhlan, nakotahatətə e Uhgin, kən moatələhəu-pən əskasik
rəhatəmat nətəligən lan.
22 Nəmotaikuas e rəhatəmat nəmegəhən tinuwa
minuwiwi min rəkis məto-inu nəmotətəu-pən nəghatən rəha
nipahrienən. Kən o natimnat min u, nakotos nolkeikeən

1:14: Rom 12:2; Efes 2:3; 4:17-18 **1:16:** Lev 11:44,45; 19:2; 20:7 **1:17:** Rom 2:11; Nol Əpən 2:23 † **1:19:** E nian rəha Oltesteman, netəmim kəmotol sakrifais kəm Uhgin o təfagə rat min e nəti sipsip min itəm nəratən tikə lan. Afin e Eks 12:5. **1:19:** Wək 20:28; Hip 9:12-14 **1:20:** 2 Tim 1:9-10 **1:21:** Jon 14:6; Rom 5:1-2

pahrien tatuwɨn otəmat mɨn neen. Kən tol nəhlan, otolkeike
pɨk itəmat mɨn e nɨkin pahrien.
23 Otol nəhlan məto-inu, nəmotaiir wi rəkɨs mɨn, kən
nəmegəhən wi rəhatəmat təməsɨsɨ-pənən o netəmim itəm ilat
rafin okəpanotɨmɨs. Məto nəmegəhən wi u rəhatəmat in
otətatɨg namnun tɨkə məto-inu təmɨsɨ-pən e nəghatən kit itəm
tatəmegəh mətatɨg namnun tɨkə, inu nəghatən rəha Uhgɨn.
24 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Netəmim rafin kotahmen e ma kɨras,
kən nəwɨrən rafin rəhalat tahmen əm e nəguɨ-nɨg əpəh e
nɨkinat.
Ma kɨras əh tətauke, kən nəguɨn mɨn koatɨsas,
25 məto nəghatən rəha Iərəmərə tətatɨg lilɨn namnun tɨkə.”
Kən inu nəghatən rəha namnusən təwɨr itəm netəmim
kəmotən-iarəp rəkɨs kəm itəmat.

2

1 Məto-inu o nəghatən mɨn əh, otərakin nolən mɨn u kotiet rəkɨs
e rəhatəmat nəmegəhən: nolən rafin rəha netəhauən netəmim
kən matol nəratən kəm ilat; nolən rafin rəha neiuəən; nolən
rəha netəm koatən pɨk əm nat, məto kəsotolən; nolən rəha
netetən; nolən rafin rəha nən ratən netəmim.
2-3 Itəmat nəmotɨtun rəkɨs məmə Iərəmərə təmol təwɨr kəm
itəmat. Tahmen-pən məmə nəmotun asgəwɨn noa nɨg itəm
tətehen. Kən roiu nəkotəkəike motuwa kahmen e nɨsualkələh
mətmətɨg itəm kotasək o nəməhən. Itəmat nəkotəkəike
kolkeike pɨk nagwənən ne nənɨmən itəm tətuatɨp məwɨr məmə
nakotagwən nɨkitəmat lan. Kən natɨmnat mɨn əh okotol
nakotepət e rəhatəmat nəmegəhən itəm Uhgɨn təmosmegəh
itəmat lan.

Kəpiel megəh e nimə rəha Uhgɨn

4 Uhgɨn tolkeike məmə otiləkɨn rəhan kit nimə e kitat
netəmim, kən təmɨtəpun Kəpiel kit itəm netəmim kəmotapəs,
məto in kəpiel keike tatəmegəh məmə Uhgɨn otətuoun nimə
lan. Kən nian nakotuwa o kəpiel u Kristo e suatɨp rəha
nahatətəən,
5 itəmat mɨn, nəkotahmen e kəpiel megəh mɨn itəm Narmɨn
Rəha Uhgɨn tatos itəmat matiləkɨn Nimə lan Rəha Uhgɨn. Kən
itəmat pris asim mɨn, itəm nakoatos-ipən sakrifais mɨn kəm
Uhgɨn itəm nɨkin tətagien ron məto-inu o natɨmnat itəm Iesu
Kristo təmol.
6 Tahmen-pən e Naoa Rəha Uhgɨn tatən mihin məmə,
“Otəplan-tu. Iakatələhəu kəpiel əpəh Jerusalem,*

1:22: Jon 13:34; Rom 12:10 **1:25:** Aes 40:6-8 **2:1:** Efes 4:22; Jem 1:21 **2:2-3:** Sam 34:8 **2:2-3:** Sam 34:8 **2:5:** Rom 12:1; Efes 2:21-22; Nol Əpən 1:6 * **2:6:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “Saeon,” nərgɨn kit mɨn rəha Jerusalem.

inu kəpiel keike pɨk agɨn itəm io emɨtəpun,
kəpiel u in rəha nətuounən nimə,
kən etəmim itəm otahatətə lan,
in otəsaulɨsən.”
7 Kəpiel u in nat keike kəm itəmat itəm nakoatahatətə lan.
Məto kəm netəmim itəm kəsotahatətəən lan, kəpiel u in
tahmen-pən e nəghatən u e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə,
“Kəpiel u itəm netəm rəha nilək̇ɨnən nimə kəmotərakin,
məto Uhgɨn təmol tuwa kəpiel itəm in rəha nətuounən nimə,”
8 kən Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Kəpiel u tatol netəmim koatɨləs pɨkən,
kən in kəpiel itəm tatol məmə netəmim kotiet katorin.”
Ilat koatɨləs pɨkən kəpiel u məto-inu koatəht nəwia nəghatən,
kən inu nalpəkauən itəm Uhgɨn təmol olat.

9 Məto Uhgɨn tɨnəmɨtəpun rək̇ɨs itəmat məmə rəhan mɨn,
kən itəmat pris mɨn rəha Kig, kən itəmat netəm asim mɨn
itəm Uhgɨn tatərəmərə etəmat, kən itəmat noanol mɨn kit rəha
Uhgɨn. In təmol itəmat nəhlan məmə nək̇otɨtun nən-iarəpən
nənwiwiən itəm tatɨləs-ipər in o rəhan nəwɨrən ne natɨmnat
itəm in təmol. In təmaun-in rək̇ɨs itəmat məmə onək̇otiet e
napinəpən məmə nakotuwɨn e nəhag-əhagən wɨr rəhan.

10 Aupən ik̇ɨn, itəmat netəm əpnapɨn mɨn əm, məto roiu,
itəmat noanol mɨn rəha Uhgɨn. Aupən ik̇ɨn, nəməsotɨtunən
nasək̇itunən rəha Uhgɨn, məto roiu, nək̇otɨtun nasək̇itunən
rəha Uhgɨn.

11 Iolɨk mɨn itəm iakolkeike pɨk itəmat, nɨkitəmat otək̇əike
matəht məmə nətueintən u sənəmə imətat ətuatɨp ik̇ɨn. Kitat
kotahmen e iapɨspɨs mɨn ne iaihluə mɨn ik̇ɨn-u. Tol nəhlan,
iatən əskasɨk kəm itəmat məmə nakotətul isəu o nolən rat
mɨn itəm nətəlɨgən rəhatəmat tolkeike. Nətəlɨgən mɨn əh, ilat
tɨk̇ɨmɨr mɨn rəhatəmat kən koatəluagɨn e nɨkitəmat.

12 Nian rafin kitat kotatɨg ilugɨn e netəmim itəm rəhalat na-
hatətəən tɨk̇ə. Kən nəmegəhən rəhatəmat in otək̇əike mətuatɨp
wɨr agɨn məmə nat əpnapɨn ilat okoatətu-pɨnə nəghatən rat
etəmat, məto okotəplan nolən wɨr mɨn rəhatəmat, kən ilat
okotos-ipən nɨsiaiiən kəm Uhgɨn e nian in otuwa mɨn makil
netəmim lan.

Nɨsiaiiən netəm-iasol

13 Kitat netəmim rəha Iərəmərə, kən kotolkeike məmə
okotɨsiai-in nərgɨn. Tol nəhlan, nək̇otol nəwia netəm-iasol
mɨn rafin itəm netəmim koatɨləs-ipər ilat məmə okotərəmərə,
tahmen e kig, itəm in etəm-iasol agɨn,

2:6: Aes 28:16; Efes 2:20 **2:7:** Sam 118:22 **2:8:** Aes 8:14 **2:9:** Dut 7:6; 14:2; Aes 9:2; Wək 26:18; Efes 5:8 **2:11:** Kal 5:17,24 **2:12:** Mat 5:16 **2:13:** Taet 3:1

14 o tahmen e rəhan netəm-iasol min itəm tətahl-iarəp ilat
o nolən rəhan wək. Ilat okotuwin motələhəu nalpinən kəm
netəmim itəm koatətgəhl lou rəhalat, kən moatənwiwi netəm
koatol nolən təwir.
15 Nəkoatol nəhlan məto-inu Uhgin tolkeike məmə
rəhatəmat nolən wir min okotən-iəhau nəghatən alməl min
rəha netəm min u rəhalat nitunən tikə.
16 Itəmat sənəmə slef min rəha təfagə rat min, məto-inu
Uhgin təmikis rəkis itəmat. Tol nəhlan, otətəu-pən nolən rəha
suah kit nəhlan. Məto sotənən məmə, "Uhgin təmikis rəkis
io, kən tol nəhlan, ekitun nolən nat naka itəm iakolkeike, nat
əpnapin in təfagə rat." Kəp. Itəmat slef min rəha Uhgin, kən tol
nəhlan, otətəu-pən nolən min itəm kotətuatip.
17 Otos-ipən nisiaiiən itəm tətuatip kəm netəmim rafin.
Otolkeike iəfak min, inu netəmim min rəha Uhgin, kən
onəkotəgin motisiai-in Uhgin, kən otisiai-in kig.
18 Itəmat slef min, onəkotəkəike motol nəwia rəhatəmat
etəm-iasol min, kən motos-ipən nisiaiiən kəm ilat. Nəkotol
nəhlan kəm ilat rafin, netəm koatol timətig kən motəwir kəm
itəmat, ne netəm min u koatol nolən əskasik min kəm itəmat.
19 Okəm-naka nəkoatol əm nat ətuatip min əm, məto
rəhatəmat netəm-iasol min koatol tərat kəm itəmat kən
nakoatəto tərat lan. Niki Uhgin otagien otəmat okəmə
nakoatos əm nian iəkis min əh kotuwa katimis əm e nikitəmat
məto-inu nakotasipən əm o Uhgin.
20 Məto kəsənən məmə itəmat netəm wir okəmə nəkoatol
nolən rat kit, kən netəm-iasol koatoh itəmat ron, kən
nəsotaiuən motagim. Nalpinən u, in rəhatəmat atip əm.
Məto, Uhgin nikin tətagien otəmat okəmə nakoatos nahməən
məto-inu nəkoatol nat təwir əm, kən nəsotaiuən motagim.
21 Uhgin təmaun-in itəmat məmə nakoatos nahməən məto-
inu Kristo təmos nahməən otəmat. In təmaupən məgətun
nolən ətuatip əh məmə itəmat nəkoatətəu-pən əm nəme nelkin.
22 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"In təməsolən təfagə rat kit,
kən in təməsənən nəghatən eiueiuə min nian kit ne."
23 Nian netəmim kəmotəghat rat lan, məto in təməsəhaiən ilat.
Nian in təmətо nahməən e nipətin, məto in təməsənən məmə in
otalpin nitai nəratən. Məto in təmələhəu-pən natimnat rafin e
nelmi Uhgin itəm nian rafin rəhan nakilən in tətuatip əm.
24 Nian Iesu təməkul e nig kəluau, kən təmos nalpinən rəha
təfagə rat min rafin rəhatat e nipətin. In təmimis məmə təfagə
rat min okotimis e nəmegəhən rəhatat, kən kitat okotəmegəh

2:15: 1 Pita 3:16 **2:17:** Rom 12:10 **2:18:** Efes 6:5 **2:20:** 1 Pita 3:14,17 **2:21:** Mat 16:24; Jon 13:15 **2:22:** Aes 53:9; Jon 8:46; 2 Kor 5:21; 1 Jon 3:5 **2:23:** Aes 53:7; 1 Pita 3:9

məmə okotətəu-pən suatip rəha nətuatipən. Təmosmegəh kitat
e nahmməən rəha nimməgəm e nipətin.
25 Aupən, itəmat nəkotahmen e sipsip min itəm kəmotəlue.
Məto roiu, nəmotəuhlin itəmat motuwa o Etəm Tatehm Wir
Sipsip, inu Etəm Tatehm nəmegəhən rəhatəmat.

3

Nolən təwir rəha iərman ne pətan itəm kəmioal marit

1 Kən e nolən kitiəh əm rəha nisiaiian Iərəmərə, itəmat nipitan
nəkotəkəike kol nəwia iaguihl min rəhatəmat məto-inu o nat
u. Okəmə ilat kəsotahatətəən e nəghatən rəha Uhgin, kən
rəhatəmat nolən wir min əm okotiuw-pən rəhalat nətəligən
kəm Uhgin. Nolən wir min rəhatəmat kotahmen, motaprəkis-
in məmə onakoatəghat kəm ilat.
2 Nian ilat koatəplan məmə nolən rəhatəmat in tətuatip wir,
kən koatəplan nisiaiian e nəmegəhən rəhatəmat, inu tahmen
əm məmə otiuw-pa ilat kotuwa o Uhgin.
3 Pəs malə-malə rəhatəmat in sənəmə rəha nipətitəmat, tahmen
e nolən rəha nəlisən noanutəm, o nuwinən e natimnat kəmol
e iaen u kol tatipit-ipit,* o nuwinən e napən wir min.
4 Məto otol malə-malə e nikitəmat itəm nəwirən rəhan okol
təsikəən, inu nolən əpou, ne nolən mətig nəməlinuən əh-ikin.
Ilat nolən keike e niganəmti Uhgin.
5 Inu nolən rəha nipitan iəfak min aupən itəm kəmotələhəu-
pən əskasik rəhalat nətəligən e Uhgin. Ilat kəmotol nəwia
iaguihl min rəhalat, kən e nolən əh, kəmoatol malə-malə e
nikilat,
6 tahmen e Sera itəm təmol nəwia Epraham, kən mətaun-in
məmə in rəhan etəm-iasol. Kən itəmat nenəti Sera okəmə
itəmat nəkoatol nolən min itəm kotətuatip, kən məsotəginən.
7 Kən itəmat nəman itəm nəmotol marit, e nolən əh inəh rəha
nisiaiian Iərəmərə, nəkotəkəike motos nenatigən o nehm wirən
rəhatəmat nipitaguihl min e nəmegəhən rəhatəmat məto-inu,
ilat kəsotosən nəsanənən tahmen etəmat. Kən motisiai-in ilat
e rəhatəmat nolən min məto-inu ilat min okotos min nat wir
u, nəmegəhən lilin. Otol nəhlan məmə nat kit otəsahtosig-inən
rəhatəmat nəfakən.

Iəfak min rafin

8 Namnun nəghatən əh. Itəmat rafin nəkotəkəike kol nolən
min u: otos nətəligən kitiəh, otasəkitun itəmat min, otolkeike
itəmat min, otol nikitəmat timətig otəmat min, otos-iəhau
rəhatəmat nətəligən.

2:24: Aes 53:5-6; Rom 6:11 **2:25:** Esik 34:5-6; Mat 9:36; Jon 10:14; Hip 13:20-21

3:1: Efes 5:22 * **3:3:** Nat kətoanin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, o iaring, o rig, o noanat katəlis nelmitəm lan. **3:3:** 1 Tim 2:9 **3:6:** Jen 18:12 **3:7:** Efes 5:25

9 Okəmə netəmim koatol tərat kəm itəmat, məto
nəkəsotalpɨnən nɨtai nəratən. Okəmə netəmim koatəghat
rat kəm itəmat, məto nəkəsotalpɨnən. Məto otəfak motən-ipən
kəm Uhgɨn məmə in otol təwɨr kəm ilat. Otol nəhlan məto-
inu Uhgɨn təmaun-in itəmat məmə onəkotol nolən əh, pəs
onəkotos nəwɨrən rəhan.
10 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Etəmim itəm tolkeike nəmegəhən təwɨr,
kən molkeike məmə otatəto təwɨr e nian rafin,
in otəkəike məsənən nəghatən rat mɨn,
kən in otəkəike məsənən neiuəən.
11 In otəkəike məuhlin in, miet rəkɨs e nolən rat mɨn,
kən mol əm natɨmnat mɨn itəm kotəwɨr.
In otəkəike malkut pɨk məmə otatɨg ilat netəmim rafin e
nəmə̈linuən.
12 In otəkəike mol nəhlan meto-inu Iərəmərə tatehm wɨr
netəmim itəm kotətuatɨp,
kən matətəlɨg-in wɨr rəhalat nəfakən,
məto tatol tɨkɨmɨr ilat netəm koatol təfagə rat.”
13 ?Okəmə nakotalkut pɨk o nolən natɨmnat mɨn itəm kotəwɨr,
pah otol nəratən kəm itəmat?
14 Məto okəmə nɨpahrienən nakoatəto nahməən o nolən
ətuatɨp rəhatəmat, kən nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien.
Sotəginən nəratən itəm netəmim kotɨtun nolən kəm itəmat,
kən pəs nɨkitəmat təsəht pɨkən.
15 Məto e nɨkitəmat, otɨsiai-in Kristo məmə in Iərəmərə. Otətul
matɨp e nian rafin o nuhalpɨnən nəghatən rəha etəmim
pah itəm tatətapəh-in otəmat məmə tahro nakoatələhəu-pən
əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən e Iesu. Məto otəghat mətɨg kəm ilat
e nɨsiaiiən.
16 Kən nian rafin nəkotəkəike kɨtun e nətəlɨgən rəhatəmat
məmə rəhatəmat nolən in tətuatɨp əm. Kən okəmə netəmim
kotəghat rat e nolən wɨr mɨn rəhatəmat məto-inu itəmat rəha
Kristo, ilat okotaulɨs e nəghatən rat mɨn rəhalat.
17 Okəmə in nalpəkauən rəha Uhgɨn məmə nakoatos
nahməən o nolən wɨr mɨn rəhatəmat, nat u in nat təwɨr
taprəkɨs-in məmə nakoatos nahməən o nolən rat mɨn
rəhatəmat.
18 Tol nəhlan məto-inu, Kristo təmɨmɨs o təfagə rat mɨn,
təmɨmɨs nian kitiəh əm tɨnahmen, okol təsɨmɨs mɨnən nian kit.
In etəm tətuatɨp agɨn, məto təmɨmɨs o netəm kəsotətuatɨpən
məmə otos itəmat muwɨn kəm Uhgɨn. Kəmotohamnu in
kən nɨpətɨn tɨmɨs, məto Uhgɨn təmol məmə in təmegəh mɨn e
nɨmɨsən, e nəmegəhən kit itəm rəha nego e neai.

3:12: Sam 34:12-16 **3:14:** Aes 8:12-13; Mat 5:10; 1 Pita 2:20; 4:14 **3:16:** 1 Pita 2:12

19 Kən e nəmegəhən əh, təmuwɨn mən-iarəp nəghatən rəha
Uhgɨn kəm narmɨ netəm kəmotɨmɨs itəm kotatɨg e kalapus,
20 ilat u kəmoatəht nəwia Uhgɨn aupən aupən agɨn nian
Uhgɨn təmatos rəhan nətəlɨgən əfəməh matəsahgin ilat e
nian suah u Noah təmatilək̇ɨn nego. Netəmim eit əm, itəm
kəmotatɨg e nego, Uhgɨn təmosmegəh ilat e nian kəmotaiu
motuwɨn motiet-pən e nəhau asol.
21 Kən nəhau əh, in narmɨ nolən baptais itəm tatosmegəh
itəmat mɨn roiu. Nolən baptais u, nɨpətɨn sənəmə tətafəl rəkɨs
nəmɨt e nɨpətɨ etəmim, məto in tahmen məmə nakotətapəh
o Uhgɨn məmə in otos-ipa kəm itəmat nɨtunən məmə rəhatat
təfagə rat mɨn kəmotɨkə. Kən nəsanənən asol itəm Uhgɨn təmol
Iesu Kristo təmegəh mɨn e nɨmɨsən lan, in nəsanənən itəm
tatosmegəh itəmat e nolən baptais.
22 Kən Iesu Kristo tɨnuwɨn rəkɨs əpəh e nego e neai, kən
mətatɨg e nɨkalɨ Uhgɨn matɨp, ikɨn rəha nɨsiaiiən, ne nəsanənən,
ne nepətən. Kən Uhgɨn təmol məmə nagelo mɨn, ne natɨmnat
rafin itəm koatos nepətən ne nəsanənən, ilat rafin kotatɨg
ahgin nərəmərəən rəha Iesu.

4

Suatɨp rəha nolən nəwia Uhgɨn

1 O natɨmnat mɨn əh, itəmat mɨn onəkotəkəike motos
nətəlɨgən rəha Kristo kən moatətul matɨp o nətoən nahməən
e nɨpətɨtəmat, məto-inu in təməto nahməən asol e nɨpətɨn.
Nəkoatol nəhlan məto-inu okəmə itəmat nɨnotəto tərat e
nɨpətɨtəmat, nat əpnapɨn nəkoatol nolən təwɨr mɨn, kən
tatəgətun məmə nɨnotapəs nolən rəha təfagə rat.
2 Tol nəhlan, nian itəmat nəkotatɨg e nətueintən u, nəsotətəu-
pənən suatɨp rəha nolən natɨmnat rat mɨn itəm tətatɨg e
rəhatəmat nətəlɨgən, məto onəkotətəu-pən suatɨp rəha nolən
nəwia Uhgɨn.
3 Nəmotərəkɨn rəkɨs nian tepət o nətəu-pənən nolən mɨn rəha
netəm mɨn u kəsotənən nɨpahrienən e Uhgɨn. Aupən, itəmat
nəmoatit əpnapɨn nɨpɨtan; kən nətəlɨgən rəhatəmat təmatuwɨn
o natɨmnat rat mɨn; kən nəmoatapɨs; kən nəmoatol lafet rəha
nɨtəpən nɨpɨtan; kən nəmotənɨm alikol kapɨs motalməl; kən
nəmoatəfak kəm narmɨ nat mɨn itəm in nolən tərat agɨn.
4 Netəm əh itəm kəsotənən nɨpahrienən e Uhgɨn, narmɨlat
təmiwɨg məto-inu itəmat nəmotapəs nətəu-pənən ilat motuwɨn
kamnɨm e naruəh rəha təfagə rat rəhalat, kən ilat koatən rat
pɨk itəmat ron.
5 Məto ilat okotəkəike motən-iarəp natɨmnat mɨn rafin e
nəmegəhən rəhalat kəm Uhgɨn itəm in tatətul matɨp məmə

3:20: Jen 6—7 **4:1:** Rom 6:2,7 **4:3:** Efes 2:2-3

otakil muəh mələhəu nəghatən rəha nalpinən rəha netəm
kəmotimis, ne netəm koatəmegəh.
6 Tol nəhlan, netəm min u itəm kəmotimis rəkis, ilat
kəmotəto namnusən təwir* məmə nat əpnapin kəmotos
nalpinən e nipətilat motimis, məto Uhgin titun nolən ilat
okotəmegəh min e narmin, tahmen lan.
7 Kitat koatuwa iuəhkir e nian rəha namnun natimnat
rafin. Tol nəhlan, otol rəhatəmat nətəligən tətaiir o nitun
wirən natimnat, kən motehm wir rəhatəmat nətəligən məmə
nəkotitun nəghatən kəm Uhgin e nəfakən itəm təsanən.
8 Kən nat keike in ilis taprəkis-in natimnat rafin məmə,
nakotolkeike itəmat min e nikitəmat rafin məto-inu, e nian
nəkotol nəhlan, kən nian rafin, nəkoatətul matip o naluinən
nolən rat min rəhatəmat.
9 Kən nəkotəkəike motit itəmat min motuwin e latuənu min
rəhatəmat məmə nakotagwən itəmat min, kən motəgətun ikin
netəmim okotapil ikin. Kən əsotənən nikalin məmə nikitəmat
təsagienən ron.
10 Uhgin təmos-ipinə nəsanənən pisin pisin min kəm itəmat
kitiəh kitiəh. Təwir məmə nəkotol wək e nəsanənən min əh
moatasitu etəmat min. Kən otol wək əh e nolən rəha iolwək
min itəm koatol wək ətuatip rəha Uhgin nian rafin. Onəkotoor
nəwirən rəhan e suatip pisin pisin min itəm in tatos-ipinə.
11 Okəmə Uhgin təmos-ipən kəm suah kit nəsanənən rəha
nən-iarəpən, kən təwir məmə in otən-iarəp tahmen əm məmə
rəhan nəghatən in rəha Uhgin. Okəmə Uhgin təmos-ipən
kəm suah kit nəsanənən rəha nasituən, kən təwir məmə in
otasitu e netəmim e nəsanənən itəm Uhgin təmos-ipən məmə,
e natimnat rafin, netəmim okotənwiwi Uhgin o nat itəm
Iesu Kristo təmol. Pəs kitat koatən-iarəp rəhan nəwirən ne
nəsanənən tatuwin matuwin namnun tikə. Əwəh.

Iəfak min okotos nahməən e nipətilat

12 Io min neen itəm iakolkeike pik itəmat, ekitun məmə
roiu nəratən əskasik tatiləs pikən itəmat tahmen e nigəm,
kən nakoatəto nahməən asol lan. Məto təsəwirən məmə
narmitəmat otiwig pik o nəratən min əh. Nəratən min əh
koatuwa o netəmim tepət, sənəmə itəmat əm.
13 Məto təwir məmə nikitəmat otətagien əm məto-inu
nakoatəto nahməən tahmen-pən əm e Kristo. Kən okəmə
nəkoatol nəhlan, kən nikitəmat otagien pik agin nian in otol əp
rəhan nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəhan.

4:5: Wək 10:42 * **4:6:** Kəm-naka nəghatən u, "Netəm min u itəm kəmotimis rəkis," tatəghat-in netəmim itəm kəmotahatə e Kristo, kən uarisig lan kəmotimis. O kəm-naka tatəghat-in netəmim itəm kəmotimis e nian rəha suah u Noah (əplan-tu 3:19). **4:7:** Rom 13:11-12 **4:8:** 1 Pita 1:22 **4:11:** Rom 12:6-8 **4:13:** Wək 5:41; Jem 1:2; 1 Pita 1:6-7

14 Okəmə netəmim koatən rat itəmat o nərgɨ Kristo, kən
onəkotatɨg e nəwɨrən pahrien, məto-inu Narmɨn Rəha Uhgɨn
itəm təsanən məhag-əhag mətatɨg otəmat.
15 Tərat məmə itəmat kit otol nolən rəha nohamnuən itəm,
o nakləhən, o nətgəhlən lou, o təfagə rat əkəku kit tahmen e
nəghat tɨpɨkən. Okəmə in tatos nalpɨnən matəto nahməən ron,
kən tətuatɨp əm.
16 Məto okəmə itəmat nakoatos nahməən məto-inu itəmat
Kristin mɨn, sotaulɨsən ron, məto nəkotəkəike motənwiwi
Uhgɨn məmə nakoatos nərgɨn u Kristin.
17 Tol nəhlan məto-inu nian rəha nakilən netəmim rəha
Uhgɨn tɨnətuoun. !Kən okəmə nakilən əh tɨnətuoun e netəmim
rəha Uhgɨn, kən awe o netəm mɨn u itəm koatəht namnusən
təwɨr rəha Uhgɨn!
18 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Okəmə in tiəkɨs o netəm kotətuatɨp məmə Uhgɨn otosmegəh
ilat,
?Kən tahro o netəm kotəruru Uhgɨn moatol təfagə rat?”
19 Kən tol nəhlan, netəmim itəm koatəto nahməən məto-
inu in nətəlɨgən rəha Uhgɨn, təwɨr məmə ilat okotələhəu-pən
nəmegəhən rəhalat e nelmɨ Uhgɨn itəm təmol neai ne nɨməptən
ne natɨmnat rafin, kən nian rafin in tatol rəhan nəghatən. Kən
təwɨr məmə ilat okoatəkəike katətəu-pən mɨn əm suatɨp rəha
nolən təwɨr.

5

Nəghatən tatuwɨn kəm elta mɨn ne netəm aluə

1 Kən roiu, iakolkeike məmə ekəghat məsɨn kəm itəmat elta
mɨn rəha nɨməfak. Io elta kit ekahmen etəmat, kən io atɨp
eməplan nahməən rəha Kristo, kən Uhgɨn otos-ipa kəm kitat
rəhan məsɨn nəhag-əhagən asol rəha nepətən ne nəsanənən
rəhan, itəm in otol əp.
2 Inu rəhak nəghatən kəm itəmat məmə, otol wək rəha
nehm wɨrən netəmim rəha Uhgɨn itəm koatatɨg e nelmɨtəmat,
tahmen e etəm rəha sipsip itəm tatehm wɨr rəhan sipsip
mɨn. Kən otol e nɨkin agien məto-inu nakotolkeike məmə
onəkotol. Inu nətəlɨgən itəm Uhgɨn tolkeike. Məto təsəwɨrən
məmə nəkotol e nɨkitəmat təsagienən məmə nəkotol. Kən
sotolən məto-inu nɨkitəmat təht məmə onəkotos pɨk məni lan.
Məto otol əm məto-inu nɨkitəmat tətagien məmə onəkotasitu.
3 Kən təsəwɨrən məmə itəmat nakotuwa motahmen e etəm-
iasol itəm tatol təskasɨk kəm rəhan iolwək mɨn, məto itəmat
onəkotol nolən itəm in tətuatɨp məwɨr məmə iəfak mɨn kotɨtun
nəplanən kən motətəu-pən nolən rəhatəmat.

4:14: 1 Pita 2:20 **4:18:** Prov 11:31 **5:1:** Rom 8:17-18; 2 Kor 1:5-7; Efes 3:13; Fil 1:29 **5:2:** Jon 21:15-17; Wək 20:28 **5:3:** 2 Kor 1:24; Fil 3:17; Taet 2:7

4 Etəm-iasol rəha netəm koatehm sipsip min otiet-arəpa min,
kən e nian əh, in otos-ipinə nətouən wir rəha nisiaiian kəm
itəmat itəm okol rəhan nəwirən təsikəən.
5 Kən e nolən kitiəh əm, itəmat netəm aluə, otisiai-in motol
nəwia elta min rəha niməfak. Kən itəmat rafin agin onəkotos-
iəhau rəhatəmat nətəligən teiuaiu moatisiai-in itəmat min
rafin. Otol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Uhgin təsagienən mətahtosig-in netəm kotausit,
məto tətawte-in rəhan nəwirən kəm netəm koatos-iəhau atip
ilat."
6 Kən tol nəhlan, otos-iəhau atip itəmat motatig ahgin nelmi
Uhgin əsanən, məmə in otiləs-ipər itəmat e nian ətuatip rəhan.
7 Kən otos rafin rəhatəmat katipa əfigəm min ka kələhəu-pən
kəm Uhgin məto-inu, in tolkeike itəmat matehm wir itəmat.
8 Otaiir moatehm wir məto-inu, rəhatəmat tikimir Setan in
tahmen-pən e laion kit itəm tatilik-ilik mətaiu anion mətagət
mategəs-in suah kit məmə otun. 9 Otətul əskasik e nahatətəən
rəhatəmat nian Setan tatuwa otəmat, məto-inu itəmat iəfak
min neen əpəh ikin min rafin e nətueintən, koatuwin əm e
nahməən kitiəh əm.
10 Məto uarisig lan nəmotəto rəkis nahməən e nian
əkuəkir əm, kən Uhgin otol nakotəto təwir min e rəhatəmat
nəmegəhən, kən mol nakotəsanən e rəhatəmat nahatətəən,
motətul əskasik, kən nat kit otəsiuw rəkisən itəmat. Nəwirən
min rafin tatisi-pən əm o Uhgin, kən in təmaun-in itəmat
nakotuwa e Kristo məmə nakotuwin e nəhag-əhagən asol
rəha nəwirən rəhan, ne rəhan nəsanənən itəm tətatig lilin.
11 Pəs koatən-iarəp nəsanənən rəha nərəmərəən rəhan,
tatuwin matuwin namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən

12 Saelas* itimlau min, təmasitu o naoa u, kən ekatehm
məmə in piak etəm təwir, kən rəhak nipahrienən tətatig lan.
Iatəte naoa əkuəkir u kəm itəmat məmə ekiləs-ipər rəhatəmat
nətəligən, kən iatən-iarəp məmə natimnat itəm eməte rəkis,
koatəghat-in nəwirən pahrien rəha Uhgin. Otətul əskasik lan.
13 Piatəmat min ne winitəmat min e niməfak u ikin-u Rom
koatən təwir kəm itəmat.† Uhgin təmitəpun itəmat min ilat.
Kən nətik u Mak, in min tatən təwir kəm itəmat.

5:5: Prov 3:34; Efes 5:21; Jem 4:6 **5:6:** Mat 23:12; Luk 14:11; Jem 4:10 **5:7:** Mat 6:25-30 **5:8:** 1 Tes 5:6 **5:9:** Efes 6:10-18; Jem 4:7 **5:9:** Efes 6:11-13; Jem 4:7 * **5:12:** Nəghatən Kris tatən nərgin u məmə, "Silfanus" itəm in nərgin əkuəkir u "Saelas." **5:12:** Wək 12:2,25; 13:13; 15:22,30 † **5:13:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Pətan itəm tətatig Papilon," məto nipətin məmə "niməfak əpəh Rom." E nian rəha Oltesteman, Papilon in taon asol kit itəm nepətən ne nəsanənən rafin rəha nətueintən tətatig lan, kən netəmim ikin koatol tikimir kəm netəmim min rəha Uhgin. Kən tahmen-pən əm e nian rəha Jemes, Rom tatərəmərə e latuənu min rafin matetəhau netəm koatəfak kəm Uhgin. **5:13:** Wək 12:2; 2 Tim 4:11

14 Otən təwɨr kəm itəmat mɨn tahmen məmə itəmat kitiəh əm
e Kristo.
Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəməlinuən kəm itəmat rafin u
netəmim rəha Kristo.

2 Pita
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pita təmətə
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Pita

?Pah təmətə naoa u? Pita təmətə naoa u.

?Təmətə tatuwɨn kəm pah? Təmətə tatuwɨn kəm netəmim rəha niməfak.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətə? Pita tɨtun məmə otəsuwəhən tɨmɨs, kən molkeike məmə otos-ipən rəhan namnun nəghatən kəm niməfak.

?Təmətə naoa u o naka? Tolkeike məmə otəhgaiir kən məgətun netəmim rəha niməfak məmə iəgətun eiuə mɨn okotuwa ilugɨn elat. Məto niməfak otəkəike matətul əskasɨk matətəu-pən əm nəgətunən itəm tətuatɨp. Kən molkeike məmə nahatətəən rəhalat e Iesu otəkəike muwa məskasɨk, kən nɨtunən rəhalat o Iesu otəkəike məwiə.

Pita təmən təwɨr kəm ilat
(Jut 4-13)

1 Io Saimon Pita, io slef ne aposol rəha Iesu Kristo. Iatən təwɨr kəm itəmat itəm nəmotos nahatətəən itəm in təwɨr tahmen e rəhatɨmat. Nəmotos nahatətəən əh e nolən ətuatɨp rəha rəhatat Uhgɨn ne Iosmegəh, inu Iesu Kristo.

2 Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən ne nəməlinuən taprəkɨs agɨn kəm itəmat məto-inu nəkotɨtun Uhgɨn, ne Iesu rəhatat Iərəmərə.

Uhgɨn təmaun-in ilat məmə rəhan mɨn netəmim

3 E nəsanənən rəha Uhgɨn, təmos-ipa kəm kitat natɨmnat rafin itəm okotəkəike kos rəha nəmegəhən ne nolən mɨn itəm kotətuatɨp kən Uhgɨn tolkeike. Tatos-ipa e nɨtunən rəhatat ron. In təmaun-in kitat e rəhan atɨp əm nəsanənən ne nəwɨrən.

4 Kən e nəsanənən ne nəwɨrən rəhan, in təmos-ipa rəhan nəniəkɨsən mɨn itəm iahgin kən məwɨr pɨk. Təmos-ipa nəhlan məmə e nəniəkɨsən mɨn əh, nəkotɨtun nuwamən motol kitiəh e nolən rəha Uhgɨn, kən motagɨm rəkɨs e nəratən rəha nətueintən itəm təmɨsɨ-pən e nolkeikeən rat mɨn e nɨki netəmim.

5 Kən tol nəhlan, nəkotəkəike motalkut pɨk məmə nolən rəhatəmat otuwa təwɨr agɨn. Rəhatəmat nahatətəən əh-ikɨn, kən nəkotəkəike motol mɨn nolən mɨn u: otol təwɨr kəm netəmim, kən otos nɨtunən,

6 otehm wɨr rəhatəmat nətəlɨgən ne rəhatəmat nolən mɨn; kən otətul əskasɨk e Uhgɨn nian nəratən tatuwa, kən otos-ipən rəhatəmat nəmegəhən rafin kəm Uhgɨn kən motol nəwian,

---

1:6: Kal 5:22-23

7 kən otolkeike iəfak min, kən otolkeike netəmim rafin.
8 Təwir məmə nəkotol nolən min əh, məto-inu nian nəkotol
motol motol ilat, kən rəhatəmat nitunən e rəhatat Iərəmərə
Iesu Kristo otoe-in noan e nəmegəhən rəhatəmat.
9 Məto okəmə etəmim kit təsolən ilat, kən in tahmen e suah
kit itəm təruru nuag-pənən isəu, o kəm-naka niganəmtin təpis,
kən in təmaluin məmə Uhgin təmafəl rəkis nolən rat min rəhan
aupən.

10 Tol nəhlan piak min ne winik min, nəkotəkəike kalkut
əskasik məmə nəkotol nolən min əh, kən ilat okotəgətun məmə
nipahrienən, Uhgin təmitəpun itəmat, kən maun-in itəmat
məmə rəhan netəmim. Məto-inu okəmə nəkotol natimnat min
əh, kən okol nəsotəmeən nian kit,
11 kən Uhgin nikin otagien məmə oterəh e toa otəmat məmə
nəkotitun nuwinən ikin itəm Iesu Kristo, rəhatat Iərəmərə ne
Iosmegəh, in otərəmərə lilin ikin.

12 Tol nəhlan, nian rafin ekəkəike matən-ipinə natimnat
min u kəm itəmat məmə nikitəmat otəht min, nat əpnapin
nəkotitun ilat, kən motətul tiəkis e nipahrienən itəm nəmotos
rəkis.
13 E nian iakatəmegəh e nətueintən u, nikik təht məmə
tətuatip məmə ekən-iarəp min natimnat min əh məmə
nikitəmat otəht min,
14 məto-inu ekitun məmə otəsuwəhən ekimis, tahmen məmə
rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo təmol əp ətuatip kəm io.
15 Kən ekəkəike malkut pik roiu məmə onəsotaluinən
natimnat min u nian oekimis rəkis.

16 Nian emotən-iarəp kəm itəmat məmə Iesu Kristo otuwa
min e nəsanənən, eməsənən namsu min itəm suah kit təmol
e rəhan əm nətəligən, məto itiməhal eməhaləplan ətuatip e
niganəmtitiməhal məmə rəhan nəsanənən ne nəhag-əhagən in
ilis agin.
17-18 Itimat min Iesu əpəh ilis e nitot rəha Uhgin nian Uhgin
Tata təmos-ipən nisiaiiən kəm in, kən mol in nəhag-əhagən
tasiə miet e nipətin, kən təmətо nəwia Uhgin u Nəhag-əhagən
Asol təmən kəm in məmə, “Inu nətik itəm iakolkeike, nikik
tagien pik ron.” Itiməhal atip eməhaləto nəwian əh təmisi-pən
e nego e neai.

19 Natimnat min əh təmol itimat ekotitun wir məmə
nəghatən rəha ien min aupən in nipahrienən. Kən təwir
məmə itəmat min onəkotəto wir nəghatən əh. In tahmen e lait
kit tətasiə e napinəpən, mətoarus-pən tian, kən fetukai tinər e
nikitəmat.

1:14: Jon 21:18-19; 2 Kor 5:1 **1:16:** Mat 17:1-5 **1:17-18:** Mat 17:5; Mak 9:7; Luk 9:35

20 Kən nat asol e natɨmnat mɨn u, nəkotəkəike motɨtun məmə
nəghatən rəha ien mɨn e Naoa Rəha Uhgɨn, ien kit təməsən
atɨpən nəghatən mɨn əh,*
21 məto-inu nəghatən rəha ien mɨn təsɨsɨ-pənən e nətəlɨgən
rəha netəmim əm, məto netəmim kəmotən-iarəp nəghatən
itəm təmɨsɨ-pən e Uhgɨn nian Narmɨn Rəhan təmek nɨkilat.

2

Iəgətun eiueiuə mɨn

1 Məto ien eiueiuə mɨn əh-ikɨn e nɨki netəm Isrel aupən,
kən e nolən kitɨəh əm, iəgətun eiueiuə mɨn okotuwa mɨn e
nɨkitəmat. E nolən anion, okotən-iarəp nəgətunən eiueiuə
mɨn itəm otərəkɨn rəhatəmat nahatətəən, kən taprəkɨs-in nat
u, ilat okotəuhlin məntaalat o rəhalat Etəm-iasol, nat əpnapɨn
in təmos-nəmtɨn ilat. Kən otəsuwəhən, Uhgɨn otərəkɨn ilat e
nalpɨnən itəm ilat atɨp əm koatiuw-pa.
2 Kən netəmim tepət okotətəu-pən nolən rat mɨn rəhalat itəm
tol naulɨsən. Kən tol nəhlan, netəmim tepət okotən rat suatɨp
rəha nɨpahrienən.
3 Kən məto-inu ilat iaumɨs mɨn o məni, kən okotos rəhatəmat
natɨmnat e nolən eko-eko e noanage mɨn itəm kəmotɨsɨ-pən əm
e nətəlɨgən atɨp əm rəhalat. Nuwəh agɨn, Uhgɨn təmən-iarəp
nalpɨnən rəhalat, kən otəsuwəhən in otərəkɨn ilat.
4 Itəmat nəkotɨtun məmə in otol nalpɨnən əh məto-inu
nəmotəplan nolən rəhan aupən. Nian nagelo mɨn kəmotol
təfagə, Uhgɨn təsaskəlɨm əmən rəhalat nalpɨnən, məto
təmərakin-pən ilat e nɨpəg asol teiuaiu agɨn, ikɨn rəha netəm
kotərat, kən təməlis ilat e sen, kən kotatɨg e napinəpən
mətoarus-pa in otələhəu nəghatən o nalpɨnən rəhalat.
5 Kən Uhgɨn təməsaskəlɨm-əmən nalpɨnən rəha netəmim
aupən itəm kəmoatəht nəwian e nian rəha Noah, məto
təmohamnu ilat e naruəh asol itəm təmaiu. Məto Noah
təmatən-iarəp nəghatən rəha nolən itəm tətuatɨp e nɨganəmtɨ
Uhgɨn, kən Uhgɨn təmosmegəh in, ne rəhan netəmim sepɨn.
6 Kən Uhgɨn təmol nalpɨnən o nəratən rəha netəm Sotom ne
Komora, kən təmaan taon mil əh e nɨgəm, kioal nəmtap lan.
Inu tatəgətun nat naka itəm otol kəm netəm mɨn u itəm koatəht
nəwian.
7 Məto in təmosmegəh Lot. Suah əh in etəm tətuatɨp e
nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən nɨkin tɨtahmə o nolən rat mɨn itəm tol
naulɨsən rəha netəm mɨn əh-ikɨn əh u kəmoatəht nəwia Uhgɨn.

---

* **1:20:** Suatɨp kit mɨn o nəuhlinən nəghatən Kris e 1:20 tol nəhlan: "Kən nat asol e natɨmnat mɨn u, nəkotəkəike motɨtun məmə suah kit tɨkə məmə, in pɨsɨn əm otən nɨpəti nəghatən rəha ien mɨn itəm kəmətə e Naoa Rəha Uhgɨn," **1:21:** 2 Tim 3:16; 1 Pita 1:11-12 **2:1:** Mat 24:11; Jut 4 **2:4:** Jut 6 **2:5:** Jen 6—8; 2 Pita 3:6 **2:6:** Jen 19:24; Jut 7 **2:7:** Jen 19:1-16

8 Kən in təmətatɨg ilat min ilat, kən nian rafin in təməplan
nolən rat mɨn rəhalat, kən matəto nəghatən rat mɨn rəhalat,
kən nian rafin əm, nɨkin itəm tətuatɨp əm, təmahmə pɨk o nolən
rat mɨn rəhalat.
9 Natɨmnat mɨn əh tatəgətun məmə Iərəmərə Uhgɨn tɨtun
nosmegəhən netəmim itəm kotahatətə lan, kən tɨtun nəmki-
rəkɨsən ilat e nəratən itəm kotatɨg lan. Məto netəmim itəm
kəsotətuatɨpən, Uhgɨn tɨtun naskəlɨmən mol nalpɨnən kəm ilat
roiu muwɨn mətoarus nian in otələhəu nəghatən o nalpɨnən
rəha netəmim.
10 Uhgɨn otol nalpɨnən kəm netəm rat rafin, məto in
otol nalpɨnən asol kəm netəmim itəm koatol natɨmnat rəha
naulɨsən itəm nɨpətɨlat tolkeike məmə okotol, kən natɨmnat u
koatol ilat tamkɨmɨk, kən netəm mɨn əh koatapəs nərəmərəən
rafin.
Netəm mɨn əh kotausit məsotəginən nat kit, kən məsotəginən
nən ratən natɨmnat e nego e neai itəm koatəmegəh u ilat ilɨs
pɨk.
11 Nat əpnapɨn nagelo mɨn, itəm ilat kotəsanən kən
nahgilat tepət taprəkɨs-in netəm mɨn əh, məto nagelo mɨn
kəməsotəhaiən natɨmnat ilɨs pɨk əh, məsotətu-pənən nəghatən
kit elat e nɨganəmtɨ Iərəmərə Uhgɨn.
12 Məto netəm mɨn əh koatən rat natɨmnat itəm kəsotɨtun
wɨrən. Ilat kotahmen e nat iarupɨn mɨn, itəm rəhalat nətəlɨgən
tɨkə, məto koatol əm nat itəm nɨpətɨlat tolkeike. Nat iarupɨn
mɨn əh kəmotaiir məmə netəmim okotarupɨn-in ilat moto-
hamnu ilat. Kən Uhgɨn otərəkɨn mɨn netəm rat mɨn əh tahmen
e nat iarupɨn mɨn əh.
13 Uhgɨn otətou ilat e nəratən məto-inu ilat kəmotol nəratən
kəm netəmim.
Kən iəgətun eiueiuə mɨn əh, nɨkilat tagien məmə okotagwən
ne motənɨm pɨk, sənəmə lapɨn əm məto e nərauiəgən. Ilat
kotahmen e napɨnən e nɨməhan, o kotahmen e nɨməgəm
itəm tatol aulɨs itəmat, moatərəkɨn nərgɨ niməfak. Kotuwa
motagwən itəmat min ilat, məto koateiuə-in itəmat, moatol
nolən tərat.
14 Nian rafin rəhalat nətəlɨgən tatuwɨn o nakləh-inən nɨpɨtan
itəm rəhalat nətəlɨgən tɨmətɨg əm, kən nian rafin koatol
təfagə rat məsotapəsən. Koatiuw rəkɨs netəmim itəm rəhalat
nətəlɨgən tətaliwək-aliwək, koatuwɨn e nolən rat rəhalat. Ilat
koatəgətun atɨp ilat e nolən rəha naumɨsən. Uhgɨn təmən rəkɨs
nalpɨnən rəhalat.
15 Ilat kəmotapəs suatɨp itəm tətuatɨp, kən moteko motətəu-
pən suatɨp rəha Palam nətɨ Peor, itəm təmolkeike pɨk nosən
məni e nolən tərat.

2:10: Jut 7-8,16 **2:11:** Jut 9 **2:12:** Jut 10 **2:15:** Nam 22:7; Jut 11; Nol Əpən 2:14

16 Məto togki kit təməhai o rəhan nolən tərat min. Kitat
kotitun məmə togki təsəghatən, məto Uhgin təmol məmə togki
tatəghat e niki etəmim məmə otən-iəhau nolən eko-eko rəha
ien u.
17 Iəgətun eiueiuə min əh kotahmen e nəmti nəhau itəm
təmamir, o kotahmen e nimal napuə itəm nimətag asol
təməmki-rəkis, kən nuhuən tikə lan, məto-inu nəgətunən
rəhalat kotərat. Uhgin təmələhəu kalin napinəpən asol məmə
rəhalat.
18 Ilat koatəghat ausit e nəghatən itəm nipətin tikə.
Koatəghat e nəghatən min rəha nolən min itəm nipəti netəmim
kotolkeike, kən moatiuw-pa netəmim kotuwa e nəratən itəm
kəmotiet wi əm lan.
19 Koatən-iəkis məmə netəmim kotitun nətəu-pənən
natimnat itəm ilat kotolkeike, lou kit tikə lan. Məto ilat atip
slef min rəha nolkeikeən rat min rəhalat, məto-inu suah kit in
slef rəha nat naka itəm tatərəmərə lan.
20 Məto okəmə kotagim rəkis e nəratən rəha nətueintən nian
kotitun Iərəmərə ne Iosmegəh rəhatat Iesu Kristo, kən uarisig
lan kotitəlig e nolən rəha təfagə rat, motuwa slef rəhan, ilat
kotatig e nəratən itəm in tərat taprəkis-in itəm in aupən.
21 Okəmə ilat kəmotəruru agin suatip rəha nolən ətuatip, in
təməwir pik olat, taprəkis məmə ilat kinotitun suatip əh kən
uarisig lan kotəuhlin məntaalat o nəghatən rəha Uhgin itəm
kəmos-ipən kəm ilat.
22 Ilat koatol məmə nimaa nəghatən mil u kueia mioal
nipahrienən elat. Katuən məmə, “Kuri kit təmitəlig muwin
matun nat itəm in təmeoa-in rəkis,” ne “Pikəs itəm təmaig
məruən, kən mitəlig min muwin mətaig e nəmit.”

3

Nian rəha Iərəmərə

1 Iolik min, inu rəhak naoa itəm tatol kəiu lan tatimnə otəmat.
Eməte ilau kərən məmə nikitəmat otəht min natimnat min
əh, kən məmə katuəhgaiir itəmat mol nətəligən rəhatəmat
tətuatip.
2 Iakolkeike məmə onəkotətəlig-in min nəghatən min itəm ien
min rəha Uhgin kəmotən aupən, ne nəghatən rəha Iərəmərə
Iosmegəh rəhatat itəm rəhatəmat aposol min kəmotən-iarəp
kəm itəmat.
3 Nat kit itəm nakotaupən motitun məmə, e nian Namnun
Nian tatuwa iuəhkir, netəmim neen okotuwa itəm kotətəu-pən
əm nat nipətilat tolkeike məmə okotol, kən ilat okotəghat ausit
motən rat nəghatən rəha Uhgin.

2:16: Nam 22:28-35 **2:17:** Jut 12-13 **2:20:** Mat 12:45 **2:21:** Luk 12:47-48
2:22: Prov 26:11 **3:2:** Jut 17 **3:3:** 1 Tim 4:1; Jut 18

4 Okotən məmə, “?Tahro? ?Təmən-iəkis rəkis məmə otuwa
min, məto in hiə? E nian itəm tipitat min kəmotimis mətoarus-
pa u-roiu, natimnat rafin tahmen-ahmen əm. Kən aupən
aupən agin, nian Uhgin təmol nətueintən mətoarus-pa roiu,
natimnat rafin kotahmen-ahmen əm.”
5 Koatəghat nəhlan, məto ilat kəsotolkeikeən məmə
okotətəlig-in məmə e nəghatən rəhan, Uhgin təmol neai ne
nətueintən. Kən mol nəptən tiet ilugin e nəhau, kən mos
nəhau mol ikin min rafin e nətueintən.
6 Kən təmatig mos min nəhau əh mau-təlimin mərəkin
nəptən aupən ikin lan.
7 Kən nəghatən əh rəha Uhgin tətaskəlim neai ne niməptən
kətuatig roiu, kən ilau okətuatig mətoarus-pa nian in otaan
ilau e nigəm e nian rəha nakilən ne nalpinən rəha netəm
koatəht nəwia Uhgin.
8 Məto io min neen, sotaluinən nat kitiəh u məmə, e nətəligən
rəha Iərəmərə Uhgin, nian kitiəh in tahmen e nup wan-taosan,
kən nup wan-taosan in tahmen e nian kitiəh.
9 Netəmim neen, nikilat təht məmə Uhgin təpou o nol
uəhaiən nəniəkisən rəhan, məto sənəmə tol nəhlan. Rəhan
nətəligən təfəməh otəmat, kən təsolkeikeən məmə in otərəkin
etəmim kit, məto tolkeike məmə netəmim rafin okotəuhlin
məntaalat o nolən rat min rəhalat motitəlig-pən ron.
10 Məto Nian Rəha Iərəmərə otuwa tahmen e etəmim
təmuwa məmə otakləh, otuwa e nian itəm etəmim təruru. E
nian əh, kotəto nərkərikən asol, kən neai otikə. Kən nigəm
otus mərəkin mitgar, ne məwig, ne məhau min, kən nigəm otus
nətueintən ne natimnat rafin kotatig lan, kotikə agin.
11 Kən məto-inu Uhgin otərəkin rafin agin natimnat min
əh e nolən əh, itəmat nəkotəkəike motətəlig-in nolən rəha
nəmegəhən rəhatəmat. Nəkotəkəike motətəu-pən suatip itəm
nəmegəhən rəhatəmat okotətuatip e niganəmti Uhgin, kən
nəmotələhəu kalin məmə rəhan.
12 Nikitəmat otəkəike magien o nian əh itəm tatuwa, kən
motol natimnat itəm okotol nian əh otuwa uəhai əm. E nian
əh, nigəm otus mərəkin neai, kən nəgəpanən otol mitgar, ne
məwig, ne məhau min okotaiəh motikə.
13 Məto Uhgin təmən-iəkis məmə otol neai wi ne nətueintən
wi, ikin rəha netəmim itəm kotətuatip e niganəmtin. Kən
koatəsahgin nat əh o nəniəkisən əh.
14 Tol nəhlan, io min neen. Kən məto-inu nakoatəsahgin
nian əh itəm tatuwa, otalkut əskasik məmə Uhgin otəsehmən
napinən kit e nəmegəhən rəhatəmat, kən təfagə rat kit tikə lan,
kən nəkotatig e nəməlinuən itəmat min.

3:4: Mat 24:48 **3:5:** Jen 1:6-9 **3:6:** Jen 7:11; 2 Pita 2:5 **3:8:** Sam 90:4 **3:9:** Hab 2:3; 1 Tim 2:4 **3:10:** Mat 24:29,35; Luk 12:39; 1 Tes 5:2 **3:13:** Aes 65:17; 66:22; Nol Əpən 21:1,27

15 Nəkotəkəike motos e rəhatəmat nətəlɨgən nat u məmə,
nolən rəha nətəlɨgən əfəməh rəha Iərəmərə otat, tatol məmə in
otosmegəh netəmim neen mɨn. Inu tahmen e nəghatən itəm
pɨətat wɨr Pol təmətə kəm itəmat e nenatɨgən itəm Uhgɨn təmos-
ɨpən kəm in.
16 Tatəghat-in natɨmnat mɨn əh e naoa mɨn rafin rəhan.
E naoa mɨn əh, natɨmnat neen əh-ikɨn itəm tiəkɨs məmə
okotɨtun. Kən netəm kəsotolən skul məsotɨtunən nat, kən
rəhalat nətəlɨgən tətaliwək-aliwək, ilat koatəuhlin nəghatən
mɨn rəha Pol, e nolən kitiəh əm itəm koatəuhlin nəghatən rəha
naoa neen mɨn rəha Uhgɨn. Kən Uhgɨn otərəkɨn ilat ron.

Namnun nəghatən

17 Kən tol nəhlan, io mɨn neen. Məto-inu nəkotɨtun rəkɨs
nat u, otaiir məmə nəghatən alməl rəha netəmim itəm koatəht
nəwia Uhgɨn, okəsotiuw-rəkɨsən itəmat e ikɨn rəhatəmat na-
hatətəən təskasɨk ikɨn, kən nakoatəme e rəhatəmat nahatətəən.
18 Məto otol rəhatəmat nahatətəən təwiə məskasɨk e nɨtunən
rəha Iərəmərə ne Iosmegəh rəhatat Iesu Kristo, kən təwiə mɨn
e nəwɨrən itəm tətawte-ɨn kəm itəmat. !Pəs kotənwiwi in nian
rafin, roiu tatuwɨn matuwɨn namnun tɨkə! Əwəh.

3:15: Rom 2:4 **3:17:** Mak 13:33; 1 Kor 10:12

1 Jon
Naoa itəm Jon təmaupən məte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu. Kən in etəm u itəm Iesu tolkeike pik. In təməte naoa min u: Namnusən Təwir Itəm Jon Təməte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte naoa u tatuwin kəm netəmim rəha niməfak min ikin min rafin. In tolkeike məmə netəmim ikin kitiəh-kitiəh okotafin, kən motahl-ipən naoa u tatuwin e niməfak min ikin pisin pisin min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Netəmim neen kotəmə Iesu Kristo sənəmə in Nəti Uhgin pahrien itəm təmuwa etəmim pahrien kit. Koatən məmə narmin rəha Kristo təmuwa e nipəti suah əh Iesu nian Jon Baptaes təmol baptaes lan. Kən narmin rəha Kristo tiet e nipəti Iesu, uarisig timis e nig kəməluau. Məto nəgətunən əh in neiuəən. Kən moatəgətun məmə nolən rat in tikə. Ilat neen kotəmə təwir əm məmə netəmin okotol əpnapin əm nolən rat məto-inu e rəhalat nəgətunən, nipəti etəmim in nat əpnapin əm. Nərgi nəgətunən min əh, kətaun-in məmə "Nostisisim."

?Təməte naoa u o naka? Təməte naoa u məmə otəgətun min nəghatən itəm tətuatip, kən məmə otən-iarəp neiueiuə minən rəha iəgətun eiuə min. Kən təməgətun məmə nolkeikeən in nat asol. Kən molkeike məmə otasitu, kən mol nahatətəən rəha iəfak min tuwa məskasik kən motitun wir məmə Uhgin təmosmegəh pahrien ilat, kən ilat moatos nəmegəhən lilin.

Nəghatən Megəh

1 Nəghatən rəha nəmegəhən* təmaupən matig e nətuounən nian,† inun, itimat‡ emotəto kən motəplan e niganəmtitimat ətuatip.§ Emotehm, kən motek e nelmitimat ətuatip.* In un, in nəghatən rəha nəmegəhən itəm ekoatəghat-in, moatən-iarəp.
2 Nəmegəhən əh təmiet-arəpa;† emotehm kən moatətul-arəp o nən-iarəpən,‡ kən moatən-ipinə kəm itəmat məmə in nəmegəhən lilin, in təmətatig ilau Tata Uhgin kən təmiet-arəpa otimat.§

---

* **1:1:** Jon 14:6 † **1:1:** Jon 1:1,3 ‡ **1:1:** Naoa u, Aposol Jon in təməte. Kitat kotəruru təməte kəm pah. Nat əpnapin məmə in tatən pik "itimat," məto Jon pisin əm təməte. Tatən itimat, matəghat-in atip in ne aposol min neen. § **1:1:** Luk 24:48; Jon 1:14; 19:35; 2 Pita 1:16; 1 Jon 4:14 * **1:1:** Jon 20:27 † **1:2:** Jon 1:1-4; 11:25; 14:6 ‡ **1:2:** Jon 15:27 § **1:2:** Jon 1:1-4

3 Ekoatən-iarəp kəm itəmat natɨmnat mɨn itəm emotehm kən
motəto rəkɨs, məmə itəmat mɨn onəkotuwa kol kitiəh kitat min
itəmat. Okotuwa kitiəh kitat Tata Uhgɨn ne Nətɨn, Iesu Kristo.*
4 Ekoatəte natɨmnat mɨn u məmə otol nagienən e nɨkitat tər
mərioah.

Okotaliwək e nəhag-əhagən

5 Nəghatən u inu, itɨmat emotəto ron kən ioatən-ipɨnə kəm
itəmat, məmə Uhgɨn in nəhag-əhagən,† kən napinəpən tɨkə agɨn
lan.
6 Okəmə kitat kotəmə kɨnoatol kitiəh kitat min, məto ki-
tat kotaliwək e napinəpən,‡ kən koateiuə, kən məsotatɨgən e
nɨpahrienən.§
7 Məto in tətatɨg e nəhag-əhagən, kən okəmə kotaliwək e
nəhag-əhagən tahmen lan,* kən kitat koatol kitiəh kitat min,
kən kitat okotaruətuəh† ‡ e nolən rat mɨn rafin e nɨta Nətɨn,
Iesu.
8 Okəmə kitat kotəmə sənəmə kitat nol təfagə rat,§ kitat
koateiuə-in atɨp əm kitat mɨn, kən nɨpahrienən tɨkə etat.*
9 Uhgɨn in etəm kɨtun nagɨleən lan, kən rəhan nolən in
tətuatɨp əm.† Tol nəhlan, okəmə kitat kotən-ipən nolən rat mɨn
rəhatat kəm Uhgɨn,‡ kən in otafəl kitat kən maluin rəhatat
nolən rat mɨn, kən maruətuəh rəkɨs in nolən rat mɨn rafin
rəhatat mə okotətuatɨp e nɨganəmtɨn.§
10 Okəmə kitat kotəmə kəsotol agɨn-əhən nolən rat, kən kitat
koatən neiuəən e Uhgɨn, kən rəhan nəghatən təsatɨg agɨn-əhən
e nəmegəhən rəhatat.*

2

Iesu Kristo in etəmim rəha nasituən etat

1 Rəhak nɨsualkələh mɨn,* iatəte natɨmnat mɨn u kəm itəmat,
matən-iəhau itəmat məmə onəsotolən nat tərat. Məto okəmə
suah kit otol nolən rat, rəhatat kit əh-ikɨn etəm tatəghat rəhatat
lan kəm Tata Uhgɨn,† inu Iesu Kristo in Etəm Tətuatɨp.

---

* **1:3:** 1 Kor 1:9 † **1:5:** 1 Tim 6:16 ‡ **1:6:** Jon 3:19-21; 8:12; Efes 5:8; 1 Jon 2:11
§ **1:6:** 1 Jon 2:4; 4:20 * **1:7:** Aes 2:5 † **1:7:** Okəmə kotaruətuəh e nɨganəmtɨ Uhgɨn, okotən-iarəp əm təfagə rat mɨn kəmotol kəsotahmenən e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Məto sənəmə tahmen e naruətuəhən itəm kətaig e nien o nos-irəkɨsən nətuakəmən kit e nɨpətitəm. Kitat okotəkəike motaruətuəh e nɨta Iesu, məmə in otos-irəkɨs nolən rat mɨn rəhatat. Tol nəhlan, kitat kotətuatɨp, motaruətuəh e nɨganəmtɨ Uhgɨn, in təsəplanən nolən rat rəhatat, məto-inu nɨta Iesu təmafəl rəkɨs. ‡ **1:7:** Hip 9:14; Nol Əpən 7:14 § **1:8:** Jer 2:35; Rom 3:9,19; Jem 3:2 * **1:8:** 1 Jon 2:4 † **1:9:** E naluinən nolən rat rəha nol təfagə mɨn, Uhgɨn in tatol e nətuatɨpən, məto-inu nɨmɨsən rəha Iesu in təmətou rəkɨs nolən rat mɨn. Tol nəhlan, tətuatɨp məmə Uhgɨn otaluin nolən rat mɨn rəhatat mətafəl rəkɨs. ‡ **1:9:** Sam 32:3-5; 51:2; Prov 28:13
§ **1:9:** Jer 31:34; Maeka 7:18-20; Hip 10:22 * **1:10:** Jon 5:38 * **2:1:** 1 Tes 2:11
† **2:1:** Rom 8:34; 1 Tim 2:5; Hip 7:25

2 In un, itəm təmol sakrifais atɨp e rəhan nəmegəhən o rəhatat
nolən rat mɨn, kən o nat u, nemə̈ha otəsol mɨnən Uhgɨn.‡§
Kən təmə̈solən o rəhatat pɨsɨn əm nolən rat mɨn, məto rəha
netəmim rafin agɨn-əh e nətueintən.*
3 Kitat okotɨtun əsas məmə kotɨtun Uhgɨn† okəmə kitat koatol
nəwian.‡ §
4 Etəm u tatən mə "Ekɨtun Uhgɨn,"* məto təsolən nəwian, in
ieiuə, kən nɨpahrienən tɨkə lan.†
5-6 Məto etəm un tatol rəhan nəghatən,‡ nolkeikeən rəha
Uhgɨn təmatɨg mɨnɨp wɨr pahrien e nɨkin.§ Etəm u itəm tatən
məmə tatəper-ipən lan,* otəkəike mətəp suatɨp kitiəh əm itəm
Iesu təmɨtəp.† Nolən u tatəgətun əsas‡ məmə kitat koatatɨg
lan.§

Kitat kotəkəike motol nolkeikeən kəm kitat mɨn

7 Nɨkik keike mɨn, io esəteən nəghatən wi kit kəm itəmat
məmə onəkotol, kən məto iatəte in oas* itəm nəmotos rəkɨs e
nətuounən, nian nəmotəto namnusən təwɨr;† nəghatən oas u
in nəghatən nɨnəmotɨtun.
8 Məto e nehmən kit mɨn, nəghatən u itəm iatəte tatɨmnə
otəmat məmə onəkotol, in tatəuhlin məmə nəghatən wi,‡
məto-inu kɨnəplan e suatɨp wi kit e nəmegəhən rəha Iesu ne
rəhatəmat. Məto-inu roiu, napinəpən tɨnatagɨm,§ kənu nəhag-
əhagən pahrien* tɨnatasiə rəkɨs.†
9 Kən etəm u tatən mə in tətatɨg e nəhag-əhagən məto
tatetəhau pian,‡ in tətatɨg əh e napinəpən.§
10 Etəmim u itəm tolkeike pian, in tatətul e nəhag-əhagən,*
kən nat kit tɨkə e nɨkin məmə otapitətəl lan, morin.†

---

‡ **2:2:** Rom 3:25; 1 Jon 4:10 § **2:2:** Iesu in təmol sakrifais atɨp e nəmegəhən rəhan o rəhatat nolən rat mɨn, kən o nat əh, nemə̈ha təsol mɨnən Uhgɨn. Iesu in sakrifais, kən in pris mɨn itəm təmol sakrifais u. Iesu təsətapəhən o Uhgɨn məmə otən məmə kitat kəmə̈sotolən nolən rat kit, məto tətapəh o Uhgɨn məmə otəplan kitat məmə kitat netəm rəhatat nolən rat mɨn kəmotos rəkɨs nalpɨnən. Nemə̈ha rəha Uhgɨn, Kristo in təmos, təmol sakrifais atɨp e rəhan nəmegəhən. Kən nat u, in tɨnahmen. * **2:2:** Jon 3:17 † **2:3:** 1 Jon 4:13; 5:2 ‡ **2:3:** Nolən nəwian un, təsolən kitat kotətuatɨp, məto tatəgətun əm məmə kitat kotɨtun Uhgɨn. § **2:3:** Jon 14:15 * **2:4:** Taet 1:16; 1 Jon 3:6; 4:7,8 † **2:4:** 1 Jon 1:6,8 ‡ **2:5-6:** Jon 14:15 § **2:5-6:** 1 Jon 4:12 * **2:5-6:** Nian tatən məmə suah kit tatəper-ipən e Iesu, nɨpətɨn u məmə in tətatɨg lan məsietən, tatɨsɨ-pən lan, tatətul-pən ron, tatos rafin nəsanənən rəhan ron, tatagɨle lan, tatɨlpɨn ilau min. † **2:5-6:** Mat 11:29 ‡ **2:5-6:** 1 Jon 2:3 § **2:5-6:** Jon 15 * **2:7:** Dut 6:5; Lev 19:18 † **2:7:** 1 Jon 2:24; 3:11,23; 4:21; 2 Jon 5,6 ‡ **2:8:** Jon 13:34 § **2:8:** Rom 13:12 * **2:8:** Jon 1:9 † **2:8:** Efes 5:8; 1 Tes 5:5 ‡ **2:9:** 1 Jon 3:10,15,16; 4:20,21 § **2:9:** 1 Jon 1:5 * **2:10:** 1 Jon 3:14 † **2:10:** Sam 119:165

11 Məto etəmim u itəm tetəhau pian, in tətatig e napinəpən,‡
kən mətan e napinəpən, kən məruru ikin tatuwin-pən ikin,
məto-inu napinəpən tatohamis niganəmtin.§
12 Rəhak nisualkələh min, iatəte naoa u kəm itəmat,
məto-inu Uhgin təmafəl rəkis nolən rat min rəhatəmat o nat u itəm Iesu təmol.
13 Tata min, iatəte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotitun in, itəm təmaupən matig e nətuounən.*
Netəm aluə min, iatəte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotol win† e etəm rat, Setan.
14 Nisualkələh, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inun nəmotitun Tata Uhgin.
Tata min, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotitun in, itəm təmaupən matig e nətuounən.‡
Netəm aluə min, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nakotəsanən,§ kən nəghatən rəha Uhgin tətatig e nikitəmat, kən nəmotol win e etəm rat, Setan.*

Sotolkeikeən natimnat rəha nətueintən

15 Sotolkeikeən nətueintən† o natimnat min rəha nətueintən. Okəmə suah kit tatolkeike nətueintən, kən nolkeikeən rəha Tata Uhgin təsatigən e nikin.‡
16 Məto-inu natimnat rafin e nətueintən u, təsisi-pənən o Tata Uhgin, məto rəha nətueintən əm. Natimnat u rafin rəha nətueintən, ilat u, naumisən o natimnat rəha nipətitəm əm,§ kən naumisən o natimnat itəm tatiuw rəkis niganəmtitəm,* ne nausitən o rəhan nautə min ne nepətən.
17 Kən nətueintən u otəpanikə. Kən naumisən o nautə min otəpanikə. Kən naumisən o nolən min rəha nətueintən itəm koatiuw nətəligən rəha netəmim otəpanotikə.† Məto etəmim itəm tatol nəwia Tata Uhgin,‡ in otətatig lilin.

Tikimir min rəha Kristo kinotuwa rəkis

18 Nisualkələh, kotegu-pən e namnun nian.§ Nəmoatəto məmə tikimir kit rəha Kristo* otuwa.† Kən roiu tikimir min rəha Kristo tepət, kinotuwa rəkis.‡ Tol nəhlan, kitat kotitun məmə inu, kinoategu-pən e namnun nian.
19 Netəm min u, kəmotapəs rəhatat niməfak min§ məto-inun ilat sənəmə rəhatat agin-əh min. Okəmə rəhatat agin-əh min,

---

‡ **2:11:** 1 Jon 1:6 § **2:11:** Jon 11:9; 12:35 * **2:13:** Jon 1:1 † **2:13:** Jon 16:33 ‡ **2:14:** Jon 1:1 § **2:14:** Efes 6:10 * **2:14:** 1 Jon 2:13; Sam 119:9-11; Jon 5:38; Hip 4:12; 1 Jon 1:10 † **2:15:** Rom 12:2 ‡ **2:15:** Jem 4:4 § **2:16:** Jen 3:6; Rom 13:14; Efes 2:3 * **2:16:** Prov 27:20 † **2:17:** Hip 12:27 ‡ **2:17:** Mat 12:50 § **2:18:** Rom 13:11 * **2:18:** Tikimir rəha Kristo in 'antichrist' e Inglis. † **2:18:** 1 Jon 2:22; 4:3; 2 Jon 1:7 ‡ **2:18:** 1 Jon 4:1 § **2:19:** Wək 20:30

kəməsotietən etat. Məto ilat kəmotiet etat, məmə otəgətun
məmə ilat sənəmə rəhatat min.
20 Məto itəmat un, Etəm Tətuatip, in təmətəfiə* kəm itəmat e
Narmin Rəha Uhgin,† kən itəmat rafin nəkotitun nat u.
21 Iatəte nat u kəm itəmat, sənəmə nəkotəruru nipahrienən,
məto itəmat ninotitun rəkis nipahrienən, kən motitun məmə
nipahrienən təsoe-inən neiuəən.‡
22 ?Pah u in ieiuə? Etəmim u itəm tatən məmə Iesu sənəmə
in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa. Etəmim u inu, in
tikimir rəha Kristo. In təsənən nipahrienən e Tata Uhgin ne
Nətin.§
23 Etəm təsənən nipahrienən e Nətin təruru nosən Tata. Etəm
tatən nipahrienən e Nətin, in tatos min Tata Uhgin.*
24 Pəs nat naka nəmotəto e nətuounən, nian nəmotəto nam-
nusən təwir, otatəper-ipən əh etəmat tiəkis. Okəmə nat naka
nəmotəto e nətuounən otatəper-ipən etəmat, kən itəmat on-
akoatəper-ipən e Nətin, ne Tata Uhgin.†
25 Kən nat u inu, nəmegəhən itulin, in təmən-iəkis məmə
otos-ipa kəm kitat.
26 Iatəte nəghatən min u kəm itəmat matən-iarəp netəm min
u itəm okotiuw rəkis itəmat.‡
27 Məto itəmat u, nətəfiəən rəha Narmin Rəha Uhgin itəm
nəmotos e Kristo,§ in tətatig əh e nikitəmat. ?Tol nəhlan, pah
min titun nəgətunən nat wi kit kəm itəmat? Narmin Rəha
Uhgin tatəgətun natimnat rafin kəm itəmat,* kən nətəfiəən əh
rəhan, in nipahrienən, sənəmə neiuəən. Tol nəhlan, otəper-
ipən əskasik lan,† tahmen-pən əm məmə in təməgətun itəmat
məmə nəkotol.
28 Kən roiu əh, nisualkələh, otəper-ipən lan, məmə nian in
otuwa‡ kən kitat kəsotəginən məsotaulis-inən niganəmtin§ e
rəhan nuwamən.
29 Okəmə nəkotitun məmə in tətuatip,* onəkotitun əsas
məmə netəmim rafin itəm koatol nolən ətuatip, ilat u, nenətin
min.†

---

* **2:20:** Netəm Isrel kotətəfiə-pən e rəhn-kapə pris min e oel, moatol kən tatəgətun məmə ilat u, sənəmə netəmim əpnapin əm, məto ilat u, netəmim rəha Uhgin əm, itəm in təmitəpun o nolən wək u. Kən e nolən kitiəh əm, Iesu in tatos-ipa Narmin Rəha Uhgin kəm netəm min un itəm koatən nipahrienən lan, matəgətun məmə Kristo təmitəpun ilat mə rəhan əm. Netəm min u itəm koatos nətəfiəən e Narmin Rəha Uhgin, in tahmen e nəmtətin kit məmə ilat u, rəhan min netəmim. Tatətəfiə-in-pən Narmin Rəha Uhgin elat məmə ilat kotahmen-in nolən wək rəhan.

† **2:20:** 1 Jon 2:27; 2 Kor 1:21-22 ‡ **2:21:** 2 Pita 1:12 § **2:22:** 1 Jon 4:3; 2 Jon 1:7 * **2:23:** Jon 8:19; 14:7; 1 Jon 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9 † **2:24:** Jon 14:23; 15:4; 1 Jon 1:3; 2 Jon 9 ‡ **2:26:** 1 Jon 3:7 § **2:27:** 1 Jon 2:20 * **2:27:** 1 Kor 2:12 † **2:27:** Jon 15:4 ‡ **2:28:** 1 Jon 3:2; Kol 3:4 § **2:28:** Efes 3:12 * **2:29:** 1 Jon 3:7 † **2:29:** Jon 1:13

3

Itəmat u nenəti Uhgin min

1 !Oteplan-tu! !Nolkeikeən itəm tepət mahgoau kəm kitat,* itəm Tata Uhgin təmos-ipa, inun, məmə tətaun-in kitat məmə nenətin min!† Kən nipahrienən məmə kitat əh. Netəmim rəha nətueintən kəsotitunən kitat, məto-inun ilat kotəruru Uhgin.‡
2 Nikik min, kitat nenəti Uhgin min u-roiu. Kitat kəsotitunən məmə okotəhrol nulan motol pisin nian Kristo otitəlig-pa. Məto kitat kotitun məmə nian otitəlig-pa,§ kitat okotahmen lan,* məto-inu e nian əh, okotəplan əsas məmə in tol nəhlan.†
3 Kən etəmim itəm tatagile məmə otahmen e Kristo, in tətaruətuəh rəkis‡ in atip nolən min rəhan,§ məto-inu Kristo in min in tətuatip wir agin.
4 Etəmim itəm tatol nolən rat, in tatətgəhl min lou rəha Uhgin, məto-inu nəghatən u nolən rat, nipətin u, nətgəhlən lou rəha Uhgin.
5 Kən itəmat nəkotitun məmə Kristo təmuwa məmə otos-irəkis rəhatat nolən rat min,* məto-inu nolən rat tikə lan.†
6 Tol nəhlan, okəmə kitat koatəper-ipən lan, tol-pən okol kəsotəkəikeən e nolən rat min. Məto netəm min un itəm koatəkəike əh e nolən rat min, tol-pən kotəruru agin-əh in, məsotəplanən in.‡
7 Nisualkələh, sotətəlig-inən suah kit teiuə-in itəmat o nat u. Etəm tatol nat ətuatip, nipətin u məmə in etəm ətuatip, tahmen əm e Kristo in etəm ətuatip.
8 Məto etəmim itəm tatəkəike əh e nolən rat min, tatəgətun məmə in rəha Setan u, etəm təmatol nolən rat e nətuounən.§ Məto Nəti Uhgin təmuwa o nərəkinən wək min əh rəha Setan.*
9 Netəm min u itəm kəmotaiir wi min motuwa nenəti Uhgin min,† ilat okol kəsotəkəikeən e nolən rat,‡ məto-inu ilat koatos niamitə rəha Uhgin. Kən o nat u, okol ilat kəsotəkəikeən e nolən rat, məto-inu ilat nenəti Uhgin min.§
10 Tol mə, kotitun nənən məmə pah min u nenəti Uhgin,* kənu pah min u nenəti Setan.† Etəmim u itəm təsol ətuatipən, kən in məsolkeikeən pian kit,‡ in sənəmə nəti Uhgin kit.

---

* **3:1:** Jon 3:16 † **3:1:** Jon 1:12 ‡ **3:1:** Jon 15:21; 16:2,3 § **3:2:** Kol 3:4; 1 Jon 2:28 * **3:2:** Rom 8:29; 2 Pita 1:4 † **3:2:** Jon 17:24; 2 Kor 3:18 ‡ **3:3:** Tətaruətuəh, nipətin u, titafəl rəkis. § **3:3:** 2 Kor 7:1; 1 Jon 1:7; 2 Pita 3:13,14 * **3:5:** 1 Jon 3:8 † **3:5:** 2 Kor 5:21 ‡ **3:6:** 1 Jon 3:9; 2:4; 5:18; 3 Jon 1:11 § **3:8:** Jon 8:44 * **3:8:** Hip 2:14 † **3:9:** Jon 1:13 ‡ **3:9:** 1 Jon 5:18 § **3:9:** Nikuti nat tatəwiə noe-in atipən noan. E suatip kitiəh əm, Uhgin tatələhəu-pən rəhan niamitə e suah kit, kən in tatəwiə tahmen e nikuti nat itəm kəməfe e nəmegəhən rəha etəmim un, kən matoe in noan e nolən min rəha Uhgin. Tol nəhlan, netəmim min u itəm kəmotaiir wi min motuwa nenəti Uhgin min, ilat kəsotəkəikeən e nolən rat. * **3:10:** 1 Jon 3:1,2; Jon 1:12 † **3:10:** 1 Jon 3:8 ‡ **3:10:** 1 Jon 2:9; 4:8

Kitat kotəike motolkeike kitat mɨn

11 Nəghatən u inu, nəmotəto e nətuounən e namnusən
təwɨr,§ məmə kitat okotəike motolkeike itat mɨn.*
12 Sotolən tɨkɨrɨ Ken, itəm in etəmim rəha Setan kən to-
hamnu pian.† ?Kən təmohamnu pian o naka? Təmohamnu
məto-inun rəhan nolən mɨn tərat kənu rəha pian, nolən mɨn in
tətuatɨp.‡
13 Piak mɨn, narmɨtəmat təsiwɨg pɨkən okəmə netəmim rəha
nətueintən u koatetəhau itəmat.§
14 Okəmə kitat kotolkeike piatat mɨn, tatəgətun məmə kitat
kɨnotaprəkɨs-in rəkɨs nɨmɨsən, mɨnotegu-pən e nəmegəhən.*
Məto etəm un nolkeikeən tɨkə lan, in tətatɨg əh e nɨmɨsən.†
15 Etəmim un itəm tatetəhau pian‡ in tahmen e etəm tato-
hamnu itəm,§ kən itəmat nəkotɨtun məmə iohamnu itəm, in
təsosən nəmegəhən lilɨn.*
16 O nat u kitat kotɨtun wɨr məmə nolkeikeən in tol nulan,
məto-inun Iesu təmos-ipa rəhan nəmegəhən otat.† Kən e nolən
kitiəh əm, təwɨr mə kitat mɨn kotos-ipən nəmegəhən rəhatat o
piatat mɨn.‡
17 ?Okəmə suah kit rəhan natɨmnat tepət kən pian kit rəhan
nat kit tɨkə, məto in təsasəkitunən pian,§ məsolən nat agɨn lan,
nolkeikeən rəha Uhgɨn otəhrol nulan matɨg e suah u?*
18 Nenətɨk mɨn, pəs kitat kəsotənən nolkeikeən e nohlɨtat əm,
məto okotol əp nolkeikeən pahrien e nolən mɨn rəhatat.†
19-20 Okəmə kotol nəhlan, kən nat əpnapɨn okəmə kotəto-
pən e nɨkitat məmə okotos nalpɨnən, məto kitat okotɨtun
məmə kotatɨg e nɨpahrienən, kən mem məha-məha nɨkitat e
nɨganəmtɨn. Məto-inu Uhgɨn in ilɨs maprəkɨs-in nɨkitat, kən in
tɨtun natɨmnat rafin.
21 Piak mɨn, okəmə kotəto-pən e nɨkitat məmə okəsotosən
nalpɨnən, kitat okəsotagɨnən e nɨganəmtɨ Uhgɨn,‡
22 kən motos natɨmnat rafin ron itəm koatətapəhin-pən,§
məto-inu kitat koatol nəwian* kən moatol nolən itəm in
tolkeike.†
23 Kənu nəghatən u rəhan tatən məmə kotəkəike motahatətə
e Nətɨn,‡ Iesu Kristo,§ kən motolkeike kitat mɨn, tahmen məmə
inu in təmən mihin kəm itat.*

§ **3:11:** 1 Jon 2:7 * **3:11:** Jon 13:34-35; 15:12; 1 Jon 4:7,11,21; 2 Jon 1:5 † **3:12:** Jen 4:8 ‡ **3:12:** Prov 29:10 § **3:13:** Jon 15:18,19; 17:14 * **3:14:** Jon 5:24 † **3:14:** 1 Jon 2:9 ‡ **3:15:** 1 Jon 2:9 § **3:15:** Mat 5:21,22; Jon 8:44 * **3:15:** Kal 5:20,21 † **3:16:** Jon 10:11 ‡ **3:16:** Jon 15:13; 1 Tes 2:8 § **3:17:** Dut 15:7,8; Jem 2:15,16 * **3:17:** 1 Jon 4:20 † **3:18:** Esik 33:31; Rom 12:9 ‡ **3:21:** Efes 3:12; 1 Jon 5:14 § **3:22:** Mat 7:7 * **3:22:** Jon 14:15 † **3:22:** Hip 13:21 ‡ **3:23:** Jon 6:29 § **3:23:** Jon 1:12; 3:18; 20:31 * **3:23:** Jon 13:34

24 Netəm min u itəm koatol nəwian,† ilat koatəper-ipən lan,‡
kən in tatəper-ipən elat. Kən kitat kotitun məmə in tətatig e
nikitat, məto-inun Narmin Rəha Uhgin itəm in təmos-ipa, in
tatəgətun kəm kitat.§

4

Onakakil mehm mətig narmin min

1 Nikik min, okəmə etəmim kit tatən məmə Narmin Rəha Uhgin
tətatig lan, matol in tatən-iarəp rəhan nəghatən, kən təwir pik
məmə onəkotehm wir motakil mətig məmə narmin əh tətatig
lan, in rəha Uhgin pahrien, o sənəmə rəha Uhgin.* Kitat
okotəkəike motəplan wir məto-inun ien eiueiuə min tepət
kinotiet rəkis moatəghat e nətueintən.†
2 O nat u, itəmat onəkotitun əsas məmə in Narmin Rəha
Uhgin itəm tətatig e etəmim kit, inun, Narmin itəm tatən-iarəp
məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, kən in
təmuwa e nipətin,‡ narmin əh in Narmin ətuatip rəha Uhgin.§
3 Məto etəmim kit itəm təsən-iarəpən məmə Iesu in Kristo itəm
Uhgin təmən məmə otahl-ipa, narmin rəha etəmim əh, sənəmə
rəha Uhgin. Inəh, in narmin rəha tikimir rəha Kristo,*† itəm
ninəmotəto rəkis məmə in otəpanuwa, kən roiu tinətatig rəkis
e nətueintən.‡
4 Nisualkələh, itəmat netəmim rəha Uhgin min, kən
nəmotəhg-irəkis ien eiueiuə min əh,§ məto-inu Narmin
itəm tətatig e nikitəmat in taprəkis-in narmin itəm tətatig
e nətueintən u.*
5 Ilat netəm rəha nətueintən,† tol nəhlan, nəghatən min
rəhalat koatən, in rəha nətueintən əm, kən netəm koatətəlig-in
ilat, ilat min netəm rəha nətueintən u.
6 Məto itimat nenəti Uhgin min. Tol nəhlan, netəmim itəm
kotitun Uhgin, ilat kotətəlig-in itimat. Məto netəmim itəm ilat
sənəmə nenəti Uhgin min, ilat kəsotətəlig-inən itimat.‡ O nat
u, kitat okotitun əsas Narmin itəm tatən pahrien,§ ne narmin
itəm tateiuə.*

Nolkeikeən rəha Uhgin ne rəhatat

7 Nikik min, pəs kitat kotolkeike kitat min,† məto-inu
nolkeikeən in tatisi-pən o Uhgin, kən etəm tatol nolkeikeən, in
təmaiir wi min muwa nəti Uhgin kit,‡ kən titun Uhgin.§

---

† **3:24:** 1 Jon 2:3 ‡ **3:24:** 1 Jon 2:6; 4:15 § **3:24:** 1 Jon 4:13 * **4:1:** Jer 29:8 † **4:1:** Mat 7:15; 1 Jon 2:18 ‡ **4:2:** Jon 1:14; 1 Jon 2:23 § **4:2:** 1 Kor 12:3 * **4:3:** 1 Jon 2:22; 2 Jon 1:7 † **4:3:** E Inglis, katən əm 'antichrist,' kən nipətin u məmə in tikimir rəha Kristo. ‡ **4:3:** 1 Jon 2:18 § **4:4:** Jon 16:33 * **4:4:** 2 King 6:16; Rom 8:31 † **4:5:** Jon 15:19; 17:14,16 ‡ **4:6:** Jon 8:47 § **4:6:** Jon 14:17 * **4:6:** Mak 13:5 † **4:7:** 1 Jon 3:11 ‡ **4:7:** Jon 1:15 § **4:7:** 1 Jon 2:4

8 Məto etəm u, rəhan nolkeikeən tikə, in təruru Uhgin, məto-
inu Uhgin, in nəukəti nolkeikeən.
9 Uhgin təmol əp rəhan nolkeikeən kəm kitat nulan, məmə
in təmahl-ipa Nətin noan kitiəh əm,* tuwa e nətueintən, məmə
kitat okotos nəmegəhən ron.†
10 Nat u in nolkeikeən pahrien, sənəmə kitat kəmotolkeike
Uhgin, məto in təmolkeike kitat.‡ Uhgin təmahl-ipa Nətin
tuwa, kən in təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat
nolən rat min, məmə nemaha otəsol minən Uhgin.§
11 Piak min, Uhgin təmolkeike pik kitat nulan,* kən tol
nəhlan, kitat min okotəkəike motol mihin nolkeikeən əh kəm
itat min.†
12 Suah kit təsehmən Uhgin nian kit ne.‡ Məto okəmə kitat
kotolkeike itat min, kən Uhgin tatəper-ipən e nikitat, kən
nolkeikeən rəhan tinatoe-in nolkeikeən e nikitat.§
13 Kitat kotitun* məmə kitat kotəper-ipən lan, kən in tətatig
etat, məto-inun tinos-ipa rəkis rəhan Narmin kəm kitat.†
14 Kənu itimat emotəplan rəkis kənu moatən-iarəp‡ məmə
Tata Uhgin in təmahl-ipa Nətin məmə in Iosmegəh rəha
nətueintən.§
15 Etəmim itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Nəti Uhgin, kən
Uhgin tətatig lan, kən in min tətatig-pən e Uhgin.*
16 Kən tol nəhlan, kitat kotitun nolkeikeən rəha Uhgin kəm
kitat, kən motagile lan.
Uhgin in nolkeikeən.† Etəm tətatig e nolkeikeən, tətatig-pən
e Uhgin, kən Uhgin min tətatig lan.‡
17 Nian kotatig nəhlan e Uhgin, kən nolkeikeən rəhan
tinatoe-in nolkeikeən e nikitat,§ məmə kitat kəsotəginən* e
nian Uhgin otətakil itəm, məto-inu e nətueintən u rəhatat
nolən tahmen e Kristo.
18 Etəm u tərioah e nolkeikeən, okol təsəginən Uhgin. Məto
nolkeikeən pahrien u, itəm tinatoe rəkis e nikitat, tatəhg-irəkis
nəginən,† məto-inu nətəligən rəha nosən nalpinən tatol kitat
koatəgin, kən nat u tatəgətun məmə rəhan nolkeikeən təsoe-
inən əh e nikitat.
19 Kitat kotolkeike itat min məto-inun Uhgin təmaupən
molkeike itat.
20 Məto okəmə suah kit təmə, "Io ekolkeike Uhgin," məto
tatetəhau əh pian,‡ in ieiuə.§ Məto-inu etəm təsolkeikeən pian

---

* **4:9:** Jon 1:18 † **4:9:** Jon 3:16,17; 1 Jon 5:11 ‡ **4:10:** Rom 5:8,10 § **4:10:** Rom 3:25 * **4:11:** Jon 3:16 † **4:11:** Jon 15:12; 1 Jon 3:11 ‡ **4:12:** Jon 1:18 § **4:12:** 1 Jon 4:17; 2:5 * **4:13:** 1 Jon 2:3 † **4:13:** 1 Jon 3:24 ‡ **4:14:** Jon 15:27 § **4:14:** Luk 2:11; Jon 3:17 * **4:15:** 1 Jon 3:24 † **4:16:** 1 Jon 4:8 ‡ **4:16:** 1 Jon 3:24 § **4:17:** 1 Jon 4:12; 2:5 * **4:17:** Efes 3:12 † **4:18:** Rom 8:15 ‡ **4:20:** 1 Jon 2:9 § **4:20:** 1 Jon 1:6; 2:4

u in tatehm e niganəmtin,* okol təsolkeikeən Uhgin, itəm in
təsehmən.†
21 Kən in təmos-ipa rəhan nəghatən kəm itat məmə etəmim
pah tolkeike Uhgin in otəkəike molkeike min pian.‡

5

Kitat koatol win məto-inu kitat koatahatətə e Iesu

1 Etəmim itəm tətahatətə* e Iesu məmə in Kristo itəm Uhgin
təmən məmə otahl-ipa, suah u inu, in nəti Uhgin,† kən etəmim
itəm in tolkeike tata kit, in tolkeike min nenətin min.‡
2 Kən kitat kotitun məmə okəmə kotolkeike Uhgin kənu moatol
nəwian,§ kənu okotolkeike min nenətin min.*
3 Məto-inu okəmə kotolkeike Uhgin, nipətin un, okotol noan,†
kən rəhan nəghatən otahmen e katipa itəm taluk-aluk əm.‡
4 Netəm kotaiir e Uhgin,§ ilat koatol win e nolən min rəha
nətueintən. Kənu nahatətəən rəhatat in tatos-ipa nəsanənən
o nolə win e nolən min rəha nətueintən.
5 ?Pah min un ilat koatətul əskasik motol win e nəluaginən
rəha nətueintən u? Ilat əm un, netəm kotatahatətə məmə Iesu
in Nəti Uhgin.

Iaruəsan kisil kətəhalol əp
Iesu Kristo kəm kitat

6 Iesu Kristo, in etəm u itəm təmuwa, kən nəhau ne nitan*
kətioal əp in kəm itat. Sənəmə nəhau əm itəm tatol əp in, məto
nəhau ne nitan.
7 Narmin Rəha Uhgin in tətaruəsan nəghatən mil u rəha
nəhau ne nita, matən-iarəp məto-inu Narmin Rəha Uhgin in
nipahrienən.†
8 Kən nuəfiminən kisil kətəhalaruəsan iləhal min. Iləhal
un, Narmin Rəha Uhgin, ne nəhau, ne nita. Kən iləhal u,
kətəhalegəhan-in mətəhalol əp nəghatən rəhaləhal min.
9 Nian min, kitat koatəto nəghatən min itəm netəmim
koatən-iarəp, motahatətə elat.‡ Məto nian Uhgin tatən-iarəp
nat kit, in iahgin taprəkis, kən kitat okotitun nahatətəən
təhmin min e rəhan nəghatən, məto-inu in Uhgin,§ kən in
tatətul-arəp o Nətin.
10 Etəmim itəm tətahatətə e Nəti Uhgin, in tatən nipahrienən
e nikin o nəghatən rəha Uhgin. Məto etəmim itəm təsahatətəən
e nəghatən u rəha Uhgin, tahmen əm məmə in tatən məmə

---

* **4:20:** 1 Jon 3:17 † **4:20:** 1 Jon 4:12; Jon 1:18 ‡ **4:21:** 1 Jon 2:7,9 * **5:1:** Jon 3:15 † **5:1:** Jon 1:13; 1 Jon 2:22; 1 Jon 2:23 ‡ **5:1:** 1 Jon 2:23 § **5:2:** 1 Jon 2:3 * **5:2:** 1 Jon 3:14 † **5:3:** Jon 14:15 ‡ **5:3:** Mat 11:30 § **5:4:** Jon 1:13 * **5:6:** Jon 19:34,35 † **5:7:** Jon 14:17 ‡ **5:9:** Jon 5:33,34 § **5:9:** Mat 3:16,17; Jon 5:32,37; 8:17,18

Uhgin in ieiueiuə əm,* məto-inu Uhgin təmətul-arəp o Nətin,
mən-iarəp kəm in, məto in təsənən nipahrienən lan.
11 Kənu nəghatən itəm Uhgin təmən-iarəp o Nətin, in tol
nulan. Uhgin təmos-ipən nəmegəhən lilin† kəm itat, kənu
nəmegəhən u, katos o Nətin.‡
12 Etəm tatos Nətin, in tatos nəmegəhən. Məto etəm təsosən
Nəti Uhgin, in təsosən nəmegəhən.§

Namnun nəghatən

13 Iatəte nəghatən min u kəm itəmat netəm kotahatətə e Nəti
Uhgin, məmə onəkotitun məmə itəmat nakotos nəmegəhən
lilin.*
14 Pəs kəsotəginən,† məto kotəskasik o nətapəh-inən nat kit
e niganəmti Uhgin, məto-inu kotitun məmə nəghatən u inu,
tatem əskasik itat. Nian okotətapəh-in nat kit kəm in itəm
təwir e rəhan nətəligən, kən in otəto rəhatat nəfakən.‡
15 Kən okəmə kotitun məmə in otəto itat, kən nat naka
okoteasiə-in-pən, kən kinotitun rəkis məmə okotos.§
16 Okəmə kotehm piatat kit tatol nolən rat, məto sənəmə
nolən rat itəm titun nit-ipənən e nimisən, ik onakəfak ron, kən
Uhgin otos-ipən nəmegəhən kəm suah u.* Məto nolən rat kit
əh-ikin itəm tatit-ipən itəm e nimisən,† kən io esənən məmə
onəkotəfak o netəm min itəm koatol nolən əh.‡§
17 Nolən rat min rafin un, in təfagə rat,* kən məto təfagə rat
min əh-ikin itəm kəsotit-ipənən itəm e nimisən.†
18 Kitat kotitun məmə etəm tətaiir e Uhgin‡ təsəkəikeən e
təfagə rat, məto-inu Nəti Uhgin tatəmik ətain wir in, kən etəm
rat u Setan, təruru nekən.§
19 Kitat kotitun məmə kitat nenəti Uhgin min,* məto
netəmim rəha nətueintən rafin, ilat u kotatig e nelmi Setan.†
20 Kitat kotitun min məmə Nəti Uhgin təmuwa kən
mos-ipa nenatigən kəm itat,‡ məmə kitat okotitun in, u
in nipahrienən.§ Kənu kitat koatətul-pən e Uhgin u in
nipahrienən, məto-inu kitat koatətul-pən e Nətin Iesu Kristo.
In un, in Uhgin pahrien, kən in nəukəti nəmegəhən lilin.*

---

* **5:10:** Jon 3:33; 1 Jon 1:10 † **5:11:** Mat 25:46 ‡ **5:11:** Jon 1:4 § **5:12:** Jon 3:15,16,36 * **5:13:** 1 Jon 5:11 † **5:14:** Efes 3:12; 1 Jon 3:21 ‡ **5:14:** Mat 7:7 § **5:15:** 1 King 3:12 * **5:16:** Jem 5:15 † **5:16:** Hip 6:4-6; 10:26 ‡ **5:16:** Jer 7:16; 14:11 § **5:16:** E ves u, ne ves 17, Jon tatəghat-in təfagə rat itəm tatit-ipən itəm e nimisən. Jon tatəghat-in təfagə rat itəm kətəuhlin məntaatəm o Kristo ne netəhauən rəhan netəmim. Nolən rat min əh, tatəgətun məmə netəm koatol ilat kəsotosən nəmegəhən lilin, kənu məsin min u məmə narmilat tinimis. Nat u inu, Jon tatən əhag-əhag kəm itat e 1 Jon 5:12 ne 1 Jon 3:14.

E Mat 12:31-32 tatəghat-in təfagə rat u, nən ratən Narmin Rəha Uhgin. * **5:17:** 1 Jon 3:4 † **5:17:** 1 Jon 5:16; 1 Jon 2:1 ‡ **5:18:** Jon 1:13 § **5:18:** Jon 14:30 * **5:19:** 1 Jon 4:6 † **5:19:** Jon 12:31; 14:30; 17:15 ‡ **5:20:** Luk 24:45 § **5:20:**

21 Nenətɨk mɨn, otagɨm rəkɨs o natɨmnat mɨn itəm okotos
nəme Uhgɨn e nɨkitəmat.†‡

† **5:21:** 1 Kor 10:14; 1 Tes 1:9 ‡ **5:21:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “onakagɨm o narmɨ nat mɨn,” məto Jon tatəghat-in təfagə rat, məmə in tahmen e narmɨ nat, məto okəmə kotolkeike rəhatat təfagə rat mɨn taprəkɨs-in Uhgɨn, kən təfagə rat in tatos nəme Uhgɨn e nɨkitat.

2 Jon
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Jon təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm pətan kit rəha niməfak. Məto okəm-naka nəghatən u "pətan," nɨpətɨn təmə niməfak kit. Kən "nenətɨn mɨn," ilat netəmim rəha niməfak. Jon təməte nəghatən mɨn əh, tahmen e nəghatən kit tatəhluaig. Təsolkeikeən məmə otən-iarəp nərgɨn məto-inu, kol mətan netəmim neen kotol nolən rat elat.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, iəgətun mɨn tepət kotaliwək e ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Netəmim itəm kəmotəto nəghatən rəhalat kɨnotos-ipən nagwənən kəm ilat. Kən motos-ipən ikɨn mɨn rəha napɨlən, kən motasitu elat. Məto iəgətun eiuə mɨn koatuwɨn əpnapɨn mɨn o niuw-rəkɨsən netəmim rəha niməfak məmə okotapəs nəghatən pahrien.

?Təməte naoa u o naka? Nian iəgətun eiuə mɨn kotuwa, Jon təmə netəmim itəm kotahatətə e nəghatən pahrien rəha Uhgɨn, okotəkəike kapəs iəgətun eiuə mɨn əh, kən motapəs nolən ne nəgətunən rəhalat, kən məsotasituən elat. Məto Jon tolkeike məmə netəmim rəha niməfak okotəkəike kolkeike netəmim rəha niməfak. Inu nalpəkauən rəha Uhgɨn.

Nətuounən

1 Naoa u rəha elta tatuwɨn kəm pətan Uhgɨn təmɨtəpun* ne nenətɨn mɨn. Nɨpahrienən məmə iakolkeike pɨk itəmat. Məto sənəmə io pɨsɨn əm iakolkeike itəmat, məto netəm mɨn un rafin itəm kotɨtun mɨn nɨpahrienən,† kotolkeike itəmat.
2 Kən ekotolkeike itəmat, məto-inun o nɨpahrienən itəm tətatɨg e nɨkitat‡ kən otatɨg lilɨn e nɨkitat.
3 Pəs Tata Uhgɨn ne Nətɨn Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwɨrən, ne nasəkitunən, ne nəməlinuən kəm kitat e nɨpahrienən ne nolkeikeən.

Kitat okotətəu-pən nəghatən pahrien mɨn

4 Nɨkik təmagien asol nian eməplan nenətɨm mɨn neen kotaliwək e suatɨp rəha nɨpahrienən,§ tahmen əm məmə inun, Tata Uhgɨn təmən mihin kəm kitat məmə kotəkəike kol.
5 Kən roiu əh, wɨnɨk, io esəteən nəghatən wi kit kəm itəmat, məto itəm əm un kɨnotəto rəkɨs e nətuounən.* Kən iakatətapəh məmə okotol əm nolkeikeən kəm kitat mɨn.

---

* **1:1:** 1 Pita 5:13 † **1:1:** Jon 8:32 ‡ **1:2:** Jon 14:17 § **1:4:** 3 Jon 1:3,4 * **1:5:** 1 Jon 2:7

6 Kən nolkeikeən u, nɨpətɨn u nolən nəwia Uhgɨn. Kən in
tatən məmə kitat okotəike motətəp suatɨp rəha nolkeikeən,
tahmen əm məmə inun nəmotəto e nətuounən.
7 Məto-inu iəgətun eiuə mɨn tepət koatan e nətueintən.† Ilat
kəsotahatətəən məmə Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə
otahl-ipa,‡ in təmuwa etəmim pahrien, e nɨpətɨn pahrien.§
Etəm tol nəhlan in ieiuə kən in tɨkɨmɨr rəha Kristo.*
8 Tol nəhlan, oatəto itəmat məmə okəsətatɨpən nətouən
rəhatəmat, pəs itəmat onəkotos nətouən rafin lan, məto-inun
itɨmat emotol pɨk wək etəmat.†
9 Okəmə etəm tatətu-pən atɨp əm nəgətunən kit rəhan e
nəgətunən rəha Kristo, kən məsatəkəikeən e nəgətunən rəha
Kristo,‡ nolən rəhan tatəgətun məmə Uhgɨn təsatɨgən e nɨkin.
Məto etəmim pah itəm tatəper-ipən əskasɨk e nəgətunən rəha
Kristo, in tatos Tata Uhgɨn ne Nətɨn ilau kərən e nɨkin.§
10 Okəmə suah kit tuwa ron ik, kən məsənən nəgətunən
ətuatɨp rəha Kristo, asitən in muwɨn imam ikɨn, məsənən
"təwɨr" kəm in.*
11 Məto-inu etəm tatən "təwɨr" kəm in, tətasitu lan matol
suatɨp o rəhan nəgətunən rat.†

Namnun nəghatən

12 Iatos nəghatən tepət məmə ekəte kəm itəmat, məto es-
olkeikeən məmə ekəte e mapepe ne pen. Məto nɨkik tatəht
pɨk mə ekuwa mətag itəmat kən məghat ətuatɨp kəm itəmat e
nɨganəmtɨtəmat, pəs nagienən rəhatat otərioah.‡
13 Nenəti piam§ itəm Uhgɨn təmɨtəpun, ilat koatən təwɨr kəm
ik.

---

† **1:7:** 1 Jon 4:1 ‡ **1:7:** 1 Jon 2:22; 4:2,3 § **1:7:** Jon 1:14 * **1:7:** 1 Jon 2:18
† **1:8:** 1 Kor 3:8; Hip 10:35,36; 11:26 ‡ **1:9:** Jon 8:31 § **1:9:** 1 Jon 2:23 * **1:10:** Rom 16:17 † **1:11:** 1 Tim 5:22 ‡ **1:12:** Jon 3:29 § **1:13:** Pia pətan əh in niməfak kit mɨn, Jon in tətatɨg ikɨn əh. Kən nenəti pian u, ilat nɨmanin rəha niməfak əh.

3 Jon
Naoa itəm tatol kɨsɨl lan itəm Jon təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 3 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm Kaius u in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in tɨtun Jon.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, iəgətun mɨn rəha niməfak koatuwɨn ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn, kən moatəgətun. Netəmim itəm koatəto rəhalat nəgətunən koatos-ipən nagwənən kəm ilat, kən moatos-ipən ikɨn rəha napɨlən, kən motasitu elat.

?Təməte naoa u o naka? Kaius, in etəmim kit itəm tətasitu e iəgətun mɨn itəm kotaliwək ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Jon təməto namnusən kit e nolən təwɨr rəha Kaius, kən Jon təməte naoa u məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhan.

Nətuounən nəghatən

1 Kaeas, ik piak keike kit. Io, elta* rəha niməfak, iatəte naoa
u kəm ik. Nɨpahrienən u, məmə io ekolkeike pɨk ik.†
2 Piak keike, io enɨtun rəkɨs məmə rəham nəmegəhən e
nɨganəmtɨ Uhgɨn in təwɨr əm, kən iatəfak məmə onəsɨmɨsən
mətatɨg wɨr əm, kən natɨgən rafin rəham otəwɨr.
3 Nɨkik təmagien nian eməto piatat mɨn neen kəmotuwa
moatən rəham nətul əskasɨkən o nɨpahrienən ne nəkəikeən
rəham o naliwəkən e nɨpahrienən.‡
4 Nian iatəto məmə nenətɨk mɨn kotaliwək e nɨpahrienən,
kən nɨkik tətagien pɨk mərioah taprəkɨs-in natɨmnat mɨn rafin.

Kaias təmol wək təwɨr

5 Piak ruən, ik natətul əskasɨk o nat naka itəm ik natol kəm
piatat mɨn itəm koatɨmnə, nat əpnapɨn məmə ilat netəm ik
pɨsɨn.§
6 Ilat kəmotamnus rəham nolkeikeən əpəh e niməfak u ikɨn-
u. Ik nəmol-wɨr kəm ilat, masitu elat. Kən nian okoatuwɨn e
rəhalat suatɨp, təwɨr məmə onakasitu elat* e nolən itəm Uhgɨn
tolkeike mihin,
7 məto-inu ilat koataliwək o nən-iarəpən nəghatən rəha Iesu
Kristo, kən məsotosən nasituən kit o netəm kəsotəfakən.

---

* **1:1:** 2 Jon 1:1 † **1:1:** Inu naoa rəha aposol Jon, məto in təsən-iarəpən in, məto təmatəhluaig-in in, tahmen-pən əm e nolən kitiəh əm itəm in təmol e Namnusən Təwɨr itəm Jon Təməte. ‡ **1:3:** 2 Jon 1:4 § **1:5:** Rom 12:13; Hip 13:2 * **1:6:** 1 Kor 16:11; 2 Kor 1:16

8 Tol nəhlan, kən kitat u, okotəkəike motasitu e netəm kotol
nəhlan, məmə kitat okotos nelmɨtat mɨn kitiəh o nən-iarəpən
nɨpahrienən.

Tiotrefes ne Temitrias

9 Eməte naoa kit kəm niməfak rəham, məto Tiotrefes, in
tolkeike pɨk məmə otɨləs-ipər atɨp in, məmə in etəm-iasol kit,
kən in təsətəlɨg-inən itɨmat.
10 Okəmə io ekɨmnə, kən io oekamnus ətuatɨp natɨmnat mɨn
neen itəm in tatol, ne nən anionən nɨkalɨtɨmat itəm in tatən.
In sənəmə təsitən əm piatat mɨn muwɨn iman ikɨn, məto tatən-
iəhau mɨn netəm mɨn un itəm kotolkeike məmə okotit piatat
mɨn motuwɨn iməlat ikɨn, kən mətahl-iarəp ilat e niməfak.
11 Piak ruən, sosən o nolən rat rəha netəmim, tərəkɨn ik. Os
əm o etəmim itəm rəhan nolən təwɨr. Ətəlɨg-in-tu məmə netəm
mɨn u itəm koatol təwɨr, tatəgətun məmə ilat nenətɨ Uhgɨn mɨn,†
məto netəm mɨn un itəm koatol tərat, tatəgətun məmə ilat
kotəruru Uhgɨn.
12 Məto netəmim rafin koatənuwi Temetrius.‡ Kən rəhan
nolən mɨn u nian rafin kotəgətun mɨn məmə tatətəu-pən
nəghatən pahrien. Kən itɨmat mɨn ekoatən-iarəp kəm
netəmim məmə in etəm wɨr, kən nəkotɨtun məmə itɨmat ioatən
nɨpahrienən.§

Namnun nəghatən

13 Iatos nəghatən tepət məmə oekəte mən-ipɨnə kəm ik, məto
esolkeikeən məmə oekəte e pen,
14 məto-inu nɨkik tatəht pɨk məmə otəsuwəhən ekəplan ik,
kən kilau kuəghat ətuatɨp kəm kilau mɨn.
15 Iatəfak məmə pəs Uhgɨn otasitu lam e nəməlinuən.*
Ik mɨn neen koatən-ipɨnə "təwɨr" kəm ik. Kən onakən-ipən
"təwɨr" rəhatɨmat kəm piatat mɨn neen ikɨn-un.

---

† **1:11:** 1 Jon 2:29 ‡ **1:12:** 1 Tim 3:7 § **1:12:** Jon 19:35; 21:24 * **1:15:** Rom 1:7; Efes 6:23

Jut
Naoa itəm Jut təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Jut

?Pah təmətе naoa u? Jut təmətе naoa u. In pia Jemes ne Iesu.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Kitat kotəruru ətuatɨp məmə Jut təmətе naoa u tatuwɨn kəm pah. Okəm-naka təmətе tatuwɨn kəm netəm Isrel itəm kotən nɨpahrienən e Iesu Kristo.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? E nian əh, iəgətun eiuə mɨn neen kəmotuwɨn motaliwək ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn, moatəgətun netəmim. Məto ilat kəmoatəgətun rat ilat, moatən məmə təwɨr əm məmə netəmim rəha niməfak koatol nolən tərat əpnapɨn mɨn. Ilat koatən məmə təwɨr əm o nolən nəhlan, məto-inu nəwɨrən rəha Uhgɨn in iahgin, kən okol təsolən nalpɨnən kəm ilat.

?Təmətе naoa u o naka? Jut tolkeike məmə iəfak mɨn ikɨn mɨn rafin okotəto məmə nəghatən rəha iəgətun eiuə mɨn in tərat, kən in neiuəən əm. Kən tolkeike məmə niməfak otətul əskasɨk e nəghatən itəm in nɨpahrienən.

Jut təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Jut, slef rəha Iesu Kristo, kən io pia Jemes, iatən təwɨr
kəm itəmat u Uhgɨn təmaun-in itəmat. Uhgɨn Tata tolkeike pɨk
itəmat, kən Iesu Kristo taskəlɨm wɨr itəmat.
2 Pəs nasəkitunən, ne nəməlinuən, ne nolkeikeən rəha Uhgɨn
otər mərioah e nəmegəhən rəhatəmat.

Nolən mɨn rəha netəm kotəuhlin məntaalat e Uhgɨn
(2 Pita 2:1-17)

3 Io mɨn neen, aupən, emolkeike pɨk məmə ekəte naoa
u tɨmnə otəmat o nəghat-inən suatɨp itəm Uhgɨn tatos o
nosmegəhən kitat. Məto roiu, iakatəto məmə ekəike məte
nəghatən u tɨmnə otəmat muəh nɨkitəmat məmə onəkotəluagɨn
əskasɨk o naskəlɨmən nəghatən pahrien rəha nahatətəən
rəhatat. Uhgɨn təmələhəu-pən nəghatən u e nelmɨ iəfak mɨn
nian kitiəh əm, kən kol təsos-ipən mɨnən.
4 Iatən nəhlan məto-inu netəmim neen kəmotuwa anion e
nɨkitəmat. Kəmətе aupən agɨn məmə ilat okotos nalpɨnən. Ilat
koatəht nəwia Uhgɨn, kən motəuhlin suatɨp rəha nəwɨrən rəha
Uhgɨn moatən məmə tategəhan-in nakləh-inən pətan. Kən
kəmotəuhlin məntaalat e Iesu Kristo itəm in pɨsɨn əm in Kig
ne Iərəmərə rəhatat.

1:1: Mat 13:55 **1:4:** Kal 2:4; 2 Pita 2:1

5 Nəghatən u, nəkotɨtun rəkɨs ilat rafin, məto ekolkeike
məmə ekən mau kit mɨn kəm itəmat məmə Iərəmərə
təmosmegəh rəhan netəmim motiet Ijip, məto uarisɨg
təmərəkɨn ilat u itəm kəsotahatətəən lan.
6 Kən otətəlɨg-in-tu nagelo mɨn itəm kəmotəmkarəpən-in
nepətən rəhalat, məto kəmotapəs ikɨn ətuatɨp rəhalat. Uhgɨn
təməlis ilat e sen itəm okol təsɨtəgɨtən nian kit, kən mahtosɨg-
in ilat e napinəpən mətoarus-pa Nian Asol itəm otakil ilat lan,
kən mol nalpɨnən kəm ilat.
7 Kən tahmen əm e Sotom ne Komora ne taon mɨn tɨtəlau
elau. Netəmim ikɨn mɨn əh kəmotapəs nolən ətuatɨp motuwɨn
e nolən rəha nakləh-inən pətan ne nolən rəha nəman koatit
atɨp ilat mɨn ne nɨpɨtan koatit atɨp ilat mɨn. Kən Uhgɨn təmol
nalpɨnən kəm ilat e nɨgəm itəm okol təsəpɨsən nian kit ne,
məmə netəmim okotəplan noan rəha nolən rat mɨn əh.

8 Nat əpnapɨn netəmim mɨn əh kɨnotɨtun natɨmnat mɨn əh,
məto e nolən kitɨəh əm, ilat koatən məmə kəmotəplan nat
kit tahmen e napɨlaiirən itəm təmegəhan-in nolən rat mɨn
rəhalat, kən tol nəhlan kotən məmə təwɨr əm məmə koatol
nolən tərat e nɨpətɨlat moatuwɨn əm nulan, kən koatapəs
nərəmərəən rafin, kən koatən rat nagelo mɨn itəm ilɨs pɨk.
9 Məto Mikael, nat əpnapɨn in etəm-iasol rəha nagelo mɨn,
təməsolən nəhlan nian in ne Setan kəmatuərgəhəu o nɨpəti
Moses. Təməsəhaiən Setan məsətu-pənən nəghatən kit lan,
məto təmən əm məmə, “!Pəs Iərəmərə otən rəham nalpɨnən!”
10 Məto netəm mɨn əh koatən rat natɨmnat itəm kotəruru.
Kən e nolən rəha nat megəh mɨn, ilat koatol natɨmnat mɨn itəm
nɨpətɨlat tolkeike məmə otol, kən nolən əh tatərəkɨn ilat.

11 !Kəsi, nahmməən asol otuwa olat! Ilat koatətəu-pən suatɨp
itəm nəti Atam u Ken təmətəu-pən. Kən ilat kɨnotos-ipən
rafin nɨkilat e nolən rat itəm Palam təmol aupən məto-inu in
tolkeike pɨk məni. Kən ilat kəmotol nolən rəha Kora moatəht
nəwia netəm-iasol mɨn, kən e nolən kitɨəh əm itəm Uhgɨn
təmərəkɨn Korah ne rəhan mɨn, Uhgɨn otərəkɨn ilat.

12 Nian nəkoatol lafet wɨr mɨn məto-inu itəmat nakotolkeike
itəmat mɨn, kən ilat kotuwa motagwən pɨk əpnapɨn əm itəmat
min ilat, nɨkilat təsəhtən netəmim neen, məto ilat kotahmen e
nɨmas kit əpəh ihluə itəm tatəhluaig itəhəi itəm nego tɨtun nɨləs
pɨkənən kən məhap. Ilat netəm kəsotehmən sipsip mɨn, məto
koatun pɨk əm sipsip. Ilat kotahmen e mal napuə itəm nɨmətag
təmɨləs muwa, məto okol nuhuən təsəfɨkən. Ilat kotahmen e
nɨg mɨn itəm tɨnuwa e nian ətuatɨp rəhalat məmə okotoe, məto

1:5: Eks 12:51; Nam 14:29-30 **1:6:** 2 Pita 2:4 **1:7:** Jen 19:1-25; 2 Pita 2:6,10 **1:9:** Dan 10:13,21; 12:1; Sek 3:2; 2 Pita 2:11; Nol Əpən 12:7 **1:10:** 2 Pita 2:12 **1:11:** Jen 4:7-8; Nam 16:1-35; 2 Pita 2:15; 1 Jon 3:12

kəsotoeən, kən in tahmen əm məmə kəmotɨmɨs, kən netəmim kotiuw-pər ilat kən kotɨmɨs agɨn.
13 Ilat kotahmen e peau-peau mɨn itəhəi itəm kotorasɨlin motəruən əpnapɨn əm, kən koatol-arəp nolən rat rəha naulɨsən e rəhalat nəmegəhən məmə netəmim rafin koatəplan. Ilat kotahmen e məhau mɨn itəm kəmotakiəh e suatɨp ətuatɨp rəhalat. Tol nəhlan, Uhgɨn tətaskəlɨm iməlat ikɨn əpəh e napinəpən itəm nəghagən tɨkə agɨn ikɨn.
14 Suah u Inok u aupən, in noanol itəm tatol sepɨn lan e noanol mɨn rəha Atam, təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn itəm təmos-ipən kəm in məmə, "Otəplan-tu, Iərəmərə tatuwa ilat rəhan nagelo mɨn tepət tepət taprəkɨs,
15 tatuwa məmə otakil netəmim rafin, kən otən-iarəp nalpɨnən rəha netəm rafin mɨn u itəm koatəht nəwian. In otol nalpɨnən məto-inu kəmotol nolən rat mɨn e nolən tərat pɨk, kən iol təfagə mɨn əh kəmotərakin nəghatən mɨn itəm tərat kəm Uhgɨn."
16 Nian rafin, netəm mɨn əh kəmoatəghat-əghat kəm ilat mɨn məmə nɨkilat təsagienən o natɨmnat, kən moatən rat natɨmnat rafin. Ilat koatətəu-pən atɨp nətəlɨgən rat e nɨkilat itəm ilat atɨp kotolkeike məmə okotol, kən motəghat ausit elat mɨn, kən koatəghat nəghatən tətehen məmə okotol netəmim okotətəu-pən rəhalat nətəlɨgən.

Nəghatən o nəhgaiirən elat

17 Məto rəhak mɨn netəmim, nɨkitəmat tatəht nat naka aposol mɨn rəha rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo kəmotən aupən, məmə otuwa.
18 Kəmotən kəm itəmat məmə, "E nian itəm namnun nian tatuwa iuəhkɨr, netəmim itəm koatəghat ausit moatən rat natɨmnat rafin, ilat okotətəu-pən atɨp əm rəhalat nətəlɨgən rat e nɨkilat itəm ilat atɨp kotolkeike məmə okotol."
19 Inu netəmim itəm okotəhap itəmat. Ilat kotətəu-pən atɨp əm rəhalat nətəlɨgən rəha nətueintən, kən Narmɨn Rəha Uhgɨn tɨkə elat.
20 Məto itəmat, rəhak mɨn netəmim, otol itəmat motəsanən e rəhatəmat nahatətəən itəm tətuatɨp wɨr, itəm təmɨsɨ-pən o Uhgɨn. Kən otəghat kəm Uhgɨn e Narmɨn Rəhan.
21 Kən motos nolkeikeən rəha Uhgɨn tətatɨg otəmat nian nakoatəsahgin nasəkitunən rəha Iərəmərə Iesu Kristo məmə in otos itəmat nakotuwɨn e nəmegəhən lilɨn.
22 Otasəkitun netəm mɨn u itəm rəhalat nətəlɨgən təsətulən ləmətai kitiəh.
23 Motəmki-rəkɨs netəm kotatɨg iuəhkɨr o nɨgəm motosmegəh ilat. Otasəkitun neen mɨn, məto nəkotəgin pɨk

1:12: 2 Pita 2:13,17 **1:14:** Jen 5:18,21-24 **1:18:** 2 Pita 3:3 **1:20:** Kol 2:7

nolən rat mɨn rəhalat, itəm koatol nəmegəhən rafin rəhalat tamkɨmɨk muwɨn mek mɨn nɨməhan rəhalat.

Nəfakən o nənwiwiən Uhgɨn

24 Pəs kotənwiwi Uhgɨn itəm in tɨtun naskəlɨmən itəmat məmə okol nəsotəmeən, kən tɨtun nolən itəmat məmə nəme təfagə rat tɨkə agɨn e nəmegəhən rəhatəmat, nian otos itəmat nakotuwɨn e nəhag-əhagən rəha nɨganəmtɨn, kən nɨkitəmat tagien pɨk agɨn ikɨn əh.

25 Uhgɨn kitiəh əm, kən in Iosmegəh rəhatat e Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə. Pəs kotən məmə nənwiwiən, ne nepətən, ne nəsanənən, ne nərəmərəən rafin agɨn, in rəha Uhgɨn, aupən agɨn mətoarus-pa u-roiu, matuwɨn namnun tɨkə. !Əwəh!

1:23: Sek 3:2; Nol Əpən 3:4 **1:25:** Rom 16:27; 2 Pita 3:18

Nol Əpən
Nol əpən natɨmnat kəm Jon
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Nol Əpən

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In netəm tuelef kit rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pik in. In təməte naoa min u: Namnusən Təwɨr itəm Jon Təməte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? In təməte naoa u tatuwɨn kəm niməfak sepɨn itəm koatatɨg e nɨtən mɨn ikɨn Esia, ne matuwɨn mɨn kəm niməfak mɨn ikɨn mɨn rafin.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Nian u itəm təməte naoa lan, kapman rəha Rom təmən məmə netəmim okotəkəike motəfak kəm etəm-iasol rəha kapman tahmen əm məmə in uhgɨn rəhalat. Məto netəm rəha niməfak kotəmə etəmim kitiəh əm in ilɨs agɨn, etəmim u in Iesu Kristo. In əm un, in Iərəmərə. Tol nəhlan, kapman rəha Rom tɨnatol nəratən kəm iəfak mɨn. Kəmotahl-ipən Jon tuwɨn isəu e nəptən kit u, katən məmə Patmos məmə otətatɨg in pɨsɨn əm. Uhgɨn tos-ipən napɨlaiirən wɨr agɨn kit kəm Jon məmə otəplan Iesu Kristo əpəh e nego e neai. Kən in məplan mɨn natɨmnat itəm otəpanuwa, tahmen əm məmə inu: nolən itəm Uhgɨn otol win e nəluagɨnən itəm netəmim ne Setan okotol ilat min, ne nolən rəha Uhgɨn o nakilən netəmim e namnun nian.

?Təməte naoa u o naka? In təməte naoa u məmə otol əp məmə Iesu Kristo in Iərəmərə, kənu məgətun rəhan nəsanənən. Kən in tolkeike məmə otən kəm iəfak mɨn məmə okotətul əskasɨk okəmə nian iəkɨs mɨn okotuwa, kənu ilat okəsotəfakən kəm etəm-iasol rəha Rom məmə in Uhgɨn. Otəsuwəhən, kənu Setan tol nəratən kəm iəfak mɨn, məto ilat okotəkəike motətul əskasɨk, kən in tolkeike məmə otiləs-ipər nətəligən rəha iəfak mɨn ne netəmim u ilat koatatɨg e nian iəkɨs mɨn nian u roiu. Nian Iesu Kristo otɨtəlɨg-pa mɨn, kən in otiləs-ipər ilat.

Nətuounən nəghatən

1 Naoa u, in tatəghat-in natɨmnat mɨn itəm Iesu Kristo təmol əp.* Natɨmnat mɨn u, Uhgɨn təmos-ipən kəm Iesu, məmə in otəgətun kəm rəhan iolwək mɨn natɨmnat itəm otəsuwəhən təike muwa. Kristo təmahl-ipən rəhan kit nagelo tuwa, kən məgətun natɨmnat mɨn u kəm rəhan iolwək, Jon.

---

* **1:1:** "Təmol əp," nɨpətɨn u, məmə tatəgətun nat kit itəm aupən, nɨpətɨn tatəhluaig. E Bislama, katən məmə, "rivilem."

2 Jon təmətul-arəp o natɨmnat rafin itəm in təməplan, kən məte
rəkɨs ilat e naoa u. Natɨmnat mɨn un itəm in təməplan, in
nəghatən rəha Uhgɨn ne nən-iarəpən rəha Iesu Kristo.
3 Etəm un itəm tətafin-iarəp nəghatən mɨn u, itəm Uhgɨn
təmos-ipa, in otatɨg e nəwɨrən pahrien. Kən netəm mɨn un
itəm koatəto kən moatos e nɨkilat kən moatol, okotatɨg mɨn e
nəwɨrən pahrien, məto-inu nian rəha natɨmnat mɨn u, naoa u
tatəghat-in, tɨnəkuəkɨr agɨn.

Jon təməte naoa kəm niməfak mɨn ilat sepɨn

4 Io Jon, etahl-ipən naoa u tatuwɨn kəm niməfak mɨn ilat
sepɨn əpəh e nɨtən Esia.
Pəs Uhgɨn u itəm tətatɨg roiu, təmətatɨg lilɨn, kən otəpanatɨg
lilɨn mɨn, in otawte-in rəhan nəwɨrən ne nəmə̈linuən kəm
itəmat. Kən pəs narmɨn ilat sepɨn† itəm koatatɨg aupən e jea
rəha kig, ilat mɨn okotol nulan etəmat.
5 Kən Iesu Kristo mɨn, in otawte-in mɨn nulan kəm itəmat.
Kristo un təmətul-arəp əskasɨk o nɨpahrienən, kənu inəh, in
etəmim itəm in təmaupən məmegəh lilɨn e nɨmɨsən,‡ kən in
tərəmərə e kig mɨn rəha nətueintən.§
Pəs nənwiwiən tuwɨn o Iesu Kristo u, in təmolkeike itat, kən
nɨtan təmaiəh məmə otɨkɨs itat e nolən rəha təfagə rat.
6 In Kig rəhatat, kən təmol kitat kotatɨg ahgin rəhan
nərəmərəən, kən mol kitat kotuwa pris mɨn rəha Uhgɨn rəhan,
koatol wək rəha Tata rəhan. !Pəs nənwiwiən o rəhan nepətən
ne nəsanənən tuwɨn o Iesu Kristo, namnun tɨkə! ! Pəs in
otərəmərə lilɨn! Pəs otol nəhlan. Əwəh.
7 !Otəplan-tu! In tatuwa e mal napuə,* kən netəmim rafin
okotətag-pən motəplan e nɨganəmtɨlat ətuatɨp, kən netəm mɨn
u kəmotaru in aupən, okotəplan mɨn, kən netemim e noanol
mɨn rafin e nətueintən, nɨkilat otahmə, motasək əfəməh məto-
inu kəmotəplan.†
In otəkəike mol nəhlan. !Əwəh!
8 Iərəmərə Uhgɨn tatən məmə, "Io Nəukətɨn ne Namnun.‡ Io
u etatɨg roiu, kən emətatɨg lilɨn, kən epanətatɨg lilɨn mɨn, kən io
un, Nahgik Tepət Pɨk Agɨn."

Jon təməplan Nəti Etəmim

---

† **1:4:** Narmɨn ilat sepɨn itəm koatatɨg aupən e rəhan tɨron, (Nol Əpən 3:1; 4:4; 5:6), okəm-naka in suatɨp rəha nənən Narmɨn Rəha Uhgɨn; məto okəm-naka ilat nagelo sepɨn u kotəsanən (Nol Əpən 1:20; 8:2) itəm koatatɨg aupən e tɨron. Nampa sepɨn u, kəmehm mau fifti-foa e Nol Əpən. E Naoa Rəha Uhgɨn, nian neen tatən "ilat sepɨn" məto nɨpətɨn məmə ilat rafin agɨn. ‡ **1:5:** Kol 1:18; Sam 89:27 § **1:5:** Sam 89:27; Nol Əpən 17:14; 19:16 * **1:7:** Dan 7:13 † **1:7:** Sek 12:10 ‡ **1:8:** Nəghatən ətuatɨp u rəha Iesu, "Io un, Alfa ne Omeka." Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis.

9 Io Jon, piatəmat u, itəm kitat koatos kələh nelmɨtat mɨn
kitiəh e Iesu o nahmməən, ne natɨgən e nərəmərəən rəhan, ne
nətul əskasɨkən e nian rəha nahmməən. Kəmərakin-pən io e
nəptən u Patmos,§ məto-inun iatən-iarəp nəghatən mɨn un
itəm Uhgɨn tatos-ipa, kən matətul-arəp o Iesu. 10 In Nian rəha
Iərəmərə rəhatat,* kən emərioah e Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən
rəhan nəsanənən təmol kəm io, kən ekəto nəwian asol kit e
məntaak, tahmen əm e təwi,
11 kən nəwian u tatən məmə, "Əte rəkɨs e naoa natɨmnat
mɨn rafin itəm natəplan kən mahl-ipən kəm niməfak sepɨn.
Ilat koatuwɨn kəm Efesas, kən Sɨmana, kən Pekamam, kən
Tuatira, ne Satis, ne Filatelfia, ne Laotisia."
12 Kən əmun, ekeirair məmə ekəplan-tu, məmə pah tatəghat
kəm io. Kən nian emeirair, məplan nat katəhtu-pər lait lan, ilat
sepɨn, kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt,
13 kən ilugɨn e nat katəhtu-pər lait mɨn u lan, eməplan suah
kit tahmen e Nəti Etəmim,† rəhan napən kaifəməh u kaifəməh.
Kən kəmə̈lis manɨkɨləhan e kətəut, kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-
ɨpɨt.‡
14 Rəhn-kapə ne noanun təruən təruən mə nahwi noan
nɨtəhəi,§ * kən nɨganəmtɨn tətasiə tahmen e nəmnamɨn nɨgəm.†
15 Nelkɨn tahmen e pɨrons,‡ itəm kəmaan e nɨgəm məmə
otaiəh rəkɨs-in namtəən, mafəl itəm təwɨr, kən uarisɨg un,
kərəpe məmə in otəwɨr matɨpɨt-ɨpɨt. Kən nəwian iahgin iahgin
tahmen e nɨtəhəi asol kit tatem noanahluəluə;
16 In tatos məhau ilat sepɨn e nelmɨn matɨp, kənu naip kit
rəha nəluagɨnən in tasɨlə e nɨkalɨn kərən mil,§ tatɨsɨ-pən e
nɨpəgnoan, kən suah un təhag-əhag mɨtasiə, tahmen e mɨtgar
əpə e nərauiəgən.
17 Nian eməplan suah əh, emeiuaiu morin io əh nelkɨn ikɨn,
tahmen əm məmə emɨmɨs.* Məto in təmea-pa mek io e rəhn
matɨp kən məmə, "Əsəgɨnən. Io u, io emaupən matɨg, kən io
iatol namnun agɨn.
18 Io u, Etəm Tatəmegəh.† !Emɨmɨs aupən, kən məto əplan-
tu, iatəmegəh lilɨn! Kən io iatos ki rəha Nɨmɨsən ne ki rəha
Noanpən.‡

---

§ **1:9:** Nəptən u Patmos, in aelan kit. * **1:10:** Nian rəha Iərəmərə u, in Santei. † **1:13:** Dan 7:13 ‡ **1:13:** Napən əh katən, in napən rəha pris asol agɨn. Iesu in rəhatat pris asol agɨn. § **1:14:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "in təruən təruən mə sno." * **1:14:** Dan 7:9 † **1:14:** Esik 1:28 ‡ **1:15:** Pɨrons, in iaen kit, kala rəhan tahmen e kol. § **1:16:** Hip 4:12; Jon 12:48 * **1:17:** Dan 8:17; 10:15; Mat 17:6 † **1:18:** Sam 42:2 ‡ **1:18:** "Io iatos ki rəha Nɨmɨsən ne ki rəha Noanpən," nɨpətɨn u məmə iatos nepətən o nahtosɨgən ne nerəhən e ket rəha Imə Netəm Kəmotɨmɨs Ikɨn, kən mol netəmim kəmotɨmɨs ilat kotəmegəh mɨn.

19 “Tol nəhlan, əte rəkis nat naka itəm nəməplan, kən neen
natəplan u-roiu, ne natimnat neen min itəm tatuwa.
20 Məto ekuhapik e nipəti məhau min ilat sepin itəm
nəməplan iatos e nelmək matip, ne nat katəhtu-pər lait lan, ilat
sepin, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. Məhau min u ilat sepin,
nipətin u nagelo min rəha niməfak sepin. Kənu nat katəhtu-
pər lait lan, ilat sepin, kəmol e kol, nipətin un, niməfak min un
ilat sepin.

2

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Efesas

1 “Əte naoa kit tuwin o nagelo* rəha niməfak e taon Efesas,
mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos məhau sepin e nelmin
matip† kən mətaliwək ilugin e nat katəhtu-pər lait min lan,‡
u itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən ilat sepin.

2 Io ekitun rəhatəmat nolən min. Ekitun wək pik min
rəhatəmat, kən mitun min məmə nəkotətul-iəkis. Ekitun
məmə itəmat nakotahtosig-in netəm rat. Nəmotakil netəm
min un itəm ilat kotəmə ilat aposol min, məto sənəmə ilat
pahrien. Kən itəmat nəmotəplan rəkis məmə ilat ieiuə min.

3 Ekitun min məmə itəmat nakotos nətəligən əfəməh.
Nəratən təmiləs pap itəmat, məto noatətul-iəkis o nərgək,
məsotəpou-inən.

4 Məto iatehm nipəgnəmtin kit əh-ikin nəmotol,
təsahmenən e niganəmtək. Nəmotapəs nolkeikeən§ aupən
rəhatəmat.

5 Nikitəmat tuəh-tu nolkeikeən itəm nəmoatatig lan
aupən. Otəuhlin itəmat, kən motol natimnat min u nəmoatol
aupən. Okəmə nəsotolən, kən ekuwa, miləs-irəkis rəhatəmat
nat katəhtu-pər lait lan e nəmeen.

6 Məto nat kitiəh əm əh-ikin, noatol in təwir. Itəmat
nakotetəhau nolən rat min rəha netəmim rəha Nikolas,* tah-
men əm lak, iatol mihin.

7 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən
min itəm Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min.
Etəm otol win e nəluaginən u, io iategəhan-in məmə in
otun noa nig rəha nəmegəhən itəm tatəwiə e nasumən rəha
Uhgin.”†

---

* **2:1:** Nian suah u tatən “nagelo,” okəm-naka tatəghat-in pasta rəha niməfak.
† **2:1:** Nol Əpən 1:16 ‡ **2:1:** Nol Əpən 1:12-13 § **2:4:** Jon 13:35; Jer 2:2-5 * **2:6:** Netəm rəha Nikolas min un, kitat kəsotitun wirən natimnat tepət elat o rəhalat etəm-iasol. Ilat netəmim neen rəha niməfak, məto ilat koatən məmə kitun nəfakən kəm narmi nat min, kənu kitun nit əpnapinən itəm. Ilat koatən məmə nolən min əh, təsərəkinən narmitəm. † **2:7:** Jen 2:9; 3:22-24; Rom 5:12,18; 6:23; Nol Əpən 22:2

Nəghatən təmuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Sɨmana

8 Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, “Əte naoa kit tuwɨn o nagelo rəha niməfak e taon Sɨmana, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm təmaupən matɨg, kən in otol namnun agɨn.‡ In təmɨmɨs kən məmegəh mɨn,§ kən in tatən məmə,

9 Netəm Sɨmana, ekɨtun rəhatəmat nahməən. Ekɨtun məmə itəmat ian-rat mɨn, məto sənəmə itəmat ian-rat mɨn pahrien. !Itəmat, rəhatəmat nautə tepət agɨn! Ekɨtun mə ieiuə mɨn neen itəm koatən nəghatən moatalɨk itəmat lan, moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp.* Rəhalat nimə rəha nuəfɨmɨnən in nuəfɨmɨnən rəha Setan əm.†

10 Sotəginən nahməən mɨn itəm otəsuwəhən koatuwa etəmat. Iatən-ipɨnə kəm itəmat, məmə Setan otəpanəmki-pən itəmat neen e kalapus məmə Uhgɨn otekasgəwɨn nahatətəən rəhatəmat, kən itəmat onəkotatɨg e nahməən o nian ilat ten.‡ Otətul əskasɨk, nat əpnapɨn okəmə itəmat neen okotɨmɨs, kən io oekos-ipɨnə rəham nətouən, tahmen-pən əm məmə katəfauin-pən nat kit e rəhn-kapə etəm təmol win e naiuən, kən rəham nətouən in nəmegəhən lilɨn.

11 Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr nəghatən mɨn itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatən-ipən kəm niməfak mɨn. Etəm otol win e nəluagɨnən u, nɨmɨsən otəsuwɨnən e noanəmnamɨn nɨgəm asol.”§

Nəghatən təmuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Pekamam

12 Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, “Əte naoa kit tuwɨn o nagelo rəha niməfak e taon Pekamam, mən-ipən məmə,

Nəghatən u rəhan, etəm tatos naip rəha nəluagɨnən kit itəm tasɨlə e nəwtain kərən mil.*

13 Ekɨtun ikɨn nəkotatɨg ikɨn. Ikɨn əh, Setan tatəpələh, matərəmərə ikɨn. Məto itəmat noatətul-iəkɨs ron io. Nəməsotəuhlinən rəhatəmat nahatətəən lak. Imatəmat, Setan tətatɨg ikɨn, kən kəmohamnu rəhak etəmim Antipas, itəm təmətul əskasɨk o nən-iarəpən io. Nat əpnapɨn məmə nian əh təmiəkɨs pap otəmat, məto itəmat nəmotahatətə əskasɨk lak.

---

‡ **2:8:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “tol namnun agɨn,” nɨpətɨn u, tətatɨg nian rafin. § **2:8:** Nol Əpən 1:17-18 * **2:9:** ?Nəghatən u, “moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp,” nɨpətɨn naka? In tatəghat-in ətuatɨp netəm mɨn u noanol rəha Isrel. Məto nian Iesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nɨpətɨn un məmə netəmim pahrien rəha Uhgɨn, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm Isrel u ilat netəmim mɨn ətuatɨp rəha Uhgɨn. (Kal 6:15-16). † **2:9:** Jon 8:33-47 ‡ **2:10:** Nian ten nɨpətɨn un, məmə nian rəha nahməən otəkəike mol namnun. § **2:11:** Nol Əpən 20:11-15; 21:8 * **2:12:** Nol Əpən 1:16

14 Məto in əm un, iatehm nipəgnəmtin min neen itəm
itəmat noatol itəm təsətuatipən e niganəmtək. Itəmat neen
u ikin-un, noatəgətun netəmim u ikin-un məmə okotos
nəgətunən rəha Palam. Palam u, in təmol suatip kəm Kig
Palak məmə in otos-ipən-os-ipən kəm netəm Isrel, kən pəs
ilat kotol nolən rat, moatun nagwənən itəm kəmol sakrifais
lan tatuwin kəm narmi nat itəm kəmasgəwin e nig, kən
moatit əpnapin ilat min.†

15 Kən e nolən kitiəh əm ilat netəm Isrel min əh, itəmat
neen u ikin nəkoatətəu-pən nəghatən rəha netəmim rəha Niko-
las.‡

16 !Tol nəhlan, onəkotəkəike motəuhlin wəhai əm nətəligən
rəhatəmat o nolən rat min rəhatəmat! Okəmə nəsotolən,
otəsuwəhən oekimnə otəmat, kən iakoh netəm min un, kən
məte ilat e naip rəha nəluaginən itəm tatisi-pən e nipəgnoak.

17 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən
min itəm Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak
min. Etəmim itəm tatol win e nəluaginən, io oekos-ipən
nagwənən anion u mana§ kəm in. Oekos-ipən min kəpiel
ruən kit kəm in, itəm kəməte-pən nərgin wi lan, kən in pisin
əm un, itəm otos, titun nərgin."

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Tuatira

18 Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, "Əte naoa kit
tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Tuatira, mən-ipən məmə,

Nəghatən u, in nəghatən rəha Nəti Uhgin. Niganəmtin
tətasiə tahmen e nəmnamin nigəm, ne nelkin tahmen e
pirons* itəm kəmərəpe məmə in otəwir matipit-ipit.† Tatən
məmə,

19 Enitun rəkis nolən min rəhatəmat, netəm Tuatira.
Ekitun rəhatəmat nolkeikeən ne nahatətəən, ne nasituən e
netəmim, kən ekitun min məmə nətəligən rəhatəmat təfəməh
o nətul əskasikən. Ekitun məmə nolən min rəhatəmat noatol
roiu, təwir maprəkis-in nolən min rəhatəmat aupən.

20 Məto iatehm nipəgnəmtin kit əh-ikin noatol itəm
təsətuatipən e niganəmtək. Itəmat noategəhan-in nolən rəha
pətan əh itəm tahmen e pətan aupən u, Jesepel.‡ In tatən
məmə in ien kit, məto nəgətunən rəhan tatit rat rəhak min
iolwək, matol məmə ilat koatit əpnapin ilat min, kən moatun

---

† **2:14:** Nam 22-24; 25:1-2; 31:16 ‡ **2:15:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 2:6. § **2:17:** Jon 6:31-33,35,48,51 * **2:18:** Pirons, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol. † **2:18:** Dan 10:6; Nol Əpən 1:14-15 ‡ **2:20:** Pətan u, in pətan kit əh Tuatira. Okəmə naka nərgin pahrien u Jesepel, o okəm-naka, kəmən əm mə Jesepel məto-inu in tahmen e Jesepel u aupən, pətan rəha Kig Ehap
(1 King 21:25-26). In təmit netəmim e suatip kit məmə okotol sakrifais kəm narmin nat min, kən motətəu-pən nolən rəha nit əpnapinən iərman ne pətan. Okəmə naka in tahmen e Nikolas itəm kəmən e 2:6,15.

nagwənən u itəm katol sakrifais lan kəm narmɨ nat itəm
kəmasgəwɨn e nɨg.
21 Ematəsahgin pətan əh məmə in otəuhlin rəhan nolən
rəha nətou-pən əpnapɨnən iərman, məto in tapəs.
22 Tol nəhlan, roiu əh, oekol in tatɨmɨs pɨk e rəhan pet.
Kən netəm mɨn u itəm kəmotit əpnapɨn ilat mɨn, ilat Jesepel
u, okəmə ilat kəsotəuhlinən ilat e nosən nolən rəha pətan əh,
oekol ilat mɨn koatəto tərat pɨk, kən məsou-in ilat e pet u rəha
nahmməən.
23 Kən ekau kitiəh əm e nenətɨn mɨn, moh ilat kotɨmɨs.
Tol nəhlan, kən niməfak mɨn rafin okotɨtun məmə io əm un,
ekɨtun nətəlɨgən mɨn rəha netəmim, ne nɨkilat. Kən io ekos-
ipən nətouən rəhatəmat tətəu-pən əm rəhatəmat nolən mɨn
itəm nəmoatol.§
24 Məto itəmat u, netəm Tuatira itəm nəməsotosən o
nəgətunən rəha Jesepel əh, iatəghat kəm itəmat roiu. Ekɨtun
məmə itəmat nəməsotosən natɨmnat itəm katən məmə nat
agɨn mɨn rəha Setan itəm tatəhluaig-in məntaan. Esələhəu-
pənən nat fɨgəm kit mɨn kəm itəmat, məto iakolkeike məmə
nəkotol nat kitiəh əm, inun,
25 otaskəlɨm tiəkɨs əm e nat itəm nɨnotos rəkɨs, mətoarus io
ekɨtəlɨg-pa.
26-27 Etəm otol win e nəluagɨnən u, kən tatətul əskasɨk
o nolən nəwiak, matuwɨn, matuwɨn mətoarus namnun,
kən io ekos-ipən nepətən u kəm in, itəm rəhak tata təmos-
ipa kəm io, məmə in otərəmərə e kantri pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
Kən in otos rəhan nəlnal itəm in nəmtətin rəha nərɨg
asol rəhan, kəmol e iaen, kən in otatgəhl-atgəhl netəm e
nətueintən, tahmen-pən əm məmə iaen itəm təmohapɨləs-
ohapɨləs sospən kəmol e noanɨsɨp.
28 Kən io ekos-ipən mɨn məhau u, fetukai kəm in.*
29 Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr nəghatən
mɨn itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatən-ipən kəm niməfak mɨn.”

3

Nəghatən təmuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Satis

1 “Əte naoa kit tuwɨn o nagelo rəha niməfak e taon u Satis,
mən-ipən məmə,
Nəghatən u rəhan, etəm tatos narmɨn rəha Uhgɨn ilat
sepɨn,* kən matos mɨn məhau sepɨn.† Nəghatən u rəhan itəm
tatən-ipɨnə kəm itəmat məmə,
Ekɨtun rəhatəmat nolən mɨn. Ekɨtun məmə katən məmə
itəmat noatəmegəh, məto kəpə, itəmat nɨnotɨmɨs rəkɨs.

§ **2:23:** Jer 17:10 * **2:28:** Nol Əpən 22:16 * **3:1:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4
† **3:1:** Nol Əpən 1:16

2 !Otaiir-ta! Nolən wɨr mɨn rəhatəmat nəmoatol aupən,
otəsuwəhən tɨkə agɨn. Məto itəmat nəkotəkəike motalkut
məmə onəkotos-ipər mɨn nolən rəhatəmat, motol tuwa
məskasɨk, məto-inu esəplanən əh nolən wɨr kit itəm nəmotol
motuwɨn motol namnun lan, kən tətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn
rəhak.
3 Tol nəhlan, nɨkitəmat tuəh nəghatən itəm nəmotos, kən
moatəto aupən. Otol, kən motəuhlin itəmat. Məto okəmə
nakotapɨl əlu-alu, oekiet-arəp otəmat tahmen e iakləh, kən
itəmat okol nəsotɨtunən məmə nian naka oekɨmnə otəmat.
4 Məto itəmat noan məsɨn əm un ikɨn Satis, itəm
kəməsotolən napən rəhalat tamkɨmɨk. Ilat kotətuatɨp,
motahmen o naliwəkən itɨmat min io e napən ruən.
5 Etəm in otol win e nəluagɨnən, in otuwɨn nulan e napən
ruən. Kən okol esafəl rəkɨsən nərgɨn e naoa rəha nəmegəhən,
kən io ekən-iarəp nərgɨn e nɨganəmtɨ rəhak Tata ne rəhan
nagelo mɨn, məmə in rəhak ətuatɨp etəmim.‡
6 Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr nəghatən
mɨn itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn tatən-ipən kəm niməfak mɨn."

Nəghatən təmuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Filatelfia

7 "Əte naoa kit tuwɨn o nagelo rəha niməfak e taon Filatelfia,
mən-ipən məmə,
Nəghatən u rəhan, Etəm Tasim, kən in Nɨpahrienən. Kən
in tatos ki rəha Tefɨt u aupən.§ Okəmə in terəh e toa kit, kən
okol suah kit təsahtosɨg-inən. Kən okəmə in tahtosɨg e toa
kit, kən okol suah kit təserəhən lan.* Nəghatən u rəhan itəm
in tatən-ipɨnə kəm itəmat məmə,
8 Ekɨtun rəhatəmat nolən mɨn, netəm Filatelfia. Ekɨtun
məmə rəhatəmat nəsanənən in noan məsɨn əm, məto
itəmat nəmoatol nəwiak məsotapəsən, kən məsotəhluaig-
inən məmə rəhak u itəmat. Otəplan-tu. Emerəh e toa otəmat.
Okol suah kit təsahtosɨg-inən.
9 Otəplan-tu. Netəm mɨn un e Nuəfɨmɨnən rəha Setan,
ilat koatən məmə ilat netəm Isrel, məto kəpə. Ilat ieiuə mɨn.†
Otəplan-tu. Oekol ilat kotuwa motɨsin nulɨlat e nelkɨtəmat o
nɨsiaiən, kən okotən məmə nɨpahrienən io ekolkeike itəmat.‡
10 Emən-ipɨnə kəm itəmat məmə itəmat onəkotos nətəlɨgən
əfəməh o nətul əskasɨkən, tahmen əm lak, kən itəmat nəmoatol

‡ **3:5:** Mat 10:32; Luk 12:8; Mak 8:38; Luk 9:26; 1 Jon 2:23 § **3:7:** "Ki rəha Tefɨt" u, tatəpsen-pən nepətən itəm otos e Jerusalem wi. In un, in tatos nepətən məmə oterəh kən mahtosɨg-in suah kit itəm tatuwɨn imə; Nol Əpən 1:18. * **3:7:** Aes 22:22 † **3:9:** Nəghatən u "koatən məmə ilat netəm Isrel, məto kəpə," in tatəghat-in ətuatɨp netəm mɨn u noanol rəha Isrel mɨn. Məto nian Iesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nɨpətɨn un məmə netəmim pahrienən rəha Uhgɨn, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm Isrel u ilat netəmim mɨn ətuatɨp rəha Uhgɨn (Kal 6:15-16). ‡ **3:9:** Jon 8:44; Nol Əpən 2:9

rəhak nəghatən.§ O nat u, io oekatipal wir* otəmat e nian itəm nəratən otəsuwəhən tuwa e nətueintən min rafin,† məmə otekasgəwin-tu nahatətəən rəha netəm rəha nətueintən.

11 Otəsuwəhən ekuwa. Otaskəlim-iəkis natimnat min itəm itəmat ninotos rəkis, məmə suah kit otəsosən rəham nətouən‡ itəm ninol win rəkis lan.

12 Etəm otol win e nəluaginən, kən io oekol in tahmen e nig asol kit itəm tətaruəsan Nimə Rəha Uhgin rəhak. Kən in okol təsietən e Nimə əh nian kit. Kən io, oekəte-pən nərgi Uhgin rəhak lan, ne nərgi taon rəha Uhgin rəhak lan. Taon u, in Jerusalem wi, itəm Uhgin rəhak otahl-ipa, otisi-pər e nego e neai, meiuaiu-pa. Kən io oekəte-pən min nərgək wi e suah u.

13 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min."

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Laotisia

14 "Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Laotisia, mən-ipən məmə,

! Nəghatən u rəhan, etəm katən məmə in Nipahrienən! In un, in etəm kitun nagileən lan məmə tatətul-arəp o nən-iarəpən nipahrienən əm, kən in nəukətin§ natimnat rafin itəm Uhgin təmol.* Nəghatən u rəhan, itəm in tatən-ipinə kəm itəmat məmə,

15 Ekitun rəhatəmat nolən min, netəm Laotisia. Ekitun məmə nəmegəhən rəhatəmat tahmen e nəhau itəm tarion əm. Təwir məmə onəkotətul əm e kitiəh, onəkotətəp o onəkotəgəpan.

16 Itəmat nəkoatətul əm ilugin, nakotarion əm—nəsotəgəpanən məsotətəpən—tol nəhlan, oiakagəh rəkis-in itəmat roiu,

17 məto-inun itəmat nakotən məmə, 'Rəhatimat nautə tepət, ioatos məni asol, rəhatimat nəmegəhən təwir, natimnat rafin tatig, kən nat kit təsikəən otimat.' Məto itəmat nəkotəruru məmə itəmat ninotatig rəkis e nəratən, itəmat nəkotol nasəkitunən, rəhatəmat nautə tikə agin, niganəmtitəmat təpis, kən nakotaiu piəpiə əm.

---

§ **3:10:** Hip 12:1-3 * **3:10:** "Oekatipal," nipətin u, məmə, "Oekehm wir etəmat," inu "protektem yufala," e Bislama. † **3:10:** Jon 17:15 ‡ **3:11:** "Nətouən" əh, tatəghat-in, in hat kit kəmol e nimali nig, o narmi nimali nig kəmol e kol, kən katəfauin-pən e rəhn-kapə etəm təmol win e naiuən. Kən hat itəm Kristo otəfauin-pən e rəhn-kapə etəmim o rəhan nətul-iəkisən, in otəkəike matehm wir o netəm min un itəm kotolkeike məmə okotos-irəkis olat. Inu, in nuwəhən nimaa nəghatən məmə ilat okəsotapəsən nətul əskasikən məmə ilat okəsotəmik-arəpən-inən nətouən rəhalat, inun, nəmegəhən lilin ilat Kristo.

§ **3:14:** "Nəukəti natimnat rafin itəm Uhgin təmol," nipətin kəiu e nəghatən Kris. Iesu in Nəukətin, nipətin un, in təmol natimnat rafin; kən in min in Iərəmərə e natimnat rafin. * **3:14:** Jon 1:1-3; Kol 1:16; Nol Əpən 1:17

18 O nat u, iatən-ipinə ətuatip kəm itəmat, təwir məmə
onəkotos-nəmtin iaen u kol tatipit-ipit ron io, itəm kəmuwaan
e nigəm tus rəkis namtəən lan,† kən pəs itəmat, rəhatəmat
nautə otepət. Kən onəkotos-nəmtin min napən ruən o
nuwinən lan, məmə onəkotalpin nipətitəmat un, itəm tol
naulisən. Kən moatos-nəmtin min mərisin ron io, motol-pən
e niganəmtitəmat, məmə niganəmtitəmat otalien, nəkotəplan
wir nat.
19 Netəm min un rafin itəm iakolkeike pik ilat, io iatəghat
əskasik kəm ilat matəg-ətuatip-in ilat. Tol nəhlan, təwir
məmə nikitəmat otimis-pa lak, kən motəuhlin-pa e nolən rat
min rəhatəmat.
20 ! Otətəlig-tu! Io iatətul e nafiluə, matətəht toa o
nuwamən imə. Okəmə suah kit təto nəwiak kən terəh e toa,
kən ekuwin imə kən magwən itimlau min.
21 Io emol win e nəluaginən kən matəpələh-pər itimlau
rəhak Tata e rəhan jea, matuərəmərə. Kən e nolən kitiəh əm,
etəm otol win e nəluaginən, io ekegəhan-in məmə otəpələh
itimlau min e rəhak jea, matərəmərə itimlau min io.
22 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən
min itəm Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min."

4

Nəfakən e nego e neai

1 ! Uarisig e natimnat min u, emətag-pən əpəh, kən məplan
toa kit təmerəh-pən əpəh e neai! Kən nəwian kitiəh əm itəm
eməto aupən, inun itəm in iahgin iahgin tahmen əm e təwi,
tinatəghat min kəm io, kən tatən-ipa məmə, "Ər-tu muwa ikin-
u, ekəgətun ik e natimnat min un, itəm okəpanol."
2 E nian kitiəh əm, nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin təmol
kəm io, kən ekasipən əpəh aupən-in io matəplan kig, tatəpələh-
pər e rəhan jea, matərəmərə e nego e neai.*
3 Kən etəm tatəpələh ikin əh, eməplan in təwir matəlip, matipit-
ipit, tahmen e kəpiel wir kəiu nərgilau un tiaspa ne kanilian.
Kən mirai-mirai kit təmuwin mitəlau e jea rəhan, kən mirai
mirai əh tətasiə təhag-əhag tahmen e kəpiel wir kit u, emiral.†
4 Kən mitəlau-itəlau e jea asol rəha kig əh, jea neen min ilat
tuente-fo, koatətul, kən netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən,
ilat tuente-fo, koatəpələh-pər elat. Kəmotuwin e natimnat
ruən, kən motəfauin hat min rəha nisiaiiən, itəm kəmol e iaen
u kol tatipit-ipit.

---

† **3:18:** Job 23:10; Mal:3:2-3; 1 Pita 1:6-9 * **4:2:** Esik 1:26-28 † **4:3:** Tiaspa okəm-naka in kəpiel amiəmitə, kən kanilian okəm-naka in kəpiel asiə. Emiral min un, kəpiel amiəmitə min. Kitat kotəruru ətuatip kala rəhalat itəm in tatən, məto nat naka itəm Jon təməplan, inun, kala wir min, kotəwir, moatipit-ipit.

5 Kən ikɨn əh, jea rəha kig tətatɨg ikɨn, tatɨpɨt, kən kaluəluə
tɨtatɨperəh matiet ikɨn. Aupən e jea rəha kig, noanɨsiə ilat sepɨn
koatuəp. Inəh, narmɨn rəha Uhgɨn ilat sepɨn.‡
6 Kən ikɨn əh aupən e jea rəha kig, nat kit mɨn əh-ikɨn tahmen
e nɨtəhəi, məto tahmen e kɨlas, itəm tatəlɨp, matɨpɨt-ɨpɨt.
Ilugɨn ikɨn əh, kən tɨtəlau e jea rəha kig u, nat neen əh-ikɨn,
ilat kuwɨt, itəm koatəmegəh, koatətul. Kən nɨganəmtɨlat tepət
tepət, tatəper-ipən əpnapɨn əm e nərpɨlat ne məntaalat ne.
7 In aupən, tahmen e laion, kən nampa tu lan, tahmen e kau
iəwiər, kən nampa tri lan, rəhn-kapə tahmen e etəmim, kən
nampa fo lan, tahmen e malɨkɨm itəm tatiwɨg.
8 Nat mɨn əh itəm koatəmegəh, ilat kuwɨt, məto nɨməlmələlɨlat
ilat sikis, kən nɨganəmtɨlat tɨrəfin əpnapɨn əm ilat, muwɨn əpəh
e nəwtain nɨməlmələlɨlat ləhau ikɨn ne. Nian rafin ilat kotan
napuən lapɨn ne lenian, məsotamegən, koatan məmə:

"!Iərəmərə Uhgɨn Nahgin Tepət Pɨk Agɨn
in tasim, tasim, tasim pɨk agɨn,
itəm in tətatɨg roiu,
təmətatɨg lilɨn,
otəpanətatɨg lilɨn!"§

9 Kən nat mɨn əh itəm koatəmegəh, koatən nɨpahrienən
e nepətən rəha Uhgɨn, kən moatos-ipən nɨsiaiiən kəm in,
kən moatən tagkiu kəm kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea,
matərəmərə, mətatɨg lilɨn, namnun tɨkə.
10 Kən nian nat mɨn əh itəm koatəmegəh koatol nəhlan,
kən netəm-iasol itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koteiuaiu
moatɨsin nulɨlat kəm in, itəm tatəpələh-pər e rəhan jea,
matərəmərə, kən moatəfak kəm in itəm tətatɨg lilɨn, namnun
tɨkə. Ilat kotɨsin nulɨlat kəm in, kən nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp, kən
ilat koatəpeg rəkɨs rəhalat hat mɨn rəha nɨsiaiiən, kən moatəlɨn
aupən-in rəhan jea, kən moatən məmə,
11 "Rəhatɨmat Iərəmərə Uhgɨn,
Ik nakətuatɨp, mahmen agɨn məmə onakos nənwiwiən rafin,
ne nɨsiaiiən rafin,
ne nəsanənən rafin,
məto-inun ik nəmol natɨmnat rafin.
Ik nəmol ilat məto-inu ik nəmolkeike məmə ilat okotatɨg.
Kən məto-inu ik nəmolkeike nəhlan, ilat kotatɨg əh."

5

Nətɨ sipsip təmurapɨk naoa itəm kəmaiu-aiu

1 Kən əmun, eməplan kig tatəpələh-pər e rəhan jea, kən matos
naoa kit e nelmɨn matɨp itəm kəmaiu-aiu, kən naoa un kəmətə-
pən nat e nɨkalɨn kərən mil, kən kəmaiu-aiu kuwaan ətain mau

‡ **4:5:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4. § **4:8:** Eks 3:14

sepɨn məmə otaskəlɨm tiəkɨs. 2 Kən eməplan nagelo əsanən
kit tətagət əfəməh matən-iarəp məmə, “? Pah u in tahmen
mətuatɨp məmə oteatɨp rəkɨs nat itəm kəmuwaan ətain e naoa
u, kən murapɨk?”
3 Məto etəmim kit tɨkə ilɨs e nego e neai, o ləhau e nətueintən, o
nɨki nɨməptən, kit okol təsətuatɨpən o nurapɨkən naoa u, mafin.
4 Kən emətasək mətasək, məto-inun kəsəplanən etəmim kit
itəm tahmen mətuatɨp o nurapɨkən naoa u, mafin.
5 Kən etəm-iasol mɨn u kit itəm təməwiətən, tən-ipa kəm io
məmə, “! Sasəkən! Mɨtag-pən-tu məplan, Laion rəha Noanol
rəha Juta,* in nəukəti Tefɨt,† in tɨnol win rəkɨs e nəluagɨnən
rəhan. Tol nəhlan, in tətuatɨp agɨn-əh o nurapɨkən naoa əh, kən
meatɨp rəkɨs nat əh ilat sepɨn itəm kəmuwaan ətain lan.”
6 Kən əmun ekəplan Nəti Sipsip, tatətul əpəh ilugɨn e jea rəha
kig ne nat kuwɨt itəm koatəmegəh ne netəm-iasol mɨn itəm
kəmotəwiətən. Nəti Sipsip u, nəkəplan məmə kəmohamnu
rəkɨs. Kən rəhnɨpat ilat sepɨn,‡ kən nɨganəmtɨn ilat sepɨn mɨn,
ilat un, koatətul o narmɨn rəha Uhgɨn ilat sepɨn itəm təmahl-
iarəp ilat kotuwɨn e nətueintən.
7 Nəti Sipsip əh, təmuwɨn mea-pən mos-irəkɨs naoa u e rəhn
matɨp kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea.
8 Kən nian in tɨnaskəlɨm naoa un, kən nat mɨn un itəm
koatəmegəh ilat kuwɨt, ne netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən
ilat tuente-fo, ilat kotɨsin nulɨlat o Nəti Sipsip, moteiuaiu,
nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp. Ilat rafin koatos hap§ mɨn ne pesɨn mɨn
itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, tərioah e nat pien-pien
mɨn itəm nəmiəwɨn təwɨr. Kən nat pien-pien u, in tahmen e
nəfakən mɨn rəha netəmim rəha Uhgɨn.*
9 Kən nat mɨn un itəm koatəmegəh ilat kuwɨt ne netəm-iasol
itəm kəmotəwiətən, kəmotan napuən wi kit məmə,
“Ik nakətuatɨp, mahmen agɨn o nɨləsən naoa u,
kən meatɨp rəkɨs nat mɨn itəm kəmuwaan ətain lan,
məto-inun kəmohamnu ik,
kən nəmos-nəmtɨn netəmim e nɨtam
məmə ilat rəha Uhgɨn.
Kən ilat kəmotɨsɨ-pən e noanol mɨn rafin,
ne nəghatən mɨn rafin,
ne kantri mɨn rafin,
ne netəm nuwigɨlat tol pɨsɨn pɨsɨn mɨn,
10 kən nəmol ilat kotatɨg ahgin rəham nərəmərəən,
kən ilat rəham pris mɨn,
koatol wək rəha Uhgɨn rəhatɨmat.
Ilat okotərəmərə e nətueintən.”

---

* **5:5:** Jen 49:9-10 † **5:5:** Aes 11:1 ‡ **5:6:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4 § **5:8:** “Hap,” in nat kit katoh tətan napuən, tahmen e kitar. * **5:8:** Sam 141:2

11 Kən ekətag-pən min məplan, kən məto min nəwia nagelo
min tepət, tepət, okol kəruru nafinən. Kəmotətul, motitəlau e
jea rəha kig, ne nat min u itəm koatəmegəh, ne netəm-iasol
min itəm kəmotəwiətən.
12 Kən ilat kotan əfəməh napuən məmə:
“!Nəti Sipsip itəm kəmohamnu,
in tətuatip mahmen agin məmə kotənwiwi in,
məto-inu tatos rafin nəsanənən,
ne nautə, ne nenatigən,
ne nahgin, ne nepətən əhag-əhag!
!Təwir agin-əh məmə koatisiai-in!”
13 Kən eməto min natimnat rafin itəm Uhgin təmol e nego
e neai, ne nətueintən, ne Imə Netəm Kəmotimis Ikin, ne e
niki nitəhəi, ne natimnat min rafin itəm kotatig elat, ilat rafin
koatən məmə:
“Pəs nənwiwiən ne nisiaiiən tatuwin o kig itəm tatəpələh-pər e
rəhan jea ne Nəti Sipsip,
məto-inu in tatos nepətən əhag-əhag ne nərəmərəən.
!Pəs nənwiwiən ne nisiaiiən tuwin olau,
kən tatuwin, matuwin, matuwin, namnun tikə!”
14 Kən nat min un ilat kuwit itəm koatəmegəh, kotəmə, “!
Əwəh!” kən netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən kotisin nulilat
ron, moteiuaiu, nipinəgilat taru nisip, moatəfak kəm in.

6

Nəti Sipsip təmatgəhl nat itəm kəmuwaan ətain naoa itəm kəmaiu-aiu lan

1 Kən ekatəlkəlik o Nəti Sipsip nian in təmatgəhl rəkis nat kit
itəm kəmuwaan ətain e naoa kəmaiu-aiu. Kən əmun, nat
koatəmegəh u kit ilat kuwit tagət əfəməh e nəwian kit tahmen
e kaluəluə, məmə, “!Wa-tu!”
2 Ekətag-pər məplan hos kəruən kit. Etəm tətasuə-pər lan
tatiləs nifagə, kən kəməfauin-pən hat rəha nisiaiiən kəm in,
tahmen e hat rəha etəm tinol win rəkis e nəluaginən. In
təmaiu matuwin tahmen e etəm təmol win e nəluaginən, kən
matuwin min məmə otol min win.
3 Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tu lan,
itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən eməto nat tatəmegəh itəm
tatol nampa tu lan təmə, “!Wa-tu!”
4 Kən hos pisin kit min itəm tasiə, təmaiu muwa. Etəm
titasuə lan, kəmos-ipən nisa asol kit rəha nəluaginən kəm
in. Kən Uhgin təmegəhan-in-pən nepətən məmə otos-
irəkis nəməlinuən itəm tətatig e nətueintən, məmə netəmim
koatəluagin əm moatohamnu-ohamnu ilat min ikin min rafin.
5 Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tri
lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən ekəto nat tatəmegəh

itəm tol nampa tri lan, təmə, “!Wa-tu!” Kən ekətag-pər məplan hos kapɨn kit. Etəm tɨtasuə lan tatɨtol sɨkel* kit.

6 Kənu eməto nəwian kit tatɨsɨ-pən ilugɨn e nat koatəmegəh mɨn ilat kuwɨt, matən məmə, “Uwɨn, kəmegəhan-in ik məmə nəkɨtun nosən nəumɨs e nɨtən mɨn, kən ilat okotəkəike motərakin məni asol o nosən nagwənən noan məsɨn əm. Məto onəsərəkɨnən nəukətɨ nɨg olɨf mɨn itəm katol oel e noan, kən nəsərəkɨnən nəukətɨ nol u krep itəm katol wain lan.”

7 Nian Nətɨ Sipsip təmatgəhl rəkɨs nat tatol nampa fo lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən ekəto nat tatəmegəh itəm tol nampa fo lan, tatən məmə, “!Wa-tu!”

8 !Kən ekətag-pər məplan hos kəmtap kit! Etəm tɨtasuə lan, nərgɨn u Nɨmɨsən, ilau etəmim kit, nərgɨn u, Noanpən, tatu-arisɨg-in mətian. Kəmios nepətən məmə okohamnu netəmim e naip ne nəumɨs ne nɨmɨsən ne nat megəh iarupɨn mɨn. Kəmios nepətən nəhlan, tahmen-in nəwtain nətueintən kitiəh, mapəs əm nəwtain kɨsɨl.

9 Kən nian Nətɨ Sipsip təmatgəhl rəkɨs nat tatol faif itəm kəmuwaan ətain naoa lan, ekətag-pən əpəh e nəwtain olta,† ləhau ikɨn, məplan netəm kəmohamnu ilat məto-inu ilat kəmotətul əskasɨk o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgɨn.

10 Ilat kotaun əfəməh moatən-ipən kəm Uhgɨn məmə, “Ik nakərəmərə e natɨmnat rafin, ik nakasim, kən ik nɨpahrienən. ?O nəghan ne kən ik onakələhəu nəghatən məmə netəm rəha nətueintən kəmotol tərat, kən mol nalpɨnən kəm ilat o nat itəm kəmotol etɨmat? ?Onagəhən nakalpɨn nɨtai nɨtatɨmat e netəm mɨn əh?”

11 Kəmotən nəhlan, kən kəmos-ipən napən ruən kəm ilat rafin. Məto kəmən-ipən kəm ilat məmə okotameg mɨn noan məsɨn əm mətoarus nampa apiəpiə rəha pialat mɨn ne wɨnɨlat mɨn, otuwa pitən mahmen. Pialat mɨn ne wɨnɨlat mɨn u, netəmim mɨn rəha Iesu, itəm okəpanohamnu ilat o rəhalat nahatətəən.

12 Kən nian Nətɨ Sipsip təmatgəhl rəkɨs nat tatol sikis itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən əmun, namig asol kit təməloal. Mɨtgar təmapinəp agɨn, kən məwɨg təmasiə agɨn tahmen e nɨta.‡

13 Kən məhau mɨn əpəh ilɨs e neai kəmotɨsas-pən e nətueintən, tahmen e noa nɨg u fik, itəm nɨmətag asol təmatɨgtɨg e noan pɨkəh tɨsas.

14 Kən neai təmɨkə tahmen e nɨmɨtiwɨn kəmaiu-aiu kɨləs kagɨm.§ Kən nɨtot mɨn ne nəptən mɨn kəmotagɨm e nəmelat

---

* **6:5:** E nian rəha nəumɨs, kən netəmim kotakil natɨmnat o noorən nagwənən.
† **6:9:** Olta u, in tepɨl kit tatətul əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən katol sakrifais mɨn ikɨn. Kən netəm mɨn u, okəm-naka ilat kotahmen ətuatɨp e sakrifais kit itəm tatuwɨn o Uhgɨn.
‡ **6:12:** Joel 2:31; Wək 2:20
§ **6:14:** Aes 34:4

miɨn.
15 Kən kig miɨn rəha nətueintən ne iərəmərə miɨn, netəm-iasol
miɨn rəha mopael miɨn, netəm rəhalat nautə tepət, ne netəm
koatos nepətən, ne slef miɨn rafin, ne netəm sənəmə slef miɨn,
ilat rafin kəmotəhluaig e niɨpəg kəpiel asol miɨn, ne niɨkaliɨ kəpiel
miɨn əpəh e niɨkalkal niɨtot asol miɨn.*
16 Kən ilat kəmotasək əfəməh-pən o niɨtot miɨn ne kəpiel asol
miɨn məmə, "Otiɨsas, motoh ətain itiɨmat, motəhluaig-in itiɨmat
o niɨganəmtiɨ kig u itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, ne o nemə̈ha
rəha Nətiɨ Sipsip,†
17 məto-inun nian asol kəgin əh rəha nemə̈ha rəhalau
tiɨnuwa. ?Kən pah un in tiɨtun nətulən?"‡

7

Wan-hanriɨt-foti-fo-taosen
kəmol mak elat
mə rəha Uhgiɨn

1 Kən əmun ekəplan nagelo kuwiɨt koatətul-pən e kona miɨn
ilat kuwiɨt e nətueintən. Kəmotəmkətain rafin niɨmətag kuwiɨt e
kona kuwiɨt rəha nətueintən, məmə niɨmətag otiɨkə e nətueintən,
ne niɨtəhəi, ne niɨg miɨn.*
2 Kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nərəkiɨnən nəptən ne
niɨtəhəi. Kən ekətag-pən məplan nagelo kit miɨn tatiɨsiɨ-pah,
tatiɨləs nat kit itəm Uhgiɨn u, itəm tatəmegəh, otos o nolən mak
rəhan lan. Kən in tətagət əfəməh-pən kəm nagelo miɨn u kuwiɨt,
məmə,
3 "! Otəpəs pitən! Sotəhlmanən niɨmətag məmə otəsərəkiɨnən
niɨməptən ne niɨtəhəi ne niɨg miɨn, pəs ekotol-pən pitən mak rəha
Uhgiɨn rəhatat e niɨpiɨnəgiɨ iolwək miɨn rəhan."†
4 Kən eməto nampa rəha netəm kəmotos mak u rəha Uhgiɨn.
Netəmim wan-hanriɨt-foti-fo-taosan kəmotiet rəkiɨs e noanol
miɨn rəha Isrel, ilat kəmotos mak əh.
5 E noanol rəha Juta, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Rupen, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Kat, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Aser, netəmim ilat tuelef-taosen.
6 E noanol rəha Naptali, netəmim ilat tuelef-taosen
E noanol rəha Manase, netəmim ilat tuelef-taosen.
7 E noanol rəha Simeon, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Lifae, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Isakar, netəmim ilat tuelef-taosen.
8 E noanol rəha Sepulun, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Josep, netəmim ilat tuelef-taosen.

---

* **6:15:** Aes 2:10,19-22 † **6:16:** Hos 10:8 ‡ **6:17:** Joel 2:11; Mal 3:2 * **7:1:** Niɨmətag kuwiɨt əh, in niɨmətag rəha nərəkiɨnən tahmen əm e in əh e Dan 7:2 ne Jer 49:36-38. † **7:3:** 2 Kor 1:22; Efes 1:13

Kən e noanol rəha Benjamin, netəmim ilat tuelef-taosen
kəmotos mak əh.

Nɨmanin netəmim itəm kəmotuwɨn e napən ruən

9 Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, emətag-pən əpəh aupən-in io,
məplan nɨmanin netəmim tepət tepət, okol kəruru nafinən.‡
Ilat koatɨsɨ-pən e kantri mɨn rafin, ne noanol mɨn rafin, ne
nəghatən mɨn rafin, kən nuwigɨlat tol pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Ilat
koatətul aupən e jea rəha kig, ne Nətɨ Sipsip. Ilat koatuwɨn e
napən ruən mɨn, kən moatos nelmɨ nəmɨl e nelmɨlat.

10 Kən moatagət əfəməh moatən məmə
"Uhgɨn rəhatat itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə,
ilau Nətɨ Sipsip, ilau əh kəmioal suatɨp o nosmegəhən
kitat."

11 Nagelo mɨn rafin ilat kotətul motɨtəlau e jea rəha kig, kən
mɨtəlau mɨn e netəm-iasol mɨn itəm kəmotos nəwiətən, ne nat
koatəmegəh mɨn u, ilat kuwɨt. Ilat moatɨsɨn-pən nulɨlat aupən
e jea rəha kig, moteiuaiu, nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp, kən moatəfak
kəm Uhgɨn,

12 moatən məmə:
"!Əwəh! !Nɨpahrienən! Rəhatat Uhgɨn təwɨr pɨk, matəhag-əhag
wɨr.
!In tenatɨg tenatɨg, təsanən, nahgin tepət!
! Pəs kotənwiwi in, motɨsiai-in, kən motən tagkiu kəm in
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə! !Əwəh!"

13 Kən əmun, netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən mɨn u kit
tətapəh ron io məmə, "?Pah mɨn əh koatuwɨn e natɨmnat ruən?
?Kən ilat kəmotɨsɨ-pən hiə?"

14 Kən ekuhalpɨn məmə, "Etəm-iasol. Ik əm nəkɨtun."

Kən in təmə, "Netəm mɨn əh, ilat un kəmotiet rəkɨs e
nahmməən asol; ilat kɨnəmotaikuas e rəhalat napən kən motol
təruən e nɨta Nətɨ Sipsip.

15 Kən tol nəhlan,
"ilat kotətul aupən e nɨganəmtɨ Uhgɨn, itəm tatəpələh
matərəmərə,
kən moatəfak kəm in e nərauiəgən ne lapɨn e Rəhan Nimə;
kən kig u itəm tatəpələh-pər e jea,
in otahgɨl kəm ilat mɨn nian rafin.

16 Ilat, okol nəumɨs tɨsus mɨnən ilat,
kən okol kəsotoaoa mɨnən.
Kən nərauiə təsəhg mɨnən ilat,
nape-apeən asol rəha mɨtgar otəsəhg mɨnən ilat,

17 məto-inun, Nətɨ Sipsip itəm tatəpələh ilugɨn e jea rəha kig,
in otatehm ilat tahmen e etəmim rəha nehmən sipsip.
In otit ilat, matuwɨn o nəmtɨ nəhau megəh,§
kən Uhgɨn otafəl rafin nahui nəmtɨlat."

---

‡ **7:9:** Jen 15:5 § **7:17:** Sam 23:2; Aes 49:9-10; Jon 4:10; 7:37-38; Nol Əpən 22:1,17

8

Pesɨn rəha nat pien-pien

1 Nian Nətɨ Sipsip təmatgəhl rəkɨs nat tatol sepɨn itəm
kəmuwaan ətain naoa lan, kən nagətən təmɨkə əpəh e nego e
neai o nian əkuəkɨr kit, tahmen e hafaoa.*
2 Kən əmun eməplan nagelo sepɨn u kotətul aupən e
nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən ilat rafin koatos təwi.†
3 Kən nagelo kit mɨn, in tatɨtol pesɨn kit itəm kəmol e iaen u
kol tatɨpɨt-ɨpɨt, kəməmki-pən nat pien-pien lan. Təmɨtol muwa
mətul aupən e olta. Kəmos-ipən nat pien-pien tepət‡ kəm in,
məmə otos-ipən təlmin nəfakən mɨn rəha netəmim rəha Uhgɨn,
kən mos-ipən ilau kəm Uhgɨn, muwaan əpəh e olta kəmol e
iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, itəm tatətul aupən e jea rəha kig.
4 Nəhaniəm rəha nat pien-pien mɨn, ne nəfakən mɨn rəha
netəmim rəha Uhgɨn, itəm nagelo tatəmɨk e nelmɨn, kəmotər
motuwɨn o Uhgɨn.
5 Kən əmun nagelo təmɨtol nat pien-pien u e pesɨn, kən
məmki-pən nɨgəm lan, itəm tatuəp e olta, kən məhtəg-iarəpən
e nətueintən. Kən əmun, kaluəluə təmatɨperəh, kənu təmɨpɨt,
kən nərkərɨkən, kən namig təməloal.§

Təwi mɨn

6 Kən nagelo sepɨn itəm koatos təwi mɨn, kəmotətul matɨp o
nahlən təwi.
7 Kən nagelo itəm tətaupən, təmahl rəhan təwi. Kən əmun,
ais ne nɨgəm itəm kəmol pɨləh-pɨləh iləhal nɨta, kəmətəg-pən
iləhal e nətueintən. Təmuəp mus nəwtain nəptən kitiəh,
mapəs əm nəwtain kəiu, kənu təmuəp mus nɨg mɨn nəwtain
kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kən təmuəp mus ma-kɨras mɨtə
kəmotuəp rafin.
8 Kən nagelo itəm tatol nampa tu lan in təmahl rəhan təwi,
kən nat kit tahmen e nɨtot asol, itəm tatuəp, kəmərakin-pən
əpəh itəhəi. Kən nəwtain nɨtəhəi kitiəh təmol nɨta, mapəs əm
nəwtain kəiu.
9 Kən təmərəkɨn nat megəh mɨn itəm kotatɨg itəhəi nəwtain
kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kən mərəkɨn mɨn nego mɨn
nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu.
10 Kən nagelo itəm tatol nampa tri lan, təmahl rəhan təwi.
Kən məhau asol kit təmiet, matuəp tahmen e noanɨsiə. Təmiet
əpəh ilɨs e neai, meiuaiu mɨsas-pən mus nəwtain nəhau mɨn
ne nəmtɨ nəhau mɨn nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu.

---

* **8:1:** Hab 2:20; Sef 1:7-8; Sek 2:13 † **8:2:** Təwi mɨn əh e Baebol, sənəmə nuwigɨ nat itəhəi, məto təwi əh kəmol e rəhnɨpat nat kit. ‡ **8:3:** Nat pien-pien u in tahmen e nɨgpɨs, kən katuwaan məmə okəto nəhaniəm e nəmiəwɨn u itəm tatəpien wɨr.
§ **8:5:** Eks 19:16-18

11 Məhau u, nərgɨn u Tarɨp Tarɨp. Kən əmun, nəhau mɨn
nəwtain kitiəh kəmotarɨp motarɨp, mapəs əm nəwtain kəiu.
Kən netəmim tepət itəm kəmotənɨm nəhau arɨp, kəmotɨmɨs.
12 Nagelo itəm tatol nampa fo lan, təmahl rəhan təwi. Kən
nat kit təmoh mɨtgar, ne məwɨg ne məhau mɨn, mol nəwtain
mɨtgar kitiəh təmapinəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp.
Kən nəwtain məwɨg kitiəh təmapɨnəp, mapəs əm nəwtain
kəiu kətiauəp, kən nəwtain məhau mɨn kitiəh kəmotamɨs, kən
nəwtain kəiu əm kəmotasiə. E nərauiəgən, kən tatərauia e
nəwtain kəiu əm, mapəs kitiəh. Kən nian lapɨn, tatəmɨhl e
nəwtain kəiu əm, mapəs kitiəh.*
13 Kən əmun ematəplan, kən məto malɨkɨm kit tatiwɨg e
napuə, kən mətasək əfəməh matən məmə, "!Awe! !Awe! !Awe!
!Məto-inun nagelo kɨsɨl mɨn əh-ikɨn okəpanəhlahl mɨn rəhalal
təwi roiu, mol nəratən asol okəpanəhaluwa e netəmim rəha
nətueintən!"

9

Nagelo itəm tatol faif lan təmahl təwi

1 Nagelo itəm tatol faif lan, tətahl rəhan təwi, kən eməplan
məhau kit itəm tɨnəmɨsɨ-pər e neai miet-pən e nətueintən.
Kəmos-ipən ki kit kəm məhau un, o nerəhən e nɨpəg asol itəm
teiuaiu agɨn.
2 Nian təmerəh e nɨpəg əh, nəhaniəm təmər, tahmen e
nəhaniəm rəha iohe. Mɨtgar ne napuə kəmuapinəp e
nəhaniəm rəha nɨpəg asol.
3 Kənu nat kit tahmen e pitɨp, ilat tepət agɨn-əh, kəmotiet
rəkɨs e nəhaniəm əh, moteiuaiu e nəptən, kən kəmos-ipən
nəsanənən kəm ilat o nusən itəm e nɨpikɨlat, kən tɨtahmə
tɨtahmə.
4 Kəmən-ipən kəm pitɨp mɨn məmə kəsotərəkɨnən ma-kɨras
ne nɨg mɨn, ne natɨmnat itəm kotəwiə e nətueintən, məto
okotərəkɨn əm netəm mɨn un itəm kəsotosən mak rəha Uhgɨn
e nɨpɨnəgɨlat.
5 Kən kəmegəhan-in nəsanənən kəm ilat məmə okotus
netəmim motol nahməən kəm ilat o məwɨg faif, məto
kəsotohamnuən ilat. Kən nahməən əh, itəm ilat okotəto tərat
lan, taprəkɨs-in agɨn nəme nɨpikɨ welau itəhəi, nian tatus itəm,
kətahmə.*
6 E nian mɨn əh, netəmim okotegəs-in suatɨp o nɨmɨsən, məto
okol kəsotehmən. Okotolkeike məmə okotɨmɨs, məto okol
kəsotɨmɨsən.

---

* **8:12:** Aes 13:10; Mak 13:24 * **9:5:** Nəghatən Kris ətuatɨp təməsənən nahməən rəha nɨpikɨ welau itəhəi. In təmən nahməən rəha "skopion," nat kit tahmen e iəmɨk nərɨk, məto rəhan nəme nəluɨn ne rəhan nahməən tərat maprəkɨs-in nəme nahməən rəha nɨpikɨ welau ne nahməən rəha nəme tɨmar.

7 Eməplan pitɨp asol mɨn əh, ilat kotahmen e hos mɨn itəm
kəmotətul matɨp o nəluagɨnən. Ilat kəmotəfauin nat kit tah-
men e hat rəha kig itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, kən rəhn-
kapəlat tahmen e rəha etəmim.
8 Noanulat kaifəməh tahmen e noanu pətan, kən nəluɨlat
tasɨlə tahmen e nəluɨ laion.
9 Nuwilɨgɨlat tol məmə kəmotalpin manɨkɨləhalat e nat kit
rəha nəluagɨnən, kəmol e iaen, kən nawin nɨməlməlɨlat tatuwa
tahmen e hos tepət koatiuw kat mɨn moatuwɨn e nəluagɨnən.
10 Nɨpikɨlat tatus itəm kətahmə taprəkɨs-in agɨn welau itəhəi.
Ilat koatos nəsanənən e nɨpikɨlat o nolən nahməən kəm
netəmim o məwɨg faif.
11 Ilat, rəhalat kit əh-ikɨn etəm-iasol, in iərəmərə rəha nɨpəg
asol itəm teiuaiu agɨn. E nəghatən rəha netəm Isrel, katən
nərgɨn mə Apaton, kən e nəghatən Kris, kətaun-in məmə Apo-
lion, nɨpətɨn u Iərəkɨn.
12 ! Awe! Nəratən aupən tɨnol namnun, məto awe, awe,
nəratən kəiu mɨn əh-ikɨn okəpanueia.
13 Kən əmun, nagelo itəm tatol sikis lan təmahl rəhan təwi.
Kən eməto nəwian kit təmɨsɨ-pən əpəh e nɨki rəhnɨpat olta u,†
ilat kuwɨt, kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, kən tatətul aupən e
nɨganəmtɨ Uhgɨn.
14 Kən nəwian əh təmən-ipən kəm nagelo itəm tatol sikis
lan u tatɨləs təwi, məmə, “Ɨkɨs nagelo mɨn un ilat kuwɨt itəm
kəməlis ilat kəmki-pən əpəh e nəhau asol Iufretes.”
15 Tol nəhlan, təmɨkɨs ilat. Nagelo mɨn əh, ilat kuwɨt, kəmə̈lɨn
ilat kotətul matɨp u-roiu o aua ətuatɨp u, ne nian ətuatɨp u,
ne məwɨg ətuatɨp u, ne nup ətuatɨp u, məmə okotohamnu
netəmim rəha nətueintən nəwtain kitiəh, motapəs kəiu.
16 Kən eməto nampa rəha mopael mɨn rəhalat, itəm kotasuə
e hos, kən ilat rafin tu-hanrɨt-milian netəmim.
17 Kən e napɨlaiirən rəhak, eməplan hos mɨn əh ne netəm
kotasuə elat kotol nulan. Rəhalat iaen itəm tatəfətain
manɨkɨləhalat, in tasiə tahmen e nɨgəm, mol pɨlu wɨr, kənu
mauiəh. Rəhn-kapə hos mɨn u, kotahmen e rəhn-kapə laion
mɨn, kən nɨgəm ne nəpienən rat‡ ne nəhaniəm katəhalɨsɨ-pən e
nɨpəgnoalat.
18 Kən nəratən asol miləhal u itəm kəməhaliet e nɨpəgnoalat,
iləhal kəməhalohamnu netəmim e nətueintən nəwtain kitiəh,
kapəs əm nəwtain kəiu.
19 Nəsanənən rəha hos mɨn əh, tatɨsɨ-pən e nɨpəgnoalat, ne
nɨpikɨlat, məto-inun nɨpikɨlat tahmen e sɨnek, itəm rəhn-kapə

† **9:13:** Olta u, in tepɨl kit tatətul əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən katol sakrifais mɨn ikɨn. Rəhnɨpat mɨn əpəh e kona mɨn. ‡ **9:17:** Nəpienən rat əh, in tahmen e nəpienən rəha iohe.

tətatɨg e malnɨpikɨn. Kən hos mɨn əh, koatus mɨn netəmim e mal-nɨpikɨlat.

20 Kən netəm mɨn u, nəratən miləhal əh kəməsohamnuən ilat, ilat kəməsotəuhlinən nətəlɨgən rəhalat e natɨmnat mɨn itəm ilat koatol. Kəməsotapəsən nəfakən kəm iərmɨs mɨn ne narmɨ nat mɨn itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne silfa, ne pɨrons§ ne kəpiel, ne nɨg. Ilat u narmɨ nat əm, itəm kəsotəplanən nat, ne məsotətoən nat, ne məsotaliwəkən.

21 Kən ilat kəməsotəuhlinən nətəlɨgən rəhalat o nohamnuən itəm, nəmɨkən nərɨk, nolən klefa, nolən masig, nɨtəpən iərman ne pətan, ne nakləhəən.

10

Nagelo itəm təmos naoa əkəku

1 Kən əmun ekəplan nagelo kit mɨn nahgin tepət tatɨsɨ-pər e nego e neai. Tatuwɨn e malnapuə tahmen e rəhan napən, kən mɨrai-mɨrai tɨtəlau e rəhn-kapə. Kən in təhag-əhag mɨtasiə, tahmen e mɨt, kən nelkɨn tahmen e pos asol mil u kətiauəp e nɨgəm.

2 In tatos naoa əkəku kit itəm kɨnurapɨk rəkɨs tatəməhl-pən e nelmɨn. In təməf-ipən nelkɨn matɨp e nɨtəhəi kən məf-ipən nelkɨn mol e nəptən,

3 kən in təmagət əfəməh, nakəto nəwian tahmen e laion. Nian təmagət əfəməh, kən kaluəluə təmatɨpərəh mau sepɨn, matuhalpɨn.

4 Kən nian kaluəluə təmatɨperəh mau sepɨn matuhalpɨn rəhan nəghatən, kən nɨkik natəht məmə oekəte rəkɨs nəghatən itəm in tatən. Məto enəto nəwian kit tatɨsɨ-pər e nego e neai matən məmə, “Əhluaig-in nəghatən u itəm kaluəluə tatən, səte rəkɨsən.”

5 Kən əmun, nagelo apon itəm eməplan aupən tatətul-pən e nɨtəhəi ne nəptən, tɨləs-ipər nelmɨn matɨp, matəhu-pər e nego e neai,

6 kən matos noanawɨl e etəm tətatɨg lilɨn, etəm təmol nego e neai ne natɨmnat rafin itəm koatatɨg lan, ne nətueintən ne natɨmnat rafin itəm kotatɨg lan, ne nɨtəhəi ne natɨmnat rafin itəm kotatɨg lan, kən məmə, “!Uhgɨn otəsəsahgin mɨnən!

7 Məto nian nagelo itəm tatol sepɨn lan otahl rəhan təwi, kən nalpəkauən anion rəha Uhgɨn itəm tatəhluaig-in, in otuwa mol nɨpahrienən lan u-roiu. In otiet-arəpa tahmen əm mə in təmən-iarəp aupən kəm rəhan iolwək mɨn u, ien mɨn rəhan.”

8 Kən əmun, ekəto mɨn nəwian əh təmɨsɨ-pən e nego e neai, matən-ipa mɨn kəm io məmə, “Uwɨn, mɨləs naoa kəmurapɨk əh

§ **9:20:** Pɨrons, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

itəm tatəməhl-pən e nelmɨ nagelo itəm tatətul-pən e nɨtəhəi ne nəptən.”
9 Kən əmun, ekuwɨn mətapəh o nagelo məmə otos-ipa naoa əkəku kəm io. In tən-ipa kəm io məmə, “Os mun. Nat u otərəkɨn nərpəm, məto nian onakun, tətehen tahmen e sukapak.”
10 Kən əmun ekɨləs-irəkɨs e nelmɨ nagelo, kən mun mərge. Emun məto tətehen tətehen, tahmen e sukapak, məto nian emərge, təmərəkɨn nərpɨk, nərpɨk təmərat lan.
11 Kən kəmən-ipa kəm io məmə, “Ik onakəkəike mən-iarəp mɨn nəghatən itəm Uhgɨn otos-ipɨnə kəm ik u, o netəmim nuwigɨlat pɨsɨn pɨsɨn mɨn, ne netəm e kantri pɨsɨn pɨsɨn mɨn, ne netəm koatən nəghatən pɨsɨn pɨsɨn mɨn, ne kig mɨn.”

11

Etəmim mil itəm kəmuətul-arəp o Iesu

1 Kən əmun kəmos-ipa nuwig kit rəha nosən mak e nat, kən kən-ipa kəm io, məmə, “Uwɨn, mos mak e Nimə Rəha Uhgɨn, ne olta, kənu mafin rafin netəm koatəfak əh imə.
2 Sosən mak e iat, məto natos əm mak e nimə. Sosən mak lan məto-inun kɨnos-ipən rəkɨs iat əh kəm Iaihluə mɨn. Ilat okoteguafəl-eguafəl rəhak taon asim motuwɨn motuwɨn mo-tos məwɨg ilat foti-tu.*
3 Kən io ekos-ipən nəsanənən kəm rəhak etəmim mil itəm katuətul-arəp ron io. Kən okətios əm nəmkapɨn, muatətul-arəp o nən-iarəpən rəhak nəghatən mɨn o nian wan-taosen tu hanrɨt sikɨste.”
4 Ilau u, nokət nɨg olɨf mil, ne nat katəhtu-pər lait lan mil, itəm katuətul aupən e Iərəmərə rəha nətueintən.
5 Okəmə suah kit tətalkut o nərəkɨnən ilau, kən nəmnamɨn nɨgəm otɨsɨ-pən e nohlɨlau, kən mus rəhalau tɨkɨmɨr mɨn. Etəmim itəm tolkeike nərəkɨnən ilau, in otəkəike mɨmɨs nəhlan.
6 Suah mil u, ilau katios nəsanənən o nahtosɨg-inən napuə məmə nuhuən otəsəfɨkən nian ilau okatuəghat matuən-iarəp nəghatən mɨn rəha Uhgɨn. Kən ilau matios mɨn nəsanənən məmə okuəuhlin nəhau mɨn kotuwa nɨta, kənu miatun mɨn nərəkɨnən netəmim rəha nətueintən e nəratən pɨsɨn pɨsɨn mɨn itəm ilau kioalkeike məmə okioal.
7 Kənu nian ilau kɨnuatətul-arəp rəkɨs, kɨnuən rəkɨs natɨmnat rafin, kən nat megəh† itəm otər e nɨpəg teiuaiu agɨn, mərioah moh ilau, mol win elau mohamnu ilau.
8 Nɨpətɨlau otatəməhl əpəh e suatɨp rəha taon asol əh, ikɨn əh kəməht-ipən mɨn rəhalau Iərəmərə e nɨg kəməluau‡ ikɨn,

---

* **11:2:** Məwɨg foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen mɨn e nian wan-taosan-tu-hanrɨt-sikiste (1,260). † **11:7:** Dan 7 ‡ **11:8:** “Ikɨn əh kəməht-ipən mɨn Iərəmərə e nɨg kəməluau,” tatəghat-in Jerusalem.

kəməuhlin nərgɨn, məmə Sotom o Ijip, tatəpsen-pən nolən rat ikɨn əh.
9 Kən netəmim nuwigɨlat pɨsɨn pɨsɨn mɨn, netəmim e noanol
rafin, ne netəmim e nəghatən mɨn rafin, ne kantri mɨn rafin,
okoatarəp e nɨpətɨlau, motos nian apiəpiə kɨsɨl, kən haf, kən
kəməsotegəhan-inən nɨtənɨmən ilau.
10 Kən netəmim rafin rəha nətueintən okotol lafet, mo-
tagien, kən moatos-ipən natɨmnat kəm ilat mɨn, motagien
məto-inun ien mil itəm kəmatioal pɨk nəratən kəm ilat,
kɨniamɨs.
11 Məto uarisɨg e nian apiəpiə kɨsɨl ne haf tɨnuwɨn rəkɨs,
kən Uhgɨn təmos-ipən nehagən e nɨpətɨlau kən ilau kəmuətul
e nelkɨlau. Kən netəmim rafin itəm kəmotəplan ilau,
nɨganməpɨlat təmasiəp, narmɨlat tɨkə.
12 Kən ilat kəmotəto nəwian asol kit təmɨsɨ-pər e nego e
neai, matən-ipən kəm ilau məmə, “Uər mueia ikɨn-u.” Kən
malnapuə təmɨləs ilau mər muwɨn e neai. Kən rəhalau tɨkɨmɨr
mɨn kəmotətul motalkəlɨk olau.
13 Kən e nian ətuatɨp əh, namig asol kit təmərəkɨn rum
kitiəh e taon əh, mapəs əm rum nain. Namig təmohamnu
netəmim ilat rafin sepɨn-taosen, kən netəmim rafin itəm
kəməsotɨmɨsən, kəmotəgɨn motasiəp, kən motən nɨpahrienən
məmə Uhgɨn e nego e neai, tatos nepətən.
14 !Awe! Nəratən asol itəm tatol nampa tu lan, tɨnol nam-
nun. Məto, nəratən itəm tatol kɨsɨl lan otəsuwəhən tuwa.

Nagelo itəm tatol sepɨn lan təmahl təwi

15 Nagelo itəm tatol sepɨn lan təmahl rəhan təwi, kən əmun
nəwian asol mɨn kəmotɨsɨ-pən e nego e neai motən məmə,
“Rəhatat Iərəmərə ne rəhan Kristo, ilau kɨnatuərəmərə§ e
nətueintən rafin agɨn, kən nərəmərəən rəhan, otətatɨg
lilɨn.”
16 Kən netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən mɨn ilat tuente-
fo, itəm koatəpələh-pər e rəhalat jea mɨn aupən e nɨganəmtɨ
Uhgɨn, ilat kəmotɨsɨn nulɨlat, moteiuaiu, nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp,
kən moatəfak kəm Uhgɨn,
17 motəmə,
“Iakoatən tagkiu kəm ik, Iərəmərə Uhgɨn Nahgim Tepət Pɨk
Agɨn, etəm un ik nətatɨg un itəm nətatɨg roiu, kən
nəmətatɨg aupən,
məto-inu ik nəmos rəham nəsanənən asol, kən mɨnətuoun
matərəmərə.
18 “Kantri mɨn, kotautu pɨk, məto ik rəham nemə̈ha asol
tɨnuwa.
Nian tɨnuwa o nakilən netəm kəmotɨmɨs.

§ **11:15:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “Rəhatat Iərəmərə ne rəhan Kristo, in tɨnatərəmərə,” tatəgətun-pən məmə Tata Uhgɨn ne rəhan Kristo, ilau kitiəh əm.

Kən onakətou ien min u ilat rəham iolwək min, kən mətou
min netəmim rəham, ne netəm koatisiai-in ik, ilat rafin,
nat əpnapin okəmə ilat koatos nepətən asol o nepətən
əkəku.
Kən nian u rəham, o nərəkinən netəm itəm koatərəkin
netəmim e nətueintən."
19 Nian kəmerəh e Nimə Rəha Uhgin əpəh ilis e neai, kən
kəməplan Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən* tatəpələh
əpəh imə. Kən təmatipit mitasiə, kən kaluəluə təmatatiperəh,
kən eməto nagətən asol min, kən təmatamig, kən ais təmisas-
pa.

12

Pətan ne ialkita kəgin

1 Kən nəmtətin asol kit təmiet e neai, muha-pispis lak. Pətan
kit təmuwin e mitgar tahmen e rəhan napən, kən təməpələh
məf-ipər nelkin e məwig, kən matəfauin hat rəha nisiaiiən kit,
kəmol-pən məhau tuelef lan.
2 In tətasək əfəməh, tatəto nahmməən məto-inun in təpək-əpək
kən otəsuwəhən temək.
3 Kən əmun nəmtətin kit min təmiet min əpəh ilis e neai, itəm
tatuha-pispis lak. Inəh, ialkita kəgin kit, tasiə, tahmen e nigəm,
rəhn-kapə təmisim-isim ilat sepin, kən rəhnipat ilat ten, kən
kəməfauin-pən hat rəha kig asol agin ilat sepin e rəhn-kapə
min.
4 Nipikin tatoh-irəkis məhau min əpəh ilis e neai, matəmki-
əhau-pa ilat nəwtain kitiəh e nətueintən, mapəs nəwtain kəiu.
Kən e nian əh, ialkita un təmuwa mətul aupən e pətan u itəm
otəsuwəhən temək, məmə okəmə nətin tinaiir un, kən in ton.*
5 Pətan əh təmiləs nətin iərman, itəm in otərəmərə e kantri min
rafin, kənu nəmtətin rəha nərəmərəən rəhan tahmen e nəlnal
kit kəmol e iaen. Məto Uhgin təmeuw rəkis suakəku u o ialkita,
miləs-ipər ilis e rəhan jea, məmə otərəmərə.
6 Pətan un, təmagim-pən əpəh ikin taruən-aruən ikin, itəm
Uhgin təmol əpen-əpenə lan məmə otətatig ikin, kən katehm,
kətoarus-pən nian wan-taosen-tu-hanrit-sikiste tinuwa
minuwin rəkis.†
7 Kən əmun, nəluaginən kit tinətul əpəh e nego e neai.
Mikael‡ ne rəhan nagelo min, kinoatəmou ilat ialkita, kən
ialkita ne rəhan nagelo min kinoatoh min ilat.
8 Məto ialkita, nahgin tikə, təsahmenən. Kən əmun, Mikael
ne kinotol win elat, kən kəmahl-iarəp ilat əpəh e nego e neai.

---

* **11:19:** Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən u, in "Ark of the Covenant." Eks 25:10-22. * **12:4:** Mat 2:13-14 † **12:6:** Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen min e nian wan-taosan-tu-hanrit-sikiste (1,260). ‡ **12:7:** Dan 10:13,21; 12:1

9 Kəmotɨləs ialkita asol un, motərakin-iəhau e nətueintən.
Kən inu, in sɨnek nuwəh ilouin aupən,§ katən mə Iərmɨs, o
Setan, itəm təmeiuə-in nətueintən rafin agɨn. Kəmərakin-iarəp
in,* tuwa e nətueintən, ilat rafin nagelo mɨn rəhan.
10 Kən əmun eməto nəwian asol kit əpəh ilɨs e nego e neai.
Təmə,
“!Roiu əh, Uhgɨn rəhatat in tɨnosmegəh itat!
!Roiu əh in tɨnol-arəp məmə in tatos nəsanənən,
kən roiu əh, in tɨnatərəmərə!
Kən roiu əh, Kristo rəhan təmol məmə in tatos mɨn nəsanənən
ne nepətən e natɨmnat mɨn rafin.
Tol nəhlan məto-inu roiu əh, kɨnərakin-iəhau Setan e
nɨganəmtɨ Uhgɨn. Setan u, itəm tatətu-pən-ətu-pən nat e
piətat mɨn lapɨn ne lenian, mən-iarəp nɨpəgnəmtɨn mɨn
rəhan matətu-pən elat e nɨganəmtɨ Uhgɨn.
11 Kən piətat mɨn kəmotəmou ilat min,
kən motol win rəkɨs lan e nəsanənən rəha nɨta Nətɨ Sipsip,
motatɨg motol win mɨn lan e nətul əskasɨkən o nən-iarəpən
nəghatən rəha Nətɨ Sipsip.
Motol win mɨn lan məto-inu nɨkilat təməsəht pɨkən nəmegəhən
rəhalat,
məto kəmotətul matɨp əm məmə okotɨmɨs.
12 ! Nego e neai, ne itəmat u notatɨg ikɨn, otagien məto-inu
kɨnərakin-iarəp ialkita!
!Məto awe, kəsi o nətueintən ne nɨtəhəi,
məto-inu Setan təmeiuaiu mɨnə ron ik!
In, nemə̈ha təmol pɨk,
məto-inun in tɨtun məmə nian rəhan təkuəkɨr əm.”
13 Nian ialkita asol u, təməplan məmə kɨnərakin-iarəp in
tuwɨn e nətueintən, in tɨnatɨtəp pətan u itəm təmɨləs nətɨn
iərman.
14 Kən kəmos-ipən nɨməlməlɨ malɨkɨm kəiu kəm pətan u,
məmə in otos miwɨg lan muwɨn əpəh ikɨn kəmol əpen-əpenə
rəkɨs ikɨn taruən-aruən ikɨn. Ikɨn əh, otətatɨg ikɨn, kən in
tɨtagɨm o sɨnek, kən katehm wɨr in o taem kitiəh, ne taem kəiu
mɨn, ne taem haf.
15 Kən sɨnek u, təmeoa tahmen e naruəh asol kit, məmə otau-
təlɨmin pətan u mɨləs magɨm.
16 Məto nɨsɨp təmasitu e pətan u. Nɨsɨp təmoag kən mərge
rafin nəhau itəm ialkita təmeoa-in e nɨpəgnoan.
17 Kən əmun, ialkita un, nemə̈ha təmol təmol o pətan u, kən
in tagɨm muwɨn məmə otəluagɨn ilat rəhan mɨn neen noanol,
ilat u itəm koatol nəwia Uhgɨn, kən moatətul əskasɨk o nən-
iarəpən məmə ilat netəmim rəha Iesu Kristo.
18 Kən in təmətul əpəh e nɨmə̈kləkɨl itəhəi.

---

§ **12:9:** Jen 3:1 * **12:9:** Jen 3:14-15; Luk 10:17-18; Jon 12:30-31; Kol 2:15

13

Nat megəh itəm təməhap nɨtəhəi mər

1 Kənu eməplan nat megəh asol kit təməhap nɨtəhəi mər.
Rəhnɨpat ten, rəhn-kapə təmɨsɨm ilat sepɨn, kəməfauin-pən hat
mɨn rəha kig asol agɨn e rəhnɨpat mɨn. Kən kəmətə-pən nərgɨn
itəm tətau-iərmɨs-in Uhgɨn e rəhn-kapə mɨn. 2 Nat megəh un
eməplan, tahmen e wɨsi kəgin kit u, lepet, məto nelkɨn mɨn
kotahmen e nat megəh kit u, pea. Kən nɨpəgnoan tahmen e
laion. Kən ialkita u, təmos-ipən rəhan nəsanənən ne rəhan
nərəmərəən ne nepətən asol kəm nat megəh u.
3 Rəhn-kapə nat megəh u kit, nat kit təmol, kən nəkəplan
məmə tɨnatol pap o nɨmɨsən, məto tɨnəwɨr mɨn. Kən əmun,
netəmim rafin e nətueintən narmɨlat təmiwɨg pɨk ron, kən
moatuarisɨg-in nat megəh un. 4 Kən ilat rafin kəmotəfak kəm
ialkita, məto-inu təmos-ipən nepətən rəhan kəm nat megəh u.
Kən ilat kəmotəfak mɨn kəm nat megəh u, kən motəmə, "?Pah
in tahmen e nat megəh u? ?Pah tɨtun nohən?"
5 Kən kəmegəhan-in nat megəh u, məmə in otəghat ausit,
mau-iərmɨs-in Uhgɨn. Kən kəmegəhan-in-pən nepətən kəm in,
məmə tɨtun nolən nat naka in tolkeike o məwɨg foti-tu.*
6 Kən in təmən nəghatən rat tepət e Uhgɨn, ne nərgɨn,† ne
netəmim itəm kotatɨg e nego e neai,‡ ilat u, rəhan niməfak.
7 Kəmos-ipən mɨn nəsanənən kəm in, məmə otəluagɨn ilat
netəmim rəha Uhgɨn, kən mol win elat. Kən kəmos-ipən mɨn
nepətən kəm in o nərəmərəən e netəmim e noanol mɨn rafin,
ne netəmim nuwigɨlat pɨsɨn pɨsɨn mɨn, ne netəmim e nəghatən
mɨn rafin, ne kantri mɨn rafin.
8 Netəmim rafin rəha nətueintən, okotəfak kəm nat megəh
u, inəh, netəmim rafin itəm kəməsəteən nərgɨlat e Naoa rəha
Nəmegəhən, nian nətueintən təmatɨkə əh. Naoa u, in naoa
rəha Nəti Sipsip itəm kəmohamnu.
9 Etəm matəlgɨn tatɨg, in otəkəike mətəlɨg-in wɨr.
10 Okəmə suah kit otuwɨn e kalapus,
pəs in otuwɨn əm.
Okəmə okətamnu suah kit e nisa,
pəs okətamnu əm in e nisa.
Nəghatən u, nɨpətɨn u məmə netəmim rəha Uhgɨn okotəkəike
motol tɨku, kən motahatətə əm e Uhgɨn.

Nat megəh itəm təməhap nɨsɨp mər

11 Kən əmun, eməplan mɨn nat megəh kit mɨn itəm təməhap
nɨsɨp mər. Rəhnɨpat kəiu tahmen e nəti sipsip kit, məto
tatəghat, nəwian tahmen e ialkita kit.

---

* **13:5:** Məwɨg foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen mɨn e nian wan-taosan-tu-hanrɨt-sikiste (1,260). 2 Tes 2:1-12. † **13:6:** Dan 8:10-11 ‡ **13:6:** Efes 2:6

12 Nat megəh itəm rəhn-kapə sepɨn, tatos-ipən rafin rəhan
nepətən kəm in, kən nian nat megəh itəm rəhnɨpat kəiu
tətatɨg ilau nat megəh rəhn-kapə sepɨn, in tatol nəwian.
Kən nat megəh itəm rəhnɨpat kəiu tatəkəike kəm netəmim
rafin e nətueintən, məmə ilat okotəfak kəm nat megəh itəm
təmaupən, itəm rəhn-kapə kit tɨnatol pap o nɨmɨsən məto
tɨnəwɨr mɨn.
13 Kən nat megəh u itəm rəhnɨpat kəiu, tatol nəmtətin asol
mɨn ne nat pɨspɨs mɨn tepət, matɨg mol mɨn nɨgəm tatɨsɨ-pər e
neai, matuwa e nətueintən, matol e nɨganəmtɨ netəmim.
14 Uhgɨn təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh u
itəm rəhnɨpat kəiu, məmə tɨtun nolən nəmtətin mɨn nian tətatɨg
ilau nat megəh rəhn-kapə ilat sepɨn. Kən in təmateiuə-in
netəmim rəha nətueintən e nəmtətin mɨn əh in təmol, kən mən-
ɨpən kəm ilat məmə okotəkəike motəte narmɨn itəm kasgəwɨn
nat megəh rəhn-kapə sepɨn, nat megəh u, itəm kəmaru pap
rəhn-kapə e nisa, məto tatəmegəh.
15 Kən Uhgɨn təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat
megəh itəm rəhnɨpat kəiu, məmə otehag-pən e narmɨn itəm
kəmasgəwɨn e nɨg, pəs təghat. Kən narmɨn itəm kasgəwɨn e nɨg
un, təməghat, mən əskasɨk məmə okəike kohamnu netəmim
rafin itəm kəsotəfakən kəm in.
16 Kən in təmatəkəike kəm netəmim rafin məmə okotos mak
kit rəhan e nelmɨlat matɨp o e nɨpɨnəgɨlat. Netəmim rafin agɨn
kotəkəike motos, ilat u, netəm-iasol mɨn, ne netəm əpnapɨn
əm, netəm rəhalat nautə tepət, ne netəm rəhalat nautə tɨkə, slef
mɨn, ne netəm sənəmə slef mɨn, məmə okotos mak kit rəhan e
nelmɨlat matɨp o e nɨpɨnəgɨlat.
17 Okəmə etəm təsosən mak u, təruru nosən nəmtɨ nat kit, ne
nosalɨm-inən, mətoarus in təkəike mos mak rəhan. Mak un,
in nərgɨ nat megəh itəm rəhn-kapə ilat sepɨn, o nampa itəm
tatəpsen-pən nərgɨn.
18 O nat u, onakəkəike mos nenatɨgən tepət o nɨtunən nampa
rəha nat megəh u. Kən okəmə ik nakenatɨg tahmen, kən
nəkɨtun nənən nɨpətɨn. Kən nampa u, in sikis-hanrɨt-sikiste-
sikis, kən in tatəpsen-pən etəmim kit.

14

Nətɨ Sipsip ne netəmim wan-hanrɨt-foti-fo-taosan

1 Kən əmun, ekətag-pən əpəh aupən-in io məplan Nətɨ Sipsip
tatətul-pər əpəh e Nɨtot Saeon, kən wan-hanrɨt-foti-fo-taosan
netəmim koatətul ilat min. Kən kəməte-pən nərgɨ Nətɨ Sipsip
ne rəhan Tata e nɨpɨnəgɨlat. 2 Kən ekəto nat kit əpəh ilɨs e nego e
neai tətagət, nəwian tahmen e nɨtəhəi tatem nonahluəluə, kən

mahmen min e kaluəluə titatiperəh, kən ekəto tahmen min e
nəwia hap* tepət, netəmim koatoh.
3 Kən ilat koatan napuən wi kit əpəh aupən e jea rəha kig, ne
nat koatəmegəh kuwit, ne netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən
min. Suah kit təsitunən napuən əh, netəm min əm un ilat
wan-hanrit-foti-fo-taosan itəm Uhgin təmos-nəmtin ilat,† mos-
irəkis ilat e nətueintən. Netəm min əm un ilat əh, ilat kotitun
nanən napuən əh.
4 Netəm min u ilat u, itəm kəmotehm wir rəhalat nəmegəhən,
məmə namkimik tikə elat, kən ilat kəməsotitən pətan, ilat
netəm wi.‡ Ilat koatuarisig-in Nəti Sipsip u, moatuwin ikin
min rafin itəm in tatuwin ikin. Uhgin tinos-nəmtin rəkis netəm
min əh. Ilat rəha Uhgin əm, ne Nəti Sipsip u. Ilat kotahmen e
nagwənən itəm kəməfak-in wi əm e nasumən, itəm katos-ipən
kəm Uhgin ne Nəti Sipsip.
5 Ilat kəsoteiuəən nian kit ne, kən nat əkəku kitiəh ne tikə məmə
tatol ilat kotamkimik e niganəmti Uhgin.

Nagelo kisil

6 Kən əmun ekatig məplan min nagelo kit min, tatiwig əpəh
ilis e magoagəp. In tatən-iarəp namnusən təwir itəm tətatig
tətatig namnun tikə§ kəm netəmim rəha nətueintən, e kantri
min rafin, e noanol min rafin, ne nəghatən min rafin, ne
netəmim nuwigilat tol pisin pisin min.
7 In tatən əfəməh məmə, "Otəgin motisiai-in Uhgin, kən
motən nipahrienən e rəhan nepətən, məto-inun nian ətuatip
rəhan tinuwa, o nos-ipənən nalpinən kəm netəmim. Otəfak
kəm in, etəm təmol nego e neai, ne nətueintən, ne nitəhəi, ne
nəmti nəhau min."
8 Kən nagelo kit min, itəm tatol nampa tu lan, tatətəu-pən
matən məmə, "!Papilon təməme! !Papilon təməme! !Papilon
Əsanən Nahgin Tepət təməme, meiuaiu! In tahmen e pətan
e suatip itəm təmiuw-pa nəman e kantri min rafin kotuwa
motənim wain ilat min. Wain u nimin, inun, nitəpən nalmələn
min, məkəike kəm netəmim məmə koatol nolən rat ilat min.
Kən nian nəman kotənim wain u, ilat koatiuw-pa nemə̇ha rəha
Uhgin olat."
9 Kən nagelo kit min, itəm tatol kisil lan, tatuarisig-in ilau,
kən matən əfəməh məmə, "Okəmə suah kit təfak kəm nat
megəh rəhn-kapə ilat sepin, ne narmin itəm kəmasgəwin e nig,
kən matos rəhan mak e nipinəgin o nelmin,

---

* **14:2:** Hap min un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar. † **14:3:** 1 Pita 1:19 ‡ **14:4:** 2 Kor 11:2; Nol Əpən 21:9 § **14:6:** Katəghat-in Namnusən Təwir məmə namnun tikə məto-inun in tatəghat-in nalpəkauən lilin min rəha Uhgin, kən məto-inun in tatən nipahrienən nian rafin.

10 kən in təike mənim min wain u inu, in neməha rəha Uhgin.
Wain u inu, kəməsəgələkləkən e nəhau. In otəto nahməən e
nigəm ne noanəwiwə itəm tatuəp okiaus in əpəh e niganəmti
nagelo asim min ne Nəti Sipsip.
11 Kən nəhaniəm rəha nigəm itəm tatus ilat matol nahməən
kəm ilat u, in tatər nian rafin, namnun tikə. Netəm min un
itəm kotəfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepin ne narmin
itəm kəmasgəwin e nig, kən motos mak rəha nərgin, ilat
okəsotamegən e nərauiəgən ne lapin."
12 Nəghatən u, nipətin u məmə netəmim rəha Uhgin itəm
koatətəu-pən nəwia Uhgin, kən moatahatətə e Iesu, ilat
kotəkəike motətul əskasik.
13 Kən əmun eməto nəwian kit təmisi-pər e nego e neai
matən məmə, "Əte rəkis nat u: roiu ne matuwin, netəmim
rəha Iərəmərə, məto okəmə okotimis, ilat okotatig e nəwirən
pahrien."
Kən Narmin Rəha Uhgin təmə, "! Əwəh! Ilat okotameg e
rəhalat wək, məto-inu okotos noa rəhalat wək min."

Nəulək-inən netəmim e nətueintən

14 Emətag-pən min əpəh aupən-in io məplan malnapuə kit
təruən, kən suah kit tatəpələh-pər e malnapuə un. Suah un,
tahmen e Nəti Etəmim. In tatəfauin kraun kit, inu hat rəha
kig, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən matiləs naip eko kit itəm
tasilə.
15 Kən əmun nagelo kit min təmisi-pən əpəh e Nimə Rəha
Uhgin muwa, kən maun-in əfəməh suah u, tatəpələh-pər e
malnapuə məmə, "Os rəham naip eko mos muwin məulək,
məto-inu nian rəha nəuləkən tinuwa, kən nagwənən əpəh e
nətueintən tinimətə."
16 Kən əmun suah u itəm tatəpələh-pər e malnapuə, təmurin-
ego-in nətueintən e rəhan naip eko, kən məulək-in netəmim e
nətueintən, tahmen e nagwənən itəm tinimətə o nosən.
17 Kən nagelo kit min təmiet e Nimə Rəha Uhgin əpəh e nego
e neai. In tatiləs min rəhan kit naip eko itəm tasilə. 18 Nagelo
kit min, itəm tatos nepətən rəha nigəm e olta, təmisi-pən əpəh
e olta, kən maun-in əfəməh nagelo itəm tatiləs naip eko məmə,
"Ləs rəham naip eko un, muwin e nətueintən, kən məte rəkis
netəmim itəm kotahmen e noa krep marəg u tipilpil min, əpəh
e nəukətin. Nətueintən tahmen e nəukətin."
19-20 Tol nəhlan, nagelo un təmoahin rəhan naip eko, tuwin
e nətueintən, kən məte rəkis netəm min un itəm kotahmen
e noa krep itəm tinəmarəg rəkis. Kən in təmərakin-pən
ilat kotuwin ikin asol əh itəm kateguarin-eguarin noa krep
min ikin, məmə nahuilat otaiəh. Ikin əh, in ihluə e taon,
Uhgin tatos-iarəp rəhan nemə̈ha, kən matol nalpinən ikin
kəm netəmim. Kən kateguarin-eguarin netəm min u, kən

nɨtalat itəm tɨtaiəh mətaiu ikɨn əh, in tahmen e nəhau asol kit
nəfəməhən rəhan tahmen e tri hanrɨt kilomita, kən lokamnɨm
lokamnɨm. Okəmə hos kit tiwɨg-pən ikɨn, nɨta tɨtun nərən mek
nohlɨn.*

15

Netəmim rəha Uhgɨn kəmotənwiwi in

1 Ekətag-pən əpəh e nego e neai məplan mɨn nəmtətin kit
mɨn itəm tatuha-pɨspɨs lak. Nagelo ilat sepɨn koatos namnu
nalpɨnən mɨn, ilat sepɨn. Nalpɨnən mɨn əh, ilat koatol nemə̈ha
apiəpiə rəha Uhgɨn tol namnun lan.
2 Kən əmun, emə̈plan nat kit tahmen e nɨtəhəi, məto kəmol
e klas ne nɨgəm pɨləh-pɨləh, kən netəmim neen koatətul e
nɨkalkal nɨtəhəi u, ilat un netəm kəmotəmou ilat nat megəh
rəhn-kapə sepɨn ne narmɨn itəm kəmasgəwɨn e nɨg, kən kotol
win elau, ne nampa itəm tatətul o nərgɨn. Kən Uhgɨn təmos-
ipən hap* mɨn kəm ilat,
3 kən koatoh, motan napuən rəha Nəti Sipsip ne Moses u,
iolwək rəha Uhgɨn, koatan məmə,
"Iərəmərə Uhgɨn Nahgim Tepət Pɨk Agɨn
Rəham nolən asol mɨn kotatuha-pɨspɨs etɨmat.
!Kig lilɨn, nolən mɨn rəham kotətuatɨp pahrien!
4 ?Pah otəsaginən ik, Iərəmərə?†
?Kən pah otəsos-ipənən nənwiwiən o nərgəm?
Məto-inu ik pɨsɨn əm nakasim.
Netəmim e kantri mɨn rafin okotuwa
kən motəfak e nɨganəmtɨm,
məto-inun nəmol-arəpa rəham nolən ətuatɨp mɨn."

5 Kəmotan rəkɨs napuən u, emətag-pər e nego e neai, məplan
kəmerəh-pən Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn, inu, Nimə Tapolən rəha
Uhgɨn.
6 Nagelo ilat sepɨn kəmotiet e Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn, koatos
nalpɨnən mɨn ilat sepɨn. Ilat kotuwɨn e napən wɨr u, linen,
itəm tatɨpɨt-ɨpɨt, kən kəmə̈lis manɨkilə̈halat e kətəut itəm kəmol
e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt.
7 Kən əmun, nat koatəmegəh un ilat kuwɨt kit təmos-ipən
pesɨn mɨn itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ilat sepɨn, kəm
nagelo mɨn u sepɨn. Pesɨn mɨn u, kotərioah e nemə̈ha rəha
Uhgɨn u, itəm tətatɨg lilɨn.
8 Kən nəhaniəm təmɨrəfin Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn, nəhaniəm-
in nepətən əhag-əhag rəha Uhgɨn ne nəsanənən rəhan, kən
okol suah kit təsuwɨnən əh imə e Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn

---

* **14:19-20:** Aes 63:1-6 * **15:2:** Hap mɨn un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar. † **15:4:** Jer 10:7; Sam 86:9-10

mətoarus nalpɨnən mɨn ilat sepɨn itəm nagelo sepɨn koatəmɨk, okotol namnun.

16

Pesɨn ilat sepɨn, kəmotərioah e nemə̇ha rə̇ha Uhgɨn

1 Kən əmun, eməto nəwian kit təmagət əfəmə̇h əpə̇h e Ikɨn Uhgɨn Tətatɨg Ikɨn, matən-ipən kəm nagelo mɨn u sepɨn məmə, “Otuwɨn, motəhtəg-iarəp e nətueintən pesɨn ilat sepɨn itəm kəmotərioah e nemə̇ha rə̇ha Uhgɨn.”
2 Nagelo itəm tətaupən, təmuwɨn məhtəg-iarəp pesɨn rə̇han e nəptən. Kən əmun, netəmim itəm koatos mak rə̇ha nat megə̇h rə̇hn-kapə̇ ilat sepɨn, kən moatəfak kəm narmɨn itəm kəmasgəwɨn e nɨg, nɨməgəm təmɨrəfin nɨpətɨlat.
3 Kən nagelo nampa tu, təmə̇htəg-iarəp rə̇han pesɨn əpə̇h itə̇hə̇i. Kən nɨtə̇hə̇i təmol nɨta lan, tahmen e nɨta etəm təmɨmɨs. Kən nat itə̇hə̇i mɨn rafin kəmotɨmɨs.
4 Kən nagelo nampa tri, təmə̇htəg-iarəpən rə̇han pesɨn e nəmtɨ nə̇hau mɨn ne nəlugɨ nə̇hau mɨn, kən ilau kueia mioal nɨta elau.
5 Kən əmun eməto nagelo itəm tərəmərə e nə̇hau mɨn təmə,
“Ik pɨsɨn əm ik Uhgɨn, nakətuatɨp,
ik un itəm nəkətatɨg kən nəmətatɨg,
kən tətuatɨp əm məmə onəkol nalpɨnən kəm ilat nə̇hlan.
6 Rə̇halat atɨp əm,
məto-inun ilat kəmotiu nɨta rə̇ham netəmim mɨn ne ien mɨn,
kən ik nakos-ipən nɨta nɨmɨlat məmə okotənɨm.”
7 Kən ekəto mɨn olta tətagət əfəmə̇h məmə,
“! Əwə̇h! Iərəmərə Uhgɨn Nahgin Tepət Pɨk Agɨn, rə̇ham nəghatən nəmuə̇h netəmim lan, in tətuatɨp agɨn, kən nɨpahrienən.”
8 Kən əmun, nagelo nampa fo, tə̇htəg-iarəpən rə̇han pesɨn e mɨtgar, kən kəmos-ipən nəsanənən kəm mɨt məmə otə̇hg netəmim tahmen e nɨgəm.
9 Kən nəgəpanən təmus ilat, kən kotau-iərmɨs-in nərgɨ Uhgɨn, itəm in tatərəmərə e nalpɨnən mɨn u, məto ilat kotapəs nəuhlinən nətəlɨgən rə̇halat, kən motɨsiai-in rə̇han nepətən.
10 Kən nagelo nampa faif tə̇htəg-iarəpən rə̇han pesɨn əpə̇h nat megə̇h tatərəmərə ikɨn, kən əmun, ikɨn mɨn rafin in tatərəmərə ikɨn in təmapinəp. Kən netəmim koatəto nahmə̇ən, moatus namɨlat motoatɨp-oatɨp.
11 Kən ilat motau-iərmɨs-in Uhgɨn əpə̇h e nego e neai o nahmə̇ən mɨn ne nɨməgəm mɨn rə̇halat, məto ilat kəməsotəuhlinən nətəlɨgən rə̇halat o nat itəm kəmotol.
12 Kən nagelo nampa sikis, tə̇mə̇htəg-rə̇kɨs rə̇han pesɨn əpə̇h e nə̇hau asol, nərgɨn u, Iufretes, kən əmun nə̇hau təmamɨr mol suatɨp rə̇ha kig mɨn kotaliwə̇k lan moatɨsɨ-pah.

13 Kən əmun, ekəplan min narmin rat kisil kəhalahmen
e pirok. Kit təmiet e nipəgnoa ialkita, kit tiet e nipəgnoa
nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, kən kit tiet e nipəgnoa ien
eiueiuə.* 14 Iləhal narmi iərmis min, itəm koatol nəmtətin min,
kən iləhal kəhaliet mətəhaluwin o kig min e nətueintən rafin,
məhaluəfimin ilat məmə okotəluagin e Nian Asol rəha Uhgin
Nahgin Tepət Pik Agin.
15 Kən Iesu təmən məmə, "! Ətag-pa-tu! ! Iatuwa tahmen
e iakləh! Etəmim itəm təsapilən mətaiir, məsapegən rəhan
natimnat o napilən məmə in otəsaipiəpiəən kən maulis ron, in
otatig e nəwirən pahrien."
16 Kən ilat kəmotargətain rafin kig min əpəh ikin kit, katən e
nəghatən rəha netəm Isrel, məmə, "Amaketon."
17 Kən namnun nagelo itəm in nampa sepin, təməhtəg-rəkis-
pən rəhan pesin əpəh e nimagoagəp, kən əmun əpəh e Ikin
Uhgin Tətatig Ikin, nəwian asol kit tisi-pən əpəh e jea rəha kig
məmə, "!Tinol namnun!"
18 Kən əmun təmatipit, kəməto nagətən asol, kən kaluəluə
təmatiperəh-atiperəh, kən namig asol təməloal e nəptən.
Namig u, in iahgin iahgin, kəsəplanən namig kit iahgin tol
nəhlan nian kit.
19 Kən taon asol təməhap məsin kisil, kən taon min e kantri
min rafin kəmotisas motol nat tikə elat. Uhgin, nikin təməht
nolən rat min rəha Papilon Asol, kən tos-ipən panikin itəm
tərioah e wain e nemə̈ha rəhan, təməkəike kəm in məmə
otənim rafin agin.
20 Nəptən əlkələh min rafin kəmahin rəkis ilat, kotikə, ne
nitot min, kisəplan minən kit.
21 Ais u itəm tahmen e kəpiel asol koatisi-pən e malnapuə,
kəmotisas-pən e netəmim. Ais u, kitiəh əm tahmen e fifte
kilo, kən netəmim kəmotau-iərmis-in Uhgin o nahl-ipa-mən
ais itəm təmatisas-pən elat, məto-inu nalpinən u in tərat tərat
agin.

17

Pətan ionəhan tərat agin

1 Kən əmun, nagelo sepin min u kit itəm kəmoatəmik pesin
ilat sepin, təmuwa mən-ipa kəm io məmə, "Wa-tu, pəs
ekəgətun kəm ik nalpinən rəha pətan ionəhan* tərat agin, itəm
tatəpələh-pən e nəhau tepət.
2 Pətan əh, kig min rəha nətueintən ilat kəmoatit, kən netəmim
rəha nətueintən ilat kəmoatənim nimin wain, moatapis ilat
min kən moatit."

---

* **16:13:** "Ien eiueiuə" u, in nat megəh itəm təməhap nisip mər, rəhnipat kəiu, itəm təməghat-in e Nol Əpən 13:11-18. * **17:1:** Pətan ionəhan, nipətin pətan rəha suatip.

3 Kən nəsanənən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn təmol kəm io, kən
nagelo təmit-irəkɨs io ekian əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn. Kən
ikɨn əh, eməplan pətan un tətasuə-pər e məntaa nat megəh asiə
kit. Kəməte-pən nərɨg mɨn itəm tatən rat Uhgɨn, tɨrəfin nɨpətɨn,
kən rəhn-kapə təmɨsɨm ilat sepɨn, kənu rəhnɨpat ten.
4 Pətan un, tatuwɨn e napən itəm tol nəgui-naris ne tasiə,
in təmol malə-malə e nɨpətɨn, tətoanin noanat ne iarig, itəm
kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne kəpiel itəm nəmtɨn tiəkɨs, ne
nat kit təwɨr pɨk u, perel.† Kən in tatos panɨkɨn kit e nelmɨn,
itəm kəmol e iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, kən tərioah e nat tərat
mɨn, itəm kotamkɨmɨk agɨn e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən ilat un, noa
nolən rat rəhan.
5 Kən inəh e nɨpɨnəgɨn, kəməte-pən nərɨg kit əh-ikɨn, itəm
nɨpətɨn tatəhluaig u, tatən məmə,

TAON ƏsanəN NAHGIN TEPəT U PAPILON.
IN ITɨ NɨPɨTAN IONəHAN MɨN RAFIN.
KəN IN NəUKəTɨ NOLəN NAT KOTAMKɨMɨK AGɨN MɨN.

6 Kən ekəplan məmə pətan u, in tɨnapɨs e nɨta netəmim mɨn
rəha Uhgɨn, nɨta netəm kəmotətul-arəp o nən-iarəpən Iesu.
Nian eməplan, kən narmək təmiwɨg təmiwɨg.
7 Kən əmun nagelo təmən-ipa kəm io məmə, “? Narməm
tatiwɨg nulan o naka? Io ekuhapɨk e nəghatən anion e pətan u
ne nat megəh itəm tətasuə-pər lan, itəm rəhn-kapə təmɨsɨm ilat
sepɨn kən rəhnɨpat ten.
8 Nat megəh itəm nəməplan, təmətatɨg, kən təsatɨgən roiu,
kən otəsuwəhən otər e nɨpəg asol itəm teiuaiu agɨn, kən
tɨnətaiu matuwɨn məmə Uhgɨn otərəkɨn.
“Kən netəmim rəha netueintən itəm kəməsəteən nərgɨlat e
naoa rəha nəmegəhən, ilat, narmɨlat otiwɨg pɨk nian okotəplan
nat megəh u, məto-inu aupən in təmatəmegəh, məto təsatɨgən
roiu, məto in otiet-arəpa mɨn.
9 “Etəmim otəkəike mos nenatɨgən o nɨtunən nɨpətɨ nəghatən
u. Rəhn-kapə nat megəh u, ilat sepɨn, koatəpsen-pən nɨtot mɨn
itəm pətan əh tatəpələh-pər elat.‡
10 Koatəpsen-pən mɨn kig ilat sepɨn. Kig faif ilat kɨnotiet
rəkɨs, kitiəh tatəmegəh roiu, kən kit mɨn təsuwamən əh. Məto
nian tuwa, in otəkəike mətatɨg o nian təkuəkɨr əm.
11 Nat megəh u itəm təmətatɨg, kən roiu in təsatɨgən, in mɨn in
kig kit, itəm tatol nampa eit lan, məto in mɨn in kig kit rəha kig
mɨn u ilat sepɨn, kən tɨnətaiu matuwɨn məmə Uhgɨn otərəkɨn.
12 “Rəhnɨpat ilat ten itəm nəməplan ilat, koatəpsen-pən kig
ilat ten, itəm ilat kəsotosən əh nərəmərəən rəhalat. Məto ilat
okəpanotos nepətən məmə ilat kig mɨn, motərəmərə ilat nat
megəh, məto o nian təkuəkɨr əm.

---

† **17:4:** Perel u, in kəpiel wɨr əpəh e nɨki iarou. ‡ **17:9:** Netəmim tepət nɨkilat təht məmə nat u tatəghat-ɨn Rom, in kəmiləkɨn-pər e nɨtot ilat sepɨn.

13 Nətəlıgən rəhalat kitiəh əm o nos-ipənən rəhalat
nəsanənən ne nepətən kəm nat megəh.
14 Ilat okotəluagın ilat Nətı Sipsip, məto Nətı Sipsip otol
win elat, məto-inu Nətı Sipsip in Iərəmərə rəha iərəmərə mın,
ne Kig rəha kig mın. Kən in otuwa ilat min netəm mın u,
təmıtəpun ilat, kən ilat koatətul əskasık e rəhalat nahatətəən.”
15 Kən əmun, nagelo tən-ipa mın kəm io məmə, “Nəhau mın u
nəməplan, itəm pətan ionəhan tatəpələh-pər lan, tatəpsen-pən
netəmim nuwigılat tol pısın pısın, nımanin netəmim, kantri
mın, ne nəghatən pısın pısın mın.
16 Nat megəh ne rəhnıpat ilat ten itəm nəməplan, ilat
okotetəhau pətan ionəhan u. Kən ilat okotərəkın in, motol nat
ruən lan, taiu piəpiə. Ilat okotun noanuwəhgın kən motan-ətıp
nıpətın e nıgəm.
17 Okotol nəhlan, məto-inu Uhgın təmələhəu-pən nat u
e nıkilat, məmə okotol nətəlıgən rəhan, kən mol nıkilat
kitiəh əm o nos-ipənən rəhalat nəsanənən kəm nat megəh,
məmə in otərəmərə, mətoarus nəghatən rəha Uhgın tuwa mol
nıpahrienən.
18 “Pətan əh natəplan, in taon nahgin tepət itəm tatərəmərə
e kig mın rəha nətueintən.”

18

Papilon təməme

1 Uarısıg e natımnat mın u, eməplan nagelo kit mın təmısı-pər e
neai. In tatos nepətən asol, kən in tətasıəgəpın rafin nətueintən
e rəhan nəhag-əhagən.
2 Təməmərıt əfəməh e nəwian kit itəm iahgin, məmə,
“!Təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməme!
Iərmıs mın kınotuwa kətatıg ikın.
In noanıpırasıg rəha narmın rat mın.
In noanıpırasıg rəha mənıg rat mın, kəsonən,
itəm kotamkımık e nıganəmtı Uhgın.
3 Məto-inun kantri mın rafin kınotapıs e nımın wain u, nıtəpən
nalmələn, moatit in.
Kig mın rəha nətueintən kəmoatit mın,
kən netəm koatol-salım-in natımnat mın e nətueintən,
rəhalat nautə nepət rəkıs e rəhan nolən itəm
tətaumıs o natımnat rəhan.”
4 Kən əmun eməto nəwian kit mın e nego e neai təmə,
“Otiet rəkıs lan, rəhak netəmim,
məmə rəhan nolən rat otəsıləs pıkənən itəmat,
kən itəmat onəsotosən rəhan kit nalpınən,
5 məto-inun in təmərgətain rəhan nolən rat tər iuəhkır əm tatek
neai,
mol Uhgın təsaluinən rəhan nolən rat mın.

6 Otalpɨn nɨtai nat tahmen itəm in təmol kəm rəham netəmim.
Otos-ipən rəhan nətouən mau kəiu.
Otiuw rəkɨs nɨmɨn wain itəm in tarɨp məskasɨk,
rəhan nəsanənən tepət maprəkɨs-in itəm un itəm in təmatos-
ipən kəm ilat.
7 Pətan un, təmatos-ipər atɨp in, matəto təwɨr e nautə rəhan,
məto roiu əh, os-ipən nətouən rəhan e nahməən ne nasəkən,
məto-inu tatəghat ausit e nɨkin matən məmə, ‘Io kwin kit. Ikɨn-
u iatəpələh, matərəmərə. Sənəmə io nəutahlɨmɨs. Okol
esasəkən nian kit.’
8 O nausitən u rəhan, rəhan nalpɨnən mɨn otɨləs in o nian kitiəh
əm.
In otatɨmɨs, matəto tərat, mətasək.
Kən in otatɨg e nian iəkɨs o nosən nagwənən,
kən nɨgəm otus in,
məto-inun Iərəmərə Uhgɨn un, nahgin tepət,
in tatos-ipən rəhan nalpɨnən.”
9 “Kən nian kig mɨn rəha nətueintən itəm kəmoatit kən
moatos kələh nautə mɨn rəhan, kotəplan nəhaniəm e nɨgəm
itəm tatus, kən ilat okotasək, motəto tərat ron.
10 Rəhan nahməən otol ilat kotəgɨn, kən motətul-pən əm isəu
moatən məmə,
‘!Kəsi! Kəsi o taon asol!
!Awe, Papilon, taon itəm təmatəsanən pɨk! Məto roiu agɨn-əh
huə, kəmau kitiəh əm lan, in tɨnatos rəhan nalpɨnən!’
11 “Netəmim koatol-salɨm-in natɨmnat e nətueintən, ilat mɨn
okotasək motasək o pətan u, məto-inu etəmim kit mɨn tɨkə o
nosən nəmtɨn rəhalat natɨmnat.
12 Suah kit mɨn otəsos-nəmtɨnən iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne
silpa, ne kəpiel wɨr mɨn ne perel* rəhalat, kən suah kit otəsos-
nəmtɨn mɨnən napən wɨr u linen, ne napən u itəm tol nəgui-
naris ne napən wɨr u silik, ne napən u itəm tasiə tasiə, itəm
nəmtɨlat tiəkɨs agɨn. Etəmim otɨkə o nos-nəmtɨnən nɨg pɨsɨn
pɨsɨn mɨn itəm koatəpien wɨr, ne natɨmnat mɨn itəm katol e
nəluɨ eləfen, ne nɨg mɨn itəm nəmtətin tiəkɨs agɨn, ne pɨrons,†
ne iaen, ne kəpiel wɨr kit u, mapɨl.
13 Etəmim otɨkə o nos-nəmtɨnən nat nəmiəwɨlat tatəpien wɨr
mɨn, inu sinamon, ne senta, ne insens, ne frankinsens, ne
fomat u mɨr. Netəmim otɨkə o nos-nəmtɨnən wain ne oel ne
flaoa ne wit rəhalat. Kən etəmim otɨkə mɨn o nos-nəmtɨnən
kau mɨn ne sipsip ne hos ne kat, ne slef mɨn rəhalat, inu
netəmim.
14 “Kən netəm rəha nol-salɨm-inən natɨmnat mɨn, ilat oko-
tasək pɨk, nɨkilat tahmə. Ilat okotən məmə, ‘Noa wək asol mɨn
rəham itəm ik rəham nətəligən təmuwɨn pɨk lan, kən nəmatol,

* **18:12:** Perel u, in kəpiel wɨr əpəh e nɨki iarou. † **18:12:** Pɨrons in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

ilat kɨnotagɨm kapəs ik. Rəham nautə mɨn ne malə-malə mɨn
rəham kɨnotagɨm, okol nəsos mɨnən ilat.’
15 Netəm koatol-salɨm-in natɨmnat mɨn rəhalat kəm pətan u,
moatos nautə asol mɨn lan, ilat kotətul-pən isəu ron, motasiəp
o rəhan nahmməən. Ilat nɨkilat otahmə kən kotasək motasək
əfəməh,
16 motəmə,
“ ‘!Awe, kəsi! Taon əsanən itəm təmuwɨn e natɨmnat wɨr mɨn u
linen, itəm tol nəguɨ-naris ne tasiə ne, kən matol malə-
malə e nɨpətɨn tətoanin noanat ne iarig, itəm kəmol e
iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne kəpiel mɨn nəmtɨn tiəkɨs, ne nat
wɨr mɨn u perel ne.
17 Məto roiu agɨn-əh huə, kəmau kitiəh əm lan, kəmərəkɨn rafin
nautə asol mɨn rəhan.’
“Kən əmun netəm koatɨləs nego mɨn rafin, netəm koataliwək
e nego, ne kɨru mɨn rəha nego, ne netəmim rafin itəm koatos
məni rəhalat o natɨgən e nərpɨ nɨtəhəi, ilat okotətul-pən isəu
ron.
18 Nian kotəplan nəhaniəm lan tatuəp, kən ilat okotəmə, ‘!
Kəsehmən taon kit təsanən tahmen e taon asol u!’
19 Kən ilat okotatip rəhalat-kapə e nɨmoulul, tatəpsen-pən
məmə nɨkilat tɨtahmə, kən motasək pɨk məmə,
“ ‘!Awe, kəsi! !Taon asol u itəm netəmim rafin itəm koatos
nego mɨn itəhəi ilat rəhalat nautə təmepət e rəham
natɨmnat!
Məto roiu agɨn-əh huə, kəmau kitiəh əm lam, kəmərəkɨn agɨn
ik.’
20 “!Məto itəmat e nego e neai, itəmat netəmim rəha Uhgɨn, ne
aposol mɨn ne ien mɨn,
itəmat nɨkitəmat təike magien,
məto-inu Uhgɨn təmətu rəkɨs neim otəmat məlləhəu-pən o pətan
u!”
21 Kən əmun, nagelo əsanən kit təmɨləs kəpiel asol kit,
matɨpin-pən e nahgin rafin əpəh itəhəi, kən məmə,
“Kəmərakin-pən nəhlan Papilon Əsanən Nahgin Tepət əpəh
itəhəi.
Kən okol in təsətul mɨnən.
22 Kən okol kəsəto mɨnən nəwiali hap‡ mɨn ne napuən mɨn, ne
nəwiali nahlən nau ne təwi u ikɨn-u.
Etəmim rəha nalpəkau wɨrən e natɨmnat otɨkə ikɨn-u,
kən okɨsəto mɨnən natərkərɨkən rəha kəpiel mɨn itəm kotalkin
wit katol flaoa lan.
23 Nəhag-əhagən rəha lait mɨn okol kəsotasiə mɨnən,
kən okol kəsəto mɨnən nəwia pətan ne iərman itəm kətioal
nəniəkɨsən rəhalau e nian rəha marɨt,
məto-inu aupən, netəm koatol-salɨm-in natɨmnat rəham,
ilat koatol win e nətueintən rafin,

‡ **18:22:** Hap un, nat katoh lan o nanən napuən, tahmen e kitar.

kən ik natagwən asim netəmim e kantri pisin pisin min məmə
kotuwa o rəham nərəmərəən, e nolə masig rəham.
24 “Taon asol u Papilon in təmos nalpinən
məto-inun kəmatiu nita ien min ne netəmim min rəha Uhgin
ikin min rafin e nətueintən.
Nipahrienən, nita netəmim rafin itəm kəmohamnu ilat,
in tətatig e taon asol u.”

19

Netəmim ilis e nego e neai kəmotənwiwi Uhgin

1 Uarisig e nəghatən rəha nagelo əh, ekəto nəwiali nat kit tahmen e netəmim tepət tepət kotagət əfəməh əpəh e nego e neai, moatən məmə,
“!Pəs kotənwiwi Iərəmərə!
!In Uhgin u, təmosmegəh kitat!
Nepətən əhag-əhag ne nəsanənən in rəhan pisin əm,
2 məto-inu nakilən rəhan in tətuatip pahrien.
Rəhan nəghatən tinuəh rəkis pətan ionəhan u, itəm təmit
əpnapin netəmim,
kən tinətalpin nita rəhan iolwək min.”
3 Kən kəmotagət əfəməh min motəmə,
“!Pəs kotənwiwi Iərəmərə Uhgin! Nəhaniəm e nigəm itəm tatus
pətan u, tatər tatər namnun tikə.”
4 Netəm-iasol itəm kəmotəwiətən min ilat tuente-fo, ne nat koatəmegəh ilat kuwit, kəmotisin nulilat kəm Uhgin. Ilat kəmoteiuaiu, nipinəgilat taru nisip, motəfak kəm in, itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə. Kən ilat motəmə,
“!Əwəh! !Pəs Kotənwiwi Iərəmərə!”

Marit rəha Nəti Sipsip

5 Kən əmun, nəwian kit təmisi-pən əpəh e jea rəha kig, matən məmə,
“!Otənwiwi Uhgin rəhatat!
!Itəmat rəhan iolwək min rafin, otənwiwi in!
!Itəmat u, noatisiai-in, moatəgin Uhgin, otənwiwi in!
!Nat əpnapin okəmə itəmat noatos nepətən asol min, o netəm
əpnapin əm, məto otənwiwi Uhgin!”
6 Kən əmun eməto nəwia nat kit tahmen e netəmim tepət koatagət, kən mahmen min e nitəhəi tatem nonahluəluə, ne kaluəluə titatiperəh-atiperəh motəmə,
“!Pəs kotənwiwi Iərəmərə!
Məto-inun Iərəmərə Uhgin rəhatat, Nahgin Tepət Pik Agin, in
tinatərəmərə.
7 Pəs nikitat tərioah e nagienən,
kən motən nipahrienən e rəhan nepətən,
məto-inu tinuwa e nian ətuatip rəha marit rəha Nəti Sipsip.
Kən rəhan pətan tatətul matip matəsahgin əm.

8 Kən Uhgin təmos-ipən napən wir kəm in, məmə otuwin lan.
Napən wir u linen, tatipit-ipit, məruən.”
(Napən wir u linen, tatəpsen-pən nolən ətuatip rəha netəmim
rəha Uhgin.)
9 Kənu nagelo u, tən-ipa kəm io məmə, “Əte rəkis natimnat
min u. ‘Netəm min un itəm kəmaun-in ilat məmə okotuwin e
nagwənən rəha marit rəha Nəti Sipsip, ilat okotatig e nəwirən
pahrien.’ ” Kən matig mən min məmə,
“Nəghatən min u, ilat nəghatən pahrien rəha Uhgin.”
10 Təmən nəhlan, kən emisin nulik e nelkin, meiuaiu,
nipinəgək taru nisip, məmə ekəfak kəm in. Məto in tən-ipa kəm
io məmə, “!Əsəfakən kəm io! Kilau min ik iolwək mil əm, kitat
piam min itəm ilat kotətul əskasik o nən-iarəpən namnusən
təwir rəha Iesu. Əfak kəm Uhgin əm, məto-inu nətul-arəpən
rəha Iesu, in nəukətin nəghatən min rəha ien min.”

Etəm təmasuə-pər e hos kəruən

11 Kən əmun ekəplan nego e neai təmerəh, kən məplan hos
kəruən kit. Etəm tətasuə-pər lan, nərgin un, “Etəm Kitun
Nahatətə Əskasikən Lan, kən in Nipahrienən.” In tatəmou, kən
matos-ipən nalpinən kəm netəmim e nolən itəm tətuatip əm.
12 Niganəmtin tahmen e nəmnamin nigəm, kən kəməfauin-
pən hat tepət tepət e rəhn-kapə, hat min u, ilat hat min rəha kig
asol agin. Kəmətе-pən nərgin kit lan, məto suah kit təsitunən
nərgin əh, in pisin əm titun.
13 In tatuwin e napən kit itəm kəmeer e nita,* kən nərgin un,
Nəghatən Rəha Uhgin.†
14 Kən mopael min rəha nego e neai koatuarisig-in. Ilat rafin
koatəpələh-pər e hos kəruən min, kən moatuwin e napən wir
u, linen, təruən məwir.
15 Suah un, rəhan kit əh-ikin naip itəm tatisi-pən e
nipəgnoan.‡ Kən in otətamnu netəmim e kantri min e naip əh.
“In otərəmərə elat, kən nəmtətin rəha nepətən u, in nəlnal itəm
kəmol e iaen.”§ In otol təskasik agin kəm ilat, tahmen əm mə
katol e noa kirep min itəm netəmim kəmoteguarin-eguarin
məmə nahuin otaiəh kən kol wain lan. Nolən əh inəh, Uhgin
Nahgin Tepət Pik Agin tatol-arəp rəhan nemə̇ha pik.
16 Kəmətе-pən nərgin e rəhan napən, ne nuwaan, məmə,

KIG RƏHA KIG MIN // NE IƏRƏMƏRƏ RƏHA IƏRƏMƏRƏ MIN*

17 Kən əmun ekətag-pən məplan nagelo kit tatətul-pən e
mitgar, in tətasək əfəməh matən-ipən kəm mənig min itəm
koatiwig əpəh e magoagəp, məmə, “Otuwa, motargətain
itəmat min o nagwənən asol rəha Uhgin,

---

* **19:13:** Aes 63:1-6 † **19:13:** Jon 1:1,14 ‡ **19:15:** Aes 49:2; Hip 4:12; Nol Əpən 1:16; 2:12 § **19:15:** Sam 2:9 * **19:16:** 1 Tim 6:15; Nol Əpən 17:14

18 məmə itəmat onəkoton noanuwəhgi kig min, ne netəm-
iasol rəha mopael min, ne netəm nahgilat tepət, ne hos min,
ne netəm koatasuə-pər elat, ne noanuwəhgi netəmim rafin,
netəm sənəmə slef, ne slef min, netəm koatos nepətən asol min,
ne netəm əpnapin əm."
19 Kən əmun, ekatig məplan min nat megəh əpələ in,
ne kig min rəha nətueintən ne rəhalat mopael min. Ilat
kəmotargətain ilat min məmə okotəluagin ilat etəm titasuə e
hos kəruən, ne rəhan mopael min.
20 Məto kəmotaskəlim nat megəh əh, ne ien eiuə-eiuə itəm
təmatol nəmtətin pispis min nian təmətatig ilau nat megəh.
In təmatol nəmtətin min əh, o neiuə-inən netəm min u itəm
koatos mak rəha nat megəh, kən motəfak kəm narmin itəm
kəmasgəwin e nig. Kəmotərakin-pən ilau kərən katuəmegəh
əm, əpəh e nipəgnoa nəmnamin nigəm asol itəm təgəpan
matuəp matəpien.
21 Etəm titatasuə e hos kəruən, təmohamnu kig min ne
mopael min rafin e naip rəha nəluaginən itəm tatisi-pən e
nipəgnoan kən mənig min rafin kəmoton nipətilat, moton,
nərpilat tasis wir.

20

Kristo təmuwa mol Kig kən mərəmərə e netəmim mətoarus-pən nup wan-taosen

1 Kən əmun, eməplan nagelo kit tatisi-pər e nego e neai, tatos
ki rəha nipəg asol itəm teiuaiu agin,* ne sen asol kit.
2 Kən in təmaskəlim ialkita asol u, sinek nuwəh ilouin aupən,
in Iərmis, o Setan, kən məlis ətain o nup wan-taosen.
3 Təmərakin-pən in e nipəg asol itəm teiuaiu agin, kən mah-
tosig-in tiəkis, məmə in otəseiuə-in minən netəmim rəha kantri
min mətoarus-pən nup wan-taosen tol namnun. Nup wan-
taosen otol namnun un, okəike kerəh min lan o nian əkuəkir
min əm.
4 Kən əmun, eməplan jea rəha kig min neen, kən netəmim
itəm koatəpələh-pər elat. Uhgin təmos-ipən nepətən kəm ilat
məmə ilat okotakil netəmim. Kən ekəplan min netəmim itəm
kəmətatip nentoulat məto-inu kəmotətul-arəp o nən-iarəpən
namnusən təwir rəha Iesu ne nəghatən rəha Uhgin. Ilat
kəməsotəfakən kəm nat megəh ne narmin itəm kəmasgəwin e
nig, kən məsotosən rəhan mak e nipinəgilat ne nelmilat. Kən
roiu ilat kəmotəmegəh min, kən motərəmərə ilat Kristo o nup
wan-taosen.
5 Nat əh, in naiir-pa-minən e nimisən itəm otaupən. Məto
netəm min u neen min itəm kəmotimis rəkis, ilat kəmotos mak

* **20:1:** Nol Əpən 1:18

rəha nat megəh ilouin, kəməsotəmegəh mɨnən mətoarus nup wan-taosen tol namnun.
6 Netəm mɨn un, itəm kəmaupən kos ilat e naiir-pa-mɨnən e nɨmɨsən, ilat okotatɨg e nəwɨrən pahrien, məto-inu ilat netəm asim mɨn rəha Uhgɨn. Ilat okəsotuwɨnən e noanəmnamɨn nɨgəm asol, məto ilat okotuwa motol pris mɨn rəha Uhgɨn ne rəha Kristo, kən ilat okotərəmərə ilat min e nup wan-taosen.

Uhgɨn təmol nalpɨnən kəm Setan

7 Nian nup wan-taosen tɨnol namnun, okahl-iarəp mɨn Setan e nɨpəg asol.
8 Kən in otuwɨn əpəh o netəmim e kona kuwɨt rəha nətueintən, itəm katən məmə Kok ne Makok,† məmə oteiuə-in ilat, kən mos rafin ilat margətain ilat o nəluagɨnən. Ilat rafin otepət otepət, nampa rəhalat in tahmen e nɨməkləkɨl əpəh e nɨkalɨ itəhəi.
9 Ilat kəmotaliwək motuwɨn isəu isəu mɨn motɨrəfin nətueintən. Kən ilat kəmotətul kɨtəlau-in ikɨn netəmim rəha Uhgɨn okotatɨg ikɨn, ne taon asol u itəm Uhgɨn tolkeike pɨk.‡ Məto nɨgəm kit təmɨsɨ-pər e nego e neai, muwa mus ilat.
10 Kən kəmərakin-pən Iərmɨs itəm təmatos-ipən os-ipən kəm ilat, kəmərakin-pən əpəh e noanəmnamɨn nɨgəm asol itəm tatəpien. Ikɨn əh, kəmərakin-pən rəkɨs nat megəh ne ien eiueiuə. Iləhal okətəhaləto nahməən lilɨn e nərauiəgən ne lapɨn, namnun tɨkə.

Namnun nakilən

11 Kən əmun ekəplan mɨn jea asol kit, təruən. Kən kig tatəpələh-pər lan. Nətueintən ne neai kəmuagɨm o nɨganəmtɨn, miakə agɨn.
12 Kən əmun ekəplan netəm kəmotɨmɨs, netəm koatos nepətən asol, ne netəm əpnapɨn əm. Ilat rafin kotətul aupən e jea rəha kig u, kən kameg naoa mɨn.§ Kən kameg mɨn naoa kit, inu naoa rəha nəmegəhən. Okehm nakilən rəha netəm kəmotɨmɨs e naoa mɨn u, kən kɨnatakil ilat kitiəh kitiəh o nat ilat kəmotol.
13 Nərpɨ nɨtəhəi təməhlman netəm kəmotɨmɨs itəhəi, kən Nɨmɨsən ne Noanpən kəmuəhlman mɨn ilat, ilat kɨnotiet rəkɨs elau, kən kɨnatakil ilat kitiəh kitiəh o nat ilat kəmotol.
14 Kən kəmɨləs Nɨmɨsən ne Noanpən, kərakin-pən ilau e noanəmnamɨn nɨgəm asol. Noanəmnamɨn nɨgəm asol u, in nɨmɨsən mau kəiu.
15 Okəmə kəsehmən nərgɨ suah kit e naoa rəha nəmegəhən, kən okərakin-pən in e noanəmnamɨn nɨgəm asol.

---

† **20:8:** Esik 38:2,9,15 ‡ **20:9:** "Taon u, itəm Uhgɨn tolkeike pɨk," in tatəghat-in Jerusalem. § **20:12:** Natɨmnat rafin itəm netəmim kəmotol, kəmətə rəkɨs e naoa mɨn u.

21

Jerusalem wi

1 Kən əmun eməplan neai wi ne nətueintən wi, məto-inu neai
oas ne nətueintən oas kiniakə. Kən nitəhəi təmikə min.
2 Kən əmun ekəplan taon asim rəha Uhgin, inun Jerusalem wi,
tatisi-pər o Uhgin e nego e neai mateiuaiu-pa. Kəmol malə-
malə lan tahmen e pətan itəm kəmol malə-malə kəm in məmə
otuwin mehm rəhan iərman mioal marit.
3 Kən əmun ekəto nəwian asol kit təmisi-pən əpəh e jea rəha kig
matən məmə, "!Əplan-tu! Roiu əh, Uhgin tinol latuənu rəhan
ilat netəmim. In otətatig ilat min, kən ilat okotuwa rəhan min
netəmim. Kən Uhgin ətuatip in otətatig olat, kən in rəhalat
Uhgin.
4 In otafəl rəkis rafin nahui nəmtilat. Nimisən ne nasəkən ne
nahməən min okotikə. Natimnat nuwəh min u, ilat kinotuwin
rəkis, okol kəsotuwa minən."

5 Kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, təmə, "Iatəuhlin
natimnat min rafin kotuwa motuwiwi." Kən məmə, "Əte rəkis
natimnat min u, məto-inu nəghatən min u, kitun nagileən elat
məmə nipahrienən."

6 Kən matig mən-ipa min kəm io məmə, "Kinol namnun
natimnat rafin. Io Nəukətin ne Namnun.* Io nətuounən, kən
io iatol namnun lan. Netəmim itəm koatoaoa, io ekos-ipən
nəhau kəm ilat, itəm okotənim məsotos-nəmtinən. Kən inun,
nəmti nəhau itəm tatər matos-ipən nəmegəhən lilin.†

7 Etəmim itəm otatətul-iəkis mol win e nəluaginən rəhan, io
ekos-ipən natimnat itəm emən-iəkis rəkis kəm in. Io ekuwa
rəhan Uhgin, kən in otuwa nətik.

8 Məto netəm koatəgin itəm, məsotətul əskasikən e rəhalat
nahatətəən, ilat kotamkimik, kən moatohamnu itəm, koatit
anion əm ilat min, moatol klefa, moatəmik nərik, motəfak kəm
narmi nat min, ne ieiueiuə min rafin, iməlat ətuatip un in
noanəmnamin nigəm asol, tatəpien ikin. Nat u, in nampa tu
nimisən."

9 Kən əmun, nagelo aupən u kit tatəghat kəm io. In
nagelo sepin min u kit itəm kəmoatəmik pesin ilat sepin itəm
kotərioah e namnu nalpinən ilat sepin itəm Uhgin otol kəm
netəmim. In təmuwa mən-ipa kəm io məmə, "Wa-tu, pəs
iakəgətun pətan rəha Nəti Sipsip kəm ik, itəm okioal marit ilau
min."

10 Kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin təmol kəm io,
əmun nagelo tit-irəkis io ekian əpəh e nitot asol kit, nitot un,

---

* **21:6:** Nəghatən ətuatip u rəha Iesu, "Io un, Alfa ne Omeka." Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. † **21:6:** Aes 55:1-2; Jon 4:10; 6:35; 7:37-39

in ilis u ilis. Kən in təgətun kəm io Taon Asim rəha Uhgin u, Jerusalem wi, itəm təmisi-pər o Uhgin əpəh ilis e nego e neai.

11 In təhag-əhag e nepətən rəha Uhgin. Tatipit-ipit tahmen e kəpiel wir kit u tiaspa, itəm talien mə kilas.

12 Rəhan fenis təfəməh mər ilis, mitəlau e taon, ket lan ilat tuelef. Nagelo min tuelef koatətul o ket min u. Kəməte-pən nərgi noanol rəha nenəti Isrel ilat tuelef e ket min u.

13 Kən kəməte-pən nərgiləhal kisil e nikalin pah ikin, kisil min e nikalin pəhap ikin, kisil e nikalin pis ikin, kən kisil e nikalin par ikin.

14 Nəukəti fenis e taon u kəmotətul-pər e kəpiel asol ilat tuelef. Kənu kəməte-rəkis-pən nərgi tuelef aposol rəha Nəti Sipsip e kəpiel min u.

15 Nagelo itəm tatəghat kəm io, in tatos nat kit kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, o nosən mak rəha taon əh, ne ket min ne fenis rəhan.

16 Taon u, kona lan kuwit. Mak rəha nikalin min rafin kotahmen-ahmen əm. Taon əh kaifəməh, kən mak rəha nikalin min rafin ne nəfəməhən rəhan ilat rafin tu taosen tu-hanrit-tuente kilomita.

17 Fenis u, tipik-ipik, mak rəhan tahmen e sikiste-faef mita. Nagelo əh, təmos mak lan e nolən rəha netəmim, itəm ilat koatos mak mihin e nat.

18 Fenis u, kəmol e kəpiel wir u tiaspa, kən kəmol taon e iaen u kol tatipit-ipit, in əm in əm. Kən kol u in təwir, in talien mə kilas.

19 Kəpiel min itəm kəmiləkin nəukəti fenis lan, kəmol malə-malə elat e kəpiel wir min. Kəmotaupən motəlin-pən kəpiel wir min u tiaspa, kən nampa tu lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u safaia, kən nampa tri lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u akat, kən nampa fo lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u emeral.

20 Nampa faif lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u onikis, kən nampa sikis lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u kanilian, kən nampa sepin lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u krisolait, kən nampa eit lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u malakait, nampa nain lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u topas. Kən nampa ten lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u kalsetoni, kən nampa lepin lan, kəmotolin-pən kəpiel wir u takuoes, kən nampa tuelef lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u ametis.

21 Ket asol min u rəha fenis, kəmol e tuelef perel. Kəmol ket kitiəh kitieh e perel‡ kitiəh kitiəh. Kən suatip min əpəh imə e taon u, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit in əm in əm, talien wir, tahmen e kilas.

‡ **21:21:** Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou.

22 Ikɨn əh, eməsəplanən nimə kit okatəfak ikɨn kəm Uhgɨn,
məto-inu Uhgɨn əm, itəm Nahgin Tepət Pɨk Agɨn, ne Nətɨ Sipsip,
ilau nimə rəha nəfakən.
23 Kən ikɨn əh, nɨkitəm təsuwəhən mɨtgar ne məwɨg, məto-
inu nepətən əhag-əhag rəha Uhgɨn in tətasiəgəpɨn rafin taon u,
kənu Nətɨ Sipsip un, in lait rəhan.§
24 Kən kantri mɨn e nətueintən okotaliwək e nəhag-əhagən
rəhan, kən iərəmərə mɨn rəha nətueintən okotuwa, kən motos
rəhalat nautə wɨr mɨn, motuwa e nɨsiaiiən motələhəu e taon u.
25 Kɨsahtosɨg-inən rəhan ket mɨn nian kit, məto-inu nian
lapɨn tɨkə ikɨn əh.
26 Netəmim e kantri pɨsɨn pɨsɨn mɨn e nətueintən, okotos
nautə wɨr mɨn rəhalat, ilat okotəmɨk motuwa o nɨsiaiiən,
motələhəu e taon u.
27 Məto natɨmnat mɨn itəm kotamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn,
ne netəmim itəm koatol nat itəm tol naulɨsən, ne netəm
koateiuə, netəm mɨn u okol ilat kəsotuwɨnən imə e taon asol u.
Netəm mɨn əm un itəm kəmətə-rəkɨs-pən nərgɨlat e naoa rəha
nəmegəhən itəm Nətɨ Sipsip tatos, ilat əm un kotɨtun nuwɨnən
imə.

22

Nəhau megəh

1 Kən nian nagelo təməgətun rəkɨs taon wi kəm io, kən
təməgətun mɨn nəhau megəh kəm io itəm tətaiu. In talien
talien tahmen e kɨlas. Tatɨsɨ-pən əpəh e jea rəha Uhgɨn ne Nətɨ
Sipsip,
2 maiu matuwɨn matɨləs nəlugɨ suatɨp asol rəha taon u. Nɨg
rəha nəmegəhən tatətul u e nɨkal-kalɨ nəhau u, in tatoe mau
tuelef e nup mɨn rafin, e məwɨg mɨn rafin. Kən netəmim e
kantri mɨn rafin koatol nɨmalɨn o nol-wɨrən nɨmɨsən.
3 Nat tɨkə agɨn ikɨn əh itəm təike mos nalpɨnən rəha Uhgɨn. Kən
jea rəha Uhgɨn ne Nətɨ Sipsip in əh-ikɨn əh, katuərəmərə ikɨn.
Kən rəhan iolwək mɨn okotəfak kəm in.
4 Ilat okotəplan nɨganəmtɨn,* kən okəte-pən nərgɨn e
nɨpɨnəgɨlat.
5 Nian lapɨn otɨkə. Nɨkilat otəsəhtən lait kit o nasiepənən lan,
kən nɨkilat otəsəhtən mɨn nəhag-əhagən rəha mɨtgar, məto-inu
Iərəmərə Uhgɨn in lait rəhalat. Ilat okotərəmərə lilɨn, namnun
tɨkə.
6 Kən nagelo tən-ipa kəm io məmə, “Nəghatən mɨn u
inu, kɨtun nagɨleən elat məmə nɨpahrienən. Iərəmərə
Uhgɨn təmən-ipən kəm rəhan ien mɨn aupən natɨmnat
mɨn itəm okəpanotuwa, kən in təmahl-ipən rəhan nagelo

§ **21:23:** Aes 60:19 * **22:4:** Mat 5:8; 2 Kor 4:6

məmə otəgətun kəm rəhan iolwək min natimnat min itəm otəsuwəhən təike muwa.”
7 Kən əmun, Iesu tən-ipa kəm io məmə, “! Otətəlig-tu! ! Otəsuwəhən ekiet-arəpinə! Netəm min u itəm kəmotaskəlim nəghatən itəm Uhgin təmən-iarəp aupən e naoa u, ilat okotatig e nəwirən pahrien.”
8 Io Jon, io u eməto kən məplan natimnat min u. Kən nian eməto kən məplan rəkis ilat, kən emisin nulik e nelki nagelo itəm təmit io muwin məgətun ilat kəm io. Kən emeiuaiu, nipinəgək taru nisip, məmə ekəfak kəm in.
9 Məto in tən-ipa kəm io məmə, “!Əsəfakən kəm io! Kilau min ik u iolwək mil əm rəha Uhgin, kitat piam min u ien min, ne netəm min u itəm kotaskəlim nəghatən min e naoa u. !Əfak əm kəm Uhgin!”
10 Kən in təmən-ipa kəm io məmə, “Suwaan ətainən nat kit e naoa u məmə otaskəlim tiəkis, məto-inu natimnat min u, otəsuwəhən, kotiet-arəpa.
11 Netəm koatol nəratən, pəs ilat kotəkəike moatol nəratən. Netəm rəhalat nətəligən tamkimik, pəs ilat kotəkəike e nətəligən tamkimik rəhalat. Məto netəm wir, pəs ilat kotəkəike e nolən ətuatip. Kən pəs netəm asim rəha Uhgin, okotətuatip nian rafin, motəkəike e nasimən rəhalat.”
12 Kən Iesu tatig mən min kəm io, “!Əplan-tu! !Otəsuwəhən ekimnə! Kən iatos rəhak nətouən wir kən ekos-ipən kəm netəmim rafin u, tətəu-pən natimnat min itəm ilat kəmotol.
13 Io Nəukətin ne Namnun.† Io emaupən matig, kən io oekol namnun agin. Io nətuounən, kən io iatol namnun lan.
14 Netəm itəm kotaikuas e rəhalat napən təruən, ilat okotatig e nəwirən pahrien, məmə inu, okegəhan-in nepətən kəm ilat məmə kotun noa nig rəha nəmegəhən, kən motuwin-pən e ket min rəha taon u.
15 Məto netəmim neen min əh-ikin itəm okol kəsotuwamən imə. Ilat u, netəm kotamkimik, ne netəm min un itəm koatol klefa ne moatəmik nərik, ne koatit anion ilat min, ne moatohamnu itəm, moatəfak kəm narmi nat min, ne netəm rafin itəm kotolkeike neiueiuəən.
16 “Io Iesu, emahl-ipinə rəhak nagelo məmə otən-iarəpinə natimnat min u kəm niməfak min. Io u, Nəukəti Tefit, məto Noanol min rəhan. Io ekahmen e məhau u fetukai itəm tətasiə wir.”
17 Narmin Rəha Uhgin ilau Pətan rəha Nəti Sipsip katuən mə, “!Wa!” Kən pəs netəm min u kotəto, ilat min kotən mə “!Wa!” Etəmim pah itəm tatoaoa, pəs in tuwa. Kən etəmim pah itəm in tolkeike, pəs in otənim nəhau megəh kisos-nəmtinən.‡

---

† **22:13:** Nəghatən ətuatip u rəha Iesu, “Io un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. ‡ **22:17:** Aes 55:1; Jon 7:37

18 Io Jon, iatəghat əskasɨk matən-ipən kəm netəmim itəm
kəmotəto nəghatən rəha Uhgɨn itəm tətatɨg e naoa u. Okəmə
etəmim kit tətu-pən atɨp nəghatən kit rəhan e naoa u, Uhgɨn
otos-ipən nalpɨnən mɨn u naoa u tatəghat-in kən mɨlpɨn-pən e
nalpɨnən rəha etəmim u.
19 Okəmə etəmim kit tos-irəkɨs nəghatən neen e naoa u,
Uhgɨn otos-irəkɨs nəwɨrən mɨn itəm naoa u in tatəghat-in
məmə rəha suah u. Inun, noa nɨg rəha nəmegəhən, kən
məsegəhan-inən məmə otatɨg e taon asim əh.
20 Etəmim itəm tatən-iarəp natɨmnat mɨn u, təmə, “Əwəh,
otəsuwəhən ekɨmnə.” !Əwəh! Wa-ta Iərəmərə Iesu.
21 Pəs Uhgɨn tawte-in nəwɨrən rəha Iərəmərə Iesu tuwɨn kəm
netəmim rəhan. Pəs otol nəhlan. Əwəh.